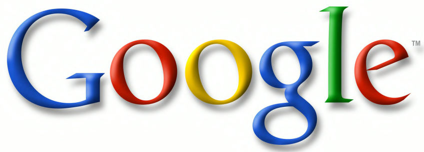

UC-NRLF
B 3 785 711

A D M. R E V. P.

F. LUCII FERRARIS

Soler-Alexandrini, Ordinis Minor. Regul. Obferv. S. P. Francifci, Lectoris Jubilati, Exprovincial. Examin. Synodalis, ac S. O. Confultoris

P R O M P T A

BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICA, MORALIS, THEOLOGICA

N E C N O N

ASCETICA, POLEMICA, RUBRICISTICA, HISTORICA

De Principalioribus, & fere Omnibus, quæ in dies occurrunt, nec penes omnes facile, ac prompte reperiri poffunt,

EX UTROQUE JURE, PONTIFICIIS CONSTITUTIONIBUS, CONCILIIS, SACRARUM CONGREGATIONUM DECRETIS, SACRÆ ROMANÆ ROTÆ DECISIONIBUS, AC PROBATISSIMIS ET SELECTISSIMIS AUCTORIBUS

Accurate collecta, adaucta, in unum redacta, & ordine alphabetico congefta

AC IN DECEM TOMOS DISTRIBUTA.

Editio Noviffima denuo recognita, aucta, & emendata, adjecto Indice Materiarum abfolutiffimo.

TOMUS QUARTUS

F = IND

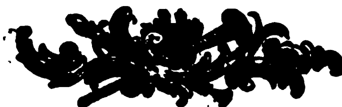

V E N E T I I S

Apud GASPAREM STORTI

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

M. DCC. LXXXII.

INDEX TITULORUM

Qui Quarto hoc Tomo continentur.

I

ADM.

A D M. R E V. P.

F. LUCII FERRARIS

PROMPTA BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICO-MORALIS, THEOLOGICA.

F A L C I D I A.

1 Falcidia est quarta pars bonorum Testatoris post mortem ejus, deducto ære alieno, & expensis funeralibus residua, Heredi scripto nimiis legatis gravato debita; sic clare habetur §. *Quantitas autem* 2. *&* §. *Cum autem* 3. *instit. de leg.*
2 *Falcid.* & sic *communis*. Cum enim olim juxta licentiam *legis* 12. *tabularum* liberum esset Testatoribus totum patrimonium erogare in legata, seu hereditatem tot ac tantis gravare legatis, ut Heredibus onera hereditatis portantibus, vel nullum, vel nonnisi modicum lucrum remaneret, ac propterea hereditatem respuerent, lata est *Lex Furia* prohibens uni Legatario legari ultra 100. aureos. Deinde etiam lata est *Lex Voconia* prohibens, ne quis plus relinqueret alicui, quam Hæredi; sed cum neutra adhuc sufficeret, lata est *Lex Falcidia* prohibens ne plus liceat legare, quam Dodrantem, seu tres partes omnium bonorum, ita ut heredi semper remaneat saltem quarta pars omnium, quæ inveniuntur tempore mortis Testatoris, post soluta prius debita, expensas
3 funeris, ac mercedem servorum. Hæc quarta pars dicitur Falcidia, & lex eam introducens dicitur *Lex Falcidia* a Falcidio Tribuno plebis, qui illam tulit sub Octaviano Imperatore, *Instit. de Lege Falcidia*, *& Cod. ad Legem Falcidiam*, *& cap. Quædam* 6. *dist.* 2. ibi: *Sub eodem quoque Imperatore* (Octaviano) *Falcidius Tribunus plebis Legem fecit, ne quis plus extraneis in testamento legaret, quam ut quarta pars superesset Heredibus, ex cujus nomine Lex Falcidia est nominata.*

4 Trebellianica est quarta pars bonorum Testatoris post mortem ejus, deducto ære alieno, & expensis funeralibus, residua, heredi scripto, Fideicommisso universali gravato debita, §. *Sed quia* 7. *instit. de Fideicomm. Hered. & Cod. ad S. C. Trebellianum*. Et sic
Communis. *Trebellianica* dicitur a Trebellio 5
Consule, a quo prodiit Senatus consultum Trebellianum, quo statuitur, ut heres Fideicommissarius rogatus seu gravatus totam hereditatem restituere, possit quartam sibi retinere, uti habetur *in cit.* §. *Sed quia* 7. *instit. de Fideicomm. Hered. & Cod. Ad S. C. Trebellianum*. Unde sicuti per Falcidiam positum est 6
temperamentum Legatis, ita per *Trebellianicam*, seu *S. C. Trebellianum* positum est temperamentum Fideicommissis. Hinc *Falcidia*, 7
& *Trebellianica* in hoc differunt, quod *Falcidia* detrahatur a nimiis & excessivis legatis, *Trebellianica* vero ab excessivo Fideicommisso universali, & Falcidia derivatur a *Falcidio*, Trebellianica vero a *Trebellio*; Vide aliam differentiam *infra sub n.* 33.

Falcidia detrahitur ex omnibus bonis post 8
mortem Testatoris repertis, solutis tamen prius omnibus ejus debitis, expensis funeris, & mercede, seu pretio Servorum, ita ut si respectu horum omnium bonorum heres scriptus ob nimia legata non habeat quartam partem, possit eam a dictis legatis proportionaliter detrahere textu expresso *in* §. *fin. de lege Falcidia*: ibi: *Cum autem ratio Legis Falcidiæ ponitur, ante deducitur æs alienum, funeris impensa, & pretia servorum manumissorum; tunc demum in reliqua illa ratio habetur, ut ex eo quarta pars apud Heredem remaneat, tres vero partes inter Legatarios distribuantur pro rata scilicet portione ejus, quod cuique eorum lega-*

libere detractionem *Falcidiæ*, non item *Tre-*
bellianicæ. Verum Julius Clarus §. *Testamen-*
tum quæst. 62. Covarruv. *in cap. Raynaldus*
§. 3. *num.* 6. *de testament.* Molina *disp.* 187.
num. 23. & alii communiter hanc differentiam
negant sustinendo Testatorem jure novo æque
Trebellianicæ, ac *Falcidiæ* detractionem prohi-
bere posse, & sic Rota *part.* 6. *dec.* 5. *num.* 10.
& *dec.* 171. *n.* 14.

35 Liberi, casu quo nimiis Legatis, vel Fi-
deicommisso universali graventur, præter Le-
gitimam deducunt etiam Falcidiam, vel Tre-
bellianicam; *Arg. cap. Raynucius* 16. *de testa-*
ment. in cujus summario sic expresse habetur:
In bonis patris, & matris, & aviæ habet quis
debitam jure naturæ, in quo gravari nequit, &
Filius rogatus de restituenda hereditate sub con-
ditione, detrahit debitam jure naturæ, & Tre-
bellianicam; & arg. cap. Raynaldus. 18. *tit.*
eod. in cujus summario sic expresse dicitur:
Filius rogatus restituere hereditatem detrahit ter-
tiam jure naturæ, & quartam Trebellianicam,
in quibus potest Legata relinquere, heredes insti-
tuere, & sic tenent Fachin. *lib.* 5. *controv. c.* 12.
Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 26. *nu.* 76. Be-
soldus *in deliber. Jur. ex l.* 3. 35. *ff. quæst.* 1. Ab-
bas, & Glossa *in cit. cap. Raynucius, & cit.*
cap. Raynaldus, ac plures alii. Et ratio est,
quia Legitima debetur liberis Jure naturæ;
cit. cap. Raynucius §. *Cum autem*, ibi: *Legi-*
tima portio Jure naturæ debita, & leg. Cum ra-
tio, ff. de bonis damnat. Falcidia vero, vel
Trebellianica debetur Jure civili, *Instit. de le-*
ge Falcidia, & Cod. ad Leg. Falcid. & §. Sed
quia 7. *Instit. de Fideicom. hered. & Cod. ad*
S. C. Trebellianum; Atqui ubi eidem personæ
duo diversa competunt Jura, illa est censenda
Jure duorum, quorum sustinet vices, *arg. leg.*
Si consul, ff. de Adopt. ergo quia secundum
Leges tota hereditas in 12. partes, seu uncias
regulariter dividitur, Filius nimiis Legatis vel
universali Fideicommisso gravatus, in primis
Jure naturæ pro *Legitima* sua detrahet tertiam
partem, seu quatuor uncias, & quia postmo-
dum remanent adhuc octo unciæ, ex his pro
Falcidia, vel *Trebellianica*, detrahet quartam
partem, idest duas uncias, adeoque universim
sex uncias, seu dimidiam partem totius here-
ditatis, prout amplius explicat Abbas, &
Glossa *in cit. cap. Raynaldus, & cap. Raynu-*
36 *cius*. Sunt tamen alii, qui absolute tenent
contrarium, nempe liberos nimiis Legatis gra-
vatos, aut Fideicommisso universali, non posse
præter *Legitimam* detrahere etiam *Falcidiam*,
vel *Trebellianicam*; Sic Hotoman. *Illustr. quæst.*
44. Cujacius *lib.* 8. *observ.* 5. Hum. Perez,
Zoesius, & alii. Alii autem tenent posse li- 37
beros præter *Legitimam* deducere etiam Falci-
diam, vel Trebellianicam casu, quo Legata
seu Fideicommissa universalia sub conditione,
seu in diem sunt relicta, non item si pure
sunt relicta; Sic Gail. *lib.* 2. *observ.* 121. Mo-
lina *disp.* 187. *n.* 5. & alii.

Additiones ex aliena manu.

Plura in pandectis hoc titulo occurrunt,
quæ jure novissimo correcta sunt. Non inuti-
le est ea adnotare.

I. Pertinebat olim Lex Falcidia ad ea quo- 38
que legata, quæ Deo relinquebantur, *l.* 1. §. 5.
hoc tit. Sed per *Novell.* 131. hoc jus corre- 39
ctum, cautumque est, detrahendum haud esse
Falcidiam in Legatis ad pias causas, licet non
indistincte, sed sub certa limitatione, si hæ-
res in mora deprehendatur. Interim tamen in 40
Foro obtinuit indistincte, in Legatis ad pias
causas cessare detractionem Falcidiæ, idque
etiamsi pia causa hæres sit instituta, nam
quum hæres hoc casu non reperiatur Privile-
giatus, debet uti jure communi; Confer Bar-
ry *de Success. tom.* 2. *lib.* 15. *tit.* 7. *num.* 8.
Ex qua ratione, rejicienda videtur distinctio 41
quam tradit Auctor *n.* 21. *& duob. sequent.*

II. Detractio Falcidiæ, non pertinebat olim 42
ad Donationes mortis causa, *d. l.* 1. §. *hoc*
titul. At pertinet *ex l.* 5. *C. hoc titulo, &* 43
l. 1. *C. de donat. mortis causa.*

Olim Testator prohibere haud poterat de- 44
tractionem Falcidiæ, ita ut nec pactum Te- 45
statorem inter & Hæredem valeret ne Falci-
dia uteretur, & ut certam pecuniam, si con-
tra fecisset, præstaret; *l.* 15. §. 1. *hoc titulo*,
ubi hæc redditur ratio, quod Privatorum cau- 46
tione Legibus haud sit refrangandum. Immo 47
conditio hæc: *Aut hæres beneficium Falcidiæ*
amitteret, fraudis causa adscripta videbatur,
eaque propter habebatur perinde, ac si non
esset adscripta; *l.* 22. *ff. hoc titul.* Sed *in No-*
vella 1. *c.* 12. facta est Testatori potestas quar- 48
tam plane prohibendi, qua facultate concessa
evidens quoque est valere hodie pactum inter
Hæredem & Testatorem de non detrahen- 49
da quarta secus ac olim. Si enim prohiberi 50
testamento potest Falcidia, renunciari & ei
potest inter vivos.

IV. Hæres aliquod subtrahens ex hæredita- 51
te, exuebantur olim Falcidia, intuitu istius rei
quam interverterat, vel etiam suam esse con-
tenderat; *l.* 58. *in fine, hoc tit. l.* 6. *ff. de his*
que

52 *quæ ut indign.* At ubi Justinianus introduxit Beneficium inventarii *in l. final. C. de Jur. deliberan.* simul *in* §. 10. *citatæ Legis*, constituit Hæredes celantes aliquod dolose ex rebus Hæreditariis, pœna dupli esse plectendos, salva
53 quarta, ne hæres bis puniretur. Sed in *Novella* 1. *cap.* 2. noviter statuit, ut hæres de subtractione rei hæreditariæ convictus, amittat Falcidiam, in favorem legatariorum, & quidem penitus non tantum intuitu rei sublatæ.

54 V. Jure digestorum propter mortis causa capionem locus non era beneficio hujus quar-
55 tæ; *l. 93. ff. hoc tit.* Sed postquam jure novo admissa est Falcidia in mortis causa donationibus, eadem locum quoque sibi vindicat in tali mortis causa capione, qua Hæres, conditionis implendæ causa, aliquid alteri ex propriis bonis elargiri debet, *l. penult. C. hoc titul.*

56 Vide & alias differentias apud Strykium *in usu modern. Pandectar. lib.* 35. *tit.* 2. qui simul recte explicat, quomodo æstimatio Falcidiæ ineunda in annuis legatis, tum in Legato alimentorum.

FALSUM, FALSARIUS.

---

1 Falsum, seu falsitas *est veritatis immutatio dolo malo in alterius præjudicium facta*; Raynald. *tom.* 2. *in Rubric. cap.* 18. *num.* 7. *& sequent.* Ameno *de delict. & pœn. tit.* 6. *de*
2 *crim. fals. num.* 2. & est in re communis. Ad crimen Falsi tria requiruntur. Primo, ut immutetur, seu pervertatur veritas; *Authent. de instr. caut. & fide*, *collat.* 6. *Novell.* 73. *in princ.* Secundo, ut id dolo malo fiat, sive animo corrumpendæ veritatis in alterius fraudem; *l.* 1. *& l. Impuberem* 22. *ff. & l. Nec ad exemplum* 20. *Cod. ad Leg. Cornel. de Fals.* Tertio, ut Falsitas fiat cum notabili damno alterius, ita ut alteri noceat, vel nocere possit, etsi forsan impediatur; *l. Qui Falsas* 6. *& l. Si falsos* 8. *Cod. ad Leg. Cornel. de Falsar.* alioquin uno horum deficiente non dicitur quis proprie falsarius, nec tenetur pœna Falsi, *cit. l. Nec ad exemplum* 20. *ad Leg.*
3 *Cornel. de Falsar.* Falsum, seu falsitas committitur principaliter quatuor modis, scilicet *Dicto*, *Scripto*, *Facto*, *Usu*, seu potius *Abusu*, Farinac. *prax. crim.* 6. *lib.* 5. *sect.* 16. *q.* 150. *num.* 6. Mascard. *de probat. conclus.* 739. *num. ult.* Engel *l.* 5. *decretal. tit.* 21. *num.* 2. Pirhing *ibid. num.* 1. Reiffenstuel *ibid. num.* 2. & alii passim.

Dicto crimen *Falsi* committitur multifariam. 4
Primo falsum committunt *Dicto* testes, qui falsum testimonium dicunt in judicio, vel verum supprimunt dolo malo, textu expresso *in cap. Falsidicus* 1. *de crimine Falsi*, ibi: *Falsidicus testis . . . . uterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit, quia & ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat*. Idem precise habetur *in cap. Quisquis* 11. *quæst.* 3. *concordat. l.* 1. *& l. Falsi pœna* 20. *ff. Ad Leg. Cornel. de Falsar.* Testis Fal- 5
sidicus tres lædit: Deum, Judicem, & partem, textu expresso *in cit. cap. Falsidicus*, ibi: *Falsidicus testis tribus personis est obnoxius; primum Deo, cujus præsentiam contemnit; deinde Judici, quem mentiendo fallit; postremo Innocenti, quem falso testimonio lædit*. Secundo, 6
Falsum committunt *dicto* testes, qui interrogati respondent se non recordari, cum debeant verisimiliter recordari. Item si per malitiam, & dolum respondent versute, & obscure. Farinac. *loc. cit. num.* 224. Pirhing. *loc. cit.* 4. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 6. Tertio, fal- 7
sum committunt *dicto*, & criminis Falsi sunt rei, qui testem subornant, vel donis, aut pretio corrumpunt ad dicendum falsum testimonium, vel occultandam veritatem, sicuti, & qui utuntur dicto testis Falsi; Clarus §. *Falsum num.* 3. Pirhing *loc. cit. num.* 4. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 5. Quarto, falsum commit- 8
tunt *dicto*, & ut falsarii puniuntur, illi Judices, qui pecunia corrupti, vel alias dolo malo contra Leges, & Constitutiones Principum sententias pronunciant; *argum. l.* 1. §. *Sed & si Judex*, *ff. ad Leg. Cornel. de Falsar.* Quin- 9
to, Falsum committunt *dicto*, & rei criminis Falsi sunt illi Advocati, qui parti adversæ causam revelant, & vel propriis probationibus dissimulatis, vel falsis exemptionibus, aut probationibus admissis, partem adversam directe, vel indirecte juvant; *argum. l.* 1. §. 1. *ff. Ad Legem Cornel. de Falsar. & l.* 1. §. 1. *Ad S. C. Turpil.* Pirhing *loc. cit. num.* 8. Haunoldus *tom.* 6. *tract.* 2. *num.* 180. Reiffenstuel. *loc. cit. num.* 9.

Scripto crimen falsi committitur pluribus 10
modis. Primo, si Notarius scripserit Falsum testamentum, seu instrumentum, vel signaverit, vel firmaverit illud; §. *Item Lex Cornelia, de falsar. Instit. de Public. Judic.* ibi: *Qui Testamentum, vel aliud Instrumentum falsum scripserint, signaverint, legerint, subjecerint,*

rint, *vel signum adulterinum fecerint*, *sculpserint*, *vel expresserint scientes*, *& dolo malo*.
11 Secundo, si Notarius, vel quivis alius in alterius Testamento se scripserit heredem, vel sibi legatum adscripserit, *l.* 1. 1. §. *Ad Testamentum*, *ff. Ad l. Cornel. de Fals.* & *tot. tit.*
12 *Cod. de iis*, *qui sibi in testamento adscrib.* Tertio, si quis exemplet aliquam copiam ab Originali diversam, vel aliquam partitam aliter transcribat, quam in exemplari reperiatur conscripta; cap. *cum Venerabilis*, §. *Intelligimus*,
13 *de exception.* Farinac. *q.* 150. *num.* 64. Quarto, si quis manum alterius in ejusdem, vel tertii præjudicium falsificaverit, veluti si quis contrafaciat manum sui creditoris, faciendo aliquam receputam, in ea asserendo debitum sibi fuisse persolutum. Farinac. *quæst.* 150. *n.*
14 23. Quinto, si quis mutet diem, & tempus aliqua in scriptura, & ut vulgo dicitur apponendo antidatam; Farinac. *quæst.* 150. *nu.* 99.
15 & *quæst.* 115. *num.* 26. Sexto, si quis nomen, vel cognomen fraudulenter sibi mutaverit, vel scripserit, *l. Falsi*, *ff. Ad leg. Cornel. de Falsar.* ibi; *Falsi nominis vel cognominis asseveratio pœna Falsi coercetur*.
16 *Facto* crimen *Falsi* committitur etiam pluribus modis. Primo, quando quis corrupit, abrasit, vel cancellavit Scripturas, vel aliquid delevit, ne itidem veritas appareat, *l.* 1. §. *Is qui pervertit*, *ff. Ad Leg. Cornel. de Falsar. l.*
17 *Qui testamentum*, *ff. eodem*. Item si quis scripturas combusserit, laceraverit, vel aliter destruxerit, ut rei veritas opprimatur, *l. Paulus* §. *Paulus*, *ff. Ad leg. Cornel. de Falsar.* Raynaldus *tom.* 2. *cap.* 18. §. 3. *num.* 1. & *seq.* ubi *num.* 5. refert, quod Cancellarius Faventiæ condemnatus fuit ad Triremes eo quia dederat parti processum ex Cancellaria ad com-
18 burendum illum. Item, si quis scripturas, veluti instrumenta, Testamenta, libros, & similia subripuerit, & occultaverit, ne veritas detegatur; *l.* 1. §. *Qui in rationibus*, *ff. Ad*
19 *leg. Cornel. de Falsar.* Secundo, si venditores, & Emptores pondera, mensuras legitimas frumenti, vini, aut cujuslibet rei corruperint;
20 *l. Hodie* 32. *ff. Ad leg. Cornel. de Falsar.* Tertio, quando aliqua femina alienum partum tamquam ex se natum supponit, cum revera alterius feminæ filius sit; *l.* 1. *l. Qui falsum*, & *l. Cum suppositi*, *Cod. Ad leg. Cornel. de*
21 *Falsar.* Quarto, prohibendo aliquem testari, vel jam factum testamentum mutare, *l.* 1. §. *Si quis ff. Ad leg. Cornel. de Falsar.* ibi: *Volente eo facere testamentum*, *vel mutare*; Hic enim veritatis occultator est, quia Testator mediante testamento intentionem suæ voluntatis erat aperiturus de eo, quod post mortem suam fieri volebat. Clar. *in praxi*, §. *Falsum n.* 36. Farinac. *q.* 151. *num.* 1. & 6.
Quinto, si quis econtra aliquem ad testandum compulerit, ut Rubr. & *toto tit. ff.* & *Cod. Si quis aliq. testar. prohib. vel coeger.* Sexto, quando eadem res venditur duobus; *l. Qui duobus*, *ff. Ad leg. Cornel. de Falsar.* Septimo, quando quis alienis insignibus usus est, vel falso diplomate vias commeavit; *l. Eos qui*, *ff. Ad l. Cornel. de Falsar.* & *l. unic. Cod. de mutat. nom.* 22 23 24

Octavo, si quis in scripturis corruperit sigillum proprium ponendo falsum, & adulterinum. Glossa *in cap. In memoriam*, *verb. Falsum*, *dist.* 19. Raynald. *tom.* 2. *cap.* 18. §. 3. *per tot.* Ameno *de delict.* & *pœn. tit.* 6. §. 1. *num.* 22. Nono, quando quis se pro milite gerit, cum non sit miles, vel sibi falso titulos honoris, vel status, v. g. Clerici, Sacerdotis, Nobilis, Doctoris, Notarii, & hujusmodi assumit; Farinac. *q.* 150. *num.* 85. & 87. Raynald. *loc. cit. cap.* 18. *supplet.* 1. *n.* 1. & *sequent.* Pirhing *lib.* 5. *decretal. tit.* 20. *n.* 45. Reiffenstuel *ib. n.* 18. Decimo, quando mercibus adulterina, vel minus utilis materia adjungitur; Farinac. *loc. cit.* Molin. *disp.* 701. *num.* 1. Pirhing *loc. cit. n.* 45. Reiffenstuel *loco cit. n.* 16. Undecimo, supponendo unam Personam pro alia in celebratione alicujus contractus, in testamento, in Judicio, vel alias quomodolibet in tertii præjudicium; Farinac. *qu.* 150. *num.* 90. & 92. Duodecimo, quando quis utitur dolose vestibus, & indumentis sexui, & conditioni personæ non convenientibus, puta si sæcularis fraudulenter indutus sit habitu Religioso, vel muliebri, & femina sit induta vestibus virilibus; Caball. *resolut. crim. cas.* 176. *num.* 10. Cohell. *ad Bullam Bon. Regim. cap.* 40. *a num.* 54. Raynald. *tom.* 2. *cap.* 18. §. 33. *num.* 1. & *sequent.* Panimoll. *decis.* 49. *a num.* 10. Tertiodecimo, quando Aromatarius adulterat medicamenta *dando quid pro quo*, seu unum loco alterius a Medico præscripti juxta casum illius, qui dabat mel rosatum loco syrupi rosati solutivi, de quo Raynald. *tom.* 2. *ad cap.* 31. *supplet.* 2. *per totam*. Quartodecimo, quando quis proposita Edicta dolo malo corrumpit, *l. Hodie*, *ff. ad leg. Coonel. de Falsar.* Item, si quis utatur falsis Constitutionibus nullo Auctore, vel quæ non probatæ sunt, *l. final. ff. eod.* 25 26 27 28 29 30 31

Quintodecimo, committitur crimen Falsi *Facto* fabricando falsam monetam; ut late pro- 32

bat

33 bat Panimoll. *decis.* 77. *per totam*. Falsum circa monetam juxta ordinationem Caroli V. *art.* 3. *princ.* committitur tribus modis. Primo, si quis cudat monetam non habens facultatem eam cudendi, quamvis ea ceteroquin sit proba, & justi ponderis, siquidem jus cudendi monetam numeratur inter Regalia, ut patet *ex lib. Feud. tit. Quae sunt Regalia*, juncta *l.* 2. *Cod. de falsa moneta*. Tum quia ad legitimam, & justam monetam non sufficit materiae bonitas, sed insuper requiritur quod sit sculpta, & percussa publica forma. *Arg. l.* 5. *ff. de contrahenda Emptione, & Venditione*. Hæc autem forma publica, vel deest, vel falso fingitur in moneta, privata auctoritate cusa, cum nemo possit illam adhibere absque incursu criminis Falsi sine concursu supremi Principis, *arg. l. Falsi*, 13. *princip. l. Qui nomine* 25. *ff. Ad l. Cornel. de Falsar.*

34 *& l. final. Cod. de fals. monet.* Secundo, si quis legitimæ monetæ justum pondus tondendo, scindendo, abradendo, vel alio modo dolose diminuit, *l. Quicumque, ff. Ad leg. Cornel. de Falsar.*

35 Tertio, si quis monetam adulterinam cudat, v. g. eam fabricando ex toto, ex materia falsa, ut ex stanno, cupro, & hujusmodi, vel veræ materiæ, puta auro, & argento materiam adulterinam, puta stannum, cuprum, & hujusmodi admiscendo, vel nummos falsos tingendo, ut appareant vere aurei, & argentei; *l. Lege* 9. *ff. Ad legem*

36 *Cornel.*, *& l.* 2. *Cod. de falsa moneta*. Ad *Falsum* circa monetam plerumque reducitur etiam confectio auri, & argenti arte *Alchimiæ*; Reiffenstuel *loc. cit. num.* 24. vid. verb. *Alchimia*: & hic sufficiat addere quod Alchimia definitur ab aliquibus penes Lemeryum *Cours de Chymie cap.* 1. *de Aur. fol.* 61. quod sit *Ars sine arte, cujus principium mentiri est, finis vero mendicare*, & concordat de Angel. *de delict. part.* 1. *cap.* 6. de quibus Alchimistis verificantur ea, quæ refert Pegn. *in directlor. Inquisitor. part.* 3. *comment.* 26. *in fine*, nempe:

> *Ars suspecta probis, ars ipsa invisaque multis,*
> *Invisos etiam Cultores efficit artis.*

37 *Usu*, seu potius *abusu* committitur crimen *Falsi*, dupliciter. Primo, quando quis scienter utitur *falsitate* ab aliis confecta, ut si quis falsas scripturas, puta falsum instrumentum, falsum testamentum ab alio confectum dolose, & scienter in Judicio producat. Is enim falsum committere dicitur, ac si illud fabricasset, *L. Majorem*, *Cod. Ad leg. Cornel. de Falsariis*. Secundo, quando quis producit dolose, & scienter falsos articulos a se fabricatos, & super illos procurat examinari falsos testes utendo eorum dictis. Præsumitur autem quis falsos adducere articulos, quando respiciunt factum proprium non subsistens, sed de recenti secutum, vel talis naturæ, ut nullo modo possit habere locum ignorantia. Farin. *q.* 159. *n.* 84. *& seq.* 38

Litteræ Apostolicæ possunt falsari novem modis, ut Innocentius III. scripsit Archiepiscopo, & Canonicis Mediolanensibus, & habentur expressi *in cap. Licet ad regimen* 5. *de crimine Falsi*, ibi: *Ut autem varietates falsitatis circa nostras litteras deprehendere valeatis, eas vobis præsentibus litteris duximus exprimendas. Prima species falsitatis hæc est, ut falsa Bulla falsis litteris apponatur. Secunda, ut filum de vera Bulla extrahatur ex toto, & per aliud filum immissum falsis litteris inseratur. Tertia, ut filum ab ea parte, in qua charta plicatur, incisum, cum vera Bulla falsis litteris immittatur, sub eadem plicatura cum filo similis canapis restauratum. Quarta, cum a superiore parte Bullæ altera pars fili sub plumbo rescinditur, & per idem filum litteris falsis inserta reducitur infra plumbum. Quinta, cum litteris Bullatis, & redditis, in eis aliquid per rasuram tenuem immutatur. Sexta, cum scriptura litterarum, quibus fuerat apposita vera Bulla, cum aqua, vel vino universaliter abolita, seu deleta; eadem charta cum calce, & aliis juxta consuetum artificium dealbata de novo rescribitur. Septima cum chartæ, cui erat apposita vera Bulla, totaliter abolitæ vel abrasæ, alia subtilissima charta ejusdem quantitatis scripta cum tenacissimo glutine conjunguntur. Eos etiam a crimine falsitatis non reputamus immunes, qui contra Constitutionem nostram scienter litteras non de nostra, vel Bullatoris nostri manu recipiunt. Illos quoque, qui accedentes ad Bullam, falsas litteras caute projiciunt, ut de vera bulla cum aliis sigillentur; Sed hæ duæ species falsitatis non possunt facile comprehendi, nisi, vel in modo dictaminis, vel in forma scripturæ, vel qualitate carthæ falsitas cognoscatur. In ceteris autem diligens indagator falsitatem poterit intueri, vel in adjunctione filorum, vel in collatione Bullæ, vel motione, vel obtusione, præsertim si Bulla non sit æqualis, vel alicubi magis tumida, & alibi magis depressa.* 39

Pœnæ falsantium litteras Apostolicas sunt sequentes. Primo, falsantes per se, vel per alium litteras Apostolicas sunt ipso facto excommunicati; *cap. Ad falsariorum* 7. *de crimine* 40

mine Falsi, ibi: *Nos enim omnes falsarios litterarum nostrarum, qui per se, vel per alios vitium falsitatis exercent, cum Fautoribus, & Defensoribus suis anathematis vinculo decernimus innodatos.* Et Bulla Cœn. §. 6. ibi: *Item Excommunicamus, & anathematizamus omnes falsarios litterarum Apostolicarum, etiam in forma Brevis, ac supplicationum gratiam, vel justitiam concernentium per Romanum Pontificem, vel Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarium, aut gerentes vices eorum, aut de mandato ejusdem Romani Pontificis signatarum: nec non falso fabricantes litteras Apostolicas, etiam in forma Brevis, ac etiam falso signantes supplicationes hujusmodi sub nomine Romani Pontificis, seu Vicecancellarii, aut gerentium vices prædictorum.*

41 Absolutio talis Excommunicationis est Sedi Apostolicæ reservata, non solum per Bullam Cœnæ, sed etiam per *cap. Dura* 4. *de crimine Falsi*, ibi: *Quam (nisi forsan in mortis articulo) sine speciali mandato nostro a quoquam nolumus relaxari*; Fagnan. *in cit. cap. Ad Falsariorum num.* 30.

42 Excommunicationem incurrunt etiam sui Fautores, & Defensores, *cit. c. Ad falsariorum*, ibi: *Cum Fautoribus, & Defensoribus*. Sed pro ipsis Excommunicatio non est reservata, quia *in d. cap. Ad falsariorum* nulla ponitur reservatio; Reiffenstuel *loc. cit. num.* 37.

43 Falsarii litterarum Apostolicarum, vel falso eas fabricantes, aut supplicationes falso signantes incurrunt Excommunicationem Bullæ Cœnæ, etiamsi hoc faciant per alios: *arg. c. Qui facit*, 72. *de Regul. Jur. in* 6. ibi: *Qui facit per alium est perinde, ac si faciat per se ipsum*; Fagnan. *loc. cit. n.* 34. & alii ibi citati. Falsantes litteras Papæ sunt excommunicati sive sint Laici, sive Clerici, sive Monachi: *cit. c. Ad falsar.* ibi: *Omnes Falsarios*; Fagnan. *loc. cit. num.* 89.

44 Episcopi autem & Superiores, licet non incurrant Excommunicationem latam *in d. cap. Ad falsariorum*, quia ipsi & superiores numquam comprehenduntur, nisi de illis fiat mentio specialis, ut in *cap. Quia periculosum*, *de sentent. excommun. in* 6. hodie tamen ex Bulla Cœnæ falsarii litterarum Apostolicarum sunt excommunicati, etiamsi Episcopali, vel alia majori dignitate sint præditi; Fagnan *loc. cit. num.* 57.

45 Secundo, falsantes litteras Apostolicas si sint Clerici, sunt ipso Jure privati Officiis, & Beneficiis Ecclesiasticis, *cit. c. Ad falsariorum*, ibi: *Clerici, qui Falsarii fuerint deprehensi, omnibus Officiis, & Beneficiis Ecclesiasticis perpetuo sint privati*; Fagnan. *loc. cit. num.* 38. & alii communiter. Tertio, Clerici de tali crimine convicti prævia degradatione Judicis Ecclesiastici traduntur Curiæ sæculari secundum Constitutiones legitimas puniendi, scilicet ultimo supplicio, seu pœna mortis, *cit. cap. Ad falsariorum*, ibi: *Ita quod qui per se falsitatis vitium exercuerint, postquam per Ecclesiasticum Judicem fuerint degradati, sæculari Potestati tradantur secundum Constitutiones legitimas puniendi*, & quod sint puniendi pœna mortis tenent *ibi* Fagnan. *num.* 40. Hostiens. *num.* 8. & alii passim, & ita practicatum fuit tempore Innocentii X. cum Francisco Canonici, alias Mascabruno Subdatario, qui, refert Card. de Luca in *tract. de Pension. disc.* 69. *num.* 1. a summo favore apud Pontificem, ac Purpuræ jam destinatus, veluti alter Sejanus, ex consuetis fortunæ ludis, ad manus Carnificis transitum fecit. Sententia contra Mascabrunum lata fuit die 5. Aprilis 1652 a Hieronymo Boviotto Locumtenente Gubernatoris, de unanimi totius Congregationis Criminalis ejusdem Gubernatoris voto, & assensu, in pœnam ultimi supplicii, nempe furcarum, sed ex speciali gratia Sanctissimi ad relationem Gubernatoris mutata in pœnam amputationis capitis in carceribus Turris Novæ, & deinde asportationis illius Cadaveris ad Plateam Pontis, & expositionis in loco solito, & ibi retentionis per aliquod temporis spatium. Sic refert Ursaya. *Institut. Criminal. lib.* 3. *tit.* 6. *num.* 23. 46

47 Clerici tamen falsantes litteras Papæ non per se, sed per alium, non sunt degradandi, nec Curiæ sæculari tradendi, quia hæc pœna *in d. cap. Ad falsariorum* est statuta solum contra Clericos, *qui per se falsitatis vitium exercuerint*, & pœnæ non sunt extendendæ de casu ad casum, sed potius restringendæ; *cap. Odia*, & *cap. In pœnis*, *de Regul. Jur. in* 6. Afflict. *decis.* 21. *num.* 7. Fagnan. *loc. cit. num.* 43. Pirhing *lib.* 5. *decretal. tit.* 20. *num.* 26. & in specie hæc pœna degradationis non imponitur, nisi in casibus de Jure expressis, & hic casus Clericis falsantis per alium, non reperitur expressus, qui potius exclusus per supradictum textum: *Qui per se falsitatis vitium exercuerit*; Fagnan. *loc. cit. num.* 53. Pirhing *loc. cit. num.* 26.

48 Plurimi tamen apud ipsum Fagnan. *loc. cit. num.* 42. tenent contrarium: adeo ut Marian. Socin. *ibid. num.* 19. dicat ipsam esse communem opinionem Doctorum.

Quarto, falsis litteris Apostolicis utentes, si Clerici sunt, Officiis, & Beneficiis privantur, si laici, sunt ipso facto Excommunicati, 49

ti, *cit. cap. Ad Falsariorum*, ibi: *Qui sub nomine nostro litteris falsis utuntur, si Clerici fuerint, Officiis, & Beneficiis Ecclesiasticis spolientur; si laici tamdiu maneant excommunicationi subjecti, donec satisfaciant competenter*, & infra: *Quod & de his, qui falsas litteras impe-*
50 *trant, statuimus observandum*. Unde ex his ultimis videtur, quod falsis litteris utentes, & falsas litteras impetrantes, sed non exercentes
51 per se falsitatem, æquiparentur. Nihilominus Cardin. *in c. final. col. ultim. in princip. vers. Per hoc, tit. eod.* expresse dicit impetrantem rescriptum per falsi subreptionem, aut taciturnitatem, non incidere in pœnam falsi, sed carere impetratis, & insuper teneri ad omnia damna, & interesse, & sequitur Præpositus *in cap. In memoriam num. 3. & 7. dist. 19.* Alioquin (dicit Fagnan. *l. cit. num. 55.*) si omnes impetrantes per subreptionem litteras Papales, inciderent in pœnas *cit. cap. ad Falsariorum*, oh quam multi reperirentur illaqueati! Quare impetrantes litteras Papæ per subreptionem non esse excommunicatos censent S. Antonin. *in 3. part. tit. 15. cap. 13.* Silvester *in verb. Excommunicatio 7. num. 9. vers. Et secundo*. Card. Cajet. *eod. verb. cap. 6.* Suarez *disp. 21. de Censur. sect. 2. num. 52.* Pirhing *lib. 5. decretal. tit. 20. num. 28.* Fagnan. *loc. cit. n. 54. & 55.* & alii. Et ratio est, quia licet tales litteræ falsam informationem contineant, ideoque invalidæ sint, sunt tamen in ordine ad expeditionem veræ, ideoque qui tales litteras impetrant, non sunt falsarii, puniuntur tamen in eo, quod carere debeant omni commodo litterarum, & in expensas condemnentur; *c. super litteris 20. de rescript.* & insuper teneantur ad omnia damna, & interesse; Hostiens. *in cit. c. Ad Falsarior. 7. de crim. Falsi*, Suarez *disp. 21. sect. 2. num. 50.* Fagnan. *loc. cit. num. 54. & 55.* & alii apud
52 ipsum, Pirhing *l. cit. num. 18.* & alii. Quinto, qui scienter habent falsas litteras Apostolicas, nisi intra viginti dies illas lacerent, aut restituant, subjacent excommunicationi, *cap. Dura 4. de crimin. Falsi*, ibi: *Si quis falsas litteras se habere cognoscit, intra viginti dies illas, aut destruat, aut resignet, si pœnam excommunicationis voluerit evadere*.

53 Retinentes scienter falsas Litteras Apostolicas ultra viginti dies subjacent Excommunicationi, etiamsi illis non utantur, nec utendi intentionem habeant; Barbosa in *citato cap. Dura nu. 2.* Pirhing *loc. cit. num. 27.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 33.* & ratio est, quia textus in *cit. cap. Dura*, §. *final.* non loquitur de iis, qui falsis litteris utuntur, sed de iis, qui penes se habent falsas litteras, & illas non lacerant, vel non restituunt intra 20. dies, & tales nullam excommunicationem incurrunt, nisi latam a Judice, prout ibi dicitur; Pirhing
l. cit. num. 27. Falsans litteras Apostolicas, 54
etiam semel tantum, incurrit pœnas latas in *cit. cap. Ad Falsariorum 7. de crim. Falsi*. Et ratio est, quia licet dictum caput utatur verbo *Exercere*, ibi: *Exercent*, quod reiteratos actus videtur significare, tamen in dispositione pœnali in unico actu verificatur, juxta text. in §. *Item Lex Julia, Instit. de public. Judic.* & late Farinac. *in praxi crim. lib. 5. de falsitate quæst. 151. nu. 31.* Fagnan. *in cit. cap. Ad Falsariorum num. 26. 27. & 28.* Ursaya
Instit. crimin. lib. 3. tit. 6. num. 8. Falsarius 55
litterarum Apostolicarum etiam occultus incurrit pœnam Excommunicationis & privationis Officiorum, & Beneficiorum eo ipso, quod crimen committit. Glossa in *Clement. in verb. Eo ipso, de hæret.* Fagnan. *l. cit. num. 62.*
Pœna autem degradationis ei infligitur solum, 56
si criminaliter sit convictus, sive per viam accusationis, sive inquisitionis. Fagnan. *l. cit.*
num 63. & 64. Dictæ pœnæ contra falsantes 57
litteras Apostolicas procedunt, quamvis ex hujusmodi *Falso* nullum, aut modicum damnum emergat; Palao *tract. 29. disp. 3. punct. 7. num. 4.* Bonacina *tom. 3. de Censuris, disp. 1. quæst. 7. punct. 2. num. 5.* Reiffenstuel *l. cit. n. 33.* & alii. Et ratio est, quia *Falsum* in illis sub dictis pœnis prohibetur, non tam propter damnum inde secutum, quam propter contemptum Supremæ Auctoritatis, a qua litteræ veniunt, ut omnis occasio Falsi in his
evitetur. Nomine litterarum Apostolicarum in 58
ordine ad pœnas contra earum falsarios non solum veniunt Bullæ Datariæ, & Cancellariæ Apostolicæ, sed etiam Secretariæ Brevium. Sic declaravit Innocent. X. Constit. 51. in ordine. Bellam. *in cap. ex litteris, de fide Instrum. num. 3.* Andr. *ibid. num 4.* Butr. *num. 4.* Hostiens. *num. 6.* quos ita intelligit Farinac. *in prax. crimin. quæst. 151. num. 24.* Ursaya
Institut. crim. lib. 3. tit. 6. nu. 2. Ubi quod hoc 59
non procedit in falsificantibus litteras Episcoporum, & Nunciorum, quia hæ non sunt proprie litteræ Apostolicæ; Fagnan. *l. cit. n. 24.* Ursaya *loc. cit. n. 3.* & alii. Immo secundum multos apud Raynal. *lib. 2. observ. ad cap. 18. supplet. 2.* neque hoc procedit in falsificantibus litteras Legati, vel Delegati Summi Pontificis, Sacræ Pœnitentiariæ, & Sacrarum Congregationum, quia non sunt litteræ Papæ, &

ideo

Ideo cum sint diversa, diversa fit illatio; *l.*
Papinianus exuli, ff. de minor. Raynal. *l. cit.*
60 *n.* 9. Fagnan. *loc. n.* 24. qui tamen ibidem
subjungit esse advertendum inter litteras Apo-
stolicas comprehendi litteras Pœnitentiariæ se-
cundum Doctores citatos *n.* 58.

61 Falsificans litteras Papæ, & Imperatoris pu-
nitur pœna mortis. Sic cum multis Panimoll.
62 *decis.* 76. *n.* 17. & communis aliorum. Sic
etiam punitur pœna mortis falsificans litteras
Regias, aliorumque Supremorum Principum;
l. Majorum, & l. Ubique, Cod. Ad. leg. Cornel.
63 *de Falsar.* & sic statuunt fere omnes cujusque
Regni. & supremi Principatus Constitutiones,
seu Ordinationes, vel leges; Quarum plurimæ
statuunt etiam pœnam mortis contra falsifican-
tes litteras Proregis, Locumtenentis, Vicarii,
Senatus, Magistratus, aut alterius Tribunalis;
& inter alias Constitutiones, & bannimenta
Civitatis, & Legationis Bononiæ, ut refert
Raynald. *tom.* 2. *observat. ad cap.* 18. §. 3. sta-
tuunt sic: *E se alcuno dolosamente in qualsivo-
glia modo falsificherà, o falsamente imiterà il
Sigillo, Patente, salvi condotti, lettere, o altre
scritture dell' Illustriss. Legato, Reverend. Vice-
legato, o Governatore, incorrerà nella pena dell'*
64 *ultimo supplicio*. Clericus falsificans sigillum
Principis est ab Ordinibus deponendus, & im-
presso illi Charactere in signum commissi deli-
cti, in exilium mittendus absque alia pœna
corporali, ut statuit Urbanus III. *in cap. Ad*
65 *audientiam* 3. *de crimine Falsi*. Clericus falsifi-
cans litteras Episcopi, vel Capituli est ab Of-
ficio, & Beneficio suspendendus; *cap. Si Epi-
scop.* 7. *distinct.* 50. & *cap. Tam litteris in* §.
fin. de testib. & deducitur *ex cap. Quando; ubi
Gloss. in fin. de iis, quæ fiunt a Prælat.* Bellet.
disquisit. Cleric. part. 2. *tit. de pœnit. Cleric.* §.
66 44. *n.* 6. Panimoll. *n.* 6. Regulares falsificantes
sigillum, vel litteras Prælatorum puniuntur
juxta constitutiones particulares cujusque Reli-
67 gionis. In nostro Ordine Fratrum Minorum
de Observantia falsificantes sigillum, vel litte-
ras Prælatorum carceri mancipantur ad arbi-
trium Provincialis, pro qualitate delicti; Si
vero litteræ falsificatæ fuerint Generalis, vel
Commissarii Generalis, a carcere liberari non
poterunt absque expressa licentia dictorum Præ-
latorum Generalium. Statut. Toletan. *tit. de
Falsariis*. Portell. *verb. Falsarius n.* 6. Qui ve-
ro litteras Prælatorum Generalium, Provincia-
lium &c. destruxerit, impedierit, vel aperue-
rit, non dicitur Falsarius, licet graviter etiam
puniatur pro qualitate delicti; Compend. San-
ctior. *verb. Falsificatio n.* 7. *in fine*, & est ca-
sus reservatus; Compend. Sanctior. *verb. Casus
n.* 15. ibi: *Generalis, vel Provincialis, aut eo-
rum Secretarii litteras tum missas, tum accipien-
das impedientes, frangentes, falsificantes, vel
quomodolibet intercipientes*.

Pœna ordinaria committentis quodcumque 68
crimen *Falsi*, olim circa Nobiles erat depor-
tatio cum omnium bonorum publicatione,
circa Personas viles damnatio ad Metallum,
circa Servos ultimum supplicium; *l.* 1. §. *fin.
Ad Leg. Cornel de Falsar. l. Si quis* 38. §. 7.
ff. de Pœnis. Hodie tamen imponitur ex Ar-
bitrio Judicis prudentis pro diversitate circum-
stantiarum prout notat Glossa *in cit. l.* §. *fin.
verb. Eorum*, taliter quod aliquoties possit esse
pœna pecuniaria, & aliquoties pœna cor-
poralis, & etiam capitalis; *l. Ubi Falsi* 22.
Cod. Ad Leg. Cornel. de Falsar. ibi: *Suppli-
cio capitali, si id exigat magnitudo commissi*.
Pœnæ falsariorum in specie sunt variæ pro di- 69
versitate *Falsi* ab eis commissi. Pœna falsi te-
stis in causis civilibus erit deportationis; *l. in
princip.* §. *fin. ff. Ad Leg. Cornel. de Falsar.*
& insuper tenebitur actione in factum ad
damna, & interesse, quæ passus est alter pro-
pter ejus falsam depositionem; Farinacius
q. 67. *n.* 2. *& seq.* & communis aliorum. In
causis vero Criminalibus est pœna *Talionis*,
idest pœna illa, qua falso accusatus conde-
mnatus fuit, vel condemnari, seu puniri de-
buisset; cum hac tamen advertentia, quod si
condemnatio, seu punitio falso accusati secu-
ta non fuit, tunc mitiori pœna a Judice ar-
bitranda erit puniendus; Farinac. *quæst.* 67.
num. 11. *&* 15. & alii passim. Si falsus te- 70
stis sit Clericus, iste ab Officii honore depo-
situs in Monasterium detruditur, *cap. Si Epi-
scopus* 7. *distinct.* 50. juncta *Authent. Presby-
teri, Cod. de Episcopis, & Cleric.* Vel ad Tri-
remes, aut perpetuos carceres damnandus est,
quia loco detrusionis in Monasterium olim
consuetæ, hodie succedit damnatio ad Trire-
mes, vel perpetuos carceres, teste Fagnano
in cap. Cum non ab homine, de Judiciis n. 104.
Farin. *q.* 119. *num.* 55. Hæc tamen ordinaria 71
pœna Clerici *testis Falsi* limitatur, & in arbi-
trariam reducitur, quando Falsum committit
sine præjudicio notabili tertii, & solum circa
accidentalia. Menochius *de Arbitr. Jud. casu*
306. *num.* 22. Jul. Clarus §. *Falsum num.* 9.
& 25. & alii.

Pœna Notarii scribentis falsum Testamentum 72
vel Instrumentum erit deportationis, vel alia
arbitraria, vel etiam amputationis manus,
quando agitur de magna falsitate, & pluries
re-

reiterata. Farinac. *q.* 55. *num.* 11. Immo si id exigat facti circumstantia, poterit extendi etiam usque ad mortem, juxta textum *in l. Ubi falsi* 22. *Cod. Ad Leg. Cornel. de Falsar.* Et ultra pœnam criminalem tenebitur etiam ad damna, & interesse. Farinac. *quæst.* 115.
73 *n.* 11. *&* 12. Hac pœna punitur etiam falsificans manum alicujus, vel exemplans copiam diversam ab Originali; *l. Quod sit, ff. Ad Leg. Cornel. de Falsar.* Pœna Advocati, & Procuratoris Falsum committentis, præter ordinariam assignatam *sub n.* 68. est etiam quod teneatur ad reparationem damni, ac insuper ad arbitrium Judicis pro diversitate personarum, & circumstantiarum puniri possit pœna pecunia-
74 ria, carceris, & etiam Triremium pro qualitate delicti. *Communis*, & patet ex Raynal. *observat. ad cap.* 19. §. 1. *in expositione banni-*
75 *menti Civitatis & Legationis Bononiæ*. Pœna Judicis *Falsum* committentis olim erat exilii, & capitis; *l. Lex* Julia 7. §. *fin. ff. de Jul. repet.* Hodie vero pro diversitate circumstantiarum, est privatio Officii, & dignitatis ac inhabilitatis ad judicandum, confiscatio bonorum, vel etiam pœna exilii, Triremium; & capitis. Menochius *de Arbitr. Jud. casu* 432. *a num.* 7. Farinac. *quæst.* 111. *a num.* 4. & alii. Judicis autem Ecclesiastici *Falsum* committentis pœna, præter ordinariam, est suspensio a Divinis, & compensatio damni illati; *cap.* 1. *de sent. & re judic. in* 6.

76 Pœna falsificantium legitimas mensuras, & pondera præter ordinariam pœnam *Falsi*, est quod ad duplum restituendum, nec non ad Insulam damnentur; *l. Hodie* 32. §. 1. *ff. Ad Leg. Cornel. de Falsar.* ac insuper per triginta dies in pane, & aqua plectantur, *cap. ut men-*
77 *suræ* 2. *de empt. & vendit.* Pœna fabricantium falsam monetam est confiscatio omnium bonorum, damnatio ad bestias, ac ultimum supplicium, & insuper sunt rei criminis læsæ Maje-
78 statis, *l.* 5. *&* 2. *Cod. de Falsa moneta*. Pœna impedientium aliquem testari, vel jam factum testamentum mutare, vel ad testandum compellentium, si hoc factum fuit cum armis, habebit locum pœna *leg. Jul. de Vi publ.* si vero sine armis, pœna extraordinaria, & Judicis arbitrio regulanda. Farinac. *quæst.* 161. *n.* 4. *& sequent.* & tenebitur insuper qui id fecerit ad damna, & interesse illi, qui ex hac prohibitione, vel concussione præjudicium pas-
79 sus est. Farinac. *quæst.* 161. *n.* 8. Pœna supponentis falsum partum olim erat ultimum supplicium *l.* 1. *Cod. ad Leg. Cornel. de Falsar.* sed hodie est pœna extraordinaria *Falsi*, quæ erit exilium. Farinac. *part.* 16. *quæst.* 159. *num.* 239. *cum sequent.* & Brngiot. *Instit. crim. lib.* 2. *titul.* 13. *num.* 17. Pœna eorum, qui 80
Falsum committunt, occultando, surripiendo, supprimendo, corrumpendo, abradendo, lacerando, vel comburendo scripturas publicas, vel libros Mercatorum, vel mutando sibi nomen, aut similia faciendo; regulariter erit illa *leg. Cornel. de Falsar.* juxta Textum *in l.* 1. §. *Qui*, ubi Glossa *verb. Reus est*, *& l.* 1. *Cod. de mutat. nominis*. Gerens se pro Curia, seu 81
assumens nomen Curiæ, cum non sit, sicut gerens se pro Magistratu, cum non sit, punitur pœna Legis Juliæ Majestatis, *l.* 3. *& ibi* Angelus *num.* 2. *ff. Ad leg. Jul. Majest.* Panimoll. *decis.* 76. *num.* 29. cum aliis *ibi citat.* Limitatur tamen hæc regula, quando falsus 82
actus non fit animo usurpandi Principis jurisdictionem, sed ad alium finem, nam tunc non intrat pœna mortis, sed pœna *Falsi* arbitraria. Bart. *in l. Omnes populi n.* 14. *ff. de justit. & Jur.* & ibi Jason *n.* 35. *ad fin.* Decian. *tract. crimin. lib.* 7. *cap.* 9. *n.* 5. *&* 9. Panimoll. *loc. cit. n.* 30. Farinac. *cons. crim.* 74. *num.* 1. *&* 2. ubi testatur de communi. Ingre- 83
diens propterea sub nomine Curiæ domum alicujus mulieris animo carnaliter eam cognoscendi, non incurrit pœnam mortis, sed Triremium. Farin. *loci cit. num.* 11. *& per tot. consil.* ubi in fine consil. subdit quemdam Marcum Antonium hujus criminis reum salvatum fuisse a pœna mortis, sed non a pœna Triremium; Panimoll. *loc. cit. n.* 31. *&* 32. Alio- 84
rum falsariorum pœnas qui distincte scire desiderat, adeat Farinacium, Afflict. Raynald. aliosve Criminalistas, & sufficiat pro complemento hic scire, quod ad hoc ut quis de *Falso* pœna ordinaria puniri possit, tria copulati- 85
ve requiruntur, scilicet quod veritas sit immutata, alteri nocitura, & dolo facta, ut de communi testantur Farinac. *consil. crimin.* 114. *n.* 12. *&* 36. Panimoll. *decis.* 76. *num.* 2. Cephal. *consil.* 355. *num.* 44. *volum.* 3. & alii passim. Unde his tribus copulative concurrentibus, 86
pœna ordinaria arbitrio Judicis imponenda est, juxta dicta *num.* 68.

Falsificantes Litteras Apostolicas, & supplicationes signatas, excommunicantur; Bene- 87
dict. XIV. tom. 1. Constit. 14. incip. *Pastoralis Romani* §. 6. dict. Bulla Cœnæ. Falsitas 88
in expositione facti expressa, punienda est ad formam juris. Idem Constitut. 25. incip. *Ad Apostolicæ* §. 5.

Falsariorum malitia cavenda est Litterarum 89
Apostolicarum executoribus. Idem tom. 2. Con-

90 Constit. 51. incip. *Magna Nobis*. Falsitas enim in pluribus antiquis exemptionum privilegiis reperta est. Idem Constit. incip. *Causarum Palatii Apostolici*.

Additiones ex aliena manu.

91 Definitioni *Falsi* ab *Auctore* traditæ adde cum Antonio Matthæi *de Criminib. lib.* 48. *tit.* 7. *cap.* 1. *num.* 1., verba hæc: *seu suppressio*. In-
92 finitæ vero sunt species Falsi. Sed non incommode ad duo summa capita referri possunt, nimirum ad falsum *testamentarium*, & falsum
93 *nummarium*. *Testamentarium* proprie dicitur, quod committitur circa testamenta. At ejus pœna producta est de Senatusconsultis, & Principum Constitutionibus ad alia instrumenta, litteras, nomen, testimonia, accusationes, obligationes, mensuras, pondera. *Nummarium*
94 committunt, qui monetam adulterinam flant, feriunt, qui nummos aureos radunt, tingunt, fingunt. Longum autem esset, de utroque falso pro dignitate agere. Vide, si lubet, mox *laudatum Auct.* Pauca tantum afferemus de Falso prioris generis.
95 Num is, qui adulterinum testamentum non fecit, sed usus eo est, seu, ut loquuntur Leges, ipsum *recitavit*, teneatur lege Cornelia, quæri solet? Teneri statutum est *in l.* 2. *ff. ad Leg. Cornel. de Fals.* tum *in l.* 8. *Cod. eod.*
96 At Papinianus *in l.* 13. §. 1. *dict. titul.* respondit: *In Cornelium falso recitato, non facto, non incidit*. Sunt qui negationem huic loco detrahunt pro *non incidit*, legendo, *incidit*;
97 Sed obstant Pandectæ Florentinæ, quæ hanc
98 negationem habent. Alii distinguunt inter pœnam ordinariam, & extraordinariam. At in *dict. l.* 2. *ff. dict. titul.* conjungitur recitans falsum, cum eo, qui fecit. Sicut igitur pœna ordinaria tenetur qui fecit, ita & te-
99 neri debet qui recitat. Distinguunt & nonnulli inter recitantem testamentum falsum, & recitatorem alterius instrumenti, sed Leges adductæ, de quocumque instrumento loquuntur.
100 Assentior Antonio Matthæi, qui ait, post Papiniani responsum demum constitutum, & receptum fuisse, ut Recitator quoque Lege Cornelia teneretur; Vide *eumdem*, *ubi supra num.* 2.
101 Disputari & de hoc solet, an Lege Cornelia teneatur is, qui non falsum testimonium dixit, sed verum reticuit? Distinguunt aliqui, utrum pecunia accepta id fecerit nec ne, & priori casu teneri volunt, non item posterio-
102 ri. Sed Antonius Matthæi, *loco citato n.* 12. probat, & quidem solidissime, teneri, sive pecunia accepta, sive gratis tacuerit. Consule omnino ipsum.

Gravior est quæstio, an in Legem Corne- 103
liam incidat, qui pecuniam ob testimonium dicendum accepit, nec tamen producentem, sed Adversarium ipsius testimonio suo juvit? Negant fere omnes ea de ratione, quod hic, tametsi accepit pecuniam, falsum testimonium minime dixit. Sed Antonius Matthæi, *eodem loco n.* 13. incidere tenet, quia verba Legis sine distinctione ita concepta sunt, ut si quis ob testimonium dicendum pecuniam acceperit, pœna falsi coerceatur, *L.* 1. *§. Sed & si quis, ff. dict. tit.*

FAMA.

FAma, opinio, & existimatio idem signifi- 1
cant; Glossa *final. in l.* 1. *Cod. ex quibus causis infamia irrogatur*, & Glossa *in l. Cognitionum* 5. *ff. de extraordinariis cognitionibus*, *verb. existimatio*.

Fama dicitur a fando, sive loquendo; Un- 2
de Fama dicitur quidquid de aliquo divulgatur, sive in bonam, sive in malam partem, ut tradit Calepinus *in Dictionario verb. Fama*.
Hinc fama ut sic secundum Bartolum *in l. De* 3
minore 10. §. *Plurimum num.* 8. *de quæst.* est communis opinio voce manifestata ex suspicione proveniens, & grosso modo dicitur *Vox populi*, & in vulgari dicimus *Vox populi*, *Vox Dei*, quia opinio, in qua omnes concurrunt, vel major pars, præsumitur in se habere rationem, ut dicit Baldus *in cap. Quoniam* 11. *num.* 62. *ad probation. & in cap. Vestra* 7. *n.* 2. *de cohabitat. Cleric.* ac Fagnan. *in dict. cap. Vestra num.* 39. seu secundum Calderin. *in dict. cap. Vestra num.* 32. & Speculatorem *in tit. de notor. crim.* §. *Fama num.* 1. & 2. Fama est vulgi, loci, seu majoris partis vehemens opinio rei, de qua quæritur, consentiens, ut colligitur *ex cap. Inquisitionis* 21. *in fin. de accusation. cap. Litteris* 12. & *cap. Tertio loco* 13. *de præsumptionibus*.

Fama ut sic est duplex, Fama hominis in 4
se ipso, & Fama hominis, quo ad alios; seu Fama hominis, aut de homine, & Fama inter homines; Fagnan. *in cit. cap. Vestra* 7. *n.* 27. *de cohabitat. Clericor.* Bartolus *in cit. l. de minore* 10. §. *Plurimum*, *ff. de q.* Mascard. *de probation. conclus.* 749. *n.* 1. Reiffenstuel. *lib.* 2.

De-

Decretal. tit. 20. §. 12. *n.* 387. & alii passim.

5 Fama hominis in se ipso, seu Fama hominis, aut de homine, est illæsæ Dignitatis status legibus, & moribus comprobatus, *l. Cognitionum* 5. §. *Existimatio, ff. de extraordinariis cognitionibus;* Glossa *in cap. infames* 3. *verb. infamia quæst.* 7. Speculator *in tit. de notoriis criminibus* §. *fama in princip.* Calderin. *in cit. cap. Vestra num.* 1. Fagnan. *ibid. num.* 27. &
6 alii. Fama hominis quoad alios, seu Fama inter homines est publica, seu famosa, ac communis insinuatio, vel proclamatio ex sola suspicione, & certo auctore proveniens; Sic Joan. Andr. *in cit. cap. Vestra num.* 9. *vers. Fama inter homines*, Fagnan. *ibid. n.* 38: Anton. Nebrissensis *in Vocabulario juris vers. Fama*, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 388. & alii, & sic dicitur respectu eorum inter quos viget seu circumfertur.

7 Fama proprie loquendo non dicitur nisi bona sit, quia Fama est argumentum virtutis, ut recte inquit Baldus *in cap. in Genesi n.* 96.
8 *de election.* & Fagnan. *loc. cit. num.* 38. Unde fama proprie loquendo, ut bona, *est illæsæ dignitatis status legibus, & moribus comprobatus, & in nullo diminutus;* Glossa *fin. in l.* 1. *Cod. ex quibus caussis infamia irrogatur;* Rota
9 *part.* 17. *recent. dec.* 346. *num.* 17. Et hanc Famam qui negligit, crudelis est; *cap. Nolo* 10. *caus.* 12. *quæst.* 1. ubi ex verbis Sancti Augustini sic expresse habetur: *Duæ sunt res, conscientia, & fama; conscientia necessaria est tibi, fama proximo; qui fidens conscientiæ suæ negligit Famam suam, crudelis est:* Hinc Apostolus 1. *ad Corinth. c.* 9. *num.* 55. ait: *Bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet*, cui concinit *cap. Sacerdos* 9. *caus.* 1. *quæst.* 2. ibi: *Expedit mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet*, & Ecclesiastici *cap.* 41. *num.* 15. hoc datur pretiosum consilium; *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi, & magni.* Et Proverb. *cap.* 15. *num.* 30. dicitur: *Fama bona impinguat ossa*, & *ibid. cap.* 22. *num.* 1. *Melius est bonum*
10 *nomen, quam divitiæ multæ.* Quamvis igitur Fama proprie loquendo non dicatur, nisi bona sit, seu in bonam partem accepta, interdum tamen Fama accipitur in malam partem, & speciali nomine appellatur *Infamia*, idest Famæ privatio, seu diminutio. Et hæc mala Fama, seu infamia, est *læsæ dignitatis status, vita, & moribus reprobatus*, Calderin. *in cit. cap. Vestra num.* 31. Fagnan. *ibidem num.* 21. Reiffenstuel *loc. cit. art.* 2. *num.* 29. & alii. De infamia hac Vide verb. *Infamia per tot.*

Fama in multis differt a Rumore. Primo, 11
quia Fama proprie est, quando tota Civitas, vel vicinia, seu major pars populi aliquid asserit. Rumor autem est, quando aliqua minor pars, nempe media, tertia, seu quarta pars id asserit; Nebrissensis *in Vocabulario juris verb. Rumor;* Abbas *in cap. Super eo n.* 3. *de eo qui cognovit consanguin.* Fagnan. *in cit. cap. Vestra num.* 44. Speculator *in tit. de notoriis criminibus* §. *Nunc de Rumore num.* 1. & alii. Secundo, quia Fama proprie dicta procedit a certo Auctore aliquid asserente; Rumor vero ab incerto Auctore; Baldus *in cap. Tua num.* 4. *de cohabitat. Clericor.* Fagnan. *loc. cit. num.* 44. Reiffenstuel *loc. cit. tit.* 12. *num.* 392. & alii. Tertio, quia Rumor est quid minus, quam Fama, minusque probat, quam ipsa: Fama est enim communis populi assertio, Rumor autem est sola paucorum dictio; Abbas *in cit. cap. Vestra num.* 12. *vers. Rumor vero;* Fagnan. *ibid. n.* 44. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 392. Nebrissensis *loc. cit. verb. Rumor* & alii. Quarto, quia Fama vires suas eundo, & perseverando extendit juxta illud Virgilii *Æneidos* 4. *Fama malum, quo non aliud velocius ullum, Mobilitate viget, viresque acquirit eundo*, & juxta illud Psalm. 18. *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum:* Rumor vero quandoque cito deficit, ut *l. ultim. ff. De heredibus instituend.* Fagnan. *loc. cit. num.* 44. cum Baldo ibi allegato, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 392. & alii. Unde Rumor definitur, quod sit 12
particularis assertio ex incerto Auctore, & sola suspicione proveniens; Sic Hostiensis *in cit. cap. Vestra n.* 3. Joan. Andr. *ibid. n.* 11. Calderin. *ibid. n.* 33. Fagnan. *ibid. num.* 44. Nebrissensis *loc. cit. verb. Rumor*, Speculator *in tit. de notoriis criminibus* §. *Nunc de Rumore num.* 1. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 392. & colligitur *ex cap. Super eo* 5. *De eo, qui cognovit consanguineam uxoris suæ, ex cap. Osius* 2. *de election. & ex cap. Veniens* 19. *de Regularibus.*

Ut Fama probet, multa requiruntur. Pri- 13
mo requiritur, quod Fama originem duxerit a personis gravibus, honestis, fide dignis, & non interessatis: Unde non est attendenda Fama orta ab aliquibus malitiosis, suspectis, aut proprio commodo, suæque utilitati studentibus; *cap. Qualiter, & quando* 24. *de accusationibus*, ibi: *Super clamorem, & Famam ad aures Superioris pervenit, non quidem a malevolis, & maledicis, sed a providis, & honestis;* *cap.*

cap. Licet ex quadam 47. *de testibus*, ibi: *Nec ab infamibus, & suspectis, sed a fide dignis, omni exceptione majoribus didicerint;* Rota *recent. part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 76. *num.* 4. *part.* 12. *decis.* 419. *n.* 20. *part.* 17. *decis.* 207. *n.* 49. & sæpe alibi, & communis Doctorum.

14 Secundo, ut Fama probet, requiritur, quod habeat certos Auctores, & rationabiles, ac probabiles causas, idest, quod testes super Fama deponentes teneantur exprimere certas personas, a quibus audierunt, & assignare causas probabiles, ex quibus populus inductus fuit ad sic credendum, v. g. quia audierunt a certis personis honestis, fide dignis, omnique exceptione majoribus, quæ asseruerunt ita se vidisse oculis suis, vel quia ille, de cujus morte dicitur publicam Famam extare, ingressus est bellicum conflictum, aut navigans passus est naufragium, aut in flumen cecidit, seu projectus fuit, & amplius non est inventus, nec comparuit, licet diu expectatus sit, vel hujusmodi. Unde non est attendenda vana vox vulgi, & rumor in populo, quæ nullos habet certos Auctores, nec rationabiles, seu probabiles causas inducentes ad sic credendum; *l. Decurionum* 12. *Cod. de pœnis*, ibi: *Vanæ voces populi non sunt audiendæ*, *cap. Osius Episcopus* 2. *de electione*, junctis concordantiis a Glossa ibi *in verb. Pupilli* relatis; Rota recent. *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 250. *n.* 5. *part.* 12. *dec.* 420. *n.* 15. *part.* 17. *dec.* 43. *n.* 11. & sæpe alibi, ac Doctores communiter.

15 Tertio, ut fama probet, requiritur, quod testes deponant de tempore præciso ante motam litem; *cap. Licet ex quadam* 47. *de Testibus*, ibi: *Et ante litem motam testificata didicerint*. Alioquin præsumeretur orta Fama primum occasione litis motæ, seu ex contestatione ipsius, sicque talis Fama non probaret; Rota *recent. p.* 3. *dec.* 117. *n.* 13. *& dec.* 562. *num.* 6. *p.* 7. *dec.* 182. *num.* 28. *p.* 8. *dec.* 283. *n.* 14. *p.* 10. *dec.* 158. *n.* 15. *dec.* 299. *num.* 8. *p.* 19. *tom.* 1. *dec.* 100. *n.* 20. & sæpe alibi, ac communis Doctorum.

16 Quarto, ut Fama probet, requiritur, ut ea sit uniformis, constans, perpetua, & inconcussa. Alioquin si esset difformis, inconstans, & contrariis allegationibus debilitata, & conquassata non probaret, Rota *recent. part.* 1. *dec.* 182. *n.* 5. *part.* 2. *dec.* 277. *n.* 3. *p.* 8. *dec.* 211. *n.* 16. *p.* 10. *dec.* 158. *n.* 11. *dec.* 301. *num.* 27. *part.* 16. *dec.* 99. *n.* 8. & sæpe alibi. Generaliter enim Fama per testes probata destruitur, vel incerta, & inconstans redditur ex depositione aliorum testium de contraria Fama deponentium; Rota *rec. part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 278. *n.* 13. *part.* 8. *dec.* 99. *n.* 22. *p.* 10. *dec.* 158. *num.* 10. quo casu una Fama destruit aliam; Rota *recent. part.* 6. *dec.* 205. *n.* 10. *part.* 14. *dec.* 276. *n.* 13. In concursu tamen Famæ bonæ, & malæ, semper est præferenda bona, etiamsi testes deponentes de bona Fama essent pauciores; Rota *recent. p.* 2. *dec.* 277. *num.* 2. *part.* 8. *dec.* 249. *n.* 27. cum variis aliis decisionibus, & Doctoribus ibi citatis. 17

Fama probari potest per duos testes graves, fide dignos, & omni exceptione majores; *cap. Inquisitionis* 21. §. *Quæsivisti*, *de Accusationibus*, ubi Fama censetur probata per duos, vel tres testes, & concordant *cap. In omni* 4. *& cap. Licet universis* 32. *de Testibus*, *& cap. Cum esses* 10. *de Testamentis*, ubi allegatur illud Dominicum *Matth. cap.* 18. *num.* 16. *In ore duorum vel trium testium stat omne verbum; & cap. Si testes* 3. §. *Ubi numerus caus.* 4. *quæst.* 2. *&* 3. ibi: *Ubi numerus testium non adjicitur, etiam duo sufficient; pluralis enim locutio duorum numero contenta est; & leg. Ubi n.* 12. *ff. de Testibus*, ibi: *Ubi numerus testium non adjicitur, etiam duo sufficient; pluralis enim locutio duorum numero contenta est;* Sic expresse Glossa *in l. Testium fides* 3. *verb. Confirm. ff. de Testibus*, dicens, quod Fama probatur per duos testes, cum jurant majorem partem populi ita sentire; Bartolus *in l. De minore* 10. §. *Plurimum n.* 19. *de quæstionibus*, Felinus *in cap. Tertio loco* 5. *n.* 4. *de probationibus*, Farinac. *lib.* 1. *Prax. crimin. q.* 47. *n.* 208. 210. *& seq.* Jul. Clar. *in Practic. crim.* §. *final. qu.* 6. *n.* 12. Menoch. *lib.* 8. *consil.* 701. *n.* 49. Mascard. *de probationibus*, *concl.* 750. *num.* 1. testans de communi. 18

Fama regulariter loquendo de per se non facit plenam probationem; Glossa *in cap. Si testis* 3. *caus.* 4. *qu.* 3. *vers. Fama;* Felinus *in cap. Per tuas* 10. *n.* 15. *de probationibus*, Abbas *in cap. Transmissæ* 3. *n.* 10. *Qui filii sint legitimi*, Mascard. *de probationibus concl.* 754. *n.* 1. testans de communi: Fama enim sæpe est fallax, nam *dictum unius facile sequitur multitudo*, textu expresso *in cap. Cum in juventute* 12. *de purgatione Canonica*. 19

Facit tamen semiplenam probationem in causis Civilibus; Secus autem in Criminalibus, ubi requiruntur probationes indubitatæ, & luce meridiana clariores; Glossa *in cap. Veniens ad nos* 10. *vers. Illorum*, *de Testibus*, & Glossa *in l. Testium fides* 3. *vers. Confirm. ff. de Testibus* dicens cum aliis, quod Fama faciat probationem semiplenam; unde facit defer- 20

ferri juramentum; Speculator *tit. de notoriis criminibus* §. *Fama est num.* 5. Sannig *tit. de probationibus c.* 4. *n.* 12. Card. Tusch. *Litt. F. concl.* 66. *num.* 19. Alexander *consil.* 103. *n.* 3. & 5. *lib.* 7. Sigismund. Scaccia *lib.* 2. *de judiciis c.* 9. *n.* 84. 85. Rota *recent. part.* 3. *dec.* 374. *n.* 4.

21 Immo in variis casibus Fama facit etiam probationem plenam. Primo enim Fama plene, & concludenter probat in antiquis, quæ excedunt memoriam hominum; *cap. Cum causam* 13. *de probationibus*; Rota *recent. part.* 1. *decis.* 75. *num.* 1. & *dec.* 445. *num.* 6. *p.* 4. *tom.* 3. *dec.* 292. *num.* 4. *p.* 5. *tom.* 1. *dec.* 264. *num.* 26. *p.* 3. *dec.* 475. *num.* 3. & sæpe alibi; Alexander *consil.* 83. *n.* 7. *volum.* 3. Reiffenstuel *loc. cit.* §. 12. *num.* 406. Mascard. *loc. cit. concl.* 754. *num.* 7. testans de communi. In antiquis enim cum sint difficilis probationis, atque ob temporum injuriam legitima documenta pereant, admittuntur etiam leviores probationes.

22 Secundo, Fama plene probat, quando cum ea concurrunt alia adminicula; *c.* 1. *de Appellationibus*, ibi: *Veritate per idoneas personas, & Famam loci sollicite inquisita*, *cap. Præterea* 27. *de Testibus*, *cap. Illud quoque* 11. *de præsumptionibus* juncta Glossa ibi, *Verb. Fama loci*; ubi pluribus adductis dicit Famam sufficere ad probationem, si aliæ præsumptiones concurrant; Card. Tusch. *litt. F. consil.* 66. *n.* 3. & 65. testans de communi; Rota *recent. part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 424. *n.* 5.

23 Tertio, Fama facit plenam probationem in rebus modici præjudicii, & in causis levioribus, Bartolus *in l. De minore* 10. §. *Plurimum*, *ff. de quæstionibus*, Abbas *in cap. Veniens ad nos* 10. *n.* 9. *de Testibus*, Felin. *ibid. num.* 9. Mascard. *loc. cit. concl.* 754. *num.* 8. & 17. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 407. & alii passim.

24 Quarto, Fama plene probat, quando agitur Remedio *Canon. Redintegranda* 3. *caus.* 3. *q.* 1. ad recuperandam possessionem. Tunc enim probata publica Fama, restitui debet possessio agenti hujusmodi Remedio; Mascard. *loc. cit. num.* 24. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 410. Ancharan. *consil.* 42. *num.* 2. testans de communi.

25 Quinto, Fama plenam facit probationem in iis, quæ sunt difficilis probationis; Rota *recent. p.* 3. *dec.* 481. *n.* 3. Bartolus *in l. De pupillo* §. *Si quis ipse q.* 8. *ff. de novi operis nunciat.* Alexander *consil.* 66. *n.* 9. *lib.* 3. Card. Tusch. *loc. cit. concl.* 66. *n.* 66. Mascard. *loc. cit. concl.* 754. *n.* 22. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 409. & alii passim.

Sexto, Fama facit plenam probationem, quando agitur de periculo animæ, & peccato evitando, *cap. Super eo* 2. *de consanguinit. & affinit.* ubi sola Fama loci de subsistente impedimento impedit Matrimonium contrahendum, ibi: *Vel si non manifestum, Fama tamen loci hoc habet*; & Glossa *ibid. verb. Fama*, ubi expresse dicit: *Nota, quod Fama impedit Matrimoninm contrahendum, cap. Cum in tua* 27. *de sponsalibus, & plus facit Fama hic, quam dictum unius, ubi juramentum intervenit*, *c. Præterea* 12. *de sponsalibus. Alias dictum unius, sicut & Fama impedit matrimonium contrahendum*, *cap. Super eo* 22. §. 1. *de Testibus*; Hæc dicta Glossa, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 411. Panimol. *dec.* 19. *adnot.* 3. *num.* 4. cum plurimis ibi allegatis; Sanchez *de Matrimon.* 1. *disp.* 72. *num.* 13. Mascard. *de probationibus lib.* 2. *concl.* 1031. *num.* 11. & 12. Piasecius *in prax. Episcop. part.* 2. *cap.* 4. *n.* 39. *vers. Sic & si in contrarium*, Ventriglia *tom.* 1. *de testibus in caus. Matrimonial. annotat.* 3. §. 1. *n.* 18. & alii passim. 26

Immo Fama impedimenti sufficit sine alia probatione ad impediendum Matrimonium inter sponsos, etiamsi sponsalia fuerint firmata juramento, ut colligitur ex *cap. Super eo*, 2. *de consanguinit. & affinit.* ubi deciditur, Famam impedire Matrimonium contrahendum, *fide imposita*, & ibi Glossa in verb. *Fide* explicat, idest *juramento*. Sic Doctores in eodem textu, præsertim Cardinal. *in fine*, Abbas *n.* 5. Covarruvias 4. *decretal.* 2. *par. cap.* 6. §. 19. *nu.* 11. Mascard. *de probationibus conclus.* 1035. *n.* 12. Bossius *de Matrimon. cap.* 7. §. 13. *num.* 124. & 125. *cum seq.* Piasec. *loc. cit.* Hurtad. *de Matrimon. disp.* 2. *num.* 68. *vers. Sic addidimus*, Guttierez *de Matrimon. cap.* 26. *n.* 13. & 14. Panimoll. *loc. cit.* Ventriglia *loc. cit. num.* 19. Sanchez *loc. cit. n.* 14. ubi dicit non esse attendendum Paludanum contrarium tenentem. 27

Et de facto non adversatur textus *in c. Cum in tua*, 27. *de sponsalibus*, ubi videtur disponi, quod ultra personam fide dignam requiratur Fama ad impedienda sponsalia juramento firmata, ut prætendit dictus Paludanus *in* 4. *dist.* 27. *quæst.* 1. *art.* 3. *casu* 9. *n.* 27. Non adversatur, inquam, quia ibi persona fide digna non designatur ut testis, sed tamquam denunciator, ut patet ex ipsismet verbis textus, ibi: *Quod si persona gravis, cui fides sit adhibenda, tibi denunciet, quod hi, qui sunt Matri-* 28

[illegible] Fama [illegible]

[illegible]

[illegible] Fama [illegible]

[illegible]

[illegible] Natrimoni [illegible]

[illegible]

Fama [illegible] Clericum [illegible] Fama tamen [illegible], nisi sit de [illegible] & nulla posse tergiversatione [illegible] infert ad [illegible];

Fama non [illegible] prævalere veritati; Rota [illegible] 2. [illegible] 18. [illegible] Fama mala [illegible] vana populi voce, quæ non est attendenda; Rota

ta *recent. part.* 1. *decisione* 167. *numero* 29.
38 Fama affirmativa, vel prævalet, vel conquassat negativam; Rota *recent. part.* 6. *decis.* 28. *num.* 13.

Additiones ex aliena manu.

39 Magna est quæstio, an Homini sit dominium in famam suam? Qui famam cum externis bonis comparant, ii tenent, esse Ho-
40 mini dominium in famam. At rectius alii ne-
41 minem esse famæ suæ dominum sentiunt. Fama enim consequens est virtutis, si causam
42 spectes. Quid ergo in famam tuam statuere poteris, si nihil potes contra virtutem, illæsa honestate? Si vero actum famæ *formalem*, ut dici solet, intelligas, ipsam nimirum aliorum de tua virtute existimationem, quomodo erit in dominio tuo actus in animo alterius? Deinde aut existimatio tuæ virtuti conformis est,
43 aut difformis. Si difformis, hæc fama non
44 est, sed error. Si conformis, obtinet hæc quidem veræ famæ indolem, minui vero haud potest, nisi vel boni desinant recte judicare, vel ipse desinas agere; Confer Stryk. *juridic. dissert. tom.* 2. *disput.* 15. *cap.* 5. *num.* 2. *& plur. seq.*
45 Hinc sequitur I. Non posse aliquem se in-
46 famare, salva conscientia. II. Ob evitanda tormenta, vel levia, vel gravia non posse aliquem sibi imponere falsum crimen, etiamsi pœna propter illud irroganda, illis tormentis
47 gravior, & ultimi supplicii foret. III. Neminem posse obligare famam in commodum alterius, ut si hic ex. gr. non præstet datam fidem, ipse velit maleficus reputari, aut obnoxius esse arbitrariæ illius contumeliæ, cui fidejussit; Idem Auctor *ubi supra*.
48 An quis cum periculo suæ famæ alterius
49 famam teneatur restituere? Quomodo teneatur, qui injuriam tantum materialem intulit; verb. gr. detulit apud Superiorem aliquem bona fide, seu ignoranter de falso crimine.
50 Item quid juris, si damnum bonorum per meam infamationem aliquis passus sit? Vide Fagundez *ad decal. lib.* 9. *cap.* 15. Molin. *Tr.* 4. *disput.* 40. *num.* 3.

F A M I L I A.

Familiæ nomen idem importat, ac agnatio, seu denotat agnationem; Rota recent. *par.* 4. *tom.* 1. 1. *decis.* 518. *n.* 11. *& part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 588. *n.* 3. Card. de Luca *de jurepatr. disc.* 26. *n.* 6. Riton. *de controvers. Patronat. allegat.* 77. & alii passim. 1

Familia alia dicitur effectiva, & alia contentiva. Familia effectiva dicitur illa, cujus ipse testator, seu disponens est causa efficiens vel stipes, ac ideo non est verificabilis, nisi in ejus descendentibus. Contentiva dicitur illa, quæ comprehendit omnes agnatos, & est verificabilis in omnibus transversalibus; Card. de Luca *in summa Fideicommissor. num.* 148. & alii communiter. Ut quis dicatur de familia contentiva, requiritur concludens probatio descendentiæ a communi stipite, quod sit agnatus legitimus, quod justificetur identitas armorum, & insignium sine diversitate coloris, quæ solet inferre familiæ diversitatem; Rota recent. *part.* 7. *dec.* 15. *n.* 29. *& seq.* 2 3

Familia contentiva est duplex, una proxima, seu proximior, altera remota, seu remotior. Proxima, seu proximior est, quæ descendit a patre, vel avo disponentis. Remota autem, seu remotior est, quæ originem trahit ab avo, vel alio ulteriori communi stipite; sic Cyriac. *controvers.* 281. *num.* 72. *& seq.* Carolus Antonius de Luca *de linea legali art.* 15. *num.* 31. Manzius *consult.* 368. *num.* 4. *& seq. lib.* 4. Rocca *disp. Select. cap.* 2. *n.* 7. & alii. 4

In concursu duarum linearum proximioris, & remotioris, intelligitur vocata proximior, non autem remotior. Bald. *consil.* 321. *sub n.* 1. Socin. senior *consil.* 33. *sub num.* 8. *vers. Praeterea & seq. lib.* 3. Manzius *d. consult.* 368. *sub num.* 6. *in fine*; Rocca *loc. cit. num.* 8. & alii passim. 5

Familiæ appellatione, quamvis in dubio veniat etiam contentiva, comprehendendo omnes agnatos etiam transversales ex adductis per Gabriel. *consil.* 132. *q.* 6. *num.* 59. *lib.* 1. Simon. de Pretis *de interpretat. ultim. volunt. lib.* 3. *interpret.* 3. *dub.* 1. *solut.* 11. *num.* 26. Rota in *Romana Fideicommissi de Misinellis* 17. *Junii* 1615. *coram Patriarcha Pamphilio* impressa a Farinac, *decis.* 707. *num.* 6. *part.* 2. *recent.* Cardin. Seraphin. *decis.* 1438. *num.* 4. Stephan. Gra- 6

Gratian. *discept. forens. cap.* 645. *num.* 3. & 4. & Rota Recent. *part.* 2. *decis.* 707. *num.* 2. & 6. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 302. *num.* 6. & 7. *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 586. *num.* 1. Tamen, quando constat, testatorem, seu disponentem sensisse tantum de familia effectiva, tunc veniunt solum descendentes ab ipso testatore, seu disponente, non autem transversales, ut tradunt Simon de Pretis *loc. cit.* Ruin. *consil.* 153. *n.* 10. *lib.* 2. Paris. *consil.* 51. *num.* 10. & *consil.* 88. *n.* 36. *lib.* 2. & *consil.* 1. *n.* 59. *lib.* 4. Socin. junior *consil.* 91. *num.* 61. *lib.* 1. Barbosa *de appellativa verborum juris significatione verb. Familia num.* 1. & 2. cum pluribus aliis ibi allegatis; Rota recent. *part.* 2. *decis.* 707. *n.* 3. cum aliis Doctoribus ibi citatis, ubi quod testator senserit tantum de sua familia effectiva, visum fuit colligi ex verbis testamenti, ibi: *Sed quantum Deo placuerit, Casale in ejusdem Familia remanere debeat*, ponderando illud pronomen *ejusdem*, quod denotat personalitatem secundum jura ibi allegata, & Doctores citatos.

7 Et quod testator, seu disponens senserit solum de familia effectiva, colligitur quoties vocavit illam addito pronomine *suæ*, vel *ipsius*, aut *ejusdem*, & similium; Rota recent. *part.* 2. *dec.* 707. *num.* 3. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 362. *n.* 7. & *seq. part.* 8. *decis.* 203. *num.* 6. *part.* 12. *dec.* 254. *num.* 7. & *dec.* 318. *num.* 7. & *par.* 13. *dec.* 1. *num.* 14. Menoch. *consil.* 233. *num.* 20. & *consil.* 1171. *num.* 3. & *de præsumpt. l.* 4. *præsumpt.* 88. *num.* 2. Stephan. Gratian. *discep. forens. tom.* 3. *cap.* 645. *n.* 5. Barbosa *l. c. num.* 2. cum pluribus aliis ibi citatis, Pitonius *de controvers. Patron. allegat.* 75. *a num.* 36. *ad* 46. cum juribus, & DD. ibi allegatis.

8 Limita primo, pronomen *ipsius* comprehendere etiam familiam contentivam, deficiente effectiva, ut quando dispositio facta ad favorem familiæ non potest verificari in descendentibus, ex quo non extant, vel quia vocati sunt illi, qui non possunt habere filios, ut Sacerdotes; nam tunc appellatione familiæ veniunt transversales de familia; Rota recent. *part.* 8. *decis.* 203. *num.* 7. Menoch. *consil.* 106. *num.* 229. & *consil.* 424. *num.* 12. *consil.* 1171. *num.* 22. & *consil.* 1171. *num.* 8. Ruin. *consil.* 149. *num.* 8. *lib.* 2. Fusar. *de substit. q.* 351. *num.* 31. Peregrin. *consil.* 42. *lib.* 2. Barbosa *loc. cit. num.* 4. Pitonius *loc. cit. allegat.* 100. *num.* 497. & 546. *cum seqq.* ubi pluribus addoctis probat, quod Fundator Presbyter reservando juspatronatus favore illorum de domo, & familia, intelligitur reservasse de domo, & familia contentiva.

Limita secundo, si pronomen *ipsius* adjiciatur Cippo, quo casu denotat Stipitem totius agnationis, & comprehendit etiam familiam contentivam; Rota *part.* 3. *recen. decis. num.* 14. Paris. *in addit. consil.* 33. *num.* 14. *lib.* 3. & alii. 9

Limita tertio, si a testatore, seu disponente vocata sit familia, & agnatio, quia tunc venit etiam familia contentiva, cum verbum *agnatio* comprehendat omnes per virilem sexum conjunctos; *l. Juris consultus*, 10. §. 2. *ff. de gradibus*, Menoch. *consil.* 424. Paris. *consil.* 22. *num* 604. *cum seq. lib.* 3. Fusar. *loc. cit. q.* 351. *num.* 40. Decian. *consil.* 86. *num.* 28. & *seq. lib.* 3. Peregrin. *consil.* 149. *num.* 22. *lib.* 5. Barbosa *loc. cit. num.* 8. & alii. 10

Quando vocata est familia in genere, intelligitur illa, quæ est de Columnello disponentis, & descendit ab aliquo communi stipite, non autem illa, quæ non habet aliquem communem stipitem, sed solum identitatem cognominis, & Armorum, quia non identitas Cognominis, & Insignium, sed Agnatio, & descendentia ab uno stipite, quamvis remotissimo, operantur identitatem familiæ. Cardinal. Cels. *dec.* 341. *num.* 2. Surd. *consil.* 316. *num.* 10. Menoch. *lib.* 3. *præsumpt.* 88. *num.* 2. & *consil.* 1177. *n.* 3. & 7. Peregrin. *de Fideicommiss. art.* 22. *n.* 26. Andreol. *controv.* 338. *num.* 15. & *seq.* Merlin. *decis.* 669. *num.* 32. Paris. *consil.* 1. *num.* 58. & *seq. l.* 3. Altograd. *consil.* 79. *n.* 54. & *seq. l.* 2. Alexander *consil.* 213. *l.* 6. *consil.* 91. *l.* 7. Rocca *disp. select. c.* 2. *n.* 6. cum pluribus aliis ibi allegatis. 11

Familiæ vocatio, quoties plures existunt Columnelli, intelligitur de familia, & Columnello, sub quo disponens continetur, considerato communi stipite; Bartol. *in l. Filius familias*, §. *Cum pater*, *ff. de Legatis* 1. & *in l. Peto*, §. *Fratre*, *ff. de Legatis* 2. Socin. in *l. Si cognatis n.* 31. *ff. de rebus dubiis*, Fusar. *consil.* 107. *num.* 4. & *seq.* asserens, quod familia, seu agnatione vocata, intelligatur de familia, seu agnatione Columnelli, de quo est ipsemet disponens, non existentibus descendentibus de familia effectiva. Menoch. *consil.* 58. *num.* 1. & *seq.* Peregrin. *de Fideic. art.* 30. *num.* 83. *vers. Si plures sunt Columnelli*, Mandel. *consil.* 32. *num.* 28. *lib.* 2. Altograd. *jur. controv.* 38. *n.* 63. Rocca *loc. cit. num.* 3. Rota recent. *part.* 1. *decis.* 300. *num.* 30. *vers. Et hinc vidimus*, & alii plures cum Barbosa *loc. cit. n.* 36. ubi dicit, quod familiæ appellatione 12

ne

ne in testamento, quando plures sunt familiæ ejusdem cognominis, venit illa, de qua ipse testator natus est.

13 Agens ad Fideicommissum tanquam unus de familia testatoris, necessarie probare debet se esse unum de Columnello testatoris per gradum, & stipitem; Paris. *consil.* 51. *num.* 6. & *duobus seq. lib.* 2. Merlin. *decis.* 669. *num.* 27. Roc. *loc. cit. n.* 16. & alii.

14 Contendens succedere in Majoratu instituto ad favorem proximiorum Collateralium de familia, liquido probare debet non solum se esse agnatum, & de familia, sed etiam esse proximiorem; Mascard. *de probation. concl.* 410. *n.* 26. late aliis adductis, Merlin. *dec.* 669. *n.* 29. & *seq.* Ciriac. *controv.* 281. *n.* 11. & *seq.* Peregrin. *consil.* 82. *num.* 5. *lib.* 5. Rocca *loc. cit. num.* 11. & alii.

15 Majoratus Institutor quoties non vocat masculos simpliciter, sed masculos de sua familia, tunc masculi ex feminis non intelliguntur vocati. Manzius *cons.* 220. *n.* 10. *l.* 3. Ubage *decis.* 24. *n.* 6. Rocca *l. c. n.* 13. & alii.

16 Feminæ non veniunt appellatione familiæ, quando testator expressit proprium nomen familiæ, ut quando dixit, remaneat *in domo*, *seu familia Ghilena*, quia tunc cum per solos masculos conservetur agnatio, feminæ erunt exclusæ; Peregrin. de *Fideic. art.* 25. *n.* 24. & *n.* 47. *ad med.* Hieron. Gabr. *consil.* 132. *lib.* 1. Barbosa *loc. cit. n.* 17. & alii.

17 Fideicommissum quando tacite vel expresse relictum est pro conservandis bonis in agnatione, feminæ sunt exclusæ. Peregrin. *de Fideicom. art.* 25. *num.* 47. & *consil.* 23. *num.* 10. *lib.* 3. & *consil.* 149. *n.* 25. *cum seq. lib.* 5. Surd. *consil.* 96. *n.* 18. & 27. *lib.* 1. Menoch. *de præsumpt.* 88. *n.* 5. & *consil.* 197. *n.* 48. & 49. & *consil.* 680. *n.* 24. Card. Mantica *de conjectur. ult. volunt. lib.* 8. *tit.* 12. *n.* 8. Barbosa *loc. cit. n.* 18. cum aliis ibi allegatis.

18 Quando testator constituit Fideicommissum successivum, & duraturum in familia, ut quia adessent verba in substitutione, quæ perpetuitatem important, puta in infinitum, vel in perpetuum, tunc non veniunt feminæ appellatione familiæ; Surd. *consil.* 96. *num.* 27. & *seq.* Crav. *consil.* 180. *num.* 1. Nat. *consil.* 676. *num.* 42. Barbosa *loc. cit. num.* 22. cum aliis ibi citatis.

19 Cum plures familiæ successive vocatæ sunt ad Beneficium juris patronatus, proximior, qui est præsentandus, si tempore præsentationis sit inhabilis ex defectu ætatis, non tollit jus quæsitum remotiori præsentato; immo proximior in præjudicium remotioris jam præsentati, & habentis requisita, nec est dispensandus a Papa, *Sac. Cong. Conc. in Bononien.* 16. *Julii* 1695. *in Cremon.* 8. *Julii*, & 30. *Septemb.* 1702. & *in Novarien. dispensationis* 13. *Aug.* 1707. *Monacell. tom.* 3. *tit.* 2. *formul.* 7. *n.* 11. & *tom.* 4. *supplem. ad tom.* 3. *n.* 109. Piton. *de controv. Patron. alleg.* 85. *n.* 12.

Inter plures passive vocatos potest Patronus, neglecto Clerico actuali, præsentare in fine quadrimestris, vel semestris, si agatur de 20
jurepatronatus Ecclesiastico, alium tunc effectum Clericum, qui de tempore vacationis erat Laicus. Cum autem Patronus habeat quadrimestre, seu respective semestre ad præsentandum, & possit suo arbitrio præsentare ex pluribus sibi benevisum, non potest arctari ad præsentandum capacem, & habilem de tempore vacationis, sed differre præsentationem usque ad finem termini quadrimestris, seu respective semestris, ut interim præsentandus perveniat ad requisitam ætatem, & capacitatem, ac obtineat Clericatum; Card. de Luca *de jurepatron. disc.* 45. *n.* 8. & *seq. disc.* 70. *n.* 17. & *disc.* 82. *n.* 5. Piton. *loc. cit. n.* 4. & *discept. Eccles.* 13. *n.* 40. cum aliis ibi citatis, Barbosa *allegat.* 60. *n.* 77. Ventriglia *tom.* 2. *annotat.* 6. §. 1. *n.* 8. & ibi Carolus Antonius de Luca *n.* 6. & 9.

Hoc autem procedit, ubi capacitas requi- 21
ritur de tempore præsentationis; Secus vero, ubi capacitas requiritur de tempore vacationis, quia tunc Patronus arctatur ad illum præsentandum qui unice de hoc tempore est Clericus, & sic capax reperitur, ut distinguit ipsemet Card. de Luca *de jurepatron. disc.* 45. *n.* 7. & 8. *vers. sed quia*, & *disc.* 70. *n.* 16. Piton. *dict. allegat.* 85. *n.* 5. Rota *in Civitatis Castelli, Canonicatus* 12. *Martii* 1714. §. *Conciliati, coram Scoto*, cum aliis ibi citatis.

Capacitas autem vocatorum censetur requisi- 22
ta de tempore vacationis Beneficii, quando eorum vocatio est directa, & e contra censetur requisita de tempore præsentationis ad Beneficium, quando eorum vocatio est mediata, & non directa. Tunc vero dicitur vocatio directa, quando absque præsentatione & facto Patroni Fundator vocat personas de certo genere, dirigendo verba ad Judicem, non ad Patronos, sicque vocatio censetur facta cum relatione ad dispositionem juris præferentis capacem incapaci. Dicitur autem vocatio mediata, idest mediante præsentatione, & facto Patroni, quando Fundator non dirigit verba directe in vocatos, sed in Patronum, dando

ei facultatem præeligendi , & præsentandi
quem maluerit de certo genere , quamvis ad-
veniat ejus capacitas solum de tempore præ-
sentationis, & institutionis. Carolus Antonius
de Luca *de linea legali art.* 24. Piton. in *Pa-
rergon. ad discept. Eccles. part.* 2. *n.* 12. Rota
in cit. Civitatis Castelli, *Canonicatus* 12. *Mar-
tii* 1714. §. *Conciliari* , *coram Scoto* apud Pi-
ton. *cit. alleg.* 85. *n.* 19.

23 Vocatis proximioribus de duabus familiis
distinctis præsentatio competit proximiori in
unaquaque familia, non autem duobus proxi-
mioribus de una familia tantum : Unicuique
enim familiæ competere debet sua vox , cum
duo proximiores intellecti fuerint per Testa-
torem de duabus distinctis familiis , non au-
tem ut una tantum familia repræsentare de-
beat duos proximiores ad exclusionem alterius
familiæ contra mentem Testatoris . Card. de
Luca *de Fideicomm. disc.* 27. *n.* 7. 8. *&* 12.
Rolles *de repræsentat. lib.* 3. *c.* 4. *n.* 15. *&* 16.
Carolus Ant. de Luca *de linea legali lib.* 2.
art. 32. *n.* 3. *in fine* , *& lib.* 1. *art.* 22. *n.* 38.
Rota *coram Cerro decis.* 703. *n.* 5. *& seq. &
decis.* 839. *n.* 5. *& seq.* Piton. *de Controv. Pa-
tron. allegat.* 94. *n.* 4. & alii.

24 Vocatis pluribus familiis cum lege, quod præ-
sentatio pertineat ad proximiores , & senio-
res , proximioritas , & senioritas intelligitur
discretive in qualibet linea , seu familia ex
proximioribus vocatis , non autem comparati-
ve ad aliam familiam , quia alias sequeretur
magnum absurdum contra mentem Testato-
ris, qui si vocasset v. g. quinque proximiores
seniores quinque familiarum , unica tantum
familia , quæ haberet quinque Personas ætate
majores respective ad alias lineas , usurpare
sibi deberet omnes quinque voces , denudando
omnes alias quatuor familias ; Baldus *decis.
& rer. judic. tit.* 3. *decis.* 33. *n.* 2. *& seq. &
decis.* 37. *n.* 15. *& seq. decis.* 38. *n.* 22. *& seq.*
Card. de Luca *de fideicomm. disc.* 17. *n.* 8. *&*
11. Peregrin. *de fideicomm.* 20. *n.* 6. Piton. *loc.
cit. n.* 13. Carolus Ant. de Luca *de lin. lega-
li art.* 21. *n.* 38. & alii.

25 Reservato jurepatronatus activo seniori de
familia , & passivo omnibus de familia , in
hoc jure passivo censetur inclusus etiam ipse
senior habens jus activum . Rota recent. *part.*
4. *tom.* 2. *dec.* 49. *n.* 19. *&* 20. *& decis.* 84.
n. 1. *&* 11. *& Auximana jurispatronatus*
17. *Junii* 1701. §. *Minusque*, *coram Ansaldo* ,
& in Hortana Beneficii 1. *Junii* 1708. §. *Ta-
lisque*, *coram Emin. Priolo*, *& in Mediolanen.
Beneficii* 31. *Jan.* 1711. §. *Potissime* , *coram
Ansaldo*. ; Card. de Luca *de jurepatron. disc.*
29. *num.* 3. Piton. *l. cit. allegat.* 52. *num.* 34.
& seq. cum aliis ibi citatis. Et ratio est quia
si Fundator voluit seniorem de familia esse
Patronum , & posse dare alteri Beneficium ,
multo magis dare sibi , cum propter quod
unumquodque tale , & illud magis , si enim
voluit illi tamquam prædilecto supra omnes
alios de familia tribuere jus activum , a for-
tiori censendum est voluisse illi tribuere jus
passivum , cum prædilectus in jure activo ,
quod est plus , merito censendus sit prædile-
ctus etiam in passivo , quod est minus , ut
dicunt allatæ Rotales decisiones, cum ubi ma-
jus conceditur , minus concessum esse videa-
tur, *cap. Ex parte* 17. *de decim.* & cui licet,
quod est plus , licet utique , quod est minus,
c. Cui licet 53. *de Regul. juris in* 6. *& l.
Non debet* 21. *ff. de Regul. juris* , & iste in
tali casu diceretur nominatus , & præsentatus
ab eodemmet Fundatore , ut dicunt Doctores
apud Piton. *cit. allegat.* 52. *a n.* 35. *ad* 37.

Præsentatus de familia Fundatoris in pari- 26
tate vocum profertur præsentato de familia
Patronorum, seu præsentantium extraneorum.
Rota *in Mediolanen. Juris patronatus* 3. *Julii*
1648. *coram Paulucio* impressa apud Piton.
discept. Eccles. part. 2. *discep.* 38. *num.* 6. *&
seq.* Ventriglia *to.* 2. *annot.* 1. §. 3. *num.* 57.
cum aliis ibi citatis. Item in paritate vocum 27
præferendus est præsentatus , qui est unus de
compatronis, & de Familia Fundatoris . Rota 28
in cit. Mediolanen. & Piton. *loc. cit. n.* 7. cum
plurimis aliis ibi allegatis. Et gratia, seu pro-
visio Apostolica impetrata cum derogatione
medietatis vocum, & gratificatione ad favorem
impetrantis est subreptitia, & nulla , si non
fuit expressum Summo Pontifici , quod alter
præsentatus erat unus ex Compatronis, & de
familia Fundatoris : si enim id fuisset expres-
sum, aut retraxisset a concessione, aut saltem
eam difficiliorem reddidisset , ac proinde talis
gratia, & provisio tamquam subreptitia reddi-
tur nulla, *cap. Constitutus* 19. *c. super litteris*
20. *c. Postulasti* 27. *de Rescriptis* . Rota *in cit.
Mediolanen.* & Piton. *loc. cit. n.* 8. cum aliis
ibi allegatis.

Major pinguedo vocis non dat prælationem, 29
si præsentatus ab altero coherede sit de familia,
& genere Fundatoris , & iste debet institui,
quamvis generaliter loquendo in paritate vo-
cum præferendus sit præsentatus ab habente
pinguiorem vocem , ex quo v. g. plus contu-
lerit Ecclesiæ, seu majorem quotam hereditta-
riam habeat , ut omissis antiquioribus firma-

vit

vit Rota *in Lauden. Canon.* 27. *Junii* 1696. §. *Cessare*, *coram Emerix*, & 3. *Martii* 1677. §. *Individuitas*, *coram Tremoille*, & scripsit Piton. *disc. Eccles. part.* 1. *disc.* 4. *n.* 28. Non tamen in concursu consanguinei Fundatoris præsentati ab alio, licet non habente tam pinguem vocem, quia tunc non esset præferendus præsentatus ab habente pinguiorem vocem, si alter præsentatus ab alio Patrono esset de genere, & familia Fundatoris: iste enim tunc præferri deberet; Lambertin. *de jurepatron. lib.* 2. *part.* 3. *q.* 5. *art.* 6. *n.* 5. & 6. Piton. *loc. cit. n.* 28. & 29. & tenuit Rota *in d. Lauden. Canonicatus* 27. *Junii* 1996. *verb. Cessare*, *coram Emerix*, & 3. *Martii* 1697. §. *Individuitas*, *coram Tremoille*.

30 Verba concessionis: *ipsis*, *posterisque suis*, & *post illorum obitum seniori*, & *antiquiori duntaxat de domo illorum*, sunt personalissima, & restrictiva, & intelliguntur tantum de personis ibi expresse nominatis, & de earum familia effectiva, Gratian. *disceptat.* 645. *num.* 5. Card. de Luca *de jurepatronat. disc.* 14. *num.* 2. & *seq.* Carlin. *controvers.* 507. *num.* 46. & 47. Vivian. *de jurepatron. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 10. Piton. *cit. part.* 1. *discept.* 14. *num.* 26. cum aliis ibi citatis, & variis S. Rotæ decisionibus; Si enim dicta verba intelligerentur de tota familia tam effectiva, quam contentiva, maximum sequeretur absurdum, quod scilicet existente aliquo seniore in linea contentiva, iste succederet ad exclusionem descendentium de linea effectiva Fundatoris contra ipsius mentem, qui propriis descendentibus duntaxat prospicere voluit, ut ponderat Rota *decis.* 450. *num.* 9. *vers. Et similia*, & *num.* 10. *coram Merlino*.

31 Amplia, etiamsi concessio facta sit pluribus fratribus; quia adhuc non venit familia contentiva aliorum transversalium in genere, uti in terminis plurium fratrum eodem modo vocatorum cum ipsorum familia firmavit Altograd. *consil.* 76. *num.* 17. Rota *decis.* 233. *n.* 8. *part.* 12. *decis.* 406. *n.* 28. & *seq. part.* 13. *decis.* 199. *num.* 23. & *seq.* coram Priolo, & in Mantuana Beneficii 3. *Junii* 1689. impressa apud Piton. *cit. discept.* 14. *num.* 28. *vers. Nec aliquid*.

32 Vocatis eis de parentela, seu familia in genere, præsentatus a Patrono instituendus est, non attenta qualitate proximioritatis: Cum enim Fundator in jurepatronatu passivo vocaverit illos de parentela in genere, censetur reliquisse Patrono libertatem eligendi quemcumque voluerit, non attento gradu proximioris, aut remotioris. Card. de Luca *de jurepatron. disc.* 45. *num.* 3. ibi: *Dixi prorsus vanam esse dicti Joannis Antonii præsentationem*, *quamvis esset capax*, & *proximior*; *quoniam ubi lex fundationis in jure passivo non vocat gradum proximiorem*, *sed solum mandat præsentari aliquem de parentela*, *vel de certo genere*, *tunc habens facultatem præsentandi*, *fundationis legem recte implere dicitur præsentando unum de genere quamvis remotiorem*, *dum sufficit non egredi genus præfinitum*, juxta dispositionem text. *in l. Unum ex familia*, *ff. de Legat.* 2. Carolus Ant. de Luca *de linea legali lib.* 1. *art.* 24. *n.* 24. *vers. Ego pertranseo*; Amostaz *de causis piis lib.* 3. *cap.* 7. *a num* 27. *ad* 42. Piton. *de controvers. Patronor. allegat.* 7. *n.* 8. & *seq.* Rota *in Valentina Beneficii* 22. *Junii* 1703. §. *Talis*, *coram Lanzetta*, *in Vincentin. Beneficii* 25. *Januarii* 1704. §. *final. coram Eminentissimo Caprara*, & *in Hortana Beneficii* 1. *Junii* 1708. *coram Priolo* relat. ab ipso Pitonio *loc. cit.*

Quando vocatur proximior, & antiquior de familia, præcedentiam habet proximioritas supra senioritatem, & intelligitur senior inter solos proximiores; Unde non quæritur senior saltuarie inter lineas proximas, & remotas, ut censuit Rota *in Majoricen. Beneficii* 4. *Julii* 1696. §. *final. coram Card. Tremoille*, Piton. *loc. cit. allegat.* 100. *num.* 554. & *in disceptat. Ecclesiastic. part.* 1. *discept.* 26. *num.* 18. *in fine*, ubi expresse dicit, quod vocato seniore, & proximiore de familia, intelligitur vocatus senior inter plures proximiores existentes in eodem gradu; Unde licet existens in gradu remotiori sit senior, non tamen præfertur alteri, qui sit proximior: nam in tali casu prærogativa proximioritatis vincit illam senioritatis. 33

Spectante jurepatronatus ad res familias proximiorum, si ex lege fundationis debeant præsentare solum duo ex proximioribus, tunc in primo ingressu præferuntur duo seniores ex dictis proximioribus: Cum enim Fundator voluerit jus præsentandi spectare tantum ad duos ex proximioribus, si reperiantur tres familiæ æque proximæ, tunc inter dictas tres familias præcedentia debetur duobus senioribus ex dictis tribus familiis, cum omnes tres præsentare non possint; Unde attendi debet qualitas senioritatis veluti motivum prælationis duorum inter vocatos, juxta regulam, de qua March. *consil.* 158. *n.* 41. & *seq.* Card. de Luca *de Fideicommiss. disc.* 52. *num.* 14. Fusar. *de substitut. quæst.* 356. *n.* 5. Tiraquell. *de primogen. in præfat. n.* 106. & *seq.* Lambertin. 34

de jurepatronat. lib. 2. *part.* 2. *quæst.* 7. *art.* 26.
n. 2. Piton. *loc. cit. allegat.* 94. *n.* 3.
35 Vocati per posterius non possunt impedire
Clericatum favore prius vocati: Card. de Lu-
ca *de jurepatronat. disc.* 82. *n.* 5. Carolus An-
tonius de Luca *de linea legali respons.* 22. *n.* 5.
Piton. *loc. cit. allegat.* 65. *n.* 16. Rota *in Tri-
dentina Capellaniæ* 5. *Aprilis* 1715. §. *fin. co-*
36 *ram Cerro*. Concurrente enim Laico de linea
primo vocata, & Clerico de linea secundo vo-
cata, Ordinarius tenetur clericare Laicum de
linea primo vocata, illumque instituere, ex-
cluso Clerico actuali de linea secundo, seu
subsidiarie, vocata; quia passive vocato ex le-
ge fundationis tamquam arctato ratione Be-
neficii Ordinarius tenetur Clericatum confer-
re; Vivian. *de jurepatr. lib.* 6. *c.* 6. *num.* 56.
Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 7. *num.* 100. *&*
p. 7. *cap.* 10. *num.* 37. Card. de Luca *in Mi-
scellan. Ecclesiastic. dis.* 25. *num.* 8. Piton. *loc.
cit. allegat.* 68. *n.* 23. *&* 27. Rota *disc.* 136.
n. 3. *& decis.* 195. *n.* 1. *&* 2. *coram Rambal-
do, ac decis.* 1150. *n.* 1. *seq. coram Coccino*.
37 Nec tali passive vocato currit tempus qua-
drimestris, seu respective semestris, si intra
illud petit Clericatum, & Ordinarius ex sui
culpa distulit illum ei conferre, quia dilatio
Ordinarii causata ex ejus facto & culpa non
debet nocere passive vocato ad Beneficium,
qui intra tempus debitum instantiam fecit pro
Clericatu, ei enim usque de tempore primæ
instantiæ fuit jus quæsitum, ut censuit Rota
part. 17. *recent. decis.* 80. *nu.* 9. *& seq.* Piton.
loc. cit. allegat. 65. *n.* 16. *& allegat.* 68. *n.* 20.
& 27. ubi testatur sic etiam resolvisse *Sacram
Congregationem Concilii* 27. *Aprilis* 1714. de-
cernendo, quod ipsi tamquam vere impedito
non currerit tempus.
38 Tempus quadrimestris, vel semestris sicut
competit Patronis ad præsentandum, ita pas-
sive vocatis ad comparendum; Rota *in Bar-
chinonen.* 14. *Martii* 1692. §. *Probata, coram
Ursino*; Piton. *de controvers. Patron. allegat.* 1.
num. 10. *allegat.* 65. *num.* 4. *& allegat.* 100.
num. 331. Cyrillus *quæst. Juris cap.* 93. & alii
passim.
39 Vocatus in jurepatronatus passivo non po-
test præteriri per Patronum; Rota *part.* 11.
recent. decis. 122. *n.* 1. *& seq. part.* 19. *decis.*
331. *n.* 1. *&* 2. *& in Alexandrina, Jurispatrona-
tus* 4. *Decembris* 1699. §. 1. *coram Cardinali
de la Tremoille, & in Faventina Beneficii* 11.
Februarii 1704. §. *Cum enim, coram Muto, &
in Hortana Beneficii* 1. *Junii* 1708. *fere per to-
tam, coram Cardinali Priolo* cit. & secuta a Pi-
tonio *allegat.* 84. *num.* 48. Passive enim voca- 40
tus dicitur præsentatus per Fundatorem, &
venit instituendus, etiamsi Patronus illum præ-
sentare recusaverit; Rota *part.* 19. *recentior.
decis.* 135. *num.* 2. *& in Astensi Prioratus su-
per institutione* 7. *Decembris* 1708. §. *Eoque ma-
gis, coram Aldovrando, & in Senogallien. Ca-
nonicatus de Luchis* 23. *Junii* 1710. §. *Quin pro-
fecerit, coram Aldovrando, & in Civitatis Ca-
stelli Canonicatus* 12. *Martii* 1714. §. *Ratio fiat,
coram Eminentissimo Scoto*; Piton. *allegat.* 68.
n. 10. Rocc. *disp. juris, cap.* 190. *nu.* 22. &
alii. Nam vocatus per Fundatorem cum præ- 41
cepto, quod heres eum præsentet, dicitur præ-
sentatus ab eodem Fundatore; Rota *coram
Buratto decis.* 755. *num.* 4. *& coram Pamphilio
decis.* 99. *num.* 3. Piton. *de controvers. Patron.
allegat.* 82. *n.* 18. Unde Patrono recusante præ- 42
sentare quem nominavit Fundator, potest hic
nedum irrequisito, sed immo etiam invito Pa-
trono, comparere coram Superiore, & petere,
ac obtinere Institutionem; Card. de Luca *de
jurepatronat. discurs.* 20. *num.* 7. *vers. Etiam si-
ne præsentatione*; Piton. *cit. allegat.* 82. *n.* 10.
Rota *coram Buratto dec.* 755. *num.* 2. *& in re-
centior. part.* 12. *decis.* 68. *num.* 2. *part.* 15. *de-
cis.* 335. *num.* 1. *& seq. & in Valentina Bene-
ficii* 9. *Januarii* 1693. §. *Moti, &* 4. *Aprilis
ejusdem anni* §. *final. coram Molines Decano*:
cum oppositio passive vocati habeatur pro præ- 43
sentatione; Rota *coram Pamphilio decis.* 99.
n. 3. Piton. *allegat.* 52. *n.* 37. & alii.
Ordinarius conferendo jure devoluto, tene- 44
tur, servata forma in fundatione Beneficii
præscripta, conferre passive vocatis; Garcias
de Beneficiis part. 10. *cap.* 3. *num.* 42. Gonzalez
ad Regul. 8. *Cancellariæ gloss.* 46. *num.* 33. Lot-
ter. *de re Benefic. lib.* 2. *quæst.* 24. *num.* 62. *&*
63. Monacell. *part.* 1. *tit.* 2. *num.* 13. Piton.
allegat. 75. *num.* 71. & Rota *in Tusculana Ca-
pellaniæ* 15. *Mart.* 1715. coram Ansaldo im-
pressa apud Piton. *loc. cit.* Et id observat et- 45
iam ipsamet Sedes Apostolica in Beneficiis ad
ipsam devolutis, nullum unquam præjudicium
inferens personis in fundatione passive vocatis;
Rota *coram Bich. dec.* 489. *num.* 17. *& in re-
centior. part.* 17. *dec.* 321. *num.* 7. *& in Bar-
chinonen. Beneficii* 2. *Decembris* 1701. §. *Nec
attendendum, &* 24. *Mart.* 1672. §. 1. *coram
Cardinali Caprara, &* 27. *Mart.* 1703. §. *fin.
coram Lancetta, & in Vicentina Beneficii* 17.
Febr. 1713. §. *Preterea, coram Aldovrando, &
in dict. Tusculana Capellaniæ* 15. *Maii.* 1715.
coram Ansaldo, impressa apud Piton. *loc. cit.
num.* 72.

Præ-

46 Præsentatus per medietatem vocum, & habens gratiam Apostolicam cum derogatione alterius medietatis præfertur alteri solam medietatem habenti; Rota *part.* 18. *recent. decis.* 667. *n.* 19. *& in Romana Capellaniæ Sancti Nicolai* 28. *Jun.* 1709. *& in Majoricensi Beneficii* 6. *Decemb. ejusdem anni* §. *Quoque indubitantius coram Ansaldo, ac in Sorana jurispatronatus* 22. *Januar.* 1712. §. *Conclusio, coram Falconerio*, Pitonius *de controversiis Patronorum allegat.* 94. *n.* 2. & alii.

47 Habens unam vocem privativam, & aliam cumulativam præfertur habenti unam tantum cumulativam; Lambertin. *de jurepatronat. lib.* 2. *part.* 2. *quæst.* 7. *art.* 13. *num.* 7. *vers. Immo*, Pitonius *loc. cit. allegat.* 100. *num.* 36. & alii passim.

48 Clericus in paritate gradus præfertur Laico; Pitonius *loc. cit. allegat.* 32. *num.* 6. 19.
49 *&* 21. cum variis aliis ibi adductis. Item inter pares gradu æque dilectos præfertur ætate major, & Clericus antiquior, præsertim in Beneficio Sacerdotali in habitu, ubi major aptitudo præfertur, quæ reperitur in eo, qui est magis proximus ad Sacerdotium Rota *in Volaterrana Beneficii* 7. *Decemb.* 11708. §. *Verum quoque, coram Crispo*; Panimoll. *dec.* 106. *adnot.* 1. *n.* 12. Amostaz *de causis piis lib.* 7. *c.* 12. *n.* 46. *in fine*, Pitonius *loc. cit. alleg.* 83. *n.* 14. & alii.

50 Item in Beneficio licet Sacerdotali in habitu præfertur Sacerdos Clerico. Dignior enim Clerico est Sacerdos; Vivian. *de jurepatronat. lib.* 12. *cap.* 9. *num.* 3. Amostaz *de causis piis lib.* 3. *c.* 7. *a n.* 47. *ad.* 42. *& c.* 9. *n.* 46. Seraph. *dec.* 968. *num.* 1. Rota *coram Zazar. decis.* 18. *n.* 4. *& coram Cerro dec.* 458. *n.* 3. *& coram Peutinger. dec.* 343. *num.* 4. *& coram Emerix jun. dec.* 911. *num.* 6. Pitonius *loc. cit. alleg.* 7. *num.* 10.

51 Ubi Fundator requisivit Sacerdotium in habitu, præfertur ille, qui est Clericus de tempore vacationis, alteri, qui est Laicus, & Clericatum assumsit tempore quadrimestris. Cum enim Clericus antiquior, & ætate major sit magis proximus ad Sacerdotium, est omnino præferendus in præsentatione per Patronum, & in Institutione per Ordinarium ratione sic præsumptæ voluntatis Fundatoris requirentis in præsentando, & instituendo Sacerdotium in habitu; Rota *part.* 15. *recentior. dec.* 241. *n.* 2. Garcias *de Beneficiis part.* 7. *c.* 1. *num.* 63. Pitonius *loc. cit. allegat.* 85. *num.* 13. & alii.

52 Civibus, & Parochianis tamquam Compatronis competit privilegium prælationis in paritate vocum; Pitonius *loc. cit. allegat.* 4. *n.* 20. *&* 22. cum aliis ibi allegatis per Text. *in cap. Nullus invitis* 13. *dist.* 61. *& cap. Hortamur* 8. *dist.* 61.

Compatronus in paritate vocum habet Prælationem de jure ab Beneficium; Lambertin. 53
de jurepatronat. lib. 2. *part.* 3. *q.* 5. *artic.* 7. *per tot.* Barbosa *de potestate Episcop. alleg.* 72. *n.* 203. Pitonius *loc. cit. allegat.* 6. *num.* 5. Rota *in Mediolan. jurispatronat.* 3. *Julii* 1584. *coram Pauluccio, & in Placentina Parochialis* 16. *Maii* 1708. §. *final. coram Ansaldo*.

Habens qualitatem sanguinis, & Patrona- 54
lem, ceteris paribus, anteponendus est habenti tantum qualitatem sanguinis: Pluribus enim insignitus prærogativis præfertur insignito paucioribus, & duæ qualitates magis prælationem merentur quam una, cum duo vincula magis stringant; Cardin. de Luca *de jurepatr. disc.* 49. *num.* 0. Lambertin. *de jurepatronat. lib.* 2. *part.* 3. *quæst.* 5. *art.* 6. *num.* 6. *& art.* 7. *n.* 2. Cardin. de Luca *de linea legali lib.* 1. *art.* 24. *num.* 33. §. *Si autem, in fine*, Fattinel. *respons.* 54. *num.* 8. Pitonius *loc. cit. alleg.* 6. *n.* 13.

Compatronus in paritate vocum præfertur 55
consanguineo alterius Compatroni præsentato; Pitonius *loc. cit. allegat.* 6. *n.* 7. *& seq. & allegat.* 7. *n.* 21. *in fine* cum aliis ibi citatis. Item Compatronus habens etiam juspatrona- 56
tus passivum in paritate vocum gratificandus est in concursu præsentati etiam passive vocati, sed non Compatroni; Pitonius *loc. cit. allegat.* 52. *num.* 39. cum Fattinel. Cardin. de Luca, & aliis ibi citatis. Item præsentatus 57
in paritate vocum semper præfertur in concursu extranei, quando est consanguineus ipsius Patroni licet extranei; Cum enim heres Patronus licet extranei repræsentet personam Fundatoris, subrogatur in omnibus juribus eidem Fundatori competentibus, adeoque sicuti in paritate vocum præfertur præsentatus de sanguine Fundatoris compræsentato extraneo; per Glossam *in cap. Neminem* 1. *dist.* 70. & varias Rotæ decisiones, & Doctores cum Pitonio *loc. cit. allegat.* 100. *n.* 379. ita etiam in paritate vocum præferendus est compræsentatus de sanguine Patroni licet extranei, in concursu extranei, qui non sit de sanguine Patroni; Sic Rota *in Alatrina jurispatronatus* 15. *Junii* 1705. *coram Scoto, & in eadem Alatrina jurispatronatus* 7. *Decembris* 1705. *coram eodem Scoto*, impressa apud Pitonium *loc. cit. allegat.* 20. *num.* 19. *&* 30. cum variis aliis ibi citatis, & Lambertin. *de jurepatronat. lib.* 2. *part.* 3.

quæst. 5. *artic.* 4. *num.* 11. *in fine*, ubi testatur, quod ita vidit millies observari in facto.

58 In Beneficiis etiam vere Sacerdotalibus Sacerdos aptitudine, & de sanguine præferri debet extraneo licet actu Sacerdoti; Rota *in Melevitana Beneficiorum* 16. *Jun.* 1710. *coram Falconerio* impressa apud Pitonium *loc. cit. allegat.* 17. *num.* 17. expresse dicens, quod in Beneficiis vere Sacerdotalibus, si concurrat extraneus, qui sit Sacerdos in actu, & aliquis de sanguine in aptitudine, debeat iste ex præsumpta mente Testatoris præferri; Amostaz *de causis piis lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 32. Pitonius *loc. cit.* & alii.

Additiones ex aliena manu.

59 Multa hic consarcinavit *Auctor*, quæ quidem non sunt hujus Loci. Propriæ vero sunt
inspectiones hæ, quæ tum in Patronatibus,
60 tum in Fideicommissis sæpe occurrunt. *Prima*, vocata familia quando veniat effectiva
tantum, & quando item contentiva, de qua
61 agit & ipse *Auctor*. *Secunda*, quando vocata
Familia veniant ii, qui quamvis sint de cognomine, tamen nec de Familia contentiva
62 sunt. *Tertia*, quando vocata Familia, sive effectiva tantum, sive etiam contentiva, veniant non solum Agnati, sed etiam Cognati.
63 Et *Quarta* demum, quando vocata familia veniant Fœminæ, de qua *Auctor* quoque sed minus recte agit.

64 Nimium autem esset de his omnibus pro dignitate agere. Vide si lubet de prima inspectione *Rotam in Firmana Beneficii* 26. *Jun.* 1719. *coram bon. mem. Gamach. in Baren. Beneficii super pertinentia patronali* 23. *Apr.* 1728. *cor. clar. mem. Calcagnin. & in Romana Legatorum* 28. *Jun.* 1745. *cor. bon. mem. de Vais*. De secunda inspectione *Rotam in Melevitana Canonicatus* 14. *Maii* 1725. *cor. clar. mem. Corio*, *in Caven. celebrationis Missarum* 17. *Mart.* 1716. *cor. bon. mem. Gamaches*, & *in Placentina Beneficii* 8. *Aprilis* 1737. *cor. clar. mem. Calcagnin.* De tertia inspectione *Rotam in Lycien. Jurispatronatus* 17. *Jun.* 1730. *coram bon. mem. Cerro*, *in Ravennaten. Fideicommissi* 24. *Febr.* 1744. *cor. R. P. D. Canilliac.* & 14. *Maii* 1745. *cor. bon. mem. Vicecomite*, *in Novarien. Jurispatronatus* 17. *Aprilis* 1744. & 26. *Jun. ejusdem anni cor. clar. mem. Millin.* Et de quarta, & postrema inspectione *idem Supremum Tribunal in Romana Tenutæ Campi Merli super associatione* 28. *Jan.* 1745. & 16. *Januar.* 1754. *cor. clar. mem. Aldovrand.*

FAMILIARIS.

Familiarium nomine intelligi debent illi, 1
qui vel patriæ potestati subjiciuntur, vel Dominicæ, & expensis Domini continuo aluntur, indeque Commensales dicuntur; *cap. ult. de verbor. signific. in* 6. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 2. *alleg.* 5. *n.* 2. cum
plurimis aliis ibi citatis. Unde ut Familia- 2
ris quis dicatur, requiritur mens, & dens, &
sic præstatio victus; Rota *part.* 1. *recent dec.*
584. *n.* 3. Familiaritas enim vera, & actua- 3
lis est, quæ contrahitur mente, & dente;
Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 22. *num.* 6. *part.* 12.
dec. 257. *num.* 11. *part.* 17. *dec.* 33. *num.* 5.
Requiritur etiam ad contrahendam certam fa- 4
miliaritatem destinatio ad certum servitium;
Rota *part.* 1. *dec.* 584. *num.* 3. *part.* 5. *tom.* 9.
dec. 22. *num.* 6. Ut probetur vera familiaritas 5
debet concurrere consensus Domini, & mens
Familiaris illam contrahendi; Rota *part.* 2.
dec. 711. *num.* 7. *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 403. *n.* 7.
Et mens probatur ex servitute a Familiari 6
præstita Domino, v. g. Cardinali ex declaratione, & confessione ipsius Familiaris, & ex receptione servitii ex parte Cardinalis, & præstatione victus; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 453.
num. 2. 4. & 6. Mens vero probatur ex eo, 7
quod quis habuerit partem a Cardinali in pecunia, victum, & habitationem, Rota *ibidem num.* 8. & 9.

Familiares Papæ sunt exempti a solutione pre- 8
tii pro expeditione litterarum pro suis Benefi-
ciis; Sixt. IV. constit. 16. incip. *Divina*. Fa- 9
miliares Papæ non subduntur jurisdictioni Ordinariorum; Leo X. Constit. 10. incip. *Regimini*. Familiares Papæ inferioris familiæ, et- 10
iamsi habeant pensiones, non tenentur gestare vestem clericalem; Sixtus V. Const. 92. incip.
Cum sacrosancta §. 3. Reliqui vero Familiares 11
Papæ tenentur, *ibidem*. Familiares Papæ exem- 12
pti sunt a Gabellis, & ceteris oneribus cameralibus, & non includuntur in revocatione facta ab Innocentio X. Idem Innocent. X. Constit. 7. incip. *Et si ea*. Familiares Papæ non 13
residentes possunt percipere fructus beneficii;
cap. Cum Dilectus, de Clericis non residentib.
Familiares tamen Papæ non percipiunt in ab- 14
sentia distributiones quotidianas; *cit. cap. Cum dile-*

dilectus, juncta Glossa communiter accepta *in*
verb. Fructus; Fagnan. *lib. 3. decretal. in cap.*
Licet 32. de præbend. num. 99. Rota *part. 5.*
15 *tom. 1. dec. 22. num. 16.* Papæ Familiarium,
& Officialium Beneficia ubicumque morien-
tium vacant in Curia; *Extravagant. de ele-*
ction. cap. Ex debito, *Extravagant. de præbend.*
16 *cap. Ad regimen.* Papæ Officiales, Capellani,
Nuncii, Delegati &c. dicuntur tales durante
Officio. *Ibidem.*

17 Familiares Papæ ad effectum reservationis
suorum Beneficiorum factæ in quarta regula
Cancellariæ sunt Cubicularii, & Scutiferi,
ex Constit. 14. Leonis X. Milites Sancti Pauli,
ex Constit. 36. Leonis X. Milites S. Petri, *ex*
Constit. 23. Pauli III. Milites Pii, *ex Constit.*
5. & 16. Pii IV. Milites Lauretani, *ex Con-*
stit. 35. Sixti V. Conclavistæ, *ex Constit. 32.*
Sixti V. incip. *Circumspecta*; Commissarius Ca-
meræ, *ex Constit. 44. Sixti V.* incip. *Ad excel-*
sum; Auditor Cameræ Confidentiarum, *ex*
Constit. Sixti V. incip. *Divina Dei providentia.*
Et denique Paulus III. Constit. incip. *San-*
ctissimus, declaravit reputari veros Papæ Fa-
miliares, & continuos commensales Referen-
darios, & alios Officiales ex Palatio panes ha-
bentes, Protonotarios, Subdiaconos, Audito-
res Rotæ, Acolythos, Secretarios, Litterarum
Apostolicarum scriptores, Cubicularios, reli-
quosque Officiales deservientes, & custodiam
facientes in Palatio Romani Pontificis pro tem-
pore existentis, licet in eodem non habitave-
rint, nec in tinello comederint: quamvis enim
illi revera non sint commensales Papæ, nec
ullam partem victus illorum aliqui ab eo re-
cipiant; tamen ex quo ipse Papa vult quod
habeantur pro veris Familiaribus, & conti-
nuis Commensalibus, perinde est ac si realiter
essent tales, & consequenter eorum Beneficia
sunt reservata per regulam quartam Cancella-
riæ; Gonzal. *ad Reg. 8. Cancellar.* Glossa 51.
num. 16. Simoneta *de reservat. qu. 75. n. 25.*
& 27. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop.*
part. 3. allegat. 57. n. 16. & alii.

18 Familiares Cardinalium actu servientes sunt
ab Ordinariorum jurisdictione exempti; Leo
X. Constit. 10. incip. *Regimini.* Qui tamen
actu Cardinalibus non inserviunt, non sunt
19 exempti. *Ibidem.* Familiaritatis enim privile-
gio non gaudent, qui habent litteras Fami-
liaritatis Cardinalium, si non sint vere Fami-
liares; Rota *part. 2. dec. 265. num. 5.* cum re-
quiratur vera, & non ficta, vel ex privilegio
Familiaritas; Rota *part. 12. dec. 174. n. 40.*
20 *& 54.* Sunt tamen Familiares Cardinalium
exempti ab Ordinariis, esto distent ab ipsis
Cardinalibus ad recreationem; Leo X. in d.
Constitut. incip. *Regimini.* Familiares Cardi- 21
nalium coram Auditore Cameræ conveniun-
tur; Julius II. Constit. 28. incip. *Decet.* Fa- 22
miliares Cardinalium, & Famuli moriente
Cardinali non possunt ab herede exigere ali-
quid, quod sibi ex pacto non debetur. S. Pius
V. Constit. 15. incip. *Sanctissimus.* Beneficia, 23
vel Dignitates Familiarium Cardinalium, et-
iam in Metropolitanis (ubicumque ii morian-
tur) vacant in Curia. Urbanus VIII. Con-
stit. 6. incip. *Sanctissimus cap.* 4. Si excedant
valorem decem Florenorum, *ibidem.* Benefi- 24
cia Familiarium Cardinalium etiamsi apud Se-
dem Apostolicam vacent, conferuntur cum
consensu Cardinalium; Urban. VIII. in d.
Constitut. incip. *Sanctissimus cap.* 32. Beneficia 25
Familiarium Cardinalium non censentur illa,
quæ habent ratione officiorum, sed alia, quæ
habent sive in Curia, sive extra. Urban. VIII.
ibid. cap. 32. Beneficia Familiarium Cardina- 26
lium morientium, si alias collatio eorum spe-
ctaret ad alium Cardinalem, tunc dari possunt
ab isto, non expectato consensu illius Cardi-
nalis, cujus erat Familiaris, Urbanus VIII.
ib. c. 33. Quod si talis Familiaris moriatur in 27
Curia, tunc Beneficia illa conferuntur a Papa
cum consensu Cardinalis Collatoris, non vero
Cardinalis Domini Familiaris mortui. Urban.
VIII. *ibid.* Familiaris Beneficium dicitur re- 28
servatum, etiamsi is mortis suæ tempore Fa-
miliaris esse desierit: sufficit enim ad hunc
effectum, quod durante familiaritate Beneficia
obtinuerit, quantumcunque parvo tempore
duret familiaritas; Garcias *part. 5. cap. 1.*
num. 279. Barbosa *de offic. & potest. Episcop.*
alleg. 57. num. 113. & alii ibi citati. Fami- 29
liares Cardinalium non dicuntur, qui in eo-
rum domibus habent expensas, seu partem,
non ut Familiares, & Servitores, sed ut ami-
ci, & consanguinei; Rota *in una Salmant. &*
Abul. Benefic. 7. Jun. 1599. coram D. Penna,
& in Hispalen. Archidiaconat. 20. Februar. &
26. Junii 1606. coram D. Justo. Nuncius 30
non potest concedere familiaritates, & ex-
emptiones ab Ordinario alicui, qui sibi actu
non serviat, nec a se victum habeat; *Sa-*
cra Congregat. Episcop. in Florentina 16. Jul.
1617.

Episcopus Familiarem suum non subditum 31
ordinare potest, si per triennium secum fue-
rit commoratus, & Beneficium, quacunque frau-
de cessante, statim reipsa illi conferat; Con-
cil. Trident. *sess. 23. cap. 9. de reformat.* Debet
tamen

tamen Episcopus quo ad hoc attendere novam
dispositionem Innocentii XII. in Constit. in-
cip. *Speculatores Domus Israel*, ubi sic expresse
32 statuitur: *Ad hæc nullus Episcopus alienæ Diœ-
cesis subditum Familiarem suum ad aliquos Sa-
cros, seu Minores Ordines, vel etiam primam
Tonsuram promovere, seu ordinare præsumat
absque ejus proprii, Originis scilicet, seu Domi-
cilii Prælati, testimonialibus litteris, & nisi ad
præscriptum* Concilii *Tridentini Familiarem præ-
dictum per integrum, & completum triennium,
in suo actuali servitio secum retinuerit, ac suis
sumptibus aluerit. Beneficium insuper, quod ei
ad vitam sustentandam juxta modum superius
præfinitum sufficiat, quacumque fraude cessante,
statim, hoc est saltem inter terminum unius men-
sis, a die factæ ordinationis re ipsa illa confe-
rat, ac in ordinationibus hujusmodi Testimonio
expressam itidem Facultatis, ac Litterarum præ-
dictarum mentionem facere teneatur*. Unde stan-
33 te tali Constitutione Innocentii XII. non po-
test Episcopus Familiarem suum triennalem
ad titulum Patrimonii promovere ad Sacros
Ordines, ob necessitatem, vel utilitatem Ec-
clesiæ, nullo collato Ecclesiastico Beneficio.
Sic expresse decrevit *Sac. Congr. Conc. in Tri-
caricen.* 27. *Jul.* 1697. in qua proposito dubio:
*An stante novissima Constitutione Sanctissimi Do-
mini nostri, possit Episcopus Familiarem trien-
nalem ad titulum Patrimonii promovere ad Sa-
cros Ordines ob necessitatem, vel utilitatem Ec-
clesiæ, nullo collato Ecclesiastico Beneficio?* Re-
spondit *negative*, est contra Garciam *de bene-
fic. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 81. Barbosam *in summ.
dec. Apostolic. verb. Familiares num.* 14. & alios
afferentes antiquum Decretum.

34 Familiarem suum ordinare non potest Epi-
scopus, si illi non contulit Beneficium, quam-
vis possideat aliquod in alia Diœcesi; *Sacr.*
35 *Congr. Conc.* 22. *Apr.* 1617. Immo Familiaris
ordinatus ad titulum Beneficii, quod in alia
Diœcesi possidet, tamquam illicite ordinatus
Suspensionem incurrit; *Sac. Congr. Conc. in
Fulginaten.* 6. *Septemb.* 1687. in qua etiam mo-
nuit Ordinantem, ut consuleret conscientiæ suæ.
36 Non potest Episcopus ordinare Fratrem, seu
Nepotem suum absque dimissoriis proprii Or-
dinarii, sub prætextu quod illum uti Familia-
rem retinuerit domi propriis expensis, etiamsi
ei conferat Beneficium; *Sac. Congr. Conc. in*
37 *Calatina* 7. *Februar.* 1654. Episcopus Sacros
Ordines conferens in aliena Diœcesi de licentia
Ordinarii potest etiam ibidem ad Ordines pro-
movere Familiarem sibi non subditum, in quo
tamen requisita ex dispositione Sacri Concilii
Tridentini concurrant; *Sac. Congr. Conc.* 22.
April. 1604. Episcopus dispensare non potest 38
cum suo Familiari triennali alias non subdito
super Interstitiis; *Sac. Congr. Conc.* 25. *Jun.*
1590. & sic decisum fuisse referunt Garcias *de
benefic. part.* 2. *cap.* 5. *n.* 86. Barbosa *de Offic.
& potest. Episcop. part.* 2. *alleg.* 5. *n.* 14. & ab
ipso ibi citati. Episcopus tamen dispensare po- 39
test quoad Interstitia cum Familiari suo jam
ordinato, cui collatum fuit statim Beneficium,
quia ratione Beneficii collati, jam fuit effe-
ctus suus subditus; *Sac. Congreg. Conc.* 26.
Maii 1594. Episcopus in casibus, in quibus 40
potest ordinare suum Familiarem, potest &
illi dimissorias concedere; Barbosa *loc. cit. nu.*
16. Campanil. *divers. Juris Canonici rub.* 9.
num. 6. & sic declarasse Sacram Congreg. Con-
cilii refert Garcias *de Benefic. part.* 2. *cap.* 5.
num. 97. Episcopus Titularis prætextu cujusli- 41
bet Familiaritatis, aut continuæ commensali-
tatis suæ, aliquem absque proprii Prælati ex-
presso consensu, aut Litteris dimissoriis ad ali-
quos Sacros, vel Minores Ordines, vel pri-
mam Tonsuram promovere seu ordinare non
potest, quia ei, ex quo tantum sit Titularis,
talis promotio est expresse interdicta per Conc.
Trid. *sess.* 14. *de reformat. cap.* 2. ibi: *Nemo
Episcoporum, qui Titulares vocantur, etiamsi
in loco nullius diœcesis, etiam excepto, aut ali-
quo Monasterio cujusvis Ordinis resederint, aut
moram traxerint, vigore cujusvis Privilegii sibi
de promovendo quoscumque ad se venientes pro
tempore concessi, alterius subditum, etiam præ-
textu familiaritatis continuæ, commensalitatis
suæ, absque sui proprii Prælati expresso consen-
su, aut litteris dimissoriis ad aliquos Sacros,
aut Minores Ordines, vel primam Tonsuram
promovere, seu ordinare valeat. Contrafaciens
ab exercitio Pontificalium per annum, taliter ve-
ro promotus ab executione ordinum sic suscepto-
rum, donec suo Prælato visum fuerit, ipso jure
sint suspensi.*

Familiares Papæ, vel Cardinalium (etsi 42
Cardinales habitassent Romæ) atque etiam
Episcoporum in Curia residentium, post trien-
nium servitutis possunt de licentia ipsorum a
Vicario Sanctissimi promoveri, dummodo ta-
men supradicti omnes sufficientem titulum ha-
beant, & alia a Jure requisita. Sic decisum
fuisse referunt Armendar. *in addit. ad recopi-
lat. legum*; Navarr. *lib.* 1. *tit.* 18. *lib.* 7. *de
Episcop. in declar. n.* 49. Barbosa *loc. cit. n.* 19.
& alii apud ipsum. Cardinales Presbyteri 43
possunt conferre suis triennalibus Familiaribus
Tonsuram, & ceteros Ordines Minores; Ro-
ta

ta *dec.* 731. *n.* 10. *part.* 1. *diversor.* Barbosa
de Offic. & potest. Episcop. part. 2. *allegat.* 3.
44 *n.* 15. cum pluribus aliis ibi citatis. Familia-
ris ut quis ad hunc & similem effectum dica-
tur, duo requiruntur; *Primum*, ut habeat vi-
ctum; *Secundum*, ut fuerit destinatus ad ali-
quod certum servitium; Rota *part.* 1. *recent.*
45 *dec.* 584. *n.* 3. Barbosa *loc. cit. n.* 15. Trien-
nium, in quo Familiaribus commorandum est
cum Episcopis ad effectum, ut possint ordina-
ri, sufficit, quod inceperit antequam fuissent
Episcopi. Sic decisum fuisse referunt Garcias
cit. cap. 5. *n.* 83. Barbosa *loc. cit. alleg.* 5. *n.* 8.
& super Tridentin. *sess.* 23. *de reformat. cap.* 9.
46 *num.* 9. & plures alii ibi citati. Et sic pari-
formiter est dicendum de triennio Familiarium
Cardinalium. Triennium hujusmodi debet esse
continuum; Campanil. *in diversor. Juris cano-
nici rub.* 9. *cap.* 9. *n.* 12. Navarr. *in singul.
canon. concl.* 103. *n.* 3. Barbosa *d. alleg.* 5. *n.* 9.
& super Trident. loc. cit. n. 8. cum aliis ibi
citatis.

47 Familiares duos Canonicos sive de Cathe-
drali, sive de Collegiata, & non plures pro
servitio suæ Diœcesis assumere potest Episco-
pus; *Sacra Congr. Concil. in Coloniens.* 9. *Se-*
48 *ptemb.* 1628. Familiaris Episcopi Canonicus,
quem ille declaravit velle pro servitio suo re-
tinere, lucratur integros fructus suæ præben-
dæ, quamvis nunquam accesserit ad Eccle-
siam, nec primam residentiam a statuto illius
Ecclesiæ requisitam fecerit; *Sacr. Congr. Con-*
49 *cil. in Compostellana* 2. *Julii* 1633. Familiares
Episcopi etiamsi sint Laici gaudent privilegio
Fori; *S. Cong. Episcop. & Regul. in Regien.*
14. *Febr.* 1581. *& in Turritana* 18. *Maii* 1603.
*& Sacr. Congreg. Immunit. in una Montis Po-
litiani* 13. *Jul.* 1647. ubi declaravit ipsos Fa-
miliares Episcopi gaudere privilegio Fori, &
50 posse deferre arma. Familiares etiam Epi-
scopi Titularis gaudere debent privilegio Fo-
ri, ita tamen ut conveniri debeant, & sint
puniendi ab Ordinario loci, ubi degunt, non
vero ab Episcopo, seu Archiepiscopo Titula-
ri; *Sac. Congreg. Immun. in Regiens.* 17. *Jan.*
51 1628. Familiares Episcopi, & Ministri suæ
Curiæ sunt omnino exempti a Foro Laico;
Sac. Congregat. Immun. in Adjacen. 11. *Jun.*
1704. Etiam Familiares Eminentissimorum
Cardinalium gaudent privilegio Fori; *Sacr.
Congregat. Immun. in Cæsenaten.* 30. *Jul.* 1680.
52 Episcopi tenentur dare nomen suorum Fami-
liarium Curiæ Laicali; *Sac. Congr. Immun. in*
53 *Panormitana* 16. *Aug.* 1634. Cognitio causæ
Familiaris actualis Archiepiscopi, scilicet Pin-
cernæ, deferentis arma prohibita vigore Edi-
cti publicati a Curia Legationis spectat ad
Forum Ecclesiasticum; *Sac. Congreg. Immun.
in Ravennat.* 17. *Decemb.* 1680. Quoad carce-
rationem Præfecti Cameræ Nuncii factam a Cu- 54
ria Laica ob delationem armorum prohibito-
rum, licet die sequenti excarcerati de ordine
Regis, Nuncius declaret Excommunicatos &
carcerantes, & Corrigitorem, qui ordinavit,
ut detineretur in carceribus; *Sac. Cong. Im-
munit. in Ulissipon.* 6. *Junii* 1630. In eadem 55
causa datur Nuncio facultas absolvendi Cor-
rigitorem, & alios carcerantes Præfectum Ca-
meræ d. Nuncii, qui ob hanc causam missi
fuere in exilium a Rege; *Sacr. Congr. Immu-
nit. in Ulissipon.* 16. *Februar.* 1681. Ob atten-
tata facta a Regiis ministris in Personam Fa- 56
miliaris Archiepiscopi, scilicet Aurigæ, carce-
rati, processati, & justitiati, iidem Ministri
Regii fuere ab eodem Archiepiscopo absolu-
ti in forma Ecclesiæ consueta. Ex decreto
Sacr. Congreg. Immunit. in Neapolitana 22. *Ju-
lii* 1660. Fiscalis, quem Episcopus tenet in 57
aliqua Civitate, vel Castro, in quo spiritua-
lem, & temporalem jurisdictionem exercet,
tamquam ipsius Episcopi Familiaris, gaudet
privilegio Fori; *Sacr. Congreg. Episcop.* 11.
Decembris 1625.

Familiares, & Ministri Inquisitionis fruun- 58
tur indulgentiis, aliisque privilegiis tam spi-
ritualibus, quam temporalibus concessis Cru-
cesignatis. Paramus *de origin. Inquisit. lib.* 2.
tit. 1. *cap.* 3. *n.* 8. *& cap.* 4. *per tot.* Carena
p. 1. *de Offic. Inquisit. tit.* 14. §. 6. *num.* 25.
Card. Petra *tom.* 4. *Comment. in Constit.* 19.
Innocentii IV. num. 3. & alii passim. Et præ- 59
sertim possunt deferre arma; Cardinal. Petra
ibidem n. 4. Familiares Inquisitionis fruuntur 60
privilegio Fori Inquisitionis. *Ita communis*
apud Paramum *loc. cit. lib.* 3. *q.* 6. *num.* 27. &
Card. Petram *loc. cit. n.* 5. *&* 6. & plurimos 61
alios ibi citatos. Familiares, & Ministri In-
quisitionis in Officio delinquentes puniri de-
bent privative ab Inquisitore, ut statuitur *in
Clement.* 2. *de hæretic.* & notant Gonzalez *in
c. Dilecto de offic. Archidiacon. n.* 12. Decian.
tract. crimin. lib. 5. *cap.* 22. Bobadil. *in polit.
lib.* 2. *c.* 17. *n.* 127. Petra *loc. cit. n.* 9. & plu-
ries a Suprema Inquisitione resolutum refert
Card. Albitius *de inconst. in fide cap.* 29. *n.* 48.
Familiares, & Ministri censentur in Officio 62
delinquere, si in usu armorum delinquant,
& per hoc puniri debent ab Inquisitore; Ca-
rena *loc. cit. tit.* 14. §. 4. Card. Albit. *cit. cap.*
29. *n.* 10. Card. Petra *loc. cit. num.* 10. Tales

Fa-

Familiares, & Ministri necessarii Inquisitioni, si tamen, sine quibus Inquisitores eorum munus commode explere nequeunt, gaudent privilegio Fori, etiamsi extra Officium delinquant. Sic in casu Nuntii Inquisitionis Senensis fuisse discussum in Suprema Inquisitione, refert Cardin. Albit. cit. cap. 29. num. 48. vers. Ministri, & vers. Et in puncto, & cum pluribus aliis tenet Cardin. Petra loc. cit. num. 22. Familiares, & Ministri Inquisitionis, sicuti nec ipsi Inquisitores, si sint Beneficiati, in eorum absentia non lucrantur de jure distributiones, nisi ad id speciale privilegium obtinuerint. Sic pluries resolvit *Sac. Congreg. Concilii*, & signanter *in Toletana* 4. *Junii* 1595. *lib.* 8. *dec. pag.* 40. *in Mediolanen.* 3. *Februar.* 1635. *lib.* 15. *decret. pag.* 158. Familiares, & Ministri Inquisitorum non satisfaciunt praecepto annuae Communionis per hoc, quod in Communione Generali fieri solita Feria V. in Coena Domini, ab Inquisitoribus Eucharistiam sumpserint, sed illam sumere debent a proprio Parocho, ut resolvit *Sac. Congreg. Concil. in Neapolitana* 2. *Julii* 1606. Familiares, Domestici, & continui commensales in Monasteriis Regularium degentes satisfaciunt praecepto Paschali recipiendo Eucharistiam ab ipsis Regularibus. Vid. verb. Eucharistia num. 17.

Familiares Episcoporum illi solum gaudere debent privilegio Fori, quos in jure, & juxta consuetudinem loci cujuslibet, usque ad hunc diem pro Familiaribus, & Officialibus habitos, & deputatos esse, & haberi, ac deputari solitum est. Benedict. XIV. num. 2. Constit. [illegible] incip. Alias §. 9.

Additiones ex aliena manu.

Agit hic Auctor de Familiaribus Papae, Cardinalium, tum Episcoporum, ac [illegible] Episcoporum [illegible]

[illegible] primum Episcopi ordinare [illegible] Familiares suos [illegible], quamvis [illegible] Concilii Tridentini [illegible] Innocentius XI. in celebri constitutione, quae incip. *Speculatores*; sed certis additis conditionibus. Et Constitutionem hanc comprehendere etiam Cardinales Episcopos, ut nequeant Familiares suos ordinare non servatis Legibus ab ipsa praescriptis, refutato Moreno, probat Monacell. *in Formular. tom.* 3. *pag.* 331. *num.* 46. *& sequent.* 71

Plura vero concurrant oportet, ut Episcopus ordinare valeat Familiares suos triennales. I. Quod ordinet cum Litteris testimonialibus Episcopi originis, seu domicilii. Idque additum fuit a dict. Constitutione, *& a Sacra Congregatio Concilii interp. in Laquedoniensi seu Bituntina Ordinationis* 16. *Novembris* 1709. 72

II. Quod triennium sit continuum, nec notabili aliquo spatio temporis interruptum, ut refutato pariter Moreno firmat Monacell. *in Formular. pag.* 332. *num.* 43. & *seq.* Sufficit vero, quod triennium sit incoeptum ante promotionem ad Episcopatum, ut rejecto Lamperez probat Riganti *in Comment. ad Regul. Cancellar. Regul. XXIV.* §. 3. *a num.* 14. *ad plur. sequent.* 73 74

III. Quod Familiaris toto triennii tempore manserit sub oculis, & praesentia Episcopi, illius obsequio, & servitio addictus. Quare si manserit extra Dioecesim, & Civitatem in qua Episcopus residet, quamvis expensis Episcopi, non poterit ab eo ad Ordines promoveri; Monacell. *eodem loco pag. num.* 38. ubi refutat Morenum, qui tenet Familiarem non in aedibus Episcopalibus, sed tantum intra Dioecesim Episcopi domini sui, aut licet extra Dioecesim, prope tamen ipsum manentem, non prohiberi ad Ordines ratione absentiae promoveri. Cohabitatio vero in eodem Palatio Episcopali non requiritur, ut, reprobato Lamperez, firmat *Riganti loc. supra num.* 181. Neque autem Episcopus, ut recte monet Auctor num. [illegible] Nepotes, & consanguineos secum simul in eodem Palatio, etsi per triennium habitantes, & ab ipso victum recipientes, ordinare, nisi revera inserviant, ita ut sint Familiares. De eo vero quaestio est, an Episcopus ordinare valeat Familiarem triennalem Familiaris sui. Et affirmat Riganti *eodem loc. num.* 102. *& seq.* dummodo Sollicitudinis [illegible] ille vivat expensis ipsius Episcopi, & [illegible] ejus oculis una cum Familiari semper maneret. 75 76 77 78 79

IV. Quod conferat ordinato intra mensem a die factae ordinationis Beneficium sufficiens ad congruam sustentationem [illegible] 80

Epis-

Diœcesis ejusdem Episcopi domini, & ea de-
81 ficiente juxta morem Regionis. Quod si Beneficium sit tenue, nequit quod deest suppleri adjectione patrimonii, vel etiam pensionis, & quidem non obstante necessitate, vel utilitate Ecclesiæ. Cæterum si Episcopus Familiari seu Clerico, ante completum triennium familiaritatis, Beneficium sufficiens conferat, non prohibetur illum ulterioribus Ordinibus insignire triennio nondum elapso. Hoc enim casu ordinatio non sequeretur ratione familiaritatis, sed Beneficii, Rigant. *l. cit. n.* 161.

Reliquum est, ut examinemus, an Episcopus sicuti potest ordinare Familiarem suam triennalem, ita impertiri ipsi possit literas dimissoriales ut ab alio Episcopo ordinari valeat; Negat post alios Fermosin. *in cap. Quoad translationem quæst.* 5. *num.* 28. *de tempor. ordin.* At cum Auctore affirmat Riganti ubi supra *num.* 167. *& plur. sequent.* Idque quia si licet Episcopo, quod plus est, ordinare, licere debet, quod minus est, concedere dictas literas dimissoriales.

FAMULI, FAMULÆ.

---

1 Famuli, & Famulæ, quæ inserviunt Monasteriis Monialium, quamvis exemptarum, nullum habent privilegium; sed, sicuti ceteri alii Parochiani, tenentur adimplere præceptum Paschale in Ecclesia Parochiali, & ibi sepeliri debent, si alibi non elegerint sepulturam, nec habeant proprium sepulcrum majorum. Ad proprium Parochum spectat eisdem ministrare Sacramenta, dum sint infirmi, & ad Sepulcrum eosdem associare, non autem ad Confessarium Monialium, ut respondit *Sac. Congreg. Concil. in una Leodien.* 24. *April.* 1685. *& in alia Spoletana* 19. *Aprilis* 1691. in causa inter Famulas Monialium S. Matthæi Congr. Lateranensis, quæ habitrabant in domo extructa inter Cortile, sive atrium Monasterii, & Parochum S. Martini, intra cujus Parochiæ limites Monasterium existit; & novissime in *Ulixbonen. occi-*
2 *dentalis* 19. *Sept.* 1722. Famuli Regularium qui tantum ipsorum Monasteriis deserviunt, sed in eis non sunt de Familia, nec continui commensales, & cum sæcularibus exteris extra Monasteria habitant, subjacent quoad Sacramenta, & sepulturam proprio Parocho, sicuti ceteri alii Parochiani. Vid. verb. *Approbatio num.* 69. & verb. *Eucharistia num.* 18. Famuli autem, qui sunt continui 3
commensales in Monasteriis Regularium degentes, subjacent omnino ipsis Regularibus quoad Sacramenta, & Sepulturam independenter ab Episcopis, & Parochis. Vid. verb. *Approbatio a num.* 66. *ad* 68. *& d. verb. Eucharistia n.* 17.

Famuli, & Famulæ tenentur suis Dominis 4
aliquo modo præstare ea, quæ filii parentibus, scilicet amorem, reverentiam, & obedientiam; sunt enim illis quasi loco parentum. *Est communis* cum S. Thoma 1. 2. *quæst.* 303. Reginald. *lib.* 20. *num.* 62. Hinc peccant gra- 5
viter, & tenentur ad compensationem damni, si non laborant, & fideliter non serviunt juxta pacta conventa, & juxta conditionem, & qualitatem suæ servitutis; Lessius *lib.* 2. *c.* 24. & communis aliorum. Item graviter peccant, 6
si grave damnum inferant, vel inferri permittant, cum impedire possint; Navarr. *cap.* 4. *num.* 22. Reginald. *loc. cit.* & alii communiter. Et si tale damnum inferatur (sive a 7
consamulis, sive ab extraneis) in rebus, quarum cura est eis specialiter commissa, ultra quod graviter peccant, tenentur insuper ad restitutionem; Lessius *cap.* 13. *num.* 75. Filliuc. *tom.* 36. *num.* 114. Molina, & alii passim. Item graviter peccant, si sine gravissima 8
causa discedant a Domino ante terminum elapsum. *Communis*. Item graviter peccant, si in 9
rebus magis momenti non obediant Dominis. *Communis*. Item graviter peccant, esculenta, 10
& poculenta domo asportando, aut vendendo, & licet hæc solum per pauca furta faciant magnam summam totalem, adhuc sub mortali tenentur ad restitutionem, unde merito Innocent. XI. 2. *Martii* 1679. inter alias damnavit sequentem propositionem 38. in ordine: *Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis*. Ex- 11
cusantur tamen facilius, si ea domi consumant, cum in his Domini sæpe tantum sint inviti quoad modum accipiendi clam, non quoad rem; dummodo tamen non sint extraordinaria, & in magna quantitate, vel Domini expresse ipsis prohibeant uti talibus esculentis, & poculentis. Layman, Escobar cum Busemb. *lib.* 3. *p.* 1. *tract.* 5. *cap.* 1. *dub.* 4. *num.* 10. Less. *loc. cit. n.* 48. ubi docet, quod furta minima Famulorum ex comestibilibus, quæ claudi non solent, non coalescant, si non ad venden-

dendum, sed ad comedendum tantum accipiantur. (a)

12 Famulus illicite cooperatur peccato Domini per actiones, quæ per se, & proxime ad illud peccatum concurrunt; La Croix lib. 2. n. 272.
13 Etiam peccat ponendo actiones de se, & secundum suum esse physicum indifferentes, quoties hic, & nunc sunt proxime ordinatæ ad peccatum, ut admovere scalas, aut humeris sustentare volentem ascendere ad stuprandam Virginem, vel ad occidendum hostem. Vide supra proposit. 51. num. 4. ex damnatis ab Inno-
14 centio XI. La Croix loc. cit. num. 273. Etiam probabilius peccat mortaliter tales actiones multoties ponendo, nec potest a culpa excusari ob quemcumque metum; Viva loc. cit. num. 4. La Croix loc. cit. n. 274. & ratio est, quia actiones, seu operationes illæ positæ in his circumstantiis videntur per se, & proxime tendere ad peccatum, unde sunt intrinsece malæ, nec possunt ex alia causa cohonestari. Hinc justissime Innocentius XI. 2. Martii 1679. inter alias damnavit sequentem propositionem 51. in ordine: *Famulus qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam Virginem, & multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne a Domino male tractetur, ne torvis*
15 *oculis aspiciatur, ne domo expellatur*. Item peccat Famulus, qui scribit, vel ad alterum defert litteras, aut nuntia directe tendentia ad peccatum, v. g. ad fornicationem, vel Duellum. Ita Sanchez, Bonacina, Rebellus cum La Croix *loc. cit. num.* 273. Et ratio est; quia dicunt ipsi hæc nuntia, & hæ litteræ sunt intrinsece malæ, & sic sentit Viva *loc. cit. num.* 5. ubi cum Navarr. contra Sanch. *lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 12. docet peccare Famulum comitando herum ad Lupanar, & comitando Concubinam ad domum heri. Immo Viva *ibid. num.* 5. *in fine*, nec subscribit sententiæ Sanch. *loc. cit. num.* 29. putantis, quod sola ratio famulatus sufficiat, ut licite possit Famulus jussu heri deferre Concubinæ munuscula, aut esculenta; cum enim hæc munuscula, dicit ipse, [illegible] ignem [illegible]. major causa videtur requiri ad ministrandas litteras hujusmodi actiones. Si Famulus timeat, ut li- 16
teræ deferendæ contineant turpia, vel aliquid aliud committere malum, licite potest eas deferre, quia Famulus tenetur obedire, ubi non est peccatum, & in dubio stat præsumptio pro Domino. Castropal. Rebell. & alii cum La Croix *loc. cit. num.* 277.

Famuli, & Famulæ tracti laborare die fe- 17
sto, si non audeant recusare, ex quo prudenter timeant se posse Dominos suos ad gravem indignationem commovere, & inde sibi magna evenire incommoda, possunt aliquando licite laborare. Quod si tamen frequenter contingit, eos deserere tenentur. Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 4. *num.* 3. Illsung T. 5. *num.* 177. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 595. Busemb. *lib.* 3. *part.* 1. *tract.* 5. *cap.* 1. *dub.* 2. Sanc. & alii passim. Famuli, & Famulæ excusantur 18
ab audienda Missa die festo, si ministerium quod præstant, secundum communem æstimationem, & vivendi modum sit necessarium, & non permittat audire Missam, ut domum custodire, greges educere, si pastores ovium & armentorum & similes non habeant alios [illegible] ad pecorum, aut domus custodiam relinquant, nec possint diversis horis, & alternis vicibus omnes Sacro interesse. Communis. 19
Famuli, & Famulæ nequeunt licite famulari Judæis in propriis domibus, *cap. Judæi* 5. *cap. Ad hæc* 8. *c. Nulli* 19. *de Judæis*. Licet ta- 20
men eis famulari extra proprias domos, v. g. conduci ad operas, esse Colonum, vel Agricolam, ut patet experientia, hi enim proprie non sunt servi. Ita Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 16. *n.* 1. La Croix *lib.* 2. *n.* 86. qui ibidem subjungit: Item licebit die sabbati eos 21
adire, & illis coquere. At rectissime faciunt Ordinarii illi, qui hoc expresse vetant, ut sapientissime, & justissime fecit D. Albertus Mugiasca Episcopus Alexandrinus, in Edicto edito 20. Januar. 1686. ibi: *Comandiamo a tutti li Fedeli di Gesù Cristo consegnati alla nostra Custodia l'osservanza di quanto dispongono li suddetti Concilii Provinciali, proibendo sotto pena dell'Interdetto personale dall'ingresso della Chie-*

(*a*) *Nota ex Editione Romana*. Quomodo sententia Laymani, Escobarii, Busembaum, & Lessii sustineri possit post damnationem Propositionis 38. inter Damnatas ab Innocentio XI. prorsus ignoro. Scio Theologos, etiam magni nominis, in hac esse sententia, ut siquando Famuli comestibilia degustent, non statim eos peccati esse damnandos. At vero asserere, quod furta minima famulorum ex comestibilibus non coalescant, salvo meliori judicio, a nimia laxitate non excusarem.

Chiesa tanto agli Uomini, quanto alle Donne, ... l'andare il Venerdì alla sera, ed il Sabbato nelle case loro per accenderli il fuoco, scaldarli il letto, e far altri esercizj vili, e di manifesta servitù.

22 Non licet famulari hæreticis, si ob conversationem illam Famuli, & Famulæ sint in periculo proximo deficiendi a Fide; sed tales tenentur statim discedere cum quocumque etiam incommodo, quia non licet permanere in proximo periculo peccandi. Unde Innocentius XI. die 2. Martii 1679. merito damnavit sequentes propositiones 62. in ordine: *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit*, & 63. in ordine: *Licitum est quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi*. Nec etiam
23 licet famulari hæreticis, si Famuli, & Famulæ impediantur ab observatione præceptorum Ecclesiæ v. g. quia debent negligere Missam, laborare serviliter diebus festis, carnes comedere diebus vetitis, & hujusmodi, nisi excuset notabile incommodum, uti recte Navarr. Sanch. Layman, Bonac. & alii communiter cum Castrop. *tom. 22. quæst. ult. num. 6.*
24 La Croix *lib. 2. num.* 103. Possunt tamen Famuli licite famulari hæreticis, nec tenentur deserere ipsos Dominos hæreticos, quando impediuntur ab observantia præceptorum Ecclesiæ, v. g. ab audiendo Sacro, & hujusmodi, ex justa causa, quia nempe occupantur in ministerio juxta communem æstimationem, & vivendi modum necessario, uti si debeant educere, & custodire gregem, vigilare in excubiis militaribus, navigare in mari per aliquot menses, & hujusmodi. Et ratio est, quia illa etiam apud Dominos Catholicos excusant ab auditione Sacri, & hujusmodi, uti fuit dictum supra *num.* 18. Sic Layman, Sa, Gobat, cum
25 La Croix *loc. cit. num.* 105. Famuli tamen, & famulæ, priusquam se obligent famulari hæreticis, debent expresse pacisci quod non impediantur observare præcepta Ecclesiæ, aliter se exponerent proximis periculis illa non observandi, & sic peccarent. *Communis.*

26 Famuli, & Famulæ, quamvis judicent salarium suum esse nimis parvum, non possunt retinere pecuniam aliunde suis Dominis debitam. Sic cum variis aliis Carden. *in 2. Crис. dis. 23. a num. 66.* La Croix *lib. 3. part. 1.*
27 *num.* 972. Nec Famuli, & Famulæ Sartorum, licet judicent salarium suum esse nimis parvum, possunt retinere fragmenta panni, fila serica, & hujusmodi. Et idem dicendum videtur de ipsismet Sartoribus, seu Magistris, si invitis illis, qui vestes constituunt, retineant ejusmodi reliquias. Sic Villalob. Diana, & alii; Lugo *disp. 16. nu.* 83. & 85. cum La Croix *loc. cit. num.* 973. contra Sanchez, &
alios. Non censentur autem inviti, nec solent 28
ordinarie talia fragmenta repetere illi, quibus vestes fractæ non reficiuntur. Quando autem 29
Famuli, & Famulæ possint, vel non uti occulta compensatione, vide *verb. Compensatio per tot.* ubi assignantur conditiones ad licitam compensationem requisitæ, & traditur etiam sequens propositio ordine 37. inter damnatas ab Innocent. XI. 2. Martii 1679. *Famuli, & Famulæ domesticæ possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.* Quando, & de quibus Famuli, & Famulæ possint facere eleemosynam, vide verb. *Eleemosyna.*

Additiones ex aliena manu.

Frequentes in foro sunt controversiæ Parochos inter & Regulares, circa administrationem Sacramentorum Famulis ipsorum Regularium, tum sepulturam eorumdem. Cæterum 31
si agatur de Famulis non particularis alicujus Religiosi, sed Communitatis, & præterea *actu servientibus, intra eorum septa, & domos residentibus*, tum *viventibus sub eorum obedientia*; scilicet non *religiosa*, sed *servili*, possunt iis Regulares administrare Sacramenta Eucharistiæ etiam tempore Paschatis, ac Extremæ Unctionis, nec non sepulturam dare, ut rescripsit S. Congregatio Concilii interpr. *in Uratislavien. Jurium Parochialium* 25. *Januarii* 1738.

Patet hinc, Regulares a Superioribus Ordinis tantum approbatos ad excipiendas confessiones non posse Sacramentum Pœnitentiæ administrare Famulis Communitatis tametsi habentibus mox dictas tres conditiones. Posse vero censet P. Gaudent. a Janua *de Visitat. tom. 2. cap. 7. dub. 17. sect. 4. num. 39.* si induant præterea *distinctum habitum a Sæcularibus*, ut sunt oblati, donati, Tertiarii. Immo 36
addit, quod possint etiam eos absolvere a casibus, quos Episcopus sibi reservavit. Intellige vero semper de iis, qui Communitati servitium præstant.

F E M I N A.

1 Femina non est capax Ordinum; *c. Novæ* 10. *de pœnit. & remiss.* & est communis inter Catholicos cum D. Cyrillo *super cap.* 6. *Joann.* D. Ambrosio *c.* 15. *in Epist. ad Roman.* D. Chrysostom. *in Epist. secund. ad Tim.* 2. D. Thoma *in* 4. *dist.* 25. *q.* 2. *art.* 1. & aliis
2 communiter. Quidquid dixerint, & fecerint Hæretici, qui feminas ad sacros Ordines admittebant, inter quos numerantur primo Cataphrigæ, quorum meminit D. Ambrosius *in prima ad Timoth. c.* 3. Secundo Pepuziani, & Papuritæ, de quibus D. Epiphanius *hæres.* 49. Tertio Gnostici, de quibus Tertullianus *lib. de præscript. hæret. c.* 41. Ultimo Wicleffus, & Lutherus, qui docuerunt, mulieres sacri Baptismatis fonte ablutas statim Sacerdotissas consecrari, de quibus Thomas Valdensis *lib. de Sacrament. c.* 59. & Roffensis *art.* 13. *contra Lu-*
3 *therum*. Nec officit, quod in Jure fiat mentio Diaconissæ, Presbyterissæ, & Episcopissæ, ut *in cap. Diaconissam* 27. *q.* 1. *& c. Mulieres* 19. *dist.* 32. & sæpe alibi. Non officit, inquam, quia, ut recte notant Baronius *ad annum Christi* 34. *n.* 280. Campanil. *in divers. Juris Canonic. rubr.* 11. *c.* 2. Vasquez *tom.* 3. *in* 3. *part. Disp.* 245. *c.* 3. & alii passim, ipsæ feminæ tali nomine appellabantur, non quod sic essent ordinatæ, sed quia Viri earum erant assumpti ad Diaconatum, Presbyteratum, & Episcopatum, & ideo uxores Diaconorum Diaconissæ, Presbyterorum Presbyterissæ, & Episcoporum Episcopissæ dicebantur, denominatione
4 desumpta ab earum maritis. Nec etiam officit id, quod ab aliquibus asseritur, quod quædam femina, Joanna nomine, ad Summum Pontificatum fuerit assumpta. Non officit, inquam, quia id, quod dicitur de Joanna, est mera fabula, talemque esse probant Bellarm. *lib.* 3. *de Pontifice Romano c.* 24. Baronius *t.* 10. *anno Christi* 853. *n.* 86. Papirius Masson. Gallus *in lib. de Urbis Episcopis*, Onuphrius Panvinius *in suis annotat. ad Platinam*, Floremundus de Remundo *in libr. Error popularis de Joanna, seu Pontifice dicta Papissa*, Gravesson, Ursaya, & alii passim. Vide verb. *Ordo art.* 2. *n.* 26.

5 Potest tamen Femina habere potestatem Jurisdictionis, quamvis non possit habere potestatem Ordinis. *Communis*. Hinc Femina succedens in aliquo Officio, seu Dignitate, quæ habeat aliquam Jurisdictionem annexam, quamvis alias capax non sit exercitii Curæ animarum, tamen efficitur capax, & potest per seipsam administrare Jurisdictionem, & committere exercitium Curæ Viro capaci talis potestatis, & Beneficia conferre, ut deducitur *ex cap. Dilecta, de Majorit. & obedientia*, & Rota *part.* 10. *dec.* 44. *n.* 23. & tenet Abbas *in cap. Cum Dilectus n.* 20. *de consuetud.* Felin. *in c. Cum venerabilis n.* 36. *de except.* Fagnan. *in c. Judæorum* 3. *de ætat. & qualitat. n.* 14. Joann. de Selva *de Benefic. q.* 5. *n.* 1. *&* 5. & alii passim. Unde Femina habens Jurisdi- 6
ctionem, ut v. g. Abbatissa, Priorissa, & hujusmodi, est capax conferendi Parochialem, & Parochum nominandi, & instituendi, quem Ordinarius ad regimen animarum idoneum approbaverit, ut declaravit *Sac. Cong. Concilii in una Mediolanens.* 17. *Decembris* 1701. Femina 7
virtute talis Jurisdictionis potest cum legitima causa privare Clericos sibi subjectos Beneficiis jam illis collatis, auferendo scilicet quod illis dedit, nempe titulum, & possessionem, nam posita hac ablatione censetur Pontifex conferre jus spirituale, quia sicuti Beneficium confertur dependenter a designatione Feminæ, & collatione tituli, & possessionis, ita etiam censetur conservari Jurisdictio a Summo Pontifice dependenter ab iisdem, quibus sublatis etiam reliqua alia tolluntur; Rota *part.* 9. *tom.* 2. *decis.* 429. *num.* 10. *&* 20.

Non potest autem Femina ipsos Clericos 8
suspendere, prout suspensio est Censura Ecclesiastica, sicuti neque interdicere, aut excommunicare; nequit enim Femina Censuras ferre, quia caret spirituali Jurisdictione, ut colligitur *ex cap. Dilecta, de Majorit. & Obedient.* & Rota dicta *part.* 9. *tom.* 2. *decis.* 429. *n.* 17. *&* 18. Femina quamvis sit docta, & 9
sancta, non debet docere, maxime publice, textu expresso in *cap. Mulier* 19. *de consecratione*, ibi: *Mulier quamvis docta, & sancta, viros in Conventu docere... non præsumat*. Fe- 10
minæ in Ecclesiis debent tacere, 1. *ad Corinth. cap.* 14. *n.* 34. *& sequent...* ibi: *Mulieres in Ecclesiis taceant, non enim permittatur eis loqui, sed subditas esse, sicut & lex dicit; Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim Mulieri loqui in Ecclesia*. Femina quamvis habeat Jurisdictionem, 11
ut Abbatissa, seu Priorissa in subditas, non potest publice benedicere, sed solum eo modo, quo parentes solent benedicere propriis filiis, cum munus benedictionis proveniat ex po-

potestate clavium, quæ non competit Feminæ.
12 *Communis*. Femina non potest pro ministro servire Sacerdoti ad Altare; sic expresse prohibetur in *Missali* §. 1. *de defectibus*, & in *c. Inhibendum* 1. *de cohabitat. Clericor. & mulier.* ibi: *Probibendum quoque est, ut nulla femina ad Altare præsumat accedere, aut Presbytero ministrare. Et si mulier* subjungit la Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 388. *Et si mulier in Ecclesia tacere debeat*, uti habetur 1. *ad Corinth.* 14. *multo magis abstinere a ministerio Altaris*.

13 Femina, si tantum ex levitate utatur veste virili sine prava intentione, periculo scandali, & libidinis, peccat tantum venialiter, alias mortaliter; Deuteronomii enim *cap.* 22. *n.* 5. sic præcise habetur: *Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminea, abominabilis enim apud Deum est, qui facit hæc*. Nullo autem modo, si utatur ex necessitate, quia necessitas facit licitum, quod alias est illicitum; *cap. Quoniam* 1. *q.* 7. *cap. Omnes* 1. *de Fer. cap. Consuluisti* 3. *de celebratione Missar.* cum multis similibus; in qualibet enim dispositione intelligitur excepta; *cap. Licet*, *de*
14 *pœnit. & remis.* Femina tenetur etiam abstinere ab ornatu muliebri ex se nimis turpi, & ad lasciviam provocante, & hoc sub mortali, si prævideat aliquem in particulari probabiliter lapsurum. Et ratio est, quia nullum habet jus ad illum nimis turpem, & lascivum ornatum, immo est ei prohibitus, adeoque tenetur ab eo abstinere ad evitandum peccatum alicujus in particulari ab ipsa prævisi probabiliter lapsuri; Busembaum *lib.* 2. *cap.* 2. *art.* 2. & ibi La Croix *num.* 343. Sporer *tom.* 2. *tract.* 5. *in quint. precept. Decal. c.* 1. *sect.* 2. *n.* 39. & alii. (*a*)

15 Femina vane se ornans, & pigmentis seu picturis se fucans ea intentione, ut aliorum oculos ad se trahat, & viros ad lasciviam provocet, peccat mortaliter; *cap. Nec solo affectu, & tactu* 12. *& cap. Qui viderit mulierem* 13. *caus.* 42. *q.* 5. Unde S. Joan. Chrysostom. relatus, & secutus a Fagnan. *lib.* 3. *decretal. in c. Multa* 1. *Ne Clerici, vel Monachi n.* 68. sic ait: *Mulier si se decoraverit & vocaverit ad se oculos hominum, etiamsi plagam non intulerit, vindictam dabit extremam; venenum enim obtulit, etsi nullus, qui bibat, inventus sit*; & concordant S. Augustinus *Epist.* 255. *alias* 73. *in cap. Fucare* 38. *de consecrat. dist.* 5. S. Cyprian. *tract. de habitu Virg. post med.* S. Clemens Alexandr. *in Pædagog. lib.* 3. *cap.* 2. S. Thomas 2. 2. *qu.* 169. *art.* 2. *in corpor.* S. Antoninus, & alii communiter. Quamobrem *Eccles.* 4. expresse dicitur: *Ne accipias faciem adversus faciem tuam*, scilicet faciem picturæ adversus faciem naturalem: & contrafaciens debet timere illud Joel. 2. *Omnis vultus redigetur in ollam*, idest vultus depictus in ollam infernalem, ut explicat Fagnan. *loc. cit. n.* 62. & S. Cyprianus *de disciplina, & habitu Virginum* sic expresse dicit: *Opus Dei est quod nascitur, Diaboli quod mutatur*. Et in libro de habitu Virginum incipiente *Disciplinæ Custos, post med.* sic ait: *Non virgines tantum, aut Viduas, sed & nuptas puto, & omnes omnino feminas admonendas, quod opus Dei, & facturam ejus, & plasma adulterare nullo modo debeant adhibito flavo colore, vel nigro pulvere, vel rubore, aut quolibet lineamenta nativa corrumpente medicamine*. Et postea subdit: *Manus Deo inferunt, quando illud, quod ille formavit, reformare contendunt, impugnatio ista divini operis prævaricatio est veritatis, Deum videre non poteris, quando oculi tui non sunt, quos Deus fecit, sed quod Diabolus infecit, de inimico tuo compta cum illo pariter arsura*.

Si autem Femina se ornet, & fucet ex qua- 16
dam levitate, vel etiam quadam vanitate propter instantiam quamdam, non semper est peccatum mortale, sed quandoque veniale; S. Thomas 2. 2. *q.* 169. *art.* 2. *in corpor.* Fagnan. *loc. cit. n.* 69. & alii passim. Immo si Femi- 17
na se ornet, & fucet, servata recta intentione, consuetudine patriæ, & conditione status, non est peccatum; Sic S. Thomas 2. 2. *quæst.* 169. *art.* 1. *in corpor. & in c.* 3. 1. *Epist. ad Timoth. lect.* 2. *sub fin.* Alexand. Alens. *in summ. Theolog. p.* 2. *q.* 134. *membro* 1. ubi sic præcise dicit: *Licet secundum nobilitatem personæ, secundum consuetudinem Terræ, secundum Dignitatem Officii ornare se vestibus pretiosis, ita tamen, quod absit libido in voluntate, & scan-*

(*a*) *Notæ Rom. Theologi*. Peccat mulier, si non abstineat ab ornatu nimis turpi, etiamsi non prævideat aliquem probabiliter lapsurum; cum enim prohibitus ei sit turpis ornatus, qui ad peccandum homines provocet, palam est, graviter eo utentem peccare, etsi non prævideat aliquem lapsurum. In verbo illo *nimis* habentur fortasse insidiæ, & deceptiones; lasciviæque mulieres numquam nimis turpem credent turpem ornatum. Legantur Auctores citati a Benedicto XIV. de Synodo Diœcesi. lib. 11. c. 12.

18 *scandalum in exteriori opere*. Unde S. Thomas in *cit. q.* 169. *art.* 2. *ad* 2. subjicit, quod non est vetitum feminis faciei vitia occultare, quod probat his verbis auctoritatem Apostoli adhibens: *Aliud est fingere pulcbritudinem non habitam, & aliud occultare turpitudinem ex aliqua causa provenientem, puta ægritudine, vel aliqua hujusmodi, hoc enim licitum est. Quia secundum Apostolum* 1. *ad Corinth.* 12. *Quæ putamus ignobiliora membra corporis esse, his honorem abundantiorem circumdamus*. Quo fit, ut forte non peccaverit quidam ex Proceribus, qui cum morbo gallico tabesceret, ostro pingebat pallentes genas, de quo Urbanus VIII. lepide fertur dixisse: *Foris minio pictus Ibero,*
19 *intus autem Gallico*. Et sic etiam licitum est feminæ se ornare sine pictura, ut viro suo magis placeat, vel ut futuri mariti præ aliis mulieribus licitam benevolentiam captet; S. Thomas in *cap.* 3. *Isaiæ in fin.* ubi sic expresse dicit: *femina si faciat, ut placeat decenter viro suo, quem habet, vel quem accipere debet, & ut ab aliis mulieribus retrahatur*, non peccat; Pontas verb. *Ornatus muliebris cas.* 2. & alii.

20 Femina denudans collum, vel pectus ex intentione mala, & maxime illum morem inducens, peccat mortaliter (*a*); Elizalde *in Regul. morum lib.* 8. *q.* 13. §. 9. Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 35. *a num.* 27. *usque ad fin.* La Croix *lib.* 2. *num.* 284. cum plurimis ibi citatis. Unde Ursaya *Institut. crimin. lib. tit.* 5. *num.* 50. notat sub excommunicationis pœna prohiberi posse ab Episcopis, ne mulieres incedant discoopertæ brachiis, vel pectore nudatæ, quia sunt incitamenta ad libidinem, & peccata, ut re mature perpensa in Urbe mandavit Sanctissim. Innocent. XI. cujus Edictum referunt, & exornant P. Maraccius *in libercul. cui titulus: Rimedio per curare la vanità femminile;* Franc. de Re *moral. consult.* 37. Raynald. *tom.* 3. *cap.* 27. §. 3. *num.* 1. Quamobrem S. Cyrillus Alexandrinus *lib.* 2. *Pædagog. cap.* 3. sic expresse scribit: *Nullo modo permittendum est mulieribus, ut appareant aliquid corporis denudantes, ne ambo prolabantur, hi quidem, ut qui ad videndum incitentur, illæ vero, ut quæ in se virorum intuitum attrahant; Semper autem tamquam præsente Domino honeste versandum est, ne nobis quoque sicut Corinthiis succensens dicat Apostolus: Convenientibus vobis non licet Dominicam cœnam manducare*; & S. Hieronymus *Epist.* 8. *ad Demetriadem* de publicis pedissequis illam informans, sic ait: *Illa tibi sit pulchra, illa amabilis, illa habenda inter socias, quæ se nescit esse pulchram, quæ negligit formæ bonum, & procedens ad publicum non pectus, & colla denudat, nec pallio revoluto cervicem aperit, sed quæ celat faciem, & vix uno oculo, qui viæ necessarius est, patente ingreditur.*

Femina sciens se turpiter amari ab aliquo particulari, quoties eum aspicit, vel ab eo aspicitur, peccat graviter, si data opera ei se conspiciendam offert; Layman *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 13. Sanchez, Bonacina, Diana, & alii passim cum Busembau, & La Croix *lib.* 2. *dub.* 5. *art.* 2. *num.* 243. Sporer *tom.* 2. *tract.* 5. *in quinto præcepto Decalogi cap.* 1. *sect.* 2. *n.* 35. 21
22 Hinc peccat Femina pergens ad hoc templum, ad hoc sacrum, in quo est aliquis particularis, a quo turpiter amatur, quando commode potest aliud templum adire eo periculo vacans. Item quando it per hunc vicum potens commode ire per alium. Item quando domo egreditur sciens eum expectare spectandam, sic cum aliis Sporer *loc. cit. num.* 36. Immo volunt multi absolute cum Busembau *loc. cit.* & probabilius cum La Croix *loc. cit. num.* 244. Feminam scientem, aliquem in particulari se turpiter amare, quoties eam aspicit, posse, & debere non tantum publico, sed etiam Sacro abstinere die Festo, semel, atque iterum, ad peccatum illud evitandum. Alii tamen cum Castropalao *tract.* 6. *disp.* 6. *part.* 16. Diana *part.* 5. *tom.* 7. *resolut.* 21. & 22. & Pasqualig. *de Sacrificio qu.* 1347. universaliter sustinent, quod ob vitandum præcise scandalum non sint omittenda ulla opera præcepta; Unde Tamburin. *in Decalog. l.* 4. *c.* 2. §. 2. *n.* 8. docet, quod Femina sciens se ardenter amari ab aliquo particulari, qui erit in Templo, possit quidem die Festo abesse a Missa propter caritatem, non tamen teneatur, quia hoc est scandalum non datum, sed acceptum, quod omnino non tenetur vitare cum tanto detrimento omissionis Missæ die Festo; sic docet etiam Illsung. *tract.* 3. *num.* 111. dicens, ne quidem semel teneri omittere. Concedunt tamen Castropal. Diana, & alii apud ipsos *loc. cit.* omitti debere, vel ad aliquod tempus dis-

(*a*) *Romani Theologi Notæ*. Etiam, seclusa intentione mala, graviter peccat mulier illa. Nam denudatio illicita est, non solum ob pravam mulieris intentionem; sed etiam quia de se mala est, inducens homines ad peccatum.

differri actionem bonam, quæ est tantum consilii.

26 Femina in publicum prodiens, quamvis sciat se ab aliquo in particulari turpiter amari, si hoc faciat ex necessitate, nullimode peccat, & saltem non mortaliter, si faciat ex utilitate, aut ne se privet sua libertate, vel jure exeundi domo, aut standi ad ostium domus, vel fenestram; Sanchez, Cajetan. Bonacina, Diana *part.* 2. *tom.* 15. *resolut.* 20. Sporer *loc. cit. num.* 35. qui *num.* 37. subjungit consentire omnes, Feminam ob illam causam non teneri ad longum tempus abstinere a publico, vel actionibus de se indifferentibus, v. g. ad longum tempus non aspicere per fenestram, non ad januam domus suæ stare, vel assidere; sed solum semel, & iterum, donec alter advertere possit se fugi ab illa. Quod si enim alterius turpis amor diutius duret, non erit amplius ex infirmitate, & scandalo pusilli; sed potius ea occasio erit ex propria amantis malitia, & non ex Femina, quæ libertate sua jure utitur; unde deinceps non est de his curandum. (*a*)

27 Femina permittens tactum sui impudicum ex objecto, vel osculum turpe, ac venereum in secreto, peccat mortaliter, si non impediat, quando commode potest, quia concurrit ad actum intrinsece, & mortaliter malum; Sporer *loc. cit. num.* 41. La Croix *loc.*

28 *cit. num.* 249. & alii communiter. Si vero tactus sint ex objecto honesti, ut oscula in facie, tactus genarum, compressio manuum, & sola tangentis prava intentione libidinosi sint, id advertente Femina, distinguendum est, vel fiunt in publico, ut in Choreis, in convivio &c. ubi juxta morem regionis non possunt repelli, nisi ingerendo animis adstantium suspicionem peccati, & infamando alterum, & tunc Femina non peccat permittendo similes tactus, quia in re per se non mala adest excusatio sufficiens, ne scilicet ratione moris, & consuetudinis regionis in suspicionem malitiæ apud spectantes veniat tangens repulsus, alias bonæ famæ. Aut tactus fiunt in secreto, seu etiam in publico, & sine suspicione illa, & periculo infamiæ, repelli possunt, & 29
tunc Femina peccat graviter permittendo similes tactus, oscula, & amplexus, si moraliter certo advertat malitiam, & libidinosum affectum tangentis, osculantis, vel amplectentis; Sporer *loc. cit. num.* 41. Azorius, aliique cum Bonacina *de matrim. qu.* 5. *p.* 9. *n.* 10. Si autem dubitet, an similes tactus, oscula, 30
& amplexus ab altero fiant malo animo; Filliucius, & Tamburin. *in Decalog. lib.* 5. *c.* 1. §. 4. *num.* 25. La Croix *loc. cit. num.* 249. Sporer *loc. cit. num.* 41. & alii negant teneri impedire, quia in dubio nemo præsumendus est malus; Bonacina tamen probabilius affirmat, quia vix abest culpa, & Femina utitur jure suo, consulitque saluti proximi. (*b*) Femina 31
acceptans munera ab amasio, quando ei moraliter certo constet de ejus libidinosa intentione, quamvis ipsa non consentiat ejus pravæ intentioni, regulariter peccat mortaliter, quia sic fovet impurum ejus amorem, ac desiderium, & spem copulæ aliquando obtinendæ. Nec refert, quod Femina dicat se nolle 32
consentire ejus pravæ intentioni, quamvis munera acceptet, nam re ipsa acceptando adhuc relinquit spem in amasio, quod vi munerum possit tandem facilius eam expugnare; Sporer *tom.* 2. *tract.* 5. *in septim. & decim. præcept. Decalogi cap.* 3. *num.* 141. La Croix *loc. cit. num.* 264. & alii. Si autem semel tantum, 33
ac iterum accipiat ab amasio munera, nec certo constat ei de libidinosa intentione, ac affectione donantis, tunc non peccat sic accipiendo; Sporer *loc. cit. num.* 141. & alii. Femina ob munera sibi liberaliter donata ab 34
amasio, quamvis illicite accepta ob ejus notam libidinosam intentionem, non tenetur ad ullam

(*a*) *Romani Theologi Nota*. Volunt multi absolute cum Busembau (inquit Auctor *num.* 23.) Fœminam scientem aliquem in particulari se turpiter amare, quoties eam aspicit, posse & debere non tantum publico, sed etiam Sacro abstinere die festo; *num.* vero 26. vult, fœminam iisdem in circumstantiis constitutam peccare tantum venialiter, si, ne se privet sua libertate, domo exeat, per fenestram aspiciat, ad januam domus suæ stet, vel assideat. Harum autem fere contradictoriarum opinionum quænam sit amplectenda, prudens judicet lector.

(*b*) *Romani Theologi Notæ*. Si Mulier dubitet actus illos malo fieri animo, impedire, & prohibere illos tenetur; alioquin proximi saluti non consuleret, & semetipsam quoque periculo exponeret peccandi, cum sine commotione, ac delectationis periculo vix amplexus, & oscula illa contingant.

[illegible] restitutionem, sed licite retinere potest; Et ratio est, quia Femina accipiendo non peccavit contra justitiam; impurus enim amasius liberaliter ea donavit sciens Feminam non [illegible] cum pacto copulae, ut supponitur, [illegible] quam eam speraverit. Unde si [illegible] amasius munera prodegit, [illegible] & suae libidinosae credulitati; [illegible] 95. Lugo *disp.* 18. *n.* 49. & [illegible] Sporer *loc. cit.* [illegible] 41. (*a*)

Femineus sexus in quo sensu dicatur *Devotus* [illegible] Macr. *in Hierolexic. verb. Antiphona* [illegible]: Est etiam alia difficultas in illa B. M. Virginis Antiphona, quae inter communes Officii commemorationes habetur super verba: *Intercede pro devoto femineo sexu*, ac si sexus alius devotus non esset. Respondetur tamen, hoc nomen *Devotus* hic non significare piam, ac teneri cordis erga Deum personam, sed quae Deo se devovit, ut sunt Moniales, & similes; quae Antiphona desumpta est ex D. Augustino, *in Serm.* 21. *de Annunc.* cujus mens fuerat distinguere Clerum, & Moniales a populo juxta Ecclesiae universalis consuetudinem in Feria sexta Parasceves, ubi de iisdem habentur distinctae orationes; In hoc etiam sensu D. Agatha dixerat: *Soror mea Lucia Virgo Deo devota*, quia voto perpetuae Virginitatis se Deo dicaverat; Ita pariter *in Concil. Tolet. canon.* 16. habetur devotam peccantem non recipiendam in Ecclesiam; Sic apud Ursayam *in Miscellaneo secundo Sacro, & Profano, Canonico, & Civili*, verb. *Femineus sexus*.

36 Femina quaedam viginti duos successive habuit maritos, & deinde nupsit viro, qui viginti sepelierat uxores: qui postmodum vincens superstes remansit; & Populus Romanus coegit eumdem virum abstinere a lugubri funere, & lauro coronatum, Palma in manibus tenta, tamquam victorem uxoris cadaver ad tumulum associare jussit; Sic Vincent. de Justis *de Dispensat. lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 16. Majolus *de irregularitatibus lib.* 1. *c.* 33. Corrad. *in praxi dispens. lib.* 7. *c.* 2. *n.* 81. & alii apud ipsos.

37 Expenditur dictum Ecclesiastici *c.* 42. ibi: *Melior est iniquitas viri, quam mulier benefaciens*; idest, melior est pro bono tuo spirituali, quatenus magis tibi proderit, minoris periculi erit, minusque tibi nocebit vir iniquus, qui sua iniquitate, & malitia injuste te vexet, ac bonis temporalibus spoliet, quam Mulier blanda & benefaciens, quae suis blanditiis, & beneficentiis ad ejus concupiscentiam te adducat, bonisque omnibus spiritualibus te denudet: vir enim iniquus, ac malignus te injuste vexando tuam exercebit patientiam, quae necessaria est, ut aeternae reportentur promissiones, sicut docet Apostolus *ad Hebraeos cap.* 10. *num.* 36. ibi: *Patientia enim vobis necessaria est, ut reportetis promissiones*; & *Luc. cap.* 21. *num.* 19. ibi: *In patientia vestra possidebitis animas vestras*; mulier vero benefica munusculis suis, & blanditiis labiorum suorum venenum libidinis, & ignem lasciviae usque ad perditionem devorantem in te succendet, ac in laqueum aeternae captivitatis te protrahet, juxta illud Proverbiorum *c.* 7. *a n.* 21. *ad* 23. ibi: *Irretivit eum multis sermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum; statim eam sequitur, quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciviens, & ignorans quod ad vincula stultus trahatur, donec transfigat sagitta jecur ejus; velut si avis festinet ad laqueum, & nescit quod de periculo animae illius agitur.* Unde Ecclesiastici *cit. cap.* 42. antequam *n.* 14. dicatur: *Melior est enim iniquitas viri, quam &c.* numero immediate antecedenti dicitur: *in medio mulierum noli commorari, de vestimentis enim procedit tinea, & a muliere iniquitas viri*; Sic Sacri Expositores passim in praelaudat. *cap.* 42. *n.* 14. *Ecclesiastici*.

Additiones ex aliena manu.

Feminae (ait Ulpianus *in l.* 2. *ff. de Regul. jur.*) *ab omnibus officiis civilibus, vel publicis remotae sunt, & ideo nec Judices esse possunt, nec Magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio intervenire, nec procuratores existere.* Varii Auctores varie celebrem hanc de Feminis Regulam juris sunt interpretati. Unus autem *Jacobus Gothofredus* meo judicio verum ejus sensum est assequutus. 38

Publica & civilia officia non sunt hic pro eisdem accipienda, ut accipiunt Cujacius, & Petrus Faber, sed observante Jacobo Gothofredo distinguenda sunt publica officia ab officiis civi- 39 40

(*a*) Rogarem hic Auctorem, num credat mulierem peccare, quae impurum in amasio foveat amorem? Si ita opinetur, ut opinari revera censeo: Rursum rogo, num acceptatio donorum amorem illum foveat? Num prudenter suspicari possit ab hujusmodi amore prava oriri posse desideria? Ita sane. Ergo acceptando dona nequit ea mulier esse immunis a culpa.

civilibus, ita quidem, ut publica civilia quoque sint, non retro omnia civilia publica. Et in hunc modum particula *Vel* posita est inter genus & speciem, quod non est novum.

41 Publica autem officia, ut monet idem Jacobus Gothofredus, non dicuntur hic ratione finis, vel loci, verum ratione auctoritatis,
42 quæ scilicet cum publica exercentur auctoritate, cujusmodi duo tantum exempla hæc Regula commemorantur, Judicem esse (pedaneum scilicet, seu causæ disceptatorem) & Magistratum gerere cum jurisdictione & imperio, a quibus obeundis Fœminæ prohiben-
43 tur. Civilia vero sunt ea quoque ministeria, si actus, qui partim in Civitatis vel Judiciorum conspectu in Comitiis exercentur, partim privatim in cœtus alicujus Virorum ore, seu conspectu, modumque excedunt domesticæ cu-
44 ræ, cujusmodi tria exempla hic commemorantur, *Postulare*, idest *Advocare*, *pro alio intervenire*, & *procuratorem existere*, a quibus quoque obeundis prohibentur Feminæ.

45 Male autem Græci Interpretes, ut & Glossa, Cujacius, & alii, *interventionem pro alio*,
46 hic de *Fidejussoria intercessione* accipiunt. Interveniendi voce, ut post Petrum Fabrum probat Jacobus Gothofredus, non fidejussoria intercessio intelligi debet, verum judicialis quædam opera, & civile officium, cognitoriæ & procuratoriæ simile.

47 Ratio vero hujus prohibitionis, sive Regulæ circa Feminas non fuit Muliebris sexus levitas, non item infirmitas, & conditio fragilitatis, nec periculum rei familiaris, verum remotæ fuere Feminæ ab officiis publicis & civilibus ob honestatem sexus, ob verecundiam, & stolæ matronalis decus. Consule toties laudatum Jacobum Gothofredum *hic*.

F E N E S T R Æ.

---

1 NEmo potest in muro alieno sine servitute fenestram construere, & aperire, *l. Altius*, *cod. de servitut.* ibi: *In pariete vero tuo si fenestram Julianus vi, vel clam fecisse convincatur, sumptibus suis opus tollere, & inte-*
2 *grum parietem restituere compellitur*. Hoc præcipue locum habet in Ecclesia propter honestatem, & reverentiam illi debitam; *Clement. 1. de sent. excomm.* ibi: *Aut in eis factis fenestris*, ibidemque Butrius *in fine*, ubi quod temerarie agunt, qui construunt hujusmodi fenestras, & in illis audiunt divina; Sabell. *in select. canon. cap. 3. n. 119.* Barbosa *lib. 1. Jur. Eccles. univers. cap. 11. n. 28.* Pignatell. *tom. 4. consult. 129. num. 1.* Unde S. Pius V. anno 3 1566. mandavit claudi omnes fenestras vicinorum, ex quibus haberi poterat prospectus in Ecclesias, ut refert Tusc. *de visit. lib. 1. c. 11. num. 10.* in cujus sequelam Decret. suum edidit Card. Sabellius ejus Vicarius præcipiens omnibus has fenestras habentibus, quod deberent illas claudere, relatum a Quaranta *in summ. Bullar. verb. Reverentia Divinorum*. Pro 4 cujus S. Pontificis Oraculi punctuali executione Sac. Congr. Episc. semper respondere solet, vel denegando facultatem fenestras aperiendi, vel mandando claudi illas, quæ de facto apertæ fuerunt. Cujus Sacræ Congr. multa Decreta referunt, & sequuntur Pignatell. *tom. 4. consul. 129. a num. 3. ad 9.* Nicol. *in Floscul. verb. Fenestra num. 1.* Pacichel. *de distantiis cap. 6. membr. 4. num. 28.* Barbosa *lib. 1. Jur. Eccles. univers. cap. 11. num. 28.* Card. de Luca *de servitut. disc. 16. num. 2.* Monacell. *tom. 1. tit. 5. formul. 8. num. 14.* Ursaya *tom. 4. par. 2. discept. 13. a num. 40.* & signanter *in Nullius 11. Septembr. 1615. & in alia Nullius 5. Martii 1619. in Casertana 8. Junii 1646. in Cosentina 13. Decembr. 1646. in Calven. 26. Septembr. 1652. in Veronen. 14. Junii 1655. in Alexanen. 14. Novemb. 1659. in Pisaurien. 3. Octob. 1692.* 5 Quem sane rigorem non sine bonorum laude nostris temporibus inexorabiliter ad praxim reduxit tam *in Leodien. 7. Augusti 1705.* quando (effectu punctualiter subsecuto) injunxit Nuncio Coloniensi clausuram fenestræ apertæ in Ecclesia Carmelitarum, quam *in Ulixbonen. 5. Martii 1710.* Nolens exaudire preces primariæ Nobilitatis viri Comitis de Sousa pro simili gratia se exhibentis assignare capitale bismillium Cruciatorum Ecclesiæ, in qua prætendebat aperire fenestram; & novissime *Sac. Cong. Visitationis Apostolicæ in Romana, fenestræ 25. Januar. 1717.* ut refert Ursaya *loc. cit. num. 95.* qui *ibid. num. 46.* refert sequens Decr. *Sacr. Congr. Episcop. in Avellina Indulti 5. Julii 1719.* ponente Card. Paracciano, in qua licet ageretur de petitione nedum insignis Benefactricis Antoniæ Spinolæ Principissæ Avellini, sed etiam Patronæ ejusdem Civitatis, ubi aderat Ecclesia Patrum Dominicanorum, qui eorum pariter humillimas preces porrigebant pro eadem gratia. Nihilominus dicta Sacr. Congr. Episcop. gratiam restrinxit ad vitam solius Oratricis per hæc præcisa verba: *Pro gratia quoad fenestram cum du-* plici

plici Crate ferrea, *& ad vitam Oratricis tan-*
tum. Vide verb. *Ecclesia art.* 5. verb. *Porta*,
& verb. *Prospectus*.
7 Non sunt permittendæ fenestræ respicientes
in Monasteria Monialium, ut pluries declara-
vit Sacr. Congr. Episcop. & signanter *in Me-*
diolanen. 5. *Martii* 1604. ibi: *Non esse permit-*
tendas fenestras respicientes Monasterium, *&*
statim claudi debere ab Ordinario; & *in Liciensi*
8 28. *Febr.* 1605. in qua dixit, quod nullo modo
debet esse prospectus in Monasteria Monia-
lium; & *in Portugallen.* 16. *April.* 1605. in
qua statuit quod ne quidem a fenestris Cam-
panilis Ecclesiæ vicinæ potest haberi prospe-
ctus in Monasteria Monialium, sed pleno mu-
ro tales fenestræ debent obstrui, ut *in Aqui-*
9 *lana* 30. *Junii* 1612. Debent obstrui etiam fe-
nestræ illæ, quæ sunt in Monasterio Monia-
lium, per quas videre possunt, ac videri ut
in *Parmensi* 28. *Novemb.* 1636. ibi: „ Doversi
murare a muro pieno alcune aperture con gelosie
fatte nella faccia della Chiesa, per le quali po-
10 tevano vedere, ed essere vedute." Nec debet
permitti alicui ædificium tollere, si per illud
haberetur prospectus in Monasterium, ut *in In-*
teramnensi 15. *Maii* 1612. & *in Barensi* 18.
11 *Febr.* 1617. Immo sunt demoliendæ mansiones
constructæ in viculo intermedio, & clauden-
dum est ambulacrum, quod a recto imminet
Monasterio, eique prædominat, ut in *Assi-*
siensi 11. *Jun.* 1653. Non obstante qualibet
appellatione, vel recursu, ut *in Conversanensi*
12 8. *Augusti ejusdem anni* 1653. Fenestræ, &
quævis alia foramina Regularium spectantia
in hortum, vel Clausuram Monialium omni-
no claudenda sunt; *Sacr. Cong. Episc. & Re-*
gular. in Amelien. 23. *Decemb.* 1693. & *in*
13 *Neapolitana* 2. *Decembr.* 1639. Fenestræ Mo-
nialium tam altæ debent esse, ut ad lumen
tantummodo serviant; *ead. Sacr. Cong. in una*
14 *Civitatis Castell.* 12. *Martii* 1601. Et quando
aliunde nequeant lumen habere, fenestræ, quæ
respiciunt in publicas vias, debent tubis mu-
niri, & ita aptari, ut per ipsas nequeant
Moniales videri, nec alioqui cum transeunti-
bus; *ead. Sacr. Congr. in Teanen.* 16. *Octob.*
1615. ibi: „ Quando le stanze de' Monasterj,
che hanno le fenestre in strada, possino avere
il lume altronde, le farete ad ogni modo mu-
rare, ma quando restassero cieche, ordinarete,
che si mettano le trombe alle medesime fene-
stre, e si acconcino di maniera, che non si
possa nè vedere, nè parlare con chi passa per
15 la via." Nec tolerari debet, quod propter
vicinitatem, & correspondentiam fenestrarum
Moniales possint videre vicinos, vel videri;
ead. Sac. Congr. in Neocastren. 16. *Augusti* 1594.
Fenestræ Communionis inservire non debent 16
pro Colloquutoriis Monialium, minusque Con-
fessionaria, exceptis Sacris functionibus solitis
fieri ab Episcopis; *Sac. Congr. Episc. in En-*
cyclica Epistola sub die 30. *Octob. &* 3. *Decem.*
1706. Fenestræ Regularium quomodo, & quan- 17
do claudi debeant, quando habent prospectum
in vicinas Ædes sæcularium; *Sac. Congr. Epi-*
scop. & Regul. in Camerinen. Fenestrarum, 13.
Augusti 1717. Ponente Card. Scrattembac. Vi-
de Ursayam *tom.* 2. *part.* 2. *discept.* 6. *per to-*
tam. Fenestrarum aperitioni quando locus sit 18
in Monasteriis Monialium? *Sac. Congr. Episc.*
in Neapolit. 16. *Januar.* 1711. Ponente Card.
Corsino. Vide Ursayam *tom.* 5. *part.* 2. *di-*
scept. 5. *per tot.* Prohibetur Monialibus sub 19
gravibus pœnis usus telescopii, sive conspicilli
tubati longioris; *Sac. Congr. Episcop. in An-*
conit. 1. *Octobr.* 1627.

Additiones ex aliena manu.

Nemini licet habere Fenestras, ex quibus 20
pateat aspectus in Monasteria Monialium, ut
firmat Auctor *num.* 7. *& sequent.* Cæterum hac 21
cum distinctione est procedendum. Si e con- 22
spectu antiquæ domus novum Monasterium
Monialium sit constructum, non sunt statim
claudendæ Fenestræ domus illius, aut repagu-
la ipsis apponenda. Sed remedium est adhi- 23
bendum ex parte sentientis minus præjudicium.
Idque summa ratione; quia nihil in hoc casu
imputari potest domino antiquæ domus. *Idem* 24
est, & quidem ex eadem ratione, si utrum-
que ædificium sit antiquum, sed ex innovatio-
ne aliqua facta a Monialibus, e fenestris do-
mus aspectus pateat in Monasterium. Sin au-
tem e conspectu Monasterii Monialium domus
antiqua sit elevata, vel nova sit constructa,
ex cujus fenestris pateat in Monasterium aspe-
ctus, non attento majori, vel minori præju-
dicio, semper adhibendum est remedium ex
parte domus. Quod procedit, etiamsi bona fi-
de innovatio illa facta sit. Confer de his om-
nibus *Rot. in Romana Fabricæ super reservatis*
13. *Januar.* 1744. *&* 5. *Jun. ejusdem anni*,
coram bon. mem. Lana ubi explicantur *decisio-*
nes in Calaguritana Fabricæ 11. *Februar.* 1729.
& 4. *Jun.* 1731. *cor. clar. mem. Millin.*

FERRAGOSTO.

Ferragosto etymologia his verbis explicatur a Bernino *nell' Istoria di tutte l' Eresie tom. 2. saecul. 6. cap. 13. fol. 138. sub Pelagio 2.* & ab Ursaya *in Miscellaneo Sacro Profano Canonico, e Civile, part. 2. litt. F. num.* 19. E' fama, che alla Catena di Erode per Divina virtù, con Celeste simpatia si congiungesse quella di Nerone, con cui fu legato il medesimo S. Apostolo nel Carcere Mamertino, sotto il Campidoglio di Roma, e che di ambedue ne divenisse una, inanellate ed unite insieme senza applicazione di umana industria; E come che la collocazione di queste due Reliquie, e la dedicazione del loro Tempio successe appunto nel primo giorno di Agosto, volle il Pontefice S. Sisto, che regnava all'ora nel Pontificato Romano, con miglior augurio rendere celebre quel giorno, e quel Mese con la memoria di un tanto successo, consecrandolo alle catene di San Pietro, le quali si dissero *li Ferri di Agosto*, che tra noi, con più abbreviata, ma corrotta parola, diciamo *Ferragosto*; E non senza gran mistero parve che volesse Dio abbattere il fasto di Augusto Imperatore con le catene, e ferri di S. Pietro, conciossiacosachè le Calende di Agosto erano di già da prima dedicate dalla Gentilità alla felice ricordanza di quel Monarca, che in tal giorno era stato la prima volta dichiarato Console, aveva molti trionfi riportati, soggiogato l' Egitto, e terminata la lunga Iliade delle civili discordie. Onde per pubblico Decreto del Senato non più *Sextilis* fu denominato quel Mese, ma *Augustus*. Aliis tamen hujusce nominis etymon e *Feriis Augusti*, quæ ab antiquis Romanis ineunte Sextili mense celebrabantur, placet desumere.

FESTA, FESTIVITATES.

1 Festa, quæ nunc sunt sub præcepto, sunt sequentes; scilicet Dominicæ totius anni, Nativitas Domini Nostri Jesu Christi, Circumcisio, Epiphania, Resurrectio cum duabus sequentibus diebus, Ascensio, Pentecostes cum duabus sequentibus, Sanctissima Trinitas, Solemnitas Corporis Christi, Inventio S. Crucis, Festivitates B. M. Virginis, ut Purificationis, Annunciationis, Assumptionis, Nativitatis (& Conceptionis, ex Decreto Clementis XI. edito 6. *Decembris* 1708. incipien. *Commissi Nobis*) Dedicatio S. Michaelis Archangeli, Nativitas S. Joannis Baptistæ, Festa SS. Petri, & Pauli, S. Andreæ, S. Jacobi, S. Joannis, S. Thomæ, Sanctorum Philippi, & Jacobi, Sancti Bartholomæi, S. Matthæi, Sanctorum Simonis, & Judæ, & S. Mathiæ Apostolorum. Item Festa S. Stephani Protomartyris, Sanctorum Innocentium, Sancti Laurentii Martyris, Sancti Sylvestri Papæ, Sancti Joseph Sponsi B. M. V. Sanctæ Annæ Matris B. M. V. & Omnium Sanctorum, atque unius ex principalioribus Patronis in quocumque Regno sive Provincia, & alterius pariter principalioribus in quacumque Civitate, Oppido, vel Pago, ubi hos Patronos haberi, & venerari contigerit; Urban. VIII. Constitut. incip. *Universa* §. 2.

Episcopi licet de jure communi *in cap.* 1. *dist.* 3. *de consecrat.* & *in cap. Conquestus, de feriis*, valeant in propria Diœcesi, vocato Clero, & Populo dies Festos indicere, Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 105. *num.* 36. cum multis ibi citatis, Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 184. Hodie tamen, quamvis talis potestas non sit ablata, nihilominus ab indictione sub præcepto novorum Festorum debent abstinere, prout illos monuit Urbanus VIII. in cit. Constit. incip. *Universa* §. 3. ibi: *Ne autem dies Festos a Locorum Ordinariis nimia aliquorum facilitate, aut Populorum importunitate deinceps iterum multiplicari contingat, iidem Ordinarii in Domino moneantur, ut ad Ecclesiasticam ubique servandam æqualitatem, de cætero perpetuis futuris temporibus ab indictione sub præcepto novorum Festorum studeant abstinere*. Hinc 3 promissiones, & vota, quæ frequenter fieri solent ab Universitatibus servandi sub præcepto Festum alicujus Sancti, ac jejunandi in Vigilia, non obligant Populum, qui tamen potest sponte promissa servare, & nullus est pœnis cogendus, ut illa die abstineat ab operibus servilibus, Barbosa *in Collect. decis. Apostolicar.* verb. *Festum in communi*, *num.* 8. ubi affert Decretum *Sac. Cong. Rit. in Brundusina Massagnæ* 21. *Augusti* 1604. Monacell. *part.* 2. *titul.* 13. *formul.* 1. *n.* 15. ubi testatur se vidisse, plures supplices Libellos hac in re Sacræ Congregationi Rit. porrectos pro confirmatione hujusmodi promissionum, & Votorum, fuisse rejectos, & præcise *in Urbevetana 6. Octobris*

bris 1696. in Messanen. loci Milazzi 25. Januarii, & in Alessanen. Terræ Corsani 6. Septemb. 1698.

4 Hic juvat afferre Decretum super electione Sanctorum in Patronos a Sacra Rit. Congregatione de Ordine S. D. N. Urbani VIII. emanatum die 23. Martii 1630. „ Sacra Rituum Congregatio, annuente Sanctissimo D. „ N., in electione Patronorum mandavit infrascripta in posterum servari debere, declarans quod aliter facta electio nulla sit „ ipso Jure.

„ Primo, quod eligi possint in Patronos ii „ solum, qui ab Ecclesia universali titulo „ Sanctorum coluntur, non autem Beatificatorum duntaxat.

„ Secundo, quod de Patrono Civitatis electio fieri debeat per secreta suffragia a populo, mediante consilio Generali illius Civitatis, vel Loci, non autem ab Officialibus „ solum, & quod accedere debeat consensus „ Episcopi, & Clerici illius Loci. Idemque „ servari debeat in Patrono Regni, qui pariter eligi debeat per secreta suffragia a populo singularum Civitatum Provinciæ; Et „ quod Repræsentantibus Regnum, Civitatem, „ vel Provinciam nulla competat facultas eligendi Patronos, nisi ad hoc habeant speciale mandatum, & ulterius interveniat consensus Episcopi, & Cleri dictarum Civitatum.

„ Tertio, quod causæ electionis novorum „ Patronorum debeant in Sacra Congregatione deduci, & ab ea examinari, ac demum „ causa cognita ab eadem Congregatione approbari, & confirmari.

„ Et ne præmissorum ignorantia ullo umquam tempore possit allegari, eadem Sacra „ rituum Congregatio supradictum Decretum „ imprimi, & publicari mandavit."

5 Hoc decretum licet irritet electiones postea factas, non irritat tamen electiones Patronorum jam antea celebratas, ut respondit *Sacra Rit. Cong. in Trojanensi, Patronatus 15. Junii 1633. & in Pampilonensi Patronatus S. Francisci Xaverii*, in qua fuit approbata electio facta in Comitiis Regni Navarræ: Quæ resolutio tamquam juridica fuit per Rotam, proponente Reverendissimo Decano, approbata, considerato solum quod ad evitandum præjudicium electionis antiquissimæ S. Firmini, debeat uterque tamquam Patronus coli, quod certo præsupponit validitatem electionis. Et in *Neapolitana Patronatus ejusdem S. Francisci sub die 15. Septembris 1656.*, & in terminis electionis Patroni, qui ab Ecclesia universali titulo Sancti non celebratur, post dictum Decretum fuit observatum in admissione Beati pro tunc & nunc Sancti Jacobi de Marchia, cujus electio *anno* 1620. atque adeo ante Decretum editum, celebrata fuit, & deinde *anno* 1647. admissa, & solemni repositione Statuæ in Thesaurum Neapolitanum comprobata.

Quoad electiones ex post factas, & faciendas est in viridi observantia, nam recurrentibus 6 Universitatibus ad Sacram Cong. Rit. pro approbatione electionis in Patronum alicujus Sancti, si preces dictis requisitis sunt destitutæ, rescribi solet: *Doceant de servato decreto Urbani VIII.* prout non semel se vidisse testatur Monacell. *part.* 2. *tit.* 16. *formul.* 10. *num.* 11. vel *pro concessione servata forma decreti Urbani VIII.* Aliis vero Universitatibus, quæ in electione requisita talis decreti observarunt, & locus non est celebris notæ, conceditur approbatio cum clausula: *Dummodo alium principalem Patronum, seu Protectorem non habeant*, & in una *Mezzarien.* 30. *Martii 1697. pro Universitate Castri Veterani*, & in alia *Lyciensi* 11. *Julii 1687. pro universitate Terræ Monteroni*. Unde hic est advertendum quod in hujusmodi Patronorum electione fieri non debent 7 promissiones servandi diem Festum Patroni electi, tamquam de præcepto, etiamsi ab Ecclesia universali sub tali ritu non colatur, nam has promissiones, & Vota Sacra Congregatio non admittit, nec approbat, sed rejicit, & tantum ex devotione servari posse concedit, ut respondit *in Theatina* 15. *Martii 1694.* pro Clero, & populo nonnullorum Oppidorum, & sæpe alibi, ut patet supra *n.* 3.

Nullus Princeps Laicus, & nulla Potestas 8 Sæcularis potest instituere, vel indicere dies Festos, seu præcipere observationem alicujus diei Festi. Sic expresse declaravit Innocentius X. 7. Octobris 1652. per suas litteras in forma Brevis, ut sequitur.

INNOCENTIUS PAPA X. &c.

Cum nuper ad notitiam nostram non sine gravi animi nostri molestia pervenerit, quod dilecti Filii Senatus Mediolani per litteras circulares datas die 20. Junii proxime præteriti, & dilectus Filius nobilis vir modernus Gubernator Status Mediolani, per Edictum publicum publicatum die 30. ejusdem mensis Junii mandaverint observari diem Festum S. Dominici die 4. mensis Augusti cujuslibet anni in toto illo Statu, præcipientes, ut Populi, & subditi illius Status abstineant ab

ab operibus servilibus, & artifices tabernas, & apothecas clausas teneant, prout servatur ceteris diebus Festis ex præcepto, & ulterius in Edicto prædicto exprimatur festivitatem esse celebrandam cum omni devotione, ac pietate Christiana: Nos, quibus universalis Ecclesiæ regimen a Domino commissum est, considerantes quam perniciosum auctoritati Ecclesiasticæ id esse possit, cum Principes Laici, quos in rebus Ecclesiæ obsequendi potius tenet necessitas, quam auctoritas imperandi, non habeant facultatem imperandi dies Festos, in honorem Sanctorum; de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium sacris ritibus Præpositorum, quibus hoc negotium discutiendum commisimus, consilio, prædictas litteras, & Edictum emanatum auctoritate Laicali super observatione prædictæ Festivitatis S. Dominici, fuisse, & esse omnino nulla, nulliusque roboris, & momenti, nec aliquo modo servanda Apostolica Auctoritate tenore præsentium declaramus. Sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque judices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac ejusdem S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, & quosvis alios quacumque auctoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. In contrarium facientibus &c. Non obstantibus quibuscumque.

Dat. Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 6. Octobris 1653. Pontificatus nostri anno decimo.

9 Festum novum non potest cogi populus servare, nisi sit indictum ab Ecclesia, & si novum institui petitur, supplicet populus, *Sac.*
10 *Cong. Rit. in Pacen. 20. Aprilis* 1602. Festa nova de præcepto servanda non possunt institui invito populo. *Sacr. Congr. Rit. in Brundusina 2. Martii* 1602. *& in Hispalen. 21. Au-*
11 *gusti* 1604. Festa Sanctorum, quæ de præcepto non servantur, si populus sponte voluerit observare, non est prohibendus, sed nullus est sub pœna cogendus, ut illa die ab operibus abstineat; *Sacr. Congreg. Rit. in Brundusina Messagnæ 21. Augusti* 1604.
12 Festa de præcepto sunt inviolabiliter ab omnibus observandæ, & sanctificanda; *Exod. 34.* ibi: *Sex diebus operaberis, & die septimo cessabis arare, & metere; c. Licet, de Feriis, c. Unic. de Reliquiis, & venerat. in 6.* Concil. Trid. *sess. 25. cap. 12. de Regular.* & ead. *sess. 25. de reform. in fine de delectu ciborum, jejuniis, & diebus Festis.* S. Pius V. Constit. incip. *Cum primum.* Urbanus VIII. Const. incip. *Universa.* Festa sanctificare est in illa die non 13
laborare, sed Hymnis, & Canticis vacare. Concil. Coloniens. 2. *part. 9. cap. 9.* Neque a 14
Festorum observantia excusat prætextus contrariæ consuetudinis, quia consuetudo mala inveterata quanto diuturnior tanto periculosior; *cap. Schisma 24. quæst. 1. & cap. cum tanto 11. de consuetudine*, ibi: *Cum tanto sint graviora peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam*, & ideo Mercatores Barchinonenses, qui sub clypeo assertæ consuetudinis prætendebant retinere apertas Apothecas diebus Festis, & in illis vendere merces, & necessitatem (ratione loci) vendendi, per testes, & legitimam consuetudinem auctoritate DD. reddere conabantur, fuerunt a Sac. Congregatione Concilii (in qua causam proponere curarunt) *sub die 14. Maii 1679.* rejecti, & rescriptum non licere: & cum non aquiescerent, reproposita eorum instantia 21. *Martii 1692.* iterum repulsi fuere, & injunctum, ut amplius non audirentur, *lib. 33. decret. fol.* 87. Propter necessitatem tamen, & causam pieta- 15
tis, & circa res, quæ facile pereunt, potest in diebus Festis laborari, *cap. Licet, de Feriis.* Concil. Toletan. 22. *cap.* 7. ut pluries decrevit *Sac. Cong. Rit.* & signanter *in Ravennaten. 9. Novembris* 1600. *in Ulixbonen. 30. Martii* 1621. *& Sacr. Congreg. Concil.* teste Quaranta in *summa Bullar.* verb. *Dies Festus*, & Piasec. *in praxi Episcop. part. 2. c. 3. n. 25.* & sic etiam S. Pius V. Constit. incip. *Cum primum.*

Ut autem sciatur quæ diebus Festis fieri li- 16
ceant, vel non, dantur hic novissimæ dispositiones emanatæ sub Clemente XI. & Benedicto XIII.

EPISTOLA ENCYCLICA

Jussu Clemen. Pp. XI. ad Archiepiscopos, & 17
Episcopos Romandiolæ, ac Provinciæ Urbinatis, nec non ad D. Cardinalem Abbatem Commendatarium Abbatiæ Nonantulanæ jussu Summi Pontificis conscripta, qua Festorum dierum sanctificatio, ac irrepentium abusuum extirpatio illis impense commendatur.

Essendo che la Santità di N. Signore sempre più coltivi nel suo cuore la sollecitudine, che

che nelli giorni Festivi dedicati specialmente al culto di Dio, si esercitino li Fedeli nell' assistenza a' Divini Offizj, ed opere di pietà, e siccome in essi è ingiunto dalle sacre pagine l'astinenza dall' opere servili, così maggiormente devesi ciascuno astenere dall' esercizio, ed applicazione ad atti vani, ed inonesti; Onde nella Lettera circolare spedita nell' anno 1701. primo del suo Pontificato giudicò essere delle prime cure del suo Appostolico Ministero ricordare agli Ordinarj il procurare l'Osservanza delle Feste con ingiungere, che si celebrino con modestia, e divozione, e senza spettacoli, e profanità vietate dalli Sacri Canoni; Ora essendo giunto alle sue orecchie, che per avere più concorso di Popolo, che nei giorni festivi si suole radunare nelle Città, e Luoghi, si pratichino nei detti giorni Spettacoli d' Istrioni, Ciarlatani, maschere, e simili voluttuosi, e vani trattenimenti; Pertanto la Santità sua m' ha imposto, che io eccitì seriamente il zelo pastorale di V. S., come con questa eseguisco, a porgere rimedj a simili abusi, quando vi siano, e che omninamente con la sua autorità ordinaria, e con le pene dovute proibisca, che nelli giorni festivi non si faccino maschere, nè spettacoli, e radunazione d' Istrioni, Ciarlatani, Saltimbanchi, e simili, anche con pretesto di solamente vendere, e distribuire medicamenti; e dove per l' uso tollerato si faccino in giorni di festa, nè si possa altrimente, e con prudenza, e soavità ovviare, almeno proibisca, che le cose espresse non seguano la mattina, ma dopo li Divini Offizj, e Vespero, e che detti Istrioni, Ciarlatani, e Saltimbanchi non usino parole, e gesti osceni, o distribuischino simili canzoni, nè che segua avanti, o vicino le Chiese, e Monasteri di Monache, o Conservatorj di Zitelle. Non dubito che V. S. con tutta prontezza si conformerà al Zelo di S. B. invigilando con tutta attenzione a quanto se le ingiunge ec.

Roma 11. Gennaro 1719.

G. D. Card. Parracciani Prefetto.

V. Arciv. di Damasco Segretario.

EPISTOLA ENCYCLICA

Jussu ejusd. Summi Pontificis ad universos ditionis Ecclesiasticæ Archiepiscopos, & Episcopos conscripta, qua Monita alias data quoad Festorum dierum sanctificationem, & inveteratorum abusuum extirpationem instaurantur, eorumque executio ipsis enixe commendatur.

La Santità di Nostro Signore eccitata dal debito del suo Appostolico Ministero fino da' primi mesi del suo Pontificato per fare a tutti palese quanto avesse a cuore la puntuale Osservanza, e santificazione delle Feste, con lettera spedita da questa Sacra Congregazione in data delli 22. Luglio 1701. fe strettamente inculcare a' Vescovi di dovere con tutta la maggior attenzione procurare, che li giorni delle medesime Feste da' Fedeli commessi alla loro cura veramente si santificassero, con impiegarli nel culto di Dio, nell' assistenza a' Divini Officj, nell' ascoltar la Divina parola, e in altri esercizj, e opere di pietà, dovendosi per tal cagione astenere dall' opere servili, e molto più de' divertimenti vani, e scandalosi. L' istesso ricordo per ordine della Santità Sua fu rinnovato a' detti Vescovi con altra lettera della medesima Sagra Congregazione in data delli 16. Marzo 1703. §. Secondo vuole ec. Susseguentemente avendo Sua Beatitudine considerato, che nel tempo del Carnovale si moltiplicano le occasioni de' mentovati divertimenti troppo ripugnanti alla Santità delle Feste, con altra lettera similmente circolare delli 11. Gennajo 1719. fe insinuare a' medesimi Vescovi di proibire ne' sudetti giorni di Festa assolutamente, se fosse possibile, le Maschere di qualsivoglia sorte, come anco li spettacoli, radunanze d' Istrioni, Ciarlatani, e Saltimbanchi, ancorchè questi si valessero del pretesto di voler solo dare qualche divertimento al Popolo, per più facilmente vendere, e distribuire li loro medicamenti. Quando poi per la lunga tolleranza avutasi di simili abusi, eziandio ne' giorni Festivi, non si fosse giudicato opportuno di farne per detti giorni un' assoluta, e generale proibizione, come la Santità Sua avrebbe desiderato, dovessero almeno omninamente, e strettamente ordinare, che in quei giorni tanto le Maschere, quanto le altre accennate azioni, non si facessero mai la mattina, ma solo potessero tollerarsi dopo pranzo, cioè dopo finiti li Vesperi, & altri Officj Divini, come

pari-

parimente dovessero invigilare, che in qualsivoglia tempo da' suddetti Istrioni, Ciarlatani, e Saltimbanchi si osservasse la dovuta modestia, nè si usassero parole, atti, e gesti osceni, anzi nè pure si distribuissero Canzoni simili; nè mai le accennate, o altre somiglianti azioni si permettessero in tali vicinanze delle Chiese, o Monasterj di Monache, o Conservatorj di Zitelle, che o dall' une, o dall' altre potessero udirsi li suoni, o altri strepiti carnevaleschi.

Non ostanti però gli accennati Ordini dati replicatamente, come si è detto, essendo pervenuto a notizia di Nostro Signore, che li medesimi in alcuni luoghi dello Stato Ecclesiastico siano poco osservati, nè dubitando la Santità Sua, che da tale inosservanza siano provenuti, e provenghino quei flagelli, co' quali il Signore Iddio ci ha percossi, e ci percuote, anzi giustamente temendo, che dall' istesso fonte possino derivarne altri più gravi, che ci minaccia, come lo stesso Dio se ne dichiarò in Ezechiele: *Sabbata mea violaverunt vehementer: dixi ergo ut effunderem furorem meum super eos, & consumerem eos*, mi ha perciò strettamente comandato la Santità Sua, che io ecciti di nuovo l' attenzione, e zelo di V. S. come faccio, a invigilare dal canto suo, che pontualmente, e intieramente venga osservato tutto ciò, che si contiene nella suddetta lettera circolare, e che inoltre le notifichi, come parimente faccio, esser sua mente, che in niuna maniera, e in niun tempo sia permesso alli Ciarlatani, Saltimbanchi, e Istrioni di far recite, Commedie, o Rappresentazioni, nelle quali operino, recitino, cantino, o comparischino Donne, ancorchè mascherate, Scrivendosi perciò dalla Segretaria di Stato alli Signori Legati, e dalla Sagra Consulta alli Governatori dello stato Ecclesiastico, che debbano onninamente tutto ciò proibire sotto gravi pene. Non dubito, che ella sia per conformarsi pienamente, ed esattamente alle rette, e sante determinazioni del Sommo Pontefice, come ben richiede quell' efficacia, con cui per ordine della Santità sua se le ne ingiunge l' esecuzione. E auguro a V. S. dal Signor Iddio ogni maggior felicità.

Roma 4. Gennaro 1721.

G. D. Card. Paracciani Prefetto.

V. Arciv. di Damasco Segretario.

Sub Benedicto vero XIII. promulgatum fuit sequens edictum. 18

EDITTO

Per l' osservanza delle Feste.

Prospero del titolo di San Callisto della S. R. C. Prete Card. Marefoschi, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale ec.

I. Avendo la Santità di Nostro Signore opportunamente provisto fino dal principio del suo Pontificato, che le Funzioni Ecclesiastiche si facciano con quella divozione, e decoro, che si conviene, e considerando col suo Pastoral zelo, che appartiene anche principalmente al culto divino la Santificazione delle Feste, per il rispetto dovuto alla Maestà Divina, che le ha istituite, e riservate alla sua venerazione, e che i peccati particolarmente pubblici dei Profanatori, e Trasgressori di esse sogliono maggiormente provocare li castighi di Dio, siccome l' attestano le Divine Scritture, e lo dimostrano gli avvenimenti seguiti in diversi tempi: Onde per togliere alcuni abusi, e corruttele insorte nell' Osservanza delle medesime in quest' Alma Città; inerendo Sua Beatitudine alla disposizione de' Sacri Canoni, ai Decreti del Sacro Concilio di Trento, ed alle Costituzioni Appostoliche della San. mem. di Pio V. che incomincia *Cum primum Apostolatus*, e di Urbano VIII. che incomincia *Universa*, ed agli Editti altre volte emanati da' Sommi Pontefici suoi Predecessori, particolarmente della San. mem. di Clemente IX. sotto li 12. Luglio 1668. e della San. mem. di Clemente XI. li 8. Febbrajo, e 25. Maggio 1703. ricorda primieramente a tutti li Fedeli l' obbligo di santificarle imposto dalla Divina Legge sotto precetto di peccato mortale. Indi ordina, e comanda a ciascheduna Persona di qualsivoglia stato, grado, e condizione, che nei giorni Festivi di precetto, non ardisca lavorare, vendere, aprir Botteghe, far mercati, ed altri negozj profani, ed illeciti in detti giorni, come anche qualunque opera servile, sotto pena, oltre la perdita delle Robe, e merci, che si venderanno, contratteranno, o porteranno, di carcere, ed altre pene pecuniarie, e corporali ad arbitrio nostro, per le quali pene dovranno esser tenuti li Padroni, o Maestri per li Garzoni, li Padri di

Fa-

Famiglia per li Figliuoli, ed i Capi di Casa per li Servidori.

II. Di più espressamente proibisce Sua Beatitudine a tutti i Padroni, ed Affittuarj di Casali, Vigne, ed altri Territorj, di far lavorare ne' giorni di Festa i Lavoranti di Campagna sotto le medesime pene, le quali si eseguiranno contro di loro, e de' loro Contadini irremissibilmente, ed in caso di necessità di vendemmia e raccolta, gli si concederà *gratis* da Noi, o dal Nostro Vicegerente licenza proporzionata al bisogno.

III. E perchè la dovuta Osservanza non venghi a rilasciarsi, sotto pretesto delle cose necessarie al vitto, ed uso quotidiano, ed agl' Infermi, e Convalescenti, sarà a piedi di questo annotato tutto quello, che per tal causa si tolera, dichiarando che tutto il rimanente resta proibito, e col presente Editto si rivocano tutte le licenze, che da qualunque persona fossero state concesse nel particolare dell' Osservanza delle Feste, però occorrendo precisa necessità, o motivo di pietà, si concederà parimente *gratis* la licenza da Noi, o dal nostro Vicegerente.

IV. In tanto Sua Beatitudine per maggiormente avvertire il Popolo del detto obligo di osservare le Feste, incarica alli PP. Predicatori *pro tempore*, alli RR. Parochi, e Confessori tutti d' inculcare frequentemente a' Fedeli, quanto importi al vivere Cristiano, alla salute delle Anime, e quanto sia opportuna, per placare lo sdegno della Maestà divina, la Santificazione delle Feste, la quale non solo consiste in astenersi dall' opere servili, ma anche nell' impiegare quel Sacro tempo fruttuosamente, con assistere divotamente alla Santa Messa, e far altri esercizj di pietà Cristiana in Ringraziamento de' Benefizj ricevuti, e che continuamente si ricevono dall' Altissimo, e per implorare dal medesimo gli aiuti necessarj alla salute eterna; E quei che sono ignoranti de' Misterj della Santa Fede, devono in detti giorni intervenire ancora alla Dottrina Cristiana per essere istruiti, incaricando gravemente di quest' obligo la Coscienza de' Padri di Famiglia, de' Capi di Casa, Padroni di Botteghe ec. acciò facciano istruire quelli, che sono raccomandati alla loro Cura, delli quali perciò dovranno render stretto conto al Tribunale di Dio.

Quel che si tolera nelli giorni di Festa.

1. A Mercanti, Librari, Rigattieri, Setaroli, Berrettari, Cordari, Medagliari, ed altre Professioni ed Arti di cose non commestibili in evento, che l' ingresso alla Casa sia per la Bottega, si tolera, che possano solamente aprire e serrare la Porta, e tener lo Sportello aperto, cioè quello di sopra per ricever il lume, purchè non lavorino nè vendino. Quelli che tengono la Casa separata dalla Bottega, o benchè unita, ma con Porta distinta, tenghino sempre serrato anche lo Sportello, nè vendino, ed avvertano particolarmente li Mercanti di non angariare li loro Giovani in detti giorni.

2. A Speziali, che possino dare le Medicine ogni giorno, ed ogni ora, purchè non tenghino l' insegna di fuori, e tenghino aperta Porta tanto, che basti a vedere.

3. A Macellari, Capettari, e Salcicciari, se avessero Botteghe, vendino dentro di quelle, e tanto loro, quanto quelli che hanno Botteghe tenghino le tende, le quali coprano il Banco del Macello in modo che le Carni non si vedano.

4. A Pescivendoli, che possino vendere il Pesce, e portarlo ancora alle Poste, e venderlo per Roma.

5. A Pizzicaroli, Fruttaroli, Erbaroli, e Melangolari, che vendino dentro le Botteghe con l' uscio solamente aperto, senza tener in mostra cosa alcuna.

6. A Contadini, Vignaroli, Ortolani, e simili, che vengono a vendere Frutti, o Erbaggi ancora con Bestie, non si dia molestia alcuna.

7. Alli Rivenditori di Frutti, Erbaggi, ed Agrumi, si tolera, che possino venderli per le strade o per se stessi, o con Bestie. Ma stando fermi non li tenghino sopra Banchi d' alcuna sorte, nè gli vendino, il che s' intende proibito a tutti quelli, a' quali in luogo fermo si permette di vendere qualunque cosa ne' giorni di Festa.

8. A Polaroli, che vendino dentro le loro Botteghe senza tenere in mostra Gabbia, nè altra cosa, e bisognando loro per necessità de' Polli di tenere la Porta aperta, siano obligati a mettere la tenda, che copra la Porta.

9. Li Fornari non si molestino per tre ore dopo la levata del Sole: E li Molinari dalle 24. ore fino alla sera, in conformità del rescrit-

ſcritto della San. mem. d' Innocenzio XII. ſotto li 29. di Luglio 1693.

10. A Ciambellari, che poſſino vendere dopo le prime Meſſe, purchè non tenghino Tavola, ma ſolamente un Caneſtro in Collo, o in terra lontano dalle Chieſe, ed il medeſimo ſi tollera a quelli, che vendono Confortini.

11. I Pelapiedi, e Tripparoli poſſino dopo aver udita la Meſſa andar vendendo per Roma fino a mezzo giorno, e queſto ſi tollera per eſſer coſa, che ſi adopra la mattina.

12. Il medeſimo ſi permette a coloro, che vendono i Latticini freſchi, ed alli Contadini, che portano di fuori Formaggi, Salami, Preſciutti, e ſimili, che poſſino andarli vendendo per Roma, o tenerli per le Piazze nelle Ceſte in terra ſenza Banco d'alcuna ſorte.

13. Li Contadini, che vengono di fuori a vendere Grani, Biade, ed altre coſe ſimili, potranno poſarli in terra, e venderli, purchè ſi facci ſenza gridare.

14. Ad Oſti, e Paſticcieri, che poſſino tener l'uſcio aperto, dare da mangiare, e vendere, purchè tenghino le moſtre coperte in modo, che dalle ſtrade non ſi vedino quelli, che ſtanno a mangiare. Il medeſimo ſi permette a Magazzinieri di vino, e Bettolieri.

15. I Barbieri potranno ſolamente in caſo di neceſſità medicar Feriti, ed altri mali, e non altro, purchè ciò faccino a Bottega ſerrata, e con lo Sportello aperto, o colle tende all' Invetriata.

16. A Sarti, che poſſino rendere li lavori finiti colla Bottega ſerrata, tenendo lo Sportello aperto, ed il medeſimo ſi permette a' Berrettari.

17. A Calzolari, che poſſino calzare le ſcarpe fatte dentro le Botteghe, tenendo ſolamente lo ſportello aperto.

18. Alli Collarari il poter reſtituire collari, manichini di già inamidati, o biancheria di già imbiancata, tenendo lo ſportello della Porta ſolamente aperto.

19. All' Artebianca il vendere robe comeſtibili a minuto, ed anche Carbone, e Faſcine, con lo ſportello della Porta ſolamente aperto.

20. Alli Fienaroli ſi tollera il poter tagliare, o falciare, raccogliere, ed ammucchiare il fieno, ed anche di rimetterlo fuori della Città in luogo ſicuro, ma non già di traſportarlo dentro Roma.

21. Alli Cacciatori, Uccellatori, e loro Garzoni il vendere qualſivoglia ſorte di carne di Caccia, ed Uccellami, tanto andando per Roma, come ſtando fermi in luoghi particolari.

22. Alli Orzaroli il poter vendere a minuto, a Porta ſchiuſa, e col ſolo ſportello aperto.

23. A quelli, che vendono Carbone, e Faſcine a minuto ſi tollera l'iſteſſa abilità.

24. A quelli, che vendono Acqua acetoſa, Acqua-ſanta, o ſimili, portarli per Roma, e vendere ancora con beſtie.

25. Parimente ſi tollerano quelli, che nell' Eſtate vanno vendendo per Roma Acque rinfreſcative, o che le vendono nelle Botteghe, e con la ſola Porta aperta.

26. Avvertendo, che tanto alli ſudetti Ciambellari, come alli Venditori di Confortini, di Frutti, di Caccie, Erbaggi, Agrumi, Acque rinfreſcative, ed altre coſe, che ſi portano a vendere per la Città, che per la ſudetta tolleranza, non ſi permette loro il poter appoggiarſi, o fermarſi a vendere ſopra muri, ſcalinate, muriccioli, cimiterj, e ſottoportici d'alcuna Chieſa.

27. Li Ferracavalli dopo le Meſſe non s' impediſcono di ferrar Cavalli, ed altre beſtie, purchè non lavorino nella Fucina.

28. Li Ferrari, ed Arrotatori dopo le prime Meſſe potranno dare a' Contadini li ferri appartenenti alla Campagna, purchè ciò faccino tenendo ſolamente lo ſportello aperto. E per tutto il meſe di Giugno ſi tollera alli medeſimi il poter arrotare, ribattere, ed accomodare le Falci, ed altri iſtromenti ſpettanti alla mietitura.

29. Li Contadini, e Vetturali, che hanno portato in Roma Grani, o Biade ed altri frutti, potranno ritornarſene con i loro Animali, dopo che avranno udita la Meſſa. Il ſimile dovranno fare coloro, che partono da Roma per portar robe a' Caſali, o Precoi, concedendoſi ſolamente a queſti, ed alli ſopradetti che riportino robe mangiative per ſervizio, e biſogno proprio, e delle loro genti, ed il medeſimo ſi permette a' Vignaroli, che ritornano alle Vigne, e Caſe loro.

30. L' Acquavita eſſendo coſa, che ſi adopra ſolamente la mattina, ſi permette che ſi venda la mattina fino a due ore avanti mezzo giorno, e non più.

31. Li Commedianti, Salimbanchi, Ciarlatani, Scrimatori, Ballarini, Saltatori, Ciechi, o altri Cantatori di Canzoni, o Iſtorie, eziandio di Divozione, non poſſino eſercitar

detti

[illegible]

[illegible] Fefta [illegible] Giovan[illegible] e Ger[illegible] Santa [illegible] di [illegible] e per al[illegible] Cristiana, e alla Predica, [illegible] cose [illegible]

[illegible] pre[illegible] E [illegible] termini [illegible], perchè contro li Trasgressori si procederà alle pene imposte, non ostante qualsivoglia pretesto, o [illegible] in contrario, perchè N. S. affatto l'abolisce.

E affinche non si possa allegare ignoranza [illegible] da tutti quelli, che sono compresi, ed [illegible] nelle sudette tolleranze, e per evitare li sbagli, che potessero seguire, per parte delli

delli Esecutori, ordiniamo, che tutti, e ciaschedun Artista, Mercante ec. nominato nelle dette tolleranze debba tenere affisso nel suo Fondaco, Bottega ec. il presente Editto, sotto la medesima pena, ed altre a nostro arbitrio.

Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo dì 8. Febbrajo 1727.

P. Card. Vicario.

N. A. Cuggiò Segr.

19 His adde quod ad dubium, an liceat Communitati, & hominibus Ripæ habere mercatum die Sabbati, intus, vel extra Civitatem, quando occurrat quod sit dies festivus in casu; *Sacra Congreg. Conc. in Ripana Mercat. die* 2. *Maii* 1711. *respondit negative*, *& amplius*.

20 Licentia laborandi diebus Festis semper est requirenda, etiamsi necessitas urgeat, aut pietas suadeat juxta notabile rescriptum *Sac. Congreg. Conc.* 22. *Aprilis* 1599. amplexum a *Sac. Cong. Episc. & Regular.* 12. *Martii* 1601. in quo hæc formalia verba leguntur: *Ceterum quoniam verendum est, ne privatis affectibus domesticarum rerum aliqui eo perducantur, ut hac Sacrorum Canonum indulgentia in aliis etiam casibus abutantur, iidem P. P. Illustrissimi adjiciunt ad Ordinarii cujuscumque judicium, & censuram pertinere, ut dignoscant num vere ulla ex causis supradictis subsit, propter quam liceat diebus Festis rebus servilibus vacare, ut nec dierum Festorum observantia ulla in re violetur, ne opera illis diebus summa cum ratione permis-*
21 *sa impediantur*. Concessio licentiarum laborandi diebus Festis spectat ad Episcopum, non autem ad Gubernatorem, vel Judicem Laicum; *Sac. Congr. Immun. in Theatina* 20. *Septembr.* 1630. *& Sac. Congr. Conc. in Ruben.*
22 1. *Maii* 1635. Hæc licentia laborandi diebus Festis debet dari in scriptis; *Sacr. Congr. Epi-*
23 *scop. in Civitatis Castellanæ* 21. *Aug.* 1615. Licentiæ laborandi diebus Festis non sunt exhibendæ Judicibus Laicis, nec toleranda est hujusmodi prætensio, sed Episcopus illam concedat in scriptis, & in forma ad hoc, ut ostendi possit Ministris Laicis prætendentibus inobservantiam diei Festivi: *S. Congr. Immunit. in*
24 *Castren.* 2. *Maii* 1629. Sic etiam licentiæ vendendi diebus Festivis sunt dandæ a solo Episcopo, non autem a Gubernatore; *S. Congreg. Immunit. in Alatrina* 11. *Martii* 1642. *lib.* 3. *decret. Paulus. q.* 168.

Laicus non potest indicere, nec publicare 25
bannimenta diei Festivi, sed spectat ad solum Episcopum hujusmodi publicatio; *Sac. Congr. Immun. in Theatina* 20. *Septemb.* 1639. *lib.* 3. *decret. Pauluc. pag.* 192. Quare Syndici Communitatis, qui excommunicati fuere ob proclamationem, & publicationem habitatoribus Loci Festorum S. Rochi, & Conceptionis B. M. Virginis (tunc enim hæc Festivitas nondum erat de præcepto) tanquam de præcepto, si petant absolutionem, datur facultas Episcopo eos absolvendi, prævia tamen revocatione dictarum proclamationum; *ead. Sac. Congreg. in Bitecten.* 7. *Sept.* 1695. *lib.* 1. *decr. Valleman. p.* 214. Edictum Curiæ Laicalis su- 26
per diebus Festivis contra facultatem ab Episcopo concessam, est nullum, & injungitur Nuncio Apostolico, ut informet, & interim curet, ne lædatur jurisdictio, & Immunitas Ecclesiastica; *ead. Sac. Congr. in Bitecten.* 16. *Novemb.* 1694. *lib.* 1. *decret. Valleman. p.* 156. *&* 1. *Martii* 1995. *ibid. p.* 174. Nec Curia 27
Sæcularis potest impedire, quin Curia Ecclesiastica procedat etiam ad mulctas contra exercentes opera servilia, & rusticalia sine licentia, & absque necessitate in diebus Festivis de præcepto juxta dispositionem Sacri Conc. Trident. *ead. Sac. Cong. in Segovien.* 2. *Jun.* 1693. *lib.* 1. *decret. Valleman. pag.* 51. Pœna 28
pro transgressione Festorum imponenda debet esse moderata, & si fuerit exorbitans, reduci debet ad arbitrium Ordinarii, & reliquum, si fuerit exactum, restitui; *Sac. Cong. Episcopor. in Ravennatensi* 16. *Januar.* 1601. *in Bellicastrensi* 1. *Sept.* 1603. *& in Cornetana* 12. *Decembr.* 1642. Neque debet excedere 5. vel 6. 29
Julios in loca pia distribuendos, deducta tertia parte pro Executoribus, licet quis deprehensus fuerit in fragranti post publicatum Edictum; *Sac. Cong. Episcop. in Terracinensi* 14. *Septemb.* 1594. Neque pro pœna debent bona confiscari; *Sac. Congr. Episcop. in Termolensi* 29. *Aprilis* 1603. *& in Crotonensi* 21. *Junii* 1604. Nam Constitutio S. Pii V. incip. *Cum primum Apostolatus*, de amissione Animalium, uti rigidior, non fuit quo ad hanc partem usu recepta; Unde *Sac. Cong. Episc. in Camerina* 30
11. *Augusti* 1617. mandavit restitui merces simul cum Animalibus pro transgressione Festorum confiscatas, seu ablatas: Data tamen idonea cautione de solvendo quod ordinatum fuerit ab eadem *S. Cong. ut in Bovinen.* 11. *Apr.* 1645. *&* 14. *Septemb.* 1646. *&* 11. *Jan.* 1647. Non obstante quod Animalia fuissent vendita, & eorum pretium distributum, quia ea jussit re-

[illegible] 1620. [illegible] supra [illegible]

31 S. [illegible] ut die Festo vere in-
fim. Ordinarius tenetur licentiam dare. Sac.
Cong. Episcopor. in Beneventana 12. Maii 1602.
32 Et tenetur ipsam dare gratis. [illegible]
Constit. [illegible] Sac. Cong. Conc. in
Cremonen. 12. Maii 1625. in [illegible] 9. Ju-
lii 1644. in [illegible] 13. Novemb. Sac.
33 Episcopus aliter faciens monendus est, ut con-
sulat conscientiae suae, prout monuit Sac. Cong.
Episcopor. [illegible] 1615. [illegible] Decem-
bris 1651. cum confirmatione Synodali prohi-
bente Parochialibus, ne concedant [illegible]
dierum Festis, cujus tamen [illegible]
tia concederetur recepta pecunia. Unde [illegible]
[illegible]
Servandam esse Constitutionem Synodalem. &
34 non esse concedendas licentias per pecunias. S.
tamen alicubi loca Pia maxima egestate [illegible]
rarent, tunc licite per modum [illegible]
illis sublevandis aliqua eleemosyna [illegible] pos-
set, ut declaravit Sac. Cong. Episcop. in Ca-
35 sertana 29. Novemb. 1594. Dispensare super
Festorum observatione spectat etiam ad Vica-
rium, licet Foraneum, non autem ad Archi-
presbyterum, sive Curatum, nisi Vicario ab-
sente, Sacr. Congregat. Episcop. in Cremonen.
2. Aug. 1594. & in Materanen. 18. Novemb.
1597.
36 Dies Festos, quos Episcopi in sua Dioecesi
servandos praeceperint, deberi etiam ab Exem-
ptis omnibus etiam Regularibus observari, sta-
tuit Trident. sess. 25. cap. 12. de Regularibus,
ibi: Dies etiam Festi, quos in Dioecesi sua ser-
vandos idem Episcopus praeceperit, ab exemptis
37 omnibus etiam Regularibus serventur. Sed num
Episcopus possit in Dioecesi sua totos dies
Festos [illegible]
[illegible]
38 [illegible] supra num. 2. [illegible] casibus, in quibus
Episcopi possunt suis subditis concedere facul-
tatem laborandi diebus Festis, videtur etiam
idem posse facere Praelatos Regulares respectu
suorum etiam subditorum Regularium, cum
sint veri ipsorum Praelati habentes in illos ju-

[illegible]

Festa [illegible] in die Epiphaniae publicare 41
debet Canonicus [illegible] juxta formam Libri
Caeremonialis, nisi aliud ex consuetudine Ec-
clesiae sit assignatum; Sac. Cong. Rit. in Ascu-
lana 16. Januar. 1617. Dies Festos in suis Ec- 42
clesiis annunciare nullatenus prohibentur Re-
gulares. Sac. Cong. Conc. in Bononien. 2. Julii 43
1620. Dierum Festorum ad observantiam cogi
possunt Regulares, sed non quo ad Octavam,
& sunt servandae Rubricae Breviarii, & De-
creta novissima Sac. Cong. Rit. Sac. Congr.
Conc. 21. Jun. 1629. penes Sellium in select.
Canon. c. 2. num. 12. & Barbosa collectan. in
summa Apostol. dec. verb. Dies Festi num. 4.
Dies Festos Trinitatis [illegible] modeste, & sine 44
pompa celebretur, non potest Monialibus pro-
hiberi, ut respondit Sac. Cong. Concil. in Hie-
racen. 26. Januar. 1692. Festivitas alicujus San- 45
cti cum majori pompa celebrari debet in Ec-
clesia ejus nomini dicata; Sac. Cog. Concil.
in Bisinianen. 22. Februar. 1710. Eadem die 46
duae Ecclesiae vicinae non celebrent idem Fe-
stum, sed Ecclesia moderna debet eligere aliam
diem; Sacr. Congr. Episcop. & Regul. in una
Mes-

Messanen. 19. *Martii* 1581. *& in Subinen.* 20. *Novemb.* 1684. his verbis: *Non debet eadem die celebrari Festum in duabus Ecclesiis vicinis, sed moderna debet eligere alium diem*, & in simili habetur Decisio Sac. Rit. Cong. quæ in controversia vertente inter PP. SS. Vincentii, & Anastasii in Trivio (quibus per speciale Breve Innocentius XII. concesserat, ut in feria secunda cujuslibet hebdomadæ publice adorandum exponerent Sanctiss. Eucharistiæ Sacramentum) & PP. SS. duodecim Apostolorum de Urbe, qui eadem die in propria Ecclesia eamdem functionem explent, *sub die* 13. *Junii* 1697. censuit *consulendum esse Sanctissimo pro translatione Indulgentiæ ad feriam quartam, addita perpetuitate; & facta relatione Sanctitas sua benigne annuit, & translationem Indulgentiæ approbavit.*

47 Festum S. Antonii de Padua ex declaratione Sac. Cong. Episcop. & Regular. potest ipso solemnitatis die celebrari, tum a PP. de corpore Observantiæ, tum a Conventualibus, pro ut infra; *Sac. Congr. &c. attentis narratis, auditisque partibus super hinc inde allegatis, censuit licere tam Fratribus Minoribus Conventualibus, quam Observantibus Reformatis S. Francisci in propriis suorum Ordinum Ecclesiis solemnizare Festum S. Antonii de Patavio Confessoris ea ipsa die, in quam inciderit: modo tamen Reformati a Processionibus abstineant, Decretis, seu Litteris ejusdem Sacræ Congregationis alias circa premissa emanatis, & reliquis in contrarium deductis, minime obstantibus. Romæ* 20. *Septemb.* 1685.

M. Cardinalis Ginettus.

Emil. Episcop. Camerinen. Secret.

In Regula hujus Congregationis fol. 334.

48 Et consimiliter fuit pronunciatum in Prætorio A. C. *die* 19. *Febr.* 1701. *in Alexandrina* inter Minores de Observantia, & Minores Conventuales, non obstante quacumque ea de re inducta transactione, seu alia quavis adstipulata amicabili compositione. Vide verb. *Confraternitas art.* 1. *num.* 35. *&* 36.

49 Si Festum Annunciationis B. M. Virginis occurrerit in feria sexta in Parasceve, vel in Sabbato Sancto, transfertur ejus Officium una cum præcepto audiendi Missam, & vacandi ab operibus servilibus ad Feriam secundam post Dominicam in Albis, protracto ad aliam diem Festo in ea occurrente, nisi fuerit duplex primæ Classis; *Sac. Cong. Rit.* 11. *Febr.* 1690. *approbante Alexandro VIII. die* 12. *ejusdem mensis, & anni*. Si tale Festum venerit in Feria 50 quinta in Cœna Domini, non est transferendum præceptum audiendi Missam, & abstinendi a servilibus, sed omnino servandum est in prædicta Feria quinta, adeoque per Ordinarios Locorum providendum est, ut eo die pro Civitatum, & Pagorum qualitate, ac Christifidelium in iis degentium numero, plures Missæ privatæ ante Celebrationem Missæ Conventualis pro præcepti adimplemento celebrandæ non desint, ita tamen, ut antiquus mos Communionis Cleri in Missa solemni ejus diei nullatenus omittatur; *Sic Sac. Cong. Rit.* 20. *Mart.* 1660. *& die* 12. *Septemb.* 1716. approbante Clem. XI. *die* 27. *ejusdem mensis, & anni* 1716. & reperitur in Bullario Clementis XI. *inter decreta Sac. Congreg. Rit. decret.* 24. Idem pariter est dicendum, si in ipsa die in- 51 ciderit Festum S. Joseph, ut decrevit *eadem Sac. Congr. Rit.* 13. *Septemb.* 1692. Si simul 52 transferenda sint Festa S. Joseph, & Annunciationis, prius debet reponi Festum Annunciationis, deinde S. Joseph, seu cujuslibet æqualis ritus, non obstante Decreto edito in contrarium *sub die* 11. *Junii* 1682. Sic eadem Sacr. Rit. Congreg. servari mandavit *die* 14. *Jun.* 1692. Hinc advertendum venit, ut recte 53 advertit La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 2055. *decret.* 296. quod si alicubi in prædicta Feria 2. post Dominicam in Albis, occurreret duplex primæ Classis, ibidemque Annunciatio celebraretur sub eodem ritu, adhuc duplex illud esset transferendum, & celebranda Annunciatio. Similiter licet Annunciatio sit secundæ Classis, tamen si haberetur reponendum Officium primæ Classis, nihilominus in prædicto casu esset agendum de Annunciatione. Quod si Annunciatio ulterius protraheretur ob Festum altioris Ordinis in ea Feria secunda alicubi occurrens, non ideo protrahenda esset obligatio audiendi Missam & vacandi ab operibus servilibus. Si Festum S. Mathiæ occurrat Feria 4. Cinerum, non potest anticipari ejus Vigilia, sed jejunium omnino servandum est ultimo die Bacchanalium; *Sac. Congreg. Rit.* 23. *Januar.* 1694. (*)

Fe-

(*) Nisi aliter visum fuerit Summo Pontifici. Sic Benedictus XIV. anticipari permisit anno 1751, & Clemens XIV. anno 1773.

de S. Joanne Baptista, & SS. Innocentibus, ut [illegible] & de S. Anna, & S. Joseph, & Venetiis colantur SS. Job, Hieremias, [illegible], Moysis, Danielis, Samuel, & Zacharias Prophetae, & in tota Religione Carmelitana [illegible] celebrantur Festivitates SS. Eliae, & Elisei ex concessione plurimorum Summorum Pontificum, apud [illegible] [illegible]

tionis esset concedenda? Si vero Iam consilii aequum esset, & congruens, ipsi quoque rationes significarent, quibus utiliter, ac prudenter [illegible] praescriberetur.

Quia vero petita ad id consilia, responsa sunt varia fuere, ut fere sua cuique fuerit sententia quoad substantiam, & modum imminuendi dies Festos, [illegible] ut Episcopi cujusque Provinciae, vel Dioecesis [illegible] [illegible]

[illegible]

nutione, ac celebratione Festorum, præcipuus ille est, quo inter ipsos Festos dies discrimen constituitur; Etenim in diebus Dominicis, itemque in Celebritatibus Domini, B. M. V. ac in aliis solemnioribus in memorato peculiari suo scripto indicatis, debet Christianus populus, nedum interesse Divino Sacrificio, sed etiam abstinere ab operibus vetitis; In ceteris vero Festis minus solemnibus imposita est Christifidelibus obligatio interessendi Missæ Sacrificio, tradita in reliquis cuique illorum potestate ea faciendi, quæ fieri solent diebus ferialibus.

86 Postremo, plurimis ab ipso eruditissime ad rem adductis, a nobis brevitatis gratia omissis, concludit, quod in transgressione Festorum nulla valet consuetudo, etiam immemorabilis, ut in *Barchinonen. Observationis Festorum*, contra Mercatores Barchinonenses, qui contendebant posse vendere merces suas diebus Festis, consuetudine ad id immemorabili fulti; *Sac. Congreg. Conc. die* 13. *Maii* 1669. respondit; *Id Mercatoribus non licere, quacumque consuetudine immemorabili nequaquam obstante*. Et denuo reproposita causa a dictis Mercatoribus validiore conatu objectæ consuetudini immemorabili insistentibus, eadem Sacra Congregat. 27. Martii 1683. in priori sententia, & Decreto perstitit, silentiumque Mercatoribus imposuit; & *in Ripana Mercatus*, contendentibus Civibus Ripanis contra Edictum Episcopi prohibentis fieri Mercatus diebus Festivis, id sibi licere ex consuetudine immemorabili; ac proposito Dubio, *An liceat Communitati, & hominibus Ripæ habere Mercatum die Sabbati intus, vel extra Civitatem, quando occurrat, quod sit dies Festivus in casu &c. Sac. Congr. Conc. die* 2. *Maii* 1711. respondit, *Negative, & amplius*. Quod decretum sua auctoritate Apostolica comprobans instar Regulæ esse vult, ac in omnibus temporalis suæ ditionis Urbibus, & locis S. Sedi Apostolicæ mediate, vel immediate subjectis inviolabiliter observari præcipit; refertque ad id *cap. Omnes* 1. *de Feriis*, Constitut. 5. in ordine Bullarii S. Pii V. dicitque communem esse sententiam quod Mercatus fieri non possit diebus Festis, sed sit transferendus in antecedentem, vel subsequentem diem, si Festum inciderit; Ac huic Regulæ inhærens ipsemet facultatem concessit die 9. Maii 1742. Viro nobili Ferrariensi habendi Mercatum in suo Rure qualibet feria quinta, dummodo in illa non incideret Festum de præcepto, quo casu Mercatus transferretur in feriam quartam. Qua de re omnem dubitandi ansam præcidens, mandat Episcopis omnibus temporalis suæ Ditionis, ne in Diœcesum suarum Urbibus, & locis Mercatus fieri Festis diebus patiantur.

De Nundinis autem inter alia hæc ad litteram habet. „ Inter Nundinas, quæ in Pro- 87
„ vinciis Nostris aguntur, illustriores, ut bene nostis, sunt Senogallienses protractæ multis diebus; cum Anconitanam Ecclesiam Senogalliensi finitimam regeremus non sine mærore intelleximus, tempore Nundinarum ea omnia fieri Festo etiam die, quæ aliis hebdomadæ diebus Divino cultui non consecratis, peragebantur; Huic malo occurrere satagentes, die 24. Augusti superioris anni Constitutionem nostram de Nundinis Senogalliensibus publicavimus, qua præter cetera jussimus, ut diebus Festis apothecæ clauderentur, neque matutinis horis, aut vespertino tempore, quibus Divina Officia in Ecclesiis celebrantur, vel Dei Verbum populo annunciatur, contractus fierent. Imminutum vero hac de causa sæcularibus negotiis tempus compensaturi, Nundinarum dies cum iisdem privilegiis, & immunitatibus opportune multiplicavimus: Executioni debitæ jussa Nostra hoc anno mandata, meliorem, atque utiliorem rerum ordinem pepererunt, magno omnium Civium, & bene moratorum hominum solatio.

„ Idipsum, Venerabiles Fratres, & Vos agi- 88
„ te. Constituite Auctoritate Nostra, matutinas, & vespertinas horas, quibus Festo die, quo Nundinæ habentur, claudi debeant apothecæ, nec publica possint exerceri commercia, ut qui ad Nundinas confluxerint, Missæ Sacrificio, & Divinis Officiis intersint, aliisque Christianis operibus Festum sanctificent. Vigilate, ut plene, & exacte impleantur. Nos autem per publicum Edictum non prætermittemus extendere Nundinarum privilegia ad diem sequentem, qui Festus non erit, ut temporalia negotia paucarum horarum spatio propter Dei cultum, & animarum salutem intermissa, integri diei accessione commode peragantur.

„ Hæc sunt, Venerabiles Fratres, quæ post 89
„ maturum examen, auditamque gravium atque doctorum Virorum sententiam de proposita quæstione, Vobis significanda censuimus, quibus omnibus Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die quinta Novembris 1745. Pontificatus Nostri anno sexto.

90 Regulares teneri inter Festa de præcepto observare Festum sui Sancti Fundatoris, tam quoad Forum, quam quoad Chorum, colligitur ex concessione facta Ordini Sancti Benedicti a Benedicto XIII. die 24. Januarii 1727. omnibus utriusque sexus sub regula ipsius Sancti militantibus indulgendo, quod quoties Festum Sancti Benedicti incidit in aliquam diem Majoris hebdomadæ, transferatur tamquam ad diem propriam, ad feriam tertiam post Dominicam in Albis, *ut in celebratione Festi, & Officii Sancti Patriarchæ omnes Monachi, & Moniales ejusdem Regulam profitentes uniformiter conveniant*; sunt hæc verba Indulti, ubi, ut vides, cum Festum, & Officium distincte ponantur, videntur importare diversa, adeoque festivationem quoad Forum *per Festum*, & Horas Canonicas quoad Chorum *per Officium*; qualem Decreti sensum facit Doctissimus P. Merati, dum in Indice Decretorum ad Breviarium spectantium *nu.* 350. hæc notat verba: *Festum Sancti Benedicti quoties incidit in aliquam diem majoris hebdomadæ, ab omnibus utriusque sexus sub Regula Sancti Benedicti militantibus transferendum est tam quoad Forum, quam quoad Chorum, ut dictum est in allegato Decreto supra in Indice n.* 270. *emanato die* 23. *Januar.* 1727. sub quo *num.* 270. sequens affert Decretum: *Festum Sancti Benedicti, quod habet annexum Forum, incidens in aliquam diem majoris hebdomadæ transfertur ad feriam tertiam post Dominicam in Albis tamquam diem propriam, translato quocumque alio Officio, etiam æqualis ritus in eo occurrente; Sac. Rit. Congreg.* 6. *Septemb.* 1727. *in Fulden.* Idem antea statuerat pro omnibus Monachis, & Monialibus Ord. S. Benedicti, Benedictus Papa XIII. die 23. Januarii 1727. Hæc ibi.

91 Ejusdem opinionis est Gujetus, qui *lib.* 1. *cap.* 14. *quæst.* 2. 3. *&* 4. *& lib.* 2. *cap.* 19. *quæst.* 3. vult Festum S. Fundatoris debere esse de præcepto, etiam quoad Forum, cum in Religione a se fundata instar Patroni principalis loci habeatur. Nec id repugnare videtur Constitutioni Urbani VIII. incipien. *Universa* §. 2. quum ibi statuat inter Festa de præcepto observanda, etiam esse Festum principalis Patroni cujuscumque Civitatis, Oppidi, vel Pagi. Tum quia in occurrentia Fundatoris, seu Patroni Religionis, & Patroni principalis loci Regulares, præferenter ad Patronum loci, solemnizant Festum sui Fundatoris, ex variis Decretis Sacræ Rit. Congreg. & signanter *in Senogallien.* 22. *Januar.* 1680. *in una Urbis, & Orbis* 2. *Jul.* 1704. *in Burgen.* 25. *Jul.* 1736. *& in Mechlinen.* 16. *Februar.* 1737. relatis a Merati in Indice Decretorum ad Breviarium spectantium; & a P. Cavalieri *tom.* 2. *p.* 1. *cap.* 26. *de occurrentia, seu translatione Festorum*; Unde si Regulares tenentur ad festivandum etiam quoad Forum Festum principalis Patroni loci, quod apud ipsos cedit Festo sui Fundatoris, a fortiori tenebuntur ad Festum sui S. Fundatoris, per tritam Regulam, *Si id de quo minus videtur inesse, & inest, igitur & de quo magis: Authentic. Multo magis, Cod. de Sacrosanctis Eccles.* Accedit inveterata consuetudo apud Regulares celebrandi Vigiliam etiam cum Officio, & jejunio, & solemnizandi præ omnibus tamquam de præcepto Festum sui respectivi Fundatoris, quæ consuetudo est optima Legum interpres, *cap. Cum dilectus* 8. *de consuetud. l. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus*. Quamvis alioquin eruditissimus P. Cavalieri *loc. cit. cap.* 13. *n.* 2. *in fine*, reputet Festum Fundatoris Religionis feriationem non importare, sed solemnitatem.

In veteri Lege celebrabantur, & adhuc celebrantur in dies ab Hebræis, ultra Sabbatum 92
qualibet hebdomada in memoriam creationis Mundi, quolibet anno septem aliæ peculiares Festivitates, nempe Pascha, Pentecostes, Scenopegia, Encænnia, Neomenia, Expiatio, & Collecta.

Prima igitur solemnitas erat *Pascha*, in 93
qua Agnus immolabatur, & interdicto fermento, solis azymis panibus vesci licebat: Hæc solemnia septem diebus celebrabantur primo mense Hebræorum *Nisan* nostro Martio in plenilunio correspondente, Deo sic præcipiente in gratiarum actionem liberationis Israelitici populi ab Ægypto, & servitute Pharaonis, uti habetur *Levitici cap.* 23. *num.* 6. ibi: *Quintadecima die Mensis hujus, solemnitas Azymorum Domini est, septemque diebus Azyma comedetis, Dies primus erit vobis celeberrimus, & Sanctus; omne opus servile non facietis in eo.*

Secunda erat Festivitas *Pentecostes* hebraice 94
nuncupata etiam *Sabaoth*, idest Festivitas post septem hebdomadas solemnizata 50. diebus post Pascha mense *Sivan*, nostro Majo correspondente, in memoriam Legis a Deo traditæ Moysi in duabus lapideis tabulis, *Levitici cap.* 23. *num.* 16. imperata his verbis: *Et vocabitis hunc diem celeberrimum, atque sanctissimum, omne opus servile non facietis in eo.*

Ter-

95 Tertia erat *Scenopegia*, ideſt Feſtivitas Tabernaculorum, vulgo *Fraſcate*, & hebraice *Sukot* ſolemnizata ſeptem diebus menſe *Thirſi* correſpondente noſtro Septembri, & ad commemorandum beneficium Divinæ protectionis, & deductionis per deſertum, ubi ſub tentoriis, ſeu tabernaculis ipſi Hebræi habitaverunt paſti manna eis de Cœlo præſtita; & hæc Feſtivitas habetur præcepta Levitici c. 23. num. 34. ibi: *A quintodecimo die menſis hujus erunt Feriæ tabernaculorum ſeptem diebus Domino*.

96 In his tribus aſſignatis Solemnitatibus tenebantur Hebræi quotannis Hieroſolymitanum Templum inviſere, juxta præceptum eis impoſitum Deuteronomii cap. 16. ibi: *Tribus vicibus per annum apparebit omne maſculinum tuum in conſpectu Domini Dei in loco, quem elegerit, in ſolemnitate Azymorum, & in ſolemnitate Hebdomadarum, & in ſolemnitate Tabernaculorum*.

97 Quarta erat Feſtivitas Encænniorum, ideſt novæ purgationis, ſeu dedicationis Templi, & celebrabatur per dies octo menſe *Casleu* correſpondente noſtro Novembri, in memoriam novæ dedicationis Templi factæ ſub Juda Machabæo juxta id, quod habetur 1. Machabæor. cap. 4. num. 59. ibi: *Et ſtatuit Judas, & Fratres ejus, & univerſa Eccleſia Iſrael, ut agatur dies dedicationis Altaris in temporibus ſuis ab anno in annum, per dies octo a quinta, & viceſima die menſis Casleu cum lætitia, & gaudio*.

98 Quinta erat *Neomenia*, ideſt novilunium, quæ Feſtivitas *Tubarum* celebrabatur prima die menſis ſeptimi, ideſt Septembris, in memoriam liberationis Iſaac, quando Abraham invenit arietem hærentem cornibus, quem repræſentabant per cornua, quibus buccinabant: Hæcque Feſtivitas erat eis indicta Levit. c. 23. num. 24. ibi: *Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen dicens: Loquere filiis Iſrael; Menſe ſeptimo, prima die menſis, erit vobis Sabbatum memoriale, clangentibus tubis, & vocabitur Sanctum; omne opus ſervile non facietis in eo*.

99 Sexta erat Solemnitas *Expiationis* nuncupata a Judæis *Jomakiphurim*, ac celebrabatur decima die menſis ſeptimi, ideſt Septembris in memoriam illius beneficii, quo Deus ad preces Moyſis propitiatus eſt peccato Idololatriæ populi de adoratione Vituli in Deſerto, & tenebantur tali die ad ſtrictum jejunium in ſignum veridicæ pœnitentiæ, juxta præceptum eis impoſitum Levit. cap. 23. num. 27. ibi: *Decima die menſis hujus ſeptimi, dies expiationum erit celeberrimus & vocabitur ſanctus, affligetiſque animas veſtras in eo, & offeretis holocauſtum Domino. Omne opus ſervile non facietis in tempore diei hujus*.

Septima erat Feſtivitas *Collectæ*, ſeu *Cœtus* 100
celebrata die 22. menſis ſeptimi, ideſt Septembris in octava Solemnitatis Tabernaculorum, ut ſicut illa erat in memoriam Divinæ protectionis, & deductionis per deſertum, ſic hæc ultima in ejus octava commemoraret ſingulare Divinum beneficium, quo omnes in unum collecti, & unitim introducti fuerant in Terram Promiſſionis; & hæc Feſtivitas legitur eis indicta Levitic. cap. 23. num. 36. ibi: *Dies quoque octavus erit celeberrimus, atque ſanctiſſimus; & offeretis holocauſtum Domino; eſt enim cætus, atque collecta, omne opus ſervile non facietis in eo*.

Extincta veteri Lege una cum dictis ſuis 101
Feſtivitatibus, Sancta Mater Eccleſia nova Domini Sponſa, in nova Lege uſque in Mundi finem perſeveratura, afflata Sancto Spiritu, alias celebrandas Solemnitates ſubſtituit, uberius ac vividius figuras, ac Myſteria in illis contenta exprimentes. Sabbato igitur loco ſubſtituta eſt Sanctificatio Dominicæ, quæ eſt prima dies a Deo creata, in qua manna primum Deus pluere fecit in deſerto, in qua Chriſtus reſurrexit, in qua Spiritus Sanctus in Apoſtolos deſcendit, *ex Concilio Palæſtino celebrato ſub Victore II.*

Paſchati Azymorum ſucceſſit Paſcha Reſur- 102
rectionis pro ſtabilienda puritate, & ſinceritate vitæ Fidelium in evitando malitiæ, & peccati fermento, juxta illud Apoſtoli 1. *ad Corinth. cap. 5. num. 7. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis; Ipſe enim reſurrexit propter ſanctificationem noſtram: ad Roman. cap. 4. n. 25.*

Feſtivitati Pentecoſtes Hebræorum pro Le- 103
ge a Deo data Moyſi in duabus lapideis tabulis, reſpondet noſtra Solemnitas Pentecoſtes, in qua Spiritus Sanctus in igneis linguis ſupra Apoſtolos, & Diſcipulos deſcendit, imprimens in eorum cordibus Legem Caritatis in his duobus præceptis reſtrictam; *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo . . . & proximum tuum ſicut te ipſum; In his duobus mandatis univerſa Lex pendet, & Prophetæ; Matth. cap. 22. n. 37. & ſeq.*

Feſtivitati Scenopegiæ, ſeu Tabernaculorum 104
pro manna comeſta ab Hebræis in deſerto, reſpondet Solemnitas Sanctiſſimi Sacramenti

Eucharistiæ, quæ est vera celestis manna summa Dei clementia ad spiritualem, & perpetuam vitam animabus nostris elargita: *Patres vestri manducaverunt manna in deserto, & mortui sunt . . . . Ego sum Panis vivus, qui de Cælo descendi, si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Joann. cap. 6. num.* 49. *& seq.*

105 Pro Festivitate Encænniorum, seu nova dedicatione, & restauratione Templi indictæ sunt dedicationes, & Consecrationes Ecclesiarum, & Solemnitates Beatæ Mariæ Virginis, quæ est *Templum Domini, Sacrarium Spiritus Sancti*, ut canit Ecclesia *in Officio ejusdem Præsentationis* 21. *Novembris. Antiph. ad Magnificat in* 2. *Vesp.*

106 Neomeniæ, seu Festivitati Tubarum successit Solemnitas Apostolorum, qui sunt tubæ Spiritus Sancti, & annunciatores Christi mystici Isaac, per universum Orbem: *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines Orbis terræ verba eorum. Psal.* 18. *n.* 5. *Euntes in Mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Marc. cap.* 16. *n.* 15.

107 Festivitati Expiationis Idololatriæ commissæ in adoratione Vituli aurei in deserto, subingressæ sunt solemnitates Sanctorum Martyrum, *qui tradiderunt corpora sua in mortem, ne servirent Idolis*, ut canit Ecclesia *in* 2. *Antiph. tertii Nocturni eorum Officii.*

108 Tandem Collectæ Hebræorum pro ingressu in terram Promissionis, correspondent Festivitates omnium Sanctorum, Confessorum, Virginum, & non Virginum, suis pro meritis ad cœlestem Patriam, veram Promissionis terram, evectorum: Quorum cuilibet dictum est a Domino: *Euge serve bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Matth. cap.* 25. *num.* 21. Et omnes a nobis sic suppliciter deprecantur. *Quicumque in alta Syderum regnatis aula Principes, favete votis supplicum, qui dona Cæli flagitant. Ecclesia in Hymno ad Laudes Festi omnium Sanctorum. Sic D. Thomas in Summa* 1. 2. *quæst.* 102. *articul.* 4. *ad decimum. Clericatus in suis spicis italice impressis, verb. Encœnnia per tot.* & alii.

PRO SANCTIFICATIONE FESTORUM

109 juvat hic adducere varia loca, & motiva Sacræ Scripturæ.

Benedixit diei septimo, & sanctificavit illum, quia in ipso cessaverat ab omni opere suo, quod creavit Deus ut faceret; *Genes. cap.* 2. *n.* 3.

Requies Sabbati sanctificata est Domino. *Exod. cap.* 16. *n.* 23.

Sex diebus colligetis manna, in die autem septimo Sabbatum est Domini, idcirco non invenietur. *Exod.* 18. *n.* 26.

Videte ut Sabbatum custodiatis, quia signum est inter me, & vos in generationibus vestris. *Exod. cap.* 31. *n.* 13.

Custodite Sabbatum meum, Sanctum est enim vobis; Qui polluerit illud, morte morietur; qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui... Omnis, qui fecerit opus in hac die, morietur. *Exod. cap.* 31. *n.* 14. 15.

Custodiant Filii Israel Sabbatum, & celebrent in generationibus suis; Pactum est sempiternum inter me, & Filios Israel, signumque perpetuum. *Exod. cap.* 31. *n.* 16.

Septimus dies erit vobis Sanctus, Sabbatum, & requies Domini; Qui fecerit opus in eo, occidetur. *Exod. cap.* 35. *n.* 2.

Custodite Sabbata mea ... dabo vobis pluvias temporibus suis, & terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur. *Levitic. cap.* 26. *n.* 2. *&* 4.

Filii Israel invenientes hominem in solitudine colligentem ligna in die Sabbati, jussu Dei, eum interfecerunt. *Num. cap.* 15. *num.* 33. *ad* 36.

Dies septimus celeberrimus, & sanctus erit vobis; omne opus servile non facietis in eo. *Num. cap.* 28. *num.* 25.

Observa diem Sabbati, ut sanctifices eum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus. *Deuteron. cap.* 5. *n.* 12.

Memento quod & ipse servieris in Egypto, & eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, & brachio extento, idcirco præcepit tibi, ut observares diem Sabbati. *Deuteron. c.* 5. *n.* 15.

Quæ est hæc res mala, quam facitis, & profanatis diem Sabbati? Numquid non hæc fecerunt Patres vestri, & adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, & super Civitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israel violando Sabbatum. 2. *Esdræ cap.* 12. *n.* 17. 18.

Neomeniam, & Sabbatum, & Festivitates alias non feram, iniqui sunt cœtus vestri; Kalendas vestras, & Solemnitates vestras odivit anima mea, facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens. *Isai. cap.* 1. *n.* 13. 14.

Beatus vir... custodiens Sabbatum, ne polluat illud, custodiens manus suas, ne faciat omne opus malum. *Isai. cap.* 56. *n.* 2.

Qui

Qui custodierint Sabbata mea ... dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius a filiis, & filiabus; nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. *Isai. cap. 66. n. 4. 5.*

Nolite portare pondera in die Sabbati, nec inferatis per portas Jerusalem, & nolite ejicere onera de domibus vestris in die Sabbati, & omne opus non facietis; Sanctificate diem Sabbati; *Jerem. cap. 17. num. 21. 22.* Sabbata mea violaverunt vehementer, dixi ergo ut effunderem furorem meum super eos in deserto, & consumerem eos: *Ezechiel. cap. 20. nu. 13.* Odi, & projeci Festivitates vestras, & non capiam odorem cœtuum vestrorum. *Amos cap. 5. num. 21.*

Judæi, qui per necessitatem Nicanorem sequebantur, eum increpabant, quod in Sabbato vellet committere prælium. *Ne ita ferociter*, inquiebant, *& barbare feceris, sed honorem tribue diei Sanctificationis;* & post pauca: *Est Dominus in Cœlis, qui jussit agi septimam diem 2. Machabæor. cap. 15. n. 2. & 4.*

110 Lepidum est quod in Anglia Judæus quidam nomine Salomon, postquam Sabbato in fætidam cloacam decidisset, nolletque ex ea extrahi, ne Sabbatum violasse videretur, coactus fuit etiam Dominico die in eadem remanere; Nam cum ille diceret, *Sabbata Sancta colo, de stercore surgere nolo:* Respondit Judex: *Sabbata nostra quidem Salomon celebrabis ibidem.* Sic ex aliis refert Beyerlinck in *Theatro vitæ humanæ tom. 3. verb. Festum litt. F.*

111 Hic ad eruditionem minus peritorum addere lubet quæ de Sancto Bubone, seu Bovo Confessore, ac ejus Festo traduntur.

Bobo, seu Bovus, aut Bobus, vulgo *S. Bovo*, Nugherii, vulgo *Noghiers* in Gallia Narbonensi ex nobilissimis, opulentissimis, ac Christianissimis Parentibus, Patre scilicet Adelfredo, & Matre Olinda natus, licet militarem vitam Patrem imitatus ageret, virtutibus tamen Christianis magis ac magis in dies emicabat. Factus grandior Regionem ab irruentibus hostibus ex Hispania (quo tempore illa occupata Mauri, seu Saraceni vicina Galliæ loca excurrentes populabantur) tuebatur. Cum vero Fraxinetum insulam continenti, in quo Bovus Arcem loco ditiore habebat, proximam occupassent, finitimosque populos assiduis excursionibus, & deprædationibus vexarent, Arcemque Bobonis demoliri niterentur, is Beatissimis Apostolis Petro & Paulo vovit, se depositis armis, orphanorum, & viduarum curam suscepturum, semelque quovis anno per totum vitæ suæ spatium ipsorum limina deinceps petiturum, si de dictis hostibus victoriam reportasset. Quare cum illi per visum eum bono, ac fidenti animo esse jussissent, non modo Arcem illam cum paucis per medios hostes ingressus defendit, sed etiam illos ab insula depulit; Nam cum Rex illius Præfecti conjuge per vim potitus esset, Præfectus injuriam ulturus, Bubonem clam in insulam cum peditibus, & equitibus admittit, qui plurimis ex hostibus repente eos adortus occisis, Regi, & aliis ad nostram veram Fidem conversis parcens, insula penitus devastata, Regionem omnem finitimam omnino ab hostium metu liberavit.

Exinde vita Fratris sui occisori, Dei pro 112
amore, concessa, quod vovit fideliter adimplens, orphanorum, & viduarum cura suscepta, ac singulis annis limina Apostolorum petens, hoc in itinere Romæ in Patriam rediens, tandem gravi morbo correptus, animam Deo reddidit circa annum 986. die 22. Maii apud Viqueriam, seu Vichariam, aut potius, ut antiquis placuit Vicum Iriæ, quod Derthonensis Diœcesis inter ipsam Derthonam, & Papiam, ad fluvium Stafforam, Oppidum est præclarum, nobile, & opulentum, ibique sepultus est, & si quod pecus, vel armentum transisset super ejus tumulum, illico corruens moriebatur, donec locus elatis ligneis septus est; deindeque ad ipsius honorem fuit constructum Monasterium Ordinis Benedictini cum Ecclesia illi sacrata, posita per viam, quæ Magistra dicitur, in capite Suburbii S. Petro dicati, distante viginti circiter passus ab Ecclesia nova eidem S. Boboni, seu Bovo etiam sacrata cum Conventu PP. Capuccinorum.

In Ecclesia Collegiata S. Laurentii dicti 113
præclari oppidi quiescit Corpus ipsius S. Bobonis, qui aliter Bobus, vulgo S. Bovo appellatur, & ut Protector principalis, & Advocatus tam Cleri, quam Oppidi, & Territorii Viqueriensis dicta die 22. Maii solemni veneratione colitur, atque in Officio quotidiano, dum Suffragia Sanctorum recitantur, ejus commemoratio celebratur; Ibique, & alibi variis claruit, & in dies claret miraculis, ut videre est in ejus Legenda, quæ extat Viqueriæ in pervetusto Legendario de Vitis Sanctorum, quo utebantur Canonici Collegiatæ S. Laurentii in recitandis lectionibus ad Matutinum in Festitatibus Sanctorum, & apud eruditissimos Bollandianos *ad dictam diem 22. Maii*, doctissimum Philippum Ferrarium *in Catalogo Sanctorum Italiæ, & in* Cata-

Catalogo Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt; & apud alios, ex quibus sunt hæc nostra collecta.

114 Quamvis tamen non omnes conveniant quoad diem sui decessus, & Festivitatis, aliis, inter quos dictus Ferrarius *loc. cit.* assignantibus ad diem 23. Maii, & aliis ad diem 25. ejusdem Maii, ut Veronæ coli asserit idem Ferrarius, aliis ad diem 22. ut rectius ex multis dicti Bollandiani *loc. cit.* insuper referentes, quod in Missali Mediolanensis Ecclesiæ anni 1522. & in Breviario ejusdem Ecclesiæ anni 1539. & 1560. secundum institutionem S. Ambrosii in Kalendario præfixo ista leguntur: *XI. Kalendas Junii S. Bovi Confessoris*, qui & Bovus appellatur, Laudæ Pompejæ, & Viqueriæ, & passim alibi, tum in Officio, tum Missa de Communi Confessoris non Pontificis primo loco. Et discrepent insuper Scriptores quoad locum, in quo ipsius Sancti Corpus quiescat, aliis volentibus, ut supra, ipsum quiescere Viqueriæ, aliis autem Papiæ: Qui tamen facillime conciliari, possunt si asseratur, primitus fuisse quidem sepultum Viqueriæ, & ibidem per multum temporis quievisse, ubi adhuc in præsentiarum existit maximo cultu venerata insignis ejus Reliquia in Ecclesia præclarissimorum PP. Capuccinorum ipsi Sancto sacrata; & ob ingruentium bellorum pericula, & hostiles incursiones Papiam translatum, ac multis evolutis annis fuisse ibidem in Ecclesia S. Apollinaris repertum in arca lapidea die 6. Februarii cum ejusmodi inscriptione: *Hic requiescit Corpus S. Bobonis*; multis luminaribus statim in ea Basilica, ac Stella supra tectum visis, ut ex aliis tradit dictus eruditissimus Ferrarius *loc. cit. in fine*.

115 Viqueriæ autem nihilominus recitantur sequentes Orationes mihi illinc fideliter transmissæ, una cum pia ipsius Sancti Imagine impressa, & inscriptione adjecta.

Oratio S. Bovi Conf. 22. Maii.

Propitiare nobis, quæsumus Domine, famulis tuis per hujus Sancti gloriosi Confessoris tui Bovi, qui in præsenti requiescit Ecclesia, merita gloriosa, ut ejus pia intercessione ab omnibus semper protegamur adversis. Per Dominum &c.

Alia Oratio ejusdem.

Deus, qui in præclara S. Bovi Confessoris tui inventione præfulgidam de Cælis stellam visibiliter radiare fecisti, ut ipsum in S. Apollinaris Ecclesia vere requiescere demonstrares: concede propitius, ut quod a Te suppliciter petimus, ejus pia nobis intercessione donetur. Per Dominum &c.

Inscriptio vero supradictæ ipsius Sancti Imaginis adjecta, hæc est.

Immagine di S. Bovo Confessore, e Protettore dell' Insigne Luogo di Voghera, e difensore delli Armenti, una Reliquia del quale è con ogni riverenza collocata nella Chiesa de' Padri Cappuccini del detto Luogo, quale divotamente viene da Popoli adorata, e tale Immagine è dedicata alla gloria di Dio, ed al merito dello stesso Santo, che ci preservi li bestiami, ed armenti, e ci difenda da ogni male.

Can. Graminca scul. super lic. 1717.

Supplementa Auctoris.

Festi dies in pietatis operibus, non in negotiis sæcularibus sunt transigendi. Benedictus XIV. tom. 1. Constit. 144. incip. *Ab eo tempore* §. 17. Festi dies non sunt omnes æque solemnes. Idem *ibid.* §. 7. Festorum dierum observantia arctiori præcepto fuit in lege veteri injuncta, quam nunc in Ecclesiasticis legibus. Idem *ibid.* §. 10. Festis diebus prohibentur mercatus rerum venalium. Nundinæ vero tolerantur sub certis conditionibus, nempe ut ipsis diebus Festis tempore nundinarum occurrentibus apothecæ claudantur, & Religioni, ac pietati opera detur. Idem *ibid.* & Constitut. 105. incip. *Paternæ Caritatis*, in qua, ut in Civitate Senogalliensi tempore nundinarum diebus Festis de præcepto a servilibus operibus abstineatur, prorogatur tempus ad dictas nundinas per alios quinque dies peragendas. 116 117 118 119 120 12

* In Diœcesi, ubi adest consuetudo exercendi artem barbitonsoriam, etiam die festo, permitti potest; sed tantummodo definitis diebus, non vero omnibus. Benedict. XIV. *Institut. Eccles.* 43. *per tot.* Opus est tamen servile, nec nisi ex consuetudine tolerandum; *ibid.* §. 2. 12

Opera servilia diebus festis prohibentur, ne ruralibus quidem exceptis. Conceduntur tamen, si urgeat vera & non affectata necessitas. Affectata vero illa diceretur, in qua opera, quæ diebus præcedentibus fieri possent, ad diem festum transferentur. Petenda est tamen a Superiore facultas, si quid insurgat necessitatis.

tatis. Hanc vero facultatem dare solet Episcopus Parochis ruralibus in ordine ad opera agrestia, qualia se haberent oneratio plaustrorum, collectio frugum, & fructuum; herbam secare, colligere fœnum, quando periculum imminet veræ tempestatis, vel quando die sequenti transferenda sunt in Civitatem, nec posset commode id differri. *Institut. Eccles.* 55. §. 33. *& seqq.*

Molitores non possunt molitioni incumbere, etiamsi molendinum aqua, vel vento, seu jumentis volvatur; non possunt, inquam, seclusa consuetudine, vel necessitate: quæ necessitas si adsit, in Diœcesi Bononiensi facultas non a Parocho, sed ab Archiepiscopo conceditur, *ibid.* §. 27.

124 Piscatio inter opera servilia, die festo vetita, referenda est; si tamen necessitas urgeat piscandi, eo quod statis anni diebus fiat transitus piscium, quo elapso temporis articulo piscatio eorum nulla fieret; tunc pauperioribus piscatoribus datum est, ut operi illi incumbere possint, dummodo id non præstent die Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Paschatis, Ascensionis, Pentecostes, & Corporis Christi, juxta ac olim concessum fuit Trevirensibus ab Alexandro III. de Synodo Diœc. *lib.* 13. *cap.* 18. 10. *nov. edit.* *

125 Festi dies in Ecclesiis non Parochialibus ita sunt celebrandi, ut non avertatur populus ab Ecclesia Parochiali. Idem Constitut.
126 42. incip. *Et si minime* §. 15. Festi dies Ecclesiæ Latinæ observari debent a Græcis degentibus in Italia, & insulis adjacentibus. Idem Constitut. 57. incip. *Et si Pastoralis* §. 9.
127 Festorum dierum distributio per annum juxta Kalendarium Gregorianum ab Italo-Græcis est servanda. Idem *ibid.*
128 Festorum dierum imminutio communiter expetita, absque Episcoporum consensu a Pontifice declaratur non statuenda. Idem in cit.
129 Constitut. *Ab eo tempore* §. 15. Festorum dierum reductio conceditur pro nonnullis Diœcesibus Hispaniæ. Idem Constitut. 62. incip.
130 *Cum sicut*. Festorum dierum reductio conceditur pro Diœcesi Niciensi cum conditionibus opportunis adhuc in ipsis Sacrum audiendi.
131 Idem Constitut. 128. incip. *Inter sollicitas*. Festi dies æstivis mensibus occurrentes infra hebdomadas, ad dies Dominicos transferuntur pro nonnullis locis Regni Poloniæ ob agriculturæ necessitatem. Idem Constitut. 138. incip. *Nuper*. Excepto Festo Assumptionis B. M. V. idem *ibid.* Et nihil immutato quoad ordinem Divinorum Officiorum. Idem *ibid.*

Festorum dierum imminutio ab Urbano VIII. 132
olim facta assignatur a Benedicto XIV. tom. 2. Constitut. 63. incip. *Non multi menses*. Nova 133
eorumdem imminutio a multis Episcopis, aliisque gravibus viris optatur. Idem *ibid.* Pon- 134
tifex nihil decreturus sine consilio, rationes in utramque partem colligit, & varios illius exequendæ modos demonstrat in peculiari dissertatione, quæ per Ecclesias fuit transmissa. Idem *ibid.* Acceptis quadraginta diversi Or- 135
dinis Consultorum sententiis, ex consensione majoris partis nihil generaliter præcipere statuit, sed peculiarem Episcoporum instantiam expectare. Idem *ibid.*

Modum vero illum sibi servandum propo- 136
nit, quem Tarraconensis Concilii Patres excogitarunt, ipsisque petentibus Benedictus XIII. approbavit; Ut scilicet firmum remaneat præceptum audiendi Missam, sed liceat in aliquibus Festis opera servilia exercere. Idem *ibid.* 137
Dissensiones inter doctos viros diversa sentientes exortæ cum in Ecclesiasticæ pacis perturbationem vergerent, a Pontifice sedantur, interdicta scriptorum quorumcumque publicatione super hujusmodi reductionis negotio sub gravissimis pœnis, ac Censuris Papæ reservatis, ne quis in posterum libros, scripturas, vel alia opera quæcumque audeat typis imprimere, seu aliter in lucem edere, in quibus de imminutione dierum Festorum de præcepto, sive pro ea, sive contra eam, agatur. Idem *ibid.*

Festorum aliquot dierum observantia in Re- 138
gno Siciliæ citra Pharum, & in Diœcesibus Messanensi, & Panormitana reducitur juxta methodum supra expositam. Idem tom. 2. Constitut. 65. incip. *Cum sicut quadam*. Fe- 139
stis diebus personatos incedere fideles in universa ditione Ecclesiastica prohibetur. Idem Constitut. 45. incip. *Inter cætera*. Item circumforanei saltatores, scurrones, & hujusmodi saltem matutinis horis, & ante expleta Officia Vespertina populum detinere vetantur. Idem *ibid.*

Hic juvat addùcere Catalogum italico idio- 140
mate impressum de' Vescovi, e Diocesi, che finora, cioè fino all' anno 1748. hanno ricercata, ed eseguita la facoltà di sminuire le Feste di precetto, quanto sia per potere attendere alle opere servili.

Ne' Regni della Spagna.

LE CITTA E DIOCESI

Di Ceuta.	Di [illegible].
Di Siviglia.	Di [illegible].

Per [illegible] fatte dal Re Cattolico FILIPPO V.

LE CITTA E DIOCESI

D. Vagliadolid.	D. [illegible].
D. Salamanca.	D. [illegible].
D. [illegible].	

LE CITTA E DIOCESI

D. Compostella.	D. Tuy.
D. Plasenzia.	

LE CITTA E DIOCESI

D. Guadix.	D. Badajoz.
D. [illegible].	D. [illegible].
D. [illegible].	

LE CITTA E DIOCESI

D. [illegible].	D. [illegible].
D. [illegible].	D. [illegible].
D. [illegible].	[illegible].
D. [illegible].	

La Città e Diocesi di [illegible].
[illegible] Diocesi di [illegible].

IN FIANDRA.

La Città e Diocesi di Ipri.

IN SARDEGNA.

La Città e Diocesi di Cagliari.

IN POLONIA.

La Città e Diocesi

D. [illegible].	D. [illegible].
D. [illegible].	D. [illegible].

IN GERMANIA.

Le Città e Diocesi

D. Liegi.	D. [illegible].

IN SICILIA.

Le Città e Diocesi

D. [illegible].	D. Girgenti.
D. [illegible].	D. [illegible].

NELLO STATO ECCLESIASTICO.

Le Città e Diocesi

D. Fermo.	D. [illegible].
D. [illegible].	D. [illegible].
D. [illegible].	D. [illegible].
D. [illegible].	D. [illegible].

IN TOSCANA.

Le Città e Diocesi

D. [illegible].	D. [illegible].
D. [illegible] di Siena.	D. Grosseto.
D. [illegible].	D. [illegible].

NEL CONTADO DI NIZZA.

La Città e Diocesi di Nizza.

[illegible] Libri [illegible] de [illegible], [illegible] Lettere [illegible].

[illegible] et aliena manu.

[illegible] hic sunt [illegible]. I. [illegible] posse [illegible] dies festos? II. Quid [illegible] observatio dierum Festorum? III. [illegible] posse [illegible] super observatione [illegible]? IV. Q[illegible] animadvertere posse [illegible] dierum Festorum? 13

[illegible] Potestati saecula- 14 [illegible] quibus agi- [illegible], dies festos; Capon. [illegible] 208. num. 25. [illegible] 8. [illegible]. Jus hoc [illegible] in toto Orbe, & Episcop. [illegible] Dioecesi. Non ignoro quod fuit, [illegible], Episcopum post Constitutionem [illegible] VIII. haud posse amplius dies festos [illegible], Capon. [illegible] 208. num. 36.

Ven-

Ventriglia *in Prax. Jur. Eccles. part.* 1. *adnot.*
143 16. §. 1. *num.* 3. Sed posse alii, & quidem rectius, sentiunt: *quum* (ut ait Romaguer. *ad Synodal. Gerunden. lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 1. *n.* 11.) *textualiter in ea solum legatur admonitio facta Episcopis, ut se abstineant publicare novas festivitates ultra in dicta Constitutione praescriptas, non autem clausula aliqua facultatem eis de jure competentem abdicant*. Confer etiam Gonzal. *in cap. final. n.* 17. *de Feriis*.

144 Debet vero Episcopus dies festos indicere, cum consensu Cleri. An item adhibere debeat
145 consensum Populi, controversia est. Adhibere utique debere de jure, vigore mox dicti *cap. final. de Feriis*, nequaquam vero de consuetudine, quae jus in hac parte abrogavit, tenent Romaguer. *ubi supra num.* 12. Fagnan. *in cit. cap. final. num.* 31. *& sequent. de feriis*, Zypaeus *in nov. jur. pontific. tit. de feriis n.* 2. Cortiad. *dict. decis.* 171. *n.* 16.

146 Hinc autem patet quid sententiendum sit de propositione illa generali ab Auctore *num.* 10. his verbis firmata: *Festa de praecepto servanda instituti non possunt invito Populo*. Si enim intellexit Auctor de diebus festis indictis a Summo Pontifice, manifesto erravit, quum Summus Pontifex adhibere haud teneatur consen-
147 sum Populi. Sin autem de diebus festis intellexit ab Episcopo indictis, improbari nequit, quum sint & hodie qui sentiant, teneri Episcopum adhibere consensum Populi.

148 Tametsi autem Potestas saecularis indicere haud valeat dies festos, potest tamen dies festos a Summo Pontifice, vel Episcopo indictos munire adjectione poenae; Fagnan. *in c. Conquestus cum.* 72. *de feriis*, Pignatell. *consult. Canon. tom.* 1. *consult.* 8. *num.* 2. Beller. *disquisit. Cleric. tit. de fav. Cler. real.* §. 5. *n.* 101. Barbos. *de offic. & potestat. Episcop. allegat.* 105. *num.* 42.

149 Quod concernit secundum, duo observantia festorum importat praecepta: alterum *affirmativum* audiendi Missam; *negativum* alterum cessandi ab operibus servilibus. Plures circa utrumque hoc praeceptum occurrunt quaestio-
150 nes. De piscatione praesertim disputatur, an ea veniat sub praecepto negativo? Vide si lubet Romaguer. *ad Synodal. Gerund. lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 5. *per tot.*

151 Quoad tertium, solius superioris Ecclesiastici est dispensare super observatione dierum festorum. Potestati saeculari minime est jus hoc; Pignatell. *Consult. Canon. tom.* 1. *consult.* 8. *n.* 3. Pilaja *decis. Canon. lib.* 1. *decis.* 7. *n.* 98.
152 An autem dicta dispensatio gratis, & quibus in casibus concedi debeat, tradunt Capon. *discept.* 211. & rursus *discept.* 212. utrobique *fere per tot.* Barbos. *de Paroch. cap.* 16. *per tot.*

Restat, ut de quarto, & ultimo disseratur. 153
Porro separandi sunt ii, qui ratione personae subjecti sunt Episcopo; nam hos punire non potest nisi ipse Episcopus ob violationem dierum festorum. Quoad vero caeteros, locum esse praeventioni inter Judicem Ecclesiasticum, aut saecularem post Constitutionem Sancti Pii V. tenent Capon. *discept.* 208. *num.* 27. Tondut. *de Praevent. part.* 2. *cap.* 29. *num.* 38. *& seq.* Nicol. *Lucubrat. Canon lib.* 2. *tit.* 9. *n.* 6. Romaguer. *ad Synod. Gerund. lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 1. *num.* 21. qui *num.* 22. subdit: *Non tamen si ab Episcopo, aut alio ad quem spectat, verbo, aut scriptis sit data licentia laborandi in talibus diebus, nam tali casu non possunt Potestates saeculares eos punire, etiamsi non exhibeantur tales licentiae*.

Verum si violatio versetur circa praeceptum 154
non *negativum*, sed *affirmativum*, congruentius videtur, ut procedat unus Judex Ecclesiasticus, non item Judex saecularis; Rousseand de la Combe *in sua Jurisprudentia, Canonica, verb. Festi dies, num.* 7.

FEUDUM.

ARTICULUS I.

Feudum quo ad ea, quae concernunt ejus Originem, Naturam, & Divisionem.

UNde originem trahat Feudum, controver- 1
titur inter Doctores. Aliqui enim cum Zoesio *in l.* 2. *verb. Curias, ff. de origine Juris*, & Cujac. *in Comment. ad l. Feud. in princ.* volunt Feuda originem habere ex antiquo Romanorum Jure. Alii cum Luca de Penna *in l. Quicumque, C. de omni agro desert. l.* 11. sustinent Feuda coepisse tempore Justiniani. Alii dicunt, Feuda a Gallis ad Germanos, Italos, Hispanos, & alias Europae Provincias venisse, ut potest videri apud Fachin. *lib.* 7. *cap.* 1. Communior tamen, ac probabilior te- 2
net Feuda originem habere, ac primitus concessa fuisse a Longobardis, qui Italiam occuparunt, diuque possederunt, quorum Feudorum consuetudines Obertus de Orto, & Gerardus reduxerunt ad earum legum Feudalium for-

formam, quam habemus, ut testatur Card. de Luca *lib.* 1. *de Feudis disc.* 2. *num.* 5. Fachin. *lib.* 7. *cap.* 1. Harprecht. in *annotat. ad Jul. Clar. in* §. *Feudum q.* 1. *num.* 11. Engel. *lib.* 3. *decret. tit.* 20. *num.* 1. Reiffenstuel *ibidem num.* 3. & complures alii. Et ratio est, quia in libris Feudorum sæpius fit mentio Longobardorum, & legum Longobardicarum, ut in *lib.* 2. *tit.* 1. *de Feudi cognitione*. Item *lib.* 2. *tit.* 8. *de Investitura*, rursus *lib.* 2. *tit.* 58. *de Notit. Feud.* & sæpe alibi. Tum quia multa vocabula Feudalia arguunt linguam Longobardorum, velut Morgenatica, Marchia, Marchio &c. Fachin. *lib.* 7. *controv. cap.* 1. Har-
3 precht *loc. cit.* Engel *loc. cit.* & alii. Feudi nomen derivatur a Fide seu Fidelitate, *lib.* 2. *Feud. tit.* 3. *Per quos fiat Investitura*, ibi: *Cum a Fidelitate Feudum dicatur, vel a Fide*. Natura enim Feudi proprie est obligare Feudatarium, ut specialem exhibeat fidelitatem erga Dominum suum directum, cujus est Vassallus, *cit. lib.* 2. *Feud. tit.* 3. *Per quos fiat Investitura*, ubi sic dicitur: *Nulla investitura debet ei fieri, qui fidelitatem facere recusat*; Sic Rosental *cap.* 1. *de Feud. conclus.* 7. *lib.* 1. Engel *lib.* 3. *decretal. tit.* 20. *num.* 2. & alii communiter.

4 Feudum proprie dictum est res immobilis alicui, quoad dominium utile, liberaliter, & perpetuo concessa sub onere fidelitatis, & obsequii personalis præstandi. *Est in re communis*, & habetur clare *ex* §. *fin. l.* 2. *Feud. cap.* 33. ubi ita describitur: *Est beneficium illud, quod ex benevolentia ita datur alicui, ut proprietas quidem rei immobilis beneficiatæ penes dantem remaneat, ususfructus vero illius rei ita ad accipientem transeat, ut ad eum heredesque suos Masculos, sive Feminas (si de his nominatim dictum sit) in perpetuum pertineat ad hoc ut ille, & sui heredes fideliter Domino serviant*.
5 Dicitur primo *res immobilis*, ut denotetur, quod res mobilis Feudum esse nequit, *arg. cit.* §. *fin. lib.* 2. *Feud. cap.* 23. ibi: *Rei immobilis*. Nomine autem Rei immobilis non tantum veniunt res corporales, & solo cohærentes, ut Castra, & prædia, sed etiam Jura incorporalia, quæ immobilibus accensentur, ut Jura piscandi, venandi, jurisdictionem exercendi, vectigalia accipiendi, & similia; *arg. l.* & §. *fin. Cod. de præscript. longi temp.* juncta *Clem.* 1. *de rebus Eccl. alien. vel non*. Sic etiam census, & redditus annui, *Clement. Exivi* §. *Cumque annui de V. S.* ibi: *Cumque redditus annui inter immobilia censeantur a Jure*. Dici-
6 tur secundo *Quoad Dominium utile*, ut denotetur, Dominium directum, seu proprietatem remanere penes Dominum, qui Feudum concedit, *arg. cit.* §. *fin. lib.* 2. *Feud. cap.* 23. ibi: *Ut proprietas quidem rei immobilis beneficiatæ penes dantem remaneat*. Dicitur tertio *Li- 7
beraliter*, ut denotetur, Feudum proprie dictum esse *beneficium ex benevolentia*; ut dicitur *in cit.* §. *fin. l.* 2. *Feud. cap.* 23. per quod differt ab Emphyteusi, in qua Domino directo ab Emphyteuta præstari debet canon annuus. Unde, si etiam in Feudo annua pensio constituatur, prout interdum fieri solet, tunc non est Feudum proprium, sed solum improprium. Non est tamen de substantia Feudi, ut mere gratuito fiat, nam etiam Feudum emi posse constat ex *c. Unico*, *de Beneficio fratris*. Dummodo minori pretio ematur, ut adhuc speciem Beneficii retineat. Dicitur quarto *Per- 8
petuo*, ut denotetur, quod Feuda proprie dicta non præcise ad certum tempus, vel generationem, uti aliquæ Emphyteuses, sed perpetuo conceduntur, ita ut ad Feudatarium, & ejus heredes in perpetuum pertineant, ut expresse habetur *in cit.* §. *fin. l.* 3. *Feud. cap.* 23. Dicitur quinto *sub onere fidelitatis, & ob- 9
sequii personalis præstandi*, ut denotetur, quod principale onus, & obligatio Feudatarii est, ut Domino directo, a quo tantum beneficium accepit, & sit fidelis, & numquam aliquid contra eum machinetur, sed potius consilio, & auxilio adjuvet, præsertim autem ad bellum personaliter sequatur, vel alium sui loco Domino acceptabilem mittat, vel dimidium redditus Feudi unius anni Domino subministret pro belli expensis; *l.* 2. *c.* 55. §. 1. *de Probibita Feudi alienatione*.

Feudum dividitur primo in Feudum pro- 11
prium, & improprium. Feudum proprium est illud, quod in omnibus veram naturam Feudi retinet, juxta descriptionem, & explicationem supra datam, & simpliciter, & pure conceditur nulla temporis aut servitiorum facta determinatione, §. *penul.* & *ult.* C. *Quid sit Investitura*: & *de concess. recti Feudi*. Item *c.* 1. *Quibus modis Feud. constit. potest.* Calv. *Lexico Juridic. verb. Feud.* Feudum improprium est illud, in quo per pacta specialia, seu Investituram specialem a propria natura Feudorum recessum est. Feudum enim improprium censetur, quod conditionibus, vel obsequiis nominatim definitis est alligatum; *c.* n. *de not. Feud.* & §. *fin. de cap. cur. vendi*; Calvin. *loc. cit.* In dubio autem omne Feudum præsumitur rectum, & proprium, & si forsan in uno degeneret, in reliquis tamen adhuc pro-

priam

priam naturam retinet; *c. Unico, de Feudo non*
habente propriam naturam; Engel *loc. c. sub*
12 *num. 6.* Secundo, dividitur Feudum in Regale, & non Regale. Feudum Regale est, quod
ab Imperatore, vel a Rege conceditur cum
annexa Regali Dignitate, idest cum Jure Regalium: hujusmodi Feuda sunt Regnum, Electoratus, Ducatus, Principatus, Marchionatus, Comitatus, & cetera id genus honoris
beneficia; *arg. lib. 1. tit. 14. de Feud. cap. 1.*
Quis dicatur Dux; Calv. *loc. cit.* Vultejus *de*
Feudis cap. 8. num. 10. & alii passim. Non
Regale est, quod Personam accipientis quidem
nobilitat, absque tamen Jure Regalium; *arg.*
cit. num. 1. tit. 14. Feud. c. unic. Qui Feudare possunt; Calv. *loc. cit.* Vultejus *loc. cit.* Engel *l. c. num. 10.* Reiffenstuel *lib. 3. decr. tit.*
13 *20. num. 19.* & alii. Tertio dividitur Feudum
in Nobile, & Ignobile. Feudum Nobile est
illud, quod accipientis Personam nobilitat,
vel si prius fuit, Nobilem ostendit, ut cum
ab Imperatore, vel alio Supremo Principe conceditur; *c. 1. Quis dicatur Dux.* Feudum Ignobile est, quod a plebe, vel privatis personis
dari solet, quæ ex defectu potestatis nullam
nobilitatem conferre possunt Feudum ab ipsis
accipientibus; *cap. 1. de his, qui Feudum dare possunt, & arg. lib. 2. Feud. Tit. 10. &*
53. Calvin. *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 18.*
Vultejus *loc. cit. num. 9.* & alii.
14 Quarto dividitur Feudum in Ligium, &
non Ligium. Feudum Ligium est illud, pro
quo Vassallus ita strictam fidelitatem jurat uni
Domino, ut ei militare, & servire teneatur
contra quemcumque alium; *cap. 2. de Feudo*
Ligio lib. 2. tit. 99. de Feudo Ligio. Unde hoc
nomen *Ligium* videtur derivatum a *ligando,*
seu verbo *Ligo,* quod fœdus, & societatem
arctissimam significat; Calvin. *loc. cit.* verb.
Ligius homo; Engel *loc. cit. num. 11.* Reiffen-
15 stuel *loc. cit. num. 20.* Hinc non potest quis a
duobus Regibus Feuda Ligia accipere; *arg.*
cit. lib. 2. tit. 99. de Feudo Ligio, Glossa *in*
Clement. Pastoralis, verb. Homo Ligius, de re
judicata. Impossibile enim est promittere fidelitatem duobus contra quemcumque, cum
hoc ipso quod uni jam promiserit fidelitatem contra quemcumque nullo excepto, necessario alter a fidelitate videatur exclusus; Clarus §. *Feudum quæst. num. 11.* Engel *loc. cit.*
16 *n. 11.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 21.* Hujusmodi Feuda Ligia non nisi a Supremis Principibus Superiorem non agnoscentibus dari possunt, alias enim necessario Superior dantis in
juramento fidelitatis excipi deberet, sicuti semper censetur exceptus in quovis Feudo Ligio
Romanus Pontifex, eo quod contra ipsum nullum fidelitatis juramentum præstari possit;
arg. c. Venientes 19. de jurejurando, ibi: *Cum*
prædictum juramentum vos excusare non possit,
in quo debet intelligi jus superioris exceptum.
Feudum non Ligium est illud, pro quo Vassallus ita jurat, & debet fidelitatem Domino, 17
ut tamen alicui alteri in eadem, vel simili
causa fidelitatem debitam præstare valeat. Unde potest quis duo, vel plura Feuda non Ligia a diversis Regibus, & Principibus accipere, dummodo in nullo fidelitatem contra
Dominum aliquem Feudi juret; *Sic praxis*
communis.

Quinto, dividitur Feudum in Ecclesiasticum, 18
& Sæculare, seu Laicale. Feudum Ecclesiasticum est, quod ab Ecclesiasticis Prælatis de bonis ad Ecclesiam spectantibus datur alicui sive
Clerico, sive Laico; Vultejus *de Feud. lib. 1.*
cap. 8. num. 19. Engel *loc. cit. num. 9.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 15.* & alii *communiter.*
Feudum sæculare, seu Laicale est, quod a Principibus, vel aliis Dominis Sæcularibus, aut
etiam a Clericis, de bonis tamen patrimonialibus, & sæcularibus datur. Unde pro cognoscendo an aliquod Feudum sit Ecclesiasticum,
vel Sæculare, debet spectari non tam Persona
Feudum concedens, quam res ipsa in Feudum
concessa, ita ut, si res sit Ecclesiastica, seu
proprie ad Ecclesiam pertinens, Feudum quoque erit Ecclesiasticum, etiamsi Laico sit concessum; & e contra, si res sit Laicalis vel
Sæcularis, ipsum quoque Feudum erit Laicale, vel Sæculare, etiamsi concedatur Personæ
Ecclesiasticæ, sive ipsimet Ecclesiæ, vel Monasterio; *arg. cap. Ex transmissa 6. de Foro*
competent. Unde multi Episcopi, & Prælati 19
Ecclesiastici, qui specialia Territoria in Feudum ab Imperatoribus acceperunt, ratione istorum Territoriorum considerantur ut ceteri Vassalli Sæculares Imperatorum, & coram eis in
causa Feudali comparere, & judicari debent,
eo quod universaliter quæstiones Feudales per
Dominum Feudi terminentur; *cap. Ex transmissa 6. & cap. Verum 7. de Foro competent.*
Andreas Gailus *lib. 1. observ. 30. n. 4. & sequent.* Engel *loc. cit. num. 9.* Reiffenstuel *loc.*
cit. num. 16. & alii cum Fagnano *lib. 2. decretal. in cap. Verum 7. de Foro competent. n.*
1, 10. & 12.

Sexto, dividitur in Feudum novum, & antiquum. *Feudum novum* est, quod Vassallus 20
possessor non ab aliquo antecedente vi successionis, sed ab ipsomet Domino primum accepit,

pit, & cœpit in sua Persona. *Feudum antiquum* est, quod prius jam ab alio ascendentium acquisitum per successionem ad alios devolvitur; *cap.* 1. *de succes. Feud. c.* 1. *de succes. frat. & grad. succed. in Feud. cap.* 1. *de natur. success. Feud. cap.* 1. §. *novam*: *Quot testes sint necess. & cap.* 1. *de frat. de novo Benefic. Invest.* Calvin. *loc. cit.* verb. *Feudum antiquum*; Jul. Clarus §. *Feudum quaest.* 8. *n.* 1. Engel *loc. cit. n°* 7. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 12. Pirhing *lib.* 4. *Decretal. tit.* 20. *n.* 3, & alii

21 communiter. Septimo, dividitur in Feudum hereditarium, & in Feudum Familiæ, seu ex pacto, & Providentia. *Feudum hereditarium* est illud, in quo vigore Investituræ, non solum agnati primi Vassalli, seu acquirentis, sed etiam quicumque heredes extranei, sive masculi, sive Feminæ, sive ex Testamento, sive ab intestato venientes succedere possunt. Tale Feudum esse censetur, si in Investitura hæc, vel similis clausula habeatur: *Concedo Feudum pro te, & tuis heredibus quibuscumque*; Rota *part.* 3. *recent. dec.* 391. *n.* 8. *p.* 11. *dec.* 112. *n.* 9. *n.* 2. Fachin. *lib.* 7. *cap.* 6. Pirhing *loc. cit. n.* 2. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 24. & alii communiter. *Feudum Familiæ, seu ex pacto, & providentia* est illud, in quo soli masculi a primo Vassallo per legitimum Matrimonium descendentes, jure agnationis, & sanguinis succedunt, quia ordinarie in favorem, & conservationem Familiæ conceditur; *arg. lib.* 2. *Feud. tit.* 2. *in fine*, Vultejus *de Feudis c.* 8. *n.* 23. Engel *loc. cit. n.* 8. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 23. & alii passim.

22 Octavo, dividitur Feudum in masculinum, & Femineum. *Feudum masculinum* est illud, in quo vigore Investituræ soli masculi succedere possunt. *Communis*. *Feudum femineum* est illud, quod primitus collatum est Feminæ, indeque Feminas succedere patitur; *lib.* 2. *Feud.*

23 *tit.* 30. & 50. Alii dicunt, etiam illud Feudum Femineum esse, in quo ex speciali Investitura & Feminæ succedere possunt, etsi pri-

24 mitus collatum sit masculo. In utroque tali Feudo Femineo Feminæ nequeunt succedere, nisi masculis deficientibus; ita ut, quando masculus aliquis, qui succedere poterit, superstes est, nulla femina, etsi propinquior, ad successionem Feudi admittatur, textu expresso *in cit. lib.* 1. *Feud. tit.* 8. ibi: *Tunc enim succedit filia, filiis non extantibus*; & *lib.* 2. *tit.* 30. ibi: *Femineum Feudum, deficientibus masculis,*

25 *ad filias pertinebit*. Nono, dividitur in Feudum Francum, idest liberum, & in non Francum. *Feudum francum* est illud, pro quo Vassalus ad nulla servitia præstanda obligatur, & quod Francum liberum dicatur, allegatur *lex in cap. Ex litteris* 1. *de sponsalibus*, Calvinus *loc. cit. verb. Feudum francum*. *Feudum non francum* est illud, pro quo Vassallus obligatur ad certum genus servitii, prout in Investitura determinatur; *arg. lib.* 2. *Feud. tit.* 25. *Est communis*. Decimo, dividitur Feudum in 26

Reale, & Personale. *Reale* est illud, quod cum primo acquirente non extinguitur, sed etiam ad heredes regulariter est transitorium, tam respectu Domini, quam Vassalli, *in c.* 1. §. *Cum vere Curandus, de iis, qui Feud. dare poss. cap.* 1. *de duob. fratrib. a cap. Invest. & cap.* 1. §. *fin. quibus mod. Feud. amitt.* nam quilibet censetur suis heredibus prospicere, *l. pactum, ff. de probationibus*; Calvin. *loc. cit. verb. Feudum reale*, Reiffenstuel *loc. cit. n.* 30. & alii communiter. *Feudum Personale* est illud, in quo nullus heres succedit, sed cum primo acquirente extinguitur. *Communis*.

Feudum Personale varie subdividitur, aliud 27
enim Feudum Personale dicitur *de Camera*, & est, cum alicui ex arca, seu ærario Domini directi certum stipendium solvitur, quamdiu vivit, *lib.* 2. *Feud. tit.* 1. §. *sciendum*, Calvin. *l. c. verb. Feudum de Camera*; Reiffenstuel *loc. cit. n.* 30. & alii passim. Aliud dicitur *de* 28
Cavena, & est, cum alicui, dum vivit, præstantur annonæ ex cellario, horreo, vel penuario Domini. Cavena enim locus est, in 29
quo frumentum, vinum, oleum, & similia servantur; Calvin. *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit.* Rosental. *cap.* 2. *conclus.* 30. & alii *passim*, & de ipso etiam fit mentio *in cit. lib.* 2. *Feud. tit.* 1. §. *Sciendum*. Item Feudum Personale 30
aliud est *Guardiæ*, & est, quod datur alicui ad dies, vel vitæ certum tempus sub onere, ut Vassallus Castrum, Arcem, Territorium, Domum &c. custodiat; *cap. Feud. habit. d. cap.* Conrad. *cap. unic. de Feud. Guardiæ*, Calvin. *loc. cit. verb. Feudum Personale*, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 21. & alii. Aliud est *Gastaldiæ*, 31
& est, quod datur alicui eo fine, ut domum, aut aliam rem Domini gubernet, administret, aut procuret, *lib.* 1. *Feud. tit.* 2. Calvin. *loc. cit. verb. Feud. Gastaldiæ*; Riffenstuel *loc. cit. num.* 31. Aliud est *Soldatæ*, & est, cum ali- 32
cui, non quidem ex certa Camera, vel Caneva, sed simpliciter annua quantitas pecuniæ, vel vini, seu frumenti sub obligatione fidelitatis, & servitiorum præstatur, ita tamen, ut non tantum per mortem ipsius Vassalli, sed etiam per mortem Dantis expiret, *lib.* 2. *Feud. tit.* 10. ibi: *Soldata est præstatio quædam annua*

gra-

gratuita, quæ a neutra parte transit in heredem; morte enim Dantis, & accipientis interveniente finitur. Soldata vero dicitur, quia plerumque in solidorum donatione consistit, quandoque autem in vino & annona consistit; Azorius *lib.* 10. *de Feud. cap.* 2. *quæst.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 32. Calvin. *loc. cit. verb. Feudum Soldatæ*, ubi dicit, quod secundum *Cassiodorum*, *Vegetium*, & *Frontinum* Solidatum in militia appellabant eum, cui stipendia ab Imperatore promissa erant; cum enim Populus Romanus supra ducentos annos (ut Livius testatur) propriis impendiis militasset, Anxuro capto, decreverunt Patres, ut stipendium miles acciperet, cui, & vestem, & frumentum ultra pecunias, equiti etiam equum dare solebant. Qui delecti auctorati dicebantur, temporis vero successu Matriculati, & Solidati. Hæc ille.
33 Cuncta hactenus recensita Feuda personalia, dicuntur tantum improprie Feuda, cum non durent perpetuo, & non necessario constituantur super immobilibus, ut requiritur ad Feudum proprie dictum, textu expresso *in lib.* 2. *Feud. tit.* 23. & ut fuit dictum supra *a n.* 4. in expositione Definitionis Feudi proprie dicti.

Additiones ex aliena manu.

34 De Feudis *Auctor* agit in hoc & sequentibus duobus articulis. Nos autem in additionibus ad eos differemus de feudis dumtaxat Ecclesiasticis, non item sæcularibus; idque ne longe excedamus præfixos limites. Feudum Ecclesiasticum in sensu stricto a feudo sæculari distingui debet *solo objecto*, ut illud dicatur, quod in re Ecclesiastica; hoc vero, quod in re profana constituitur; Struvius *in Syntagm. Jur. Feudal. c.* 3. §. 4.

35 Alii feudum Ecclesiasticum & illud dicunt, quod Ecclesia vel a Rege, vel a Principe, vel etiam a Privato accepit, propterea quod in hoc genere Feudi non tam consideratur persona Episcopi, aut Prælati, quam potius ipsa
36 Ecclesia; Vide Cragium *lib.* 1. *Feudor.* §. 10. sed contradicentibus mox citato Struvio ubi supra, Horn. *in Jurisprud. Feudal. c.* 3. §. 13.
37 Vultejo *in Jure Feudal. cap.* 8. *num.* 8. Et non immerito, nam hoc & sæculare esse dicitur *in cap.* 9. *de For. Compet.* ut etiam in Foro sæculari, non Ecclesiastico, agendum sit de quæstionibus, quæ circa id genus feuda exoriuntur, ut innumeros allegans firmat Lanfre-
38 din. *Respons. Eccles.* 21. *num.* 3. Diversa autem est ratio Feudi Ecclesiastici in sensu stricto, nam de eo in judicio Ecclesiastico feudali decernitur ab Episcopo; *Cap.* 6. *de For. Compet.* 39
non habito respectu Vasalli, sive Clericus, sive laicus sit, quum etiam hic in re Ecclesiastica judicio Ecclesiæ, seu Episcopi subsit.

De origine tum occasionibus Feudi Ecclesiastici in mox dicto sensu stricto, non est una 40
omnium sententia; Adi Bohemer. *in Decretal. lib.* 3. *tit.* 20. §. 1. & *plur. sequent.* qui potissimam occasionem reponit in oblatione Bonorum Ecclesiis hac intentione facta, ut rursus 41
ab iisdem in Feudum offerentibus darentur. Hujus moris mentio habetur *in Lege Bajuvariorum* apud Baluz. *tom.* 1. *Capit. p.* 95. *de anno* 630. 42

Nec convenit inter Auctores, utrum Feudum Ecclesiasticum in dubio *proprium*, an *improprium* censeri debeat. Utilis autem est hæc 43
inspectio, *nam proprium* a communi Feudorum natura haud declinat, in *improprio* vero a propria Feudi natura receditur.

Sunt qui tenent, Feudum Ecclesiasticum magis *proprium*, quam *improprium* in dubio 44
præsumendum esse; propterea quod ea semper capienda est interpretatio, quæ faveat Ecclesiæ; Confer Kloch. *tom.* 2. *consult.* 10. *num.* 57.

At qui antiquitates perscrutati sunt, deprehenderuntque primariam occasionem Feudo- 45
rum Ecclesiasticorum natam esse, ut paulo ante innuimus, ex oblationibus Bonorum factis Ecclesiis ea intentione, ut rursus ab iisdem darentur offerentibus in Feudum, tenent, Feudum Ecclesiasticum in dubio potius *improprium*, quam *proprium* dijudicandum esse: Consule Bohemer. *in Decretal. lib.* 3. *tit.* 20. §. 26. qui & aliis rationibus, iisque urgentibus hanc tuetur opinionem. Rationem hanc attulit & Garzon. 46
de Fœmin. ad Feud. recipiend. n. 126. *Quod*, scilicet, *Ecclesiæ a Summo Pontifice. & Deo defensæ non indigeant auxilio manuali vel armato, quum lacrymæ & jejunia sint arma Ecclesiæ, quæ magis congruunt fœminis, quam masculis, & illarum sint sanctiores, eoque magis acceptæ:* ex quo infert, Feuda Ecclesiastica esse promiscua. At *lepida* (ut inquit Bohemer. *loco citato*) *est hæc ratio, & ex ignorantia veterum causarum nata. Maluit tamen* Garzon. *aliquam afferre rationem, quam nullam. Forsan etiam respexit ad Feudorum horum plerumque naturam, quæ frequentius loco servitiorum militarium onus Censum præstandi adjunctum habent, qualia Feuda censualia impropria esse nemo negabit.* 47

48 Major est dissensio, num Feudum Ecclesia-
49 sticum subsit *juri Communi Feudali*. Loquor
de Feudo Ecclesiastico in sensu stricto, nam
Feudum, quod Ecclesia tenet a Laico, sub-
esse juri communi Feudali plerique conveniunt.
50 Quod vero attinet ad Feudum hoc Ecclesia-
sticum in sensu stricto, alii distinguunt inter
Feudum Ecclesiæ oblatum, & Feudum, quod
Ecclesia primordialiter ex suo allodio conces-
sit, & illic quidem, non hic jus commune
Feudorum obtinere sentiunt, & quidem qua-
tenus juri Canonico non contrarietur, ita ut
in subsidium ad jus commune Feudale sit re-
currendum; Consule hic omnino Bohemer. *in
Decretal. lib. 3. tit. 20. §. 28.*

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ concernunt illos, qui dare, & accipere, & succedere possunt in Feudum.

1 IN Feudum dare possunt omnes, & soli re-
rum suarum administrationem habentes,
textu expresso *in lib. 2. Feud. tit. 3.* ibi: *In-
vestitura Feudi non ab alio recte fit, nisi ab
eo, qui legitimam bonorum suorum administratio-
2 nem habet*; *Communis*. Etiam Plebei, & Fe-
minæ dare possunt in Feudum bona sua allo-
dialia, quorum liberam administrationem ha-
bent. De Feminis habetur textus expressus *in
cit. lib. 2. Feud. tit. 3.* ibi: *Feminam quoque
etiam novi Feudi investituram facere posse ple-
rique consentiunt*; & pro Plebeis stat ratio, quia,
ubi Juris dispositio non resistit, *Quilibet rei
suæ moderator, atque Arbiter existit*; *l. in re
mandata*, *Cod. Mandati*. Nullibi autem repe-
ritur dispositio Juris quo ad hoc Plebeis resi-
stens, quinimmo ipsi libri Feudales eis positi-
ve assistunt; dum universaliter absque ulla li-
mitatione concedunt, quod quilibet habens
bonorum legitimam administrationem possit ea
dare in Feudum, ut patet in verbis adductis
3 *sub num.* 1. Episcopi, Abbates, ac ceteri Præ-
lati, & Superiores Ecclesiastici, adhibitis re-
quisitis Juris solemnitatibus, possunt in novum
Feudum concedere bona Ecclesiæ; *Extrava-
gant. Ambitiosæ, de rebus Eccles. alienandis*,
ubi nova *Infeudatio* de bonis Ecclesiæ prohi-
betur solum fieri sine debitis Juris solemnita-
4 tibus; *Communis*. Immo Ecclesiarum Prælati
possunt etiam sine Juris solemnitatibus in Feu-
dum concedere bona Ecclesiastica ab antiquo
in Feudum dari solita, seu antiqua Feuda,
quando redeunt ad Ecclesiam, textu expresso
in lib. 1. Feud. tit. 1. ibi: *Feudum autem dare
possunt Archiepiscopus, Episcopus, Abbas, Ab-
batissa, Præpositus, si antiquitus consuetudo eo-
rum fuerit Feudum dare, & in cap. Ex parte
2. de Feudis*, ibi: *Ex parte tua nostro est Apo-
stolatui reservatum, quod sæpius dubitasti, u-
trum, cum contingit Vassallum tuum decedere,
& ad te Feudum ipsius redire, Feudum ejus
alii liceat tibi dare, quamvis juramento tenea-
ris adstrictus non infeudare de novo, Romano
Pontifice inconsulto*. Ad quod dubium inter
alia a Mediolanensi Archiepiscopo sibi propo-
sita, sic respondit Innocentius III. Summus
Pontifex: *In priori ergo casu Feudum deceden-
tis libere, si videris expedire, concedas*; *Commu-
nis*. Etiam minor potest antiquum Feudum 5
concedere, licet non possit novum, textu ex-
presso *in cit. lib. 2. Feud. tit. 3.* ibi: *Investi-
tura, quæ de veteri fit, etiam a Minore poterit
dari*; Azorius *lib. 10. de Feudis cap. 5. quæst. 8.*
Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. tit. 20. num. 48.* & alii.
Papa noviter assumptus in summum Ponti- 6
ficem debet promittere, & jurare de non in-
feudandis Civitatibus, Oppidis, & Locis San-
ctæ Rom. Ecclesiæ, & post Coronationem de-
bet suis litteris confirmare. Sic statuit S. Pius
V. in Constit. 35. incip. *Admonet* §. 9. quam
Constitutionem confirmarunt Pontifices succes-
sores, Greg. XIII. Const. 3. incipien. *Inter ce-
tera*, Sixtus V. Constit. 26. incipien. *Quanta*;
Gregor. XIV. Constit. 1. incipien. *Romanus
Pontifex*, Innocent. IX. Constit. 1. incipien.
Quæ ab hac Sancta Sede. Hujusmodi infeuda- 7
tiones consulentes, easque Summo Pontifici
per se, vel per alium insinuantes, vel sua-
dentes Excommunicationis pœnam, ac læsæ
Majestatis etiam in primo capite, & confis-
cationis bonorum, privationisque Dignita-
tum, ac Beneficiorum eo ipso incurrunt. S.
Pius V. in cit. Const. incip. *Admonet* §. 3.
Cardinales in assumptione pilei, & Sede va- 8
cante in Conclave jurare debent prædictam
Constitutionem observare, eique non contra-
venire, nec Pontificibus contrafacientibus con-
sentire, nec absolutionem a juramento pete-
re, nec oblatam, aut concessam acceptare.
S. Pius V. in cit. Constit. *Admonet* §. 9. Ci- 9
vitates, Oppida, & Loca S. Romanæ Eccle-
siæ, etiam infeudari, seu alienari solita, ad
Sedem Apostolicam quomodolibet devoluta,
& pro tempore devolvenda, eo ipso Cameræ
Apostolicæ absque alia declaratione incorpo-
rata censentur. S. Pius V. in cit. Constit. *Ad-
monet* §. 2. Et etiam antequam devolvantur. 10
non obstante declaratoria contraria Gregorii

XIV.

XIV. facta in Consistorio secreto Romæ apud S. Marcum *die Vener.* 13. *Septembris* 1591. quia postea Innocent. XI. constit. 1. incip. *Quæ de hac Sancta Sede* §. 4. definivit dicta Constitutione S. Pii V. prohiberi quamcumque infeudationem, & alienationem Civitatum, & Locorum eidem Sedi tam immediate, quam mediate subjectorum, non solum post eorum devolutionem, sed etiam antequam devolvantur, & quamcumque in perpetuum, vel ad tempus prorogationem, & extensionem infeudationum, & concessionum hujusmodi nondum finitarum, ipsorumque incorporationem quo ad effectum impediendæ alienationis, prorogationis, & extensionis hujusmodi, non a die eorum devolutionis, sed a die ipsius Constitutionis, & etiam antequam devolvantur, factam censeri, & *in* §. 5. præcepit S. Pii V. Constitutionem jurari debere juxta prædictam declarationem.

11 Dictam Bullam S. Pii V. ut præfertur, declaratam ab Innocentio IX. confirmavit, & innovavit, seque servaturum promisit, ac juravit Clemens VIII. Constit. 1. incip. *Ad Romani Pontificis*; ubi etiam *in* §. 9. declarationem Gregorii XIV. tamquam destruentem S. Pii Constitutionem, alienandique occasionem præbentem, ac minime necessariam revocavit, & annullavit, perinde ac si numquam emanasset, declarans eadem S. Pii V. Constitutione prohiberi Civitatum, & Locorum in ea contentorum, tam quæ numquam antea in Feudum concessa, quam quæ alias sæpius infeudata, ac postmodum devoluta, aut etiam nondum devoluta fuerunt, infeudationes, & prorogationes investiturarum etiam ex causa necessitatis, aut evidentis, & veræ utilitatis factas, & faciendas, ut latius *in eadem Bulla* §. 8. Idque exemplo firmavit, dum Ducatum Ferrariæ devolutum, sub Ecclesiæ ditione reposuit, & sub dispositione Bullæ Pianæ comprehendi voluit, ut in Constit. 2. incip. *Sanctissimus*, & confirmavit Urbanus VIII. Constit. 4. incip. *Sacrosancti*, & Innocentius X. constit. 3. incip. *In supremo*, & alii, ut patet expresse in Regula 64. Cancel-

12 lariæ. Unde supradictis stantibus, clarum est hodie Papæ non licere quemquam investire de Feudo nondum aperto, & sic dispositio *cap.* 1. *Qui success. Feud. dare tenean.* & cap. *Ex part.* 2. *de Feudis*, quatenus permittit, ut infeudari possint bona Feudalia ad Ecclesiam devoluta, juramento non obstante, locum non habet in summo Pontifice, sed tantummodo in inferioribus Prælatis. Forma enim juramenti, qua se obstrinxit Papa, est longe diversa a juramento de non infeudando, quo se adstringunt Prælati inferiores in terminis dicti cap. *Ex parte* 2. *de Feudis*, ut expresse dicit Fagnanus *ibid. num.* 35.

Feudum accipere potest quilibet, qui nominatim non reperitur prohibitus *lib.* 2. *Feud.* 13
tit. 3. ibi: *Personam investituram accipientis non distinguimus; nam etiam servus investiri poterit.*
Hinc Feudum accipere potest etiam Femina; 14
lib. 2. *Feud. tit.* 23. §. *final.* & *tit.* 30. & patet experientia, cum passim videantur etiam
Feminis Feuda concedi. Etiam Minorennis, 15
& Pupillus, quia Minorennis, & Pupillus, etiam absque Tutore, vel Curatore potest conditionem suam meliorem facere, & consequenter Feudum acquirere, *arg. cit. lib.* 2. *Feud. tit.* 3. & *in princ. Instit. de Auctorit. Tutor.* ibi: *Namque placuit meliorem quidem conditionem licere eis (pupillis) facere, etiam sine Tutoris Auctoritate, deteriorem vero non aliter,*
quam cum Tutoris auctoritate. Etiam Superior 16
potest accipere Feudum ab inferiori, *arg. cit. lib.* 2. *Feud. tit.* 3. & *l.* 14. *ff. de jurisdict.* In tali tamen casu Superior potest alium substituere ad servitia præstanda, ut docet experien-
tia, & tenet *Communis*. Item etiam Clerici 17
Feuda accipere possunt, *lib.* 2. *Feud. tit.* 40. §. *final. cap. Ex transmissa* 6. & *cap. verum* 7. *de Foro competent.* ut patet experientia, præsertim in Germania, ubi Episcopi, & Abbates ut plurimum habent Feuda imperialia, ob quæ Imperatori, tamquam Domino directo, in Bello servitia personalia per alios præstant. *Communis*.

Succedunt in Feudis primo loco Descenden- 18
tes Filii, & Nepotes, *lib.* 2. *Feud. tit.* 11. *prin.* ibi: *Mortuo enim eo, qui beneficium tenebat, prima causa liberorum est, filiis enim existentibus masculis, vel ex filio nepotibus, vel deinceps per masculinum sexum descendentibus, ce-*
teri removentur agnati. *Communis*. Servatur 19
autem hic ordo succedendi, ut si plures sint, Filii succedant æqualiter in capita, nepotes vero cum Filiis concurrentes, in stirpes loco Patris Defuncti, jure nempe repræsentationis, *lib.* 1. *Feud. cap.* 8. ibi: *Si quis decesserit filiis superstitibus, succedunt filii æqualiter, vel Ne-*
potes ex filio Patris sui. *Communis*. Filii 20
æqualiter succedunt, quamvis sint ex diverso matrimonio, *lib.* 1. *Feud. tit.* 1. §. 1. ibi: *Quod hodie ita statutum habetur, ut ad omnes*
æqualiter filios pertineat. *Communis*. In Feu- 21
dis individuis, ut sunt Marchionatus, Comitatus, Ducatus &c. solus Primogenitus succe-

 dit,

Catalogo Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt; & apud alios, ex quibus sunt hæc nostra collecta.

114 Quamvis tamen non omnes conveniant quoad diem sui decessus, & Festivitatis, aliis, inter quos dictus Ferrarius *loc. cit.* assignantibus ad diem 23. Maii, & aliis ad diem 25. ejusdem Maii, ut Veronæ coli asserit idem Ferrarius, aliis ad diem 22. ut rectius ex multis dicti Bollandiani *loc. cit.* insuper referentes, quod in Missali Mediolanensis Ecclesiæ anni 1522. & in Breviario ejusdem Ecclesiæ anni 1539. & 1560. secundum institutionem S. Ambrosii in Kalendario præfixo ista leguntur: *XI. Kalendas Junii S. Bovi Confessoris*, qui & Bovus appellatur, Laudæ Pompejæ, & Viqueriæ, & passim alibi, tum in Officio, tum Missa de Communi Confessoris non Pontificis primo loco. Et discrepent insuper Scriptores quoad locum, in quo ipsius Sancti Corpus quiescat, aliis volentibus, ut supra, ipsum quiescere Viqueriæ, aliis autem Papiæ: Qui tamen facillime conciliari, possunt si asseratur, primitus fuisse quidem sepultum Viqueriæ, & ibidem per multum temporis quievisse, ubi adhuc in præsentiarum existit maximo cultu venerata insignis ejus Reliquia in Ecclesia præclarissimorum PP. Capuccinorum ipsi Sancto sacrata; & ob ingruentium bellorum pericula, & hostiles incursiones Papiam translatum, ac multis evolutis annis fuisse ibidem in Ecclesia S. Apollinaris repertum in arca lapidea die 6. Februarii cum ejusmodi inscriptione: *Hic requiescit Corpus S. Bobonis*; multis luminaribus statim in ea Basilica, ac Stella supra tectum visis, ut ex aliis tradit dictus eruditissimus Ferrarius *loc. cit. in fine*.

115 Viqueriæ autem nihilominus recitantur sequentes Orationes mihi illinc fideliter transmissæ, una cum pia ipsius Sancti Imagine impressa, & inscriptione adjecta.

Oratio S. Bovi Conf. 22. Maii.

Propitiare nobis, quæsumus Domine, famulis tuis per hujus Sancti gloriosi Confessoris tui Bovi, qui in præsenti requiescit Ecclesia, merita gloriosa, ut ejus pia intercessione ab omnibus semper protegamur adversis. Per Dominum &c.

Alia Oratio ejusdem.

Deus, qui in præclara S. Bovi Confessoris tui inventione præfulgidam de Cœlis stellam visibiliter radiare fecisti, ut ipsum in S. Apollinaris Ecclesia vere requiescere demonstrares: concede propitius, ut quod a Te suppliciter petimus, ejus pia nobis intercessione donetur. Per Dominum &c.

Inscriptio vero supradictæ ipsius Sancti Imaginis adjecta, hæc est.

Immagine di S. Bovo Confessore, e Protettore dell' Insigne Luogo di Voghera, e difensore delli Armenti, una Reliquia del quale è con ogni riverenza collocata nella Chiesa de' Padri Cappuccini del detto Luogo, quale divotamente viene da Popoli adorata, e tale Immagine è dedicata alla gloria di Dio, ed al merito dello stesso Santo, che ci preservi li bestiami, ed armenti, e ci difenda da ogni male.

Can. Graminca scul. super lic. 1717.

Supplementa Auctoris.

Festi dies in pietatis operibus, non in negotiis sæcularibus sunt transigendi. Benedictus XIV. tom. 1. Constit. 144. incip. *Ab eo tempore* §. 17. Festi dies non sunt omnes æque solemnes. Idem *ibid.* §. 7. Festorum dierum observantia arctiori præcepto fuit in lege veteri injuncta, quam nunc in Ecclesiasticis legibus. Idem *ibid.* §. 10. Festis diebus prohibentur mercatus rerum venalium. Nundinæ vero tolerantur sub certis conditionibus, nempe ut ipsis diebus Festis tempore nundinarum occurrentibus apothecæ claudantur, & Religioni, ac pietati opera detur. Idem *ibid.* & Constitut. 105. incip. *Paternæ Caritatis*, in qua, ut in Civitate Senogalliensi tempore nundinarum diebus Festis de præcepto a servilibus operibus abstineatur, prorogatur tempus ad dictas nundinas per alios quinque dies peragendas. 116 117 118 119 120 121

* In Diœcesi, ubi adest consuetudo exercendi artem barbitonsoriam, etiam die festo, permitti potest; sed tantummodo definitis diebus, non vero omnibus. Benedict. XIV. *Institut. Ecclef.* 43. *per tot.* Opus est tamen servile, nec nisi ex consuetudine tolerandum; *ibid.* §. 2. 122

Opera servilia diebus festis prohibentur, ne ruralibus quidem exceptis. Conceduntur tamen, si urgeat vera & non affectata necessitas. Affectata vero illa diceretur, in qua opera, quæ diebus præcedentibus fieri possent, ad diem festum transferentur. Petenda est tamen a Superiore facultas, si quid insurgat necessitatis. 123

tatis. Hanc vero facultatem dare solet Episcopus Parochis ruralibus in ordine ad opera agrestia, qualia se haberent oneratio planstrorum, collectio frugum, & fructuum; herbam secare, colligere fœnum, quando periculum imminet veræ tempestatis, vel quando die sequenti transferenda sunt in Civitatem, nec posset commode id differri. *Institut. Eccles.* 55. §. 33. *& seqq.*

Molitores non possunt molitioni incumbere, etiamsi molendinum aqua, vel vento, seu jumentis volvatur; non possunt, inquam, seclusa consuetudine, vel necessitate: quæ necessitas si adsit, in Diœcesi Bononiensi facultas non a Parocho, sed ab Archiepiscopo conceditur, *ibid.* §. 27.

124 Piscatio inter opera servilia, die festo vetita, referenda est; si tamen necessitas urgeat piscandi, eo quod statis anni diebus fiat transitus piscium, quo elapso temporis articulo piscatio eorum nulla fieret; tunc pauperioribus piscatoribus datum est, ut operi illi incumbere possint, dummodo id non præstent die Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Paschatis, Ascensionis, Pentecostes, & Corporis Christi, juxta ac olim concessum fuit Trevirensibus ab Alexandro III. de Synodo Diœc. *lib.* 13. *cap.* 18. 10. *nov. edit.* *

125 Festi dies in Ecclesiis non Parochialibus ita sunt celebrandi, ut non avertatur populus ab Ecclesia Parochiali. Idem Constitut.
126 42. incip. *Et si minime* §. 15. Festi dies Ecclesiæ Latinæ observari debent a Græcis degentibus in Italia, & insulis adjacentibus. Idem Constitut. 57. incip. *Et si Pastoralis* §. 9.
127 Festorum dierum distributio per annum juxta Kalendarium Gregorianum ab Italo-Græcis est servanda. Idem *ibid.*

128 Festorum dierum imminutio communiter expetita, absque Episcoporum consensu a Pontifice declaratur non statuenda. Idem in cit.
129 Constitut. *Ab eo tempore* §. 15. Festorum dierum reductio conceditur pro nonnullis Diœcesibus Hispaniæ. Idem Constitut. 62. incip.
130 *Cum sicut*. Festorum dierum reductio conceditur pro Diœcesi Niciensi cum conditionibus opportunis adhuc in ipsis Sacrum audiendi.
131 Idem Constitut. 128. incip. *Inter sollicitas*. Festi dies æstivis mensibus occurrentes infra hebdomadas, ad dies Dominicos transferuntur pro nonnullis locis Regni Poloniæ ob agriculturæ necessitatem. Idem Constitut. 138. incip. *Nuper*. Excepto Festo Assumptionis B. M. V. idem *ibid.* Et nihil immutato quoad ordinem Divinorum Officiorum. Idem *ibid.*

Festorum dierum imminutio ab Urbano VIII. 132
olim facta assignatur a Benedicto XIV. tom. 2. Constitut. 63. incip. *Non multi menses*. Nova 133
eorumdem imminutio a multis Episcopis, aliisque gravibus viris optatur. Idem *ibid.* Pon- 134
tifex nihil decreturus sine consilio, rationes in utramque partem colligit, & varios illius exequendæ modos demonstrat in peculiari dissertatione, quæ per Ecclesias fuit transmissa. Idem *ibid.* Acceptis quadraginta diversi Or- 135
dinis Consultorum sententiis, ex consensione majoris partis nihil generaliter præcipere statuit, sed peculiarem Episcoporum instantiam expectare. Idem *ibid.*

Modum vero illum sibi servandum propo- 136
nit, quem Tarraconensis Concilii Patres excogitarunt, ipsisque petentibus Benedictus XIII. approbavit; Ut scilicet firmum remaneat præceptum audiendi Missam, sed liceat in aliquibus Festis opera servilia exercere. Idem *ibid.* 137
Dissensiones inter doctos viros diversa sentientes exortæ cum in Ecclesiasticæ pacis perturbationem vergerent, a Pontifice sedantur, interdicta scriptorum quorumcumque publicatione super hujusmodi reductionis negotio sub gravissimis pœnis, ac Censuris Papæ reservatis, ne quis in posterum libros, scripturas, vel alia opera quæcumque audeat typis imprimere, seu aliter in lucem edere, in quibus de imminutione dierum Festorum de præcepto, sive pro ea, sive contra eam, agatur. Idem *ibid.*

Festorum aliquot dierum observantia in Re- 138
gno Siciliæ citra Pharum, & in Diœcesibus Messanensi, & Panormitana reducitur juxta methodum supra expositam. Idem tom. 2. Constitut. 65. incip. *Cum sicut quadam*. Fe- 139
stis diebus personatos incedere fideles in universa ditione Ecclesiastica prohibetur. Idem Constitut. 45. incip. *Inter cætera*. Item circumforanei saltatores, scurrones, & hujusmodi saltem matutinis horis, & ante expleta Officia Vespertina populum detinere vetantur. Idem *ibid.*

Hic juvat adducere Catalogum italico idio- 140
mate impressum de' Vescovi, e Diocesi, che sinora, cioè fino all' anno 1748. hanno ricercata, ed eseguita la facoltà di sminuire le Feste di precetto, quanto sia per potere attendere alle opere servili.

Ne'

Ne' Regni delle Spagne.

LE CITTA' E DIOCESI

Di Ceuta.
Di Siviglia.
Di Mondognedo.
Di Malaga.

Per istanze fatte dal fu Re Cattolico FILIPPO V.

LE CITTA' E DIOCESI

Di Vagliadolid.
Di Salamanca.
Di Jaen.
Di Calahorra.
Di Olivares.

LE CITTA' E DIOCESI

Di Compostella.
Di Placenzia.
Di Tuy.

LE CITTA' E DIOCESI

Di Guadix.
Di Huesca.
Di Tervel.
Di Balbastro.
Di Tarazona.

LE CITTA' E DIOCESI

Di Saragozza.
Di Pamplona.
Di Albarazin.
Di Jacca.
Di Oviedo.
Di Tudella, e Villa di Fiteto Nullius.

La Città e Diocesi di Cadice.
Alcuna Università della Diocesi di Badajoz.

IN FIANDRA.

La Città e Diocesi d'Ipri.

IN SARDEGNA.

La Città e Diocesi di Cagliari.

IN POLONIA.

Le Città e Diocesi

Di Cracovia.
Di Vilna.
Di Posnania.
Di Uladislavia.

IN GERMANIA.

Le Città e Diocesi

Di Liegi.
Di Basilea.

IN SICILIA.

Le Città e Diocesi

Di Siracusa.
Di Patti.
Di Girgenti:
Di Cefalù.

NELLO STATO ECCLESIASTICO.

Le Città e Diocesi

Di Fermo.
D'Ascoli.
Di Montalto.
Di Ripa Transona.
Di Ferentino.
Di Sezza.
Di Terracina.
Di Piperno.

IN TOSCANA.

Le Città e Diocesi

Di Pienza.
Di Massa di Siena.
Di Montalcino.
Di Chiusi.
Di Grosseto.
Di Soana.

NEL CONTADO DI NIZZA.

La Città e Diocesi di Nizza.

Sic expresse in fine Libri *Raccolta di Scritture*, sub dat. *In Lucca* 1748.

Additiones ex aliena manu.

Quatuor potissimum hic sunt discutienda. 141
I. Quis possit indicere dies festos? II. Quid importet observatio dierum Festorum? III. Quis possit dispensare super observatione dierum festorum? IV. Quis animadvertere possit in Violatores dierum Festorum?

Ad primum quod attinet, Potestati sæculari jus haud est indicendi hos, de quibus agimus, dies festos; Capon. *discept.* 208. *nu.* 25. *Cortiad. decis.* 171. *num.* 8. & *sequent.* Jus hoc est Summi Pontificis in toto Orbe, & Episcopi in sua Diœcesi. Non ignoro quod sunt, qui autumant, Episcopum post Constitutionem Urbani VIII. haud posse amplius dies festos indicere; Capon. *dict. discept.* 208. *num.* 36. Ven- 142

Ventriglia *in Prax. Jur. Eccles. part.* 1. *adnot.*
143 16. §. 1. *num.* 3. Sed posse alii, & quidem rectius, sentiunt: *quum* (ut ait Romaguer. *ad Synodal. Gerunden. lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 1. *n.* 11.) *textualiter in ea solum legatur admonitio facta Episcopis, ut se abstineant publicare novas festivitates ultra in dicta Constitutione præscriptas, non autem clausula aliqua facultatem eis de jure competentem abdicant*. Confer etiam Gonzal. *in cap. final. n.* 17. *de Feriis*.

144 Debet vero Episcopus dies festos indicere, cum consensu Cleri. An item adhibere debeat
145 consensum Populi, controversia est. Adhibere utique debere de jure, vigore mox dicti *cap. final. de Feriis*, nequaquam vero de consuetudine, quæ jus in hac parte abrogavit, tenent Romaguer. *ubi supra num.* 12. Fagnan. *in cit. cap. final. num.* 31. *& sequent. de feriis*, Zypæus *in nov. jur. pontific. tit. de feriis n.* 3. Cortiad. *dict. decis.* 171. *n.* 16.

146 Hinc autem patet quid sententiendum sit de propositione illa generali ab Auctore *num.* 10. his verbis firmata: *Festa de præcepto servanda institui non possunt invito Populo*. Si enim intellexit Auctor de diebus festis indictis a Summo Pontifice, manifesto erravit, quum Summus Pontifex adhibere haud teneatur consen-
147 sum Populi. Sin autem de diebus festis intellexit ab Episcopo indictis, improbari nequit, quum sint & hodie qui sentiant, teneri Episcopum adhibere consensum Populi.

148 Tametsi autem Potestas sæcularis indicere haud valeat dies festos, potest tamen dies festos a Summo Pontifice, vel Episcopo indictos munire adjectione pœnæ; Fagnan. *in c. Conquestus cum.* 72. *de feriis*, Pignatell. *consult. Canon. tom.* 1. *consult.* 8. *num.* 2. Beller. *disquisit. Cleric. tit. de fav. Cler. real.* §. 5. *n.* 101. Barbos. *de offic. & potestat. Episcop. allegat.* 105. *num.* 42.

149 Quod concernit secundum, duo observantia festorum importat præcepta: alterum *affirmativum* audiendi Missam; *negativum* alterum cessandi ab operibus servilibus. Plures circa utrumque hoc præceptum occurrunt quæstio-
150 nes. De piscatione præsertim disputatur, an ea veniat sub præcepto negativo? Vide si lubet Romaguer. *ad Synodal. Gerund. lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 5. *per tot.*

151 Quoad tertium, solius superioris Ecclesiastici est dispensare super observatione dierum festorum. Potestati sæculari minime est jus hoc; Pignatell. *Consult. Canon. tom.* 1. *consult.* 8. *n.* 3. Pilaja *decis. Canon. lib.* 1. *decis.* 7. *n.* 98.
152 An autem dicta dispensatio gratis, & quibus in casibus concedi debeat, tradunt Capon. *discept.* 211. & rursus *discept.* 212. utrobique *fere per tot.* Barbos. *de Paroch. cap.* 16. *per tot.*

Restat, ut de quarto, & ultimo disseratur. 153
Porro separandi sunt ii, qui ratione personæ subjecti sunt Episcopo; nam hos punire non potest nisi ipse Episcopus ob violationem dierum festorum. Quoad vero cæteros, locum esse præventioni inter Judicem Ecclesiasticum, aut sæcularem post Constitutionem Sancti Pii V. tenent Capon. *discept.* 208. *num.* 27. Tondut. *de Prævent. part.* 2. *cap.* 29. *num.* 38. *& seq.* Nicol. *Lucubrat. Canon lib.* 2. *tit.* 9. *n.* 6. Romaguer. *ad Synod. Gerund. lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 1. *num.* 21. qui *num.* 22. subdit: *Non tamen si ab Episcopo, aut alio ad quem spectat, verbo, aut scriptis sit data licentia laborandi in talibus diebus, nam tali casu non possunt Potestates sæculares eos punire, etiamsi non exhibeantur tales licentiæ*.

Verum si violatio versetur circa præceptum 154
non *negativum*, sed *affirmativum*, congruentius videtur, ut procedat unus Judex Ecclesiasticus, non item Judex sæcularis; Rousseand de la Combe *in sua Jurisprudentia, Canonica, verb. Festi dies, num.* 7.

FEUDUM.

ARTICULUS I.

Feudum quo ad ea, quæ concernunt ejus Originem, Naturam, & Divisionem.

Unde originem trahat Feudum, controver- 1
titur inter Doctores. Aliqui enim cum Zoesio *in l.* 2. *verb. Curias, ff. de origine Juris*, & Cujac. *in Comment. ad l. Feud. in princ.* volunt Feuda originem habere ex antiquo Romanorum Jure. Alii cum Luca de Penna *in l. Quicumque, C. de omni agro desert. l.* 11. sustinent Feuda cœpisse tempore Justiniani. Alii dicunt, Feuda a Gallis ad Germanos, Italos, Hispanos, & alias Europæ Provincias venisse, ut potest videri apud Fachin. *lib.* 7.
cap. 1. Communior tamen, ac probabilior te- 2
net Feuda originem habere, ac primitus concessa fuisse a Longobardis, qui Italiam occuparunt, diuque possederunt, quorum Feudorum consuetudines Obertus de Orto, & Gerardus reduxerunt ad earum legum Feudalium for-

formam, quam habemus, ut testatur Card. de Luca *lib.* 1. *de Feudis disc.* 2. *num.* 5. Fachin. *lib.* 7. *cap.* 1. Harprecht. in *annotat. ad Jul. Clar. in* §. *Feudum q.* 1. *num.* 11. Engel. *lib.* 3. *decret. tit.* 20. *num.* 1. Reiffenstuel *ibidem num.* 3. & complures alii. Et ratio est, quia in libris Feudorum sæpius fit mentio Longobardorum, & legum Longobardicarum, ut in *lib.* 2. *tit.* 1. *de Feudi cognitione*. Item *lib.* 2. *tit.* 8. *de Investitura*, rursus *lib.* 2. *tit.* 58. *de Notit. Feud.* & sæpe alibi. Tum quia multa vocabula Feudalia arguunt linguam Longobardorum, velut Morgenatica, Marchia, Marchio &c. Fachin. *lib.* 7. *controv. cap.* 1. Harprecht *loc. cit.* Engel *loc. cit.* & alii.

3 Feudi nomen derivatur a Fide seu Fidelitate, *lib.* 2. *Feud. tit.* 3. *Per quos fiat Investitura*, ibi: *Cum a Fidelitate Feudum dicatur, vel a Fide*. Natura enim Feudi proprie est obligare Feudatarium, ut specialem exhibeat fidelitatem erga Dominum suum directum, cujus est Vassallus, *cit. lib.* 2. *Feud. tit.* 3. *Per quos fiat Investitura*, ubi sic dicitur: *Nulla investitura debet ei fieri, qui fidelitatem facere recusat*; Sic Rosental *cap.* 1. *de Feud. conclus.* 7. *lib.* 1. Engel *lib.* 3. *decretal. tit.* 20. *num.* 2. & alii communiter.

4 Feudum proprie dictum est res immobilis alicui, quoad dominium utile, liberaliter, & perpetuo concessa sub onere fidelitatis, & obsequii personalis præstandi. *Est in re communis*, & habetur clare *ex* §. *fin. l.* 2. *Feud. cap.* 23. ubi ita describitur: *Est beneficium illud, quod ex benevolentia ita datur alicui, ut proprietas quidem rei immobilis beneficiatæ penes dantem remaneat, ususfructus vero illius rei ita ad accipientem transeat, ut ad eum heredesque suos Masculos, sive Feminas (si de his nominatim dictum sit) in perpetuum pertineat ad hoc ut ille, & sui heredes fideliter Domino serviant*.

5 Dicitur primo *res immobilis*, ut denotetur, quod res mobilis Feudum esse nequit, *arg. cit.* §. *fin. lib.* 2. *Feud. cap.* 23. ibi: *Rei immobilis*. Nomine autem Rei immobilis non tantum veniunt res corporales, & solo cohærentes, ut Castra, & prædia, sed etiam Jura incorporalia, quæ immobilibus accensentur, ut Jura piscandi, venandi, jurisdictionem exercendi, vectigalia accipiendi, & similia; *arg. l.* & §. *fin. Cod. de præscript. longi temp.* juncta *Clem.* 1. *de rebus Eccl. alien. vel non*. Sic etiam census, & redditus annui, *Clement. Exivi* §. *Cumque annui de V. S.* ibi: *Cumque redditus annui inter immobilia censeantur a Jure*. Dici-

6 tur secundo *Quoad Dominium utile*, ut denotetur, Dominium directum, seu proprietatem remanere penes Dominum, qui Feudum concedit, *arg. cit.* §. *fin. lib.* 2. *Feud. cap.* 23. ibi: *Ut proprietas quidem rei immobilis beneficiatæ penes dantem remaneat*. Dicitur tertio *Li- 7 beraliter*, ut denotetur, Feudum proprie dictum esse *beneficium ex benevolentia*; ut dicitur *in cit.* §. *fin. l.* 2. *Feud. cap.* 23. per quod differt ab Emphyteusi, in qua Domino directo ab Emphyteuta præstari debet canon annuus. Unde, si etiam in Feudo annua pensio constituatur, prout interdum fieri solet, tunc non est Feudum proprium, sed solum improprium. Non est tamen de substantia Feudi, ut mere gratuito fiat, nam etiam Feudum emi posse constat ex *c. Unico, de Beneficio fratris*. Dummodo minori pretio ematur, ut adhuc speciem Beneficii retineat. Dicitur quarto *Perpetuo*, ut denotetur, quod Feuda proprie dicta non præcise ad certum tempus, vel generationem, uti aliquæ Emphyteuses, sed perpetuo conceduntur, ita ut ad Feudatarium, & ejus heredes in perpetuum pertineant, ut expresse habetur *in cit.* §. *fin. l.* 3. *Feud. cap.* 23. Dicitur quinto *sub onere fidelitatis, & obsequii personalis præstandi*, ut denotetur, quod principale onus, & obligatio Feudatarii est, ut Domino directo, a quo tantum beneficium accepit, & sit fidelis, & numquam aliquid contra eum machinetur, sed potius consilio, & auxilio adjuvet, præsertim eundem ad bellum personaliter sequatur, vel alium sui loco Domino acceptabilem mittat, vel dimidium redditus Feudi unius anni Domino subministret pro belli expensis; *l.* 2. *c.* 55. §. 1. *de Probibita Feudi alienatione*.

10 Feudum dividitur primo in Feudum proprium, & improprium. Feudum proprium est illud, quod in omnibus veram naturam Feudi retinet, juxta descriptionem, & explicationem supra datam, & simpliciter, & pure conceditur nulla temporis aut servitiorum facta determinatione, §. *penul.* & *ult.* C. *Quid sit Investitura*: & *de concess. recti Feudi*. Item *c.* 1. *Quibus modis Feud. constit. potest*, Calv. *Lexico Juridic. verb. Feud.* Feudum improprium est illud, in quo per pacta specialia, seu Investituram specialem a propria natura Feudorum recessum est. Feudum enim improprium censetur, quod conditionibus, vel obsequiis nominatim definitis est alligatum; *c.* 1. *de not. Feud.* & §. *fin. de cap. cur. vendi*; Calvin. 11 *loc. cit.* In dubio autem omne Feudum præsumitur rectum, & proprium, & si forsan in uno degeneret, in reliquis tamen adhuc pro-

propriam

priam naturam retinet; *c. Unico, de Feudo non habente propriam naturam*; Engel *loc. c. sub*
12 *num.* 6. Secundo, dividitur Feudum in Regale, & non Regale. Feudum Regale est, quod ab Imperatore, vel a Rege conceditur cum annexa Regali Dignitate, idest cum Jure Regalium: hujusmodi Feuda sunt Regnum, Electoratus, Ducatus, Principatus, Marchionatus, Comitatus, & cetera id genus honoris beneficia; *arg. lib.* 1. *tit.* 14. *de Feud. cap.* 1. *Quis dicatur Dux*; Calv. *loc. cit.* Vultejus *de Feudis cap.* 8. *num.* 10. & alii passim. Non Regale est, quod Personam accipientis quidem nobilitat, absque tamen Jure Regalium; *arg. cit. num.* 1. *tit.* 14. *Feud. c. unic. Qui Feudare possunt*; Calv. *loc. cit.* Vultejus *loc. cit.* Engel *l. c. num.* 10. Reiffenstuel *lib.* 3. *decr. tit.*
13 20. *num.* 19. & alii. Tertio dividitur Feudum in Nobile, & Ignobile. Feudum Nobile est illud, quod accipientis Personam nobilitat, vel si prius fuit, Nobilem ostendit, ut cum ab Imperatore, vel alio Supremo Principe conceditur; *c.* 1. *Quis dicatur Dux*. Feudum Ignobile est, quod a plebe, vel privatis personis dari solet, quæ ex defectu potestatis nullam nobilitatem conferre possunt Feudum ab ipsis accipientibus; *cap.* 1. *de his, qui Feudum dare possunt*, & *arg. lib.* 2. *Feud. Tit.* 10. & 53. Calvin. *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit. n.* 18. Vultejus *loc. cit. num.* 9. & alii.

14 Quarto dividitur Feudum in Ligium, & non Ligium. Feudum Ligium est illud, pro quo Vassallus ita strictam fidelitatem jurat uni Domino, ut ei militare, & servire teneatur contra quemcumque alium; *cap.* 2. *de Feudo Ligio lib.* 2. *tit.* 99. *de Feudo Ligio*. Unde hoc nomen *Ligium* videtur derivatum a *ligando*, seu verbo *Ligo*, quod fœdus, & societatem arctissimam significat; Calvin. *loc. cit.* verb. *Ligius homo*; Engel *loc. cit. num.* 11. Reiffen-
15 stuel *loc. cit. num.* 20. Hinc non potest quis a duobus Regibus Feuda Ligia accipere; *arg. cit. lib.* 2. *tit.* 99. *de Feudo Ligio*, Glossa *in Clement. Pastoralis, verb. Homo Ligius, de re judicata*. Impossibile enim est promittere fidelitatem duobus contra quemcumque, cum hoc ipso quod uni jam promiserit fidelitatem contra quemcumque nullo excepto, necessario alter a fidelitate videatur exclusus; Clarus §. *Feudum quæst. num.* 11. Engel *loc. cit.*
16 *n.* 11. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 21. Hujusmodi Feuda Ligia non nisi a Supremis Principibus Superiorem non agnoscentibus dari possunt, alias enim necessario Superior dantis in juramento fidelitatis excipi deberet, sicuti semper censetur exceptus in quovis Feudo Ligio Romanus Pontifex, eo quod contra ipsum nullum fidelitatis juramentum præstari possit; *arg. c. Venientes* 19. *de jurejurando*, ibi: *Cum prædictum juramentum vos excusare non possit, in quo debet intelligi jus superioris exceptum*. Feudum non Ligium est illud, pro quo Vas- 17
sallus ita jurat, & debet fidelitatem Domino, ut tamen alicui alteri in eadem, vel simili causa fidelitatem debitam præstare valeat. Unde potest quis duo, vel plura Feuda non Ligia a diversis Regibus, & Principibus accipere, dummodo in nullo fidelitatem contra Dominum aliquem Feudi juret; *Sic praxis communis*.

Quinto, dividitur Feudum in Ecclesiasticum, 18
& Sæculare, seu Laicale. Feudum Ecclesiasticum est, quod ab Ecclesiasticis Prælatis de bonis ad Ecclesiam spectantibus datur alicui sive Clerico, sive Laico; Vultejus *de Feud. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 19. Engel *loc. cit. num.* 9. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 15. & alii *communiter*. Feudum sæculare, seu Laicale est, quod a Principibus, vel aliis Dominis Sæcularibus, aut etiam a Clericis, de bonis tamen patrimonialibus, & sæcularibus datur. Unde pro cognoscendo an aliquod Feudum sit Ecclesiasticum, vel Sæculare, debet spectari non tam Persona Feudum concedens, quam res ipsa in Feudum concessa, ita ut, si res sit Ecclesiastica, seu proprie ad Ecclesiam pertinens, Feudum quoque erit Ecclesiasticum, etiamsi Laico sit concessum; & e contra, si res sit Laicalis vel Sæcularis, ipsum quoque Feudum erit Laicale, vel Sæculare, etiamsi concedatur Personæ Ecclesiasticæ, sive ipsimet Ecclesiæ, vel Monasterio; *arg. cap. Ex transmissa* 6. *de Foro competent.* Unde multi Episcopi, & Prælati 19
Ecclesiastici, qui specialia Territoria in Feudum ab Imperatoribus acceperunt, ratione istorum Territoriorum considerantur ut ceteri Vassalli Sæculares Imperatorum, & coram eis in causa Feudali comparere, & judicari debent, eo quod universaliter quæstiones Feudales per Dominum Feudi terminentur; *cap. Ex transmissa* 6. & *cap. Verum* 7. *de Foro competent.* Andreas Gailus *lib.* 1. *observ.* 30. *n.* 4. & *sequent.* Engel *loc. cit. num.* 9. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 16. & alii cum Fagnano *lib.* 2. *decretal. in cap. Verum* 7. *de Foro competent. n.* 1. 10. & 12.

Sexto, dividitur in Feudum novum, & an- 20
tiquum. *Feudum novum* est, quod Vassallus possessor non ab aliquo antecedente vi successionis, sed ab ipsomet Domino primum accepit,

pit, & cœpit in sua Persona. *Feudum antiquum* est, quod prius jam ab alio ascendentium acquisitum per successionem ad alios devolvitur; *cap.* 1. *de succes. Feud. c.* 1. *de succes. frat. & grad. succed. in Feud. cap.* 1. *de natur. success. Feud. cap.* 1. §. *novam* : *Quot testes sint necess. & cap.* 1. *de frat. de novo Benefic. Invest.* Calvin. *loc. cit.* verb. *Feudum antiquum;* Jul. Clarus §. *Feudum quæst.* 8. *n.* 1. Engel *loc. cit. n.* 7. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 12. Pirhing *lib.* 4. *Decretal. tit.* 20. *n.* 3, & alii
21 communiter. Septimo, dividitur in Feudum hereditarium, & in Feudum Familiæ, seu ex pacto, & Providentia. *Feudum hereditarium* est illud, in quo vigore Investituræ, non solum agnati primi Vassalli, seu acquirentis, sed etiam quicumque heredes extranei, sive masculi, sive Feminæ, sive ex Testamento, sive ab intestato venientes succedere possunt. Tale Feudum esse censetur, si in Investitura hæc, vel similis clausulà habeatur: *Concedo Feudum pro te, & tuis heredibus quibuscumque;* Rota *part.* 3. *recent. dec.* 391. *n.* 8. *p.* 11. *dec.* 112. *n.* 9. *n.* 2. Fachin. *lib.* 7. *cap.* 6. Pirhing *loc. cit. n.* 2. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 24. & alii communiter. *Feudum Familiæ, seu ex pacto, & providentia* est illud, in quo soli masculi a primo Vassallo per legitimum Matrimonium descendentes, jure agnationis, & sanguinis succedunt, quia ordinarie in favorem, & conservationem Familiæ conceditur; *arg. lib.* 2. *Feud. tit.* 2. *in fine*, Vultejus *de Feudis c.* 8. *n.* 23. Engel *loc. cit. n.* 8. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 23. & alii passim.
22 Octavo, dividitur Feudum in masculinum, & Femineum. *Feudum masculinum* est illud, in quo vigore Investituræ soli masculi succedere possunt. *Communis*. *Feudum femineum* est illud, quod primitus collatum est Feminæ, indeque Feminas succedere patitur; *lib.* 2. *Feud.*
23 *tit.* 30. *&* 50. Alii dicunt, etiam illud Feudum Femineum esse, in quo ex speciali Investitura & Feminæ succedere possunt, etsi pri-
24 mitus collatum sit masculo. In utroque tali Feudo Femineo Feminæ nequeunt succedere, nisi masculis deficientibus; ita ut, quando masculus aliquis, qui succedere poterit, superstes est, nulla femina; etsi propinquior, ad successionem Feudi admittatur, textu expresso *in cit. lib.* 1. *Feud. tit.* 8. ibi : *Tunc enim succedit filia, filiis non extantibus;* & *lib.* 2. *tit.* 30. ibi : *Femineum Feudum, deficientibus masculis,*
25 *ad filias pertinebit*. Nono, dividitur in Feudum Francum, idest liberum, & in non Francum. *Feudum francum* est illud, pro quo Vassalus ad nulla servitia præstanda obligatur, & quod Francum liberum dicatur, allegatur *lex in cap. Ex litteris* 1. *de sponsalibus*, Calvinus *loc. cit. verb. Feudum francum*. *Feudum non francum* est illud, pro quo Vassallus obligatur ad certum genus servitii, prout in Investitura determinatur; *arg. lib.* 2. *Feud. tit.* 25.
Est communis. Decimo, dividitur Feudum in 26
Reale, & Personale. *Reale* est illud, quod cum primo acquirente non extinguitur, sed etiam ad heredes regulariter est transitorium, tam respectu Domini, quam Vassalli, *in c.* 1. §. *Cum vere Curandus, de iis, qui Feud. dare poss. cap.* 1. *de duob. fratrib. a cap. Invest. & cap.* 1. §. *fin. quibus mod. Feud. amitt.* nam quilibet censetur suis heredibus prospicere, *l. pactum, ff. de probationibus;* Calvin. *loc. cit. verb. Feudum reale*, Reiffenstuel *loc. cit. n.* 30. & alii communiter. *Feudum Personale* est illud, in quo nullus heres succedit, sed cum primo acquirente extinguitur. *Communis*.

Feudum Personale varie subdividitur, aliud 27
enim Feudum Personale dicitur *de Camera*, & est, cum alicui ex arca, seu ærario Domini directi certum stipendium solvitur, quamdiu vivit, *lib.* 2. *Feud. tit.* 1. §. *sciendum*, Calvin. *l. c. verb. Feudum de Camera;* Reiffenstuel *loc. cit. n.* 30. & alii passim. Aliud dicitur *de* 28
Cavena, & est, cum alicui, dum vivit, præstantur annonæ ex cellario, horreo, vel penuario Domini. Cavena enim locus est, in 29
quo frumentum, vinum, oleum, & similia servantur; Calvin. *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit.* Rosental. *cap.* 2. *conclus.* 30. & alii *passim*, & de ipso etiam fit mentio *in cit. lib.* 2. *Feud. tit.* 1. §. *Sciendum*. Item Feudum Personale 30
aliud est *Guardiæ*, & est, quod datur alicui ad dies, vel vitæ certum tempus sub onere, ut Vassallus Castrum, Arcem, Territorium, Domum &c. custodiat; *cap. Feud. habit. d. cap.* Conrad. *cap. unic. de Feud. Guardiæ*, Calvin. *loc. cit. verb. Feudum Personale*, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 21. & alii. Aliud est *Gastaldiæ*, 31
& est, quod datur alicui eo fine, ut domum, aut aliam rem Domini gubernet, administret, aut procuret, *lib.* 1. *Feud. tit.* 2. Calvin. *loc. cit. verb. Feud. Gastaldiæ;* Riffenstuel *loc. cit. num.* 31. Aliud est *Soldatæ*, & est, cum ali- 32
cui, non quidem ex certa Camera, vel Caneva, sed simpliciter annua quantitas pecuniæ, vel vini, seu frumenti sub obligatione fidelitatis, & servitiorum præstatur, ita tamen, ut non tantum per mortem ipsius Vassalli, sed etiam per mortem Dantis expiret, *lib.* 2. *Feud. tit.* 10. ibi : *Soldata est præstatio quædam annua*

gra-

gratuita, quæ a neutra parte transit in heredem; morte enim Dantis, & accipientis interveniente finitur. Soldata vero dicitur, quia plerumque in solidorum donatione consistit, quandoque autem in vino & annona consistit; Azorius *lib.* 10. *de Feud. cap.* 2. *quæst.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 32. Calvin. *loc. cit. verb. Feudum Soldatæ*, ubi dicit, quod secundum *Cassiodorum, Vegetium, & Frontinum* Solidatum in militia appellabant eum, cui stipendia ab Imperatore promissa erant; cum enim Populus Romanus supra ducentos annos (ut Livius testatur) propriis impendiis militasset, Anxuro capto, decreverunt Patres, ut stipendium miles acciperet, cui, & vestem, & frumentum ultra pecunias, equiti etiam equum dare solebant. Qui delecti auctorati dicebantur, temporis vero successu Matriculati, & Solidati. Hæc ille.
33 Cuncta hactenus recensita Feuda personalia, dicuntur tantum improprie Feuda, cum non durent perpetuo, & non necessario constituantur super immobilibus, ut requiritur ad Feudum proprie dictum, textu expresso *in lib.* 2. *Feud. tit.* 23. & ut fuit dictum supra *a n.* 4. in expositione Definitionis Feudi proprie dicti.

Additiones ex aliena manu.

34 De Feudis *Auctor* agit in hoc & sequentibus duobus articulis. Nos autem in additionibus ad eos disseremus de feudis dumtaxat Ecclesiasticis, non item sæcularibus; idque ne longe excedamus præfixos limites. Feudum Ecclesiasticum in sensu stricto a feudo sæculari distingui debet *solo objecto*, ut illud dicatur, quod in re Ecclesiastica; hoc vero, quod in re profana constituitur; Struvius *in Syntagm. Jur. Feudal. c.* 3. §. 4.

35 Alii feudum Ecclesiasticum & illud dicunt, quod Ecclesia vel a Rege, vel a Principe, vel etiam a Privato accepit, propterea quod in hoc genere Feudi non tam consideratur persona Episcopi, aut Prælati, quam potius ipsa
36 Ecclesia; Vide Cragium *lib.* 1. *Feudor.* §. 10. sed contradicentibus mox citato Struvio ubi supra, Horn. *in Jurisprud. Feudal. c.* 3. §. 13.
37 Vultejo *in Jure Feudal. cap.* 8. *num.* 8. Et non immerito, nam hoc & sæculare esse dicitur *in cap.* 9. *de For. Compet.* ut etiam in Foro Sæculari, non Ecclesiastico, agendum sit de quæstionibus, quæ circa id genus feuda exoriuntur, ut innumeros allegans firmat Lanfre-
38 din. *Respons. Eccles.* 21. *num.* 3. Diversa autem est ratio Feudi Ecclesiastici in sensu stricto, nam de eo in judicio Ecclesiastico feudali decernitur ab Episcopo; *Cap.* 6. *de For. Compet.* 39
non habito respectu Vassalli, sive Clericus, sive laicus sit, quum etiam hic in re Ecclesiastica judicio Ecclesiæ, seu Episcopi subsit.

De origine tum occasionibus Feudi Eccle- 40
siastici in mox dicto sensu stricto, non est una omnium sententia; Adi Bohemer. *in Decretal. lib.* 3. *tit.* 20. §. 1. & *plur. sequent.* qui potissimam occasionem reponit in oblatione Bono- 41
rum Ecclesiis hac intentione facta, ut rursus ab iisdem in Feudum offerentibus darentur. Hujus moris mentio habetur *in Lege Bajuva-* 42
riorum apud Baluz. *tom.* 1. *Capit. p.* 95. *de anno* 630.

Nec convenit inter Auctores, utrum Feu- 43
dum Ecclesiasticum in dubio *proprium*, an *improprium* censeri debeat. Utilis autem est hæc inspectio, *nam proprium* a communi Feudorum natura haud declinat, in *improprio* vero a propria Feudi natura receditur.

Sunt qui tenent, Feudum Ecclesiasticum 44
magis *proprium*, quam *improprium* in dubio præsumendum esse; propterea quod ea semper capienda est interpretatio, quæ faveat Ecclesiæ; Confer Kloch. *tom.* 2. *consult.* 10. *num.* 57.

At qui antiquitates perscrutati sunt, depre- 45
henderuntque primariam occasionem Feudorum Ecclesiasticorum natam esse, ut paulo ante innuimus, ex oblationibus Bonorum factis Ecclesiis ea intentione, ut rursus ab iisdem darentur offerentibus in Feudum, tenent, Feudum Ecclesiasticum in dubio potius *improprium*, quam *proprium* dijudicandum esse: Consule Bohemer. *in Decretal. lib.* 3. *tit.* 20. §. 26. qui & aliis rationibus, iisque urgentibus hanc tuetur opinionem. Rationem hanc attulit & Garzon. 46
de Fœmin. ad Feud. recipiend. n. 126. *Quod*, scilicet, *Ecclesiæ a Summo Pontifice. & Deo defensæ non indigeant auxilio manuali vel armato, quum lacrymæ & jejunia sint arma Ecclesiæ, quæ magis congruunt fœminis, quam masculis, & illarum sint sanctiores, eoque magis acceptæ:* ex quo infert, Feuda Ecclesiastica esse promiscua. At *lepida* (ut inquit Bohe- 47
mer. *loco citato*) *est hæc ratio, & ex ignorantia veterum causarum nata. Maluit tamen* Garzon. *aliquam afferre rationem, quam nullam. Forsan etiam respexit ad Feudorum horum plerumque naturam, quæ frequentius loco servitiorum militarium onus Censum præstandi adjunctum habent, qualia Feuda censualia impropria esse nemo negabit.*

48 Major est dissensio, num Feudum Ecclesia-
49 sticum subsit *juri Communi Feudali*. Loquor
de Feudo Ecclesiastico in sensu stricto, nam
Feudum, quod Ecclesia tenet a Laico, sub-
esse juri communi Feudali plerique conveniunt.
50 Quod vero attinet ad Feudum hoc Ecclesia-
sticum in sensu stricto, alii distinguunt inter
Feudum Ecclesiæ oblatum, & Feudum, quod
Ecclesia primordialiter ex suo allodio conces-
sit, & illic quidem, non hic jus commune
Feudorum obtinere sentiunt, & quidem qua-
tenus juri Canonico non contrarietur, ita ut
in subsidium ad jus commune Feudale sit re-
currendum; Consule hic omnino Bohemer. *in
Decretal. lib. 3. tit. 20. §. 28.*

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ concernunt illos, qui dare, & accipere, & succedere possunt in Feudum.

1 IN Feudum dare possunt omnes, & soli re-
rum suarum administrationem habentes,
textu expresso *in lib. 2. Feud. tit. 3.* ibi: *In-
vestitura Feudi non ab alio recte fit, nisi ab
eo, qui legitimam bonorum suorum administratio-
2 nem habet*; *Communis*. Etiam Plebei, & Fe-
minæ dare possunt in Feudum bona sua allo-
dialia, quorum liberam administrationem ha-
bent. De Feminis habetur textus expressus *in
cit. lib. 2. Feud. tit. 3.* ibi: *Feminam quoque
etiam novi Feudi investituram facere posse ple-
rique consentiunt*; & pro Plebeis stat ratio, quia,
ubi Juris dispositio non resistit, *Quilibet rei
suæ moderator, atque Arbiter existit*; *l. in re
mandata, Cod. Mandati*. Nullibi autem repe-
ritur dispositio Juris quo ad hoc Plebeis resi-
stens, quinimmo ipsi libri Feudales eis positi-
ve assistunt; dum universaliter absque ulla li-
mitatione concedunt, quod quilibet habens
bonorum legitimam administrationem possit ea
dare in Feudum, ut patet in verbis adductis
3 *sub num.* 1. Episcopi, Abbates, ac ceteri Præ-
lati, & Superiores Ecclesiastici, adhibitis re-
quisitis Juris solemnitatibus, possunt in novum
Feudum concedere bona Ecclesiæ; *Extrava-
gant. Ambitiosæ, de rebus Eccles. alienandis*,
ubi nova *Infeudatio* de bonis Ecclesiæ prohi-
betur solum fieri sine debitis Juris solemnita-
4 tibus; *Communis*. Immo Ecclesiarum Prælati
possunt etiam sine Juris solemnitatibus in Feu-
dum concedere bona Ecclesiastica ab antiquo
in Feudum dari solita, seu antiqua Feuda,
quando redeunt ad Ecclesiam, textu expresso
in lib. 1. Feud. tit. 1. ibi: *Feudum autem dare
possunt Archiepiscopus, Episcopus, Abbas, Ab-
batissa, Præpositus, si antiquitus consuetudo eo-
rum fuerit Feudum dare*, & *in cap. Ex parte
2. de Feudis*, ibi: *Ex parte tua nostro est Apo-
stolatui reservatum, quod sæpius dubitasti, u-
trum, cum contingit Vassallum tuum decedere,
& ad te Feudum ipsius redire, Feudum ejus
alii liceat tibi dare, quamvis juramento tenea-
ris adstrictus non infeudare de novo, Romano
Pontifice inconsulto*. Ad quod dubium inter
alia a Mediolanensi Archiepiscopo sibi propo-
sita, sic respondit Innocentius III. Summus
Pontifex: *In priori ergo casu Feudum deceden-
tis libere, si videris expedire, concedas*; *Commu-
nis*. Etiam minor potest antiquum Feudum 5
concedere, licet non possit novum, textu ex-
presso *in cit. lib. 2. Feud. tit. 3.* ibi: *Investi-
tura, quæ de veteri fit, etiam a Minore poterit
dari*; Azorius *lib. 10. de Feudis cap. 5. quæst. 8.*
Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. tit. 20. num. 48.* & alii.
Papa noviter assumptus in summum Ponti- 6
ficem debet promittere, & jurare de non in-
feudandis Civitatibus, Oppidis, & Locis San-
ctæ Rom. Ecclesiæ, & post Coronationem de-
bet suis litteris confirmare. Sic statuit S. Pius
V. in Constit. 35. incip. *Admonet* §. 9. quam
Constitutionem confirmarunt Pontifices succeso-
res, Greg. XIII. Const. 3. incipien. *Inter ce-
tera*, Sixtus V. Constit. 26. incipien. *Quanta*;
Gregor. XIV. Constit. 1. incipien. *Romanus
Pontifex*, Innocent. IX. Constit. 1. incipien.
Quæ ab hac Sancta Sede. Hujusmodi infeuda- 7
tiones consulentes, easque Summo *Pontifici*
per se, vel per alium insinuantes, vel sua-
dentes Excommunicationis pœnam, ac læsæ
Majestatis etiam in primo capite, & confis-
cationis bonorum, privationisque Dignita-
tum, ac Beneficiorum eo ipso incurrunt. S.
Pius V. in cit. Const. incip. *Admonet* §. 3.
Cardinales in assumptione pilei, & Sede va- 8
cante in Conclave jurare debent prædictam
Constitutionem observare, eique non contra-
venire, nec Pontificibus contrafacientibus con-
sentire, nec absolutionem a juramento pete-
re, nec oblatam, aut concessam acceptare.
S. Pius V. in cit. Constit. *Admonet* §. 9. Ci- 9
vitates, Oppida, & Loca S. Romanæ Eccle-
siæ, etiam infeudari, seu alienari solita, ad
Sedem Apostolicam quomodolibet devoluta,
& pro tempore devolvenda, eo ipso Cameræ
Apostolicæ absque alia declaratione incorpo-
rata censentur. S. Pius V. in cit. Constit. *Ad-
monet* §. 2. Et etiam antequam devolvantur. 10
non obstante declaratoria contraria Gregorii

XIV.

XIV. facta in Consistorio secreto Romæ apud S. Marcum *die Vener.* 13. *Septembris* 1591. quia postea Innocent. XI. constit. 1. incip. *Quæ de hac Sancta Sede* §. 4. definivit dicta Constitutione S. Pii V. prohiberi quamcumque infeudationem, & alienationem Civitatum, & Locorum eidem Sedi tam immediate, quam mediate subjectorum, non solum post eorum devolutionem, sed etiam antequam devolvantur, & quamcumque in perpetuum, vel ad tempus prorogationem, & extensionem infeudationum, & concessionum hujusmodi nondum finitarum, ipsorumque incorporationem quo ad effectum impediendæ alienationis, prorogationis, & extensionis hujusmodi, non a die eorum devolutionis, sed a die ipsius Constitutionis, & etiam antequam devolvantur, factam censeri, & *in* §. 5. præcepit S. Pii V. Constitutionem jurari debere juxta prædictam declarationem.

11 Dictam Bullam S. Pii V. ut præfertur, declaratam ab Innocentio IX. confirmavit, & innovavit, seque servaturum promisit, ac juravit Clemens VIII. Constit. 1. incip. *Ad Romani Pontificis*; ubi etiam *in* §. 9. declarationem Gregorii XIV. tamquam destruentem S. Pii Constitutionem, alienandique occasionem præbentem, ac minime necessariam revocavit, & annullavit, perinde ac si nunquam emanasset, declarans eadem S. Pii V. Constitutione prohiberi Civitatum, & Locorum in ea contentorum, tam quæ numquam antea in Feudum concessa, quam quæ alias sæpius infeudata, ac postmodum devoluta, aut etiam nondum devoluta fuerunt, infeudationes, & prorogationes investiturarum etiam ex causa necessitatis, aut evidentis, & veræ utilitatis factas, & faciendas, ut latius *in eadem Bulla* §. 8. Idque exemplo firmavit, dum Ducatum Ferrariæ devolutum, sub Ecclesiæ ditione reposuit, & sub dispositione Bullæ Pianæ comprehendi voluit, ut in Constit. 2. incip. *Sanctissimus*, & confirmavit Urbanus VIII. Constit. 4. incip. *Sacrosancti*, & Innocentius X. constit. 3. incip. *In supremo*, & alii, ut patet expresse in Regula 64. Cancel-

12 lariæ. Unde supradictis stantibus, clarum est hodie Papæ non licere quemquam investire de Feudo nondum aperto, & sic dispositio *cap.* 1. *Qui success. Feud. dare tenean.* & cap. *Ex part.* 2. *de Feudis*, quatenus permittit, ut infeudari possint bona Feudalia ad Ecclesiam devoluta, juramento non obstante, locum non habet in summo Pontifice, sed tantummodo in inferioribus Prælatis. Forma enim juramenti, qua se obstrinxit Papa, est longe diversa a juramento de non infeudando, quo se adstringunt Prælati inferiores in terminis dicti cap. *Ex parte* 2. *de Feudis*, ut expresse dicit Fagnanus *ibid. num.* 35.

Feudum accipere potest quilibet, qui nominatim non reperitur prohibitus *lib.* 2. *Feud. tit.* 3. ibi: *Personam investituram accipientis non distinguimus; nam etiam servus investiri poterit*. 13
Hinc Feudum accipere potest etiam Femina; 14
lib. 2. *Feud. tit.* 23. §. *final.* & *tit.* 30. & patet experientia, cum passim videantur etiam Feminis Feuda concedi. Etiam Minorennis, 15
& Pupillus, quia Minorennis, & Pupillus, etiam absque Tutore, vel Curatore potest conditionem suam meliorem facere, & consequenter Feudum acquirere, *arg. cit. lib.* 2. *Feud. tit.* 3. & *in princ. Instit. de Auctorit. Tutor.* ibi: *Namque placuit meliorem quidem conditionem licere eis* (*pupillis*) *facere, etiam sine Tutoris Auctoritate, deteriorem vero non aliter, quam cum Tutoris auctoritate*. Etiam Superior 16
potest accipere Feudum ab inferiori, *arg. cit. lib.* 2. *Feud. tit.* 3. & *l.* 14. *ff. de jurisdict.* In tali tamen casu Superior potest alium substituere ad servitia præstanda, ut docet experientia, & tenet *Communis*. Item etiam Clerici 17
Feuda accipere possunt, *lib.* 2. *Feud. tit.* 40. §. *final. cap. Ex transmissa* 6. & *cap. verum* 7. *de Foro competent.* ut patet experientia, præsertim in Germania, ubi Episcopi, & Abbates ut plurimum habent Feuda imperialia, ob quæ Imperatori, tamquam Domino directo, in Bello servitia personalia per alios præstant. *Communis*.

Succedunt in Feudis primo loco Descendentes Filii, & Nepotes, *lib.* 2. *Feud. tit.* 11. *prin.* ibi: *Mortuo enim eo, qui beneficium tenebat, prima causa liberorum est, filiis enim existentibus masculis, vel ex filio nepotibus, vel deinceps per masculinum sexum descendentibus, ceteri removentur agnati*. *Communis*. Servatur 18 19
autem hic ordo succedendi, ut si plures sint, Filii succedant æqualiter in capita, nepotes vero cum Filiis concurrentes, in stirpes loco Patris Defuncti, jure nempe repræsentationis, *lib.* 1. *Feud. cap.* 8. ibi: *Si quis decesserit filiis superstitibus, succedunt filii æqualiter, vel Nepotes ex filio Patris sui*. *Communis*. Filii 20
æqualiter succedunt, quamvis sint ex diverso matrimonio, *lib.* 1. *Feud. tit.* 1. §. 1. ibi: *Quod hodie ita statutum habetur, ut ad omnes æqualiter filios pertineat*. *Communis*. In Feu- 21
dis individuis, ut sunt Marchionatus, Comitatus, Ducatus &c. solus Primogenitus succedit,

dit, cujus Filius tamquam nepos Patris præfertur secundogenito, ut patet experientia, & tenet *Communis*. Talia enim Feuda dividi expresse prohibentur, *lib. 2. tit. 55. §. 1. vers. Preterea*, ibi: *Preterea Ducatus, Marchionatus,*
22 *Comitatus de cetero non dividantur*. Filii adoptivi non succedunt in Feudis, *lib. 1. de Feud.*
23 *tit. 27. §. Omnes. Communis*. Nec succedunt filii illegitimi, quamvis legitimati, *lib. 2. de Feud. tit. 26. §. Mulier*, ibi: *Naturales filii licet postea fiant legitimi ad successionem Feudi, nec soli, nec cum aliis admittuntur*; nisi forsan per subsequens matrimonium legitimentur, quia in tali casu æqualiter succedunt cum aliis
24 legitimis. *Communis*. Immo succedere possunt etiam legitimati per rescriptum Principis, si Princeps specialiter ad similem successionem eos legitimat; Fachin. *lib. 7. cap. 49.* Engel *lib. 3. decretal. tit. 20. n. 22.* Reiffen-
25 stuel *ibid. n. 77.* Quinimmo filii quoque etiam juste exheredati in Feudo succedunt, nisi Feudum dependeat ab hereditate, *arg. leg. 114. §. 15. ff. de Legatis 1.* Filii enim succedunt in Feudo proprie dicto non vi dispositionis testamentariæ, sed vi Investituræ: sic cum Julio Claro Reiffenstuel *loc. cit. n. 78.* & alii.

26 Ascendentes regulariter in Feudo non succedunt, *l. 2. Feud. tit. 5.* ibi: *Successionis Feudi talis est natura, quod ascendentes non succe-*
27 *dunt, v. g. Pater Filio*. Dantur tamen casus, in quibus ascendentes ordinarie succedunt. Primo enim succedunt, quando Feudum est hereditarium, *l. 2. de Feud. tit. 48.* Secundo, quando Filius propter merita Patris acquisivit Feudum; Corvin. *Synop. Jur. Feud. l. 2. tit. 4. in fin.* Engel *loc. cit. n. 26.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 8.* Tertio, quando ita habet consuetudo, & statutum loci. Quarto, quando in Investitura ita expresse cautum, & conventum fuit, *arg. l. 2. Feud. tit. 14. & 84.* quia ex *Regula 85. Juris n. 7. Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*.

28 Deficientibus descendentibus, regulariter succedunt collaterales agnati tam consanguinei, quam germani, non item cognati; *l. 2. Feud. tit. 11.* ibi: *Descendentibus deficientibus vocantur primo fratres, cum fratrum præmortuorum filiis; Deinde agnati ulteriores*, & quod non succedant cognati habetur etiam expresse ibi: *Ad cognatos beneficium non pertinet, nec benefi-*
29 *cii successio*; *Communis*. Deficientibus descendentibus, & fratribus succedunt Nepotes ex fratribus in capita, non in stirpem, quia in tali casu non succedunt jure repræsentationis, sed quivis jure proprio; *arg. Novell. 118. c. 3.* *Communis*. Deficientibus etiam Nepotibus ex 30
fratre succedunt agnati illi, qui ex linea defuncti Vasalli descendunt, quamvis adsint alii proximiores primo acquirenti ex alia linea venientes; *l. 2. Feud. tit. 50.* ibi: *Ad quos perveniat (Feudum) queritur? Respondetur ad solos, vel ad omnes, qui ex illa linea sunt, ex qua iste (Defunctus) fuit, & hoc est, quod dicitur ad proximiores pertinere*; *Communis*.
Tam descendentes, quam agnati collaterales 31
succedunt in infinitum: de Descendentibus est textus apertus *in l. 1. Feud. tit. 1. §. 4. in fin.* ibi: *In masculis descendentibus novo jure extenditur in infinitum*. De agnatis collateralibus habetur *in l. 2. Feud. tit. 11. & 50.* ibi: *Ex latere omnes masculos descendentes usque in infinitum*; *Communis*. Quæ tamen hactenus de 32
successione collateralium dicta sunt, intelligi debent de solis Feudis antiquis, quia in Feudo novo nullus Collateralium succedit, sed succedunt soli descendentes, quibus deficientibus, Feudum ad Dominum redit, textu expresso *in lib. 1. Feud. tit. 1. §. 2.* ibi: *Si unus ex fratribus eudum a Domino acceperit, eo defuncto sine legitimo herede, frater ejus in Feudum non succedit*; & concordat *tit. 8. 14. & 20.*

Clerici, & Religiosi in Feudis propriis ser- 33
vitium personale inconveniens statui Clericali indispensabiliter requirentibus, succedere non possunt, immo prius habita dimittere debent, cum fiunt Clerici, textu expresso *in lib. 2. Feud. tit. 30.* ibi: *Ex hoc illud descendit, quod dicitur, Clericum nullo modo in beneficium paternum debere succedere, etiamsi posteaquam habitum Religionis assumpsit, postposuerit*. Idem in *omnibus, qui habitum Religionis assumunt, ut Conversi. Hi enim nec postea in Feudo succedunt, & si quod habent, perdunt*, concordat textus *tit. 26. §. Qui Clericus*, ibi: *Qui Clericus efficitur, aut votum Religionis assumit, hoc ipso Feudum amittit*, cujus ratio redditur, *in cap. unico, de Vasallo milite, qui eorum &c.* his verbis: *eo quod desiit esse miles seculi, qui factus est miles Christi, nec beneficium pertinet ad eum, qui noc debet gerere officium*; *Communis*. Clerici, & Religiosi succedere possunt in 34
Feudis propriis, si sint annexa dignitati Ecclesiasticæ, aut si vi Investituræ, statuti, vel consuetudinis id eis competat; *arg. lib. 2. de Feud. tit. 40.* & *cap. Verum 7. de Foro comp.* & patet experientia, præsertim in Germania, ubi plures Episcopi, & Abbates in Feudis propriis succedunt; Fachin. *lib. 7. cap. 43.* Pirhing *lib. 3. decr. tit. 25. num. 21. & 22.*

Reiffen-

35 Reiffenstuel *ib. num.* 99. & alii passim. Clerici, & Religiosi succedere possunt in Feudis Franchis, Hereditariis, Femineis, & in illis, quæ nullum servitium personale requirunt, sed solum reale, v. g. pensionem pecuniariam, immo etiam in illis, quæ requirunt servitium personale, compatibile tamen cum statu Clericali, vel si incompatibile, supplebile tamen per substitutum ex vi Investituræ, seu ex speciali concessione Domini; *Communis*, cum Pirhing *loc. cit. n.* 22. Fagnan. *in cap. Quæ in Ecclés.* 7. *de Constit.* Reiff. *loc. cit. n.* 100.

36 In prædictis Feudis succedit etiam Monasterium bonorum capax loco sui Religiosi professi; Fagn. *in cit. cap. Quæ in Ecclesiarum* 7. *de Const. num.* 60. Barb. *lib.* 3. *Jur. Eccles. univ. cap.* 31. *num.* 19. Jul. Clarus §. *Feud. q.* 78. *num.* 2. Pirhing *loc. cit. num.* 25. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 101. Rota *p.* 12. *recent. decis.* 433. *num.* 15. & communis aliorum.

37 Solummodo tamen, quamdiu talis Religiosus vivit, quo mortuo, transit ad alios agnatos proximos, vel agnatis deficientibus, ad Dominum; *Communis*, cum mox citatis Doctoribus. Et ratio est, quia, ut recte observat Engel *lib.* 3. *decr. tit.* 20. *num.* 24. alias conditio Domini directi fieret deterior, cum Monasterium nunquam moriatur, & Feudum ordinarie, non ad quosvis, sed tantum ad heredes sanguinis transeat. Nisi sit Feudum perfecte hereditarium, in quo non minus Monasterium, ac alii heredes perpetuo succedere possunt; Felinus *in cap. In præsentia* 8. *n.* 48. *de probat.* Pirhing *loc. cit. num.* 17. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 102. & patet ex ipsa natura Feudi hereditarii, utpote cui proprium est ad quosvis heredes transire, ut fuit dictum *art.* 1. *num.* 21. In Feudis autem Regalibus, scilicet Regnis, Ducatibus, Marchionatibus, Comitatibus & hujusmodi, Monasterium loco professi non succedit; *Communis* cum Barbosa *loc. cit. num.* 1. Jul. Clarus *qu.* 78. Engel *l. c. n.* 24. Pirhing *loc. cit. num.* 26. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 103. Et quantum ad Regna ratio est, quia, ut recte dicit Barb. *l. c. num.* 1. valde indecens videtur, quod Regia Dignitas, seu Imperatoria Majestas per Monachum, seu potius Monasterium repræsentetur; *arg. c. Hoc nequaquam* 45. *caus.* 7. *q.* 1. & Glossa *in cap. Scripsit* 26. *verb. Dignitate, caus.* 27. *q.* 7. recepta communiter, ut per Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 80. & per Barb. *loc. c. n.* 1. & alios apud ipsos. Et quantum ad Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, tenet communis Doctorum, ac teste Barb. *loc. c. n.* 2. recepta consuetudo, quia, ut recte dicit ipse, prædictæ Dignitates ea mente, ac tacita conditione a Regibus creantur, & conferuntur, ut Vassalli sua præsentia personali, & apparatu Regiam Majestatem in publicis actibus condecorare possint. Aliqui etiam tenent, quod 40 Monasterium neque possit succedere in Oppidis, & Castris jurisdictionem annexam habentibus; At Barb. *loc. cit. num.* 3. cum multis contrarium verius Jurique conformius censet, eo quod nullum assignari queat Juris fundamentum, vi cujus Monasterium succedere non possit in Feudis habentibus jurisdictionem, cum ipsam jurisdictionem exercere, & justitiam administrare possit per alios ad id idoneos, ut esse de praxi recte observat Reiffenstuel *l. c. n.* 104.

Feminæ, & descendentes ab eis etiam masculi, regulariter in Feudis non succedunt, 41 textu expresso *in lib.* 5. *Feud. tit.* 1. §. 3. ibi: *Hoc autem notandum, quod licet filiæ, ut masculi, Patribus succedant, legibus tamen a successione Feudi removentur, similiter & earum filii, nisi specialiter dictum fuerit, ut ad eas pertineat*; & *tit.* 8. §. *Filia*, ibi: *Filia vero non succedit in Feudo, nisi Investitura fuerit facta, ut filii, & filiæ succedant in Feudo*; *Communis* cum Rota *recent. p.* 3. *decis.* 780. *num.* 2. *p.* 4. *tom.* 2. *dec.* 107. *n.* 37. & *t.* 3. *dec.* 741. *num.* 39. *p.* 7. *dec.* 132. *n.* 12. *p.* 14. *dec.* 78. *num.* 6. Succedunt tamen in Feudis femineis 42 idest primitus Feminæ concessis, vel ubi vi specialis pacti etiam feminis succedere licet; *cit. lib.* 5. *tit.* 1. & *tit.* 8. & *lib.* 2. *tit.* 50. ubi sic expresse habetur: *Non succedit filia, nisi ex pacto, vel nisi sit femineum, tunc enim succedit filia Patri, & Matri*; Annotat. *ad dec.* 262. *num.* 195. *pag.* 8. *Rotæ recent.* & *decis.* 362. *num.* 4. *part.* 2. Dominus enim concedendo Feminæ Feudum, videtur recedere a Jure Feudali, & Feminas ad ejus successionem habilitare; Annot. *ad dec.* 262. *num.* 169. & *seq. p.* 8. Dummodo tamen nullus masculus 43 extet, quia quamdiu adhuc superest aliquis Masculus, Feminæ non succedunt neque in Feudo Femineo, textu expresso *in lib.* 2. *Feud. tit.* 3. ibi: *Si Femina habens Feudum decesserit, quia Femineum est Feudum, & sine pacto speciali, deficientibus masculis, ad filias pertinebit*. Idem est de Feudis, in quibus ex speciali pacto succedere possunt Feminæ; *lib.* 1. *Feud. tit.* 6. ibi: *Si quis eo tenore acceperit Feudum, ut ejus succedentes Masculi, & Feminæ illud habere possint, relicto Masculo, Feminæ ulterius non admittuntur*, *ut tit.* 8. ibi:

Tunc succedit filia, filiis non extantibus; Rota rec. *pag.* 1. *dec.* 155. *num.* 5. & annotat. *ad decis.* 262. *num.* 209. & *sequent. pag.* 8. & *dec.*
44 237. *num.* 7. *pag.* 12. Femina autem in Feudo investita non repellitur a masculo postea nato; Engel *loc. cit. num.* 20. & communis aliorum; *arg. Regul.* [illegible] *Juris in* 6. ibi: *Factum legitime retractari non debet, licet casus postea*
45 *eveniat, a quo non potuit inchoari.* Nisi tamen hic masculus tempore Investiturae jam fuerit in utero Matris. Foetus enim in utero gaudet privilegiis nati, [illegible] *ff. de statu hominum.* ibi: *Qui in utero est, perinde ac si in rebus humanis esset, custoditur, quoties de* [illegible] *quaeritur.*

46 Ad complementum hujus articuli observandum est, quod [illegible] in Feudis [illegible]. Postea tamen [illegible] moribus, & legibus [illegible], ac successione magis extensa, ut [illegible] *lib.* 1. *Feud. tit.* 1. ibi: [illegible] *in Feudum a se dicam. Postea* [illegible] *sed cum hoc jure* [illegible], *sic progressum est, ut ad filios deveniret, in quem scilicet Dominus hoc vellet beneficium confirmare. quod hodie ita stabilitum est, ut ad omnes* (Filios) *aequaliter* [illegible] & infra: *Hoc quoque sciendum est, quod beneficium* [illegible] *non* [illegible] *licet moderno tempore usque ad* [illegible] *gradum sit usurpatum, quod in* [illegible] *usque in infinitum extenditur.*

Additiones ex aliena manu.

47 Inspecta jam in additione ad articulum praecedentem origine, tum natura Feudorum Ecclesiasticorum, agendum esset de legitima eorum Confirmatione. In hac autem legitima Confirmatione Ecclesiasticorum Feudorum, ad personas confirmantes, tum recipientes, ad eas, quae in Feudum aliis dantur, & denique
48 ad modum respiciendum esset. At quia Confirmationibus Summorum Pontificum adempta videtur ea, quae de jure communi competebat, potestas infeudandi, prorsus inutile hodie videtur, de legitima Feudorum Ecclesiasticorum Confirmatione disserere. Vide tamen de ea, si lubet, Pohemer. *in Decret. lib.* 3. *tit.* 20. §. 29. & *plur. seq.*

Illud vero hic haud est praetereundum, quod 49
sub quavis prohibitione non venit infeudatio illa, quae nascitur non ex bonis Ecclesiae, sed ex allodialibus Laicorum rebus per oblationem illam solemnem, de qua in additione ad articulum superiorem verba fecimus; idque quia 50
infeudatio haec non est alienatio, sed potius directi dominii acquisitio.

Neque obstare potest; quod Praelatus ita 51
brevi manu rem Ecclesiae antea donatam rursus tradere videatur. Non est enim *in effectu* talis alienatio, quae prohibita sit jure Canonico, immo commendata & approbata est.

ARTICULUS III.

Feudum quoad ea, quae concernunt modos, quibus acquiritur, causas, ob quas amittitur, & Jura, & obligationes, quas ratione ipsius habent, tam Dominus, quam Vasallus.

TRibus potissimum modis Feudum acquiri 1
potest, scilicet primo, Pacto, & Investitura, secundo, Praescriptione, tertio, Successione. Per pactum intelligitur contractus 2
ille Feudalis, quo Dominus sub certis conditionibus, aut oneribus rem suam in Feudum concedit Feudatario, & Feudatarius a Domino recipit. Investitura vero est actus ille so- 3
lemnis, quo Feudatarius a Domino directo, vel actualiter mittitur in possessionem rei Feudalis, vel signum aliquod v. g. Vexillum, ensem, hastam, annulum &c. juxta Regionis consuetudinem accipit ab ipso Domino sibi dicente, quod tali signo intendat, & velit ei Feudum revera concedere, & illum actualiter investire; *lib.* 2. *Feud. tit.* 2. Actus autem il- 4
le, quo Feudatarius a Domino directo vel ejus deputato actualiter mittitur in possessionem Feudi, est, & dicitur Investitura propria. Actus vero ille, quo traditur signum, est, & vocatur investitura impropria, seu abusiva; *lib.* 2. *Feud. tit.* 2. ibi: *Investitura quidem proprie dicitur possessio, abusivo autem modo dicitur investitura, quando hasta, vel aliud corporeum quodlibet porrigitur a Domino Feudi, se investituram facere dicente.* Investitura necessa- 5
rio requiritur ad acquirendum Feudum, textu expresso *in lib.* 1. *Feud. tit.* 25. ibi: *Sciendum est, Feudum sine investitura nullo modo constitui posse;* Rota *part.* 1. *recent. decis.* 127. *num.* 9. *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 93. *num.* 26. Suffi- 6
cit tamen sive sit investitura propria, sive impropria, & abusiva; *lib.* 2. *Feud. tit.* 31. *in princ.*

princ. ibi: *Sciendum itaque est, Feudum acquiri investitura &c. vel eo, quod habetur pro investitura*.
7 Investitura potest per alium, tam dari, quam accipi, *lib. 2. Feud. tit. 3. circa finem*, ibi: *Verum ipse, vel alius pro te investituram faciat, vel suscipiat, nihil interesse putamus*.

8 Feudum acquiritur etiam præscriptione triginta annorum, textu expresso *in lib. 2. Feud. tit. 26. §. Si quis per*, ibi: *Si quis per triginta annos rem aliquam in Feudum possedit, & servitium Domino exhibuerit, quamvis de ea re non sit investitus, præscriptione tamen triginta annorum se tueri potest*. Ad sic autem præscri-
9 bendum contra Ecclesiam, vel alia loca pia requiritur spatium quadraginta annorum, cum tale spatium, seu tempus requiratur universaliter ad præscribenda bona immobilia contra Ecclesiam, vel aliam piam causam, *cap. de quarta 4. cap. Ad aures 6. cap. Illud autem 8. & cap. Quia judicante 9. de præscriptionibus*, Engel *l. 3. decretal. tit. 20. num. 17.* Reiffenstuel *ibid. num. 16.* Rosental. *de Feud. cap. 6.*
10 *conclus. 78. num. 7.* & alii passim. Ad hanc præscriptionem requiritur bona fides, *cap. final. de præscript.* ubi universaliter statuitur: ut *nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam Canonica, quam Civilis*. Unde *Regula 2. Juris in 6.* sic expresse habet: *Possessor malæ*
11 *fidei ullo tempore non præscribit*. Sufficit autem bona fides, etiamsi sit sine titulo, quia universaliter ad præscriptionem longissimi temporis bona fides absque titulo sufficit, *l. Sicut in rem*, Cod. *de præscript. 30. vel 40. annor. cap. Sanctorum 3. de præscriptionibus*, *& cap. 1. de præscript. in 6.* Engel *loc. cit. n. 60.* & alii
12 passim. Dominus directus contra Vassallum præscribere potest, ut propria, & allodialis res Vassalli evadat Feudalis, si nempe per annos triginta a Vassallo ratione rei alicujus præstantur servitia, vel alia onera Feudalia; Jul. Clar. *§. Feud. q. 19. & 45. num. 1.* Engel *loc. cit. num. 17.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 16.*
13 & alii communiter. Ita etiam Vassallus contra Dominum directum præscribere potest, ut ex re Feudali fiat allodialis ipsius Vassalli, si nempe per annos triginta bona fide nulla servitia vel onera Feudalia præstat, *arg. l. Omnes 4. Cod. de præscript.* Abbas *in cap. Ad audientiam 13. de præscript. num. 17.* Engel *loc. cit. num. 42.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 67.* & alii.

14 Feudum acquiritur etiam successione; & de hac dictum est abunde articulo antecedenti a *n. 18. usque in finem*, vide *ibi*.

Feudum ob quatuor præsertim causas amitti, ac finiri potest, scilicet Primo, ob malam alienationem; Secundo, ob non petitam investituram; Tertio, ob refutatam rem Feudalem; Quarto, ob commissam Feloniam. Pri- 15 16
mo igitur Vassallus Feudum amittit, si illud absque Domini directi consensu alienet in casibus, in quibus consensus requiritur; *lib. 1. Feud. tit. 21. §. final. & lib. 2. Feud. tit. 30.* ubi sic expresse habetur: *Si Vassallus contra Constitutionem Lotharii Regis beneficium alienaverit, si totum, perdat totum, si partem, partem perdat, & ad Dominum revertatur. Communis*.
Secundo amittitur Feudum, si contingente mutatione, sive ex parte Domini per mortem, sive ex parte Vassalli intra annum, & diem, de novo non petatur investitura, textu expresso in *lib. 2. de Feud. tit. 24.* ibi: *Prima causa beneficii amittendi hæc fuit, & adhuc est in plerisque Curiis, quod, si Vassallus per annum, & diem Domino suo mortuo steterit, quod heredem Domini sui investituram petendo, fidelitatem pollicendo non adierit, tamquam ingratus existens, beneficium amittit; & e converso, si Domino superstite Vassallus decesserit, & filius ejus per jam dictum tempus neglexerit petere investituram, beneficio carebit*. 17
Ut autem ob neglectam investituræ renovationem Feudum amittatur, necesse est, quod dolose, vel culpabiliter negligatur; *lib. 2. Feud. tit. 52. §. fin.* ibi: *Sancimus, si Vassallus non dolose per annum, & diem steterit, quod a Domino sui beneficii investituram non petierit, Feudum non ob hoc amittat*. Hoc tamen 18 19
renovatio investituræ non est in usu in statu Mediolani, Card. de Luca *de Feud. disc. 59. sub num. 7.* & plures alii cum Borell. *in summa decis. lib. 1. tit. 34. de Feudis num. 94.*
Tertio amittitur Feudum per refutationem, seu renunciationem, sive resignationem; *l. 2. Feud. tit. 38.* Feudum etiam absque consensu 20 21
Domini licite, & valide resignari potest in proxime successurum; *arg. lib. 2. tit. 36.* ibi: *Vassallus etiam sine Domini voluntate recte Feudum refutare potest*. Card. de Luca *de Feud. dec. 13. num. 12.* & communis aliorum. Extraneo tamen nequit absque consensu Domini renunciari, eo quod talis refutatio, seu renunciatio esset vera alienatio, quæ absque consensu Domini fieri nequit; *lib. 9. Feud. tit. 52. & 55.* & sæpe alibi. *Communis*. Resignatio, 22 23
seu refutatio Feudi antiqui cum consensu Domini facta extraneo, seu etiamsi ipsi Domino, tenet solum, quandiu talis Vassallus resignans vivit, eo autem mortuo, redit ad proximos

agnatos, æque ac si non resignasset; *lib.* 2. *Feud. tit.* 26. §. *Titius*, quia jus, quod agnatis ex antiqua investitura competit, alieno facto auferri non potest; *l. Id quod nostrum*,
24 11. *ff. de Reg. Jur.* Quarto amittitur Feudum ob commissam Feloniam, quæ Felonia est terminus Feudalis, qui delictum Vassalli Feudo privans significat, *lib.* 2. *Feud. tit.* 35. Ad quos
25 autem revertatur, an ad Dominum, vel agnatos Vassalli Feudum amissum ob aliquam ex supradictis causis, vide apud Feudistas præsertim Jul. Clar. §. *Feudum*, Rosental. *de Feudis*; Fachin. *lib.* 7. *per totum*, & alios. Jus
26 competens Domino directo Feudi est jus proprietatis, & dominii directi in ipso Feudo, seu re Feudali, *lib.* 2. *Feud. tit.* 23. Et ultra habet jus positivum consistens in obligationibus, quibus eidem adstrictus manet Vassallus,
27 quæ obligationes infra enumerabuntur. Obligationes autem ipsius Domini erga Vassallum sunt specialiter sequentes. Primo, ut præstito fidelitatis juramento, Vassallum illico in possessionem mittat, & si moram fecerit, omnem utilitatem Vassallo præstet, *lib.* 2. *Feud. tit.* 7. Secundo, si Vassallum in re aliena, sive scienter, sive ignoranter, investiverit, tenetur eidem de evictione *lib.* 2. *Feud. tit.* 8. dummodo Vassallus tempore investituræ nesciverit Feudum sibi conferendum rem esse alienam, *cit. lib.* 2. *tit.* 8. ibi: *Qui enim alienæ rei sciens investituram acceperit, nisi pacto speciali sibi prospexerit, de evictione agere non poterit*, & dummodo Vassallus post litem motam, Dominum, ut se defendat, debite monuerit, *lib.* 2. *tit.* 25. Tertio, debet Vassallo reciproce fidelitatem; *cap. de forma* 19. *caus.* 22. *quæst.* 5. ibi: *Dominus quoque fideli suo in his omnibus vicem reddere debet. Quod si non fecerit, merito censebitur malefidus, sicut ille, qui eorum prævaricatione, vel faciendo, vel consentiendo deprehensus fuerit perfidus, & perjurus.*

28 Jus Competens Vassallo est Dominium utile in Feudo, ita ut rem Feudalem libere administrare, Feudo uti, & frui, & ea omnia circa illud disponere possit, quæ meliorem, non item quæ deteriorem reddunt conditionem Feu-
29 di; *lib.* 2. *Feudor. tit.* 8. Obligationes autem ipsius Vassalli erga Dominum directum sunt specialiter sequentes, enumeratæ in *cap. de forma* 18. *caus.* 22. *q.* 5. ibi: *Qui Dominuo fidelitatem jurat, ista sex semper in memoria habere debet. Incolume, Tutum, Honestum, Utile, Possibile. Incolume, videlicet ne sit in damnum Domino suo de corpore suo. Tutum, ne sit in damnum de secreto suo, vel munitionibus, per quas tutus esse potest. Honestum, ne sit in damnum de sua justitia, vel de aliis causis, quæ ad honestatem ejus pertinere videntur. Utile, ne sit ei in damnum de suis possessionibus. Facile, vel possibile ne id bonum, quod Dominus suus facere leviter poterat, faciat ei difficile, neve id, quod Possibile erat, reddat ei impossibile; Ut fidelis hæc omnia nocumenta caveat, justum est; sed quia non sufficit abstinere a malo, nisi fiat id quod bonum est, restat ut ex supradictis consilium, & auxilium Domino suo fideliter præstet, si beneficio dignus vult, & salvus esse de fidelitate, quam juravit*, qui textus habetur etiam *in lib. Feud. tit.* 6. Obligatur insuper 30
Vassallus, ut contingente mutatione sive ex parte sui, sive ex parte Domini per mortem, vel alium casum, petat renovationem investituræ, & Domino Fidelitatem juret; *lib.* 2. *Feud. tit.* 21.

Vassallus sine consensu Domini potest alie- 31
nare Feuda hereditaria concessa sibi pro suis heredibus, & quibuscumque dederit, textu expresso in *lib. Feud. tit.* 48. ibi: *Si quis ea lege alicui dederit Feudum, ut ipse, & sui heredes, & cui ipse dederit habeat, respondeo, iste, qui accepit, poterit id vendere, vel donare, vel aliter, si placuerit, etiam sine voluntate Domini alienare. Communis*. Item potest 32
Vassallus sine consensu Domini alienare Feudum proximiori agnato immediate in Feudum successuro. *Communis*; *arg. l.* 1. *Feud. tit.* 13. §. *fin.* & *lib.* 2. *tit.* 38. Item potest Vassal- 33
lus etiam absque consensu Domini *Feudum* alteri in Feudum dare, dummodo subinfeudandus sit ejusdem conditionis cum Vassallo Principali, ne fiat deterior conditio Domini, textu expresso *in lib.* 2. *Feud. tit.* 9. & *tit.* 34. ibi: *Nec Vassallus Feudum sine voluntate Domini alienabit; In Feudum tamen recte dabit, si secunda Persona sit talis, quæ Feudo servire possit, ut si dans miles est, & ille, qui accepit Feudum, inveniatur miles, ad hoc ut Feudum si contigerit, Domino similiter servire, ut & prior possit*. Idem habetur *tit.* 26. §. 5. *verb. Beneficium*. Jul. Clar. §. *Feud. q.* 32. Pirhing *lib.* 3. *decretal. tit.* 20. *num.* 18. Reiffenstuel. *ibid. num.* 124. & communis aliorum. Item sine consensu Domini potest Vas- 34
sallus Feudum ad modicum tempus locare, dummodo locatio non sit fraudulenta alienatio, uti esset locatio ad longum tempus, textu expresso *in lib.* 2. *tit.* 9. ibi. *Potest locare, nisi locatio esset fraudulenta alienatio.*

Nec potest tamen Vassallus sine consensu 35
Do-

Domini Feudum donare, *lib.* 1. *Feud. tit.* 9.
36 *Communis*. Nec hypothecare, *lib.* 2. *Feud. tit.*
37 55. *Communis*. Nec permutare, *cit. lib.* 2.
38 *Feud. tit.* 55. *Communis*. Nec testamento re-
linquere, aut legare, *lib.* 1. *Feud. tit.* 8. *Com-*
39 *munis*. Nec in solutum dare, nec in dotem
dare, *lib.* 1. *Feud. tit.* 9. §. *donare;* Rota *p.* 5.
tom. 1. *decis.* 167. Card. de Luca *de Feud. disc.*
20. *num.* 2. & alii passim.
40 Posset tamen Feudum in dotem dari sine
consensu Domini, ubi particularis lex vel con-
suetudo id concedere, cum his leges, vel con-
suetudines generales cedant; *arg. c. Cum tan-
to* 11. *de consuetud.* Card. de Luca *de Feud.*
41 *disc.* 20. *n.* 4. Item in dotem dari potest sine
consensu Domini, ubi mulier pro cujus dote
Feudum datur, esset dotanti proxime in Feu-
do successura, quæ tunc speciem refutationis
continere diceretur, quæ non est prohibita
alienatio, cum sit præventiva successio; Card.
42 de Luca *de Feud. cit. disc.* 20. *num.* 5. Item
sine consensu Domini mulier Feudataria po-
test sibi ipsi in dotem Feudum dare, seu as-
signare, dummodo det, seu assignet inæstima-
tum; secus autem, si æstimatum ea vera æsti-
matione, quæ faciat emptionem, cum tunc
esset formalis alienatio per viam contractus
emptionis, & venditionis, qui occultari dici-
tur, ut ita distinguendo firmant Isernia, &
Bald. in *cap.* 1. §. *Donare*, *Qualiter olim Feud.
poter. alienar.* Capyc. *Investit. Feud. verb. pro
dote vers. aut sumus in muliere:* A ponte, *de
potest. Proreg. de ascens. Reg. super dot. in princ.
n.* 3. Lerata, *Theatr. Feud. part.* 10. *dilucid.*
60. *num.* 6. Borell. *in summa decis. part.* 3. *tit.*
4. *de Jure dotium num.* 268. Rosental *de Feud.
cap.* 9. *concl.* 9. *num.* 9. Card. de Luca *de Feud.*
43 *cit. Disc.* 20. *num.* 7. & alii passim. Non sic
autem in Regno Neapolitano, ubi neque mu-
lier id facere potest sine assensu. Ita cum aliis
Card. de Luca *de Feud. cit. disc.* 20. *num.* 8.
44 Vassallus sine assensu Domini nequit Feudum
vendere, nec alio quocumque contractu, quo
jus Reale transfertur, alienare, textu expres-
so in *lib.* 2. *Feud. tit.* 52. ibi: *Hac Edictali,
Deo propitio, perpetuo valitura lege sancimus,
ut nulli liceat Feudum totum, vel partem ali-
quam vendere, vel pignorare, vel quoquo modo
distrahere, vel pro anima judicare sine promis-
sione illius Domini, ad quem Feudum spectare*
45 *dignoscitur*. Feudum novum potest Vassallus
cum consensu Domini quocumque contractu
alienare; *lib.* 1. *Feud. tit.* 13. §. *final.* Non
46 item antiquum, nisi accedat etiam consensus
agnatorum; aliter, mortuo alienante, redit
iterum ad proximum agnatum sine refusione
ullius pretii, nisi per annum sciens taceat,
textu clarissimo *in lib.* 2. *Feud. tit.* 26. §. *Ti-
tiu*. *Communis*. Feudum antiquum male alie- 47
natum, si proximus agnatus suo tempore non
revocat, possunt illud, eo mortuo, agnati re-
motiores revocare; Fachineus *lib.* 7. *cap.* 13.
Reiffenstuel *loc. cit. num.* 128., & communis
aliorum. Agnatis competit jus retractus Feu- 48
di absque eorum consensu alienati; *arg. l.* 2.
Feud. tit. 9. §. *Porro*, & *tit.* 28. §. *Titius*.
Communis. Licitum est alienare Feudum ad 49
ratificationem Domini, seu sub clausula, &
conditione: *Si Dominus consenserit;* Jul. Cla-
rus §. *Feudum quæst.* 14. *num.* 5. & commu-
nis aliorum.

Additiones ex editione Romana.

De successione in Feuda Ecclesiastica jam 50
constituta, paucis hic agendum. Spectandæ
autem in primis sunt literæ Investituræ, &
juxta eas successio regulanda est.
Quod si Literæ investituræ lateant, successio 51
in Feuda hæc Ecclesiastica regulari haud po-
test secundum jus Longobardicum, propterea
quod, ut supra in additione ad primum arti-
culum diximus, in dubio feudum Ecclesiasti-
cum non proprium, sed improprium censeri
debet; Confer *Bohemer. in decretal. lib.* 3. *tit.* 52
2. §. 57. & *plur. sequent.* Hertium *in Paræ-
miis Juris lib.* 2. *paræm.* 10. *in fin.* Schilter.
ad Rubric. Jur. Feudal. Alaman. §. 15. Sand.
tit. 2. *consuetud. Feud. Geldr.* §. 7. *num.* 2. &
duob. sequent.
Hinc autem non sequitur, feuda Ecclesia- 53
stica esse hæreditaria, & alienabilia, quum
qualitates hæ Feudi rationem, quoad maxi-
mam partem, destruant, efficiantque, ut fere
nunquam ad Ecclesiam reverti queant, & di-
rectum ipsius dominium fere annichilent. Con- 54
suetudine vero feuda Ecclesiastica accipere pos-
se hanc naturam, ut mere hæreditaria sint,
ita ut de iis testandi facultas permissa sit, pro-
bat post alios Bohemer. *in decretal. lib.* 1. *tit.*
2. §. 64.
In dubio autem fœminina potius, quam hæ- 55
reditaria Feuda Ecclesiastica præsumi debent,
ut firmat idem Auctor *loco mox citato sequen-
ti* §. 65.
Num autem in Feuda Ecclesiastica succedant 56
Ascendentes, & Collaterales, qui a primo ac-
quirente sanguinem haud trahunt, non levis
quæstio est. Porro si feuda hæc Ecclesiastica
mere hæreditaria sint, succedunt in ea & hi.
Quo-

57 Quoniam vero non omnia feuda Ecclesiastica habent naturam hanc irregularem, contrarium in dubio est statuendum. Confer itidem Bohemer. *ubi supra* §. *66*.

58 Quæ dicta hactenus sunt de successione in Feuda Ecclesiastica, quæ constituta reperiantur, eadem locum sibi vindicant, quoad successionem in Feuda Ecclesiastica, si qui in posterum constituantur ex solemni oblatione.

59 Reliquum est, ut verba faciamus de Felonia in his Feudis commissa. Porro Prælatus non adeo rigide circa Feloniam commissam procedere valet, præsertim si culpa magis, quam dolo, commissa ea fuerit, utpote si debito tempore renovatio investituræ non sit petita, Feltmann. *lib.* 1. *de titul. honor. c.* 45.

60 §. 21. Alias si gravius quid per dolum in Prælatum commissum sit, privari Feudo Vasallus potest. Vide exempla apud Bohemer. *eod. loco* §. *69*.

61 Remissio Feloniæ spectat ad Prælatum, etiamsi inconsulto Capitulo suscipiat, nisi forsan

62 collatio simul Capitulo debeatur. Cæterum, an post Constitutionem *Urbani VIII.* qua tum infeudandi, tum reinfeudandi potestas omnis

63 adempta penitus est, competere amplius Prælato possit remissio Feloniæ, dubitari & non immerito potest.

64 De altera illa specie Feudi Ecclesiastici in *sensu lato*, in quo scilicet ipsa Ecclesia recipit in Feudum, consule Bohemer. *plur. cit. loco a* §. 70. *ad fin.*

FIDEICOMMISSUM.

---

1 Fideicommissum est hereditas, vel pars illius, quam Heres a Testatore rogatur, vel jubetur alteri restituere. Est in re *communis*; *arg. tot. tit. Cod. de Fideicom. & Instit. de Fi-*

2 *deicom. hered.* Heres, qui jubetur, vel rogatur restituere hereditatem, vel partem ejus, vocatur *Heres Fiduciarius*; item *Heres gravatus*, *l. Scias* 46. *ff.* S. C. *Trebellian.* item vocatur

3 *Heres Fideicommissarius*. Is vero, cui jubetur restitui, vocatur *Fideicommissarius* simpliciter, §. *Sed quia* 7. *Instit. de Fideicom. hered.* Fi-

4 deicommissum dicitur ambitiosum hominis placitum ad conservationem bonorum in Fami-

5 lia. Rota *p.* 6. *recent. decis. num.* 4. Ante legem XII. Tabularum erat incognitum, & ejus usus incœpit temporibus Augusti Cæsaris; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 36. *num.* 44. & *part.* 10. *decis.* 1. *num.* 64.

Fideicommissum aliud est universale, & aliud particulare. Universale est quando tota hereditas, vel certa quota ejus debet alteri restitui; §. *In primis*, & §. *Præterea*, *Instit. de Fideicom. hered.* Particulare est, quando non tota hereditas, vel certa quota, sed solum res aliqua particularis restitui debet; *Instit. de singulis rebus per Fideicommiss. relict.*

Fideicommissum particulare sequitur naturam Legati, & jure novo reipsa non differt, *l.* 1. *ff. de Legat.* 1. Pirhing *lib.* 3. *tit.* 26. *num.* 72. Reiffenstuel *ibid. num.* 605. & alii passim. Item Fideicommissum aliud est purum, seu absolutum, & aliud est conditionale. Fideicommissum purum, seu absolutum est quod fit absque omni conditione apposita, & tale est, si Testator V. G. dicat: Petrum heredem instituo, eumque rogo, vel mando eidem, ut totam, vel modicam hereditatem restituat Paulo. *Est in re communis*, *arg.* §. 1. *Instit. de Fideicom. hered.* Fideicommissum conditionale, est, quod fit apposita aliqua conditione, ut si Testator dicat: Petrum heredem instituo, voloque, ut si sine liberis decesserit, hereditas restituatur Paulo. Hoc autem Fideicommissum conditionale, eveniente, seu purificata conditione evadit purum seu absolutum; *arg. l. Cedere diem* 113. *ff. de V. S.* & *l.* 1. *ac* 4. *ff. Quando dies legat.*

Dictum Fideicommissum subdistinguitur in restitutorium, & conservatorium. Fideicommissum restitutorium est illud, quod *pure*, & simpliciter ordinatur pro casu mortis, ut cum Testator Heredem instituit, V. G. Titium, eique mandat, ut in casu suæ mortis totam, vel mediam hereditatem restituat Cajo; & de hoc Fideicommisso rato audiuntur quæstiones in Tribunalibus; cum in claris, & in expressis non intrent quæstiones, & argumenta, textu expresso *in l. Ille aut ille.* 25. *ff. de Legatis* 3. ibi: *Cum in verbis nulla ambiguitas est, non debet admitti voluntatis quæstio*. Fideicommissum conservatorium est illud, quod instituitur cum expressa prohibitione alienationis, seu confiscationis, ad hoc ut pro majori splendore, ac decore familiæ bona conserventur in agnatione vocata, & ne extra illam exeant; & tunc Heres gravatus non potest illa alienare, vel obligare; *l. Sancimus* 7. *Cod. de rebus alienis non alienandis* cum similibus.

Rursus Fideicommissum in casu mortis aliud est, quod simplex, ac ordinarium dicitur, non

non excludens Successorum pluralitatem, ac simultaneum concursum omnium, qui eumdem proximitatis gradum, vel æqualem statum habent; Et tunc Heres gravatus non potest alterare ordinem a Testatore præscriptum, uni gratificando, & alium excludendo; *l. omnia* 32. §. *in Fideicommisso, ff. de Legatis* 2. alias *l. cum ita legatur; l. fin. C. de verborum signifi.* cum similibus; Cardinal. de Luca *de Fideicommissis discurs.* 16. *num.* 3. Peregrin. *de Fideicom. art.* 14. *num.* 7. Bellon. jun. *Consil.* 1. *a num.* 32. *ad* 36. Rota apud Seraphin. *decis.* 874. & apud Coccinum. *decis.* 495. Et aliud est, quod pluralitatem successorum, seu plurium simultaneum concursum non admittit, sed uni tantum Personæ convenit; atque istud sub duplici vocabulo explicatur, *Primogenituræ*, scilicet, ac *Majoratus*; & hoc Fideicommissum regulatur eodem fere jure ac Feudum; cum a Primogenituris ad Feuda, vel econtra, quoties lex Feudorum non urget, licitum sit arguere. Card. de Luca *de Feudis discurs.* 45. *num.* 4. Molina *de Primogenituris lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 7. Surdus *Consil.* 241. & alii Juristæ passim, apud quos plurima de omnibus istis.

12 . Substitutio est unius in alterius locum ad rem aliquam in ultima voluntate vocatio; *est in re communis*. Substitutio est duplex, directa, & indirecta. Directa est, per quam substitutus hereditatem Testatoris consequitur immediate, & sine ministerio alterius primi instituti, uti si Testator dixerit: Petrus sit heres, aut si hic non erit, sit Paulus. Indirecta est, per quam committitur fidei directi heredis, ut hereditatem tradat alteri, ideoque etiam dicitur Fideicommissaria, quia substitutus accipit hereditatem, non directe a Testatore, sed a Fideicommissario. Ut si Testator dixerit: Petrus sit meus heres, quem rogo, seu gravo, ut quando morietur, hereditatem totam, seu partem aliquam V. G. mediam, vel tertiam, vel certam rem Paulo restituat. Un-
13 de substitutio Fideicommissaria est, qua heres ex testamento, vel absolute, vel sub conditione gravatur, seu obligatur hereditatem totam, vel certam aliquam partem ejusdem, mediam V. G. vel tertiam, vel certam rem alteri restituere. *Est in re communis; arg.* §. 1. & 2. *instit. de Fideicomm. hered.*

14 In Fideicommisso universali ordinato ab ascendente substitutiones intelliguntur factæ sub tacita conditione: *Si institutus, vel gravatus sine filiis decesserit*, ita ut quævis proles proferatur extraneo substituto, textu expresso *in l. Cum avus* 10. *ff. de Cond. & demonstr.* & *l. Cum acutissimi* 30. *Cod. de Fideicom.* ibi: *Si quis filium suum heredem instituit, & restitutionis post mortem onere subegit, non aliter hoc videtur disposuisse, nisi cum filius ejus sine sobole vitam suam reliquerit*. Ubi etiam hæc ratio subjungitur: *Quia merito præsumitur hereditatem suam potius propriis descendentibus, quam alienis relinquere voluisse*. *Est communis* cum Rota *part.* 5. *recent. l.* 1. *dec.* 329. *num.* 11. *part.* 12. *dec.* 380. *num.* 5. *part.* 16. *decis.* 132. *num.* 2. & *seq. p.* 17. *decis.* 170. *num.* 8. *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 102. *num.* 3. & 15. & sæpe alibi. Non 15
decedit sine liberis, qui unicam prolem, sive masculum, sive femellam habet, textu expresso *in l.* 148. *de V. S.* ibi: *Non est sine liberis, cui vel unus filius, unave filia est*. *Communis*.
Si filius gravatus in testamento Patris heredi- 16
tatem alteri restituere *si sine liberis decesserit*, ingrediatur Religionem, seu Monasterium bonorum capax, ibique profiteatur, excluditur substitutus, & succedit Monasterium. Rota *part.* 8. *decis.* 34. *num.* 4. & *seq. part.* 12. *dec.* 433. *num.* 17. & *sequent.* Testator enim præsumitur diligere Monasterium, sicut filium instituti, & proinde sicuti prætulit substituto filios instituti, ita censetur voluisse præferre Monasterium. Rota *part.* 3. *decis.* 358. *num.* 3. & *sequent. part.* 8. *decis.* 134. *num.* 10. & *seq.* Covarruvias *lib.* 2. *variar. resolut. cap.* 19. Layman *lib.* 1. *tract.* 5. *cap.* 9. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 26. *num.* 74. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 624. Authent. *Nisi rogati, Cod. ad S. C. Trebellian.* quæ desumpta est *ex Authent. de S. S. Episcop.* §. *Sed & hoc, Coll.* 8. & *cap. In præsentia* 8. *de probat.* ubi in simili casu proposito judicatum est ad favorem Monasterii contra substitutos.

Limitatur tamen primo conclusio in casu, 17
quo Testator veram, & naturalem filiationem voluerit, puta si dixerit *sine veris filiis*, vel *sine filiis legitimis, & naturalibus, aut ex corpore suo natis* cum similibus. Rota *part.* 3. *dec.* 358. *num.* 3. & *seq. part.* 6. *decis.* 179. *n.* 16. *cum sequent. part.* 8. *decis.* 131. *num.* 6. *part.* 12. *dec.* 434. *num.* 6. Si enim Testator in conditione *si sine filiis*, expresserit qualitates non competentes, nisi naturalibus, Monasterium non censetur consideratum loco filii. Rota *part.* 3. *decis.* 358. *num.* 12. & *sequent. part.* 6. *decis.* 179. *num.* 17. *part.* 8. *decis.* 134. *num.* 6. *part.* 12. *decis.* 434. *num.* 6. Limitatur secundo 18
in casu, quo Testator tacite, vel expresse consideraverit conservationem agnationis, quo casu omnes Doctores conveniunt, Monasterium

rium non excludere substitutos. Rota *part.* 8. *decis.* 134. *n.* 15. & sic contingit in Primogenituris, ac Majoratibus, qui ad conservandum splendorem Familiæ eriguntur; In his enim, excluso Monasterio, succedere proximum agnatum fatentur Doctores communiter cum Covarruvia *loc. cit. cap.* 19. Molina *disp.* 623. Azor. *tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 8. *quæst.* 5.

19 Limitatur tertio in casu, quo heres inique animo fraudandi substitutum Fideicommisso ingreditur Religionem. Menochius *lib.* 4. *Præsumpt.* 83. *num.* 56. Abbas *in cap. In Præsentia* 8. *de prob. num.* 46. Pirhing *loc. cit. n.* 76. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 626. Sanchez *lib.* 7. *cap.* 16. *num.* 54. *&* 55. & alii. Et ratio est quia fraus, & dolus nulli patrocinari debet; *cap. Sedes* 15. *cap. Ex tenore* 16. *de rescriptis*, *cap. Tuæ* 12. *de Clericis non resid. l. in fundo*, *ff. de Rei vindic. l. Cum hi*, *ff. de transact. l. Si Legatarius*, Cod. *de Legatis*.

20 Limitatur quarto in casu, quo heres gravatus inductus est ad ingressum Religionis suasionibus, & blanditiis Monachorum, tunc enim Monasterium nulla bona hujus Professi consequetur, adeoque nec substitutus excluderetur. Menochius *loc. cit. num.* 86. Sanchez *loc. cit. num.* 62. Pirhing *loc. cit. sub num.* 76. per Jura mox allegata.

21 Limitatur quinto in casu, quo heres ingrediatur Monasterium bonorum in communi, & successionis omnino incapax; ut sunt Monasteria Minorum de toto corpore Observantiæ, & Capuccinorum; Tunc enim substitutus succedit statim a die professionis, quia professio in talibus Monasteriis quo ad successionem æquiparatur morti naturali. Menoch. *loc. cit. n.* 81. Pirhing *loc. cit. sub num.* 76. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 626.

22 Limitatur sexto in casu, quo alia causa pia sit substituta, ut si Testator dixerit, si heres meus sine liberis obierit, substituo Hospitale, Pauperes, Ecclesiam Parochialem & hujusmodi, quando enim privilegiatus concurrit cum privilegiato, tunc privilegiis non attentis, servatur Jus commune, & sic licet heres ingrediatur Monasterium, & ibi profiteatur, adhuc hereditas est restituenda piæ causæ substitutæ, *arg. cap. Cum causa*, *de præbend. Communis* cum Pirhing *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 627. Abb. & Glossa *in cap. In præsentia* 8. *de probat.*

23 Fideicommissum regulariter loquendo vendi, pignorari, aut hypothecari nequit, textu expresso *in l. final.* §. *Sed quia* 2. *C. communia*, *de Legat.* ibi: *Nemo itaque herès ea, quæ pure sub certa die relicta sunt, vel quæ restitui aliis disposita sunt, vel substitutioni supposita, putet in posterum alienanda, vel pignoris, vel hypothecæ titulo assignanda; quia satis absurdum est, & irrationabile rem, quam in suis bonis pure non possidet, eam ad alios posse transferre, vel hypothecæ, pignorisque nomine obligare, vel alienam spem decipere.* Rota *p.* 5. *t.* 1. *dec.* 408. *num.* 9. *part.* 12. *dec.* 310. *num.* 1. Limita 24
tamen primo, si alienatio est necessaria pro solutione debitorum Testatoris, dummodo non alienentur immobilia, si pecunia, vel alia mobilia ad solvendum sufficientia adsint. Card. de Luca *de Fideicom. disc.* 161. *num.* 5. *&* 8. & *in summa num.* 305. *&* 306. item *disc.* 162. *num.* 8. Tuschus *lit.* C. *consil.* 283. *num.* 16. Glossa *in l. Filius familias* §. *Divi*, *ff. de Legat.* 1. & alii passim; Et ratio est quia non intendit prohibere alienationem cum præjudicio Creditorum; *arg. l. Creditoris arbitrio*, *ff. ad leg. Falcid.* Limita secundo, si 25
alienatio est necessaria pro competenti dote. *Authent. Res quæ*, *Cod. communia*, *de Legat.* Tuschus *litt.* F. *consil.* 284. *n.* 1. citans communem. Vel pro alimentis heredis gravati, & suorum descendentium, Card. de Luca *de Fideicomm. disc.* 170. *&* 171. Tusch. *loc. cit.* Vel pro liberatione possessoris ab hostibus, vel latronibus, Card. de Luca *de Fideic. in summa num.* 294. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 26. *num.* 618. & alii communiter. Limita 26
tertio, si est necessaria distractio pro detractione competentis legitimæ, & Trebellianicæ. Baldus *l.* 4. *consil.* 163. *num.* 4. Parisius *lib.* 2. *consil.* 17. & 18. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 617. Tuschus, & alii communiter; Et ratio *est*, quia detractio Legitimæ, & Trebellianicæ debetur de Jure, *Novell.* 18. *c.* 1. *Authent. Novissima*, *Cod. de inoffic. Testam. l.* 33. *Cod. de inoffic. Testam.* §. *Sed quia* 7. *Inst. de Fidecomm. hered. cum Concordantiis*, adeoque si non aliunde, quam vendendo haberi potest, vendi debet. Limita quarto, si distractio est 27
utilis, uti fit in casu permutationis Fideicommissi pro bono utiliori ipsi gravato, ac aliis substitutis. Card. de Luca *disc. de Fideicomm. disc.* 157. *num.* 7. *&* 8. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 619. & alii communiter. Cum enim in tali casu nulli fiat injuria, & damnum, sed commodum omnibus vocatis, & substitutis, præsumitur adesse tacitus omnium consensus. Limita quinto, si alienentur res, quæ servando 28
servari non possunt, dummodo pretium inde comparatum postea restituatur substitutis, ut applicetur in re immobili, Card. de Luca *de Fideicomm. disc.* 90. *num.* 9. & communis

munis

23 munis aliorum. Limita sexto, si omnes vocati, & substituti, in quorum favorem Fideicommissum factum est, ad alienationem consentiunt, textu expresso *in l. Quoties 11. ff. de Fideicom.* ibi: *Quoties ab omnibus, qui alienatione facta ad Fideicommissam petitione adspirare possunt, venditio celebretur, aut quibusdam vendentibus alii consenserunt, contractus auctoritas convelli nequaquam potest*.

Novæ Additiones ex aliena manu.

24 Si qua in Jure materia occurrit summopere illustranda, hæc certe est de Fideicommissis, quum vix condatur Testamentum, in quo Fideicommissum haud ordinetur. Sed quum sciam me intra limites additionum continere debere, materiam, ut vellem, illustrare nequeo, sed agam dumtaxat de Fideicommisso Hæredi præsenti injuncto, tum de Fideicommisso conventionali, de quibus cæteroquin non omnes differunt.

25 Quod attinet ad Fideicommissum hæredi præsenti injunctum, hoc inductum est *Lege fi-*
26 *nali Cod. de Fideicommissis*, nullamque penitus requirit solemnitatem, sed debet à Testatore
27 præsenti Hæredi injungi. Inde namque tota hujus Fideicommissi validitas dependet, quod Testator præsentis hæredis Fidei commiserit restitutionem hæreditatis, ut monstrat contextus, & illustrat Harprecht. *de Remed. Leg. final. Cod. de Fideicomm. cap.* 4. §. 10. *& se-*
28 *quent.* Non igitur subsistit Fideicommissum hoc,
29 si hæres absens fuerit, ita ut ne valeat quidem schedula ad Absentem missa, cum deficiat fundamentum hujus Fideicommissi *privilegiati; Idem Auctor citato loco* §. 13.

30 Num ad validitatem hujus Fideicommissi requiratur insuper promissio hæredis, non conve-
31 niunt inter se Doctores. Negativa mihi opinio semper arrisit. Disponit enim hic Testator in vim mortis, & ita tota illa dispositio ex ejus debet dependere arbitrio, nec factum hæredis requiritur, alioquin dicendum foret, hæredem contradicere posse, & contradicentem minime obligari, quod tamen admitti
32 nequit; *Idem Auctor ubi supra* §. 34. Sicuti autem tota hujus Fideicommissi substantia a Fide hæredum dependet, ita tantum per solam confessionem hæredum constare de eo debet, adeo ut si confessionem edere nolint, *necesse habent, vel Sacramentum subire, & omni inquietudine se se relaxare, vel si recusandum existimaverint Sacramentum, omni modo exactioni Fideicommissi subjacere*: sunt ipsa verba *Legis finalis Cod. de Fideicomm.* Ubi enim recusant subire juramentum, habentur pro confes- 33
sis; confitentes autem absolute obligantur ad Fideicommissum præstandum; Ricter. *dec.* 62. *n.* 20. *& seq.*

Adeo autem sola Fides hæredum hoc susti- 34
net Fideicommissum, ut ne quidem sufficiat loco juris jurandi delati uti aliis probationibus, si fortassis duo adfuissent Testes, quorum testimonio probari posset, Defunctum præsenti hæredi Fideicommissum injunxisse, quia ita Fideicommissum dependeret a Fide Testium, non a Fide hæredum; Quoties autem a Te- 35
stium præsentia dependet, Fideicommissum, quinque ad minus esse debent, minimeque duo sufficiunt. Hæres vero, si delatum ipsi sit juramentum, non prohibetur conscientiam suam per alias probationes exonerare, veluti si probare absentiam possit; Ricter. *dict. dec.* 62. *n.* 29. Finckelth. *observ.* 52. *num.* 7. *&* 11. Hactenus de Fideicommisso hæredi præsenti 36
injuncto.

Fideicommissum conventionale est illud, 37
quod in actu inter vivos constituitur. Indu- 38
ctum est autem hoc Fideicommissum moribus gentium.

An hoc fideicommissum conventionale esse 39
possit universale, scilicet de tota hæreditate, vel parte ipsius, dubitatur, & non immerito. Sicuti enim hæreditas pactis dari nequit, 40
ita quoque per modum Fideicommissi pactitii haud transfertur. At apud plerasque gentes prævaluit opinio affirmativa; Strykius *in usu modern. Pandect. lib.* 26. *tit.* 1. §. 6. Harprect. *de Fideicomm. conventional.* §. 2. & ita quidem, ut nec requiratur confirmatio superioris.

Major dubitatio est, an Fideicommissum hoc 41
conventionale constitui possit in favorem Tertii? De jure enim Alteri per pactum Alterius 42
actio acquiri nequit. Sed & posse receptum est; Strykius *in usu modern. Pandect. dict. lib.* 26. *dict. tit.* 1. §. 4.

Inter omnes vero convenit, in hoc Fidei- 43
commisso conventionali, licet universali, locum haud esse beneficio quartæ Trebellianicæ. Be- 44
neficium enim quartæ in Fideicommisso condito in Testamento in favorem hæredis inductum est; idque quia cum hic suo facto se haud obstrinxerit ad restituendum, sed ad hoc ex solius Testatoris dispositione teneatur, merito ei ex bonis defuncti aliquid concedendum erat, quo eo promptius invitaretur ad adeundam hæreditatem, eamque restituendam. At 45
hæ rationes applicari nequeunt ad conventionale

nale Fideicommissum, quum gravatus ex data Fide obligetur ad restituendum, proptereaque minime oporteat per beneficia juris eum allicere ad implementum suæ obligationis; Pirckm. *consil.* 1. *num.* 203. Harprecht. *de Fideicomm. conventional.* §. 41.

FIDEJUSSIO, FIDEJUSSOR.

1 Fidejussio est contractus, quo quis alienam obligationem suscipit implendam, si debitor principalis non solverit. Est in re *communis*, *arg. Institut. princ. de Fidejuss.* & *l. Si-*
2 *cut* 65. *ff. eod.* Fidejussor (sic dictus a *fide*, & *jubeo*, quasi fide sua jubens, ut alteri credatur, *l. creditor* 60. §. 1. *ff. mandati*, & *l. Ubi* 75. §. *Qui vero*, *ff. de V. O.*) est is, qui alienam obligationem in se suscipit, seu fidem suam interponit de solvendo debito, casu, quo ipse illud non solverit; *Est in re communis*,
3 *arg. Instit. princip. de Fidejuss.* Fidejussio quavis verborum forma oretenus, & in scriptis, immo inter absentes & per Epistolam fieri potest; Engel *lib.* 3. *decr. tit.* 12. *n.* 2. Reiffenstuel *ibid. num.* 11. & communis aliorum.
4 Fidejussor dari, & Fidejussio constitui potest super quovis debito, vel obligatione quomodocumque contracta, textu expresso *l.* 1. *ff. de Fidej.* & *mandat.* ibi: *Omni obligationi Fidejussor accedere potest*, *l. Græce* 8. §. 1. *ff. eod.* ibi: *Præterea sciendum est Fidejussorem adhiberi omni obligationi posse, sive re, sive verbis, sive consensu*, §. 1. *Instit. de Fidejuss.* ibi: *Omnibus autem obligationibus adsumi potest, id est, sive re, sive verbis, sive litteris, sive consensu contrahatur, ac nec illud quidem interest, utrum civilis, an naturalis sit obligatio, cui adjicitur Fidejussor.*
5 Potest quis de sistenda persona incarceranda Fidejubere, quam si non sistit, ipse Fidejussor non incarceratur, sed punitur pœna pecuniaria, vel taxata a Jure, decreto, consuetudine, vel arbitraria Judicis; & quidem extraordinaria, si reus ex dolo Fidejussoris exhibitus non est, vel aufugit, textu expresso *in l. Si quis* 4. *ff. de fidej.* ibi: *Si quis reum criminis, pro quo satis dedit, non exhibuerit, pœna pecuniaria plectitur; puto tamen, si dolo non exhibeat, etiam extra ordinem esse damnandum; sed si neque in cautione, neque in decreto Præsidis certa quantitas comprehensa est, ac nec consuetudo ostendit, quæ certam formam habet, Præses de modo pecuniæ, quæ inferri oporteat, statuet.* Fidejussor dari potest non solum pro præsenti, sed etiam pro futura obligatione, *l. stipulatus* 6. §. 2. *ff. de fidejuss.* ibi: *Adhiberi autem fidejussor tam futuræ, quam præcedenti obligationi potest.*

Fidejubere possunt omnes, qui liberam rerum suarum administrationem habent, & a lege non prohibentur; *Communis*, *arg. l.* 2. *ff. de fidej.* Prohibentur autem fidejubere: Primo milites, *l.* 8. §. 1. *ff. Qui satis dare coguntur*, & *l. miles* 31. *Cod. de locato*, ibi: *Milites fidejussores fieri prohibemus*. Excipiuntur tamen milites veterani honeste a militia dimissi, quia ipsi cum non teneantur amplius armis occupari, & bello interesse, possunt libere privata negotia, & commercia tractare, *arg. l.* 1. *Cod. de Veteranis*. Secundo fidejubere prohibentur mulieres, *l.* 1. *ff. ad S. C. Vellejan.* ibi: *Vellejano Senatus consulto plenissime comprehensum est, ne pro ullo femine intercederent*, idest fidejuberent, & hæc prohibitio adeo stricte ligat mulieres, ut nec mater possit fidejubere pro filiis, *l. Si cum*, *Cod. S.C. Vellejan.* Nec filia pro parentibus, *l. Si paternum* 8. *Cod. eod.* Nec uxor pro Marito, *l.* 1. *Cod. Ne uxor pro Marito*. Tertio fidejubere prohibentur Ecclesiarum Prælati, & Clerici, *cap. Te quidem* 39. *caus.* 11. *q.* 1. ibi: *Te quidem* (Episcopum alloquitur Papa) *oportet irreprehensibiliter vivere, & summo studio niti, ut omnes vitæ hujus occupationes abjicias, ne fidejussor existas &c.* & *c.* 1. *fidejuss.* ibi: *Clericus fidejussionibus inserviens abjiciatur*, & concordat *Novell.* 123. *c.* 6. Limitatur tamen conclusio, si raro tantum in uno, vel altero casu fiat ex causa præsertim pietatis, vel caritatis, *arg. cit. cap. Clericus* 1. *de fidejuss.* ubi solum prohibetur, ne Clericus sit *inserviens* Fidejussioni, quæ particula frequentiam denotat, uti docet Glossa *ibidem verb. Inserviens*; Abbas, *ibid. n.* 1. cum communi aliorum. Clericus autem Fidejubens debet de patrimonialibus, vel quasi talibus, & non de Ecclesiasticis satisfacere, nisi forsan ex causa necessitatis, ac pietatis pro egeno, aut alia causa pia contingeret Fidejussio; Abbas *in cit. cap. Clericus* 1. *de fidejuss.* & alii passim, quia Ecclesiam debitis gravare Clericus non potest, textu expresso *in cap. quorumdam* 2. *de solutionibus*, ibi: *Firmiter inhibemus, ne quis præsumat Ecclesiam sibi commissam pro alienis gravare debitis*. Dicitur notanter *Nisi forsan ex causa necessitatis, aut pietatis pro egeno, aut alia causa pia contingeret Fidejussio*; quia cum simi-

similibus casibus possit, immo subinde teneatur donare, *arg. c. Gloria Episcopi* 12. *q.* 2. juxta dicta verb. *Beneficiatus art.* 1. *num.* 35. *& seq.* multo magis poterit per Fidejussionem interim obligare redditus Ecclesiasticos etiam superfluos.

14 Item fidejubere potest Clericus pro alio Clerico. *Communis, arg. cap. Pervenit* 2. *de Fidejussionibus*, ubi Papa fidejussionem Clerici pro Clericis factam non solum non improbat, sed mandat, ut a debitoribus eidem satisfiat, sicque tacite approbat. Item Clericus potest fide-
15 jubere pro sua Ecclesia; *Communis, arg. c. Quod quibusdam* 4. *de Fidejus. l. cum Clericis* 25. *& l. Omnes* 33. §. 2. *de Episcop. &*
16 *Cleric.* Clerici Fidejussio facta nimis frequenter de bonis patrimonialibus, vel de aliis Ecclesiasticis redditibus ad ipsum pro honesta sustentatione plene spectantibus, quamvis sit illicita, est tamen valida; & Clericus tenetur ei stare, & in defectum principalis debitoris de praefatis bonis satisfacere. Glossa *in cit. cap. Clericus* 1. *de Fidejuss. verb. Inserviens*; Barbosa *ibid. in fine*, ubi plures citat. Menoch. *de praesumption. lib.* 2. *praesumpt.* 46. *num.* 5. Engel *lib.* 3. *decretal. tit.* 22. *n.* 5. Reiffenstuel *ibid. num.* 33. Et ratio est, quia nullibi in Jure reperitur pro nulla declarata Fidejussio Clerici saecularis. Neque refert quod sit prohibita: quia, ut expresse dicitur in *cap. Ad Apostolicam* 16. *de Regularibus*: *Quia multa fieri prohibentur, quae si facta fuerint, obtinent firmitatem*.

17 Quarto, fidejubere prohibentur Religiosi omnes, non tantum privati, sed etiam superiores sine consensu majoris partis Capituli. De Religiosis privatis habetur textus expressus in *c. Quod quibusdam* 4. *de Fidejuss.* ibi: *Quod quibusdam Religiosis a Sede Apostolica est prohibitum, volumus, & mandamus ad universos extendi; ne quis videlicet Religiosus absque majoris partis* Capituli, *& Abbatis sui licentia pro aliquo fidejubeat*. Idem est de Praelatis, si debitas Juris solemnitates non adhibeant, per textum ex *cap. In quorumdam* 2. *de solutionibus*; Barbosa *in cit. c. Quod quibusdam* 4. *de Fidejuss. num.* 5. Engel *loc. cit. num.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 34. & communis aliorum: Religiosi enim omnes sive Praelati, sive subditi nihil proprii habent, de quo fidejubere
18 possint. Limitatur tamen conclusio in casu quo Praelatus pro modica quantitate, & raro fidejubet, quia talis facultas ad liberam administrandi facultatem pertinet; Pirhing *lib. decretal. tit.* 22. *num.* 11. Reiffenstuel *ibid. n.* 35. Engel *ibid. num.* 6. Silvester verb. *Fidejussor quaest.* 4. & alii passim. Immo etiam privatus Religiosus, qui beneficium cum potestate administrandi redditus habet, etiam tacitam licentiam, raro, & in modica quantitate fidejubendi habere censetur; Pirhing *l. c. n.* 13. Reiffenstuel *l. c. num.* 35. & alii. Fidejussio 19
a Praelato, vel privato Religioso contra Jura facta, non solum est illicita, sed etiam invalida. Nec obligat Monasterium, & privat etiam Praelatum administratione, tam spiritualium, quam temporalium. *Communis*. Et quod talis fidejussio sit invalida, & Monasterium, seu Ecclesia ad nihil teneatur, habetur expresse ex *cap. In quorumdam* 2. *de solutionibus*: ibi: *Decernentes ad solutionem talium debitorum Ecclesiam non teneri*: *& ex c. Quod quibusdam* 4. *de Fidejus.* ibi: *Non teneatur conventus pro his aliquatenus respondere*. Et quod Praelatus incurrat dictam poenam privationis, patet ex cit. *cap. Quorumdam* 2. *de solutionibus*, ibi: *Si quis autem contra praemissa venire contempserit, ab administratione spiritualium, & temporalium noverit se suspensum*.

Fidejussor tenetur solvere totum id, quod 20
debitor principalis tempore fidejussionis debebat, si hic non est solvendo, immo etiam usuras, si ita promisit; *arg. l. Fidejussores* 68. *ff. de Fidejussor. l. Fidejussor* 10. *Cod. eod. l. Si mandato* 8. *c. Quod cum eo, qui alienat.* ibi: *Et sorti, & usuris te parere oportere, si te his omnibus obligasti*. *Quod si Fidejussor Credita pecunia intercessisti, teneri te ex obligatione explorati Juris est*. Fidejussor non obligatur ad plus, 21
quam debitor principalis, textu expresso *in l.* 8. §. 7. *de Fidejuss.* ibi: *Fidejussores ita obligari non possunt, ut plus debeant, quam debet is, pro quo obligantur; Nam eorum obligatio est accessoria principalis obligationis, nec plus in accessione potest esse, quam in principali*. Nec Fi- 22
dejussor potest prius obligari, quam obligatus sit debitor principalis; textu expresso *in l. Fidejussor* 57. *ff. de Fidejuss.* ibi: *Fidejussor antequam reus debeat, conveniri non potest*. Si 23
Fidejussor ad certum duntaxat tempus fidejussit, & Creditor tempus sine consensu Fidejussoris prorogat debitori, ad nihil amplius tenetur Fidejussor, *l. Item quaeritur* 13. §. *Qui impleto* 11. *ff. locati*, Et ratio est, quia ex Regula 85. *Juris in* 6. *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*, & sic Glossa *in* §. *Si quid, vers. solverit, Instit. de Fidejuss.* Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 29. *in fine*, Reiffenstuel *loc. cit. n.* 47. & alii passim.

Fidejussor quantum est ex simplici Fidejus- 24
sio-

sione, non tenetur ad usuras, aut alias novas accedentes obligationes, textu expresso in *leg. Fidejussores* 68. §. 1. *ff. de Fidejuss.* ibi: *Pro Aurelio Romulo conductore vectigalis centum annua Petronius, & alii fidejusserant, bona Romuli Fiscus obligata sibi occupaverat. & conveniebant Fidejussores, tam in sortem, quam in usuras, qui deprecabantur, lecta subscriptione Fidejussionis, quoniam in sola centum annua se obligaverant, non in omnem conductionem; decrevit Fidejussores in usuras non teneri.* Tenetur tamen ad ipsas, si specialiter, vel universaliter ad has quoque se obligavit, textu expresso in *l. Fidejussor* 10. *Cod. de Fidejuss.* ibi: *Fidejussor, seu mandator, si in usuras quoque obligatus est, justam causam recusandi eas solvere non habet*, & concordat *l. Quaero* 54. *ff. locati*. Fidejussoris obligatio transit, etiam ad ejus heredes, textu expresso in *l. Fidejussor* 24. *Cod. de Fidejuss.* ibi: *Fidejussoris quidem heres exemplo Fidejussoris tenetur*, & §. 2. *Instit. de Fidejussor.* ibi: *Fidejussor non tantum ipse obligatur, sed heredem relinquit obligatum. Communis.*

25 (at "crevit Fidejussores in usuras non teneri")

26 (at "vere non habet")

27 Si plures sint Fidejussores super eodem debito, tenentur omnes in solidum, ita ut si reliqui solvendo non sint, ille solus, qui solvendo est, ad totum in solidum solvendum teneatur, textu expresso in §. *Si pluris*, *Instit. de Fidejuss.* ibi: *Si plures sint Fidejussores super eodem debito constituti, quotquot erunt numero, singuli in solidum tenentur.*

28 Si tamen alii confidejussores etiam sint solvendo, non potest Creditor convenire unum solum pro toto debito, & conventus potest excipere, & dicere, ut singulus aequaliter pro suis partibus conveniat, prout expresse habetur ex Epistola Domini Adriani Imperatoris, in §. *Si plures* 4. *Instit. de Fidejuss.* ibi: *Ex Epistola D. Adriani compellitur Creditor a singulis, qui modo solvendo sunt, litis contestatae tempore partes petere.* Concordat *l. Si contendat* 28. *ff. eodem*, *l. Non recte l. Fidejussor* 10. *Cod. de Fidejuss.* ibi: *Is qui cum altero fidejussit non solus conveniatur, sed dividatur actio inter eos, qui solvendo sunt.*

29 Si post factam legitime divisionem debiti inter confidejussores, aliqui fiant non solvendo, id accidit damno Creditoris, qui sibi imputare debet, quod illos tempestive non excusserit, & convenerit, dum adhuc erant solvendo. Non enim debet hoc damnum imputari, aliis confidejussoribus, qui semel liberati, non possunt inviti reduci in pristinam obligationem, *l. Inter eos* 5. §. *Cum inter*, *ff. de Fidejuss.* *l. Liberum* 16. *C. eod.* Zoesius *ff. eod. tit. num.* 28. Pirhing *l. cit. n.* 21. *in fine*.

Fidejussor regulariter conveniri non potest, nisi postquam fuit conventus, & excussus debitor principalis, & inventus, quod ipse non sit solvendo, sive in totum, sive in partem, textu expresso in *Authent. Praesente*, C. *de Fidejuss.* ibi: *Praesente tamen utroque* (scilicet Debitore principali, & Fidejussore) *non convenit intercessorem convenire, prius quam reus inventus est minus idoneus, sive in totum, sive in partem. Communis.* Hoc tamen privilegio non gaudet Fidejussor, si debitor principalis sit absens, & ipse sit praesens, nisi promittat sistere, seu afferre praesentem debitorem principalem intra certum tempus a Judice determinatum, *cap. Authent. Praesente*, *C. de Fidejuss.* ibi: *Absente autem reo praesens intercessor jure quidem convenitur, ipso tamen desiderante Judex definiet tempus, intra quod deducat reum primum conveniendum, ipsum in subsidium reservando, nam transacto tempore compellitur satisfacere, cessis a Creditore actionibus.* Nec Fidejussor gaudet tali privilegio & beneficio, si notorie constet debitorem principalem non esse solvendo, quia tunc frustra fieret excussio; Engel *lib.* 3. *decret. tit.* 22. *num.* 9. Pirhing *ibid. num.* 21. Reiffenstuel *ib. num.* 52 & alii passim. Nec Fidejussor gaudet tali beneficio, si debitor sit difficilis conventionis, 33
quia potens, injuriosus, & rixosus, ita ut difficiliter excuti possit; in tali enim casu aeque incommodum est creditori principalem debitorem convenire ac in casu *absentiae illius*: Gail. *lib.* 2. *observ.* 77. *num.* 21. Mising. *cent.* 2. *observ.* 15. Pirhing *loc. cit. num.* 21. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 54. ex Haunoldo citante communem. Nec Fidejussor gaudet tali beneficio excussionis, si ipsi expresse, 34
vel tacite renunciavit, quod facere potest, quia tantum in favorem illius est concessum; *l. pen. Cod. de pactis*, ibi: *Est regula Juris antiqui, omnes licentiam habere his, quae pro se introducta sunt, renunciare.* Et in ead. *l. pen. Cod. de pact.* sic etiam expresse habetur: *Pacta autem conventa, quae neque contra leges, neque dolo malo inita sunt, omnino observanda sunt*, & concordat Regula 85. *Juris in* 6. deducta supra *num.* 23. & sic tenet *Communis* cum Molina *disp.* 545. *num.* 12. Engel *loc. cit. num.* 10. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 56. Pirhing *loc. cit. num.* 21. Mising. *l. cit.* Nec Fidejussor gaudet tali beneficio, si malitiose neget Fidejussionem, & postea convincatur. *Communis* cum Barb. *in c. Pervenit* 2. *de Fide-*

dejuſ. num. 6. Molina *loc. cit. verſ. Item Fidejuſſor*, Engel *loc. cit.* Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 55. Et ratio eſt, quia mendacium aufert privilegium *l. penult. Cod. contra jus, & utilitatem*, ibi: *Et ſi legibus conſentaneum ſacrum oraculum mendax precator attulerit, careat penitus impetratis.*

36 Fidejuſſor in pluribus caſibus poteſt petere liberationem a Fidejuſſione, etiam antequam ſolvat; ſic habetur expreſſe in *cap. Eum pro quo 5. de Fidejuſſoribus*, ubi Gregorius IX. enumerat tres his verbis: *Eum, pro quo te Fidejuſſorem obligaſti, ſi diu in debiti ſolutione ceſſavit, aut diſſipare bona ſua cœpit, ſeu ſuper hoc condemnatus fuiſti, jure poteris convenire, ut te a Fidejuſſione debeat liberare*, & concordat
37 *l. Lucius 38. in fine ff. mandati*. Primus itaque caſus, quo Fidejuſſor liberationem a Fidejuſſione petere, eamque debitor præſtare tenetur, eſt ſi debitor diu negligit ſolvere, ſeu in culpabili mora ſolvendi diu fuit, *cit. cap. Dum pro quo, & cit. leg. Lucius*, Pirhing *loc. cit. nu.* 18. Reiffenſtuel *loc. cit. n. 66.* & alii
38 communiter. Secundus caſus eſt, ſi debitor principalis incipit eſſe prodigus, & diſſipare bona ſua, itaut Fidejuſſor ſit in periculo, tunc enim petere poteſt a Judice, ut liberetur, etiam antequam ſolvat; *cit. cap. Eum*
39 *pro quo; & cit. l. Lucius. Communis*. Dummodo tamen tempore Fidejuſſionis ſciente Fidejuſſore non cœperit debitor dilapidare bona ſua, quia tunc Fidejuſſor hoc periculum ſponte in ſe ſuſcepiſſe cenſeretur, ut recte docet Gloſſa communiter recepta *in l. Si pro ea 10. Cod. mandati*, Pirhing *loc. cit. n.* 18. Gailus *l. c. n.* 9. Reiffenſtuel *l. c. n. 68. arg. l. Si creditores, ff. de privilegiis creditorum, & l. Si*
40 *Fidejuſſor 7. ff. Qui ſatis dare cogantur*. Tertius caſus eſt, ſi Fidejuſſor, ut pro debitore principali ſolvat, a Judice condemnatur, tunc enim illico, antequam ſolvat, agere poteſt adverſus debitorem, ut eum Fidejuſſione liberet, ac indemnem ſervet; *cit. c. Eum pro quo, & c. l. Lucius, & l. Fidejuſſor 45. ff. de Fi-*
41 *dejuſſ.* Quartus caſus (ultra prædictos tres contentos *in cit. c. Eum pro quo, & cit. l. Lucius*) eſt, ſi inter Fidejuſſorem, & debitorem conventum ſit, ut eveniente certa conditione, aut elapſo certo tempore, liberaretur Fidejuſſor; *arg. l. penult. Cod. de pactis*, ubi expreſſe dicitur, *Pacta autem conventa, quæ neque contra leges, neque dolo malo inita ſunt, omnino obſervanda ſunt*, & Regul. 85. *Juris in 6.* ibi: *Contractus ex conventione le-*
42 *gem accipere dignoſcuntur. Communis*. Quintus caſus eſt, ſi Fidejuſſor ex rationabili, & juſta cauſa, v. g. negotiationis, Officii, ſtudiorum, & hujuſmodi vellet peregre proficiſci in longinquas regiones diu abſuturus, ideoque periculum immineret; Abbas *in cit. cap. Eum pro quo 5. de Fidejuſſoribus num.* 4. Barb. *ib. num.* 16. Pirhing *l. c. num.* 18. Reiffenſtuel *loc. cit. num. 74. arg. l. Filius Familias 8. §. fin. ff. de Procurat. l. Aut ſi 9. & l. Aut longa 23. ff. eod.* Sextus caſus eſt, ſi inter debitorem, 43
& Fidejuſſorem graves, vel capitales exortæ ſint inimicitiæ, dummodo non ſint exortæ culpa Fidejuſſoris, quia alias poſſet ſic pro ſuo libitu ſe liberare a Fidejuſſione; Barboſa *loc. cit. num.* 14. Pirhing *loc. cit. num.* 18. Surd. *de aliment. tit. 1. q. 45. num.* 73. Reiffenſtuel *loc. cit num. 72. arg. l. Filius Familias 8. §. final. ff. de Procurat.*

Principalis debitor tenetur de jure Fidejuſ- 44
ſorem relevare, eumque ab omni moleſtia indemnem conſervare, ac eumdem reintegrare de omnibus per eum ſolutis; Rota *part. dec. 373. num. 2. in fine, part. 4. tom. 2. dec. 206. num. 1. cum ſequent. & num. 10. cum ſequent. part. 13. dec. 305. num. 1. cum ſeq. part. 17. dec. 310. num. 1. part. 18. tom. 1. dec. 43. n. 1. dec. 89. n. 8. part. 18. tom. 2. dec. 561. num. 1.* & ſæpe alibi. Immo non ſolum tenetur con- 45
ſervare indemnem Fidejuſſorem pro ſumma, pro qua fidejuſſit, ſed etiam pro omni damno, & intereſſe paſſo ratione fidejuſſionis; Rota *part. 17. deciſ. 287. num. 7. part. 11. dec. 270. num. 2. part. 17. dec. 310. num. 1.* Fide- 46
juſſor poteſt paciſci, & de jure aliquid recipere in compenſationem imminentis periculi, quod ſubit in fidejubendo; Rota *part. 2. dec. 69. n. 3. dec. 139. num. 3. part. 13. dec. 121. num. 8. & ſeq. & dec. 149. num. 9. & ſeq.* Etiamſi debitor exiſtat idoneus, quia ſemper 47
aliquod Fidejuſſori imminet periculum; Rota *part. 13. dec. 121. num. 15. & dec. 539. n. 16. & ſeq.* Regulariter de ſtylo Mercatorum per- 48
ſolvuntur pro fidejuſſore duo in ſingula centenaria; Rota *part. 13. dec. 121. num. 5. & dec. 539. num. 6. & ſeq.* Creditor poteſt ac- 49
ceptare moderatum pretium, ut Fidejuſſorem liberet a Fidejuſſione periculoſa, vel moleſta, quam ſuſcepit pro debitore. Molina, Sà, Roderic. Alloza cum La Croix *lib. 2. part. 2. num.* 1107. Creditor compelli non poteſt, ut 50
habito uno Fidejuſſore, admittat alium, ſicuti compelli non poteſt, ut loco prioris hypothecæ admittat aliam, quia habet jus ſtandi primo contractui; Roderic. *q. 12. num.* 25. La Croix *l. c. num.* 1107. & alii. Si tamen Cre-

ditor admiserit alterum Fidejussorem, liberatur primus; Castropal. §. 2. *num.* 5. *&* 6. La
52 Croix *loc. cit. num.* 1107. & alii passim. Fidejussores plures, quando sunt omnes in solidum obligati, sicuti respectu debitoris principalis sunt Confidejussores, ita alter alteri ad invicem sunt etiam Fidejussores pro rata, & ratione solidi alter pro altero tenetur, & con-
53 veniri potest; Rota *part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 267. *n.* 1. 2. *&* 3. Ac ideo, si alter ex Confidejussoribus in solidum obligatis solvit Creditori principali, potest repetere ratam partem adversus alios confidejussores; Rota *part.* 1. *dec.* 362. *num.* 5. *& sequent. part.* 3. *dec.* 350. *n.* 1. *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 487. *num.* 8. *& seq. & dec.* 617. *num.* 1. *& sequent. part.* 16. *dec.* 135. *n.* 14. *& sequent. part.* 17. *dec.* 330. *nu.* 1. *cum*
54 *seq.* Quilibet tamen Confidejussor, pro eo, quod solvit, habet actionem mandati contra principalem debitorem; *l. Si remunerandi* 6. §. 2. *ff. mandati*, *&* §. 6. *Instit. de Fidejuss.* ibi: *Siquidem autem Fidejussor pro reo solverit, ejus recuperandi causa habet cum eo mandati judicium*; Rota *part.* 7. *tom.* 2. *decis.* 386. *n.* 23.
55 *part.* 6. *decis.* 222. *num.* 9. *& seq.* Insuper habet etiam Fidejussor actionem negotiorum gestorum adversus principalem debitorem ad repetendum id, quod solvit, & indemnitatem consequendam; *l. Sed videamus* 4. *ff. de negotiis gestis*; Rota *part.* 6. *decis.* 223. *num.* 10. *& seq. part.* 10. *decis.* 232. *num.* 13. Fidejussor enim solvendo non suum gerit, sed principalis debitoris negotium; Rota *part.* 2. *decis.* 487. *num.* 5.

Additiones ex aliena manu.

56 Inter eos, qui fidejubere prohibiti sunt, refert Auctor *num.* 10. & Clericos, eosque fidejubere prohibitos esse contendit tam jure Civili *in Novella* 123. *cap.* 6. quam jure Canonico *in Cap.* 29. *Caus.* 11. *quæst.* 1. *& in cap.* 1. *de Fidejussor.* Censet tamen *num.* 16. quod
57 facta a Clerico fidejussio illicita, non item ir-
58 rita sit. At si revera prohibiti fuissent Clerici fidejubere, irrita quoque esset fidejussio, nam in *novella* 123. *cap.* 6. quæ hanc in rem allegatur, habetur: *Quod contra fidejussores Clericos nulla sit danda actio*: & ita quoque sentiunt Brunemanns *Jur. Eccles. univers. lib.* 2. *cap.* 15. §. 32. Stryk. *in us. modern. Pandect. lib.* 46. *tit.* 1. §. 3. Lauterb. *ad tit. de Fidejuss.* §. 13. Cyriac. *controv. forens.* 212. *n.* 9. *& seq.* Hering. *de Fidejussor. cap.* 7. *n.* 239. *& seq.*
59 Meo autem judicio, nec jure Civili, nec jure Canonico prohibiti in universum sunt Clerici fidejubere. Quod enim attinet ad jus Civile, *Novell.* 123. *cap.* 6. non omnem Clericorum, sed illam tantum prohibet fidejussionem, quæ *pro exactionibus fiscalium sanctionum, aut conductione publicarum & alienarum possessionum, aut curatione domus, aut procuratione litis suscipitur*; Idque quia, quum administratio negotiorum sæcularium Clericis sit interdicta, congruum visum fuit *Justiniano* irritam declarare fidejussionem illam, quam Clerici suscipiunt pro memoratis causis, ex quibus obligari nequeunt. Si itaque *in novella hac* adest exceptio, Regula in contrarium formanda est, quod Clerici ex fidejussionibus obligari queunt. Solet & allegari *Novella* 86. *Leonis*. At ea prohibentur Clericis *sponsiones*, quæ sanæ fidejussiones haud sint.

Nec Jus Canonicum Fidejussiones Clericorum prohibuit. Affertur primo loco Canon Apost. 19. quem alii 20. dicunt. At Canones Apostolicos *sublestæ fidei* esse, nec ullum inde idoneum argumentum strui posse, noto hodie notius est. Canon 29. *caus.* 11. *quæst.* 1. desumptus est ex quisquiliis *Isidori*. Accedit, 6
quod in eo inter alias qualitates, quæ in Episcopo desiderantur, hæc quoque ponitur: *Ne* 6
fidejussor existat: At hinc, ut nemo non videt, erui nequit generalis prohibitio omnibus Clericis facta ne fidejubeant. Restat ut disse- 6
ramus *de cap.* 1. *de Fidejussor.* ubi legitur: *Clericus Fidejussionibus inserviens abjiciatur*: Desumptus dicitur textus hic ex *Concilio Can-* 6
tuariensi, ut indicat rubrica. At secundum non- 7
nullos interpretes referre videtur Canonem 19. vel 20. Apostolicum. Quidquid autem hu- 7
jus rei sit, de Clerico fidejubente vix videtur loqui. Lectio adhuc dubia est. Alii enim 7
legunt *Fidejussoribus inserviens*, alii *Fidejussionibus inserviens*; Pith. *in not. ad dict. c.* 1. At 7
utra lectio amplectatur sermo est de iis Clericis, qui fidejussiones procurant, conciliant, & instar Proxenetarum sunt; Bohemer. *in Decretal. lib.* 22. §. 10. Proxima quoque est interpretatio Grananiet. *in dict. cap. sub n.* 4. *Verius* (sunt ipsissima verba) *dicendum est ideo in specie nostri Textus fidejussionem Clericis fuisse prohibitam, non ex eo, quod ipsi Fidejussores esse non possunt, sed ex eo, quod principaliter spe lucri fidejussores se præbebant, & sic quasi fidejussionibus inservientes, seu debitorum Proxenetæ, quod illicitum Clericis, & animadversione dignum erat, ideo justa de causa tam gravi pœna puniebantur, quæ interpretatio deducitur ex verbis illius textus, ibi: Fidejussionibus inser-*

inserviens: quod idem est ac si textus diceret: Fidejussionibus pro lucro se offerens: Eademque fuit interpretatio Morl. *in Empor. jur. tit.*
74 8. *quæst.* 25. *num.* 34. Quod si etiam standum sit interpretationi Grananiet. & Morl. patet, non regulam, sed exceptionem tradi, adeoque male regulam ab exceptione peti.
75 Visum est, quod nec jure Civili, nec jure Canonico prohibiti sunt Clerici fidejubere.
76 At si rem ex vero æstimare velimus, jus Canonicum potius fidejussiones Clericorum obligatorias supponit. Expresse enim *in cap.* 2. *de Fidejussor.* supponitur Clericos fidejussores coactos fuisse ad solvendum debitum fidejussorium, nec tamen Pontifex revocavit eam sententiam, prout sane revocasset, si fidejussio eorum irrita fuisset. Idque ipsum supponitur *in cap.* 3. *eod. tit.* Non ignoro, plu-
77 res reponere solere, ideo huic fidejussioni robur adscriptum fuisse, quod Clericus pro Cle-
78 rico intercesserat. At se fundat hæc interpretatio in erroneo illo principio, quod generatim fidejussio Clericorum omni juris vinculo sit destituta, id quod tamen jure Canonico, ut recognitum est, demonstrari nullo pacto potest.
79 De fidejussore in Criminalibus plures occurrunt quæstiones, eæque in Foro frequentes. At de iis vide, ubi res postulat, Stryck. *in us. modern. Pandect. lib.* 46. *tit.* 8. *& plures sequent.*

F I D E S.

1 Fidei vocabulum generatim acceptum varias in jure habet significationes, quas refert Glossa *ad Rubricam de Summa Trinitate, & Fide Catholica*, verb. *Fides*, & alia Glossa in *c. Movet* 22. *q.* 1. verb. *Neque*. Quandoquidem enim Fides sumitur pro fidelitate, seu securitate in servandis promissis, ut in *c. Noli* 23. *q.* 1. ibi: *Fides quando promittitur, etiam hosti servanda est, quanto magis amico?* quo sensu videtur intelligendum illud ad Roman. 3. *Numquid incredulitas eorum fidem Dei evacuabit?* idest fidelitatem, & veracitatem in promissis. Interdum pro fidelitate seu castitate thori, prout est unum ex tribus bonis matrimonii, ut in *c. Omne* 27. *q.* 2. Aliquando pro Fidei Sacramento, sive pro Baptismo, ut in *c. Nihil est aliud, de consecrat. dist.* 4. Nonnunquam pro ipsamet promissione, ut *in cap.* 1. *de sponsa duorum*, & §. *Vendita*, *Instit. de rerum divis.* ibi: *Si is, qui vendit, Fidem* (hoc est promissionem) *emptoris prosequutus fuerit*, & sic accipitur fides 1. ad Timoth. *c.* 5. dum dicitur: *juniores viduæ primam fidem irritam fecerunt*, idest voti promissionem non impleverunt. Idem pro fiducia consequendi rem desideratam, aut promissam, ut *Matth.* 14. ibi: *Modicæ fidei quare dubitasti?* & Jacobi *cap.* 1. ibi: *Postulet in Fide nihil hæsitans*. Sumitur etiam pro conscientia, seu dictamine ipsius, *ut Roman.* 14. *& c. ult. de præscriptionib.* ibi: *Quoniam omne quod non est ex Fide* (idest secundum dictamen conscientiæ) *peccatum est*, & in hoc sensu dicitur quis *Possessor bonæ Fidei*, vel *malæ Fidei* juxta quod possidet rem, ut suam, cum dictamine, seu credulitate conscientiæ quod sit sua, vel quod non sit sua. Item sumitur pro æquitate in contractibus considerata, qua ratione actiones quædam dicuntur esse bonæ Fidei, & aliæ stricti juris, §. *Actionum autem, Institut. de Actionibus*. Item Fides sumitur pro Jure, & fama, quam quis habet ut ei credatur, quo sensu illud Ecclesiastici 27. *Qui denudat arcana amici, Fidem perdit*.

Insuper & magis ad propositum Fides accipitur pro credulitate, seu assensu intellectus, 2
qui adhibetur alicui aliquid affirmanti; seu dicenti, quod non videtur, propter ejus auctoritatem; quo sensu dicitur probis adhibendam esse Fidem; & quidem auctoritas hæc si sit Hominis dicitur *Fides humana*, si Dei, *Fides Divina*. Unde ut habetur *in c. In Domo* 11. *dist.* 4. *de pœnit. fides est de re non visa, & unde est meritum fidei*. Tandem Fidei nomen 3
accipitur pro collectione Articulorum Fide divina credendorum, sive pro objecto materiali ipsius, juxta illud Symboli D. Athanasii: *Hæc est fides Catholica*, & *c. Hæc est fides* 24. *q.* 1. ibi: *Hæc est fides, quam in Ecclesia Catholica didicimus, quamque semper tenuimus, & tenemus*, & distinctissime habetur *in c. Firmiter credimus* 1. *de Summa Trinitate, & fide Catholicæ*. Hæc Fides definitur ab Apostolo *ad* 4
Hebræos 11. his verbis: *Est autem fides, sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*. Hac Fide fidelis credit Deum, 5
credit in Deum, & credit Deo. Credere Deum est credere ipsum esse; credere in Deum, est credendo Deum amare, & amando in eum ire, ac membris ejus incorporari; credere autem Deo est credere verbis ejus; Monacell. *part.* 2. *tit.* 16. *form.* 3. *n.* 28. Hæc Fides vo- 6
catur Catholica, idest Universalis, quia per prædicationem Evangelicam toto Orbe Terrarum

[illegible] 10. Sic S. Thom. *de veritate q. 14. art. 11.* [illegible] 1. Scotus *in prologo q. 1.* cum suis.

19 Omnes Fideles postquam ad usum rationis pervenerint, tenentur sub mortali necessitate praecepti explicite credere, & saltem quoad substantiam, seu crasso modo scire mysteria contenta in Symbolo Apostolorum, Orationem Dominicam, Praecepta Decalogi, Sacramenta [illegible] necessaria, ut Baptismum, Eucharistiam, & Poenitentiam. Reliqua vero tunc, quando volunt suscipere. *Communis*; Unde merito ab Innocentio XI. die 2. Martii 1679. fuit damnata sequens propositio ordine 64. *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam culpabilem nesciat Mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationem Domini nostri Jesu Christi.*

20 Non sufficit Fides ex testimonio humano, aut simili naturali motivo, quia Fides ad salutem supernaturalem necessaria, & quae est radix justificationis, ex Tridentino *sess.* [illegible] *c.* 8. ibi: *Fides est humanae salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis*, est Fides stricta supernaturalis innixa testimonio divino, & nequit haberi ex puris naturalibus, quidquid olim contradixerint Pelagiani, & Semipelagiani haeretici. Immo meritum Fidei consistit in hoc, quod independenter a naturalibus rationibus revelata credimus, praecise, quia revelavit Deus, qui est infallibilis veritatis. Hinc justissime fuerunt proscriptae ab Innocentio XI. die, & anno citatis, sequentes propositiones, scilicet 19. in ordine, ibi: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium*; 20. ibi: *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habet supernaturalem*; & 21. ibi: *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, immo cum formidine, qua quis formidat, ne non sit locutus Deus*, & 23. ibi: *Fides late dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.*

21 Omnes Fideles, postquam ad usum rationis pervenerint, obligantur praecepto Divino ad eliciendum quandoque actum internum Fidei; *Communis*, & colligitur ex pluribus Sacrae Scripturae textibus, & signanter ex *cap. 1. Marci*, ibi: *Euntes in mundum universum praedicate Evangelium omni creaturae; qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur*, ex *cap. 1. ad Romanos*, ibi: *Justus autem ex Fide vivit*; & *cap. 3. ad Galatas*, ibi: *Ex fide justificat gentes Deus*, ex *cap. 11. ad Hebraeos*, ibi: *Sine fide impossibile est placere Deo, credere enim oportet*, &c. Unde rectissime Alexander VII. die 24. Septembris 1665. damnavit sequentem propositionem primam in ordine, ibi: *Homo nullo unquam vitae suae tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Caritatis ex vi praeceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.* Non 22 sufficit autem actum Fidei tantummodo semel in vita elicere. *Communis*. Unde merito Innocentius XI. die 2. Martii 1679. damnavit sequentem propositionem in ordine 17. ibi: *Satis est actum Fidei semel in vita elicere*; & hanc aliam in ordine 65. ibi: *Sufficit illa mysteria* (scilicet Trinitatis, & Incarnationis) *semel credidisse.*

Ad eliciendum actum Fidei tenetur quilibet 23 rationis capax, cum primitus ei sufficienter Fides proponitur: Communis; & colligitur *ex cap. 16. Marci*, ibi: *Euntes in mundum universum praedicate Evangelium omni Creaturae; qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur.* Hinc Infideles adulti non excusantur amplius ab infidelitate, cum Mysteria Fidei ita illis credibilia proponantur, ut recta ratio eis dictet nostram Fidem esse veram, & contrariam sectam esse falsam. Unde Innocentius XI. die, & anno citatis juste damnavit sequentem propositionem in ordine 4. ibi: *Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens, ductus opinione minus probabili*. Item ad eliciendum actum 24 Fidei tenetur quisque, cum graviter tentatur interius contra Fidem, tunc enim tempus est resistendi contrariis actibus Fidei, ut ex 1. *Petri cap.* 5. ibi: Cui (Diabolo) *resistite fortes in fide*. Item ad eliciendum actum Fidei internum tenemur, quando 25 urget praeceptum confitendi Fidem exterius; hanc enim debite, ac veraciter confiteri non possumus, nisi interior Fidei assensus accedat. Henricx *disp. 7. de Fide quaest.* 8. *num.* 77. Bassaeus verb. *Fides* 1. *num.* 16. Sanchez *lib. 2. in Decalog. cap. 1. num. 2. seq.* & alii passim. Item tenemur elicere actum 26 Fidei per accidens, quoties urget praeceptum alicujus virtutis exercendae, quam sine Fide non possumus exercere, & sic eliciendus est actus Fidei saltem implicitus, quoties eliciendus est actus Spei, aut Caritatis; unde S. Augustinus *cap. 7. Enchir.* sic habet: *Fides credit, Spes, & Caritas orant, sed sine Fide esse non possunt*; quia nisi quis Deum credat, Deum sperare, aut diligere non potest. Item tene- 27 mur saepius, & frequenter in vitae decursu

actus

actus Fidei elicere. Huic autem obligationi
satisfacimus per actus Fidei, qui concurrunt
in exercitio aliorum actuum bonorum, v. g.
Spei, Caritatis Dei, Pœnitentiæ, Orationis,
Recitationis Symboli, Formationis Signi Cru-
cis, auditionis Missæ, & hujusmodi; Sanning.
dist. 1. *de Fide q.* 21. *n.* 3. Henricx *disp.* 7. *de
Fide q.* 6. *n.* 76. Reiffenstuel *tract.* 4. *de virtu-
tibus Theologicis dist.* 2. *q.* 3. *n.* 34. & 35. La
Croix *lib.* 2. *num.* 51. & alii communiter.
28 Nullo unquam casu, adeoque nec mortis
vitandæ causa licet Fidem negare externe,
quamvis ea retineatur interne: *Est de Fide*,
& communis inter Catholicos, atque in Con-
cilio Romano sub Cornelio Papa definita con-
tra hæresim Elceseitarum, & contra Gnosti-
cos, & Priscillianistas, qui dicebant, posse in-
stante persecutione negari Fidem exterius;
dummodo servaretur interius; teste enim Ba-
ronio ad annum 254. fuit in dicto Concilio
damnata tamquam hæretica sequens proposi-
tio: *Licitum est exterius Fidem negare instante
persecutione, & sufficit eam in animo suo inte-
rius retinere*. Et veritas nostræ conclusionis ha-
betur expresse ex verbis Christi, *Matth.* 10.
ibi: *Qui negaverit me coram hominibus, nega-
bo & ego eum coram Patre meo*. Idem habe-
tur *Marci* 8. & idem dicit Apostolus 2. *ad
Timoth. cap.* 2. ibi: *Si negaverimus eum, &
ille negabit nos*, & patet ex gloriosis exemplis
tot millium SS. Martyrum, qui mori malue-
29 runt, quam Fidem exterius negare. Immo
nedum nullo unquam casu licet Fidem nega-
re externe, sed insuper tenemur de præcepto
aliquando eam externe profiteri. *Communis*,
& patet ex verbis Christi *Matth.* 10. ibi:
*Omnis ergo, qui confitebitur me coram homi-
nibus, confitebor & ego eum coram Patre meo*:
& *Lucæ* 9. ibi: *Qui me erubuerit, & meos
30 sermones, hunc Filius hominis erubescet*. Dici-
tur autem notanter *aliquando*, quia duplex est
præceptum confessionis, seu professionis exter-
næ Fidei, scilicet præceptum negativum de
non denegando Fidem externe, quod obligat
semper, & pro semper, cum nunquam liceat
Fidem exterius negare, quamvis retinea-
tur corde, & interius; & præceptum affir-
mativum de confitendo Fidem externe, quod
obligat quidem semper, sed non pro sem-
per: & solummodo pro aliquo determinato
31 tempore. Unde per hoc affirmativum præce-
ptum tunc præsertim obligamur ad externam
Fidei confessionem, quando per ejus omissio-
nem subtraheretur honor debitus Deo, aut
utilitas proximo impendenda; *sic communis*
cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 3. *art.* 2. ubi dicit
quod tale præceptum affirmativum obligat,
*quando per dimissionem hujus confessionis subtra-
heretur honor debitus Deo, & utilitas proxima
impendenda, puta si aliquis interrogatus de Fi-
de, taceret, ex hoc crederetur, vel quod non ha-
beret Fidem, vel quod Fides non esset vera,
vel alii per ejus taciturnitatem averterentur a Fi-
de. In hujusmodi enim casibus confessio Fidei est
de necessitate salutis*. Hinc merito Innocentius
XI. *die* 2. *Martii* 1679. damnavit sequentem
propositionem in ordine 18. ibi: *Si a potesta-
te publica quis interrogetur fidem ingenue confi-
teri, ut Deo, & Fidei gloriosum, consulo; ta-
cere, ut peccaminosum per se, non damno*.
Per se loquendo, si quis de Fide interro- 32
getur a persona privata, non peccat si ta-
cet, quia tunc est potius contemptus personæ,
quam Fidei ipsius: Si vero tale silentium sit
signum negatæ Fidei, vel erubescentiæ de con-
fitenda Fide, aut proximo generet scandalum,
& occasionem spiritualis ruinæ, tunc sic ta-
cens graviter peccat. *Communis*. Potest lici- 33
te Fides occultari fugiendo; Tempore enim
persecutionis licitum est Christianis fugere,
seu se occultare, ne interrogentur, & Fidem
confiteri compellantur; Unde idipsum non tan-
tum docuit Christus *Matth.* 10. dicens: *Cum
persequentur vos in Civitate ista, fugite in
aliam*, sed etiam ipsemet practicavit fugiens
Herodis, & Judæorum persecutionem, ut no-
tavit Gregorius Papa *in cap. Sciscitaris* 7. *q.*
1. & ipsum imitati sunt inter plures alios S.
Athanasius, & S. Paulus Apostolus, ut habe-
tur 2. *ad Corinth.* 11. ibi: *Per murum in spor-
tam dimissus sum, & sic effugi manus ejus*.
Non possunt tamen licite fugere Episcopi, aut 34
Pastores, ubi eorum præsentia esset ovibus pa-
scendis, aut in Fide confirmandis necessaria,
etiamsi mors ipsis immineret, quia tenemur
magis diligere proximum in spiritualibus,
quam nos in temporalibus. Joannis enim 10.
dicitur expresse: *Bonus Pastor animam suam
dat pro ovibus suis; Mercenarius autem videt
lupum venientem, & dimittit oves, & fugit*.
Item licitum est occultare Fidem signis, quæ 35
ex se sunt indifferentia, ut in Terris Turca-
rum, & Hæreticorum uti vestibus secundum
morem eorum ad vitandum mortis periculum,
seu ad habendam permissionem inibi habi-
tandi pro servitio aliorum Catholicorum, seu
pro alio justo fine. Sic etiam non delinque-
ret adversus Fidei confessionem; qui ad oc-
cultandam Religionem, & ad evadendum mor-
tis periculum diebus jejunii carnibus vescere-

tur in locis Hæreticorum, cum esus carnium sit etiam de se signum indifferens. Viva *ad propositionem* 18. *Innocentii XI. num.* 14. *&* 15. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 4. *nu.* 25. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 47. & alii passim. (*a*)

36 Illicitum tamen est occultare Fidem signis illis, quæ ad profitendam falsam Religionem sunt instituta. Sic illicitum est, immo peccatum esset (contra præceptum negativum Fidei) sacrificare idolis, coram illis genua flectere, & hujusmodi. Illicitum esset uti vestibus Infidelium, si ab ipsorum Principibus essent institutæ in signum ad eorum sectam profitendam. Item illicitum esset templa Hæreticorum adire, eorum concionibus, & precibus interesse, si talia essent præcepta ad eorum sectam profitendam. Item illicitum esset diebus vetitis comedere carnes ab Infidelibus, & Hæreticis appositas ad dignoscendum, an quis sit Catholicus, si inde sequeretur notabilis Divini honoris diminutio, vel proximi scandalum. Unde Apostolus 1. *ad Corinth.* 8. expresse dicit: *Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.*

37 Laicis personis de Mysteriis Fidei publice, vel privatim disputare prohibitum est sub pœna Excommunicationis ferendæ, textu expresso *in cap. Quicumque* 2. *de Hæreticis in* 6. §. *Inhibemus*, ibi: *Inhibemus quoque ne cuiquam Laicæ personæ liceat publice, vel privatim de Fide Catholica disputare, qui vero contrafecerit, excommunicationis laqueo innodetur.* Ita etiam iisdem expressis verbis habetur in Constitut. 2. Nicolai III. incip. *Noverit* §. 19. ibi: *Item firmiter inhibemus, ne cuiquam Laicæ personæ liceat publice, vel privatim de Fide Catholica disputare, qui vero contrafecerit, excommunicationis laqueo innodetur.* Et concordat Constitutio Gregorii IX. incip. *Excommunicamus.* Et Constitutio Innocentii IV. incip. *Noverit*, *&* *cap. Mulier* 29. *dist.* 23. *&* *c. Cum ex injuncto* 12. *de Hæretic.* & tenent communiter Doctores apud Barbosam *in cit. c. Quicumque n.* 14. & apud Card. Petram *tom.* 3. *commentar. in Constit.* 1. *Nicolai III. num.* 17. (*b*) Hæc prohibitio non solum comprehendit disputationem Fidei dubitativam, quæ fiat animo improbandi, seu revocandi in dubium aliquem Fidei articulum, quia hoc sensu disputare de Fide est prohibitum tam Clericis, quam Laicis; *l. Nemo Clericus*, *Cod. de summa Trinitate*, sed comprehendit etiam disputationem Fidei confirmativam, qua quis Laicus constans in Fide ejus veritatem propugnat contra Hæreticos, & Infideles ex motivo eos convincendi. Card. Petra *loc. cit. num.* 19. & alii. Ta- 38

lis prohibitio comprehendit omnes Laicos, nedum indoctos, sed etiam doctos, & quantumvis ad tales disputationes cum Hæreticis suscipiendas idoneos; Glossa *in cit. c. Quicumque* 2. *de Hæretic. in* 6. *verb. Laicæ*, Albertin. *de agnoscen. assertion. quæst.* 13. *nu.* 5. *&* *sequent.* Alphons. de Castro *de justa Hæretic. punit. c.* 19. Villalob. *in summa tract.* 1. *diffic.* 7. §. 4. Salel. *de mater. Tribunal. Fidei lib.* 1. *cap.* 10. *Regul.* 86. *num.* 85. Del Bene *de Offic. Inquisit. part.* 1. *dubit.* 155. *petit.* 6. *num.* 7. Verricelli *de Apostol. Mission. tit.* 2. *de Fide q.* 38. *n.* 11. Petra *loc. cit. n.* 22. & alii. Et ratio est, quia hujusmodi disputatio non solum interdicitur Laicis, quia ipsi præsumuntur ad id minus idonei, & de rebus Fidei minus instructi, sed quia conveniens videtur, ut disputationes de rebus sacris a solis Ecclesiasticis, sacrisque personis suscipiantur, & non a Laicis, quemadmodum ipsis omnibus interdicitur prædicationis officium; *cap. Mulier* 29. *dist.* 23. *cap. Cum ex injuncto* 12. *&* *cap. Sicut* 14. *de Hæreticis*, ibi: *Cum igitur nonnulli Laici prædicare præsumant, &* *verendum nimis existat, ne vitia sub specie virtutum subintrent. Nos attendentes, quod Doctorum ordo est in Ecclesia Dei quasi præcipuus, mandamus quatenus cum alios Dominus Apostolos dederit, alios prophetas, alios vero* 39

(*a*) In iis vero debet abesse scandalum, quo posito usus ille vestium, esus carnium, & alia hujusmodi illicita omnino sunt; abesse quoque debet periculum contemptus præcepti Ecclesiæ in eo, qui carnibus vescatur diebus jejunii, ut alibi ab *Auctore* expositum est.

(*b*) Vide notam in Tom. II. ad verb. *Clerici art.* 1. *n.* 78. ubi ostensum est, iis temporibus, quibus Canones prohibentes Laicis cum Hæreticis de Fidei articulis disputare editi sunt, Clericos vocari consuevisse illos, qui studiis erant addicti, & e contra Laicos nominari illiteratos. Hinc patet, non absolute damnandum fore Laicum in controversiis apprime versatum, qui justis de causis cum Hæretico de Fidei controversiis certamen iniret; cum cap. *Quicumque*, & cap. *Noverit*, & alia ab Auctore citata eum nullatenus spectent, nec præfatis prohibitionibus comprehendantur.

vero Doctores, interdicas Laicis universis, cujuscumque ordinis censeantur, usurpare officium prædicandi. Pegna *Direct. Inquisit. comm.* 25. *vers. Verum*, Petra *loc. cit. n.* 2. & alii.

40 Possunt tamen Laici docti de Fide disputare in casu necessitatis, aut evidentis utilitatis, veluti si nullus esset Ecclesiasticus idoneus, qui Hæretico simplicem plebem seducenti opponeretur, vel si disputationem suscipiat rogantibus Clericis; *arg. cap. Mulier* 29. *dist.* 23. Sic Coninch *de infidelit. disp.* 18. *dub.* 9. *n.* 145. Becan. *de Fide cap.* 15. *q.* 7. *nu.* 6. Petra *loc. cit. num.* 23. Sive Catholici sint in locis, ubi permixtim vivitur cum Hæreticis; Ledesma *in summa tom.* 12. *tract.* 1. *cap.* 5. *conclus.* 13. Cajetan. *in* 2. 2. *qu.* 10. *art.* 7. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 6. *n.* 7. Salell. *cit. Regul.* 86. *num.* 100. Petra *loc. cit. num.* 23. Verricelli *de Apostolic. Mission. tit.* 2. *de Fide quæst.* 83. ubi alios casus enumerat, in quibus Laici docti

41 disputare possunt de Fide. Et sic pro aliquo ex dictis casibus intelligendi sunt Doctores sentientes Laicos doctos disputare posse de Fide, ut sentiunt aliqui, quos sequitur Diana *tom.* 5. *tract.* 13. *resolut.* 22. vel intelligendi sunt de Fidei disputatione materiali, hoc est ficta, quæ cum fiat inter Catholicos, uti contingit in nostris Academiis, ubi exercitii gratia etiam de rebus Fidei cum Laicis disputamus, ut melius veritatem attingamus, errores propulsemus, etiam Laicis est permissa, & licita; servatis tamen conditionibus, aut circumstantiis debitis, quas recenset Doctiss. Suarez *de Fide disp.* 20. *sect.* 1. scilicet tum ex parte disputantium, ne sint viri indocti, seu rixosi, tum ex parte audientium, ne ob eorum simplicitatem decipi, aut scandalum pati contingat, ut etiam notaverat S. Thomas 2. 2. *qu.* 10. *art.* 7. Fi-

42 dei autem disputatio formalis, hoc est vera, quæ habetur a Catholicis cum Hæreticis, vel Infidelibus ex motivo eos convincendi, & suadendi eis veritates nostræ veræ Fidei, & in qua disputantes non solum verbis, & argumentis, ut in disputatione materiali, & ficta, sed etiam animo, & sententiis inter se pugnant, est Laicis universis prohibita per Jura adducta *sub n.* 26. & citat. Doctores, & allatam rationem *sub n.* 28.

43 Catholici dicuntur etiam Orthodoxi, quasi dicas sanæ fidei, ab Orthos græce, latine idem quod rectus, & Doxa græce, latine idem ac opinio; e contra vero alii, videlicet Hæretici, & Schismatici dicuntur Heterodoxi, idest alterius opinionis a recta fide, quæ est grande Divinæ Misericordiæ donum secundum illud Apost. 1. *ad Corinth. cap.* 7. *Misericordiam consecutus a Domino, ut sim Fidelis*. Quod si, 44
qui Catholice credit peccati letalis foret obnoxius, ejus fides dicitur mortua, eo quia est in homine mortuo ad gratiam ratione peccati, quod est mors animæ, & propter idem letale fides est sine merito: e contra vero dum fidelis est in gratia, ejus fides dicitur viva, quia est in homine informato caritate, & gratia, quæ est vita animæ; & ratione ejusdem caritatis, & gratiæ fides est meritoria; ex quibus patet in quo differant fides viva, & fides mortua, de qua *Jacobi cap.* 2. *vers.* 20. *Fides sine operibus mortua est*.

In Damnatis, & Dæmonibus non adest Fi- 45
des Divina, hæc namque supernaturale Dei donum est, & quoddam animæ ornamentum; damnati autem & Dæmones tamquam finaliter proscripti supernaturalibus omnibus, ut de facili patet, denudantur a supremo justissimo Judice: & ideo &c. Quod si Divus Jacobus Epist. Cathol. *cap.* 2. *num.* 19. ait: *& Dæmones credunt, & contremiscunt*; non est sensus, quod Dæmones Fidem Divinam habeant; sed quia cum experiantur finaliter infideles, & finaliter declinatos a Fide Catholica in æternum periisse, manifeste concludere coguntur ejusmodi Fidem esse verissimam, ac de ejus auctore contremiscere: tum quia ad idem necessitantur Dæmones ex evidenti credibilitate *n. seq.* posita: igitur licet &c. non autem &c. Accedit etiam principalius, quod Dæmones credunt non Fide infusa, sed naturali, convicti scilicet miserabili experientia, qua primo in seipsis Vindicem Dei manum experiuntur; unde dum comparatur fides Peccatorum fidei Dæmonum, id accidit, non quantum ad naturam, sed quantum ad sterilitatem, quatenus neutra proficit ad salutem. Est tamen Fides Divina in animabus Purgatorii, quia ex una parte tamquam ad Gloriam destinatæ, donis supernaturalibus sunt capaces; & ex alia parte cum adhuc in patria non sint, adhuc per speculum, & in ænigmate vident, & non facie ad faciem, sicut vident Beati, atque ideo &c. Nec obstat, quod sint in termino, quia licet sint in termino meriti, non sunt tamen in termino satisfactionis.

Tandem pro complemento præ oculis haben- 46
dum præsertim in tentationibus, quod sicut Judicia Dei abyssus multa, & imperscrutabilia, ut Sacræ litteræ testantur, & consequenter non spiritu præsumptionis investiganda, sed fideliter timenda, ita Fidei Divinæ Mysteria natura sua viatorum mentes excedentia,

non

non sunt præsumptuose exploranda, sed captivato intellectu in obsequium Fidei sunt propter summam, & infallibilem Dei revelantis auctoritatem firmiter credenda. His accedit, quod plurima ex naturalibus, vel difficile, vel nullo modo capimus: *Sapient.* enim 9. *vers.* 16. legitur: *difficile æstimamus ea, quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt invenimus cum labore; quæ autem in Cœlis sunt, quis investigavit? & Ecclesiastes cap.* 1. *vers.* 8. *cunctæ res difficiles, non potest eas homo explicare sermone*, sicut de facto liquet de fluxu, & refluxu maris, de Systemate mundi, ac de natura continui, ubi & arenula est lapis Lydius tenuitatem intellectus humani ultro contestans: & ita de innumeris aliis in tantum, quod philosophari quasi non videatur nisi pulchre imaginari. Supernaturalia ergo nostrum quis pertingere poterit? unde *Proverb.* 25. *verb.* 27. *qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria*; & Jerem. 32. *vers.* 19. Dominus est *magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu*, & Ecclesiastici 3. *vers.* 22. *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcipit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus*, quare *Joan.* 20. *num.* 29. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Licet autem Fidei Divinæ Mysteria non sint evidenter scibilia, sunt tamen, ut optime docent Theologi, evidenter credibilia, juxta illud Psal. 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*; & quidem ex multis motivis, sed præsertim ex octo illis a meo Doctore *q.* 2. *Prolog.* allatis: nempe ex pronuntiatione prophetica, Scripturarum concordia, auctoritate Scribentium, diligentia Recipientium, rationabilitate contentorum, irrationabilitate aliorum, & ex Ecclesiæ stabilitate, ac miraculorum claritate, his, inquam, nostram Fidem, Scripturam, & Ecclesiam veras esse, & non nisi a Deo profectas, evincitur evidenter credibile; de quibus singillatim Doctor Subt. *loc. cit.* Mastrius *dis.* 6. *de virtut. Theol. quæst.* 10. *art.* 1. Frassen, & alii passim. Consulantur ipsi præsertim a Missionariis, qui neophytos facere student, idest novos in fide; Neophytus enim dicitur a *Neos* quod est novus, & *Phytos* quod est planta: unde *dist.* 84. *cap. quoniam* Neophytus is dicitur, qui novus est in Fide, vel Religione; * quasi nostræ Fidei, & Religionis planta novella. *

47 Fidei Christianæ occultatio cum simulatione Machumetismi damnatur a Benedicto XIV. 48 tom. 1. Constitut. 89. incip. *Inter omnigenas* §. 3. In Fidei causa conniventiæ locus esse nequit. Idem Constitut. 114. incip. *Redditæ* §. 5. Fides plurium Mysteriorum explicita requiritur necessitate medii; Aliorum vero necessitate præcepti. Idem Constitut. 42. incip. *Etsi minime*, in qua ad id commendat præsertim Libellum de Clementis VIII. mandato a Cardinali Bellarmino editum, & approbatum pro tradenda Doctrina Christiana.

* Hinc actus Fidei non debet comprehendere tantum in genere quidquid Fides dictat; sed debent etiam credi explicite ea mysteria, quæ sciri debent; idem *Instit. Eccles.* 72.

Actus Fidei, Spei, & Caritatis debent per accidens elici, quum aliqua tentatione urgemur, nec illam superare valemus, nisi efficacia illorum actuum; *ibid.* §. 20.

Nec sufficit ad implenda tria ista præcepta, seu Caritas virtualis, quæ in obsequendo divinis præceptis exercetur, nec etiam Fides virtualis, ut ex pluribus damnatis propositionibus firmatur, *ibid.*

Si quis diuturno satis tempore negligit elicere actus Fidei, Spei, & Caritatis, illum versari in periculo æternæ salutis, firmatur *ibid.* §. 21.

Non licet Christianis degentibus sub Turcarum imperio, vel Turcis, qui ibidem agentes convertuntur ad fidem, turcica nomina vel retinere vel sibi imponere; hoc enim pertinet ad externam fidei professionem. Idem Constitut. incip. *Inter omnigenas* ad incolas Regni Serviæ, & finitimarum regionum: & Congregatio universalis Inquisitionis in rescripto ad postulata Episcoporum Albanensium idem edixit. *De Synodo Diœces. lib.* 13. *cap.* 20. §. 9. *nov. edit.* Idque non licet etiam ad evitandas pœnas, vel quamcumque utilitatem captandam. Idem Constit. incip. *Quod Provinciale* §. 1. Eisdemque nominibus utentes Sacramentorum incapaces declarantur, ac suffragiorum post mortem indigni; *ibid.* §. 4.

Christiani ad Turcas apostatantes, deinde redeuntes ad fidem, tenentur coram fidelibus publice abjurare apostasiam: at coram infidelibus non est necessarium, sed sufficit, ut coram ipsis abstineant ab actibus infidelitatis, deponant vestem protestativam falsæ Religionis; & curent, ut successu temporis infideles agnoscant vel ab ipsis, vel ab aliis eorum abjurationem, etiam cum periculo vitæ. Ita ex decreto S. Inquisitionis. *De Synod. Diœc. lib.* 13. *cap.* 22. §. 17. At in Decreto servato in Archivo S. Inquisitionis non legitur hoc additamentum: *curent, ut successu temporis &c.*

qua-

quare ad id non esse obligandos fideles, additur *ibid.* §. 18.

60 Fidei Christianæ favor, Legum rigori congruas interpretationes abhiberi suadet. Idem tom. 2. Bull. Constitut. 28. incip. *Postremo mense* §. 16.

APPENDIX,

sive novus de Fide Articulus.

Hactenus exposita (nempe a P. Ferraris) satis perspicue, ac solide demonstrant, Christianum hominem ita paratum esse debere ad Fidem tuendam, & eam, dum debitus Deo honor, ac proximi utilitas exigat, palam quoque profitendam, ut persecutiones, carceres, cruciatus, mortemque potius debeat subire, quam eam verbis *vel* factis, explicite *vel* implicite *negando, Deum debito per Fidei confessionem honore privare, atque contemnere. Quo autem facilius dubia solvi, & explicari queant, quæ orthodoxæ Religionis Ministris in Infidelium partibus solent passim occurrere circa particularia facta, ac casus nonnullos, quibus vel* facto, *vel* implicite *Catholica Fides violari videtur, brevem hanc instructionem addendam esse existimavimus, quam partim ex decretis deprompsimus, quæ hac super re ex suprema Inquisitione, pro solvendis propositis a Missionariis dubiis, prodiere; partim ex Pontificiis Constitutionibus, quibus abusus damnantur, qui in nonnullis Infidelium, Hæreticorumque Regionibus, contra divinæ Fidei puritatem, in Christianam Religionem irrepserant.*

1 PRimo itaque, Fidem facto suo negare dicitur, qui ea faciat, quæ ad falsi numinis, hæreticique hominis obsequium, & cultum referantur; Is enim facto suo falsam Religionem profitetur. Atque hanc ob rem supremæ Inq. decretis an. 1626. & an. 1669. definitum est, *nullo modo licere Christianis, nec ulla causa, aut motivo posse permitti, aut tolerari*, ut operam suam navent ædificandis, instaurandis, verrendisque Templis falsis Numinibus, vel Auctoribus falsarum sectarum dicatis; aut eorumdem purgandis parietibus, & pavimentis, mundandis altaribus, & aperiendis, claudendisque foribus. Atque hinc sequitur, rei de se malæ operam dare, ac Facto negare Fidem, qui Idola, quæ Infideles colunt, construant, vel falsi Numinis imagines pingant, quippe falsis Numinibus famulatum præbent, iisque si non per se, per alios saltem obsequium, cultumque exhibent.

Secundo, facto Fidem negant, qui ea faciunt, quæ ritum falsum, sacrilegumque cultum comprobent, ratumque habeant; Id enim est Fidem orthodoxam, quæ hæc damnat, contemnere, falsamque Religionem opere profiteri. Ratum habent ritum, falsumque cultum, qui in Schismaticorum, Hæreticorum, Infideliumque Templis, organa, vel alia instrumenta pulsent, metros canant, aut concinendos componant, vel artem musicam alio modo exerceant. Hinc Constitut. quæ incipit: *Omnium sollicitudinum*, qua Prædecessorum Decreta confirmantur circa ritus Madurenses &c. Benedictus XIV. approbat, & mandat observari Decretum Cardinalis Tournon, quo prohibetur: *Ne imposterum Christifideles audeant nec in Pagodis, nec extra, tum occasione Sacrificiorum, tum quarumcumque solemnitatum superstitioso cultu imbutarum, sonare, aut canere sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, cum nullo modo liceat Christi famulis Belial inservire. Ideoque*, subdit, *Missionarii non solum eos monere tenebuntur de prædicta prohibitione, verum etiam illam omnino executioni demandare, & contrafacientes ab Ecclesia expellere, donec ex corde resipiscant, & publicis pœnitentiæ signis patratum scandalum emendaverint*. Hoc modo Fidem negant etiam ii, qui in Infidelium, & Hæreticorum scholis falsos eorumdem ritus, & profana a Catholica Fide aliena dogmata doceant, *ex Decret. Sup. Inq.* 2. *Maii* 1711. Nam dum docent, facto suo approbant, falsamque profitentur Religionem. 2

Tertio, qui facto aliquo Orthodoxam Religionem in odium Fidei contemnat, ut, qui imperante Infidele Principe in Catholicæ Fidei contemptum, Sacros Ritus spernat, carnes, quo prohibentur tempore, comedat, immolatis utatur, Christianorum Templa evertat, ex equo descendat dum ante fores transit Templi Idolorum; *ex Decret. Sup. Inq.* 1674. Is, & Fidei professionem omittit, quam vigente illo Principis præcepto, quod vim interrogationis habet, palam facere debet, & Fidem ipsam exteriori contemptu negat. 3

Quarto, qui vestem induat, quæ ex instituto hominum, usu recepto, & approbato, falsæ sectæ Professorem, sive falsæ Religionis Ministrum designet, ut linteam vestem talarem, quæ Machumetanis Sacerdotibus est propria, vel fasciam quandam, qua apud Indos Idolorum Sacerdotes utuntur; Is enim hoc modo falsæ sectæ professorem se se ostendit, 4

ac

ne virtualiter saltem Fidem negat; *Decr. Suprem. Inq. 8. Julii 163[illegible]*.

5 Quinto „ *qui nomina Turcica, quorum nec memores esse deberent per labia sua, assumunt; abominanda Infidelium Templa, quæ Meschitas vocant, frequentant: Ecclesiasticorum jejuniorum dies carnium esu profanant, & hæc eo fine, ut Mahumetani credantur, opera faciunt, quæ mendacium in re gravissima continent, & virtualem Fidei negationem, maxima cum Dei injuria, proximique scandalo, includunt*" quemadmodum legitur *Const.* quæ incipit, *Inter omnigenas*, *tom. 1. Bull. pag. 32.* in qua Benedictus XIV. abusus damnat nonnullos Fidei puritati contrarios, qui in Regno Serviæ, finitimisque regionibus, in Christianam Religionem irrepserant; atque decernit, eos, *qui obstinate in hujusmodi viis impiorum pergere velint, incapaces esse Sacramentorum in vita, & si impœnitentes decesserint, suffragiorum post mortem, ad quæ nullus Ecclesiæ Minister illos admittere præsumat; alioquin a proprio Episcopo Canonicis pœnis plectendus erit.*

6 Sexto, qui ritus usurpant falsæ Religionis protestativos; hujusmodi enim usu errores contra Christianam Fidem, quos indicant, se se approbare demonstrant, ac falsæ sectæ professores exterius manifestantur. Hinc in citata *Const. Inter omnigenas*, circumcisionis usus Mahumetanorum more damnatur: *Const. Omnium sollicitudinum*, de qua supra, *Mulieribus*, in Regno Madurensi, & ei finitimis Regionibus, *prohibetur deferre collo appensum in signum contracti Matrimonii Taly, quod præfert imaginem licet informem Pullejaris, seu Pyllejaris Idoli nuptialibus Cæremoniis præpositi*; & Christianis omnibus prohibetur, *cineres ex vaccæ stercore confectos, & impiam Gentilium Pœnitentiam a Ruttren institutam redolentes, benedicere eosque fronti Sacro Chrismate delinita impingere, sive quævis alia signa albi, vel rubri coloris, quibus Indi superstitiosissimi, vel in fronte, vel in pectore, aut in alia quavis corporis parte utuntur, deferre*: Et *Constit. Ex quo singulari*, quæ est de *Ritibus Sinensibus*, *tom. 1. pag.* 118. damnantur *cæremoniæ, ritus, & oblationes, quæ fiunt tum singulis mensibus in novilunio, & plenilunio, tum a Litteratis, & Magistratibus, dum in gradus, sive dignitatis possessionem adeunt, vel post adeptam: item oblationes, quæ fiunt in Templis, seu ædibus, Progenitoribus dicatis, & ritus oblationesque coram Progenitorum Tabellis in privatis domibus, sive eorum sepulchris, una cum Gentilibus, & etiam seorsum ab illis: ac prohibetur, domi retinere Progenitorum tabellas cum inscriptione, qua Thronus, seu sedes Spiritus designatur.* Quod spectat ad ritus superstitiosos, vide Appendicem ad caput de Superstitione.

Nota. Si ritus non [illegible] occurrant, tutius est, ut Catholici quoad fieri possit ab illis abstineant, ne cultu peregrino, & Ecclesiæ Catholicæ ignoto verum Deum venerentur. Nunquam vero licet *Gentilium ritus adoptare, eosque in Christianos usus convertere, inconsulta Apostolica Sede*, ut *Constit.* decernitur antea laud. *Omnium sollicitudinum*.

7 Implicite contra Orthodoxæ Fidei confessionem peccat, qui dum debitus Deo honor id postulet, libere Orthodoxam Fidem non profitetur, sed tacet, atque silentio suo alios in suspicionem ducit, se, vel Fidem negare, vel eam profiteri erubescere. In Deum enim injuriosus est, qui veritatem ab ipso revelatam libere confiteri erubescit. Primo itaque peccat, qui interrogatus a publica potestate de sua Religione taceat, si interrogatio fit in odium Religionis; Si enim 1. ob politicas Status rationes fieret, ut pecunia v. g. a Catholicis extorqueretur, debitus Deo honor ex confessionis silentio non subtrahetur: 2. Si silentium, attentis circumstantiis, non appareat omnibus implicita Orthodoxæ fidei confessio.

Secundo peccat etiam; qui interrogatus a 9 privata persona, Fidem palam non fateatur in iis circumstantiis, in quibus confessionis omissione Deus injuria afficeretur, & proximus pateretur scandalum, hæc enim duo semper vitare tenemur; Ut si interrogatus prospiceret ex suo silentio fluctuaturos in Fide Catholicos audientes; vel Infideles Christianos derisuros, quod Fidem Christianam palam confiteri erubesceret.

Tertio. Quamquam persecutio in odium 10 Fidei adversus Orthodoxos excitata, in Deum injuriosa est, & interrogationem, quæ ad Fidem confitendam cogit, involvit; tamen, ut optime Auctor demonstravit, qui eam fuga declinare studeat, non modo non negat, sed ipso facto Fidem quodammodo fatetur. Fuga autem non modo licita, sed quandoque etiam necessaria est; 1. Quoties Fideles timent, prævidentque periculum succumbendi tormentorum atrocitati, Fidemque negandi. Nam qui hujus periculi conscius Tyranni sævitiam non devitaret, Deum tentaret, qui sicut non deficit in necessariis, ita non abundat in superfluis. 2. Quando persona necessaria, ac ma-

xime

xime utilis sit communi Ecclesiæ bono, ut Augustinus *tract. 46. in Joannem* exemplo demonstrat Apostoli Pauli, qui ob Ecclesiæ utilitatem se furori Præpositi Damasci subducit. 3. Declinandum martyrium est, dum prævideatur nemini profuturum, sed Tyrannum magis irritandum fore, & crudelius in Christianos sæviturum. 4. Licite etiam Episcopi, Parochi, & Missionarii fugiunt, ac quandoque sævientem Tyrannum declinare debent, si in ipsos solos sæviat, nec alii Ministri adsint, qui relictis ibi Christianis spiritualia subsidia suppeditare possint. *Manifestum est*, inquit S. Thom. *lect. 3. in cap. 10. Joan. quod si quæratur sola persona Prælati, possunt alii loco ipsius ad Gregis custodiam deputari, qui vice sui consolentur, & gubernent gregem: unde si sic fugiat, non dicitur dimittere oves, & hoc modo, & casu fugere licet*. Immo expedit aliquando hæc fuga, si ea impediri possit, ne Tyrannus in alios quoque Christianos sæviat; vel si redire posse sperent majori cum fructu. Sed Pastoribus, Sacrisque Ministris fugere non licet, si oves eorum indigent spirituali subsidio, si periculum sit ne dispergantur, & Fidem amittant, ac si de eorum fuga scandalum paterentur fideles, atque infideles contemnendi Religionem occasionem sumerent. Tunc enim non solum charitatis, verum etiam justitiæ debito, tenentur rudes instruere, dejectos roborare, & erigere, nutantes confirmare, omnesque ad dimicandum totis viribus, pro Dei gloria, & honore adhortari. Hinc proposito dubio, *An ad evitandum periculum liceat Missionariis a Missione discedere absque licentia Sacræ Congregationis?* Anno 1646. Sac. Cong. de Propaganda Fide respondit; *Tempore persecutionis esse magis necessariam Pastorum præsentiam, ne Fideles pervertantur*.

11 Quarto, dum Infideles, vel Hæretici Sacras Imagines conterant, & Crucifixum contumeliis afficiant, tenentur Fideles palam orthodoxam Fidem profiteri; debent enim, quoad fieri possit, injuriam Deo, & Sacris Imaginibus irrogatam propulsare, ac per publicam Confessionem palam facere orthodoxam Fidem, sacrasque Imagines honore dignas esse. Secluso vero periculo contemptus, licet Missionariis sacras Imagines donare Infidelibus, qui iis delectentur, tum amicitiæ pacisque fovendæ gratia, tum ad eos alliciendos ad amplectendam Fidem: Ex *Decret. Suprem. Inquisit.* 1674. Nefas vero est ex eodem Decreto iis sacros libros, ac vasa sacra tradere, qui in Religionis contemptum uti possint.

Quinto, dum Infideli, vel Hæretico Magistratu imperante, Christianorum Ecclesiis, ædibus, aliisque locis libelli assignantur, orthodoxæ Religioni detrahentes, eamdemque contumeliis, & calumniis deturpantes, orthodoxi præcepto illo, quo illatam Deo injuriam vindicare, ac sublatum ei honorem restituere tenentur, in ea necessitate constituuntur, ut schedas auferre, libellis respondere, ac ad Judices delati palam orthodoxam Fidem profiteri debeant. At scripturis, quæ non publica auctoritate, sed privata fiunt, quæque Evangelicos Ministros injuriis, calumniisque afficiunt, & orthodoxæ Fidei adversantur, Ministri Sacri contraria opponere non prohibentur, dum tamen inde imminere non videant gravioris persecutionis periculum. Satius tamen erit injurias, calumnias, & blasphemias patienti animo ferre, ac negative se habere: *Suprem. Inquisit. Decret.* 1674. 12

Quæri hic etiam potest, *num de Fide cum Hæreticis, & Infidelibus disputare liceat? quibus & quomodo id liceat?* Quod ut rite expendatur, notare oportet, disputari de Fide idem esse, ac ad examen revocare Religionis Dogmata, atque argumentis demonstrare a Deo esse revelata. Id autem duplici fieri potest modo, privatim scilicet, & publice. Privata disputatio est, quæ in privato loco inter privatos fit, ita ut nulli, aut pauci auditores adsint; quomodo passim in Hæreticorum præsertim Regionibus Hæreticos inter atque Orthodoxos de Fide certari solet. Publica vero disputatio dicitur, quæ fit publico in loco, spectante populo, ac quandoque etiam arbitris constitutis. Privata disputatio cuique viro docto ab Hæretico provocato licita est, ac etiam expediens; primo, si prudenter judicet, Hæreticum desiderio cognoscendæ veritatis, vitandique erroris ad disputationem provocare; secundo, si prudenter speret disputatione illa privata ad orthodoxam Fidem provocantem hæreticum conversum iri: tertio, si silere non possit, quin audientes in Fide vacillent, Hæretici magis in errore confirmentur, ac Orthodoxa Fides contemptui exponatur; Nam quisque tenetur proximi saluti, dum potest, consulere, contemnentes Fidem Orthodoxam ita compescere, ut inde Hæretici majoris contemptus, & derisionis occasionem non arripiant, & ne Deo injuria fiat, impedire, illatamque vindicare. Sed, remotis hujusmodi circumstantiis, *disputatio de rebus Fidei Laicis est prohibita. Sacerdotes nisi sint valde periti, ex consilio debent se abstinere, excusando se bonis verbis*, 13

bis, & *prætextibus*; *ex Decreto Sac. Cong. de Prop. Fide* 26. *Februarii* 1639. Sed licet periti sint Sacerdotes, sive Missionarii, cavere omnino debent, ne Hæreticos ad disputandum provocent: in causa enim essent, ut Hæretici Orthodoxa dogmata refellendo, Hæreseos actus exercerent, ac Catholicam Fidem contemnerent; quæ duæ res grave per se peccatum ferunt; & ne colloquiis privatis disputationes de Fide miscendo, eosdem Hæreticos sine fructu ullo moveant ad Orthodoxæ Fidei contemptum, & ad Catholicorum, non sine Religionis detrimento, persecutionem. *Heretici enim*, inquit Augustinus *lib.* 15. *contra Faustum cap.* 12. *non disputationem amant*, *sed quomodo superare impudentissima pertinacia*, *ut congregent*, *quæ non pepererunt*. Et Sanctus Bernardus *serm.* 66. *in Cantic. Nec rationibus convincuntur*, *quia non intelligunt*, *nec auctoritate corriguntur*, *quia non recipiunt*: *nec flectuntur suasionibus*, *quia subversi sunt*.

14 A publicis autem disputationibus cum Hæreticis Missionarii abstinere omnino debent. Sac. enim Cong. de *Prop. Fide* 8. *Martii* 1625. *Jussit publicas disputationes non fieri cum Hereticis*, *quia plerumque vel ob loquacitatem*, *vel audaciam*, *aut circumstantias Populi acclamantis*, *veritas*, *falsitate prævalente*, *opprimitur*, & *si aliquando hujusmodi disputationes recusari non possint*, *primum de illis certior fiat Sacra Congregatio*, *quæ juxta temporis*, & *personarum qualitatem*, *quid agendum sit præscribet*. Quamobrem, cum Missionarii nonnulli an. 1635. publicas de Religione disputationes cum Bataris Constantinopoli coram Vicario Patriarchali instituissent, *Sanctissimus mandavit*, *significari Generalibus Regularium Peræ commorantium*, *ut illis interdicerent*, *ne hujusmodi congressus*, *aut disputationes publicas imposterum facere præsumerent sub pœnis arbitrio Sac. Congregationis Sup. Inq.* Et *Sacra Congregatio de Propaganda Fide* die 18. Januarii 1654. cuidam Missionario in Armenia mandavit, *ut a disputationibus cum Patriarcha Armenorum in Erivan circa Articulum duarum naturarum in Christo se abstineret*.

15 Multo minus licitum est Missionariis sine expressa Romani Pontificis licentia conventum indicere Ecclesiasticum, in quo cum Hæreticis de Religione disputent. Hinc eadem Congregatio die 27. Maii 1644. reprehendendum censuit P. D. Joannem Judicchi Missionarium, *Quod fuisset ausus convocandi dictum conventum*, *sine Sedis Apostolicæ speciali mandato*.

Porro si Romanus Pontifex hujusmodi conventum permittat, quinque sunt necessariæ conditiones, ut rite fiat. I. Ut Hæretici, non ut Judices, & cum jure suffragii conveniant; sed ut instruantur, convincantur erroris, & corrigantur. II. Ut non definiantur Fidei dogmata, sed definita a Conciliis, vel Apostolica Sede, a Deo revelata esse demonstrentur. III. Ne fiant coram plebe, sed coram doctis. IV. Ne sedeant tamquam Judices Laici, etiamsi sint Principes. V. Non debent Catholici Prælati a Laico Principe cogi ad conventum, sed tantum invitari, & peti debet a Summo Pontifice licentia, ut possint ea de causa a propriis Ecclesiis abesse; Hæreticos autem, & Schismaticos poterit Princeps cogere, ut vocati a Prælatis Catholicis veniant ad reddendam rationem sui erroris, ut ita corrigi, & convinci possint.

FIDEI PROFESSIO.

1 JUre Ecclesiastico obligantur ad emittendam Fidei professionem omnes baptizandi; *arg. cap. Prima igitur* 73. *dist.* 4. *de consecr.* Si autem aliqui baptizandi per se ipsos professionem Fidei emittere nequeant, ex quo credere, & loqui non valeant, ut parvuli, amentes, vel muti, tunc debet talis Fidei professio fieri per alium, nempe Patrinum, textu expresso in *c. Parvuli alio profitente* 74. *dist.* 4. *de consecrat.* ibi: *Parvuli alio profitente baptizantur*, *quia adhuc loqui*, *vel credere nesciunt*, *sicut etiam ægri*, *muti* & *surdi*, *quorum vice alius profitetur*, *ut pro eis respondeat*, *dum baptizantur*. Hæretici ad Ecclesiam Catholicam, & Apostolicam redeuntes tenentur prius arbitrio Episcopi publice suam hæresim abjurare; *c. Ad abolendam* 9. *de Hæreticis*, & hoc rectissime fit emittendo Fidei Catholicæ professionem juxta formam de facto in Ecclesia usitatam, a Pio IV. ab omnibus uniformiter observandam præscriptam in sua Const. incip. *Injunctum nobis*. Immo antiquitus hæretici redeuntes ad unitatem Sanctæ Matris Ecclesiæ Catholicæ tenebantur Fidei professionem etiam per scripturam, atque oblatum libellum exhibere; *cap. Si qui volueris* 8. *cap. Maximum* 19. & *cap. Donatum* 20. *caus.* 1. *quæst.* 7. Fidei professionem emittere tenentur Doctores, Magistri, Regentes Universitatum, vel Gymnasiorum docentes quascumque scientias,

tias, etiam Grammaticam, & alii cujuscumque artis, ac facultatis professores, sive Clerici, aut laici illi sint, vel cujuscumque Ordinis Regulares, qui docere, vel ad aliquem gradum promoveri voluerint; Pius IV. Constit. incip. *In Sacrosancta*, ad cujus calcem tradit etiam propriam formulam. Et Sacra Congregatio Concilii declaravit comprehendi in dicta Bulla Pii IV. etiam docentes principia Grammaticæ, Arithmeticæ, Musicæ, & aliarum artium, licet publicam scolam non faciant, sed in propriis domibus doceant. Sic refert Hieronymus a Sorbo in compendio privilegiorum Mendicantium, verb. *Professio Fidei notabil.* 4.

4 Fidei professionem emittere debent Advocati, Procuratores, Judices, Medici, Chirurgi, Confessarii omnes, & Concionatores saltem semel: *Concil. Provincial. Mediolan. V. tit. de Professione Fidei;* & sic statutum reperitur fere in omnibus Synodis Diœcesanis, & signanter in Synodo Alexandrina de an. 1733. *tit.* 1. *de Fidei professione;* respectu Concionatorum tamen *S. Cong. Conc. in una Brugnaten.* declaravit, neque Regulares prædicare volentes emittere teneri professionem Fidei, nisi ab Episcopo exigatur, ut refert Nicolius *lucubrat. canon. lib.* 1. *tit.* 1. *num. 6. verb. Concionatores*.
5 Item Fidei professionem emittere tenentur Bibliopolæ & Typographi, *Concil. Provincial. Mediolanens. VI. verb. Librorum editio n.* 21.
6 Contra Lectores, Magistros, Rectores, vel Cancellarios Gymnasiorum, promovendos ad Doctoratum, aliosve recensitos in d. Constitut. Pii IV. Incip. *In Sacrosancta*, si non emittant Fidei professionem, imponitur pœna nullitatis actorum, & aliæ imponuntur contra Rectores, & Superiores quoscumque Universitatum, &
7 Gymnasiorum; Pius IV. *ibi*. Episcopus non exigens, nec recipiens a Doctoribus, & Scholaribus Fidei professionem, incurrit pœnam interdicti ab ingressu Ecclesiæ; Pius IV. in d.
8 Constit. incip. *In Sacrosancta*. Inferiores vero non recipientes, ut supra, Excommunicationis latæ sententiæ, privationis Dignitatum, Beneficiorum, Officiorum, & Feudorum incurrunt pœnam; Pius IV. *ibid.*

9 Fidei professio est facienda a Græcis, & sub propria sua formula; Gregor. XIII. Constitut. incip. *Sanctissimus*. Talis tamen forma reformata fuit ab Urbano VIII. quam refert Ni-
10 colius in *suo compendio Episcop. verb. Fides*. Fidei professio facta ab Imperatore Græcorum Lugduni, eadem fuit cum illa, quam faciunt Latini; Gregorius X. Const. incip. *Exultare*.
Fidei professio simul, & specialis promissio 11
de eadem usque in finem, sincera cordis devotione, ac constantissime retinenda, debet emitti ab illis, qui ad sacros Ordines sunt promovendi; *cap. Quamquam 6. dist.* 23. Item 12
Fidei professionem facere tenentur promoti ad Episcopatum; cap. *Qui Episcopus* 2. *dist.* 23. *cap. Optatum* 4. *dist.* 100. Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform.* Gregor. XIV. Constit. incip. *Onus Apostolicæ*. Forma autem hujus professionis Fidei, ac juramenti traditur in Pontificali Romano jussu Clementis VIII. edito; vid. verb. *Episcopus art.* 2. *n.* 17. *& sequent.* Om- 13
nes Episcopi in principio Concilii Provincialis debent Fidei professionem emittere, & jurare observantiam S. Concilii Tridentini, ut est injunctum in ipso Tridentino *sess.* 25. *cap.* 2. *de reformat.* ubi insuper statuit, quod si quis renuerit, statim denuncietur Summo Pontifici a Coepiscopis sub pœna divinæ indignationis, & interim prædictus renuens communione aliorum 14
privetur. Item Beneficiati omnes, & ii qui in Synodo Diœcesana convenire debent, Fidei professionem tenentur emittere in prima Synodo, cui adfuerint. Concil. Trid. *cit. sess.* 25. *cap.* 2.

Canonici, & Dignitates Ecclesiæ Cathedra- 15
lis tenentur a die adeptæ possessionis ad minus intra duos menses Fidei professionem facere, non solum coram Episcopo, vel ejus Vicario Generali, sed etiam coram Capitulo. Concil. Trid. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 12. *vers. provisi*, & Pius IV. Constitut. incip. *Injunctum Nobis*. Hanc Fidei professionem Cano- 16
nici, & Dignitates Cathedralis tenentur facere per se ipsos personaliter, & non sufficit per Procuratorem, ut pluries censuit Sacr. Congreg. Concil. & signanter *in Seguntina* 18. *Aprilis* 1590. & iterum *in alia causa die* 12. *Sept.* 1620. *& in Calaguritana* 22. *Septemb.* 1696. & in *Cathacen. 6. Febr.* 1726. adeoque propter talia decreta non sunt attendendi Doctores sustinentes posse Fidei professionem emitti per Procuratorem specialiter deputatum. Coadjutores Canonicorum, seu dignitatum 17
Cathedralium de rigore Juris communis, seu Concil. Trid. non tenentur emittere professionem Fidei, quia Coadjutor durante Coadjutoria nondum est verus Canonicus; Barbosa *de Offic. & potest. Episc. part.* 3. *allegat.* 61. *num.* 13. *&* 14. *& de Canonic. cap.* 27. *n.* 12. Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancell. gloss.* 5. §. 9. *num.* 110. Garcias *de Benefic. part.* 4. *cap.* 5. *num.* 74. *&* 76. & alii passim. Nec talem 18
Fidei professionem tenentur facere Portionarii,

rii, Vicarii temporales, & alii provisi de Capellaniis in Ecclesia Cathedrali; Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. univers. cap.* 2. *num.* 64. *& de Canon. cap.* 17. *num.* 13. Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 1. §. 8. *num.* 166. Sanchez *lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. *num.* 1. & alii passim; & ratio est, quia supradicti omnes non comprehenduntur sub illis personis, quas Concil. Trident. *cit. sess.* 24. *cap.* 12. *de reformat.* & Pius IV. in Constit. incip. *Injunctum nobis*, obligavit ad Fidei professionem, ut legenti patet; Unde cum ibi sancita a Tridentino, & Pio IV. sint pœnalia, & novi Juris inductiva, non debent extendi ultra personas expressas, nam pœnæ sunt restringendæ juxta Regul. 15. *&* 49. *Juris in* 6. Jurium enim correctio, quantum fieri potest, est evitanda, *cap. Cum expediat*, *de election. in* 6. proinde non censetur plus de priori lege mutatum, quam est expressum; *l. Præcipimus*, *Cod. de*
19 *appell.* Nec ad ipsam Fidei professionem emittendam tenentur jure Tridentini, & cit. Constitut. Pii IV. Canonici, & Dignitates Ecclesiarum Collegiatarum, & possidentes Beneficia inferiora non curata: sic decisum fuisse a *Sac. Congreg. Concil. die* 12. *Febr.* 1588. refert Garcias *de benefic. part.* 3. *cap.* 3. *num.* 11. & Barbosa in *summa Apostolicar. decis. verb. Professio Fidei num.* 6. Vide tamen verb. *Canonicus art.* 4. *num.* 32. *&* 33. & per totum articulum, ubi late de iis, quæ Fidei professionem Canonicorum concernunt.

20 Prælati Regulares, qui præficiuntur Monasteriis, Conventibus, Domibus, & aliis quibuscumque locis Regularium quorumcumque Ordinum, etiam Militarium, quocumque nomine appellentur, eamdem Fidei professionem emittere tenentur intra duos menses ab adepta possessione suæ Præfecturæ per extensionem factam a Pio IV. in d. sua Constitutione incip.
21 *Injunctum*. Hanc tamen Pii IV. Constitutionem quo ad hoc non esse in usu, & sic Eminentissimos Cardinales, aliosque Viros doctissimos consuluisse notat Hieronymus a Sorbo in compendio privilegiorum Mendicant. verb. *Professio Fidei*, *notab. l.* 1. & sic tenent Sanchez *l.* 2. *Decalog. cap.* 5. *num.* 3. Portell. in *dub. Regul. verb. Professio Fidei*, *num.* 3. Tamburin. *d. Jur. Abbat. tom.* 1. *disp.* 8. *quæst.* 3. *num.* 3. Villalob. in *summa tom.* 2. *tr.* 1. *difficult.* 6. *num.* 3. Diana *moral. resolut. part.* 3. *tract.* 2. *resolut.* 78. Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 1. *num.* 161. & alii, qui dicunt, in iis Religionibus, in quibus viget contraria consuetudo, non teneri Prælatos earum ad emittendam Fidei professionem, & hoc per generalia Juris principia, quod in ipsis vel d. Constitutio Pii IV. quo ad hoc nonquam fuerit recepta, vel contraria consuetudine denuo abrogata; arg. cap. *Quanto* 11. *de consf.* Barbosa autem *de Offic. & potest. Episc. part.* 3. *allegat.* 61. *num.* 7. cum variis aliis ibi citatis improbat istum non usum: Et idem Barbosa *in summa Apost. dec. verb. Professio num.* 3. refert, Sacram Congregationem Concilii decrevisse, quod *professionem Fidei emittere per Episcopos Locorum Ordinarios*, *si ita illis videbitur*, *sunt compellendi Regulares*, *antequam prædicationis munus incipiant*, quod decretum, ut vides, concordat cum allato *sub num.* 4. *in una Brugnaten.* relato a Nicolio, & clare demonstrat, quod Regulares Prædicatores teneantur solum Fidei professionem emittere, quando Ordinariis ita videtur, & ab illis exigitur.

Attendenda est hic sequens Epistola *Sacræ* Congregationis Concilii directa Eminentissimo, & Reverendissimo Cardinali de Lambertinis, postea Summo Pontifici, & ab ipso relata *Volumine tertio*, *Notificatione* 19. *in fine*, ut sequitur.

Eminentiss. & Reverendiss. D. Observand.

Negotium, de quo agitur in adjunctis precibus nonnullorum Canonicorum istius Metropolitanæ, aliorumque Parochorum tam Civitatis quam Diœcesis, Eminentissimi *PP. Sacr.* Congregationis Concilii remittend*um esse* duxerunt arbitrio, & prudentiæ Eminentiæ Vestræ, cui proinde facultatem faciunt, ut Canonicos, & Parochos præscriptos, qui Fidei Professionem coram Ordinario, pro ut exponitur, erronee, & contra dispositionem Sacri Concilii Tridentini emittere prætermiserunt, ad novam Fidei Professionem faciendam coram Eminentia Vestra, sive ejus Vicario Generali admittere possit, eisdemque fructus suorum respective Beneficiorum a die adeptæ possessionis perceptorum, erogata tamen aliqua summa arbitrio Eminentiæ Vestræ taxanda in eleemosynam Christi Pauperum, liberaliter condonare valeat. Id Eminentiæ Vestræ significo, ejusque manus humillime deosculor.

Romæ 10. Novembris 1736.
Eminentiæ Vestræ

Humil. & addictiss. Servus
A. Card. Gentili pro Eminentiss. Præfecto.

Fi-

24 Fidei professio exposcitur a Græcis ad unitatem Catholicæ Ecclesiæ redeuntibus. Bened. XIV. Constitut. incip. *Allatæ sunt*, §. 17.

25 Fidem virtualiter negat Christifidelis, qui ad Religionem occultandam, & pœnam aliquam declinandam, aut captandam utilitatem, Machumetanum nomen assumit, & ob id ad Sacramentorum participationem non est admittendus; Benedictus XIV. Constitut. incip. *Quod Provinciale*, merito tota legenda, & observanda.

26 Fidei Spei, & Charitatis actus a Parocho elata voce emittendi in missa Parochiali; vid. infra sub verb. *Parochus*.

27 Alia ad rem. Vide verb. *Canonicatus* art. 4. per tot. tum additiones ex aliena manu ad verb. *Beneficiatus* art. 1. & ad verb. *Canonicatus* art. 4. & superius allata in verb. *Fides* a num. 47. ad 60.

FILIUS, FILII.

1 Filii alii sunt legitimi, & alii illegitimi. *Communis*. Legitimi, vel sunt legitimi tantum, quales sunt filii adoptivi, qui non a natura, sed a sola lege filii facti sunt, vel sunt legitimi, & naturales simul, & isti filii legitimi, & naturales sunt, & dicuntur omnes illi, qui ex vere legitimo Matrimonio, aut saltem putative tali, publice, seu in facie Ecclesiæ absque contradictione, ac bona fide inito, nati existunt. *Communis; arg. l. Filium 6. ff. de His, qui sui, vel alieni, & princ. Instit. de Patria potest. & c. Cum inter 1. Qui filii sint legitimi*, ubi filii nati etiam in putativo matrimonio declarantur *legitimi* præcisis his verbis: *Filii eorum* (qui bona fide nulliter contraxerant) *non debent exinde sustinere jacturam, cum parentes eorum publice & sine contradictione Ecclesiæ inter se contraxisse noscantur; Ideoque sancimus, ut filii eorum, quos ante divortium habuerunt, & qui concepti fuerant ante latam sententiam, non minus habeantur legitimi, & quod in bona paterna hereditario jure succedant, & de parentum facultatibus nutriantur*.

2 Dicitur autem notanter *aut saltem putative tali publice, seu in facie Ecclesiæ, & absque contradictione inito*, quia *in cap. Cum inhibitio 3. de Clandestin. Despons.* expresse statuitur, quod si quis *clandestine*, seu sine præviis denunciationibus, aut contradicente Episcopo vel Parocho, *Matrimonium inire præsumpserit in gradu prohibito* (Consanguinitatis, verb. grat. vel Affinitatis) *etiam ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium*. Et subjungitur ratio his verbis: *Cum illi taliter contrahendo non expertes scientiæ, vel saltem affectatores ignorantiæ videantur*.

Dicitur etiam notanter *ac bona fide inito*, quia *in d. c. Cum inhibitio* statim sic expresse subjungitur: *Pari modo proles illegitima censeatur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum præter omne interdictum etiam in conspectu Ecclesiæ contrahere præsumpserint*. 3

Si autem unus tantum ex conjugibus ante matrimonium, vel ejus consummationem scivit impedimentum *dirimens*, alter vero idem ignorans bona fide contraxit, & consummavit matrimonium, filii inde nati reputantur legitimi, quia textu *cit. cap. Cum inhibitio* dicit *ambo parentes*, & sic recte docet Glossa communiter recepta ibidem *in d. verb. Ambo parentes*, & habetur clare *in cap. Ex tenore 14. Qui filii sint legitimi*, & tenent ibi Barbosa *num.* 2. & Abbas *num.* 3. & alii communiter. 4

Talis vero bona fides ex parte saltem unius conjugis debet perseverare, & adesse etiam tempore conceptionis, aliter si ante prolis conceptionem ei innotescat impedimentum dirimens, & consequenter bona fides cesset, proles erit illegitima, *arg. cap. Ex tenore 14. Qui filii sint legitimi*; Pirhing *l. 4. decret. tit. 17. n. 14.* Pontius *l. 11. cap. 8. num. 3.* & communis aliorum. 5

Si cum dubio de latente impedimento, & non adhibita debita diligentia ad indagandam veritatem conjuges contrahant, & consumment matrimonium, & postea impedimentum detegatur, filii ex tali matrimonio procreati, erunt illegitimi; *capit. Cum inhibitio 3. de clandestina desponsat*. Et ratio est, quia adesset ignorantia affectata, quæ æquiparatur scientiæ; *arg. l. Ne supina 6. ff. de Jur. & fact. ignor. & capit. Eos 2. de temp. ord. in 6.* ibi: *Qui scienter, vel affectata ignorantia*. 6

Si autem dubium superveniat Matrimonio jam contracto, & consummato, filii concepti stante hoc dubio erunt legitimi, quamvis lis de valore Matrimonii in foro externo esset mota, & adhuc pendens, dummodo ante sententiam sint concepti: *arg. cap. Cum inter 2. Qui filii sint legitimi*, ibi: *Qui concepti fuerant ante sententiam, non minus habeantur legitimi*, & sic Barb. *ibi* cum communi aliorum. 7

8 Filii nati septimo mense post initum matrimonium habendi sunt pro legitimis, textu expresso in *l. Septimo* 12. *ff. de statu hominum* ibi: *Septimo mense nasci perfectum partum jam receptum est propter auctoritatem Doctissimi Viri Hippocratis; & idcirco credendum est, eum qui justis nuptiis septimo mense natus est, justum fi-*
9 *lium esse*. Etiamsi nascantur ad initium dicti septimi mensis; *arg. l. Intestato* 3. §. *fin. ff. de suis, & legitim.* ubi expresse deducitur, *eum, qui centesimo octogesimo secundo, idest* 182. *die natus est, justo tempore videri natum*, quod tempus ut clare patet septem menses solum in-
10 choatos constituit. Sic etiam legitimi, sunt habendi filii illi, qui nascuntur mense decimo; *l. Gallus* 29. *ff. de lib. & Posthom.* ibi: *Si post mortem in decem mensibus proximis na-*
11 *tus erit, hæres sunto*. Filii autem qui undecimo mense jam completo nascuntur, ordinarie pro illegitimis habentur; *l. Intestato, ff. de suis & Legitim.* & Novella 19. *c.* 2. ibi: *Mulier &c. undecimo mense perfecto peperit, ut non esset possibile dicere quia de defuncto fuisset partus, neque enim in tantum tempus conceptionis*
12 *extensum est*. Dicitur tamen notanter *Undecimo mense jam completo*, quia Glossa ad *cit. Novell. verb. Perfecto* vult, quod si filii nascantur duobus diebus post decem menses, seu etiam circa medium undecimi mensis, ut cum aliis vult Engel *lib.* 4. *decr. tit.* 17. *num.* 7. Reiffenstuel ibid. *n.* 22. Haunoldus *de Justit. & Jur. tract.* 4. *num.* 139. censendi sint legitimi, maxime si Mater existat bonæ famæ, castis, & honestis prædita moribus, & maritus usque ad ultimos suæ vitæ dies fuerit ad generandum aptus; *arg. cit. Novella* 39. *cap.* 2. ubi Imperator loquitur, de undecimo mense perfecto, seu completo, ibi: *Undecimo mense perfecto pepe-*
13 *rit*. Immo multi volunt, quod in casu extraordinario etiam post completum undecimum mensem filius natus reputandus sit legitimus, maxime, si Mater, nedum sit optimæ famæ, sed etiam sit specialis cujusdam corporalis dispositionis, & complexionis, seu alia in ipsa concurrant, propter quæ ex Medicorum judicio potuerit sic tarde parere, ut quibusdam adductis exemplis probat sic evenisse Gothofredus in *Notit. ad cit. Novell.* 39. *c.* 2. *litt. C.* Quinimmo ex Judicio Parisiensi fuit reputatus legitimus partus quatuordecim mensium ex eo, quod inter alia concurrentia Mater esset honestissimis prædita moribus, ut refert Reiffenstuel *loc. cit. num.* 23. & ratio est, quia delictum non præsumitur, donec probetur, *arg. l. Merito* 61. *ff. pro socio, & cap. Estote* 2. *de Regul. Juris*, & in dubio pro favore innocentium prolium sentiendum, ac judicandum est, *arg. cap. Ex tenore* 14. *Qui filii sint legitimi*, ibi; *In favorem prolis potius declinamus, & l. Nuper, Cod. de Naturalibus liber.* ibi: *Et hoc favore sancimus liberorum*. Accedit quod *in dubiis semper benigniora præferenda sint; l. Semper* 56. *ff. de Regul. Juris*.

Filii stante Matrimonio nati censendi sunt legitimi, quamvis constet, uxorem pluries adulterasse, & ipsi filii magis assimilentur adultero, quam Matris Marito; *arg. l. Titium, ff. de His qui sui, vel alieni Jur.* ibi; *Non tamen ferendum*, Julianus ait, *eum, qui cum Uxore sua assidue moratus noluit filium agnoscere quasi suum: Et l. Miles* 11. §. *Defuncto, ff. ad Leg. Jul. de adult.* ibi: *Nam non utique crimen adulterii, quod mulieri, Infanti præjudicat; cum possit & illa adultera esse, & impubes defunctum Patrem habuisse*. In dubio enim favendum est proli; *arg. cit. c. Ex tenore, & cit. l. Nuper*. Limita tamen in casu, quo ex 1[illegible]
Mariti absentia, infirmitate, seu impotentia, vel alio impedimento probetur, tempore conceptionis non potuisse maritum copulam habere cum uxore, tunc enim filius sic natus, esset censendus illegitimus, *arg. c. Causam* 4. *Qui filii sint legitimi, & l. Filium* 6. *ff. de His qui sui, vel alieni*, ibi: *Mihi videtur si constat aliquandiu maritum cum uxore non concubuisse infirmitate interveniente, vel alia causa . . . ut generare non possit, hunc, qui in domo natus est, licet vicinis scientibus filium non esse. Communis*.

Filii censendi sunt legitimi, quamvis mater 16
fateatur eos esse adulterinos, *arg. c. Per tuas, de probationib.* Barbosa *ibid. num.* 3. & Abbas *n.* 4. Engel *loc. cit. num.* 3. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 11. ubi asserit, quod Legistæ communiter reputant fatuum filium, qui credit matri asserenti eum ex adulterio esse natum, alleganti enim suam turpitudinem nulla cum alterius præjudicio debetur fides; *cap. Officii* 9. *& ibi Glossa de pænit. & remiss.* Nicolius *in Flosculis verb. Fides num.* 14. aliter Mater odio habens aliquem filium facile posset ei præjudicare, & hereditatem ei auferre. Filios 17
quoque expositos, quorum parentes ignorantur, censendos esse legitimos tenet Menochius *de præsumptionib. lib.* 6. *quæst.* 54. *nu.* 20. Mascard. *de probationib. concl.* 799. Gonzalez *in c. Conquestus* 1. *Qui filii sint legitimi n.* 8. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 14. Barbosa *tit. de infant. & languid. exposit. num.* 3. *& de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 51. *num.* 150. ubi dicit,

dicit, hanc sententiam esse magis communem,
& pro ea citat plusquam 24. Doctores, qui
moventur ea ratione, quia in dubio sumenda
est conjectura, quæ delicti præsumptionem ex-
cludat, cum delictum non præsumatur, donec
probetur; *arg. l. Marito* 51. *ff. pro socio*, &
c. Estote 2. *de Reg. Juris*. Adducunt enim *c.*
Lator 5. & *c. Pervenit* 11. *Qui filii sint legi-
timi*, ubi adversario injungitur onus probandi
illegitimum esse filium; Et affertur etiam *c.*
Ex tenore 14. *Qui filii sint legitimi*, & *l. Nu-
per*, *Cod. de Natural. lib.* ubi in dubio fit præ-
sumptio pro favore prolis per verba adducta
sub num. 13. Non enim solum ob pudorem,
& metum infamiæ, sed etiam ob necessitatem
parentum, instans periculum, vel aliam ur-
gentem causam liberi exponi solent, ut pa-
tet in Moyse, Paride, & alii. Vide infra
n. 113. & *seqq.*

18 Quod autem tales infantes expositi illegiti-
mi censeri debeant, docent multi Doctores
apud Amostaz *de causis piis lib.* 4. *cap.* 11.
num. 73. & juxta communiorem, & tutiorem
sententiam late Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 34.
per tot. Garcias *de benef. p.* 7. *cap.* 2. *num.* 9.
& *seq.* ubi quod debeat attendi universalis
causa projectionis, quæ verificari solet in il-
legitimis, & rarissime in legitimis, Corrad.
in prax. dispens. lib. 3. *c.* 2. *num.* 1. Rota *in
noviss. decis.* 790. *num.* 2. Seraphin. *decis.* 1081.
num. 3. ubi expositionem infantis in Hospita-
li Sancti Spiritus Urbis valde repugnare legi-
timæ filiationi; & Romæ expositi apud Ho-
spitale prædictum pro illegitimis ab omnibus
habentur, & dispensatione indigent; Mandos.
apud Garciam *cit. part.* 7. *c.* 2. *num.* 6. Cor-
rad. *cit. num.* 9. Gratian. *disceptat.* 34. *n.* 31.
Garcias *in addit. ad part.* 7. *cap.* 7. Cardinal.
Petra *comment.* 22. Sixti IV. *num.* 14. ubi *sub
num.* 11. cum variis aliis dicit, quod tenenda
sit tutior opinio, nempe quod censeri debeant
illegitimi, quoad suscipiendos Ordines, & in-
digeant dispensatione, cum urgens conjectura
19 sit pro illegitimitate eorum projectio. Et Sac.
Congreg. Concilii *in Sulmonensi* 23. *Februarii*
1710. *censuit: In casu, de quo agitur pro di-
spensatione ad cautelam*, quia aderant conje-
cturæ hinc inde pro legitimitate, vel illegiti-
20 mitate. Et hanc sententiam comprobat pra-
xis Romanæ Curiæ, cum obtineantur pro ex-
positis dispensationes Apostolicæ ad Sacros Or-
dines; Corrad. *cit. num.* 2. & *num.* 9. dicit
Hospitale Sanctissimæ Annunciationis Neapo-
lis obtinuisse privilegium, quod inibi exposi-
ti promoveri valeant ad Ordines per Archie-
piscopum Neapolitanum sine alia dispensatio-
ne, sicque hoc privilegium præsupponit ille-
gitimitatem eorum.

Filii illegitimi sunt illi, qui non nascun- 21
tur ex Matrimonio legitimo, vel saltem pu-
tative tali, bonaque fide in facie Ecclesiæ
contracto. *Communis*, *arg. l. Filium* 6. *ff. de
His qui sui, vel alieni*, & *princ. Institut. de
patria potest.* & *cap. Cum inter* 2. *Qui filii
sint legitimi*, & *cap. Cum inhibitio* 3. *de clan-
destina dispensatione*. Filii illegitimi alii sunt, 22
& dicuntur *naturales*, alii *Spurii*, & alii *ex
damnato coitu*. Naturales de Jure Canonico 23
sunt illi, qui nati sunt a parentibus solutis,
inter quos tempore conceptionis, vel saltem
nativitatis suæ poterat esse legitimum matri-
monium, sive dein Mater fuerit meretrix pu-
blica, sive concubina patris. *Communis*. De 24
Jure tamen Civili soli illi dicuntur *Natura-
les*, qui nati sunt ex concubina soluta domi
retenta a soluto, loco Uxoris, & non ex fur-
tivo accessu; *l.* 1. & *sequent. ff. de concub.*
Illi qui nascuntur ex scorto, seu publica me- 25
retrice solent vocari *Manzeres*, vel *Manseres*.
Glossa in *cap. Nisi cum pridem* 10. *de renun-
ciat. verb. Manzeres*. Illi qui nascuntur ex so- 26
luta, quæ nec est concubina, nec publica me-
retrix, dicuntur *Bastardi*, Reiffenstuel *lib.* 4.
decretal. tit. 17. *num.* 25. *in fin.*

Spurii de Jure Canonico vocantur illi, qui 27
sunt nati a parentibus, inter quos tempore
conceptionis, vel nativitatis non poterat esse
matrimonium; *arg. cap. Quanta* 4. *Qui filii
sint legitimi*, & dicuntur *Spurii* a spurcitia
per leges reprobata; Reiffenstuel *lib.* 1. *decre-
tal. tit.* 17. *num.* 2. De jure civili autem non 28
solum præfati, sed etiam illi *Spurii* dicuntur,
qui a Meretrice pluribus accessum præbente,
ita ut certus pater demonstrari nequeat, gi-
gnuntur; *arg. l. Vulgo* 23. *ff. de statu homi-
num*, ibi: *Vulgo quæsiti sunt qui patrem de-
monstrare non possunt; vel possunt quidem, sed
eum habent, quem habere non licet, qui &
Spurii appellantur*. Ex qua lege, ut vides, 29
Spurii appellantur etiam *Quæsiti*.

Filii *ex damnato coitu* dicuntur illi, qui na- 30
scuntur a parentibus, inter quos nec tempore
conceptionis, nec tempore nativitatis potuit
esse Matrimonium. Novella 74. *c.* 6. Unde
nati ex damnato coitu de Jure Canonico cum
Spuriis conveniunt. Immo etiam de Jure ci-
vili, excepto quod nati ex concubina de Jure
civili etiam *Spurii*, non vero ex damnato coi-
tu, vocari possunt; *l.* 1. & *sequent. ff. de con-
cubin.* qui tamen concubinatus per Leges Ec-

adeo sublatus est; *cap.* 8. *Nemo* 4. *caus.* 32. *quaest.* 4. & Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 8. *de*
31 *reformat.* Horum *Spuriorum*, seu nothorum ex damnato coitu alii sunt, & vocantur *Nothi*, qui videlicet nascuntur ex conjugato, & soluta. Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 27. 2. Alii *Adulterini*, qui scilicet ex adulterio ex parte utriusque gignuntur. Alii *Sacrilegi*, idest qui ex Religioso, aut Moniali, vel Clerico in Sacris constituto generantur. Alii *Incestuosi*, qui nempe ex parentibus affinitate, vel consanguinitate coltaterali conjunctis nascuntur; §. *Inter eas*, *Instit. de Nuptiis*. Alii *Nefarii*, idest qui ex patre, & filia, aliorumque ascendentium, & descendentium copula procreantur; §. *Ergo*, *Instit. de Nuptiis*.

32 Filii illegitimi naturales legitimantur per subsequens matrimonium inter parentes eorum legitime contractum, *c. Conquestus* 1. *& c. Tanta* 6. *Qui filii sint legitimi*, ibi: *Tanta est vis matrimonii, ut qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium legitimi habeantur*. Concordat *l. Divi Constantini* 5. *l. Nuper* 11. *l. Cum quis* 18. *Cod.*
33 *de natural. liber.* Etiamsi Matrimonium non sit consummatum, sed praecise ratum. Engel *lib.* 4. *decretal. tit.* 17. *num.* 9. Pirhing *ibid. n.* 36. Reiffenstuel *ibid. num.* 13. Barbosa *in c. Tanta* 6. *Qui filii sint legitimi*, & alii communi-
34 ter. Et hoc quamvis Matrimonium contrahatur a senioribus infirmis, aut etiam in periculo mortis. Barb. *loc. cit. num.* 8. Pirhing *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 32. Covarr. *part.* 2. *de matrim. cap.* 8. §. 2. *num.* 10. Pontius *lib.* 11. *cap.* 1. §. 2. *num.* 16. Azorius *tom.* 3. *lib.*
35 2. *cap.* 13. *q.* 11. & communis aliorum. Sive matrimonium immediate, vel mediate sequatur generationem filii illegitime nati, adeo ut legitimetur filius, quamvis pater ejus non statim cum matre, sed cum alia prius contrahat, & postea hac defuncta, matrimonium ineat cum Matre filii illegitimi. Pirhing *loc. cit. num.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 33. Pontius *loc. cit. n.* 15. Abbas *in c. Tanta* 9. *Qui filii sint legitimi n.* Barb. 3. *ib. num.* 7. & alii communiter. Et ratio est, quia Jura allegata supra *num.* 32. plus non requirunt, quam ut matrimonium legitimum inter parentes prolis illegitimae sequatur, nec specificant an mediate, vel immediate fieri debeat, & ubi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *c. Quia circa* 22. *de privil.* & *l. de pretio*, *ff. de Publiciana in rem action.* eo vel maxime quod favores sunt ampliandi, *c. Odia* 15. *de regulis Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari*, praesertim quando agitur de favore liberorum: *cap. Ex tenore* 14. *Qui filii sint legitimi*, ibi: *In favorem prolis potius inclinamus*.

Filii illegitimi naturales legitimantur per subsequens matrimonium, etiamsi fuerit clandestine contractum, dummodo fuerit validum, uti est in locis, ubi Concil. Trid. non est receptum; Barbosa *in cit. cap. Tanta* 6. *Qui filii sint legitimi*, Sanchez *lib.* 3. *disp.* 44. *num.* 2. Pirhing *loc. cit. num.* 36. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 34. & alii. Quinimo filii illegitimi naturales 36
legitimantur per subsequens matrimonium, etiamsi tale matrimonium non sit verum, sed tantum putativum ratione bonae fidei, & ut verum existimatum; Si quis enim ex consanguinea fornicario concubitu suscipiat prolem, & postea ignarus consanguinitatis cum ea contrahat bona fide matrimonium, proles illa erit legitima, ratione talis subsequentis matrimonii; *arg. cap. Ex tenore* 14. *Qui filii sint legitimi*, Gonzalez *in cap. Cum inter* 2. *eod. titul. n.* 6. Pirhing *loc. cit. n.* 36. Pontius *lib.* 7. *cap.* 1. §. 2. *n.* 13. Covarruv. *in* 4. *decretal. part.* 2. *cap.* 8. §. 2. Gabriel *in commun. conclus. lib.* 6. *de legitim. conclus.* 1. *n.* 4. *&* 5. & alii. Et ratio est, quia filii nati ex putativo matrimonio pro legitimis declarantur, textu expresso in *cap. Cum inter* 2. *Qui filii sint legitimi*, ergo filii prius illegitime nati per subsequens putativum matrimonium legitimantur; non enim apparet ratio cur idem matrimonium putativum habeat vim faciendi ut filii legitime nascantur, & non habeat vim legitimandi filios prius illegitime natos. Tum quia in dubiis favorabilior Juris interpretatio est assumenda; *cap. Estote* 2. *de Regulis Juris*, praesertim cum agitur de favore liberorum; *cap. Ex tenore* 14. *Qui filii sint legitimi*. Non desunt tamen magni nominis 38
Doctores contrarium sentientes, ut Abbas in *cap. Tanta* 6. *Qui filii sint legitimi*: Engel *lib.* 4. *decretal. tit.* 17. *n.* 9. Reiffenstuel *ibid. n.* 36. Zoesius *ibid. n.* 13. Fachin. *lib.* 1. *controv. cap.* 55. Molina *tom.* 1. *tract.* 2. *de justitia*, *& Jure disput.* 172. *n.* 11. & alii.

Filii spurii, seu nati ex damnato coitu, 39
idest a parentibus inter quos nec tempore conceptionis, nec nativitatis poterat esse matrimonium, per subsequens matrimonium non legitimantur. *Communis Doctorum*, *arg. cit. cap. Tanta* 6. *Qui filii sint legitimi*, in cujus summario sic praecise habetur: *Naturales legitimantur per subsequens parentum conjugium. Spurii vero non*. Hoc tamen procedit 40
in casu, quo uterque parens scit tale impedimen-

dimentum contrahendi inter se pro tunc matrimonium, ex quo v. g. unus reperiatur Uxoratus, & sic filius sciente utroque parente susceptus sit ex adulterio. Non autem in casu, quo unus ex parentibus sciverit, & alter ignoraverit; tunc enim bona fides alterius parentis ignorantis adulterium facit, ut filius ille legitimus fiat subsecuto inter eosdem parentes matrimonio, textu expresso in *cap. Ex tenore* 14. *Qui filii sint legitimi*, & tenet *communis Do-*
41 *ctorum*. Dicitur autem notanter, *inter quos nec tempore conceptionis, nec nativitatis poterat esse matrimonium*, quia si parentes fuerint inhabiles ad contrahendum inter se matrimonium pro tempore, quo fuit concepta proles, & facti sint habiles pro tempore quo proles nata est, ut si v. gr. vir vivente uxore sua aliam impraegnet, & postea Uxor moriatur, antequam adultera partum edat, proles ex tali adulterio concepta legitimatur per subsequens parentum matrimonium. Engel *lib.* 4. *decret. tit.* 17. *n.* 11. Reiffenst. *ibid: n.* 39. Covarr. *de Matr. p.* 2. *c.* 8. §. 2. *n.* 2. Pontius *lib.* 11. *c.* 3. *n.* 2. Sanchez *lib.* 8. *disp.* 7. *n.* 19. Molina *cit. disp.* 172. *n.* 4. & alii plurimi. Et ratio est, quia universaliter in quaestionibus, in quibus est dubitatio de statu liberorum, attenditur tempus partus, vel conceptionis, prout nempe exigit favor, aut utilitas liberorum, textu expresso *in l. Nuper* 11. *Cod. de natural. lib.* & concordat Novell. 89. *c.* 8. Sic etiam
42 per subsequens matrimonium legitimatur proles concepta tempore, quo parentes ratione affinitatis, vel consanguinitatis erant inhabiles ad contrahendum inter se, si ante nativitatem, sublato per dispensationem Apostolicam impedimento, facti sint habiles, & matrimonium contraxerint. Barb. in *c. Tanta* 6. *Qui filii sint legitimi n.* 31. Reiff. *loc. cit. n.* 41. & alii passim.
43 Legitimati per subsequens matrimonium habentur in omnibus pro veris legitimis perinde ac si ab initio ex legitimo matrimonio concepti fuissent, unde aeque ac legitime concepti succedunt in hereditate ex testamento, & ab Intestato, sunt habiles ad Ordines, & Dignitates, tum saeculares, tum Ecclesiasticas, *arg. cit. cap. Tanta*, & *l. Cum quis* 10. *de natural. lib.* Novell. 12. *c.* 4. Novell. 74. *c.* 2. Instit. *de Hered. ab intest.* & sic communis Doctorum cum Glossa *in cit. c. Tanta*, *verb. Legitimi*, ubi pro ratione adducit, quod per subsequens matrimonium omnia praecedentia
44 purgantur. Legitimatis per subsequens matrimonium possunt dari litterae, seu attestationes, quod sint legitime nati, & sic legitimati veniunt in dispositione hominum, & statutorum volentium, quod quis debeat esse legitime natus. Richter. *p.* 2. *decis.* 80. *n.* 17.
Reiffenstuel *loc. cit. n.* 43. Ex speciali tamen 45
dispositione Sixti V. facta anno 1590. in Constit. incip. *Postquam verus*, tales legitimati per subsequens matrimonium non possunt promoveri ad Cardinalatum.

Filii illegitimi, nedum legitimantur per 46
subsequens matrimonium, sed etiam per Rescriptum Principis. *Communis*. Et quidem Papa habet potestatem legitimandi quoscumque illegitimos quoad ordines, honores, dignitates, ac Beneficia Ecclesiastica ubique terrarum, & quoad successionem hereditariam, honores, & dignitates saeculares in Terris temporali suae jurisdictioni immediate subjectis; *Communis*, textu expresso in *cap. Venerabilem* 13. *Qui filii sint legitimi*. Immo potest
Papa legitimare illegitimos quoscumque, et- 47
iam quoad successionem in hereditate, & bonis temporalibus in Terris alienis, non tamen solet regulariter hoc facere. Pirhing *lib.* 4. *decret. tit.* 17. *n.* 43. Barbosa *in cit. c. Per Venerabilem* 13. *Qui filii sint legitimi*, *n.* 3. ubi pro hac sententia citat Hostiensem, Goffredum, Germonium, Praepositum, & Sac. Rotam Romanam, quae, ut observat ipse, reprobat omnes alios contrarium sentientes.
Et revera in casu extraordinario, & ubi 48
communis necessitas, vel alia ardua causa urgeat, posse Papam legitimare quoad temporalia etiam illegitimum non subditum, ultra quam quod concedunt omnes Doctores, habetur expresse *in cit. cap. Per Venerabilem* §. *Rationibus igitur*, ubi Papa dicit hoc ei competere, tam ex veteri, quam ex novo testamento, ibi: *Causam tam ex veteri, quam ex novo testamento trahentes, quod non solum in Ecclesiae patrimonio (super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem) verum etiam in aliis Regionibus, certis causis inspectis, temporalem jurisdictionem casualiter exercemus.*

Principes supremi superiorem non agnoscen- 49
tes possunt legitimare suos subditos seculares illegitime natos. *Communis ac certa*. Ex pri-
vilegio possunt legitimare etiam Legati Se- 50
dis Apostolicae, & Comites Palatini. *Com-
munis*. Ad quos autem illegitimos, & ad 51
quae se extendat eorum facultas legitimandi, desumendum est ex tenore Rescripti, aut privilegii a Supremo respective Principe eis concessi, quia eorum facultas non potest se extendere ultra tenorem Rescripti, *arg. c. Cum dilecta* 22. *de Rescript.* & *l. Diligenter*, *ff.* man-

52 *mandati*. De jure solum illegitimi naturales,
de consuetudine autem solent legitimari Re-
scripto Principis etiam omnes alii illegitimi.
53 *Communis*. Legitimati Rescripto Principis
sæcularis non fiunt habiles, nisi ad effectus
politicos, & sæculares; & nullatenus ad effe-
54 ctus Ecclesiasticos. *Communis*. Legitimati ve-
ro a Papa fiunt habiles ad effectus Eccle-
siasticos, & ad effectus politicos, maxime
existentes sub ejus jurisdictione temporali.
55 *Communis*. Legitimati per subsequens matri-
monium per omnia æquiparantur legitime na-
tis, & etiam vocari possunt legitime nati, &
comprehenduntur in dispositione hominum &
statutorum requirentium, ut quis sit legitime
natus, *arg. l. Cum quis* 10. *de natur. lib.*
Novell. 12. *c.* 4. Novell. 74. *c.* 2. §. 2. Instit.
de Hered. ab intest. & *c. Tanta* 6. *Qui filii sint*
legitimi, & ibi Glossa communiter recepta.
56 Non sic autem legitimati per Rescriptum
Principis, qui in iis tantum æquiparantur
legitime natis, ad quæ se extendit gratia Res-
cripti, quod est maxime attendendum, *arg.*
cap. Cum dilecta 22. *de Rescriptis*.
57 Illegitimi omnes prohibentur ordinari, ni-
si vel Religionem approbatam ingrediantur,
vel cum aliquo rite fuerit dispensatum, tex-
tu expresso *in c. Ut filii* 1. *de filiis Presbyte-*
rorum ordinandis, *vel non*, & in *cap. Is*, *qui* 1.
58 *eod. tit. in* 6. Illegitimi, si Religionem ap-
probatam ingrediantur, possunt ordinari, non
vero ad Prælaturam assumi; *c. Presbyterorum*.
59 *dist.* 56. *& cit. c. Ut filii*. Ad Ordines ma-
jores & Beneficia Curata, sicut & ad Digni-
tates, Personatus, atque Canonicatus Cathe-
dralium Ecclesiarum dispensat cum illegitimis
solus Papa, & is, cui hanc facultatem ex spe-
ciali privilegio concesserit, *Communis*. Et ra-
tio est, quia irregularitas ex defectu natalium
proveniens, est solius Juris positivi humani,
seu Ecclesiastici, supra quod sine dubio Papa,
& is, cui id concesserit, potest dispensare,
textu expresso *in cap. Proposuit* 4. *de concession.*
Præbendæ. Et quod solus Papa possit dispen-
sare ad supradicta, patet *ex cap. Nimis* 18. *de*
filiis Presbyterorum, *& cap. Is*, *qui* 1. *eodem*
tit. in 6. *& cap. Quamvis* 4. *de Præbendis in*
60 6 Episcopus cum illegitimis dispensat quo ad
Ordines minores, ac Beneficium simplex, &
ad Canonicatus Ecclesiæ Collegiate, quoties
non requirunt Ordinem Sacrum, *cap. Is*, *qui*
1. *de filiis Presbyter. in* 6. Barbosa *de offic. &*
potest. Episcop. p. 2. *alleg.* 45. *num.* 20. *& de*
Canonicis, *& Dignitatib. c.* 13. *num.* 25. Ze-
rola *in praxi Episcopor. quæst.* 1. *verb. Canoni-*
ca, Garcias *de Benefic. p.* 7. *cap.* 2. *num.* 69.
Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 17. *num.* 11. &
alii passim. Dicitur autem, quoties non requi-
runt Ordinem Sacrum, quia, cum in tali Or-
dine nequeat dispensare Episcopus cum illegi-
gitimis *ex c. Ut filii* 1. *de filiis Presbyterorum*,
& c. Is qui 1. *eod. tit. in* 6. neque poterit
dispensare in Beneficiis simplicibus, & Cano-
nicatibus Collegiatæ, quoties requirunt Sa-
crum Ordinem; *arg. c. Translato* 3. *de Constit.*
ac notat Glossa *in cap. Is qui* 1. *verb. Tale*,
de filiis Presbyterorum in 6. Capitulum Sede
vacante potest dispensare cum illegitimis in
iis, in quibus potest Episcopus, cum succedat
Episcopo in iis, quæ sunt ordinariæ jurisdictio-
nis, sicut est talis dispensatio; Zerola *p.* 2. *pra-*
xis Episc. vers. Capitulum, §. *Tertio*, Navarrus
consil. 7. *de Filiis Presbyterorum*. Barbosa *loc. cit.*
n. 25. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 15. & alii passim.
Filius illegitimus dispensatus ad Ordines mi- 61
nores, non censetur dispensatus ad Beneficium
etiam simplex, quia hæc duo sunt separabi-
lia, atque executio Ordinum potest stare sine
Beneficio; Barbosa *in tract. de Appellativa ver-*
borum signific. verb. Ordo in 6. Reiffenstuel *loc.*
cit. num. 21. Garcias *de Beneficiis p.* 1. *cap.* 6.
num. 70. *& seq.* cum aliis ibi citatis. Si ve- 62
ro sit dispensatus ad Ordines Sacros, hoc ipso
videtur dispensatus ad obtinendum simplex Be-
neficium, ne alioquin in opprobrium Ordinis
Clericalis mendicare cogatur; *arg. c. Propo-*
suit 6. *de Filiis Presbyterorum*, ibi: *Quia in-*
dignum est, *ut ipse postquam est in Subdiacona-*
tu ordinatus, *omnino debeat Ecclesiastici Benefi-*
cii provisione carere &c. & ibi Glossa *verb. Ca-*
rere, Abbas *num.* 1. & alii. Illegitimus sim-
pliciter dispensatus ad Beneficia non potest
obtinere nisi unicum, non autem duo simul,
textu expresso *in cap. Is*, *qui* 1. *de Filiis Pres-*
byteror. in 6. §. *Ille vero*, ibi: *Nisi unicum*
Beneficium obtinere. Sic dispensatus simpliciter 63
ad Beneficium potest solummodo obtinere sim-
plex, non autem Beneficium Curatum, Di-
gnitatem, aut Personatum, Garcias *de Bene-*
ficiis p. 1. *c.* 6. *num.* 59. citans Rotam *decis.*
2. *de Filiis Presbyterorum*, *in novis*, Rebuff. *tit.*
de dispensatione super defectu natalium num. 51.
& seq. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 19. Barbosa,
& alii passim. Et ratio est, quia talis dispen-
satio veluti odiosa est stricte interpretanda,
sicque ly *Beneficium* simpliciter positum, pro
solo simplici accipi debet, *arg. cap. Nimis*
18. *de Filiis Presbyteror. & cap. Is*, *qui* 1.
eod. in 6. *& cap. Quamvis plenissima* 4. *de*
præbend. in 6.

Fi-

67 Filius illegitimus nequit in Ecclesia, ubi Pater ejus beneficium habet, vel habuit, quodcunque Beneficium obtinere, *cap. Ad præsentiam* 2. *cap. Cum decorem* 15. & *cap. Ad abolendam* 16. *de Filiis Presbyteror.* & expresse Concilium Trid. *sess.* 25. *c.* 15. *de reformat.* ibi: *Ut paternæ incontinentiæ memoria a locis Deo consecratis, quos maxime puritas sanctitasque decet, longissime arceatur, non liceat Filiis Clericorum, qui non ex legitimo nati sunt Matrimonio, in Ecclesiis, ubi eorum Patres Beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcumque etiam dissimile beneficium obtinere. Nec in dictis Ecclesiis quoquo modo ministrare, nec pensiones super fructibus Beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt, habere.*
68 Immo Filius illegitimus in tali Ecclesia nec etiam potest Sacristam, Musicum, aut alium ministrum agere, ut colligitur ex Concil. Trid. *loc. cit.* ibi: *Nec in dictis Ecclesiis quoquo modo ministrare*, & sic fuisse decisum a Sac. Congreg. refert Barbosa *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *allegat.* 65. *num.* 20. & tenent Navarr. *consil.* 1. *quæst.* 17. *de Constit.* Garcias *de Beneficiis part.* 3. *c.* 3. *num.* 68. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 31. & alii
69 passim. Etiamsi fuerit illegitime natus ante Clericatum parentis; & ratio est, quia etiam illegitime procreatis ante Clericatum urget ratio allata a Concil. Trident. *loc. cit.* scilicet: *Ut paternæ incontinentiæ memoria a locis Deo consecratis arceatur*, & sic fuisse a Sacra Congregat. decisum refert Garcias *loc. cit. cap.* 3. *num.* 15. & sequitur Barbosa *loc. cit. allegat.* 65. *num.* 6. cum aliis.

70 Filius Presbyteri quamvis legitimus, idest procreatus legitime ante Clericatum, nequit immediate succedere in Beneficio paterno, textu expresso *in c. Quoniam* 10. & *c. Ad extirpandas* 11. & *c. Michael* 13. *de fil. Presbyt.*
71 Potest tamen Filius legitimus Presbyteri succedere mediate in Beneficio paterno, textu expresso *in c. Ex transmissa* 2. *de Filiis Presbyteror.* Barbosa *loc. cit. alleg.* 65. *num.* 16. Garcias *loc. cit. c.* 3. *num.* 18. Pirhing *lib.* 1. *decretal. num.* 50. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 34.
72 & alii communiter. Filius legitimus Presbyteri potest habere aliud dissimile Beneficium in Ecclesia, in qua Pater ministrat, textu expresso *in c. Ad hæc* 12. *de Filiis Presbyter.*
73 Immo Filius legitimus Presbyteri potest etiam præesse Ecclesiæ, in qua Pater sine titulo quandoque ministravit, textu claro *in c. Constitutus* 8. *de Filiis Presbyteror.* Tunc enim non fit successio in Ecclesia, vel Beneficio, cum istud Pater non præhabuerit. Solus Papa dispensat, ut Filius immediate succedat Patri in Beneficio, textu expresso *in cap. Dilectus Filius* 17. *de Filiis Presbyteror.* 74
Potest tamen absque alia dispensatione Pater succedere immediate in Beneficio præhabito a suo Filio legitimo; sic fuisse decisum *a Sacra Congreg. Conc.* 22. *Decemb.* 1594. refert Garcias *de Beneficiis p.* 7. *c.* 3. *n.* 29. & tenet Engel *lib.* 1. *decr. tit.* 17. *n.* 3. Reiffenstuel *ibid. n.* 39. Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 65. *n.* 17. & alii communiter. 75

Filius familias (idem est de Filia familias) qui est filius naturalis, vel adoptivus sub patria potestate constitutus, quatuor præstare tenetur parentibus; scilicet amorem, obedientiam, reverentiam, & auxilium. 76
Contra amorem graviter peccat filius, si signa odii parentibus ostendit, & aspere tractet, si torvis oculis fere semper eos intueatur, ac ita aspere & dure loquatur, ac si odio haberet, si grave malum v. g. mortem eis optet. Ad hoc faciunt duæ propositiones merito damnatæ ab Innocentio XI. *die* 2. *Mart.* 1679. Prima, quæ est in ordine 14. *Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia scilicet ei obventura est pinguis hereditas.* Secunda, quæ est 15. in ordine: *Licitum est Filio gaudere de parricidio parentis a se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas.* 77
Contra reverentiam graviter peccat Filius, si parentes percutiat etiam leviter, si graviter contristet, ad gravem iram provocet, si maledicta, convicia, & hujusmodi in eos conjiciat, si pauperes despiciat, vel nolit eos pro parentibus agnoscere, si in foro externo etiam de vero crimine accuset, extra crimen hæresis, proditionis, vel conjurationis in Principem, cum non est alius corrigendi modus. 78
Contra obedientiam graviter peccat Filius, si in re gravi sit inobediens circa ea, quæ pertinent ad gubernationem domus, ad bonos mores, vel ad animæ salutem; si contra voluntatem parentis ducat Uxorem se indignam, idest cum qua juxta suæ regionis praxim nequeat contrahere sine dedecore; si sine justa causa nolit eam ducere, quam juste vult parens. 79
Contra debitum auxilium graviter peccat filius si non subveniat in gravi necessitate spirituali, vel corporali. 80

Bona Filiorum familias alia sunt Castrensia, alia quasi Castrensia, alia Adventitia, & alia Profectitia. Quæ sint talia bona, & quid 81

[illegible]

... ex materia oblata, sed etiam ex circumstantiis personarum, scilicet ex statu, ... parentis, ejus ... filiorum pluralitate, vel paucitate, ... [illegible]

[illegible]

... congruum est, ... Lugo disp. 5. n. 44. ... agricolae ... in agricultura, ... mercatoris in mercatura? praesertim cum se addiscant illas artes, ut inquit recte Molina l. c. addens non facile fore tam audacem filium, qui ideo petat salarium. Tum quia si salarium petat, pater ipse subtrahit victum, & vestitum, non enim tenetur haec dare filio potenti ea lucrari, adeoque salarium compensatur per sustentationem.

Contraria tamen sententia est etiam probabilis, & hanc post Bartolum sustinent Navar. cap. 17. n. 144. Angelus verb. Peculium n. 11. Lopez part. 2. Instruct. cap. 21. Dicastil. l. 2. tom. 2. d. 9. num. 187. Burgh. cas. 80. Lessius lib. 2. cap. 12. num. 81. aliique apud Moyam t. 6. d. 4. q. 1. qui num. 7. vocat hanc sententiam probabilissimam; Dian. par. 4. tom. 4. resolut. 66. vocat tutam. Et ratio iterum est, quia talis filius est veluti socius negotiationis, neque debet esse deterioris conditionis, quam famulus, vel extraneus, qui cum hero lucratur juncta industria; quod magis valet, si filius sit emancipatus, aut illegitimus, uti notat Sanchez in Consil. l. 1. c. 2. d. 8. Vel si opera, & obsequia praestita non sint ex iis, quae pater a filio potest jure paterno exigere, sed

sed sint supra debitum filii, tunc enim, ut recte notat Lugo *cit. disput.* 5. *num.* 42. posset
89 filius velle stipendium sibi reddi. Si autem ob metum reverentialem Patris filius salarium petere non audeat, vel probe sciat, si petat, se repulsam laturum esse, volunt citati Doctores pro secunda sententia, quod licitum sit
90 filio uti occulta compensatione. Quod tamen non auderem ego admittere, quia occulta compensatio non est licita, nisi ubi jus est certum, idest ubi moraliter certo constet rem esse tuam, aut tibi ex justitia deberi: *l.* 4. *de compensationibus*, ut dictum est *verb. compensatio*, *num.* 3. & recte dicit La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 962. & *num.* 1035. Jus autem filii non est hic certum, quia nostra sententiæ est saltem probabilis, adeoque &c. & videtur sic tenendum etiam ratione propositionis 37. inter damnatas ab Innocentio XI. 2. *Mart.* 1679. ibi: *Famuli, & Famulæ domesticæ possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.*

91 Filius in extrema necessitate Patris, & Filii proprii tenetur potius subvenire Patri, quam Filio, quando non potest utrique; D. Thomas 2. 2. *quæst.* 26. *art.* 9. *ad tertium*, Magister sentent. *in* 3. *dist.* 29. Abulensis in Matth. *cap.* 22. *qu.* 311. Coninch. *de Caritate disp.* 25. *num.* 109. Ovied. *de Caritate contr.* 8. *punct.* 5. *num.* 206. Diana *part.* 10. *tract.* 13. *resolut.* 3. *vers. Sed ego in ejus favorem*, Busembaum *lib.* 2. *tract.* 3. *dub.* 1. *sub num.* 4. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 721. Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in* 4. *præcept. Decalog. cap.* 6. *n.* 183. ubi dicit esse communissimam; Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 291. & *num.* 2040. & alii plurimi ex Theologis. Ex Juristis autem Cinus *in lib.* 2. *in fine cod. de Patribus qui filios distrax.*; Ascanius *de patria potest. effectu* 16. *n.* 34. Bellamera *in cap. Parsimoniam lib.* 41. Præpositus *in cap. Cum haberet, de eo qui duxit in Matrimonium*; Surdus *de alimentis tit.* 1.
92 *quæst.* 94. *n.* 6. & varii alii. Immo multi volunt potius Patri, quam filio esse subveniendum etiam in alia æquali necessitate, quando non potest utrique; sic Paschalis *de patria potest. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 63. Pontanus *de alimentis tit.* 1. *cap.* 9. *num.* 3. Præpositus *in cit. capit. Cum haberet, de eo, qui duxit in Matrimon.* Surdus *de alimentis tit.* 1. *qu.* 94. *num.* 3. & *sequent.* Salicetus, seu Auctor ab eo relatus *in lib.* 2. *num.* 7. *in fine*; *Cod. de patribus qui filios distrax.* & alii. Et ex Theologis D. Thomas 2. 2. *qu.* 26. *art.* 6. *ad tertium*, Magister *in* 3. *sent. dist.* 29. Cajetanus 2. 2. *q.* 31. *art.* 1. *ad quartum*, Valentia 2. 2. *disp.* 3. *q.* 4. *punct.* 5. *vers. octavo sequitur*, Sanchez *de Caritate fraterna disp.* 9. *sect.* 4. *n.* 6. Ovied. *de Caritate controv.* 8. *punct.* 5. *num.* 107. & alii plures apud Joannem Angelum Bossium *tract. de effect. Matrimonii part.* 2. *cap.* 22. §. 6. *num.* 1215.

E contra multi alii tenent absolute oppositum, scilicet quod quis in concursu necessitatis Patris, & Filii, teneatur potius alere filium. Sic Rocafull. *in sua praxi quid agendum part.* 3. *lib.* 2. *n.* 45. Bartolus *in l. Nam quemadmodum, ff. de Liber. agnos.* Paleotus *in cap. Cum haberet, de eo, qui duxit in Matrimonium*, Merlinus *de legit. lib.* 1. *tit.* 2. *dec.* 5. *n.* 32. Franciscus Maria Pratus *lib. practic. observat.* 892. Alexander *in l. In suis num.* 7. *ff. de lib. & posth.* Faber *in* §. *Jus naturale n.* 3. *Instit. de Jure nat.* Aneharanus *in cap. Cum haberet, num.* 13. *de eo, qui duxit in Matrimonium*, Corduba a Lara *in l. Si quis a liberis in princip. num.* 35. *ff. de lib. agnosc.* Joannes de Lignano *in tract. de amicitia* §. *de subventione paterna, & filiali nu.* 16. Antisiodorensis *lib.* 3. *summæ tract.* 3. *cap.* 5. Fagundez *in Decalogum lib.* 4. *c.* 1. *num.* 12. & alii apud Bossium *loc. cit. num.* 1213. & 1214. & *sequent.* & fuse Rosignolus Contract. XV. *de Matrim.* 2. §. 19. *num.* 5. ubi absolute concludit, quod etiam stante extrema necessitate utriusque, potius sit subveniendum filio quam Patri, & adducit varias probationes, & resolvit argumenta contraria; Sic etiam tenet *in tomo de patria potestate discept.* 3. *c.* 4. *n.* 25. & 26. 93

Filius in extrema necessitate Matris, & Filii proprii, quando non potest utrique subvenire, tenetur etiam potius subvenire Matri, quia antiquius, & excellentius debitum est erga parentes, qui nobis existendi causa, & principium post Deum fuerunt. Unde æquitas postulat, ut in extrema necessitate eos ab interitu ante omnes alios liberando, eis veluti vicem rependamus; & quidem patri prius, & potius quam matri, quia pater priorem, & excellentiorem principii locum, & ordinem obtinet, quam mater, sicuti notaverunt S. Hieronymus *in cap.* 44. *Ezechielis*, S. Thomas 2. 2. *q.* 26. *art.* 20. Richard. *dist.* 29. *artic.* 1. *q.* 9. Layman *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 3. *n.* 6. Sporer *loc. cit. num.* 138. ubi testatur esse communissimam. Filius in extrema necessitate tenetur subvenire potius Patri, & Matri, quam propriæ Uxori; *Communis* cum S. Thoma *loc. cit. art.* 9. & Magister Sent. *in* 3. *dist.* 29. teste 94 95 96

ste Sporer *loc. cit.* propter rationem numero antecedenti assignatam. Immo prius quam Uxori tenetur in extrema necessitate potius succurrere propriis filiis, quia potior est conjunctio parentum ad filios tamquam aliquid sui existentes. Hanc quoque Sporer *loc. cit.* dicit esse communissimam, quamvis alii non improbabiliter aliter sentiant.

97 Extra autem extremam necessitatem debet potius filius subvenire propriæ Uxori, quam parentibus, & filiis, quia Maritus cum Uxore fit una caro; Genes. 2. *Relinquet homo Patrem suum & Matrem, & adhærebit Uxori*, & ad Ephes. 5. *Vir diligit Uxorem tamquam carnem suam*; Sporer *loc. cit. num.* 139. & alii

98 passim. Sunt tamen qui volunt nedum in extrema, sed etiam in gravi necessitate debere filium potius subvenire Patri, & Matri, quam Uxori, & Filiis; Sic Tamburinus *l.* 5. *cap.* 3. §. 5. La Croix *lib.* 4. *part.* 1. *num.* 722. &

99 alii. In communi necessitate tenetur filius potius subvenire proli suæ, quam parentibus, quia proles est sub cura parentum, & ab illis etiam extra extremam, & gravem necessitatem jure postulat alimenta, non item parentes; 2. enim ad Corinth. *cap.* 12. sic habetur: *Non enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis*; *Communis*. Vide verb. *Necessitas*.

100 Filius quantumvis obstrictus voto Religionis non potest Religionem ingredi existentibus parentibus in extrema necessitate, cui non possint obsistere sine ope filii; *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *qu.* 101. *art.* 4. *ad tertium, & quartum*; Silvester *verb. Religio* 6. *qu.* 9. Navarr. *in Manual. cap.* 14. *num.* 14. Astens. *in summa part.* 1. *lib.* 1. *tit.* 24. *art.* 3. *q.* 4 Cajetan. 2. 2. *q.* 189. *art.* 6. Nec officit, quod filius sit vinculo voti obstrictus, quia ut recte notat Joannes Angelus Bossius *de effect. Matrimon. part.* 2. *cap.* 23. *num.* 268. & Rosignol. *de Patria potest. discept.* 3. *num.* 17. obligatio naturalis subveniendi parentibus extreme indigentibus antiquior est, & fortior obligatione

101 voti, nec voto tolli potest. Si filius existentibus suis parentibus in extrema, vel gravi necessitate Religionem ingrediatur, & profiteatur, professio est valida, sed illicita, unde si aliter ipsis subvenire nequeat, tenetur exire. Non tenetur autem, nec potest exire, si sine egressu possit ipsis subvenire suis operibus & industria, v. g. si a pœnitentibus, aliisque sibi benevolis petat eleemosynas ad subveniendum suis parentibus in extrema, seu gravi necessitate constitutis, vel si ex sibi a Religione attributis aliquid subtrahat, & illud conferat parentibus vel si, impletis consuetis muneribus præstandis in favorem Monasterii, se exerceat in pingendo, scribendo, concionando, vel aliis operibus, ex quibus mercedem, seu eleemosynam aliquam acquirat, & conferat in subventionem parentum, petita facultate a Superiore, & hujusmodi; Valentia 2. 2. *disp.* 7. *quæst.* 1. *punct.* 2. *vers. puto omnes*; Suarez *tom.* 3. *de Relig. cap.* 6. *num.* 10. Sayrus *lib.* 1. *Clavis cap.* 6. *num.* 17. La Croix *lib.* 4. *n.* 180. Rosignol. *de Patria potest. loc. cit. num.* 39. & alii passim.

Filius Religiosus professus nequit e Religione exire ad subveniendum suis parentibus in extrema, vel valde gravi necessitate, nisi accedat suorum Superiorum placitum, & facultas; S. Thom. 2. 2. *quæst.* 201. *art.* 4. & ibi Cajetanus, & *quodlib.* 3. *ar.* 16. & *quodlib.* 20. *art.* 9. Alexander *tertia part. quæst.* 33. *memb.* 4. *qu.* 2. Astensis *in summæ prima parte lib.* 1. *tit.* 24. *art.* 3. *q.* 4. Liranus in *Matth. cap.* 15. Silvester *verb. Religio* 6. *q.* 9. Tabiena *verb. Pietas num.* 3. S. Antoninus, Armilla, Sa, Sanchez, Layman, aliosque plures allegat Joannes Angelus Bossius *part.* 2. *de effect. Matrim. cap.* 24. *num.* 1297. La Croix *lib.* 5. *num.* 180. Et ratio est, quia professus in Religione non habet posse, nec velle, cum suam voluntatem, seque ipsum transtulerit in potestatem Religionis, a qua in omnibus dependere debet, adeo ut quidquid agit contra voluntatem Superiorum ejusdem, inique agat, & consequenter non accedente *Superiorum* consensu, non poterit a Religione exire *ad* subveniendum extremæ, seu valde gravi necessitati parentum, cum talis necessitas superveniens professioni jam emissæ inveniat subjectum impotens ad sic subveniendum. Non desunt tamen magni nominis Doctores sustinentes, posse Filium e Religione exire etiam contra voluntatem suorum Superiorum ad subveniendum parentibus in tali necessitate, quia dicunt ipsi, professus adhuc manet filius, & obligatio filii erga parentes ita est naturalis, & intrinseca, ut nequeat per ullum statutum eximi; Sic Palatius *in* 4. *dist.* 38. *disp.* 1. Silvius *part.* 1. *verb. Egressus e Monasterio*; Viguerius *lib. Instit. cap.* 6. §. 7. aliique plures apud Sanchez *in Decalog. lib.* 4. *c.* 20. *n.* 25. & apud Mendo *d.* 3. *num.* 2. & apud Rosignol. *de Patria potest. loc. cit. n.* 49.

Filius Familias, si sui parentes non sint in extrema, vel gravi necessitate constituti, potest etiam ipsis invitis statum Religiosum assume-

sumere S. Thom. 2. 2. q. 189. *art. 6.* Bartolus *in l.* 1. §. *Si parens*, *ff. Si quis a Parent. fuer. man.* Palatius *in cap. Per vestras* §. 11. *num.* 1. *de donat. inter Vir. & Uxor.* & communis aliorum. Et ratio est, quia filius in statu eligendo est sui Juris, præsertim in his, quæ sunt Divini obsequii; Tum quia magis est obediendum vocanti Deo, quam parentibus carnalibus; Hinc Christus Matth. 8. reprehendit discipulum, qui nolebat eum statim sequi intuitu paternæ sepulturæ; Et S. Hieronymus *in Epist. ad Heliodorum*, quam refert D. Thom. 2. 2. *q.* 101. *art.* 4. ait: *Per calcatum perge Patrem, per calcatam perge Matrem. Ad vexillum Crucis evola, summum genus pietatis est in hac re fuisse crudelem.*

Filius non solum inspecto jure naturali, sed etiam jure civili, potest vendi a patre in extrema, & valde gravi necessitate, cui aliter subveniri non possit. Quod hoc possit de jure naturali, colligitur ex pluribus textibus Sacræ Scripturæ, ubi habentur plures venditiones filiorum factæ a parentibus, ut 2. Nehemiæ *cap.* 3. Exod. 21. Deuteronomii 19. quæ tamen ibidem non reprobantur, & certe non subsisterent, si essent jure naturali vetitæ, & sic tenent Covarr. *variar resolut. lib.* 3. *c.* 14. Angelus *verb. Servitus num.* 1. *ad fin.* Sotus *de Instituta lib.* 4. *quæst.* 2. *art.* 2. & *in quarto dist.* 29. *qu.* 1. *art.* 4. Silvester *verb. Emptio qu.* 3. *num.* 6. Rosella *verb. Emptio num.* 26. Tabiena *verb. Emptio num.* 7. *ad fin.* Azorius *Instit. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 19. *vers. Mihi vero probatur*, & alii passim. Quod hoc etiam possit de Jure civili, colligitur *ex textu in l.* 2. Cod. *de patrib. qui fil. distrax.* & sic tenet Salicetus *in d. l.* 2. *num.* 1. *ff. de patrib. qui fil. distrax.* & ibi Baldus *num.* 3. & Glossa, Navarr. *in Manual. cap.* 13. *num.* 24. Rubellus *de obligat. justit. part.* 1. *lib.* 1. *qu.* 9. *n.* 9. Joannes Angelus Bossius *tract. de patr. potest. c.* 3. *num.* 5. Villalobos *in summa tom.* 2. *tract.* 10. *diffic.* 9. *num.* 7. Lessius *de justit. lib.* 2. *cap.* 5. *vers. Adverte*, Rosignol. *de patr. potest. loc. cit. num.* 5. & alii. Immo antiquitus sancitum fuerat in lege Romuli, de qua mentionem faciunt Covarruvias *variar. resolut. lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 3. *vers. secundo*, Azorius *Instit. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 19. *vers. secundus effectus*, Rosignol. *loc. cit. num.* 1. quod absolute posset pater indistincte, & sine ulla necessitate filium cuicumque voluerit, vendere, sed barbara illa lex Romuli correcta est per textum *in l. Celsus*, *& l. Si in Emptione* §. *liberum*, *ff. de contrahen. Empt. leg. liberis* §. *Si quis sciens*, *ff. de liberorum caus.* per quæ jura est absolute statutum, quod patres nequeant vendere, seu alienare filios, nec quisquam possit hominem liberum vendere.

Filius tamen Sacerdos non potest a Patre 107 vendi neque in extrema egestate famis; Surdus *de aliment. tit.* 8. *privil.* 38. *num.* 16. Barbosa *collect. ad l.* 2. *num.* 8. *Cod. de patrib. qui fil. distrax.* Covarruvias *lib.* 3. *variar. resolut. cap.* 14. *num.* 3. Paschalis *de virib. patr. potest. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 15. Molina *de Justit. & jur. tract.* 2. *disp.* 35. *vers. Sciendum*, Azorius *par.* 2. *lib.* 2. *cap.* 19. *q.* 7. *vers. Si verum roges*; Joann. Angel. Bossius *tract. de patria potest.. cap.* 3. *num.* 9. & alii, qui omnes adducunt pro ratione privilegium concessum statui Sacerdotali, cui derogare nequit necessitas patris, cum venditio caderet in dedecus talis status. Nec filius, nec filia Matrimonio co- 108 pulati possunt a patre vendi ob necessitatem famis; Covarruvias *lib.* 3. *variar. resol. c.* 14. *num.* 5. *& seq.* Castropalaus *de justitia tract.* 1. *disp. unica punct.* 9. *num.* 6. *vers. At spectato*; Molina *de Justitia & jur. tract.* 2. *disp.* 33. *vers. sciendum*; Azorius *Instit. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 19. *vers. Si iterum roges*, & alii: quamvis enim stando Juri communi filii, & filiæ per Matrimonium non solvantur patria potestate, quia tamen venditio illorum caderet in detrimentum alterius conjugis, facultas parentum ad illam non extenditur. Nec 109 etiam filius emancipatus potest vendi a Patre ob necessitatem famis; Paschalis *de vir. patr. potest. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 12. Lessius *de justitia lib.* 2. *c.* 5. *num.* 17. Pinellus *in rubr.* Cod. *de bonis mater. part.* 2. *num.* 23. & alii magis communiter. Facultas enim concessa Patribus *in cit. leg.* 2. *Cod. de patrib. qui filios distrax.* non est solum ratione sanguinis, sed etiam ratione patriæ potestatis, a qua sunt exempti filii legitime emancipati, per textum *in* §. *Admonendi*, *Instit. quib. mod. jus patriæ potest. solv. & l. Cum in adoptionibus*, *vers. Si vero in fin. Cod. de adopt.*

Inspecto jure naturali, in extrema necessita- 110 te famis potest filius vendi etiam a Matre, & Avo. Filii enim de jure naturæ post Deum sunt obligati parentibus, a quibus esse acceperunt, adeoque parentum vitæ jure naturali compelluntur suam libertatem postponere. Hinc in Sacris paginis Exod. 21. Deuteron. 15. Nehemiæ *cap.* 1. non solum in ordine ad Patrem, sed etiam ad Matrem permittitur talis venditio; sic tenent Covarruv. *l.* 3. *variar. resolut. cap.* 14. *num.* 4. Sotus *lib.* 3. *de just.*

q. 2.

q. 2. *art.* 2. Tiraquell. *lib.* 1. *de retract.* §. 26. *num.* 17. Ascanius Clemens *de patria potest. part.* 2. *c.* 1. *num.* 9. Molina *de justitia tom.* 1. *disp.* 33. *vers. sciendum*, Silvester *verb. Emptio num.* 6. Lessius *de Justit. lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 17.
111 & alii. Inspecto autem præciso Jure civili, talis facultas vendendi filios ob famis extremam egestatem non competit Matri, quia Mater non habet tantam potestatem in filios, quantam habet Pater, prout colligitur ex textu *in l. Transactione*, *Cod. de transaction.* adeoque in hoc non venit nomine patris, cui specialiter hoc privilegium concessum est *in cit. l.* 2. *Cod. de patribus*, *qui filios distrax.* quod, cum sit contra filium, adeoque contra jus tertii, non est extendendum, sed strictissime accipiendum; *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. Et sic tenent Salicetus *in d. l.* 2. *num.* 2. *Cod. de patribus*, *qui filios distraxer.* Et ibi Glossa *verb. Vendiderit*, Baldus *num.* 4. Pinettus *de Rubr. part.* 2. *a num.* 20. *Cod. de bonis matern.* Gloss. *in princip. Instit. de patria potest.* Ascanius Clemens *de patria potest. cap.* 6. *effect.* 1. *num.* 20. Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 24. *num.* 16. *&* *consil. moral. lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 13. *nu.* 2. Rebellus *de obligat. just. part.* 1. *lib.* 1. *qu.* 9. Joannes Angelus Bossius *de patria potest. c.* 3. *num.* 28. Molina *loc. c. tract.* 2. *disp.* 33. *vers.*
112 *sciendum*, & alii. Nec etiam talis facultas inspecto præcise jure civili competit Avo, seu aliis Ascendentibus, quia quamvis appellatione Patris quandoque veniat etiam Avus, *l. Parentum appellatione*, *ff. de verb. signif.* in lege tamen strictissima, in qua ex dispositione juris speciale privilegium consistit, venit solummodo pater naturalis; Salicetus *in d. l.* 2. *n.* 3. *Cod. de patribus*, *qui filios distraxer.* Montalvus *lib.* 7. *ad fin. tit.* 17. *part.* 5. Barbosa collectan. *ad d. l.* 2. *num.* 10. *Cod. de patribus*, *qui filios distrax.* & ibi Baldus, Surdus *de aliment. tit.* 8. *privileg.* 38. *num.* 20. Sanchez *lib.* 7. *de matrimon. disp.* 24. *num.* 16. & alii.

113 Filius non tenetur credere Matri asserenti ipsum non esse legitimum. Mater enim est incerta ad dignoscendum, an conceperit ex coitu mariti, an vero adulteri, cum supponatur pro eo tempore cohabitare cum marito, prout colligi potest ex textu *in l.* 1. §. *Si mulier*, *ff. de lib. dignoscend.* ubi quod possit contingere casus, quod femina carnaliter cognita non sentiat conceptionem, adeoque ejus dicto non videtur firmiter credendum; *arg. l. Lucius Titius*, *ff. de condit. demonstrat.* Tum quia allegauti suam turpitudinem, maxime ubi hæc potest esse in præjudicium tertii, ex vulgata regula non est fides præstanda; Glossa *in cap. Officii*, *de pœnit. & remiss.* hocque satis evincit textus *in l. Mercedem*. *Cod. de condit. ob turp. caus. l. Transactione*, *Cod. de transact.* præcipue cum jura possint semper præsumere, quod assertio fuerit ex odio, vel aliquo alio pravo prætextu, prout haberi videtur *in l. fin. ff. de probat.* Sic tenet Bartolus *in l. Filius*, *ff. de iis*, *qui sunt sui*, *vel alieni juris*; Menochius *de arb. Judic. lib.* 2. *cent.* 1. *cas.* 89. *num.* 5. *&* *num.* 27. *vers. Extenditur quarto*, Mantica *de conject. ult. volunt. lib.* 2. *tit.* 14. *num.* 8. Decius *in cap. Per tuas num.* 4. *de probat.* Boerius *dec.* 299. *num.* 6. *in fin.* Joan. Nevizan. *in Sylva nupt. lib.* 1. *n.* 50. *vers. præsertim quando filios*, Rosignolus *de patria potest. discept.* 1. *cap.* 7. *num.* 2. Suarez *de Censuris disp.* 50. *sect.* 4. *num.* 5. Bonacina *de his*, *quæ pertinent ad usum Matrimonii quæst.* 4. *punct.* 15. *num.* 21. Sayrus, & alii plures.

Filius nec pro foro interno tenetur sic credere Matri, pro ut signanter notat Mantica 1
de conjectur. ult. volunt. lib. 2. *tit.* 14. *num.* 6. *&* 27. Rosignolus *loc. cit. n.* 6. Filius enim habet fundatam intentionem suam in viribus matrimonii, cujus favor semper prævalet; *arg. l. Miles* §. *Defuncta*, *ff. de adult.* Etiamsi Mater juret ipsum non esse legitimum, *cap. Per tuas* 10. *de probat.* & ibi Felinus *in princip. & num.* 14. & communiter Canonistæ, & ex Theologis Suarez *tom.* 5. *de censur. disp.* 50. *sect.* 4. Silvester *verb. Adulterium num.* 5. Bannes 2. 2. *qu.* 62. *art.* 6. Bonacina *de iis quæ pertinent ad usum matrim. q.* 4. *punct.* 15. *n.* 22.
& alii. Etiam si Mater in exonerationem 1
suæ conscientiæ juret in articulo mortis, & mandaverit suo Confessario, ut post suum obitum hoc propalaret, quia nihilominus filius non tenetur eidem credere; Boerius *dec.* 229. *num.* 7. *vers. Et hoc etiam*. Joann. Baptista de Barbobus *de filiis famil. quæst.* 45. *num.* 15. Rosignol. *loc. cit. sub num.* 9. & alii. Unde Legistæ *in l. Filium*, *ff. de his*, *qui sunt sui*; *vel alieni Juris*, quos cit. Fagnan. *lib.* 3. *decretal. in c. Cum esset* 10. *de testament. n.* 104. & sequitur Menochius *de arbitrariis Judicum l.* 2. *cent. num.* 28. & Bartolus *in d. l. Filium*, *de iis*, *qui sunt sui*, *vel alieni juris*, fatuum reputant filium, si credat Matri asserenti eum ex adulterio esse genitum, ut fatuum reputarunt Regem, qui renunciavit, & dimisit Regnum, eo quod Mater Regina in articulo mortis asseruisset, Filium, qui jam Regnum assum-

assumpserat, non esse ex se, & marito Rege procreatum, sed ex se, & quodam milite; & teste Fagnano *loc. cit.* conveniunt Doctores, quod talis non tenebatur Matri credere in foro conscientiæ, quia ei non credit lex, cui debebat se conformare, & merito Bartolus *l. c.* ipsum arguit nimiæ levitatis, eo quod fiderit verbis maternis, & subdit, quod, si ipse in tali casu fuisset, non deposuisset, quia matris verba non possunt filiis præjudicare quoad filiationem, per textum *in l. Neque professio*, *C. de testamentis*, *& l. Non nudis*, *C. de*
7 *probationib.* & aliis concordantibus. Intellige hæc tamen de filio, qui non habet conscientiam læsam, *arg. d. l. Filium, de iis qui sunt sui, vel alieni juris*, alioquin si veniat contra conscientiam; ædificat ad gehennam; *cap. fin. de præscrip.* Fagnan. cum aliis *in lib. 5. decretal. cap. Officii 9. de pœnit. & remiss. nu.* 20. ubi in *summario sub num.* 18. dicit præcisis verbis, quod *filius, qui matri eum Spurium asserenti, fidem adhibuit, & Regno renunciavit, deluditur a Legistis, laudatur a Canonistis*.

Filius pluribus modis liberatur a patria potestate. Primo, per mortem naturalem patris, per textum *in §. 1. vers. Hic vero*, *Instit. Quibus modis jus patriæ potest. solv.* Secundo, per ejusdem patris mortem civilem, scilicet per deportationem in Insulam ob maleficium, prout habetur in §. *Cum autem*, *Instit. Quibus modis jus patriæ potest. solv.* Tertio, per lapsum patris in hæresim, etiam ante condemnationem, textu expresso in *c. 2. §. Illorum autem filiorum, de hæreticis in 6.* Quarto, per electionem filii ad patritiam, vel Consularem dignitatem; *l. ult. Cod. de Decurionibus l. 10. & l. ult. Cod. de Consulibus l. 12. & §. Filius Familias, Instit. Quibus modis jus patriæ potest. solv.* Quinto, per electionem filii in Episcopum; *cap. Per venerabilem, Qui filii sint legitimi*. Sic etiam per assumptionem ad Cardinalatum filius liberatur a patria potestate; Glossa *in Extravag. Execrabilis, de præbend. inter communes, vers. solemnitatem*, Bartolus *in tract. de præstantia Card. part. 1. q. 1. num. 69. in cap. Quia nos num. 5. de testament.* Bossius *de patr. potest. c. 2. num. 76.* & communis aliorum; Sexto, per professionem Filii, seu Patris in Religione; Sic communior Doctorum, tum Juristarum, tum Theologorum. Ex Juristis Baldus *in l. Sacrosancta n. 1. Cod. de Episcopis, & Clericis*, Mynsingerius *in §. Filius Familias, Instit. Quibus modis Jus patr. potest. solv.* Covarr. *in cap. Qui nos n. 5. de testament.* & alii plures, quos allegat, & sequitur Joan. Angel. Bossius *de patria potest. cap. 2. num. 36.* Ex Theologis Molina *de justitia, tom. 1. tract. 2. disp. 140. vers. Utrum autem*, Sanchez *in summa lib. 5. cap. 5. n. 29.* Azorius *Instit. moral. part. 2. lib. 2. cap. 29. vers. Sexto*; Armilla *verb. Patria Potestas*, Layman. *lib. 3. de justitia tract. 3. part. 3. cap. 8. sub num. 13.* ubi testatur de communi.
Septimo, per emancipationem filii coram Ju- 124
dice factam; *l. ult. cod. de mancip. l. Instit. Quibus modis jus patr. potest. solv.* Octavo 125
per adoptionem filii familias factam non ab extraneo, sed ab Avo paterno, vel materno, *l. Cum in adoptivis §. Si vero, Cod. de adoptionibus*.

Filii alendi sunt a suis parentibus; *l. Si quis* 126
a liberis, ff. de agnoscend. & alend. liberis.
Non solum legitimi, sed etiam spurii. Quam- 127
vis enim Jure Cæsareo parentibus interdictum esset alimenta præstare Spuriis, seu ex coitu damnato ortis; *Authent. Quibus modis naturales &c. §. penult. Authent. Ex complexu, Cod. de incest. nuptiis, Authent. Licet, Cod. de naturalibus liberis*; Jure tamen Canonico sancitum est, quod a parentibus moderata alimenta debeant præstari quibuscumque illegitime natis; *cap. Cum haberet 5. de eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluerat adulterio*, ibi in fine: *Solicitudinis tamen tuæ intererit, ut uterque parentum liberis suis, secundum quod eis suppetant facultates, necessaria subministret*.

Cum hac tamen advertentia, quod mater 128
tenetur alere filios primo triennio, & post triennium tenetur pater usque ad emancipationem, ut colligunt recte Doctores ex *l. Nec filium, Cod. de patria potest. & cap. Ex litteris, de convers. infidelium*, ubi decernitur filium a patre alendum post triennium. Unde deducti sunt hi vulgati versiculi.

Mater alit puerum trimum, trimoque minorem,
Majorem vero pascere patris erit.

Nomine alimentorum aliud intelligitur re- 129
spectu Patris, & aliud respectu Matris; Respectu enim Matris intelligitur solum lac, plus enim quam lac non tenetur filio exhibere; Unde si proli alia necessaria subministraverit sine animo donandi, potest repetere a patre; *leg. Alimenta, Cod. de negotiis gestis, & cit. l. Si quis a liberis §. Si mater alimenta*; Azorius *Instit. moral. part. 2. l. 2. cap. 5. qu. 8.* Bonac. *de leg. disp. 6. q. unic. punct. 4, §. 2.*

§. 2. num. 3. Gobat in Quinario tract. 5. c. 18. num. 20. & 24. La Croix l. 3. part. 1. n. 692.
130 & alii passim. Si autem mater nequeat ipsa lac praebere filio, tenetur pater suis impensis nutricem conducere. Si vero possit ipsamet, tenetur praebere, vel suis impensis nutricem conducere; Azorius loc. cit. Bonac. loc. cit. punct. 1. num. 5. Gobat loc. cit. num. 19. &
131 20. La Croix loc. cit. num. 692. & alii. In defectum patris, si is videlicet pauper sit, tenetur alere filios avus paternus, vel alii ascendentes, & in defectum ascendentium paternorum, tunc ea quaestio devolvitur ad matrem, ut colligitur ex l. Si quis a liberis, ff. de liber. agnoscend. §. Utrum autem; & Authent. Si pater, Cod. de divortiis, in fine, & tenent Thesaurus dict. 212. num. 9. Layman loc. cit. num. 7. Angelus, Armilla, Silvester verb. Alimenta, & alii apud Gobat in Quinario tract. 10. num. 782. quamvis aliqui aliam sen-
132 tentiam temporum esse contrariam. Deficiente autem matre, tenetur filios alere avus, aliique ascendentes materni; l. penult. ff. de liberis agnoscendis, Layman loc. cit. & alii. Vide verb. Parentes n. 8.
133 Filii etiam Spurii alendi sunt ab hereditibus parentum, Authent. Licet, Cod. de naturalibus liberis; Gobat in Quinario loc. cit. num. 31. Covarruvias in Epitome decret. part. 2. cap. 8. §. 6. num. 21. La Croix loc. cit. num. 698. & alii, Aut a Fisco, si bona patris ei sint addicta ob crimen distinctum a crimine haeresis, vel laesae Majestatis; Gobat loc. cit. La Croix
134 loc. cit. Bonacina loc. cit. num. 10. Clericus potest filio Spurio alimenta suppeditare etiam ex bonis Ecclesiasticis; Navarr. in tract. de spoliis Clericorum §. 10. num. 11. Azorius loc. cit. cap. 12. qu. 4. Filliuc. tract. 28. part. 2. num. 31. Bonacina loc. cit. num. 4. Gobat loc. cit. num. 29. & alii argum. cap. Pasce dist. 86. & c. Cum haberet 5. de eo, qui duxit in Ma-
135 trimonium. Supradicta tamen de praestandis alimentis filiis, intelligi debent, si filii non possunt habere, unde se alant, cit. l. Si quis a liberis, ff. de filiis agnoscend. §. Sed si filius, Covarruvias loc. cit. num. 13. cum ceteris Jurisconsultis, Gobat loc. cit. n. 24. Layman loc. cit. n. 7. Regin. lib. 20. n. 39. & alii; Alimenta enim debent praestari, si necessitas adsit, & non aliter; Thesaurus loc. cit. n. 16. Gobat loc. cit. n. 24. & alii passim. Unde si filius aliunde habeat sufficientem sustentationem, vel laborando honeste acquirere possit spectata qualitate personae, ac status sui, vel si sit artifex, parentes non tenentur ipsum alere; Tunc enim praesumitur posse ipsum alere; Thesaurus loc. cit. num. 24. quandoquidem quilibet praesumitur ex suo opificio posse sese ipsum alere. Ita etiam docent; Sic ex Bono Gobat loc. cit. n. 24. Thesaurus loc. cit. & alii.

Filios spirituales esse alendos a parentibus spiritualibus. Docent quidam [illegible] apud [illegible] quod Commentat. in [illegible] Si [illegible], Cum [illegible] tenent. comm. Gloss. in [illegible] Sylvester [illegible] num. 31. At, ut recte notant Gobat loc. cit. num. 29. La Croix loc. cit. num. 723. & alii, nulla lex, vel consuetudo hoc probat, quod filii Spirituales alendi sint a parentibus Spiritualibus, sicut parentes naturales, unde a[lia] ea opinio videtur minus probabilis; Communiter Doctores.

Filii an possint, & ob quas causas, exheredari; Vide verb. Exheredatio.

Filii quomodo honorem condignum habere, & quid possint, vel non, circa sua bona; Vide verb. Bona artic. 4. & verb. Dominium.

Filii quas eleemosynas facere possint; Vide verb. Eleemosyna.

Varia de filiis expositis; Vide verb. Parentes a n. 20. ad 32. & verb. Expositi.

Filius, an & quando teneatur ad restitutionem mutui sine conscientia Patris accepti; Vide verb. Mutuum a n. 5. ad 19.

Supplementa Auctoris.

Filii ex Matrimoniis occultis nati, fraudari nequeunt bonis paternis, & avitis; Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 25. incip. Satis Vobis §. 9. Filii nati ex soluto & soluta legitimantur per subsequens Matrimonium; Idem Constitut. 113. incip. Redditae §. 2. Filii nati ex Adulterio, & nati constante Matrimonio, non legitimantur per subsequens Matrimonium; Idem ibid. §. 3. & per tot. Si autem filii generati ex adulterio, nati sint post mortem legitimae uxoris, cum quantum ad hoc inveniantur Textus Textibus contrarii, cumque Doctores Doctoribus, Tribunalia Tribunalibus adversentur, non aliter disponeret in hoc casu Pontifex, quam secundum sententiam in Tribunalibus, & Curia illius Regionis receptam, in qua esset pronunciandum. Et in dubio, proli favendum esse censet; Idem ibid. §. 3.

Filii nati ex incestu, legitimantur accedente dispensatione *in radice Matrimonii*; Idem ibid. Ut autem obtineatur dispensatio in radice Matrimonii, requiritur quod proles nata sit

sit ex copula non manifeste fornicaria, sed putative Matrimoniali, quodque impedimentum, quo Matrimonii nullitas inducta est, non a jure Divino, aut naturali, sed a jure dumtaxat Ecclesiastico proveniat; Sicque, & non aliter, legitimatur proles incestuosa, vigore dispensationis, quæ dicitur *in radice Matrimonii*; Idem *ibid.* §. 40.

149 Filii mulierum Christianarum ex Turcarum contubernio geniti, quando ad Baptismum admitti debeant, nec ne; Vide tom. 1. verb. *Baptismus*.

150 Filii in potestate sunt Patris, non vero Matris; Idem tom. 2. Constitut. 28. incip. *Postremo mense* §. 15.
151 Ubi tamen Fidei Christianæ favor intercedit, potest Mater, invito Patre, filios ad Baptismum offerre; Idem *ibid.* §. 16.

152 Filii Judæorum in parentum potestate sunt; Idem *ibid.* §. 9. Non ideo tamen ipsis relinqui debent, quando constat baptizatos fuisse, etiamsi illicite; Idem *ibid.* §. 30.

Additiones ex aliena manu.

153 Pacifica haud est opinio *Auctoris num.* 41. quod habilitas ad Matrimonium, quam in Parentibus exigit legitimatio per subsequens Matrimonium, non requiratur tempore conceptionis, sed sufficiat tempore nativitatis. Communior tamen est sententia, Prolem non legitimari per subsequens Matrimonium, si tempore conceptionis inhabiles erant Parentes ad Matrimonium; Zoes. *in decretal. lib.* 4. *tit.* 17. *num.* 18. rursus *in Pandect. lib.* 25. *tit.* 7. *n.* 18. & demum *in* Cod. *lib.* 5. *tit.* 27. *qu.* 5. Stryk. *in us. modern. Pandect. lib.* 4. *tit.* 6. §. 1. Wames. *consil. canon.* 545. *n.* 6. Sarmient. *lib.* 1. *select. Interpret. cap.* 5. *num.* 5. optime Merend. *controvers. jur. lib.* 24. *cap.* 5. *n.* 20. Pax Jordan. *lucubrat. tom.* 2. *lib.* 10. *tit.* 18. *num.* 46. Coccejus *jur. controvers. lib.* 1. *tom.* 6. *q.* 10. Peregrin. *de Fideicommiss. art.* 24. *num.* 50. Fusar. *de substit. quæst.* 409. *num.* 10. Garz. *de Benefic. part.* 7. *cap.* 2. *num.* 36. Rot. *in recent. dec.* 100. *num.* 51. *part.* 5. *tom.* 1.

154 Non obstat allegata ab *Auctore* Lex *Nuper Cod. de Natural. liber.* ubi in fine habetur, quod in quæstionibus de statu liberorum non conceptionis, sed nativitatis tempus, si iis sit favorabile, attendi debeat. *Non obstat* (ait ex proxime allegatis Zoes. *in Codic. lib.* 5. *tit.* 17. *quæst.* 5.) *quia quum dicat inspiciendam esse qualitatem, quæ est tempore nativitatis, si ea sit Proli favorabilior, non est accipienda de qualitate ex delicto complexus, sed ea quæ causatur ex instrumentis dotalibus confectis vel ante nativitatem, vel postea, cui subjungitur supradicta decisio, ut neutiquam sit dicenda respicere qualitatem conjunctionis damnatæ, quæ uti dictum non purgatur per nativitatem Prolis eo tempore, quo conjuges esse possunt. Nam alias Imperator sibi contradiceret in dict. l. Nuper, in cujus principio ad legitimationem desiderat, ut ea in contubernio habeatur, cum qua connubium esse potenat, quæ res respicit omnino copulam, quo modo si ea damnata fuerit non procedat legitimatio, utpote deficiente uno ex requisitis.*

Posita hac sententia, hoc venire solet in 155
quæstionem, an locum habeat legitimatio per subsequens Matrimonium, si a morte primæ uxoris ad nativitatem Prolis effluxerint dies 182. in quibus concipi ea, & nasci potuit; *l.* 12. *ff. de stat. Homin.* & *l.* 3. §. 12. *ff. de suis & legitim. Hered.* & sic concurrerit habilitas ad matrimonium utroque tempore conceptionis, & nativitatis?

Porro negari haud potest, quod non ob- 156
stante discordia Philosophorum, & Medicorum prævaluit in jure opinio *Hippocratis*, qui 157
in libro de Partu septimestri (ab Eruditis apocrypho existimato teste Fabroto *in exercit. de tempor. Human. Part. pag. mihi* 14.) scripsit septimo mense incæpto, idest diebus 182. hominem nasci posse, ut videre est *in dict. l.* 12. *ff. de stat. Homin.* & *in dict. l.* 3. §. 12. *ff. de suis & Legitim. Hered.* At ponderandum est, 158
quod in jure nostro non aliter opinio hæc *Hippocratis* admissa sit, quam si is, de quo agitur, ex justo præterea Matrimonio natus sit, ut satis eruitur ex ipsa *l.* 12. *ff. de stat. Homin.* & innuunt Noodt *in Comment. ad Pandect. lib.* 1. *tit.* 6. §. *superest*, ac Bohemer. *in exercit. in Pandect. tom.* 1. *exercit.* 20. §. 12.
Ita scilicet favore Matrimonii prudenti consi- 159
lio statutum fuit, ad amputandas dissensiones, quæ perpetuo inter coniuges duraturæ essent, si Partus septimo mense a die contractus Matrimonii editus alii quam viro attribueretur.
Quapropter non est, cur nativitas tempore se- 160
ptimestri, quæ per naturam non est semper certa, & in jure unice admissa est in gratiam eorum, qui ex Matrimonio geniti sunt, extendatur ad eum, qui extra Matrimonium natus est.

Neque id novum in jure est. Favore quo- 161
que ejusdem Matrimonii receptum est, ut qui partus nascitur Marito cum Uxore cohabitante, nec manifesta impotentia præpedito, is attribuatur ipsi Marito, quamtumvis Uxor sui co-

copiam aliis fecerit, ad vulgatissimum Textum *in l. Miles* 11. §. *Quae propter*, *ff. ad l. Jul.*
162 *de Adult.* At si extra Matrimonium genitus quis sit ex Muliere, quæ cum pluribus commercium habuit, quum cesset favor Matrimonii, nec ei partus adscribi valet, quem Mulier Patrem designavit, utut cum eodem postea Matrimonium contraxerit.

Gravior est quæstio, an ex dispensatione in *radice matrimonii* obtenta, post contractum ipsum Matrimonium legitimetur ad omnes effectus Proles antea nata, perinde ac si ex justo Matrimonio nata esset?

163 Invaluit distinctio, quod aut impedimentum in Parentibus ad ineundum Matrimonium erat juris divini, & dicta dispensatio in radice Matrimonii efficere nequit, ut filii nati perinde legitimentur ac si ex justis nuptiis nati essent, sed vix eis tribuit legitimationem, quæ dicitur *per rescriptum*, quum nequeat Summus Pontifex dispensando tollere nullitatem Matrimonii a jure divino inductam.
164 Aut vero impedimentum erat juris Ecclesiastici, rursus distinguendum est, quod videlicet si Matrimonium nec de facto præcessit, dispensatio in radice Matrimonii operatur, ut in casu præcedenti, legitimationem Filiorum natorum per rescriptum, idque quia ubi nullum præcessit Matrimonium, non est radix in
165 qua dispensetur. Sin autem de facto præcessit Matrimonium, quantumvis irritum ex dicto juris Ecclesiastici impedimento, dubium nullum esse potest, quia attenta summa, qua Summus Pontifex pollet, potestate tollendi legem Ecclesiasticam quoad omnes effectus non solum incurrendos sed & incursos, dispensatio in radice Matrimonii vim habeat plenissime legitimandi Filios natos, eodem prorsus modo ac si ex legitimo Matrimonio nati essent; Molin. *de Primogenit. Hispan. lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 2. Fajard. *de Legitim. per subsequ. Matrim.* Torre *de Majorat. Ital. tom.* 1. *cap.* 29. §. 4. *num.* 28. *& plur. seq.* De Justis *de dispensat. Matrimon. lib.* 1. *c.* 7.
166 Nec admitti potest opinio *Auctoris num.* 44. quod Legitimati per subsequens Matrimonium veniant sub dispositione Hominis directa *ad Legitime natos*. Quum enim in his terminis qualitas legitimati tanquam proprie, & vere requisita tempore nativitatis, prædicari nequeat de Legitimatis per subsequens Matrimonium, qui nonnisi per quamdam juris fictionem habentur pro legitimis usque ab initio; hinc est quod legitimati per subsequens Matrimonium venire nequeunt sub dicta dispositione ad legitime natos directa; Merend. *controv. jur. lib.* 17. *cap.* 22. *num.* 18. & rursus *lib.* 24. *cap.* 5. *num.* 34. Peregrin. *de Fideicom. art.* 24. *a num.* 25. *ad plur. seq.* Fajard. *de Legitim. per subsequens Matrim. membr.* 4. *n.* 337. Torr. *de majorat. Ital. tom.* 1. *cap.* 29. §. 9. *a num.* 95 *ad plur. seq.* Rot. *in Romana Immissionis* 21 *Junii* 1726. §. *Recedere*, *coram bon. mem. Crispol. & in Romana Salviana* 8. *Maii* 1728. §. *Ut igitur cor. clar. mem. Calcagnin.*

Legitimati per subsequens Matrimonium quoad omnes juris effectus exæquati sunt vere legitimis in his, quæ proveniunt, vel a providentia ipsius Legis, vel ab Hominis dispositione Legi tamen conformi, nequaquam vero in his, quæ dependent a dispositione Hominis, quæ a Lege recedendo unice ad vere legitimos directa est, quum in his prout in aliis materiis dispositio Hominis faciat cessare dispositionem Legis, ut ex mox allegatis optime præ ceteris disserit Rot. *in Romana Immissionis* 21. *Jun.* 1726. §. *Siquidem*, *& plur. seq. cor. bon. mem. Crispolto*.

Non incongrue hic quæritur, an quæ a statutis proveniunt, attribui debeant Legis providentiæ, ita ut ad ea indiscriminatim admittendi sint Legitimati per subsequens Matrimonium?

Si sermo sit de statutis conditis a Communitate, sive Ecclesiastica, sive Laicali superiorem recognoscente, non Legis sed Hominis providentiæ attribui debent, quæ ab ipsis proveniunt, nam ea nequeunt legibus accenseri, obligantque non uti Leges, sed *uti pacta*; Huber. *in Prælect. Jur. Roman. & Hodiern. part.* 2. *lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 11. Strauch. *ad jus Justin. dissert.* 1. *thes.* 9. Stryk. *juridic. dis. t.* 5. *disp.* 11. *cap.* 1. *a num.* 7. *ad plur. seq.* Ziegler. *de Jurib. majest. lib.* 1. *cap.* 4. §. 16. Atque hinc nequeunt Legitimati per subsequens Matrimonium indiscriminatim admitti ad ea, quæ proveniunt a statutis; Eo vel maxime quod Legitimati per subsequens Matrimonium pro vere legitimis habeantur, quoad ea dumtaxat, quæ proveniunt a jure communi; *Add. ad* Zoes. *in Codic. lib.* 5. *tit.* 27. *lit.* F. Fajard. *de Legitim. per subseq. Matrim. membr.* 4. *num.* 302.

FILIUS VIDUÆ NAIM.

QUis fuerit filius Viduæ Civitatis Naim a Christo e mortuis revocatus, tradit inter alios eruditissimus Clericatus parte prima *delle Spighe raccolte*, italico idiomate edita, dicens, quod vocabatur *Maternus*, ætatis viginti circiter annorum, dives & nobilis, lubricam vitam ducens cum Maria Magdalena tunc in dicta Civitate Naim commorante, solo miliario a suo Castro Magdalo distante: *Et erat mulier in Naim molliens virum ex mollitie pestis alliciendo ad libidinem*, ut tradit Victor Antiochenus, relatus ab Alberto Magno *cap. 7. in Lucam*. Mortuo, Deo sic disponente, Materno, & a Christo in vitam restituto; is Magdalenam monuit de visis horrendis suppliciis, quibus torquentur peccatores, ipsam serio exhortans ad pœnitentiam de peccatis commissis, & ad omnimodam conversionem, ut & ipse decreverat, & facto jam cæperat. Magdalena monitis, & exhortationibus *Materni* obtemperans, illico penitus contrita convolavit ad pedes Jesu Christi existentis in eadem civitate, & ad mensam accumbentis in domo Pharisæi: *Et ecce mulier, quæ erat in Civitate peccatrix, ut cognovit, quod accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti, & stans retro secus pedes ejus, lacrymis cepit rigare pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes ejus, & unguento ungebat. Luc. cap. 7. 17.* Et exinde uterque ad meliorem frugem vere conversi, fidelissimi sequaces facti sunt Jesu Christi, ut & fecit vidua Materni mater facta discipula, & sectatrix Deiparæ Virginis, ut notat laudatus Albertus Magnus *in cit. cap. 7. Luc.* Tandem post passionem, mortem, Resurrectionem, & Ascensionem Domini Nostri Jesu Christi a D. Petro Apostolo una cum Eucherio, & Valerio, ordinatus Maternus Episcopus, & ad convertendos Tungrenses, Colonienses, & Trevirenses, aliosque finitimos populos missus, sanctissime obiit Treviris Episcopus, & ejus festum colitur die 14. Septembris. (*a*)

FISCUS; Vide verb. *Pœna art. 2. n. 7.*

FORNICATIO. Vide verb. *Luxuria a num. 3. ad 9.* & Verb. *Pœna art. 2. num.* 102. 103.

FORTITUDO. Vide verb. *Virtus num.* 120.

FORUM, SEU FORUS.

NOmen Fori varias habet significationes, 1
aliquando enim in masculino, & aliquando in neutro genere ponitur. Forum in neu- 2
tro genere venit a *Ferendo*, sic dictum ab eo, quod controversiæ, & res venales illuc ferantur; M. Varro *l. 1. de lingua latina:* Calvin. *in Magno Lexico* verb. *Forum neutrius generis*. Sic dicitur Forum Boarium, Piscarium, in quo boves, vel Pisces veneunt; Calvin. *l. c.* verb. *Forum Boarium*. Forum in neutro gene- 3
re magis proprie accipitur pro districtu, seu Territorio cujusque Judicis, intra quod in facinorosos animadvertere potest; *l. Pupillus §. Territorium, ff. de verb. signific.* & post Hostiens. notat Abbas *ad Rubr. de Foro competenti*, & alii passim. Forus in masculino ge- 4
nere describitur, *quod sit exercendarum litium locus a Fando dictus, sive a Foroneo Rege, qui primus Græcis legem dedit*. Sic ad litteram in *cap. Forus* 10. *de verb. signific.* Alio nomine dicitur Tribunal, *ut l. 1. ff. de Judiciis*. Item Auditorium, *l. contra Pupillum, ff. de Re judicat*.

Forus competens idem est, ac Tribunal Ju- 5
dicis, cujus Jurisdictioni Reus, qui convenitur, subjectus existit. Notanter autem hæc Definitio Fori competentis ponitur in ordine ad Reum, quia generale est, ut Actor Forum sequatur Rei; *cap. Si Clericus 5. de Judice compet.* ibi: *Cum Actor Forum Rei sequi debeat;* & *cap. Cum sit 8. eod.* ibi: *Cum sit gene-*

(*a*) *Nota ex edit. Romana*. Hæc historia, si vera foret, quæstionem illam perantiquam, & perobscuram solveret de muliere, quam D. Lucas peccatricem appellat. Verum quum de illa nondum liqueat (nec unquam liquebit, ait Ant. Sandini in Histor. Familiæ Sacræ cap. x.) hæc ab auctore nostro proposita pura puta fabella credenda est. Alia etiam falsitatis argumenta occurrent, si auctores, qui de S. Materno scripserunt, consulas.

circa ipsa possunt, vel non, Filii, vid. verb.
82 *Bona art. 4. a num. 36. usque ad finem.* Filius peccat graviter, & tenetur ad restitutionem, si rationabiliter invito Patre notabilem quantitatem surripiat de bonis paternis; *Commu-*
83 *nis.* Quæ autem sit notabilis quantitas sufficiens ad peccatum mortale, non satis conveniunt in hac assignanda Doctores; Lessius enim *lib. 2. c. 12. dubit. 23. num. 76. de injuriis fortunarum;* Navarr. Filliucius, & alii volunt, filium non esse condemnandum peccati mortalis, si duos, vel tres aureos auferat a Patre divite: secus si a Mechanico exiguæ fortunæ. Salas de hoc rogatus respondit, filium unicum Patris habentis annue mille quingentos aureos, posse sine mortali auferre singulis annis viginti vel triginta aureos, quod Lugo *disp. 16. sect. 4.* non improbat, si parens non sit tenax, & filius jam adoleverit, simulque fuerunt ad usus honestos; Bannes dicit, ad furtum grave filii parentis perdivitis requiri saltem quinquaginta aureos, quod Lugo *cit. disp. 16. num. 76.* merito rejicit, nisi forte esset Filius Principis, aut Magnatis; Cenedo apud Tamburin. *lib. 8. t. 2. c. 5. n. 5.* dicit non fore mortale, si filius intra annum non furetur ultra sexdecim solidos Hollandicos; Fagundez, si non ultra quatuor, vel quinque. At quia in hoc generalis regula statui nequit; Sporer *tom. 2. tract. 5. in sept. & decim. præcept. Decalog. c. 5. sect. 2. num. 57.* merito dicit, quod prudens Confessarius arbitrari debet, non solum ex materia ablata, sed etiam ex circumstantiis personarum, scilicet ex statu, & facultatibus parentis, ejus genio, & affectu in filium, & filiorum pluralitate, vel paucitate, ex filii accipientis ætate, & rei acceptæ usu, & similibus, semper tamen vitando extrema, ut nec temere peccati mortalis scrupulus iis injiciatur, nec etiam ansa præbeatur ad furandum nimium de bonis parentum.

84 Filius peccat graviter, si expendat res in turpes, aut vanas (ut in ludum, in compotationes, in feminas) contra voluntatem parentum notabilem summam ex pecunia sibi tradita ad honestos usus, v. g. ad emendos libros, vestes, ad solvendum didactra Magistris; Navarr. *c. 17. num. 164.* Lessius *loc. cit. n. 77.*
85 & alii passim. Insuper talis filius tenetur ad restitutionem, cum ad alium usum jus non habuerit, maxime si parens inde damnum acceperit, ita ut ratione talis mali usus facti a filio, plus quam expendisset, debuerit pater expendere. Et si non possit restituere, tenetur adducere in divisionem, nisi forte constet alios fratres tantumdem expendisse, vel nisi parens condonaverit, aut pater & fratres tales vanas, & turpes expensas scientes non petant satisfactionem, quia in tali casu censentur condonare; Lessius *loc. cit. num. 77.* Burgh. *centuria 2. cas. 36.* & alii. Si Filius alatur in 8
loco distante a parentibus, poterit ex alimentis moderate aliquid insumere in lusus honestos, & similes honestas recreationes, v. g. 5. ex 100. item illud, quod parcius vivendo reservat ex pecunia sibi emissa; *Communis.* Fi- 8
lius in domo paterna laborans probabilius non potest petere salarium, nec si illud negetur, uti occulta compensatione; Glossa *in l. Cum oportet, Cod. de bonis, quæ liberis &c. verb. Ejus substantia;* Petrus Navar. *lib. 3. cap. 1. num. 74.* Silvester *verb. Peculium 2. quæst. 12.* Molina *tom. 1. tract. 2. disp. 234.* Diez *in Pract. qq. qu.* 8. §. 2. Layman *lib. 3. tract. 3. p. 3. cap. 8. num. 12.* La Croix *lib. 3. p. 1. n. 1034.* aliique plurimi, quos citat & sequitur Moya *tom. 6. d. 4. q. 1.* Et ratio est, quia Jura indistincte ajunt, quæ ex re, sive substantia patris proveniunt, ipsi patri acquiri; *Inst. Per quas personas nobis acquiritur §. 1. & c. l. Cum oportet, Cod. de bonis, quæ liberis &c.* Quid enim magis rationi congruum est, inquit Card. de Lugo *disp. 5. n. 44.* quam ut filius agricolæ juvet patrem in agricultura, filius mercatoris in mercatura? præsertim cum sic addiscant illas artes, ut inquit recte Molina *l. c.* addens non facile fore tam audacem filium, qui ideo petat salarium. Tum quia si salarium petat, pater juste subtrahit victum, & vestitum, non enim tenetur hæc dare filio potenti ea lucrari, adeoque salarium compensatur per sustentationem.

Contraria tamen sententia est etiam proba- 8
bilis, & hanc post Bartolum sustinent Navar. *cap. 17. n. 144.* Angelus *verb. Peculium n. 11.* Lopez *part. 2. instruct. cap. 21.* Dicastil. *l. 2. tom. 2. d. 9. num. 187.* Burgh. *cas. 80.* Lessius *lib. 2. cap. 12. num. 81.* aliique apud Moyam *t. 6. d. 4. q. 1.* qui *num. 7.* vocat hanc sententiam probabilissimam; Dian. *par. 4. tom. 4. resolut. 66.* vocat tutam. Et ratio iterum est, quia talis filius est veluti socius negotiationis, neque debet esse deterioris conditionis, quam famulus, vel extraneus, qui cum hero lucraretur juncta industria; quod magis valet, si filius sit emancipatus, aut illegitimus, uti notat Sanchez *in Consil. l. 1. c. 2. d. 8.* Vel si opera, & obsequia præstita non sint ex iis, quæ pater a filio potest jure paterno exigere, sed

sed sint supra debitum filii, tunc enim, ut re-
cte notat Lugo *cit. disput.* 5. *num.* 42. posset
89 filius velle stipendium sibi reddi. Si autem
ob metum reverentialem Patris filius salarium
petere non audeat, vel probe sciat, si petat,
se repulsam laturum esse, volunt citati Do-
ctores pro secunda sententia, quod licitum sit
90 filio uti occulta compensatione. Quod tamen
non auderem ego admittere, quia occulta com-
pensatio non est licita, nisi ubi jus est cer-
tum, idest ubi moraliter certo constet rem esse
tuam, aut tibi ex justitia deberi: *l.* 4. *de com-
pensationibus*, ut dictum est *verb. compensatio*,
num. 3. & recte dicit La Croix *lib.* 3. *part.* 1.
num. 962. & *num.* 1035. Jus autem filii non
est hic certum, quia nostra sententiæ est sal-
tem probabilis, adeoque &c. & videtur sic te-
nendum etiam ratione propositionis 37. inter
damnatas ab Innocentio XI. 2. *Mart.* 1679.
ibi: *Famuli, & Famulæ domesticæ possunt oc-
culte heris suis surripere ad compensandam ope-
ram suam, quam majorem judicant salario,
quod recipiunt*.

91 Filius in extrema necessitate Patris, & Fi-
lii proprii tenetur potius subvenire Patri,
quam Filio, quando non potest utrique; D.
Thomas 2. 2. *quæst.* 26. *art.* 9. *ad tertium*,
Magister sentent. *in* 3. *dist.* 29. Abulensis in
Matth. *cap.* 22. *qu.* 311. Coninch. *de Caritate
disp.* 25. *num.* 109. Ovied. *de Caritate contr.* 8.
punct. 5. *num.* 206. Diana *part.* 10. *tract.* 13.
resolut. 3. *vers. Sed ego in ejus favorem*, Bu-
sembaum *lib.* 2. *tract.* 3. *dub.* 1. *sub num.* 4.
La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 721. Sporer *tom.* 1.
tract. 3. *in* 4. *præcept. Decalog. cap.* 6. *n.* 183.
ubi dicit esse communissimam; Felix Potestas
tom. 1. *part.* 2. *num.* 291. & *num.* 2040. & alii
plurimi ex Theologis. Ex Juristis autem Ci-
nus *in lib.* 2. *in fine cod. de Patribus qui filios
distrax.*; Ascanius *de patria potest. effectu* 16.
n. 34. Bellamera *in cap. Parsimoniam lib.* 41.
Præpositus *in cap. Cum haberet, de eo qui du-
xit in Matrimonium*; Surdus *de alimentis tit.* 1.
92 *quæst.* 94. *n.* 6. & varii alii. Immo multi vo-
lunt potius Patri, quam filio esse subveniendum
etiam in alia æquali necessitate, quando non
potest utrique; sic Paschalis *de patria potest.
part.* 2. *cap.* 3. *num.* 63. Pontanus *de alimentis
tit.* 1. *cap.* 9. *num.* 3. Præpositus *in cit. capit.
Cum haberet, de eo, qui duxit in Matrimon.*
Surdus *de alimentis tit.* 1. *qu.* 94. *num.* 3. &
sequent. Salicetus, seu Auctor ab eo relatus *in
lib.* 2. *num.* 7. *in fine*; *Cod. de patribus qui fi-
lios distrax.* & alii. Et ex Theologis D. Tho-
mas 2. 2. *qu.* 26. *art.* 6. *ad tertium*, Magister
in 3. *sent. dist.* 29. Cajetanus 2. 2. *q.* 31. *art.* 1.
ad quartum, Valentia 2. 2. *disp.* 3. *q.* 4. *punct.* 5.
vers. octavo sequitur, Sanchez *de Caritate fra-
terna disp.* 9. *sect.* 4. *n.* 6. Ovied. *de Caritate
controv.* 8. *punct.* 5. *num.* 107. & alii plures
apud Joannem Angelum Bossium *tract. de ef-
fect. Matrimonii part.* 2. *cap.* 22. §. 6. *num.*
1215.

E contra multi alii tenent absolute opposi- 93
tum, scilicet quod quis in concursu necessi-
tatis Patris, & Filii, teneatur potius alere
filium. Sic Rocafull. *in sua praxi quid agen-
dum part.* 3. *lib.* 2. *n.* 45. Bartolus *in l. Nam
quemadmodum, ff. de Liber. agnos.* Paleotus *in
cap. Cum haberet, de eo, qui duxit in Matri-
monium*, Merlinus *de legit. lib.* 1. *tit.* 2. *dec.* 5.
n. 32. Franciscus Maria Pratus *lib. practic. ob-
servat.* 892. Alexander *in l. In suis num.* 7. *ff.
de lib. & posth.* Faber *in* §. *Jus naturale n.* 3.
Instit. de Jure nat. Aneharanus *in cap. Cum ha-
beret, num.* 13. *de eo, qui duxit in Matrimo-
nium*, Corduba a Lara *in l. Si quis a liberis
in princip. num.* 35. *ff. de lib. agnosc.* Joannes
de Lignano *in tract. de amicitia* §. *de subven-
tione paterna, & filiali nu.* 16. Antisiodorensis
lib. 3. *summæ tract.* 3. *cap.* 5. Fagundez *in De-
calogum lib.* 4. *c.* 1. *num.* 12. & alii apud Bos-
sium *loc. cit. num.* 1213. & 1214. & *sequent.*
& fuse Rosignolus Contract. XV. *de Matrim.*
2. §. 19. *num.* 5. ubi absolute concludit, quod
etiam stante extrema necessitate utriusque, po-
tius sit subveniendum filio quam Patri, & ad-
ducit varias probationes, & resolvit argumen-
ta contraria; Sic etiam tenet *in tomo de pa-
tria potestate discept.* 3. *c.* 4. *n.* 25. & 26.

Filius in extrema necessitate Matris, & Fi- 94
lii proprii, quando non potest utrique subve-
nire, tenetur etiam potius subvenire Matri,
quia antiquius, & excellentius debitum est er-
ga parentes, qui nobis existendi causa, &
principium post Deum fuerunt. Unde æquitas 95
postulat, ut in extrema necessitate eos ab in-
teritu ante omnes alios liberando, eis veluti
vicem rependamus; & quidem patri prius,
& potius quam matri, quia pater priorem,
& excellentiorem principii locum, & ordinem
obtinet, quam mater, sicuti notaverunt S.
Hieronymus *in cap.* 44. *Ezechielis*, S. Thomas
2. 2. *q.* 26. *art.* 20. Richard. *dist.* 29. *artic.* 1.
q. 9. Layman *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 3. *n.* 6. Spo-
rer *loc. cit. num.* 138. ubi testatur esse commu-
nissimam. Filius in extrema necessitate tene- 96
tur subvenire potius Patri, & Matri, quam
propriæ Uxori; *Communis* cum S. Thoma *loc.
cit. art.* 9. & Magister Sent. *in* 3. *dist.* 29. te-
ste

ste Sporer *loc. cit.* propter rationem numero antecedenti assignatam. Immo prius quam Uxori tenetur in extrema necessitate potius succurrere propriis filiis, quia potior est conjunctio parentum ad filios tamquam aliquid sui existentes. Hanc quoque Sporer *loc. cit.* dicit esse communissimam, quamvis alii non improbabiliter aliter sentiant.

97 Extra autem extremam necessitatem debet potius filius subvenire propriæ Uxori, quam parentibus, & filiis, quia Maritus cum Uxore fit una caro; Genes. 2. *Relinquet homo Patrem suum & Matrem, & adhærebit Uxori*, & ad Ephes. 5. *Vir diligit Uxorem tamquam carnem suam;* Sporer *loc. cit. num.* 139. & alii

98 passim. Sunt tamen qui volunt nedum in extrema, sed etiam in gravi necessitate debere filium potius subvenire Patri, & Matri, quam Uxori, & Filiis; Sic Tamburinus *l.* 5. *cap.* 3. §. 5. La Croix *lib.* 4. *part.* 1. *num.* 722. &

99 alii. In communi necessitate tenetur filius potius subvenire proli suæ, quam parentibus, quia proles est sub cura parentum, & ab illis etiam extra extremam, & gravem necessitatem jure postulat alimenta, non item parentes; 2. enim ad Corinth. *cap.* 12. sic habetur: *Non enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis; Communis*. Vide verb. *Necessitas*.

100 Filius quantumvis obstrictus voto Religionis non potest Religionem ingredi existentibus parentibus in extrema necessitate, cui non possint obsistere sine ope filii; *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *qu.* 101. *art.* 4. *ad tertium, & quartum;* Silvester *verb. Religio 6. qu. 9.* Navarr. *in Manual. cap.* 14. *num.* 24. Astens. *in summa part.* 1. *lib.* 1. *tit.* 24. *art.* 3. *q.* 4 Cajetan. 2. 2. *q.* 189. *art.* 6. Nec officit, quod filius sit vinculo voti obstrictus, quia ut recte notat Joannes Angelus Bossius *de effect. Matrimon. part.* 2. *cap.* 23. *num.* 268. & Rosignol. *de Patria potest. discept.* 3. *num.* 17. obligatio naturalis subveniendi parentibus extreme indigentibus antiquior est, & fortior obligatione

101 voti, nec voto tolli potest. Si filius existentibus suis parentibus in extrema, vel gravi necessitate Religionem ingrediatur, & profiteatur, professio est valida, sed illicita, unde si aliter ipsis subvenire nequeat, tenetur exire. Non tenetur autem, nec potest exire, si sine egressu possit ipsis subvenire suis operibus & industria, v. g. si a pœnitentibus, aliisque sibi benevolis petat eleemosynas ad subveniendum suis parentibus in extrema, seu gravi necessitate constitutis, vel si ex sibi a Religione attributis aliquid subtrahat, & illud conferat parentibus vel si, impletis consuetis muneribus præstandis in favorem Monasterii, se exerceat in pingendo, scribendo, concionando, vel aliis operibus, ex quibus mercedem, seu eleemosynam aliquam acquirat, & conferat in subventionem parentum, petita facultate a Superiore, & hujusmodi; Valentia 2. 2. *disp.* 7. *quæst.* 1. *punct.* 2. *vers. puto omnes;* Suarez *tom.* 3. *de Relig. cap.* 6. *num.* 10. Sayrus *lib.* 1. *Clavis cap.* 6. *num.* 17. La Croix *lib.* 4. *n.* 180. Rosignol. *de Patria potest. loc. cit. num.* 39. & alii passim.

Filius Religiosus professus nequit e Religione exire ad subveniendum suis parentibus in extrema, vel valde gravi necessitate, nisi accedat suorum Superiorum placitum, & facultas; S. Thom. 2. 2. *quæst.* 201. *art.* 4. & ibi Cajetanus, *& quodlib.* 3. *ar.* 16. *& quodlib.* 20. *art.* 9. Alexander *tertia part. quæst.* 33. *memb.* 4. *qu.* 2. Astensis *in summæ prima parte lib.* 1. *tit.* 24. *art.* 3. *q.* 4. Liranus in *Matth. cap.* 15. Silvester *verb. Religio 6. q.* 9. Tabiena *verb. Pietas num.* 3. S. Antoninus, Armilla, Sa, Sanchez, Layman, aliosque plures allegat Joannes Angelus Bossius *part.* 2. *de effect. Matrim. cap.* 24. *num.* 1297. La Croix *lib.* 5. *num.* 180. Et ratio est, quia professus in Religione non habet posse, nec velle, cum suam voluntatem, seque ipsum transtulerit in potestatem Religionis, a qua in omnibus dependere debet, adeo ut quidquid agit contra voluntatem Superiorum ejusdem, inique agat, & consequenter non accedente *Superiorum* consensu, non poterit a *Religione exire ad* subveniendum extremæ, seu valde gravi necessitati parentum, cum talis necessitas superveniens professioni jam emissæ inveniat subjectum impotens ad sic subveniendum. Non desunt tamen magni nominis Doctores sustinentes, posse Filium e Religione exire etiam contra voluntatem suorum Superiorum ad subveniendum parentibus in tali necessitate, quia dicunt ipsi, professus adhuc manet filius, & obligatio filii erga parentes ita est naturalis, & intrinseca, ut nequeat per ullum statutum eximi; Sic Palatius *in* 4. *dist.* 38. *disp.* 1. Silvius *part.* 1. *verb. Egressus e Monasterio;* Viguerius *lib. Instit. cap.* 6. §. 7. aliique plures apud Sanchez *in Decalog. lib.* 4. *c.* 20. *n.* 25. & apud Mendo *d.* 3. *num.* 2. & apud Rosignol. *de Patria potest. loc. cit. n.* 49.

Filius Familias, si sui parentes non sint in extrema, vel gravi necessitate constituti, potest etiam ipsis invitis statum Religiosum assume-

sumere S. Thom. 2. 2. *q.* 189. *art.* 6. Bartolus *in l.* 1. §. *Si parens*, *ff. Si quis a Parent. futr. man.* Palatius *in cap. Per vestras* §. 11. *num.* 1. *de donat. inter Vir. & Uxor.* & communis aliorum. Et ratio est, quia filius in statu eligendo est sui Juris, præsertim in his, quæ sunt Divini obsequii; Tum quia magis est obediendum vocanti Deo, quam parentibus carnalibus; Hinc Christus Matth. 8. reprehendit discipulum, qui nolebat eum statim sequi intuitu paternæ sepulturæ; Et S. Hieronymus *in Epist. ad Heliodorum*, quam refert D. Thom. 2. 2. *q.* 101. *art.* 4. ait: *Per calcatum perge Patrem, per calcatam perge Matrem. Ad vexillum Crucis evola, summum genus pietatis est in hac re fuisse crudelem.*

105 Filius non solum inspecto jure naturali, sed etiam jure civili, potest vendi a patre in extrema, & valde gravi necessitate, cui aliter subveniri non possit. Quod hoc possit de jure naturali, colligitur ex pluribus textibus Sacræ Scripturæ, ubi habentur plures venditiones filiorum factæ a parentibus, ut 2. Nehemiæ *cap.* 3. Exod. 21. Deuteronomii 19. quæ tamen ibidem non reprobantur, & certe non subsisterent, si essent jure naturali vetitæ, & sic tenent Covarr. *variar resolut. lib.* 3. *c.* 14. Angelus *verb. Servitus num.* 1. *ad fin.* Sotus *de Instituta lib.* 4. *quæst.* 2. *art.* 2. & *in quarto dist.* 29. *qu.* 1. *art.* 4. Silvester *verb. Emptio qu.* 3. *num.* 6. Rosella *verb. Emptio num.* 26. Tabiena *verb. Emptio num.* 7. *ad fin.* Azorius *Instit. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 19. *vers. Mihi vero probatur*, & alii passim. Quod hoc etiam possit de Jure civili, colligitur *ex textu in l.* 2. *Cod. de patrib. qui fil. distrax.* & sic tenet Salicetus *in d. l.* 2. *num.* 1. *ff. de patrib. qui fil. distrax.* & ibi Baldus *num.* 3. & Glossa, Navarr. *in Manual. cap.* 13. *num.* 24. Rubellus *de obligat. justit. part.* 1. *lib.* 1. *qu.* 9. *n.* 9. Joannes Angelus Bossius *tract. de patr. potest. c.* 3. *num.* 5. Villalobos *in summa tom.* 2. *tract.* 10. *diffic.* 9. *num.* 7. Lessius *de justit. lib.* 2. *cap.* 5. *vers. Adverte*, Rosignol. *de patr. potest. loc. cit. num.* 5. & alii. Immo antiquitus sancitum fuerat in lege Romuli, de qua mentionem faciunt Covarruvias *variar. resolut. lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 3. *vers. secundo*, Azorius *Instit. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 19. *vers. secundus effectus*, Rosignol. *loc. cit. num.* 1. quod absolute posset pater indistincte, & sine ulla necessitate filium cuicumque voluerit, vendere, sed barbara illa lex Romuli correcta est per textum *in l. Celsus*, & *l. Si in Emptione* §. *liberum*, *ff. de contrahen. Empt. leg. liberis* §. *Si quis sciens*, *ff. de liberorum caus.* per quæ jura est absolute statutum, quod patres nequeant vendere, seu alienare filios, nec quisquam possit hominem liberum vendere.

Filius tamen Sacerdos non potest a Patre vendi neque in extrema egestate famis; Surdus *de aliment. tit.* 8. *privil.* 38. *num.* 16. Barbosa *collect. ad l.* 2. *num.* 8. *Cod. de patrib. qui fil. distrax.* Covarruvias *lib.* 3. *variar. resolut. cap.* 14. *num.* 3. Paschalis *de virib. patr. potest. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 15. Molina *de Justit. & jur. tract.* 2. *disp.* 35. *vers. Sciendum*, Azorius *par.* 2. *lib.* 2. *cap.* 19. *q.* 7. *vers. Si verum roges*; Joann. Angel. Bossius *tract. de patria potest. cap.* 3. *num.* 9. & alii, qui omnes adducunt pro ratione privilegium concessum statui Sacerdotali, cui derogare nequit necessitas patris, cum venditio caderet in dedecus talis status. Nec filius, nec filia Matrimonio copulati possunt a patre vendi ob necessitatem famis; Covarruvias *lib.* 3. *variar. resol. c.* 14. *num.* 5. & *seq.* Castropalaus *de justitia tract.* 1. *disp. unica punct.* 9. *num.* 6. *vers. At spectato*; Molina *de Justitia & jur. tract.* 2. *disp.* 33. *vers. sciendum*; Azorius *Instit. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 19. *vers. Si iterum roges*, & alii: quamvis enim stando Juri communi filii, & filiæ per Matrimonium non solvantur patria potestate, quia tamen venditio illorum caderet in detrimentum alterius conjugis, facultas parentum ad illam non extenditur. Nec etiam filius emancipatus potest vendi a Patre ob necessitatem famis; Paschalis *de vir. patr. potest. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 12. Lessius *de justitia lib.* 2. *c.* 5. *num.* 17. Pinellus *in rubr. Cod. de bonis mater. part.* 2. *num.* 23. & alii magis communiter. Facultas enim concessa Patribus *in cit. leg.* 2. *Cod. de patrib. qui filios distrax.* non est solum ratione sanguinis, sed etiam ratione patriæ potestatis, a qua sunt exempti filii legitime emancipati, per textum *in* §. *Admonendi*, *Instit. quib. mod. jus patriæ potest. solv.* & *l. Cum in adoptionibus*, *vers. Si vero in fin. Cod. de adopt.* 107 108 109

Inspecto jure naturali, in extrema necessitate famis potest filius vendi etiam a Matre, & Avo. Filii enim de jure naturæ post Deum sunt obligati parentibus, a quibus esse acceperunt, adeoque parentum vitæ jure naturali compelluntur suam libertatem postponere. Hinc in Sacris paginis Exod. 21. Deuteron. 15. Nehemiæ *cap.* 1. non solum in ordine ad Patrem, sed etiam ad Matrem permittitur talis venditio; sic tenent Covarruv. *l.* 3. *variar. resolut. cap.* 14. *num.* 4. Sotus *lib.* 3. *de just.* 110

q. 2.

q. 2. art. 2. Tiraquell. *lib.* 1. *de retract.* §. 26. *num.* 17. Aſcanius Clemens *de patria poteſt. part.* 2. *c.* 1. *num.* 9. Molina *de juſtitia tom.* 1. *diſp.* 33. *verſ. ſciendum*, Silveſter *verb. Emptio num.* 6. Leſſius *de Juſtit. lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 17.
111 & alii. Inſpecto autem præciſo Jure civili, talis facultas vendendi filios ob famis extremam egeſtatem non competit Matri, quia Mater non habet tantam poteſtatem in filios, quantam habet Pater, prout colligitur ex textu *in l. Tranſactione, Cod. de tranſaction.* adeoque in hoc non venit nomine patris, cui ſpecialiter hoc privilegium conceſſum eſt *in cit. l.* 2. *Cod. de patribus, qui filios diſtrax.* quod, cum ſit contra filium, adeoque contra jus tertii, non eſt extendendum, ſed ſtrictiſſime accipiendum; *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. Et ſic tenent Salicetus *in d. l.* 2. *num.* 2. *Cod. de patribus, qui filios diſtraxer.* Et ibi Gloſſa *verb. Vendiderit*, Baldus *num.* 4. Pinettus *de Rubr. part.* 2. *a num.* 20. *Cod. de bonis matern.* Gloſſ. *in princip. Inſtit. de patria poteſt.* Aſcanius Clemens *de patria poteſt. cap.* 6. *effect.* 1. *num.* 20. Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 24. *num.* 16. *& conſil. moral. lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 13. *nu.* 2. Rebellus *de obligat. juſt. part.* 1. *lib.* 1. *qu.* 9. Joannes Angelus Boſſius *de patria poteſt. c.* 3. *num.* 28. Molina *loc. c. tract.* 2. *diſp.* 33. *verſ.*
112 *ſciendum*, & alii. Nec etiam talis facultas inſpecto præciſe jure civili competit Avo, ſeu aliis Aſcendentibus, quia quamvis appellatione Patris quandoque veniat etiam Avus, *l. Parentum appellatione, ff. de verb. ſignif.* in lege tamen ſtrictiſſima, in qua ex diſpoſitione juris ſpeciale privilegium conſiſtit, venit ſolummodo pater naturalis; Salicetus *in d. l.* 2. *n.* 3. *Cod. de patribus, qui filios diſtraxer.* Montalvus *lib.* 7. *ad fin. tit.* 17. *part.* 5. Barboſa collectan. *ad d. l.* 2. *num.* 10. *Cod. de patribus, qui filios diſtrax.* & ibi Baldus, Surdus *de aliment. tit.* 8. *privileg.* 38. *num.* 20. Sanchez *lib.* 7. *de matrimon. diſp.* 24. *num.* 16. & alii.

113 Filius non tenetur credere Matri aſſerenti ipſum non eſſe legitimum. Mater enim eſt incerta ad dignoſcendum, an conceperit ex coitu mariti, an vero adulteri, cum ſupponatur pro eo tempore cohabitare cum marito, prout colligi poteſt ex textu *in l.* 1. §. *Si mulier, ff. de lib. dignoſcend.* ubi quod poſſit contingere caſus, quod femina carnaliter cognita non ſentiat conceptionem, adeoque ejus dicto non videtur firmiter credendum; *arg. l. Lucius Titius, ff. de condit. demonſtrat.* Tum quia alleganti ſuam turpitudinem, maxime ubi hæc poteſt eſſe in præjudicium tertii, ex vulgata regula non eſt fides præſtanda; Gloſſa *in cap. Officii, de pœnit. & remiſſ.* hocque ſatis evincit textus *in l. Mercedem. Cod. de condit. ob turp. cauſ. l. Tranſactione, Cod. de tranſact.* præcipue cum jura poſſint ſemper præſumere, quod aſſertio fuerit ex odio, vel aliquo alio pravo prætextu, prout haberi videtur *in l. fin. ff. de probat.* Sic tenet Bartolus *in l. Filius, ff. de iis, qui ſunt ſui, vel alieni juris*; Menochius *de arb. Judic. lib.* 2. *cent.* 1. *caſ.* 89. *num.* 5. *& num.* 27. *verſ. Extenditur quarto*, Mantica *de conject. ult. volunt. lib.* 2. *tit.* 14. *num.* 8. Decius *in cap. Per tuas num.* 4. *de probat.* Boerius *dec.* 299. *num.* 6. *in fin.* Joan. Nevizan. *in Sylva nupt. lib.* 1. *n.* 50. *verſ. præſertim quando filios*, Roſignolus *de patria poteſt. diſcept.* 1. *cap.* 7. *num.* 2. Suarez *de Cenſuris diſp.* 50. *ſect.* 4. *num.* 5. Bonacina *de his, quæ pertinent ad uſum Matrimonii quæſt.* 4. *punct.* 15. *num.* 21. Sayrus, & alii plures.

Filius nec pro foro interno tenetur ſic credere Matri, pro ut ſignanter notat Mantica *de conjectur. ult. volunt. lib.* 2. *tit.* 14. *num.* 6. *&* 27. Roſignolus *loc. cit. n.* 6. Filius enim habet fundatam intentionem ſuam in viribus matrimonii, cujus favor ſemper prævalet; *arg. l. Miles §. Defuncta, ff. de adult.* Etiamſi Mater juret ipſum non eſſe legitimum, *cap. Per tuas* 10. *de probat.* & ibi Felinus *in princip. & num.* 14. & communiter Canoniſtæ, & ex Theologis Suarez *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 50. *ſect.* 4. Silveſter *verb. Adulterium num.* 5. Bannes 2. 2. *qu.* 62. *art.* 6. Bonacina *de iis quæ pertinent ad uſum matrim. q.* 4. *punct.* 15. *n.* 22. & alii. Etiam ſi Mater in exonerationem ſuæ conſcientiæ juret in articulo mortis, & mandaverit ſuo Confeſſario, ut poſt ſuum obitum hoc propalaret, quia nihilominus filius non tenetur eidem credere; Boerius *dec.* 229. *num.* 7. *verſ. Et hoc etiam*. Joann. Baptiſta de Barbobus *de filiis famil. quæſt.* 45. *num.* 15. Roſignol. *loc. cit. ſub num.* 9. & alii. Unde Legiſtæ *in l. Filium, ff. de his, qui ſunt ſui; vel alieni Juris*, quos cit. Fagnan. *lib.* 3. *decretal. in c. Cum eſſet* 10. *de teſtament. n.* 104. & ſequitur Menochius *de arbitrariis Judicum l.* 2. *cent. num.* 28. & Bartolus *in d. l. Filium, de iis, qui ſunt ſui, vel alieni juris*, fatuum reputant filium, ſi credat Matri aſſerenti eum ex adulterio eſſe genitum, ut fatuum reputarunt Regem, qui renunciavit, & dimiſit Regnum, eo quod Mater Regina in articulo mortis aſſeruiſſet, Filium, qui jam Regnum aſſum-

assumpserat, non esse ex se, & marito Rege procreatum, sed ex se, & quodam milite; & teste Fagnano *loc. cit.* conveniunt Doctores, quod talis non tenebatur Matri credere in foro conscientiæ, quia ei non credit lex, cui debebat se conformare, & merito Bartolus *l. c.* ipsum arguit nimiæ levitatis, eo quod fiderit verbis maternis, & subdit, quod, si ipse in tali casu fuisset, non deposuisset, quia matris verba non possunt filiis præjudicare quoad filiationem, per textum *in l. Neque professio*, *C. de testamentis*, *& l. Non nudis*, *C. de*
7 *probationib.* & aliis concordantibus. Intellige hæc tamen de filio, qui non habet conscientiam læsam, *arg. d. l. Filium*, *de iis qui sunt sui*, *vel alieni juris*, alioquin si veniat contra conscientiam; ædificat ad gehennam; *cap. fin. de præscrip.* Fagnan. cum aliis *in lib. 5. decretal. cap. Officii 9. de pœnit. & remiss. nu.* 20. ubi in *summario sub num.* 18. dicit præcisis verbis, quod *filius*, *qui matri eum Spurium asserenti*, *fidem adhibuit*, *& Regno renunciavit*, *deluditur a Legistis*, *laudatur a Canonistis*.

Filius pluribus modis liberatur a patria potestate. Primo, per mortem naturalem patris, per textum *in §. 1. vers. Hic vero*, *Instit. Quibus modis jus patriæ potest. solv.* Secundo, per ejusdem patris mortem civilem, scilicet per deportationem in Insulam ob maleficium, prout habetur in §. *Cum autem*, *Instit. Quibus modis jus patriæ potest. solv.* Tertio, per lapsum patris in hæresim, etiam ante condemnationem, textu expresso in *c.* 2. §. *Illorum autem filiorum*, *de hæreticis in 6.* Quarto, per electionem filii ad patritiam, vel Consularem dignitatem; *l. ult. Cod. de Decurionibus l.* 10. *& l. ult. Cod. de Consulibus l.* 12. *& §. Filius Familias*, *Instit. Quibus modis jus patriæ potest. solv.* Quinto, per electionem filii in Episcopum; *cap. Per venerabilem*, *Qui filii sint legitimi.* Sic etiam per assumptionem ad Cardinalatum filius liberatur a patria potestate; Glossa *in Extravag. Execrabilis*, *de præbend. inter communes*, *vers. solemnitatem*, Bartolus *in tract. de præstantia Card. part.* 1. *q.* 1. *num.* 69. *in cap. Quia nos num.* 5. *de testament.* Bossius *de patr. potest. c.* 2. *num.* 76. & communis aliorum; Sexto, per professionem Filii, seu Patris in Religione; Sic communior Doctorum, tum Juristarum, tum Theologorum. Ex Juristis Baldus *in l. Sacrosancta n.* 1. *Cod. de Episcopis*, *& Clericis*, Mysingerius *in §. Filius Familias*, *Instit. Quibus modis jus patr. potest. solv.* Covarr. *in cap. Qui not n.* 5. *de testament.* & alii plures, quos allegat, & sequitur Joan. Angel. Bossius *de patria potest. cap.* 2. *num.* 36. Ex Theologis Molina *de justitia*, *tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 140. *vers. Utrum autem*, Sanchez *in summa lib.* 5. *cap.* 5. *n.* 29. Azorius *Instit. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 29. *vers. Sexto*; Armilla *verb. Patria Potestas*, Layman. *lib.* 3. *de justitia tract.* 3. *part.* 3. *cap.* 8. *sub num.* 13. ubi testatur de communi.
Septimo, per emancipationem filii coram Ju- 124
dice factam; *l. ult. cod. de mancip. l. Instit. Quibus modis jus patr. potest. solv.* Octavo 125
per adoptionem filii familias factam non ab extraneo, sed ab Avo paterno, vel materno, *l. Cum in adoptivis* §. *Si vero*, *Cod. de adoptionibus*.

Filii alendi sunt a suis parentibus; *l. Si quis* 126
a liberis, *ff. de agnoscend. & alend. liberis*.
Non solum legitimi, sed etiam spurii. Quam- 127
vis enim Jure Cæsareo parentibus interdictum esset alimenta præstare Spuriis, seu ex coitu damnato ortis; *Authent. Quibus modis naturales &c.* §. *penult. Authent. Ex complexu*, *Cod. de incest. nuptiis*, *Authent. Licet*, *Cod. de naturalibus liberis*; Jure tamen Canonico sancitum est, quod a parentibus moderata alimenta debeant præstari quibuscumque illegitime natis, *cap. Cum haberet* 5. *de eo*, *qui duxit in Matrimonium*, *quam polluerat adulterio*, ibi in fine: *Solicitudinis tamen tuæ intererit*, *ut uterque parentum liberis suis*, *secundum quod eis suppetant facultates*, *necessaria subministret*.

Cum hac tamen advertentia, quod mater 128
tenetur alere filios primo triennio, & post triennium tenetur pater usque ad emancipationem, ut colligunt recte Doctores *ex l. Nec filium*, *Cod. de patria potest. & cap. Ex litteris*, *de convers. infidelium*, ubi decernitur filium a patre alendum post triennium. Unde deducti sunt hi vulgati versiculi.

Mater alit puerum trimum, trimoque minorem,
Majorem vero pascere patris erit.

Nomine alimentorum aliud intelligitur re- 129
spectu Patris, & aliud respectu Matris; Respectu enim Matris intelligitur solum lac, plus enim quam lac non tenetur filio exhibere; Unde si proli alia necessaria subministraverit sine animo donandi, potest repetere a patre; *leg. Alimenta*, *Cod. de negotiis gestis*, *& cit. l. Si quis a liberis* §. *Si mater alimenta*; Azorius *Instit. moral. part.* 2. *l.* 2. *cap.* 5. *qu.* 8. Bonac. *de leg. disp.* 6. *q. unic. punct.* 6. §. 2.

§. 2. *num.* 3. Gobat *in Quinario tract.* 5. *c.* 28. *num.* 15. *&* 19. La Croix *l.* 3. *part.* 1. *n.* 697.
130 & alii passim. Si autem mater nequeat ipsa lac præbere filio, tenetur pater suis impensis nutricem conducere. Si vero possit ipsamet, tenetur præbere, vel suis impensis nutricem conducere; Azorius *loc. cit.* Bonac. *loc. cit. punct.* 6. *num.* 5. Gobat *loc. cit. num.* 19. *&*
131 20. La Croix *loc. cit. num.* 697. & alii. In defectum patris, si is videlicet pauper sit, tenetur alere filios avus paternus, vel alii ascendentes, & in defectum ascendentium paternorum, hæc obligatio devolvitur ad matrem, ut colligitur *ex l. Si quis a liberis*, *ff. de liber. agnoscend.* §. *Utrum autem*; *&* *Authent. Si pater*, *Cod. de divortio*, *in fine*, & tenent Thesaurus *dec.* 212. *num.* 9. Layman *loc. cit. num.* 7. Angelus, Armilla, Silvester *verb. Alimenta*, & alii apud Gobat *in experient. tract.* 10. *num.* 782. quamvis addat usum præ-
132 sentium temporum esse contrarium. Deficiente autem matre, tenetur filios alere avus, aliique ascendentes materni; *l. penult. ff. de filiis agnoscendis*; Layman *loc. cit.* & alii. Vide verb. *Parentes n.* 8.

133 Filii etiam Spurii alendi sunt ab heredibus parentum; *Authent. Licet*, *Cod. de naturalibus liberis*; Gobat *in Quinario loc. cit. num.* 31. Covarruvias *in Epitome decret. part.* 2. *cap.* 8. §. 6. *num.* 21. La Croix *loc. cit. num.* 698. & alii; Aut a Fisco, si bona patris ei sint addicta ob crimen distinctum a crimine hæresis, vel læsæ Majestatis; Gobat *loc. cit.* La Croix
134 *loc. cit.* Bonacina *loc. cit. num.* 10. Clericus potest filio Spurio alimenta suppeditare etiam ex bonis Ecclesiasticis; Navarr. *in tract. de spoliis Clericorum* §. 10. *num.* 11. Azorius *loc. cit. cap.* 12. *qu.* 4. Filliuc. *tract.* 28. *part.* 2. *num.* 31. Bonacina *loc. cit. num.* 4. Gobat *loc. cit. num.* 29. & alii *argum. cap. Pasce dist.* 86. *& c. Cum haberet* 5. *de eo, qui duxit in Ma-*
135 *trimonium*. Supradicta tamen de præstandis alimentis filiis, intelligi debent, si filii non possunt habere, unde se alant, *cit. l. Si quis a liberis*, *ff. de filiis agnoscend.* §. *Sed si filius*, Covarruvias *loc. cit. num.* 13. cum ceteris Jureconsultis, Gobat *loc. cit. n.* 24. Layman *loc. cit. n.* 7. Regin. *lib.* 20. *n.* 39. & alii; Alimenta enim debent præstari, si necessitas adsit, & non aliter; Thesaurus *loc. cit. n.* 16. Gobat *loc. cit. n.* 24. & alii passim. Unde si filius aliunde habeat sufficientem sustentationem, vel laborando honeste acquirere possit spectata qualitate personæ, ac status sui, vel si sit artifex, parentes non tenentur ipsum alere; Tunc enim præsumitur posse seipsum alere; Thesaurus *loc. cit. num.* 24. quandoquidem quilibet præsumitur ex suo opificio posse non solum ali, sed etiam ditari; Sic ex Baldo Gobat *loc. cit. n.* 24. Thesaurus *loc. cit.* & alii.

Filios spirituales esse alendos a patribus spiritualibus, docent quidam Juristæ apud Tiraquell. *Commentar. in l. Si unquam*, *Cod. de revocat. donat.* Glossa *in verb. Suscepit liberi num.* 31. At, ut recte notant Gobat *loc. cit. num.* 39. La Croix *loc. cit. num.* 703. & alii nulla lex, vel consuetudo hoc probat, quod filii Spirituales alendi sint a patribus Spiritualibus, si desint parentes naturales, unde talis opinio videtur minus probabilis; *Citati Doctores*.

Filii an possint, & ob quas causas, exheredari; Vid. *verb. Exheredatio*.

Filii quorum bonorum dominium habeant, & quid possint, vel non, circa sua bona. Vide verb. *Bona artic.* 4. & verb. *Dominium*.

Filii quas eleemosynas facere possint; Vid. verb. *Eleemosyna*.

Varia de filiis expositis; Vid. verb. *Parentes a n.* 20. *ad* 32. & verb. *Expositi*.

Filius, an & quando teneatur ad restitutionem mutui sine consensu Patris accepti; Vide verb. *Mutuum a n.* 5. *ad* 19.

Supplementa Auctoris.

Filii ex Matrimoniis occultis nati, fraudari nequeunt bonis paternis, & avitis; *Benedict.* XIV. tom. 1. Constit. 35. incip. *Satis Vobis* §. 9. Filii nati ex soluto & soluta legitimantur per subsequens Matrimonium; Idem Constitut. 113. incip. *Redditæ* §. 2. Filii nati ex Adulterio, & nati constante Matrimonio, non legitimantur per subsequens Matrimonium; Idem *ibid.* §. 3. *&* *per tot.* Si autem filii generati ex adulterio, nati sint post mortem legitimæ uxoris; cum quantum ad hoc inveniantur Textus Textibus contrarii, eumque Doctores Doctoribus, Tribunalia Tribunalibus adversentur, non aliter disponeret in hoc casu Pontifex, quam secundum sententiam in Tribunalibus, & Curia illius Regionis receptam, in qua esset pronunciandum. Et in dubio, proli favendum esse censet; Idem *ibid.* §. 3.

Filii nati ex incestu, legitimantur accedente dispensatione *in radice Matrimonii*; Idem *ibid.* Ut autem obtineatur dispensatio in radice Matrimonii, requiritur quod proles non sit

sit ex copula non manifeste fornicaria, sed putative Matrimoniali, quodque impedimentum, quo Matrimonii nullitas inducta est, non a jure Divino, aut naturali, sed a jure dumtaxat Ecclesiastico proveniat; Sicque, & non aliter, legitimatur proles incestuosa, vigore dispensationis, quæ dicitur *in radice Matrimonii*; Idem *ibid.* §. 40.

9 Filii mulierum Christianarum ex Turcarum contubernio geniti, quando ad Baptismum admitti debeant, nec ne; Vide tom. 1. verb. *Baptismus*.

0 Filii in potestate sunt Patris, non vero Matris; Idem tom. 2. Constitut. 28. incip. *Postremo*
1 *mense* §. 15. Ubi tamen Fidei Christianæ favor intercedit, potest Mater, invito Patre, filios ad Baptismum offerre; Idem *ibid.* §. 16.

2 Filii Judæorum in parentum potestate sunt; Idem *ibid.* §. 9. Non ideo tamen ipsis relinqui debent, quando constat baptizatos fuisse, etiamsi illicite; Idem *ibid.* §. 30.

Additiones ex aliena manu.

3 Pacifica haud est opinio *Auctoris* num. 41. quod habilitas ad Matrimonium, quam in Parentibus exigit legitimatio per subsequens Matrimonium, non requiratur tempore conceptionis, sed sufficiat tempore nativitatis. Communior tamen est sententia, Prolem non legitimari per subsequens Matrimonium, si tempore conceptionis inhabiles erant Parentes ad Matrimonium; Zoes. *in decretal. lib.* 4. *tit.* 17. *num.* 18. rursus *in Pandect. lib.* 25. *tit.* 7. *n.* 18. & demum *in Cod. lib.* 5. *tit.* 27. *qu.* 5. Stryk. *in us. modern. Pandect. lib.* 4. *tit.* 6. §. 1. Wames. *consil. canon.* 545. *n.* 6. Sarmient. *lib.* 1. *select. Interpret. cap.* 5. *num.* 5. optime Merend. *controvers. jur. lib.* 24. *cap.* 5. *n.* 20. Pax Jordan. *lucubrat. tom.* 2. *lib.* 10. *tit.* 18. *num.* 46. Coccejus *jur. controvers. lib.* 1. *tom.* 6. *q.* 10. Peregrin. *de Fideicommiss. art.* 24. *num.* 50. Fusar. *de substit. quæst.* 409. *num.* 10. Garz. *de Benefic. part.* 7. *cap.* 2. *num.* 36. Rot. *in recent. dec.* 100. *num.* 51. *part.* 5. *tom.* 1.

Non obstat allegata ab *Auctore* Lex *Nuper Cod. de Natural. liber.* ubi in fine habetur, quod in quæstionibus de statu liberorum non conceptionis, sed nativitatis tempus, si iis sit favorabile, attendi debeat. *Non obstat* (ait ex proxime allegatis Zoes. *in Codic. lib.* 5. *tit.* 17. *quæst.* 5.) *quia quum dicat inspiciendam esse qualitatem, quæ est tempore nativitatis, si ea sit Proli favorabilior, non est accipienda de qualitate ex delicto complexus, sed ea quæ causatur ex instrumentis dotalibus confectis vel ante nativitatem, vel postea, cui subjungitur supradicta decisio, ut neutiquam sit dicenda respicere qualitatem conjunctionis damnatæ, quæ uti dictum non purgatur per nativitatem Prolis eo tempore, quo conjuges esse possunt. Nam alias Imperator sibi contradiceret in dict. l. Nuper, in cujus principio ad legitimationem desiderat, ut ea in contubernio habeatur, cum qua connubium esse poterat, quæ res respicit omnino copulam, quo modo si ea damnata fuerit non procedat legitimatio, utpote deficiente uno ex requisitis.*

Posita hac sententia, hoc venire solet in 155
quæstionem, an locum habeat legitimatio per subsequens Matrimonium, si a morte primæ uxoris ad nativitatem Prolis effluxerint dies 182. in quibus concipi ea, & nasci potuit; *l.* 12. *ff. de stat. Homin. & l.* 3. §. 12. *ff. de suis & legitim. Hered.* & sic concurrerit habilitas ad matrimonium utroque tempore conceptionis, & nativitatis?

Porro negari haud potest, quod non ob- 156
stante discordia Philosophorum, & Medicorum prævaluit in jure opinio *Hippocratis*, qui 157
in libro de Partu septimestri (ab Eruditis apocrypho existimato teste Fabroto *in exercit. de tempor. Human. Part. pag. mihi* 14.) scripsit septimo mense incæpto, idest diebus 182. hominem nasci posse, ut videre est *in dict. l.* 12. *ff. de stat. Homin. & in dict. l.* 3. §. 12. *ff. de suis & Legitim. Hered.* At ponderandum est, 158
quod in jure nostro non aliter opinio hæc *Hippocratis* admissa sit, quam si is, de quo agitur, ex justo præterea Matrimonio natus sit, ut satis eruitur ex ipsa *l.* 12. *ff. de stat. Homin.* & innuunt Noodt *in Comment. ad Pandect. lib.* 1. *tit.* 6. §. *superest*, ac Bohemer. *in exercit. in Pandect. tom.* 1. *exercit.* 20. §. 12.
Ita scilicet favore Matrimonii prudenti consi- 159
lio statutum fuit, ad amputandas dissensiones, quæ perpetuo inter coniuges duraturæ essent, si Partus septimo mense a die contractus Matrimonii editus alii quam viro attribueretur.
Quapropter non est, cur nativitas tempore se- 160
ptimestri, quæ per naturam non est semper certa, & in jure unice admissa est in gratiam eorum, qui ex Matrimonio geniti sunt, extendatur ad eum, qui extra Matrimonium natus est.

Neque id novum in jure est. Favore quo- 161
que ejusdem Matrimonii receptum est, ut qui partus nascitur Marito cum Uxore cohabitante, nec manifesta impotentia præpedito, is attribuatur ipsi Marito, quantumvis Uxor sui

co-

copiam aliis fecerit, ad vulgatissimum Textum in l. Miles 11. §. Quæ propter, ff. ad l. Jul.
162 de Adult. At si extra Matrimonium genitus quis sit ex Muliere, quæ cum pluribus commercium habuit, quum cesset favor Matrimonii, nec ei partus adscribi valet, quem Mulier Patrem designavit, utut cum eodem postea Matrimonium contraxerit.

Gravior est quæstio, an ex dispensatione in radice matrimonii obtenta, post contractum ipsum Matrimonium legitimetur ad omnes effectus Proles antea nata, perinde ac si ex justo Matrimonio nata esset?

163 Invaluit distinctio, quod aut impedimentum in Parentibus ad ineundum Matrimonium erat juris divini, & dicta dispensatio in radice Matrimonii efficere nequit, ut filii nati perinde legitimentur ac si ex justis nuptiis nati essent, sed vix eis tribuit legitimationem, quæ dicitur per rescriptum, quum nequeat Summus Pontifex dispensando tollere nullitatem Matrimonii a jure divino inductam.
164 Aut vero impedimentum erat juris Ecclesiastici, rursus distinguendum est, quod videlicet si Matrimonium nec de facto præcessit, dispensatio in radice Matrimonii operatur, ut in casu præcedenti, legitimationem Filiorum natorum per rescriptum, idque quia ubi nullum præcessit Matrimonium, non est radix in
165 qua dispensetur. Sin autem de facto præcessit Matrimonium, quantumvis irritum ex dicto juris Ecclesiastici impedimento, dubium nullum esse potest, quia attenta summa, qua Summus Pontifex pollet, potestate tollendi legem Ecclesiasticam quoad omnes effectus non solum incurrendos sed & incursos, dispensatio in radice Matrimonii vim habeat plenissime legitimandi Filios natos, eodem prorsus modo ac si ex legitimo Matrimonio nati essent; Molin. de Primogenit. Hispan. lib. 3. cap. 2. n. 2. Fajard. de Legitim. per subsequ. Matrim. Torre de Majorat. Ital. tom. 1. cap. 29. §. 4. num. 28. & plur. seq. De Justis de dispensat. Matrimon. lib. 1. c. 7.
166 Nec admitti potest opinio Auctoris num. 44. quod Legitimati per subsequens Matrimonium veniant sub dispositione Hominis directa ad Legitime natos. Quum enim in his terminis qualitas legitimati tanquam proprie, & vere requisita tempore nativitatis, prædicari nequeat de Legitimatis per subsequens Matrimonium, qui nonnisi per quamdam juris fictionem habentur pro legitimis usque ab initio; hinc est quod legitimati per subsequens Matrimonium venire nequeunt sub dicta dispositione ad legitime natos directa; Merend. controv. jur. lib. 17. cap. 22. num. 18. & rursus lib. 24. cap. num. 34. Peregrin. de Fideicom. art. 24. a num. 25. ad plur. seq. Fajard. de Legitim. per subsequens Matrim. membr. 4. n. 337. Torr. de majorat. Ital. tom. 1. cap. 29. §. 9. a num. 95 ad plur. seq. Rot. in Romana Immissionis 21. Junii 1726. §. Recedere, coram bon. mem. Crispol. & in Romana Salviana 8. Maii 1728. §. Ut igitur cor. clar. mem. Calcagnin.

Legitimati per subsequens Matrimonium quoad omnes juris effectus exæquati sunt vere legitimis in his, quæ proveniunt, vel a providentia ipsius Legis, vel ab Hominis dispositione Legi tamen conformi, nequaquam vero in his, quæ dependent a dispositione Hominis, quæ a Lege recedendo unice ad vere legitimos directa est, quum in his prout in aliis materiis dispositio Hominis faciat cessare dispositionem Legis, ut ex mox allegatis optime præ ceteris differit Rot. in Romana Immissionis 21. Jun. 1726. §. Siquidem, & plur. seq. cor. bon. mem. Crispolto.

Non incongrue hic quæritur, an quæ a statutis proveniunt, attribui debeant Legis providentiæ, ita ut ad ea indiscriminatim admittendi sint Legitimati per subsequens Matrimonium?

Si sermo sit de statutis conditis a Communitate, sive Ecclesiastica, sive Laicali superiorem recognoscente, non Legis sed Hominis providentiæ attribui debent, quæ ab ipsis proveniunt, nam ea nequeunt legibus accenseri, obligantque non uti Leges, sed uti pacta; Huber. in Prælect. Jur. Roman. & Hodiern. part. 2. lib. 1. tit. 3. num. 11. Stranch. ad jus Justin. dissert. 1. thes. 9. Stryk. juridic. dis. t. 5. disp. 11. cap. 1. a num. 7. ad plur. seq. Ziegler de Jurib. majest. lib. 1. cap. 4. §. 16. Atque hinc nequeunt Legitimati per subsequens Matrimonium indiscriminatim admitti ad ea, quæ proveniunt a statutis; Eo vel maxime quod Legitimati per subsequens Matrimonium pro vere legitimis habeantur, quoad ea duntaxat, quæ proveniunt a jure communi; Add. ad Zoes. in Codic. lib. 5. tit. 27. lit. F. Fajard. de Legitim. per subseq. Matrim. membr. 4. num. 302.

FI.

FILIUS VIDUÆ NAIM.

QUis fuerit filius Viduæ Civitatis Naim a Christo e mortuis revocatus, tradit inter alios eruditissimus Clericatus parte prima *delle Spighe raccolte*, italico idiomate edita, dicens, quod vocabatur *Maternus*, ætatis viginti circiter annorum, dives & nobilis, lubricam vitam ducens cum Maria Magdalena tunc in dicta Civitate Naim commorante, solo miliario a suo Castro Magdalo distante: *Et erat mulier in Naim molliens virum ex mollitie pestis alliciendo ad libidinem*, ut tradit Victor Antiochenus, relatus ab Alberto Magno *cap. 7. in Lucam*. Mortuo, Deo sic disponente, Materno, & a Christo in vitam restituto; is Magdalenam monuit de visis horrendis suppliciis, quibus torquentur peccatores, ipsam serio exhortans ad pœnitentiam de peccatis commissis, & ad omnimodam conversionem, ut & ipse decreverat, & facto jam cæperat. Magdalena monitis, & exhortationibus *Materni* obtemperans, illico penitus contrita convolavit ad pedes Jesu Christi existentis in eadem civitate, & ad mensam accumbentis in domo Pharisæi: *Et ecce mulier, quæ erat in Civitate peccatrix, ut cognovit, quod accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti, & stans retro secus pedes ejus, lacrymis cepit rigare pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes ejus, & unguento ungebat*. *Luc. cap.* 7. 17. Et exinde uterque ad meliorem frugem vere conversi, fidelissimi sequaces facti sunt Jesu Christi, ut & fecit vidua Materni mater facta discipula, & sectatrix Deiparæ Virginis, ut notat laudatus Albertus Magnus *in cit. cap. 7. Luc.* Tandem post passionem, mortem, Resurrectionem, & Ascensionem Domini Nostri Jesu Christi a D. Petro Apostolo una cum Eucherio, & Valerio, ordinatus Maternus Episcopus, & ad convertendos Tungrenses, Colonienses, & Trevirenses, aliosque finitimos populos missus, sanctissime obiit Treviris Episcopus, & ejus festum colitur die 14. Septembris. (*a*)

FISCUS; Vide verb. *Pœna art.* 2. *n.* 7.

FORNICATIO. Vide verb. *Luxuria a num.* 3. *ad* 9. & Verb. *Pœna art.* 2. *num.* 102. 103.

FORTITUDO. Vide verb. *Virtus num.* 120.

FORUM, SEU FORUS.

NOmen Fori varias habet significationes, 1
aliquando enim in masculino, & aliquando in neutro genere ponitur. Forum in neutro genere venit a *Ferendo*, sic dictum ab eo, 2
quod controversiæ, & res venales illuc ferantur; M. Varro *l.* 1. *de lingua latina:* Calvin. *in Magno Lexico* verb. *Forum neutrius generis*. Sic dicitur Forum Boarium, Piscarium, in quo boves, vel Pisces veneunt; Calvin. *l. c.* verb. *Forum Boarium*. Forum in neutro gene- 3
re magis proprie accipitur pro districtu, seu Territorio cujusque Judicis, intra quod in facinorosos animadvertere potest; *l. Pupillus* §. *Territorium*, *ff. de verb. signific.* & post Hostiens. notat Abbas *ad Rubr. de Foro competenti*, & alii passim. Forus in masculino ge- 4
nere describitur, *quod sit exercendarum litium locus a Fando dictus, sive a Foroneo Rege, qui primus Græcis legem dedit*. Sic ad litteram in *cap. Forus* 10. *de verb. signific.* Alio nomine dicitur Tribunal, *ut l.* 1. *ff. de Judiciis*. Item Auditorium, *l. contra Pupillum*, *ff. de Re judicat*.

Forus competens idem est, ac Tribunal Ju- 5
dicis, cujus Jurisdictioni Reus, qui convenitur, subjectus existit. Notanter autem hæc Definitio Fori competentis ponitur in ordine ad Reum, quia generale est, ut Actor Forum sequatur Rei; *cap. Si Clericus* 5. *de Judice compet.* ibi: *Cum Actor Forum Rei sequi debeat;* & *cap. Cum sit* 8. *eod.* ibi: *Cum sit gene-*

(*a*) *Nota ex edit. Romana*. Hæc historia, si vera foret, quæstionem illam perantiquam, & perobscuram solveret de muliere, quam D. Lucas peccatricem appellat. Verum quum de illa nondum liqueat (nec unquam liquebit, ait Ant. Sandini in Histor. Familiæ Sacræ cap. x.) hæc ab auctore nostro proposita pura puta fabella credenda est. Alia etiam falsitatis argumenta occurrent, si auctores, qui de S. Materno scripserunt, consulas.

generale, *ut Actor Forum Rei sequatur*, & *l.*
6 *ultim. Cod. Ubi in rem actio &c.* Si Reus habet multiplicem Forum, in electione Actoris est eum, in quo maluerit, foro convenire; Glossa *in cap. Delicti* 17. *de Foro competent. vers. Ubi Domicilium*; & *l. ult. Cod. Ubi in rem actio &c.* id probans *in l. 2. §. Plane, si perfecta, ff. de judiciis*, & sic communis Canonistarum, ut testatur, & tenet Fagnan. *in*
7 *cap. Licet 20. de foro competent. num. 41.* Reus coram incompetente Judice conventus, impune non comparet opponendo exceptionem fori, dummodo tamen hæc exceptio proponatur statim ab initio ante litis ingressum, ne reo sciente, & connivente procedatur ad alia, & si videatur is in talem Judicem consensisse, ejusque personam approbasse, ac jurisdictionem prorogasse; *l. Consensisse §. 1. ff. de judiciis*, & patet hoc *in l. ult. Cod. de exceptionibus*, & amplius declarat Glossa *in cap. Exceptionem*, *vers. In dilatoriis*, *de exceptionibus*, & Abbas *ib. n.* 11. & alii.

8 Orta quæstione de competentia fori inter Judicem Ecclesiasticum, & Laicum, debet cognoscere Ecclesiasticus; sic habetur expresse *in cap. Si Judex 12. de sent. excommun. in 6.* Ubi Bonifacius VIII. loquendo de malefactore, qui captus a Judice sæculari dicit se esse Clericum, decidit aperte, & absolute, quod tunc cognitio hujus causæ spectat ad Judicem Ecclesiasticum, vocato tamen Judice sæculari, ibi: *Si Judex Laicus malefactorem captum detineat, & is se Clericum dicens ad Curiam Ecclesiasticam petat remitti, vel curia ipsa eum tamquam suum Clericum repetat a Judice ipsum inficiante Clericum, ac ob hoc minime remittendum, dubitationis hujusmodi, an scilicet sit, qui reperitur, Clericus, ad Judicem Ecclesiasticum (quia de re Ecclesiastica, & spirituali, vocato tamen Judice sæculari, vel alio, cui interest) cognitio pertinebit.* Ob quem textum adeo clarum datam conclusionem tenuit Rota *dec. 3. alias 202. tit. de senten. excommun. in novis*; & tenent Canonistæ communiter cum Glossa *ib. in princ.* ubi dicit, *quod talis Pontificia decisio est expediens, & utilis valde, & sæpissime practicatur*; & Covarruvias *Pract. Quæst. cap. 33. circa init.* recte monet, quod sit semper præ oculis habenda, & Felinus *in cap. Pastoralis num. 4. de Rescript.* advertit Lectorem, ut hujus nunquam sit oblitus; & sic Barbosa *in cit. cap. Si Judex n. 3.* Sperell. *dec. 8. Fori Ecclesiastici n. 23. & dec. 24. num. 59.* allegans alios; Julius Clarus *lib. 5. Practic. crimin. §. fin. q. 36. n. 21.* Farinacius *in appendice de Immunit. Eccles. n.* 367. & *lib. 1. Praxis criminal. q. 8. num. 33.* citans plurimos alios; Jason *in l. Ex quacumque num. 19. ff. Si quis in Jus vocatus &c.* post Anton. de Butrio *in cap. Cum non ab. 4. de Jud.* & Joan. de Imola *ibid.* subjungens, quod hoc communiter tenetur.

Quamvis sint plurimi modi sortiendi Forum, quorum multos enumerant *in cap. Licet 20. de foro compet.* Hostiens. *n. 3.* Joan. Andr. *num. 2.* & Fagnan. *num. 27.* & ad sexaginta duos recenset Speculator *in tit. de competent. Judic. §. 1.* Tamen modi ordinarii, seu speciales sortiendi forum, sunt quatuor, qui expresse enumerantur a Gregorio IX. *in cit. cap. Licet 20. de Foro competent.* ibi: *Ratione delicti, seu contractus, aut domicilii, sive rei, de qua contra possessorem causa movetur, forum regulariter quis sortitur.* Primus igitur modus specialis sortiendi forum est ratione delicti, in cujus enim Territorio quis delinquit, ejus jurisdictioni subjicitur, licet alias ei subjectus non sit; *cap. Postulasti 14. & cap. Licet 20. de foro competent. cap. De illis 1. de Raptoribus, & cap. Placuit 6. qu. 3. & Authent. Qua in Provincia, Cod. Ubi de criminibus agi oportet*, ubi sic expresse habetur: *Qua in Provincia quis deliquit, aut in qua pecuniarum, aut criminum reus sit, illic etiam Juri subjaceat.*

Delinquens, si adhuc est in loco delicti: tam respectu Personæ, quam respectu bonorum etiam alibi existentium, est de jurisdictione Judicis illius loci, in quo delictum fuit commissum, dummodo executio sententiæ, quod ad bona alibi existentia, fiat a Judice, in cujus Territorio bona condemnati existunt. Sic clare deducitur *ex cap. Postulasti 14. de foro competent.* ubi decisum habetur, quod, quando Clericus habet Beneficium in una Diœcesi in alia vero delinquit committendo crimen dignum privatione Beneficii, tunc Episcopus Diœcesis, in qua deliquit, sententiam pronunciet super Clericum privando ipsum Beneficio, & executio talis latæ sententiæ quoad privationem Beneficii fiat ab Episcopo, in cujus Diœcesi Beneficium existit, ibi: *Respondemus, quod per Episcopum, in cujus Diœcesi deliquit, sententia promulgari poterit in eumdem, sed ab eo, in cujus Diœcesi Beneficium obtinet, erit quoad illud executio facienda.* Et sic textum istum intelligit Glossa *ibid.* verb. *Executio facienda* præcisis his verbis: *Et sic ille Episcopus, cui subest illa Ecclesia istius Clerici, privabit illum per sententiam ab alio Episcopo latam*, quam sequuntur Speculator *tit. de executione sententiæ*, *§. Nunc dicendum num. 13.* verb. *Item facit*,

Abbas

Abbas *in cit. cap. Postulasti num.* 7. Reiffenstuel *lib.* 2. *decretal. tit.* 2. *num.* 48. *& sequent.* & alii passim: Atque idem decisum habetur de simili *in cap. Romana* 1. *de foro compet. in* 6. §. *Contrahentes*, ubi unus Episcopus decernit missionem faciendam in bona, quæ reus contumax in alia etiam Diœcesi obtinet, quam deinde ad illius requisitionem alter Episcopus exequitur.

3 Si delictum sit inchoatum in Territorio unius Judicis, & finitum, seu consummatum in Territorio alterius, ut si quis existens in Territorio Alexandrino explodat scopum, & occidat hominem existentem in Territorio Dertonensi, probabilius est, quod tunc tam Judex Alexandrinus, quam Dertonensis possit contra Reum procedere, & si concurrant, detur locus præventioni; Ita Abbas *in cap. Licet* 30. *de foro compet. num.* 26. Joan. Andr. *in cap. in obscuris num.* 6. §. *solutio, de Reg. Juris in* 6. Farinacius *tom.* 1. *criminal. l.* 1. *tit.* 1. *qu.* 7. *num.* 46. allegans plures alios, & inquiens, quod hæc sit veritas; Reiffenst. *lib.* 2. *Decretal. tit.* 2. *num.* 75. *&* 78. Julius Clarus *lib.* 5. *Criminalium* §. *final. q.* 38. *num.* 11. asserens ita communiter servari. Et ratio est, quia, qui explodit sclopum ex uno Territorio, & occidat hominem existentem in alio, in utroque Territorio delinquit, & utrumque Territorium ex tali delicto læditur, seu injuriam patitur, nam etiam ille jam noxius est, qui mittit lanceas, & sagittas in mortem; *cap. Sicut noxius est* 1. *de præsumptionib.* ibi: *Sicut noxius est, qui mittit lanceas, & sagittas in mortem &c.* adeoque, ne crimina maneant impunita, merito utrique Judici tribuitur ju-

4 risdictio in solidum. Fateor tamen, quod probabile etiam est, quod solus ille sit competens Judex, in cujus Territorio consummatum est delictum, & nullatenus ille, in cujus Territorio est inchoatum; Sic tenent Bartolus *in l. Libellorum num* 7. *ff. de accusat.* Felinus *in d. cap. Licet* 20. *num.* 14. Aretinus *ibid. n.* 7. quorum sententiam approbat Fagnan. *ib. n.* 3. ac probabilem censet Pirhing *lib.* 2. *Decretal. tit.* 2. *num.* 28.

Secundus modus specialis sortiendi Forum est ratione Contractus, ut si quis in alieno Territorio per se, aut per alium contrahat, vel contraxisse fingatur, eo quod in tali loco sese soluturum promiserit, possit ibidem super tali contractu conveniri; etiamsi domicilium ibi non habeat; *cit. cap. Licet* 20. *de foro compet. l. Heres absens, & l. Omnem obli-*

5 *gationem, ff. de judiciis*. Contractus tamen non accipitur hic stricte, prout esse dicitur ultro, citroque obligatorius, ut emptio, venditio, societas, juxta textum *in l. Labeo, ff. de verb. signific.* sed latissime pro omni eo, quod obligationem inducit, etiamsi obligatio nascatur ex parte unius tantum; *ut in l. omnem obligationem, ff. de judiciis, & l. Heres absens, ff. eod.* & secundum Glossam *in cit. cap. Licet vers. Ratione contractus*, Abbat. *ibid. num.* 29. Hostiens. *ibid. num.* 4. Butr. *ib. num.* 11. Fagnan. *num.* 5.

Dantur tamen plures casus, in quibus contrahentes nequeunt conveniri in loco contractus. Primo, quando inter partes contrahentes conventum fuit, ut non in loco contractus, sed alibi v. g. in loco domicilii teneantur respondere, si forsan in posterum lis oriri contingat super talem contractum, prout limitatur *cit. l. Heres absens* §. *Proinde, ff. de judiciis*. Ut enim statuitur *in Regula* 85. *Juris in* 6. *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*. Secundo, quando quis tamquam 18 Advena, & Viator contrahit in aliquo loco mox inde discessurus, & hoc scitur ab altera parte contrahente; tunc enim non tenetur ibi respondere, nisi voluerit, sed habet jus revocandi domum, seu ad forum sui domicilii; *cit. l. Heres absens* §. *Proinde, ff. de judiciis*, ubi datur hæc ratio, quia *durissimum est quotquot locis quis navigans, vel iter faciens delatus est, tot locis se defendere*. Sic enim a suscepto itinere, aliisque negotiis suis magno cum damno posset sæpe sæpius impediri. Hoc 19 autem est intelligendum de vero Advena, seu Viatore, qui habet alibi certum domicilium, non vero de Vagabundis per mundum nullibi certum domicilium habentibus, quia isti possunt conveniri, non solum in loco contractus, sed ubicumque reperiantur, ne alioquin Creditores jus suum perdant; Glossa marginalis *in cap. Licet* 20. *de foro competent. vers. aut domicilii*, & Glossa *in l. Heres absens* §. *Proinde verb. debebit, ff. de judiciis*, quam Glossam sequitur Bartolus *ibidem* §. *Quæro quid si Debitor*, Joann. Andr. *in cit. cap. Licet* 20. *de foro competent. num.* 11. Fagn. *ibid. num.* 26. Felin. *ibid. n.* 20. Pirhing *lib.* 2. *Decret. tit.* 2. *num.* 15. Reiffenstuel *ibid. num.* 46. *&* 87. Sanchez *lib.* 3. *de Matrimon. disp.* 29. *num.* 5. & alii passim. Et id desumitur *ex l.* 1. *Cod. Ubi quis, de Curiali &c. & l.* 1. *Cod. Ubi de crimin. agi oport.* juncta Glossa *ibid. in verb. Reperiuntur* de talibus Vagabundis illud vulgatum allegante: *Ubi te invenero, ibi te judicabo*: Tertio, quando agitur de contractu dotis, 20

quia pro hoc contractu, istud habetur speciale, quod non inspiciatur locus contractus, seu in quo instrumentum dotis factum est, sed locus, ubi vir habet domicilium, & in cujus domicilium etiam ipsa mulier per conditionem Matrimonii est itura, eo quod sequatur forum Mariti; *l. Exigere* 65. *ff. de judiciis*, &
21 ibi Glossa, & Doctores communiter. Excipe tamen, nisi partes contrahentes aliter inter se convenerint juxta Regulam 85. *Juris in* 6. traditam *supra num.* 17.

22 Tertius modus specialis sortiendi forum est ratione domicilii; *cap. Ex parte* 15. *& cap. Licet* 20. *de foro compet. & l. Cives*, *de Incolis lib.* 10. & hic proprie dicitur verus, & naturalis forus, ut tradunt *in d. cap. Licet*. Innoc. *num.* 3. Butr. *num.* 16. Felin. *num.* 23.
23 Fagn. *num.* 9. & alii passim. Hinc appellatione *suæ Diœcesis* in dubio intelligitur Diœcesis domicilii, seu habitationis, non autem originis, vel alia; Glossa singularis *in cap. Statutum verb. Unam dictam*, *de Rescript. in* 6. asserens sic servari in Curia Romana; Felin. *in cit. cap. Licet* 20. *de foro compet. num.* 22. citans alios; Fagn. *ibid. num.* 10. Compostell. *in cap. Nonnulli in* 4. Glossa *de Rescript.* Speculat. *in tit. cit.* §. 2. *circa princ.* Reiffenstuel
24 *loc. cit. num.* 25. & alii. Sic etiam appellatione *subditi*, seu *subjecti* in dubio venit duntaxat *subditus*, vel *subjectus* ratione domicilii; *arg. l. Cives*, *Cod. de Incolis lib.* 10. & sic Glossa *in cap. Nuper*, *verb. Absolutio de sentent. Excomm.* & Glossa *in Clement.* 1. *verb. subditus*, *de foro compet.* quam ibi omnes sequuntur, teste Fagn. *in cit. cap. Licet n.* 10.

25 In foro domicilii, potest quis conveniri etiam pro delictis alibi commissis; *l. Sciens*, *Authent. Quæ in Provincia*, *Cod. Ubi de crimin. agi oportet*; ac pro contractibus alibi gestis; *cap. Delicti* 17. *de foro compet.* & super rebus alibi sitis; *l. ultim. Cod. de Præscript. long. tempor.* Et sic tenent Abbas *in cap. Si quis Clericus* 1. *num.* 6. *in cap. Cum contingat* 13. *& cap. Licet* 20. *num.* 38. *de foro compet.* Felin. *in cit. cap. Licet num.* 23. Fagn. *ibid.*
26 *num.* 12. Reiffenst. *loc. cit. n.* 28. & alii. Judex domicilii potest procedere contra subditum, nedum præsentem, sed etiam absentem, & ubicumque existentem, nam potest ab ipso citari quoad omnes effectus, scilicet ut procedat contra eum, vel ad missionem in possessionem, vel ad condemnationem, si status causæ patiatur, quia ubicumque sit, ejus subditus remanet, & citatio decernitur in proprio Territorio ipsius Judicis, licet nuntius exequatur extra Territorium; nam actus nuntii citationem exequentis, ut citatus futuræ litis notitiam habere possit, est nudum duntaxat ministerium executionis, & non actus jurisdictionis, & ideo potest exerceri extra Territorium, ut notatur *in cap. Novit*, *de offic. Legati*, *& in cap. Romana* §. *Contrahentes*, *de foro competenti in* 6. *& in l. omnes*, *verb. Verum si appar. Cod. de Episc. & Cler.* & tenent Hostiens. & Joan. Andr. *in cap.* 7. *de raptor.* Abbas *in cit. cap. Licet* 20. *de foro competent.* Fagnan. *ibid. num.* 12. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 32. & alii.

Habens domicilium habitationis æqualiter in duobus locis, eo quod utrobique æqualiter per anni decursum commoretur, tunc in utroque loco censetur sortiri forum, & utrobique potest conveniri; Colligitur *ex cap. Ex part.* 15. *de foro compet.* & tenent Glossa *ib. verb. Andegavensi*, Abbas *ib. num.* 8. & alii passim Doctores, teste Reiffenstuel *loc. cit. num.* 42. & concordat textus *in l. Labeo*, *& l. Assumpto* §. *fin. ff. Ad municipalem*. Mutatio domicilii non perimit instantiam coram Judice illius domicilii jam cœptam, textu expresso *in cap. Proposuisti* 19. *de foro compet.* ibi: *Proposuisti nobis, quod quidam subditus tuus ad petitionem cujusdam adversarii sui a te legitime citatus ad causam, quia postmodum jurisdictionis alterius esse cœpit, tuum intendit judicium declinare. Porro tuæ prudentiæ dubium esse non credimus, quod is in prædicta causa jus revocandi forum non habet, quasi ab alio jam præventus.* Unde clare patet ex textu, quod legitime citatus coram hujusmodi Judice citante causam prosequi debet, non obstante, quod post citationem mutaverit domicilium; *Communis*.

Quartus modus specialis sortiendi forum est ratione rei, de qua contenditur. Unde coram illo Judice, in cujus territorio res religiosa existit, vel illius possessio habetur, potest quis conveniri, textu expresso *in cap. Licet* 20. *de foro compet.* ibi: *Ratione .... rei, de qua contra possessorem causa movetur ... forum regulariter quis sortitur*, & concordat *cap. Sane* 3. *eod. & l.* 1. *cum seq. Cod. Ubi in rem actio*. Et hoc procedit, sive res sit immobilis, sive mobilis, *l. Quod legatur* §. *Si autem*, *ff. de foro compet.* & *l. ult. Cod. Ubi in rem actio*; Ita Glossa *in cit. cap. Licet* 20. *de foro compet. verb. contra possessorem*, Innocent. *ib. num.* 1. Hostiens. *num.* 5. Fagnan. *ibid. num.* 20. & alii passim.

Præter quatuor supra recensitos speciales modos

modos sortiendi forum, datur quoque alius modus generalis sortiendi forum, videlicet ratione communis patriæ, vel communis Superioris in Romana Curia. Roma enim communis est Patria; *l. Roma, ff. Ad municip.* & Ecclesia Romana omnium Ecclesiarum Mater est, & Magistra; *cap. Licet 20. de foro compet.* & Papa est Judex ordinarius singulorum; *cap. Cuncta per mundum 9. q. 3.* Unde quilibet non solus Clericus, sed etiam Laicus potest super Ecclesiasticis, ac spiritualibus causis conveniri coram Summo Pontifice, seu in Curia Romana, ibique conventus non habet jus declinandi forum, licet ibi non delinquat, nec contrahat, nec habeat domicilium, seu possessionem alicujus rei; *Est communis*, & est sic expresse decisum *in cap. Licet 20. de foro compet.* ibi: *Licet ratione delicti, seu contractus, aut domicilii, sive rei, de qua contra possessorem causa movetur, quibus forum regulariter quis sortitur, Episcopus vester apud Sedem Apostolicam conventus non fuerit. Quia tamen omnium Ecclesiarum mater est eadem, & Magistra, rite compelli potuit, ut ibi suis adversariis responderet.* Papa enim, ut jam fuit dictum, est Judex ordinarius singulorum; *cit. cap. Cuncta per mundum 9. q. 3.* & totus mundus est sibi Territorium quo ad causas spirituales, ut patet ex auctoritate per Christum sibi demandata, *Matth. 6.* ibi: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis*, & concordat *cap. Duo sunt 10. & cap. Si Imperator 11. dist. 96. & cap. Solitæ, de majorit. & obedient.* cum similibus.

32 Neque dispositioni dictæ Decretalis *in cap. Licet*, qua deciditur, ut quilibet in Romana Curia conveniri possit super Ecclesiasticis, & spiritualibus causis, fuit quidpiam derogatum per Concil. Trid. *sess. 24. cap. 20. de reform.* quamvis ibi statuerit, quod *causæ omnes ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, etiamsi Beneficiales sint, in prima instantia coram Ordinariis locorum duntaxat cognoscantur; atque omnino saltem infra biennium a die motæ litis terminentur.* Sub illis enim verbis: *Coram Ordinariis locorum duntaxat cognoscantur*, non solum ut optime respondet Fagn. *in cit. cap. Licet num. 25.* comprehenditur Ordinarius loci domicilii, sed etiam Ordinarius cujusque loci, ubi quis ex Juris Præscripto forum sortitur, sive id contingat ratione originis, vel Beneficii; *cap. Cum nullus, de tempor. ordin. in 6.* sive ratione delicti, contractus, ac rei litigiosæ; *cap. 1. de privileg. in 6.* & consequenter comprehenditur etiam Ordinarius loci Romanæ Curiæ, cum in ea quilibet non solum Clericus, sed etiam Laicus in causis Ecclesiasticis, & spiritualibus forum sortiatur, & Papa sit Ordinarius singulorum, ut dicit Glossa *final. in cap. Licet 20. de foro competent.* & totus mundus sit ei territorium, ut jam dictum est *supra n. 31.* per Jura ibi citata.

Fori privilegio quinam gaudeant; Vide 33
verb. *Clericus*, *art. 2.* Per privilegium fori in- 34
telligitur illud, vi cujus quis exemptus est ab omni potestate, & jurisdictione fori sæcularis, adeo ut non possit amplius a Judice sæculari in judicium trahi, carcerari, vel puniri, sed duntaxat a Judice Ecclesiastico, ut colligitur *ex cap. Si imperator 11. dist. 96.* & sic tenet *communis Doctorum*. Hoc fori privilegio gau- 35
det Clericus, non obstante irregularitate contracta ob homicidium; *Sac. Congreg. Immun. in Alatrina 13. Augusti 1658. lib. Decret. Rocci pag. 112.* Etiamsi Clericus non habeat requisi- 36
ta S. Concil. Trid. remittendus est Episcopo illum repetere volenti; *Sac. Congreg. Immun. in Tudertina 12. Septembr. 1645. lib. 3. Decr. Pauluc. pag. 262.* Clericu. gaudet privilegio fo- 37
ri quoad personam, etiamsi post delictum, & processum Clericatum assumpserit; *ead. Sacr. Congreg. in Regien. 28. Maii 1626. lib. 1. Decret. Paul. pag. 2. & in Januen. 16. Decembr. 1642. lib. 3. Decret. Paul. pag. 191.* Cleri- 38
cus successor Laici non ligatur instantia inchoata coram Judice Laico; *ead. Sacr. Congr. in Nullius 27. Septembr. 1632. lib. 2. Decret. Paul. pag. 140. & in Hyeracen. 12. Octob. ejusdem anni 1632. lib. 2. Decr. Paul. pag. 142.* Clericus provocans Fratrem Laicum ad divi- 39
sionem, convenire debet coram Judice Laico, uti Judice Rei conventi; *ead. Sacr. Congreg. in Nullius 9. Octobris 1635. lib. 2. Decr. Valdem. pag. 235.* Clericus laudatus non potest de- 40
clinare forum Judicis Laici, quando sententia dirigitur contra Laicum laudantem, secus si dirigatur contra Clericum laudatum; *eadem Sacr. Congregat. in Bojanen. 4. Septemb. 1640. lib. 3. Decr. Paul. pag. 128.*

Filius legitimus Clerici ante Clericatum su- 41
sceptus gaudet privilegio Fori durante vita Patris; *Sacr. Congr. Immun. in Callien. 18. Martii 1631. lib. 2. Decret. Paul. pag. 99.* Et licet 42
gaudeat privilegio fori, non ideo est incapax Officiorum Communitatis; *ead. Sac. Congreg. in Urbanien. 13. Jun. 1640. lib. 3. Decret. Paul. pag. 120.* Verum filii Clericorum non gaudent 43
post mortem Patris privilegio fori; *ead. Sacr. Congr. in Bisignan. 28. Novemb. 1653. lib. 5. Decr.*

44 Decr. Paul. pag. 24. Filius Clerici Græci, qua-
tenus sit legitimus, vivente Patre, gaudere
debet privilegio fori; ead. Sacr. Congr. in Hy-
druntina 29. Septemb. 1624. lib. Scripturarum
vet. pag. 39. & in Cassanen. 21. Mart. 1645.
45 lib. 3. Decr. Paul. pag. 247. Filii Græcorum
Ritus Græci redeuntes ad convivendum cum
Matribus Viduis gaudere debent privilegio Fo-
ri; ead. S. Congr. in Nullius S. Mariæ del pa-
tire 15. Maii 1628. lib. 2. Decret. Altoviti pag.
46 1546. Fori privilegio gaudet ille, cui reserva-
ta fuit pensio Ecclesiastica, cum ad hunc effe-
ctum pensionem obtinens habeatur pro Cleri-
co; Sacr. Congr. Conc. teste Didaco Narbona de
ætate ad humanos actus requis. ann. 14. qu. 59.
num. 10. & Armendar. in addit. ad recop. le-
gum Navarræ lib. 2. tit. 19. de Foro compet.
47 num. 3. & 7. Etiamsi non incedat in Habitu,
& Tonsura; ead. Sacr. Congr. Conc. apud Ni-
col. Garciam de Benefic. part. 1. cap. 6. n. 70.
& novissime ead. Sacr. Congr. Conc. in Portu-
galen. 10. Apr. 1622. apud Barbos. de Offic. &
potest. Episcop. part. 3. alleg. 57. num. 151. &
in summa Apostolicar. decis. verb. Fori privile-
gium n. 7.
48 Fori privilegio gaudent Protonotarii Hono-
rarii, etiamsi Ecclesiæ non inserviant; Sacr.
Congr. Conc. sub die 9. Jul. 1626. nec servitio
alicujus Ecclesiæ adscripti sint, dummodo in
habitu Clericali incedant; ead. Sac. Congreg.
in Toletana 27. Mart. 1632. quam refert Bon-
fadin. in Thesauro Ecclesiast. dec. resol. 17. n. 20.
49 Fori privilegio gaudet de præsenti Laicus pro
tempore, quo fuit Clericus; Sacr. Congr. Im-
mun. in Nullius Garroli 9. Septemb. 1631. te-
50 ste Bonfadin. dict. resol. 17. num. 25. Fori pri-
vilegio gaudet Clericus, qui ante carceratio-
nem reassumpserat habitum; Sacr. Congr. Im-
mun. in Rossanen. 18. Mart. 1631. apud Bon-
51 fad. dict. resol. 17. num. 24. Equites Regulares
quorumcumque Ordinum Militarium gaudent
Fori privilegio; Sacr. Congr. Immun. in Assi-
sien. d. mense Decemb. 1627. in qua annuen-
te Sanctissimo mandavit Placidum Bentium
Equitem Christi ad Forum Ecclesiasticum esse
reimittendum, de qua meminit Sperell. dec. 2.
num. 12. Ead. Sacr. Congr. in Mantuana 25.
Septemb. 1617. censuit Equitem Religionis Con-
stantinianæ inquisitum, & carceratum a Mi-
nistris Ducalibus consignari Episcopo Mantua-
no una cum originali processu facto, quam-
vis nullo, qui ut delegatus causam cognoscat,
audito Procuratore Ducali, & facta consigna-
tione, ut supra, mandavit, quod Dux absol-
veretur, & omnes complices ab Episcopo,
apud Sperell. dec. 2. num. 120. Barbos. in Sum-
ma Apostol. dec. verb. Eques Regularis, n. 4.

Fori privilegio non gaudent illi, qui in ac-
cendendis lampadibus; & aperiendis Ecclesiæ
portis deserviunt; Sacr. Congr. Episcop. & Re-
gul. sub die 28. Januar. 1603. apud Barb. in
Summa Apostolic. decis. verb. Fori privilegium
num. 19. Filius Cancellarii Curiæ Episcopalis
non gaudet privilegio Fori; Sacr. Congr. Im-
mun. in Interamnen. 1. Februar. 1661. lib. decr.
Rocci pag. 213. Filius Titii quondam Fiscalis
Curiæ Episcopalis non gaudet privilegio Fori;
ead. Sac. Congr. Immun. in Balneoreg. 8. Apr.
1642. lib. 3. decr. Paul. pag. 172. Filius, seu
Nepos subaffictuarii bonorum mensæ Episcopa-
lis non gaudet privilegio Fori; ead. Sac. Con-
greg. Immun. in Ravennat. 28. Januar. 1681.
lib. 2. decr. Altov. pag. 2146. Filii Colonorum
Ecclesiasticorum, etiamsi sint partiarii, non
gaudent privilegio Fori; ead. Sacr. Congr. Im-
mun. in S. Agathæ Gothorum 4. Jun. 1630.
lib. 2. decr. Paul. pag. 41. Attamen Filii Co- 5
lonorum Partiariorum Mensæ Episcopalis, &
alii de eorum Familia inhabitantes cum eis-
dem Colonis, & bona ejusdem Mensæ colen-
tes, gaudent privilegio Fori, prout gaudent
ipsi Coloni; ead. Sacr. Congr. Immun. in Ur-
bevetana 6. Mart. 1635. lib. 2. decr. Paul. pag.
222. in Civitatis Ducalis 13. Jul. 1638. lib. 3.
decr. Paul. pag. 65. in Interamnen. 16. Julii
1641. d. lib. pag. 151. in Agnanina 27. Dec.
1679. lib. 2. decr. Altov. pag. 1000.

Pro complemento verbi Fori notandum, 58
quod sæpe per Forum intelligitur Judicium,
Jurisdictio, Potestas. Et in hoc sensu dicitur,
quod aliqua causa pertineat ad Forum Eccle-
siasticum, si pertineat ad Judicium, Jurisdi-
ctionem, seu Potestatem Ecclesiasticam, &
quod aliqua spectet ad Forum sæculare, si per-
tineat ad Judicium, Jurisdictionem, & Pote-
statem sæcularem, & quod aliqua sit mixti
Fori, si pertineat ad utramque Jurisdictionem,
seu Potestatem. Causa mixti Fori dicitur il- 9
la, quæ in utroque Foro tam Ecclesiastico,
quam Laicali tractari potest, ita ut detur lo-
cus præventioni, Sic colligitur ex cap. Sunt
quædam 23. q. 5. & c. 1. de Offic. Ordin. ac
notat Sac. Congr. Immun. in Sorana 18. Febr.
1631. apud Pignatell. tom. 5. consult. 2. n. 58.
Sic causa mixti Fori est, quando persona est
Sæcularis, & pœna statuta est a Jure Canoni-
co, & tunc datur locus præventioni; Sperell.
dec. 9. La Croix lib. 4. num. 1412. Florenti-
nus, Delbene, & alii: Unde causa rixæ secu- 6
tæ inter Mulieres in Ecclesia spectat ad Gu-
ber-

bernatorem stante præventione reali; *Sac. Congreg. Immun. in Signina* 17. *Jun.* 1663. *lib. decret. Rocci pag.* 496. Punitus ab uno Judice
51 super crimine mixti Fori non potest amplius regulariter accusari, ac puniri in altero Foro, quia nec Deus judicat bis in idipsum; Nahum *c.* 1. *& cap. Sunt plures §. Auctoritas, de pœnit. dist.* 3. Nec de delicto unius hominis sæpius quæritur, *cap. de his criminibus* 9. *de Accusat.* Simulque bona fides non patitur, ut semel exactum, iterum exigatur; *Regul.* 83. *Juris in* 6. Et sic tenent Abbas *in cap. Tuæ n.* 5. *de Procurator., & cap. Cum sit generale num.* 1. *de foro comp.* Covarruvias *lib.* 2. *var. resol. c.* 10. *num.* 6. Barb. *in cap. Felicis num.* 38. *de pœnis in* 6. & alii ab his citatis.

52 Forum aliud dicitur externum, sive *Forum Fori*, in quo tractantur causæ in ordine ad externam gubernationem Reipublicæ, sive Ecclesiasticæ, sive Sæcularis; & aliud internum, sive *Forum poli*, seu *Conscientiæ*, quod intus in mente hominis, ubi conscientia est, exer-
53 cetur; *Communis*. Forum internum aliud dicitur *Pœnitentiæ*, in quo aliquid geritur interveniente Sacramento Pœnitentiæ, sive Absolutione Sacramentali. Et aliud non Pœnitentiæ, in quo aliquid geritur sine Sacramento Pœnitentiæ, uti si aliquis extra Sacramentum absolvatur a Censura, vel Reservatione peccati. Unde ex his patet, Forum *Pœnitentiæ*, & *Conscientiæ* non esse idem. Nam Forum *Conscientiæ* est quid commune Foro Sacramentali, & non Sacramentali. Forum autem Pœnitentiæ comprehendit solum Forum Sacra-
54 mentale; *Communis*. Forum contentiosum dicitur ex eo, quod in illo contendatur, seu litigetur. Unde illud dicitur deductum ad Forum contentiosum, super quo ad Judicem jam delato facta est contestatio litis; *arg. cap. Ex parte* 10. *de verbor. significat. Communis*.

Additiones ex aliena manu.

Libet paucis differere de Foro dumtaxat Ecclesiastico competenti.

55 Forum Ecclesiasticum competens est vel ratione causarum, vel personarum. Si ratione causæ forum Ecclesiasticum fundatum est, rario haud habetur Personarum; Christianus Michael Bohnius *de Laicis For. Eccles.*

56 Causæ ad Forum Ecclesiasticum spectantes vel sunt Civiles, vel Ecclesiasticæ, vel mixtæ.

Causæ civiles etsi regulariter ad Forum Ecclesiasticum haud pertineant, C. 7. *Qui filii sint legitim.* ex accidenti tamen pertinere pluribus modis ad ipsum queunt.

I. *Ratione peccati* circa causam civilem sub 67
prætextu juris commissi, vel committendi, adeoque præcavendi. Quem in finem quicumque Laici denunciari possunt judicio Ecclesiastico, ut præcaveatur, ne sub prætextu juris peccatum committatur. Pone esse statutum, quod præscribens sive cum bona, sive cum mala fide tutus sit. Adversus eum, qui cum mala fide præscripsit, nullum in Foro sæculari suppetit rimedium. At denunciari hic potest Foro Ecclesiastico, ne sub prætextu juris committat peccatum. Vide alia exempla apud Felin. *in c.* 13. *n.* 5. *& seq. de Judic.* tum apud Scacc. *de Judic. lib.* 1. *c.* 35. *n.* 4. Denunciatio hæc dicitur evangelica, &, ut vides, introducta est, ut Judex Ecclesiasticus imploratus super quacumque causa procedere queat, si peccatum imminere videatur. Scripsit contra eam Thomasius *in dissertat. de usu practic. denunt. evangel.* At ex ipsis protestantibus ipsam tuentur Brunemann. *Jur. Eccles. lib.* 3. *cap.* 6. §. 9. & de Jena *in tract. de denunc. evangel.*

II. *Ratione denegatæ justitiæ*. Si enim Judex 68
laicus suo desit officio, nec integram justitiam administret, de causa cognoscere potest Judex Ecclesiasticus, ut supplere possit defectum Judicis sæcularis; *Cap.* 6. *de For. compet.* ibique Gonzal. *num.* 5. Sed an denegata justitia a Judice Ecclesiastico de causa cognoscere queat Judex laicus, magna controversia est. At contrariis confutatis negativam tenent sententiam Gonzal. *in cap.* 17. *fer. per tot. de Judic.* Ansald. *de Jurisdict. part.* 3. *cap. unic. tit.* 21. aliique.

Addi III. possunt causæ de omnibus, & 69
quibuscumque negotiis, quibus juramentum accessit; *c.* 13. *de Judic. & cap.* 3. *de For. compet. in* 6.

Causæ Ecclesiasticæ vel sunt civiles, vel 70
criminales. Civilium nomine veniunt quæcumque causæ de Rebus spiritualibus, vel annexis spiritualibus, inter quas juspatronatus eminet; *cap.* 3. *de Judic.* Cognoscere de iis debet Judex Ecclesiasticus, tum in petitorio, tum in possessorio si reus sit clericus; Barbos. *Jur. Eccles. univ. cap.* 39. *num.* 73. *& seq.* Wiestner. *in decretal. lib.* 2. *tit.* 12. *num.* 116. Quod si Reus sit laicus, cognoscere & de ipsis in possessorio debet Judex Ecclesiasticus, si titulus quoque edendus, vel saltem colorandus; Oliva *de For. Eccles. part.* 1. *quæst.* 8. *nu.* 58. *& seq.* Sperell. *dec.* 8. *n.* 25.

Criminalium vero nomine veniunt causæ de 71
delictis Ecclesiasticis, ut sunt delicta Hæreseos, Schismatis, Apostasiæ, Simoniæ &c. de qui-

quibus & Judex Ecclesiasticus debet cognoscere.

72 Causæ mixti fori illæ sunt, quæ tam coram Judice Laico, quam coram Judice Ecclesiastico agitari queunt, itaut operetur præventio. Ad eas referuntur causæ miserabilium personarum; *c.* 26. *de verb. signif. in fin.* licet alii contradicant *ob c.* 11. *de For. compet.* Confer tamen Oliv. *de For. Eccles. part.* 3. *quæst.* 40. Item contractuum usurariorum; Werber. *de Jur. Consist. cap.* 27. *sect.* 19. concubinatus, adulterii, stupri incestus, & aliorum delictorum carnis; Tondut. *de prævent. part.* 2. *cap.* 28. tum aliorum criminum, turbationis scilicet sacrorum, violationis festorum &c.

73 Hactenus de Foro Ecclesiastico competente ratione causarum. Agendum nunc de Personis, quæ ei subjiciuntur in causis civilibus.

74 Ei subjiciuntur Clerici cujuscumque generis, & ita quidem, ut nec per prorogationem voluntariam, tametsi juramento confirmatam, queant Judicis sæcularis cognitioni se se subjicere; *cap.* 12. *de For. competent.* nec reconveniri queant coram eodem Judice sæculari; *c.* 12. *eod. tit.* Cæterum quoad Clericos, qui nondum sacris ordinibus sunt initiati, *Concilium Tridentinum* ita statuit: *Fori privilegio non gaudent Clerici prima tonsura initiati, aut etiam in minoribus ordinibus constituti, nisi Beneficium Ecclesiasticum habeant, aut Clericalem habitum, & tonsuram deferentes alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviant, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel Universitate licentia Episcopi quasi in via ad majores ordines versentur.*

75 Extensum autem est hoc privilegium Clericorum ad totam Familiam ipsorum. Quinam autem veniant sub Familia Clericorum explicant Klock *vol.* 1. *consil.* 30. *num.* 45. Bruneman. *Jur. Eccles. univers. lib.* 3. *c.* 1. §. 12. Illud tamen certum est, non venire Famulos conductos; Gonzal. *in cap.* 10. *n.* 3. *& sequ. de Offic. Archidiac.* Barbosa *Jur. Eccles. univers. lib.* 1. *cap.* 46. §. 2. *n.* 57.

76 Item extensum est ad servos dotales Ecclesiarum; Gonzal. *in cap.* 10. *num.* 4. *de offic. Archidiac.* Stamm. *de servit. personal. lib.* 11. *cap.* 7. *num.* 6. & conveniunt de hodiernis etiam servis dotalibus Ziegler. *de dot. Eccles. cap.* 12. §. 39. Schilter. *in Prax. Juri. Roman. exerc.* 6. §. 74. *in fin.*

77 Et in aliquibus locis extensum est præterea ad Scholarum Publicarum Præceptores.

78 Nota hic, quod hoc privilegium Fori est immutabile, quum Clerici, qui characterem receperunt, laicorum sortem induere nullo modo queant, sed etiam depositi vel suspensi Clerici maneant, & privilegio Fori fruantur; Gonzal. *in cap.* 10. *num.* 11. *de Judic.* Wiestner *in decretal. tit. de Pœnis num.* 7. Quod si vero degradatio solemnis accessit, tum demum in laicalem conjiciuntur statum, & brachio sæculari traduntur, & privantur omni Fori privilegio; *c.* 2. *de Pœnis in* 6.

Tum nota, Forum Ecclesiasticum prædominari, si vel maxime in una eademque causa Clericus cum Laico sit conveniendus, cum continentia causæ non sit dividenda, & hoc modo dignius Forum, quale est Ecclesiasticum, sit præferendum; Berlich. *part.* 2. *decis.* 220. *n.* 24.

Cæterum non aliter Clerici Fori privilegio gaudent quam si Reorum vices teneant. Sin autem conveniant Laicum, coram Judice Laico litigare tenentur; *cap.* 5. *de For. compet.* quum Actor sequi debeat Forum Rei. Facile autem est & hoc decidere, an Clerici moto concursu Creditorum, tum *ex l. diffamari*, conveniri queant coram Judice sæculari. Vide tamen Stryk. ad Brunemann. *tract. de concurs. Credit. c.* 1. §. 2. & Mev. *part.* 4. *decis.* 213. Quid si denuncianda sit lis Clerico, qui de evictione tenetur? Vide Burgund. *de evict. c.* 67. *n.* 3. *& seq.*

Nec Clerici aliique gaudent privilegio Fori, quum non principaliter lis primum contra eos movetur, sed jam mota contra eos continuatur, idque quia litis pendentia haud mutatur per intervenientem mortem Rei; Oliva *de For. Eccles. part.* 3. *quæst.* 24. *n.* 25.

In causis criminalibus Clerici quoque subjiciuntur Foro Ecclesiastico, de quovis crimine conveniantur, nec aliter ad Forum sæculare trahendi sunt, quam ut supra diximus postquam degradati fuerint. Quod si dubitetur utrum delinquens sit Clericus, an laicus, cognitio ad Judicem Ecclesiasticum spectat; Oliva *de For. Eccles. part.* 3. *quæst.* 20. *n.* 64.

Sunt tamen & alii casus, in quibus Clerici Fori privilegium in criminalibus amittunt; veluti si Clerici sint Assassini, vel eorum fautores, & submissores; *cap.* 1. *de Homicid. in* 6. si in habitu sæculari inventi fuerint delinquentes; *cap.* 1. *de Apost.* si post delictum commissum Clericatum susceperint in fraudem Legis; Corvin. *de Person. & Benefic. Eccles. lib.* 3. *c.* 22. *n.* 9. Barbosa *Jur. Eccles. univ. lib.* 1. *cap.* 39. §. 2. *n.* 69. *& sequent.*

FRAN-

FRANCHITIÆ.

1 FRanchitia Ecclesiasticorum non potest, nec debet reduci: *Sacr. Congregat. Immun. in Aquilana* 5. *Martii* 1641. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 138.

2 Quare nihil innovandum est circa diminutionem Franchitiæ Clericorum, sed servandum est solitum; *ead. Sac. Congr. Immun. in Sulmonen.* 10. *Januar.* 1639. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 84. Hoc idem dicitur de Franchitiis Monialium; *ead. Sac. Congregr. in Sarnen.* 7. *Maii* 1658. *lib. decr. Rocci pag.* 89.

3 Ecclesiastici gaudent Franchitia, non obstante transactione, quæ ex defectu Beneplaciti Apostolici est omnino irrita, & non confirmanda; *ead. Sacr. Congreg. Immun. in Cosentina* 21. *Septemb.* 1633. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 171.

4 Episcopus quamvis absens debet gaudere Franchitia pro fructibus suorum bonorum; *ead. Sac. Cong. Immun. in Agrigentina* 20. *Februar.* 1629. *lib.* 1. *decr. Paul. pag.* 124.

5 Sic Clerici quacumque de causa absentes gaudent Franchitia sibi competente; *eadem Sac. Congreg. Immun. in Biselien.* 25. *Maii* 1638. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 61. *in Bojanen.* 30. *Junii* 1643. *ibi*, *pag.* 283. *in Aquilana* 31. *Decemb.* 1667. *lib.* 1. *decret. Altovit. pag.* 187. *in Nullius Altamuræ* 7. *Maii* 1672. *ibi*, *pag.* 686. *in Juvenacen.* 16. *Novemb.* 1688. *lib. decret. Martelli pag.* 369.

6 Amplia I. Etiam pro tempore, quo Clerici fuerunt negligentes illam petere a Gabellariis, qui hoc ignorantes non dederunt exitum Communitati pro ipsius bonificatione; *eadem Sacr. Congreg. Immun. in Nullius Terlitii* 16. *Nov.* 1688. *lib. decret. Martelli p.* 369.

7 Amplia II. Quamvis absuerint ob metum Inquisitionis. *Ibidem*.

8 Amplia III. Quamvis absentes non incedant in habitu, & tonsura, ac velut Laicis inserviant personis privatis. *Ibidem*.

9 Amplia IV. Quamvis absentes causam carcerationis secutæ de Ordine A. C. *in ead. Terlitii* 21. *Januar.* 1676. *lib.* 1. *decret. Altovit. pag.* 1200.

10 Amplia V. quoad absentem ob periculum vitæ; in *eadem d. lib. pag.* 1486. *anni* 1677.

11 Amplia VI. Quamvis absentes ratione peregrinationis ad Annum Sanctum, pro tempore tamen dictæ peregrinationis; *Bituntina* 12. *Junii* 1675. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 1108.

Pariter debentur absenti causa studii; *Materanen.* 7. *Maii* 1704. *lib.* 3. *decr. Vallem. pag.* 579. & 25. *Junii D. A.* & *l. p.* 589. *Bovinen.* 22. *Jun. D. A.* & *l. p.* 582. 12

Item absenti ex causa infirmitatis; *Salernitana* 10. *Maii* 1704. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 580. 13

Item absenti qui docet cantum Gregorianum; *Materanen.* 4. *Junii* 1704. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 585. 14

Tandem Franchitiæ debentur Ecclesiasticis absentibus studiorum causa, vel ob lites pro capitulo, aut pro suis bonis Ecclesiasticis; *Juvenacen.* 31. *Julii* 1774. *lib.* 1. *decret. Alt. pag.* 975. *Montis Casini* 18. *Junii* 1680. *lib.* 2. *decr. Alt. pag.* 1988. *Nullius Castellanetæ* 12. *Januarii* 1694. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 99. *Oritana* 12. *Decembris* 1694. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 271. 15

Porro Gabellarii, qui debent bonificare Franchitias Ecclesiasticis forensibus, sed commorantibus in loco Terlitii, tenentur bonificare etiam Ecclesiasticis concivibus, qui eodem tempore sunt absentes ex quacumque causa; *Juvenacen.* 16. *Novemb.* 1688. *lib. decr. Mart. pag.* 369. *Terlitii d. die pag.* 370. 16

Limita tamen, dummodo tempore absentiæ alibi iis bonificata non fuerit Franchitia; *Lycien.* 8. *Decembris* 1688. *libr. decr. Martelli pag.* 385. & 29. *Novembris* 1692. *l.* 1. *decr. Vall. pag.* 5. *Bitecten.* 28. *Martii* 1693. *l.* 1. *decret. Vall. pag.* 33. *Ruben.* 18. *Julii* 1700. *l.* 2. *decr. Vall. pag.* 301. 17

Sic Clerico, qui per annos quindecim a Patria absuerat, & interim nesciebatur an viveret, non debetur Franchitia; *Melphien.* 31. *Jan.* 1703. *l.* 3. *decr. Vall. pag.* 471. 18

Franchitia non debetur Sacerdoti pro bonis in Territorio loci, ubi non moratur, sed ubi moratur; *Tranen.* 2. *Decemb.* 1670. *l.* 1. *decr. Alt. pag.* 502. 19

Sic Clericus Advena habens domicilium in alia Diœcesi, ibidem debet frui Franchitia Farinæ, non obstante decreto, vel sententia Curiæ Episcopalis contra Clericos Advenas; *Salernitana* 4. *Septemb.* 1703. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 515. 20

Similiter Franchitia competit Clerico in loco sui domicilii a multis annis, non in loco suæ originis, & in quo ordinatus fuit; *Lycien.* 21. *Jan.* 1687. *l. decr. Martelli pag.* 40. 21

Asserta consuetudo, quod Clericis absentibus competat medietas Franchitiæ Farinæ, pro- 22

probanda est intra terminum sex mensium ab Episcopo præfixum ; *Motulen.* 5. *Maii* 1699. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 218.

23 Franchitia debetur Clericis in ea quantitate, quam usquemodo habere consueverunt etiam respectu colentium bona Ecclesiæ, & Beneficiorum, ac Patrimonialia, necnon respectu Custodum animalium, tam Ecclesiæ, quam Clericorum, quos quidem colentes, & Custodes Sac. Congreg. censuit non teneri solvere Gabellam dictam *del Foro* ; *Bovinen.* 21. *Jun.* 1644. *l.* 3. *decr. Paulucci pag.* 229.

24 Unde Episcopus circa Franchitias Ecclesiasticorum curet omnino servari consuetudinem solitam, nec permittat quid innovari in eorum præjudicium ; *Thelesina* 24. *Maii* 1670. *l.* 1. *decr. Alt. pag.* 434.

25 Apocha remissionis Franchitiæ Molituræ, seu *del Macinato*, quamvis ad tempus factæ ab Ecclesiasticis in favorem Communitatis laicalis, non sustinetur ; *Cathacen.* 3. *Decemb.* 1686. *l. decr. Mart. pag.* 15.

26 Nullo modo annuendum est petitioni Ecclesiasticorum circa remissionem partis Franchitiæ ad septennium in favorem Communitatis ; *Caven.* 24. *Maii* 1644. *l.* 3. *decret. Pauli pag.* 229.

27 Non est concedenda facultas Capitulo, & Clero donandi medietatem Franchitiæ, qua Personæ Ecclesiasticæ fruuntur ; *In una Sancti Marci* 12. *Decembris* 1645. *l.* 3. *decret. Paul. pag.* 268.

28 Sacra Congregatio censuit, Capitulum, & Presbyteros Terræ Carovineæ, qui medietatem Franchitiæ Farinæ absque facultate Sacr. Cong. mutuam dederunt Communitati in subsidium Universitatis, & pauperum, non incurrisse Censuras, attentis circumstantiis in casu, de quo agitur ; at Episcopus mandet restitui mutuum ; *Ostunen.* 28. *Aprilis* 1665. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 634.

29 Denegatur Episcopo posse applicare Franchitias Clericorum Monasterio in pœnam eorum, qui non habent requisita ; Sacra Congr. Conc. Trid. *Aquilana* 23. *Septemb.* 1659. *l. decr. Rocci pag.* 207.

30 At facultas, ut Ecclesiastici pro reparatione Ecclesiæ Parochialis cedant quibusdam Franchitiis, ad quinquennium conceditur ; *Lycien.* 13. *Septembris* 1701. *l.* 3. *decr. Vallem. pag.* 379.

31 Circumscripta reductione Franchitiæ Clericorum facta per Vicarium, servanda est primæva taxatio, scilicet pro Sacerdotibus tumulorum viginti quatuor, pro constitutis in Sacris Ordinibus tumulorum decem & octo, pro Clericis in Minoribus duodecim ; *Cosentina* 27. *Aprilis* 1632. *l.* 2. *decr. Paul. pag.* 123.

Clericis competit Franchitia duodecim tumulorum, donec ab eis probata sit consuetudo pro majori quantitate ; *Neritonen.* 24. *Aprilis* 1663. *l. decr. Rocci pag.* 481.

Per modum provisionis resolutum fuit circa quantitatem controversam Franchitiarum competentium Ecclesiasticis, debere servari solitum locorum finitimorum ; *Bituntina* 26. *Jan.* 1673. *l.* 1. *decr. Altoviti pag.* 769. 33

Ecclesiastici Civitatis Ruben. sunt manutenendi in possessione exigendi Franchitiam Farinæ ad rationem rotulorum quinquaginta pro quolibet tumulo ; at eisdem non debentur Franchitiæ pro rata Gabellæ diminutæ, nec pro tempore absentiæ, si alibi habeant ; *Ruben.* 11. *Aprilis* 1690. *lib. decr. Martelli pag.* 598. 34

Pariter Clerici Ruben. Civitatis manutenendi sunt in solita Franchitia pro vino *musto*, *ibidem*. 35

Ecclesiastici possunt vendere Franchitiam sibi competentem ; *Bovinen.* 7. *Septembris* 1636. *l.* 3. *decret. Paul. pag.* 14. *Anglonen.* 7. *Julii* 1633. *l.* 2. *decret. Paul. pag.* 158. *Asculana* 12. *Septemb.* 1673. *l.* 1. *decret. Alt. pag.* 839. 36

Quare Edictum prohibens contrahere, vel vendere farinam non comprehendit Ecclesiasticos ; *Ruben.* 21. *Apr.* 1690. *lib. decr. Mart. p.* 598. 37

Et Episcopus debet procedere sua ordinaria facultate contra prohibentes, ne Laici emant Franchitias, quæ Ecclesiasticis superfluunt ; *Nullius Altamuræ* 23. *Martii* 1685. *l.* 3. *decr. Alt. pag.* 155. 38

Clerici, qui ob paupertatem, vel aliam causam legitimam nequeunt emere frumentum pro sua quantitate Franchitiæ, & vivunt pane vendibili, possunt vendere suam Franchitiam ; *Oritana* 6. *Maii* 1631. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 77. 39

Pariter Franchitia integra competit Clericis, etiamsi non habeant famulos, & vivant aliorum expensis ; *Sulmon.* 21. *Martii* 1646. *l.* 3. *decr. Paul. p.* 276. 40

Sacerdotes, & Clerici gaudere debent Franchitia simpliciter pro quantitate frumenti eisdem necessaria, & ideo nihil innovandum est in præscribendo eis certam quantitatem Franchitiæ ; *Bovinen.* 17. *Decemb.* 1641. *l.* 3. *decr. Paul. p.* 165. 41

Franchitia duorum tumulorum concedi solita aliis Canonicis, debetur etiam Canonico Clerico ; *Tranen.* 6. *Jun.* 1673. *l.* 1. *decr. Alt. pag.* 610. 42

Quan-

Quando Communitas Laica auget exactionem pro molitura solvi consuetam, nihil innovandum est quoad Ecclesiasticos; *Policastren.* 2. *Octobris* 1691. *lib. decret. Grim. pag.* 16.

Quoad assignationes factas Franchitiarum Episcopi tueantur, tam de jure, quam ratione conventionum cum Sede Apostolica; *Neapolitana*, & *aliarum Civitatum Regni* 12. *Febr.* 1668. *l.* 4. *decr. Paul. p.* 5.

Ecclesiasticus debet gaudere Franchitia etiam pro Conjunctis, & Familiaribus, qui in eadem domo ejus expensis vivunt; *Caven.* 27. *Apr.* 1632. *l.* 2. *decret. Paul. p.* 123. *Teramen.* 18. *Julii* 1562. *l. decret. Rocci p.* 417. & saepe alibi.

Non debent vero gaudere Franchitia pro Conjunctis, & aliis, quando non vivunt eorum expensis; *Capuana* 21 *Martii* 1645. *lib.* 3. *decr. Paul. p.* 246.

Clerico petenti Franchitiam non tantum pro sua persona, sed etiam pro omnibus suis famulis actualibus; Sac. Congr. respondit non competere Franchitiam in majori quantitate expressa, seu taxata in concordia pro Clerico simplici; *Aquilana* 18. *Decembris* 1668. *lib.* 1. *decr. Altov. p.* 297.

Franchitia panis non extenditur ad panem laboratorum Clerici, seu ut dicitur *de' Massai di campagna*; *Tranen.* 2. *Octob.* 1668. *lib.* 1. *dec. Altov. p.* 272.

Ecclesiasticis Episcopo inservientibus, & viventibus ejus expensis, ac manducantibus ex ejus pane competit Eranchitia Farinae, quam vendere possunt; *Melphien.* 13. *Maii* 1692. *lib. decret. Grimaldi pag.* 129. *Laquedonen.* 4. *Octobris* 1630. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 2. & 26. *Augusti* 1636. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 12.

Episcopo competunt Franchitiae etiam pro famulis Laicis, quibus assignat partem panis in deductionem salarii, sed non competunt eisdem famulis *in Cartella*, sicut Ecclesiasticis; *in eadem Melphien. ibidem*.

Eremitis non habentibus requisita necessaria non debentur Franchitiae; *in dicta Melphien. ibid.*

Clerici annorum triginta, aut quadraginta non transeuntes ad Ordines Sac. & incumbentes operibus Saecularibus, gaudent Franchitiis; *Hydruntina* 11. *Junii* 1675. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 1109.

Clericus non incedens in habitu, & tonsura, gaudet suis Franchitiis, usque ad sententiam declaratoriam decidisse a Privilegiis Clericalibus; *Lycien.* 21. *Januarii* 1687. *lib. decr. Martelli pag.* 49.

54 Clerici convictores Seminarii gaudentes suis Franchitiis pro tempore, quo recipiunt victum in Seminario, non debent separatim frui Franchitia respectu Clericatus; *Neritonen.* 12. *Julii* 1678. *lib.* 2. *decr. Altov. pag.* 1610.

55 Puellae viventes in Conservatoriis, asservantes Sacramenta in earum Ecclesia, & observantes Clausuram, gaudent Franchitiis debitis Personis Ecclesiasticis; *Aquilana* 23. *Jun.* 1676. *lib.* 1. *decr. Altov. p.* 1266.

56 Gabellarii non possunt diminuere Rectori ac Magistro Seminarii Cathedralis consuetam Franchitiam Farinae; *Salernitana* 4. *Novemb.* 1683. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 84.

57 Gabellarii non possunt denegare Franchitiam Ecclesiasticis sub praetextu, quod cum mittunt triticum ad Molendinum, non deferunt cartulam vulgo *Bolletta* ab iisdem Gabellariis subscriptam; *Nullius Altamurae* 7. *Novembris* 1693. *lib.* 1. *decr. Vall. pag.* 85.

58 Temperamentum captum ab Episcopo, quod Ecclesiastici diurno tantum tempore introducant Farinam in Civitatem, ut melius observentur, an abutantur eorum Franchitia? approbatur. Et Officialis ad hoc observandum ab Episcopo est deputandus; *Caven.* 4. *Sept.* 1668. *lib. decr. Altov. pag.* 272.

FRANCISCANI.

---

1 Franciscani Missionarii in Ægypto laborantes laudantur a Benedicto XIV. tom. 1. Constitution. 129. incipien. *Eo quamvis tempore* §. 2. Franciscani Instituti spiritus quoad 2
Jurisdictionem Parochorum ex documentis Sancti Francisci, & S. Bonaventurae demonstratur; *ib.* §. 15. ubi adductis verbis Testa- 3
menti dicti S. Patris Francisci, & S. Bonaventurae in tractatu: *Quare Fratres Minores praedicent*, subjungit: „ Licere tantum Fratribus Ordinis Minorum Sancti Francisci Custodiae Terrae Sanctae Parochialia munia obire circa Graecos Melchitas, eisque Sacramenta administrare in iis locorum & temporum circumstantiis, quibus omnino deficiat modus habendi Parochum, aut alium Antistitem Graeci Ritus. "

4 Franciscani Observantes Missionarii a quibusdam Ecclesiis, & Missionibus Cocinchinae discedere jubentur Decreto Visitatoris Apostolici:

ei: Idem Constitution. 111. incipient. *Quantopere* §. 17. Inde appellant ad S. Sedem; Idem *Ibid.* §. 9. Et decreta prius confirmata revocantur, ipsique in pristinum restituuntur: Idem *ibid.* §. 11. Adjecta lege conservandi Missiones sibi adjudicatas, easque non deserendi; Idem *ib.* §. 15. Iisque permittitur prædicare in Regnis Ciampæ, & Camboiæ; non tamen aliis exclusis; Idem *ibid.* §. 16.

5 De Franciscanis plura afferuntur in verb. *Minorita*, ubi de eorum Missionibus in unum congesta sunt decreta Benedicti XIV. *a n.* 1. *ad* 12. Vide etiam verb. *Alimenta num.* 118. verb. *Alternativa num.* 15. *ad* 17. verb. *Capuccini num.* 1. verb. *Doctrina Christiana n.* 1. verb. *Indulgentia art.* 5. verb. *Religiones Regulares art.* 5. verb. *Tertiarii*, *Tertiariæ*, verb. *Visitatio*, *visitare num.* 122. & verb. *Votum art.* 2. *n.* 130. *& seqq.*

FRAUS.

---

1 FRaus omnis est prohibita de jure naturali, & quidquid ratione fraudis prohibetur tamquam jus naturale, de similibus ad similia extenditur; *l.* 1. *& l. ultim. ff. Si quid in fraud. patr. l.* Cum hi §. *Si cum lex*, *de transact.* Fagn. *lib.* 2. *decr. in cap. In præsentia* 8. *de*
2 *probation. num.* 64. Unde fraus in omni dispositione semper intelligitur excepta, *l. Imperialem* §. 1. *de prohibit. Feud. alien.* Frideric. Afflict. *dec.* 111. *num.* 3. Fagnan. *lib.* 1. *decr. in cap. Magnus* 1. *de obligatis ad ratiocinia &c. num.* 30. cum aliis relatis ab Alciat. *consf.* 69. *num.* 10. *& sequent. lib.* 8. Put. *decis.* 234. *circa fin. vers. Si autem lib.* 3. Fraus
3 enim, & dolus nulli patrocinari debent; *cap. Ex litteris* 2. *de Dolo*, *& contumacia*, ibi: *Nos attendentes malitiam*, *& dolum nulli patrocinari debere*, *cap. Sedes* 15. *de Rescriptis*, ibi: *Quia fraus*, *& dolus ei patrocinari non debent*; *cap. Ex tenore* 16. *Cod.* ibi: *Quia fraus*, *& dolus alicui patrocinari non debent*; *Cap. Tua* 12. *de Cler. non resident.* ibi: *Cum fraus*, *& dolus nemini debeat patrocinium impertiri*; *& l. in fundo*, *ff. de rei vindic.* ibi: *Neque malitiis indulgendum est*; *l. Cum hi*, *ff. de transact.* ibi: *Non debet via aperiri malitiis*, *& l. Si Legatarius*, *Cod. de Legatis*, ibi: *Ut non accipiat fructus suæ calliditatis*, *cum aliis apud Rotam dec.* 53. *n.* 203. *coram Pentingerio.*

Temporis intervallum fraudis suspicionem excludit; *l.* 4. §. 4. *Si ab igne*, *ff.* [illegible] *mensf.* Ita cum multis aliis, Fagnanus [illegible] *cap. Magnus num.* [illegible]. Si e contra fraus arguitur ex brevitate temporis; *cap. Officii*. [illegible] *eod. l. Si unnri* §. *fin. de privileg.* [illegible] Et sic cum multis aliis Fagn. *loc. cit. n.* [illegible] Fraus, & collusio dicuntur esse delicta, [illegible] præsumuntur, nisi probentur; Rota *p.* 5. *tom.* [illegible] *dec.* 132. *n.* 1. *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 26. *n.* 5. [illegible] 14. *dec.* 126. *n.* 17. *part.* 17. *dec.* 107. *n.* [illegible] Nec ad fraudem probandam admittuntur conjecturæ; Rota *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 26. *n.* [illegible] *p.* 13. *dec.* 407. *n.* 8. Nisi conjecturæ sint [illegible]gales, evidentes, ac perspicuæ; Rota [illegible] *& p.* 16. *dec.* 2. *n.* 6. Quæ tamen conjecturæ eliduntur a potentioribus ad effectum fraudem excludendi; Rota *ibid. n.* 7. Adeo ut ad prædictum effectum lata sit admittenda interpretatio; *Annotat. ad dec.* 16. *num.* 7. *p.* 8. *Rotæ recentior.* Immo suspicio fraudis ex qualitate personarum tollitur; Rota *p.* 13. *dec.* 441. *n.* 11. Et ideo in Viro nobili non est fraus præsumenda; Rota *p.* 9. *tom.* 1. *dec.* 472. *num.* 11. *part.* 17. *dec.* 107. *n.* 6. Minus fraus præsumitur in persona constituta in Ecclesiastica Dignitate Rota *ibid.* Sicuti nec in Infante potest considerari fraus; Rota *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 423. *n.* 24.

Tollitur etiam, & cessat fraudis, ac doli suspicio in iis, quæ palam, ac publice fiunt. Rota *p.* 2. *dec.* 206. *num.* 10. Et sic tollitur in herede palam ac publice possidente; Rota *p.* 14. *dec.* 82. *num.* 9. Nec fraus præsumitur in eo, cui nullum commodum ex actu resultat; Rota *p.* 2. *dec.* 206. *num.* 11. Eumdem effectum quoad fraudis exclusionem *operatur* actus ratihabitio, & geminatio; Rota *p.* 14. *dec.* [illegible] *num.* 12. Operatur quoque prædictum effectum conscientiæ exoneratio; Rota *p.* 9. *tom.* 1. *dec.* 25. *num.* 28. Attenditur etiam deficientia causæ fraudandi ad effectum excludendi quamlibet fraudis suspicionem; Rota *part.* 1. *dec.* 4[illegible]. *num.* 8. *& dec.* 529. *num.* 3. *part.* 13. *dec.* 3[illegible]. *num.* 10. Quo casu conjecturæ pro fraude inducenda adductæ non operantur; Rota *ibid.* [illegible] 12. Quare fraude cessante, cessare debet quoque dispositio ad obviandum fraudibus; Rota *p.* 3. *dec.* 463. *n.* 3.

Fraus, & deceptio deducitur ex circumstantia temporis, actus gesti, & ex qualitate actum gerentis; Rota *part.* 13. *dec.* 241. *numer.* 8 Item ex inverisimilitudine; Rota *ibid. n.* 10 Hinc fraudis suspicione non caret volens fingere id, quod non est; Rota *part.* 6. *dec.* 25[illegible] *num.*

m. 50. Nec dicta caret suspicione, qui ma-
ribus abundat cautelis in rebus suspectis; Ro-
part. 10. *dec.* 305. *n.* 12. *part.* 17. *dec.* 256.
. 10. Actus fraudulentus revocari non potest,
isi ab eo, cujus in fraudem factus est; Rota
art. 18. *tom.* 1. *decis.* 309. *num.* 10. *& sequ.*
t fraudantis bona prius excutienda sunt ante-
uam quis contra Tertium agere permittatur;
ota *part.* 16. *dec.* 413. *num.* 13. *& seq.* Ubi
gitur de fraudibus, omnia sunt rejicienda,
tiamsi ageretur de causis piis; *Annotat. ad*
lec. 16. *n.* 5. *part.* 8. Rota *recentior*. Hinc
eges in quantum possunt, resistunt fraudibus;
bidem num. 1. *& sequent.* vide *supra num.* 3.
deoque fraudibus, quantum fieri potest, est
ccurrendum, & via præcludenda; Rota *part.*
. *dec.* 43. *n.* 5. *& dec.* 386. *n.* 4. *part.* 6. *dec.*
29. *num.* 12. *& decis.* 243. *num.* 4. *part.* 10.
lec. 332. *n.* 11. Adverte tamen, quod fraus,
deceptio possit stare in multis sine læsione;
Rota *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 497. *n.* 165. Et quod
æpe cum veritate fiat, atque misceatur; Ro-
a *part.* 15. *dec.* 351. *n.* 4.

Additiones ex aliena manu.

De Fraude, duæ in titulo Pandectarum de Regulis juris sunt Leges; scilicet *L.* 78. *&* L. 79. *Generaliter* (ait L. 79.) *quum de fraude disputatur, non quod habeat Actor, sed quod per adversarium habere non potuerit, considerandum est*: *Fraudis* (sunt verba legis 79.) *interpretatio semper in jure civili non ex eventu dumtaxat, sed ex consilio quoque desideratur.*

Utilis esset expositio utriusque hujus Legis pro definitione etiam quæstionum, quæ in foro agitantur, sed ne nimius sim, omissis aliis qui commentarios edidere ad titulum de Regulis juris, Revardo quoque & Petro Fabro, consule unum Jacobum Gothofredum.

FRUCTUS ECCLESIASTICORUM, ET PRÆSERTIM BENEFICIATORUM.

Referuntur ad rem sequentia decreta a Riccio in Synopsi *verb.* Fructus.

FRuctus universi Ecclesiasticorum, qui colliguntur in bonis, tam Beneficialibus, quam Patrimonialibus, sunt exempti ab oneribus, & impositionibus laicis, nec ullo modo est admittenda restrictio ad certam ratam, & portionem; *Sacr. Congr. Immun. in Ortonen.* 24. *Julii* 1634. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 196. *in Lavellen.* 27. *Februar.* 1677. *lib.* 2. *decret. Altov. pag.* 1354.

2 Ecclesiastici non possunt impediri asportare fructus recollectos in bonis propriis, nisi adsit indigentia Civitatis; *Sacr. Congr. Immun. in Assisien.* 22. *Januarii* 1629. *lib.* 1. *decr. Paul. pag.* 121.

3 Recurrentes ad Judices laicos, ut impediant Ecclesiasticis collectionem fructuum, Censuras incurrunt; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Aprutina* 2. *Decembris* 1698. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 188.

4 Contra Gubernatorem retinentem fructus Beneficii cujusdam Ecclesiastici, injungitur Episcopo, ut viriliter tueatur; *ead. Sacr. Congr. in Aquilana* 1. *Jan.* 1695. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 165.

5 An Laici sint præferendi in emptione fructuum decimalium, cognitio spectat ad Judicem Ecclesiasticum; *ead. Sac. Congr. in Augustana* 22. *Aprilis* 1698. *lib.* 2. *decret. Valt. pag.* 148.

6 Recurrentes ad Potestatem Laicam, ut impediant decreta Episcopi pro libertate venditionis fructuum decimalium, excommunicantur; *Ibidem*.

7 Prævia renunciatione dictis recursibus, & reintegrata parte, absolvuntur etiam in forma privata; *Ibidem*.

Cetera de fructibus, sive redditibus Beneficiatorum, vide verb. *Beneficiatus artic.* 1. 2. *&* 3. & verb. *Dominium art.* 2.

Additiones ex aliena manu.

8 De Fructibus Beneficiorum frequentes sunt
9 controversiæ. Si obierit Beneficiatus, fructus nondum exacti de jure communi spectant ad successorem in Beneficium, & quidem etiamsi cesserit dies eorum solutionis vivente adhuc Beneficiato; Rota *in Burgen. Canonicatus super fructibus* 28. *Junii* 1745. §. 4. *coram clar. mem. Millin.* ubi quod in Hispaniis ex con-
10 suetudine ubique recepta spectent ad Hæredem Beneficiati.

11 Idem juris obtinet, si Beneficiatus Beneficium resignaverit. Illud vero peculiare in Re-
12 signatione occurrit, quod Resignatario debentur fructus Beneficii resignati a die admissæ resignationis, etiamsi ipse Resignatarius possessionem Beneficii resignati non apprehenderit; Piton. *discept. eccles.* 74. *num.* 23. Paris.

de

... Rigaud. lib. 1. quaest. 6. num. 27. & seq. Rot. cor. Cavaler. dec. 104. num. 1. & sequen. & in dict. Burgen. Canonicatus super fructibus 28. Junii 1745. §. 3. cor. clar. mem. Millin.

13 In locis, in quibus fructus Beneficii nondum exacti non spectant ad successorem in Beneficium, sed ad Haeredem, vel ad Cameram Apostolicam, quaeri solet, an subrogatus in juribus defuncti praetendere queat fructus ipsi defuncto
14 debitos? sed negativa amplexa fuit sententia a Rota, idque quia nisi in subrogatione fiat expressa mentio fructuum, intelligitur subrogatio quoad jus defuncti quod erat in lite, non item quoad fructus decursus, ut respondit Rota *in dict. Burgen. Canonicatus super fructibus 28. Junii 1745. §. 6. cor. clar. mem. Millin. in Aurien. Parochialis super fructibus 24. Januarii 1755. §. 5. cor. Illustriss. Caprar. Alm. Urb. Gubernatore.*

15 Major in iisdem locis est dubitatio de Accumulato, an is praetendere possit fructus decursos per id temporis, quo primo loco Prae-
16 sentatus litem sustinuit super Beneficio? At definitum quoque fuit minime posse praetendere; Confer Rotam *in dict. Aurien. Parochialis super Fructibus 5. Maii 1754. §. 6. & plur. sequent. cor. Illustriss. Figueroa, & 24. Januar. 1751. §. 7. & plur. sequent. cor. Illustriss. Caprar. Alm. Urb. Gubernatore.*

17 Translato ab una ad alteram Ecclesiam an & cujus temporis fructus debeantur, plene distinctis variis casibus agit Bohemer. *in decret. lib. 1. tit. de Translat.*

FRUMENTUM.

Referuntur ad rem sequentia decreta a Riccio in Synopsi *verb.* Frumentum.

1 Edictum taxae super pretio frumenti editum a Curia Magni Magistri afficere non potest Ecclesiasticos, sed si concurrat Publicum bonum, injungi potest Episcopo, ut pro Ecclesiasticis publicet Edictum simile, non tamen relative ad Edictum Laicum; *Sacr. Congreg. Immun. in Melevitana 1. Decembris 1648. lib. 4. decr. Paul. pag. 58.*

2 Non est permittendum Ecclesiasticos comprehendi in prohibitione Laicorum vendendi, & emendi frumenta, sed urgente necessitate potest Ordinarius suo peculiari Edicto Ecclesiasticis prohibere; *ead. Sac. Congr. Immun. in Ragusina 10. Junii 1636. lib. 3. decr. Paul. pag.* ...

In venditione frumenti, Bladorum, & fructuum Ecclesiastici non tenentur servare taxam & alias ordinationes editas a potestate laica; sed Episcopus sua ordinatione constituat eamdem taxam pretii justi, & contra Transgressores procedat; *ead. Sacr. Congregat. Immun. in Melevitana 21. Martii 1646. lib. 3. decr. Paul. p. 276. Bovin. 17. Maii 1695. lib. 1. decr. Vallem. pag. 189.*

Episcopus potest in casu necessitatis proprio Edicto statuere pretium frumenti Ecclesiasticorum, eosque cogere ad venditionem, reservata tamen pro usu, & sustentatione ipsorum aequa, & proportionata quantitate; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Casalen. 12. Febr. 1695. lib. 1. decr. Vallem. pag. 171.*

Injungitur Episcopo, ut pro currenti anno, attenta gravissima penuria, praefigat proprio Edicto justum pretium frumento *Ecclesiasticorum*, & obliget auctoritate Sac. Congregat. Ecclesiasticos, tam Saeculares, quam Regulares ad venditionem frumenti, reservata tamen pro usu, & sustentatione eorum ea quantitate, quae aequa, & proportionata omnibus consideratis ab eodem Episcopo reputata fuerit; *eadem Sacr. Congregat. Immun. in Neocastren. 1. Decembris 1696. lib. 2. decr. Vall. pag. 16.*

Quatenus Episcopus judicet talem esse penuriam frumenti, ut sit expediens prohibere Ecclesiasticis extractionem, eam prohibeat proprio Edicto, nulla facta mentione, vel habita relatione ad Edictum Laicale; *ead. Sac. Congr. Immun. in Neocastr. 8. Augusti 1693. lib. 1. decr. Vall. pag. 66.*

Mandatur Episcopis, & Archiepiscopis Regni, ut, attenta penuria, vendant eorum frumenta, & respective vendere faciant a Personis Ecclesiasticis, pro pretio tamen per eosdem cum emptoribus concordato, & quatenus non concordent, vendant pro pretio justo judicandi arbitrio Episcoporum; *ead. Sacra Congreg. Immun. in Neapolitana 10. Novemb. 1648. lib. 4 decret. Paul. pag. 63.*

Tempore penuriae, ut dicitur *le rassegne* Frumentorum, & Bladarum Ecclesiasticorum faciendae sunt per Ecclesiasticos Curiae Episcopalis, & ab Episcopo arbitranda est quantitas qua indiget unusquisque Ecclesiasticus. Frumentum vero, & Bladae asserventur in loco ipsi Episcopo beneviso, & sub custodia Deputati ab ipso Episcopo. Et ut dicitur *li forni* in furno Ecclesiasticorum, si quem habent; *eadem Sac. Congregatio Immun. in C...*

...itatis Castelli 14. Januarii 1630. lib. 2. decr. Paul. pag. 22.

Perquisitio frumentorum in locis immunibus est prorsus prohibita Laicis, ead. Sacr. Congr. in Florentina 15. Decemb. 1648. lib. 4. decret. Paul. pag. 66.

Dantur litteræ circulares Episcopis status Ecclesiastici pro perquisitione frumenti in locis immunibus ad effectum faciendi ejus assignationem Ministris abundantiæ, soluto competenti pretio; ead. Sacr. Congr. Immun. 20. Augusti 1678. lib. 2. decr. Altov. p. 1630.

Datur facultas perquirendi, & extrahendi frumentum ad effectum consignandi pro servitio Abundantiæ Civitatis; ead. Sac. Congreg. Immun. in Interamnen. 2. Aprilis 1678. lib. 2. decr. Altov. pag. 1555.

Episcopus pro extractione frumenti mensæ Episcopalis de loco ad locum in eodem Gubernio non tenetur recipere Bulletinum; ead. Sacr. Congr. Immun. in Fanen. 17. Novembris 1671. lib. 1. decr. Altoviti p. 618.

Contra Ministros laicos impedientes exactionem Frumenti debiti cuidam Beneficiato Episcopus tueatur efficaciter, adhibitis etiam Juris remediis; ead. Sacr. Congregat. Immun. in Cajetana 30. Martii 1695. lib. 5. decr. Vallem. pag. 180.

Idem mandet restitui frumentum executatum in loco immuni per Ministros laicos spectans ad Ecclesiasticum; ead. Sac. Congr. Immunit. in Aquilana ibidem.

Frumenta Ecclesiasticorum non tenentur ad Gabellam introductionis; ead. Sac. Congr. Immun. in Camerin. 19. Febr. 1680. lib. 2. decr. Altov. pag. 1623.

Frumentum recollectum in bonis propriis Ecclesiastici potest asportari, nec in hoc potest impediri, nisi adsit indigentia Civitatis; ead. Sacr. Congr. Immun. in Assisien. 22. Januarii 1629. lib. 1. decr. Paul. pag. 121.

Sacra Congregatio inclinat, Clerum Sæcularem, & Regularem non teneri ad recipiendam portionem frumenti horrei publici, de qua agitur, sed in omnem casum distribuendum esse per capita, comprehensis etiam Equitibus, & omnibus aliis; ead. Sac. Congr. Immun. in Melevitana 6. Octob. 1683. lib. 3. decr. Paul. pag. 74.

Nuncio Neapolis scribitur, non esse extendendam facultatem extrahendi frumenta, ita ut etiam cum deputatione personæ Ecclesiasticæ minime liceat Commissario Regio extrahere frumenta recondita in locis immunibus, etiamsi fortassis empta contra formam Pragmaticæ; ead. Sacr. Congreg. Immun. in Neapolitana 28. Septemb. 1694. lib. 1. decr. Vallem. pag. 149.

Conceduntur Gubernatori Piceni de ordine Sanctissimi Litteræ perquisitionis in forma quoad frumenta recondita in locis immunibus; eadem Sac. Congregat. Immunit. in Macer. 10. Octobris 1671. lib. 1. decret. Altov. pag. 610. 19

Gubernator Marchiæ vigore asserti Brevis non potest prohibere Episcopo Auximano, ejusque Colonis partiariis, ne absque sua licentia in scriptis extrahant de loco ad locum intra fines Provinciæ frumentum in terris Episcopi collectum; eadem Sacr. Congregat. Immun. in Auximana 10. Decembr. 1627. lib. 4. decr. Paul. pag. 35. 20

Idem Gubernator non potest cogere Ecclesiasticos ad asportandum in horrea publica partem suorum frumentorum; ead. Sacr. Congr. Immun. ibid. 21

Idem non potest præcipere Ministris Montium frumentorum, ne absque sua licentia distribuant in singulos annos statutis temporibus frumentum pauperibus; ead. Sac. Congr. Immun. ibid. 22

Circa Edicta publicata a Gubernatore Perusiæ super assignatione frumentorum præcipitur eidem, ut publicet novum Edictum totaliter conforme Edicto Eminentissimi Camerarii edito die 19. Augusti 1697. cum revocatione Edicti publicati ab eodemmet Gubernatore, seu Præside die 14. d. mensis; ead. Sacr. Congreg. Immun. in Perusina 30. Septemb. 1704. lib. 3. decret. Vallem. pag. 618. & seq. 23

Communitas Oppidi Centi in Legatione Ferrariensi tenetur ad recipiendum frumentum Mensæ Episcopalis Bononiensis (cum jam se ad hoc obligaverit, dummodo d. Mensa clauderet furnum in d. loco) recollectum in territorio Centi pretio majori Calmerii de mense Novembris, & Decembris, dummodo d. frumentum sit mercantile, & plane mundum. Tenentur pariter ministri d. Mensæ infra totum mensem Octobris notificare ministris Annonæ, se promptos esse ad vendendum frumentum, & exprimere quantitatem tradendam; ead. Sacr. Congr. Immun. in Bonon. 5. Jan. 1696. lib. 2. decr. Vallem. pag. 2. 24

Injungitur Eminentissimo Legato, ut præfigat terminum 15. dierum d. Communitati Centi ad emendum frumentum d. Mensæ Archiepiscopalis, quo elapso liceat eidem Mensæ aperire furnum ad effectum, ut dicitur, di spianare præfatum frumentum; ead. Sac. Cong. Im- 25

Immun. in Bononien. 17. *Martii* 1696. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 12.

26 Appaltatores Pistrinorum renuentes se accommodare appretiationi factæ super triticum Ecclesiasticorum, censuras incurrunt; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Tudertina* 27. *Julii* 1683. *lib.* 3. *decret. Altov. pag.* 211.

27 Ad supplicationem Reipublicæ Lucanæ a Sanctissimo Sac. Cong. remissam, petentis frumentum Ecclesiasticorum debere vendi Ministris Reipublicæ, & prohiberi Ecclesiasticis vendere panem minutatim confectum ex frumento recollecto in bonis propriis Ecclesiasticorum; Sac. Congreg. auditis informationibus deductis ab utraque parte censuit, si Sanctissimo placuerit, posse præfato Clero, Jus, & libertatem eidem ex dispositione Sacrorum Canonum, & declarationibus Sac. Congreg. competentem vendendi minutatim panem confectum ex frumento in bonis propriis recollecto suspendi per septennium proximum futurum cum infrascriptis conditionibus.

I. Quod Ecclesiastici utriusque Cleri intra mensem Septembris declarare debeant in actis Curiæ Episcopalis, an velint dare frumentum recollectum in propriis bonis Ministris publicis, & in qua quantitate; factaque declaratione cum oblatione frumenti, teneantur tradere quantitatem oblatam, & ad id cogi debeant per Curiam Episcopalem.

II. Quod tota quantitas Frumenti a Clero tam Urbano, quam Forensi intra sex milliarios respective tradenda, non excedat staria duodecim millia.

III. Quod frumentum præfatum solvi debeat, vel pretio currenti de tempore traditionis cum augmento duorum Juliorum Romanorum pro quolibet rubio Romano, vel majori, & altiori pretio, quo fuerit venditum frumentum in locis publicis Civitatis de mensibus Novembris, & Decembris. Et casu, quo Ecclesiastici vendere velint frumentum ante prædictos menses Novembris, & Decembris, tunc teneantur Ministri publici illud recipere, & solvere pretio currenti de tempore traditionis cum præfato augmento duorum Juliorum.

IV. Quod frumentum debeat mensurari ad mensuram consuetam in platea Civitatis, ubi publice venditur, & tam mensura, quam consignatio fieri a Clero Urbano intra Civitatem in horreis, vel domibus, in quibus Ecclesiastici illud retinent. Frumentum vero dandum a Clero Forensi teneantur Ministri Annonæ suscipere ex horreis, vel domibus, ubi frumentum reperitur, & propriis sumptibus transportare, pretiumque solvere utrique Clero in actu consignationis frumenti, quod esse debeat ... litatis recipientis, & ut vulgo dicitur *Mercantile*.

V. Quod quolibet anno in mense Septembris eligantur duo Periti, alter a Clero, alter a Ministris Annonæ, quorum judicio fiant ... sit super qualitatem frumenti consignandi ... unitim eligatur etiam Tertius, qui in casu discordiæ Peritorum, suum tunc debeat ferre judicium cui partes stare debeant.

VI. Quod Ministri publici teneantur declarare in mense Octobris, an velint accipere frumentum oblatum ab Ecclesiasticis. Et eveniente casu, quo illud non recipiant cum præfatis conditionibus, sit in omnium, & singulorum Ecclesiasticorum arbitrio redire ad usum Canonicæ libertatis vendendi minutatim panem confectum ex frumento recollecto in propriis bonis: quod pariter iisdem liceat casu, quo prædicti Ministri patiantur, seu tolerent aliquem Laicum minutatim vendere in Civitate panem ex proprio frumento confectum.

Alia insuper adjecta clausula, quod præsens indultum per septennium sit servandum, & nullo unquam tempore ad exemplum trahi possit; *ead. Sac. Congr. Immun. in Lucana* 20. *Martii* 1699. *lib.* 2. *decret. Vallemani pag.* 209.

Additur pro declaratione præfati Decreti quod pro pretio regulando Frumenti vendendi ab Ecclesiasticis Ministris, habeatur ratio ad pretium illius Frumenti, quod in locis publicis venditur, & dicitur *da panizare*, non autem ad pretium Frumenti, quod dicitur *da Seme*. In reliquis in decis. *ead. Sac. Congreg. Immun. in ead.* 21. *Martii* 1700. *lib.* 2. *Decr. Vallem. pag.* 278.

FUGITIVUS A RELIGIONE. Vide verb. *Apostata a num.* 19. *ad* 61.

FUNDATOR BENEFICII. Vide verb. *Beneficia art.* 2. & verb. *Capellania*.

FUNERALIA, FUNERA. Vide verb. *Sepultura*.

F U R N U S.

FUrni spectantes ad Ecclesiasticos gaudent exemptione; *Sac. Congregat. Immunit. in* *Juscana* 20. *Martii* 1630. *lib.* 2. *Decret. Paul.* *ag.* 33.

Capitulum, & Clerus habere possunt furum proprium, eoque uti, & locare ad usum urni personæ sibi benevisæ ad effectum, ut icitur, *di spianare* eorum frumenta; *ead. Sacr.* *ongreg. Immun. in Eugubina* 9. *Martii* 1632. *ib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 116.

Clerici, & Ecclesiastici possunt aperire furum ad effectum *di esitare* eorum frumenta, ummodo sint recollecta in propriis bonis, am Ecclesiasticis, quam Patrimonialibus; *ad. Sac. Congr. Immunit. in Ravennaten. Spoletina*, *& aliis* 25. *Septemb.* 1627. *l.* 1. *decret.* *aul. pag.* 67. *Civitatis Plebis* 9. *Septemb.* 679. *lib.* 4. *Decret. Altov. pag.* 1831. *&* 20. *ebr.* 1680. *d. lib. pag.* 1932.

Super competentiis Episcoporum in aperiione Furni visum fuit Sac. Congr. particulai desuper habitas non posse, nec expedire Deretum, seu regulam generalem præscribere b diversas rationes, & circumstantias, quæ unoquoque loco interoedunt; sed quod in asibus particularibus provideatur insimul per tramque Sacr. Congreg. scilicet Immunitas, & boni Regiminis; *ead. Sac. Congregat.* *mmunit. die* 21. *Julii* 1679. *lib. Decret. Marelli pag.* 499.

Sac. Congr. ex remissione Sanctissimi plues auditis Ecclesiasticis, & Appaltatoribus eliternis quoad expensas factas pro aperitioe Furni Ecclesiasticorum, censuit, quod præia solutione scutorum quinquaginta, & fa a obligatione per Appaltatores de solvendo nsuper quidquid fuerit judicatum, nec non oluto pretio frumenti Ecclesiasticorum ad raonem Juliorum quadraginta trium pro quobet rubio, quod pretium pro medietate solatur in consignatione Frumenti, & alia meletas per totum Februarium immediate proimum, claudatur Furnus Ecclesiasticorum. In uturum vero, servatis litteris Sac. Congreg. oni Regiminis quoad interpellationem, declaavit taxari pretium frumenti Ecclesiasticorum d rationem taxæ, ut dicitur *dello spiano*, alias cere Ecclesiasticis aperire Furnum. Omnia pprobavit Sanctissimus, & mandavit publicari hujusmodi Decretum; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Veliterna* 29. *Decemb.* 1674. *lib.* 1. *Decr. Altov. pag.* 1048.

Licet Episcopo uti libertate aperiendi Furnum, quando Appaltator panis vendibilis recusat emere frumentum mensæ Episcopalis juxta ordines Sacr. Congr. Boni Regiminis; *ead. Sac. Congr. Immun. in Tudertina* 9. *Decemb.* 1679. *lib.* 2. *Decr. Altov. pag.* 1891. 6

Episcopus claudat Furnum, dummodo Appaltator se obliget emere frumenta suæ Mensæ Episcopalis in pretio, & quantitate declaranda a Sac. Congreg. *Ead. Sacr. Congreg. Immun. in Aquipendii* 9. *Febr.* 1604. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag.* 104. 7

At quia concordare non potuit super quantitate, & pretio, ideo Sac. Congreg. a decisis recessit, & declaravit, licere Episcopo aperire Furnum; *ead. Sac. Congr. Immun. in eadem* 7. *Apr. d. Anni*, *& lib. pag.* 115. 8

Item Episcopo Faventino licet aperire Furnum, nisi Appaltator intra 15. dies offerat se empturum frumenta Mensæ Episcopalis pretio currenti cum augmento vigesimæ; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Faventina* 20. *Martii* 1695. *d. l. pag.* 187. 9

Idem licet Episcopo Camerinen. nisi intra 15. dies Communitas se offerat cum effectu emere frumentum collectum in tota Diœcesi cum augmento vigesimæ, ut in prædicta Faventina; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Camerinen.* 12. *Januar.* 1709. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 265. 10

Sic licet Em. Commendatario aperire Furnum, facta tamen declaratione in principio mensis Octobris quantitatis Frumenti, ut dicitur, *di spianare*. Et quatenus Em. Abbas non deveniat ad declarationem, servetur Decretum in Faventina; *ead. Sac. Congr. Imm. in Assisien.* 1. *Octobris* 1703. *lib.* 3. *Decr. Vall. pag.* 523. 11

Licet Em. Cardinali *fare spianare*, ut dicitur, in proprio Furno Frumentum recollectum in bonis Patrimonialibus, & Beneficiorum, attento, quod Abundantiarii recusent emere frumentum ipsis exhibitum debitis temporibus; *ead. Sacr. Congreg. Immun. in Cesenaten.* 18. *Octob.* 1681. *lib.* 2. *Decr. Alt. pag.* 2275. 12

Quando Priores communitatis præsumunt impedire Episcopum in sua libertate aperiendi Furnum, recusantibus ipsis emere Frumentum Mensæ Episcopalis, Sac. Congreg. rescripsit: Detur Decret. in Faventina sub die 20. Martii 1695. secundum quod Episcopus se gerat; *ead. Sacr. Congregat. Immun. in Faventi-* 13

... 24. Octobris 1699. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 252.

14 Licet Ecclesiasticis, qui recipiunt Franchitias farinæ in cartella, retinere furnum pro usu proprio; *eadem Sacr. Congreg. Immun. in Melphien.* 13. *Maii* 1692. *lib. Decr. Grimaldi pag.* 129.

15 Non licet Gubernatori visitare Furnum Ecclesiasticorum; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Urbevetana* 9. *Novemb.* 1695. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 227.

16 Ecclesiastici coquentes panem in Furno publico Baronis, in quo solvunt omne onus Furnatici, quatenus voluntarie utantur tali Furno, tenentur ad solutionem d. oneris; *eadem Sac. Congr. Immun. in Larinen.* 28. *Sept*: 1694. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag.* 148.

17 Communistæ, qui destruxerunt Furnos Ecclesiasticorum, absolvuntur, quatenus supplicent, & reædificent Furnos destructos; *eadem Satr. Congr. Immun. in Brundusina* 1. *Novemb.* 1682. *lib.* 2. *Decr. Altov. pag.* 2279.

18 Furni intra Claustra Regularium existentes, pro ipsorum usu tantum inservire debent; *ead. Sac. Congr. Immun. in Neapolitana* 4. *Decemb.* 1628. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 115.

19 Et non possunt a Laicis impediri, ne ædificentur; *eadem Sacr. Congreg. Immun. in Baren.* 28. *Junii* 1704. *lib.* 3. *Decret. Vallem. p.* 590.

20 Nuncius provideat circa Furnos Regularium Neapolis, ut illis utantur tantum pro eorum usu; *eadem Sacr. Congreg. Immun. in Neapolitana* 2. *Decemb.* 1681. *lib.* 2. *Decr. Alt. p.* 2292.

21 Eadem Facultas circa Furnos Ecclesiasticorum Neapolis conceditur Archiepiscopo; *ead. Sac. Congr. Immun. in ead.* 27. *Januarii* 1682. *lib.* 3. *Decr. Altov. pag.* 3.

22 Quando Regulares, & Moniales vendunt fraudulenter panem coctum in propriis Furnis in præjudicium Communitatis, Archiepiscopus procedat pro sua prudentia cum facultatibus Sacr. Congr. ne sequantur fraudes sub pœnis gravibus, & quoad Regular. etiam privationis vocis activæ, & passivæ, non tamen Censurarum; *ead Sacr. Congr. Immun. in Panorm.* 25. *Maii* 1685. *lib.* 3. *Decret. Alt. p.* 446.

23 Ad evitandos abusus Furnorum Ecclesiasticorum in locis immunibus, nec non, ut confugiti non inserviant Furnis positis intra Claustra, ut plurimum habentibus januas correspondentes in viis publicis, & tandem ad evitandas fraudes in præjudicium Annonæ Civitatis Neapolitanæ, & ad Instantiam Electorum d. Civitatis; Sac. Congr. decrevit, licere Ecclesiasticis, vel retinere proprios Furnus intra Claustra inserviendos, & exercendos per proprios Ministros, vel illos etiam locare personis sibi benevisis, extra tamen locum immunem; Et Emin. Archiepiscopus & D. Nuncius respective ad proprios subditos procedant, ne fraudes committantur, & fraudantes puniant; *ead. Sac. Congr. Immun. in Neapolitana* 10. *Mart.* 1693. *lib.* 1. *Decr. Vallem. p.* 30.

FUR, FURTUM.

Fur, & latro aliquando sumuntur tamquam Synonima, *ut in cap. Suscepimus* 10. *de homicidio*, ubi textus prius vocat, & dicit *latrones*, ibi: *Ingredientes de nocte quidam latrones ad eos*, & postea vocat, & dicit *Fures*, ibi: *Et Fures se solvere niterentur*, & sic ibi notat Abbas *in* 1. *notabil. & in cap. Interfecisti Furem* 2. *de homicid. in* 1. *notabil.* ubi etiam Marian. Socin. *num.* 2. Fagnan. *in cit. cap. Suscepimus num.* 2. Aliquando autem Fur, & latro sumuntur tamquam quid diversum *ut in cap. Interfecisti* 2. *de homicid.* ibi: *Interfecisti Furem*, *aut latronem*, ubi, ut vides, textus dicit alternative *furem*, aut *latronem*, ut notat Fagnan. *ibid. num.* 2. Aliquando vero sumuntur sic, ut dicatur latro, qui stat in silvis, ut spoliet transeuntes, & fur de nocte in domibus, *ut in Authent. Ut nullus Judic.* §. *penult. collat.* 9. *&* *l.* 1. *Cod. Depos.* & notat Glossa *in cap. Cum duobus* §. *Damnu*, *in verb. Subreptum*, *ff. Pro socio*, Fagnan. *in cit. cap. Suscepimus num.* 3. Aliquando tandem Fur appellatur nocturnus & *latro* diurnus, ut post Goffred. notat Butrius *in cit. cap. Interfecisti num.* 6. & Joan. de Anania *n.* 1. & Card. *in cit. cap. Suscepimus in* 1. *notabil.* Hæc tamen differentia confunditur *in l. Itaque* §. *La*, *ff. ad L. Aquil. & in cap. Si perfodiens* 3. *de homicidio*, ubi Fur appellatur non tantum nocturnus, sed etiam diurnus, ibi: *Si Fur nocturnus occidatur*, *si autem diurnus fuerit &c.* Unde dicendum est, quod Fur proprie appelletur, qui clam furatur, *ut in l.* 1. *ff. de furtis*, nec distinguitur, an noctu, vel interdiu, & ita intelligitur textus *in cit. cap. Si perfodiens*. Latro vero, qui palam furatur, ut per Doct. *in Authent. sed novo*, *Cod. serv. fugit.* Florian. *in l.* 3. *in princip. ff. ad l. Aquil* Fagnan. *in cit. cap. Suscepimus n.* 4.

Furtum dicitur *a furvo*, idest *nigro*, eo quod *clam*, *& in obscuro fiat*, *& plerumque* de

de nocte, ut dicitur *in l. 1. in princip. ff. de furtis*. Furtum est occulta, & injusta rei alienæ ablatio, invito rationabiliter Domino. *Est in re communis* apud Theologos; Et concordat textus *in l. 1. §. final. ff. de furtis*, ibi: *Furtum est contrectatio rei fraudulosa, lucri faciendi gratia, vel ipsius rei, vel etiam usus ejus, possessionisve*. Furti species ordinarie assignantur quinque, nempe Furtum simplex, Sacrilegium, Plagiatus, Peculatus, & Abigeatus. Furtum simplex est, quod in solo furandi actu sine concurrentia alterius delicti consistit. Sacrilegium est, quo Sacrum de Sacro, vel Sacrum de non Sacro, vel non Sacrum de Sacro furtim surripitur, textu expresso *in cap. Quisquis 21. caus. 17. qu. 3.* ibi: *Sacrilegium committitur auferendo Sacrum in Sacro, vel non Sacrum de Sacro, sive Sacrum de non Sacro*. Plagiatus, seu Plagium est, quo quis dolose arripit Hominem sui Juris existentem, vel servum alienum, sive detineat illum, vel vendat, donet, permutet, vel alio contractu, quo Dominium rerum transfertur, aliis tradat; *l. 1. & seq. ff. ad l. Fabiam, de Plagiariis*. Hoc crimen, si homo, qui surripitur, sit sui juris, non est proprie furtum, quia libera persona sub nullius est dominio; *§. Item juris, Instit. de inut. Stipl.* Si vero homo, qui surripitur, est sub alterius potestate, vel dominio, tunc est proprie furtum; *§. Interdum, Institut. de obl. quæ ex delict.* Peculatus est, quo quis pecuniam ad ærarium publicum, ut Fiscum Principis pertinentem, seu Communitatis bona publica in suos usus privatos convertit; *l. 1. l. Lege 4. in prin. & §. fin. Sacrilegi §. Labeo, ff. ad l. Jul. Pecul. & §. 9. Instit. de pub. Jud.* Abigeatus est fraudulenta Ovium, Bovum, Equorum, & aliorum id genus pecorum ex pascuis, aut armentis subtractio, & quodammodo deprædatio; *l. 1. §. 1. ff. de Abigeis*. Dicitur autem notanter *ex pascuis, aut armentis*, quia, si quis oves errantes, vel equos in solitudine relictos abduxerit, non est Abigeus, sed fur potius; *cit. l. 1. §. 1. ff. de Abigeis, l. 47. tit. 14.* Sic etiam notanter dicitur *subtractio, & quodammodo deprædatio*; quia ad hoc, ut quis dicatur Abigeus, non sufficit, quod subtrahat, seu surripiat unam ovem, aut unum equum, vel unum bovem, sed requiritur, quod plures surripiat, & quodammodo deprædetur. *Abigeus enim non est, sed simplex fur, qui de grege Ovium minus, quam decem, & de grege porcorum minus, quam quinque abducit*, textu expresso *in l. fin. ff. de furtis*.

Addunt aliqui sextam Furti speciem, nempe Rapinam, sed cum Furtum, & Rapina specie differant, ut docet communissima D. D. dum S. Thoma 2. 2. *qu. 66. art. 4.* non recte hæc illius species constituitur. Ratio autem distinctionis specificæ inter furtum, & rapinam est, quia præter injustitiam furti, scilicet injustam usurpatiouem rei alienæ, rapina continet aliam speciem injustitiæ circa personam, & honorem proximi. Vim enim alicui inferre est species contumeliæ lædentis honorem proximi. Sic recte notat S. Thomas *loc. cit. art. 9.* & cum ipso alii passim Doctores. 16
Unde rapina definiri potest, quod sit injusta ablatio, seu contrectatio rei alienæ externæ cum vi facta Domino, vel legitimo detentori; *Est in re communis*. 17

Furtum, & rapina ex genere suo est peccatum mortale, licet quandoque parvitas rei furto ablatæ excuset a mortali; *Est Communis*, & patet *ex cap. 20. Exod.* ibi: *Non furtum facies; ex cap. 5. Zachariæ*, ibi: *Hæc est maledictio, quæ egredietur super faciem omnis terræ, quia omnis fur . . . judicabitur; ex c. 2. Habacuc*, ibi: *Væ ei, qui multiplicat non sua*; & *ex 1. ad Corinth. c. 6.* ibi: *Neque fures, neque rapaces . . . regnum Dei possidebunt*. 18
Nec valet objicere, quod *Proverb. 6. expresse habetur*, quod: *Non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit*. Non valet, inquam, quia, ut recte exponit V. Beda: *Furtum non ex sui æstimatione, sed ex comparatione peccati majoris idest adulterii, non grandis esse culpæ perhibetur*. Revera enim furtum ex genere, & objecto suo est peccatum levius omnibus aliis peccatis in Decalogo prohibitis, ceteris paribus, & hoc clare patet, quia peccata contra præcepta primæ tabulæ, cum versentur circa ipsum Deum, ejusque cultum, utique sunt graviora furto versante circa hominem tantum. Alia autem peccata contra præcepta secundæ tabulæ, cum versentur aut circa proximi personam, aut bonum vitæ, famæ, honoris, sunt etiam ex genere suo, ceteris paribus, graviora furto versante circa bona externa fortunæ proximi; quæ sunt longe inferioris ordinis, ut de se patet, & ut recte notat Sporer *tom. 2. tract. 5. in VII. & X. Præcept. Decalog. c. 5. n. 21.* 19

Quænam quantitas materiæ furtivæ requiratur, & sufficiat ad peccatum mortale, non potest una certa, & determinata taxari, sed taxanda est arbitrio Prudentum, tum ex quantitate rei ablatæ, tum ex circumstantiis Personæ per furtum læsæ, temporis, loci, & hujusmodi. Malitia enim, & gravitas furti pro- 20

venit ex damno, quod Proximo injuste infertur, damnum autem non est æquale respectu omnium, ex jactura ejusdem quantitatis, ac rei; Siquidem majus censetur damnum ex re ablata, si auferatur pauperi, minus si diviti: majus, si tempore penuriæ, minus si tempore abundantiæ; majus, si auferatur pecunia in loco, ubi modica reperitur, minus ubi argentum, & aurum est in abundantia. Unde cum
21 in assignanda quantitate sufficienti ad constituendum peccatum mortale non satis inter se conveniunt Doctores, ita ut propemodum tot sint sententiæ, quot capita, assignando alii, ut Navarrus, nimis stricte solum dimidium Regalem, vel Julium, seu unum Pacium, vel paulo plus; alii cum Corduba unum Regalem, scilicet duos Pacios circiter; alii cum Molina, Rebell. Lessio duos Regales, idest quatuor, vel quinque Pacios, seu duos Julios; alii cum Valentia, Sayro tres Regales vel Julios, idest medium Florenum circiter; alii cum Sanchez quatuor Regales, idest medium Talarum, vel unum Florenum circiter; alii cum Soto, Silvestro, Angelo unum, vel duos Aureos, seu Ducatos; alii tandem ni-
22 mis laxe 100. Aureos; hinc in tanta opinionum varietate tenenda est probabilior, & communior Doctorum sententia, quod non possit pro regula universali statui una certa quantitas pecuniæ, quæ sit materia absolute gravis, sive quæ ad mortale requiratur, & sufficiat respectu omnium, sed taxanda sit judicio prudentum tam ex quantitate rei ablatæ, quam ex circumstantiis personæ, cui aufertur, temporis, loci, & hujusmodi; Reiffenstuel *in Theolog. moral. tract. 9. de praecept. Decalog. dist. 5. quæst.* 1. *num.* 7. Sporer *loc. cit. n.* 28. Moya *tom.* 3. *dist.* 3. *quæst.* 3. *c.* 1. §. 2. Gormaz *a n.* 693. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 983. *& seq.* & alii passim.

23 Quantitas igitur furti respective gravis potest sic esse, ut respectu cujuscumque etiam ditissimi Regis sint duo Aurei, seu duo Ducati, pro quibus veniunt quatuor Imperiales, seu sex Pacii Regales, aut sexdecim Julii, seu quadraginta octo Pacii, vel circiter centum sexaginta Crucigeri; respectu inferioris Principis unus Aureus, seu unus Ducatus, aut duo Imperiales, vel quatuor Floreni, seu sexdecim Regales, aut Julii; respectu viri perillustris, aut mercatoris valde divitis unus Imperialis, seu duo Floreni, aut octo Regales, vel Julii, aut viginti quatuor Pacii; respectu Mercatoris mediocriter divitis medius Imperialis, seu medius Talarus, vel unus Florenus, aut quatuor Regales, seu quatuor Julii, respectu Civis mechanici tertia pars Imperialis, seu Talari, aut octo Pacii; respectu minoris civis, vel Rustici duo Regales, seu duo Julii, aut sex Pacii; respectu hominis utcumque pauperis unus Regalis, & dimidius, seu unus, & dimidius Julius, seu quatuor Pacii, & dimidius, respectu plane pauperis etiam unus Regalis, seu unicus Julius, aut tres Pacii, vel decem circiter Crucigeri, & sic de omnibus intermediis loquendum est cum proportione. Ratio autem hæc est, quia dicta taxata quantitas videtur requiri, & sufficere respective ad singulorum sustentationem pro integra die, adeoque per ejus ablationem censebuntur pati grave damnum, & esse graviter inviti, merito enim ab omnibus multum æstimatur posse pro una die honeste subsistere, & cui hoc tollitur, vere redditur miserabilis pro illa die, & per consequens censetur illi dari causa gravis contristationis, & *dissolvendæ* amicitiæ, quod secundum communem *sensum* est gravis injuria. Hinc materia gravis furti, 2
& quantitas sufficiens ad peccatum mortale censetur probabiliter ea, quæ ad congruam sustentationem unius diei sufficit illi homini, cui injuria furti infertur; Sanig *dist.* 10. *de justitia quæst.* 1. *num.* 7. Layman *lib.* 3. *tract.* 3. *part.* 1. *num.* 3. Sporer *loc. cit. num.* 29. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 9. Gormaz *n.* 699. La Croix *loc. cit. n.* 985. *cum sequentibus*, & in re consentiunt alii, speciatim Illsung *tom.* 4. *d.* 3. *num.* 147. Marchant. *Tribun. part.* 2. *tract.* 8. *tit.* 1. *quæst.* 5. & re ipsa fere coincidunt Bonacina, Petrus Navarrus, & alii cum Lugo *disp.* 16. *sect.* 1.

Furtum potest esse grave peccatum in pluribus casibus, etiamsi materia furata *in se* sit levis. Primo, si materia furata sit Domino valde proficua, ut Sartori acus, quam unicam habet, nec habere aliam potest, qua se alat; Lessius *lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 33. & communis aliorum. Secundo, si in furando rem levem fuerit intentio furandi notabilem quantitatem, si adfuisset copia, & commoditas, *Communis*. Tertio, si materia levis fuerit furata in finem mortaliter peccaminosum; *Communis*. Quarto, si materia levis furetur Domino valde pauperi, & indigenti; *Communis*. Quinto, si Dominus habuerit justum, & rationabilem quemdam specialem affectum ad talem rem, ob cujus ablationem periculum sit, ne tamquam nimis iracundus prorumpat in mortales blasphemias, seu alias cholerice mortaliter peccet, dummodo tamen fur ante

furtum

furtum habuerit sufficientem cognitionem de tali speciali affectu, & periculo; *Communis*. Sexto, si res auferatur cum notabili violentia; *Communis*.

Furtum non committitur in pluribus casibus, quamvis aliena surripiantur. Primo non committitur, cum quis aufert rem alterius sciens illum, etiamsi sciat, non tamen debere esse invitum rationabiliter; *Communis*. Secundo non committitur furtum, cum quis aufert aliena, ipso Deo supremo rerum omnium Domino facultatem dante, qua ratione Israelitæ spoliarunt Ægyptios; *Communis*. Tertio non committitur, cum quis aufert gladium a furioso, vel alias occisuro; *Communis*. Quarto non committitur, cum quis aufert libros hæreticos a non habente legendi facultatem; *Communis*. Quinto non committitur, cum Uxor v. g. auferat a Marito pecunias, ne ludis, aut comessationibus prodigat, aut Vinum, ne inebrietur; *Communis*. Sexto non committitur, cum quis accipit rem alienam, tamquam sibi debitam ob justam compensationem; *Communis*. Septimo non committitur, cum quis pro se, vel pro alio in extrema necessitate constituto alienum accipit, quantum necessarium est ad sustentationem, sed de hoc infra. In his enim, & similibus casibus Dominus esset irrationabiliter invitus sibi rem talem auferri; *Sic communis Doctorum*. (*a*)

In extrema necessitate licitum est auferre rem alienam, quatenus ad eam sublevandam necesse est, adeo ut talis neque furtum committat; neque peccet; *Communis* cum S. Th. 2. 2. *qu.* 66. *art.* 7. Scoto *in* 4. *d.* 15. *qu.* 2. *ad* 5. & habetur *Ex cap. Exiit* §. *Nec quidquam*, *de verb. signific. in* 6. ibi: *Nec jure poli in extremæ necessitatis articulo ad providendum sustentationi naturæ via omnibus extrema necessitate detentis concessa præcluditur, cum ab omni lege extrema necessitas sit exempta*. Et ratio est, quia in extrema necessitate constitutus habet jus naturale, immo & obligationem conservandi vitam, adeoque etiam sibi applicandi media necessaria; neque per hoc furatur, quia ille, cui surripit, non est, nec potest esse rationabiliter invitus: quia in extrema necessitate omnia sunt communia quoad jus utendi in ordine ad conservationem vitæ; de ratione autem formali furti est, quod fiat Domino rationabiliter invito, ut patet ex ejus definitione. Unde cum Dominus in tali extrema necessitate nequeat esse rationabiliter invitus, talis surripiens bona alterius non dicitur furari, uti notant communiter Doctores cum S. Thoma 2. 2. *qu.* 65. *art.* 5.

28 In extrema necessitate si quis non possit per se ipsum aliena auferre ad sibi subveniendum, potest ejus loco quivis alius ex proprio subvenire non potens, uti habet communis cum D. Thoma 2. 2. *qu.* 66. *artic.* 7. *ad* 3. & Scoto *loc. cit.*

29 Tunc enim surripiens est veluti instrumentum indigentis. Si Dominus, aut detinens bona sit in pari necessitate, non potest extreme egens, neque alius pro eo surripere ipsi Domino, aut detinenti, quia tunc duplici jure res illa Domino, aut detinenti debetur, primo propter æqualem extremam necessitatem, secundo propter dominium, & possessionem rei, in pari enim causa melior est conditio possidentis. Sic Scotus *in* 3. *d.* 15. *q.* 1. *ad* 5. & *Communis* aliorum.

30 In gravi duntaxat necessitate non esse licitum aliena surripere, colligitur *ex cap. Si quis* 3. *de furtis*, ibi: *Si quis propter necessitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, vestem, vel pecus, pœniteat hebdomadas tres*, ubi ut vides, fames, & nuditas supponunt surripientis necessitatem, & quidem valde gravem, unde si hac necessitate non obstante talis surripiens censetur pœnitentia dignus, cum pœnitentia supponat peccatum, censetur non excusari a furto peccaminoso. Hinc justissime ab Innocen. XI. die 2. Martii 1679. fuit damnata sequens propositio 26. in ordine, ibi: *Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi*; Ita conformiter Doctori Subtili *l. c.* Mastrius *disp.* 9. *Theolog. moral. num.* 21. appellans hanc sententiam communiorem, & veriorem, & Sporer *loc. cit. n.* 105. vocans eam verissimam; La Croix *loc. cit. num.* 955. & alii passim, quamvis nonnulli apud Lugonem *disp.* 27. *de justit. & jure num.* 153. Dianam *part.* 1. *tract.* 3. *Miscellan. resol.* 49. & apud Sporer *l. c. num.* 194.

31 Si tamen necessitas gravis sit urgens; adeout adsit simul periculum labendi in necessitatem extremam, ut si morbus gravis probabiliter sit futurus lethalis, aut perpetuus, nisi remedio tempestivo ei occurratur; si quis sit in pro-

(*a*) *Nota Rom. Theologi*. Vera Auctor scribit; cave vero, ne putes retinere res illas hominem posse, nec ad restitutionem, vel compensationem teneri; jam remoto periculo, vel sublata necessitate; Vide explicationes aliis in locis.

probabili periculo incidendi in captivitatem, vel infamiam gravissimam, nisi equo alieno adjutus elabatur, & his similia: tunc licitum est surripere necessaria ad illam necessitatem sublevandam, quia tunc censetur extrema esse moraliter præsens, cum sit proxima, aut hæc sit illi æquivalens; pari enim modo naturæ jure inditum est, ut gravem necessitatem, quæ facile vergit ad extremam, æque ac ipsam extremam necessitatem, a se quisque, quoquo modo potest, avertat; Lugo *loc. cit. num.* 154. Lessius *num.* 71. Sporer *loc. cit. num.* 103. Haunold. *de justitia tom.* 1. *tract.* 2. *a num.* 347. Carden. *in* 2. *Crisi d.* 23. *num.* 17. & fusius *in* 1. *Crisi d.* 80. La Croix *loc. cit. num.* 957. Tamburin. *lib.* 8. *tr.* 2. *cap.* 9. §. 1. ubi dicit hanc sententiam esse certam.

32 Si tota Respublica sit in necessitate gravi, possunt licite auferri a divitibus superflua, quæ necessaria sunt ad Rempublicam sublevandam, & ratio est, quia necessitas gravis Reipublicæ æquivalet, immo superat necessitatem, quam haberet unus privatus, uti cum S. Thoma, & aliis docet Carden. *loc. cit. num.* 16. La Croix *loc. cit. num.* 956.

33 Qui in extrema necessitate rem alienam abstulit, & pro sua indigentia absumpsit, quamvis postea ad meliorem, & pinguiorem fortunam devenerit, nunquam tenebitur restituere; Sic Scotus *in* 4. *dist.* 15. *q.* 2. & *communis* aliorum. Et ratio est, quia is usus fuit jure suo, & rei tunc acceptæ, quatenus sibi necessaria fuit, dominium sibi comparavit, cum res illa per talem justam acceptionem facta sit accipientis, ut patet ex D. Thoma 2. 2. *qu.* 66. *art.* 7. & ex communi aliorum.

34 Si autem res accepta in extrema necessitate non sit absumpta, sed adhuc existat, ut equus, vestis, & hujusmodi, tunc est restituenda; *Communis*. Et ratio est, quia extrema necessitas tribuit solum tantum Juris in rem alterius, quantum necessarium est ad illam sublevandam. In proposito autem non erat necessaria res adhuc existens, sed solum ejus usus, adeoque extreme egens occupando illam, solum comparavit sibi dominium utique illius rei, dominio directo adhuc remanente penes pristinum Dominum, & per consequens res adhuc existens post superatam necessitatem erit restituenda Domino.

35 Qui rem accepit ante extremam necessitatem, sive ex delicto, furto v. g. sive ex contractu, v. g. Deposito, Commodato, Locato, vel quovis alio titulo, & in extrema necessitate absumpsit, tunc superata necessitate, si ad meliorem fortunam redierit, tenebitur restituere in æquivalenti; Ita Scotus *in* 4. *dist.* 15. *qu.* 1. *art.* 3. *respons. ad argum.* Adrian. *in* 3. *de restitut.* §. *Quia dictum est*, *de lucro*; Navarr. *cap.* 17. *num.* 61. Covarruv. *regul. Peccatum part.* 8. §. 1. *num.* 4. Medina C. *de restit. num.* 3. *in princip.* Less. *lib.* 2. *c.* 16. aliique cum Sporer *loc. c. num.* 101. Et ratio est, quia tunc egenus rem illam, exclusa necessitate, alio titulo debet Domino suo, quæ obligatio per supervenientem necessitatem extremam non extinguitur, sed sopitur, adeout superata necessitate, Domino compensanda est æque ac antea compensari debuisset, maxime si antea res fuerit furto ablata; aliter si res antea furto ablata, & postea in extrema necessitate absumpta non deberet restitui, superata necessitate, ab eo, qui eam ante dictam necessitatem furatus fuerat, sequeretur, quod quis posset commodum reportare ex sua malitia; malitia autem, & iniquitas nulli debet prodesse; *arg. cap. Sedes* 15. & *cap. Ex tenore* 16. *de rescriptis*; *cap. Tuæ* 12. *de Clericis non resident. Cap. Ex litteris* 2. *de dolo*, & *contum.* & aliis similibus.

Est tamen æque probabilis, immo teste Sporer *l. c. num.* 102. jam communior opposita sententia, quod nempe, qui rem ablatam, vel apud se depositam, commodatam, impignoratam, locatam &c. urgente necessitate extrema absumpsit, nihil restituere debet, postquam ad meliorem fortunam pervenit, sic expresse Angelus verb. *Furtum* §. 37. Silvester verb. *Furtum q.* 3. & verb. *Eleemosyna in fine*; Jul. Clar. *l.* 5. §. *Furtum num.* 25. Layman *t.* 3. *tract.* 3. *part.* 1. *c.* 1. *num.* 7. *Sporer l. c. num.* 102. & alii. Et ratio est, quia, qui rem alienam bona fide absumpsit, liberatur ab onere restitutionis, ut fert communis opinio; talis autem in extrema necessitate, nedum bona fide rem alienam, sed immo tanquam Dominus ejus effectus, & suam reputans, absumpsit, adeoque non tenetur pro ea ad restitutionem. Neque ei patrocinatur iniquitas, si rem antea furatus fuit, sed superveniens extrema necessitas, ad quam sublevandam, sicuti potest de præsenti auferre rem alienam, & ipsam absumere sine ullo onere restitutionis, ita sine onere restitutionis potest absumere rem alienam de præterito ablatam.

Qui per furta minuta intendit ditescere, & conquirere notabilem pecuniæ quantitatem, peccat mortaliter illa prava intentione, & quovis externo furto minuto ex vi illius intentionis deliberatæ procedente;

Com-

Communis. Et ratio est, quia talis intendit accipere rem alienam magni momenti invito Domino, simulque singula externa furta procedunt ex intentione mortifera furandi seorsim quantitatem notabilem, adeoque talis singulis furtis minutis peccat mortaliter; Hinc de similibus dicitur *Deuteron.* 25. *Non habebis in sacculo diversa pondera majus & minus* ... *Abominatur enim Deus eum, qui facit hoc*, & Proverb. 11. *Statera dolosa abominabilis est*
3 *apud Deum*. Recte tamen notant Lessius *lib.* 2. *de justitia cap.* 12. *dub.* 7. *num.* 48. Sporer *loc. cit. num.* 35. & alii, non committi tot distincta furta mortalia, quot sunt furta minuta, sed continuari solum jam cœptum, quia omnia furta minuta & detentiones acceptorum censentur una continua executio illius mortalis intentionis. Quod etiam in furtis gravibus repetitis & sub una intentione unitis
) usuvenit. Qui furatur quid modicum, animo tamen, & voluntate plura furandi, si posset, peccat mortaliter; *Communis ac certa*. Et ratio est, quia talis, quantum est ex se, si adesset copia, & commoditas, habet pravam voluntatem, & affectum furandi quantitatem notabilem, adeoque peccat graviter ratione talis pravæ, & mortiferæ voluntatis, & affectus. Unde recte monet Layman *loc. cit. num.* 3. esse a Confessariis examinandos illos pœnitentes, qui confitentur modicum quid esse furatos, an habuerint voluntatem, & affectum plura furandi, si adfuisset copia, & commoditas.

Qui furatur materiam levem, quæ cum aliis præcedentibus furtis complet materiam gravem, si habet voluntatem eam cum aliis retinendi, peccat graviter ratione injustæ gravis detentionis, quia licet priora præcedentia furta minuta quo ad ablationem fuerint solum venialia, tamen accrescente materia complente quantitatem sufficientem ad mortale, ratione injustæ detentionis exurget peccatum mortale, & obligatio restituendi sub mortali. Et ratio est, quia illud opus, quo injustum grave damnum proximi completur, mortale est; per illud autem ultimum furtum, quo quis advertit se pervenire ad summam gravem, v. g. furando ultimum Pacium, vel ultimum Regalem, seu ultimum Julium complentem Talarum, vel Imperialem, seu ducatum, respective completur grave damnum proximi, adeoque illud ultimum furtum unius Pacii, Regalis, seu Julii mortale est, non quidem secundum se absolute, sed cum habitudine ad furta præcedentia consideratum. Unde talis secundum omnes sub mortali tenetur restituere summam notabilem furtis minutis congregatam; Sporer *loc. cit. n.* 37. & 40. Cardenas *in* 2. *Crisi d.* 23. *n.* 90. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 244. & ipso teste alii communissime. Hinc Innocent. XI. *die* 2. *Martii* 1679. merito damnavit sequentem propositionem 38. in ordine: *Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis*.
Non quidem, ut notat Sporer *loc. cit. n.* 37. 41
sub mortali tenetur restituere totam illam summam, sed solum illam partem, quæ constituit quantitatem notabilem in grave damnum proximi, quaque restituta, non retinetur amplius quantitas notabilis cum gravi damno proximi secundum communem D. D. apud Cardin. de Lugo *disp.* 16. *sect.* 3. *de ju-*
stitia nu. 41. Nec valet dicere, quod non plus 42
noceat ultimum furtum, quam præcedentia, adeoque omnia esse venialia tantum. Non valet, inquam, quia respondetur distinguendo antecedens. Non plus nocet absolute secundum se sumptum, conceditur antecedens, non plus nocet respective, & ut est conjunctum cum furtis præcedentibus, negatur: Ultimo enim furto minuto completur materia notabilis sufficiens ad peccatum mortale, cum auferatur jam integer Florenus, vel respective Ducatus, qui non ablatus erat furtis præce-
dentibus. Nec etiam valet objicere, quod pec- 43
cata venialia quantumcumque multiplicata nunquam faciunt mortale. Non valet, inquam, quia hoc verum est, quando peccata venialia sunt omnino disparata absque omni connexione ad invicem in materia, vel effectu causato, ut in cogitationibus inutilibus, verbis otiosis, mendaciis, jocosis, &c. etiam in infinitum multiplicatis. Falsum autem hoc est, quando sunt ita connexa, ut ultimum veniale compleat materiam notabilem sufficientem ad peccatum mortale, ut in nostro proposito, ubi, quamvis furta, seu peccata venialia, ut talia, in individuo non faciant unum mortale, ultimum tamen furtum, quod secundum se solum esset veniale, hic & nunc ratione connexionis cum præcedentibus furtis fit mortale.

Peccat graviter, qui post levia furta, quæ 44
non potest restituere, addit aliud leve, quo completur quantitas gravis; Lugo *disp.* 15. *sect.* 3. *num.* 39. Illsung *t.* 4. *d.* 3. *num.* 157. Sporer *loc. cit. num.* 39. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 1006. Dicastill. *lib.* 2. *t.* 2. *d.* 9. *num.* 55. & alii contra Lessium, & Granado. Et ratio

 est,

est, quia ut recte dicit Lugo *loc. cit.* malitia furti non oritur ex commodo, quod furi ex retentione provenit, sed ex damno, quod proximus ex ablatione patitur. Hoc principio casus plures, Lector, aliter solves ac solvat Auctor noster. Exempli gratia *n.* 14. Si talis jam pœnituit de furtis præcedentibus, & restituere vere proposuit, oblivisci nequit damni, quod proximus ex ablatione rei patitur: Ergo tunc iterum minuta furando primum grave damnum proximi auget, & propterea iterum mortaliter peccat. Et *num.* 51. Quicunque advertit per suum furtum quamvis minutum uni eidemque grave damnum inferri, peccat mortaliter. Et ratio est, quia qui advertit, ipse causa est damni gravis, adeoque sub gravi tenetur ad restitutionem. Suppositio auctoris in exemplum deducta nihil valet, quum exempla contraria fingi possint. In casu autem posito, sive fur restituere possit, sive non possit priora furta, eodem modo per ultimum furtum facit, quod proximus grave detrimentum patiatur, ubi ante ultimum hoc furtum patiebatur solum detrimentum leve, adeoque, etiamsi non possit fur restituere præterita, curare debet, ne ex illis, & hoc alio proximus grave detrimentum patiatur, quod facere potest vi-
45 tando hoc ultimum furtum. Si tamen haberet efficacem voluntatem restituendi priora saltem usque ad materiam levem, excusaretur a mortali, uti notant Molina, Rebell. Sanchez, aliique cum Lugo *loc. cit. a n.* 40.
46 La Croix *loc. cit. num.* 1006. Qui semel conflavit materiam gravem, & iterum furatur aliud leve, quod cum priore materia ablata facit unum, si nondum pœnituit de furtis præcedentibus, nec restituere proposuit, probabilius peccat iterum mortaliter toties, quoties denuo furatur modica ab eodem, quia tunc semper habet explicitam, vel implicitam saltem voluntatem augendi damnum notabile proximi, & retinendi notabilem quantitatem rei alienæ semper majorem, & ma-
47 jorem. Si autem talis jam pœnituit de furtis præcedentibus, & restituere vere proposuit, tunc furando iterum minuta peccat tantum venialiter, donec rursus attingat quantitatem notabilem sufficientem ad furtum mortale, quia tunc per pœnitentiam, & restituendi propositum abrupit continuationem furtorum præcedentium cum sequentibus, & sequens materia furti non concrescit amplius cum præcedenti, sed manet per se sola, & venialis, Lugo *loc. cit. num.* 43. Dicastill. *loc. cit. n.* 59. Sporer *loc. cit. num.* 39. La Croix *loc. cit. n.* 1007. Amicus *de peccat. d.* 23. *n.* 33. Oviet. *de Peccat. contr.* 3. *num.* 114. & alii. Furta parva coalescunt, etiamsi fiant in diversis negotiis, ut si quis defraudet eumdem semel venditione, semel cambio, semel furando &c. quia licet diversa sint negotia, in quibus furta committuntur, in omnibus tamen causatur damnum ejusdem rationis; Sanchez *in Decal. lib.* 7. *c.* 21. *n.* 16. La Croix *l. c. n.* 1008. contra Reb. Tanner. & Dianam.

Furta minuta usque ad notabilem summam concrescentia constituunt peccatum mortale cum obligatione restituendi sub mortali, non solum cum fiunt ab eodem eidem, ut usque modo fuit suppositum, & conclusum, sed etiam cum fiunt ab eodem diversis Dominis, Sic Molina *tom.* 3. *disp.* 689. Lessius *lib.* 2. *de Justitia c.* 12. *dubit.* 7. Laym. *lib.* 3. *part.* 1. *c.* 1. *n.* 6. Sanchez *lib.* 7. *moral. c.* 5. Sporer *loc. c. n.* 43. Lugo *disp.* 16. *sect.* 3. *num.* 48. ubi dicit, quod rejicitur communiter sententia contraria Joannis Medinæ, Angeli, Petri Navarræ, & aliorum dicentium, illa minuta furta non constituere peccatum mortale cum obligatione restituendi sub mortali, etiamsi fiant animo comparandi magnam quantitatem, quia, dicunt ipsi, singulis Dominis parum nocent: Ratio autem nostra est, quia licet talis minuta furando a diversis Dominis non inferat notabile damnum singulis seorsim, & actualiter, infert tamen notabile grave damnum omnibus collective, seu ipsi Communitati, vel Reipublicæ saltem habitualiter, & consecutive, quatenus scilicet, si talis modus furandi minutatim a diversis Dominis non esset graviter prohibitus, sequerentur maxima incommoda, & inconvenientia *contra bonum* publicum, & contra indemnitatem etiam singulorum Civium: sequeretur enim non peccare mortaliter eum, qui ex granario tritici totius Communitatis furaretur magnam quantitatem, quia singulis civibus parum nocet. Item sequeretur non peccare mortaliter contra justitiam eum, qui sine justo titulo exigeret tributa, seu gabellas, etsi minutas, ab omnibus transeuntibus per aliquem pontem, quia singulos levissime læderet. Item sequeretur posse aliquem sine peccato mortali in venditionibus uti ponderibus, & mensuris modice falsificatis, & diminutis, quod tamen est ubique gravissime prohibitum, & in Sacra Scriptura damnantur qui talia agunt; *Deuter.* 25. ibi: *habebis in sacculo diversa pondera majus, & minus . . . abominatur enim Deus, qui facit hoc.*

hoc. *Proverb.* 31. ibi: *Statera dolosa abominatio est apud Deum.* Restitutio autem a talibus furantibus minuta a diversis Dominis v. g. per falsa pondera, per alteratas mensuras, & hujusmodi, facienda est iis, a quibus acceperunt, in quantum possunt, v. g. in simili occasione furta minuta commissa Dominis minutim supplendo, aut si ii ignorentur, vel amplius conveniri non possint, talia pauperibus erogando, prout in simili dicitur *in cap. Cum tu* 5. *de Usuris*.

Furta minuta facta eidem a diversis non moventibus se mutuo, quamvis isti advertant per omnia dicta furta simul sumpta causari eidem grave damnum, probabilius non constituunt peccatum mortale in singulis, nec sub mortali obligant singulos ad respectivam restitutionem; Sanchez *l.* 7. *moral. c.* 21. *n.* 22. Lessius *lib.* 2. *cap.* 12. *dubit.* 9. Tanner. *tom.* 3. *d.* 4. *qu.* 6. *dub.* 9. *num.* 285. Diana *part.* 2. *tract.* 17. *resol.* 42. Lugo *Disp.* 16. *sect.* 3. *n.* 55. Sotus *in* 4. *dist.* 22. *quaest.* 1. *art.* 2. & clarius *lib.* 4. *de justitia q.* 7. *art.* 3. *colum.* 6. Malderus *de Eurto tract.* 4. *cap.* 1. *dub.* 5. *cas.* 3. Salas *in* 1. 2. *tract.* 13. *disp.* 19. *sect.* 27. *n.* 92. Sporer *loc. cit. num.* 47. Ovied. *de peccatis controv.* 3. *num.* 112. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 1010. Illsung. *t.* 4. *d.* 3. *num.* 158. & alii. Et ratio est, quia singuli non sunt causa, neque physica, neque moralis damni ab aliis causati, sed tantum illius, quod per se inferunt, quod est leve, & exiguum, ut supponitur, ideoque non peccant singuli graviter, nec tenentur sub gravi ad restitutionem, alioquin sequeretur, quod posito ad furtum mortale sufficere decem Regales, seu decem Julios, & Paulus jam abstulisset novem, Antonius autem conscius absque ulla cooperatione, auferret solum unum Regalem, vel unum Julium, peccaret mortaliter, & Paulus solum venialiter, quo nihil absurdius; adeoque quamvis furta minuta facta eidem a diversis ascendant ad summam notabilem, illi diversi furantes non peccant singuli mortaliter, nec sub mortali tenentur singuli ad restitutionem.

Plurimi tamen apud Lugo *loc. cit. num.* 54. ut Suarez, Vasquez, Navarrus, Medina Major, Corduba, Rodriquez, Salonius, Rebellus, Angelus, Ledesma, Sayrus, Petrus Navarra, Covarr. Molina, Turrianus, Bonacina, Filliucius, tenent contrarium, scilicet quod singuli peccent graviter, & sub gravi teneantur ad restitutionem, quia dicunt ipsi, scienter concurrunt singuli ad grave damnum ejusdem, & consentiunt in illud. At ut recte notat Sporer *loc. cit. num.* 47. *in fine* tale fundamentum, seu principium est solum verum, quando influit in totum damnum moraliter jussu, concursu, &c. quod nos ultro fatemur, nam certum est, si plures communi consensu, consilio, vel cooperatione ingressi v. g. in Vineam ita notabiliter furentur, singulos peccare mortaliter, & obligari ad restitutionem in solidum, scilicet in defectu aliorum, quia singuli sunt causa moralis totius damni; Sicuti etiam si unus suo malo exemplo efficaciter moveat alios ad furandum, v. g. si ex cohorte militum, aut peregrinorum transeuntium, unus principalis, ut capitaneus, vel conductor primus furetur ex vinea aliquos racemos, aut ex viridario aliqua poma praevidens suo malo exemplo alios ad simile furtum efficaciter movendos, reus est furti mortalis, debetque deficientibus sociis totum damnum resarcire, quia perinde est, sive quis facto, sive exemplo, sive verbo sit causa moralis damni illati.

Advertendum tamen est, quod sive quis furtis minutis furetur ab eodem, sive a diversis, 53
sive plures, sive diversi ab eodem furentur, ad contrahendum peccatum mortale requiritur major quantitas, quam illa, quae simul ablata constitueret peccatum mortale, v. gr. ad minimum plus dimidio. Et ratio est, quia Domini non sunt ita inviti ad furta successive, seu per intervalla facta, quam ad furtum rei notabilis simul factum, & ordinarie non tantum damnum infertur; Molina *tom.* 3. *disp.* 689. Sanchez *lib.* 7. *moral. cap.* 5. Lugo *disp.* 16. *n.* 15. Sporer *loc. cit. n.* 44. & alii passim.
Item major quantitas requiritur, si plura 54
furta minuta fiant pluribus, quam si uni soli, quia tunc omnes, & singuli non tam grave damnum patiuntur actualiter, & ordinarie illud patiuntur minus inviti, quam unus solus, qui totum illud damnum per plura minuta furta causatum cogatur in se uno sustinere; *Communis* cum praecitatis. Item major requi- 55
ritur quantitas in furtis factis sive eidem, sive diversis, quando fiunt per majora temporum intervalla, quam quando brevi temporis successu fiunt, quia eo magis deficit unius damni connexio, & domini minus inviti censentur. Unde licet Imperialis, seu respective Ducatus v. g. simul, vel successive brevi tempore ablatus constitueret peccatum mortale, tamen successive per longum tempus, utpote duorum, vel trium annorum surreptus non concrescit in peccatum mortale. Et si pluri-

bus

bus tanto temporis intervallo absque ditescendi proposito talia furta minuta fierent, etiam duo, vel tres Aurei non sufficerent ad mortale peccatum. Hæc autem omnia attentis circumstantiis personarum, locorum, & temporum judicio prudentis Confessarii relinquuntur.

56 Furta domesticorum, Uxorum, Maritorum, filiorum, parentum, Religiosorum, famulorum &c. facta invito rationabiliter Marito, Uxore, Patre, Filio, Prælato, Domino &c. sunt vera furta, quia omnes illi vere usurpant rem alienam invito rationabiliter Domino; *Communis*.

57 Talia domesticorum furta, ut mortalia sint, regulariter requiritur major materiæ quantitas, quam in furtis extraneorum; quia pater familias v. g. non est ordinarie ita invitus, quod res sua a Domesticis surripiatur, quam si surriperetur ab extraneis; *Communis*.

58 Hinc contra tales personas Domesticas, uxorem, filios, famulos &c. in foro externo non conceditur Actio pœnalis, & famosa furti, sed tantum alia mitior Actio rerum amotarum. Et quidem inter conjuges propter reverentiam, & honorem Matrimonii non dari rigorosam Actionem furti, sed tantum Actionem rerum amotarum, habetur expresse *in l. 1. & seq. ff. de actione rerum amotarum, in l. Si quis 52. ff. de furtis, & l. Manifestissimi 22. §. 4. Cod. eod.* ubi ulterior ratio additur his verbis: *Quia lex ita atrocem actionem dare in personam ita sibi conjunctam erubuit*.

59 Similiter contra filios, & servos non datur actio furti, textu expresso *in §. Hi qui 12. Instit. de obligat. ex delicto, l. Ne eum 16. & l. Servi & filii 17. princip. de furtis*, ibi: *Servi & filii nostri furtum quidem nobis faciunt, ipsi autem furti non tenentur, neque enim qui potest in furem statuere, necesse habet adversus furem litigare; idcirco nec Actio ei a veteribus prodita est*.

60 Item contra famulos, ac mercenarios apud Dominum degentes non datur Actio furti, si leviora, & modica furta commiserint; *l. Respiciendum, ff. de pœnis*.

61 Secus autem, si eorum furta sint gravia, vel nimis multiplicata, quia tunc etiam pœna corporali puniri solent, ut ex communi D. D. notat Jul. Clar. *lib. 4. sent. §. Furtum num.* 22. apud Layman *loc. cit. num.* 4.

62 Famuli, ancillæ, & Operarii apud Dominum degentes ordinarie non peccant graviter, surripiendo esculenta, aut poculenta communia in usus proprios, nisi forent excessiva, secus in aliis materiis; *Communis* quoad utramque partem; quoad primam enim patet, qui Domini respectu illorum non solent esse inviti, quoad substantiam, sed tantum quoad modum, quandoquidem si illa peterentur, concederentur, dummodo tamen sint esculenta, & poculenta communia, idest famulantibus ordinaria, non autem extraordinaria, rariora, & delicatiora, & dummodo illa surripiant in usus proprios, quia si illa surripiant ad dandum parentibus, amasiis, amicis, ad vendendum, ad ludos, ad compotationes, meretricia, & alia hujusmodi, committunt furtum mortale obnoxium restitutioni, ubi quantitas notabilis, etiam per minuta furta, ablata est, quia respectu illorum est simpliciter, & rationabiliter invitus Dominus. Quoad secundam partem etiam patet; quia in aliis materiis v. g. pecunia, vestibus, linteis, & hujusmodi peccant sicuti extranei. Immo gravius, cum illorum cura sit eorum fidelitati & custodiæ commissa, & ideo *longe gravius* puniuntur furta domestica, quam alia, *quia* hujusmodi furta, quæ a Servitoribus, & famulis committuntur, dicuntur proditoria a Caball. *Crim. resol.* 104. *num* 24. *cum seq.* Raynald. *in obser. crim. cap.* 14. *num.* 299. *cum seq.* & *in Voto* 168. *num.* 5. & in sæculari puniuntur pœna ultimi supplicii secundum Fabr. §. *Alia deinde*, *Instit. de public. Judic.* Farinac. & alios cum Raynald. *in cit. Voto* 168. *n.* 5. Reliqua de furtis famulorum, vide verb. *Famulus*.

Parentes, qui quantitatem notabilem surripiunt ex bonis, quorum filii habent dominium, & administrationem, ut sunt bona castrensia, aut quasi castrensia, si ipsi filii sunt rationabiliter inviti, peccant graviter, & tenentur ad illorum restitutionem, sicuti extranei; *arg. cap. Qui abstulerit 6. caus. 12. q. 1. & l. 2. Castrense, ff. de peculio castrensi*, vide verb. *Bona art.* 4. In dicto enim casu de facto rem alienam accipiunt invito rationabiliter Domino, adeoque &c. *Communis*. Filii etiam peccant mortaliter, si quantitatem notabilem surripiant ex illis bonis, quorum dominium, vel ususfructus spectat ad patrem; *Proverb. enim* 28. sic expresse habetur. *Qui subtrahit aliquid a Patre suo & a Matre, & dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est; Communis*. Reliqua de furtis filiorum, vide verb. *Filius*, verb. *Bona art.* 4. Maritus peccat graviter cum onere restitutionis, si dissipet, & dilapidet bona Uxoris paraphernalia, dotalia, immo & communia sine ejus licentia; *l. Hac lege, Cod. de pactis conventis*; Vide

Vide verb. *Bona art.* 4. Sic etiam Uxor graviter peccat, si ex bonis, quorum dominium, aut administrationem habet maritus, quantitatem notabilem surripiat rationabiliter ipso invito; *Communis*. Unde merito a Clero Galicano *anno* 1700. condemnata fuit sequens propositio: *Potest Uxor viro surripere pecuniam etiam ad ludendum, si mulier talis sit conditionis, ut ludus honestus pari loco cum alimentis, & victu habeatur*. Reliqua de Uxore quo ad bona mariti, vide verb. *Bona art.* 4. Religiosi surripientes de bonis Monasterii quantitatem notabilem, duplex peccatum mortale incurrunt, unum furti contra justitiam, & alterum proprietatis contra votum paupertatis; *Communis*. Et ratio est, quia quamvis Religiosi sint in Monasterio, quasi filii familias, immo & illius membra, quia tamen ratione voti paupertatis sunt omnis proprietatis incapaces, ideo quidquid surripiunt invito rationabiliter Prælato, furtum est, & actus proprietatis. Eadem autem quantitas requiritur & sufficit in Religioso ad furtum mortale, & ad mortalem transgressionem voti paupertatis, quæ sufficit ad furtum mortale Sæcularium, exceptis tamen esculentis, & poculentis, in quibus, quia Superior ordinarie magis invitus est quoad modum, quam quoad substantiam, major requiritur quantitas ad mortale; communis Doctorum sententia apud Molinam *disp.* 86. Sanchez *lib.* 7. *moral. c.* 20. *num.* 5. Layman *lib.* 3. *tract.* 3. *part.* 1. *cap.* 1. *nu.* 5. Sporer *loc. cit. num.* 62. ubi subjungit, quod in hac communi sententia damnatur Religiosus, si de bonis Monasterii tenuis surripiat unum Florenum, & de bonis Monasterii opulenti surripiat ducatum.

Res furtivæ inventæ apud furem a Judice apprehensum, non Fisco, nec Judici, nec officialibus ejus, sed Domino restitui debent, non obstante consuetudine, aut statuto contrariis; Sic expresse declaravit Carolus V. *in Constit. crim. art.* 207. & Fridericus I. *in recessu* 1559. qui ambo etiam statuta, & consuetudines contrarias tamquam veros abusus, & corruptelas Juri divino, & naturali contrarias reprobarunt. Et revera iniquum, & Juri naturali contrarium est, quod quis cum jactura alterius locupletetur, & Domini res sine facto, & consensu illius in alium transferantur; *l. Nam hoc* 14. *ff. de condict. indebit.* ibi: *Nam hoc naturæ æquum est, neminem alterius detrimento fieri locupletiorem; & cap. Locupletari* 48. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura*. Sicuti etiam omnino iniquum, & rationi naturali contrarium est ex facto unius alterum prægravari, & delictum unius in alterius perniciem trahi; *l.* 1. *ff. de alien. Jud. mut. caus.* ibi: *Omnibus modis Proconsul id agat, ne cujus deterior causa fiat ex facto alterius*. Qui rem alienam alicubi inventam accipit animo retinendi, & Domino comparenti 73
non restituendi, vere furtum facit, & Actione furti tenetur, textu expresso *in l. Falsus* 43. §. 2. *ff. de furtis*, ibi: *Qui alienum quid jacens lucrifaciendi causa sustulit, furti obstringitur, sive scivit, cujus sit, sive ignoravit, nihil enim ad furtum minuendum facit, quod, cujus sit, ignoret*. Hinc si quis aliquam rem 74
invenit, ignorans cujus sit, tenetur de rei domino debite, & sufficienter indagare, v. g. per promulgationem ex Cathedra, vel per Præconem, vel per schedulam publico loco affixam juxta qualitatem, & æstimationem rei inventæ, aliter, si hanc indagationem omittat, & rem retineat, Furti tenetur; *arg. leg. Falsus* 43. §. 4. & 7. *ff. de furtis*, quia animo retinendi fraudulenter eam accepisse censetur. Si autem post dictam, vel consimilem diligentem indagationem nulla amplius spes de Domino comparituro appareat, probabilius tenetur hujusmodi rem inventam pauperibus, vel ad pias causas erogare, cum hæc credatur voluntas Domini; Sic S. Thomas 2. 2. *qu.* 66. *art.* 5. *ad* 3. Covarruvius *in cap. Peccatum, de Regulis Juris in* 6. *part.* 3. §. 1. *num.* 2. Navarrus *in Manual. cap.* 17. *num.* 171. Molina *de Justitia, & Jure tract.* 2. *disp.* 746. & alii passim contra aliquos contrarium sustinentes cum Reiffenst. *lib.* 5. *decr. tit.* 18. *num.* 20. 21. 22. Vide verb. *Dominium art.* 3. ubi abunde de his, & similibus.

Fur Pyxidis in ciborio, in qua servatur SS. 75
Eucharistiæ Sacramentum, spargens particulas in Ciborio bene, & valide fuit ab Episcopo extractus ab Ecclesia, & causa remittitur ad S. Officium; *Sac. Congreg. Immun. in Lucana* 2. *Decembris* 1681. *lib.* 2. *decret. Altov. pag.* 2290. Et quatenus Sac. Congregat. S. Officii 76
renuat procedere in hac causa, Episcopus procedat ipse juxta suas ordinarias facultates; *in eadem* 23. *Januarii* 1982. *lib.* 3. *decret. Altov. pag.* 8.

Fur Pyxidis cum indecenti projectione SS. 77
Sacramenti in Terram, mandante Sanctissimo, cum istud sit crimen læsæ Majestatis Divinæ, & Hæresis, consignatur a Curia Ecclesiastica, in cujus fortiis existit Curiæ Sæculari condigne puniendus; *ead. Sac. Congreg.* Im-

Immun. in Sarzanen 6. Aprilis 1692. lib. 1. Decret. Paul. pag. 132. Et sic statuit etiam Innocentius XI. Constitut. 1. incip. *Ad Nostri Apostolatus auditum.*

78 Mandatur Archiepiscopo, ut extrahat a loco immuni furem Sacrilegum Pyxidum a Tabernaculo, ac retineat in carceribus Ecclesiasticis, etiam adhibita particulari custodia, conficiat processum, ac transmittat; *eadem Sacr. Congr. Immun. in Neapolitana* 22. *Jan.* 1697. *lib.* 2. *Decret. Valem. pag.* 71.

79 Furans vero Pyxidem, seu vas Sacrum gaudet immunitate Ecclesiastica, si tempore furti non extet in Pyxide Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum; *ead. Sac. Congregat. in Squillacen.* 26. *Maii* 1632. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.*

80 128. Sic quatenus constet particulas repertas apud furem Sacrilegum non esse consecratas, Fur restituendus est Ecclesiæ, de rebus vero furto sublatis Episcopus disponat prout juris; *eadem Sacr. Congregat. Immunit. in Eugubina* 3. *Februarii* 1674. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 895.

81 Fur rerum Sacrarum, & signanter Pyxidis, sine tamen Particulis, pacifice, & quiete degens in loco furti, gaudet immunitate, sed annuente Sanctissimo condemnatur ad pœnam extraordinariam exilii; *ead. Sac. Congr. Immun. in Civitatis Castellanæ* 10. *Junii* 1681.

82 *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 2204. Item furans in Ecclesia argenta, & alia pretiosa B. M. V. oblata, de rigore non privatur Immunitate, ex gratia tamen Sanctissimi potest puniri pœna Triremium; *eadem Sacr. Congreg. Immun. in Placentina* 21. *Novembris* 1635. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 238. *in Mantuana* 15. *Novembris* 1645. *lib.* 3. *Decret. Paulucci pag.* 264.

83 Fur sacrilegus quatuor lampadarum argentearum in Ecclesia, & postea confugiens ad aliam Ecclesiam, & deinde exiens ab ista tempore, quo Baroncellus dedita opera eum expectabat, ut carceraret, sicuti de facto carceravit, gaudet Immunitate: Sed mandante Sanctissimo retinetur in carceribus Ecclesiasticis, & conficitur processus a Curia Episcopali, attentis gravibus delicti circumstantiis; *ead. Sac. Congr. Immun. in Spoletana* 3. *Julii* 1675. *lib. Decret. Altov. pag.* 963.

84 Furans in Ecclesia gaudet Immunitate, sed potest puniri aliqua pœna leviori; *eadem Sacra Congregat. Immun. in Squillacen.* 18. *Martii* 1631. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 100. Sim-

85 plices fures gaudent Immunitate, adeoque sunt restituendi Ecclesiæ; *ead. Sac. Congr. Immun. in Sorana* 14. *Jan.* 1698. *lib.* 2. *Decret. Vall. pag.* 133.

Sed merces, & pecuniæ restituantur integre, reservatis juribus repetendi alimenta præstita furibus carceratis, quibus de jure; *ead. Sac. Congr. Immun. ibid.*

Cum facultate Sacræ Congregationis possunt extrahi Fures ab Ecclesiis ad correctionem, quando reperiuntur actualiter furantes; *ex Sacra Congreg. Immun. in Urbevetana* 5. *Jun.* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 127. Curia Episcopalis non potest absque dicta facultate extrahere Fures, nec res furto sublatas; *ead. Sac. Congreg. Immunit. in Perusina* 1. *Mar.* 1695. *d. lib. pag.* 176. Neque ad effectum sedandi popularem tumultum; *ibid.* Et si extraxerit, Sacra Congregatio mandat Episcopo, ut faciat restitui; *ibid.*

Episcopus cum facultate Apostolica potest extrahere res furto sublatas, dummodo non permittat consignari Judici Laico *pro corpore delicti*; *ead. Sac. Cong. Immun. in Ravennaten.* 5. *Novembris dict. An. & lib. pag.* 227. Verum jussu Sanctissimi injungitur Episcopo Faventino, ut consignet Curiæ Legationis Ferrarien. septem Fures detentos in suis carceribus una cum processu contra illos formato cum solita præservatione; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Faventina* 17. *Aprilis* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. p.* 118.

In causa furti nocturni cum qualitate *di scalata*, ut dicitur, & cum fractura portarum, jussu Sanctissimi datur Legato Urbini facultas examinandi Cancellarium Vicarii *Foranei*, & procedendi contra eum, si culpabilis *reperiatur*; *eadem Sac. Congregat. Immunit. in Urbinaten.* 25. *Maii* 1694. *d. lib. pag.* 125. Deinde idem Sanctissimus præcepit d. Episcopo ne ulterius procedat in eadem causa, sed procedat Tribunal Legationis; *in eadem* 6. *Jun. ibid.*

Quamvis Latro extractus gaudeat Immunitate Eccles. attamen conceditur facultas Ordinario ipsum retinendi aliquo tempore in carceribus pro exemplo aliorum, ac attenta mala ipsius qualitate, & circumstantiis facti; *ead. Sacra Congr. Immun. in Pisana* 23. *Augusti* 1633. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 169.

Annuente Sanctissimo conceditur Ministris Montis Pietatis Forolivien. ut possint offerre de pecuniis Montis præmium scutorum [illegible] Detectori, seu Propalatori furti facti cum fractione muri in dicto Monte scutorum [illegible] ac etiam conceditur de mandato Sanctissimi facultas Em. Legato promittendi impunitatem aliori.

licui complici in delicto, arbitrio Eminentiæ suæ; ead. Sac. Congreg. Immun. in Foroivien. pag. 80.

Fures Rerum privatarum in compedibus vitam agere; publicarum in auro, & purpura onspicuos incedere, ait Cato sent. apud Uryam in 1. Miscellan. sacro, & profano litt. . num. 173.

Additiones ex aliena manu.

An civilis pœna dupli, vel quadrupli pro t furtum erat manifestum vel non manifestum, a jure Romano statuta adhuc obtineat? egat Groenovvegen de Legib. Abrogat. Instit. b. 4. tit. 1. §. 4. num. 1.

Quoad pœnam publicam, eadem non est ro furto cum violentia commisso, ac pro urto non violento. Quoad vero ipsum furtum on violentum oportet distinguere, num sit rimum, an secundum, an tertium. Valor tiam rei furtivæ inspiciendus est in hoc furo non violento. Tum illud videndum, an t domesticum. Vide de varia furti pœna publica, prout va,ium est ipsum furtum, egregie differentem Stryk. in usu modern. Pandect. lib. 47. tit. 2. fere per tot.

Illud breviter est examinandum, an pœna 102
mortis pro furto sit justa. Negant aliqui, quia nulla est proportio inter pœnam hanc, & delictum. Addunt, quod jure divino non pœna mortis, sed dupli, quadrupli, &c. solum in Fures statuta est Exod. 2. v. 1. seqq.
At affirmant Carpzov. Prax. crimin. quæst. 77. 103
Hoppius in Comment. ad §. 5. Instit. de Obligat. quæ ex delict. nascunt. in us. hodiern. In 104
irrogatione enim pœnarum non ad delicti quantitatem, id est ad rem circa quam delinquitur, & ad qualitatem, idest dolosam legis transgressionem, & exinde propulsantem turbationem Societatis humanæ respiciendum est. Hinc nullum dubium est, quin pœna 105
mortis pro justa haberi debeat. Quod vero at- 106
tinet ad Legem Mosaicam, quum ea in parte hac, in qua de furto disposuit, sit mere forensis, nihil impedit quo minus Princeps duriorem quoque pœnam circumstantiis ita exigentibus Furibus dictare valeat.

GABELLA, GABELLARIUS.

Gabella descendit a Gabbia voce Syriaca significante Publicanos, qui conducebant ectigalia exigenda, & Ministros eorum; apud Romanos quidem functionem honestissimam, quæ non nisi equestri Ordini conferri oleret, apud Judæos autem, & Græcos inensissimam, & plane invidiosam, ut eorum ibertati contrariam; Spondan. ann. 31. n. 26. Nicol. in Flosculis verb. Gabella num. 1. Gaella, Dacia, Talia, Passagium, Pontiveium, Guidagium, & similes voces, quæ pud Italos sunt species certi tributi, & exaionis, nemo ignorat esse ab interpretibus e rivio sermonis Italici collectas; Lexicon Calini, verb. Gabella. Unde quia multi sunt nodi exigendi tributa, & hæc variantur ex ersonis a quibus exiguntur, ex rebus, de uibus solvuntur, ex titulis, propter quos petuntur, ex tempore, ex loco, ex quantitate, & aliis pluribus circumstantiis; ideo innumera videntur esse genera tributorum veterum, & novorum, quorum præcipuorum nomina, & significata ad uberiorem notitiam hic recensentur.

Appellantur igitur istæ exactiones, seu contributiones aliquando Tributum, sic dictum a contributione, vel ex eo, quod militibus tribuatur; Ulpian. de verbor. significat. lib. 77. in fine, & Festus lib. 17. Lexicon Calvin. verb. Tributum. Unde tributa, postquam Augustus cum populo provincias partitus est, appellari cæpta sunt, quæ bello victæ Provinciæ populo quotannis pendebant; Lexicon Calvin. loc. cit. Tributum stricte sumptum est pensio, 4
quæ subditis imponitur Principi solvenda ad hoc, ut statum suum tueri, & communibus utilitatibus, ac necessitatibus congrue prospicere possit; Est in re communis. Dividitur in 5
ordinarium, & extraordinarium. Ordinarium est, quod singulis annis ad dictum finem ex lege nova, vel antiqua in certa quantitate solvitur. Extraordinarium est, quod non in singulis annis, nec aliis certis, ac determinatis temporibus, sed ingruentibus extraordinariis necessitatibus ex mandato Principis juxta determinationem ejusdem a subditis solvi debet, prout plerumque fit tempore belli. Hujusmodi extraordinaria tributa alias vocantur Exactiones, Talia, seu Taleæ, ita ut horum omnium nomine aliud non significetur, quam extraordinaria pensio, seu tributum, ut Alciat. super verb. Extraordinarium in l. Placet. de

de Sacrosanct. Eccles. Calvin. *in Lexico Juridic.*
verb. *Talea*, ubi etiam dicit, quod Talea pro
exactione est barbarum prorsus vocabulum,
natum e schola imperitorum Latinitatis, cui
6 multa id genus similia debemus. Tributum
adhuc subdividitur in duo membra. Unum
est, quod singulis personis, seu capitibus, nul-
la habita ratione facultatum ponitur, & *ca-
pitatio* vocatur, cujus impositio modica solet
esse, cum a singulis etiam minimæ fortunæ
famulis, & famulabus præstetur. Alterum ve-
ro, quod secundum æstimationem bonorum,
quæ quivis possidet, taxatur, & imponitur;
l. 3. ff. de censibus, *l. 42. ff. de pact. l. 32.
in fine de usufructu.*

7 Aliquando *Vectigal*, quod est id, quod re-
bus Civitatis invectis, vel evectis publico solvi-
tur; Alciat. *in commentar. ad Leg. inter publi-
ca*, *ff. de verb. signif.* Calvin. *in cit. Lexico*
verb. *Vectigal.* Vectigalium jus propriæ dicitur
redditus, qui Principi, vel Reipublicæ pro eve-
ctione, & invectione mercium in compensa-
tionem salvi conductus, ac reparationes via-
rum, ac pontium in certo loco penditur; Ita
8 cum aliis Calvin. *loc. cit.* Aliquando *Portorium*,
& hoc Vectigal est, non tantum quod in por-
tu, sed & quod in transitu pontis pro expor-
tandis mercibus solvitur; *l.* 203. ubi vide Gæd-
deum, *ff. de verb. signif. l. 3. Cod. de Vecti-
gal. l. 60. §. 1. ff. locat.* unde Publicani, qui
hoc Vectigal redemerunt, Portitores dicun-
tur; *Portorium* rerum venalium dixit Cic. *in
Pison.* & cum aliis Calvin. *in cit. Lexico*,
9 verb. *Portorium*. Aliquando *Guidagium*, & est
illud, quod transeuntes dant pro salariandis il-
lis hominibus, qui secure deducunt per loca,
vel alias loci securitatem præstant; Glossa *in
cap. Quamquam, in princ. de censib. 6.*. Quod
proprie loquendo significat *Pedagium*:
Guidagia enim sunt quasi *Pedagia*; *cap. Super
quibusdam 26. de verb. signific.* Joan. Andr. *in
cit. Lexico* verb. *Guidagia*, Schardius, verb.
Pedagium. Unde capiens *Pedagium*, seu *Gui-
dagium* debet dare salvum conductum, & ter-
ritorium ejus tenere securum, adeo ut tenea-
tur ad resarciendum damnum, si transeuntes
a raptoribus, vel aliis vias infestantibus, da-
mnum patiantur; Calvin. *in cit. Lexico* verb.
Pedagia, cum Archidiacono & Baldo *ibi cit.*
Schardius verb. *Pedagium*, Reiffenstuel *lib. 3.
Decr. tit. 39. num. 39.* & alii. Guidagium, seu
Pedagium, est quod datur alicui pro securo
conductu transeundi per terram alicujus; C.
de raptoribus 26. part. 3. Calvin. *loc. cit.* verb.
10 *Guidagium*. Aliquando *Census*, quia censeban-
tur singulorum facultates ad ejus solutionem
Card. de Lugo *de justit. & jure disp.* 36. n. 1
Aliquando *Collectæ*, quia colliguntur a singu-
lis, seu *Præstantiæ*, quia præstantur; Lug
loc. cit. Aliquando *Stipendium*, quia per stipe
colligitur; Lugo *loc. cit.* Aliquando *Gabell*
& est illud tributum, quod in Civitatibus, &
Pagis pro certis rebus, vino, cerevisia, fru
mento, carnibus, vel aliis mercibus solvitur
Calv. *in cit. Lexico Juridic.* verb. *Gabellæ*. Di
cta tamen nomina, licet ad diversa tribu
significanda imposita sint, usu tamen confu
duntur, & uno nomine cetera Tributa, a
Gabellas, Gabellarum Communitatis nomi
bus significare solemus. Unde hic pro nomine
Gabellæ intelligimus quodcumque Tributum
seu quascumque Exactiones quocumque nomi
ne appellentur.

Ad justitiam Gabellarum, Tributorum, &
hujusmodi tres potissimum conditiones requi
runtur; *Communis*. Prima est, *ut legitima*
auctoritate imposita sint. Unde Gabellas, *Tri-
buta*, & hujusmodi imponere, & exigere pos-
sunt soli Principes supremi in terris nisi alium
Superiorem non agnoscentes, aut ii, qui a
supremis Principibus privilegio, aut legitima
consuetudine jam præscriptam facultatem las
Gabellas, Tributa, & hujusmodi imponendi
consecuti sunt; *Communis, ac certa, argu
cap. Innovamus 10. de censibus, cap. Super qui
busdam 25. de verb. signific.* Secunda est justa
causa, videlicet Principis decens sustentatio
considerato ejusdem statu, dignitate & meri
tis in Rempublicam: Necessitas, *seu magna*
utilitas communis Reipublicæ: Expunctio de-
bitorum pro communi necessitate, seu utilita-
te Reipublicæ contractorum, & hujusmodi.
Communis. Si causa necessitatis, vel utilitatis
sit perpetua, v. g. conservatio murorum, po
tium, custodia Civitatis, & hujusmodi, per
petua etiam potest imponi Gabella, Tribu
tum, & hujusmodi. Si vero causa sit solum
temporalis, & transitoria, ut defensio contra
hostem tempore belli, reparatio destructorum
per hostes, & hujusmodi, tunc ea causa ces-
sante, debet cessare etiam Gabella, Tributum,
& hujusmodi; *Communis, ac certa*. Tertia
conditio est modus debitus imponendi Gabel-
las, & Tributa, ut videlicet exactio, seu con-
tributio non sit nimia, sed moderata, & jux
ta mensuram causæ, vel necessitatis, ob quam
contribui debet, & secundum proportionem
facultatum singulorum, ut non alii plus, alii
minus graventur, quam justum sit; *Com-
munis.*

Im-

Imponentes Gabellas novas, nova Pedagia, & hujusmodi sine dictis conditionibus, præter restituendi obligationem, incurrunt Excommunicationem Bullæ Cœnæ, ut expresse verbis habetur *in* §. 5. *ejusdem Bullæ*, ibi: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, qui in Terris suis nova Pedagia, seu Gabellas, præterquam in casibus sibi a Jure, seu speciali Sedis Apostolicæ licentia permissis imponunt.* Unde hic juvat adducere ad litteram, quæ habet Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 39. *n.* 42. ibi: Colliges, Principes non tantum gravissime peccare, sed etiam ipso facto Excommunicationi subjacere, ac insuper ad restitutionem teneri; I. Quoties sine justa causa publica nova *Tributa*, *Vectigalia*, *Gabellas*, vel alias *Exactiones*, qualitercumque ea baptizent, imponunt subditis. II. Si plus exigant, quam causa ipsa requirit. III. Si causa justa cessante continuant, nisi nova emergat. IV. Si antiqua *Tributa* aut *Vectigalia* augent, absque justa causa. V. Si antiqua, & extraordinaria *Tributa* aut *Vectigalia* per se jam essent sufficientia ad causam, vel necessitatem præsentem tollendam. Peccant etiam VI. Si nimis, & excessivis luxu, pompa, lusu, conviviis, donationibus, recreationibus, ædificiis &c. omnino exhauriant æraria, vel etiam debitis Cameram gravent, ut quavis urgente necessitate cogantur statim indicere nova *Tributa*, *Vectigalia*, *Gabellas*, & id genus Exactionum, cum alias antiqua *Tributa*, & Ærarium ad tollendas similes necessitates, vel omnino sufficientia fuissent, vel certe cum magno sublevamine pauperum multum contribuere potuissent. Et in hoc habent, quod multum attendant Consiliarii, & Confessarii Principum, ne alias vel muti canes, vel adulantes politici, vel displicere timentes, & se, & Principes in æternum perdant, simulque miseros subditos plurimis, iisque gravibus oneribus, & *Exactionibus* emungant. Certe severe scribunt de hac materia cuncti Doctores, *hactenus* Reifenst.

Defraudantes Gabellas, Tributa, Vectigalia, & hujusmodi peccant pro materiæ quantitate graviter, vel leviter, & ad restitutionem tenentur; *Est communior*, & re ipsa vera sententia DD. & signanter hanc tenent Lugo *disp.* 35. *sect.* 4. Lessius *lib.* 2. *cap.* 33. *dub.* 2. *num.* 8. Molina *disp.* 674. Layman *l.* 3. *tract.* 3. *part.* 1. *cap.* 3. *num.* 5. Covarruv. *in cap. Peccatum*, *de. Regul. Juris in* 6. *part.* 2. §. 5. *num.* 1. & 5. Diana *part.* 1. *tract. de Legibus resol.* 19. Navarr. *in manual. cap.* 17. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 269. Sanchez *l.* 2. *consil. c.* 4. *dub.* 1. *num.* 8. Sporer *tract.* 5. *in decal. c.* 5. *n.* 150. Gabriel, Silvest. Cajetan. Medina, Sotus, Sayrus, Corduba, Turrianus, Vega, aliisque congestis Suarez *l.* 5. *de legibus c.* 18. Vasquez *de restit. c.* 6. §. 2. *dub.* 2. Alphonsus de Castro *l.* 1. *de lege Pœnali cap.* 9. & 11. ubi dicit, conclusionem adeo esse certam, ut contraria doctrina sit error, Reiffenstuel *l. c. num.* 45. ubi dicit, esse communissimam aliorum contra Angelum, Henricum, 24
Durandum, aliosque satis graves Doctores dicentes, subditos non obligari in foro conscientiæ solvere ejusmodi Gabellas, & tributa, antequam petantur ab Exactoribus, quia ut volunt ipsi, Lex pœnalis non obligat in conscientia nisi ad pœnam post Judicis condemnationem; Lex autem Gabellarum, Vectigalium, & hujusmodi solvendarum pœnalis est, quia Magistratus intentio esse videtur, ut subditi, vel negotiatores, aut Gabellas, & Vectigalia solvant, aut si non solvisse deprehendantur, pœnam solvant, quæ communiter debet esse pœna commissi, vel caducitas, seu confiscationis mercis. Nec per hoc derogatur bono communi, nam unus defraudans deprehensus abunde solvet pro viginti occultis elapsis, & hanc sententiam tenent etiam Tabiena verb. *Pedagium conclus.* 3. Beja *part.* 2. *cas.* 12. & in eadem inclinant Sotus *lib.* 3. *qu.* 6. *art.* 7. *in fin.* Toletus *lib.* 5. *cap.* 65. & probabilem censet Lessius *lib.* 2. *c.* 33. *num.* 55. Bonac. *de restit. disp.* 2. *qu.* 9. *punct.* 1. *num.* 3. & alii.

Ratio autem nostræ conclusionis est, quia 25
justitia commutativa obligat semper in conscientia, etiam antequam petatur debitum: Justæ autem Gabellæ, justa Tributa, & Vectigalia sunt debita Principi ex justitia commutativa, tamquam jure naturæ debitum stipendium ad suum statum, & bonum publicum sustinendum, justitiam enim commutativa postulat, Principi publica onera compensari ab iis; quorum gratia sustinet ea, quia *dignus est operarius mercede sua*. Tum quia lex, vel mandatum Superioris justum obligat in conscientia juxta certissimam apud Covarruv. *in cap. peccatum*, *de. Regul. Juris in* 6. *part.* 2. §. 5. *num.* 1. juxta illud Pauli *ad Roman.* 13. ibi: *Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit, non est enim potestas, nisi a Deo, quæ autem sunt a Deo, ordinata sunt, itaque, qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, qui autem resistunt, sibi ipsi damnationem acquirunt.* Adeoque justæ Gabellæ, & justa tributa, Vecti-

ctigalia, & hujusmodi præcepta a justa lege Principis sunt in conscientia solvenda; Tum etiam quia obligatio solvendi gabellas justas, justa tributa, vectigalia, & hujusmodi est de jure divino, adeoque obligat in conscientia; *ad Romanos* enim *cap.* 13. dicitur expresse: *Ideo enim, & tributa præstatis, Ministri enim Dei sunt in hoc ipsum servientes. Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum; cui Vectigal, Vectigal*; & *Matth.* 21. Christus ipse quæstione facta de hac materia, ostenso sibi Numismate census dixit: *Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* Immo non tantum verbo, sed & exemplo docuit, justas Gabellas, & justa Tributa, Vectigalia, & hujusmodi esse solvenda, dum *Matth.* 17. pro se, & Petro tributum solvit.

26 Non solum subditi, sed etiam exteri tenentur ad solvendas justas Gabellas, Vectigalia, Pedagia, Guidagia, quia quoad usum Pontium, Fontium, viarum, & hujusmodi, Gabella etiam exteris ideo imposita justificatur, cum ad illorum etiam utilitatem cedat. Sic recte Medina, Suarez, Vasquez, Azorius, Filliucius, aliique cum Sanchez *d.* 45. *n.* 9. Bonacina *loc. c. n.* 4. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 276.

27 Emens ab eo, a quo scit defraudari Gabellas certe justas, si vere cooperetur defraudationi, tenetur ipse Gabellam solvere pro venditore, quia Gabella est onus reale, quod cum merce transit ad ementem, & ipse, ratione suæ veræ cooperationis, esset causa damni, adeoque tenebitur resarcire in defectu Venditoris; *Communis.* Si vero non cooperetur, sed tantum permittat, Molina, Lessius, Bonacina, Dicastill. *dub.* 9. Sanchez *dub.* 12. Sporer *loc. cit. num.* 151. & alii, dicunt non teneri, quia Gabella non est stricte onus reale gravans mercem, sed merx tantum est veluti hypotheca obligata pro Gabella, si fiat excussio, & intentetur actio.

28 Quando certo, aut satis probabiliter constat, Gabellas, Tributa, & hujusmodi ex toto, vel ex parte injuste esse imposita, tunc potest quis ea, vel ex toto, vel ex parte subterfugere, & defraudare. Immo potest insuper occulta compensatione uti, casu, quo in foro externo, uti ordinarie fit, ad solvendum cogeretur; Sic Layman *lib.* 3. *tract.* 3. *par.* 1. *cap.* 3. *num.* 5. Molina *dis.* 674. Silvester *verb. Gabella* 3. *qu.* 3. *art.* 14. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 39. *num.* 43. & post alios Sporer *l. cit. n.* 152. dicens ita pro certo tenere omnes. Et ratio est, quia unicuique jure naturæ concessum est damnum suum injustum impedire, vel resarcire, quatenus licite fieri possit, eo autem casu exactiones Gabellarum injustarum, seu quarumcumque injustorum Tributorum subditi patiuntur damnum injustum, cum alia ratione impedire non possint, nisi subterfugiendo solutionem, vel si jam solverunt co-acti sunt, occulte compensando, dummodo serventur conditiones justæ compensationis, ut patet ex dictis verb. *Compensatio*, adeoque &c. Quando est dubium de justitia Gabellarum, Tributorum, & hujusmodi, sive dubium sit negativum, dum scilicet dubitatur de tali justitia, absque eo, quod sit aliqua ratio probabilis pro, aut contra, sive dubium sit positivum, dum scilicet dubitatur de tali justitia, ex eo quod pro utraque parte sint rationes probabiles, non datur in conscientia obligatio ea solvendi. Ita communior, & verior, ac in praxi tuta sententia, quam tenet Lugo *de just. & jure disp.* 36. *sect.* 6. Sanchez *lib.* 2. *consil. cap.* 4. *dub.* 6. Molina *disp.* 674. *num.* 9. Azorius *part.* 3. *cap.* 22. *qu.* 7. Diana *p.* 7. *tract.* 17. *resol.* 59. Sporer *loc. cit. n.* 154. Reiffenst. *loc. cit. num.* 44. Cajet. Silvester. Medina, Armilla, Gabriel, Corduba, & communis fere omnium, teste Cardin. de Lugo *loc. cit. arg. cap. Pervenit* 5. *de censibus*, & *cap. Quamquam* 4. *eod. in* 6. & ei, qui petit, incumbit probatio debiti. In proposito autem subditus possidet adhuc bona fide res suas, & Princeps petit Gabellas, Tributa, & hujusmodi, ut sibi debita, adeoque, donec a Principe probetur justitia Gabellarum, *Tributorum* & hujusmodi, subditus non tenetur *solvere.*

Nec valet objicere, quod in dubio justitia legis, & præcepti præsumendum est pro justitia, & parendum Legislatori juxta communem. Non valet, inquam, quia verum quidem est, quod in dubio justitiæ legis, & præcepti præsumendum est pro justitia, & parendum Legislatori, quando non agitur de ipsius Legislatoris interesse proprio, qui tunc praesumi potest partialis, aut quando non agitur de interesse ipsius subditi, seu inferioris, qui rem suam possidentis meliori, & potiori conditioni præjudicari non debet. Et in nostro casu præsumptio non stat pro ipso Legislatore, cum, ut patet, agatur de ipsius interesse, & etiam de interesse subditi meliori, & potiori conditione adhuc bona fide res suas possidentis. Tum quia novæ Gabellæ, Tributa, Pedagia, & hujusmodi damnantur, & reciuntur tum in Jure civili; *l. Non solent, Cod. Vectigalia nova*, tum in Jure Canonico, *cap. Quamquam, de censibus in* 6. ibi: *Quamquam Pr-*

Pedagium, Exactiones, tam Jure Canonico, uam Civili regulariter merito sint damnata, deoque solvendæ non sunt, quando de eoum justitia aperte non constat; *arg. cap. Pervenit 5. de censibus*, eo quod contra ipsas Gabellas, Tributa, & hujusmodi militet utrumue jus, tam Civile, quam Canonicum per extus mox citatos. (a) Hinc pro praxi Confessariorum placet referre consilium Molinæ *om. 2. de justitia disp. 673. num. 9.* valde laudatum a Cardin. de Luca *cit. disp. 36. sect. 4. num. 43.* a Sporer *loc. cit. num. 156.* La Croix *loc. cit. num. 282.* & ab aliis, & est, quod uando evidenter, vel satis probabiliter non onstat de justitia Gabellæ, Tributi, & huusmodi, monendi sunt pœnitentes, ut solant, & non defraudent, ne nimis laxentur abenæ in præjudicium Reipublicæ, & in pretum legum, & præceptorum Supremorum rincipum. Post factum autem, & post jam lefraudatas Gabellas, & hujusmodi in ipso dubio, & incertitudine justitiæ ipsarum non unt cogendi pœnitentes ad restitutionem, ne nimis graventur, & illaqueentur animæ, cum ex mille in similibus casibus vix unus restitutionem faciat. Unde ut refert Card. de Lugo *loc. cit.* & ex ipso Rosignolus *de restitutione 1. prænot. XI. sub num. 24.* Potentissimus Hispaniarum Rex Philippus II. Ministris conquerentibus contra fraudantes Gabellas, Vectigalia, & hujusmodi, sic respondit: *Sinite eos, furantur enim de suo*.

Gabella, Vectigal, seu portagium, quamvis antiquitus solveretur ob translationem Cadaveris de uno loco ad alterum, juxta *l. Funeris 37. ff. de relig. & sumpt. fun.* ibi: *Vectigalia*, idque duraverit apud Romanos usque ad tempus Imperatorum Valentiniani, Theodosii, & Arcadii, quapropter bene carpit Romanos Xiphilinus in Nerone, ibi: *Scitis quantum pendamus pro mortuis? Romanis solis etiam mortui vivunt, ut aliquid ex his accipiant, neque enim mori licet apud eos sine tributo, & mulcta*; Besoldus *de Ærario publico c. 4. §. 17.* Pancirol. *in Thesauro lib. 3. cap. 31.* Cujacius *obser. lib. 5. cap. ult. & lib. 11. observ. c. 21.* Pe- 32

(a) *Nota Romani Theologi*. Videat hic prudens lector, num Censores ferre æquo animo ossint doctrinam numeris 28. 29. & 30. expositam? Fac enim in dubio de justitia tributorum icere aut dolo solutionem declinare, aut quidquid solutum sit occulte compensare, ubi tunc Principes securi esse poterunt de suis ex solutione tributorum proventibus? Cum enim plerumque justæ causæ, quæ Principem ad tributa exigenda movent, occultæ sint, atque Popupo incognitæ, & cum pauci ex plebe sint homines, qui justam agnoscere, ac decernere tributorum causam valeant; nec aliunde desint, qui causa etiam cognita, tributorum injustitiam prædicent, facile erit, si non omnibus, plerisque saltem de tributorum justitia dubitare. Quamobrem pauci semper erunt in Republica homines, qui se ad tributa solvenda obligatos credant. Ubi ergo tunc esset debitum præcepto Principis obsequium? Ubi debita eidem subjectio? Nam semel facta populo, ob dubium in ejus mente ortum de tributorum injustitia, libertate, statim Princeps veluti tyrannus contemnitur, ac animus debitam ei subjectionem exuit. Satius ergo est asserere cum Antoine de justitia, & jure *cap. 5. quæst. 17.* in dubio de justitia tributorum solvendum omnino esse, *quia in dubio justitia debet præsumi pro justo præcepto superioris possidentis jus præcipiendi, & exigendi tributa, quod jus est altius, & majus jure, quod habent subditi in bona quæ possident. Præterea Princeps sæpe habet causas occultas. Immo etiamsi essent evidenter injustæ sive ex toto, sive ex parte, tamen solvenda sunt, cum exiguntur, ad vitandum scandalum, ac perturbationem publicam, ob quam causam quisque juri suo cedere debet*. Hæc quantum ad solutionem; ad compensationem vero quod attinet, satis notum est ex iis quoque, quæ Auctor exposuit ubi de compensatione tractavit, compensationem permitti non posse, nisi in casu certo. Dubium ergo de tributorum injustitia satis non est ad compensationem hujusmodi permittendam. Accedit etiam, doctrinam hanc perniciosam Reipublicæ esse, cum fovendo adversus ipsam occultam compensationem, ad occulta eidem inferenda damna homines alliciat; ut consideranti patet.

Ex iis facile etiam est agnoscere, tutam non esse doctrinam num. 31. expositam. Si enim subditi, etsi dubitant de tributorum injustitia, solvere illa tenentur ob superius allatas rationes, cogendi a Confessario sunt ad restitutionem ii, qui subterfugiis solutionem declinaverint. Neque enim ex difficultate, quam patitur pœnitens ad restituendum, moveri Confessarius debet ad eum absolvendum a restitutione. Confessarius enim Judex est, qui cogere pœnitentem debet ad suum cuique tribuendum.

Petrus Gregorius *de Republica lib. 3. cap. 6.*
33 *a num. 21.* Prædicti tamen Imperatores lege lata hæc Vectigalia abstulerunt, liberumque reliquerunt corpora de uno ad alium locum transferre; *in l. ultim. Cod. de Religios. & sumpt. funer.* Unde de jure communi loquendo, quando corpora de uno ad alium locum transportantur, ut alibi funerentur, aut tumulentur, in transitu per Oppida, vel Parochias, per quas corpus transfertur, vel in pontibus, Vectigal, seu Portagium nullimode licet exigere, *ex d. l. ult. Cod. de Relig. & sumpt. funer.* ubi Vectigal pro transferendo corpore de uno ad alium locum percipere expresse interdicitur. Et sic non posse exigi Gabellam pro extractione, introductione, vel transitu cadaveris, reprobatis contrarium sentientibus, nervose probat Card. de Luca *de Regul. disc.* 166. occasione prætensionis excitatæ pro cadavere Card. Giberti Borromæi, qui obiit in Oppido Neptuni, & transportatus fuit ad Urbem, & in fine testatur ita vivæ vocis oraculo decisum fuisse a San. Mem. Alexandri VII. occasione ejusdem prætensionis Dohaneriorum pro translatione cadaveris infantis Margaritæ de Sabaudia, quæ in Urbe pie decedens Assisii sepulturam elegerat, quem aliis adductis sequitur *Add. ad Pamphil. dec.* 323. *num.* 9. Ursaya *Institut. crimin. lib.* 8. *num.* 40. & late sic etiam tenet cum plurimis aliis Amostaz. *tom.* 2. *lib.* 6. *de causis piis*, *a num.* 40. ubi *sub num.* 44. subjungit, quod cadavera ad mercimonium trahere, & quæstum de eis percipere odiosum est, *cap. Quæsita* 12. *& cap. Postquam* 13. *caus.* 13. *qu.* 2. Unde nulla valet considerari ratio, ut simile Portagium, seu Vectigal percipi possit in
34 translatione cadaverum; *& num.* 45. addit similiter esse dicendum de Parochis volentibus aliquam portionem, seu stipendium percipere ex translatione Cadaveris per ipsorum Parochias, hoc enim nullo jure Decretum est. Vide verb. *Cadav. num.* 15. ubi affertur ad id decretum Sacræ Congregationis Immunitatis.

35 Gabellarii, seu Dohanerii, exigentes Gabellam in excessu, tenentur ad restitutionem, & possunt puniri; *l. Locatio alias licitatio* 9. §. *Quod illicite*, *ff. de Publicanis*, *& l.* 3. *Cod. Vectigalia nova*, per quæ Jura deciditur, Publicanum exigentem Gabellam in excessu, & ultra modum, teneri ad restitutionem, quinimmo & puniri posse disponit textus *in l.* 4. *Cod. Vectigalia nova*, Bajard. ad Clar. §. *Furtum*, Galeot. *respons. fiscal.* 10. *num.* 17. *cum seqq.* Card. de Luca *lib.* 2. *de Regalibus disc.* 71. *num.* 4. Neque consuetudo præterita excusat, quoniam ista, tamquam contra legem censenda est potius corruptela, frequenter, & de facili per hujusmodi Publicanos, & Gabellarios, seu Dohanerios induci solita, idemque ubi etiam, non per ipsosmet, sed per prædecessores introducta esset, id operari posse excusationem a delicto, & pœna, non autem a restitutione exacti; Franc. Marc. *dec.* 4[..] Fachin. *consil.* 61. *lib.* 2. Guttier. *de Gab.* *q.* 3. *num.* 14. apud quos ceteri. Hinc recte notat Sporer *loc. cit. num.* 144. caute me debent procedere Confessarii circa Gabellarios, Telonearios, & similes Officiales, qui inscio Principe propria auctoritate certas pensiones sibi exigunt, & in consuetudinem deducunt, numquam, aut difficulter abrogandam. Quamvis enim aliquando excusari videantur ob justam causam, vel compensationis ob defectum stipendii, vel extraordinarii laboris, & molestiæ, vel quod *homines benevolentia*, vel gratitudine ultro *liberaliter donare videantur*, omnia tamen periculosa, & caute trutinanda a Confessario; hæc Sporer.
Gabella carnis noviter imposita non est solvenda a Clericis; *ead. Sacr. Congreg. Immun. in Asculana* 30. *Maii* 1628. *lib.* 1. *Decr. Paul. pag.* 94.

Gabella vini, vulgo *della Foglietta*, non est solvenda a Vendentibus vinum in Civitate Lauretana, nisi Venditores sint caupones, ut dicitur *diano da mangiare*. Nec huic resolutioni obstat Constit. Clem. VIII. super extinctione recentiorum Victualium; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Lauretana* 18. *Julii* 1619. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 145.

Clerici, & Ecclesiastici vendentes vinum recollectum in propriis bonis *minutatim* in suis domibus, non tenentur ad Gabellam vulgo dictam *della foglietta*, & cognitio [..]dum, quæ desuper fieri possunt, spectat ad Judicem Ecclesiasticum; *ead. Sac. Cong. Imm. in Ravennaten. Spoletana*, *& aliis* 25. *Se[..]* 1627. *l.* 1. *Decret. Paul. pag.* 67. *Nolana* [..] *Jan.* 1644. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 218. *T[..]tina* 15. *Martii* 1661. *lib. Decret. Rocci pag.* 323. *Faventina* 25. *Januar.* 1677. *lib.* 2. *Decr. Alt. pag.* 1338.

Sacra Congreg. inhærendo decretis alias factis censuit, personas Ecclesiasticas, tam Sæculares, quam Regulares vendentes vinum minutatim in propriis locis, & domibus, recollectum in eorum bonis, non teneri ad solutionem Gabellæ etiam vigore Constitut. Sixti V. dummodo ibidem non dent, ut vulgo di-

citur,

itur, *da mangiare, e non faccino Bettole*, a quibus debent abstinere ratione honestatis Clericalis; cognitionem autem fraudum, quæ desuper committi possunt, spectare ad Judicem Ecclesiasticum; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Asculana 23. Januarii 1646. lib. 3. decr. Paul. pag.* 268.

Ecclesiastici non tenentur ad solutionem Gabellæ dictæ *della foglietta* pro vino vendito in propriis domibus minutatim, & recollecto in eorum bonis, cum Communitas nunquam appaltaverit d. Gabellam juxta præscriptum Bullæ Sixti V. sed solum juxta quædam Capitula Communitatis; *ead. Sacr. Congreg. Immun. in Auximana 2. April. 1680. lib. 2. decr. Alt. pag.* 1952. Item non tenentur ad Gabellam pro vino minutatim vendito, & pignus desuper factum est iis restituendum; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Callien. 1. April. 1704. lib. 3. decr. Vallemani pag.* 568.

An Ecclesiastici vendentes vinum minutatim possit permittere, ut ementes bibant vinum emptum, dum degunt in eorum Cellis Vinariis, seu Anditis, & ibi manducent res comestibiles per ipsos emptores secum latas? Sac. Congr. respondit: Serventur litteræ Sac. Congr. Sublevaminis sub die 4. Junii 1656. in Tudertina, quibus hoc cavetur, & dicitur esse facere (ut vulgo ajunt) Betulam; *ead. Sac. Congregat. Immun. in Faventina 5. Martii 1697. lib. 2. decr. Vallem. pag. 78. in Tolentina 15. Aprilis 1699. ibi pag. 215. in Firmana 9. Augusti 1704. lib. 3. decr. Vallem. pag.* 605. Quare Ecclesiastici, vel se abstineant a venditione Vini minutatim cum permissione ementibus manducandi, vel solvant Gabellam dictam *della foglietta*; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Camerinen. 4. Decemb. 1680. lib. 2. decret. Altov. pag.* 2105.

Vinum Ecclesiasticorum non potest vendi in caupona sine solutione gabellæ dictæ *della foglietta*; *eadem Sacr. Congr. Immun. in Senogallien. 12. Julii 1678. lib. 2. decr. Altov. pag.* 1612.

Pro vino recollecto in propriis bonis, quod Canonici Lateranenses faciunt vendere in domo per eos conducta, solvi non debet Gabella dicta *della foglietta*, si ibi non vendantur comestibilia ad edendum; *ead. Sacr. Congreg. Immun. in Ravennaten. 1. Decemb. 1638. lib. 3. decr. Paul. pag.* 81.

Vinum, quod ab Ecclesiasticis traditur ad vendendum, assignata certa mercede ei, qui curam habet vendendi, debet esse omnino exemptum a quacumque Gabella vino imposita; *eadem Sacr. Congregatio Immunit. in Ulixbon. 1. Decembris 1638. lib. 3. decr. Paul. pag.* 82.

Canonici non tenentur ad gabellam pro eo, 48 quod minutatim vendant vinum absque comestibilibus; *eadem Sacr. Congregat. Immunit. in Lauretana 27. Julii 1654. lib. 2. decr. Paul. pag.* 193.

Personæ Ecclesiasticæ sive vendentes, sive 49 ementes vinum minutatim non comprehenduntur sub Gabella imposita vendentibus, & ementibus Vinum; *ead. Sac. Congregat. Imm. in Nolana 12. Julii 1649. lib. 4. decret. Paul. pag.* 113. Gaudere debent exemptione a Ga- 50 bella vini, tam personæ Ecclesiasticæ vendentes, quam ementes ab illis; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Taurin. 11. Septemb. 1634. lib. 2. decr. Paul. pag. 202. Conversana 14. Jun. 1653. lib. 3. decr. Paul. pag.* 5.

Taxatio quoque exemptionis, seu Franchi- 51 tiæ super oneribus vini, & molituræ singulis Ecclesiasticis assignandæ non spectat ad Judices Laicos, nec cognitio controversiarum, quæ illorum occasione oriri possunt, sed ad Judicem Ecclesiasticum, prævio tamen beneplacito Apostolico; taxatio insuper vini, & frumenti non est facienda pro singulis tantum Ecclesiasticis; sed etiam pro omnibus, qui vivunt expensis Ecclesiasticorum; *ead. Sacr. Congr. Immun. in eadem Taurinen.*

Rata, seu portio vini spectans ad Ecclesia- 52 sticos est duntaxat exempta ab oneribus, cognitio vero super hujusmodi portione spectat ad Judicem Ecclesiasticum. Ad obviandas fraudes committendas ab Ecclesiasticis, quarum cognitio spectat ad Judicem Ecclesiasticum, hic pro opportuna provisione prohibere potest Ecclesiasticis, ne recipiant in propriis Cellis vinariis vinum laicorum, nec proprium vinum reponant in Cellis vinariis laicorum; *eadem Sacr. Congreg. Immun. in eadem Taurinen.* Vi- 53 na recollecta in Feudis Ecclesiasticis excipiuntur ab oneribus; *in ead. Taurinen.*

Personæ Ecclesiasticæ gaudent exemptione 54 a Gabella Vini, dummodo non sit fraus; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Jan. 9. Aprilis 1627. decr. Paul. pag.* 130.

Bannimenta laicalia super venditione vini 55 non possunt comprehendere Ecclesiasticos; *ead. Sacr. Congr. Immun in Lycien. 30. Jan. 1632. lib. 2. decr. Paul. pag.* 130.

Absque solutione ullius Gabellæ Episcopus 56 potest vendere vinum propriæ mensæ, dummodo nihil indecens intercedat; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Asculana 5. Apr. 1672. lib. 1. decr. Altoviti pag.* 677.

57 Episcopus tueatur jura Ecclesiasticorum vendendi vinum minutatim recollectum in eorum bonis, vel in propriis domibus, vel in apothecis in Civitate ad hunc effectum electis, & per laicos ad hunc effectum deputatos contra Edictum Gabellariorum prohibens cuicumque recipere vinum ad effectum vendendi sine eorum licentia; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Callien.* 14. *April.* 1693. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 17.

58 Ecclesiasticus Faventinus introducens Ravennam proprium vinum, partim per aquam, partim per viam Terræ, tenetur tantum ad Gabellam vini introducti per aquam; *eadem Sacr. Congr. Immun. in Faventina* 20. *Novembris* 1685. *lib.* 3. *decr. Altov. pag.* 509.

59 Ecclesiastici medio eorum juramento assignent quantitatem vini recollecti per ipsos in propriis bonis, & deinde consignent attestationem mulioni de vino, quod extrahetur, ad evitandas fraudes; *ead. Sac. Congr. Immun. in Faventina* 4. *Maii* 1688. *lib. decr. Mart. pag.* 282.

60 Denegatur facultas petita, quod Ecclesiastici teneantur consignare notam vini deputato Civitatis ad effectum illud appretiandi, etiamsi adsint conditiones, quod pretium debeat esse justum, & Ecclesiastici non teneantur solvere Gabellam, & etiamsi una cum Ordinario consenserint; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Salernitana* 26. *Febr.* 1636. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 245.

61 Quoad exemptionem a Gabella vini, ut dicitur *a minuto*, dantur D. Nuncio Litteræ adinstar earum, quæ datæ fuerunt Episcopo Lucano sub die 26. Nov. 1655. quibus ei injungebatur, ut prohiberet Regularibus suæ jurisdictionis, ne venderent comestibilia, sive cocta, sive cruda Sæcularibus quovis prætextu, sub pœnis sibi benevisis; *ead. Sacr. Congregat. Immun. in Neapolitana* 12. *Martii* 1695. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 177.

Additiones ex aliena manu.

62 De Gabella sine Beneplacito Apostolico imposita Venditoribus laicis super rebus ad victum necessariis, puta carne, vino &c. an ea lædere censeatur Immunitatem Ecclesiasticam, non incongrua est hic quæstio.

63 Examinavit eam ex professo clar. mem. Cardin. Lanfredinus occasione talis Gabellæ anno 1730. impositæ a Senatu Civitatis Ulissiponen. auctoritate Regis; & affirmativam te-
64 nuit sententiam, idque quia licet Gabella non sit imposita Personis Ecclesiasticis, sed Laicis, onus tamen novæ illius Gabellæ affic non minus Ecclesiasticos quam Laicos; & h quia res illæ, æque Ecclesiasticis, ac Laic sunt necessariæ, & ab omnibus cariori preti sunt emendæ propter impositum Gabellæ on. Læsa autem dicitur Ecclesiastica libertas, e iamsi indirecte, & tacite graventur Ecclesi stici, præsertim post B. Cœnæ, in qua Su mus Pontif. excommunicationem fert in Pri cipes, qui Ecclesiasticis etiam indirecte G bellas imponunt.

Idque procedere ait, etiamsi Gabella, qua differitur, imposita sit ob communem u litatem, tam Laicorum, quam Ecclesiastic rum. Hæc enim communis utilitas justa præbere valet causam impetrandi a Summo Pontifice facultatem gravandi etiam Ecclesiasticos, nequaquam vero potis est sustinere Gabellam sola auctoritate Magistratus sæcularis impositam. Consule mox laudatum *Auctorem Respons. Ecclesiast.* 25. *per tot.*

Cæterum si agatur de Gabella absque Apostolico Beneplacito imposita supra aliis rebus, licet ejus onus per accidens afficiat Ecclesiasticos, non dicitur lædere libertatem Ecclesiasticam, adeoque sustinetur; idem Auctr. ubi supra *num.* 11. ibi: *Atque hinc facile d clinatur auctoritas Molinæ, quem specialiter la dat Theologus Lusitanus in tract.* 2. *disp.* 66 *num.* 2. *ubi agens de vectigali nuncupato* Alcavala, *quod Laicis impositum est, pro venditio rerum tam mobilium, quam immobilium, pro bat eam non repugnare Ecclesiasticæ immunitat per hoc, quod Clerici eas res emantes cariori pretio emere cogantur. Etenim observandum est, quod cum Rex Alphonsus XI. ad Mauros e Hispanis depellendos cogitaret de imponendo t buto, quod a Nobilibus, non autem a plebe so vendum esset, Nobiles, ut suam a tributis e emptionem servarent illæsam, obtulerunt se so turos trigesimam, aut vigesimam partem pre rerum omnium, quæ venderentur, indeque enu est vocabulum* Alcavala: *idest:* Alquovala; *e quæ ita fieri cœpit sub annum* 1342. *Promptu itaque est intelligere, quod in origine impositi nis hujus tributi non venit in mentem cogitati, & desiderium gravandi Clericos, sed sincer, & bona fide fuit dumtaxat cogitatum de ex gendo hoc tributo a Laicis, ex pretio ad e perventuro, dum res suas venderent. Idcirco a tem Molina inquit momenti non esse, quod ratio talis oneris per accidens augeatur pretium, qu indiscriminatim res illæ emuntur sive a Laicis, sive a Clericis, prout etiam contingit in pot*

nit,

riis, sive Gabellis, quas Mercatores solvunt pro transvectione Mercium venalium, cum in his vectigalibus imponendis vere non alter habeatur respectus, quam ad ipsos Mercatores, qui negotiationis causa Merces asportant; ideoque per accidens fit, quod inde augeatur pretium, quodque etiam Clerici emptores earum Mercium idem pretium solvant, quod Laici, prout eo exemplo utitur ipse Molina.

GEOMANTIA. Vide verb. *Superstitio num.* 17.

GRADUS AFFINITATIS, & CONSANGUINITATIS. Vide verb. *Affinitas artic.* 2. *n.* 14. & verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 1. *a num.* 32.

GRÆCI.

GRæcæ Ecclesiæ laudabiles consuetudines, jejunia, ritusque immutari nequeunt inconsulta Sede Apostolica; Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 87. incip. *Demandatam* §. 3.

Græci Italiæ, & Insularum adjacentium subjiciuntur Ordinariæ Jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcoporum Latinorum, in quorum Diæcesibus manent; idem Constitut. 57. incip. *Et si Pastoralis* §. 9. Ita tamen ut iidem Episcopi Vicarium Græcum retineant pro negotiis, & causis Græcorum; idem *ibidem*. Quemadmodum Metropolitanus pro causis Græcorum vigore appellationis ad se delatis Judicem Græcum deputare debet; idem *ibid.* Si vero proprium Ordinarium Græcum habeant, ab Episcoporum Latinorum jurisdictione, & visitatione exempti esse debent; idem *ibid.*

Græcorum filii quo ritu baptizari debeant; Vide verb. *Baptismus*. Infantes Græcorum ad ejus Parochi jurisdictionem pertinent, cujus ritu sunt baptizati; Laud: Pontifex in cit. Constitut. 57. §. 2.

Græcorum Ordinationes in Italia duobus Episcopis delegantur; uni Romæ commoranti, & alteri in Calabria in Collegio Corsino; idem *ibid.* §. 7. Exclusis schismaticis Episcopis, & etiam Latinis, quantumvis locorum Ordinariis; idem *ibid.* Prædicti tamen Episcopi ad Ordinationes Græcorum deputati, nullam habent ordinariam jurisdictionem; Nec ordinare possunt aliquos absque dimissoriis Ordinariorum, præter Alumnos Collegii Corsini; idem *ibid.* Tam ipsi quam alii quicumque Episcopi Græci Latinos ordinare prohibentur, 11
sub pœna suspensionis; idem *ibid.*

Græci ordinati ritu Latino cum dispensatione Apostolica, promoveri possunt ad reliquos Ordines ritu Græco. Si vero ordinati fuerint ritu Latino absque dispensatione, coguntur remanere in ritu Latino, maxime si post susceptos Ordines latine vixerint; idem *ibid.* §. 7. 12

Græcis Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis permittitur retentio uxoris, quam ante Ordinem Sacrum duxerint unicam, & virginem. Si vero bigami sint, ad Sacros Ordines promoveri non possunt. Et si post Ordines susceptos Matrimonium contrahant, separandi sunt, & ab Ordine deponendi; idem *ibid.* §. 7. 13 14 15

Græci Laici communicari possunt sub specie azymi in Ecclesia Latina, ubi desit Ecclesia Græca. Nunquam vero Latini sub specie fermentati; idem *ibid.* §. 6. Græci non aliis Libris Ecclesiasticis in Sacramentorum administratione, & Missis, Divinisque Officiis celebrandis uti possunt, nisi iis, qui per Congregationem a S. Sede Apostolica emendationi librorum hujusmodi deputatam, correcti, typisque impressi fuerint; idem *ibidem* §. 9. 16 17

Græcorum, & Latinorum præcedentiæ desumi debent a dignitate personali, ab Ordine, & antianitate; idem Constitut. 57. incip. *Et si Pastoralis* §. 9. Græco-Melchitæ Latino ritu baptizati de præterito eligere possunt, quo ritu vivere velint. In posterum vero sic baptizati, Græcum ritum sequi tenentur; idem Constitut. 87. incip. *Demandatam* §. 18. 18 19 20

Græca lingua legitur Evangelium, & Epistola in Missa Pontificali Papæ. Et id olim fiebat per Monachos Basilianos Cryptæ Ferratæ; donec ad Alumnos Collegii Græci munus istud translatum est; idem tom. 2. Constitut. 33. incip. *Inter multa*. Græci sine ullo proprii Ritus detrimento Latinorum Antistitum jurisdictioni subsunt; idem *ibid.* 21 22 23 24

Apud Græcos gradus octavus consanguinitatis, vel Affinitatis respondet quarto gradui apud Latinos. Et in hujusmodi gradu Matrimonia prohibentur; idem cit. Constit. 57. incip. *Et si Pastoralis* §. 8. 25

A Græcis in Sacris Ordinibus constitutis recitari debent horæ Canonicæ; idem *ib.* §. 7. 26

Græci in Latinorum Episcoporum Diœcesibus 27

bus commorantes impediri non debent, ne
suis ritibus vivant; idem Constitut incip. *Al-*
28 *latæ sunt* §. 13. A Græcis, & Orientalibus
ritibus non licet ad latinum transire absque
dispensatione Apostolica; idem *ibidem* §. 21.
29 Græci, qui ritus suos ita sectantur, ut latinos damnent tamquam improbos, sunt hoc
30 ipso hæretici; idem *ibidem* §. 22. Græci non
sunt a latinis Ecclesiis arcendi, ubi præsertim propria carent Ecclesia; idem *ibidem* §. 41.

31 Uxores ante ordinationem ad Ordines sacros acceptas jure retinent Græci Sacerdotes; idem Constit. incip. *Allatæ sunt* §. 13. & 22. Vide supra *n.* 13. *ad* 15.

32 Italo-Græcis duo constituti sunt Græci Episcopi, qui eosdem ad Ordines promoveant; idem Constit. incip. *Allatæ sunt* §. 15. Constitutiones pro Italo-Græcis editæ Græcos Græcis Episcopis subjectos non afficiunt; idem *ib.* §. 15. & 16. Nec ipsis Italo-Græcis licet sine dispensatione Apostolica ad latinum ritum transire; idem *ibid.* §. 21.

33 Italo-Græci mentionem Romani Pontificis
in Missa facere debent, idem Constit. incip.
34 *Ex quo primum* §. 17. Italo-Græci quoad commemorationem in Missa habendam, latinam disciplinam sequi tenentur. Ideoque nec Episcoporum, nec Patriarcharum Orientalium commemorationem facere debent in Sacrificio
35 Missæ; idem *ibid.* §. 21. Italo-Græci Kalendario novo uti debent: Attamen quandoque ex peculiaribus circumstantiis iisdem permissus est veteris Kalendarii usus; idem dict. Const. *Allatæ sunt* §. 45.

GRASSATOR, GRASSATIO.

1 Grassator viarum, quamvis a multis cum latrone confundatur, stricte tamen loquendo unus differt ab alio. Nam Grassator dicitur ille, qui in itineribus frequentatis, aut stratis publicis prædæ causa homines violenter, absque tamen occasione, aggreditur. Ita desumitur ex Bulla Gregorii XIV. incip. *Cum alia* §. 3. ibi: *Viarum Grassatores, qui itinera fre-*
2 *quentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur*, ubi, ut vides, nulla fit mentio de occisione. Latro autem publicus dicitur ille, qui violenter cum armis homines aggreditur, & spoliat cum occisione; Ameno *de pœnis tit.* 9. §. 6. *Latrocinium* 3. & 4. Reiffenstuel *lib.* 3. *decr. tit.* 49. *num.* 34. ...ficialis Curiæ *quo ad Immunitatem Eccl. n.* & alii passim. Concordat, & distinctio... inter Latrones, & Grassatores facit *l. Cap...lium* 28. §. 10. *ff. de pœnis*, ibi: *Grassat... qui prædæ causa id faciunt, proximi latro... habentur*.

Tam Grassator viarum, quam publicus ...tro non gaudet immunitate Ecclesiastica; ... *Inter alia* 6. *de Immun. Eccles.* Gregorius X... Constit. incip. *Cum alias*, & novissime B... dict. XIII. incip. *Ex quo*.

Grassator viarum, ut careat immunitate ...clesiastica, requiritur I. ut non una tant... vel altera vice, sed sæpius grassetur, & ...mines aggediatur. II. Ut auferendi causa fiat. III. Ut in itineribus frequentatis, ... stratis publicis hoc agat. IV. Ut de hoc c... stet notorietate Juris, vel facti; Reiffenst... *loc. cit. n.* 94. & alii passim, & *sic sæpius* d... crevit Sac. Congreg. Immun. *ut patet in* ...quentibus decretis.

Grassatores non privantur Immunitate Ec...clesiastica, nisi reiteratis vicibus delictum Grassationis commiserint; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Beneventana* 20. *Novembris* 16... *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 133. Immo de ju... requiritur trina Grassatio ad hoc, ut quis pri...vetur Immunitate Eccles. *ead. Sac. Congreg. Immun. in Aprutina* 14. *Novemb.* 1645. *lib.* ... *decr. Paul. pag.* 262.

Et insuper requiritur plena, & concludens probatio quoad trinas Grassationes, ut qui... privetur privilegio Immunitatis; *eadem Sac. Congreg. Immun. in Lauden.* 7. *Novemb.* 1651 *l.* 4. *decr. Paul. pag.* 163.

Verumtamen justificatis pluribus Grassatio...nibus in publicis viis commissis extractus im...munit. non gaudet, & consignandus est Curiæ sæculari; *ead. Sac. Congreg. Immunit. in* B...*gnaten. seu in Florentina* 11. *Martii* 1681. ... 2. *decr. Allov. pag.* 2165.

Grassator publicus, qui commiserat sex ho...micidia, & postea assumpserat habitum L... in Religione, carceratus ab Episcopo a... professionem, annuente Sanctissimo exuto ha...bitu Regulari, conceditur justitiæ sæculari *ead. Sac. Congreg. Immun. in Mediolanen.* 1... *Septemb.* 1625. *lib. script. vet. pag.* 71.

Quando vero legitime non probantur præ...tensæ Grassationes, extractus est restituendus *ead. Sac. Congrègat. Immunit. in Cremonen.* ... *Maii* 1661. *lib. decret. Rocci pag.* 222. *in* F... *sulana* 11. *Sept.* 1685. *lib.* 3. *decr. Alt. p.* 48...

Sic quando delictum non est commissum ...

ublica via, gaudet Reus Immunitate; *eadem* *acr. Congreg. Immun. in Albinganen.* 22. *Junii* 627. *l.* 1. *decr. Paul. pag.* 33.

Mandatur Nuncio, ut constituto quod Reus ommiserit unicam Grassationem, reintegrata cclesia annuat pro pœna extraordinaria, cira pœnam tamen sanguinis; *ead. Sac. Cong.* *mmun. in Neapolitana* 2. *Decembris* 1666. *l.* 1. *lecret. Altoviti pag.* 75.

In Causa Grassationis annuente Sanctissimo atur Gubernatori facultas examinandi persoas Ecclesiasticas, & Ministros Religionis Hieosolymitanæ, eosque cogendi in casu renitenæ etiam per alium (modo sit Clericus) cum olita præservatione, & procedendi contra easlem personas, dummodo denuncientur; *eadem* *ac. Congreg. Immun. in Viterbien.* 19. *Februar.* 695. *l.* 1. *decr. Vallem. pag.* 172.

Supradicta autem modo sunt corrigenda, & egulanda juxta novissimam dispositionem Beiedicti XIII. Constit. incip. *Ex quo* §. 3. ubi ic præcise statuit: *Cum itaque prædicta Greoriana Constitutione cautum sit, ut publicis laronibus, viarumque Grassatoribus, qui itinera requentata, vel publicas stratas obsident, aut iatores ex insidiis aggrediuntur, immunitas Eclesiastica minime suffragetur; non levis autem nter Doctores emerserit controversia, an quis ex nico actu publicus latro, & Grassator dici posit, vel plures ad id actus requirantur? Nos jusmodi controversiam dirimere intendentes uniam tantum grassationem in via publica, aut icinali admissam sufficere ad hoc, ut quis pulicus latro, & Grassator dici valeat, dummolo tamen grassati mors, aut membrorum mutiatio secuta fuerit, tenore præsentium definimus, & declaramus.*

GRATIA, UT EST DONUM DEI.

GRatia est donum Dei gratis homini concessum ex meritis Christi, reddens hominem Deo gratum, vel capacem efficiendi opera ad finem ultimum supernaturalem conducentia; *Est in re communis*. Gratia per respectum ad finem, ad quem datur, dividitur in Gratiam gratis datam, & in Gratiam gratum facientem. Gratia gratis data specifice sumpta est illa, quæ præsertim ad aliorum utilitatem, & salutem procurandam homini a Deo conceditur; *Est in re communis*. Gratia gratum faciens est illa, quæ ad ipsius recipientis salutem, & Dei gratiam obtinendam primario conceditur. Gratiæ gratis datæ novem sunt 3
species, quas enumerat Apostolus 1. *ad Corinth.* 12. ibi: *Per spiritum alii datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alteri fides, alii gratia sanitatum, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum*. Gratia 4
gratum faciens alia est habitualis, & alia actualis. Habitualis est qualitas supernaturalis inhærens permanenter homini, ipsumque formaliter, & intrinsece sanctificans reddendo ipsum Deo gratum. Gratia actualis est aliqua motio in nobis Divinitus excitata, qua transeunter illustratur intellectus ad bonum, & malum cognoscendum, vel pulsatur voluntas ad illud prosequendum, & istud fugiendum in ordine ad beatitudinem. Gratia habi- 5
tualis sanctificans est duplex; *Prima* scilicet, & *Secunda*. *Prima* Gratia dicitur, qua homo peccator primo justificatur, atque ex inimico amicus Dei constituitur, inde dicta *Prima*, quia nullam aliam Gratiam habitualem præsupponit, cum ipsa immediate sit expulsiva peccati mortalis, & talis Gratia prima per se confertur per Sacramenta mortuorum, Baptismum scilicet, & Pœnitentiam. Gratia *secunda* dicitur Gratiæ prioris augumentum, & omnis Gratia sanctificans habitualis præsupponens in suscipiente primam, seu est illa, quæ confertur homini jam in Gratia constituto, indeque dicta *secunda*. Et talis Gratia secunda per se confertur per Sacramenta vivorum, scilicet Confirmationem, Eucharistiam, Ordinem, Extremam Unctionem, & Matrimonium. Item talem Gratiam secundam acquirimus meritorie per omnem actum meritorium, factum scilicet in statu Gratiæ.

Gratia sanctificans actualis est triplex, sci- 6
licet Excitans, seu præveniens, Adjuvans, seu concomitans, subsequens, seu complens. Hæc Gratiæ divisio desumitur ex Scriptura Sacra; Nam prævenientis fit mentio *Ps.* 20. *Prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis*. Concomitantis 1. *ad Corinth.* 15. *Laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum*. Et subsequentis *Ps.* 22. *Misericordia tua subsequetur me*. Hujus triplicis Gratiæ meminit Concilium Trident. *sess.* 5. *cap.* 16. ubi sic dicit: *Ipse Christus Jesus tamquam caput in membra, & tamquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influxit, quæ virtus bona eorum opera antecedit semper, & concomitatur, & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria esse possent*. Gratia exci- 7
tans,

tans, vel præveniens est supernaturalis motio animæ ad bonum aliquod volendum, vel malum fugiendum; dicitur enim *excitans*, quia excitat hominem velut dormientem, dicitur *præveniens*, quia voluntatem prævenit, dicitur *antecedens*, quia antecedit consensum nostrum

8 Gratia concomitans, seu adjuvans est illa, per quam Deus cum volumus, & sic volumus, ut faciamus, nobiscum cooperatur ad illud volendum, & exequendum, ad quod prævie excitavit. Hocque colligitur ex S. Augustino *lib. de gratia, & liber. arbitr. c.* 13. ibi: *Ut velimus*, inquit, *sine nobis operatur*, *cum autem volumus*, *& sic volumus*, *ut faciamus*, *nobiscum cooperatur*. Dicitur enim *concomitans*, quia concomitatur liberum voluntatis usum; dicitur *adjuvans*, quia hominem jam motum, aut excitatum adjuvat ad bonum opus actu perficiendum, vel malum evitandum; dicitur *cooperans*, quia actionem bonam, ad quam Deus prævie excitavit, nobiscum coefficit.

9 Gratia subsequens, seu complens est illa, quæ liberum voluntatis consensum sequitur, corroborat, & confirmat; de hac Gratia loquitur S. Augustinus *in Enchirid. cap.* 32. ubi postquam de gratia præveniente dixisset; *Nolentem prævenit*, *ut velis*, de subsequente subdit: *Volentem subsequitur*, *ne frustra velit*. Dicitur enim subsequens, quia subsequitur justificationem, & dat homini justificato, ut in sanctitate accepta confirmetur, ac perseveret; dicitur Complens, quia corroborando hominem justificatum tribuit operi bono cœpto ultimam perfectionem, & complementum, ne justus iterum fiat impius, & ne a tali bono opere cœpto deficiat, & cadat; unde S. Fulgentius *l.* 1. *ad Monimum cap.* 11. de subsequente sic sumpta, sicuti & de præveniente, præclare ait: *Prævenit impium*, *ut fiat justus*; *subsequitur justum*, *ne fiat impius*... *prævenit elisum*, *ut surgat*, *subsequitur elevatum*, *ne cadat*.

10 Gratia excitans dividitur in sufficientem, & efficacem. Gratia sufficiens specifice sumpta est illa, quæ licet præbeat vires sufficientes ad ponendum effectum, ad quem ultimate datur, non ponitur tamen defectu consensus ex parte hominis. Efficax vero est illa, quæ semper, & infallibiliter infert effectum ultimate intentum, & cooperationem liberi arbitrii. Utriusque hujus Gratiæ meminit Scriptura: de Sufficienti 2. *ad Corinth.* 15. ibi: *Sufficit tibi Gratia mea*: & *ad Philipp.* 4. ibi: *Omnia possum in eo*, *qui me confortat*. Efficacem commemorat Exechiel *cap.* 26. ibi: *Spiritum meum ponam in medio vestri*, *& faciam*, *ut in præceptis meis ambuletis*; & Paulus *ad Philippen.* 2. ibi: *Deus est*, *qui operatur in nobis velle*, *& perficere*. Homini lapso datur interior Gratia mere sufficiens, quæ defectu consensus liberi arbitrii frustratur effectu a Deo ultimate intento; *Est certissime apud Catholicos* contra Pelagianos, qui Gratiam omnem rejecerunt, & contra Calvinum, & Lutherum, qui omnem Gratiam, efficacem esse voluerunt, & ita efficacem, ut voluntas juxta Calvinum nonnisi rapta, & necessitata operetur, imo juxta Lutherum, ut in actibus bonis mere passive se habeat nihil operando, & contra Bajum, & Jansenium, qui ultimus *lib.* 3. *de Gratia Christi cap.* 3. dicit Gratiam sufficientem esse monstrum quoddam singulare Gratiæ. Veritas nostræ conclusionis patet clare ex pluribus locis Sacræ Scripturæ, *Isaiæ* enim 5. sic dicitur: *Habitatores Hierusalem*, *& viri Juda judicate inter me*, *& vineam meam*, *quid debui ultra facere vineæ meæ*, *& non feci? Expectavi*, *ut faceret uvas*, *& fecit labruscas*, ubi, ut vides, populus habebat Gratiam interiorem, qua bene operari poterat; illa autem Gratia non erat efficax, quia non habuit effectum, quoniam loco uvarum, fecit labruscas: ergo erat sufficiens, adeoque homini lapso datur interior Gratia mere sufficiens, cui resistitur; *Matthei* 23. sic habetur: *Hierusalem*, *quæ occidis Prophetas*, *quoties volui congregare filios tuos*, *quemadmodum gallina congregat pullos*, *& noluisti*; *Isaiæ* 65. *& ad Romanos* 10. sic dicitur: *Tota die expandi manus meas ad Populum non credentem*, *& contradicentem*; *Proverb.* 1. *Vocavi*, *& renuistis*; *Actor.* 7. *Vos semper Spiritui Sancto resistitis*; 2. *ad Corinth.* 6. *Exhortamur*, *ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*, ex quibus aperte patet, dari Gratiam sufficientem ad salutariter operandum, alias non posset juste Scriptura viam salutis negligentes increpare, & patet etiam, non omnem Gratiam esse efficacem, nam inutiliter hortaretur Apostolus Corinthios, ne in vacuum Gratiam Dei recipiant. Hinc merito Innocentius X. in Constit incip. *Cum occasione*, damnavit ut hæreticam sequentem propositionem Jansenii secundam in ordine: *Interiori Gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur*, & dict. Innocentii Constitutionem una cum aliis confirmavit, & innovavit Clemens XI. Constit. incip. *Vineam Domini Sabaoth*, ex qua damnata propositione aperte constat, & sequitur, quod Gratiæ aliquando resistatur, si autem resistitur, non est efficax, adeoque tantum sufficiens.

Nec

Nec valet objicere illud *Joan. 6.* ubi expressè dicitur: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*, quod D. Augustinus *lib. de prædestin. Sanctorum c.* 8. intelligit de tractione efficaci, adeoque Gratiam sufficientem non dare posse ire ad Deum, & consequenter esse superfluam. Non valet, inquam, quia supposito, quod fiat ibi mentio tractionis efficacis, distinguitur antecedens. Nemo potest &c. absolute loquendo, negatur antecedens: omnis enim habens Gratiam sufficientem potest absolute credere, & sequi Christum, cum nihil aliud requiratur ex parte Gratiæ. Nemo potest &c. ex suppositione quod Deus viderit non venturum, conceditur antecedens, sed nihil inde contra nos.

Item non valet objicere illud *ad Romanos 9.* ubi dicitur: *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei*, quod non posset dici si daretur Gratia, cui homo posset consentire, vel dissentire, quia in tali casu esset etiam volentis. Non valet, inquam, quia respondetur distinguendo antecedens. Non est volentis ex propriis viribus, conceditur aneecedens. Non est volentis quatenus gratia excitati, & adjuti, negatur antecedens. Item non valet objicere, quod Deus nihil facit frustra, sed frustranea est Gratia sufficiens, cum nunquam habeat effectum, adeoque &c. Non valet, inquam, quia respondetur distinguendo minorem. Est frustranea ex parte Dei, negatur minor; semper enim habet effectum proximum, & generalem, ad quem Deus illam tribuit, qui est instruere homines de mediis necessariis ad salutem, ipsisque præbere sufficientem illius obtinendæ potentiam. Est frustranea ex parte hominis potentis, & nolentis ex sua malitia ipsi assentiri, conceditur minor. Unde Graria sufficiens de se nobis bona est, utilis, proficua, medicinalis, cum det homini omnia, quæ ad actum primum completum sunt necessaria, ita ut nihil aliud requiratur ex parte Dei, ut quis possit plane operari salutariter. Hinc merito Alexander VIII. die 7. Decemb. 1690. damnavit inter alia sequentem propositionem 6. in ordine: *Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam perniciosa est, sic, ut proinde merito possimus petere, a Gratia sufficienti libera nos Domine.*

Gratia sufficiens datur omnibus; *Est communis* inter Catholicos contra Calvinum, & alios hæreticos, & habetur clare ex variis Scripturæ locis; *Joan.* enim 1. dicitur expresse: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Quod omnes Patres de lumine Gratiæ intelligunt; & signanter S. Augustinus *lib.* 1. *de Genes. contra Manich. cap.* 3. ubi sic dicit: *Illud autem non irrationabilium animalium oculos pascit, sed pura corda, quæ Deum credunt, & ad ejus præcepta servanda convertuntur, quod omnes homines possunt, si velint, quia illud lumen illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum; ad Rom.* 8. ibi: *Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* 1. *ad Timoth.* 2. ibi: *Omnes homines vult . . . ad agnitionem veritatis venire*, & 2. *ad Tim.* 2. ibi: *Deus vult omnes homines salvos fieri; Ps.* 18. ibi: *Non est qui se abscondat a calore ejus; Ezech.* 22. ibi: *Nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti*, & alibi sæpe consimiliter.

16 Homo potest cum Gratia Divina, quæ nulli deest, omnia Dei præcepta observare; *Est communis* inter Catholicos contra hæreticos nostri temporis, & habetur ex S. Scriptura *Matth.* 11. ibi: *Jugum meum suave est, & onus meum leve*; *Lucæ c.* 1. de Zacharia, & Elisabeth dicitur: *Erant justi ambo ante Deum incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini;* 1. *Joan.* 5. ibi: *Mandata ejus gravia non sunt; ad Philipp.* 4. ibi: *Omnia possum in eo, qui me confortat*, & sæpe alibi consimiliter.

17 Facienti quod in se est ex viribus Gratiæ, Deus non denegat Gratiam; *Est communis*, & colligitur *ex Zach.* 1. ibi: *Convertimini ad me*, nempe per Gratiam prævenientem, *& convertar ad vos* per Gratias ulteriores, & tandem per gratiam reconciliantem, & justificantem; Unde S. Thom. *in q. disputat. q.* 14. *de Fide art.* 11. *ad* 1. sic ait: *Si aliquis nutritus in Silvis, vel inter Bruta animalia ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni, & fuga mali, scilicet cum auxilio gratiæ, certissime est tenendum, quod & Deus per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem Fidei Prædicatorem ad eum dirigeret, sicuti misit Petrum ad Cornelium*, & idem S. Doctor *q.* 14. *de veritate art.* 11. *ad* 2. expresse dicit; *Si nos fecerimus, quod in nobis est, ut scilicet ductum naturalis rationis sequamur, Deus non deficiet in eo quod est nobis necessarium.*

18 Nullatenus autem potest homo solis naturæ viribus Gratiam actualem etiam salutis initialem consequi. Est contra Pelagianos, & Semipelagianos, & habetur clare ex variis Scripturæ locis; *Joann.* 6. sic dicitur: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*, Item *Joannis* 15. ha-

habetur: *sine me nihil potestis facere*; 2. *Corinth.* 3. sic dicitur: *Non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*, & similiter alibi sæpe; Unde S. Augustinus *lib.* 2. *contra duas Epist. Pelagian. cap. ult.* sic expresse concludit: *Nemo potest bonum incohoare sine Domino* & S. Bernardus *tract. de Gratia, & liber. arbitr. vers. finem* sic præcise dicit: *A Deo sine dubio fit salutis exordium, nec per nos, nec nobiscum.*

19 Gratia æqualis potest esse respectu unius sufficiens, & respectu alterius efficax: Colligitur clare ex S. Scriptura; *Matthæi* enim 11. sic præcise habetur: *Væ tibi Corozaim, Væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in Vobis, olim in cinere, & cilicio egissent pœnitentiam*, quibus verbis Christus ostendit, quod si Gratiæ eædem, quæ sunt concessæ habitantibus Corozaim, & Bethsaidæ, concessæ fuissent Tyriis, & Sydoniis, certe cum illis egissent pœnitentiam, adeoque eadem Gratia fuisset efficax respectu Tyriorum, & sufficiens respectu aliorum.

20 Immo aliquando convertuntur illi, qui minorem habent Gratiam, & non convertuntur, qui majorem habent, ut colligitur *ex Matth.* 12. ubi Christus Judæos reprehendens dicit; *Viri Ninivitæ surgent in Judicio cum generatione ista, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ:* Jonæ autem prædicatio fuit minor Gratia in Ninivitis, quam in Judæis multa, & maxima Dei auxilia, adeoque Ninivitæ cum minori gratia conversi sunt, & non Judæi cum majori. Tum quia certum est, aliquos superiores Angelos cecidisse, minores vero perseverasse in Gratia; Gratia autem fuit major in superioribus, cum Gratia Angelis data sit cum proportione ad naturam. Sic etiam probabile est, Judam accepisse majores Gratias pluribus prædestinatis.

21 Hinc deducitur Gratiam in actu secundo reddi efficacem per cooperationem voluntatis humanæ elevatæ per Gratia adjuvantem, uti colligitur *ex* 2. *ad Corinth.* 6. ubi Apostolus clamat nobis, ne in vacuum Gratiam Dei recipiamus; ibi: *Exhortamur, nec in vacuum Gratiam Dei recipiatis*; quibus verbis videtur clare monere, ut demus efficaciam Gratiæ, adeoque pendet a cooperatione nostra, non quidem nuda, sed elevata per Gratiam adjuvantem, & hoc est conforme Concilio Tridentino *sess.* 6. *can.* 4. ubi asseritur, esse in potestate liberi arbitrii consentire, vel dissentire vocationi; sic enim liberi arbitrii cooperatio reddit Gratiam efficacem, & concordat ratio, quia non alia ratione Gratia in actu secundo dicitur efficax, nisi quia voluntas consentit, & non aliunde est inefficax, nisi quia voluntas dissentit, adeoque &c. Dicitur autem notanter *Gratia in actu secundo*, quia efficacia Gratiæ potest spectari in actu primo, hoc est, in quantum potest habere suum effectum, & sic Gratia habet efficacitatem in actu primo ab ipso Deo, qui ideo concedit illam homini, ut per illam operetur voluntas nostra. E potest etiam considerari in actu secundo, in quantum scilicet suum effectum obtinet, & de efficacitate Gratiæ sic sumpta in actu secundo procecit conclusio.

Gratia divina non necessitat voluntatem humanam ad bonum, nam voluntas gratiæ resistere potest; *Est communis* inter Catholicos contra Calvinistas, Lutheranos, & Jansenistas, & habetur clare ex Sacræ Scripturæ locis; *Proverb.* 1. ibi: *Vocavi, & renuistis; Actorum* 7. ibi: *Vos semper Spiritui Sancto resistitis; ad Romanos* 10. ibi: *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem*; *Matth.* 23. ibi: *Quoties volui congregare filios tuos ... & noluisti?* 2. *ad Corinth.* 6. ibi: *Exhortamur ne in vacuum Gratiam Dei recipiatis*; *Genes.* 4. ibi: *sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius: Ecclesiastici* 32. ibi: *Qui potuit transgredi, & non est transgressus*, & sæpe alibi consimiliter. Accedit ratio, quia si homo non esset liber, non posset mereri, nec demereri, nec præmiari, nec puniri, quare Scotus *in* 1. *dist.* 39. inquit, *negantes libertatem exponendos esse tormentis, quousque credant possibile esse eos non torqueri*. Hinc Innocentius X. in Constitut. incip. *Cum occasione*, damnavit ut hæreticam sequentem Jansenii propositionem, secundam in ordine: *Interiori Gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur*, & ut falsam, & hæreticam damnavit etiam hanc sequentem, quartam in ordine: *Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus etiam ad initium Fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere; vel obtemperare*. Reliqua de Gratia quære apud Theologos.

Appen-

Appendix Prima.

In Articulo de Christi Gratia plura in Auctore desiderantur; & quæ exposita sunt, unius Scotistarum Scholæ opiniones indicant, & inter hæreticos stabilire videntur Auctores illos Catholicos, qui negantes dari gratiam sufficientem obcæcatis, & obduratis, hanc dari omnibus negant; ac præterea talia argumenta ab eodem adhibita sunt, ut quis suspicari facile possit, reprehendere eum voluisse Thomistarum, & Augustinianensium de gratia efficaci opiniones. Hac de causa duas hasce addidi Appendices: In hac prima de vitio, atque eorum crimine agam, qui Bajanismi, & Jansenismi catholicas opiniones insimulant; in altera vero principaliores opiniones designabo, quæ notari erroris nequeunt.

VEnio itaque ad grave eorum crimen explicandum, qui Thomistas, Augustinianos, & Theologos saniores morum regulas edocentes, Jansenismi accusant. Principio vero statuo, gravem esse culpam in re gravis momenti Apost. Sedi non obtemperare, ejusque præcepta sub onere sanctæ obedientiæ, & sub gravissimis pœnis imposita palam contemnere. Id enim Catholicis est omnino exploratum. Videamus modo Apostolicæ Sedis Decreta, & Constitutiones. Mitto latas in causa Baii Constitutiones, atque rem ex Innocentii XI. decreto exordior. Is itaque die 2. Martii anni 1679. *omnibus in virtute sanctæ obedientiæ præcepit, ut tam in libris imprimendis, ac MSS. quam in thesibus, disputationibus, ac prædicationibus, caveant ab omni censura, & nota, nec non a quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec a Sancta Sede re cognita supra iisdem propositionibus judicium proferatur.* Deinde Innocentius XII. die 6. Januarii anni 1694. decreto suo sancivit, *ne quis traducatur invidioso nomine Jansenismi, nisi prius legitime constiterit, aliquam ex quinque propositionibus docuisse ac tenuisse.* Vides Apostolicæ Sedis præcepta. Parent ne decretis, præceptisque hujusmodi, qui Thomistas, Augustinianos, ac Theologos eorum opinionibus non faventes Jansenianos palam prædicant? Sed rem persequamur. Satis nota est celeberrima Constitutio, quæ incipit *Unigenitus*. Cum ea promulgata nonnulli Quesnellianismi, & Jansenismi insimulare cœpissent assertores gratiæ per se efficacis, ac saniores morum regulas edocentes, re ad Clementem XI. Pont. Max. delata anno 1718. v. Kalendas Septembris Constitutionem edidit, cujus initium est *Pastoralis*, in qua ad eos coercendos, qui Scholarum opiniones cum damnatis in Bulla *Unigenitus* propositionibus confundebant: *Cæterum*, inquit, *in hoc ipso præpostero judicio consuetum calumniandi modum non derelinquunt; nisi enim excæcaret eos malitia eorum, ac nisi diligerent magis tenebras, quam lucem, ignorare non deberent, sententias illas, ac doctrinas, quas ipsi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam, & libere in Catholicis Scholis, etiam post editam a nobis memoratam Constitutionem sub oculis nostris doceri, atque defendi, illasque propterea minime per eam fuisse proscriptas. Verum supercecidit ignis contentionis, & non viderunt solem lucidissimæ veritatis.* Cum vero hæc satis non fuerint ad eos compescendos, qui partium studio incitati, atque superbiæ spiritu ducti, proprias alienis opinionibus præponere, & de adversariis victoriam, ac veluti reportatum triumphum canere student; Clemens XII. die 2. Octobris anno 1733. novam Constitutionem edidit, quæ incipit, *Apostolicæ providentiæ officio*, in qua celeberrimæ Constitutionis *Unigenitus* mentione præmissa, in hunc modum loquitur; *Nos paterna quoque sollicitudine inhærentes magnopere dolemus, tenebras a dissensionis filiis offusas nondum ex quorumdam mentibus satis esse discussas, sed plerosque etiam nunc intolerabili pertinacia contendere, censuræ laudatæ Constitutionis doctrinam Sanctorum Augustini, & Thomæ de divinæ Gratiæ efficacia esse perstrictam. Ut igitur nullas charitatis partes ad revocandos errantes nobis reliquas faciamus, universis, & singulis Christifidelibus, quacumque dignitate, etiam Episcopali, & majori fulgentibus, in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus, & sub canonicis pœnis mandamus, ne disputantes, aut docentes, sive in Scholis, sive in concionibus, sive scriptis editis, sive aliter propositiones defendant, aut enuncient, quæ antedictas Novatorum calumnias firmare, & promovere possint; Mentem tamen eorumdem Prædecessorum perspectam habentes, nolumus aut per nostras, aut per ipsorum laudes Thomisticæ Scholæ delatas, quas iterato nostro judicio comprobamus, & confirmamus, quidpiam esse detractum cæteris Catholicis Scholis diversa ab eadem in explicanda divinæ gratiæ efficacia sentientibus, quarum etiam erga hanc Sanctam Sedem præclara sunt merita, quominus sententias ea de re tueri pergant, quas hactenus palam, & libere ubique etiam in hujus*

Almæ

Almæ Urbis luce docuerunt, & propugnarunt. Quamobrem fel. record. Pauli V. & aliorum prædecessorum nostrorum ad restringendum dissensionum fomitem vestigia prosequentes, & saluberrima mandata renovantes, auctoritate quoque nostra omnibus, & singulis superius expressis interdicimus, & prohibemus sub iisdem pœnis, ne vel scribendo, vel disputando, vel alia qualibet occasione Notam, aut censuram ullam theologicam iisdem Scholis diversa sentientibus inurere, aut eorum sententias conviciis, aut contumeliis incessere audeant, donec de iisdem controversiis hac Sancta Sedes aliquid definiendum, ac pronunciandum censuerit. Pacem siquidem, quam cum veritate diligendam Dominus præcipit, inter Catholicæ Ecclesiæ filios fovere, & communire debemus, & curamus, ut conjunctis diversarum licet Scholarum studiis firmius sit adversus erroris insidias præsidium.

29 Accedunt etiam Litteræ in forma Brevis Benedicti XIII. ad universos Fratres Ordinis Prædicatorum adversus calumnias doctrinæ SS. Augustini, & Thomæ intentatas, quarum initium est, *Demissas preces*. In iis itaque habetur*: Eos qui Constitut.* Unigenitus *damnatam Augustinianam, & Thomisticam doctrinam asseverant, Apostolicæ auctoritati detrahere:* atque ita concluditur*: Magno igitur animo contemnite, dilecti Filii, calumnias intentatas sententiis vestris de Gratia, præsertim per se, & ab intrinseco efficaci, ac de gratuita Prædestinatione ad gloriam sine ulla prævisione meritorum, quas laudabiliter hactenus docuistis, & quas ab ipsis Sanctis Doctoribus Augustino, & Thoma se hausisse, & Verbo Dei, summorumque Pontificum & Conciliorum decretis, & Patrum dictis consonas esse commendabili studio Schola vestra gloriatur. Cum igitur bonis, & rectis corde facis constet, ipsique calumniatores, nisi dolum sequi velint, satis perspiciant, SS. Augustini, & Thomæ inconcussa, tutissimaque dogmata nullis prorsus antedictæ Constitutionis censuris esse perstricta: ne quis in posterum eo nomine calumnias struere & dissensiones tenere audeat, sub canonicis pœnis districte inhibemus. Pergite porro Doctoris vestri opera Sole clariora sine ullo prorsus errore conscripta, quibus Ecclesiam Christi mira eruditione clarificavit, inoffenso pede decurrere, ac per certissimam illam Christianæ doctrinæ regulam sacrosanctæ Religionis veritatem, incorruptæque disciplinæ sanctitatem tueri, ac vindicare &c.*

30 En Apostolicæ Sedis decreta, præcepta, ac latas in contemptores pœnas. At quæ sub præcepto, & in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub canonicis pœnis vetita sunt, ea gravem se obligationem ferre, nemo ignorat. Ita vero Apostolica Sedes vetat Jansenismi *no[ta]* opiniones, quæ in Scholis a *Thomistis*, Augustinianis traduntur, quæ palam Rom[æ] sub Pontificis oculis docentur, & propaga[n]tur, & quæ ab Auctoribus Catholicis proponu[n]tur, dummodo per legitimam causam prob[a]tum non sit, sensum illas involvere damna[to]rum errorum. Quis ergo non videt, pecca[re] eos, qui invidiosis hujusmodi nominibus viros catholicos traducant, ac publicos eti[am] esse Apostolicæ Sedis contemptores?

At convicia, & calumniæ hujusmodi n[on] solum inobedientiæ, & contemptus Aposto[li]cæ Sedis reatum habent, sed injuriam ma[xi]mam secum ferunt, ac alia quamplurim[a] quæ peccatum augeant. Nam crimen *hæ[re]*seos maximum est, ac maximam secum fe[rt] infamiam. Ergo gravissima *viro præsertim* Ecclesiastico, vel Regularium *Ordini injuria* fit, dum hæreticus prædicatur, & *gravissimum* peccatum hujusmodi convicium est. *Accedit* præterea odium, quod inde sequitur, & publicæ inter Ecclesiasticos viros inimicitiæ, atque lites, quæ res Populo Christiano sun[t] maximo scandalo, atque hæreticis occasione[m] præbent contemnendi Ecclesiam Catholicam, fidemque Orthodoxam. Quænam vero etia[m] apud benigniores Theologos doctrina est, qu[æ] a gravissima culpa mala hæc valeat excusare? Non solum enim charitas in re gravissima, sed etiam justitia manifeste læditur, ut ex iis, quæ de Charitate & Justitia disputata sunt, manifestum est.

Dicet vero aliquis, non posse opiniones illas censuris notari, sed fas esse Theologo, q[ui] in opposita sententia versetur, Thomistic[as] vel Augustinianas opiniones ita confutare, [u]t ex earum opinione Bajanismum, vel Jansenismum consequi argumentetur. Ut enim cuique licet omni argumentorum genere contraria opiniones refellere, ac proprias tueri, ita e[t]iam licitum cuique erit ob absurda, quæ i[n]de sequerentur, opiniones illas rejicere, qu[ia] veris illis constitutis, vera quoque admittere oporteret Baii, Jansenii, Quesnelliique theses.

Non nego, licite id fieri posse, immo & quandoque hujusmodi oppositiones plurimum conferre censeo ad exponendum Catholicum dogma, & ad aperiendum, explicandumque discrimen, quod inter damnatas ab Ecclesia propositiones, & Catholicorum opiniones intercedit. Quamobrem, si servatis Charitatis legibus, ac eo tantum animo hujusmodi argumenta

menta urgeantur, ut veritas magis magisque clarescat, & ut certi inter damnatam doctrinam, atque orthodoxas opiniones limites deleganrur, laude digni Theologi haberentur. Sed si fallaces illas ratiocinationes, quas adhibent, tanti faciant, ut certos se esse jactitent, opiniones illas, Bajanas, Jansenianasque esse, atque ita prædicent, tum peccant revera contra Apostolicæ Sedis præceptum, & Apostolicam Sedem contemnunt, cum pluris faciant privatam eorum opinionem, quam illius judicium, & mandatum: peccant etiam contra charitatem, & justitiam, quia lædunt quam maxime famam proximi sui, illumque ad odium, & dissidia talia provocant, ut maxima inde in Christiano Populo scandala excitantur; ac demum Catholicæ Religioni plurimum obsunt, tum ob honorem, quem præbent damnatis sectis, dum cum iisdem Theologos nostros sentire prædicant, tum ob derisionem, cui apud illas sectas exponunt judicium Ecclesiæ, quod veluti iniquum traducitur, quasi in illis damnasset, quod in aliis tolerat, ac aperte permittit; tum denique, quia ita difficiliorem faciunt errantium conversionem. Hæc vero tanti mihi momenti semper visa sunt, ut non modo convicia hæc, sed etiam hujusmodi argumentandi rationem horruerim. Neque enim facile fieri posse censeo, ut ita argumentando scandalum apud simpliciores præcavere possit, & ut animus in eo, qui ita agit, desit in opinionem contrariam, illiusque assertores invidiam conciliandi. Accedit etiam argumenta hujusmodi mera esse sophismata, posita jam definitione Ecclesiæ, quæ decrevit opiniones illas a damnatis erroribus esse omnino diversas. Ecquis enim ignoret, in re Theologica purum putumque sophisma esse ratiocinium illud, quo probari quidpiam contenditur, quod judicio Ecclesiæ adversetur? Quis ergo dicat non perverse agere, qui usu sophismatum violant charitatem, scandala creant, & ad minus periculo se se exponunt lædendi in re gravissima famam proximi, & contemnendi Ecclesiam?

Denique muneri desunt suo Scholastici illi, qui hujusmodi ratiocinandi rationem adhibent. Nam Scholasticæ Theologiæ institutum, ac Theologi officium est explicare orthodoxa dogmata, Novatorum adversus ea sophismata solvere, ac discrimen ostendere, quod inter proscriptos errores, & catholicorum opiniones intercedit; Hac enim unice de causa Theologia Scholastica utilis dici potest; quodnam enim aliud est bonum, quod ejus usu Religioni, atque Ecclesiæ afferri possit? Numquid ingenii ostentatio, gloriosa apud homines, aut seria occupatio, quæ otium excludat? At priora duo Ecclesiæ malum potius, quam bonum afferunt, tertium vero inutile prorsus est, nisi ex occupatione illa quidpiam erui valeat, quod Religioni prosit. Age vero, qui tanto conatu student Thomisticas, vel Augustinianas, aut aliorum Catholicorum hominum opiniones Jansenianas ostendere, an non potius confundere orthodoxas opiniones cum erroribus videntur, quam discrimen detegere, & explicare? An non favent potius, quam noceant errori proscripto, dum illum cum Catholici hominis opinione confundendo, occasionem Novatoribus præbent sub velo orthodoxæ opinionis tegendi errores, ac hæreses? Ubi tunc est bonum, quod Ecclesiæ affert Theologia Scholastica? Nam ita potius errori, quam veritati catholicæ præsidio est. Nec dici potest, ob- 41
scuram hac in re materiam esse; etenim Ecclesiæ definitio, quæ Scholarum opiniones immunes ab errore declarat, perspicua est. Theo- 42
logi Thomistæ, & Augustiniani perspicue explicant discrimen inter proprias, & damnatas sententias, atque id egregie quoque tuentur. Ut si ergo id faciunt, cur conjunctis viribus adversus errorum insidias ex horum etiam principiis agere Theologi reliqui non poterunt? Ita qui sunt prudentiores omnes faciunt, dum contra Semipelagianos disputando, eos constituta quoque *scientia media* confutant, etsi hæc hujus aliquando erroris insimulata fuerit. Quare ergo Thomistica, vel Augustiniana, aut quacumque alia constituta hypothesi refellendi non erunt Lutherani, Jansenianique? Hac via Catholicorum honori, Ecclesiæque bono consulitur, & conjunctis viribus, ut Apostolica Sedes jubet, hæreses impugnantur. Hæc quantum ad Monitum, quoad explicationem Catholicarum opinionum, earumque a Janseniano errore discrimen, vide sequentem Appendicem.

Appendix altera.

In qua discrimen ostenditur inter Catholicas opiniones, & Jansenianam hæresim; Ut vero clarior res fiat, exponuntur varii hominis status ad Gratiam comparati.

Status hic sumitur pro conditione illa, sub 43
qua humana Natura ad suum ultimum finem juxta providentiæ leges comparata concipitur

tur: quo sensu ii, qui ultimum finem possi-
dent, eoque fruuntur, in statu termini; qui ve-
ro per virtutes, ac bona opera ad illud perve-
nire contendunt, in statu viæ positi dicuntur.
44 Dum hominem spectamus veluti in via posi-
tum, per quam juxta providentiæ ordinem ad
finem pervenire studeat, triplicem distinguimus
ipsius statum; hoc est, innocentiæ, naturæ
lapsæ, & naturæ per Christi gratiam repara-
45 tæ. Status innocentiæ ille est, in quo fuit
Adamus a Deo positus a doloribus, miseriis,
ac morte immunis, cum ea naturæ integrita-
te, per quam sensus affectusque perfecte ra-
tionis imperio subesset, & cum originali ju-
46 stitia ac gratia sanctificante. Status naturæ
lapsæ misera est illa Adami posterorum condi-
tio, qui nondum per Baptismum ab origina-
ria, quæ ex eodem Adamo trahitur, culpa li-
47 berati sunt. Status denique naturæ reparatæ
is est, in quo sunt homines Christi gratia li-
berati, & redempti. Atque ii status sunt, in
quibus revera homo aut fuit, aut nunc est.
Disputari quoque solet de statibus, qui non
fuere, sed esse possint, qui possibiles appel-
48 lantur, & inquiri, I. Num possibilis sit sta-
tus puræ naturæ, in quo homo sine vitio, &
sine gratia esset, subjectus tamen infirmitati-
bus, aliisque miseriis, quibus nunc sumus ob-
49 noxii? II. Num possibilis sit status naturæ in-
tegræ, in quo supernaturali auxilio careret
homo, nec ad supremam esset beatitudinem
elevatus, sed iis naturæ præsidiis donaretur,
quibus immunis fieret a nostris miseriis, ac
per naturales virtutes iis respondentem beati-
50 tudinem comparare sibi posset? III. Denique
num possibilis sit status naturæ lapsæ, non
reparandæ, in quo fuisset homo post Adæ
peccatum, si Deus infinita sua misericordia
eum non liberasset. De iis ergo statibus pri-
mum dicendum est.
51 Atque a recensendis proscriptis erroribus
exordior. Pelagiani initio V. Ecclesiæ sæculi
negantes Originale peccatum, Adamum dixere
ita a Deo conditum, ut nunc homines na-
scuntur, sine ullo naturæ adjutorio, & sine
52 supernæ gratiæ auxilio. Horum hæresim exci-
tavere iterum sextodecimo sæculo Sociniani,
originariam culpam negantes, ac docentes
Adamum mortalem, ac iis omnibus obno-
xium conditum fuisse miseriis, quibus nos pre-
53 mimur. Iis proxime accedunt Arminiani, qui
juxta Limbrochii explicationem, in Adamo
nullum supernaturale donum, nullamque in-
debitam prærogativam cognoscunt, licet scien-
tia aliqua ei in illo statu necessaria donatum

fuisse asserant, eaque rectitudine, qua n inordinate concupisceret, nec concupiscere po sset; quia cum lex tunc non esset, liberrim voluntatis usus sine culpa erat; Et licet con tra Pelagianos, ac Socinianos doceant, a mor te futurum fuisse immunem, virtute fructu arboris vitæ, quo in Paradiso uti potuisset statuunt nihilominus, hominem viribus natu ræ, quas etiam in præsentia habet, Deo u timo fini, ac superno bono proportionatum esse, ac ad illius possessionem pervenire p se; & Adamum peccato suo, secluso pra exemplo, nihil prorsus homini nocuisse.

Contra vero Calvinus, Lutherus, Bajus, Ja senianique, hominem ob Adami peccatum, vitiatum in natura, ac depravatum effutiunt ut non tantum quælibet indebita in eo præro gativa desideretur, sed etiam naturales, propriæ ipsius virtutes, ac perfectiones, qui bus ante illius peccatum Deo *ita proportiona*tus erat, ut solis naturæ *viribus cognoscere*, amare, ac bono libertatis usu facile *Deum* consequi potuisset. Dicam paucis, omnia con cessa Adamo bona, integritatis, justitiæ, in nocentiæ, quibus a passionibus, infirmitate, ac morte immunis erat, & facile virtutem se ctari, sancteque vivere poterat, naturæ fuisse proprietates, & appendices tradunt. In eo er go cum Pelagianis, Socinianisque conveniunt quod hominem omni bono spirituali, ac su perna gratia destitutum, initio a Deo condi tum asserant, & quod solæ ei naturæ vires a finis consecutionem sufficerent; dissident ve ro, quia nunc nonnullis naturæ *proprietati*bus, & perfectionibus spoliatum asserunt. *Ita* vero Calvinum docuisse, verba hæc satis ape te declarant, quæ a Bellarmino recensen *de Gratia primi hominis cap.* 1. *Ergo ani hominis Deus mente instruxit, qua bon malo, justum ab injusto discerneret; ac q sequendum, vel fugiendum sit preeunte ra nis luce videret. Huic adjunxit voluntatem penes quam est electio. His præclaris dot excelluit prima hominis conditio.* Vides n lam fieri supernaturalis gratiæ mentionem, sed libertatis tantum per peccatum *amissæ* & naturalis cognitionis per istud obtenebra tæ, ut ipse alibi exponit; Lutherus vero *Commentar. in* 3. *Genes. caput* clarius loqu tur, quia postquam dixit, *justitiam non fuiss quoddam donum, sed fuisse vere naturalem, natura Adæ esset, diligere Deum, credere Deo agnoscere Deum*, subdit, *Hæc tam naturali fuere in Adamo, quam naturale est, quod ocu lumen recipiant.* Et infra: *Porro hæc proba*

origi-

riginalem *justitiam esse de natura hominis : ea autem per peccatum amissa , non mansisse integra naturalia , ut Scholastici delirant* . In eamlem abiere hæresim Bajus ejusque sectatores. Vide Baji propositiones circa gratiam Angeorum & primi hominis, 1. 3. 7. 9. 21. 23. 4. 27. 65. 66. in quibus asserit, Angeli, primique hominis *merita* non recte vocari *gratiam* ; felicitatem, quam consecuti sunt Aneli , quamque perseverando assecutus esset Adam, non *gratiam*, sed *mercedem* fuisse; *merita* primi hominis *munera* fuisse creationis, ac xaltationem humanæ *naturæ* in divinæ consorium, idest justitiam, & sanctificationem, sive n filii Dei adoptionem , naturalem dicendam sse, non supra naturæ ordinem, atque indebiam ; naturalem itidem, sive juxta naturæ conitionem fuisse immortalitatem . Denique irriet Theologos ajentes , Adamum supernaturaibus , & gratuitis donis ac auxiliis indiguise, ut fide , spe , & charitate Deum coleret. Hæc vero cum ita se habeant , quis non viet, Bajum cum Calvino , ac Luthero sensise, hominem a Deo initio formatum cum deitis ipsius naturæ perfectionibus , ea fuisse nente , ac libertate præditum , qua bonum nalumque discernere, sancte vivere , ac æteriam adipisci beatitudinem potuisset, si vellet, quave perfecte corpus , ejusque motus depreienderet , ac nutu suo facile regeret ; corpus lenique habuisse , nec infirmitatibus , nec norti obnoxium? Ita sane ipsius sententiæ delarant , atque ita expositæ illæ fuere a celerioribus Theologis , scilicet a Bellarmino *de Grat. primi hominis lib.* 1. *cap.* 1. ab Aloysio Turriano *in tract. contra Bajum cap.* 1. §. 1. Vasquesio, a Suaresio *proleg. 6. de Grat. cap.* . *n.* 5. a Ripalda, Goneto, Estio, Francisco Macedo, aliisque. Hoc vero posito, quis non idet, turpiter eos errare, qui censeant , cum Bajo sentire , negantes possibilem statum puræ aturæ, quia hic *propos.* 55. dixerat: *Deus non otuisset ab initio talem creare hominem , qualis unc nascitur*? Nam Bajus puram naturam hoininis eam credidit , quæ in Adamo fuit , unc vero non puram , sed depravatam , viiatam , ac in naturalibus corruptam ob pecatum esse , & a Deo vitiatam fieri non pouisse naturam asserit . At qui negant inter Catholicos, naturam puram a Deo creari pouisse , ex aliis principiis id eruunt , quæ non unt improbata , ut infra ostendemus . Redeo unc ad rem .

Neque dubitari potest, quin in eadem cum Bajo hæresi fuerit Jansenius damnati illius systematis propugnator acerrimus , cum recensendo Adamiticæ culpæ consectaria ea doceat , quæ ex pravis Baji principiis sequuntur, de quibus infra dicemus. Interim indicare sufficiat Ques- 62 nellianas illas theses , quæ eumdem errorem præseferunt. Sunt vero 34. 35. 36. 37. in quibus declarat , Adami gratiam , quæ sequela fuit creationis, debitam adhuc integræ naturæ fuisse , & humana dumtaxat produxisse merita ; ac discrimen designando , quod gratiam status innocentiæ , atque Christi gratiam intercessit , ait , illam quemque *in propria persona* recipere debuisse , hanc vero *in persona Christi* ; ac illam , sanctificando hominem in semetipso, fuisse *ei proportionatam*; hanc vero, nos in Christo sanctificando , omnipotentem esse , ac Dei Unigenito Filio dignam . Quæ sane perspicue designare videntur , voluisse Quesnellium adstruere integritatem , ac sanctitatem , cæterasque Adami prærogativas , naturæ nondum per culpam depravatæ , inseparabilem conditionem , ac debitas proprietates fuisse . Id vero ne gratis videatur assertum , celebres nonnullos Theologos indicandos censui, qui rem ita explicaverunt. Vide Jacobum Fontanam *tom.* 1. *Constitut. Unigenitus propugnatæ pag.* 747. *& seq.* Instructionem editam, ac probatam post comitia Cardinalium , Archiepiscoporum , & Episcoporum Galliæ anno 1714. Henricum Cardinalem Bissy *in tractat. Theologico advers. Quesn. &c.* Gregorium Selleri S. R. E. Card. in principio *Tomi VI.* aliosque Theologos .

Habes itaque hæreses contra Catholica de 63 statu innocentiæ dogmata , quæ credere nos cogunt, Adamum in illo fuisse statu positum, supernaturali gratiæ instructum , per quam in sanctitate & justitia constituebatur, & a morte , miseriisque immunem ; nec denique concupiscentiæ, & passionibus subjectum, cum affectus rationis imperio omnino subditi essent . Dum hæc intacta maneant , nil est quod in 64 Scholasticorum opinionibus reprehendas , quæ versantur , vel circa instans , in quo fuit illi gratia collata vel circa distinctionem originalis justitiæ a charitate ; vel circa necessitatem originalis gratiæ per se efficacis, ultra sufficientem , vel circa naturam habitus supernaturalis auxilii , aliudve simile . Dum enim statuas habuisse supernaturale auxilium , sine eo nil agere potuisse , quod ad æternam felicitatem conferret , ac liberum sub hoc auxilio mansisse, Fides nostra sarta tecta servatur , sive dicas , gratiam sanctificantem habuisse, & sufficientem qua bene agere posset , si veller ;

sive

five auxilium efficax ultra sufficiens ad salvandam dependentiam a Deo, necessarium ei fuisse ad agendum opineris; sive putes supernam dilectionem divinitus eidem inspiratam, ac in eo permanentem charitatem fuisse, qua sanctus Deoque charus esset, & qua, si vellet, bene agere, ac in accepta justitia perseverare potuisset, quin etiam novo auxilio adjuvaretur, sive alio modo Scholasticis etiam ignoto explices inhærentem, aut permanentem in eo sanctitatem, & justitiam, & supernum adjutorium, sine quo bene agere, ac perseverare non poterat. Idem de integritate, aliisque privilegiis dicas; nam modo rationis in affectus imperium adstruas, ac immunem illum a morte fuisse concedas, nil vetat, quominus vel in gratia supernaturali: vel in naturali rectitudine vim illius imperii constituas, & quominus una, vel altera hypothesi, qua id contigerit ratione, demonstres; sicut liberum cuique est investigare, quo modo ab infirmitatibus, & morte futurus fuisset immunis, dum tamen legem fateatur, qua a moriendi necessitate liberabatur.

65 Pauca nunc de statu puræ naturæ dicemus, idque ex eo quod Sporerius, sive illius supplementi auctor, aliique confidenter asserant, Bajanos, Jansenianosque esse, qui hunc possibilem negant, sed ducti principiis superius a nobis expositis, quæ sunt hæreseos ab Ecclesia
66 notata. Si ergo Theologi sunt, qui principia illa improbent, ac alia via adstruere conentur, vel Deum hominem concupiscentiæ rationi rebelli subjectum condere initio non potuisse, vel debuisse etiam illum supernaturali gratia donare, cur damnati erroris contra Apostolicæ Sedis sententiam arguuntur? Sunt vero quam plures, qui hominem fieri potuisse, qualis nunc nascitur, negent, ac nonnulli etiam, qui attenta divina providentia, nequidem sine gratia condi posse propugnent. Ex iis autem nemo cum Jansenianis convenit in damnatis erroribus. Ii enim, ut vidimus, integritatem justitiamque originalem, & sanctitatem debitas naturæ proprietates adstruebant. Contra vero Augustiniani, aliique Theologi Orthodoxi, hæc indebita homini esse, ac sanctitatem gratuitum donum supernaturale fatentur; Negant vero posse hominem fieri concupiscentiæ subjectum; quia hanc effectum peccati, ad peccatum inclinantem, & contra naturam esse hominis rationalis juxta SS. Augustinum, & Thomam opinantur. Quid vero in hoc est revelationi, ac definitioni Ecclesiæ contrarium?

Dicent fortasse, damnatam esse Baji propositionem, quæ hominem fieri potuisse negat, sicut nunc nascitur. Sed jam dixi, quo sensu hæc proscripta fuerit, ac celebriores Theologi asserunt, hanc unam ex illis esse, quæ aliquo pacto defendi possunt, licet ex tis Baji principiis jure meritoque proscripta in eo fuerint. Videatur Petrus Manso, de *Peccato Originali quæst.* 4. ubi plurima profert ex Augustino, Thoma, Bonaventura, Aless, aliisque Theologis, qui probant concupiscentiam esse ab appetitu sensitivo distinctam, perversam affectionem, sive qualitatem, quæ Deum auctorem habere nequeat. Accedit etiam quod si ex illa fas esset inferre, potuisse revera Deum hominem facere qualis nunc nascitur, cum nunc peccato nascatur infectus, ita quoque fieri potuisse oporteret, quo nihil absurdius.

Alii vero censent, non solum fieri a Deo non posse hominem concupiscentiæ *subjectum*, sed nec etiam supernaturali gratia *destitutum*, non quod hæc naturæ sit debita, cum donum sit gratuitum, & supernaturale, sed quia posito homine ad imaginem Dei formato, & amante Deum, atque in ipsum veluti in ultimum finem suum tendente, illumque appetente, providentiæ ordo postulat, ut ea ei concedantur, quæ ad illius consecutionem sunt necessaria; & sicut alii Theologi teneri Deum ex providentiæ lege asserunt ad unicuique dandum in hoc statu auxilia sufficientia Redemptoris, quibus possint homines expedite, & proxime mandata servare; quæ tamen auxilia etsi ex illa lege debita, ad veram tamen gratiam pertinere tuentur; ita isti quod hominis naturam exigere asserant imaginem Dei, innatum Dei clare videndi appetitum, & non possit, quin Deum amet, quem amare nequit sine gratia diligere, nequidem ut naturæ auctorem, in quocumque statu ex providentiæ, & justitiæ lege homini gratiam Conditoris deberi opinantur, ut mandata servare, Deum auctorem suum diligere, ac optatam beatitudinem consequi valeat.

Opinio hæc Novatorum supra expositam hæresim detestatur, atque in tribus fundatur principiis, in quibus Theologi pro libito disputare salva Fide possunt: Nam asserunt I. Hominem natura sua ad imaginem Dei esse. II. Fieri non posse, quin indito naturæ appetitu feratur in Deum ipsius auctorem, ac finem clare videndum. III. Amare non posse Deum ne quidem ut naturæ auctorem, quin superna gratia a creaturis, & supra se ipsum elevetur.

ac dirigatur in Deum propter se amabilem. Hæ vero opiniones sunt, quæ revelatis principiis, & Ecclesiæ definitionibus non advertantur, & quæ in Scholis Catholicis semper apud nonnullos viguere. Ex hujusmodi principiis eruunt, Deum condito homine rationali, vi suæ providentiæ, debere illi gratiam conferre, qua suum auctorem diligere possit, servare mandata, & in finem suum pervenire; qua gratia is, qui est natura servus, adoptatur, ut licite serviat, & suum dominum colat, & jus habeat ad illam hæreditatem, sine qua beatus esse non possit. Ubinam hæc opinio ab Ecclesia proscripta est? Immo Apostolica Sedes, ut improbat eos, qui contrariam, quæ communior est, Pelagianismi, & Manichæismi cum Jansenio insimulant; ita eos reprehendit, qui hanc Jansenianismi accusant. Atque hæc una ex illis Scholæ opinionibus est, quæ a Catholicis etiam Romæ sub oculis Pontificis propugnatur; Mitto enim Contensonium celebrem e Dominicana familia Theologum, aliosque, qui editis jam Operibus variis in locis puræ naturæ statum impossibilem tradidere, Cardinalis Norisius, Fulgentius Belelli, & Laurentius Berti Romæ hanc propugnaverunt opinionem, ac in editis in lucem Operibus asseruere, & eamdem traditam vidi ac publice propugnatam, non solum in Schola Augustinianensium, sed etiam a Monachis Cassinensibus in Monasterio S. Calisti, a Viro Clarissimo Antonio Francisco Vezzosi Clerico Reg. in Conventu S. Andreæ de Valle. Sed hæc satis de statu innocentiæ, & naturæ puræ.

Disputandum nunc est de statu naturæ lapsæ, hoc est de misera illa conditione, in qua humanum genus ob Adami culpam nunc reperitur, spoliatum nempe naturæ indebitis dotis; miseriis, quibus premimur, concupiscentiæ, potestati Dæmonis, Deique indignationi subjectum, ac Adamitica ipsa culpa per generationem propagata infectum. Orthodoxa fides docet, omnes homines ex Adamo progenitos, etiam ex Fidelium parentibus ortos, originali peccato infectos nasci, esse jure ad æternam felicitatem privatos, filios iræ, atque vindictæ, & æternæ damnationi obnoxios. Hæreticorum nonnulli, ut Pelagiani, Sociniani, & Arminiani, Originale peccatum negant. Lutherani vero, Calviniani, ac Jansenianí, nimium illius effectus extollunt. Nam per istud liberum arbitrium omnino extinctum prædicant, ac rationem misere obtenebratam, depravatamque ipsam naturam. Ad Lutheranos, Calvinianosque quod spectat, præterquam quod peccatum originale in concupiscentia formaliter positum asserunt, quæ etiam in baptizatis remanet, ajunt, Baptismum tegere tantum, aut radere, non vero tollere originale peccatum, & editi contra eosdem in Concilio Tridentino Canones palam faciunt, docuisse etiam perditum omnino Adami culpa fuisse liberum arbitrium. In quam hæresim abiisse quoque Bajum, Jansenium, atque Quesnellium, eorum damnatæ propositiones ostendunt, ex quibus constat, in homine post Adami peccatum libertatem deesse indifferentiæ, ad merendum, & demerendum satis esse, ut a coactione immunis sit, nec requiri ut a necessitate antecedente, & inevitabili sit liber. Hinc ajunt, peccare homines damnabiliter, etiam in iis, quæ vitare nequeunt, indeliberatos concupiscentiæ motus esse vera peccata; impossibilia Deum jubere, ac hominibus quoque justis impossibilia esse aliqua Dei præcepta, atque iis similia, quæ clariora fient eorum exposita hæresi.

Omnes ergo Novatores isti ajunt, Adamum per voluntarium peccatum dona naturæ debita amisisse, & inter alia libertatem indifferentiæ; & claram cognitionem eorum, quæ ad jus naturæ pertinent. Quamobrem ignorantia eorum quæ ad naturæ legem pertinent, & agendi, peccandique necessitas, atque concupiscentia rebellis, veluti voluntarie in Adamo volitæ reputantur. Ideoque invincibilis juris naturæ ignorantia a culpa non excusat, indeliberati concupiscentiæ motus peccata sunt contra præceptum *Non concupisces*, & operationes omnes, quamquam necessariæ, ut sunt opera omnia Infidelium, secundum hypothesim Jansenianam, sunt peccata, quia necessitas illa, qua inevitabiliter fiunt, ex voluntaria, & libera Adami culpa, cum quo nos quoque peccavimus, orta est, ac remanet in homine, etiam postquam per Baptismum fit originale peccatum sublatum. 76

Itaque homo post Adami peccatum libertatem amisit, ac necessarie agit quæcumque operatur. Quamobrem spectari juxta Novatores hujusmodi debet, veluti agens necessarium, delectatione ad ea, quæ operaturus sit, determinandum. Itaque sicuti bilanx determinatur pondere, & sicut lanx quæ majori premitur pondere necessario inclinatur, ita necessarie in eam trahitur partem hominis voluntas, in quam major delectatio urgeat. Hæc est vera Jansenianæ hæresis imago a Luthero, & Calvino delineata, sed a Bajo, Jansenio, at- 77

atque Quesnellio veluti aliquo velo obducta.

78 Videant vero ii, qui Augustinianos, ac Thomistas Jansenianismi insimulant, num jure horum de libertate hominis sententia, cum Jansenii systemate confundatur? Nam ii omnes fatentur per Adami peccatum attenuatas quidem esse liberi arbitrii vires, sed manere adhuc indifferentiæ libertatem.

79 Sed antequam ad aperiendum discrimen veniamus, quod inter hos Novatores, Catholicosque Theologos intercedit, observare necesse est, tria alia illos statuere, quæ sunt cum recensito errore connexa; scilicet amissam cum libertate fuisse naturalis scientiæ cognitionem, castumque amorem Dei integræ naturæ debitum, ac loco istius dominantem cupiditatem successisse. Cum vero in homine necessitas, ignorantia legis, & vitiosa cupiditas ob peccatum insint libere in Adamo commissum, asserere non verentur, ad peccatum, & demeritum agendi necessitatem non obesse, sed libertatem sufficere libere in Adamo amissam, eamdemque ob causam peccata esse, quæ ex ignorantia etiam invincibili contra naturæ legem fiunt, atque dominantis concupiscentiæ motus. Hæc basis est Janseniani Systematis.

80 Ut vero pessimas, quæ inde nascuntur, consecutiones, intelligere valeamus, duo illi amores, sive duæ illæ delectationes exponendæ sunt, quibus veluti pondere necessario flectitur, agiturque voluntas. Sunt ii duo amores amor mundi, qui vitiosa cupiditas, ac terrena quoque delectatio dicitur, & amor Dei, sive charitas a Deo inspirata. Nullam in homine actionem esse contendunt, quæ aut ex vitiosa illa cupiditate, aut ex charitate perfecta non oriatur. Quamobrem, quæ ex charitate non sunt, ea omnia ex cupiditate, ideoque vera peccata esse prædicant. Hinc omnia opera Infidelium, & peccatorum cum ex charitate non sint, veluti ex vitiata radice prodeuntia infecta esse, atque peccata ajunt: Hinc vel ipsum timorem gehennæ, quo peccator ad conversionem disponitur, actusque reliquos, qui a charitate non oriantur, cujusque generis sint, vera peccata esse definiunt. Hac de causa, ajunt liberum arbitrium sine sanctificante gratia nihil nisi peccatum operari posse, atque gratiam omnem extra dominantem charitatem, etiam sufficientem, excludunt. Hæc indicasse sufficiat, ut inde concludere clare possim, toto Cœlo Thomistarum, Augustinianensium, aliorumque Theologorum opiniones, ab horum Novatorum erroribus dissidere. Nam ut incipiam a libero arbitrio.

Quis ex his est, qui Adami peccato exti[nctum] asserat? Numquid illud perimit gr[atia] efficax? At hæc infirmo, & attenuato a[rbi]trio a Deo datur, ut illud roboret, ju[vet] perficiat, modo tamen ejusdem indoli [con]taneo, libero scilicet, cum libera si[t] indoles; Gratia enim efficax, quæ lapsi [ho]minibus datur, medicinalis est, neque p[ræ]sumi potest, peritum medicum cognito æ[gri] morbo medicinam porrigere, quæ illum [oc]cidat. Quis ergo credat, Deum divinum [me]dicum, cui arbitrii infirmitas cognita [est,] congruam medicinam non porrigere? Si A[da]mi peccatum non extinxit arbitrium, num[quid] medicina divina illud interficiet? *Si non [per]ditur per vulnerantem*, inquit Prosper, *n[um]quid per medentem?* Quod medicus gravi i[nfir]mitati, natura sua efficax remedium porrig[it,] ideone ægroti natura detrimentum accipi[t?] Paucis dicam, efficax gratia *actio* est D[ei] Omnipotentis, qui non tollere, *sed roborar[e,]* juvare, perficere vult libertatem; *ergo perfi*cit, non minuit, non extinguit; alioquin *ef*fectus infinitæ causæ virtuti non responderet. Dices: intellectu difficile est, qua ratione i[lla] cum arbitrio concilietur. At mysterium es[t,] ut ait S. Augustinus, quid ergo mirum?

Hæc vero non ad Thomistas tantum, [sed] etiam ad Augustinianos pertinent. Si e[nim] medicinalis efficax gratia a Deo ad perfici[en]dum libertatis usum destinata est, sive ea prææmotio dicatur, sive divina inspiratio, si[ve] dilectio prævia, ac victrix, semper Dei a[ctio] est, atque effectum parit, quem Deus v[ult.] Quid si dicant moralem *necessitatem* a[c] præviam prædominantem delectationem? [Num]quam hanc proscripsit opinionem? S[ed ut] os obstruatur imperitis nonnullis, qui[bus] bonicus ille Tournellius imposuit, a[sse]ruit, delectationem superiorem, se[u] victricem, basim constituere Janseniani [sys]tematis, paulo fusius rem agam. Opinio [hæc] damnata jam Janseniana hæresi, propu[gnata] fuit a Basilio Pontio, Augustino Be[r]... Mansio, Macedo, Haberto, Cardinali... ria, Cardinali Norisio, aliisque; & ... sub oculis Pontificis Summi tradita, & p[ro]pugnata fuit ab Augustinianis, & Mo[nachis] Cassinensibus, ac asserta, & typis tra[dita] Laurentio Berti, aliisque. Numquid pa[ssa] fuisset Apostolica Sedes, cujus judicio Jan[se]niana hæresis damnata fuit, si res ita se [ha]beret, ut Tournellius asserit? Immo p... hæc doctrina expensa fuit, ac post illius ... men, Norisius Cardinalis renunciatus fuit.

Berti laudatus. Sed annon Moliniani ipsi propugnant gratiam relativam, comparatam malitiæ gradibus, quæque respectu Syriorum est efficax seu victrix, & respectu Corozaitarum inefficax est? Numquid hæc a Jansenianis differt, quia gratiam, non vero inspirationem, lumen cæleste, sanctam delectationem vocant? At hic non est de nominis appellatione contentio. Itaque cum jam sit notum, Jansenium extinctum asserere arbitrium per peccatum Adani, jam patet fundamentum systematis: ac delectatio illa victrix in Jansenio non potest libertatem, quæ non est, tollere, sed naturam necessarie operantem flectere debet; ut ab aliis vero usurpata, juvat, fovet, perficitque libertatem, ut alia quæcumque efficax gratia.

Diffident præterea Thomistæ, Augustiniani, aliique ab istis Novatoribus: Quia isti præter dominantem charitatem, nullam aliam gratiam agnoscunt, ac sufficientem damnant. Contra vero Thomistæ sufficientem adstruunt, quæ vere potentiam perficit, ac dat posse operari, atque hanc ab efficaci diversam statuunt, concessamque asserunt non prædestinatis tantum, sed Catholicis, Hæreticis, ac etiam infidelibus, licet nonnulli eorum cum aliis Catholicis sentiant, non dari parvulis decedentibus in utero Matris ac obcæcatis nonnullis peccatoribus, & Infidelibus. Qua in re consentientes quoque habent Augustinianos, qui gratiam sufficientem, usurpata ab Augustino phrasi, etiam parvam vocare solent, quod concupiscentiæ conatus non vincat: Differunt vero isti a Thomistis, quia sine novo auxilio hanc satis esse ajunt ad orandum, si homo velit, ut gratiam uberiorem ad vincendum aptam obtineat.

Aliud est Augustinianæ doctrinæ caput, quod cum damnatis erroribus aliqui imperiti confundunt, quod scilicet ii doceant hominem teneri ad actiones suas humanas in Deum ultimum finem dirigendas, nec posse eas ita in Deum referre sine gratia. At a Jansenianis, Bajanisque hæc opinio longe diversa est, cum Augustiniani dicant, tantum vel actu, vel virtute in Deum referendas; cum adstruant, præsto esse infidelibus, & peccatoribus etiam, saltem non obcæcatis, gratiam, qua ita actiones dirigant suas; cum fateantur, non ita esse mentem ab originali culpa depravatam, ut motus aliquos bonos natura sua habere non possit, ac non habeat, & ut gratia destituta necessarie ad peccandum trahatur. Nam beatitudinis amor, qui in natura est, bonus est naturæ motus, & si qui sint actus, qui ad Deum non referantur juxta Augustinianos, non sunt mali, ac lethalia peccata, quæ ab infecta dominante cupiditate inficiantur, sed mali tantum dici possunt ob defectum rectæ ordinationis, ac fere semper culpa venialis; ac levissima sunt. Rursum gehennæ metum in pœnitente bonum, ac salutarem fatentur, & Novatores hac in re validissime confutant, licet asserant esse præterea ad justificationem obtinendam necessariam initialem charitatem qua, & Deum pœnitens diligere incipiat, & se se a creatura avertere, atque convertere ad Creatorem. Hanc opinionem censura notari posse vetuit Apostolica Sedes, ut videre est in superiore appendice. Vides ergo quam late distent Catholicorum opiniones a damnatis sententiis.

Sed unum adhuc monendum superest, scilicet, notandos non esse Catholicos, qui salva Fide, qua credimus hominem justificari per gratiam eidem inhærentem, gratiam ei necessariam esse ad bene agendum etiam ad initium Fidei, eamque iis conferri omnibus, quos supra diximus, atque hanc arbitrii libertatem juvare, & roborare, non adimere; diverso a recepto in Scholis modo supernaturalium donorum, & gratiæ interioris naturam explicent. Nam id Philosophi potius munus est modum declarantis, quo actiones nostræ fiant, habitusque in anima insit, quam Theologi revelationem unice proponentis, atque consecutiones ex ea deducentis. Quis ergo reprehendat illos, qui sanctificari animam per charitatem asserant, & charitatem esse vel Dei in nobis permanentem actionem, vel inspiratam divinitus dilectionem, quæ naturam elevet, elevatam ad Deum amandum, ejusque amorem augendum inclinet, adjuvetque etiam ut vere actu diligatur Deus, vel Dei amore quidquam agatur? Si hæc salva libertate fiant, quid est, quod damnari possit, præsertim cum aliæ etiam divinæ in homine gratiæ operationes, juxta definitam ab Ecclesia doctrinam explicentur? Dum necessitas gratiæ salvatur ad initium Fidei, ad sanctitatem, ad credendum, sperandum, agendumque ut oportet, libertas una cum gratia operante, & mysterium in concilianda gratia cum libero arbitrio, salva Fides, ac Ecclesiæ doctrina est.

GRATIA, UT EST GRATIOSUM RESCRIPTUM.

1 GRatia, quam Papa concesserit, eo mortuo non evocatur, etiamsi adhuc res integra maneat; *cap. Si super gratia 9. de offic. Deleg. in 6.* ibi: *Ipsa gratia, licet nondum sit in ejus executionem processum, morte non perimitur concedentis: cap. Si cui 36. de præbend. eodem in 6.* ibi: *Hujusmodi concessio (quam, cum specialem gratiam contineat, decet esse mansuram) non expirat, etiam re integra per obitum concedentis.* Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 12. *in princ. num* 32. *& seq.* ubi in pluribus exemplis hoc ipsum demonstrat, Barbosa *de Offic. & Potest. Episcop. lib.* 1. *num.* 8. Card. de *Luca de Pension. disc.* 1. *num.* 25. Reiffenstuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 3. *num.* 250. ubi testatur de communi circa gratiam jam factam, ut suppo-
2 nit nostra conclusio. Secus autem circa gratiam faciendam, idest quando Rescriptum Apostolicum continet gratiam primum faciendam, seu concessam non in proprium recipientis litteras, sed in alterius duntaxat favorem, quia tunc ejusmodi gratia facienda expirat morte concedentis re adhuc integra, textu expresso *in cit. cap. Si cui 36. de præbend. in 6. §. final.* ibi: *Secus si super provisione certæ personæ facienda sit data potestas eidem, non ob suam, sed ejus, cui provideri mandatur, gratiam, vel favorem, illa quidem expirat omnino, si concedens re integra mo-*
3 *riatur.* Et ratio disparitatis est clara, quia circa gratiam jam factam, seu quando Rescriptum Apostolicum continet *gratiam factam*, jam illi, cui talis gratia facta est, fuit Jus acquisitum, quod non decet ei amplius auferri ratione solius mortis concedentis. E contra vero *circa gratiam faciendam*, seu quando Rescriptum Apostolicum continet *gratiam primum faciendam*, nulli adhuc Jus quæsitum fuit; unde nullum est inconveniens, quod talis gratia veluti primum facienda expiret morte concedentis re adhuc integra, seu cum in ejusdem executione necdum cœptum est procedi.

4 Gratia facta ad beneplacitum concedentis, durat, donec ille eam revocaverit, quia istud beneplacitum nulli subjacet legi, adnotat. *in leg. Fideicommissa §. Quamquam, ff. de Legat.* ubi glossa verb. *Voluerit*, Natt. *consil.* 508. *nu.* 5. *vol.* 3. Cokier *de jurisd. ordinaria in exempt. part.* 3. *quæst.* 5. *num.* 3. Barbosa *clausula* 8.
num. 2. & alii passim. Aut donec ipse conc
dens moriatur, quia morte voluntas solvitur
& extinguitur, textu expresso *in cap. Si grat*
se 5. de rescriptis, ibi: *Hujusmodi gratia p*
ejus obitum (per quem ipsius beneplacitum [illegible]
no extinguitur) eo ipso expirat. Et sic communi
Doctorum cum Barbosa *loc. citat.* & Reiffenstu
loc. cit. num. 260. Card. de Luca *disc.* 40. *n.*
Gratia concessa ad beneplacitum Sedis Apost
licæ, aut interim, dum Sedes Apostolica vo
luerit, non expirat morte Papæ concedentis
sed opus est expressa revocatione, textu expre
in d. cap. Si gratiose, ibi: *Secus autem si usque*
Apostolicæ Sedis beneplacitum gratia conceda
prædicta; tunc enim quia Sedes ipsa non m
ritur, durabit perpetuo, nisi a successore fu
revocata. *Sic etiam communis* cum præcitatis
Si gratia fieret, & concederetur ad beneplacitu
Personæ, & Dignitatis, quæ perpetua est, al
qui volunt, quod præponderet *dignitas*, & i
quod illa gratia minime extinguatur *morte co*
cedentis, cum Dignitas sit perpetua. *Ita Joan*
Andr. *in d. cap. Si gratiose num.* 6. *in fine*
Alii autem volunt, quod præponderet no
men, quod præcedit, & sic quod gratia n
extinguatur, si præcedat nomen Dignitatis
arg. cap. Quoniam 14. *de offic. & Potest. Judi*
Delegat. quia Dignitas non moritur, neq
variatur per mortem, & variationem pers
næ; *cit. cap. Si gratiose* 5. *de rescriptis in 6*
& quod extinguatur, si præcedat nomen per-
sonæ, quia tunc sequitur personam, & vel
ti accessoria extinguitur cum persona, *arg. ca*
Privilegium personale 7. *de Regul. Juris in 6*
& cap. Accessorium 42. *de Regul. Juris eo*
in 6. Et sic tenet Imola *in d. cap. Si gra*
se, ut eum referunt Dominicus *ibid. n.*
Franch. *in fine*, & Barbosa *loc. cit. n.*
Gratia concessa cum clausula *donec revoca*
mus, donec aliud duxerimus ordinandum, &
hujusmodi, durat perpetuo, nisi a concede
vel successore ipsius revocetur, neque exp
morte concedentis. Sic Barbosa *claus.* 43. *n*
21. Theodor. de Rub. *in singul. Rotæ tom.*
part. 4. *claus.* 290. Reiffenstuel *loc. cit. n*
263. Menochius *de Arbitr. Judic. lib.* 1. *quæ*
69. *num.* 12. citans communem aliorum co
tra Bartolum; Et ratio est, quia ad revocati
nem requiritur actus positivus contrarius, qu
lis non habetur per solam mortem conced
tis, nam aliud est voluntatem cessare, & ali
eam revocare: prius fit per mortem; *l.* 4.
Locati, posterius autem requirit factum qu
dam, nempe novam dispositionem, & exp
sionem ipsius revocationis; Menochius co

36

260. *num.* 9. cum aliis, Barbosa *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit.*

Gratia solo verbo Papæ perficitur etiam Litteris non expeditis: *cap. Inquisitionis* 25. *qu.* 1. *Clement. dudum, de Sepulturis* §. *ultim.* Archidiacon. & Joan. Andr. *in proœm.* 6. *Decretal.* Felin. *in cap. In nostra in fin. de rescript.* Pyrrhus Corrad. *Prax. dispens. Apostolic. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 4. Rota *part.* 1. *rec. decis.* 585. *num.* 2. *p.* 7. *decis.* 218. *num.* 7. *part.* 8. *decis.* 79. *num.* 21. Gratia recipit robur, & virtutem suam, & regulatur a sola signatura Papæ a die ejusdem datæ; Rota *part.* 2. *decis.* 327. *num.* 1. *& seq. part.* 8. *decis.* 70. *num.* 17. *part.* 17. *decis.* 270. *num.* 4. *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 469. *num.* 5. *p.* 19. *tom.* 2. *decis.* 648. *num.* 4. Gratia Papæ per solam signaturam perficitur; Rota *part.* 6. *decis.* 38. *num.* 80. *& seq. part.* 17. *decis.* 270. *num.* 5. Scriptura autem, seu litteræ Apostolicæ requiruntur tantum ad probationem gratiæ; Rota *locis mox citatis*, Mascard. *de probationibus concl.* 842. *num.* 10. Pyrrhus Corrad. *loc. cit. num.* 7. Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancell.* Glossa 2. *num.* 47. ubi dicit, quod in lingua Principis stat gratia, & in scriptura testimonium, & in executione commodum: Gratia concessa per Pontificem Prædecessorem absque expeditione Bullarum, est exequenda per Successorem expeditis litteris sub forma: *Rationi congruit.* Card. Petra *tom.* 5. *in comment. in Constit.* 1. *Pii II. num.* 12. ubi tradit etiam tenorem talium Litterarum; Rota *part.* 1. *decis.* 121. *n.* 5. & habetur ex Regula decima Cancellariæ, in qua super litteris non expeditis solet concedi facultas expeditionis pro gratiis factis, & non expeditis a duobus Antecessoribus Pontificibus tantum. Unde Regula tantum quoad nominatos Pontifices suffragatur, quia ceteri non nominati exclusi censentur; Amyden. *de Stylo Datariæ lib.* 1. *cap.* 21. *num.* 14. Card. Petra *loc. cit. n.* 15. & alii passim.

Hæc regula Cancellariæ, seu hic modus expediendi litteras ab Antecessore, seu antecessoribus non expeditas, desumpta fuit ex Jure communi, *in c. Litteris, de Rescriptis.* Ex quo Canone arguunt DD. Pontifices successores ex congruenti ratione debere exequi gratias, quas concesserunt Prædecessores, & morte præventi exequi non potuerint. Barbosa *in c. Litteris n.* 6. Mandos. *in Regula de Litteris in forma, Rationi congruit, expediendis, quæst.* 2. *n.* 5. Rosa *de execut. Litterarum Apostolicarum part.* 1. *c.* 2. *n.* 19. *& sequent.* Card. Petra *l. c. n.* 16. Tunc novus Papa nullam facit gratiam de novo, sed solum testatur de gratia concessa, vel exequitur eam, juxta verba Gregorii IX. *in cit. c. Litteris*, ibi: *Cum factum Prædecessoris nostri potius, quam nostrum, fuerimus prosecuti.*

An ista expeditio requirat, ut supplicatio sit 18 signata tempore antecessoris, vel sufficiat, si gratia sit facta solo verbo Papæ; variant Doctores; Rebuffus *ad Regul.* 10. *Cancell. n.* 8. dicit vidisse hujusmodi Litteras expeditas per Successorem super Gratia viva voce facta ab Antecessore, sed Jure probata; Mandos. *l. c. q.* 11. affirmat in Gratia etiam verbo facta, si Papa statim moriatur, vel æger fiat usque ad mortem, ut expediantur istæ Litteræ in forma, *Rationi congruit*; Secus si diu supervivat, quia sibi imputet impetrans, si supplicationem signari omiserit; Glossator antiquus hujus Regulæ decimæ *n.* 2. quem sequitur Amyden. *l. c. n.* 18. dicit non posse expediri has litteras, nisi in gratia per supplicationem signata. Corrad. vero citatus a Card. Petra *loc. cit. n.* 21. dicit, quod si Papa mandaverit expediri, Jure expedirentur sub ipso, sed ex Stylo non solent expediri hæ Litteræ, nisi signata fuerit supplicatio tempore Antecessoris; quia mora non obtinendi supplicationem signatam debet impetranti nocere, quia *ex Regula* 25. *Juris in* 6. *Mora sua cuilibet est nociva*, & idem docet Rosa *l. c. n.* 25. Card. Petra *loc. cit. sub n.* 21. ubi dicit, quod vere si deberent expediri litteræ hujusmodi, super gratia solo verbo facta, plures fraudes occurrere possent pro probanda tali gratia per testes, aut alio modo. Hinc inolevit mos, quod supplicationes signatæ statim mortuo Papa consignentur Collegio 19 Cardinalium sigillatæ, ut præsententur futuro Pontifici, & sic supplicatione signata gratiæ non expirant morte Papæ concedentis, etiamsi litteræ expeditæ non sint, sed sunt expediendæ per Papam Successorem sub dicta forma, *Rationi congruit.* Rota *part.* 18. *tom.* 3. *decis.* 808. *n.* 15. Card. de Luca *de Pensionibus disc.* 44. *num.* 6. Rota *loc. cit. nu.* 18. *&* 24. Card. Petra *loc. cit. sub n.* 21. & alii passim.

Gratiam non suspendit Clausula, *Ex nunc* 20 *prout ex tunc*, quando est apposita in collatione de vacanti, secus si de vacaturo. Cassad. *dec.* 3. *n.* 15. *de præbend.* Crescent. *decis.* 7. *n.* 13. *&* 19. *de concess. præbend.* Achill. *dec.* 7. *n.* 4. *de renunc.* & fuit dictum *in una Ilerden. Canonicatus* 25. *Octobris* 1597. *coram Card. Pamphil.* ut referunt Mart. *claus.* 54. *n.* 2. Aloysius Ricc. *in Collect. dec. part.* 1. *Collect.* 753. *in princip.* Barbosa *claus.* 61. *n.* 5. Dicta enim 21 clausula operatur, quod unum tempus alteri inesse dicatur. Rota *part.* 3. *dec.* 770. *num.* 3. *part.*

part. 5. *tom.* 5. *decis.* 350. *n.* 9. & *communis*
22 *Doctor.* cum Barbosa *loc. cit. num.* 6. Gratia expectativa concessa cum clausula *Ex nunc prout ex tunc*, retrotrahitur ad tempus datæ ipsius gratiæ; Felin. *in cap. Licet causam n.* 6. *de probat.* Alexander *consil.* 211. *n.* 13. unde perinde est, ac si Papa tempore datæ primam gratiam contulisset; Crescent. *decis.* 4. *lib.* 2. *alias decis.* 7. *n.* 3. *de concession. præbend.* Ferret. *consil.* 314. *n.* 7. *lib.* 2. Barbosa *l. c. n.* 7. Rota *in Anconitana Canonicatus* 8. *Octobris*
23 1592. *coram Penna*. Gratia ita dicitur perfecta, si Papa concordat expectativam de beneficio vacaturo cum clausula: *Ex nunc prout ex tunc*, ut non expiret morte concedentis, ut fuit dictum in una *Calaguritana Canonicatus* 1. *Junii* 1591. *coram Penna*, cujus meminerunt Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. Gloss.* 12. *n.* 42. *vers. sic etiam*; Lotter. *de re beneficiar. lib.* 1. *quæst.* 29. *num.* 34. Barbosa *l. c. num.* 9.

24 Gratia conditionalis expirat per mortem Papæ concedentis ante illius purificationem.
25 Card. de Luca *de Pension. disc.* 1. *n.* 14. Gratia dicitur conditionalis per tacitam conditionem, *si preces veritati nitantur*. Rota *p.* 13. *dec.*
26 353. *n.* 1. Dicitur etiam conditionalis emanata cum clausulis, *Ut asseris*, *Dummodo*, *Constito*, *Si ita est*, & *hujusmodi aliis*. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 142. *n.* 5. *part.* 7. *decis.* 157. *n.* 3. & *part.* 17. *decis.* 41. *n.* 2. *part.* 19. *tom.* 1. *de-*
27 *cis.* 379. *num.* 2. Gratia concessa sub aliqua conditione, regulari debet ab ipsa conditione; Rota *part.* 11. *decis.* 206. *num.* 6. *part.* 14.
28 *decis.* 536. *num.* 86. Ad quem effectum requirit præcisam, & concludentem justificationem; Rota *part.* 7. *decis.* 157. *n.* 3. *part.* 12. *decis.* 341. *n.* 2. *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 379. *n.* 9.
29 & 10. Et interim stat in suspenso, nec capi potest alia provisio, donec per necessarias probationes verificetur; Rota *part.* 20. *d.* 122. *n.*
30 21. *part.* 19. *t.* 1. *d.* 379. *n.* 10. Hinc fit quod gratia conditionalis cessat, cessante, vel non purificata conditione; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *Decis.* 184. *sub n.* 1. *Decis.* 641. *n.* 2. *part.* 7. *Decis.* 237. *num.* 5. *part.* 11. *Decis.* 187. *n.* 11. *part.* 14. *Decis.* 88. *n.* 14. *part.* 15. *Decis.* 147. *num.* 19. *part.* 16. *Decis.* 186. *num.* 4. *part.* 18.
31 *tom.* 2. *Decis.* 416. *n.* 5. Purificata vero conditione perinde est, ac si ab initio simpliciter emanasset; Rota *part.* 13. *Decis.* 62. *n.* 17.

32 Gratia alicui concessa, præterquam in certo casu, si ille casus evenerit, cessat; Rota *p.*
33 14. *Decis.* 5. 6. *n.* 124. Et gratia concessa cum aliqua limitatione subsistit, donec venerit casus limitationis, & interim dicitur pura; Rota *ibid. n.* 518. Gratia concessa cum clausula; *dummodo tempore datæ præsentium non [illegible] alteri jus quæsitum*, constito quod alter habeat legitimum Jus, resolvitur, ac si non esset concessa; Rota *p.* 9. *t.* 1. *Decis.* 254. *n.* 9. Præterea gratia Apostolica facta sine præjudicio alterius habetur pro non facta, si ex ea alicui præjudicium resultet; Rota *p.* 4. *t.* 2. *Dec.* 260. *n.* 13. & *seq. p.* 18. *t.* 2. *Dec.* 495. *n.* 10. Facta enim cum præservativa Juris alterius, vel sine derogatione eidem, tertio præjudicare non potest; Rota *p.* 18. *t.* 1. *Dec.* 139. *n.* 12. Et in omni casu clausulæ præservativæ reddunt gratiam conditionalem, & præservant Jus alteri ex antecedenti provisione quæsitum; Rota *p.* 19. *t.* 2. *Decis.* 566. *n.* 21.

Per gratiam *Si neutri* acquiritur Beneficium, quando neuter litigantium super illud Jus habet; Barbosa *clausula* 164. *n.* 2. cum aliis ibi citatis. Gratia *Si neutri* est *conditionalis*, *dummodo* scilicet per eventum litis *apparuerit* neutri jus competere; Rota *p.* 9. *t.* 1. *Decis.* 220. *n.* 6. Gratia *Si neutri* ita pendet a futuro litis eventu, ut antequam operetur effectum suum, debeat expectari dictus eventus; Barbosa *d. clausula* 169. *num.* 5. cum multis ibi citatis; Rota *p.* 2. *Decis.* 726. *nu.* 3. Et interim nullum jus tribuit, non impleta conditione, seu non impleto tali eventu; Rota *p.* 19. *tom.* 1. *Dec.* 223. *n.* 18. Gratia *Si neutri* non habet locum, nisi quando Beneficium est litigiosum lite nondum extincta; Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancellar. Gloss.* 32. *n.* 4. Azor. *Instit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *c.* 72. Barbosa *loc. cit. n.* 6. Immo Gratia *Si neutri* requirit litem de tempore datæ gratiæ; Garcias *de benefic. par.* 6. *c.* 2. *n.* 212. & *seq.* Mantic. *Decis.* 561. Verall. *dec.* 34. *num.* 1. & *sequent. part.* [illegible] fuit resolutum *in Gerundensi Hebdomadariæ* [illegible] *Junii* 1602. *coram Patriarcha Pamphilii* impressa per Farinac. *Dec.* 456. *n.* 1. *part.* 2. *recent.* Sicuti enim piscis nequit esse sine aqua, ita nec Gratia *Si neutri* sine lite, ut fuit dictum a Rota *in Salamantina Archidiaconatus* 16. *Junii* 1581. *coram Rubeo*. Unde Gratia *Si neutri* non conceditur pro lite movenda; Barbosa *loc. cit. n.* 8. Verall. *Decis.* 34. *n.* 4. *part.* 2. & fuit resolutum a Rota *in Verdun. Canonicatus* impressa per Nicol. Garciam *de Benefic. part.* 1. *cap.* 3. *num.* 44. Gratia *Si neutri* ut suffragetur, debet, ultra litem, verificari duplex conditio, videlicet, quod Beneficium vacet, & quod neutri jus competat; Barbosa *d. clausula* 164. *num.* 4. cum multis [illegible]

ibi citatis; Rota *part.* 2. *Decis.* 726. *n.* 1. Quibus probatis, scilicet vacatione Beneficii, lite inter Provisos, & non jure utriusque, habet executionem paratam; Rota *p.* 22. *Decis.* 298. *num.* 12. *p.* 17. *Decis.* 298. *num.* 1.

Satis autem probatur lis, seu Beneficium esse litigiosum ex commissione causæ appellationis, ex citatione cum inhibitione, & illius executione; Rota *part.* 2. *Decis.* 81. *n.* 1. & *Dec.* 455. *n.* 1. Non jus impetrantis probatur ex ipsiusmet impetrantis confessione, & ex non justificatione prioris gratiæ; Rota *part.* 2. *Dec.* 699. *num.* 2. & *Decis.* 736. *num.* 6. *part.* 5. *tom.* 1. *Decis.* 68. *num.* 3. Beneficii vacatio probatur per mortem ultimi legitimi possessoris, & non factam adhuc de illo ullam legitimam canonicam provisionem. Unde, ad hoc ut sit valida Gratia *Si neutri*, debet fieri mentio illegitimæ, & non Canonicæ provisionis adversarii, seu ipsius intrusionis, & fructuum malæ perceptionis; Flamin. *de resignat. lib.* 2. *q.* 3. *num.* 43. Barbosa *loc. cit. num.* 12. Rota *part.* 2. *Decis.* 105. *sub num.* 1. In Gratia *Si neutri* attenditur data, non autem expeditionis tempus; Rota *part.* 11. *Decis.* 124. *nu.* 52. Gratia *Si neutri* debet præsentari infra novem menses, & pro illius executione instari, alias remanet nulla; Rota *part.* 18. *tom.* 1. *Decis.* 237. *num.* 11. Item debet intimari, quando agitur de privatione; Rota *part.* 2. *Decis.* 99. *n.* 4. Verum, ut dicatur intimata, sufficit eum, contra quem agitur, fuisse citatum ad dicendum contragratiam; Rot. *ibidem*. Gratia *Si neutri* non est subreptitia, ex eo, quod non sit facta mentio, quod collitigans sit provisus Apostolicus; Gregor. *Dec.* 150. *per totum*, ubi *n.* 3. dicitur, quod hæc gratia ex Stylo Datariæ conceditur proviso Apostolico etiam contra alium provisum Apostolicum; & *n.* 6. quod non est præjudicialis, quia non habet locum, nisi data invaliditate gratiæ partis adversæ; Barbosa *loc. cit. num.* 16. & 17.

Gratia in *forma dignum* non est conditionalis, quia illa verba *quatenus idoneus reperiatur*, respiciunt qualitatem idoneitatis, quæ de jure inest, & potius sonat in monitionem, & instruunt Executorem, ut intelligat, qualis esse debeat ille, cui providet, & sic non reddunt gratiam conditionalem, quoad ejus substantiam, sed tantum respectu executionis, & provisionis faciendæ, quæ est dilata in tempus, postquam idoneus repertus fuerit. Licet enim ista conditio impediat executionem gratiæ, donec constet de idoneitate impetrantis, tamen non impedit acquisitionem, si in rei veritate impetrans sit habilis, & sic ista suspensio est circa executionem, non circa acquisitionem juris, cum qualitas idoneitatis sit pura, & certa in rerum natura, licet a nobis ignorata, antequam examinaretur, & conditio de præterito, vel præsenti non suspendit; *l. Cum ad præsens*, *ff. Si certum petatur*, *l. Institutio talis*, *ff. de condition.* Sic Barbosa *clausula* 16. *n.* 1. Rota *p.* 4. *t.* 3. *dec.* 539. *n.* 1. *p.* 10. *dec.* 122. *n.* 19. *p.* 17. *dec.* 116. *n.* 11. & 12. Et quod talis gratia non sit conditionalis quoad substantiam, sed suspensiva solum executionis, donec constiterit Provisum esse dignum, resolutum fuit a Rota *p.* 1. *dec.* 711.
n. 2. Clausula enim *in forma dignum* posita in 54
gratia, operatur, ut Beneficium habeatur pro collato, remanente solum suspensione circa executionem ratione examinis, & collationis ab Executore faciendæ; Rota *part.* 16. *decis.* 141.
num. 33. Hinc ubi hujusmodi gratia *in forma dignum* 55
sit justificata, tribuit non solum jus ad rem, sed etiam in re; Rota *part.* 17. *dec.* 207. *num.* 46.

Sequuta morte Provisi *in forma dignum*, an- 56
tequam dignus repertus, seu declaratus fuerit, Beneficium non vacat per mortem illius, sed per mortem ultimi possessoris; Barbosa *d. clausul.* 56. *n.* 7. cum aliis ibi citatis; Rota *p.* 5. *tom.* 2. *dec.* 549. *num.* 21. & *decis.* 569.
num. 25. Gratia *in forma dignum* censetur fa- 57
cta a die ejus datæ, ita ut excludat gratiam alterius postmodum impetratam; Rota *part.* 2. *decis.* 623. *num.* 3. Quando gratia est concessa *in forma dignum*, Executor fit mixtus; Garcias *de Benefic. part.* 6. *cap.* 2. *num.* 126. & 127. ubi citat varias decisiones Sac. Rotæ; Barb. *loc. cit. num.* 8. ubi adducit etiam va-
rias Sac. Rotæ decisiones. Unde ab executo- 58
re cum ista clausula *in forma dignum* appellare licet, & possessio interim capta est attentata; Sic sæpe fuit resolutum in Sacra Rota, & signanter *in una S. Agathæ Gothorum*, & *Zamorensi Beneficiorum*, & *in Nullius Sacristiæ* 26. *Octob.* 1601. *coram Penna*, & *in Barchinonen. Parochialis* 10. *Decemb.* 1601. *coram Card. Sacrato*, & *dec.* 701. *sub num.* 2. *p.* 1.
recent. apud Barb. *loc. cit. num.* 9. Hoc tamen 59
est intelligendum, quando alius est in possessione, vel adest legitimus contradictor; tunc enim datur appellatio propter præjudicium possessoris; Secus quando nullus est in possessione, nec adest legitimus contradictor; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 333. *num.* 5. & *sequent.* Barbosa *loc. cit. num.* 10. ubi adducit alias decisiones Sacræ Rotæ, & testatur de communi.
Provisus per Sedem Apostolicam *in forma di-* 60
gnum

quum de Canonicatu, cujus Ordinem requisitum jam habet, examinandus non est ab Ordinario super litteratura, seu idoneitate scientiæ; ii vero qui Sacros Ordines nondum susceperunt, examinandi sunt, an illa habeant adjumenta doctrinæ, quæ ex præscripto Sacri Concilii Tridentini necessaria sunt illi Sacro Ordini, qui Canonicatui, quem consequi volunt, erit annexus; Sic decisum fuisse a Sac. Congregat. Concilii referunt Garcias *de Benefic. p. 6. cap. 2. num.* 234. Barbosa *de Canonic. & Dignitatib. cap.* 13. *n.* 7. & 8. & *in Summa. Apostolicar. decision. verb. Examen*, *Examinare num.* 10. Fagnan. *lib.* 1. *Decret. in cap. Accepimus* 13. *de ætat. & qualit. n.* 14. ubi dicit, sic a Sacra Congr. Conc. fuisse responsum Card. Borromæo.

Additiones ex aliena manu.

61 De Gratia *derogatoria Jurispatronatus in totum*, de Gratia *pro præsentato cum derogatione medietatis vocum*, tum de Gratia *si neutri*, quæ concedi quotidie a Dataria solent, haud abs re videtur pauca hic adnotare.

62 Ut locus esse queat *Gratiæ derogatoriæ jurispatronatus in totum*, ante vacationem Beneficiis iis debet inter Patronos pendere, tum nemo ex ipsis debet existere in pacifica quasi possessione præsentandi.

63 Ad primum requisitum quod attinet, litis pendentia satis probatur ex præcedenti instantia facta coram Judice competenti, quod jus præsentandi ad Instantem pertineret cum productione nonnullorum, eaque instantia inti-

64 mata aliis Patronis. Minimeque obstat si citati non comparuerint, quia ad hujus gratiæ validitatem non est necessaria litis contesta-

65 tio, sed sufficit eam fuisse introductam. Maxime si Summo Pontifici expressa fuerit sim-

66 plex hæc litis introductio. Pariter nec obstat si a litis introductione effluxerint triginta & amplius anni, quia instantia de jure Canonico est perpetua, & pro extincta non habetur, nisi vel supervenerit sententia illius extinctionem decernens, vel cum lapsu temporis concurrat malum jus Actoris. Confer de his omnibus Rotam *in Camplen. Capellaniæ* 28. *Novembr.* 1725. *cor. clar. mem. Millin.*

67 Cæterum si instantia non fuerit legitime intimata, vel reproducta, deest requisitum pendentiæ litis; Rot. *in Colonien. Parochialis de Vittemberg* 16. *Januar.* 1747. *cor. bon. mem.*

68 *Vicecom.* Idem est si fuerit affectate introducta; Rot. *in Januen. Jurispatronatus* 27. *Martii* 1748. & 15. *Junii ejusdem anni cor. Illustriss. Molin.* ubi quod lis re judicata sublata non est subjectum Gratiæ derogatoriæ jurispatronatus in totum, etiam obtenta commissione restitutionis in integrum, si elapsis centum annis nihil actum sit.

Alterum requisitum est, quemadmodum supra innuimus, ut nullus Patronus existat in pacifica quasi possessione præsentandi. Cæterum si sit Patronus, qui in pacifica quasi possessione præsentandi existat, cessat ratio reservationis reposita in incertitudine Personæ præsentare debentis, adeoque frustra impetratur gratia derogatoria jurispatronatus in totum, quum non intendat Summus Pontifex præjudicium illi irrogare; Rot. *in dict. Colonien. Parochialis de Vittembergh.* 17. *Januar.* 1746. *cor. bon. mem. Vicecom.*

Intellige tamen, si existat ex *persona propria*, non item *ex persona sui Auctoris*; Rot. *in dict. Camplen. Cappellaniæ* 28. *Novembris* 1746 *coram clar. mem. Millin.* In jurepatronatus vero familiari suffragari & quasi *possessionem* præsentandi Auctoris ad impediendam dictam Gratiam, respondit idem laudatum Tribunal in *Compostellana Parochialis* S. Thirsi 8. *Martii* 1755. *coram bon. mem. Nunez.* & 12. *Febr.* 1745. *cor. bon. mem. Vicecomit.* Hæc de Gratia *derogatoria jurispatronatus in totum*.

Ad Gratiam vero *pro præsentato cum derogatione medietatis vocum* satis est fuisse præsentatum a Patronis existentibus in quasi possessione præsentandi pro medietate ad formam ultimi status. Quinimo potest obtineri hæc Gratia ante hanc præsentationem, sufficitque quod ea intra quadrimestre superveniat; Rot. *in Papien. Beneficii* 4. *Maji* 1744. *cor. Illustrissimo Thunn*, & 15. *Martii* 1749. *cor. Illustriss. Clement.* & *in Colonien. Vicariæ* 2 *Junii* 1750. *cor. R. P. D. Cavilliac.*

In hac Gratia quasi possessio Auctoris prodest Successori, qualiscumque sit jurispatronatus. Nec attenduntur exceptiones quamcumque indaginem admittentes; Rot. *in dict. Camplen. Capellaniæ* 28. *Novembris* 1746. *cor. clar. mem. Millin.*

Validitati hujus gratiæ non obstat sententia super institutione alterius Præsentati lata ab Ordinario. Diversum tamen esset si Ordinarius gratificationem illi concessisset. De cætero si gratificatio, & gratia præseferant datam ejusdem diei, præsumptio est pro anterioritate gratiæ, nisi concludenter probetur, quod per aliquod spatium ejusdem diei Ordinarii sententia præcesserit; Rot. *in Colonien. Personatus* 20. *Novembris* 1743. *cor. bon. mem.*

Nunez.

nez, & 25. Januar. 1745. cor. Illustriss. prat. Almæ Urbis Gubernatore, & 14. Fear. 1746. cor. R. P. D. Camiliac, & 13. rtii 1747. cor. bon. mem. Vicecom.

Nec obstat si reticeatur alterum Præsenta- a Patrono habente medietatem jurispatrous esse filium ejusdem, dummodo is, qui am gratiam obtinuit, sit Consanguineus, agatur de jurepatronatus hæreditario; Rot. dict. Colonien. Personatus. Quod si Præsens a Patronis habentibus medietatem jurisronatus, sit insuper unus ex Patronis, dicta tia vitiatur ex ejus reticentia; Rot. in Tu. Parochialis de Luvadres 9. Maji 1749., in confirmatoria 29. Novembris ejusdem an- 1749. cor. Illustriss. Molin.

Restat, ut verba faciam de Gtatia Si neu- . Ejus requisita sunt non jus utriusque, & is pendentia. Quoad vero illum, qui imtrat grariam hanc, hoc ipso quod eam imtrat, fatetur nullum sibi jus compatere, ut xit Rot. in Mindonien. Parochialium 15. Feuar. 1748. cor. bon. mem. Lana.

Lis per renunciationem subblata inefficax est sustinendam dictam gratiam. Idque etiamsi fectate renovata sit. Quando autem dici pos: affectate renovata, vide apud Rot. in Conien. Parochialis 22. Januarii 1748. cor. Illuriss. Clemente.

An Gratia hæc impetrari queat a Tertio ? firmandum videtur secundum ea, quæ firavit Rot. in Cæsenaten. Vicariæ 14. Maji 727. coram bon. mem. Gamaches.

Quando & ex quibus clausulis dicta gratia npetrata dici queat ad majorem cautelam, di Rotam in Vercellen. Cappellaniæ 29. Nov. 720. & in confirmatoria 5. Junii 1722. cor. m. mem. Foscar.

GUBERNATOR.

Gubernator non comprehenditur sub nomine Magistratus Civitatis; Sac. Congr. Rit. Alexandrina 15. Mart. 1608. in 4. dubio tete Sellio in select. Canon. cap. 27. num. 18. Barbosa in summa Apostolicar. decision. verb. Gubernator num. 1.

Gubernatori Provinciæ non debet textus Evangelii osculandus porrigi; Sac. Congr. Rit. in Cusentina 17. Julii 1614. & in Tropien. 3. Junii 1617. ubi quod nec etiam debet in processionibus simul cum Episcopo incedere, quas refert Sellius d. cap. 27. n. 30.

Gubernator Civitatis Lauretanæ præcedit juxta consuetudinem Vicario Generali; Sac. Congr. Rit. in Lauretana 9. Maii 1609. quam citat Sellius d. cap. 27. num. 31. 3

Gubernator, & Magistratus recusantes contra solitum accedere ad Ecclesiam Cathedralem, debitis remediis cogendi sunt, ut accedant; Sac. Cong. Rit. in Fanen. 1. Sept. 1607. penes Antonin. Dianam moral. resol. p. 5. in fine, in collect. declaration. n. 49. Lezanam in sum. quæstion. Regular. tom. 3. verb. Ecclesia num. 18. 4

Gubernator Civitatis non debet habere Sedem, seu locum in Choro, nec supra, nec inter Canonicos, sed omnino extra Chorum in loco decenti; Sac. Cong. Rit. in Signina 4. Junii 1615. referente Sellio dict. c. 26. n. 32. 5

Gubernator Civitatis debet habere Sedem pro audienda concione apud Episcopum, quæ tamen non sit major, nec pulchrior Sede ipsius Episcopi, & neutra sit coloris rubri; Sacr. Congregat. Rit. in Perusina 3. Octobris 1615. cujus meminit Ald. in compend. Canon. resol. l. 1. t. 16. n. 59. 6

Gubernatori Prælato solita Sedes cum strato in Ecclesia paranda est; Sac. Congr. Rit. in Fulginaten. 30. Januar. 1610. apud Ald. d. tit. 16. num. 71. 7

Gubernator Civitatis, quæ est caput Provinciæ, thurificandus est, & pacem habere debet ante Vicarium Episcopi, etiam absente Episcopo; in aliis vero minoribus Civitatibus post Episcopum thurificari, & pacem habere debet, sed absente Episcopo ei prefertur Vicarius; Sac. Congr. Episcop. & Regular. sub die 30. Junii 1592. quam adducit Aldan. d. tit. 16. num. 62. 8

Gubernator status, ubi viget consuetudo, thurificandus est ante Barones, & Curatos Ecclesiarum; Sac. Cong. Rit. in Gotian. in Sardinia 5. Julii 1613. teste Aldan. d. tit. 16. num. 63. 9

Gubernator Protonotarius eum habitu prælatitio, id est rochetto, & mantelletta Divinis assistens, thurificandus est ante Canonicos immediate post Episcopum; Sac. Cong. Rit. in Faven. 5. Julii 1603. attestante Aldan. d. tit. 16. n. 64. 10

Gubernator dignissimus, & perpetuus thurificandus est immediate post Episcopum, & ante Canonicos etiam paratos; Sac. Congr. Rit. in Alexandrina 15. Martii 1607. in resp. ad 4. dub. penes Sell. d. capit. 27. num. 34. 11

& Barb.

& Barb. *Summa Apost. dec. verb. Gubernator num.* 11.

12 Gubernator Civitatis etiam non Prælatus, thurificandus est immediate post Canonicos assistentes, ante alios Canonicos; absente vero Episcopo immediate post Vicarium Generalem; Sac. Congreg. Rit. *in Faventina 9. Maii* 1606. *& in Fanen.* 1. *Septembris* 1607. apud Sellium *d. c. 27. num.* 35. etiamsi Gubernator sit uxoratus; Ead. Sac. Congreg. *in Faventina* 17. *Novembris* 1607. cujus meminit idem Sellius *d. cap. 27. n. 36.*

13 Gubernatores Civitatum Sedis Apostol. quando sunt Referendarii, & Prælati, & utuntur rochetto, post Episcopum, & assistentes, ante Canonicos juxta consuetudinem thurificandi sunt; Sac. Congreg. Rit. *in Cæsenaten. 7. Decemb.* 1601. quam refert Aldan. *d. titul.* 16. *num.* 65:

14 Gubernator thurificari debet post Dignitates, & Canonicos tam Ecclesiæ Cathedralis, quam Collegiatæ; Sac. Congreg. Rit. *in Camplen.* 28. *Januar.* 1612. quam citat Aldan. *d. tit.* 16. *num.* 66.

15 Gubernator Civitatis thurificandus est duplici, non triplici ductu thuribuli; Sac. Congr. Rit. *in Civitatis Ducalis* 11. *Novemb.* 1614. apud Sellium *d. c. 27. n.* 38.

16 Gubernatores Capitulares electi a Capitulo, Sede vacante, non debent præcedere Decano, & Canonicis aliis ipsis dignioribus; Sac. Congreg. Rit. *in Elboren.* 25. *Januar.* 1603. de qua Sellius *d. c. 27. num.* 39. Licet ad ipsos tantum, & non ad Decanum, & alios Canonicos non electos pertineat decidere, & votare in iis, quæ pertinent ad curam ei commissam: Ead. Sac. Congreg. *in d. Elboren.* 5. *Julii* 1603. penes Sellium *d. c. 27. n.* 30.

17 Gubernator Judex, & alii Ministri non possunt prohibere Executoribus Curiæ Laicæ, quo minus exequantur monitoria, & mandata Curiæ Eccles. etiam nulla ab eis petita licentia, seu assensu; Sac. Cong. Imm. *in Macerat.* 2. *Sept.* 1664. *lib. Decr. Rocci, p.* 587. *in Vercell.* 30. *Junii* 1632. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 131.

18 Gubernator debet permittere Episcopo liberum usum Birruariorum, & carcerum Laicalium; Ead. Sac. Cong. Immunit. *in Civitatis Castellanæ* 19. *Julii* 1679. *lib.* 2. *Decret. Altoviti pag.* 1800.

19 Quare Gubernator carcerans Balivum Curiæ Laicæ, eo quod ei præsentasset præceptum Curiæ Episcopalis, excommunicatur; Ead. Sac. Cong. Imm. *in Sutrina* 13. *Jan.* 1703. *lib.* 3. *Decr. Vallem. pag.* 468.

Gubernator denegans claves carcerum ... munium Curiæ Ecclesiasticæ, graviter ... henditur; Ead. Sac. Cong. Immun. *in C... Castellane* 28. *Februarii* 1662. *lib. Decr. ... ci pag.* 386.

Gubernator pariter reprehenditur gra... & acriter pro carceratione Birruarii C... scopalis, & ipsi injungitur, ut sine mo... relaxet cum refectione damnorum; Ex ... Congr. Immun. *in Camerinen.* 9. *Mar...* *lib.* 4. *Decr. Paul. pag.* 73.

Gubernator non potest cogere Colon... norum Patrimonialium Episcopi ad min... eorum animalia pro servitio, & reapa... viarum, nisi habeat a Sancta Sede facult... specialem; Ead. Sac. Congr. Immun. *in ... cerat.* 15. *Decembr.* 1654. *lib.* 5. *Decr. Pa... pag.* 60.

Nec potest prohibere Notariis, & Offi... libus Curiæ Episcopalis, quin exercere po... Officia publica Communitatis; *Eadem Sa...* Congr. Imm. *in Firmana* 8. *Aprilis* 1631. *li...* 2. *Decr. Paul. pag.* 74.

Gubernator declaret per suum Edictum ci... ca damna data non esse cogendos Ecclesiasti... cos ad dandas querelas pro damnis datis in b... nis Ecclesiasticis in Curia Gubernatoris. E... Sacr. Congr. Immun. *in Massana* 2. *Junii* 16... *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 50.

Non potest, nec debet Episcopus permitt... re Clericum incedentem in habitu, & *Tonsura* gerere vices Gubernatoris Laici ... tis. Ead. Sac. Congregat. Immun. *in Cra... tis Plebis* 24. *Januarii* 1651. *lib.* 4. *Decr. Pa... pag.* 97.

Gubernator contra eum, qui in fra... reassumpsit habitum Clericalem, potest ... qui causam quoad bona, non autem ... personam; Eadem Sac. Congreg. Imm. *... Reatina* 10. *Septembris* 1629. *lib.* 2. *de... p.* 6. *in Nullius S. Laurentii in Campo ... cembris* 1630. *lib.* 2. *dec. Paul. pag.* 68.

Injungitur Gubernatori, ut faciat ... Birruarios excommunicatos parere, alias ... removeat. Ead. Sac. Congreg. Immun. ... *Maceraten.* 16. *Junii* 1651. *lib.* 4. *dec. Pa... pag.* 163.

Facto verbo cum Sanctissimo injungitur G... bernatori, ut non impediat, quatenus Epi... pus procedat ad pœnas spirituales contra B... ruarium, qui Clericum offendit, etiamsi G... bernator prævenerit in captura. Eadem S... Congr. Immun. *in Macerat.* 20. *Junii* 16... *lib.* 5. *decr. Paul. pag.* 100.

Gubernator non habet potestatem visita... mo...

lendina Ecclesiasticorum, nec molestandi
olitores affictuarios eorumdem. Ead. Sacr.
ngr. Immun. *in Verulana 2. Octobris* 1691.
. *decr. Grim. pag.* 18. Nec visitandi Furnos
clesiasticorum; vide verb. *Furnus n.* 15.
Gubernator tenetur declarare in suo Edicto,
, prohibetur indistincte, ne quis possit eme-
& vendere frumenta absque ejus licentia,
i comprehendi Ecclesiasticos. Eadem Sacr.
ngr. Immun. *in Guardien. 6. Augusti* 1695.
1. *Decret. Vallem. pag.* 208.
Non potest impedire, seu punire Larvatos
festo de licentia Episcopi. Ead. Sac. Con-
g. Immun. *in Civitatis Castellanæ 6. Febr.*
04. *d. lib. pag.* 102.
Gubernatori, quamvis sit Clericus conjuga-
, datur facultas procedendi contra Personas
clesiasticas, & quomodocumque exemptas,
: non examinandi, easque in casu reniten-
: cogendi cum solita præservatione. Ead.
cr. Congr. Immun. *in Perusina 2. Jun.* 1703.
. 3. *decr. Vallem. pag.* 492. Item quamvis
n sit Clericus, datur facultas procedendi
ntra Clericum. Ead. Sacr. Congr. Immun.
Amerina 24. Matii 1688. *lib. decr. Martel.*
pag. 257.
Jussu Sanctissimi aliquando Episcopus consi-
iat Gubernatori corpus delicti. Eadem Sac.
ongreg. Imm. *in Aquipendii* 11. *Dec.* 1694.
. 1. *Decret. Vallem. pag.* 160. *& alibi.*
Injungitur Gubernatori, qui mandaverat car-
:ari reum in loco immuni, ut ipse una cum
is Ministris suæ Curiæ omnino adeant Epi-
opum pro absolutione a Censuris incursis, &
ıul injungitur Episcopo, ut benigne illos re-
piat, & dictum Gubernatorem, & Magistra-
m absolvat privatim, alios vero officiales in-
riores publice in forma Ecclesiæ consueta.
d. Sacr. Congreg. Immun. *in Narnien. 4.*
ugusti 1627. *lib.* 1. *decr. Paut. fol.* 59.
In casu occisionis mulieris, cum fœtu, San-
ssimus tribuit Gubernatori facultatem proce-
ndi, & injungit Curiæ Archiepiscopali Fir-
i, ut consignet carceratum eidem Guberna-
ri. Ead. Sac. Cong. Immun. *in Asculana*,
u Firmana 15. *Maii* 1694. *lib.* 1. *Decret.*
llem. pag. 121.
Ad tuendam publicam quietem a Bannitis,
Facinorosis datur Gubernatori Asculi facul-
ıs procedendi contra Personas Ecclesiasticas,
ım sæculares, quam Regulares, & quovis
lio titulo privilegiatas, easque examinandi,
: cogendi absque incursu Irregularitatis; Ead.
acr. Congr. Immun. *in Asculana* 20. *Octobris*
694. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 152. Etiam ex-
tra Jurisdictionem. Ead. Sacr. Cong. Immun.
in ead. 1. *Martii* 1695. *d. lib. pag.* 175.

Recensentur aliqui Gubernatores Excommunicati.

Datur Episcopo Narnien. facultas absolvendi 1
privatim Gubernatorem, ejusque Cancellarium
ob carcerationem cujusdam Rei habilitati a
Curia Episcopali ad habendam Civitatem loco
Carceris; impositis pœnitentiis salutaribus, ac
de consensu Partis; & quatenus hæc sit absens
a d. Civitate, recipiat idoneam cautionem de
reficiendis damnis juxta summam liquidandam.
Ead. Sacr. Congr. Immun. in Narnien. 7. *Nov.*
1693. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 85.
In honorem Festi Paschalis absolvitur cum 2
reincidentia Gubernator, & Ministri Curiæ
Laicalis, eo quia processerunt in quadam cau-
sa Clerici conjugati, & carcerarunt successive
ejus consanguineos ob recursus ab ipsis factos
ad Curiam Episcopalem, dummodo non-exi-
stant in aliqua actuali læsione Immunitatis Ec-
cles. & se obligent de parendo mandatis Papæ.
Ead. Sac. Congr. Immun. in Policastren. 30.
Martii 1694. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 114.
Episcopus absolvat cum reincidentia Guberna- 3
torem Civitatis N. qui violenter posuit, ut
dicitur, *un Banco* in Ecclesia, quatenus judi-
cet dignum tali gratia, & pro sua prudentia
id expediens judicaverit. *Ead. Sac. Cong. Im-*
mun. in Isernien. 30. *Octob. d. Anni, & lib.*
pag. 154.
Gubernator, & Satellites, qui carcerarunt 4
Balivum Curiæ Episcopalis, absolvuntur in
forma privata, & abolitis prius actis factis
per Curiam Laicalem, & refectis damnis ob
d. carcerationem ipsi illatis. *Ead. Sac. Cong.*
Immun. in Imolen. 10. *Jan.* 1690. *lib. Decret.*
Mart. pag. 561. Item absolvuntur Gubernator, 5
& complices ob recognitionem corporis delicti
factam in Ecclesia absque facultate Apostoli-
ca. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Nullius S. Marci*
21. *Nov.* 1693. *lib.* 1. *Decret. Vall. pag.* 87.
Item Gubernator, qui propria auctoritate ex- 6
trahi fecerat ab Ecclesia cadaver ad effectum
recognoscendi corpus delicti. *Ead. Sac. Cong.*
Immun. in Portuen. eodem die pag. 87.
Item Gubernator Atini, Ministri, & Execu- 7
tores Curiæ Laicalis ob carcerationem, & læ-
sionem Clericorum. *Ead. Sac. Cong. Immun.*
in Atini 17. *April.* 1694. *d. lib. p.* 119. Insu- 8
per ob carcerationem Cursoris Curiæ Episco-
palis. *Ead. Sac. Congr. Immun. ibidem.* Præ- 9
terea sustinentur censuræ contra dictum Gu-
bernatorem, eo quod vulneraverit Cursorem
dict.

10 dict. Curiæ. *Ead. Sac. Congr. Immun. ibid.* Rur-
sus idem Gubernator absolvitur impositis gra-
vibus pœnitentiis salutaribus, quia carceraverat
duos Clericos Salvaticos. *Ead. Sacr. Cong. Im-
mun. in ead. 9. Julii 1695. d. lib. pag.* 200.

11 Contra Gubernatorem Minerbinen. Episco-
pus procedat ad aggravationem Censurarum su-
per earum contemptu, & procedat etiam ju-
ridice super Edicto læsivo libertatis Ecclesiasti-
cæ, ex eo quia prohibeat sæcularibus emere,
& recipere panem Franchitiarum Ecclesiasticis
debitarum. *Ead. Sacr. Congr. Immunit. in Mi-
nerbinen. 6. Nov. 1694. lib. 2. decret. Vallem.
pag.* 155.

12 Et injungitur Nuncio Apostolico, ut instet
apud d. Proregem, ut condigne puniat Guber-
natorem pro publicatione præfati Edicti. *Ead.*
13 *Sacr. Congr. Immunit. ibid.* Rursus contra præ-
fatum Gubernatorem denuo proceditur ad ag-
gravatorias ob spretum Censurarum. *Ead. Sac.
Congr. Immun. in ead.* 8. *Decemb. d. Anni*,
& lib. pag. 160.

14 Prævia consignatione carceratorum in ma-
nibus Curiæ Ecclesiasticæ, præstita cautione
de in omnibus parendo mandatis Ecclesiæ, da-
tur facultas absolvendi d. Gubernatorem cum
reincidentia post mensem, quatenus se gesserit
cum debito respectu erga Censuras, saltem ab
initio Quadragesimæ. *Ead. Sacr. Congr. Immun.
in ead. 26. Martii 1691. d. lib. pag.* 179.

15 Denuo injungitur Episcopo, ut procedat
prout de jure contra Gubernatorem d. Civitatis,
& alios pro Edictis læsivis Ecclesiasticæ liberta-
tis, & ut supra *n.* 12. pro extractione a loco
immuni, & in reliquis ad ulteriora procedat
super spretu Censurarum. *Ead. Sac. Congreg.
in ead. 19. Aprilis d. Anni, & lib. p.* 183.

16 Insuper quia carceraverat duos Clericos Sal-
vaticos, datur facultas eumdem absolvendi,
constito de reintegratione Ecclesiæ, & prævia
obligatione de non incurrendo amplius in si-
milia, & impositis gravibus pœnitentiis salu-
taribus. *Ead. Scar. Congr. Immun. in ead. d.
Anni, & lib. pag.* 200.

17 Gubernatorem Carinolen. ejusque Ministros
prævio deposito panes personam Eccl. summæ
exactæ a Custode animalium Clerici carcerati,
eo quia Clericus non obedierat Edicto edito
circa animalia, Episcopus absolvat cum rein-
cidentia, quatenus humiliter petat. *Ead. Sac.
Congr. Immun. in Carinolen. 19. Julii 1695. lib.*
18 *1. Decr. Vallem. pag.* 203. Insuper contra eun-
dem procedat super spretu Censurarum. *Ead.
Sac. Cong. Immun. in ead. 6. Aug. d. Anni, &
lib.* 207.

Constito de reparatione Ecclesiæ violatæ extractionem confugiti in eamdem, arbitrio E scopi absolvitur private Gubernator, alii in forma consueta, prævio tamen consens mnium interesse habentium, qui sunt i cesi, & prævia cautione de reficiendis dam & parendo mandatis Ecclesiæ. *Ead. Sac. gr. Immun. in Theanen. 4. Junii 1695. pag.* 193.

Sic Gubernator Avellinen. absolvitur pr ejus autem Minister publice ob carcera Clerici. *Ead. Sac. Congr. Immun. in nen.* 8. *Maii 1694. d. lib. pag.* 21.

Gubernator Verulanus, seu ejus Curia communicatur, quia visitavit Molendina clesiasticorum, & carceravit Molitores ctuarios eorumdem. *Ead. Sac. Cong. Imm in Verulana 2. Octobr. 1691. lib. decret.* Cr *p.* 18. *in Vigilien. 12. Novemb. 1704. li Decr. Val. pag.* 627.

Gubernator Castri Turris *absolvitur*, du modo revocet præceptum factum *Officialib* Confraternitatis de non egrediendo a d. loco nisi soluta dote quibusdam mulieribus debit ab ipsa Confraternitate; & revocet omnia ali læsiva libertatis Ecclesiasticæ. *Ead. Sacr. Co in Alatrina 13. Decemb. 1692. lia. 1. De Vallem. pag.* 10.

Proceditur contra Gubernatorem retinen fructus cujusdam Beneficii. *Ead. Sacr. Co Immun. in Aquilana 1. Januar. 1695. pag.* 165.

Attenta reintegratione Ecclesiæ, & pr consensu Partis, ac juramento de non rendo amplius in similia, absolvitur Gu tor cum suis Ministris ob carcerationem rici, & sequestrationem rerum ejusdem. *Sac. Congr. Immun. in Materanen. 11 N 1695. lib. 1. Decret. Vall. pag.* 227.

Item constito de reintegratione, & cu pradictis conditionibus absolvitur Gube private, sed servata forma, alii vero ma consueta, qui carceraverant Custodes malium Clerici. *Ead. Sacr. Congr. Imm. in Ca rinolen. 17. Decemb. d. Anni, & lib. pag* 235.

Gubernator, ejusque Ministri absolvunt cum reincidentia, prævia cautione de par do mandatis Ecclesiæ, & quatenus humilit & personaliter petant; *Ead. Sac. Congr. mun. in S. Severinæ 17. Decemb. d. Anni, lib. pag.* 236.

Attenta abolitione actorum, & prævia gatione de abstinendo a similibus, absol Gubernator, qui processum formaverat co

S

,cerdotem; *Ead. Sacr. Congr.* Immun. *in Af-* *lana* 31. *Augusti* 1700. *lib.* 2. *Decret. Val-* *man. pag.* 311.

Præmissis consuetis conditionibus, & facta ›ligatione de servando in posterum debitum spectum Immunitati, & Jurisdictioni Eccle-ısticæ, absolvitur Gubernator cum suis Mi-stris ob carcerationem Clerici; *Ead. Sacr. ongr. Immun. in Nepesina* 18. *Septembris d. nni*, & *lib. pag.* 314.

Gubernator Frosinonis absolvi potest a Con-ıssario; ejus autem Ministri absolvantur ab piscopo privative ob carcerationem detento-ım in carceribus Laicis vigore mandati Cu-æ Episcopalis; *Ead. Sacr. Congr. Immun. in erulana* 3. *Augusti* 1694. *lib.* 1. *Decr. Vallem. ag.* 138.

Locumtenens Frosinonis, eo quod testem caminatum in Curia Ecclesiastica super loci nmunitate carceraverat, jubetur accedere ad Jrbem; *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Verula-a* 14. *Januar.* 1689. *lib.* 2. *Decret. Vallem. ag.* 133.

Locumtenens positis solitis conditionibus ab-›lvitur in forma Ecclesiæ consueta ob per-uisitiones in Ecclesia factas; *Ead. Sac. Cong. mmun. in Hydruntina* 9. *Februarii* 1694. *lib.* . *Decret. Vallem. pag.* 105.

Imposita aliquali eleemosyna arbitrio Epis-opi, absolvitur Locumtenens Oppidi N. qui xtraxerat ab Ecclesia homicidam, præcise ad itandum tumultum Populi acriter concitatum; *Ead. Sacr. Cong. in Aquen.* 28. *Septemb.* 1694. *ib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 148.

Gubernator Placentiæ in Hispania aliorum uxilio confugam violenter ab Ecclesia extra-it, ac per Civitatem publice fustigatum in Ecclesiam reposuit: constito autem, quod dem Gubernator, & alii abstinuerint ab exer-itio quorumcumque munerum, & se gesse-int in omnibus tamquam Censurati per men-em, & prævia satisfactione partis, & qua-enus Oratores humiliter petant, datur Epis-opo facultas absolvendi Gubernatorem in Sa-ello Episcopali in forma Ecclesiæ, alios ve-o in Ecclesia, servata forma pariter, soluta rius tamen per Gubernatorem eleemosyna in umma duplarum 100. & per alios omnes in umma duplarum viginti quinque, eroganda n aliquo patenti opere in reparationem inju-riæ Ecclesiæ illatæ, arbitrio Episcopi; *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Placentina Hisp.* 18. *Augusti* 1699. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 240.

Gubernator, Magistratus, & alii Censura-ti ob violentias Ecclesiæ illatas in violenta collocatione scamni, prævia remotione ejus-dem scamni, absolvuntur arbitrio Episcopi etiam in forma privata, si humiliter petant; *Ead. Sac. Congr. Immun. in Isernien.* 1. *Martii* 1695. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag.* 174.

Gubernatori Urbis nulla competit jurisdi- 35
ctio in Civilibus contra Clericos, & Loca
Pia. Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 115.
incip. *Romanæ Curiæ* §. 23. Exceptis causis 36
mercedis, & summæ infra scuta 25. etiamsi
adsit obligatio Cameralis. Idem *ib.* §. 24.

Gubernatore Civitatis, aut Loci Ditionis 37
Ecclesiasticæ decedente, non licet Magistra-
tibus, sive Consiliis subrogare Pro-Guberna-
torem. Idem Constitut. 117. incip. *Ad popu-*
lorum §. 1. Non obstante quacumqne consue- 38
tudine, aut quasi possessione. Nisi doceant de 39
expresso privilegio a Sede Apostolica sibi con-
cesso. Idem *ibid.* §. 7. & 8.

Gubernatoribus Prælatis Civitatum Ditio- 40
nis Ecclesiasticæ decedentibus, subrogantur
ipso facto eorum Locumtenentes cum facultati-
bus, & emolumentis. Idem *ib.* §. 1. Guber- 41
natoribus non Prælatis substituuntur similiter
Procuratores Fiscales. Idem *ib.* §. 2. & 3.
Gubernatoribus a Præfectis, sive aliis Guber- 42
natoribus dependentibus subrogari jubetur ali-
quis Pro-Gubernator. Idem *ib.* §. 4. In Le- 43
gationibus Romandiolæ & Ferrariæ hujusmo-
di subrogatio pertinet ad Cardinales Legatos,
sive Præsides Provinciarum. In Legationibus 44
autem Bononiæ, & Urbini spectat ad eos,
ad quos pertinet deputatio Gubernatorum.
Idem *ib.* §. 5. & 6.

Gubernatoris Urbis Tribunal certo Judi- 45
cum, & notariorum numero constare debet,
quibus omnibus certa emolumenta assignantur
a Benedicto XIV. tom. 2. Constitut. 44. incip.
Rerum humanarum: Iisdem certa summa an- 46
nua attribuitur pro expensis commissionum,
ex qua si quid reliquum fuerit in fine anni,
inter omnes æqualiter dividendum erit. Idem
ibid. Gubernatori Urbis prohibetur ullum Ju- 47
dicem, Notarium, aut substitutum admittere
supra numerum a Pontifice statutum. Idem
ibid. Gubernator Urbis cibaria taxare debet 48
pro Judicibus, & Commissariis ad commis-
siones prodeuntibus; & idem annua scuta cen-
tum loco præmii partiri potest inter eos,
qui digniores se præstiterint. Idem *ibidem.*
Gubernatori Urbis S. R. E. Vice-Camera- 49
rio concessum est Rochettum per Urbem de-
ferre, & Lemniscos nigros equorum capiti
appensos habere. Idem *in Appendice num.* 5.
pag. 30.

Guber-

50 Gubernatorum per Ditionem Ecclesiasticam constitutorum controversiæ Cæremoniales cum Episcopis definiuntur, & assignantur certæ Cæremoniales Leges, quas erga Episcopos servare jubentur. Idem tom. 1. Constitut. 18. incip. *Quod Apostolus*, & *tom. 2. in Appendice num. 2. pag.* 11. & *sequent.* ubi ad longum adducuntur, & ibi brevitatis gratia videndæ relinquuntur.

GUIDAGIUM, SEU PEDAGIUM. Vid. verb. *Gabella num. 9.*

G U L A.

---

1 GUla est inordinatus, seu immoderatus appetitus, usufque cibi, ac potus. *Est in*
2 *re communis*. Quinque sunt species, seu modi, quibus peccatum Gulæ solet committi; Sic S. Gregorius *l. 3. moral. c.* 17. ibi: *Quinque modis Gulæ vitium tentat, aliquando namque indigentiæ tempora prævenit, aliquando lautiores cibos quærit, aliquando quæ sumenda sunt, accuratius præparari appetit, aliquando in ipsa quantitate sumendi mensuram necessitatis excedit, aliquando in ipso æstu immensi desiderii peccat*. S. Gregorium sequitur D. Thomas 2. 2. *q.* 184. *art.* 4. & *communis aliorum*, & prædicti quinque modi comprehenduntur in hoc versu a S. Thom. *l. c.* adducto.

Præpropere, laute, nimis, ardenter, studiose.

3 *Præpropere* quis dicitur peccare peccato Gulæ, quando tempora indigentiæ prævenit. Unde si in die jejunii notabiliter præveniat tempus ordinarium refectionis sine necessitate, peccat mortaliter, si autem aliis diebus, vel nimis mane, vel ante orationem, vel sæpius, quam deceat, comedat, & bibat, peccat solum venialiter. Hic juvat adducere duos sequentes veteres versus:

Qui semel est, Deus est; homo qui bis; bestia qui ter.
Qui quater Dæmon, qui quinquies est sua Mater.

4 *Laute* quis dicitur peccare peccato Gulæ, quando nimia solicitudine quærit cibos pretiosos, delicatos, aut particulares, & similiter pretiosiora, & delicatiora vina ex Gulæ aviditate. Si autem propter infirmi solationem, Principis, amicorum, seu co ctorum adventum, convivii occurrentiam, ordinariam sese lautius certis diebus re di consuetudinem quærantur cibi pretios delicatiores, & rariores, nullum or committitur peccatum. Unde S. Aug *l. 3. de Doctrina Christiana c.* 12. sic dicit: *In omnibus talibus, non usus rerum libido utentis in culpa est. Fieri enim p ut sine aliquo vitio cupiditatis, vel vorac pretiosissimo cibo sapiens utatur; insipiens foedissima Gulæ flamma in vilissimum ardesc* Idem ait S. Gregorius *l. 30. moral. cap.* *Neque enim cibus*, inquit, *sed appetitus in tio est, unde & lautiores cibos plerumque culpa sumimus, & abjectiores non sine r conscientiæ degustamus*.

Nimis quis dicitur peccare *peccato* Gul quando nimiam, & immoderatam *cibi*, potus quantitatem absorbet; quia tamen *di* ficile est limites debitæ comessionis, & pota tionis non excedere, cum venter fit exacto inquietus, nisi temperantiæ frænum ei injici tur; Unde S. Gregorius *l. 30. moral. c.* 1 dicit: *Quia per esum voluptas necessitati misc tur, quid necessitas petat, & quid voluptas petat, ignoratur*: Ideo debet unusquisque co plexionem suam consulere, & inde sibi r las præscribere, semper in mente retinen quod dicit Card. Bona *in Manud. ad* C *c.* 4. §. 1. scilicet quod *pauci sunt in quos Gula ad ægritudinem non adegerit*; & dem §. 1. *in fine* quod *Gula multo plur cidit, quam Gladius*. Unde recte Poeta, p refert Ursaya *in Miscellaneo sacro*, & verb. *Gula*.

Gulæ pone metas, ut sit tibi longi

Ardenter quis dicitur peccare peccato Gu quando cibum, & potum nimis avide sum quod contingere potest etiam in cibis, & tionibus vilioribus, ut patet experientia Esau, qui nimis avidus lenticulæ fratr Jacob pro ea primogenita sua stulte com tavit. Unde S. Augustinus *l. 10. Confess. c.* ait: *Non ego immunditiam obsonii timeo, immunditiam cupiditatis ... Scio Esau lentic concupiscentia deceptum*.

Studiose quis dicitur peccare peccato Gu quando nimis accuratam, & exquisitam in borum condimentis præparationem exqui Unde Hugo *de disciplina c. ult.* dicit: *d*

*m sunt, qui præparandis cibis nimium stu-
ım adhibent, infinita decoctionum genera ex-
itantes, modo mollia, modo dura, modo cal-
'a, modo cocta, modo assa desiderant, & tan-
solicitudine præparantur, ut devoratis jam
atuor, aut quinque ferculis prima non impe-
ınt novissima, semper novos sapores desiderant
lar fœminarum prægnantium .... ad irritan-
m autem Gulam hæc fiunt, non ad sustentan-
m naturam, ad aviditatem explendam, non
necessitatem supplendam.*

Gula, comessatio, potatio ordinarie per se solum peccatum veniale, quia nimirum cessus non enormis in re alias indifferenti, l licita, nonnisi venialis culpa est. Sic S. ugustinus *serm.* 4. *in die Animarum tom.* 10. ıi ait: *Quoties aliquis in cibo, aut potu plus cipit quam necesse sit, ad minuta peccata per- nere noverit*, & S. Thomas 2. 2. *quæst.* 148. *t.* 2. sic dicit: *Si vero in vitio Gulæ intel- gatur inordinatio concupiscentiæ tantum secun- um ea, quæ sunt ad finem, utpote quia nimis ncupiscit delectationes ciborum... est peccatum eniale.* Per accidens tamen potest evadere eccatum mortale multipliciter. I. Ratione ıormis excessus, & deformitatis contra virtu- ım temperantiæ, qua homo statum naturæ ra- onalis enormiter, & horrende (*a*) deturpat, ıaxime, qui scienter, & ordinarie se infar- t, & ingurgitat usque ad vomitum, & qui proposito comessat, & potat in excessu, vomat; talis enim Gula, comessatio, & otatio *ad Roman.* 13. *Galat.* 5. 1. *Petr.* 4. & *Epistola Judæ n.* 12. inter peccata mortalia numeratur. II. Ratione scandali, dicit enim Apostolus 2. *ad Corinth.* 8. *Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æter- num, ne fratrem meum scandalizem.* III. Ratione gravis nocumenti corporis, ut qui ex nimia comessatione, & potatione prævidet, aut prævidere debet contracturum se morbum notabilem, ut enim dicitur *Ecclesiast.* 37. *Propter crapulam multi perierunt.* IV. Ratione gravis nocumenti animæ, & cum quis advertit ex nimia ingurgitatione sibi causari graves morbos libidinosos, quibus ordinarie consentire solet. V. Ratione impotentiæ servandi præcepta graviter obligantia, ut solvendi debita, alendi familiam, studendi in Judice, aut Advocato, ubi res urget, & hujusmodi. VI. Ratione ultimi finis positi in cultu ventris, ut faciebant olim Epicurei, de quibus Apostolus *ad Philippens.* 3. dicit: *Quorum Deus venter est; & ad Roman.* 16. *Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri.*

Illicitum est comedere, & bibere usque ad 10
satietatem ob solam voluptatem. Innocentius enim XI. *die* 2. *Maii* 1679. expresse damnavit sequentem propositionem inter alias ordine 8. (*b*) *Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.* Hic ad damnatæ propo- 11
sitionis intelligentiam est advertendum, quod satietas potest duo significare, vel comestionem & potationem talem, qua satisfit fami, & siti; vel talem, quæ fiat in majori quantitate, quam requirat sustentatio. Si sumatur primo modo, comedere & bibere usque ad satietatem nullum est peccatum, si secundo modo, est

(*a*) Ne quis in errorem inducatur verbis illis *enormiter & horrende*, quæ laxiorem sane præferre videntur theologiam, legat S. Th. 2. 2. q. 148. nonnullos præ alios, qui de rebus moralibus pertractarunt.

(*b*) *Notæ Rom. Theologi*. Damnata ab Innoc. XI. propositio eo videtur exposita consilio ab Auctore nostro, ut licitum esse velit intendere delectationem, quæ capitur ex cibo & potu moderato; quemadmodum a. Sanchesio, Escobario, Moya, aliisque benignioribus Theologis propugnatur. Cum solam cibi vel potus quantitatem respicere propositionem illam contendat, facile est intelligere, Ferrarium nostrum opinari improbatam a Summo Pontifice non esse delectationem, quam pro fine habeat ultimo comedens, & bibens ad satietatem. Sed quis æquo animo ferat hanc interpretationem? Voluptas sane, & sapor cibi & potus peccatum non est, quia *non solum cibo, sed etiam cibi sapore indiget infirmitas corporis*, inquit Augus. *lib.* 4. contra Julian. *cap.* 14. sed qui manducant, & bibunt ob solam voluptatem, semper peccant saltem venialiter; nam inordinatus tunc est eorum appetitus quo fruuntur utendis, ideoque peccatum gulæ, juxta traditam definitionem. Audiatur S. Thom. 2. 2. *qu.* 199. *art.* 2. *Homines*, inquit, *gulæ dediti, ventri suo, tanquam ultimo fini famulantur, ut* Rom. XVI. *ait Apostolus; Hujusmodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed ventri. Item ad* Philippen. III. *Quorum Deus venter est. Si vero in vitio gulæ*, subdit idem Doctor, *intelligatur inordinatio concupiscentiæ, secundum ea, quæ sunt ad finem, utpote quia nimis concupiscit delectationem ciborum, non tamen ita quod propter hoc faceret aliquid contra legem Dei, est peccatum veniale.*

est peccatum. Sic ex S. Augustino *tom.* 10. *serm.* 4. *in die animarum*, ex S. Gregorio *lib.* 30. *moral.* c. 17. ex S. Isidoro relato, & secuto a S. Thoma 2. 2. *q.* 148. *art.* 4. probat Cardenas *in* 2. *Crisi dissert.* 7. *n.* 26. Sanctus enim Augustinus *l. c.* sic ait: *Quoties aliquis in cibo, & potu plus accipit, quam necesse est, ad minuta peccata pertinere noverit*. S. Gregorius *loc. cit.* ait committi peccatum Gulæ, cum quis *in ipsa quantitate sumendi mensuram necessitatis excedit*; S. Isidorus *loc. cit.* affirmat peccare gulosum, dum excedit in cibo *secundum quantum*; S. Thomas *l. cit. in dicto versu* dicit, quod committitur peccatum Gulæ, cum quis *Nimis* comedit.

12 Ebrietas est excessus voluntarius in potu voluptatis gratia factus usque ad privationem
13 usus rationis. *Est in re communis.* Ebrietas formalis & voluntaria est peccatum mortale. *Est communis* cum S. Thoma 2. 2. *q.* 150. *art.* 2. & habetur ex Sacra Scriptura; *ad Galatas* enim 5. *Ebrii excluduntur a Regno Dei, &* *Isaiæ* 5. legitur: *Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam ... Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & Viri fortes ad miscen-*
14 *dam ebrietatem*. Væ autem non usurpat Scriptura, nisi contra peccatum mortale. Probabilius licitum est se inebriare ex præscripto Medici ad recuperandam sanitatem, si desit aliud medium. Et ratio est, quia sicuti licitum est se in perpetuum privare brachio, vel pede, ut servetur totum corpus, ita multo magis ad breve tempus usu rationis; non enim est inebriatio formalis, quia non est voluptatis gratia, ut requiritur ex data definitione, sed materialis, ut ex justa causa talis ebrietas sit re ipsa necessaria ad [illegible]vationem vitæ (*a*). Sic tenent Silvester *Ebrietas q.* 2. Sa *eod. verb. n.* 4. Armill. [illegible] *verb. n.* 5. Naldus *eod. verb. n.* 2. P. La[illegible] *tract.* 23. *c.* 3. Navarr. *c.* 23. *n.* 119. [illegible] *lib.* 8. *c.* 61. Tanner. 2. 2. *d.* 3. *q.* 4. [illegible] Diana *p.* 6. *tract.* 7. *resolut.* 44. Bonacin[a] *d. ult. q.* 1. *p.* 1. *propos.* 1. *n.* 3. Alv. [illegible] 147. *n.* 6. Reginald. *lib.* 22. *c. ult. n.* 55. [illegible]dell. *lib.* 3. *d.* 30. *n.* 23. Rayn. *de* [illegible] *vit. lib.* 6. *sect.* 2. *c.* 5. *n.* 113. Joan. P[illegible] *d.* 22. *q.* 12. *n.* 103. Stephan. *t.* 2. *d.* 5. [illegible] Loth. *tract.* 18. *art.* 8. Illsung *tract.* 4. *d.* [illegible] 54. Layman *lib.* 3. *sect.* 4. *n.* 5. Busembau[m] 5. *dub.* 5. *art.* 2. Sporer *t.* 1. *tract.* 1. *c.* 7. [illegible] 2. *n.* 62. La Croix *lib.* 5. *n.* 311. *alique* [illegible] rimi citati ab ipso *n.* 309. Varii autem [illegible] cum Mendo *d.* 13. *q.* 24. Henno *tom.* 1. [illegible] 1. *de peccatis actualib. disp.* 4. *art.* 3. *conc*[illegible] 1. & apud ipsum S. Antoninus, *Silvius*, [illegible] alii sustinent contrarium, quia dicunt *ipsi* ebrietas est intrinsece mala, & per se loquendo est peccatum mortale, adeoque nunquam potest esse licita. At revera ebrietas est solum intrinsece mala, cum est facta *voluptatis gratia*, non autem cum est facta ex justa causa, qualis est conservatio vitæ non alio me[dio] conservabilis.

Sic probabilius licitum est se inebriare [illegible] vitandam mortem ab alio intentatam, [illegible] modo absit scandalum, neque cedat in [con]temptum Religionis, & virtutis temperan[tiæ] a Christianis servandæ. Et ratio est, quia ad redimendam vitam a Tyranno fas [illegible]

(*a*) *Romani Theologi Notæ*. Ebrietas jure naturali, & divino prohibita est. Itaque [illegible]premo Medico, in cujus manu salus, & vita hominis est, omnino damnatur. Quis [illegible] [illegible]corum pro medicina præscribat, quod supremus vitæ Dominus execratur? Docet [illegible] Thomas largiorem potum sanitatis causa sumi posse ad vomitum excitandum, sed subdit [illegible] *quæst.* 150. *art.* 1. *ad* 3. *nec tamen ad vomitum requiritur, quod sit potus inebrians, quia* [illegible] *potus aquæ tepidæ vomitum causat; & ideo propter hanc causam non excusaretur aliquis ab e*[brie]*tate*. Sed abstineo ab ulteriori confutatione, quia casus chimæricus est; Neque enim de[illegible] morbus potest, cujus necessaria, & unica medicina ebrietas sit, sicut morbi occurrunt in bra[c]chio, vel alio membro, quos sola membri amputatio curare, & sanare possit. Quamobrem frustra in ebrietatis favorem hæ ac iis similes opiniones excogitatæ a Probabilistis fuere; neque tutæ haberi possunt opiniones, quas Auctor infra recenset *num.* 16. 23. *&* 26. quas confere [illegible] var cum doctrina S. Cæsarei *serm.* 295. *in Appendice oper. S. Augustini*: *Solent*, inquit, *Ebri*[osi] *ut dicant: Persona potens me coegit ut amplius bibam: & in convivio Regis non potui* [illegible] *facere. Ad excusandas excusationes in peccatis ista prætendimus, & quod implere noluimus,* [illegible] *potuisse nos dicimus ... Etiamsi ad hoc veniretur, ut tibi diceretur: aut bibes, aut morier*[is] *melius erat ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur*. Item *serm.* [illegible] *Qui alterum cogit ut se, plusquam opus est, bibendo inebriet, minus malum ei erat, si carn*[em] *ejus vulneraret gladio, quam animam ejus per ebrietatem occideret*.

ſi manum, vel pedem amputare, cur non ciam rationis uſum ad breve tempus ſibi adimere? Leſſius *lib.* 4. *cap.* 3. *d.* 4. *n.* 37. Layman *c. n.* 5. Buſembaum *l. c. n.* 3. Azor. Reginald., aldell., La Croix, & alii. Contrarium taien ſentiunt multi alii nitentes pro ſe adducre Divum Auguſtinum *ſerm.* 232. *de tempo*, ubi ſic habet: *Etiamſi ad hoc veniretur*, *tibi diceretur*, *aut bibas*, *aut morieris*, *meus erat*, *ut caro tua ſobria occideretur*, *quam r ebrietatem anima moreretur*. Sed S. Auguinus, ut exponunt Leſſius, Dicaſtill., Illſung pud La Croix *l. c. n.* 311. loquitur de caſu, uo in contemptum Religionis, vel virtutis ibendum eſſet, quod & concedit etiam noſtra onclusio. Fateor tamen contrariam opinioem eſſe vere probabilem, quinimmo Henno *c. cit. concluſion.* 2. dicit eſſe communem cona paucos.

Alterum inducere, ſeu provocare ad illiciım ebrietatem, ſemper eſt peccatum ex genere ſuo mortale. Sic S. Auguſtinus *ſerm.* 231. *e tempor.* ubi ſic habet: *Certa bibendi lege ntenditur*, *qui poterit vincere laudem meretur crimine*... *Ob infelicitas generis humani*. *Quam multi inveniuntur*, *qui ebrioſos*, *& luxurioſos amplius*, *quam oportet*, *cogunt bibere*, *& ante oſtium pauperibus petentibus*, *vel unum alicem diſſimulat dare*... *Quando animalia ucuntur ad aquam*, *ubi ſaturaverunt ſitim am*, *etiamſi ſupra aquam ipſam diutius teneıtur*, *expleta ſiti bibere nolunt omnino*, *nec ſſunt*; *conſiderent ebrioſi*, *ſi non pejores anialibus judicandi ſint*... *Et quod pejus eſt*, *iqui Clerici*, *qui hoc deberent prohibere*, *ipſi gunt aliquos plus bibere*, *quam expedit*... *Si r te*, *& alium inebriaveris*, *habebis hominem nicum*, *habebis Deum inimicum*. Sic S. Amoſius *de Elia*, *& jejunio*, *c.* 13. *&* 14. aviter tales reprehendit, qui ad vini hauſtus mutuo provocant, veriſimiliter prævidentes ſe, vel altero ebrietatem ſecuturam eſſe. t S. Auguſtinus citat. *ſerm.* 231. *de tempo*, ſic expreſſe ad rem loquitur: *Qui enim terum cogit*, *ut ſe plus quam opus eſt*, *biben inebriet*, *minus malum ei erat*, *ſi carnem us vulneraret gladio*, *quam animam ejus per rietatem necaret*. Sic graviter peccant Cauones, ſi inebriandos, pluras vendendi, ac crandi prætextu ad potum continuandum proocent, nam ſi teſte Apoſt. *ad Romanos* 1. digni nt morte, non tantum qui male agunt ſed tiam qui male agentibus conſentiunt, a fortiori igni erunt morte, qui alios ad male agendum rovocant, & inducunt. *Communis*. Immo mortaliter peccant caupones, qui potum miniſtrant iis, quos inde prævident inebriandos, ſi ex denegatione non timeantur gravia incommoda. *Communis & certa*, teſte Henno *loc. c. art.* 4. *concluſ.* 1.

Judex, qui inebriat reum, ut ſic inducat ad fatendum crimen, dupliciter peccat; primo peccat tantum, & eo genere peccati, quantum, & quo illi, qui illicite aliquem ad ebrietatem provocant. Secundo peccat etiam contra juſtitiam, quia vult ab invito extorquere confeſſionem, quare gravi injuria illum afficit; *arg. c. Qualiter*, *& Quando* 17. *de accuſat*. Hinc ex illa ſcientia, utpote illegitima nec juridica illicite procederet ad torturam, vel ad ſententiam, Baldell. *lib.* 5. *diſp.* 30. *num.* 29. Leſſius *l.* 2. *c.* 29. *dub. ult. n.* 173. Clarus *in practica criminali q.* 55. Gloſſa, & DD. *in l. penult. ff. de q.* Si quis reum ad 22 mortem damnatum, & rite diſpoſitum inebriaret eo fine, ut cruciatus, & mortem non ſentiret, peccaret graviter, quia hic non eſt finis potus, neque eſt ratio ſufficiens tollendi rationem pro eo tempore quam maxime neceſſariam. Dicaſtill. *lib.* 1. *de juſtitia*, *& jur. diſp.* 3, *dub.* 11. *n.* 146. Tanner. *tom.* 3. *diſp.* 2. *q.* 6. *dub.* 8. Gobat *tom.* 2. *c.* 13. *n.* 38. & alii. Injuſte detentus in carcere non peccat 23 inducendo Cuſtodes ad materialem ebrietatem, cum in tali caſu ex quo ebrietas ipſis Cuſtodibus non ſit voluntaria, ipſi inculpabiliter inebrientur, & aliunde injuſte detentus utatur jure ſuo ad ſe liberandum a tali injuſtitia ſine propria, & cuſtodum culpa. Peccat tamen, ſi 24 inducat ad ebrietatem formalem, etiamſi adeſſet periculum mortis, quia eſt intrinſece malum inducere aliquem directe ad peccatum; quidquid contra dicere videatur Leſſius *l.* 4. *de juſtitia c.* 3. *n.* 35. & Baldellus *l.* 5. *diſp.* 30. Si autem juſte detinetur in carcere, peccat; 25 licet ad materialem tantum ebrietatem inducat, partim quia inducit ad aliquid de ſe malum, partim quia eſt cauſa injuſta gravium malorum, quæ patientur Cuſtodes. Gobat *tom.* 2. *cap.* 13. *n.* 30. La Croix *lib.* 5. *cap.* 3. *dub.* 5. *art.* 2. *n.* 332. & alii.

26 Si grave malum non poſſit alia via impediri, niſi Auctor inebrietur, licet eum inducere ad ebrietatem materialem ei penitus involuntariam, ut ſcilicet præter intentionem, ideoque inculpabiliter inebrietur, v. g. præbendo tali homini vinum fortiſſimum, ſeu medicatum, cujus vi ignorata inebrietur, & ſic omittat grave illud malum jam ideatum, & præparatum, exempli gratia proditionem Urbis, in-

incendium communium, & publicarum scripturarum, abductionem, seu deprædationem publici ærarii, & hujusmodi. Tunc enim videtur adesse justa causa sic eum materialiter inebriandi, & aliunde non induceretur ad peccatum formale, cum talis ebrietas esset ipsi penitus involuntaria. Sic Lessius *lib.* 4. *c.* 3. *dubit.* 4. *n.* 37. Sanchez *lib.* 2. *de Matrimon. d.* 11. Busembaum *lib.* 5. *c.* 3. *art.* 2. *n.* 5. Dia-
27 na, Medina, Gobat, & alii. An autem hoc casu liceat eum inducere ad ebrietatem formalem ipsi voluntariam, & culpabilem, variant Doctores. Lessius *loc. cit. n.* 32. affirmat, quia, inquit, licet suadere, & inducere ad minus malum, ut impediatur majus. Rectius tamen negant Arsdechin *in q. q. singul. q.* 11. Burgh. *cent.* 3. *caus.* 68. Layman *l.* 3. *sect.* 4.
28 *n.* 6. Busembaum *loc. cit.* & alii. Qui in ebrietate scit se solere percutere Uxorem, Filios, aliosque Domesticos, aut damna inferre aliis, peccat etiam contra pietatem, aut justitiam, si se inebriet, teneturque compensare damna in tali ebrietate aliis illata, cum sint satis prævisa in causa, neque adhibeatur sufficiens, & requisita præcautio. Gobat *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 19. *sect.* 1. La Croix *l.* 5. *n.* 334. & alii passim.

29 Bibere in sanitatem aliorum, v. g. Regum, Principum, Magnatum, amicorum, & hujusmodi, est mos satis antiquus, ut ex Ovidio, Horatio, atque alii. ostendit Fornerus *l.* 3. *de temulentiæ malo c.* 16. & potest esse laudabilis & licitus, si re ipsa nihil aliud contineat, quam sanitatis apprecationem, cum sit consuetudo usitatissima in conviviis etiam Clericorum, & Religiosorum modestiæ laude non carentium, dummodo tamen non interveniat in similibus potationibus aliqua ad vini haustus mutua provocatio cum solito periculo ebrietatis, ut ad rem S. Augustinus, & S. Am-
30 brosius adducti supra *sub. num.* 18. Si autem per talem potum intenderet, & vellet quis inducere Deum ad sanitatem alteri dandam, esset peccatum superstitionis, quia esset per actum per se indifferentem, & non spectantem ad Dei gloriam velle movere, & inducere Deum ad aliquid faciendum, quod est superstitiosum, cum ex S. Thoma 2. 2. *q.* 93. *art.* 2. *in corpore*, & communi aliorum, actus superstitionis exerceatur, quoties ad Dei gloriam facimus aliquid, quod ad Dei gloriam non pertinet. Tum quia potest esse peccatum, cum tales propinationes sæpissime fiant ex sola adulatione, & talia pocula ut plurimum ebibantur cum præsentissimo periculo lædendi mentem sanitatemque propriam, vel ali[...] Unde, ut refert Gobat *tom.* 2. *tract.* 5. *sect.* 8. *num.* 68. scite scripsit quidam [...] tus Medicus.

Quo tibi potarum plus est in ventre [...]
tum;
Hoc minus a potis hisce salutis habe[...]

Hinc S. Ambrosius *de Elia, & jejun[...]* sic ait: *Quid autem obtestationem potanti[...] quar? Quid memorem sacramenta, quæ [...] nefas arbitrantur! Bibamus, inquiunt, [...] lute Imperatorum, & qui non biberit, s[...] reus in devotione. Videtur enim non amar[...] peratorem, qui pro ejus salute non biberit [...] piæ devotionis obsequium! Bibamus pro [...] exercituum, pro Comitum virtute, pro filio[...] sanitate. Et hæc vota ad Deum pervenire [...] dunt. O stultitiam hominum, qui ebrietatem [...] crificium putant.* Unde Fornerus *loc. cit. c.* [...] suadet Principibus, ne permittant *hujusmo[...]* vinaria vota pro sua salute fieri, ne Deus *irritatus* peccatis, quæ intervenire solent, mor[...] bo potius illos plectat, quam sanitate donet[...] Vid. Gobat *loc. cit. sect.* 8. *per tot.* La Cro[...] *loc. cit. n.* 327. Forner. *loc. cit. c.* 19.

Gulæ filiæ quinque assignantur a S. Greg[...] rio *l.* 3. *moral. c.* 17. (*alias* 31.) a S. Tho[...] 2. 2. *qu.* 148. *art.* 6. *in corp.* a S. Antoni[...] *part.* 3. *tit.* 6. *cap.* 4. *ante* §. 1. & sunt: He[...] tudo mentis, Inepta lætitia, Multiloquium[...] Scurrilitas, Immunditia. *Per Hebetudi[...] mentis* intelligitur obfuscatio intellectus [...] ex ciborum, & poculorum fumositate, [...] perturbante, atque impediente operation[...] tellectus, ac rationis, ut non possint [...] re ea, quæ ceteroquin possent, ac de[...] & ideo monuit Christus *Luc.* 21. *Attendite [...] vobis, ne forte graventur corda vestra in cra[...] & ebrietate.* Unde S. Joan. Grysost. *hom.* [...] *Joan.* sic ait: *Nihil gula perniciosius, nihil [...] miniosius est; hæc obtusum, & crassum ingeni[...] hæc carnalem animam reddit, hæc excæcat intel[...] lectum, nec sinit, ut quidquam perspiciat.* T[...] solum per eam aggravatur malitia gulæ, qua[...] do per eam impeditur cognitio illorum, qu[...] quis scire debet, v. g. necessaria ad salutem[...] & necessaria ad recte fungendum officio propri[...] & hujusmodi; S. Anton. *loc. cit.* Baldell. *Th[...] log. moral. lib.* 3. *disp.* 2. *num.* 1. & alii. [...] *ineptam lætitiam* intelligitur lætitia vaga, [...] incomposita reddens hominem inaniter hi[...] rem, & eum excitans ad stulte, obscœne [...] infamatorie loquendum, ad ridicule salta[...]

dum,

n, ludendum, & hujusmodi; Unde *Exodi* . dicitur, *Sedit populus manducare & bibere & surrexerunt ludere*, & S. Gregorius *lib. moral. c.* 4. (alias 5.) sic ait: *Pone omepulas comitatur voluptas, nam cum corpus refectionis delectationem resolvitur, cor ad ne gaudium relaxatur*. Ordinarie loquendo n excedit peccatum veniale, nisi adhibean: gestus, saltus, aut verba ad grave peccan inducentia, vel grave malum causantia. r *Multiloquium* intelligitur certa quædam perflua loquacitas, per quam augetur morliter gulæ malitia, quando potus, vel cis ingestus causa est gravis detractionis, seetorum revelationis, & hujusmodi; Unde *ov.* 10. dicitur, *In multiloquio non deerit catum*. *Per Scurrilitatem* intelligitur certa cularitas, qua excitatur risus per verba innesta, aut etiam per actus exteriores inhostos, S. Thom. *loc. cit. art.* 6. S. Anton. *loc. t.* §. 5. Unde S. Chrysost. *homil.* 57. *ad popul.* sic ait: *Ubi ebrietas, ibi Diabolus, ibi turpia verba, ubi saturitas, illic Dæmones choros agunt &c.* Scurrilitas si sit in materia indifferenti cum solo excessu in jocis, & facetiis est solum venialis. *Per immunditiam* in- 37
telligitur inordinata emissio quarumcumque superfluitatum, sive per vomitum, sive per pollutionem; S. Thomas *loc. cit. art.* 6. Gobat *tom.* 2. *tract.* 5. *c.* 23. *n.* 209. Unde Apostol. *ad Ephes.* 5. dicit: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria*, & Sanctus Hieronymus *Epist.* 83. *ad Oceanum* sic habet: *Venter mero æstuans cito despumat in libidines, in vino luxuria, in luxuria voluptas, in voluptate impudicitia est*. Ordinarie Immunditia est solum peccatum veniale, potest tamen esse mortale, si inde sequatur notabile damnum in corpore, vel bonis fortunæ, aut aliorum scandalum; aut ex excessivo, potu, & cibo intendatur, & directe procuretur voluntaria pollutio (*).

HABITUS.

Habitus non facit Monachum, sed Professio regularis, textu expresso *in cap. Porrectum* 13. *de Regularibus*, ibi: *Cum Monachum non faciat Habitus, sed Professio regularis*, & *in cap. ex part.* 22. *eod. tit.* ibi: *Cum abitus non faciat Monachum, sed Professio regularis*; Et est communis Doctorum sententia um Glossa *in cit. cap. Porrectum, verb. Non acit Habitus*. Ad hoc tamen, ut Professio regularis faciat verum Monachum, debet Noitius per integrum annum probationis deferre Habitum Monachalem, seu Regularem, liter professio est invalida; Conc. Trid. *c.* 15. *ess.* 25. *de Regularibus*, & sic tenent communiter Doctores, & Glossa *in cap. final. verb. Habitus* 17. *quæst.* 2. *& in cap. Super eo, de Regularibus*, ubi expresse dicit probationem lebere fieri in Habitu Monachali, & *cap. Statuimus, de Regularibus, alioquin*, inquit, *non possit probare austeritatem Monachalem, quæ magna ex parte in vestibus consistit*. Et quod in habitu Sæculari nequeat fieri Novitiatus, expresse decrevit *Sac. Cong. Episcop. & Regul. in una Senogallien.* 17. *Aprilis* 1602. *& in una Mediolan.* 25. *Octob. ejusdem anni* 1602.

Habitus Novitiorum est triplex pro diversi- 4
tate Religionum, ac Constitutionum earum, & consuetudinis, ut bene advertit Glossa communiter recepta *in Clement. Eos qui* 2. *de Regularibus, verb. Deinceps*. Primo enim in aliquibus Regularibus est penitus indistinctus ab Habitu professorum, de quo *in cap. Statuimus* 23. *de Regularibus, & in cap. Is qui* 1. *de Regularibus in* 6. Secundo in nonnullis Religionibus est quidem distinctus, sed latenter seu non patenter, ut si Habitus Professorum soleat benedici, non Habitus Novitiorum; *cit. cap. Statuimus* 23. *de Regularibus, & cit. cap. Is, qui* 1. *de Regularibus in* 6. Tertio in pluribus Religionibus est patenter, & manifeste distinctus ab Habitu Professorum; *cap. Constitutionem* 3. *de Regularibus in* 6. v. g. quia Habitus Novitiorum est albus, Professorum vero niger, vel quia habet alia externa patentia signa, uti in mea Religione, & Provincia, ubi ad Novitiorum Habitus appenduntur petia ad distinctionem Habitus Professorum. Deferre Habitum Novitiorum non est 5
de

(*) Haud mirum, si in hoc titulo de Gula multa Auctor vel indulgeat, aut facile a gravitate excuset, cum semper illorum Theologorum Sententiis adhæreat qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus. Adeat Lector *Nat. ab Alex. Theologiam Dogmaticam & Moral. lib.* 3. *cap.* 10. *de Gula*, ubi a sanissima Scripturarum Sanctorumque Patrum doctrina ediscet ea omnia quæ ad hoc capitale vitium pertinent.

bus applicetur, qualibus semper usura est Professioni, & Sanctimoniae aptis; & cap. Vidua 15. 20. quaest. 1. ibi: Tunc accepta a Sacerdote apta Religionis Professioni veste, in quocumque loco consistens constanter ea utatur. Cum enim Habitus sit signum protestativum propriae Religionis, adstringuntur Professi illum semper, & in omni occasione portare, ex Conc. Trid.
20 sess. 14. cap. 6. Verum ly semper debet intelligi moraliter, hoc est seclusis causis rationalibus occultandi, vel dimittendi Habitum Religionis propriae, ut sunt illae assignatae sub num. 11. & aliae consimiles; Donat. loc. cit.
21 quaest. 5. per totum. An autem Religiosus teneatur deferre proprium Habitum etiam in lecto, & dormire cum ipso sub culpa? Respondent Doctores, quod de Jure communi non licet Religioso Professo dormire sine Habitu absque peccato, nisi ab eo excusetur ex aliqua causa rationabili, ut colligitur expresse ex cap. Vidua 15. caus. 20. quaest. 1. ibi: Seu in lectulo quiescens, & cap. Sanctimonialis Virgo 24. dist. 23. cujus verba relata sunt sub
22 num. 10. An autem dormire sine Habitu sit peccatum veniale, seu mortale; relictis brevitatis gratia diversis Doctorum opinionibus, quorum aliqui volunt esse peccatum veniale, & alii esse peccatum mortale, maxime si fit cum scandalo; Respondeo cum sapientissimo Donato loc. cit. quaest. 10. num. 6. quod ad hoc dignoscendum unusquisque Religiosus debet attendere tenorem suae Regulae, & particularium Constitutionum sui Ordinis; Quae si de hoc, quod quaeritur, nihil dicant, recurrendum est ad Jus commune, nempe ad d. cap. Vidua 15. caus. 20. quaest. 1. & cap. Sanctimonialis Virgo 24. dist. 23. quae duo capitula, cum non sint praeceptiva, sed consultiva, & inter consilium, & praeceptum magni intersit, videtur dicendum, quod dormientes sine Habitu, dempto contemptu, & scandalo, non peccent ne quidem venialiter, etsi alias sint castigandi.

23 Habitum suorum Ordinum debent deferre Regulares ad Cardinalatum assumpti; Greg. XIV. Constitut. incip. Sanctissimus, & Benedictus XIII. Constitution. incipien. Custodes.
24 Sic Episcopus Regularis tenetur portare Habitum suae Religionis; Communis cum Henriq. in summa lib. 10. cap. 32. §. 5. & cap. 33. in fine; Valent. 2. 2. disp. 10. quaest. 3. punct. 8. Azor. part. 1. lib. 12. cap. 7. quaest. 4. Bartholomaeus a S. Fausto in Thesauro Relig. lib. 6. quaest. 199. Barbosa super Trident. sess. 25. de Regularibus cap. 19. num. 38. Lessius de justitia lib. 2. cap. 40. dubit. 14. num. 113. [illegible] de Ledesma in summa part. 2. tract. 32. [illegible] ad fin. Fr. Joan. a Cruce de statu Relig. lib. [illegible] cap. 7. dubit. 4. Sanch. in praecepta Dec. tom. 2. lib. 6. c. 6. num. 22. & ex multis [illegible] bat Rodriq. Addition. ad summ. verb. Episcopus, cap. 68. conclus. 6. maxime ex Conc. Lateranensi, & addens Sixtum V. sempe[r] [ge]stasse Habitum Regularem Ordinis, ut [illegible] vidimus etiam hisce nostris temporibus [illegible] dictum XIII. semper eum gestasse, & [illegible] Caeremoniale Papae Clementis VIII. ubi [illegible] tur, quod Episcopus Monachus non portet [ro]chetum, sed vestes coloris sui Habitus Re[gu]laris cum birreto nigro, & galero circum[illegible] ca fibrato viridis coloris. Et sic novissime [sta]tuit sub poena suspensionis ab exercitio Pon[ti]ficalium ipso facto incurrenda Benedictus XI[II]. cit. Constit. incip. Custodes, relata per extensum a D. Ursaya tom. 6. part. 2. discept. [illegible] n. 6. ubi multa ad rem; quaeque etiam a nob[is] ad litteram afferetur infra sub n. 26.

Episcopi autem, & Cardinales Regulares, quamvis sine causa Habitum Religionis deponant, non incidunt in Excommunicationem latam a Bonifacio VIII. in cit. cap. Ut periculosa 2. Ne Clerici, vel Monachi in 6. qu[ia] Episcopi, & Cardinales licet teneantur def[er]re Habitum suae Religionis, & certe pec[ca]rent si talem Habitum non deferrent, ut [do]cet Cardin. Petra Tom. 4. commen. in C[onst.] 1. Eugenii IV. num. 22. & tom. 5. in C[onst.] 9. Sixti IV. sub num. 17. tamen sunt [extra] Religionem, quo ad vim coactivam, in[de] requiratur mentio specialis eorum, & [non] possint venire sub nomine, & turma [Pro]fessorum, de quibus loquitur Bonifacius [VIII.] in cit. cap. Ut periculosa, quotiescum[que] [e]vati fuerint ad dignitatem Episcopa[lem], [ma]xime quia cessat causa, & ratio textus [illegible] gentur Professi extra obedientiam Super[iorum] Habitu dimisso, quod non est verifica[bile in] Regularibus Episcopis, & Cardinalibus; [illegible] serin. tom. 1. de statu homin. quaest. 185. [illegible] num. 142. Diana part. 2. tract. 2. de dub. [Re]gul. resolut. 50. Card. Petra tom. 5. Comm. in Constit. 9. Sixti IV. num. 17. Barbosa [in] Trident. sess. 25. de Regularib. cap. 19. n. [illegible] Azorius loc. cit. lib. 12. c. 17. qu. 3. Sanc[h.] loc. cit. cap. 6. num. 23. Bartholomaeus a S. Fa[u]sto loc. cit. quaest. 200. Fr. Emman. tom. [illegible] quaest. 58. art. 3. Sanctarell. de Apostasia ca[p.] n. 15. Bonacina, & alii passim, contra [illegible] jol. de Irregul. lib. 2. cap. 1. n. 13. Fulv. [Pa]cianum consil. 132. num. 42. volum. 1. Surd. [illegible]

ment. tit. 8. *privileg.* 79. *num.* 10. Henriq. . 10. *c.* 33. *in fin.* & alios existimantes Epi- ›pum Regularem omittentem Habitum, & ümendo illam albam, & candidam vestem, æ ab Episcopis exterius defertur, incurrere :communicationem latam contra Monachos ponentes proprium Habitum *in cit. cap. Ut* 'iculosa 2. *Ne Clerici, vel Monachi in* 6. abitu Clericorum Sæcularium, qui in Epi- ›pos creantur, uti possunt Canonici Regula- s ad Episcopatum assumpti; Leo X. Consti- t. incip. *Dudum*. Nunc autem quoad con- rnentia habitum, & varia alia Episcopo- m, & Regularium, attendenda est novissi- a Constitutio Benedicti XIII. quæ ut ab o- nibus percipiatur, hic ad litteram datur.

BENEDICTUS PP. XIII. &c.

CUstodes super muros Hierusalem a Christo Domino constituti, de omnibus Sacro- im virorum Ordinibus in eo, quo decet, san- ioris disciplinæ splendore servandis magnam igilantiam, & solicitudinem gerere debemus; am vero illud nobis incumbit, ut qui e Re- ularium, Monachorum, & Mendicantium ıstitutis ad onus Episcopale admoventur, ma- ›ris observantiæ, & virtutum specimine gregi bi subjecto præluceant; primævique institu- , cui nomen dederunt, insignia more ma- ›rum perpetuo retineant non solum in Mo- astica, & Regulari professione, sed etiam in ›ecialibus indumentis, inque rasili tonsura ad lanitiem cutis in summo capite circumducta, 'el eo gyro, & forma, quibus quisque, ut ui Ordinis Regularis, Monastici, & Mendi- :antis peculiaribus signis, pridem solemni ri- u vitam Deo consecraverat.

Mœrorem, quem jam dudum animo pre- nimus, celare diutius non possumus, nec de- emus; quippe quem post nostram humilita- em ad summum Apostolatum evectam, præ- ülum doctrina, & pietate præstantium expo- lulationes auxerunt, nimirum quod nonnulli Episcopi ex Regularium, Monachorum, & Mendicantium familiis assumpti reperiantur, qui brevioribus vestimentis pristinæ suæ pro- 'essioni minime congruis, sed quibus tantum ınferiores Clerici sæculares uti soleant, se in ipsa etiam civitatum frequentia palam spe- ctandos pati non erubescant, laneasque tuni- cas a suorum Ordinum conditionibus præscri- ptas & eorumdem vitæ sanctimonia quodam- modo consecratas induere detrectantes, etiam contra Cæremonialis Episcoporum sanctiones, a Romanis Pontificibus antecessoribus nostris probatas, summa omnium admiratione vestes sericas præferant; eo quoque impudentiæ, sui status plane immemores, progressi, ut albas chirothecas ad ostentationem gerant, inque Pontificalibus Ecclesiæ functionibus, unde o- mnis arrogantiæ typhus, & fucus abesse de- bet, superpelliceum Episcopis Monachis, vel ex Ordinibus Mendicantium proprium abji- cientes, rocchetum Præsulum ex Clericis sæ- cularibus, vel regularibus assumptorum teme- re adhibeant, nec defuerit, qui colores a suo instituto omnino abhorrentes in exterioribus vestibus jactare non dubitaverit. Hæc quam dedeceant Episcopos, qui ex Monachorum, & Mendicantium regulis non sine spiritus Apo- stolici afflatu conscriptis, modestiam Sacerdo- talem nunquam ex suis animis obliterandam, ceterasque virtutes aliis propinandas haurire debuissent, quosque in majori gradu, quo Spi- ritus Sanctus eos posuit, auctas retinere opor- teret; non jam nostris verbis dicemus, ne ipsi, qui regulam Ordinis Fratrum Prædica- torum, quam professi fuimus, & profitemur, quique onus Episcopale per totos quinquagin- ta annos sustinentes ejusdem nostri Ordinis sa- cros ritus, disciplinamque, Deo juvante, in omnibus observare studuimus, ex privato affe- ctu loqui videamur: sed suis verbis dicent Ro- mani Pontifices, qui nobis in eorum locum longe dispari merito suffectis exempla, quæ sectari debeamus, reliquerunt. Dicent Conci- lia ab iisdem probata, auctorum Ecclesiasti- corum, quos honoris causa Patres, Doctores- que appellamus, documenta memorabunt.

Ut ergo a primis, hoc est a Romanis Pon- tificibus ordiamur, inclytæ record. Innocent. Papa III. Pennensem Episcopum Ordinis Ci- stercienfis olim Abbatem propterea graviter objurgavit, quod post acceptum Episcopatum *in sui Ordinis injuriam ageret in pluribus, ut apostata, & propriæ conditionis oblitus pictura- ta sella, & chirothecis sericatis uteretur, amplo se galero coronaret, & Cisterciensis Ordinis ob- servantias non custodiret, a quibus eum Pontifi- calis dignitatis susceptio non absolveret*, sed ea- rumdem onus ei magis augeret. Si ad Con- cil. statuta evolvenda hinc processerimus, no- bis se offeret Canon 27. Concil. Œcumenici VIII. seu Constantinopolitani IV. decernentes, illos, qui Monasticam vita amplexi, *Episco- palem meruerunt honorem, conservare schema, & amictum Monasticorum indumentorum, & ipsam Beatam vitam, nullamque habere potesta- tem deponendi jam dictum schema propter ty-*

plum, & arrogantem voluntatem, ut per hoc inveniatur propriorum transgressor pactorum. Postremo Episcopum, *qui Monasticarum vestium schema deposuerit, aut corrigendum, aut deponendum statuit*. Hæc rata habuit Canon 16. Concil. Œcumenici XII. sive Lateranensi IV. sub jam dicto Innoc. Papa III. definiens *Episcopos Monachos deferre habitum Monachalem*. Hoc idem postea sanxit Synodus Londinensis ab Otthobono S. R. E. Diacono Cardinali S. Hadriani, & Apostolicæ Sedis Legato celebrata, cujus Canon V. *iis, qui de Monasteriis, vel de regularibus locis in Episcopos sunt assumpti, vel de cetero assumentur, suum deferre habitum regularem* speciatim indicit. De inconvenientia, & dedecore habitus splendidi in Episcopis sæcularibus, eoque magis in regularibus, extat Canon 16. Concil. Nicæni II. Sed nostrorum temporum regulares Episcopos instruentem audiamus Ferrandum Carthaginensis Ecclesiæ Diaconum de B. Fulgentio Ruspensi Episcopo testantem, Episcoparum sine aliqua ambitione ab illo susceptum, *nec ita factum Episcopum, ut esse desisteret Monachus; sed eum, accepta Pontificis dignitate professionis præteritæ servasse integritatem, nunquam pretiosa vestimenta quæsivisse, orario, sicuti Episcopi, nunquam usum, sed pelliceo cingulo, tanquam Monachum*. Nec vero soli Episcopi, sed & ipsi Romani Pontifices eadem Religione se obstringi voluerunt. De Magno enim Gregorio intelligimus, una cum ejus corpore inventum baltheum, *qui speciem propositi regularis, olim a S. Benedicto statuti, manifestaret*. De Eugenio III. legimus, *laneam tunicam carni ejus adhæsisse, & diebus ac noctibus cuculla vestitum intus Monachi Habitum retinere; extra se Pontificem, & moribus, & vestibus exhibere consuevisse*. Denique Doctor Ecclesiæ B. Thomas Aquinas, ob sanctioris Doctrinæ excellentiam *Angelici* elogio cognominatus, cujus hodie festa recolimus, diserte docuit: *si quæ sunt in regularibus observantiis, quæ non impediant Pontificale Officium, sed magis valeant ad perfectionis custodiam, sicut est continentia, paupertas, & alia hujusmodi; ad hoc remanet Religiosus, etiam factus Episcopus, obligatus; & per consequens ad portandum Habitum suæ Religionis, qui est hujus obligationis signum*.

Hæc in sacris, receptisque Ecclesiæ Codicibus de exteriori amictu, & habitu Episcopi regularis sancita reperimus, quæ nostrates ejusdem disciplinæ Episcopi sibi dicta meminerint. Rasilem capitis coronam in orbem expressam ad humilitatem docendam regulæ Monasticæ, Constitutiones, Usus, & consuetudines fratri anni temporibus earumdem Sacris alumnis renovandam præscribunt: quos postea Episcopali charactere insignitos ea maxime distinguendos nemo in dubium vocaverit. Hæc tamen, quæ ex venerandis Ecclesiæ monumentis attulimus, cum per humanam corruptelam, ut eis occurratur, nobis ipsis spectantibus, in desuetudinem abire videantur, hac nostra Constitutione Apostolica, firmum robur perpetuis futuris temporibus habitura, ea omnia confirmantes, & renovantes statuimus, atque decernimus, ut ex Monastico, Regulari, & Mendicantium instituto ad Episcopalem, seu quamcumque aliam dignitatem, etiam S. R. E. Cardinalarum jam evecti, & in posterum evehendi, universis, & singulis suæ Regulæ Officiis & obligationibus, quæ Pontificale, sive cujuscumque alterius dignitatis, aut Cardinalatus Officium minime impediant, perpetuo subsint, & proinde sui Monastici Ordinis, sive alterius regulæ Mendicantium insignia, & propria indumenta lanea, suoque peculiari colore distincta, rasilem quoque, & ad cutis planitiem in summo vertice, vel eo gyro & forma expressam coronam præferant, quibus antea cum intra eorumdem regularium Ordinum claustra Deo militarent, ex solemni sua professione induere, & coronam præferre tenebantur, a cujus professionis obligationibus per munus Episcopale neutiquam absolvuntur, aut ullo pacto eximuntur. Propterea hujusmodi Episcopis e familiis Regularium, Monachorum, & Mendicantium assumptis in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, & mandamus, ut omnia, & singula præsentibus litteris nostris hactenus recensita undequaque observare non differant. Si vero, quod absit, hoc agere contempserint, vel neglexerint, eos pœna suspensionis ab exercitio Pontificalium ipso facto incurrenda, eo diu innodatos esse declaramus; donec a contumacia resipiscentes ejusdem suspensionis relaxationem meruerint obtinere.

Quia vero pastoralis nostræ sollicitudinis est, non solum excubare pro optimo statu, & conservatione Regularis observantiæ in Religiosis viris, qui ex Monasticis, & Mendicantium institutis ad onus Episcopale assumuntur; sed etiam prospicere, ne illi, qui ex his ceterisque universis Religiosis Ordinibus ad ejusmodi gradum evecti Ecclesia sibi commissa postmodum se abdicaverint, ita vivant, ut, qui eos primum in claustris Monasteriorum, deinde in culmine Episcopali conspexerant, quique ipsos demum curarum Episcopalium oneri subductos

visa-

isuri essent, eis objicere nullo modo possint, quod ideo ad Episcopatum irrepserint, ut hac via Regularem observantiam deserentes extra sua claustra, quasi nullum unquam Religiosum Ordinem professi, vitam ducerent; hæc animum nostrum, omnium quorumcumque Ordinum Regularium honoris amantissimum permovent, ut Apostolica auctoritate approbemus, confirmemus, & tamquam præsentibus inserta habeamus Decreta duo ab antecessoribus nostris felicis recordationis Alexandro VII. die 20. Julii anno Domini MDCLXII. & Clemente XI. die 11. Junii MDCCXV. vulgata: quibus Decretis Regulares ad transmarinos Episcopatus, sive Vicariatus Apostolicos translati, vel etiam Ecclesiarum administratores, aut visitatores creati, quotiescumque in locis, & Ecclesiis sibi in Episcopalis dignitatis collatione adsignatis minime resederint, vel Episcopatum dimiserint, aut munere suo perfuncti fuerint, seu quomodocumque a Schismaticis, vel infidelibus impediti munus Episcopale exercere non possint, jubentur ad pristina suorum Ordinum claustra reverti cum reliquis confratribus suis sub eodem instituto Religiosam vitam ibidem acturi.

Hujusmodi autem Episcopis tam pio disciplinæ regularis instinctu ad suos redeuntibus Apostolica largitate concedimus, ut in sua Provincia quodcumque Ordinis sui Cœnobium, & Monasterium, ubi comode, & Religiose degere possint, sibi pro libitu eligant; ideoque volumus, & præcipimus, ut illorum præsides, & Superiores Regulares congruas eis, & honestas cellulas in cœnobiis, & Monasteriis ab eisdem electis adsignent. Itaque Monachis, Mendicantibus, & cujuscunque Ordinis Regularibus, qui onere Episcopali sibi imposito deinceps quomodocumque etiam ultro se abdicaverint, præcipimus, eosque monemus in Domino, ut ad suorum Ordinum cellulas ultro quoque regrediantur: qua in re sanctitate, & Doctrina illustrium, & magnorum Præsulum exempla eis imitanda proponimus. Cælestini Papæ V. antecessoris nostri, Gregorii Nazianzeni, Petri Damiani, aliorumque ob virtutes Sacerdotales omnium sæculorum præconiis maxime dignorum antistitum; ut interim taceamus legationibus, & muneribus clarum Ardicinum juniorem a Porta Aleriensem Episcopum, & S. R. E. presbyterum Card. tituli Pammachii, a felicis recordationis Innocentio Papa VIII. renunciatum. Is enim, annuente Pontifice, dimissis dignitatibus, vetus propositum in Sacrum Camaldulensium Eremum confugiendi resumere, atque ultro executioni mandare sanctum existimavit. Ubi vero, quod minime credimus, iidem regulares paternis nostris monitis aures accommodare noluerint, his nostris perpetuum robur habituris decernimus, volumus, & præcipimus, ut Monachi, Mendicantes, & cujuscumque alterius instituti Regulares, specialissima etiam mentione digni, qui Episcopatu sibi pridem collato quacumque de causa se in posterum abdicare permissi fuerint, claustra suæ Religionis repetere omnino teneantur, & debeant; iis tantum exceptis, qui a nobis, sive a Romanis Pontificibus antecessoribus, aut successoribus nostris obtinuissent, vel obtinebunt facultatem expressam vivendi extra claustra sacro alicui muneri, quod cum vita claustrali exerceri non posset, ex peculiari voluntate nostra, vel eorumdem antecessorum, aut successorum nostrorum speciatim addicti: quod quidem munus respiciat servitium, & obsequium nostrum, vel successorum nostrorum, sive hujus Sanctæ Apostolicæ Sedis. Eis autem, vel eorum cuilibet, qui hanc Constitut. violare tentaverint, vel eam quomodocumque neglexerint, omni usu Pontificalium, etiam cum facultate, & permissione cujuscumque Episcopi exercendorum, penitus & undequaque interdicimus; sique perseveraverint in contumaciam non redeundi ad claustra, post annum sint eo ipso suspensi a Divinis.

Omnia vero, & singula Romanorum Pontificum Decreta, Conciliorum Canones, Patrum dicta, sententias, regulas, Constitut. Usus, Consuetudines, statuta his nostris litteris memorata, post maturam hac de re habitam deliberationem, ex certa scientia, auctoritate nostra confirmamus, innovamus, & stabilimus, inque plenario robore perpetuis futuris temporibus servanda sancimus, præsentesque semper validas fore, sicque & non aliter per quoscumque Judices semper judicari, interpretari, & definiri debere statuimus. Quidquid autem secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus, non obstantibus privilegiis, concessionibus, ordinationibus, aliisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, confirmationis, innovationis, sanctionis, declarationis, suspensionis, præcepti, decreti, interdicti, & voluntatis infringere, vel ei temerario ausu contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Pe-

Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Dominicæ Incarnationis millesimo septingentesimo vigesimo quinto, nonis Martii Pontificatus nostri anno secundo.

P. Card. Prodatarius

F. Card. Oliverius.

27 Habitus, & color peculiaris fuit præscriptus pro discretiva visibiliter servanda in quolibet Ordine Regulari; Passerin. *de statu hom. t.* 2. *q.* 187. *art.* 6. *n.* 13. *&* 17. & alii passim.

28 Quam diversitatem habitus, & præceptum servandi formam illius juxta præscriptum in Constitut. procedere etiam quo ad Moniales, sub Regula approbata per Sedem Apostolicam viventes, præcise resolvit *Sacr. Cong. Concil.* 27. *April.* 1686. *in Romana delationis Habitus.*

29 Unde una Religio non debet, nec potest assumere Habitum alterius Religionis, & ad hoc variæ Religiones obtinuerunt expressa privilegia a S. Sede, ne eorum Habitus ab aliis assumeretur; uti de PP. Prædicatoribus referunt Constitut. Gregor. IX. & Innocent. IV. ambæ incip. *Quia confusio Habitus*, Gregor. XI. incip. *Virtute conspicuos*, Clem. VIII. & Alexand. VII. ambæ incip. *Ex injuncto Nobis*, & Benedicti XIII. incip. *Pretiosus in conspectu*, & de Minoribus Gregor. IX. Constit. incip. *Regularem vitam*, Clem. IV. Constit. incip. *Virtute conspicuos*, Urban. VIII. Constit. incip. *Cum sicut*, & de mandato Innocent. XI. ad instantiam Procuratorum Generalium Ordin. Minor. de Observantia, Reformator. & Capuccinor. *Sacr. Congreg. Episcop. & Regul.* 21. *Martii* 1686. & novissime Benedict. XIII. Constit. incip. *Alias emanarunt* edita ad instantiam Procuratoris Ordinis Minorum de Observantia, quæ ad litteram cum alia Urbani VIII. refertur sub verb. *Eremita num.* 20. Et eodem privilegio gaudent omnes Regulares Ordines, sive per speciales concessiones Apostolicas, sive per communicationem; Rodriq. *q.* 76. *art.* 1. Portell. *dub. Regul. verb. Habitus num.* 6. & alii passim.

30 Et sic per eandem rationem prohibitus est Clericis Sæcularibus Habitus Regularium, & Regularibus Habitus Clericorum Sæcularium; Hinc in Concil. Aquisgrani *anno* 816. apud Gonzalez *in c. Intelleximus n.* 4. *de stat. & qualit.* habetur: *Reprehensibilem, & Ecclesiastica moderatione dignum apud plerosque Can[o]cos comperimus casum, eo quod contra m[os] Ecclesiasticum cucullas, quibus solis Mon[achis] utendum est, induant; cum utique illorum [ha]bitum usurpare non debeant, a quorum profe[ssione] quodammodo distant, quia sicut eis indecens [est] ut arma militaria more Laicorum gestent, ita [ni]mium inhoneste, & valde indecorum est, u[t al]terius propositi indumenta sibi imponat.* C[u]cula enim est talaris vestis, *Flochus* dicta, [pro]pria & distinctiva Monachorum. Clem[ent.] *Ne in agro, de statu Monachorum*, Gonz[alez] *in cit. c. Intelleximus* 12. *num.* 4. *de stat. [&] qualit.* & cum aliis. Card. Petra *loc. cit. num.* 14. Pueris quoque sexto ætatis suæ anno [com]pleto non licet, neque possunt ex devotion[e] Habitum Religiosum deferre, sed ipsum d[e]bent statim deponere, prout *sub die* 10. *J[a]nuarii* 1627. fuit rescriptum Neapoli Cardina[li] Buoncompagno, ut per extensum refert La[n]tusch. *Theatr. regul. verb. Habitus num.* 1. No[]vitio exeunti non est restituendus Habitus Religionis, sed illius pretium. Sic decisum fuisse *a S. Cong. Concil.* referunt Novarius in *Lucerna Regul. verb. Habitus num.* 6. Barbosa *in sum. Apostol. dec. eod. verb. Habitus num.* 9. Lezana *in sum. qq. Reg. tom.* 1. *c.* 25. *num.* 38.

Super admissione ad Habitum, ejusdemque concessione Tertiariis cum Claustralibus ha[bi]tantibus, servari debet decretum Congr. sup[er] Statu Regularium, quam licet Innocentius X[II.] sub die 4. Augusti 1698. *Const. Debitum* ex[tin]xerit, & suppresserit; singulas tamen fac[ul]tates eidem quomodocumque a Prædecessor[ibus] concessas, illis exceptis, quas Congrega[tio] super disciplina Regulari, præfatis Literis [in]stitutæ impertitus est, in Congrega[tionem] Episcoporum, & Regularium transtu[lit] a speciali mandato Sanct. mem. Clemens X. [sub] die 16. Maii 1675. ea de re editum [est,] qui sequitur.

DECRETUM.

Etsi decretis Sacræ Congregationis super Statu Regularium de mandato Summorum Pon[ti]ficum Innocentii X. & Alexandri VII. jam pridem editis pro Novitiis recipiendis sta[tu]tum sit, ut omnes, qui ad Habitum probatio[]nis se recipi postulaverint, diligenter exam[i]nentur, ac per vota secreta probentur, quo[t]quot idonei reperti fuerint, ætate, aliis[que] requisitis, ad præscriptum Apostolicarum Co[n]stitutionum ac Statutorum Ordinis: nec q[ui]piam

-tum censeatur habilis ad hujusmodi Habitum suscipiendum; ut Clericus, nisi annum ætatis suæ decimum quintum, neque ut Conversus, nisi annum vigesimum expleverit: nihilominus in pluribus Religionibus Italiæ, & Insularum adjacentium, aliquibus ab hinc annis introductum est, ut recipiantur adolescentes Laici non quidem pro Conversis, ut annum probationis incipiant, & finito tempore Novitiatus admittantur ad Professionem, sed pro Tertiariis, vel Oblatis, seu Donatis, eisque tradatur Habitus, ut vocant sine Caputio illis dari consueto, ut sic inserviant alicui Religioso particulatim, aut pluribus, vel omnibus communiter; & multoties pueri, & adolescentuli recipiantur in Monasteriis non ut Novitii, sed ut hospites, seu postulantes se recipi pro Clericis ad Habitum probationis, & parva veste induti plures menses, quinimmo & annos, sic detinentur intra Claustra, donec compleverint annum ætatis decimum quintum Clericis ut supra præscriptum ad annum Novitiatus inchoandum; idque prætextu, ut interea fiat experimentum de ipsorum indole, & aptitudine ad Religionem, & aliquando etiam in eadem veste iidem pueri, & adolescentuli admittantur in Novitiatibus, & cum Novitiis degant ad hoc, ut eorum voces puerilès in Choro cum vocibus Professorum misceantur, dum Divina peraguntur Officia.

Quoniam vero secundum Canonicas Sanctiones, & Juris regulas, cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia non debeat admitti, & memorati abusus irrepserint in fraudem Legis, & elusionem Decretorum ut supra editorum in Religionum dispendium, ac non sine multorum admiratione, & scandalo; idcirco ad. Sac. Congr. ut in dies crescat in Ecclesia Dei Sacrarum Religionum splendor, & veneratio, ex speciali mandato Sanct. D. N. D. Clementis Divina providentia Papæ X. hoc præsenti decreto in virtute Sanctæ Obedientiæ præcipit omnibus, & singulis Superioribus Generalibus, Provincialibus, & Localibus, quocumque nomine, ac titulo appellatis, quorumcumque Ord. & Congreg. tam mendicantium, quam non mendicantium, ut de cetero neminem pro Tertiariis, vel Oblatis, seu Donatis, aut Commissis, vel servientibus, nec pro hospitibus, seu postulantibus, vel Cantoribus, aut alio quocumque nomine nuncupatis, aut quovis pretextu, vel causa, aut quæsito colore recipiant, seu admittant ad Habitum intra Claustra, nisi vigesimum ætatis suæ annum expleverint, omnesque sic receptos, seu admissos (iis tantum exceptis, qui completa ætate annorum quindecim pro Clericis, seu Choristis in Habitu Novitiorum annum probationis agunt) a Monasteriis, seu Domibus Regularibus omnino amoveant & ejiciant infra terminum duorum mensium, inchoandum a die intimationis præsentis Decreti faciendæ Procuratoribus eorumdem Ordinum, & Congregationum in Romana Curia existentibus.

Quod si prædicti Superiores præsenti Decreto per omnia non paruerint, aut in aliqua ejus parte contravenerint, pœnam privationis Dignitatum, & Officiorum, quæ tunc temporis obtinebunt, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, vel alia in posterum obtinenda, vocisque activæ, & passivæ ipso facto absque alia declaratione incurrant, non obstantibus quod ad omnia suprascripta, privilegiis, indultis, & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Dat. Romæ 16. Maii 1575.

Prohibentur disputationes super vera forma Habitus S. Francisci; cum enim in dies orirentur lites inter Patres Conventuales, & Capuccinos circa veram formam Habitus, & Caputii Seraphici Ordinis, Urbanus VIII. *die* 14. *Decembris* 1630. *mandavit eisdem sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, nec non privationis vocis activæ, & passivæ, aliisque etiam corporalibus arbitrio Sanctitatis suæ pœnis, ne audeant de cetero voce, vel scripto de hujusmodi materia tractare, donec ab eadem Sanctitate sua aliter fuerit ordinatum. Joannes Antonius Thomasius S. Roman. & Univers. Inquisition. Notarius*. Sic apud Lantusch. *Theatr. Regul. verb. Habitus num.* 11. 34
Interdicuntur libri omnes tractantes de vera successione Filiorum S. Francisci, & vera forma Caputii. Alexander enim VII. fieri mandavit sequentia decreta, & in Indice librorum prohibitorum apponi, videlicet: *Libri omnes impressi, & qui inconsulta Sacra Congregatione imprimantur, tractantes controversiam de vera, & non interrupta successione Filiorum S. Francisci, & de vera forma Caputii ejusdem, probibentur sub pœnis in Indice librorum probibitorum contentis die 20. Junii 1658.* 35
Inscriptiones omnes Imaginum SS. Francisci, & Antonii de Padua, in quibus dicitur formam Habitus, qua depicti sunt, esse eandem, qua ipsi usi fuerunt, vel in quibus asseritur in hoc, vel illo Ordine S. Francisci esse veram, legitimam, & non interruptam ejusdem S. Patris in Filios successionem, inhærentes decre- 36

erito alias edito die 20. *Junii* 1658. *prohibentur*. *Romæ* 20. *Novemb*. 1663.

37 Suspenduntur quoque, & prohibentur Imagines S. Augustini. S. Nicolai de Tolentino, & aliorum Sanctorum ejusdem Ordinis impressæ, & depictæ a Fratribus Discalceatis Augustinianis in eorum Habitu, prout in Decreto *Sacr. Rit. Congr. edito die* 19. *Decembr*. 1627. quod ab Urbano VIII. approbatur, & confirmatur Constit. incip. *Exponi nobis*, *l*. 240. *tom*. 5. *Bullar*. Expost tamen dicta suspensio & prohibitio fuit revocata per varia posteriora Pontificia Rescripta, de quibus vide quæ adducuntur in verb. *Imagines* sub *n*. 39. ubi inter alia occurrit Rescriptum Benedicti XIII.

38 specialiter attendendum. Prohibentur sculpi, aut facere pingi Imagines Domini Nostri Jesu Christi, & Deiparæ Virginis Mariæ, ac Angelorum, Apostolorum, Evangelistarum, aliorumque Sanctorum, & Sanctarum, cum Habitu peculiari alicujus Ordinis Regularis, seu alio modo in Ecclesia Catholica inconsueto, & jam sic sculptæ, aut pictæ prohibentur teneri, & publico aspectui exponi, & mandatur, ab Ecclesiis, & aliis locis quibuslibet amoveri, & deleri. Et Regulares, & Moniales parere negligentes possunt a locorum Ordinariis, & Legatis Apostolicis juris remediis, & etiam Censuris Ecclesiasticis, & aliis arbitrio eorum ad observantiam cogi, & quo ad loci Superiores etiam privationis Officii, ac vocis activæ, & passivæ pœnis compelli. Sic expresse statuit Urbanus VIII. 15. Martii 1642. Constit. incip. *Sacro-Sancta Tridentina*, *l*. 162. *Bullar. Cherub. tom*. 4.

39 Habitum Fratrum Mendicantium osculantibus concessit Joan. XXII. quinque annos, & totidem quadragenas de injunctis pœnitentiis, qui sunt dies 2075. Sic referunt Casarrub. *verb. Indulgentia quo ad Sæculares* §. 9. *nu*. 6. Fr. Emanuel *quæst. Regul. tom*. 2. *quæst*. 76. *artic*. 10. Laurent. de Peyrinis *de privileg. Regul. ad Constitut*. 3. *Sixti* 4. *num*. 5. Barbosa *in Sum. Apostol. decis*. *verb. Habitus num*. 5. & alii passim. * Vide tamen dicta verb. *Indulgentia art*.

40 5. *num*. 48. * Talem Indulgentiam lucrari possunt iidemmet Regulares, quia conceditur omnibus Christifidelibus Habitum osculantibus, inter quos Fratres deterioris conditionis esse non debent; Nec indulgentia hæc revocata est per Paulum V. quia non est concessa Fratribus immediate, sed omnibus etiam sæcularibus; Lantusch. *Theatr. Regular. verb. Habitus*

41 *num*. 10. Cum Habitu Fratrum Minorum morientibus, vel cum eo sepeliri eligentibus, Clemens IV. Nicolaus III. & Urbanus V. [illegible] cesserunt remissionem tertiæ partis peccato[rum] Casarrub. *in compend. Privileg. verb. In[dul]gentiæ quo ad Sæculares* §. 6. *num*. 1. 2. & Leo X. concessit indulgentiam plenariam [mo]rientibus cum Habitu Fratrum Minorum, [vel] cum habitu Sororum Tertiæ Regulæ S[ancti] Francisci sub obedientia Ministrorum Ge[nera]lis, & Provincialium degentium, ad quam [lu]crandam indulgentiam declaravit idem [Pontifex] sufficere, Habitum prædictum petere, [et] super se usque ad mortem habere, ac in e[o se]peliri, etiamsi ante mortem non induatur. C[a]sarrub. *loc. cit. num*. 6. 7. & 8. Alexan[der] VI. concessit, ut mulieres suscipientes ante mo[r]tem, vel post mortem, Habitum S. Claræ h[a]beant talem relaxationem peccatorum, qual[em] habent viri pro Habitu Fratrum Minorum Casarrub. *loc. cit. num*. 5.

* Eligentes sepeliri in aliquo *Habitu Religio[sorum]* sorum sive Minorum, sive *aliorum habentium* eadem privilegia per speciales *concessiones*, aut per communicationem, debent, ut lucrentur Indulgentias, recipere Habitum a Superiore illius Religionis, cujus est habitus, vel ab alio, cui ille duxerit committendum, & non ab aliis quavis auctoritate fulgentibus; Sixtus IV. in Bulla aurea. Unde prædictum Habitum dare non potest particularis Frater subditus, neque Confessarius Monialium, neque quivis alius, nisi id sibi a Prælato concedatur; Pe[l]l. *dub. Regul. verb. Habitus*, *additio ad* [ad]*ditionem*, & *verb. Sepultura num*. 9. Non [est] autem necesse, ut habitum petentes dent [ali]quam eleemosynam Fratribus pro Habitu, quia Bullæ Pontificiæ illas indulgentias concedentes nihil loquuntur de obligatione [dandi] eleemosynam pro illo. Rodriquez *tom*. [1.] *Regul. quæst*. 76. *art*. 10. *ad fin*. Pos[sevin]. *cit. verb. Habitus*; Lantusch. *loc. cit.* [num.] Volentes sepeliri in Habitu Religiosorum, [non] est de necessitate, quod tumulentur in Ec[cle]siis eorum, quorum est habitus, sed possu[nt] sepeliri, ubi sepulturam elegerint; prout [eo]rum relinquitur arbitrio a Leone X. Constit. incip. *Dum intra*, ibi: *Volentes quoque sepeliri in Habitu eorumdem Fratrum in Claustris* [non] *degentes*, *sed in propriis domibus cohabitantes*, *in eorum ultima voluntate sepulturam sibi libere eligere possint*. Sixtus IV. statuit quod corpora volentium cum prædicto Habitu sepeliri, deferantur ad sepulturam sine alio pallio, vel tegumento superimposito; non obstante quacumque Ordinatione, vel prohibitione Ordinariorum locorum, etiam sub censuris facta.

Sic

refert Casartub. *loc. cit. verb. Sepultura n.* 15. Vide verb. *Vestis num.* 17.

Sæculares utentes Habitu Religiosorum ignominiose in ludis, vel in lasciviis, peccant mortaliter, & per *l. Authentica, de Sanctiss. Episcop. §. ultim.* plectuntur exilio, & insuper incurrunt alias pœnas civiles, & possunt puniri etiam per Judices Sæculares; Silvester *verb. Habitus num.* 3. & alii. Sic mortaliter peccaret, qui Habitum traderet ad lusum proprium, aut ad facinus exequendum; Sanctorius *in compend. verb. Habitus num.* 3. *ex Const.* ...*dinis cap.* 2. *Statut.* 71. *qu.* 4. Hinc locorum Ordinarii, aliive Prælati Regulares non debent dare licentiam, nec permittere, quod Moniales tempore Bacchanalium recreationis gratia dimittant proprium Habitum, & assumant alium Sæcularem præsertim virilem, *ut Sacra Congr. Episcop. & Regul. rescripsit Episcopo Ferrar.* 27. *Apr.* 1654. Femina enim non potest uti veste virili, nec vir veste fæminea, & si hoc fiat sine prava intentione, periculo scandali, & libidinis, erit tantum peccatum veniale; alias mortale; *Deuteronom. enim c.* 22. ...5. sic expresse habetur: *Non induatur mulier veste virili, nec vir utatur veste feminea, abominabilis enim apud Deum est, qui facit hoc;* Nullum tamen erit peccatum si hoc faciat ex necessitate; quia necessitas facit licitum, quod alias est illicitum; *cap. Quoniam* 1. *quest.* 7. ...*p. Omnes* 1. *de fer. cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar.* In qualibet enim dispositione necessitas intelligitur excepta; *cap. Licet, de ...unit. & remiss.* (*a*).

Habitum, & Tonsuram deferre tenentur Clerici Beneficiati non solum in sacris constituti, sed etiam in Minoribus, & Clerici Tonsura insigniti, sub pœna privationis ipso facto, ipsoque jure Beneficiorum, & pensionum absque ulla monitione ac Judicis decreto, sed Beneficia ipsa libere aliis conferri possunt, & pensiones cassatæ, & extinctæ dicuntur; Sixt. V. Constit. 92. incip. *Cum Sacrosanctum*.

Habitum decentem, atque vestem talarem deferre tenentur percipientes fructus, vel pensiones ex Beneficiis Ecclesiasticis excedentes valorem 60. ducatorum auri de camera; Idem Sixt. V. in d. Constit. *Cum Sacrosanctum*.

Habitum dimittens Clericalem potest illum reassumere non obstante irregularitate superveniente, & Ordinarii prohibitione; *Sac. Congreg. Concil. in Mazarien.* 27. *Jun.* 1630. & *in Regien.* 29. *Novembris* 1692. apud Monacell. *tom.* 4. *suppl. ad tom.* 2. *n.* 199. Clericalis vestis Laicis Curialibus permittitur, præter Collare, quod sit a Collari Clericorum diversum; Benedict. XIII. *in Concilio Romano tit.* 16. *cap.* 4. ibi: *Laicis vero Curialibus, cum sæpe sit eis in Palatio nostro Apostolico versandum, sæpissime etiam cum Cardinalibus, & Prælatis agendum, togam Clericalem nigram communem fatimus; & Collaria Clericorum propria, sive rotundæ sint formæ, sive quadratæ, penitus prohibemus eisdem, & prohibita jam sibi esse sciant, tenore servato nostri Edicti die* 22. *Januarii* 1725. *expediti.* 52

53 Irregularitas ex homicidio voluntario non impedit reassumptionem Habitus Clericalis, & Episcopus procedat prout de jure; *Sacra Congreg. Immun. in una Civitatis Dacalis* 10. *Mart.* 1699. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 206. Clericus reassumens Habitum post commissum homicidium gaudet privilegio quoad personam tantum; *ead. Sac. Cong. Immun. in Gravinen.* 7. *Jul.* 1699. *d. lib. pag.* 230. 54

Item Clericus, qui post renunciationem Clericatus inquisitus a Curia Laica, denuo reassumpsit Habitum, gaudet privilegio quoad personam tantum; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Spoletana* 20. *Nov.* 1696. *lib.* 2. *decr. Val. p.* 49. 55

Similiter Clericus, qui per duas vices renunciavit privilegio Clericali, & ista renunciatio acceptata fuit ab Ordinario, potest denuo reassumere Habitum, & gaudere; *eadem Sac. Congr. Immun. in Marsicen.* 22. *Apr.* 1692. *lib. dec. Grim. pag.* 121. 56

Inquisitus de pluribus delictis, & obligatus ad ratiocinia ob officium Syndici Communitatis, de consensu Episcopi reassumens Habitum Clericalem, licet habeat uxorem, & Filios, gaudet quoad personam, non quoad bona; *ead. Sac. Cong. Immun. in Sorana* 2. *Jun.* 1693. *lib.* 1. *decr. Vallem. p.* 51. 57

Item gaudet privilegio Fori Clericus reassumens Habitum, postquam exercuit officium Notarii, administravit publicum Archivum, ac alia officia Laicalia; *ead. Sac. Congr. Immun. in Narnien.* 30. *Septemb.* 1698. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 178. 58

Clericus conjugatus soluto Matrimonio rite potuit reassumere Habitum cum Decreto Episcopi; *ead. Sac. Congr. Immun. in Anglonen.* 59

19. Au-

(*a*) Quod abominabile apud Deum est, peccatum duntaxat veniale esse non videtur!

19. *Augusti* 1698. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 169.

60 Archiepiscopo injungitur, ut adducat rationes cur deneget reassumptionem Habitus Clericalis; *eadem Sacr. Congregat. Immunit. in Tranen.* 2. *Decembris* 1692. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 8.

61 Quidam Episcopus denegans, seu impediens reassumptionem Habitus adduxit sequentes causas.

I. Quod toto tempore habiti Matrimonii cum Virgine, & unica, non incesserit in Habitu.

II. Quod non posset promoveri ad superiores Ordines ob imperitiam, & podagræ morbum.

III. Quod non reddiderit rationes administrationum locorum piorum juxta Ordines Episcopi.

IV. Quod exercuerit macellum, & laridariam.

V. Quod esset Usurarius.

At cum primæ tres causæ militent in promovendis, non in promotis, duæ autem ultimæ non justificentur; Sac. Cong. pronunciat: Orator utatur jure suo quoad reassumptionem Habitus; *ead. Sac. Congreg. Immun. in una Civitatis Ducalis* 13. *Jan.* 1699. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 197.

62 Utens Habitu honorifico alicujus, ab eo inhiberi potest; Ursaya *Instit. Crim. tit.* 10. §. 4. *num.* 77. Abbas *in Cathal. Glor. Mund. p.* 1. *consider.* 32. *& seq.* Menoch. *de Arbitr. cas.* 18. *num.* 23. *& seq. l.* 2. Urseel *conclus. legal.* 171.

63 *num.* 8. & alii passim. Benedictio parvorum Habituum facienda est a Patribus Carmelitis in illis locis, in quibus Conventum habent, etiamsi ante fundationem dictorum Conventuum facta fuisset a Parochis, vel a Capellanis Confraternitatum; A quibus pariter Patribus facienda est Processio in die Dominica infra Octavam propriæ Festivitatis, cum facultate tamen Confratribus illam associandi, vel faciendi aliam Processionem posteriori die. Vertente enim controversia intra Patres Carmelitas discalceatos Loci Biumii Varasii, & Confraternitatem Beatæ Mariæ V. de Monte Carmelo super d. Confraternitatis translatione ad Ecclesiam prædictorum Patrum, eaque delata ad S. Congr. Episcop. & Regul. prodiit *die* 13. *Sept.* 1707. rescriptum: *Confraternitatem non esse transferendam, & cum SS. prophanatione*, & quia præfata Confraternitas benedictionem Parvorum Habituum, qui distribui solent a PP. Carmelitis, impugnare, & Processionem similiter fieri solitam quolibe[t] in Festivitate Beatæ V. ad sui libitum [cele]brare prætendebant, hinc pro parte di[ct.] Patrum *die* 1. *Martii* 1709. proposita ca[usa] d. Sacr. Congr. Episcop. & Regul. per [...] Card. Corsinum, ex post Clement. XII. [...]mum Pontificem, fuit rescriptum: *Bene[dictio]nem, & distributionem parvi Habitus* [...] *in posterum ad Superiorem Conventus* [...] *Carmelitarum, & quoad processionem* [...] *particulariter*.

Reproposita vero die 22. Junii ejusde[m an]ni 1708. fuit rescriptum: *Quoad benedict[ionem] & distributionem Habitus parvi persistend[um in] decisis. In reliquis ad Emin. Archiepiscop[um pro] concordia*.

Tertia tandem vice iterum proposita di[e ...] Aprilis 1710. rescriptum fuit: *Quoad be[nedi]ctionem, & distributionem Habitus parvi* [*per*]*sistendum in decis.* 1. *Martii & 22. Jun.* 1[708.] *Quoad Processionem vero, illam faciendam* [...] *esse die Dominica infra Octavam per Patres* [...] *dinis, cum facultate Confratribus, vel illam a[s]sociandi, vel aliam Processionem alia die po[ste]riori faciendi*; Sic refert Ursaya *tom.* 3. *part.* [...] *disc.* 24. ubi egregie rem tractat suo more [...] totum.

Cum quidam Canonicus Regularis La[te]nensis obtinuisset Indultum Apostolicum [reti]nendi Beneficium Parochiale cum Clausula [ser]*vata forma Decreti Clementis X.* dubita[tum] fuit: Primo, an teneatur deferre Habitum [Re]gularem, tam in functionibus Ecclesiasti[cis] quam extra Ecclesiam. Et secundo, an ei competat regressus, seu reintegratio ad [...] renunciata occasione Professionis Regularis; Sac. Congreg. Concilii in Firmana [...] 1722. censuit: Ad primum, ad [...] servaretur solitum. Ad secundum, [...] ve quoad usum tantum; Sic refert [...] tra *tom.* 5. *comment. ad Constitut.* 9. [...] *sect. unic. sub n.* 5.

Habitus viatorius ad formam habitu[s] Prælatos, & Familiares Pontificis extra [ur]bem gestari soliti servato tamen nigro co[lore] Advocatis Consistorialibus conceditur a [Bene]dicto XIV. tom. 1. Constit. 106. incip. [...] *conspicuos* §. 13.

Aliam quoad Habitum Clericalem; vid[. verb.] *Clericus art.* 1. Quoad Habitum Religio[sorum] vid. verb. *Apostata. Conventus. Novitius.* [...] ad Habitum Tertiarii; vid. verb. *Tertiari[us].*

Additiones ex aliena manu.

A reprehensione excusari nequit *Auctor*, qui i hic *num.* 37. tum in verb. *Imagines n.* 39. *pendumtur quoque* (ait) *& prohibentur Ima-*
s S. Augustini, S. Nicolai de Tolentino, &
rum Sanctorum ejusdem Ordinis impressæ,
depictæ a Fratribus Augustinianis discalcea-
in eorum habitu. Latum utique fuit, ut : tradit, a Sac. Rit. Congreg. die 19. Decembris 1637. tale decretum: at istius decreti eritas primum & ab ipso Urbano VIII. ui ceteroquin illud confirmaverat) cæpit aulceri, ac temperari Constit. *Divinæ Ma-*
stis 19. Aug. 1641. qua Fratribus ejusdem linis Provinciæ Galliarum ejusmodi Imagi- depingendi imprimendive denuo facta fuit estas, donec tandem post varios alios ca- trica omnis a Benedicto XIII. e medio rit sublata. Hic enim supplici pro hac ea- re sibi oblato libello a Fratribus Augu- ianis Discalceatis juxta eorum vota rescri- die 16. Decembris 1729. his verbis; *San-*
simus petitis benigne annuit, & proinde fir-
remanente Constitutione confirmativa privile-
rum a S. Sede concessorum Ordini Eremita-
s S. Augustini per Sanctitatem suam emana-
Kalend. Januarii 1727. atque ejus motu pro-
21. Martii 1729. declaratoria ejusdem Con-
utionis mandavit: non molestari Patres Excal-
tos ipsius Ordinis S. Augustini, seu alios quos-
aque in depingendo, aut quovis alio modo re-
sentando Excalceatos, & cum eorum habitu
ictos, seu Beatos ejusdem Ordinis: Immo li-
eis, & licitum esse Sanctos, & Beatos
os depingere, & repræsentare, prout pie ha-
nus depinxerunt, seu depingendos vel repræ-
tandos curarunt, etiam ad tenorem Constitu-
is san. mem. Urbani VIII. incipien. Divinæ
ijestatis latæ anno 1637. ac insuper eosdem
. impediri non posse, immo etiam licere illis
e publice, & solemniter, sive privatim be-
licere, & distribuere Cingulos, seu Cincturas
Monicæ, & Panniculos S. Nicolai Tolenti-
tis juxta declarationem Congregationis Episco-
rum, & Regularium 30. Septembris 1622.,
eadem Congregat. confirmatam 16. Jul. 1627.
ita ab omnibus servari mandavit, perpetuum-
e super his silentium imposuit Constitutione,
motu proprio supradictis, quam, & quem in
c parte moderavit, aliisque quibuscumque
iam necessario exprimendis in contrarium non
stantibus.

HÆRESIS.

HÆresis est verbum Græcum Latine signi- 1
ficans electionem, ac sectationem, eo quod sit novæ, & a communi Ecclesiæ, & Spiritus Sancti vero sensu alienæ Doctrinæ, & opinionis electio, aut secta; *cap. Hæresis* 27. *& cap. Hæreticus* 28. *caus.* 24. *qu.* 3. Hæresis 2
alia est materialis, & alia formalis. Hæresis materialis est hominis baptizati, & Fidem professi erroneus assensus contra aliquam veritatem Fidei ex sola ignorantia, vel errore proveniens absque pertinacia voluntatis in eo persistendi; *Est in re communis*. Hæc Hæresis 3
materialis inter veras Hæreses numeranda non est; *arg. cap. Dixit Apostolus* 29. *caus.* 24. *q.* 3. *& cap. Damnamus* 2. *de Summa Trinitate*. Hæresis formalis est hominis baptizati ac Chri- 4
stianam Fidem professi error voluntarius, ac pertinax contra aliquam veritatem Fidei; *Est in re communis*. Unde patet, quod ad Hære- 5
sim formalem duo copulative requiruntur, scilicet error in intellectu, & pertinacia in voluntate; *arg. cap. Dixit Apostolus* 29. *& cap. Qui in Ecclesia* 31. *caus.* 24. *q.* 3. *& cit. cap. Damnamus* 2. *de Summa Trinitate*. Pertinacia 6
autem ex parte voluntatis requisita ad constituendam Hæresim formalem non consistit in hoc, quod quis acriter, & mordicus diu retineat, defendat, & tueatur errorem contra Fidem, sed in hoc, quod hujusmodi errorem retineat postquam contrarium eidem est jam sufficienter propositum; vel quando scit contrarium teneri a vera universali Christi in terris Ecclesia, cui judicium suum præferre præsumit; Sic Doctores communiter. Talis autem pertinacia, & error debet esse *hominis baptizati, & Christianam Fidem professi*, ad hoc 7
ut contineat Hæresim, quia errores, quos non baptizati, v. g. Turcæ, Gentiles, Judæi contra Fidem Christianam habent, non sunt *Hæreses*, sed Paganismi, Gentilismi, vel Judaismi sunt, & vocantur; *Communis*. Talis per- 8
tinax error ad hoc ut sit *Heresis*, debet esse *contra aliquam veritatem Fidei Christianæ*. Nam si sit circa alia objecta, quæ ad Fidem Christianam non pertinent, non est *Hæresis*, ut de se patet; Et si non sit contra *aliquam*, sed contra omnem Fidei Christianæ veritatem, non Hæresis, sed Paganismus, vel Judaismus erit, aut Apostasia a Fide, aut denique Atheismus

...us perfectus; Quælibet enim Hæresis admittit aliquos articulos, & veritates Fidei Christianæ, v. g. Christum pro nobis esse passum, & mortuum, resurrexisse, & ascendisse in Cœlum, & hujusmodi.

9 Hæresis formalis, de qua hic est sermo, alia est interna, seu mentalis, & alias externa. Hæresis interna, seu mentalis est illa, quæ in corde, seu mente retinetur, & nec verbis, nec facto externo manifestatur. Hæresis externa est illa, quæ interne vigens, verbis, vel facto aliquo externo sufficienter

10 externe exprimitur; *Communis*. Hæresis externa dividitur in occultam, & publicam, seu manifestam. Hæresis externa publica, seu manifesta est illa, quæ palam, & coram pluribus externe manifestatur. Hæresis externa occulta est illa, quæ verbis, vel facto, aut signo aliquo externo proditur, vel nemine, vel uno, aut altero solummodo præsente, & audiente, dicendo v. g. *Non credo tres esse Personas divinas*: *Non credo secundam Divinam Personam esse incarnatam*, & hujusmodi. Et hæc Hæresis, quia vere est, & dicitur *externa* quantumvis occulta, sufficit ad incurrendas pœnas, nec requiritur, ut sit publica,

11 dummodo alias conditiones habeat. Quot autem, & quænam fuerint Hæreses, & Hæresiarchæ, vide Berninum, ubi late, & fuse de omnibus per quatuor integros Tomos, Graveson in Historia Ecclesiastica, Nicolium in Flosculis, Boyvin *in Theologia tom.* 4. aliosque passim Dogmaticos, & Historicos de Hæresibus, & Hæresiarchis expresse tractantes, & quo ad antiquos S. Augustin. & S. Epiphan. *lib. de Hæresi*, & S. Isidorum relatum *in cap. Quidam autem* 39. *caus.* 24. *quæst.* 3. ubi plurimæ antiquæ Hæreses, & Hæresiarchæ enumerantur.

12 Hæresis differt a Schismate puro per hoc, quod ipsa per se, ac directe opponatur Fidei, negando, seu non credendo unum, aut plures Fidei Articulos; Schisma vero opponitur unitati, tollendo Ecclesiæ unitatem, quæ per Caritatem habetur; *Sic communis* cum D. Thoma 2. 2. *quæst.* 39. *art.* 1. Sanchez *lib.* 2. *Moral. c.* 35. *num.* 6. Reiffenst. *lib.* 5. *Decret.*

13 *tit.* 8. *num.* 7. Unde constat, Schisma esse errorem voluntatis, non intellectus, ut est Hæresis; Ursaya *Instit. crimin. lib.* 1. *tit.* 7. *n.* 4.

14 Notanter autem dicitur, *a Schismate puro*; quia schisma purum facit quidem recedere ab unitate Ecclesiæ, & ejus Capitis Vicarii Christi in terris, sed absque errore in Fide; ad differentiam schismatis mixti, seu conjuncti cum Hæresi, quod nedum facit rec... unitate Ecclesiæ, sed & insuper facit... a vera Fide, negando v. g. seu non... do Summum Romanum Pontificem es... ris Vicarium Christi, & Caput totiu... siæ Catholicæ &c. Hinc patet, p... schisma sine Hæresi, sed non econtra... enim Hæreticus est schismaticus, sed... converso, ut declarat Goffred. *in S...* *Schismat.* & Socin. cum Fagnan. *lib.* ... *in cap. Quod a prædecessore* 1. *de Schi...* *num.* 20. Ordinarie tamen, & practice... do vix nostris hisce diebus unquam da... plius Schisma purum, seu sine Hæresi, ... vis enim in sui principio Schisma non... perversum Fidei dogma, sicut Hæresis, ... in fine nullum Schisma est sine Hæresi, ... verbis S. Hieronymi recte notatur *in ca...* *resim* 26. *caus.* 24. *qu.* 3. ibi: *Inter Her...* *& Schisma hoc interesse arbitrantur, quod...* *resis perversum dogma habeat; Schisma pr...* *Episcopalem dissensionem ab Ecclesia pariter...* *parat. Quod quidem in principio aliqua ex p...* *te intelligi potest; Ceterum nullum Schisma ...* *aliquam sibi confingit Heresim, ut recte ab...* *clesia recessisse videatur.*

Hæresis causa spectat solummodo ad Judi... Ecclesiasticum, est enim Hæresis crimen ... Ecclesiasticum; textu expresso *in cap. U...* *quisitionis* 18. §. *Probibemus de Heretic.* ... ibi: *Prohibemus quoque districtius, Potesta...* *Dominis temporalibus, & Rectoribus, eorum...* *que Officialibus supradictis, ne ipsi de ...* *mine, cum sit mere Ecclesiasticum, qu...* *cognoscant, vel judicent*, & Gloss. ibi ... muniter recepta. In specie autem Judi... clesiastici in causa Hæresis sunt ... Primo, Summus Pontifex; *Commun...* *dubitata*. Secundo, Sac. Congr. ... Generalium Inquisitorum ad hoc erecta ... lo III. anno 1542. Constit. 34. incip. ... & denuo restituta a Sixto V. anno 15... stit. incip. *Immensa*. Tertio, Episcopi ... ctu omnium existentium in sua Diœcesi ... *Excommunicamus* 13. §. *Adjicimus*, de H... *cis; Clement.* 1. §. *Propter quod*, de H... & Communis Doctorum. Immo Episc... iam exemptorum Regularium Judices ... causa Hæresis, non ut Judices Ordinarii, ... ut delegati Papæ, textu expresso *in ca...* *abolendam* 9. §. *final. de Heretic.* ibi: ... *fuerint a Lege Diœcesanæ jurisdictionis exe...* *soli subjaceant Sedis Apostolicæ Potestati;* ... *lominus in his, quæ contra Hereticos sunt ...* *tuta, Episcoporum subeant judicium; & ...*

: parte, *tamquam a Sede Apostolica delegatis, non obstantibus libertatis suæ privilegiis*) *observantur*. Vicarius tamen Generalis sine speciali mandato Episcopi non est Judex in causa Hæresis; Farinac. *de Hæresi qu.* 186. *n.* 13. ...ola *in Clement.* 1. *de Hæretic. num.* 18. Piring *lib.* 5. *Decret. tit.* 7. *num.* 124. Reiffenstuel *ibid. num.* 439. & alii: & ratio est quia gravitatem hujus criminis requiritur specialis commissio, ut desumitur ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reform. c.* 6.

Quarto, Judex Ordinarius in causa Hæresis etiam Capitulum Sede vacante; Sic Farinac. *de Hæresi qu.* 186. *num.* 177. Hostiens. *in c. Ad abolendam* 9. *de Hæreticis num.* 2. & Barb. *ibid. num.* 2. Abbas *ibid. num.* 1. Piring *loc. cit. num.* 125. Reiffenstuel *loc. cit. n.* ...o. *arg. cit. cap. Ad abolendam*, ibi: *Vel Cleri ipsi Sede vacante, cum consilio (si oportuerit) viciniorum Episcoporum, hæreticos judicaverint*. Non potest tamen Capitulum Sede vacante Exemptos judicare in causa Hæresis; Farin. *de Hæresi qu.* 186. *num.* 182. Abbas *in cap. Ad abolendam in fine*, & alii communiter. Et ratio est, quia Capitulum Sede vacante succedit Episcopo solum in iis, quæ e ordinario competunt Episcopo, non vero in iis, quæ non nisi jure delegato, aut ...ciali habet; *arg. cap. Pastorale* 11. *de offic. ...lic. Ordin. & Regul.* 7. *Junii in* 6. & *l. omnibus, ff. de Regul. Juris*. Quinto, Judices competentes in causa Hæresis sunt Inquisitores Fidei in S. Officio Inquisitionis specialiter deputati a suprema, & universali Cong. Cardinalium Generalium Inquisitorum, ...ta cit. Constit. Pauli III. incip. *Licet*, & Constitut. Sixti V. incip. *Immensa*. Et est communis *arg. cap. Ut officium, de Hæreticis* 6. *cap. Ut inquisitionis eod. in* 6. *Clementi.* 1. *de Hæreticis*, cum similibus. Inquisito... autem Provinciarum, & Diæcesum non ...t Judices Episcoporum, Nunciorum, & Of... alium Apostolicorum, sed occurrente casu ...picionis, vel accusationis, vel denunciatio... contra ipsos, debent significare Sedi Apo...icæ, prout expresse statuitur *in cap. Inquisitores* 16. *de Hæret. in* 6. & Extravagant. *Cum ...tthæus* 3. *de Hæretic.* inter communes.

Inquisitores, & Episcopi possunt conjun...m, vel separatim in causa Hæresis contra ...pectos, vel denunciatos procedere; ita ta...n ut si separatim procedant, Sententiam ...demnatoriam ferre non possit Inquisitor, ...i prius processum communicet Episcopo, ... Sede vacante, Capitulo; Nec Episcopus, nisi suum processum communicet Inquisitori, si in sua Diœcesi officium Inquisitionis vigeat, textu claro *in cap. Ut Officium* 11. *de Hæret. & cap. per hoc* 17. *eod. in* 6. In locis, ubi 28
non viget Officium Inquisitionis, Episcopi soli gaudent omni facultate Inquisitoribus alias competente. Sic probat receptus usus, & consuetudo, ut observant Azorius *p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 18. *q.* 2. Pirhing *loc. cit. nu.* 130. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 449. & alii passim. Episcopi enim in suis Diœcesibus sunt Inquisitores nati, ut recte notat Card. de Luca *Relat. Curiæ Romanæ disc.* 14. *n.* 4.

Principes, Potestates, & Judices Sæculares 29
nullo modo possunt se immiscere in processum a Judice Ecclesiastico contra Hæreticos instituendum, vel institutum, sed debent indilate exequi sententiam Judicis Ecclesiastici, textu expresso *in cap. Ut Inquisitionis* 18. *de Hæreticis in* 6. Nec possunt prætendere videre 30
prius processum a Judice Ecclesiastico factum, & si prætendant, debet illis negari; *cit. cap. Ut Inquisitionis*, & Innocent. VIII. Constit. incip. *Dilectus*, ubi præcipit, ut Judices Sæculares sine ulla visione Processus ab Inquisitore facti exequantur sententiam sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrenda. Sen- 31
tentia autem Judicis Ecclesiastici dicitur statim & indilate exequi a Judice Sæculari, si intra sex dies exequitur, textu expresso in cit. Constitut. Innocentii VIII. incip. *Dilectus filius*, ibi: *Præcipiatis, atque mandetis, ut infra sex dies postquam legitime fuerint requisiti sine aliqua dictorum Processuum per vos agitatorum visione, sententias per vos latas contra hujusmodi Hæreticos prompte exequantur appellatione remota*.

Hæresis pure mentalis, cum excommunica- 32
tionem annexam non habeat, potest absolvi a quocumque etiam simplici Confessario; Barbosa *de potest. Episcop. p.* 2. *alleg.* 40. *num.* 13. Bordon. *in Tribunali cap.* 12. *num.* 2. & 3. Del Bene *de Offic. Inquisit. part.* 1. *dub.* 49. *petit.* 3. Bonacina *de Censur. in Bulla Cœnæ disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 2. *num.* 3. & cum aliis a se citatis Card. Petra *tom.* 3. *comment. ad Constit.* 18. *Innocent. IV. num.* 13. Episcopi, & Inqui- 33
sitores absolvere possunt in utroque Foro ab Hæresi deducta in Forum contentiosum; *cap. Ut Officium* 11. *de Hæretic. in* 6. & docent communiter Doctores teste Cardin Petra *loc. cit. num.* 27. ubi dicit sic pluries respondisse Sacram Supremam Inquisitionem; nec obstare Bullam in Cœna Domini, cum ipsa procedat quo ad absolutionem ab Hæresi non deducta

34 ad Forum contentiosum. Non possunt tamen absolvere ab Hæresi in Foro conscientiæ tantum, ut pluries de Inquisitoribus respondit Suprema Inquisitio, teste Card. Albitio *de inconstantia in Fide c.* 25. *num.* 16. Salell. *lib.* 2. *cap.* 8. *regul.* 200. *num.* 35. Cardin. Petra *loc. cit. num.* 28. & de Episcopis pluries respondit Sac. Congreg. Concil. præsertim *Die* 21. *Augusti* 1609. *Die* 7. *Julii* 1617. *Die* 5. *Novembris* 1644.

35 Quamvis enim Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reform. cap.* 6. concesserit Episcopis facultatem absolvendi in Foro conscientiæ ab Hæresi occulta, tali tamen Decreto Tridentino derogatum esse per Bullam Cœnæ pluries respondit Sac. Congr. ejusdem Concilii, & signanter *in Concordien. anno* 1585. *lib.* 4. *decretor. pag.* 17. *censuit*; *Decreto Concilii sess.* 24. *cap.* 6. *derogatum esse in casu Hæresis per Bullam Cœnæ Domini*, *& in Cameracen.* 28. *Februarii* 1602 *lib.* 10. *decretor. pag.* 25. ibi: *Quamvis a Concilio Tridentino Episcopis tributa fuerit facultas ab Hæresi per se ipsos in casibus occultis absolvendi, eam tamen illis adeptam esse Pontificia Constitutione, quæ in die Cœnæ Domini legi consuevit; Ideoque oportere ipsum, si ita e re esse arbitretur, ejusmodi facultatem petere a Sede Apostol., a qua facile illam impetrabit; & in causa Hiberniæ 9. Septemb.* 1690. ibi: VI. *Cum de jure, ubi non adest Inquisitio, Episcopus sit Inquisitor, an possit saltem ut Inquisitor absolvere ab Hæresi, etiamsi specialem ad id non habeat a Sede Apostolica facultatem concedi solitam ad tempus limitatam Episcopis Hiberniæ*. VII. *cum neque Episcopus, neque Vicarius Generalis commode adiri possint pro absolutione ab Hæresi, an liceat Episcopo delegare facultatem Parocho absolvendi ab ea?* Sac. Congr. respondit *Ad VI. Negative. Ad VIII. Negative, & ad mentem, & mens est, ut quatenus facultas absolvendi non sit concessa, concedi possit, & debeat*: & sic etiam pluries declaravit Suprema Inquisitio, ut testantur Pegna *part.* 3. *director. comm.* 141. Card. Albit. *loc. cit. cap.* 25. *num.* 9. Cardin. Petra *loc. cit. num.* 21. & teste Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 40. *num.* 24. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 391. Pegna, Piasec. Fagnan. & alii. Sic pariter declaratum est a S. Pio V. Gregorio XIII. & Clemente VIII. & clarissime ultimo constat ex Decreto Alexandri VII. de anno 1665. 24. Septemb. damnantis hanc propositionem tertiam in ordine: *Sententia asserens Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem Hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati* [...] *in qua de occultis criminibus sermo est*, 1629. 18. *Jul. in Consistorio Sac. Congr.* [...]*nentiss. Card. visa, & tolerata est*. Et aliam 4. in ordine: *Prælati Regulares p*[...] *in Foro conscientiæ absolvere quoscumque S*[...] *res ab Hæresi occulta, & ab Excommunic*[...] *propter eam incursa*.

An autem Prælati Regulares possint a[...] vere suos subditos ab Hæresi occulta? [...] verb. *Absolutio*, ubi late de hoc.

Absolutio in Foro interno non suffrag[...] in Foro externo. Pœnitentes enim sic ab[...] ti possunt adhuc in Foro externo inquiri, [...] puniri; Locatus *verb. Absolvere num.* 1[...] *verb. Hæreticus num.* 24. Repertor. Inquis[...] *verb. Confessio* §. *rerum*; Zanchin. *de Hær.* *cap.* 3 Duard. *in Bulla Cœnæ lib.* 3. §[...] *quæst.* 12. *num.* 12. Barbosa *loc. cit. allegat.* [...] *num.* 29. Card. Petra *loc. cit. num.* 39. & [...] passim.

Hæresis abjuratio præcedens requiritur *tan*[...] quam conditio necessaria in Litteris Apostoli[...] cis dispensationum, quæ super gradibus con[...] sanguinitatis, vel affinitatis, aliisve imped[...] mentis petuntur pro personis diversæ profess[...] nis; Bened. XIV. tom. 2. Constitut. 51. inc[...] *Magnæ Nobis admirationis*. Hæresis abjura[...] promissio non sufficit, ut hujusmodi Litte[...] rum Executor, seu Episcopus dispensandi [...] cultatem ab Apostolica Sede habens, dispe[...] tiones ipsas ad effectum perducat; Idem C[...] stitut. 59. incip. *Ad tuas manus*. Hæreti[...] tione suscepti Baptismi ad amplectenda[...] dem Catholicam cogi possunt; Idem [...] In locis tamen, in quibus toleratur, [...] retici mixti cum Catholicis habitent, [...] dum quid ferat usus, & consuetud[...] *ibidem*.

Hæreticorum conjugia ex perpetu[...] Apostolicæ disciplina, sunt Catholicis in[...] cta; Idem Constitut. 52. incip. *Magnæ* [...] *admirationis*. Si vero aliquando ex gra[...] causis permittuntur, opportunæ adjici[...] cautelæ, quibus & conjugis Catholici F[...] & futuræ prolis Catholica educatio in tuto [...] beatur; Idem *ibid.* Hujusmodi conjugia [...] quibus locis, in quibus hæretici cum C[...] cis mixti vivunt, de facto ineuntur, & [...] testate Ecclesiastica, ne majora mala pr[...] niant, tolerantur; Idem Constitut. 19. [...] *Ad tuas manus*. Verum dispensationes [...] gradibus aut impedimentis, ab Apostolica [...] de pro ipsis non conceduntur, nisi adjecta [...] ditione abjurandæ prius hæresis; Idem [...]

& [...]

citat. Conſtitut. 51. incip. *Mugnæ nobis ad-ationis*.

Hæretici occulti abſolvi poſſunt a Pœniten-ia Apoſtolica; Idem tom. 1. Conſtitut. 95. ip. *Paſtor bonus* §. 9. Hæretici ad Fidem euntes ſumma Caritate ab Eccleſia reci-ntur; Idem Conſtit. 129. incip. *Quamvis pore* §. 11.

A cenſuris propter Hæreſim formalem ex-nam incurſis nullus Confeſſarius quibuſvis pliſſimis facultatibus munitus, vel etiam npore Jubilæi, abſolvere poteſt, niſi ex-ſſam ad id facultatem habuerit; Bene-t. XIV. Conſtitut. incipien. *Inter præteritos* 85. Etiamſi occulta Hæreſis ſit; & Con-arius facultatem habeat abſolvendi a Cen-is in Bulla Cœnæ reſervatis; Idem Be-dictus XIV. Conſtitution. incip. *Convocatis* 23.

HÆRETICA PROPOSITIO; vid. verb. *opoſitiones damnatæ num.* 22.

Hereſi proxima Propoſitio; Sapiens hære-n; Suſpecta de hæreſi; vid. *ibidem num.* 23. 25.

H Æ R E T I C U S.

HÆreticus eſt, qui negat aliquem ex Ar-ticulis ab Eccleſia definitis; *cap. Sicut* 2. *ſt.* 15. *cap. Cum Chriſtus* 7. *de Hæreticis*; Fa-an. *lib.* 3. *Decret. in cap. Ex parte* 8. *de Cle-is non reſident.* & communis aliorum. Ad c autem ut quis ſit Hæreticus formalis, ar-culum ab Eccleſia definitum negare debet m errore intellectus, & pertinacia volun-tis; *arg. cap. Dixit Apoſtolus* 29. *& cap. Qui Eccleſia* 31. *cauſ.* 24. *quæſt.* 3. *& cap. Da-namus* 2. *de Summa Trinitate*. Hæreticus im cenſeri non debet errans in Fide, ſi omanæ Eccleſiæ Fidem ſe tenere confitea-r, & errorem ſuum ſupponat judicio Sedis poſtolicæ, quia in ſuo errore non eſt perti-ax contra Fidem; *cap. Hæc eſt Fides* 14. *cauſ.* 4. *qu.* 1. *cap. Dixit Apoſtolus* 29. *cauſ.* 24. *uæſt.* 3. ubi ex verbis S. Auguſtini ſic dici-ır: *Qui ſententiam ſuam quamvis falſam at-ue perverſam nulla pertinaci animoſitate defen-unt, præſertim quam non audacia ſuæ præſum-ptionis pepererunt, ſed a ſeductis, atque in er-rorem lapſis parentibus acceperunt, quærunt au-tem cauta ſolicitudine veritatem, corrigi para-ti, cum invenerint, nequaquam ſunt inter Hæ-reticos deputandi*; & concordat *cap. Damnamus* 2. *de Summa Trinitate* §. *In nullo*: juncta Gloſſa *ibidem verb. Paratus*, & Extravagant. *Vas electionis, de Hæreticis*, & Gloſſa *ibi verb. Corrigenda*, & ſic Communis Docto-rum.

Hæreticus autem formalis eſt, qui poſitive dubitat de Fide, vel de aliquo illius articulo ſufficienter ſibi propoſito, pertinaciter aſſeren-do, vel judicando non eſſe omnino certum, vel eſſe dubium, an ſit certus, vel verus ta-lis Articulus Fidei; *arg. cap. Dubius* 1. *de Hæ-reticis*, ibi: *Dubius in Fide infidelis eſt*: *cap. Firmiter* 1. *de Summa Trinitate*. juncto Sym-bolo S. Athanaſii, ibi: *Niſi fideliter, firmiter-que crediderit, ſalvus eſſe non poterit*; Sic S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 10. *artic.* 5. *& quæſt.* 11. *art.* 1. Abbas *in cit. cap. Dubius num.* 1. Pi-rhing *lib.* 5. *Decret. tit.* 7. *num.* 4. Reiffen-ſtuel *ibidem num.* 10. & communis aliorum. 4

Dicitur autem notanter, *de articulo ſufficienter ſibi propoſito*, quia ex hujus defectu formales Hæretici non ſunt, qui inter Hæreticos nati, & educati de uno vel pluribus articulis du-bitant; His enim dubitare interim licet, do-nec inſtruantur, & argumenta, ſeu motiva credibilitatis Fidei noſtræ ſufficienter, & re-cte apprehendant. Et ratio eſt, quia talis du-bitatio in iſtis non eſt conjuncta cum perti-nacia, immo eam ordinant ad penetranda me-lius fundamenta Fidei Catholicæ exemplo Be-roenſium, qui audita prædicatiane S. Pauli *ſuſceperunt verbum cum omni aviditate, quoti-die ſcrutantes ſcripturas, ſi hæc ita ſe haberent*, ut legitur in actibus Apoſtolorum *c.* 17. & ſic colligitur ex verbis S. Auguſtini *Epiſt.* 162. *relat. in cap. Dixit Apoſtolus* 29. *cauſ.* 24. *q.* 3. & docet Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *c.* 13. *num.* 5. Valent. *tom.* 3. *d.* 1. *quæſt.* 10. *part.* 4. Sanchez *lib.* 2. *c.* 1. *num.* 8. Reiffenſtuel *lib.* 5. *Decret. tit.* 7. *n.* 11. & alii. 5

Hæreticus eſt qui de Sacramentis aliter ſen-tit ac docet, quam Romana Eccleſia prædi-cat, & obſervat; *argum. cap. Ad abolendam* 9. *de Hæreticis, & cap. Hæreſis* 27. *conſ.* 25. *qu.* 3. Fagnan. *lib.* 1. *Decret. in cap. Cum veniſſet* 1. *de Sacra Unction. num.* 96. Hæreticus alius eſt lapſus, & alius relapſus. Lapſus eſt, qui a profeſſione Fidei in Hæreticam pravitatem incidit, in eaque perſeverat; Relapſus vero eſt, qui poſtquam pœnitens errorem abjuravit, 6 7

iterum in Hæresim relabitur; Farinac. *de Heresi qu.* 194. *&* 195. Brugiot. *Institut. crimin. lib.* 2. *tit.* 2. *n.* 9. Card. Albic. *de Inconstant. in Fid. part.* 1. *cap.* 16. *n.* 1. *& sequent.* Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 1. *tit.* 6. 8 *num.* 12. Relapsus alius dicitur relapsus manifestus, seu vere, & alius præsumptus, seu ficte. Relapsus manifestus, seu vere, est ille, de cujus primo, & secundo lapsu constat ex manifestis probationibus; Decian. *lib.* 5. *cap.* 10. *nu.* 1. Relapsus vero præsumptus, & ficte, est ille, cujus duplex lapsus non est concludenter probatus, sed solum ex vehementi

9 suspicione; Ursaya *loc. cit. nu.* 13. Non solum autem relapsus dicitur, qui in eamdem speciem Hæresis, quam abjuravit, relabitur, *ut in cap. Ad abolendam* 9. *de Heretic.* §. *Illos quoque*, sed etiam ille, qui post abjuratam simpliciter, & generaliter Hæresim, inde in quamcumque aliam Hæresim incidit vel receptat, associat, defendit, vel auxilium fert Hæreticis; *cit. cap. ad abolendam* 9. *de Hæreticis*. §. *Illos quoque*, Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 1. *tit.* 6. *n.* 15. & cum aliis Penia *de Inquisit. part.* 2. *Commen.* 65. Menoch. *de Arb. cap.* 374. *n.* 1. *& seq.*

10 Hæreticus, vel Schismaticus, si non resipiscat, nequit salvari, sed æterno damnabitur, nec ad salutem ei proderunt Baptismus, eleemosyna, aut mori pro Christo, text. expresso *in cap. Firmissime* 3. *de Hæreticis*, ubi ex verbis S. Augustini (sive potius, ut aliqui volunt S. Fulgentii) sic præcise habetur: *Firmissime tene, & nullatenus dubites, omnem Hereticum, vel Schismaticum cum Diabolo, & Angelis ejus æterni ignis incendio præcipitandum, nisi ante finem vitæ, Catholicæ fuerit incorporatus Ecclesiæ*; & post pauca: *Omni homini, qui Ecclesiæ Catholicæ non tenet unitatem, neque Baptismus, neque eleemosyna, quantumlibet copiosa, neque mors pro nomine Christi suscepta proficere poterit ad salutem* (*a*).

11 Catechumenus nondum baptizatus deficiens a Fide, quam recepit, non est propri[e] Hæreticus saltem coram Ecclesia, & in[...] externo, sed Infidelis, quia Fidem sole[...] in Baptismo non est professus, adeoque [...] formaliter, & completive membrum Ec[...] factus est, sed inchoative solum; Sanche[...] 2. *moral. cap.* 7. *nu.* 34. Azor. *part.* 1. [...] *moral. lib.* 8. *cap.* 9. *q.* 3. Pirhing *loc. ci[t.]* & alii. Ficte, & invalide Baptizatus si [...] deserat, habendus est ut Hæreticus, qu[...] de Baptismi fictione, aut invaliditate no[...] stat; licet in genere talis non sit defect[...] ptismi. *Communis*. Qui metu mortis per[...] negat Fidem, V. G. se esse Catholicum [...] aliquid Fidei contrarium affirmat, absque [...] tamen interiore mentis assensu, peccat qu[...] contra præceptum profitendi Fidem, ac [...] est vere, & proprie Hæreticus, cum H[...] essentialiter consistat in interno judicio e[...] neo intellectus contra Fidem. *Azorius par[t.]* *Instit. moral. lib.* 8. *cap.* 9. *q.* 9. *cum comm[u]*ni aliorum.

Tamquam Hæreticus censendus est, non so[...]lum is, qui temere asserit, sed etiam qui ve[r]tit in dubium animam rationalem, seu int[el]lectivam non esse formam corporis humani [...] se, & essentialiter: *Clement. Unic.* §. *Po[...]* *de Summa Trinitate*. Sic etiam tamquam [...] Hæreticus est habendus non solum is, [...] temere negaret, sed etiam qui vertit in [...]tum, animam rationalem, seu intellect[...] esse immortalem. Concil. Lateranense te[...] *sub Leone X. sess.* 8. ibi: *Damnamus, & [...]bamus omnes asserentes animam intellectiva[m] [mor]talem esse, & hoc in dubium vertentes, [...] la non solum vere, & per se, & e[ssentialiter] humani corporis forma existat, verum [...] talis, quod manifeste constat ex Evan[...]*. [Ur]saya *Instit. Crimin. lib.* 1. *tit.* 6. *de* [...] *resis n.* 2. habet hæc præcisa verba: Si [...] die assereret Terram esse mobilem. (*b*) Se[...]ro Orbis Centrum, & immobilem, est [...]reticus; quia contrarium a Sacra Cong[...]

(*a*) *Notæ Rom. Theologi*. Scilicet, dummodo mors pro Christo suscepta non includ[at im]plicitam hæresis detestationem; nam si charitate motus hæreticus pro Christo mortem [...] implicite detestatur hæresim.

(*b*) *Notæ Rom. Theol.* Lucius noster hospitem omnino in re Theologica se se demo[...] dum hæreseos notat opinionem, quæ terram moveri, Solem vero centrum esse mundi, [...] immobilem asserit. Scimus, sub Paulo V. an. 1616. & sub Urbano VIII. anno 163[3 ve]tum fuisse hanc opinionem propugnare: at nefas inde est concludere declaratam fuisse [...]sim, atque ut hæreticam proscriptam, etsi enim qualificatores notarint ut in philosoph[...] sam, *& formaliter hæreticam* hanc propositionem: *Sol est in centro mundi, & immobili[s] locali, quia est expresse contraria Sacræ Scripturæ*; ut legitur in sententia contra Galilæum

Sanctissimæ Inquisitionis definitum fuit die Junii 1633. teste Caferr. *in Syntagm. vetust.* *diem* 22. *Junii* condemnando opinionem æstantissimi Mathematici Galilæi, qui eamn antiquam sententiam Copernici, & Pigoræ totis viribus defendebat. Hæc Ursa. Et quidem merito cum ex Sacra Scripturæ expresse habeatur Solem moveri, & Terra quiescere; De motu enim Solis habetur ue *cap.* 10. *nu.* 12. 13. & 14. *Tunc locutus est Josue .... dixitque coram eis: Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra vallem Ajalon; steteruntque Sol, & Luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis suis... Stetit itaque Sol in medio Cœli, & non festinavit occumbere spatio unius diei. Non fuit antea, nec postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis, & pugnante pro Israel.* Et Ecclesiastes *cap.* 1. *nu.* 5. & 6. *Oritur Sol, & occidit, & ad locum suum revertitur, ibique renascent gyrat per meri-*

nen Apostolica Sedes neque tunc, neque deinceps illam hæreticam declaravit. Id ex ipsa uratione sententiæ annexa satis superque liquet. En verba Galilæi: *Eo quod postquam mihi n præcepto fuerat ab hoc Sancto Officio juridice injunctum, ut omnino desererem falsam opinion, quæ tenet, Solem esse centrum mundi, & immobilem, & terram non esse centrum, ac mo-i, nec possem tenere, defendere, aut docere quovis modo, vel scripto prædictam falsam doctrin, & posquam mihi notificatum fuerat, prædictam doctrinam repugnantem esse sacræ Scripturscripsi, & typis mandavi librum, in quo eamdem doctrinam jam damnatam tracto, & addurationes cum magna efficacia in favorem ipsius non afferendo ullam solutionem; Idcirco judius sum vehementer suspectus de hæresi, videlicet quod tenuerim, & crediderim, Solem esse trum mundi, & immobilem; & terram non esse centrum, ac moveri.* Vide ergo, mi Feri, Galilæum non hæreticum, sed suspectum de hæresi habitum ob hanc opinionem fuisse, e quidem suspicio vehemens ex eo quoque oriebatur, quod monitus a suprema Inquisitione falsitate opinionis pugnante cum sacra Scriptura, illam obstinate tueri etiam deinceps vorit. Injuria ergo dicitur fuisse hanc opinionem ut formalem hæresim damnatam. Dices forse ita fuisse a Theologis notatam. Sed nota illa per Apostolicam Sedem probata non fuit, que ab omnibus Theologis adjecta propositioni fuit; fuere enim, qui eam erroneam in fide stimarunt; Sed neque hæc ita probata fuit censura, quemadmodum Lucius noster affirmat; n in sententia dicitur tantum Galilæum se reddidisse *vehementer suspectum de hæresi*; atque coactus fuit abjurare.

taque a suprema Inquisitione prohibitum fuit, ac etiam nunc prohibetur defendi ut thesim dictam opinionem de motu telluris, quia textus sacræ Scripturæ, qui exprimunt motum So, ac quietem telluris, a Sanctis Patribus in sensu litterali accipiuntur; & non juxta vulgi elligentiam, & captum, ut nonnulli philosophi exponunt. Nefas vero est recedere a sen litterali sacræ Scripturæ etiam de re philosophica disserente, Sanctis Patribus probato, si perspicua, & omnino evidenti demonstratione contraria. Hac de causa vetitum est hanc nionem tueri veluti thesim; nam ut hypothesis propugnari, & doceri licite potest ex Deo Supremæ inquisitionis anni 1712. Immo si eo Philosophi devenerint, ut evidenti demontione ostenderent, quiescere Solem in centro mundi, ac terram moveri, statim permittur omnibus hanc opinionem amplecti; sicuti universim tenemus dari antipodas contra res Patres, qui exponentes secundum litteram nonnullos Scripturæ textus dari antipodas ciati sunt. Hoc in casu diceremus, Scripturam de Solis motu loquentem, id exprimere d oculis apparet, & quod vulgo homines putant; non vero qua ratione motus illi juxta uræ leges fiant.

Responsio Auctoris.

Censurat hic *Rom. Theologus* propositionem a me traditam *loc. cit.* nempe *si aliquis hodie reret, Terram esse mobilem, Solem vero orbis centrum, & immobilem, esset hæreticus.* Et tamen a propositio tamquam contraria Sacræ Scripturæ ann. 1616. sub Paulo V. & ann. 1633. Urbano VIII. proscripta fuit, *ut temeraria, & hæretica* apud Ricciol. *lib.* 9. *Almagesti* Fortunatum a Brixia *in Philosophia sensuum mechanica, tom.* 2. *tract.* 1. *dissert.* 2. *proposit.* & Ursaja, *Instit. criminal. lib.* 1. *tit.* 6. *de crimine hæresis num.* 2. expresse concludit, quod asserens *esset hæreticus*, quia contrarium a Sac. Congreg. SS. Inquisitionis definitum fuit *die* 22.

[illegible] Et Matthæi cap. 5. n. 45. Christus ipse dicit: *Qui Solem suum oriri facit super* [illegible]. Et Apostolus ad Ephes. cap. 4. n. 26. dicit: *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Pro terræ autem quiete habetur Paralipomenon lib. 1. cap. 16. num. 30. *Commoveatur a facie ejus omnis terra; ipse enim fundavit orbem immobilem.* Et Psal. 92. num. 1. *Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.* Et Psal. 103. num. 5. *Qui fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in sæculum sæculi.* Et Proverbior. 8. num. 29. *Quando appendebat fundamenta terræ.* Et Ecclesiastes cap. 1. num. 4. *Terra autem in æternum stat.* Hinc jure merito Copernici, Pythagoræ, Galilæi, suorumque sequacium opinio de motu terræ, & solis quiete tamquam contraria Sacræ Scripturæ anno 1616. sub Paulo V. & anno 1633. sub Urbano VIII. proscripta est, ut temeraria, & Hæretica apud Ricciol. lib. 9. Almagesti, & Fortunatum a Brixia in Philosophia sensuum mechanica tom. 2. [illegible] 1. [illegible] 2. proposit. 3. & alios passim (a).

17 Omnis communicatio politica, seu quæcumque conversatio, commercium, & societas cum Hæreticis, unde imminet periculum subversionis Fidei, vel morum, est Catholicis [illegible]

[illegible]

Hinc citati Doctores, & alii inferunt [illegible] tum esse Catholicis, præsertim in locis [illegible]

22. Junii 1633. teste Cafarr. in Syntagm. verust. ad dictam diem 22. Junii, condem[illegible] opinionem Galilæi, qui eandem antiquam sententiam Copernici, & Pythagoræ totis [illegible] defendebat. Et novissime Eruditissimus D. Antonius Maria de Lugo Congregationis [illegible] nel Dizionario Storico portatile, lingua italica impress. 4. verb. *Galileo Galilei* sic ex[illegible] dit: *quell' opera avendo fatto rumore, Galileo fu citato di nuovo all' Inquisizione* [illegible] *che lo costrinse con un decreto de' 22. Giugno 1633. di abjurare il suo sistema come* [illegible] *come un' eresia, come se l' immutabilità della terra fosse una verità, ed un dogma di* [illegible] *già una pura questione di scuola, ed una vecchia popolare opinione.* Unde videat pruden[illegible] an mea propositio innixa tot præclarissimis Auctoribus, uno ore fatentibus sententiam [illegible] fuisse proscriptam, *ut temerariam, & hæreticam*, fuerit digna tam injusta censura [illegible] esto quod ex formula abjurationis Galilæi a se adducta colligeretur, Galilæum se [illegible] tantum suspectum vehementer de hæresi, ubi tot celeberrimi Auctores a me secuti expr[illegible] dunt, fuisse Galilæi opinionem damnatam ut *hæreticam*, sicuti etiam, ut ipse fatetur, [illegible] Theologis (certe non inferioris subsellii) ut formalis *hæresis* notata, & ab aliis, ut [illegible] *in fide* existimata, quamvis, ut ipse tradit, talis censura a Sede Apostolica non proba[illegible]

(a) Ad præcavendos scrupulos, qui occasione verborum quorumdam significationes [illegible] præferentium excitari in animo possunt, lector sententiam S. Hilarii *l. 2. de Trinit.* [illegible] dicentis: „ De intelligentia Hæresis, non de Scriptura est: & sensus, non sermo fit cr[illegible] „ Et Melch. Cani, qui *lib.* 12. *de loc. Theol. cap.* 8. ait: Non satis est ad sententia[illegible] „ hæresi rite, justeque ferendam, hæresim ipsam suspicione attigisse, sed comprehensione[illegible] „ dam opus est, ut sine errore de erroribus judicem. „ Quod ad num. 16. attinet le[illegible]

;eticis permixti vivunt, Primo, inire, & ere cum eis civiles contractus. Azorius . 1. *lib.* 8. *cap.* 11. Sanchez *loc. cit. cap.* 9. . Pirhing *loc. cit. n.* 24. Reiffenstuel *loc. cit.* 24. Secundo, adire, & visitare templa Hæcorum, & ibi ritu Catholico orare, vel ciones eorum audire, si ex justa causa fiat, G. ut famulus Dominum suum comitetur, ut errores Prædicantis Hæretici annotentur confutandum, dummodo absit scandalum, periculum propriæ perversionis. Sanchez . 2. *moral. cap.* 4. *num.* 26. Layman *lib.* 2. *ct.* 1. *cap.* 11. *num.* 5. Becan. *tract. de Fide* '. 9. *quæst.* 5. *num.* 17. Azor. *loc. cit. cap.* 11. 4. Pirhing *loc. cit. sub num.* 24. Reiffenstuel . *cit. num.* 23. Tertio, admittere filios Hæicorum ad Scholas, vel studia Catholica, n tamen e contra Filios Catholicorum ad holas Hæreticorum ob perversionis pericun. Navarr. *lib.* 1. *consil.* 1. *num.* 26. Reiffenel *loc. cit. n.* 24. Quarto, cum Hæreticis ndum personaliter denunciatis simul orare, rem Divinam, ac conciones cum eis audi-, & funus ad sepulcrum comitari, dummoid fiat solo affectu civilitatis, & amicitiæ ıe communicatione in ritibus, & cæremoniis æreticorum, & Hæretici non sepeliantur in co Sacro. Navarr. *consil.* 12. *n.* 7. *de Hære-tis*. Azor. *loc. cit. cap.* 11. *q.* 2. & 4. Pirhing *:. c. n.* 24. Quinto, servire, seu famulari æreticis. Reiff. *l. c. n.* 24. & communis iorum (*a*).

Matrimonia Catholicorum cum Hæreticis dete, ac ritu Catholico contracta, sunt vali. S. Thomas, & S. Bonaventura *in* 4. *dist.*). *q.* 1. *art.* 1. Abbas *in cap. final. de condi-m appos. n.* 5. & ibi Joann. And. *nu.* 8. Carnalis *n.* 3. Sanchez *lib.* 72. *disp.* 72. *nu.* 2. avarr. *in Manual. cap.* 22. *n.* 49. Reiffenstuel *b.* 4. *Decret. tit. num.* 357. cum communissima iorum, & hodie certa; *arg. cap. Decrevit* 14. *: Hæreticis in* 6. Talia tamen Matrimonia ınt illicita sub peccato mortali, nisi Papa ispenset, aut rationabilibus causis excusentur. *Communissima* ob clara jura hujusmodi Matrimonia expresse, & graviter prohibentia, uti patet ex Concilio Agathens. relat. *in c. Non oportet* 15. *caus.* 28. *q.* 1. ibi: *Non oportet cum hominibus Hæreticis miscere connubia*. Concil. Illiberitan. *cap.* 16. ibi: *Catholicas puellas neque Hæreticis dare placuit*; & *cap. Cave* 15. *caus.* 28. *qu.* 1. ibi: *Cave Christiane.... ne Hæreticam omnem alienam a Fide tua uxorem accersas tibi*. Concordat Concil. Laodicense *cap.* 10. Carthaginense III. *cap.* 12. Chalcedonense *cap.* 14. juncto *cap. Decrevit* 14. *de Hæreticis in* 6. ubi mulieres Hæreticis nubentes in pœnam peccati privantur dote, & sic tenet communis Catholicorum cum Perez *de Matrimonio disp.* 36. *sect.* 2. *n.* 2. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 72. *n.* 5. Sporer *tom.* 4. *cap.* 1. *sect.* 1. *n.* 118. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 4. *c.* 14. *num.* 2. Gobat *tract.* 9. *cas.* 11. *nu.* 216. dicentium peccare mortaliter Catholicum, aut Catholicam, si cum Hæretica, aut Hæretico Matrimonium contrahat, quia in re gravi agit contra justissima Ecclesiæ præcepta. Et novissime declaravit Clemens XI. *die* 16. *Junii* 1710. teste Card. Petra *tom.* 4. *Comment. in Constit.* 12. *Joann. XXII. n.* 13. Vide ibi, ubi multa ad rem.

Notanter autem dicitur, nisi Papa dispenset, 22
aut rationabilibus causis excusentur, quia interveniente Pontificis dispensatione, talia Matrimonia sunt licita, cum Pontifex possit sine dubio supra jus Ecclesiasticum dispensare textu expresso *in cap. Proposuit* 4. *de concession. præbend.* ibi: *Qui secundum plenitudinem potestatis de jure possumus supra jus dispensare*. Si- 23
cuti etiam sunt licita talia Matrimonia, si rationabiles causæ interveniant, quæ potissimum tres esse possunt. Prima utilitas spiritualis, utpote si conjux Hæreticus promittat, vel certe magna spes sit illum Fidem Catholicam amplexaturum; Ita expresse cit. Concil. Illiberitanum, & Laodicense, & communis Doctorum cum Layman *loc. cit. sub n.* 2. Marchant. *tom.* 2. *tract.* 2. *sect.* 4. *q.* 11. *in appendic.* qui huc refert connubia cum Hæreticis Regi-

ıp. 22. lib. 1. De Ingeniorum Moderatione in relig. negotio Lamindi Priranii, sive Ludov. ıntonii Muratorii.

(*a*) *Romani Theologi Nota*. Vide Append. verbo *Fides* adjectam, in qua laxæ *Auctoris* nori opiniones hic expositæ confutantur. Hic vero satis duximus responsionem afferre, quam dedit Anglis ann. 1606. Paulus V. *Accepimus namque*, inquit SS. Pontifex, *compelli vos gravissinis pœnis propositis templa hæreticorum adire, cætus eorum frequentare, concionibus illorum inteesse....nihilominus zelo Pastoralis officii nostri impulsi, & pro paterna sollicitudine, qua pro alute animarum vestrarum assidue laboramus, cogimur monere vos, atque obtestari, ut nullo pacto d hæreticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiatis, vel cum ipsis in ritibus communicetis, e Dei iram incurratis. Non enim licet vobis hæc facere sine detrimento Dei cultus, & salutis vestræ.*

Regibus, & Principibus, si inde speretur conversio Regnorum, protectio Catholicorum, cessatio persecutionum. Secunda moralis quædam necessitas, V. G. dum qui habitat in Regionibus Hæreticorum prædominantium, nec facile reperit personam suæ qualitatis, & conditionis, cui honeste nubere possit. Tertia gravis damni evitatio, V. G. quia alias esset periculum exheredationis, proscriptionis, ruina totius familiæ, Hereditatis totius ad Hæreticos devolvendæ, & hujusmodi. In his, & similibus casibus permittuntur connubia Catholicorum cum Hæreticis, consulto tamen semper cum fieri potest, Pontifice, vel saltem

24 Ordinario. Immo Azorius *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 11. *q.* 5. Sanchez *cit. disp.* 72. *n.* 5. Sa *de Matrimonii impedimentis, n.* 8. Layman *loc. cit. sub n.* 2. Sporer *tom.* 1. *tract.* 2. *cap.* 3. *sect.* 3. *n.* 33. Reiffenstuel *lib.* 4. *decret. tit.* 1. *sub n.* 371. & alii addunt, in Germania, & ceteris locis, ubi Hæretici cum Catholicis permixti habitant, id licere ex consuetudine, dummodo revera absit omne periculum subversionis, & scandali, Matrimonium celebretur ritu Catholico, & educatio totius prolis in Fide, & moribus maneat penes conjugem Catholicum saltem usque ad annos pubertatis, & emancipationis. Observa tamen novissimam declarationem allatam supra *n.* 21. *in fine*. Adisis etiam Benedict. XIV. de Synodo Diœcesi *c.* 3. *lib.* 9. ejusque Constitutionem *Magnæ nobis*, quæ legitur Tomo 2. Bullarii *num.* 51.

25 Unde iniquissimum, & graviter peccaminosum est tam contra Jus Ecclesiasticum, quam Divinum, illud pactum, quod in aliquibus locis dicitur adjici Matrimonio Catholici cum Hæretica, nempe ut masculi educentur in Fide Catholica Patris, & feminæ in secta Hæretica Matris; vel e contra; Navarr. *lib.* 1. *consil.* 1. *pu.* 25. *num.* 63. Dicastill. *disp.* 7. *n.* 705. Perez *de Matrimon. disp.* 36. *sect.* 2. *n.* 6. Bosco *de impediment. Matrim. disp.* 2. *sect.* 11. *concl.* 3. *num.* 118. Sporer *tom.* 4. *cap.* 1. *sect.* 1. *num.* 118. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 371. Layman *loc. cit. num.* 3. ubi dicit id apud omnes in confesso esse. Et quidem quod sit contra Jus Ecclesiasticum, patet *ex cap. final. de convers. infidelium*. Et concordant Jura allegata *supra num.* 21. Quod autem sit contra Jus Divinum inde constat, quia juxta communem Theologorum ad utrumque parentem de Jure Divino pertinet cura educandi omnes liberos

26 in vera Fide, ac Religione. Nec valet dicere, pluribus in locis adesse immemorabilem consuetudinem de existentia, & tolerantia hujusmodi pacti; Non valet, inquam, qu[illegible] tale pactum sit contra Jus naturale, & [illegible] num, nulla valet consuetudine etiam [illegible] morabili roborari, & licitum reddi te[illegible] presso *in cap. Cum tanto* 11. *de consue[illegible]* ibi: *Nemo sanæ mentis intelligit natural[illegible] cujus transgressio periculum salutis induci[illegible] cumque consuetudine (quæ dicenda est in hac parte corruptela) posse aliquaten[illegible] gari*.

Disputare publice, vel privatim cum [illegible] reticis de Fide, est prohibitum omnibu[illegible] cis sub pœna Excommunicationis ferenda[illegible] tentiæ, textu expresso *in cap. Quicumque [illegible] reticos* §. *Inhibemus* 2. *de Hæreticis in* 6. *Inhibemus quoque, ne cuiquam Laicæ Pe[illegible] liceat publice, vel privatim de Fide Cat[illegible] disputare, qui vero contrafecerit, excommun[illegible] tionis laqueo innodetur*. Notant tamen, [illegible] Sanchez *lib.* 3. *moral. cap.* 6. *num.* 7. P[illegible] *tract.* 4. *disp.* 2. *punct.* 4. Herincx *disp.* 9. [illegible] *Fide q.* 3. *num.* 34. Reiffenstuel *lib.* 5. *Decr[illegible] tit.* 7. *num.* 28. Pirhing *ibid. sub num.* 28. [illegible] alii Legem, seu prohibitionem hanc, vel [illegible] su nunquam fuisse receptam, vel contra[illegible] consuetudine iterum abrogatam in locis, [illegible] quibus Catholici habitant permixti cum H[illegible] ticis, quia passim ibidem Laici Catholici [illegible] putant cum Hæreticis in privatis colloqui[illegible] & id sæpe necessarium est pro avertendo [illegible] sillorum scandalo, præsertim, ubi ob per[illegible] tionem Hæreticorum non tolerantur Cleric[illegible] Disputare cum Hæreticis non est prohibit[illegible] Clericis, maxime si sint sufficienter docti, [illegible] debitas circumstantias prudenter observ[illegible] spectu audientium loci, & temporis, [illegible] observat Gonzalez *in cap. Cum ex injun[illegible]* 12. *de Hæreticis*, Reiffenst. *loc. cit. n.* 29 [illegible] Vid. verb. *Fides a n.* 36.

Stando in rigore Juris communis tum Ca[illegible] nici, tum Civilis, nec recipi, nec tole[illegible] possunt Hæretici, & ritus eorum in ter[illegible] riis Catholicis, sed eos ubique repellere, [illegible] pellere, & exterminare tenentur Principes [illegible] tholici. Et quidem in Jure Canonico sic [illegible] tuitur expresse; *cap. Excommunicamus, de* [illegible] *reticis*, & concordat *cap. Ad abolendam* 9. *Statuimus tit. eod.* & *cap. Ut Officium* 11. *Statuimus eod. in* 6. & sæpe alibi. In Jure [illegible] vili sic statuitur *leg. Omnes* 2. *Cod. de He[illegible] ticis*, *l. Manichæus* 5. *Cod. eod. Authent. [illegible] vero*, *Cod. eod. Auth. Gazaros*, *Cod. eod.* [illegible] sæpe alibi. Ad evitandum tamen majus Re[illegible] gionis, vel Ecclesiæ Catholicæ malum recip[illegible] & tolerari possunt Hæretici in locis Catho[illegible] cis;

; Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 17. *num.* 4. n variis aliis; Reiffenstuel *loc. cit. n.* 146. alii passim, & docet usus & praxis communis.

Hæretici sunt revelandi, seu denunciandi quisitoribus sub pœna Excommunicationis; nocent. IV. Constitut. 18. incip. *Noverit*. mo Hæretici evidenter cogniti tales sunt nunciandi, quamvis probari non possint; exander enim VII. die 7. Septembris 1665. er alias merito damnavit sequentem propoonem in ordine quintam: *Quamvis evidentibi constet Petrum esse Hereticum, non tenedenunciare, si probare non possis*. Libros Hæicorum scienter legentes, aut retinentes, primentes, seu quomodolibet defendentes, currunt Excommunicationem Bullæ Cœnæ; *mmunis ac certa*, textu expresso in ipsa Bul- §. 1. ibi: *Excommunicamus, & anathemaamus &c. omnes, & singulos hæreticos &c. eorumdem libros hæresim continentes, vel de ligione tractantes sine auctoritate nostra, aut dis Apostolicæ scienter legentes, aut retinentes, primentes, seu quomodolibet defendentes ex avis causa, publice, vel occulte, quovis inio vel colore &c.* Sed de istis late sub verb. *bri*.

Hæretici omnes formales externi ipso facto currunt Excommunicationem Papæ reservan; *Communis & certa* ob clara Jura *cap. ut* 8. *cap. Ad abolendam* 9. *cap. Excommuamus* 13. *de Hereticis, & Bullæ Cœnæ* §. 1. mo non solum hæretici, sed etiam credens eis, receptores item, defensores, & fautres eorumdem; *Communis, & certa* ob exessa Jura *cit. cap. Excommunicamus* 13. *de ereticis & Bull. Cœnæ* §. 1. Credentes aum in proposito dicuntur, qui eorum errorius aliquo modo assentiuntur, saltem implite & in confuso, v. g. dicendo, & tenendo ra esse, quæ Lutherus, Calvinus, vel alius terminatus Hæreticus contra Ecclesiam Caolicam docuit, vel dixit, etsi in particulari rum errores ignorent; Communis cum Barsa *in cit. cap. Excommunicamus* 13. *de Heicis num.* 20. Pirhing *loc. cit. n.* 106. Reifstuel *loc. cit. n.* 248. Sporer *loc. cit. n.* 27. eceptores dicuntur, qui Hæreticos ob caum Hæresis fugientes domo, vel alio loco cipiunt, & abscondunt, ne a Judicibus leitime inquisiti capiantur; *Communis*. Defenres dicuntur, qui quovis modo, vi, aut do, verbis, aut calamo Hæreticorum errores, el Personas defendunt, & impediunt ne cum s justitia fiat; *Communis*. Fautores dicuntur qui aliquem illis favorem præstant, quo eorum hæresis, aut immunis permaneat, aut illam liberius diffundere possint, & exercitia suæ hæreticæ, conventicula, aut alia quæque ad hæresim fovendam, & promovendam spectantia exercere valeant; *Communis*. Excom- 41 municationem ipso facto etiam incurrunt, qui Hæreticos, aut eis credentes, aut eorum receptores, defensores, aut fautores in loco Sacro sepeliunt; *cap. Quicumque* 2. *de Hereticis*.

Omnes Hæretici publici, & notorii ipso 42 facto sunt Irregulares, & remanent tales etiam post conversionem, & absolutionem; Communis, ac certa; *arg. cap. Nos consuetudinem* 8. *dist.* 12. *cap. Si qui Presbyteri* 1. *cap. Convenientibus* 4. §. *Ex hac auctoritate, & cap. Saluberrima* 21. *caus.* 1. *quæst.* 7. *juncto cap.* 2. §. *Heretici, & cap. Statuimus* 15. *de Hereticis in* 6. Etiam hæretici occulti proba- 43 bilius sunt Irregulares; Sicut enim ob hæresim occultam contrahitur Excommunicatio, ita & Irregularitas; Jura enim universaliter loquuntur; Tum quia Clemens VIII. concessit Inquisitoribus facultatem dispensandi in irregularitate ob hæresim occultam, quod est manifestum signum eam etiam incurri propter hæresim occultam, aliter esset superflua talis concessa facultas dispensandi in ipsa; Sic Farinac. *de heresi quæst.* 192. *num.* 68. Donatus *prax. rerum Regul. tom.* 2. *tract.* 5. *q.* 21. *n.* 5. Silvest. *verb. Crimen qu.* 2. *num.* 3. Azorius *p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 11. *qu.* 3. *& cap.* 21. *qu.* 8. Sanchez *lib.* 2. *Moral. c.* 25. *num.* 2. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 255. cum communiori, & veriori aliorum. Irregularitas incurritur etiam 44 a Credentibus, Receptoribus, Defensoribus, & Fautoribus Hæreticorum; *cap. Quicumque* 2. §. *Heretici, & cap. Statutum* 15. *de Hereticis in* 6.

Hæretici omnes, Credentes, Receptores, 45 Defensores, & Fautores eorum, sunt inhabiles ad Beneficia, & Officia Ecclesiastica; *textu expresso in cit. cap. Quicumque* 2. §. *Heretici, & cit. cap. Statutum* 15. *de Hereticis in* 6. Hinc tenentur Beneficia in hæresi recepta una 46 cum fructibus dimittere, & restituere; *arg. cit. cap. Quicumque, & cit. cap. Statutum*, ubi expresse subjungitur: *Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum, & inane*, quod autem est irritum & inane nullo modo subsistit; & sic talis collatio Beneficii est ipso Jure nulla, & fructus injuste sunt recepti, adeoque &c. Farin. *de heresi qu.* 189. *num.* 71. Garcias *de benefic. p.* 11. *cap.* 10. *num.* 72. *&* 80. Sanchez

lib. 2.

lib. 2. *Moral. cap.* 27. *num.* 4. Pirhing *loc. cit. num.* 49. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 257. & alii
47 passim. Talis inhabilitas ad Beneficia, & Officia Ecclesiastica durat in ipsis etiamsi convertantur, & hæresim abjurent, præsertim si fuerint publici, seu notorie hæretici; Geminian. *in cap. Super eo* 4. *de hæreticis in* 6. Hostiens. *in Summa de Hæreticis* §. *Quomodo, & qualiter n.* 12. Palao *de hæresi tract.* 4. *disp.* 5. *punct.* 5. *num.* 2. dicens id esse certum; Reiffenstuel *loc. cit. num.* 258. & alii relati a Fa-
48 rinac. *de hæresi qu.* 193. *num.* 68. Et hæc inhabilitas probabilius durat etiam in hæreticis occultis post eorum conversionem, & abjurationem; Jura enim citata indistincte loquuntur, ubi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa* 22. *de privil. & l. de pretio, ff. de Publiciana in rem action.* Reiffenst. *loc. cit. num.* 259. & alii apud Farin. *de hæresi qu.* 189. *num.* 82. *& seq. & q.* 193. *a num.* 66. & Donat. *Prax. rer. Regul. tom.* 2. *tract.* 5. *q.* 21. *n.* 5. ubi ex *cap. Nos consuetudinem* 8. *dist.* 21. *& cap. Convenientibus* §. *Ex hac auctoritate* 4. *caus.* 1. *q.* 7. expresse dicit, quod qui lapsus est formaliter in hæresim, sive occulte, sive manifeste, etiam post absolutionem remanet Irregularis, non solum quo ad recipiendas dignitates, sed etiam quo ad recipiendos Ordines, & etiam ad exercendos eos, quos habet; Ricciol. *de Jure Person. lib.* 5. *cap.* 18. *tom.* 1. Bonacin. *de Censur. disp.* 7. *q.* 5. *part.* 7. *num.* 6. *& seq.* & multis citatis Peyrin. *tom.* 2. *de Prælat. q.* 2. *cap.* 5. §. 6. *n.* 73.

49 Hæretici, eisque Credentes, Receptores, Defensores, & Fautores eorum, sunt insuper privati Beneficiis, & Officiis prius rite obtentis; Communis, *arg. cap. Ad abolendam* 9. *de Hæreticis, & cap. Ut commissi* 12. *eod. in* 6.
50 Et hoc ipso Jure ante sententiam Judicis; Garcias *de Benefic. p.* 11. *c.* 10. *num.* 66. Gonzal. *de Regul. Cancell. Gloss.* 15. *num.* 65. Farin. *de hæresi q.* 183. *num.* 77. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 26. *num.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 262. Flaminius *lib.* 3. *q.* 1. *num.* 31. Castro Palao *loc. cit.* Covarruv. *variar. resolut. c.* 8. *n.* 4. & communior, & probabilior cum Fagn. *in cit. cap. Ad abolendam a num.* 29. *usque ad* 44. *arg. cit. cap. Ad abolendam* 9. *de Hæreticis*, & facit praxis, & Stylus Curiæ Romanæ hæreticos a die commissi criminis hæresis censentis privatos Beneficiis, ita ut a die lapsus in hæresim nulli amplius resignari possint, sed a quovis impetrari valeant; Fagn. *loc. cit. n.* 41.
51 Sic de tali stylo & praxi testantur Sanchez, & Farin. *locis citatis*. Ante tamen sententiam declaratoriam criminis commissi Benef... retinere, & fructus post privationem ... re fructum perceptos restituere non te... *arg. cap. Cum secundum leges* 19. *de h... in* 6. Farin. *loc. cit. qu.* 189. *num.* 8. ... *loc. cit. num.* 7. Castro Palao *loc. cit.* ... Reiffenstuel *loc. cit. n.* 265. Amo... *p.* 1... *cap.* 8. *q.* 3. Fagn. *loc. cit. n.* 42. citan... Hinc infertur quod privatio Beneficior... rite obtentorum locum non habeat, ... hæresis manet occulta, cum supra ... cata nequeat sententia declaratoria ... ut de se patet; Reiffenstuel *loc. cit.* ... & alii passim.

Tam filii, quam nepotes patris Hæ... soli autem filii non item nepotes matris ... reticæ ipso jure sunt inhabiles ad Offic... Beneficia Ecclesiastica, & Singulares, ... expresso *in cap. Quicumque* 2. §. *Hæretici*, ... *c. Statutum* 15. *de Hæreticis in* 6. & sic c... munis Doctorum. Redduntur tamen habile... si eorum parentes convertantur, & ad Eccl... siam Catholicam redeant, sive ante, ... post ipsorum conversionem, textu expre... *cit. cap. Statutum* 15. §. *Hac sane, de He... cis in* 6. Rursus Communis. Qui ad pre... vel recommendationem Hæreticorum ob... Beneficia, ipso actu privantur sic acqui... & inhabiles fiunt ad alia, textu expre... *cap. Quicumque* 2. §. *Ad hæc, de Hære...* 6. *Communis*. Hæretici, eorumque Re... res, Defensores, & Fautores, ipso Jur... vati existunt Ecclesiastica Sepultura; *arg... Sicut* 8. *de Hæreticis, & cap. Quicum... eod. in* 6. *Communis*. Hæretici propter ... hæresis confugientes ad Ecclesiam, ... dent immunitate; Gregor. XIV. C... cip. *Cum alias*, ubi inter Personas ... dentes immunitate Ecclesiastica expri... piuntur *hæresis rei*. Notanter autem ... *propter crimen hæresis confugientes*, qui... retici tolerati confugiunt ad Ecclesi... pter aliud crimen, v. g. furtum, homi... &c. immunitate gaudent ut ceteri, ... lum pro hæresis crimine, & non pro a... lictis non exceptuatis immunitate priv... Nicolius *Lucubr. utriusque Juris part.* 1. ... *tit.* 8. *limita secundo*, Silvester *verb. Im...* 3. *quæst.* 3. Zoesius *de Immun. Eccles.* ... & alii passim. Et sic docet praxis, & ... communis.

Hæretici omnes sunt infames; *cap. I...* 17. *caus.* 6. *q.* 1. *cap. Excommunicamus* ... *Credentes, de Hæret. & Authen. Gazaros*, ...

Hæretic. ibi: *Omnes Hereticos utriusque se- r quocumque nomine censeantur perpetua da- ;amus infamia*. Post tamen sententiam de- ,ratoriam criminis commissi, ut docent San- ez *lib.* 2. *moral. cap.* 26. *num.* 1. Pirhing *l.* . *num.* 52. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 239. & i communiter, nisi sint Hæretici publici, notorie tales; Sanchez *loc. cit. n.* 2. Reif- stuel *loc. cit. n.* 304. Azorius *p.* 1. *lib.* 8. ?. 13. *q.* 8. & alii. Receptores, Defensores, Fautores Hæreticorum redduntur etiam ipsi fames, si postquam fuerunt excommunicati tra annum satisfacere contempserint, textu :presso *in cit. cap. Excommunicamus* 13. §. *Credentes, de hæreticis;* Hæretici, eorumque eceptores, Defensores, & Fautores sunt et- ım inhabiles ad omnia Officia publica, ho- ores, & omnes actus Civiles; *cit. cap. Ex- communicamus* 13. §. *Credentes, de hæreticis*, concordat *cap. Quicumque hæreticos* 2. §. *He- ticis in* 6. *l. Manichæos* 4. *l. Quæ Samaritis* 3. *& Authent. Credentes, Cod. de hæreticis*, : sic communis Doctorum.

Hæretici a die commissi criminis ipso facto nittunt patriam potestatem in filios, & isti ficiuntur sui Juris, textu expresso *in cit. cap. Quicumque hæreticos* 2. §. *final. de hæreticis in* . Et ibi Glossa communiter recepta, verb. *'esierint*. Sic mulieres Hæreticæ amittunt do- m, & omnia alia privilegia, textu expresso §. *Item privilegium, Cod. de hæreticis*. ;æretici amittunt facultatem faciendi Testa- entum, & succedendi in hereditatem, tam › intestato, quam ex Testamento; *l. Mani- :æos* 4. §. 2. *&* 5. *Cod. de Hereticis;* Concor- t Authen. *Credentes, & l. Ariani, & l. fi- al. Cod. eodem*; & expresse *cap. Excommuni- :mus* 13. §. *Credentes, de hæreticis*.

Hæretici a die commissi criminis ipso Jure currunt confiscationem omnium suorum bo- ›rum; itaut nec filiis eorum Catholicis suc- :ssio aliqua vel hereditas relinquatur; *cap. Vergentis* 10. *de hæreticis, cap. Cum secundum* 9. *de Hereticis in* 6. Et *Authent. Gazaros*, *od. de hæreticis*. Ante autem sententiam de- aratoriam commissi criminis hæresis, Hære- ,ci possessionem non amittunt, & bona sua *'isco* tradere non tenentur; *arg. cit. cap. Cum ecundum* 19. *de Hereticis ad finem*. Et com- nunis Doctorum. Nisi tamen Hæretici sint ›ublici, & notorie tales, quia tunc cum cri- nen jam notorium celari non possit, declara- :io illius non erit expectanda; *arg. cap. Evi- dentia, de accusat.* Hæretici amittunt jurisdi- ctionem, & dominium in vassallos, & servos; ipsi enim vassalli, & servi, aliique liberantur a privata obligatione debita Hæreticis, & fi- de eisdem servanda, textu expresso *in cap. Ab- solutos* 16. *de hæreticis*.

Hæretici debent damnari ad carceres perpe- 69 tuos, vel temporales juxta criminis, & Per- sonarum circumstantias, & qualitates; *cap. Ut commissi* 12. *vers. Et illorum, de Hæreticis in* 6. Hæretici impœnitentes ultimo supplicio affici, 70 & comburi debent; Sic communis Doctorum; *arg. l. Ariani* 5. *l. Quicumque* 8. *Cod. de Hæ- reticis, cap. Excommunicamus* 13. *de hæreticis*, & Constitutione Caroli V. an. 1540. edita, vi cujus Hæretici impœnitentes comburi, resipi- scentes vero gladio feriri jubentur. Sic etiam 71 *ultimo supplicio* afficiendi sunt Hæretici elapsi, etiamsi pœniteant, & hæresim denuo abjurent, & plene se convertant; *arg. cap. Ad abolendam* 9. *de hæreticis*, & concordat *cap. Super eo* 4. *& cap. Accusatus* 8. *eod. in* 6. Et sic commu- nis Doctorum, teste Palao *de Fide tract.* 4. *disp.* 6. *punct.* 2. *n.* 7.

Filii, & Filiæ parentum Hæreticorum, 72 quamvis sint Catholici, privantur quavis he- reditate paterna, tam ex Testamento, quam ab intestato, eis alias competente; *cap. Ver- gentis* 10. *de hæreticis, cap. Cum secundum* 19. *eod. in* 6. *& Authent. Gazaros, Cod. de Hæ- reticis*. Non sunt tamen incapaces hereditatis 73 ascendentium, collateralium, & exterorum; quia Jura statuentia privationem successionis ex Testamento, & ab Intestato loquuntur de sola successione paterna, non autem Avi, Col- lateralium, & exterorum bonis, & consequen- ter ad hæc extendenda non sunt; *arg. cap. O- dia* 15. *& cap. In pœnis* 49. *de Regul. Juris in* 6. Communis cum Farinacio *de hæresi qu.* 291. *num.* 26. Pirhing *loc. cit. num.* 99. Moli- na *de Jure & Just. disp.* 6. *num.* 19. Filii, 74 & Filiæ Hæreticorum sunt etiam infames; *arg. l. Quisquis* 5. *Cod. ad l. Jul. Majest. & cap. Qui- cumque* 2. *de hæreticis in* 6. Et expresse ha- betur in pluribus Constitutionibus Pontificiis, ut Innocent. IV. incip. *Ad extirpanda, edita* 1259. Clementis IV. incip. pariter *Ad extir- panda, edita* 1265. Honorii IV. incip. *Exhi- bita, edita* 1286. quibus specialiter declaratur, filios Hæreticorum esse infames, ut videre est apud Farinac. *de hæresi quæst.* 191. *num.* 26. & Pegna *in Direct. Inquisit. part.* 1. *comm.* 4. *vers. Hæc autem infamia;* Claudius tamen La Croix 75 *lib.* 6. *part.* 12. *nu.* 2218. ex Sa, Henriq. San- chez, Layman, Sayr, Gibal. Gobat, dicit, quod nati in Germania ex hæreticis parenti- bus non sunt infames, unde conversi possunt sine

sine dispensatione promoveri ad sacros Ordines.

76 Filii Hæreticorum sunt immunes a nonnullis temporalibus & corporalibus pœnis, cap. Vergentis 10. de Hæreticis, & l. Quisquis 5. Cod.
77 ad l. Jul. Majest. Communis. Immo Filii hæreticorum sunt immunes etiam a pœna privationis Beneficiorum, & Officiorum obtentorum ante parentum condemnationem; Quamvis enim Jo. Andr. Crypt., & alii, quos refert Ricciullus de Jur. Personar. lib. 5. cap. 29. num. 4. teneant, & affirment, ipsos talem pœnam incurrere; melius tamen negat Abbas in cap. Vergentis 10. de Hæreticis num. 4. & alii. Unde cum tempore san. Mem. Clement. VIII. quæstio hæc ad Sedem Apostolicam delata fuisset, idem atque Summus, ac Doctus Pontifex auditis sententiis Cardinalium approbavit hanc partem negativam, ut testatur Ricciullus loc. cit. & recognosci potest ex decis. 87. & 90. impressis post 2. 2. vol. Consil. Farinac. Sic Ursaya Instit. Crimin. lib. 1. tit. 6. num. 72. & tenent Sanch. lib. 2. moral. cap. 28. num. 28. Menoch. consil. 805. n. 33. Felin. in cit. cap. Vergentis num. 3. Clarus §. hæresis num. 14. Frising loc. cit. num. ... & plures ... Gonzalez, Reiffenst. loc. cit. num. ... plures alios ibi ab ipso citatos.

Hæretici, qui ad Catholicam Ecclesiam redeunt, possunt libere, & licite retinere quam sua propria omnia bona Ecclesiastica a suis majoribus, seu a seipsis ... Sic novissime amplissime concessit Cle... Constit. incip. Sedes Apostolica, editam ... hæreticis in ditione Saxonica existentibus. ... jam concesserat Benedictus XIII. Constit. incip. Æterni Pastoris, edita 12. Augusti ... pro Ruthenis redeuntibus ad Ecclesiam ... licam (a).

* Hæretici occulti absolvi possunt ... conscientiæ a majori Pœnitentiario, ... ejus mandato; Occulti vero sunt, ... si hæresim suam extrinsecis actibus mani... runt, nemo tamen illos vidit; ita Bene... XIV. Constit. 95. tom. 1. incip. Pastor bo... §. 9.

Potest etiam major Pœnitentiarius in fo... conscientiæ absolvere publicos hæreticos, ... apostatas a fide, quando noscere non ... complices denunciare; illis nempe ... fere...

(a) *Romani Theologi Nota.* Constitutio Benedicti XIII. de qua loquitur Auctor noster ... solis Ruthenis ad Catholicam Ecclesiam redeuntibus verba facit; & Clementis XII. de S... hæreticis in Saxonia degentibus: ait enim Summus Pontifex: *Omnia, & singula bona E... siastica cujuscumque qualitatis, & valoris in Ducatu Saxoniæ, aliisque ditionibus* Augusto R... *uti Saxoniæ Duci subjectis, consistentia, præteritorum temporum confusione occupata moderni... rum possessoribus, seu detentoribus, cujusvis status, ordinis, dignitatis, conditionis, & p... nentiæ fuerint, qui ad Catholicæ Ecclesiæ unitatem jam redierunt, vel in posterum redierint... rumque successoribus quibuscumque Catholicis, & in sinceritate Orthodoxæ Fidei perseveran... una cum fructibus perceptis, harum serie de speciali dono gratiæ remittimus, condonamus, ... mus, & relaxamus &c.* Ex quo perspicuum fit, iis tantum Ecclesiæ bona jam antea acq... concessa fuisse; alios vero eadem relaxatione atque cessione indigere.

Responsio Auctoris.

Dicit hic *Rom. Theologus* quod Constitutio Benedicti XIII. incipien. *Æterni Pastor...* quitur de solis Ruthenis, & Constitutio Clementis XII. incip. *Sedes Apostolica*, de su... reticis in Saxonia degentibus; & revera sic loquuntur dictæ Constitutiones, ut jam ... didi. Sed ad alliciendos hæreticos ut ejurent hæresim, & ad Catholicam Ecclesiam red... neve ab hoc absterreantur, propter debitum restituendi bona Ecclesiastica a suis majori... seu ab ipsis usurpata; sicuti præfatis Ruthenis & Saxonibus est specifice & nominatim c... sum, ut talia bona tuta conscientia redeundo ad Catholicam Ecclesiam retinere possint: ... generice insinuare juvat aliis hæreticis, ad magis eorum conversionem planandam & augen... quia ubi eadem est ratio, eadem est legis dispositio; *L. Ideo 27. ff. de legibus*; *L. Illu... ff. ad legem Aquiliam*, & *cap. Inter corporalia 2. de translat. Episcop.* Quum ratio legi... anima legis, textu expresso in *L. Quum ratio 7. ff. de bonis damnat.* & quatenus opus... etiam pro aliis similis specifica concessio facile posset semper haberi. Et utinam tali i... gentia allici possent ad ejurandam propriam hæresim, & ad Catholicæ Ecclesiæ castra re... da, qui est finis a Summis Pontificibus intentus.

degentibus in locis palam infectis ; non si vivant ubi Inquisitionis officium vi- Ibid.

inceps , vel qui Vicario nomine Statui unt , Dominia , & Respublicæ , illarum administratores , vel qui administrationem re solent , Episcopi , & Superiores Prælain casibus publicis contentis in Bulla Cœ- Domini ab illo , nempe majori Pœnitenо , absolvi nequaquam possunt ; ibidem 1.

cuti nec ab eo absolvi possunt ab incursa ıra omnes quicumque etiam S. R. E. Carles , qui vivente Romano Pontifice , de eligendo , vel excludendo tractaverint , susa inierint , ambitusque , aut pactiones feit ; ibid. §. 12.

ec potest absolvere eos , qui per astrolo judiciariam per se , vel per alios de sta- Reipublicæ Christianæ , sive de vita & mor- Rom. Pontificis tunc existentis inquisive- ; ibid. §. 13.

Denique nec potest absolvere in casibus pu- is violatæ immunitatis , seu libertatis Ec- iasticæ , etiam non deductis in judicium ; 14.

Tenetur Episcopus etiam in locis ubi Offin S. Inquisitionis viget , sedulo curare , ut litam sibi Diœcesim ab Hæreticis purget ; si quem repererit , pœnis canonicis punire et ; cavere tamen debet , ne Fidei Inquisi- s a suo munere obeundo impediat . De- tum vero hæreticum ad suum tribunal non ius Episcopus , quam Inquisitor reconci- e possunt Ecclesiæ , & pro utroque foro olvere . Quin & possunt hæreticum , post- ım errores suos ejuraverit , ad simplicem nfessarium pro absolutione remittere , quæ c data a Confessario in foro Sacramentali olutio pro foro pariter externo valet . In ıct. De Synodo Diœc. lib. 7. cap. 32. §. 3.

Ab hæresi mere interna & mentali , nullo eriori signo manifestata , simplex Confessa- s absolvere potest , cum hæresis sit Summo ntifici reservata per censuram adnexam , e certe in eo casu nulla est . Potest etiam plex Confessarius eum absolvere , qui ver- aliquo vel facto Fidei articulum negaverit , eriori tamen assensu fidem retinuerit , ne- e enim in ea rerum circumstantia censura igaretur . Quamquam in foro externo tan- am hæreticus puniretur , & nequidquam ob- ıderet se in corde fidem retinuisse ; ibidem 4.

Si vero agatur de hæresi externa occulta nondum deducta ad forum Episcopi , olim quidem facultas facta fuit Episcopis a Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 6. ut per se , non vero per Vicarios suos , illam absolverent in foro conscientiæ . Sed cum in Bulla singulis annis publicata reservetur Romano Pontifici absolutio inter cætera etiam ab hæresis crimine , & in ea Bulla derogetur omnibus contrariis decretis cujusvis Concilii , hinc quæstio agitatur apud Theologos , num hodie pariter Episcopo maneat facultas absolvendi hæreticos in foro conscientiæ . Neganda tamen est illis hæc facultas , nam illis verbis *non obstantibus cujusvis Concilii Decretis*, omnis Concilii Tridentini facultas Episcopis adimitur . Quam in rem multa Congregationis S. Officii , & Congregationis Concilii afferuntur Decreta , adjiciuntur S. Pii V. Gregorii XIII. Clementis VIII. vivæ vocis oracula , ne quid dixerim de propositione inter damnatas ab Alexandro VII. *Sententia asserens , Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis , & aliorum criminum , quando publica sunt , & id non derogare facultati Tridentini , in qua de occultis criminibus sermo est , anno* 1629. 18. *Julii in Consistorio Sac. Congregationis Eminentissimorum Cardinalium visa & tolerata est* . Ingenue quidem fatendum , hanc propositionem ideo confixam fuisse ex falsa assertione de approbatione Sac. Congregationis , quæ nulla fuit . Vix tamen creditur Pontificem adeo se præbuisse sollicitum de amovenda hac Sacræ Congregationis approbatione ab ea propositione , nisi & eamdem ipsam propositionem improbabilem judicasset . *De Synod. Diœc. cit. lib.* 7. *cap.* 32. Sed nec credi potest , facultatem hæresis hujusce absolvendæ Gallicanis Episcopis datam 88 esse , quamquam eam sibi multi arrogant , ut multis argumentis *cap.* 33. evincitur . Quod vero negatur Episcopis , negandum est etiam Inquisitoribus Hispaniæ & Lusitaniæ , quibus si aliqua olim fuit in hanc rem auctoritas , modo ex Bulla Cœnæ sublata est . *Ibid.* §. 14.

Additiones ex aliena manu .

Lapsus in Hæresim , privatur ipso facto om- 89 nibus bonis , & juribus ex text. *in Cap. Vergentis de Hæretic. Cap. Quum secundum Leges eod. titul. in* 6. At intellige , si accedat senten- 90 tia Judicis declaratoria incursæ hæresis , & pœnæ condignæ , ut advertit Auctor *num.* 66. & dixit Rot. *in Romana Pecuniaria seu Livellorum* 2. *Decemb.* 1746. §. 5. *cor. Illustriss. Caprar.*

prar. Alm. Urb. Gubernator. & 5. Febr. 1748. §. *cor. bon. mem. Cortiad.*

91 Dubitatur vero, an hoc ipsum procedat respectu Hæretici manifesti? Negant post alios Fagnan. *in Cap. Absolutos num.* 13. *de Heret. quæst.* 189. *num.* 66. tenentque etiam citra sententiam declaratoriam privatum esse Hæreticum manifestum omnibus suis bonis, & juribus.

92 Cæterum Textus *in Cap.* 26. *de Verb. significat.* statuit: *Illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui contra Fidem Catholicam publice prædicant, aut profitentur, seu defendunt eorum errores, vel qui coram Prælatis suis convicti sunt, vel confessi, vel ab eis sententialiter condemnati super hæretica pravitate.*

93 Debitores Hæretici etiam manifesti, tametsi solvere non tenentur Hæretico ipsius credi-
94 tum; tamen nihil sibi lucrantur, quum Fisco illud solvere debeant; Petra *in Comment. ad Constit. Apostol. Constit.* 8. *Innocent. IV. num.* 26. Farinac. *de Heres. quæst.* 89. *num.* 68. *in dict. Romana Pecuniaria seu Livellorum* 2. *Decemb.* 1746. §. 8. *cor. Illustriss. Caprar. & 5. Febr.* 1748. *cor. bon. mem. Cortiad.*

95 Inde sequitur, quod si Fiscus non exegerit creditum Hæretici, interimque Hæreticus absolutus fuerit ab omni pœna, potest ipse Hæreticus suum creditum a Debitore suo exigere; Rot. *in dict. Romana Pecuniaria, seu Livellorum* 2. *Decemb.* 1746. §. 8. *cor. Illustriss. Caprar. & 5. Februar.* 1748. *coram bon. mem. Cortiad.*

96 Illud non omittendum, quod licet lapsus in hæresim repellatur a testimonio dicendo; ab eo tamen minime repellitur ille, qui Patris sui vestigia sequens, Hæreticus natus est; Rot. *in Paderbonen. Canonicatus* 22. *Martii* 1734. *coram clar. mem. Calcagnin.*

HEBDOMADA, HEBDOMADARIUS.

---

1 Hebdomada, a Græcis spatium dierum septem, vocatur septenarium; Latini septimanam, ut vulgus appellant: Calvin. *in*
2 *Lexico Jurid. verb. Hebdomada*. Et hæc septimana sic a vulgo appellata, dicitur latine communiter Hebdomada; & dupliciter sumitur; uno modo pro hebdomada composita ex septem annis, de qua habentur plura exempla in Sacra Scriptura, & signanter *Genes.* 28. 29. ubi Patriarcha Jacob nonnisi post servitutem septem annorum præstitam Labani ob[tinuit] in uxorem pulchram Rachelem, [...] *Acquievit placito, & hebdomada trans[acta] Rachel duxit in uxorem*. Aliud exemplu[m ha]betur *Levitic.* 25. 8. pro anno Jubilæi. *Numerabis quoque tibi septem hebdomadas [anno]rum, idest septies septem, quæ simul fa[ciunt an]nos quadraginta novem, sanctificabisque [annum] quinquagesimum*. Tertium exemplum [...] *Daniel.* 9. 24. ubi ab Archangelo Gab[riele fue]runt revelatæ Danieli Prophetæ sept[uaginta] hebdomadæ, post quas venisset, ut de[inde] venit, Messias Redemptor Mundi, ibi: [Se]*ptuaginta hebdomadæ abbreviatæ* (idest d[ecurta]tæ) *sunt super populum tuum, & super [ur]bem sanctam tuam, ut consumetur præ[vari]catio, & finem accipiat peccatum, & [de]leatur iniquitas; & adducatur Justitia [sempi]terna, & impleatur visio, & Prophe[tia], & ungatur Sanctus Sanctorum*. Alio [modo] sumitur pro Hebdomada composita ex sep[tem] diebus, eam incipiendo a Die Dominico [us]que ad Sabbatum, & hæc initium habet a origine mundi, dum Creator Omnipoten[s] omnia creavit, & eduxit ex nihilo, termi[no] sex dierum, ut habetur *Genes. cap.* 1. *per* [...] quibus sex diebus adjunxit septimum, vo[ca]tum diem quietis, & sanctificatum Domi[no], ut habetur *Genes.* 2. *num.* 2. & 3. ibi: C[om]*plevitque Deus die septimo opus suum quo[d fe]cerat, & requievit die septimo, & san[ctifica]vit illum, quia in ipso cessaverat ab om[ni ope]re suo, quod creavit Deus ut faceret*; Et [hæc] est Hebdomada, qua impræsentiarum co[mmu]niter utimur omnes; Clericat. *in su[is ...] verb. Hebdomada*.

Decanus, qui ex consuetudine [...] nonicus, & una hebdomada servi[t ut De]canus, & altera ut Canonicus, in [hebdoma]da qua servit ut Canonicus, debet sede[re ...] co Canonicali, circumscripta consu[etudine]; *Sac. Congregat. Conc. in una Fulginat[en.] Novemb.* 1616.

Impeditus a Capitulo, aut etiam exp[ulsus] quominus cum aliis Choro interesset, [quoti]dianas distributiones non amittit, & i[n hoc] casu non est necessaria protestatio, nisi [...] expulsionem aliquid omisisset, quod po[tuit] facere pro consequendis distributionibus [hu]jusmodi, veluti si omisisset facere hebdoma[dam] probatoriam; *Sac. Rota in Casalensi dist[ribu]tionum coram Orcembergio* 16. *Novemb.* 16[...]

Canonicus etiam non constitutus in Sa[cris] debet habere suam hebdomadam, si coll[atio] spectat ad Canonicum hebdomadarium per T[...]

num[...]

; *Sacra Rota in Leodien. Beneficii coram ano 24. Novemb.* 1628.

quis gravi morbo oppressus, fuerit a Se- Apostolica provisus de Canonicatu in Ec- a Cathedrali, dictoque morbo durante pos- onem cœperit per procuratorem, absque eo l ex causa ejusdem morbi nunquam per- liter inservierit, sed solum in ultima heb- ada Mensis Vesperas, & Missam per alium onicum celebrare fecerit, lucratur distri- ones a tempore possessionis, ut supra, ca- ; *Sac. Cong. Concil.* 23. *Julii* 1650. *in una inaten. ad c.* 11. *sess.* 24. *de reformat.*

um in Liberiana Basilica S. Mariæ Majo- de Urbe, Beneficia illius Ecclesiæ spectent duabus ex tribus partibus ad Archipresby- m pro tempore, & pro alia ad Canoni- de Hebdomada, ita ut Canonicus pro , Archipresbyter pro duabus hebdomadis eficia præfata conferat ex concessione Pii

Si quis ex Beneficiatis Ecclesiæ prædictæ riatur in Vesperis Sabbati, licet hebdoma- Canonici Turnarii incipiat a dictis Vespe- Sabbati juxta text. *in Canon. quod die* 75. *& in cap.* 1. *de fer. & in Clement. de* *& vener. Sanct.* attamen collatio Bene- spectat ad collatorem, qui erat in heb- ada vacationis, non autem ad Canonicum narium successurum, cujus facultas non- accesserat, ad text. *in cap. ex parte de ess. præb.* Hebdomada enim non comple- , nisi post adventam mediam noctem ulti- illius diei, & in Beneficialibus attenditur naturalis, quæ incipit a media nocte diei cedentis, & spatio viginti quatuor hora- terminat in mediam noctem sequentem, ta text. *in l. more Romano, ff. de fer. & cap. Consuluit, vers. licet etiam, de offic. & st. Jud. Deleg.* Et ad effectum reservatio- sic computat diem Dataria, & Cancella- , & idem servatur in alternativa Mensis er Papam, & Episcopum; & Collatio Be- icii ratione Mensis non differt a Collatione ione hebdomadæ, sed utraque iisdem regu- subjacet, ut erudite *Rota Romana, Bene- tus S. M. Majoris coram Albergato Decano . decis. recent.* 1. *tom.* 1. *decis.* 98. *num. & seqq.*

In Hebdomadariis existentibus in Ecclesia llegiata, cui Animarum Cura annexa est, Collegio non ut singulis, examen per con- sum non requirirur, sed *in forma digno*, ut olvit *Sac. Congr. Conc.* 13. *Aug.* 1596.

Quilibet functiones suas prompte obeat, ut a Missam planam, vel cantatam, tam solemnem, quam Conventualem, ac hebdomadariam juxta Ecclesiæ laudabilem consuetudinem sub pœna punctaturarum juxta Sacrorum Canonum dispositionem, ac Ecclesiæ consuetudinem; *Sac. Congr. Episcop. & Regular. in Theatina* 18. *April.* 1617.

Hebdomadarius non debet celebrare valde 11 diluculo; *Sac. Congr. Episcop. & Regul.* 20. *Feb.* 1601.

Hebdomadarius absens ex causa, ex qua 12 conceduntur distributiones, nihil tenetur dare supplenti hebdomadam pro ipso, nec ipse supplere, quando rediit; *Sac. Congr. Episcop. & Regul.* 5. *Martii* 1602.

Hebdomadarii absentis, vel impediti vices 13 supplere debet Canonicus junior juxta consuetudinem Ecclesiæ, & non Coadjutor, licet sedeat post ultimum Canonicum; *Sac. Congr. Rit. in Elboren.* 15. *April.* 1606. apud Barbosa *de Canonic. & Dignit. cap.* 29. *n.* 34.

Hebdomadarius non potest prætendere cele- 14 brationem Missarum, & Officiorum, quæ ad primam Dignitatem pertinent, ea vero absente, vel impedita, tunc secunda Dignitas debet illa celebrare; *Sac. Congr. Rit. in Andrien.* 15. *Martii* 1608.

Hebdomadarius quando est paratus debet se- 15 dere in primo loco; quando vero non est paratus debet sedere in proprio stallo; *Sacra Congreg. Rit. in Perusina* 20. *Decembr.* 1660. Si vero est consuetudo, ut quando non est paratus, præcedat aliis Canonicis, aut Dignitatibus, servanda est; *Ead. Sac. Congr. in Andrien. d. die* 20. *Decemb.* 1601. apud Barbosa *in Summ. Apostolic. decis. verb. Hebdomadarius num.* 3.

Hebdomadarius Officium faciens primum 16 locum habere debet super omnes Canonicos, & Dignitates, si ipse est Canonicus, vel Dignitas. Si vero est Clericus, debet accedere in medio Chori; *Sacr. Congregat. Rit. in Brundusina* 17. *Junii* 1616. apud Barbosa *loc. cit. num.* 4.

Hebdomadarius in decantandis Horis Cano- 17 nicis non debet uti stola; *Sac. Cong. Rit.* 4. *Augusti* 1663. apud Piton. *Constitut. ac decision. ad Canonicos num.* 718s

Canonici denominantur Hebdomadarii, si 18 tales in creatione vocati sint, & Hebdomadarii vocantur etiam Canonici, si ita ab observantia sint vocati; *Sac. Rota in Avenionen. Denominationis, coram Rondin. part.* 17. *recent. decis.* 212. *n.* 2. *&* 3.

Tales Hebdomadarii tenentur assistentiam 19 facere Canonicis celebrantibus juxta statutum Eccle-

Ecclesiæ; *Sac. Cong. Rit. in Avenion.* 24. *Martii* 1612. *apud Barbos. loc. cit. n.* 5.

20 Dignitates Collegiatarum tenentur exercere Officium Hebdomadarii, & alia munia subire, sicut ceteri Canonici; *Sac. Cong. Concil. in Cursul.* 29. *Maii* 1653. *& in Romana contra Archipresbyterum Collegiatæ S. Mariæ in Cosmedin* 11. *Decemb.* 1694. 26. *Mart.* 1695. *&* 11. *Februar.* 1796. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 2. *formul.* 4. *num.* 10.

21 Hebdomadarius etiam non paratus, quando est facturus Officium, debet sedere in primo loco supra omnes Canonicos, & Dignitates; *Cæremonial. lib.* 2. *cap.* 6. ibi: *Canonicus &c. facturus officium &c. ascendit Chorum in primo stallo, seu sede, ex ea parte ubi ea stet hebdomada, Chorus assignatur*. Et resolvit *Sac. Congr. Rit. in Romana* 21. *Novemb.* 1626. *& in Aretina* 24. *Jan.* 1688. & ita judicavit *Congregatio particularis Eminentiss. Card. Mariscotti, Colloredi, & Nigroni* inter Capitulum S. Mariæ in Cosmedin, & Abbatem Piazza ejus Archipresbyterum, & per sententiam 4. Septemb. 1705. demandatum fuit, *Canonicum Hebdomadarium, facientem Officium, etiam non paratum debere in omnibus præcedere Archipresbytero, servata forma super modo sedendi in Choro in omnibus, & per omnia, prout disponitur in Cæremonial. Episcop. lib.* 2. *cap.* 6.

Additiones ex aliena manu.

22 De Canoncio Hebdomadario parato quæritur, utrum is sedere debeat in scamno panno cooperto a cornu Epistolæ præparato, an in primo stallo ab ea parte chori, in qua Hebdomada obtingit? Dubium inde nascitur, quo
23 *Cæremonial. Episcopor. lib.* 2. *cap.* 3. §. 4. non absolute jubet, ut Canonicus Hebdomadarius paratus sedeat in primo stallo ab ea parte chori, in qua obtingit Hebdomada, sed alternative, ut sedeat, vel in dicto scamno panno cooperto a cornu Epistolæ præparato, vel in primo stallo ab ea chori parte, in qua Hebdomada obtingit.

24 Distingui autem debent Missæ a Vesperis. Porro si de Missis agatur, chorusque sit retro Altare, Canonicus Hebdomadarius paratus non in primo stallo ab ea parte chori, in qua obtingit Hebdomada, sed in scamno panno cooperto a cornu Epistolæ præparato sedere debet, ne alias toties accedere, & recedere, de
25 loco ad locum teneatur. Et de his sane functionibus intelligi debet Cæremoniale Episcoporum, dum Canonico Hebdomadario parato potestatem facit sedendi in scamno pan[...] perto a cornu Epistolæ præparato. Co[...] que Rubrica Missalis Romani *tit.* 17. [...] *din. sedend. in Miss. solemn. n.* 6.

At si res sit de Vesperis, pariter [...] chorus retro Altare, Canonicus Heb[...] rius paratus, qui semper in choro [...] debet, excepto modico illo spatio, in q[...] cantatur Psalmus: *Magnificat*: incensa[...] tare, non in scamno panno cooperto [...] Epistolæ præparato, sed in primo stallo [...] parte chori, in qua Hebdomada obtingit, [...] re debet, ut ita semper assistat, prou[...] tur, in choro. Et de hisce aliis functi[...] intelligendum est Cæremoniale Episcop[...] ubi ait, Canonicum hebdomadarium pa[...] sedere posse in primo stallo ab ea parte [...] ri in qua obtingit Hebdomada; *Ita* [...] Bauldry *in Manual. Sacr. Cæremon. par*[...] *cap.* 11. *de Vesper. artic.* 1. *num.* 4. *&* [...] Merat. *part.* 3. *tit.* 11. *fol. mihi* 364. *opt*[...] Cardinal. de Luca *de Miscellan. Eccles. disc*[...] 38. *num.* 8. *& duob. sequent.* tum etiam op[...] me Castald. *in Prax. Cærem.* lib. 2. sect. [...] *cap.* 3. *num.* 13. *& sequent.*

Non ignoro, Sacram Rituum Congrega[...] nem anno 1757. *in Balneoregien.* sensisse, [...] & in Vesperis Canonicus Hebdomadarius [...] ratus sedere debeat in scamno panno coo[...] to a cornu Epistolæ præparato. At ita se[...] ex peculiaribus facti circumstantiis.

HEBRÆUS.

Hebræus confugiens ad Ecclesiam gau[...] privilegio Immunitatis Eccles. Sac. C[...] *greg. Immun. in Sarzanen.* 26. *Sept.* 165[...] 4. *Pauluc. pag.* 161.

Hebræus, seu Judæus captus a [...] sub tecto, seu stillicidio Ecclesiæ gau[...] munitate; *Ead. Sac. Congr. Immunit.* [...] *sauren.* 26. *Mart.* 1686. *lib.* 3. *decret.* [...] *pag.* 550.

Hebræus, seu Judæus dolose extra[...] atrio inquisitionis Anconæ, est restitu[...] *Ead. Sac. Cong. Immun. in Anconit.* 17. [...] 1699. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 256.

Cognitio causæ commercii carnalis [...] cum duabus sororibus Christianis, specta[...] Curiam Episcopalem; *Ead. Sac. Congr.* [...] *in Mantuana* 7. *Jun.* 1678. *lib.* 2. *decret.* [...] *pag.* 1749.

Ca[...]

..usa ritæ Hebræorum secutæ in eorum ..goga die festo eorumdem Hebræorum, ..ita præventione spectat ad Curiam Sæcu..a; Ead. Sac. Cong. in Senogallien. 15. Jan.. lib. decret. Altov. pag. 527.

..ebræa mulier viro relicto Christianam fi.. amplexa fuit, permansitque innupta, ..ns ejus virum, Catholicam Religionem ..lexurum, qui ducta alia muliere Hebræa ..xorem, post multos annos una cum ipsa ..olicam fidem amplexus fuit; Ipsa autem ..tente virum, Sac. Congr. Conc. in Floren.. Matrimonii 1. Jul. 1679. respondit rese..um Sanctissimo ejus votum, scilicet de.. virum redire ad primam. Sic apud Ur..m in Miscellaneo Sacro, & profano p. 1.. Hebræa.

..lanutenendi sunt Parochi in possessione ..endi a Judæis Pretaticum vulgo nuncupa.., pro decimis, oblationibus, aliisque in..s, quæ a Christianis percipiebant, ante..n eorum domus ad ipsos Judæos quocum.. titulo devenissent, textu expresso in cap. ..nto, de usur. cap. De terris, de decimis, ..concordat cap. Nimis prava, de excessib. ..lat. & late probat ex multis Pignat. tom. ..aus. 70. per tot. ubi num. 14. dicit quo ad ..ititatem hujusmodi Pretatici standum esse ..uetudini, & transactionibus. Card. de Lu..amen de Parochis disc. 29. num. 3. dicit ..l Hebræi non tenentur aliquid reficere Pa..o pro domibus per ipsos inhabitatis, & ..s per Christianos.

..ebræi in Urbe obligantur ad observatio.. Festorum, quæ servat Ecclesia; Pau.. IV. Const. 3. incip. Cum nimis absur.. §. 2. apud Laert. Cherub. in Magno ..ario tom. 1.

..lebræi omnes debent habitare in uno, eo..que loco, & si ille capax non fuerit, in ..bus, vel tribus, aut quot satis sint con..is, ad quos unicus tantum ingressus pa.., & a quibus non detur exitus; Paul. IV. ... Constit. 3. Pius V. Constit. 6. incip. Rom. ..tifex apud Laert. Cherub. in magno Bul.. tom. 2.

..lebræi utriusque sexus qualitate habitus a ..istianis discerni debent, ita ut masculi bir..m, feminæ vero aliud signum patens, ..d nullo modo celari, aut abscondi possit, ..m deferre teneantur, nec super non dela..e birreti, aut alterius signi hujusmodi cu..is eorum gradus, vel præeminentiæ, vel ..rantiæ causa excusari, aut per Camera..n, vel Sedis Apost. Legatos absolvi pos..sint; Paulus IV. d. Const. 3. & Pius V. d. Const. 6.

Hebræi ne de cetero auderent quovis præ- 11 textu, & quæsito colore, etiam emptionis, & venditionis bonorum, ingredi domos meretricum, & si quid ab eis prætenderent habere, & ob id eas alloqui vellent, id in portis, & jannis domorum earumdem mulierum apertis facerent, & non intra easdem domos facere liceret, neve dictas mulieres ad eos pro similibus negotiis emptionis, & venditionis accedentes permitterent domos, & apothecas suas ingredi; sed tantum in illarum portis, & janauis, & foribus apertis, cum eis alloqui, & tractare possent sub pœna privationis a Synagoga, & gravi pecuniaria, præcepit S. Pius V. mediante ejus Vicario sub die 20. Maii 1566.

Hebræi medici, aut alias infideles, ne ad 12 curandos Christianos infirmos admittantur, imposita Christianis pœna subtractionis Sacramentorum, & sepulturæ Ecclesiasticæ, prohibuit Gregor. XIII. Constit. 68. incip. Alias piæ memoriæ apud Laert. Cherub. in Magno Bullario tom. 2. de illa meminit Scortia in select. Summor. Pontific. Constit. epit. 136.

Hebræis qualibet hebdomada Verbum Dei 13 est prædicandum, & id curent Prælati in terris, ubi sunt eorum Synagogæ (non tamen in loco sacro, vel ubi sacra confici solent) per aliquem Magistrum in Theologia, aut alium idoneum virum, Hebraicæ, si fieri potest, linguæ peritum, qui scripturas veteris Testamenti exponat. Gregor. XIII. Constit. 92. incip. Sancta Mater, de anno 1584. apud. Laert. Cherub. in Magno Bull. tom. 2. & illius meminit Scortia in select. Summ. Pont. Constit. epit. 136. Et novissime Clemens XI. Constit. incip. Propagandæ §. 20. Vide infra sub n. 21. ubi affertur per extensum.

Hebræi sola arte Stracciariæ, seu cenciariæ 14 contenti esse debent ad tollendam, quantum fieri potest, occasionem familiaritatis inter illos, & Christianos; Paulus IV. in d. Const. 3. §. 1.

Hebræorum per plateas non est deferenda 15 Sanctissima Eucharistia; Sac. Cong. Rit. in Anconit. 22. Feb. 1593.

Hebræorum accessus ad Monasteria Monia- 16 lium nullo modo permitti debet ad alloquendum cum illis; Sacr. Congr. Episcop. & Regul. in Ravennaten. 28. April. 1594. teste Sell. in select. Canon. cap. 28. n. 18.

Inquisitores libere contra Hebræos proce- 17 dere possunt in sequentibus casibus. Si negaverint, quæ circa Fidem communia sunt cum

Christianis. Si Dæmones invocaverint, aut eis immolaverint. Si quem Christianum hæc docuerint, vel ad ea perduxerint. Si hæreticas blasphemias dixerint. Si Christianum a Fide deviaverint. Si Infideles ad Fidem Christi transire impedierint. Si Hæreticum scienter receptaverint. Si libros hæreticos, vel Thalmudicos, aut alios Judaicos quomodolibet damnatos tenuerint. Si Hostiam salutarem, aut Crucem, & similia, vel Christianos deriserint. Si Nutrices Christianas retinuerint, vel easdem ab hac die, qua Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, lac in latrinas effundere coegerint; *Greg. XIII. Const.* 70. incip. *Antiqua Judæorum, de anno* 1583. apud Laert. Cherub. *in Magno Bullario tom.* 2. & de illius materia Scortia *in sel. Summ. Pontif. Constit. epit.* 132. Vid. *Const.* 20. *Clem. VIII.* incip. *Cum Hebræorum malitia, de anno* 1593. apud Laert. Cher. *t.* 3.

18 Non potest prohiberi Regularibus, ne prædicent, vel ne Confessiones audiant sub prætextu, quod originem duxerint ab Hebræis; *Sac. Cong. Episc. & Regul. in Elboren.* 16. *Novembris* 1621.

19 Edictum, quo plura Judæis interdicuntur ad tollendas corruptelas, & abusus ex illorum cum Christianis consuetudine provenientes.

Gasparo per la Misericordia di Dio Vescovo di Sabina, della S. R. C. Cardinale di Carpegna, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale ec.

LA Santità di nostro Signore volendo con suo Pastoral zelo provedere agl' inconvenienti, che procedono dalla comunicazione de' Cristiani con gli Ebrei nelle cose proibite da' Sommi Pontefici, particolarmente dalla san. mem. di Paolo IV. nella sua Costituzione, la quale comincia: *Cum nimis absurdum*, e dalla dichiarazione fatta dal B. Pio V. e pubblicata dal Cardinal Savelli suo Vicario sotto li 11. Gennajo 1572. ordina, e comanda a tutti gli Ebrei, li quali dimorano in Roma, di non farsi servire da Cristiani, particolarmente da Fanciulli, o Fanciulle nelle sere di Venerdì, e giorni di Sabbato per accendere il fuoco, e lumi, per la provisione de' comestibili, nè li suddetti Cristiani possano andare a servirli.

In oltre ordina, che li suddetti Ebrei non vadino a lavorare nelle Domeniche, ed in altri giorni Festivi di Precetto in Case di Cristiani, molto meno in Case de' Sacerdoti, e Conventi de' Regolari; nè questi debba[no] conto alcuno ammetterli.

Finalmente inerendo all' Editto pubb[licato] nel tempo della S. M. di Clemente VIII[...] to li 6. Ottobre 1604. si proibisce alli [...] mi Ebrei di vendere, e donare il loro azimo, detto volgarmente l' azimelle, a[...] stiani di qualsivoglia stato, grado, e [...] zione, nè questi le debbano ricevere [...] na in caso di trasgressione di ciascheduna [...] cose suddette alli Cristiani di scudi cinq[uanta] alla quale rispetto alli Fanciulli, e Fa[...] sian tenuti li loro Padri e quelli che [...] cura di loro; Agli Ebrei parimenti sotto [...] di scudi cinquanta, e di tre tratti di c[...] ed altre pene ad arbitrio della Santità [...]

Volendo che il presente Editto pubbl[...] ad affisso ne' luoghi soliti di Roma, obb[...] tutti, e ciascheduno, come se gli fosse [...] personalmente intimato.

Dato in Roma dalla nostra solita R[...] denza questo dì 2. Aprile 1708.

G. Card. Vicario.

Niccolò Antonio Canonico C[...]
Segretario.

Edictum quo Mulieres Judææ nocturno [...] pore e septis Judaicæ Nationis in Alma [...] constitutis exire prohibentur.

Gasparo per la Misericordia di Dio Ve[scovo di] Sabina, della S. R. C. Cardinale [di Carpe]gna, della Santità di Nostro Sig[nore Vi]cario Generale ec.

ESsendo pervenuti a notizia della San[tità di] Nostro Signore li grandi inconve[nienti,] che nascono, e ponno nascere dalla gra[n quan]tità delle Donne Ebree, che escono di [...] Ghetto, e si trattengono nell' Osterie, e [...] no a passeggiare per Piazza Navona, [...] luoghi, dove vi si fanno fuochi o F[...] Cristiani, contro gli Editti altre volte [...] ti; e volendo rimediare a tanto disord[ine,] ordine ancora datoci a bocca da N[ostro Si]gnore, rinnovando primieramente tut[te le proi]bizioni emanate dal nostro Tribunale c[...] Ebrei circa l' uscir di notte dal Ghett[o, or]diniamo, e comandiamo a tutte, e singo[le Don]ne Ebree di qualsivoglia età, che non [...] no per qualsivoglia causa uscire dal G[hetto,] nè trattenersi fuori di quello dopo l' [...]

che si permette di tenere aperto lo sporto del Portone di esso Ghetto, sotto la pe- i scudi dieci, e della frusta da eseguirsi ıissibilmente contro quelle Donne, che si ɛranno fuori del Ghetto dopo di detta ora, ostante che avessero qualsisia licenza, ben- speciale, e specialissima, benchè fossero ɔmpagnia de' loro Mariti, Padri, e Fra-, o altri parenti più prossimi, e simil- ːe ordiniamo al Portinaro Cristiano del ːto, che non ardischi permettere, che a di dette Donne eschi dal Ghetto vici- alla dett' ora, il quale in ogni caso di ɛressione incorrerà incontinente nella me- ıa pena di scudi dieci per ciascuna Don- che esso farà uscire, ed inoltre la priva- e dell' Officio, volendo che il presente, ɔ che sarà nelli luoghi soliti del Ghetto, ɔrtoni, s'intenda come se fosse personal- te intimato a ciascheduno.

Dato dal nostro Palazzo questo dì 5. Agosto 1712.

G. Card. Vicario.

N. A. Can. Cuggiò Segretario.

ıdæis, aliisque infidelibus conversis con- ːur retentio bonorum, filiisque familias ima; Immo bona illicite quæsita, nisi ː sint personæ, quibus restitui debent, conversis applicantur.; & privilegia Ci- is conceduntur. Clemens XI. Constit. in- *Propagandæ per universum*, quæ ut ab ibus præ oculis habeatur, hic datur ad ram.

CLEMENS EPISCOPUS, &c.

Ropagandæ per universum Terrarum Orbem Christianæ Fidei, cujus illibatum, ɛrenne depositum Romana in primis ser- Ecclesia, pro commissi Nobis Apostolici ɛris debito jugiter intendentes, dum in ɔtissimas quasque partes Evangelii Præco- ablegare satagimus, in eam simul curam enter incumbimus, ut quicumque disje- Infidelitatis tenebris ad verum Justitiæ n, qui Christus est, agnoscendum, eo ad- nte festinant, nullis, quoad fieri potest, ıanarum rerum obstaculis impediantur; sic- ad Catholicæ Ecclesiæ gremium ex omni one, quæ sub cœlo est, eo frequentior, facilior, expediatur accessus.

. 1. Quamvis enim non temporalium rerum commodo, sed æternæ potius hereditatis intuitu ad suscipiendam Christi Fidem Infideles allici oporteat, quin etiam edoceri, præcipuam Christiani hominis gloriam in eo maxime sitam esse, ut terrena despiciat, existimetque omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini Nostri; nihilominus rationi congruum, & piæ Matris Ecclesiæ institutis consentaneum arbitramur, ita paternam nostram erga eos, qui adhuc in Fide parvuli lacte potius, quam cibo solido nutriendi sunt, providentiam temperare, ut infirmiores quique a Christianæ Religionis proposito amittendarum facultatum, incurrendæque potius miseriæ egestatis horrore non retrahantur: cum potius juxta Canonicas sanctiones, eos qui ad Fidem veniunt, melioris conditionis esse oporteat post Baptismum, quam antequam Fidem susceperint, haberentur, & in illis etiam impleri debeat Christi certa promissio: Quærite primum Regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.

§. 2. Quam quidem ob causam cum plures Romani Pontifices Prædecessores nostri pro tradita sibi divinitus in iis, quæ ad ejusdem Sanctæ Fidei favorem, & propagationem pertinent, Apostolica potestate, multa in Neophytorum commodum privilegia concesserunt, aliis quoque additis ordinationibus, quibus & indemnitati ipsorum, & Christianæ Religionis dignitati, & faciliori simul infidelium conversioni consultum foret; præcipue vero fel. rec. Paulus PP. III. Apostolicam constitutionem edidit in hæc verba.

§. 3. Paulus Papa Tertius. Ad perpetuam rei memoriam. Cupientes Judæos, & alios Infideles quoslibet ad Fidem Catholicam converti, & prætextu bonorum per eos ante possessorum ab eadem Fide non distrahi, motu proprio, & ex certa scientia nostra, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, hac in posterum valitura Constitutione sancimus, quod cuicumque eorumdem Judæorum, & Infidelium, ad dictam Fidem converti volenti, etiamsi in patria potestate constitutus fuerit, bona sua quæcumque, tam mobilia, quam immobilia intacta, & illæsa permaneant. Ita ut etiam Filii familias, & in patria potestate, ut præfertur, constituti, legitima, & quacumque portione bonorum patrimonialium aut maternorum eis de jure, seu successione bonorum eis alias debitorum, per eorum parentes fraudari, aut privari non possint, neque debeant; sed eis integre, etiamsi contra voluntatem

tatem parentum suorum ad Fidem ipsam conversi fuerint, etiam eorum parentibus viventibus, debeantur.

§. 4. Et si bona ipsa ex usura, aut illicito quæstu fuerint acquisita, & notæ sint personæ, quibus eorum fuerit de jure facienda restitutio (quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur male ablatum) illa eisdem personis omnino restituantur; personis vero non extantibus prædictis, quia bona ipsa essent per manus Ecclesiæ in pios usus convertenda, bona hujusmodi eisdem Judæis, & aliis Infidelibus, in favorem suscepti Baptismatis, tamquam in pium usum libere concedimus, eaque apud ipsos sic conversos Judæos, & alios Infideles remanere decernimus. Interdicentes sub divini anathematis pœna quibusvis tam Ecclesiasticis, quam regularibus personis, nullam super bonis hujusmodi quovis quæsito colore molestiam inferant, aut inferri patiantur; sed magnum se fecisse lucrum existiment, dum tales Christo lucrati fuerint.

§. 5. Et quoniam, ut scriptum est, qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in ipso? Si ipsi conversionis tempore inopes, aut indigentes fuerint, omnes tam Ecclesiasticos, quam sæculares per viscera misericordiæ Dei nostri exhortamur, ut ipsis conversis manus porrigant adjutrices: ipsi quoque Diœcesani non solum Christianos ad subveniendum ipsis exhortentur, sed etiam tam de redditibus Ecclesiarum prout poterunt, quam de his, quæ ad pauperum usus per ipsos convertendos devolvuntur, hujusmodi Neophytos sustentare non negligant, ipsosque a detractionibus, & contumeliis paterna affectione defendant.

§. 6. Et quoniam per gratiam Baptismi Cives Sanctorum, & Domestici Dei efficiuntur, longeque dignius existit regnare spiritu, quam nasci carne, eadem Constitutione statuimus, ut Civitatum, & locorum, in quibus Sancto Baptismate pro tempore regenerabuntur, vere Cives sint, & privilegiis, ac libertatibus, & immunitatibus, quæ alii ratione nativitatis, & originis duntaxat consequuntur, gaudeant.

§. 7. Curent insuper Sacerdotes Baptizantes, & alii de sacro fonte eos suscipientes, tam ante Baptismum, quam post, illos in articulis Fidei, ac legis novæ præceptis, Catholicæ Ecclesiæ ritibus diligenter instruere, & tam ipsi quam Diœcesani operam dent, ne cum aliis Judæis, seu Infidelibus, [...] longum tempus conversentur, ne, [...] doque contigit, ab infirmitate cura[...] occasio ad pristinam damnationem [...] efficiat.

§. 8. Et quoniam experientia teste [...] tum est, mutuam ipsorum Neophyt[...] ter se conversationem, ipsos in F[...] fragiliores reddere, ac saluti ipsoru[...] mum officere, hortamur locorum O[...] ut quantum pro incremento Fidei vid[...] pedire, curent, & studeant Neophy[...] cum originariis Christianis Matrim[...] pulare.

§. 9. Et prohibeant eisdem sub [...] pœnis, ne mortuos more Judæorum se[...] aut Sabbata, aliasque solemnitates, [...] quæ sectæ ritus quoquomodo observent [...] & Ecclesias, & prædicationes, prout a[...] tholici, frequententur, & in omnibus Ch[...] norum moribus se conformes reddant.

§. 10. Contemptores autem prædicto[...] per Sacerdotes, in quorum Parochiis degun[...] aut alios, ad quos de jure, vel antiqua co[...] suetudine de talibus inquirere spectat, aut [...] iam per alios quoscumque, Diœcesanis, In[...] quisitoribus hæreticæ pravitatis deferant [...] invocato si opus fuerit auxilio brachii s[...] ris, per eos taliter puniantur, quod aliis [...] seat in exemplum. Et insuper de his [...] bus, in Provincialibus, & Synodalibus [...] ciliis diligens fiat inquisitio, & tam [...] Episcopos, & Sacerdotes in præmissis [...] gentes, quam ipsos Neophytos, & [...] prædictos contemptores, opportunum [...] tur remedium.

§. 11. Si quis autem cujuscumque [...] vel præeminentiæ fuerit, hujusmo[...] tos, ne observationem ritus Christi[...] rum præmissorum complectantur, [...] defenderit, pœnas contra Fautores H[...] rum promulgatas, ipso facto incurrat; [...] phyti vero si se corrigere post mo[...] Canonicam neglexerint, & ad vomit[...] zantes redire comperti sint, contra [...] quam perfidos hæreticos, per Ordinar[...] rum secundum Sacrorum Canonum [...] procedatur.

§. 12. Non obstantibus Constitution[...] Ordinationibus Apostolicis, ac quibu[...] vilegiis, Indultis, & Litteris etiam Ap[...] cis, seu etiam Regiis, vel Imperialib[...] dem Judæis, vel Infidelibus quomodolibe[...] cessis, quæ quatenus in detrimentum C[...] cæ Fidei, aut nominis Christiani, seu [...]

ex præmissis quomodolibet vergant, & effectum præsentium, cassamus, & irrita-;, ac cassa, & irrita esse decernimus, aliis retis, & Constitutionibus Apostolicis, quæ er præmissis sunt condita, in suo robore aturis.

. 13. Et ut hujusmodi Sanctæ Constitutiojugis memoria habeatur, & ne quisquam us ignorantiam prætexere possit, illam per gulas Cathedrales, & Collegiatas Eccle-, aliaque pia loca, in quibus uberior erit elium concursus, semel in anno ad miinfra Divina publicari volumus, & denimus.

. 14. Et quia difficile foret præsentes ad gula quæque loca deferre, volumus, & et-declaramus, quod earumdem præsentium nsumptis, seu copiis, etiam impressis, & nu alicujus Notarii publici subscriptis, ac llo alicujus Prælati munitis eadem prorsus s adhibeatur, quæ præsentibus adhibere-, ubicumque forent exhibitæ, vel ostensæ.

. 15. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, annulo Piscatoris die 21. Martii millesimo ngentesimo quadragesimo secundo, Pontifius nostri anno octavo.

§. 16. Nos igitur, ne tam salubris Constiionis memoria temporis diuturnitate defi-t, & observantia neglectu cujuspiam obsocat, aut etiam Fidei hostium dolo notitia verti volentibus supprimatur, de nonnulum Venerabilium Fratrum Nostrorum S.R. Cardinalium, & Dilectorum Filiorum Ronæ Curiæ Prælatorum, quibus hujusmodi gotium commisimus expediendum, consilio, que etiam motu proprio, ex certa scientia, matura deliberatione nostris, deque Apostoæ potestatis plenitudine eamdem præinsertam nstitutionem, omniaque, & singula in ea ntenta tenore præsentium confirmamus, apobamus, & innovamus, eamque ab omnis, ad quos pertinet, inviolabiliter observari rpetuis futuris temporibus debere statuimus, mandamus.

§. 17. Simulque ad omnis dubitationis umam penitus removendam, eadem a memoto Paulo Prædecessore statuta clarius expliintes, & quatenus opus sit, etiam amplius tendentes, bona quædam adventitia, quomque modo talia censeantur, ad filios famias Christianam Religionem profitentes, utpote Patriæ potestatis jugo, quo parentibus infielibus subdebantur, sacri Baptismatis beneficio rorsus exemptos, pleno jure spectare, neque per illis usumfructum, aut aliud quodcumque jus, præfatis parentibus, quamdiu in infidelitate permanserint, ullo modo competere; e contra vero parentes ipsos, aliosque quoscumque, qui conversis, eorumque descendentibus alias alimenta, seu dotem præstare quocumque titulo, etiam in subsidium tenerentur, ad eadem alimenta, seu dotem, illis subministranda pariter teneri, & obligatos esse post conversionem eorum, similiter tenore præsentium declaramus, atque etiam ex integro statuimus, decernimus, & mandamus.

§. 18. Et quoniam Infidelium, ac præ ceteris Judæorum malitiam eo usque in odium Christiani nominis processisse pluries compertum est, ut bona sua occultando, seu in alios transferendo, vel alias de illis inter vivos, vel etiam in ultima voluntate disponendo, Filios, aliosque consanguineos ad Christi Fidem conversos eorumdem bonorum successione, ad quam ab intestato legitime admittendi fuissent, aut etiam spe successionis ejusdem fraudare tentaverint; Idcirco Nos rec. mem. Gregorii PP. XIII. Prædecessoris nostri, qui per suas quasdam sub annulo Piscatoris die 13. Septembris 1581. Pontificatus sui anno decimo datas litteras hujusmodi malo, utpote in Christianæ Fidei detrimentum cedenti, occurrendum merito censuit, vestigiis inhærentes, Judæos quoslibet, sicut & alios infideles, bona sua, & jura quæcumque, in præjudicium filiorum, aut aliorum consanguineorum, qui alias ipsis ab intestato decedentibus successuri essent, & Christianam susceperint Religionem, quocumque modo alienare, seu occultare, vel diminuere, inter vivos, aut in qualibet ultima voluntate; non posse; sed potius eadem bona, & jura quæcumque (tradita statim post Baptismum legitima, quibuscumque alias post obitum competeret eorumdem) integre conservare, teneri, & obligatos esse, tamque ipsos, quam alios bonorum eorumdem detentores, vel occupatores ad illa, seu eorum rationes, quoties opus fuerit, exhibenda, & de eisdem Inventarium legitime faciendum, & de utendo, & fruendo arbitrio boni viri cavendum, opportunis Juris, & facti remediis compelli posse; atque in eorum bonis, & juribus, si in infidelitate decesserint, ipsorum filios, seu alios quoscumque Consanguineos, ut præfertur, Christianos eodem prorsus modo, & jure, nulla etiam obstante ingratitudinis, aut alia quantumvis legitima exheredationis causa, quam, ob suscepti postea Baptismi venerationem, sublatam prorsus esse volumus, succedere debere, ac si iidem Judæi,

dæi, seu alii Infideles, nullum fecissent, aut ordinassent testamentum, vel etiam ultimam voluntatem, omnes, & singulas bonorum, & jurium, sive inter vivos, sive in ultima voluntate, alienationes, distractiones, aut alias dispositiones prædictas in hujus nostræ Constitutionis fraudem, & in odium Christianæ Fidei factas, seu potius attentatas censeri, ac nullius propterea roboris, & momenti esse, motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, tenore præsentium sancimus, decernimus, & ordinamus.

§. 19. Ceterum, ne dum provida solicitudine temporalia conversis ad Fidem commoda comparamus, spirituale animarum lucrum negligere videamur in convertendis: quemadmodum Infideles ceteros, qui longe sunt, Sacris Missionibus institutis, Evangelica prædicatione instruere non cessamus; ita de Judæis etiam, qui magno numero inter Christianos vivunt, & nostris quodammodo oculis observantur, æterna salute procuranda præcipue cogitamus. Tristitia enim nobis magna est (fidenter cum Apostolo dicimus) & continuus dolor cordi nostro, dum paterni amoris visceribus miseremur Israeliticam gentem, olim Deo amabilem populum, quem elegit Dominus in hereditatem sibi, & custodivit quasi pupillam oculi sui; nunc autem (postquam Judaica in summum sceleris erumpente perfidia, vere iratus est furore Dominus in Populum suum, & usque in finem abominatus est hæreditatem suam) velut gregem sine Pastore dispersum per invia quæque, & inaquosa misere divagantem, ac verbi Dei, quod illi unicum superest, salutari pabulo destitutum, solo scilicet litteræ, quæ occidit, a Judæis cortice degustato, spiritu vero, qui vivificat, & animalibus hominibus non percepto.

§. 20. Propterea ad eosdem Judæos in sanctæ Fidei veritate salubriter erudiendos, & trahendos ad Christum, ea omnia, & singula, quæ de sacris lectionibus, seu sermonibus per singulas hebdomadas ad ipsos, ubicumque eorum Synagogæ fuerint, habendis memoratus Gregorius Prædecessor noster in aliis suis Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octogesimo quarto, Kalendis Septembris, Pontificatus sui anno tertiodecimo, editis Apostolicis litteris, quarum tenorem pro expresso in præsentibus haberi volumus, sapienter constituta sunt, ab omnibus, ad quos pertinet, inviolate servari, & sicuti in desuetudinem abierunt, in usum revocari præcipimus, & mandamus; Concionatores omnes, qui ad id munus electi fuerint, specialiter a[...] tes, iisque etiam in nomine Domini [...] injungentes, ut memoratos Judæos n[...] riis, contumeliis, aut nimia verborum [...] tate, quibus in Judaica magis perfidia [...] marentur, sed charitate potius, & ma[...] dine, quam mitis nos, & humilis cor[...] stus edocuit, velut oves errantes ad Sa[...] clesiæ causas suaviter allicere, & pr[...] ex veterum potissimum, quas venerantur, [...] pturarum oraculis, Christianæ veritatis [...] velamen ab oculis eorum detrahere cur[...] dio satagunt, ut ex Judaicæ pravitatis [...] bris, quibus obscurati sunt oculi eorum [...] videant, Dei Omnipotentis operante vi[...] berentur.

§. 21. Postremo Judæos omnes, cæter[...] Infideles quoscumque, qui ad Baptismi [...] tiam, Deo donante pervenerint, omnibus [...] clesiarum Prælatis, ac sæcularibus etiam Pr[...] cipibus per misericordiæ Dei nostri viscer[...] commendamus, ut eos patrocinio foveant [...] auctoritate adjuvent, potentia tueantur, ne[...] que ab aliis, præsertim vero a Judæis, au[...] quibusvis Infidelibus ulla in re indebite vex[...] ri patiantur; Universosque ubicumque Terrar[...] Christifideles in Unigeniti Filii Dei, & S[...] vatoris nostri Jesu Christi, cujus vice fun[...] mur, nomine hortamur, & obsecramus, [...] venientes ex Infidelitate, præsertim pauper[...] despiciant, aut aversentur; potius novella [...] jusmodi Ecclesiæ germina officiis, ac be[...] ciis, prout quisque poterit, excolere, & [...] gare non desint, atque, ut veros in C[...] Fratres, ac domesticos Fidei effectos be[...] excipiant, in necessitatibus sublevent, & [...] ni demum Christianæ charitatis gener[...] quantur, ut de suscepto Sanctæ Fidei [...] sito gaudium ipsorum sit plenum, & [...] tio, iis vero, qui foris sunt, & adhu[...] litatis caligine detinentur, ad ejusdem Sa[...] Matris Ecclesiæ gremium properandi e[...] tur.

§. 22. Decernentes easdem præsentes L[...] ras etiam ex eo, quod quicumque in [...] missis interesse habentes, seu habere qu[...] dolibet prætendentes, eisdem non consen[...] aut vocati, seu auditi non fuerint, a[...] quavis de causa, quantumvis legitima [...] corpore juris clausa, de ullo subreptionis, obreptionis, seu nullitatis vitio, aut inte[...] nis nostræ, vel alio quocumque defectu [...] ri, impugnari, vel in controversiam rev[...] ri, aut ad terminos juris reduci nullat[...] posse, sed semper, & perpetuo validas,

mag[...]

, & efficaces existere, & ab iis ad quos
tat, & in futurum spectabit, inviolabili-
observari; Sicque per quoscumque Judices
inarios, & Delegatos quavis auctoritate
entes, etiam Caussarum Palatii Aposto-
Auditores, & S. R. E. Cardinales, etiam
atere Legatos, sublata eis & eorum cui-
: quavis aliter judicandi, & interpretandi
ltate, & auctoritate, ubique judicari, &
iiri debere; irritum quoque, & inane,
lquid secus super omnibus, & singulis præ-
is, vel circa ea a quoquam quavis aucto-
te scienter, vel ignoranter contigerit at-
ari.

. 23. Non obstantibus de jure quæsito non
endo, ac ceteris nostris, & Cancellariæ
alis, aliisque Constitutionibus, & Ordina-
iibus Apostolicis, etiam Conciliaribus, nec
aliis quibuslibet, etiam Juramento, Con-
iatione Apostolica, aut alia quavis firmi-
: roboratis, statutis, consuetudinibus etiam
nemorabilibus, Privilegiis quoque, indul-
& Litteris etiam Apostolicis, seu etiam
giis, & Imperialibus eisdem Judæis, vel
idelibus quibuslibet singulis, aut eorum U-
ersitatibus quomodolibet, & ex quibusvis
sis, etiam publicis, gravissimis, & urgen-
imis, atque etiam titulo oneroso, & vim
itractus hinc inde obligatorii inducente con-
sis, quæ quatenus in detrimentum Catholi-
Fidei, quam humanis quibusque rationi-
quicumque debet præferre Christianus,
omodolibet vergant, & ad effectum dumta-
præsentium cassamus, & irritamus, ac
sa, & irrita esse decernimus, aliisque omni-
; sub quibuscumque verborum tenoribus, &
mis quomodolibet in contrarium præmisso-
m editis, confirmatis, & innovatis. Quibus
nibus, & singulis, etiamsi pro sufficienti
orum derogatione de illis, eorumque totis
ioribus, specialis, specifica, expressa, & in-
idua, ac de verbo ad verbum, non autem
r clausulas generales idem importantes men-
), seu quævis alia expressio facienda, aut
a exquisita forma ad hoc servanda foret,
orum omnium, & singulorum tenores, for-
as, & occasiones, ac alia etiam speciali ex-
essione digna præsentibus pro plene, & suf-
:ienter expressis, insertis, & servatis respe-
ive habentes, illis alias in suo robore per-
ansuris, ad præmissorum effectum specialiter,
: expresse derogamus, ac derogatum esse vo-
imus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. 24. Ut autem eædem præsentes Litteræ
mnibus innotescant, quibuscumque locorum
Ordinariis, in quorum Diœcesibus aliqua Ju-
dæorum Synagoga, aut notabilis aliorum In-
fidelium numerus reperiatur, injungimus &
mandamus, ut ea omnia, quæ a Nobis, ut
præfertur, constituta, & ordinata sunt, ad eo-
rumdem Judæorum, aliorumve Infidelium noti-
tiam quotannis semel, seu pluries, & eo mo-
do, qui iisdem Ordinariis opportunior visus
fuerit, sermone vernaculo deduci faciant, &
in memoriam revocari, atque ut nemo prorsus
earumdem Litterarum ignorantiam allegare va-
leat, volumus, ut illæ, seu earum exemplum,
ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ
Principis Apostolorum, ac præfatæ Cancellar.
Apostolicæ, Curiæ Gener. Innocentianæ, nec
non in acie Campi Floræ de eadem Urbe per
aliquem ex Cursoribus nostris, prout moris est,
publicentur & affigantur, quæ sic publicatæ,
& affixæ omnes, & singulos perinde afficiant,
ac si illis personaliter intimatæ fuissent.

§. 25. Quodque illarum transumptis, etiam
impressis, manu Notarii publici subscriptis,
& sigillo alicujus Personæ in Ecclesiastica di-
gnitate constitutæ munitis, eadem prorsus fi-
des in Iudicio, & extra illud adhibeatur, quæ
ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibi-
tæ, vel ostensæ.

§. 26. Nulli ergo omnino hominum liceat
paginam hanc nostræ confirmationis, approba-
tionis, innovationis, declarationis, extensio-
nis, Statutorum, Decretorum, mandatorum,
sanctionis, ordinationis, præceptorum, admo-
nitionis, commendationis, irritationis, cas-
sationis, derogationis, & voluntatum infrin-
gere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis
autem hoc attentare præsumpserit, indignatio-
nem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri,
& Pauli Apostolorum ejus se noverit incur-
surum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quarto, quinto Idus Martii, Pontificatus Nostri anno quarto.

Canonicatus, Præbendæ, ac Dignitates in 22
Cathedralibus Ecclesiis, principalesque digni-
tates in Collegiatis, existentes in Regnis Por-
tugalliæ, & Algarbiorum non conferantur ali-
quibus personis de genere, seu stirpe Hebræo-
rum descendentibus usque ad septimum gradum
inclusive. *Clemens VIII. in Litteris ad formam Brevis, quas confirmavit, & innovavit Paulus V.* 1612. 17. *Januarii, apud Barbos. de Canon. & Dignit. cap.* 13. *n.* 48.

23 Statuta paritatem sanguinis requirentia in obtinentibus Canonicatus sunt exorbitantia, & pœnalia, ac proinde strictissime interpretanda, quia illis, qui a Judæis originem trahunt, auferunt habilitatem, quæ alias eis competit de jure communi, *in cap. Eam te 7. de Rescriptis*. Rota 13. *Janu.* 1624. *in Ulyssipponen. Quaternariæ coram Coccino Decano, apud Barbos. loc. cit. cap. 13. num. 30.*

24 Est invalidum statutum a Capitulo conditum, quod descendentes ex genere infecto, nempe Judæorum, Maurorum, vel Hæreticorum non admittantur ad Beneficia Ecclesiastica, cum hujusmodi statutum sit contra Jus commune; *cap. Eam 7. de rescript.* Rota 28. *Junii 1628. in Cordubensi dimidiæ portionis coram Merlino, apud Barbos. loc. cit. cap. ultim. num. 18.*

25 Originem trahentes ab Hebræis, vel Hæreticis nequeunt recipi in Fratres Ordinis Minorum de Observantia; Nec Fratres hujusmodi possunt eligi in Ministros Provinciales, & Guardianos; Clemens VII. 19. Martii 1525. Constitut. incip. *Officii nostri*; Et quamvis Julius III. apud Roderic. *in collect. Privileg. Regul. tom. 2. Bulla 1. hujus Pontificis*, quæ incipit, *Ad hoc*, revocaverit, & annullaverit dictam Constitutionem Clementis VII. hanc tamen Julii III. revocationem nullam facit, & dicti Clementis VII. ordinationem validam declaravit Paulus IV. anno 1559. 24. April. apud eumdem *ib.* Bulla 2. quæ incipit: *Cum ex Apostolatus officio*, & dictam Paulinam declarationem confirmavit Pius IV. anno 1564. 5. Decemb. Bulla 3. quæ incipit *Provisionis nostræ*.

26 Principes Christiani licite tolerant in suis Territoriis Hebræos, ritusque, & synagogas eorum; Barbos. *in cap. Sicut Judæi 9. de Judæis*, Card. Petra *tom. 2. Commen. ad Constitut. 1. Honorii III. num. 8.* cum pluribus ibi citatis. Pignatell. *tom. 5. consult. 14. a num. 70.* Engel *lib. 5. Decret. tit. 6. num. 2.* & communis aliorum; *arg. cap. Sicut Judæi 9. & cap. Et si Judæos 13. Et si Judæos, quos quos propria culpa submisit perpetuæ servituti, pietas Christiana receptet, & sustineat cohabitationem illorum*; juncta *l. Nullus 14. Cod. de Judæis, & Nov. 146. cap. 1.*

27 Judæi antiquatas suas Synagogas restaurare possunt, non autem novas erigere; *cap. Judæi 3. & cap. Consuluit 7. de Judæis*, ibi: *Judæos de novo construere Synagogas, ubi non habuerint, pati non debet; Verum si antiquæ corruerint, vel ruinam minantur, ut eas reædificent, potest æquanimiter tolerari, non autem ut eas exal-
ampliores, aut pretiosiores faciant, quam
fecisse noscuntur.*

Judæi, qui in Christianorum Te-
mel recepti, & de protectione assecu-
sine justa, & legitima causa expe-
sunt. Decian. *in tract. crim. lib.*
Socinus *consil. 86. lib. 4.* Vasquez *L*
cap. 8. n. 12. Barbos. *in cap. Sicut Ju-*
Judæis n. 4. & alii passim; *arg. l. N*
Cod. de Judæis, cuilibet enim etiam
& gentili fides juste data servanda e
l. Sicut 5. Cod. de oblig. & action.

Notanter autem dicitur sine justa, &
tima causa, quia ob justam, & legi-
causam Judæi semel recepti, iterum e
possunt, *arg. l. Judæi 11. l. Judæi, 16.*
de Judæis; & sic tenent Doctores citati
recedenti, & Farinac. *Frag. Crim. part. 2.*
1. n. 64. Tuschus *litt. 1. verb. Judæi c*
371. num. 58. tract. de Jur. personar. extra
mium Eccles. existent. lib. 2. cap. 51. Pignat
tom. 5. consult. 14. n. 109. cum plures *alios*
Justæ autem, & legitimæ causæ eos expelle
di recensentur a Ricciullo *loc. cit. a n. 9*
Barbosa *loc. cit.* a Pignatell. *loc. cit. a n. 1*
quæ, ut ab ipso recensentur, hic ad litte
dantur.

Prima igitur eos expellendi causa est si
sarentur in Regno noviter ad Fidem co
so. Nam quo facilius ibi Christiana
propagaretur, posset indici Judæorum
rum, ac Infidelium expulsio, ut Consta
fecisse in Ecclesiæ primordiis, testante
stiens. *in cap. consuluit, de Judic.* Oldra
87. num. 2. pro quibus facit textus *in*
Sæpe malorum 28. q. 1.

Secunda, si in Christianam Religion
dant contumeliosi; *arg. d. cap. Quis in*
cap. Et si Judæos, de Judæis. Ob hanc
exularunt ab Anglia, propterea quod
puerum Christianum in die Parasceves
stræ Religionis contemptum cruci affi
Idemque fecerunt Judæi Nordovici de
ut refert D. Antonin. *part. 2. histor.*
cap. 1. §. 6. & Polydor. Virgil. *lib. 16.*
Anglic. Et ob similem causam anno
Marchia Brandeburgensi generali Edict
pœna capitis proscripti sunt, ac quadr
ipsorum exusti, ex eo quod unus ipsoru
gratissimam Christi Hostiam, quam ph
infidelitate coemerat, crebris pugionum
confodere nixus erat, Hostia semper i
permanente; reliqui vero plurimos Chri
rum infantes ictibus, & punctionibus pe

afsi sunt. Surius *de reb. in Orbe gestis sub* 1510.
ertia, si seditiones excitent, aut aliter in deregantur injuriosi, ut recte colligitur *ex Christianis*, *C. de pagan.* Hac de causa erante Phoca ejecti fuerunt Antiochia; Inem enim Christianorum multitudinem feroncidetant, vel igne exusserant, nec non nastasium ejusdem Civitatis Antistitem fœorte affecerant. Nicephor. *lib.* 18. *cap.* 44.
uarta, si in tam magnum numerum excrent, ut inde timeri posset proditio, *d. l.* *istianis*, ibi: *nihilque turbulentum tentanti*. Quam ob causam abire coacti sunt e Re Hispaniarum, ut patet ex *Constit. Granat.* 5. *& 6. anno* 1491. & ex Concilio Tole *capite* 8.
Quinta, si Leges non servent, ut probat us *in d. l. Christianis*, ibi: *Nihilque tenibus turbulentum, legibusque contrarium*. apropter ejecti fuerunt Parisiis anno 1180. Philippum Francorum Regem; Nam con Ecclesiastica Decreta in Domibus suis ser Christianos, & ancillas habebant, eosque aliqua parte cogebant judaizare, ut testatur Naucler. *gener.* 40.
exta, si ita Divites evaserint, ut ex faculum augmento aliquod inconveniens suspii possit; In his enim casibus possunt, vel facultatibus ex aliqua parte mulctari, vel parte ejici, prout casus qualitas exquirit; ia potest Princeps ex causa publicæ utilitatollere dominium rerum a subditis; *l. Si s sepulchrum*, *ff. de Relig. & sumpt. fun.* man. *cons.* 310. *sub num.* 2. Ang. *cons.* 139. 3. Fulgos. *cons.* 143. *n.* 3. Felin. *in c.* 2. *post ncip. de constit.* Decian. *cons.* 352. *sub init.* *in cap. Quæ in Ecclesiarum n.* 19. *de constit.* ammat. *cons.* 8. *n.* 8. *in Civile*, *& cons.* 190. 11. Tum etiam quia Judæi tolerantur ex mmiseratione, & ut ipsi tandem convertanr ad Fidem, non tamen, ut officere possint ristianis. Insern. *in Constit. Si quis in postem tit. de Judæis*.
Et generaliter quidem expulsionis exempla ppeditant superiorum temporum Annales. am sub Imperio Caroli IV. anno 1348. Juos, ex eo quod ex fontibus per ipsos veno infectis, pestis universalis orta diceretur r totam ferme Europam, flammis, aliisque ppliciis absumptos ex Jo: Nauclero recenset eb. Franc. *Chron. Germ. fol.* 198. *&* 199. & ræcipue 205. Plura expulsionis Judæorum exemla ex historicis refert Marquard. de Susan. *ract. de judæis p.* 1. *cap.* 7. *num.* 2.

Et de facto talibus, vel consimilibus justis causis intervenientibus jure merito expelluntur; Eo vel maxime, quod Judæi censeantur personæ odiosæ, & infames; *c. Cum sit*, *de Judæis leg. final. Cod. de Judæis*; Inimici Crucis Christi Redemptoris nostri; *c. Licet universis*, *Extrav. de testibus*, & ejusdem nominis blasphemi; *c.* 1. *c. Cum sit nimis*, *Extravag. de Judæis*, & ut constat ex eorum Thalmud; quod, ut observat Sixtus Senensis *lib.* 4. *Biblioth. Sacr.* est ingens, & vastum opus Judaicarum traditionum, in quo decreta omnia Rabbinorum collecta sunt, Sammai, Hillel, Alciba, Joseph, & filiorum Asamonæi, una cum aliis innumeris aliorum Magistrorum statutis, sententiis, & tam Divinarum, quam humanarum legum expositionibus, quibus nunc tota Judæorum natio regitur; Ab aliis vero vocatur Jus Judaicum, tam Civile, quam Canonicum, Doctrinale etiam, ac Pandectæ, & Digesta. Cœptus est autem anno a Domino Jesu 100. ad finem perductus anno ejusdem 400. Sed Ben-Majemon in compendium redegit Thalmud, & scripsit anno 1150. & habetur secundo loco post Bibliam, & tantæ est auctoritatis, & Thalmud, continens innumeras inneptias, fabulas, impietates, contumelias, blasphemias, imprecationes, maledictiones, hæreses, & hujusmodi, quarum variæ hic ad litteram snbnectuntur, ut referuntur a Pignatello *t.* 5. *cons.* 14. *an.* 11. 37

„ Deus ante mundi creationem, ne otio „ torpesceret, exercebat se in extruendis va„ riis mundis, quos ubi condiderat, paulo post „ destruebat, atque iterum restaurabat, quo„ adusque hunc, quem nunc habemus, Mun„ dum facere didicisset. *Ordin.* 1. *tract.* 4. „ *dist.* 5. 38

„ Deus tres primas horas diei totas insumit „ in lectione Legis Judaicæ. *Ordin.* 2. *tract.* „ 1. *dist.* 14. 39

„ Moyses cum aliquando ascendisset in Cœ„ lum invenit Deum scribentem Accentus in Scriptura Sancta. *Ordin.* 5. *tract.* 6. *dist.* 5. 40

„ Deus die prima novilunii mensis Septem„ bris judicat universum Orbem; reliquis dein„ de sequentibus decem ejusdem lunæ diebus „ applicat se ad scribendum justos in libro „ Vitæ, malos vero in libro mortis, *Ordin.* „ 2. *tract.* 8. *dist.* 5. 41

„ Deus quotidie orationes, & precationes „ animo devoto peragit. *Ordin.* 1. *tract.* 1. „ *dist.* 1. 42

„ Deus habet locum quemdam separatum, „ in quo statutis temporibus multis cum la- 43

„ crymis deflet, ac se ipse affligit, quod Judæis iratus Templum everterit Jerosolymitanum, & populum suum in captivitatem dispersit. *Ordin. 2. dist. 5. & antea. 1. dist. 7.*

44 „ Deus quotidie imponit sibi circa caput, & brachia Vittas, sive Corrigiolas quasdam coriaceas *Thephillin* appellatas, induitque se tunica quadam linea, quæ *Zizith* nuncupatur, eoque modo ornatus procumbit in genua, & orat. *Ordin. 2. tract. & dist. 5.*

45 „ Deus præcipit populo Judæorum, ut singulo quoque novilunio Sacrificium expiationis peragant ad expiandum scelus perpetratum a Deo, quando lumen, quod ipse Lunæ ademerat, Soli attribuit. *Ord. 4. tr. 6. dist. 1.*

46 „ Deus quotidie reminiscitur calamitates, quas Judæi a gentibus patiuntur, lacrymas duas effundit in Oceanum, & præ dolore pectus utraque parte contundit. *Ord. 1. tract. 1. dist. 9.*

47 „ Deus quinta die creavit pisces duos magnitudinis pene interminatæ, Leviathan appellatos, quorum corporum vastitatem cum ipse secum animo perpenderet, veritus ne omne piscium genus a tam magnis belluis deglutiretur, & ne ab ipsis mare universum navigiis invium redderetur, sicque humani generis commercia prorsus tollerentur, si ex iis proles propagaretur, occidit femellam, & ex ejus salitis carnibus salsamenta delicatissima paravit justis, & electis suis post hanc vitam comedenda; masculum vero sibi vivum reservavit, ut cum eo sub vesperis diei horis quotidie luderet; juxta illam *Ps. 103.* sententiam: *Draco iste, quem formasti ad illudendum ei.* Pro quo Hebræi legunt: Leviatham iste, quem creasti, ut cum eo luderes. *Ordin. 4. tract. 3.* Itaque.

48 „ Deus tribus postremis diei horis laxandi animi gratia ludebat olim cum pisce illo vastæ magnitudinis Leviathan dicto. *Ord. 2. tract. 1. dist. 14. & Ord. 4. tract. 8.*

49 „ Deus ignota de causa indignatus pisci magno Leviathan dicto, ipsum occidit, carnesque ejus sale condivit, ut ex eis cibum ministraret animabus Sanctorum in futuro sæculo. *Ord. 4. tract. 3. dist. 5.* "

50 Paulo aliter de Thalmude refert Hieronymus de S. Fide, ex Judæo Christianus, qui fuit Medicus Benedicti XIII. circa annum 1412. *lib. 1. contra Judæos c. 9.* ubi sic scribit: *Dicitur in Thalmud, quod animal Behemoth est*

omnium animalium majus, & quod
& femina fuerunt ab initio creat[illegible]
Deus, quod si sibi genuissent, per [illegible]
generare, & multiplicare [illegible]
fructus, castravit masculum, & [illegible]
minam, quam custodit, ut eis [illegible]
per Messiæ ad comedendum.

Item piscium [illegible] non haberent [illegible]
pisce majorem, quem Leviathan [illegible]
& dicunt, quod Deus habet ipsum [illegible]
cum dei justis ad comedendum in [illegible]
in tantum, quod multi hodie reperiun[tur]
partem suam hujus Leviathan, quam [illegible]
dere sperant, multo auro, & argento
commutent, & ad veritatem rationem [illegible]
Ego namque Hieronymus de S. Fide
optimi compilator, non dimitterem
maxima pecuniæ quantitate, partem mea[m]
gi. aut lampredæ, quam. postquam [illegible]
Messiam veracem, comedere consuevi.

Proxima his est fabula alterius *Hebræor[um]*
qui, ut ait Albertus apud *Dionysium*, [illegible]
runt Leviathan esse serpentem, seu piscem
qui circulo sui corporis totam terræ mol[em]
bunt, quique Solem, ac radios apprehen[dere]
nititur, & volare; Sicque Solem in ci[rculo]
suo semper agitat fugientem. Vastum ani[mal]
sed fabulosum, qualia multa fabularis J[udæo]
rum Theologia progenerat. Ea qualis [illegible]
est Behemot.

Ex Lyrano autem Judæi dicunt, q[uod]
una die depascit herbas mille montiu[m]
crastino renascitur herba in tanta mag[nitudi]
ne, sicut erat in præcedenti die. Et [illegible]
adducit Rabbi Sammon super istum lo[cum]
ctoritatem *Psalmi 49.* in quo ubi ha[bemus]
Jumenta in montibus, & boves, He[bræi di]
cunt, *Behemot in montibus mille.* Tra[ductio]
Hieronymiano semper immediate de Heb[ræo ha]
bet: Pecudes in montibus millium.

De hujus autem belluæ magnitudi[ne]
item leguntur ex Hebræorum sententi[a apud]
Albertum, & Dionysium. Quod Behe[mot]
bos, cujus corpus septem milliaria co[ntinet]
collum unum, & caput unum; sicque [illegible]
miliaria in universum contineat, cuju[s]
sit quasi silva cedrina. Ingens procul [illegible]
& immane non tam animal, quam [illegible]
cium, inquit Joannes Pineda. Sed si no[n]
tiuntur, addit idem, at somniant pro[illegible]
bio homines veræ sapientiæ, veræque [Theo]
logiæ expertes quod viros mediocris [illegible]
tiæ pudet & somniare. Adjungunt Judæi,
in resurrectione Deus occidet illud anima[l]
justis paret convivium. Quam sollicita [illegible]

io alterius vitæ, salitisque carnibus Ju-
n natio!

ilis est fabula apud Eliam Thesbitem in
, ubi sic habet: *Invenitur in Agadah
sse magnam, quæ vocatur Bariucna, cu-
am miræ magnitudinis esse dicunt in Mas-
. Becheroth*. Etiam audivi, quod Deus
in futuro sæculo ex eo justis paraturus
vivium una cum Leviathan, & Bove.
ndum fabularum Judaicarum est finis.
equuntur translata sunt e Thalmude.

eus semel quotidie irascitur, & tunc
a gallorum gallinaceorum ruborem emit-
ipsique interim uno pede stant. Tunc
uis eodem momento alicui maledixerit,
tatim concidet mortuus. *Ord.* 1. *tr.* 1.

Cum olim Rabbini quidam adversus Rabbi
ezer disputationem iniissent, Deus voce
itus demissa, sententiam contra illos pro
bi Eliezere protulit, quamobrem indigna-
Rabbini Deum anathematis pœna damna-
t. Tunc Deus ipse subridens, Filii,
uit, mei me vicerunt. *Ord.* 4. *tract.* 2.
. 7.

Cum Deus die quadam in Cœli Curia dis-
ret de specie quadam lepræ, quam ipse
ndam ajebat esse, ceteris dissentientibus
bbinis, qui immundam esse affirmabant,
tamen communi omnium assensu devoluta
ad Sapientissimum quendam Rabbinum,
cum sententiam proferre pararet, statim
s anima relicto corpore, vociferari cœ-
, *Mundam, mundam*. *Ord.* 4. *tr.* 2. *dist.* 7.

Tanta fuit olim in Rabbino quodam pru-
ntia, ut Diabolum simul, & Deum hoc
u eluserit. Cum Rabbinus in extremo vi-
articulo laboraret, Diabolum precibus
orat, ut sese jam moribundum ad portas
que cœlestis Regni deducat, ut inspecto
de loco Divinæ habitationis, lætus ex hac
ta decedat. Hanc gratiam cum Diabolus
teri amico præstitisset, Rabbinus illico se
tra portas Cœli conjiciens, juravit per
eum viventem se nunquam inde recessu-
m. Qua de causa coactus est Deus homi-
m apud se retinere, ne illum perjurium
ceret, sicque hac una arte prudentissimus
ir Deum, & Diabolum simul fefellit.

Cum Angelus Gobriel flagitium grave
mmisisset, Deus jussit eum igneo flagello
agellari. *Ord.* 2. *tract.* 5. *dist.* 8.

Animæ hominum migrant de corpore in
orpus hac lege, ut si anima in primo cor-
ore peccet, mittatur in secundum, in quo
iterum peccet, mittatur in tertium cor-
„ pus; in quo si peccare non desistat, denique
„ in gehennam detruditur. *Ordin.* 4. *tract.* 2.

„ Anima Abelis migravit in Seth, anima 62
„ Set in Moysen. *ibid.*

„ Animæ hominum indoctorum in resurre- 63
„ ctione non recipient corpora sua. *Ord.* 3.
„ *tract.* 1. *dist.* 3.

„ Rabbini duo singula quaque hebdomada 64
„ pridie Sabbati duos vitulos creabant, quos
„ deinde totos comedebant. *Ord.* 4. *tract.* 4.
„ *dist.* 2.

„ Quicumque ter in Sabbato comederit, vi- 65
„ tam æternam consequetur in altero sæculo.
„ *Ord.* 3. *tract* 1. *dist.* 6.

„ Nihil comedi debet numero pari, sed 66
„ impari; hoc enim numero maxime delecta-
„ tur Deus. *Ordin.* 4. *tract.* 2. *dist.* 7.

„ Si quis oraverit facie ad meridiem con- 67
„ versa, sapientiam consequetur; ad Septen-
„ trionem vero divitias. *Ord.* 4. *tract.* 3. *dist.* 2.

„ Si quis sub ventre Cameli, aut inter duos 68
„ Camelos, aut inter duas mulieres pertran-
„ sierit, nihil unquam ex Thalmud poterit
„ ediscere. *Ord.* 4. *tract.* 10. *dist.* 2..

„ Gemina superioribus fabula est, quod tem- 69
„ pore Messiæ Judæa proferet Judæis panes co-
„ ctos, & vestes sericas cuique Judæo accom-
„ modatas.

Quod Deus Adamo creaverit duas mulieres, 70
ex quibus texunt fabulatores genealogias in-
terminatas, ut ex Augustino refert Beda *in
Epist.* 1. *ad Timoth.*

Quod Deus antequam legem suam daret Is- 71
raelitis, eamdem præsentarit Idumæis, & Is-
maelitis, quorum illi habitabant in Seir, hi
vero in Deserto Pharan. Idumæos autem re-
jecisse Legem, cum audivissent quintum præ-
ceptum; *Non occides*; Recordabantur enim,
quod patri eorum dictum esset: *Vives in gla-
dio*. Ismaelitas vero eamdem rejecisse, cum
audissent sextum præceptum, *Non mœchaberis*.
Ita fabulantur, dum exponunt illa *Deut.* 33.
2. *Dominus de Sanai venit, & de Seir ortus
est nobis; apparuit de monte Pharan, & cum
eo quinquaginta millia.*

Quæ postrema ut exponant, fingunt fuisse in 72
datione Legis in monte Sinai animas omnium
Prophetarum, qui postea inter Judæos prophe-
taverunt, ac singulos eo tempore, & loco ac-
cepisse prophetias suas, quas ediderunt. Ad-
dunt etiam fuisse inibi omnes Rabbinos, con-
ditores Thalmudi.

Hæc sufficerent ad exhibendam formam Theo- 73
logiæ fabularis Judaicæ. Sexcenta alia enarrari
potuissent, sed modus servandus fuit. Notum
enim

enim eſt, Judæorum Rabbinos poſt Chriſti Domini anaſtaſim Sacram Scripturam fabulis a ſe confictis fœde contaminaſſe. Quarum fabularum non paucæ ſunt in libro dicto Thargum, qui Caldaicam translationem continet.

74 „ Adverſus autem Legem Moyſis hæc habent: quod licitum ſit cum propria uxore „ maſculino concubitu uti. Quare cum duæ „ Mulieres eſſent de hac re apud Synagogam „ conqueſtæ, reſponderunt Rabbini, virum „ eſſe uxoris dominum, ac proinde poſſe eum „ uti corpore uxoris ſuæ, utcumque voluerit, „ non aliter quam ille qui piſcem emit. Is „ enim tam anterioribus, quam poſterioribus „ piſcis ejus partibus ad arbitrium veſci po- „ teſt. *Ordin.* 3. *tract.* 3. *diſt.* 2.

75 „ Si quis aut filiam ſuam, aut ſororem „ ſuam, ſibi Matrimonio junxerit, is rem „ Deo facit gratiſſimam. *Ordin.* 2. *tract.* 1.

76 „ Rabbinum, qui non oderit hoſtem ſuum „ uſque ad mortem, & qui vindictam adver- „ ſus eum non quæſierit, indignum eſſe no- „ mine Rabbini. *Ordin.* 5. *tract.* 1. *diſt.* 2.

77 „ Gravius plectendos eſſe eos, qui contra- „ dicunt verbis Scribarum, quam verbis Mo- „ ſaicæ Legis, quibus qui contradixerit ab- „ ſolvi poteſt; qui vero verbis Rabbinorum „ contradixerit, morte moriatur; *Ord.* 4. „ *tract.* 4. *diſt.* 10.

78 „ Si teſtes de falſitate convicti fuerint, pu- „ niri debent pœna talionis. Quod ſi conti- „ gerit injuſte accuſatum fuiſſe damnatum, „ & ita pœna affectum; tunc falſi teſtes ab- „ ſolvi debent, & nulla pœna puniri; *Ord.* 4. „ *tract.* 4.

79 „ Si quem major pars Judicum ad mortem „ damnaverit, is mori debet; Si vero om- „ nes, nullo excepto, in ejus damnationem „ conſenſerint, abſolvatur; *Ordin.* 4. *tract.* 4.

80 „ Si quis marſupium loco publico invene- „ rit, ſciveritque ejus Dominum jam de in- „ ventione marſupii deſperaſſe, non tenetur „ ad reſtitutionem marſupii; *Ord.* 4. *tract.* 2. „ *diſt.* 5.

81 Hæc autem adduxi, ut Chriſtianis perſuadeatur quid de perfidæ illius gentis dogmatibus ſentire debeant, & pateſcat animus nefariorum hominum in Religionem Sacroſanctam. Hunc finem producendi nonnulla ex Thalmud habebat Sixtus Senenſis, qui ita mentem ſuam aperit: *Decreveram profecto nullam talium librorum habere mentionem, & omnem doctrinæ hujus memoriam, quantum fieri potuiſſet, ſilentio aboleri, ſed quoniam me præteritorum temporum experientia docuit, hujuſmodi volumina to-*

ties extincta, iterum inſ
ſcere, permittente id I
avaritia, qui quovis pa
cultatem inſtaurandi hos
ideo me operæ pretium
turpitudines, impietates
lis Thalmudicis volumin
ex parte manifeſtarem,
bris, ubi hæc habentur
ria ſcripta, quibus adh
ca, Græcia, & Germa
in lucem, habeant pieta
tores indicem, quo velu
veniendos, ac detegendo
ris libros, ac locos, in
miæ ſcriptæ ſunt, &
Principes iterum adverſ
inflamment.

Subjungit deinde nor
Judæorum odium in
Qualia ſunt.

„ Statuimus, ut qui
„ blaſphemet omnem
„ ac Deum precetur,
„ netque ipſam cum
„ ſuis; atque hoc max
„ Judæorum in Synago
„ tes in odium Jeſu N
„ *Ordin.* 1. *tract.* 1. *di*

„ Deus præcepit Jud
„ ſive dolo, ſive vi,
„ facultates Chriſtianor

„ Præcipitur omnibu
„ nos omnes loco brut
„ ter eos tractent, qua
„ *din.* 4. *tract.* 8.

„ Judæus Gentilibus
„ mali quicquam faci
„ omni ſtudio, atque i
„ ta tollere; *Ordin.* 4.

„ Si quis Judæus C
„ propinquum inſpexeri
„ cipitare tenetur; *Ord*

„ Imperium Chriſtia
„ Imperio ceterarum g
„ catum eſt ſervire Pr
„ Chriſtiano; *Ord.* 2. *t*

„ Templa Chriſtiano
„ tionis, & loca Idolol
„ nentur deſtruere; *Or*

„ Evangelia Chriſtia
„ debent Iniquitas reve
„ nifeſtum, a Judæis c
„ in eis nomen Dei co
Hic igitur Thalmud,

Babylonicus, demptis etiam ineptiis, fig-
:is, & blasphemiis, scriptus est Judæorum
icacium odio in Christum, & Christianos
ali flagrantium, ac pleraque in eo scri-
:acite, & aperte Christianæ Fidei myste-
obscurant, vel evertere nituntur, & ad
-stitionem ducere. Uterque sæpe ab Ec-
ı Catholica jussus est comburi, idque ali-
-ies justissime factum, quia plurimis, gra-
-misque contra Christum Dominum, Divi-
.que Majestatem, & hujus administros, &
cos, Angelos, & Testamenti veteris Di-
, Beatissimam Virginem Mariam, Chri-
nos omnes, immo & contra Moysis legem,
gentium, atquæ omnem naturæ legem, &
am rationem erroribus, mendaciis, contu-
liis, & blasphemiis scatet.

Quo circa Gregorius Nonus omnia Thalmu-
æ volumina flammis adjudicavit anno 1230.
Pontificium decretum instauravit Innocentius
. anno 1244. Clemens IV. Honorius IX.
Joannes XXII. Cum autem eadem volumi-
a Judæis pristino nitori restituta fuissent,
artis typographicæ præsidiis in infinitum
ope numerum propagata, Julius Papa III.
vo edicto promulgato, inquiri jussit, & an-
1553. cum Festa Tabernaculorum a Judæis
ptembri mense celebrarentur, per omnes Ita-
Urbes exuri jussit. Postea Paulus Papa IV.
a cum Sacrosancto Inquisitionis Senatu an-
1559. idem fieri imperavit, & Thalmudi-
: libros inter scripta ab Ecclesia Catholica
nnata connumerari voluit. Extat etiam ea
re Pii V. decretum anni 1566. & Gregorii
.II. quo statuitur, ut ab Inquisitoribus pro-
-latur contra Judæos hujusmodi volumina re-
entes; Et tandem Clementis VIII. contra
pia scripta, ut loquitur Constitutio anni
93. & libros Hebræorum Thalmudicos,
balisticos alios, opera, tractatus, volumi-
, & scripta quæcumque tam lingua Hebrai-
, quam quavis alia lingua conscripta, aut
rsa, edita, impressa, ac in posterum con-
-ibenda, aut vertenda, edenda, vel impri-
-enda, continentia, seu continentes tacite,
el expresse hæreses, vel errores contra sacras
teris Legis scripturas, nec non contumelias,
npietates, blasphemias contra Deum, San-
issimam Trinitatem, Salvatorem nostrum,
Beatissimam Virginem, Beatos Angelos,
Patriarchas, Prophetas, Apostolos, alios-
que Sanctos Dei, Sanctissimam Crucem, Sa-
ramenta novæ Legis, Sacras imagines, San-
tam Catholicam Ecclesiam, Sedem Apostoli-
am, ac contra Christi fideles, præsertim
Episcopos, Sacerdotes, & alias Ecclesiasticas
personas, atque etiam contra Neophytos, &
alias contra Catholicam Religionem, vel in
quibus impudicæ, & obscenæ narrationes haben-
tur, etiam sub prætextu, quod expurgatæ
fuerint, vel donec expurgetur. Item impii
Thalmudici, Kabalistici, aliique nefarii He-
bræorum libri omnino damnati, & prohibiti
maneant, & censeantur. Idem fecerunt Prin-
cipes Sæculares. In Galliis S. Ludovicus Rex
Francorum anno 1240. In Hispaniis Ferdinan-
dus, & Isabella, & antea Livigius, ac demum
Carolus V. In Dominio Veneto Benedictus
Valerius, Marcus Centanus, & Franciscus
Longus Senatores anno 1553. Immo Consti-
tutio Justiniani Imperatoris contra Judæos,
& eorum scripta, intelligitur de libris
Thalmudicis, adeo ut omnino prohibiti sint,
nec eorum correctio per Bullam Clementis
VIII. admittatur; hactenus Pignatell. *loc.
cit.*

93 Ex quo juvat etiam ad litteram referre,
quæ habet *ibidem a num.* 119. Intermittere,
ait ipse, nequaquam possum, quin saluberri-
ma Concilii primi Mediolanensis sub Sanctissi-
mo viro Carolo Borromæo de Judæis propo-
nam, quæ plane a generalibus Conciliis, Pon-
tificum Constitutionibus, ac Sacris Canonibus
excerpta sunt.

94 Ut quantum possumus Judæis corrumpendi
Christianorum mores, & eis bona per fraudem
auferendi occasionem adimamus, ipsosque ad
viam salutis traducere studentes, ex Sacrorum
etiam Canonum decretis edicimus.

95 Ut Judæi semper, & quocumque iter fa-
ciant, viri pileum, seu birretum Crocei
coloris, mulieres impositum reliquo capi-
tis integumentum pannum ejusdem coloris fe-
rant.

96 Ne Christiani ad convivia, nuptias, vel
dies festos, & Synagogas Judæorum accedant,
aut cum eis ludant, vel quod detestabilius est
Choreas cum Judæis agant.

97 Ne Judæis Christiani in famulatu esse possint.

98 Ne Christiani, si in diem, vel horam Ju-
dæis operas suas locaverint, apud illos cibum
capiant.

99 Ne Christianæ Mulieres Judæorum nutrices
in earum domibus esse ullo pacto possint.
Neve extra eorum domos, nisi cum necessitas,
Ordinario probanda, postularit.

100 Ne Christiani Judæos medendi causa ad se
accersant.

101 Ne in conjungendis inter se Matrimoniis
eorum opera utantur.

Ne

102 Ne Christianæ Mulieres Judæos fuci, pigmentorum, aut ornandi se causa adhibeant.

103 Agros, prædia Ecclesiastica Judæis locari, vestes, vasa, aliave sacra, vel ad usum Ecclesiæ destinata, vendi, aut pignori dari non liceat.

Ne in ædibus, quæ Ecclesiæ vicinæ sint, Judæi habitent, & si quis in eis uunc habitat, intra certum tempus omnino cogatur emigrare.

104 Ne Christiani cum Judæis in diebus festis, emptionis, venditionis, vel alio nomine contrahere audeant.

105 Ne Dignitatem, vel publicum Officium, quod ad Christianos pertinere aliquo modo possit, Judæi obtineant.

106 Hæc & reliqua, quæ de Christianorum cum Judæis consuetudine a Sacris Canonibus constituuntur, curent Episcopi, & Principes, ac Magistratus pro suæ quisque auctoritatis munere, pœnis contra Christianos, & Judæos acrioribus constitutis, ut inviolate serventur.

107 Vehementer etiam a Principibus petimus, ut in singulis Civitatibus certum locum constituant, ubi Judæi separatim a Christianis habitaturi conveniant. Et si quas proprias ædes Judæi in Civitate habent, intra sex menses eas vere, non autem simulato contractu, Christianis vendi jubeant.

108 Illud præterea pro sua pietate Principes statuere debebunt, ut Judæi quibusvis contractibus, & negotiis, quæ cum Christianis habuerint, in libris suis conscribendis litteris, & lingua vulgari nostra, non autem sermone, & characteribus Hebræis utantur. Si secus fecerint, severe puniantur, nullumque inde jus eis esse possit agendi, vel excipiendi.

109 Omni denique diligentia illos in eo uti æquum erit, ut fraudulentam & insidiosam Judæorum cum Christianis contrahendi rationem, & eorum facultatibus inhiantem avaritiam comprimant, & coerceant.

110 Monemus vero Episcopos, ut ab hominibus piis, ac peritis linguæ Hebraicæ, & rituum Judæorum, vel si hujusmodi non reperiantur, ab aliis doctis ac bonis viris curent Fidem, ac Doctrinam Christianam Judæis prædicandam.

111 Ad eas Conciones Judæi omnes jussi conveniant, sed pueri, ac puellæ seorsim a parentibus, atque aliis majoribus natu concionatorem audiant, qui ipsos familiariter instituat, & interrogantibus benigne satisfaciat.

112 In quo signum aliquod conversionis cognitum fuit, is ab aliis separetur, & in domum
aliquam Catechumenorum ad id parat
ducatur, ubi diligentius omnia, qu
Christianum oportet, doceatur.

Catechumeni ne baptizentur, nisi pr
genter instructi, & examinati fuerint,
tim si grandiores sint.

Baptizati curæ alicujus probi viri,
per annum committantur, qui vitam
his rationibus regat, ac moderetur.

Ut diebus festis Missam, Conciones,
speras adeant.

Aliis diebus aliquo artificio, quo victum
rere possint, utantur.

Ne cum Iudæis ullam omnino cons
nem habeant.

Neve cum Christianis, quorum vita
tiosa sit.

Curet Episcopus, ut Judæus qui *ad F*
se convertit, omnia bona sua *habeat*,
filius familias sit, legitima, *& quæcum*
alia bonorum pars ei jure *debita a patre eti*
vivente, detur. Vel si mulier fuerit, *ei d*
a marito restituatur, vel a patre constituatur,
unde ali possit ex præscripto Constitution
Pauli III. Summi Pontificis, præsertim in i
quæ ille statuit de iis facultatibus, quæ
usuris comparatæ sunt. Vide novissimam C
stitutionem Clementis XI. allatam supra n.

Placet etiam adducere quædam prologu
sive decreta, quæ ex variis declarationib
resolutionibus, atque responsis S. Inquisit
Romanæ congessi, quæque forsan nusqu
bi reperiuntur, suntque hujusmodi.

Judæi tenentur ex se suos libros exp
alias puniendi.

Fere semper est ipsis deneganda lice
dendi Christianos.

Non debet eis permitti, ut a C
accendatur ignis in suis domibus, pr
die Sabbati, etiam si offerrent eleemo
locis piis erogandam.

Prohibentur cum Christianis promiscu
vatas adire Comædias tempore bacchanal
ac simul tripudiare, & contra eos pote
cedi per Inquisitores.

Fingentes se Christianos, & sumentes
charistiam, vel tradendi sunt Curiæ S
vel, si recipiant Sacramentum Baptism
mittendi sunt ad pœnitentiam, sed vide
prius est, quo animo id fecerint.

Retinentes pro suis servitiis puellas C
stianas, quæ non accedunt ad Missam,
niuntur in S. Officio, ad quod hujus
caussæ spectant, & non ad Judicem S
rem.

aferentes arma Algerium, vel ad alia lo-
nfidelium sub prætextu illa deferendi ad
iem locum Catholicum, puniuntur in San-
Officio.
mplectentibus Fidem Catholicam concedi-
etentio suorum bonorum, dummodo con-
non fuisse fænore acquisita. Sancta ta-
Congregatio de propaganda Fide 15. Ju-
646. approbante Sanctissimo, non solum
observari posse Constitution. 32. San. mem.
i III. quæ incipit: *Cupientes Judæos*, quo
icite acquisita, vel illicite ab incertis,
conversis tamquam pauperibus applican-
sed etiam alias fuisse factam gratiam fi-
Hebræorum ad Fidem Christianam con-
is, etiam de bonis illicite acquisitis a cer-
personis (*a*).
estes absque tortura, non faciunt fidem in
a contra Christianos, itaut possit procedi
torturam contra reum.
Retinentes libros prohibitos puniuntur ab
uisitoribus ex Constitutione Clementis VIII.
m cun confiscatione. Unde Inquisitores si
eant sufficientia indicia, quod hujusmodi
os retineant, & præcipue Thalmud, qui
igi non potest, debent contra eos proce-
e. Nec iidem Inquisitores debent illorum
rectionem acceptare, vel libros expurgatos
scribere.
Transferentes cum pompa, & luminaribus
am ab una in aliam domum puniuntur in
cto officio.
Non possunt absque licentia Sedis Apostoli-
novas Synagogas construere.
Accedentes ad hospitia Christianorum non
iuntur in Sancto Officio.
nfantes, quos nutrices Christianæ baptiza-
aciunt, insciis eorum parentibus, illis non
tuuntur, quia sunt vere baptizati, &
m parentes tenentur ad præstandum ali-
ta.
psis conceditur per Breve expeditum die 2.
i 1593. licentia accedendi ad quæcumque
status Ecclesiastici occasione mercaturæ,
nmodo in illis non contrahant domicilium,
d in nullis Civitatibus, ac locis ditionis
lesiasticæ possunt habere, nisi Anconæ,
næ, Ferrariæ, & ex Brevi Urbani VIII.
Ducatu Urbini.
Dantes Christianis panes azymos, quos in
Paschate conficiunt, puniuntur extra Urbem
in Sancto Officio, in Urbe per Eminentiss.
Cardinalem Vicarium.

Persolvunt pœnas, vel pœnitentias, sibi im- 137
positas, non quidem manendo præ Foribus Ec-
clesiæ, sed ante Synagogam.

Circumcidentes Infantem Christianum seve- 138
re puniuntur ab Inquisitoribus.

Existentes in triremibus, volentes amplecti 139
Fidem Catholicam, instruuntur, & baptizan-
tur, sed remanent in triremibus.

Habentes commercium carnale cum mulieri- 140
ribus Christianis non puniuntur in Sancto Of-
ficio, sed ab Ordinariis. Aliquando tamen si-
mul procedunt.

Non possunt eorum Synagogam, licet com- 141
bustam, in alio loco ædificare, sed debent il-
lam in eodem loco reficere.

Percutientes, vel corrumpentes Imagines 142
Sanctorum puniuntur in Sancto Officio, etiam
privative quoad Judices Laicos, idque etiamsi
prævenerint.

Descendentes ex eorum progenie non admit- 143
tuntur ad Canonicatus, ad Dignitates in Col-
legiatis, ad Beneficia curam animarum haben-
tia, nec etiam ad munus Vicarii, & curæ et-
iam amovibilis. Quod item servandum est a
Regularibus in Ecclesiis, in quibus habent cu-
ram animarum. Ad Ordines vero promoven-
di non sunt, nisi viri probatæ vitæ, & ii
quibus merita vitæ suffragantur.

Divites coguntur ad subministrandum expen- 144
sas victus suis filiis neophytis ad Fidem con-
versis.

Non possunt uti nutricibus Christianis, et- 145
iam extra Ghettum, nec de licentia Episco-
pi; In casibus tamen necessitatis, ita ut ali-
ter eorum filii educari non possint, nisi a nu-
tricibus Christianis, potest Episcopus ex se id
permittere, ita tamen, ut omnino prohibeat
quodcumque commercium cum ipsis Judæis,
& omnino separatæ existant, & infantes in
propriis domibus Nutrices retineant, prohi-
bendo Judæis, ne ad illas accedant; Quo in
casu Inquisitores se ingerere non debent.

Pro exercendo fœnore debent petere licen- 146
tiam a Summo Pontifice.

Nequeunt occidere sua animalia in macellis 147
Christianorum cum suis superstitiosis observa-
tionibus.

Non

(*a*) *Nota Romani Theologi*. Pauli V. Constitutio confirmata fuit a Clemente XI. Constit.
cip. *Propagandæ*; immo §. 17. ampliatur illa constitutio *favore filiorum* conversorum, tam
bræorum, quam infidelium, quoad legitimam, & subtractionem a patria potestate.

148 Non poſſunt uti opera Chriſtianorum in lavandis pannis; Verum ob penuriam aquæ poteſt ob bonum publicum permitti, ut ipſimet deferant pannos lavandos mulieribus Chriſtianis ad locum, in quo dealbantur, & lotos ad ſuas domos reportent; Neque ipſis expreſſe permittitur, quod uti poſſint ſervitiis bajulorum in conducendis ſibi lignis, frumento, & vino, ſed totaliter per conniventiam.

149 Procurantes liberationem Turcarum a triremibus, ut judaizent, puniuntur in Sancto Officio.

150 Non poſſunt uti opera Chriſtianorum in addiſcendis litteris latinis, vel ſcientiis, aut artibus. Quod ſi concedatur licentia, poteſt concedi, ut doceantur in aliqua Domo privata extra Ghettum, in qua non inveniantur pueri Chriſtiani, & exceptis diebus Feſtis, atque habita prius diligenti informatione de ſufficientia, & pietate præceptoris.

151 Nequeunt docere Chriſtianos ſcientiam aliquam, vel artem.

152 Prohibentur accedere ad Cauponas Chriſtianorum cum meretricibus.

153 Non poſſunt promoveri ad gradum aliquem Doctoratus in Univerſitatibus Catholicis.

154 Prohibentur apponere ſuis ſepulcris epitaphia, & inſculpere nomina, & cognomina, ac patriam Defunctorum, & appoſita amoventur.

155 Permittitur ipſis uti opera Chriſtianorum quoad frumentum, ligna, & vinum advehendum tantum, cetera denegantur, & utentes aliis ſervitiis Chriſtianorum puniuntur in Sancto Officio, ſicut & Chriſtiani illa exhibentes.

156 Nequeunt vocari nominibus Chriſtianorum.

157 In vendendis, ac emendis libris tenentur ſervare Ordines Bibliopolis Chriſtianis datos.

158 Debent ſubſcribere ſuum examen, licet examinentur die Sabbati.

159 Cum Medicis, & Chirurgis ad eorum domos cauſa eos medendi accedentibus Epiſcopus conniveat; annuum tamen ſalarium iis prohibeat.

160 Barbitonſores debent ab Epiſcopo prohiberi, ne accedant ad illorum domos pro illis tondendis.

161 Cum puellis ultra ſecundum gradum diſpenſatur, ut ingredi poſſint Religionem, & habilitantur ad officia, & munera.

162 Occaſione peſtis permittitur ipſis uſus Medicorum Chriſtianorum, ſi non habeant Medicos Judæos.

163 Nullo modo eſt ipſis concedenda licentia conducendi prædia a Chriſtianis, & conceſſa revocanda.

164 Eorum Synagogæ erectæ abſque licentia Sedis Apoſtolicæ ſupprimendæ, ac deſ

Eorum filii infantes, baptizati in L educandi apud Chriſtianos, & a ſu bus, ſi poſſident bona, ſubminiſtrent ta, ſin minus Epiſcopus ſuo zelo pa lis provideat.

Ad Chriſtianiſmum converſi poſt c nem, & pœnitentiam ab anterioribus ſtinis delictis in Judaiſmo perpetrati in foro ſæculari quoad pœnam corpora punitatem non conſequuntur. Idque cum tota familia baptizentur.

Prohibetur mercatura librorum Eccle rum, & illos apud ſe retinere. Nec titur typographia idiomatis hebraici.

Baptizati, & relapſi in *Judaiſmum* ſunt iterum baptizandi, ſed *abjurare* de formali.

Non poſſunt deferre proceſſionaliter *per* tum Bibliam.

Eorum ſpontaneas *comparitiones volenti* ſuſcipere Baptiſmum, debet Inquiſitor *rem* tere ad Ordinarios.

Ipſorum filii minores ſeptem annorum po ſunt baptizari ad inſtantiam patris, vel m tris converſorum ad Fidem Catholicam: ii, qui excedunt ſeptem annos, ſuntque capaces, ſunt relinquendi ſuæ voluntati.

Filii eorum, quamvis non poſſint, in parentibus, baptizari, ſi tamen de fact ptizentur, valet Baptiſmus, & apud Ch nos alendi ſunt; non licet tamen h Baptiſmum conferre, eorum parentib tis. Quia, tametſi finis ſit bonus, m men ſunt illicita, præſertim ex Conſ Julii III. imponentis pœnas mille duc & ſuſpenſionis baptizantibus filios Ju invitis parentibus.

Contra hortantes eorum filios ne redeundum ad Judaiſmum non dev confiſcationem bonorum, ſed ad mu cuniariam.

Amplectentes ſectam Turcarum, & in Sancto Officio expediendi, ac ſi eff te comparentes cum abjuratione, vel tione erroris, in quem inciderat, juxta præſcriptam a Pegna *in Comment. Dire*

Pronunciantes blaſphemias hæreticales niuntur in Sancto Officio.

Puellæ, quæ confugiendo ad Chriſtiano ries aſſerunt ſe velle fieri Chriſtianas, cantur apud aliquam nobilem mulierem ſtianam, ipſæ, earumque parentes exam tur, & nolentes Fidem amplecti, reſtitu ſuis parentibus.

N

licet Christianis pueros Judæos in arti-
iortis constitutos baptizare, nisi ubi nul-
s adsit, quod hujusmodi pueri possint
vere, nec adsit scandalum.
:a, quæ ante Baptismum nupserat Ju-
restituenda est viro Fideli, cui postea
, non attento quod tunc non constabat
Judæum suum primum Virum obiisse.
dæ tamen sunt diligentiæ, an præfatus
adhuc vivat, & monendus an ad Ca-
m Fidem converti velit, vel saltem
psa cohabitare sine injuria Salvatoris,
que eo, quod traheret illam ad pecca-
iortale. Quod si dictus Judæus moneri
ie non poterit, id sufficiens videtur pro
dispensationis juxta Breve Gregorii XIII.
: materia, ut scilicet dispensetur cum
muliere ad cohabitandum cum viro fi-
cui nupserat.
ıns Judæus, cujus pater consensum, ut
aretur, præstiterat, & postea pœnituit,
ur sub custodia Christianorum, exami-
testes super consensu, & in casu peri-
rdinatur Baptismus.
a lege Hebraica apostatant ad Mahume-
n, damnantur ad revocandam, & dete-
m sectam Turcarum juxta formulam præ-
ım, damnantur ad carceres ad tempus
io, & interim benigne suadentur ad su-
ıdum Baptismum.
at hic afferre Edictum pro Judæis, quod
ab Eminentissimo Domino Cardinali
to Summi Pontificis Vicario italice com-
idem Pignatell. ut ipse testatur *loc. cit.*
34.

Editto per gli Ebrei.

Uantunque con diverse Costituzioni di
Sommi Pontefici, e con varj Decreti del
ınal supremo del Santo Officio, come an-
on altri nostri Editti, e del nostro Tri-
e si sia pienamente provveduto a quan-
isogna per togliere a' Giudei ogni occa-
di corrompere i costumi de' Cristiani, ed
ıivare gl' inconvenienti, ne' quali s' in-
per la pratica intrinseca con essi; con
ciò desiderando la Santità di N. S. che
corso di tempo non si possa pretendere
ranza, o dissimulazione veruna, d' ordi-
spresso datoci dalla Santità sua a bocca,
r l'autorità del nostro Officio, non rece-
o da' bandi altre volte fatti, ma quelli
uovo innovando, s' ordina, e comanda.
ıe niun Cristiano dell' uno, e dell' altro
sesso di qualsivoglia qualità, e dignità che si
sia, ardisca d' entrare nelle Sinagoghe, o Scuo-
le degli Ebrei ad udire le loro prediche, ad
assistere alle loro circoncisioni, o altre ceri-
monie, a ricever da essi azimelle per qualsi-
voglia pretesto, sotto pena di scudi 25. d' oro
per ciascheduna volta, ed altre pene ad arbi-
trio nostro, nelle quali incorreranno anche
gli Ebrei, da' quali il Cristiano sarà ammesso
alle Scuole, o riceverà azimelle.

*Edictum S. Officii 21. Decembris 1600. Edi-
ctum Rusticucii 1592. Decret. S. Officii 9. Au-
gusti 1605.*

E similmente che niun Cristiano tanto maf- 184
chio, come femmina possa entrare in casa d'
Ebrei ad effetto di dar loro latte a putti,
servire, o ajutar donne parturienti, acconciar
letti, scopar case, lavar piatti o panni, o
portargli, accender fuoco, o lume, partico-
larmente il Sabbato, o fare qualsivoglia altro
servizio, sotto pena di scudi 50. per ogni
volta, e della frusta da eseguirsi inviolabil-
mente tanto nella persona del Cristiano, quan-
to dell' Ebreo; si tollera però solamente, che
i Facchini Cristiani portino loro le legna,
vino, e pane.

*Decreta S. Officii 8. Novembris 1595. 9. Octo-
bris 1597. 27. Julii 1628. 17. Martii 1616.
15. Martii 1612. 12. Aprilis, & 17. Maii
ejusdem anni, & 1. Septembris 1616. cap. Et
si Judæos, & cap. Ad hæc, de Jud. Gregor.
XIII. Constit. 70. & Nicol. V. Constit. Super
gregem, §. Nec possint.*

Che niuno Stufarolo o Barbiere possa lava- 185
re, nè tosare Ebrei sì dentro come fuori del-
la propria stufa, o bottega sotto le medesime
pene da eseguirsi nella persona dell' uno, e
dell' altro come sopra.

*Decreta S. Officii 11. Jan. 1629. C. Nullus
28. q. 1.*

Che niuno Ebreo sotto qualsivoglia prete- 186
sto, eziandio di mercatanzia, o altro più giu-
sto titolo, ardisca d' entrare di giorno, nè
di notte in case di Donne Cristiane disoneste,
sotto pena di scudi 200. d' oro per ogni vol-
ta, e della frusta, ed esilio da Roma, da ese-
guirsi tanto nella persona dell' Ebreo, quan-
to della Cristiana, dalla quale sarà ammes-
so, dichiarando, che per questa pena non
s' intenda mitigata la pena della Legge co-
mune, quando fra loro si provasse commercio
carnale.

*Cap. in nonnullis, §. Unde, de Jud. l. Ne
quis Christianam, Cod. de Jud. Pius V. Decre-
to suo die 20. Maii 1566.*

187 Che niuno Ebreo possa ricevere nella sua casa, o bottega Neofiti, o Catecumeni, tanto maschi, come femmine, ancorchè fossero loro fratelli, o figlie, o sorelle, e di tenera età, nè praticare con esso loro, eziandio fuori del Ghetto, o sotto qualsivoglia pretesto, sotto pena di tre tratti di corda, e di scudi 50. per ogni volta.

Edictum Cardinalis S. Severinæ ex mandato Clementis VIII. sub die 28. Julii 1592. & 17. Julii ejusdem anni. Edictum Card. Vicarii jussu Pii V. sub die 30. Julii 1569. Paulus III. Constitut. 23. §. 5. & 6.

188 Che niuno Ebreo ardisca di dar lezione a Cristiani tanto di lingua, quanto di qualsivoglia altra scienza, o facoltà, o arte, ancorchè fosse di musica vocale, o instrumentale, o di qualsivoglia altro mestiere, ancorchè mecanico, sotto pena di scudi 25. e d'altre ad arbitrio, nelle quali egualmente incorrerà il Cristiano, che riceverà, o darà lezione all' Ebreo.

Decreta S. Officii 9. Januarii 1620. 25. Januarii ejusdem anni, 16. Martii 1622. Edictum Rusticucii.

189 Che niuno Ebreo ardisca di mangiare, nè di bere, nè di nuotare, nè di giuocare con Cristiani, ancorchè fossero giuochi per altro leciti, nè di pernottare negli Ospizj, o nelle locande, se non fosse per viaggio, sotto pena di scudi 50. per ogni volta, da esigersi irremissibilmente tanto dal Cristiano, quanto dall' Ebreo.

C. Omnes 28. q. 1. C. Quam sit, de Jud. Turrecr. in d. c. Nullus.

190 Si proibisce espressamente a Medici Ebrei tanto Fisici, quanto Cirusici, e Speziali, che non ardiscano, ancorchè chiamati, ed invitati di preparar Medicine, nè di medicare Cristiani, ancorchè fossero chiamati in compagnia d'altri Medici Cristiani, sotto pena di scudi 25. e d'altre a nostro arbitrio per ogni volta, da esigersi tanto dalli Ebrei, quanto da' Cristiani.

Decreta S. Officii 14. Maii 1614. & 17. Julii 1618. C. Nullus 28. quæst. 1. Gregor. XIII. ubi supra.

191 E sotto le medesime pene s'ordina, e comanda a Medici, e a Cirusici, e agli Speziali Cristiani, che non debbano obbligarsi a condotta dell' Università degli Ebrei, nè di medicarli senza licenza da darsi ne' casi necessarj da Noi, o dal nostro Vicegerente, che sarà pro tempore gratis, e senza interesse veruno.

Eadem Decreta S. Officii.

Che essi Ebrei non ardiscano di c
barattare, nè pigliar pegni da perso
d' anni 14. sotto pena della perdita
ba, o del valore di essa, e d'altre
vate a nostro arbitrio.

Edictum Card. Rusticucii.

Che niuno Ebreo possa tener ma
o bottega fuori di Ghetto, nè ivi do
notte sotto pena di scudi 200. d'oro.
dare in Carrozza sotto pena di scudi
di tre tratti di corda ogni volta.

Abusus recentissimus extirpandus.

Che tutte le robbe, *che saranno da*
comprate, o cambiate *di valore d' uno*
do in su, si debban da essi loro *notificare n*
Officio di Cesi Notaro del nostro Tribun
per tutto il giorno seguente, designando
la persona dalla quale saranno state ve
te, o cambiate, il luogo, e la qualità
robba, sotto pena della perdita d'essa.
che in caso, che non sia notata, se si
rà rubata, si presumerà contro di essi,
procederà contro di essi nel medesimo
che se fosse stata rubata con loro par
zione. Delle quali robbe non ne possa
fare, guastare, tingere, fondere, nè
sivoglia modo trasformare alcuna p
giorni dopo che le avranno comprate
detto tempo possano venderle, na
o in qualsivoglia modo trabalzarle,
le in mostra sotto le medesime pe
sunzioni; eccettuando però i corp
lettili e altre robbe, che compreranno
grosso, i quali possano pubblicamente
le a lor piacere.

Edictum Rusticucii.

Che niun Ebreo dell' uno, e dell' al
so sotto pretesto di comprare, o di ve
o di qualsivoglia altra occasione, o co
disca d'entrare in Palazzi, Case, Vig
botteghe de' Cristiani, eccetto che di
pubbliche, come di Giudici, Avvocati
curatori, Notaj, e Offiziali per cose s
ti all'offizio loro, sotto pena di scudi
tre tratti di corda agli Uomini, e alle
ne della frusta da incorrersi ipso facto

il

pena pecuniaria incorrano tutti i Cri-
maschi, e femmine, che li chiameran-
mmetteranno, o faranno entrare in det-
ghi, e le Meretrici, e donne disoneste
pena anche della frusta. Nè meno en-
in Parlatorj, Oratorj, e Chiese di Mo-
, e Ospedali di donne, sotto dette pe-
o maggiori ad arbitrio nostro, per-
ndo però loro, che possano entrare
altre Chiese, Oratorj, Monasterj, o
enti di Religiosi, e nell'Ospedale degl'In-
i.

Edictum Rusticucii sub Clemente VIII.

ne essi Ebrei non chiamino, ammettano,
accino entrare nelle Case, o Botteghe lo-
onne Cristiane nè di giorno, nè di not-
nè uomini Cristiani dopo le 24. ore; nè
nettano, che quelli, che vi sono entrati,
stiino dopo detta ora, o vi pernottino,
pena agli Ebrei di scudi 50. e della fru-
e a' Cristiani dell'istessa pena pecuniaria,
le Meretrici, o donne disoneste anche del-
frusta.

Edictum Rusticucii.

Che niuno Ebreo dia, venda, baratti, o
i carni da essi sciattate, o con le loro
monie uccise, sotto pena di scudi 25. tan-
a chi le darà, come a chi le riceverà. Ed
i volta, che con l'istessa carne non si
anche il bollettino del Cristiano, dal
le l'Ebreo l'avrà avuto, si presuma
ttata, e uccisa da essi, ed incorra nell'
ssa pena tanto chi la dà, come chi la ri-
re.

Decreta S. Officii 8. Julii 1615. C. Omnes q. 1. Edictum Rusticucii.

Che non possano andare a lavar panni in
go alcuno, se non nel fiume tanto, quan-
si distendano con il loro serraglio, e non
compagnia di Cristiani, sotto pena del-
frusta, ed a Cristiani, che anderanno
loro compagnia, o da se, per quanto
distende la Riva di detto Serraglio, di scu-
25.

Edictum Rusticucii.

Che non sii loro lecito d'aver tutori, Cu-
atori, o esecutori testamentarj Cristiani sotto
ena di scudi 100. a chi se ne valerà, o a
hi darà o accetterà tal peso.

Edictum Rusticucii.

Che non prendano danari da Cristiani ad imprestito, o sotto alcun altro titolo, per dar poi loro parte certa, o incerta dell'usure, o di guadagni, che ne traggono sotto pena della frusta, ed a Cristiani della perdita del danaro, ed altrettanto di pena. 200

Edictum Rusticucii. Et elicitur ex Concilio Tolet. IV. & Meldensi cap. 58. Ubi qui eorum usuras adjuvat, eorum perfidiam fovet, qua sibi persuadent, fœnerari licitum esse.

Che non portino alle berette, e a capelli coperta gialla levaticcia, nè appontata, ma ben cucita sopra il capello, e beretta; e l'una e l'altra dalla banda di dentro siano foderate dell'istesso colore, o almeno la falda, e non vi portino velo, o fascia nera, ma sia dell'istesso color giallo. E l'Ebree portino il segno scoperto in testa senza mettervi sopra il fazzoletto, o altra cosa sotto pena di scudi 50. e della frusta, e delle pene altre volte imposte. 201

Decreta S. Officii 21. Junii 1629. cap. Nonnullis, de Jud. Paul. IV. & Pius V. in suis Constit. 3. & 7.

Che non comprino, tengano, vendano, o contrattino in qualsivoglia modo, o colore per se stessi, o mediante altre persone Agnus Dei, o Reliquie de' Santi con ornamento, o senza, Croci, Quadri, Figure, Immagini di Nostro Signore, della Madonna, o di Santi, Officioli, Diurni, Breviarj, Messali, Biblie, Sacre, o altri Ecclesiastici libri, e di Religione Cristiana, tovaglie, paramenti d'Altare, nè qualsivoglia suppellettile sagra, o spettante al culto Divino, ancorchè guasta, stracciata o rotta, ancorchè per abbruciare, o cavarne oro, o argento, sotto pena di scudi 200. e della Galera alli Ebrei, e a Cristiani di detta pena pecuniaria, ed altre ad arbitrio. 202

Decreta S. Officii 28. Maii 1614. 7. Nov. 1613. & 1634. & Edictum Rusticucii.

Che quelli che vanno comprando per Roma non portino le robbe che comprano nascose, ma scoperte, e volendole portare in saccoccie, siano di rete con maglie larghe, in modo che si veda ciò, che vi è dentro sotto pena della perdita della robba, e di 25. scudi. 203

Edictum Rusticucii.

204 Che non possano tagliare, nè far di pezza vestiti nuovi di sorte alcuna, ma solo rassettare i vecchi, sotto pena della perdita de' vestiti, e di scudi 25. concedendo noi loro quattro mesi di tempo a vender quei lavori, che fin quì si troveranno fatti, o tagliati, pur che diino nota fra il termine di otto giorni nell' Officio del suddetto Notaro, il quale debba spedire ogni cosa gratis, eccettuando i vestiti che faranno, o taglieranno per uso proprio.

Edictum Rusticucii; licet Rota in Romana Artis sutoriæ sub die 20. Martii 1620. coram Sacrato censuerit Hebræos in Urbe commorantes posse conficere indumenta etiam ex nova materia.

205 Che in tutte l'arti, che essi fanno, abbiano da regolarsi con i capitoli di tale Arte, e contravenendo incorrano nell' istesse pene contenute in tal Capitolo di dette Arti, e maggiori ad arbitrio nostro, nè per questo s' intendano sottoposti a i Consoli dell' Arte.

Edictum Rusticucii.

206 Che i loro Fattori procurino con effetto di mandare, e mandino con effetto almeno il numero di ducentocinquanta Ebrei da 12. anni in su alla predica dell' Oratorio, e del luogo solito della Santissima Trinità de' Convalescenti sotto pena di 25. Ducati d'oro in oro di Camera, e d'altre pene riservate al nostro arbitrio per ciascheduna volta, e quelli che manderanno una volta, non debbano mandare nell'altra, ma vadi per torno sempre l'istesso numero di 250. finchè sarà finito il numero di tutti, il qual si ricominci da' primi, che saranno andati la prima volta, seguitando il medesimo ordine inviolabilmente, ed in modo, che i Giovani, e le Giovani insino all' età d' anni 20. debbano sedere, e star separati da' loro Padri, e Madri, e da altri loro maggiori d' età, sotto le medesime pene.

Edictum Rusticucii 14. Octobris 1593.

207 Che tutti gli Ebrei la sera ad un'ora di notte debbano serrarsi dentro il Ghetto, e la mattina non ardiscano uscire se non per il Portone maestro sotto pena di scudi 25. e d'altre a nostro arbitrio per ogni volta.

Edictum Rusticucii.

Che per qualsivoglia pena apposta [...] detti Capitoli non s' intendano dimi[...] pene, che secondo la ragion commune [...] bono per tali delitti; non ostante qua[...] privilegio da' Sommi Pontefici Predece[...] se concesso a' detti Ebrei, e d'ogni a[...] sa, che facesse in contrario, de' qua[...] anche bisogno farne special menzione [...] rola in parola, e con qualunque clau[...] rogatorie, anche delle derogatorie, le [...] si abbino qui per espresse.

Edictum Rusticucii.

Ed acciocchè le suddette cose abbino [...] vuta osservanza, deputiamo *esecutori de*[...] stri Ordini N. N. N. e *vogliamo, che la* [...] pia del presente Editto *pubblicata nel Gh*[...] to degli Ebrei, ed affissa ne' *Portoni di e*[...] abbia l'istessa forza che averebbe, se *fosse* [...] ciascuno di essi Ebrei personalmente inti[...] mato.

Dato nel nostro Palazzo ec.

Quod dictum est non licere Christianis [...] gredi cum Judæis idem balneum, nec adh[...] re Medicum Judæum, nec sumere medic[...] a Judæo præparatam, ut loquitur tex[...] *c. Nullus* 13. *caus.* 28. *qu.* 1. intellig[...] est extra casum necessitatis, quia in c[...] cessitatis, ubi alius pro recuperanda, a[...] servanda salute idoneus Medicus, vel [...] gus, quam Judæus haberi nequit, h[...] que adhiberi licet, ut recte advert[...] *lib.* 2. *Moral. cap.* 31. *num.* 8. Sil[...] *Jud. q.* 1. Pirhing *lib.* 5. *Decr. tit.* [...] & alii passim; Sic etiam dicendum e[...] balnei, & medicinæ a Judæo præpara[...] necessitas facit licitum, quod alias e[...] tum; *cap. Quoniam*, 1. *q.* 7. *c. Omn*[...] *Fer. c. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missa*[...] multis similibus, & in qualibet dispo[...] intelligitur excepta; *cap. Licet, de pæn.* [...] *remiss.* Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in cap.* [...] 44. *de elect. num.* 26.

Quod dictum est non licere Christian[...] mulari Judæo, ut habetur *ex c. Ad hæc* [...] *c. Et si Judæi* 13. *de Judæis*, debet inte[...] habitando in eadem Domo Judæi, illi e[...] soli proprie dicuntur famuli. Ita Bonacin[...] Coninch, La Croix *lib.* 2. *cap.* 4. *dub.* [...]

num.

86. Glossa *in cit. cap. Ad hæc vers. in* *domibus*; & Abbas *ibid. num.* 2. con- oan. Andr. *ibid. in fine*; Felinum *ibid.* 3. Barbosam *ibid. num.* 4. Gonzal. *ibid.* 1. Sanchez *in Decalog. lib.* 2. *cap.* 31. 19. & 29. Silvester *verb. Judæus qu.* 2. 3. Reiffenstuel *lib.* 5. *Decretal. tit.* 6. 12. Hinc licet extra Domum famulari o, v. g. conduci ad operas, esse colo-, vel agricolam etiam originarium, hi proprie non sunt servi. Ita Layman 2. *tit.* 1. *cap.* 16. *num.* 1. La Croix *loc.* & alii, sic videtur jam obtinuisse pra-

Quod dictum est non licere Christianis co- ere cum Judæis *ex c. Omnes* 14. *caus.* 28. debet intelligi, quod non licet Christia- ad convivia invitare Hebræos, nec invi- in conviviis eorum interesse, & maxime n comestionem cum Judæis prohiberi, in Judæi discretionem ciborum observant se- dum Legem Mosaicam; Non est autem itum cum Judæo manducare in eadem men- casu quo in eodem diversorio conveniant, ee Christiani sint invitantes illos, nec in- ti ab illis, ut recte advertit Sanchez *cit.* 2. *cap.* 31. *num.* 15. Pirhing *lib.* 5. *De- al. tit.* 6. *num.* 3. Reiffenstuel *ibid. num.* La Croix *loc. cit. n.* 84. Bonacina, & alii.

Quod dictum est, non licere Christianis fa- iaritatem habere cum Judæis, intelligen- est de ea solum familiaritate, ex qua iculum perversionis, vel scandalum timeri est; non autem de ea familiaritate, quæ tali periculo, & scandalo contrahitur n Judæis ratione contractuum; & a for- i nec de ea, quæ contrahitur cum ipsis bonum finem, ut nempe facilius pertra- itur ad nostram Fidem; hoc enim fine li- Christiano in fide stabili cum Judæis fa- iariter agere, bibere, comedere, & hujus- di. *Communis*.

Quod dictum est, esse prohibitam Christianis nestionem azymorum, debet intelligi, quod illa azymorum comestio sit prohibita, quæ ritu Judaico, idest ex observatione Legis saicæ, & illa, ex qua scandalum posset ierari. Ita Suarez, & Ooninch, quos citat sequitur La Croix *loc. cit. num.* 87.

Quod dictum est, non licere Christianis intrare dæorum Synagogas, volunt aliqui hoc non e intelligendum, quando abest scandalum, perversionis periculum, præsertim si fiat ex la curiositate, & breviter ad observandos, irridendos eorum superstitiosos ritus; sed esse intelligendum in casu, quo quis frequentaret eas, & diu moraretur in eis, cum scandalo, & periculo perversionis; Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 13. *n.* 13. Azorius *part.* 2. *Institut. moral. lib.* 8. *cap.* 22. *in fine*, Reiffenstuel *lib.* 5. *Decretal. tit.* 6. *num.* 19. & alii.

216 Hebræorum lingua ad pronuntiandum est adeo difficilis, ut S. Hieronymus in illa peritissimus extremitatem, seu superfluitatem dentium sibi limare fecerit ad illam recte pronuntiandam, ut observant Historici illi, quos referunt, & sequuntur Gonzalez *in c. Ex parte n.* 10. *in fine de corpor. vitiat.* Majol. *de Irregul. lib.* 1. *cap.* 14. Ursaya *Instit. Crimin. l.* 4. *tit.* 10. *num.* 75.

217 Hebræi, & Judæi, unde sic dicti. Vide verb. Thalmud Hebræum *num.* 1. ubi & de Proselytis.

218 Additur ad rem attendenda Constitutio Benedicti XIII. incip. *Alias emanarunt*, edita 22. Martii 1729. in qua confirmatur Constitutio Innocentii XIII. incip. *Ex injuncto*, super prohibitione mercaturæ rerum novarum Judæis tum in Statu, tum extra Statum Ecclesiasticum degentibus, in qua inter alia statuitur quod Hebræi, qui in detrimentum Mercatorum Christianorum bombycinos folliculos, vulgo Cocconi, o Bocci a Christianis emere, & mercari, ac sericum texere, pannosque sericos contexere præsumunt, in posterum id nullimode possint, expresse declarando, quod sub novarum rerum mercimonii prohibitionem eis factam, tam texturam, & confectionem serici cujuscumque generis, vel speciei, quam emptionem, & venditionem etiam indirectam novi serici, sive contexti, sive non contexti, ac folliculorum bombycinorum, quos gallico idiomate *Cocon*, italice vero *Coccone*, seu *Boccio* appellant, comprehendi, & comprehensas esse intelligatur; Cum Judæi sola arte *Straciaria*, seu *Cenciaria*, ut vulgo dicitur, contenti, aliquam mercaturam frumenti, vel hordei, aut aliarum rerum usui humano necessariarum facere solum possint; Insuper nec ut Medici, etiam vocati, & rogati ad curam Christianorum accedere possint; Nec se a pauperibus Christianis Dominos vocari permittere; Nec Nutrices, seu ancillas, aut alios utriusque sexus servientes Christianos habere, vel eorum infantes per mulieres Christianas lactari, aut nutriri facere; seu Dominicis, vel alias de præcepto Ecclesiæ Festis diebus in publico laborare, aut laborari facere, seu Christianos quoquomodo gravare, ut contractus fictos, vel simulatos celebrare, seu cum ipsis Christianis ludere, aut comedere, vel familia-

ritatem, seu conversationem habere. Hinc sancitum est, ut Judæi a Christianorum domibus penitus sint sejuncti, & quod signum aliquod adferant, ut dignoscantur. Hæc, & alia jam prius statuerant varii alii Summi Pontifices, & signanter Clemens IV. Constitut. incip. *Cum sæpe*, S. Pius V. Constit. incip. *Romanus Pontifex*, Paulus IV. Constit. incip. *Cum nimis absurdum*. Et dictus Innocent. XIII. Constitut. incip. *Ex injuncto*, ubi & alias supradictorum Pontificum confirmans, uti jam fecerat Paulus IV. inhibet Judæis bona stabilia comparare, & possidere, & etiam conducere, ac hujusmodi.

219 Judæi sunt in servitute apud Christianos, non quidem pœnali, sed Civili. Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 28. incip. *Postremo mense* §. 12. Hebræi sparsim per Ditionem Ecclesiasticam degentes a S. Pio V. a Sixto V. & Clemente VIII. in varia loca restricti fuere, nempe a S. Pio V. in solis Civitatibus Romæ, & Anconæ, a Sixto V. in solis Locis mœnibus septis, a Clemente VIII. in Civitatibus Romæ, Anconæ, & Avenionis. Cum vero Apostolica Sedes Urbini, Ferrariæque Civitates recepisset, non ejecti fuere Judæi ab iis Urbibus, Oppidisque, ubi antea per Duces iis licuerat commorari. Idem *ibid.* §. 12. Ex quo Hebræi a Christianis Principibus in suis ditionibus tolerentur, sequitur quod nec vi, nec injuriis, contra Asyli jus, cum ipsis sit agendum. Idem *ibid.* §. 13. Unde Judæi non vi, sed instructionibus, & suasionibus ad Fidem amplectendam adduci debent. Idem *ibid.* §. 37. Sisebutus Hispaniarum Rex Judæos per vim ad Baptismum suscipiendum impulit. Quod non fuit commendatum. Idem *ibid.* §. 38. & 39. Judæis Romæ semel in singulas hebdomadas Evangelium annuntiatur, ipsique hujusmodi prædicationi interesse coguntur. Idem *ibid.* §. 59. *in fine*.

220 Hebræus septennio major, si Catholicam Religionem amplecti se velle ostendat, & de hoc denuntietur, evocari, & interrogari debet de causa, qua motus est; Et in Christiana Fide est instituendus cum omni diligentia, ut dignoscatur quo spiritu ad Ecclesiæ societatem optandam adducatur. Idem *ibid.* §. 40. & 41. Judæus denunciatus de voto suscipiendi Baptismum, non statim retinendus est, nisi indices sint duo saltem testes per omnia conformes, aut omni exceptione majores. Idem *ibid.* §. 16. Et in dubio de ejus vera voluntate Judex Catholicus, qui Romæ est Vicesgerens pro tempore; ejus voluntatem extra Ghetrum, vel in ejus Domo, vel in a sia, vel alio loco sibi benevisso se iterum, aut etiam pluries explora bræi consilio clare perspecto, eum aut ad Ghettum remitti, aut C recenseri. Idem *ibid.* §. 56. & *seq*

Hebræus puer, si Baptismum pe cietur, sed rationis usum non habe tur, parentibus est restituendus. Id 40. Si autem ratione præditus inve Baptismum petat, sive completo, completo septennio, baptizandus e invitis parentibus. Idem *ibid.* §. 32. dubitetur de perfecto rationis usu, n restituendus erit, sed differri debet Ba donec certa ratione utens, & au Christianæ documentis, voluntatem su riat. Idem *ibid.* §. 33.

Hebræorum filii, liberi arbitrii usu habentes, invitis parentibus baptizari de bent. *ibid.* §. 45. Judæorum infantes pa bus orbi, & sub tutela degentes, absque toris assensu baptizandi non sunt. Idem ib §. 14. Hebræorum filii infantes, baptiz sunt, si mortis periculo inveniantur. *ibid.* §. 8. Item si crudelem in modum rentibus deserantur, nempe si in loco soli, derelicti, abjecti, atque omni cu spe destituti reperiantur. Idem *ibid.* §. si ad Baptismum offerantur a Patre ex vita Matre; Et etiam si a Matre of sine Patris consensu. Idem *ibid.* §. 15. Item si ab Avo paterno, in cujus sunt, offerantur ad Baptismum, eti que genitore invito. Idem *ibid.* §.

Judæorum infantes oblati a parent semel dixerunt se Catholicam Fidem velle, etiamsi parentes a proposito sunt baptizandi. Idem *ibid.* §. 58. Qu infantiam excesserint, non cogendi, nendi sunt ad tempus longe a parent suetudine, donec instructi, de statu berent. Idem *ibid.* §. 18.

Hebræi infantes, si valide baptizati invitis parentibus, eis restituendi non etiamsi spondeant se eos Christianos cum ad convenientem ætatem pervener hilque illis contra Fidem Catholicam ros. Idem *ibid.* §. 30. Judæorum infa Nutrice, aliove illicite, sed valide bap a Christianis educandi sunt, & cum ad nis usum pervenerint, ad perseverantia Fide Catholica cogendi. Idem *ibid.* §. Judæorum filii supra infantilem ætatem stituti, quibus non expresse petentibus, tu

fuerit Sacramentum Baptiſmi, retineri
it, omnique ratione exploranda eſt eo-
voluntas. Idem *ibid*. §. 17.
ebrææ mulieres a Maritis, aut ſponſis ad Ba-
ium oblatæ, quando retineri debeant, fuſe
ditur ab eodem Pontifice *ibid*. §. 18. &
nt. nempe quod quotieſcumque ſponſus He-
s Chriſtianæ Religioni nomen dare ſtatue-
& Evangelio ſponſam offerat, prudenter,
iligenter interrogetur, quomodo ſponſalia
entur. Et argumenta ſponſalibus compro-
lis idonea erunt, ſi tanti eſſe ponderis, &
nenti videbuntur, ut contracta inter Ca-
icos ſponſalia iiſdem rationibus evinci aper-
ac tuto valeant. Et ſi probationes tales
int, e vico, ſeu Ghetto evocanda erit
ier, & ſemel, atque iterum, aut quamdiu
ortunum judicabitus, ejus voluntas in Ec-
ia aliqua, aut alibi exploranda, ac demum,
innata in pervicacia, atque errore relin-
nda, ſi reſipiſcere nolit, aut inter Cate-
menos retinenda eſt, ut inſtruatur, ſi con-
ionis certa ſpes aliqua oboriatur. Cum au-
ı ſponſus aut alius quilibet fide dignus ta-
argumenta proferat, quibus plane conſtet
nſalia vere contracta fuiſſe, apud ipſos He-
os valida, atque obligatoria, tunc illico
er Catechumenos collocanda eſt mulier, ubi
ıdiu verſabitur quamdiu neceſſe erit, dum-
do quadraginta dierum ſpatium non ſupe-
ır. Idem *ibid*. §. 69. & 70. *Vide ibi*, ubi
lta ſcitu digniſſima.
udæi ſi accepto Baptiſmo, ad Judæorum
ıolam redeant, contra eos legibus agendum
, uti contra hæreticos *Judaizantes*. Idem
d. §. 29. Hebræus, qui ſe ad Fidem con-
rtit, conjugem hebræam interpellare debet,
lit, nec ne, Chriſtianam veritatem ample-
, & ſine Creatoris injuria cohabitare. Idem
nſtit. 38. incip. *Apoſtolici Miniſterii*. Quod
ipſa recuſet, maritus liber efficitur; non ta-
en poteſt ei *Libellum repudii* Judaico ritu
ittere. Idem *ibid*. Hebræis converſis prohi-
tur quovis modo, ſive in Judæorum vico,
t Ghetto, ſive extra, coram Notario, aut
libus Chriſtianis, *Libellum repudii* dare uxo-
ous, recuſantibus ſe convertere. Et eadem
ocedunt pro mulieribus converſis quo ad ma-
os in Judaiſmo remanentes. Idem *ibid*.
Judaizantes habentur, & contra eos de mo-
procedirur, quicumque poſt Baptiſmum,
epudii Libellum Judaicis ritibus dederint con-
igi non converſo. Idem *ibid*. Atque etiam,
id fecerint coram Notario, & teſtibus Chri-
ianis, licet tunc minori pœna plectendi ſint;
Quod ſi intra Vicum, ſeu *Ghettum* fiat, pœ-
næ ſtatuuntur etiam contra Univerſitatem Ju-
dæorum. Idem *ibid*.

Deſcendentes ab Hebræis non ſunt arcendi 229
ab Ordinibus, & Beneficiis, niſi aliter in ere-
ctione Beneficii a Fundatore cautum fuiſſet,
vel aliter Summus Pontifex decreviſſet. Idem
de Synodo Diœceſana lib. 7. cap. 65. num. 4.
per text. in cap. *Eam te 7. de Reſcriptis*. ibi:
*Pro eo vero, quod Judæus extiterit, ipſum de-
dignari non debes*. Idem quoque dicendum de
illis, qui ex infidelibus deſcendunt. *Ibid*. §. 4.
Idem etiam dicendum de Ordinibus Sacris.
Ibid. §. 5.

Hebræi Beatum Andream Rhinnenſem, & 230
Beatum Simonem Tridentinum primæ ætatis
infantes in odium Chriſti occiderunt. Benedict.
XIV. Conſtitut. incip. *Beatus Andreas* §. 1. &
5. Qui *ibid*. §. 17. plures alios infantes He-
bræorum crudelitate, perditoque in Chriſtum
odio necatos recenſet.

* Chriſtianis vetitum eſt ſub excommunica- 231
tione cum Hebræis cohabitare, ex *cap. 5. de
Judæis*. De Synodo Diœceſ. *lib. 6. cap.* 4. §.
2. ſicut nec accepta mercede ſervitium illis aſ-
ſiduum impendere.

Alia quoad Hebræos vide infra in *Additioni-
bus ex aliena manu*, ubi inter cætera in com-
pendium redigitur celebris Epiſtola Bened. XIV.
ad Archiepiſc. Tarſenſem, quæ eſt de Hebræo-
rum Baptiſmo.

Additiones ex aliena manu.

Non incongrua hic eſt quæſtio, utrum iis 232
in caſibus, in quibus Leges Hebræorum fo-
renſes contrariæ ſunt juri communi, vel par-
ticulari quorumcumque locorum, controverſiæ
inter ipſos motæ decidendæ ſint ſecundum fo-
renſes eorum leges, an ſecundum jus commu-
ne, vel particulare? Diſtinguunt communiter
Doctores, inter *ordinatoria judicii*, & *deciſo-
ria*, id eſt inter *formalia proceſſus*, & *materia-
lia*, *ſeu merita cauſæ*. In illis jus commune,
in his vero jus proprium forenſe obſervandum
cenſent; Conſule Fermoſin. *ad Rubric. tit. De-
cretal. de Judæis quæſt.* 3. *num.* 9. Cyriac. *con-
trov. forenſ.* 241. *num.* 11. Surd. *deciſ.* 233.
num. 3.

Hinc inferunt, ætatem minoremem Hebræo- 233
rum non ex jure communi, ſed forenſi eorum
æſtimandam eſt, ut Maſculi annorum quatuor-
decim, Fœminæ duodecim pro majorennibus
habeantur, ad effectum ut reſtitui in integrum
nequeant; teſtamentum Hebræorum valere

duobus, vel tribus adhibitis testibus, in successionibus ab intestato Masculos Fœminis præferri; valere testamentum Hebræi relinquentis filio legitimam, absque institutionis titulo. &c.

234 Hujus sententiæ potissimum fundamentum assignatur, quod Leges & consuetudines Hebræorum, quæ non sunt specialiter prohibitæ, nec directæ sunt in contemptum nostræ fidei, iis sunt permissæ *per* C. 3. *D.* 45. C. 7. & C. 9. *de Judæis l.* 10. & 12. C. *eod.*

235 Quæritur etiam, an id ipsum obtineat, si controversiæ sint Hebræos inter & Christianos? Sed in hac quæstione etiam in *decisoriis* secundum jus commune vel particulare judicandum esse, plerique admittunt, licet in casibus particularibus admodum differentiant; Confer Fermosin. *ad Rubr. decretal. de Judæis dict. quæst. num.* 10. Cyriac. *dict. controv. forens.* 241. *n.* 12.

236 Meo autem judicio sive controversiæ sint inter ipsos Hebræos, sive Hebræos inter & Christianos, standum est etiam in *decisoriis* juri communi vel particulari, ut sentit, & quidem recte Bohemer. *in decret. lib.* 5. *tit.* 6. §. 60. *Sunt Judæi* (inquit) *Legum suarum tenacissimi, reliquas spernunt, nihilque magis curæ cordique habere solent, quam ut se exleges faciant intuitu Legum localium. Id vero adeo rationibus civilibus adversatur, ut nullo jure defendi queat. Immo quia se facile a Legum obligatione eximere sueverunt, hæc prima a plurimis præcautio commentata est, ut non aliter recipiantur, quam sub hac lege (quamvis etiam hæc per se ex natura subjectionis subintelligantur) ut actiones suas civiles ad jura loci communia componant.*

237 Quod autem attinet ad textus adductos, ii unice statuunt, ut Hebræi in solemnibus ritibus sacris, aliisque, quæ ad cultum sacrum pertinent, non sint inquietandi, observante Bohemero *ubi supra.*

238 Ex his patet, eo minus Hebræis esse denegeanda jura illa communia, quæ ne quidem legibus ipsorum Forensibus sunt contraria. Sic liberos habent in potestate non secus ac Christiani; *cap. final. de Convers. Fidel.* Knipschildt. *de Civit. Imper. lib.* 2. *cap.* 30. *num.* 26. & *sequent.* Nec Hebræorum liberi per id temporis, quo sub patria sunt potestate, condere valent testamenta, suntque Parentibus suis hæredes non aliter ac Christiani; Tiraquell. *de Jur. Primog. quæst.* 56. *num.* 2. Fœminæ pro dote suæ communi privilegio gaudent, quod in L. 12. C. *qui potior. in pignor.* traditur; Tiraquell. *cit. loc. n.* 10.

Non æquali tamen semper jure utendo agendum est ipsis cum Christianis. testimonium ferre non possunt contra [...]arcs, si vel maxime Christianus con[...] [...]ianum agat; L. 21. C. *de Hæretic.* [...] si lis sit Christianum inter & Hebræ[...] ille Hebræum produxerit testem, [...]monio Hebræi etiam contra Chri[...] quippe quia Christianus Hebræum pr[...] ipsum approbavit; Bohemer. *in decret.* *tit.* 6. §. [...]. Similiter nec Hebræi [...] testes sunt in Christianorum Contracti[...] ultimis voluntatibus, quod disertis ver[...] ceptum est *in dict.* L. 21. C. *de Hære.* testimonium Christiani contra Hebræ[...] omnibus causis recipiendum est; *arg.* [...] *Testib.*

Hebræi Actoribus Christianis instr[...] edere semper tenentur *ob Clement.* [...] *Ceterum, de Usur.* quæ cavet, ut libri [...] rariorum semper edi Actoribus *debeant.* quod ad Hebræos ideo extenditur, *quod* præsumuntur usurarii; [...] *lib.* 1. *cap.* 53. *num.* 65. At id nec [...] mitti potest, quum ob usurarum [...] contra Hebræos agitur.

De eo est magna inter Doctores dissens[...] an Hebræus admitti possit ad juramentum [...]pletorium contra Christianum. Vide Bohe[...] *in decretal. lib.* 2. *tit.* 20. §. 3. Mynsinger [...] *tur.* 5. *observ.* 5. Berlich. *part.* 1. *con[...]* *num.* 67. & Berger. *in discept. For.* [...] *Saxon. tit.* 21. *observ.* 1. *not.* 7.

Nec convenit inter Doctores, a[...] mercaturam exercentes, jure cætero[...] catorum frui debeant, quod eorum [...] ferri solet; Affirmat Bohemer. *in decr.* [...] *tit.* 22. §. 9. At videtur negare & c[...] ctius Hornius *Class. XI. Respons. num.* [...] sis ipsum loco citato.

Adest Epistola Benedicti XIV. Ad [...] piscopum Tarsensem, quæ est de He[...] Baptismo, in qua plures casus resolv[...] quorum solutio plurimum confert ad [...] da dubia, quæ circa Hebræos convert[...] solent. Principio itaque statuit Summus [...]tifex, non licere baptizare Hebræorum [...]tes, eorum invitis Parentibus, & d[...] ad casus descendit, in quibus eos baptiz[...] ceat.

§. I.

De Infantibus in extremo vitæ periculo constitutis.

n id eveniat, ut ab aliquo Christiano Heim Puer morti proximus reperiatur, rem laudabilem, Deoque gratam is certo es- qui salutem puero aqua lustrali præbeat imlem. Inter cætera Congregationis Sancti Of decreta unum extat latum postridie Kalen- Novembris anno 1678. *cujus verba hæc* Cum Filius Hebræorum consignatas fuis- Jutrici Christianæ in deficientia Nutricum æarum, dum esset proximus morti, fuit zatus, & Sacra Congregatio declaravit, ctum puerum fuisse licite baptizatum ". *quo convenit alterum emanatum die* 18. *tarii anno* 1705. *quæstioni respondens fel. Præsulis Caroli Maigrot; illud autem est smodi.* An filii infantes Infidelium possint zari invitis Parentibus? Eminentissimi, o voto DD. Consultorum, dixerunt, non :, nisi in articulo mortis; Gobat *in Theo- experimentali tractatu* 2. *cauſ.* 11. *n.* 329. *me commendat virum Religiosum de Socie- Jesu, qui cum vi quasi coactus Mahumetanim esset ingressus, veluti Medicus, ejus im morti proximam invisurus, eam caute zavit, quin id Pater cognoverit; quæ qui- puella post menses aliquot ex hac vita emi- ad Cœlum feliciter evolavit. Conveniunt ue in eamdem sententiam* Suarez *in tertiam m S. Thomæ disp.* 78. *q.* 25. *art.* 3. §. Ex *autem*, Becanus *de Sacram. Baptismi c.* 10. *r. num.* 7. Hurtadus *de Sacr. Bapt. disp.* 3. 3. Azorius *part.* 1. *lib.* 9. *c.* 25. *quæst.* 10. ropalaus *tract.* 19. *disp. unic. de Bapt. punct. um.* 16. Paschal. *de viribus patriæ potestatis* . 1. *num.* 11. Barbosa *in Canon. Judæorum quæst.* 1. *num.* 3. *Ad hanc rem præclare epistola S. Francisci Xaverii pag.* 67. *Ro- typis edita, in qua confirmans Patrem Franm Henricum, quod quereretur, paucos a se deles in Indiis ad veri Numinis cultum re- ri, sic scribit* „ Plus itaque proficis, m tu putas, infantes diligentissime conqui- per Baptismum Cœlo parturiendo; *Nam um est, Xaverium hic loqui de Indorum in- ibus extremum vitæ agentibus, quos Pater ncisus Henricus rite, ac licite baptizabat*" memento, te octo mensibus, quibus isthic saris, plures animas conservasse moribundis antibus baptizandis.

§. II.

De Infantibus expositis.

Si item evenerit, ut puer aliquis Hebræus 245
projectus esset, atque a Parentibus derelictus, communis sententia omnium est, pluribus quoque confirmata judiciis, eum baptizari oportere, reclamantibus etiam, repetentibusque parentibus, ut recte docent Azorius *Instit. Moral. part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 25. *quæst.* 5. Ricciol. *Lucubrat. lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 30. Clericatus *de Jurisdictione discord.* 17. *n.* 12. Sessa *de Judæis cap.* 51. *n.* 110. *& seqq. At Hebræorum parentes patriam se in filios habere potestatem contendunt, nec plane injuria. Compertum est patriam potestatem, neque ad jus divinum positivum, neque ad jus naturale, neque ad jus gentium pertinere, sed* juris, *ut ajunt* humani Romani *esse; Cum autem Civitate Romana Antoninus Imperator omnes Imperio Romano subjectos donaverit, juxta ea, quæ leguntur in l. In Orbe Romano, quæque in aliis exemplaribus incipiunt In Urbe Roma, ff. de statu hominum, & Hebræi Imperio Romano tunc essent subditi, hoc ipsis argumentum suppeditat pro patria in filios potestate: Sic disserit* Abbas *in cap. cit. ex lit. num.* 3. *de converſ. Infidel.* Judæus habet filium in potestate, & est ratio, quia Judæi contrahunt justas nuptias, sunt sub Romano Imperio, & sic gaudent legibus imperialibus. *Sed itidem plane constat, prædictum patriam potestatem tunc certe amitti, cum filius derelinquitur, projiciturque; juxta responsum* Gregorii IX. *cap.* 1. *de Infantibus & languidis expositis, cujus hæc sunt verba:* Si a Patre, sive ab alio, sciente ipso, aut ratum habente (relegato pietatis officio) infans expositus extitit, hoc ipso a potestate fuit patria liberatus.

Animadvertendum tamen est, eum infantem non inter projectos, expositosque adnumerandum, quem sine Patre, sine Matre, nullo comite, aut per Urbem, aut extra Hebræorum vicum temere vagantem inveneris, sed quem in loco publico solum, derelictum, abjectum, utque omni cura, & spe destitutum offenderis, is absque dubio projectus, is sane expositus censendus est.

§. III.

Declarationes circa casus præmissos.

Postquam casus magis obvios exposuimus, in quibus nostra hæc regula probibet, Hebræorum infan-

infantes, invitis parentibus, baptizari, aliquas insuper declarationes addimus ad hanc regulam pertinentes, quarum hæc prima est: si parentes desint, infantes vero alicujus Hebræi tutelæ commissi fuerint, eos sine tutoris assensu licite baptizari nullo modo posse, cum omnis parentum potestas ad tutores pervenerit; Sic Azorius *Instit. Moral. p. 1. lib. 8. cap. 28. quæst. 9.* Thomas a Jesu *de Convers. gent. pag.* 212. Sessa de Jud. *cap. 25. num. 32. alios præterea Doctores eadem sentire non ignoramus, a quibus recensendis brevitatis gratia supersedemus.*

Secunda est, si Pater christianæ Militiæ nomen daret, juberetque infantem filium baptizari, eum quidem, vel Matre Hebræa dissentiente, baptizandum esse, cum filius non sub Matris, sed sub Patris potestate sit habendus juxta textum in lege Nulla, ff. de suis, & legitimis hæredibus, & in §. Fœminæ, Instit. tit. de adoptionibus, quod quidem ad verbum statuit Gregorius IX. in sua Decretali ad Argentinæ Episcopum scripta, & relata in cap. Ex litteris, de conversione Infidelium.

Tertia est, quamvis Mater, filios sui juris non habeat, tamen ad Christi Fidem si accedat, & infantem offerat baptizandum, tametsi Pater Hebræus reclamet, eum nihilominus, aqua baptismatis abluendum esse; Ita cum cæteris Azorius verba facit in loco præfato quæst. 3. Ubi de communi fidei bono agitur, nulla habenda est ratio patriæ potestatis, quam leges, & jura Romana sanxerunt; & propterea Mater fidelis, quamvis ei jus civile patriam potestatem non tribuat, jus habet ad baptismum filium offerendi: *Huic quidem sententiæ favet prædicta Decretalis Gregorii IX. in qua licet loquatur de patria potestate in eo casu, quem explicabat, Patris nempe Christiani filium aquis lustralibus offerentis, Matre Hebræa perperam discrepante: statuit tamen sententiæ suæ in favorem fidei fundamentum:* In favorem maxime fidei Christianæ respondemus, patri eumdem puerum assignandum: *favor autem fidei in utroque casu valere plurimum jure debet.*

Quarta est, quod si pro certo habeatur, parentum voluntatem esse infantium baptismati necessariam, quoniam sub appellatione parentum locum quoque habet paternus avus, ut observatur in l. Justa interpretatione 201. ubi Glossa *in verbo Avus, ff. de verb. signif. cum eo, quod amplius legi potest in discept. 977. num. 4. Gratiani. Hinc necessario sequitur, ut si paternus avus Catholicam fidem amplexus sit, ac Nepotem ferat ad sacri lavacri Fontem, quamvis mortuo jam Pater, mater Hebræa repugnet, ta-*

men infans sit absque dubio baptiz[...]
tinus Navarrus vir Sacrorum Canon[...]
excellens, cum hic Romæ casus hujus[...]
nisset, plus valere contendebat Matris [...]
ut videre licet in ejus cons. 4. lib. 3. [...]
sione Infidelium. Contra eum scripsit [...]
tilius Benzoni; Pontifex autem Gregor[...]
pro avo sententiam tulit, ut ipse [...]
Speculo Episcoporum lib. 1. quæst. 9. [...]
testatur, Hebræo infanti baptismum se [...]
Quamobrem in fine Consilii Navarri [...]
Advertendum autem, contra opinion[...]
tam sententiam, infantemque tradit[...]
avo Christiano, & demum baptizan[...]
severareque adhuc in fide. *Hujusce [...]*
chinus etiam testis est, de bello Divin[...]
cap. 2. Non desunt alia judicata, qu[...]
avus ad fidem conversus præferri debet, [...]
lum si Mater, sed etiam si Pater dissenti[...]
quamvis ambo pariter protestentur, sese fil[...]
ptismati non assentiri, ut videri potest in d[...]
scept. 977. Gratiani, cum præter favorem R[...]
gionis, qui maximi habendus est, argumenti [...]
co etiam esse debeat Text. in Can. Patrem [...]
q. 3. ubi in neptis nuptiis, avi sententia p[...]
judicio anteponitur, cum avus liber, patr[...]
tem servus existit, „ Patrem Puellæ Ecclesiæ
stræ famulum, avum vero ejus liberis [...]
constat esse natalibus, & ideo avi mag[...]
ctionem de conjunctione neptis, quæ [...]
ejus, cujus nullo modo liberum potest [...]
bitrium, decernimus attendi. Quia e[...]
ctione avi huic istam nupsisse probatur [...]
constat legitime esse copulatam „.

§. IV.

De Patre Hebræo, qui se Religion[...] cam amplecti velle prædicet, ac [...] baptizandos offerat, postea vero [...] pœniteat, abnuatque filium baptiz[...]

Id Mantuæ evenit, ubi Hebræus qu[...]
modo cum viro perhonorificum dignitat[...]
tenente, sed ipso etiam cum Duce id [...]
Duos habebat infantes liberos, totidem [...]
ros, atque uxorem, cumque deinceps a[...]
fidem accedere recusasset, Ducisque spem [...]
tus esset, res ad examen deducta est in [...]
gatione Sancti Officii, ac Pontifex die [...]
ptembris anni 1699. statuit ea fieri, que[...]
tur: „ Sanctissimus, auditis votis Emi[...]
simorum, decrevit, quo duo filii inf[...]
alter scilicet triennis, alter quinquennis
ptizentur. Alii, nempe filius octo anno[...]
&

duodecim collocentur in domo Cate-
iorum, si ea Mantuæ adsit; sin minus,
iam honestamque personam, ad effe-
:plorandi ipsorum voluntatem, eosque
di. Uxoris quoque in loco a filiis se-
exploretur voluntas. Patrem vero
m respective, quia a proposito susci-
fidei Christianæ recessit, non esse co-
ı, sed contra eum posse procedi, pro-
ıure „. *Id ferme accidit Augustæ Tauri-
, ubi cum Hebræus quidam Religionem
cam amplecti nollet, postquam id se fa-
promiserat, cumque instaret, ut filiola,
baptizandam obtulerat, ideoque a Matre
ı jam ablatam Christianæ Nutrici lactan-
:derat, in potestatem rediret suam: Con-
nis Sancti Officii auctoritate Romæ san-
fuit, ut puellula Christianos penes esset,
Sacrum regenerationis Fontem elevaretur,
videri potest* apud Sessam *cap.* 51. *n.* 98.
*utem prudenter statutum est, ne scilicet
tes Hebræi, quibuscum summa æquitate
Christianos agitur, eo impudentiæ deve-
, ut & nos, & Ecclesiam audeant irri-*

§. V.

Infidelibus, qui Baptismum recipiunt ob bonum aliquod temporale.

*nt quoque aliqui Infideles, suos infantes
ianis offerre soliti, ut aquis salubribus ab-
ur, non tamen Christi ut stipendia merean-
neque ut originalis culpa eorum ex anima
tur: sed id faciunt indigna quadam super-
ne ducti, quod nempe Baptismi beneficio exi-
nt, eosdem a malignis spiritibus, a fœto-
aut morbo aliquo liberandos;* S. Augustinus
pistola ad Bonifacium Episcopum tom. 2. *ty-
Patrum S. Mauri num.* 5. *de hac re ita dis-*
„. Nec illud te moveat, quod quidam
ea fide ad Baptismum percipiendum par-
s ferunt, ut gratia spirituali ad vitam re-
rentur æternam, sed quod eos putant hoc
edio temporalem retinere, vel recipere sa-
tem. Non enim propterea illi non rege-
ntur, qui non ab istis hac intentione offe-
ur. Celebrantur enim per eos necessaria
isteria, & verba Sacramentorum, sine
bus consecrari parvulus non potest. *Mens
ope non infantem baptismo offerentis, sed ba-
zantis est serio consideranda;* At non paren-
n, sed ministrorum mens est spectanda;
enim si bona, & recta mente voluerunt
exequi, quod Ecclesia postulat, omnino ba-
ptismum valide contulerunt. *Verba sunt Arcu-
dii lib. de concordia Ecclesiæ Occidentalis, &
Orientalis lib.* 1. *cap.* 12.

*Res ad examen revocata fuit in Synodo habi-
ta anno* 1148. *sub Patriarcha Luca, de qua Sy-
nodo sermonem babet Balsamon* super Canone
84. Trullano. *Agareni quidam Synodo adfue-
runt, qui ut baptismum reciperent, invitati il-
lico responderunt; Se se jam pridem Sacro Ba-
ptismate initiatos; nam id in more suam apud
gentem esse dixerunt, infantes vix natos, ad Sa-
cerdotes Catbolicos deferri solitos, ac baptizari:*
Non tamen admissi fuerunt; audierat enim
(prædictus scilicet Patriarcha) quod Baptis-
mus, quem infideles a Christianis petunt,
non bona affectione, & Orthodoxo proposito
petitur, sed propter corporalem medicinam.
Persuasum est enim Agarenis, fore ut sui li-
beri a dæmone vexentur, & tamquam canes
male oleant, nisi baptismum Christianum as-
sequantur. *Verba sunt Balsamonis e Græco ser-
mone in Latinum versa a Cardinale Baronio ad
an.* 1148. *unde significari videtur, illius Conci-
lii Patres Baptismum ratum, ac validum ne-
quaquam existimasse*. Propositum fuit hac de
re dubium supremæ Inquisitioni, ejusque de-
creto in hunc modum solutum die *6.* Septem-
bris 1625. Sacra Congregatio universalis In-
quisitionis habita coram Sanctissimo, relatis
literis Episcopi Antibarensis, in quibus sup-
plicabat pro solutione infrascripti dubii: An
cum Sacerdotes a Turcis, ut baptizent eorum
filios, non ut Christianos efficiant, sed pro
corporali salute, ut liberentur a fœtore, co-
mitiali morbo, maleficiorum periculo, & lu-
pis, an in tali casu possint saltem ficte eos
baptizare, adhibita baptismi materia sine de-
bita forma? Respondit negative, quia Baptis-
mus est janua Sacramentorum, ac protestatio
fidei, nec ullo modo fingi potest. *Neque hoc
loco prætermittendum est, vigesimam nonam inter
propositiones ab Innocent. XI. damnatas die* 2.
Martii 1679. *esse hujusmodi:* Urgens metus
gravis est justa causa Sacramentorum admini-
strationem simulandi.

§. VI.

Non esse conferendum baptismum ubi adsit periculum perversionis.

In Congregatione Sancti Officii habita die 3. 249
Maii 1703. decretum fuit, *Baptismum conferre
infantibus non licere, qui filii Infidelium essent,*

atque

atque in eorum potestate mansuri. Hoc tamen decretum eos excepit pueros, qui gravissime ægrotantes vita periclitarentur. Non licere, si sint filii Infidelium, & in potestate eorum relinquendi, secluso tamen mortis imminentis periculo. *Licere autem, si filii quidem Barbarorum sint, sed jam Christi militum, dum tamen, aut a viris Apostolicis illic degentibus, aut ab ipsis parentibus, de Sanctæ Religionis præceptis, ac mysteriis edoceantur, cum adoleverint.* Licere vero, si sint filii Barbarorum baptizatorum; curandum tamen per Missionarios, ac per ipsosmet eorum parentes, ut cum ad annos discretionis pervenerunt, a se, vel ab aliis instruantur, præsertim in illis regionibus, si non prævideantur in promptu adfuturos *Ministros* Evangelicos, qui in hoc parentum commode supplere possint defectum. *In Servia audivimus pauperculas esse mulieres Christianas inito cum Turcis matrimonii vinculo copulatas, quæ cum filium pariunt, eum Sacerdotibus offerunt, ut baptizetur. Idcirco postulatum fuit, qui debeant in casu hujusmodi se se gerere Sacerdotes? De hac re decretum habetur in nostro Bull. 2. 89. §. 8. ubi apparet, conferendum esse baptismum, si constet mortem oblato puero imminere:* Istarum vero filios, quos Parochis baptizandos exhibent, ubi eorum vitæ periculum imminere videatur, sacro lavacro abluere prædicti Parochi maxime debent, admonitis Matribus, ut si convaluerint, ipsos in Christiana Religione sedulo educare curent; *Si nullum adsit vitæ periculum, certa regula generalis statuta non est, cum oporteat diligenter omnes expendere circumstantias, & præsertim,* vel eos in Evangelicæ legis, & fidei cultu perseveraturos, vel Christiana educatione ab ejusmodi Matribus fraudatos, Mahumetani Patris impietatem secuturos esse. *Si Sacerdotes, postquam pie, & religiose hoc negotium Deo commendaverint, æquum bonumque existiment, prædictos infantulos baptizare, id quidem facerent, matres tamen enixe admonerent de gravissimo, quo tenentur, munere filios de Christiana Religione sedulo edocendi.*

§. VII.

In Casibus illicitis collatum Baptismum validum esse.

250 Hujus rei plures Sacrarum Congregationum solutiones affert, ex iis unam proferam ex Cong. S. Officii habita die 30. Martii 1638. circa Baptismum datum parvulæ puellæ annorum trium circiter filiæ Hebræorum stina Christiana, invitis parentibus. E tissimi Domini censuerunt, parvulam esse vere baptizatam, concurrente forma, & intentione; Baptismum pro co teste, & quamvis filii Hebræorum sint invitis parentibus baptizari, si ta facto baptizentur, valere Baptismum, racterem imprimi, & filiam baptiza nes Christianos alendam, mulierem tem acriter monendam, ut imposterum a similibus; notificandum vero populo cere invitis parentibus filios Hebræ ptizare, quia licet finis sit bonus, med sunt licita, præsertim stante Bulla Ju imponente pœnam mille ducatorum, spensionem baptizantibus filios Hebræor vitis parentibus.

Nota. Dum dicitur, Baptismum unius monio comprobari, *intelligendum est, dum do testi aut mari, aut feminæ, fides adh prudenter possit, aut idem* si testatur *qui bapt vit; hic siquidem se ipsum* asserens Baptismum *Hebræo infantulo ministrasse,* non tam male *gestam, sed etiam pœna dignissimum* suo se *testimonio confirmaret,* sunt verba ejusdem P tificis, qui alium quoque refert casum in C gregatione Concilii propositum, & resolu die 15. Januarii 1723. de infantulis qui ad Xenodochium feruntur chartam suspensam præseferentibus, in qua legitur jam Baptismum eisdem fui tum. Resolutio hæc fuit: *Si non chartulam scripserat, eidemque fides stari posset, tunc infantem ut bapti bendum, ac ne baptismo quidem initia conditione.*

Altera Constitutionis pars de ad ptismate agit, ac *primo* statuit, compotem, & quodammodo adultum dum septennium compleverit, reg quendo; sed hac in re, *certissima re* inquit, *quod si citra illam ætatem cen puerum fidei Catechismis instructum ligere, quidnam sit baptizari, & quem sit professio Christianæ legis, baptiza quoniam ætas ad contrahendum matrim ge humana statuitur; lex autem divina mi neutiquam ab humana dependet.*

Secundo. Si de perfecto rationis usu tur, monet, Sacramentum esse differ sed hoc qui postulat, retinendum esse, interea informandum, ut idoneus acced ptismati postmodum suscipiendo.

Tertio. Si quis adultus ad salutis

ac

rit voluntare animatus accipiendi, non amque lavacrum, sed unice Ecclesiæ proac peculiare, baptismum esse validum ri non posse.

rto. Si quis baptismum accipiens præ voluntate careat, quam alias tamen ha-, talis suscipiendæ lotionis, qualis in Ecfrequentatur; tunc examinare oportere, voluntas antecedens, nunquam deinceps ata, adhuc mortaliter perseveret. Nam illa præcesserit retractatio, & moraliter are intentio videatur, est certe validum nentum.

nto. Si nulla sit dubitatio, planeque conac luce sit clarius, adulto baptismum accinullam prorsus fuisse voluntatem, aut ionem, nil restare aliud, quam eumdem rtari & admonere, ut rite id faciat, jam irrite fecit, & suscipiat absolute, ere Sacramentum, ac si obstinate repum nihil aliud superesse, nisi ut retur. Si autem res in dubio sit, nec inpossit, retinendum esse, baptizandumub conditione. Qui vero ita baptizati omnino Fidem Catholicam observare ter.

to. Si denuncient, Hebræum serio pe-Baptismum, ut duo testes singulares. inus tantummodo, sed fide dignus, & o-n citra dubitationem idoneus, & multo si adminiculis suffultus; tunc habito te-, vel testis examine, non oportere He-n ad Catechumenos ducere, sed Judex olicus, qui Romæ est Vicesgerens pro ore, ejus voluntatem extra vicum, vel i suæ, vel in Templo aliquo semel atque m, aut etiam pluries explorabit, ut Heconsilio clare perspecto, & cognito, eum jubeat, aut ad vicum remitti, aut Caumenis recenseri.

ptimo demum. Virum aut sponsum Hem Christi legem amplexum jure optimo ionem facere suæ vel uxoris vel sponsæ, am jus a Legibus, & auctoritatem sibi essam habet. Facta vero hæc oblatio, nec potest, nec omnino debet a Christifiderecusari, qui tenentur nulli parcere ditiæ, nullique studio, ut Christiana veriam viro, aut sponso cognita, uxori quoaut sponsæ lucem afferat, ac salutem: eo maxime, quod Romani Pontifices licet Juvim fieri quoad Religionem severe proant, palam tamen significant, nihil sibi quius esse, optabilius nihil, quam ut iidem iando e tenebris ad lucem, ab errore ad veritatem veniant; ideo semel in singulas hebdomadas iis publice Evangelium annuntiari, eosdemque jubent sacris hisce Concionibus interesse, *ut apparet* in Constitut. 1. Nicolai III. & Constitut. 106. Gregorii XIII.

HEMORRHOISSA A CHRISTO SANATA.

HEmorrhoissa a Christo Domino a profluvio sanguinis liberata, de qua *Luc.* 8. *v.* 43. S. Ambrosius de Salomone *cap.* 5. arbitratur, quod fuerit S. Martha, Eusebius *Histor. Eccl. lib.* 7. *cap.* 17. asserit, quod fuerit quædam mulier ethnica ex urbe Paneadis ad Jordanis fontem sitæ, quæ grati animi ergo ob relatam gratiam Salvatori statuam erexit, quam suis inspexisse oculis Eusebius ipse testatur. Et Sozomenus *lib.* 5. *cap.* 20. & Philostorgius *l.* 7. *cap.* 7. ad ætatem usque Imperatoris Juliani eam perdurasse commemorant, apud Calmet, verb. *Hemorrhoissa*. Clericatus autem nelle *Spiche*, verb. *Hemorrhoissa*, tenet, quod fuerit nobilissima & ditissima femina e Cæsaræa Philippi oriunda, & juxta communem opinionem vocaretur *Berenice*, quod italice *Veronica*, & esset illa pia mulier, quæ proprio suo sudario vultum Redemptoris Nostri Crucem ad Calvarium ferentis, copioso sudore & Sanguine consparsum abstersit, in quo sudario facies dolorosissima ipsius Jesu Christi remansit miraculose impressa. Et ibi insuper ita subjungit: di questo pure il Masini nella sua scuola del Cristiano alla pag. 247. nota questa erudita osservazione, riferita da molti gravissimi Autori, ivi citati, con queste parole „ E' costante opinione, che S. Veronica porgesse il velo al Salvatore piegato in tre doppie, e che in tutte tre quelle parti s' improntasse l' immagine di Gesù Cristo *, le quali poi fossero divise in tre; stante che ne' tempi nostri ancora si venerano in tre luoghi, e sono accreditate per originali. La prima in S. Pietro di Roma, una delle Città di Jaen nell' Andaluzia, Provincia di Spagna; l'altra in Gerusalemme, e si mostrano a' fedeli con molta divozione: *& concludit*, che il Masini segue a dire molte altre cose di S. Veronica e di S. Amatore suo marito "* Vide tamen quæ de hoc argumento erudite non minus, quam critice profert Natal. Alex. *in Synopsi Hist. Eccles. sæc.* 1. *art.* 5.

HEREDITAS.

1 HEreditas nihil aliud est, quam universum
Jus defuncti, textu expresso *in l. Here-*
ditas 62. ff. de Regul. Jur. ibi; *Hereditas ni-*
hil aliud est quam successio in universum jus,
2 *quod defunctus habuit.* Hereditas tota commu-
niter a Jure vocatus *As*, & nisi aliter expri-
mat Testator, dividitur in duodecim partes,
seu uncias, quæ singulæ, pro numeri diversi-
tate, diversa sortiuntur nomina, omnes autem
simul sumptæ *Assem* constituunt; Unde Heres
totius hereditatis, Heres ex *Asse* nominatur,
arg. §. *Hereditas 5. Instit. de hered.* ubi etiam
habetur, quod in potestate Testatoris sit, in
quot partes hereditatem dividere velit, ibi:
Hereditas plerumque dividitur in duodecim un-
cias, quæ Assis appellatione continentur: habent
autem & hæ partes propria nomina ab uncia
usque ad Assem, ut pote hæc; Sextans idest sex-
ta pars Assis, quæ facit duas uncias; *Qua-*
drans, sive quarta pars Assis continens tres
uncias; *Triens*; sive tertia pars Assis comple-
ctens quatuor uncias totius Assis; *Quicunx*,
sive quinque unciæ; *Semi-Semis*; sive dimi-
dium Assis comprehendens sex uncias; *Septunx*,
sive septem unciæ; *Bes*, idest octo unciæ; *Do-*
drans, sive novem unciæ, *Dextans*; sive decem
unciæ; *Deunx* sive undecim unciæ; & tandem
As, sive omnes partes simul sumptæ, seu tota
hereditas.

3 Hereditatis nomine veniunt omnes, & sin-
gulæ res, jura, & commoda, sive parva, sive
magna defuncti, quæ Heres titulo hereditatis
acquisivit, vel acquirere potuisset; item omnes
actiones activæ, utiles ad aliquid prosequen-
dum, & acquirendum, *Communis*, *arg. l. Qui*
Filiisfamilias 14. ff. de heredit. Rota *part.* 1.
decis. 182. *num.* 3. *part.* 7. *decis.* 164. *n.* 13. *part.*
4 12. *dec.* 271. *n.* 3. *part.* 13. *dec.* 64. *n.* 11. Ap-
pellatione hereditatis veniunt omnia bona ubi-
que existentia. Rota *part.* 10. *decis.* 156. *num.*
13. & veniunt etiam omnia credita, tam acti-
va, quam passiva. Rota *part.* 7. *decis.* 257. *n.*
3. Venit pariter Juspatronatus. Rota *part.* 10.
dec. 240. *n.* 11. Immo veniunt non solum bona
stabilia, sed etiam mobilia. Rota *part.* 2. *dec.*
518. *n.* 2. Hereditas enim comprehendit omnes
species quorumcumque bonorum undequaque
provenientium, quæ apud Defunctum repe-
5 riuntur. Rota *part.* 4. *t.* 3. *dec.* 565. *n.* 9. *cum*
seqq. Non veniunt tamen hereditatis
Legata. Rota *part.* 3. *decis.* 160. *n.* 6.
472. *n.* 2. & minus veniunt Prælegata. R

Hereditatis petitio est actio, quæ
reditatem, vel totam, vel pro par
seu vindicat ab eo, qui illam pro he
pro possessore possidet. Calvin. *in Le*
rid. verb. Petitio hereditatis, l. Licet
10. *ff. de heredit. petit.* & *l.* 27. *ff. de*
dicat. Pro herede autem possidet qui
heredem esse; *l. pro herede* 11. *ff. de h*
petit. Pro possessore vero possidet, qui
suæ possessionis aliam reddere nequit q
possidet, *cit. l.* 11. & *seq. ff. eod.* Utec
cet, & qui jus pro herede, & qui poss
sidet, regulariter tenetur petitione her
l. Regulariter 9. ff. eod. Adire hereditat
non est, quam se pro herede declarare,
reditatem amplecti, agnoscere, seu adm
l. Pro herede 20. & *l. Gerit 88. ff. de*
red. heredit. Est in re communis. Aditio h
ditatis variis modis contingere *potest*, *scil*
verbis, factis, aut aliis signis; *dummodo t*
cite, vel expresse quis significet, quod se p
herede declarare, habere, aut agere velit;
Pro herede 20. & *l. Gerit* 88. *ff. de acquir*
hered. Est in re communis. Hereditatem a
potest omnis, qui se obligare potest. *Co*
nis. Ad hoc autem ut hereditatem adir
possit, debet ei prius ex testamento, v
intestato esse lata hereditas, ac s
constare, quod adire volens, sit cert
lib. 7. *Comment. cap.* 4. *n.* 16. & ali

Hereditas ad hoc, ut transmittat
redes heredis, debet prius esse a
adita enim non transmittitur, exce
quo heres *suus* nondum adiit heredit
tu expresso *in l.* 1. §. *In novissimo*,
reditatem etenim, nisi fuerit adita,
nec veteres concedebant, nec nos patim
ptis liberorum personis. Rota *part.* 6.
num. 6. & *seqq. part.* 7. *decis.* 74. *n.*
cis. 106. *n.* 2. *part.* 16. *decis.* 35. *n.*
alibi; est enim necessaria hereditatis a
effectum transmissionis. Rota *part.* 12.
num. 10. *p.* 13. *dec.* 137. *n.* 15. Per a
hereditatis acquirit quis jus & dominium
um rerum hereditariarum, quas defun
buit, textu expresso *in l. Cum hered*
ff. de acquir. & amit. possess. ibi: *Ad*
ditate omnia Jura ad nos transeunt. Ne
ritur quod eorum possessionem actu, &
raliter accipiat, quia aditio heredita
animo fieri potest, & in nuda volunta
sistit, dummodo de ea sufficienter per

e

constet, §. *final. Instit. de Hered. qua- differ.* ibi: *Nuda voluntate extraneus* *t*. Possessio tamen ipsa non acquiritur am aditionem hereditatis, nisi quis eam iter etiam apprehendat, textu expresso *l. Cum. heres* 23. *ff. de acquir. & amitt.* ibi: *Adita hereditate omnia quidem jura transeunt: possessio tamen, nisi naturali- aprehensa, ad nos non pertinet*, & ratio uia possessionem sic dictam a pedum po- , *l.* 1. *ff. eodem* adipiscimur corpore, & , neque per se animo, neque per se e, ut dicitur *l.* 3. *princip. ff. eod*. Et *est nis*.

itio hereditatis transfert in heredem o- obligationem defuncti, etsi vires here- excedat, casu quo non fecerit inven- n, vel sine beneficio legis, & Inventarii itatem adierit; *l. final.* §. *Sin autem*, *de jure deliber. & cap. In litteris* 5. *de rib. Sic communis Doctorum*. Hinc post nem hereditatis tenetur heres solvere cun- egata, & Fideicommissa, totamque adim- voluntatem Defuncti, ita tamen ut de- re possit a Legatis non tamen piis, Fal- n, vel a Fideicommissis Trebellianicam, it inventarium; *l.* 1. *C. de SS. Eccles.* & *mmunis ac certa*; Dicitur autem notan- *Si fecit inventarium*, quia qui sine bene- Legis & Inventarii adit hereditatem, Fal- n detrahere non potest, textu claro *in l.* *C. de jure deliber.* Et probabilius nequit detrahere Trebellianicam. Haunold. *par.* *t.* 16. *cap.* 2. *n.* 11. Covarr. *c.* 16. §. 11. *de Testam.* Clarus §. *Testamentum q.* 66. lii, quia, ut recte dicit Rota, inter here- adeuntem hereditatem sine beneficio Le- & Legatarios, & Fideicommissarios cen- iniri quasi contractus, ratione cujus he- remanet ipsis obligatus. Dicta Rota *part.* *om.* 1. *decis.* 19. *num.* 9. *tom.* 2. *decis.* 438. *& 12. par.* 9. *tom.* 1. *dec.* 79. *num.* 2. 15. *dec.* 222. *n.* 42.

lereditas repudiari, vel adiri debet. Rota 323. *nu.* 23. alias habetur pro derelicta. a *ibid.* Pro parte autem acceptari, & pro e repudiari non potest. Rota *part.* 5. *tom.* *lec.* 272. *n.* 15. *& seqq.* Repudiatio autem ditatis est hereditatis jam delatæ recusatio, rejectio, vel non admissio. *Communis*. itur autem notanter *Hereditatis jam dela-* , quia quæ nondum est delata, repudiari dicitur, textu claro *in l.* 1. §. *Decreta-* , *ff. de success. edict.* Dicitur autem heredi- delata alicui, quando mortuo jam illo de cujus hereditate quæritur, potest sine ullo impedimento hereditatem, si vult, statim adire, & acquirere, vel repudiare. Baldus *in l. Potuit*, *C. de jure deliber.* Calvin. *in Lexico Jurid. verb. delata*, Molina *disp.* 274. *n.* 20. & *communis* aliorum. Hereditatem repudiare potest 20
omnis, qui eam acquirere potest; *l. Is* 18. *ff. de acquirend. heredit. Communis*. Ordinarie 21
loquendo, qui semel hereditatem adiit, eam repudiare amplius non potest, sicut e contra qui eam repudiavit, illam adire amplius nequit; *l. Sicut* 4. *C. de repud. heredit. Communis* cum Rota *par.* 1. *dec.* 495. *nu.* 7. *in fine par.* 3. *dec.* 288. *n.* 2. *par.* 11. *dec.* 19. *n.* 8. *par.* 12. *dec.* 358. *n.* 2. *par.* 13. *dec.* 332. *n.* 5. & sæpe 22
alibi. Dicitur autem *ordinarie loquendo*, quia limitatur conclusio in herede *suo*, utpote qui repudiatam hereditatem adhuc adire potest intra triennium, si nondum alienata est; *l. Si quis suus*, *C. de repud. heredit.* Rota *part.* 15. *dec.* 130. *n.* 11. & limitatur etiam in Minore. Rota *part.* 12. *dec.* 358. *n.* 3.

Renunciatio hereditatis est cessio, seu remissio juris, quod quis ad hereditatem habet, 23
vel habere potest, *arg. l.* 1. *Cod. de Pactis*. Est in re *communis*. Renunciatio futuræ hereditatis alicujus adhuc viventis incerti, seu in 24
genere licite, & valide fieri potest, etiamsi fiat in favorem tertii, *arg. l.* 3. *ff. Pro socio*, Sanchez *l.* 7. *moral. cap.* 2. *n.* 31. Layman *lib.* 3. *tract.* 5. *c.* 7. *n.* 3. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 29. *n.* 534. & communis aliorum; Et ratio est, quia in hujusmodi renunciatione abest periculum voti captandæ mortis, ob quod alia jura prohibent renunciationem hereditatis futuræ hominis adhuc viventis in favorem tertii; *arg. l. fin. Cod. de Pactis*. Quævis renun- 25
ciatio hereditatis hominis adhuc viventis etiam in alterius favorem facta valet, si fiat cum illius consensu, quem non revocet usque ad mortem, *l. final. Cod. de Pactis*. Et est *communis*. Renunciatio autem de hereditate vi- 26
ventis, sine hujus consensu facta non valet, textu claro *in l. final. Cod. de Pactis*. *Communis*, *ac certa*. Nec talis renunciatio valet 27
quamvis juramento confirmata sit. Bald. *in c. Ad nostram*, *de Jurejuran. n.* 7. Sanchez *lib.* 7. *c.* 2. *n.* 33. Tolosan. *Syntag. Jur. univ. lib.* 41. *n.* 13. Layman *lib.* 3. *tract.* 5. *c.* 7. *n.* 3. & communis aliorum. Et ratio est, quia hujusmodi renunciatio de hereditate viventis sine ipsius consensu est contra bonos mores, utpote in qua inducitur votum captandæ mortis alterius; *l. final. Cod. de Pactis*. Ex *Regula* autem 58. *de regul. Juris in* 6. non est obligatorium con-

contra bonos mores præstitum juramentum; nec actum jure nullum validat, si ideo est nullus, ut in nostro casu; quia est contra bonos mores, vel Jus naturale; *§. Sed naturalia. Instit. de jure natur. gent. & Civ.* vel quia est in præjudicium tertii; *cap. Cum contingat* 28. *de jurejurando*, adeoque talis renunciatio non valet, quamvis juramento firmata sit.

Additiones ex aliena manu.

28 Si plures instituti sint heredes, secundum jus Romanum solemnis fit distributio hereditatis in duodecim uncias. Ita enim jurisconsultus *in l.* 50. *§.* 2. *ff. de Hered. Instit. Hereditas* (ait) *plerumque dividitur in duodecim uncias, quæ assis appellatione continentur. Habent autem & hæ partes propria nomina ab uncia, usque ad assem, puta hæc: Sextans, quadrans, triens, quincunx, semix, septunx, bes, dodrans, dextans, deunx, as.*

29 Quod si minus distribuit Testator potestate juris in hoc revolvitur, ut puta si duos hæredes ex quadrante scripserit, nam hereditas ejus residua accedit, ut scripti ex semissibus videantur, *l.* 13. *§.* 2. *ff. dict. tit. de Hered.*

30 *instituend.* Pariter si heredes scripti sint alter ex quadrante, alter ex semisse, quadrans adhuc superest, qui pro partibus hereditariis ipsis accrescit; *dict. l.* 13. *§.* 3. *ff. dict. tit. de Hered.*

31 *Instit.* Quod si duodecim uncias excesserit in divisione, æque pro rata decrescit; *dict. l.* 13. *§.* 4. *ff. dict. tit. de Hered. instit.*

32 Fluunt ex hac solemni distributione & aliæ plures decisiones *in l.* 14. *ff. dict. tit. de Hered. Inst.* relatæ, de quibus an laborandum sit hodie dubitari vel ex hoc potest, quod naturales constituuntur portiones pro lubitu Testatoris, ac propterea si adscriptæ sint omnibus partes suæ, recurrere minime oporteat ad solemnem partium distributionem, sed dividenda sit hereditas in tot partes, quot assignavit Testator. De cetero si non omnibus partes sint adscriptæ, recurri & nunc debet ad solemnem distributionem partium, idque quia alias constare haud potest, quid ei, qui sine partibus est scriptus hæres, assignari debeat. Confer Stryk. *in us. modern. pandect. lib.* 28. *tit.* 6. *§.* 10.

HERE[S]

HEres, (cujus nomen derivatu[r] quia Veteres *Heredes pro Domi[nis appella]bant*, *§. final. Instit. de Hered.* [...] qui in universum jus defuncti vel T[...] & dispositione Testatoris, vel ab in[testato ex] dispositione Legis succedit. Est in [...] *nis*, & habetur clare *ex l. Heredem* [...] *regul. juris*, ibi: *Heredem ejusdem [potestatis] jurisque esse, cujus fuit Defunctus*, [...] *l. Heres* 37. *ff. de acquir. Hered.* ibi [...] *omne jus mortui, non tantum singula[rum rerum] Dominium, succedit.*

Heres alius est ab intestato, & ali[us ex Te]stamento, seu institutus. Heres *ab i[ntestato]* est qui ex dispositione Legis *succedit in [uni]versum jus illius, qui intestatus decedit*, nempe, aut omnino Testamentum [...] aut non jure fecit, aut id quod fecit [...] ptum, irritumque factum est, aut [...] nemo heres extiterit, *juxta verba* J[...] *princ. Instit. de Hered. quæ ab intest.* H[...] di ab intestato sunt proximi consangui[nei] testatorum. Heres ex Testamento, [...] tutus est, qui ex speciali dispositione [...] ris in Testamento instituitur ad succ[edendum] in bonis suis. *Est in re communis.*

Heres ex Testamento alius est [...] sive ex *Asse*, qui instituitur ad su[...] in omnibus bonis, & juribus Defunc[ti, con]sequenter ad subeunda etiam omnia [...] debita realia ipsius. Alius est *parti[cularis]* parte Hereditatis aliquota V. G. S[...] Quadrante, Triente, Semisse; vel *pa[...]* in re aliqua certa, ac determinata, V[...] tali agro, domo, & hujusmodi, & [...] tius Legatarii loco habetur, adeoqu[e] onera & debita Defuncti ad eum nihi[l perti]nent, sed ad Heredem proprie dictu[m, qui] Defuncti personam tam quo ad jura, [com]moda, quam quo ad onera, seu debit[a repræ]sentare debet; *l. Quoties, Cod. de Here[d.]* Si autem solus Heres particularis etia[m in] aliqua certa, ac determinata tantum ipsi directis institutus sit, aut alii [...] particulares ante Testatorem mortui sin[t, re]liqua etiam Hereditas illi accrescere deb[et] 1. *§. Si ex fundo, ff. de Hered. instit.*

Heres ex Testamento rursus alius es[t neces]*sarius*, & alius *non necessarius*, seu v[...]

. **Necessarius** dicitur, quem Testator in one legitima instituere cogitur, nisi ju- exheredandi causam habeat ex illis qua- ecim assignatis sub verb. *Exheredatio*, & Heredes necessarii sunt omnes descenden- & ascendentes legitimi. Heres non ne- ius, seu voluntarius dicitur ille, quem tor instituere non cogitur, uti sunt omnes extranei, tum etiam sanguine, vel stirpe ncti, sed non in linea recta descendente, scendente, adeoque etiam fratres, & so- Testatoris defuncti, cujus proinde Testa- tum infirmare non possunt, quod præteriti , nisi aliquem infamem instituisset; tunc ipsis competeret querela inofficiosi Testa- ti, nisi & ipsi infames essent, vel de in- tudine erga Testatorem notati; *l. Fratres Cod. de inoffic. Testament.*

eres insuper alius est *suus*, & alius *non* . Heres *suus* dicitur proximus descendens otestate Defuncti mortis tempore existens, n posthumus, ac naturalis legitimatus per rimonium; §. 2. *Instit. de Hered. qualit. Sui autem, & necessarii Heredes sunt ve- Filius, Filia, Nepos, Neptisve ex Filio, deinceps ceteri Liberi, qui in potestate mo- tis modo fuerint*. Ubi etiam Legislator dat nem, quare ita vocentur. *Sui quidem He- ideo appellantur, quia domestici Heredes* . Item quia Hereditatem prius quodam- o jam suam obtinent; *l. In suis 21. ff de is, & posthumis*. Heres *non suus* dicitur is alius Heres, sive ab intestato, sive ex amento constitutus; & talis Hereditatis ninium non acquirit, antequam adeat, seu ntarie acceptet, declarando se Heredem velle: §. *ultim. Instit. de Hered. qualitat.* datur eis anni spatium, postquam sibi He- tatem collatam cognovit, ad deliberandum mnam adire velit, nec ne? & interea iens usque ad finem anni potestatem adeun- d Heredes transmittit. Sporer *tom. 2. tract. n complem. VII. Præcept. Decal. cap. 3. sect.* . 116. & alii passim. Et si intra 31. dies ognita sibi Hereditate delata inventarium icere incœperit, & intra alios 60. dies lverit, non tenetur Defuncti creditoribus ta solvere ultra vires Hereditatis; *leg. ultim. Sin autem dubius, Cod. de jure deliberand.* rer *loc. cit.* Layman *loc. cit. cap. 6.* . 7.

Ieres potest esse omnis, qui non prohibe- . *Communis, ac certa, arg. l. Non juris 31. de Hered. instit. & princ. Instit. eod.* Prohi- tur autem de jure institui Heredes omnes sequentes. Primo, Judæorum communitas; *l. 1. Cod. de Judæis*. Secundo, Hæretici, eorum- que receptores, & defensores. Excipiuntur ta- men Lutherani, & Calvinistæ, qui saltem in Imperio Romano Heredes esse possunt vi pa- cis Monasteriensis. Tertio, Apostatæ a Chri- stiana Fide; *l. Hi, qui 3. Cod. de Apostatis*: Quarto, qui percutiunt, vel persequuntur Car- dinalem; *c. Felicis recordationis 5. de pœnis in 6.* Quinto, Peregrini, qui jus Civitatis Ro- manæ ex causa pœnæ amiserunt, quales sunt Deportati; *l. 1. Cod. de Hered. instit.* Secus est de peregrinis sine causa pœnæ, seu alienige- nis, hi enim quia facere possunt Testamen- tum, *Authent. Omnes peregrini, Cod. Commu- nia, de Successorib.* etiam Heredes institui pos- sunt, eo quod Testamenti factio activa tam- quam nobilior annexam habere soleat passi- vam. Sexto, damnati ad ultimum supplicium eo quod statim, ac damnantur, evadunt pere- grini; *leg. Qui ultimo 29. ff. de pœnis 8. & servi pœnæ 3. ff. de his, quæ pro non script. habentur*. Septimo, liberi rebellium, & per- duellium; *l. Quisquis 5. §. 1. Cod. ad Leg. Jul. Majest.* Octavo, Spurii ex damnato coitu nati; *Authent. Ex complexu, Cod. de incestuos. nup. & Authent. Licet, Cod. de naturalib. li- ber.* Nono, ex Testamento, vel ab intestato Heres esse nequit, qui occidit Testatorem, *l. 7. §. penult. ff. de bonis damnator.*; *& l. 15. §. final. ff. & Cod. J. C. Silaniano*. Decimo, nihil capit ex Testamento, qui manifestis- sime comprobatus est id egisse, ut per ne- gligentiam, vel culpam suam, illa Persona, a qua Heres institutus est, moreretur; *leg. Indignum 3. ff. de his, quæ ut indignis*. Un- decimo, institui Heredes non possunt omnes illi, qui ob delictum Testamentum facere non possunt; de quibus suo loco sub verb. *Testa- mentum*.

Duodecimo, vi suæ Regulæ, & altissimæ 8
paupertatis Heredes institui prohibentur Fra- tres Minores de Observantia, Reformati, & Capuccini, *Clement. Exivi §. Quia igitur, de verb. signific.* & expresse Concil. Trid. *sess. 25. cap. 3. de Regular.* Tertiodecimo, non solum 9
particulares Professi, & Coadjutores vota for- mata habentes, sed nec etiam Collegia, & Domus Societatis Jesu ratione alicujus talis Professi, aut vota formata habentis possunt succedere in hereditatem, vel esse Heredes, sive ex Testamento, sive ab intestato; *Part. 6. Constit. cap. 2. §. 12.* ibi: *Non solum par- ticulares Professi, & Coadjutores formati Here- ditariæ successionis non erunt capaces; verum nec* Do-

Domus, *nec Ecclesia*, *nec Collegia eorum ratione*; *Sic enim omnibus litibus*, *ac controversiis pracisis*, *Charitas cum omnibus ad Dei gloriam melius conservabitur*. Sic Sanchez *lib. 7. cap. 27. n. 16. 24.* Layman *lib. 3. de justitia tract. 5. cap. 5. nu. 3.* Molina *tom. 1. tractat. 2. disp. 139. vers. Tam professi*, *juncta disp. sequent.* Possunt tamen Societatis Jesu Collegia, & Domus Hereditates accipere, dummodo non deferantur contemplatione suorum Professorum; *Part. 6. Constitut. cap. 2. §. 5.* & docet Sanchez *lib. 7. cap. 17. n. 15.* Molina *tom. 1. tract. 2. quaest. 195. verb. Regula*, Layman *loc. cit. sub num. 4.*

10 Alii Ordines omnes, eorumque Professores, etiam Mendicantes, quibus permissum est bona stabilia in communi possidere, possunt esse Heredes sive ex Testamento, sive ab intestato; *l. ultim. §. Hoc etiam*, *Cod. de Episcop. & Cleric.* Et ratio est, quia licet Religiosi per votum solemne paupertatis privati sint omni jure, & proprietate per se, & pro se in particulari; manent tamen capaces jurium, quatenus sunt membra Communitatis capacis ejusmodi jurium in communi, atque adeo Heredes esse possunt sive ex Testamento, sive ab intestato; cum hoc tamen, quod ratione suae Professionis emissae omnia eorum bona ac jura (excepta portione legitima Heredibus necessariis sive descendentibus, sive ascendentibus debita) in Monasterium transeunt ipso facto absque alia apprehensione, quia transeunt accessorie ad ipsam personam transeuntem in Monasterium, *Authent. de Monachis*, *§. Illud quoque*, ibi: *Ingredientem namque simul sequuntur omnino res*; *Authentic. Si qua mulier*, *de SS. Ecclesiis*; *l. ultim. §. hujus autem*, *Cod. de Episcop. & Cleric. cap. Abbates 16. caus. 18.*

11 *quaest.* 2. Hinc Monasterium ratione sui Monachi Hereditatem delatam adire potest etiam ipso Religioso ignaro, & invito, vel ante aditionem mortuo; Religiosus vero eam adire nequit absque Praelati, vel Monasterii mandato, quia Religiosus professus propter paupertatis votum est incapax sibi acquirendi, sed omnia ejus bona, & jura ex Hereditate, legato, donatione, industria, vel quovis alio titulo acquisita ad Monasterium transeunt; quidquid enim acquirit Monachus, acquirit Monasterio; *c. Statutum 1. caus. 18. quaest. 2. cap. Quia ingredientibus 7. caus. 19. quaest. 3. cap. In praesentia 8. de probationib.* & sic contra Legistas docet communis Theologorum, & Canonistarum, quos citant, & sequuntur Rodriq. *tom. 2. qq. Regular. q. 77. art. 1.* Sanchez *lib. 7. moral. cap. 12. quaest. ult.*
tom. 1. tract. 2. disp. 140. Covarruv.
Testament. num. 1. Layman *loc. cit.*
giosus ad Episcopatum translatus,
fuerit Ordinis Mendicantium, & etia
nis Minorum, est capax Hereditariae
nis, ita tamen, ut bonorum sola ad
tio ipsi acquiratur, Dominium vero
cui praeest; Rota *in Urgellen. Heredita*
Maii 1619. pag. 4. recent. tom. 2. dec. 11
Bartol. *in tract. Minorum lib. 4. dist.*
cum aliis allegatis *arg. cap. Statutum*
18. quaest. 1. Vide verb. *Episcopus art. 7.*
12. 13. & sequent.

Heredes ab intestato succedunt seque
dine. Primo, ante omnes *legitimi*
tum mares, tum feminae Dominii
aequalibus portionibus, in quorum mort
locum succedunt nepotes in *stirpem*,
capita, *Novella Justiniani 118. collat. 9.*
Secundo, deficientibus *liberis*, *ac Nepoti*
descendentibus, succedunt Pater, & *Mat*
Defuncti, si superstites sint; si vero superstites non sint, in locum Patris succedunt Avu
& Avia paterna, & in locum Matris Av
& Avia Materna; *Authent. de Heredib. ab*
testato. Tertio, deficientibus tam descende
bus, quam ascendentibus, succedunt Fra
& Sorores Defuncti ex utraque parte
cti aequis portionibu., exclusis iis, qui
lo Patre, vel sola Matre conjuncti
que in illorum mortuorum locum
cedunt Nepotes; *Auth. Itaque*, *Cod*
nia, *de successionibus*. Quarto,
Fratribus, & Sororibus ex utraque
junctis, ac eorum Filiis, succedunt
ac Sorores ex una tantum parte con
spective ad bona profecta, ut qui
Patris conjuncti sunt, succedant in bo
tre profectis, & qui ex parte Matris
cti sunt, succedant in bonis a Matre
nientibus, in reliquis communibus bo
qualiter omnes, ut docet Glossa comm
recepta *in cit. Auth. Itaque*; *Cod. comm*
de successionibus. Quinto, deficientibus
bus fratribus, & sororibus, eorumque
succedunt propinquiores collaterales us
decimum gradum, civili computatione
aequali divisione in capita, nulla habita
ne, utrum ex utraque, vel ex una
parte conjuncti sint, dummodo in eode
du vicinitatis conjuncti sint; *Authent. de*
redib. ab intestato c. 3. & Authent. post
tres, *Cod. de legitimis Heredibus*. Sexto,
cientibus etiam Heredibus collateralibus,

lecimum gradum, succedit conjux Defun- nisi inter eos fuerit divortium; *l. unic.* ➢ *C. Unde vir & uxor*. Septimo denique, › intestato decedentis, neque consangui- ullus, neque uxor extet, succedit Fiscus mnibus bonis Laici quidem ab intestato ncti, Fiscus sæculari, Clerici vero sic ab tato Defuncti, Fiscus Ecclesiasticus; *l. Va- ia 4. Cod. de bonis vacantibus, & cit. l.* . *Cod. Unde vir & uxor*. Vide tamen ı. *Successio ab intestato*, ubi fusius de om- is.

leredibus descendentibus, scilicet Filii, ac llorum defectu Nepotibus, si non adsit ali- justa causa ex illis quatuordecim assigna- sub verb. *Exheredatio*, eos exheredandi, ɛtur semper legitima portio, quæ est Triens editatis, si non sint plures liberi quam tuor; & Semis, si sint plures quam qua- :; *Authent. de Triente, & Semisse, Authent. vissima, Cod. de inofficios. Testament.* In su- licto descendentium numero computandi : etiam, qui Hereditati renuntiarunt, non ɛn qui legitime sunt exheredati, aut ob igionis Professionem incapaces facti sunt: n hoc tamen discrimine, quod liberi im- liati eorumque Nepotes singulares, de illa tione legitima participent in capita; Ne- es autem unius plures, tamquam unius Pa- personam repræsentantes, etiam unius tan- ı portionem participent in stirpem; *Instit. Heredibus ab intestato, §. Cum filius*. Unde tur communiter sequentes versus.

Quatuor, aut infra dant natis Jura Trien- tem;
Semissem vero dant natis quinque vel ul- tra.

n defectu autem descendentium, legitima tio ascendentium est semper *Triens* Here- atis, immediate debita parenti utrique, vel superstiti, & neutro superstite in locum ris succedunt Avus, vel Avia Paterna, & locum Matris, Avus, vel Avia Materna; *thent. de heredib. ab intestato*. Talis autem itima portio debet relinqui omnibus supra- tis Heredibus sine ullo onere, aut gravami- ; alioquin apposita onera, & gravamina ha- ıtur pro non appositis: *l. Quoniam, Cod. inoffic. Testament.*

Quod si alicui descendenti, aut ascendenti inquatur pro legitima minor portio quam pra assignata, competit ei actio ad peten- m complementum Legitimæ, quæ actio du- rat ei usque ad 30. annos; *l. Omnimode, Cod. eod. & Authent. Et cum de appellat. cognosci- tur, §. hæc autem disposuimus*, & sic ex com- muni sententia Gomez 1. *resolut. c. 11. n.* 23. Molina *disp.* 177. Layman *loc. cit. num.* 11.

18 Si vero sine justa exheredandi causa non so- lum minor portio, quam assignata, sed nul- la relinquatur pro Legitima, Testamentum ipso jure est nullum, quoad extranei Heredis institutionem (non item quoad Legata, Com- missa, & alia) *Authent. Ex causa, Cod. de li- beris præteritis*; & præterito Heredi competit actio triginta annorum ad Testamentum nul- lum dicendum; Glossa communiter recepta *in l. Licet verb. Longe, Cod. de jure deliberandi.*

19 Quod si autem legitima causa exheredationis sit Testamento inserta, sed ab Herede insti- tuto probari non possit, tunc competit Here- di necessario querela inofficiosi Testamenti, per quam evacuabit Testamentum quoad He- redis extranei institutionem, sed necessario absolvenda intra quinquennium; *l. Si quis fi- lium 34. leg. Scimus 36. Cod. de inoffic. Te- stam.* & ex communi docet Jul. Clarus *q.* 40. *num.* 5.

20 Pater quamvis non teneatur instituere He- redes Filios naturales, si tamen Filiis legiti- mis careat, potest eos instituere, & eis quo- modolibet sua bona relinquere, dummodo Pa- rentes, si supersint, legitima portione non pri- ventur; *Auth. Licet; Cod. de naturalibus Li- beris*.

21 Si autem Filios legitimos habeat, non potest Pater relinquere Filiis naturalibus plus- quam unam Hereditatis unciam, seu duodeci- mam partem; *Authent. quibus modis naturales efficiantur sui: & cit. Authent. Licet, Cod. de naturalib. liberis*.

22 At vero Matri Filii natura- les succedunt cum legitimis tam ex Testamen- to, quam ab intestato, ubi jus commune ob- servatur; *leg. 5. Si qua Illustris, Cod. ad S. C. Orficianum*.

23 Filii vero spurii ex damnato coi- tu nati succedere non possunt nec Patri, nec Matri, neque per Testamentum, neque ab in- testato, neque per substitutionem; *l. Si quis incesti, Cod. de incestis nuptiis, leg. 1. Cod. de naturalibus liberis, Novella 74. c. 4. & 6.* Li- cet possit spurius in defectu Heredum necessa- riorum institui Heres ab Avo, licet si natus ex Filio spurio ejusdem Avi, quia ille, qui instituitur, non est Filius spurius Testatoris, sed nepos, & cit. Leges loquuntur solum de spuriis Filiis, & non de Nepotibus; & a for- tiori possit institui ab Avo Filius legitimus, vel naturalis Filii spurii, quia ille Nepos non est spurius; Lugo *de justit. & jure disp.* 2. *n.* 116.

116. cum Sanchez, & Vasquez ibi citatis; &
24 plures alii. Tenentur tamen Parentes alere
ipsos Filios spurios; *cap. Cum haberet* 8. *de
eo qui duxit in Matrimonium, quam polluerat
adulterio*, ibi in fine *Solicitudinis tamen tuæ
interest, ut uterque Parentum liberis suis secun-
dum quod eis suppetunt facultates, necessaria
25 subministret*; vid. verb. *Filius a n.* 126. Here-
des Patris habent eandem obligationem alen-
di spurium, si Pater non providerit; Lugo *de
justit. & jur. d.* 24. *num.* 125. La Croix *lib.* 3.
part. 2. *num.* 1167. & alii. Item ascendentes
Paterni, si Pater aut Heredes deficiant; Lu-
go *loc. cit. num.* 136. La Croix *loc. cit. num.*
1167.

26 Heres semel non potest desinere esse Heres;
Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 466. *num.* 3. *&* 6.
part. 5. *tom.* 2. *decis.* 486. *part.* 12. *decis.* 322.
27 *num.* 10. Limita tamen ex causa supervenien-
te, cum tunc possit desinere esse Heres; Ro-
28 *part.* 2. *dec.* 75. *n.* 11. Heres Heredis repu-
tatur etiam Heres primi Defuncti; Rota *part.*
9. *tom.* 1. *dec.* 301. *part.* 14. *dec.* 227. *num.* 2.
29 Dictio *Heres* comprehendit tam masculos,
quam feminas in materia indifferenti; Rota
part. 9. *tom.* 2. *decis.* 383. *num.* 16. Secus au-
tem in materia differenti, & ubi constat de
contraria mente statuentium, quó casu restrin-
30 gitur ad solos masculos, *ib. num.* 17. Heres
Tutoris tenetur de neglectis, & ad usuras pu-
31 pillares, Rota *part.* 11. *dec.* 69. *n.* 3. Heres
uxoris tenetur alere Maritum inopem; Rota
part. 18. *tom.* 1. *dec.* 30. *num.* 1. Prout tenetur
præstare evictionem Viro, cui bona Fideicom-
missa in Dotem constituta sunt, quando evi-
ctio fuit promissa; Rota *part.* 18. *tom.* 2. *dec.*
32 606. *num.* 4. Deficiente Herede scripto ante
Testatorem, Hereditas devolvitur Heredi ab
intestato; Rota *part.* 11. *dec.* 84. *n.* 1.
33 Heredis voluntas servanda est circa funera
Defuncti; *Sac. Congr. Rit. in Ferrarien* 7. *Sept.*
1613. *apud Aldan. in compend. Canonic. resol.*
34 *lib.* 2. *tit.* 8. *num.* 26. Heredes Defunctorum
pro illis ad sepulturam associandis numerum
ceræ sibi benevisum, quolibet contrario præ-
textu per Parochum deducto non obstante,
subministrare valent; *Sac. Congr. Episcop. &
Regul. in* Cassanen. 5. *Maii* 1617. penes Aldan.
35 *loc. cit. num.* 27. Heredes Defunctorum possunt
vocare numerum Religiosorum sibi benevisum
in deferendis Cadaveribus ad Ecclesias; *Sacr.
Congr. Rit. in Camerinen.* 21. *Nov.* 1627. pe-
nes Barbosam *in summa Apostolic. decis. verb.
Heres num.* 3. & eadem *Sac. Cong. sub die* 14.
Jan. 1649. Electio, & numerus Religiosorum
pro associandis Cadaveribus, ad libitum
dum Defunctorum spectat, & pertinet,
ubique servatur, prout antea *Congr.* R
crevit 14. *Januarii* 1649. Sic *Sac. Cong.*
30. *April*, 1660. Item *ead Sac. Congr.*
in Papiens. 27. *Decemb.* 1667. decrevit
quitur: *Non sunt a Parochis cogendi, &
pellendi Defunctorum Heredes, ut si duod
& Fratres vocent ad associandum Cadav
tidem omnino pares numero* Clericos *secula
care debeant*; & sic sæpe sæpius tum *Sa
greg. Rit.* tum *Sac. Cong. Conc.* tum *Sa
greg. Episcop. & Regul.* & signanter i
xandrina 10. *Sept.* 1688. ut sequitur.

Eminentissimi, e Reverendissimi Signori

Il Guardiano de' Minori Osservanti del
vento di S. Bernardino nella Città d'Al
dria umilissimo Oratore dell'*EE. VV.*
rentemente espone, che *essendo morto in d
ta Città il quond.* Giovanni Vitali, *e dove
dosi seppellire nella Chiesa dell'Oratore*,
perciò invitati tutti i suoi Religiosi ad accom
pagnare il Cadavere, pretesero li Signori C
nonici della Cattedrale impedire il traspo
di quello, asserendo doversi chiamare a
accompagnamento in egual numero i Sac
doti Secolari, e Regolari; ma perchè M
signor Vescovo, attese le buone ragioni
Oratore decretò a suo favore, li Canoni
cero protesta di non esser con quell'atto
giudicati. Ricorre per tanto esso Gua
alla retta giustizia delle EE. VV. sup
dole, che come altre volte, e da Co
Congregazione, e da quelle del Conc
de' Riti, è stato determinato, che sia
bitrio degli Eredi del Defonto chiamar
ligiosi, e Preti secolari in qual numer
li piaccia degli uni, e degli altri, co
gliano degnarsi determinare ancora nel pr
te caso, che ec.

*Sacra Congreg. Eminentissimorum, & Re
rendissimorum S. R. E. Cardinalium neg
& consultationibus Episcoporum, & Regul
præposita, attentis narratis, censuit Oratori
dam esse declarationem alias editam, nempe
ad libitum disponentium, seu ipsorum her
convocationem Cleri, & Fratrum, quos ipsi
luerint.*

Romæ 10. *Sept.* 1688.

G. Card. Carpineus.
B. Panciaticus Secr.

E

.t hoc Decretum reperitur Authenticum in rchivo hujus Conventus S. Bernardini Alexandriæ. Et idem statuit Alexander VII. Const. incip. *Alias* apud Theatr. Regular. verb. *Sepultura*. Et sic novissime etiam Benedictus I. Constit. incip. *Pretiosus*, §. 70. ibi: *Voes numerum Fratrum associare debentium fo..bere determinandum per heredes defuncti, nul..habito respectu ad numerum Clericorum saecu..um*. Et idem jam decreverat Sac. Congr. iscop. & Regularium in Albinganen. non tante Synodo Provinciali, ac concordia, afferitur Decretum ad litteram.

Eminentissimi, e Reverendissimi Signori.

.l Priore, e Frati del Convento di S. Agoo della Terra della Pieve, Diocesi d' Alga, riverenti espongono all' EE. VV. come la morte del già Pietro Gherardi, che si eva eletta la sepoltura nella Chiesa degli atori, l' Arciprete Curato di quella Colleta pretese di non voler andare a levare el Cadavere, che era nella sua Parrocchia, ntre si osservava una concordia seguita fra o, e praticata fin' ora da molti anni in ì, che quando intervenivano alla detta Asiazione due Regolari, dovessero anche invenirvi col Curato due Preti del Clero, tro più per esser ciò stato disposto, e detato dal Sinodo Provinciale di Genova, fermato nel 1574. dalla Sac. Congregaziodel Concilio d' ordine del Sommo Pontefidi quel tempo a relazione della medesima :. Congregazione, ed anco con lettere di esta Sac. Congregazione del 1600. che ne linò l' osservanza. E perchè gli Eredi del to Gherardi nell' Associazione di detto Cavere non vi vollero che gli Frati di Sant' gostino, ed il solo Arciprete Curato, quale usò d' andarvi, ment re non v' interveniva to il Clero, e non si osservava detta concor., e Sinodo; onde gli Oratori levarono il davere, e condussero alla Chiesa, per darsepoltura senza l' Arciprete. Per tanto li desimi Oratori reclamando da tal Decreto, concordia supplicarono umilmente l' EE. VV. hiarare esser lecito, ed in arbitrio de' Deiti, o de' suoi Eredi, o che abbino, o che eleggano sepoltura nella Chiesa de' Regola, di poter chiamare quanti, e quali Regori vogliono per associazione di Cadaveri aldette loro Chiese de' Regolari, benchè non siano chiamati Preti, o alcun de' Preti Selari; purchè non s' escluda il Parroco. Ed essendo state da questa Sacra Congregazione maturamente considerate, e discusse le ragioni addotte da ambe le parti, proponente l' Eminentissimo Sig. Cardinale d' Elci, fu risoluto, e dichiarato sotto li 23. Nov. 1663.

Synodum non comprehendere Regulares in casu de quo agitur. Ideoque esse ad libitum disponentium, seu ipsorum heredum convocationem Cleri, & Fratrum, quos ipsi maluerint, non attenta præfata concordia; cæterisque in contrarium allatis non obstantibus quibuscumque &c.

Alla quale dichiarazione, e Decreto non quietandosi il medesimo Arciprete, e Collegiata, hanno con nuove istanze, e motivi fatto nuovamente ricorso a questa medesima Sacra Congregazione per la moderazione, e revocazione di detta dichiarazione, o Decreto.

Supplica perciò Fr. Geronimo Valvasori da Milano Procuratore e Generale di S. Agostino, unitamente con gli Oratori l' EE. VV. Reverendissime di confermare la suddetta resoluzione. Che ec.

Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, attentis narratis, reque denuo, auditis Partibus, Eminentissimo Ilcio referente, mature discussa, statuit, ac decrevit standum esse in decisis, quibuscumque non obstantibus.

Romæ 27. Martii 1664.

M. Card. Ginettus.

Loco ✠ Sigilli.

E. Episc. Camer. Secr.

Heres ab intestato tenetur solvere Legatum 37
pium relictum in testamento profano nullo; Rota *part. 6. recent. decis.* 108. *num.* 23. & 24. & late *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 484. *num.* 3. & in *Cæsaraugustana Testamenti 9. Martii* 1671. *dec.* 65. *num.* 13. *part.* 17. *recent.* Card. Petra *tom.* 2. *Comment. ad Const.* 10. *Innocent. III.* & alii passim. Heres detrahat Trebellianicam 38
contra Ecclesiam mediate substitutam, data cautione restituendi eam, si substitutio purificabitur pro Ecclesia; Sabell. *diversor. tract. vers. Trebellianica num.* 20. citans plures alios; Card. Petra *l. c. n.* 76. & alii passim. Heres 39
ex Testamento per lapsum triginta annorum præscribit contra Legatarios, vel coheredem; Ancharan. *in cap. Sine possessione num.* 7. *in fin.*

fin. de regul. Jur. in 6. Bald. *de præscript. part. 3. qu. 13. num. 9.* Pax Jordan. *tom. 2. l. 10. tit. 7. num. 306. & tom. 3. l. 14. tit. 24. n. 26.* Card. de Luca *de credit. disc. 131. num. 21.* Card. Petra *tom. 1. comment. ad Constitut. 4. Honorii III. num. 98.* citans Rotam, & varios alios.

40 Heredes personæ excommunicatæ præstent cautionem de satisfaciendo parti, antequam Excommunicatus Defunctus absolvatur; *Sacr. Congreg. Immun. in Aquilana 13. Aug. 1689.*

41 *lib. 1. decret. Altovit. pag. 387.* Successio in hereditate bonorum omnium Sacerdotis mortui absque herede spectat ad Episcopum, non ad Cameram Ducalem, ad effectum disponendi juxta regulas Canonicas; *Sac. Congr. Imm. in una Burgi S. Domnini 26. Augusti 1689.*

42 *lib. 1. Decret. Altovit. pag. 190.* Heres institutus sub conditione ne mulierem inhonestam in Uxorem ducat, hereditatem amittit, si idem præceptum non servat; *Sac. Congr. Conc. in nullius 19. Decemb. 1626. lib. 13. Decret. fol.*

43 *162.* Heredem qui vult facere Ecclesiam, Consanguineis exheredatis, quærat alterum qui suscipiat, non Augustinum, immo Deo propitio neminem inveniet; *cap. Quicumque 43. caus. 17. q. 4.* ex verbis S. Augustini *serm. 52. de vita Clericor.*

44 Heredes, aliique Executores post hereditatem aditam, & inventarium confectum statim tenentur solvere legata, & alia exequi, quæ Defunctus præceperat, nisi justo impedimento excusentur, & ad hoc a Judice cogi possunt; *l. Cum res 47. in princip. ff. de Legatis 1. l. Si Domus 51. §. in pecunia, ff. eodem, cap. Si heredes 6. de Testament.* Quamvis enim heredes, aliique Executores non incurrant pœnam ab ipso jure statutam, nisi intra tempus a jure determinatum voluntatem Testatoris exequi negligant, potest tamen Episcopus per Censuram Ecclesiasticam, vel etiam alius Judex per interdictum administrationis bonorum defuncti, vel alias pœnas arbitrarias etiam ante annum compellere heredes, & Executores testamentarios ad implendam voluntatem defuncti, non tantum quoad causas pias, sed etiam profanas, nam heres cum primum potest, tenetur solvere Legata, & alia relicta in Testamento per leges citatas; Abbas *in cit. cap. Si heredes num. 5.* Covarruv. *ib. num. 4.* Card. *ibid.* Pirhing *lib. 3. Decret. tit. 26. n. 129.* Reiffenstuel *ibid. num. 792.* & alii. Dominium enim rei Legatæ adita hereditate statim transit in Legatarium, §. *Nostra autem, Instit. de Legatis*, & ibi Gloss. *verb. Per in rem, juncta additione, & l. A. Titio 64. ff. de furt.*

Heredes, aliique executores tenentur adimplere Defuncti voluntatem intra annum computandum non a die mortis Testatoris, sed a die monitionis factæ per Judicem, & si semel moniti negligant, perdunt omne id, quod eisdem alias ex Testamento competit, sive hereditas, sive Legatum sit, textu expresso *in Authent. Hoc amplius, Cod. de Fideicomm.* ibi: *Monitus a Judice intra annum non implet*; & *Novell. 2. cap. 1. §. 1. cap. Nos quidem 3. de Testamentis*, ibi: *Ut eam commoneas, quatenus infra annum &c.* & ibi Fagnanus *num. 2.* Abbas antiquus *num. 2.* Hostiens. *num. 2.* Joan. Andr. *num. 6.* Ancharan. *num. 5. & 6.* Butrius *num. 9.* Abbas Siculus *num. 3.* & alii passim. Et concordat *Authent. de heredit. & Falcid. §. Si quis autem, in princip. cap. 1. collat. 1.* ubi etiam una tantum monitio, ut præcedat, requiritur; idem etiam desumitur ex *cap. Si heredes 6. de Testamentis*, ibi: *Si heredes jussa Testatoris non adimpleverint* (supple intra annum juxta *cit. Authent. Hoc amplius & cit. cap. Nos quidem*) *ab Episcopo loci illius omnis res, quæ eis relicta est, Canonice interdicatur, cum fructibus, & ceteris emolumentis, ut vota Defuncti adimpleantur.* Ratio autem hujus pœnæ privationis datur *in l. Si patroni 55. §. Sed nec illud, ff. ad S. C. Trebell.* ubi dicitur: *Cur enim non videatur indignus, ut qui destituit supremas Defuncti preces, consequatur aliquid ex voluntate?* 45

Limitatur tamen hæc pœna privationis totius hereditatis in heredibus necessariis tam descendentibus, quam ascendentibus, qui licet sint negligentes in adimplenda ultima voluntate Testatoris, non ideo tamen debent privari sua Legitima, quæ illis non ex voluntate Testatoris, sed juris dispositione obvenit, & quasi jure naturæ est debita; *cit. Authentic. Hoc amplius, Cod. de Fideicomm.* Abbas *in cit. cap. Si heredes num. ult.* & ibid. Covarruv. *n. 9.* Pirhing *loc. cit. num. 126.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 794.* & alii. Nisi forte hereditas sit talis, quæ dividi non possit, uti sunt Regna, Ducatus, & hujusmodi; *arg. cap. Licet 6. de Voto*, ubi Filio Regis Hungariæ indicitur privatio Regni, si defuncti Patris voluntatem non adimpleat; Cum enim Regnum dividi non possit, ideoque nec legitima ex eo detrahi potest; Gloss. ibidem *verb. Privandum*, Silvester *verb. Testamentum 2. qu. 10. dict. 3.* Pirhing *loc. cit. num. 126.* Reiffenst. *loc. cit. num. 794.* & alii. 46

47 Relicta ad pias causas integre solvi debent ab heredibus, aliisque Executoribus infra sex menses a die insinuationis Testamenti numerandos; Et si intra tale tempus cessante legitimo impedimento id negligant, debent in pœnam restituere Legata cum omnibus fructibus, & omni augmento, & emolumento, quod a tempore mortis Testatoris ex iis percipi potuit; *Auth. de Eccles. Titul.* §. *Si autem heres*, *versic. Si autem Legatum*, *cap.* 12. *collat.* 9. Fagnan. *in cit. cap. Nos quidem* 3. *de Testament. num.* 7. & 8. Pirhing *loc. cit. num.* 127. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 796. &
48 communis aliorum. Quod si heredes, vel alii Executores bis admoniti ab Episcopo dispositionem Testatoris ad causas pias adimplere neglexerint etiam ante annum elapsum privantur omnibus commodis ex Testamento eisdem relictis competentibus; textu expresso *in cit. Authent.* §. *Si quis autem pro redemptione*, *versic. Si autem qui hac facere jussi*, *cap.* 11. *collat.* 9. Bartol. & Salicet *in Authent. Hoc amplius*, *Cod. de Fideicomm.* Covarruv. *in cap. Si heredes* 6. *de testamentis num.* 5. & Abbas *ibid. num.* 5. Layman *loc. cit. cap.* 11. *n.* 13. Pirhing *loc. cit. num.* 127. Reiffenstuel *loc. cit.*
49 *num.* 795. & alii passim. Si autem heredes perperam negent legata esse relicta Ecclesiis, vel aliis piis causis, & in illa negatione persistant usque ad sententiam, condemnandi sunt in duplum, ut expresse statuitur *in* §. *Item juxta*, *Instit. de action.* & tenent cum communi aliorum Doctores mox citati.

50 Si heredes, vel executores semel admoniti, intra annum dispositionem a Testatore factam præsertim circa causas pias adimplere neglexerint, potestas exequendi devolvitur ad Episcopum, textu expresso *in cit. Authent. de Eccles. tit. c.* 10. & *cap. Nos quidem* 3. *de Testamen-*
51 *tis*. Quod si bis admoniti talem dispositionem adimplere neglexerint, etiam ante annum dicta exequendi potestas ad Episcopum devolvitur; *cit. Authent. de Eccles. tit. cap.* 11. §. *Si autem qui hoc facere jussi*, & concordat *l. Nulli*, *Cod. de Episcop.* & *Cleric.* & *c. Tua nobis* 17. *de Testamentis*, & Conc. Trid. *sess.* 22. *c.* 8. & expresse tenent Covarruvias *in cit. c. Nos quidem* 3. *de Testament. n.* 8. Abbas *ibid. num.* 11. Fagnan. *ibid. num.* 9. & 10. Innocent. *ibid. num.* 2. Reiffenst. *loco cit. num.*
52 797. & alii. Immo Fagnan. *loco cit. num.* 10. Innocent. *loc. cit. num.* 2. Hostiens. *ibid. nu.* 6. & alii sustinent, Episcopum, Herede, vel Executore negligente, succedere in facultatem exequendi etiam ad non pias causas, & rationem reddunt cum ipso Fagnano *loc. cit. num.* 10. Abbas *ibid. num.* 8. Butrius *ibid. num.* 6. quia, dicunt ipsi, quælibet defuncti voluntas potest dici pia, *l.* 1. *Cod. de sacrosanct. Eccles.*

Assignare fundum favore Capellaniæ Heredem non potuisse, & assignationem non sustineri, respondit *Sac. Cong. Conc. in Viterbien.* 20. *Sept.* 1727. *ad* 1. *dub. ut patet in Thesauro resol. Sac. Cong. Conc. dicti anni* 1727. *ubi ad longum*. Quando enim non sunt a Fundatore certa bona determinate taxata, censentur obligata omnia bona Hereditatis ad sustinenda onera Capellaniæ. E contra autem quando a Testatore pro certa Missarum, & Anniversariorum celebratione alicui Ecclesiæ relictus est determinatus fundus; si dictus taxatus fundus deinde extinguatur, non tenetur Heres alium fundum in locum illius substituere; *Sacr. Congr. Concil. in Albanen.* 10. *Martii* 1742. etiamsi sit opulenta Hereditas; quia cum legatum incipiat ab assignatione bonorum, nonnisi taxativum censeri debet, siquidem si Testator non gravavit Heredes ad solvendam annuam præstationem respondentem oneri Missarum, sed certa ab eadem hereditate segregavit bona, quæ voluit subjecta oneri designato, conjecturæ qualescumque sive a perpetuitate legati, sive ab hereditatis opulentia desumptæ, nimis vagæ, ac imbecilles æstimantur, ut judicetur contra Regulam passim servatam in dicta Sac. Congreg. Concil. nempe quod non sit substituendus alius fundus, quoties Legatum incipit ab assignatione bonorum, sunt enim ad id certa bona determinate taxata. 53

Ad dubium: An candela gestanda per Canonicos in associatione funeris debeat esse ponderis ad minus quatuor librarum, vel arbitrio heredum; & an Canonici ultra dictam candelam prætendere possint unum Ducatum Regni pro quolibet Canonico; *Sac. Cong. Conc. in Trojana* 21. *Maii* 1701. *respondit Negative*, *quoad primam partem*, *sed remittendum arbitrio heredum*; *quo vero ad secundam partem*, *Negative*. 54

Ad dubium: An heredes defunctorum possint adhibere circa Cadavera defunctorum quantitatem ceræ sibi benevisam, seu potius constet de aliqua consuetudine quoad quantitatem ceræ, eaque sit servanda? *Sacr. Congreg. Concil. in Nullius*, *seu Montis Cassini* 26. *Jan.* 1726. *ad VIII. respondit: Esse statuendam taxam ab Ordinario auditis interesse habentibus*, & *taxa ab eodem transmittatur ad Sacram Congregationem*. 55

56 Ad dubium: An Presbyteri dictæ Ecclesiæ valeant prohibere sonum campanarum, tam de tempore obitus, quam de tempore delationis cadaveris ad aliam Ecclesiam; & quod emolumentum ab heredibus defunctorum Sacristæ debeatur in casu &c. *Ead. Sac. Cong. ib. ad XV. respondit Negative quoad tempus obitus, & pro sonitu nihil deberi, quoad tempus vero delationis Cadaveris pulsandas esse campanas, si heredes velint, soluta competenti mercede taxanda ab Ordinario*.

57 Heredibus licet dumtaxat Parochum ad funus vocare; sed si velint alios Presbyteros vocari, præferendi sunt Presbyteri Ecclesiæ Parochialis, & receptitiæ in numero ipsis heredibus bene viso; *Sacr. Congregat. Concil. in Nullius, seu Montis Cassini 26. Januarii* 1726.

58 Ad Heredes, non Parochum spectat vocare quot, & quos libuerit *ad funus; Sacra Congregat. Episcop. & Regular. 4. Januarii* 1594.

59 Numerum Religiosorum, ac electionem Religionum pro associandis cadaveribus, ad heredes defunctorum pro libito voluntatis eorum spectare, & pertinere, & ita ubique in posterum servari debere declaravit *S. R. C. 4. Januar.* 1640.

60 Heredes Defuncti invitare possunt numerum Sacerdotum sæcularium, aut Regularium, immo & Confraternitatum sibi bene visum, nec cogi possunt ad vocandum Capitulum, vel alios, sed solum Parochum, cui debetur duplum eleemosynæ illa, quæ datur aliis Sacerdotibus simplicibus; *Sac. Congreg. Episcop. & Regul. 17. Mart.* 1579. 11. *Octob.* 1580., 24. *Januar.* 1581., 11. *Jan.* 1647. *&* 11. *Decemb.* 1649.

61 Heredes non tenentur vocare, nisi Parochum; *Sac. Congregat. Episcop. & Regul.* 28. *Septemb.* 1646.

62 Heredes Beneficiatorum tenentur resarcire bona, & domos Beneficiorum, necnon sacris supellectilibus Ecclesias providere, ex Oraculo *Clementis XI. mediante encyclica Epistola sub die* 23. *Maii* 1708. *impressa in Appendic. Synod. Fulginat. Baptistelli fol.* 167. Ursaya *in Miscellaneo Sacro, & profano primo litt. B. num.* 29.

Additiones ex aliena manu.

63 Summa Heredum divisio est, ut vel testamentarii, vel legitimi sint. De testamentariis
64 placet hic differere. Essentia cujuscumque testamenti vel solemnis, vel minus solemnis, consistit in *Heredis* institutione, quæ est *certi Successoris* in universum jus, quod Defunctus habuit, declaratio legitima.

Heredis institutio, aut necessaria, aut vo- 65
luntaria est. Hæc necessaria est, quando necessario certæ personæ sunt instituendæ, vel exheredandæ, hoc est, quibus debetur legitima. Sic itaque ante omnia heredes sunt instituendi liberi tam sui, quam emancipati tam a Patre, quam a Matre; *Novell.* 115. *cap.* 3. immo & spurii respectu Matris; *l.* 29. §. 1. *de Inoffic. testam.* Quin & Nepotum quoque filiis mortuis, & posthumorum *eventualiter* habenda est ratio: *Princip. & §. 1. Instit. de Liber. & Post. hæred. instit.* alias nativitate sua rumpunt testamentum; *l.* 3. §. 3. *de injust. rupt. & irrit. testam.* Huc etiam referuntur, qui in po- 66
testatem Testatoris quocumque modo post conditum testamentum recidere queunt; *l.* 29. §. 11. *ff. de Liber. & Post. her. instit.* Hinc con- 67
sultum est, instituere hosce *eventualiter*, in quem finem Romani ex legibus varias formulas excogitarunt; *l.* 29. *ff. dict. tit. de Liber. & Post. hered. instit.* Inde posthumi alii *legitimi*, alii *Aquiliani*, alii *Vellejani*, alii *Juliani*, ali *Corneliani* dicebantur; *dict. l.* 29. *dict. tit. de Liber. & Post. hered. instit.* Sed nul-
lam hodie præstant utilitatem anxiæ illæ Ve- 68
terum formulæ. Vide *l.* 15. C. *de Post. hæred. instit.* Sic etiam ex eodem fundamento utile est *eventualiter* instituere Parentes, ne liberis mortuis ante Testatorem testamentum rumpant. Dici & idem potest de Fratribus, quo casu & illis legitima debetur.

In voluntaria Hæredis institutione inspici 69
debet I. ad habilitatem Personarum instituendarum, II. ad modum instituendi.

In personis requirebatur, ut juris civilis 70
commercio fruerentur; *l.* 1. *ff. ad Leg. Falcid.* tum ut Heredes scripti *certi* essent. Excludebantur propterea servi qua tales, Peregrini, *l.* 6. §. 2. *ff. de hered. instit.* qui tamen, postquam jura succedendi illis sunt communicata, hodie institui queunt; *Auth. Omnes Peregrini, C. Commun. de Success.* Deportati, Banniti, Apostatæ *l.* 3. C. *de Apost.* Hæretici; *l.* 4. C. *de Hæretic.* Collegia denique, Universitates, & incertæ personæ, nisi Collegia essent excepta; *l.* 2. *& l.* 22. C. *de SS. Eccles. l.* 1. C. *de Judæis*. Emendavit vero hoc Justinianus *in* §. 25. *& seq. Instit. de Legat.* ut tantum reprobata Collegia institui nequeant.

Sunt & qui *certo respectu* institui heredes 71
haud possunt. In horum numero sunt liberi na-

naturales, quando adsunt legitimi, tunc enim nonnisi in una uncia institui a Patre queunt; *Auth. Licet*, C. *de Natural. Liber. Novell.* 89. *cap.* 12. Si Testatoris Parentes soli supersint, in octo unciis, alias vero ex asse. Sic & incestuosi heredes a Parentibus institui haud possunt, nec Parentes incestuosi a se invicem; *l.* 6. C. *de Incest. Nupt.* ab aliis vero possunt.

72 Hæc inhabilis institutio, si palam fiat, pro non scripta habetur; *l.* 1. C. *de hæred. instit.* at si clam, & in fraudem Legis, lucrum ejus cedit Fisco; *l.* 1. §. *de Jur. Fisc.*

73 Habilitas heredis tribus maxime temporibus considerari debet; testamenti conditi ob Regulam Catonianam, mortis, quia testamentum per hanc confirmatur, & aditionis, quia per hanc acquiritur. Quod ultimum in hæredibus suis diversum haud est a tempore mortis. Sed jam satis de Habilitate Personarum instituendarum.

74 Quod attinet ad modum instituendi, I. requiritur *ut institutio possit habere effectum*. Quamobrem ridicula est omnium hominum institutio. Diversa autem est ratio in institutione Pauperum; *l.* 46. & *l.* 49. C. *de Episc.* & *Cler.* quum magis Pauperes collective sumpti in eo quo vixit Testator loco videantur instituti. Huc etiam refertur si quis Sanctum instituat, quia sic Ecclesiæ Sancto illi dicatæ debetur; *l.* 26. C. *de SS. Eccles.*

75 II. *Ut fiat institutio de universis bonis*, sive unus, sive plures heredes sint instituti, quia jus Romanum non admittit, ut decedere quis possit pro parte testatus, pro parte intestatus; *l.* 15. *ff. de Legat.* 1. *l.* 7. *de Regul. Jur.* Hinc unicus in re certa institutus detracta mentione rei universam hereditatem capit; *l.* 1. *ff. de hered. instit.* Idem & de pluribus ex certa re institutis asseritur *in l.* 9. §. 13. & *l.* 10. & *l.* 11. *ff. dict. tit. de hered. instit.* ut tamen hoc casu certæ rei adjectio habeatur instar prælegati in divisione hæreditatis & ex reliquis bonis, ex æquo solvi debeat es alienum; *l.* 35. §. 2. *ff. eod.* Idque ipsum placuit, si quidam ex certa re sint scripti, quidam non. Hoc casu illi sunt loco Legatariorum, hi vero heredum; *l.* 13. C. *eodem.* Deficientibus vero his, illis jus accrescendi salvum est.

III. *Ut institutio sit libera, non extorta*, quamvis blanditiæ non sint vetitæ; *l. ult. ff. Si quis aliq. testat. probib.* 76

IV. *Ut sit institutio ex certa scientia & animi sententia facta*. Hinc nequit in alterius arbitrium conferri; *l.* 32. *ff. eod. aperte* scilicet, bene tamen *tacite* per conditionem; *l.* 68. *ff. eod. l.* 1. *ff. de Legat.* 2. vel si consideratur tamquam arbitrium boni viri; *l.* 1. *ff. de Legat.* 2. De jure vero Canonico hoc simpliciter admittunt *ob cap.* 13. *de Testam.* 77

V. *Ut sit concepta verbis dispositis & directis*. Intellige tamen de jure veteri, nam sublatnm est hoc requisitum *per l.* 15. C. *de Testam.* adeoque qualiscumque declaratio tacita vel expressa hodie sufficit; Vide omnino Harprect. *de Tacit. Institut. Hered.* 78

VI. *Ut sit sincera, non captatoria*. Confer vero hic Thomas. *disput. de Captator.* & *in primis* Bynkershoek *in opuscul. de Captat. Instit.* 79

HERMAPHRODITUS.

HErmaphroditi, seu Androgini sic dicuntur, eo quod in ipsis uterque sexus appareat; *Herma* enim apud Græcos masculus est, & *Aphrodi* Femina nuncupatur; de quo videndus S. Augustinus *de Civitate Dei lib.* 16. *cap.* 8. (*a*) Dari hujusmodi Hermaphroditos, seu 1 2

(*a*) *Nota ex Edit. Romana*. Multa congerit Auctor, quorum alia dubia omnino sunt. Hermaphroditus enim componitur ex vocibus græcis *Hermes*, quæ non masculum, sed Mercurium, & *Aphroditi*, quæ non feminam proprie, sed Venerem significat. Perfecti Hermaphroditi raro inveniuntur; conversio autem feminæ in marem nunquam fortasse viribus naturæ facta est, deceptique sunt qui pudendarum partium conformationem inspexerunt. Fide digna Floridæ descriptio adhuc desideratur. Lepores utrumque sexum non habent; Joan. Faber Epos, in Hist. Mexic. f. 812. Diu me torsit, inquit, de Leporibus dubitatio an persuasio, omnes ad unum Hermaphroditos esse. Ideo cum Nobiliss. Julio Sinibaldo venationibus deditissimo (qui ultra centum Lepores domi suæ, h. e. in oppido Montis Leonis Spoletanæ Diæceseos cepit uno anno) omnes Lepores accurata sectione perquisivimus: inter quos centum, vix quatuor masculos invenit, reliqui omnes feminæ, & quod mireris, pleræque gravidæ fuerunt, in his omnibus distinctissimum sexum invenit, & agnovit, & feminea quidem vasa genitalia in feminis, virilia in masculis &c.

seu Androginos participantes de utroque se-
xu, apud omnes est in confesso, teste ipsamet
experientia, & plures referuntur passim a Do-
ctoribus, ut videre est apud Pignatell. *tom.* 4.
consult. 34. *per tot.* Dorrell. *in demolog. lib.* 2.
cap. 17. Ursayam *Instit. crimin. lib.* 3. *tit.* 5.
3 *a num.* 205. Ubi ex variis auctoribus varios
refert hujusmodi casus, inter quos unum de
quadam Moniali in virum conversa, quæ a
Monasterio expulsa, fuit exinde ut perfectus
vir ordinatus Sacerdos, & factus Canonicus
S. Mariæ in Via lata de Urbe, qui fuerat
Monialis in quodam Monasterio ejusdem Ur-
bis; is fuit filius Laertii Cherubini, qui obiit
23. Maii 1626. fuitque sepultus in Ecclesia
S. Mariæ de Scala, teste Abb. Piazza *nella
Gerarch. Eccles. nella Diacon. della Scala fol.*
4 1877. Immo apud Indos, & maxime in Pro-
vincia Floridæ in America tanta est Herma-
phroditorum copia, ut eo quia robusti sunt &
exosi, jumentorum loco inserviunt, prout de
dicta Provincia Floridæ testatur Jason. *in
Theatr. Orb. terrar. tom.* 3. his verbis: *Abun-
dat Regio Hermaphroditis, quorum servili ope-
ra, mancipiorum, jumentorumque loco utuntur*,
quem refert etiam Verricell. *in tract. de Apo-
stolicis Missionibus tit.* 14. *Miscellan. qu.* 196.
dub. 1. *num.* 2. qui Auctor *ibid. & dub. se-
quent.* ex Demetrio, Plinio, & Æliano pro-
bat, Lepores utrumque sexum habere, & mu-
tuo coitu absque feminis eorum speciem pro-
pagare; darique Hermaphroditos parem, &
perfectam potentiam habentes gignendi, & pa-
5 riendi. Et de facto Thom. Franc. de Re-
moral. *cons.* 25. *per tot.* Ursaya *Instit. crimin.
lib.* 3. *tit.* 5. *n.* 215. & alii, referunt curio-
sum casum duorum Hermaphroditorum, qui
inter se Matrimonium tamquam vir, & femi-
na contraxerunt, & deinde ambo inventi fue-
runt gravidi.

6 Quamvis factos esse ex mulieribus viros
multos referatur, nunquam tamen mares viri
in feminas mutantur, nec id fieri posse affir-
mant medici, teste Card. de Lugo *respons.
moral. lib.* 1. *dub.* 31. *num.* 3. repugnante
scilicet natura, quæ semper expetit dignius,
7 & indigniori resistit. Immo volunt plurimi,
casus relatos de feminis mutatis in viros non
esse intelligendos de vera mutatione, seu de
conversione a Femina in marem, sed illas
fuisse Hermaphroditas, seu Androginas, refe-
rendo apparitionem utriusque sexus Clytori-
di, de quo Amenus *de delict. & pœnis tit.*
4. §. 11. *num.* 18. ubi refert, quod id vidit
Papiæ anno 1669. & sic tenent Gasp. Bac-
chin. *de Hermaphrodit. lib.* 1. Schenchius *lib.*
4. *observ. in princip.* Majol. *de Irregular. lib.*
1. *cap.* 27. Riolan. *de Hermaphrod. cap.* 8.
Zacch. *quæst. Medic. Legal. lib.* 7. *tit.* 1. *q.*
8. *per tot.* Cosp. *nel Giudice crimin. part.* 2.
cap. 7. *num.* 40. *& sequent.* ubi quod simi-
lis casus evenit Spoleti, tempore quo stude-
bat Senis, in qua Civitate cum tali Herma-
phrodita fuit sæpe allocutus; Ursaya *loc. cit.
a num.* 212. *ad* 215. & facit casus curiosus
relatus *supra num.* 5. de duobus illis Herma-
phroditis inter se Matrimonio conjunctis, &
ambobus gravidis inventis. Nec fabulosum est 8
hoc, habere etiam mulieres suos testiculos, &
genitalia æque ac viros, atque ob id non mi-
nus etiam quam viros castrari posse, quemad-
modum in Lydia castrari affirmat Alciatus *in
l. Spadonum, ff. de verb. significat. & lib.* 4.
antiq. lect. cap. 10. *lib.* 20. *cap.* 14. relatus,
& secutus a Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 34. *num.*
1. Immo quod mas, & femina solum acci- 9
dentaliter inter se differant, & quod genita-
lia viri, ac feminæ solo situ distinguantur,
ut quod vir habeat genitalia foris, eo quia
propter ejus caliditatem expellantur, & femi-
na contineat intus, eo quia propter ipsius fri-
giditatem intus retineantur, tenet communis
Græcorum, & Arabum Medicorum sententia,
ut Galenus, Ægineta, Avicenna, Rasius,
& alii apud Andream Laurentium *Histor.
anatom. lib.* 7. *quæst.* 8. Unde Galenus *l.* 2.
de semin. sic precise ait: *Est enim proportio
maxima inter genitalia masculi & feminæ;
Omnia quidem genitalia membra tum masculus,
tum femina habere eadem videntur, positione
tantum, & magnitudine differentia; Quin &
vasa testes nutrientia utrique sexui ex iisdem ve-
nis, & arteriis procedunt*; & consimiliter ha-
bent plurimi alii.

De Hermaphroditis aliqui per jocum in- 10
terpretantur Textum *in cap. Omnes utriusl-
que sexus, de pœnitent. & remission.* quos
citat Nevizzan *in Silv. Nuptial. lib.* 5. *fol.*
531. *num.* 36. & Paschal. de Orco *in Apolog.
cap.* 9. *num.* 19. *impressa post dissertat. Co-
sciæ*, Ursaya *in Miscellan. Sac. & profan.
Canon. & Civil. part.* 2. *litt.* H. *num.* 5.
& ut refert Bellarmin. *tom.* 3. *Controversiar.
lib.* 3. *cap.* 13. *de Pœnitentia*. Calvinus Hæ-
resiarcha *lib.* 3. *Institutionum cap.* 4. §. 7.
sic expresse dicit; ibi: *Nam quod jubent bo-
ni Patres, omnem utriusque sexus quotannis
semel proprio Sacerdoti confiteri omnia peccata,
faceti homines lepide excipiunt, hoc præcepto
teneri solos Hermaphroditos, ad neminem ve-*

ro

ro spectare, *qui sit vel mas*, *vel femina*. (*a*)

11 Hermaphroditus est irregularis, & ordinari non potest absque Papæ dispensatione; Navarr. *in Manual. cap.* 27. *num.* 203. Piasec. *in praxi part.* 1. *cap.* 1. *art.* 3. *num.* 2. Majol. *de Irregularit. lib.* 1. *cap.* 33. *num.* 13. Pignatell. *tom.* 4. *consf.* 34. *n.* 9. Monacell. *tom.* 3. *tit.* 1. *formul.* 36. *num.* 30. Lugo *respons. moral. lib.* 1.
12 *dub.* 31. *num.* 1. & alii passim. Hinc Hermaphroditus, in quo prævalet sexus virilis, potest quidem valide, sed non licite ordinari; Sayrus *de Cens. lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 24. Monacell. *loc. cit. num.* 50. Navarr. *in Manual. cap.* 27. *num.* 203. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 24. *n.* 4. Suarez *de Censur. disput.* 52. *sect.* 3. Molphesius *in summa tract.* 2. *cap.* 1. *num.* 46. Rosignol. *de Ordinib. Eccles. part.* 1. *quæst.* 3. *art.* 1. *n.* 10. & alii; & ratio quod possit *valide* ordinari est, quia prævalente sexu virili, reputatur ut masculus, per textum *in l. Quæritur* 10. *ff. de statu hominum*; & quod *illicite*, est quia est irregularis, unde non potest licite ordinari, nisi
13 accedente Pontificis dispensatione. Si vero in Hermaphrodito neuter sexus prævaleat, sed æque invalescat sexus virilis, & muliebris, non potest nec licite nec valide ordinari; Sayrus *loc. cit.* Monacell. *loc. cit.* Valentia *tom.* 4. *disp.* 9. *quæst.* 4. *punct.* 1. Suarez *tom.* 5. *disp.* 5. *sect.* 2. Henriquez *lib.* 10. *cap.* 16. Fornarius *de Ordine cap.* 4. *num.* 1. Navarr. *consf.* 8. *de ætat. & qualit. Ordin.* Avila *de Censuris part.* 9. *disp.* 3. *dub.* 5. Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 106. *num.* 10. La Croix *lib.* 6. *part.* 6. *n.* 2215. Rosignol. *loc. cit. num.* 10. & ratio est, quia talis æque est femina, quam vir, nec potest dici magis masculus, quam femina; Subjectum autem Ordinum debet esse determinate masculus ex Divina institutione, ut est communis, ac certa Doctorum. Et a fortiori 14
nec valide nec licite potest ordinari, si in eo prævaleat sexus femineus, quia prævalente sexu femineo Hermaphroditus habetur pro femina, *ex cit. l. Quæritur* 10. *ff. de stat. homin.* Femina autem non est capax Ordinum; *arg. cap. Mulieres*, *dist.* 32. & *cap. Nova* 10. *de pænit. & remiss.* Communis ac certa.

Hermaphroditus, qui prævalente sexu vi- 15
rili per dispensationem Apostolicam fuit valide, & licite ordinatus, si postea in ipso prævaleat sexus femineus, retineret quidem illum Characterem Sacerdotalem animæ impressum, cum sit indelebilis; attamen fieret iterum irregularis; immo non posset amplius valide consecrare, vel absolvere, quia non esset amplius mas, cui soli ex voluntate Christi competit potestas Sacerdotalis; Card. de Lugo *in Respons. moral. l.* 1. *dub.* 31. *num.* 4. La Croix
lib. 7. *num.* 496. Hic tamen casus non videtur 16
naturaliter possibilis, quia vir nunquam transiit in feminam, nec id fieri posse affirmant Medici, ut notat Cardin. de Lugo *lic. cit. num.* 3. & jam fuit dictum *supra num.* 6. Her- 17
maphroditus autem, qui sexum femineum mutaret in virilem, (ut est casus possibilis, & pluries accidisse refert Plinius *lib.* 7. *cap.* 4. & plures alii, & patet ex supradictis *num.* 3.) valide quidem ordinaretur, sed illicite sine Pontificis dispensatione; *Valide*, quia verificaretur vere, quod esset masculus, & præexistentia sexus feminei non officeret, quia consideraretur quod modo esset, & non quod erat prius; *Illicite* vero, quia esset irregularis ratione deformitatis; *arg. cap. Presbyterum* 2. *de Cle-*

(*a*) *Notæ Romani Theologi*. Poterat putidum hunc Hæreticorum jocum Auctor noster a sua Bibliotheca excludere, cum inde nihil utilitatis percipere queat Lector. Idem dicendum de casu, quem proponit, & solvit inferius *num.* 15. de Hermaphrodito; *num.* enim *seq.* naturaliter impossibilem profitetur: & quasdam res satius est omittere, quam inanibus futilibusque dictis lectoris animum inficere.

Responsio Auctoris.

Sed si id tradere potuerunt tot classici Auctores *loc. cit.* a me adducti, cur non & Ego? Nonne sic in derisum traducitur Calvinus & apud suos asseclas, & apud alios, ut inde ea habeatur utilitas, quod spernatur ejus secta? & nonne id etiam inservit ad eruditionem? sicuti & casus propositus & resolutus inferius *num.* 15. & *seq.* auctoritate Emin. Card. de Lugo, & aliorum? Legatur quæso piissimus & eruditiss. Clericatus *de Sacramento Pænit. dec.* 43. *per tot.* ubi cum plurimis classicis Auctoribus plura satis, quam ego, discutit ac resolvit de Hermaphroditis, & in ejus argumento inter alia, sic tradit: & *circa eosdem curiosæ*, *sed utiles quæstiones scitu necessariæ proponuntur*, *atque terminantur*.

Clerico ægrotant. unde indigerent Pontificis dispensatione ut licite posset ordinari; Pontifex enim potest tollere omnem Irregularitatem provenientem a jure Ecclesiastico, cum possit supra illud dispensare, textu expresso *in cap. Proposuit* 4. *de concession. præbend.* ibi: *Qui secundum plenitudinem potestatis de jure possumus supra jus dispensare;* Rosignol. *loc. cit. n.* 12. & alii citati *supra n.* 12.

18 Hermaphroditus non est admittendus ad Professionem, neque in Monasterio sexus in ipso prævalentis; Donatus *prax. rerum Reg. tom.* 2. *tract.* 9. *quæst.* 5. *num.* 1. Pellizar. *de Monialib. cap.* 3. *num.* 32. Monacell. *loc. cit. num.* 29. &
19 alii. Et sic expresse declaravit *Sacr. Congreg. Conc. in dub. Professionis 6. Decemb.* 1721. his verbis: *Hermaphrodita mulier, recepta in aliquo Monasterio non est admittenda ad Professionem, etiamsi sexus femineus prævaleat*, sic refert Ursaya *in Miscellaneo sacro, & profano, Canoni-*
20 *co, & Civili part.* 1. *litt. H. num.* 1. Immo Hermaphrodita si fiat Monialis, Professio irrita est. Sic expresse decrevit *Sacr. Congregat. Conc. in Spoletana* 14. *Martii* 1722. apud Ur-
21 sayam *loc. cit.* Hinc si femina profiteatur in Monasterio Monialium, & postea erumpente sexu virili, evadat vir, Professio non durat: quia non censetur se voluisse obligare, nisi ad Professionem Monialium, cujus est incapax; Cum ergo non valeat Professio viri in Monasterio Monialium, ut tenent communiter Doctores cum Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 34. *n.* 5. sequitur etiam irritari Professionem Monialis in virum mutatæ, quia Professio redacta est ad casum, a quo incipere non potest, nec esse, ut per Bald. *in l. Si Gaudentius, Cod. de contr. expt.* Et ita in praxi observatum esse testantur passim Doctores, quos refert, & sequitur Diana *part.* 5. *tract.* 14. *Miscellan. resolut.* 48. Lugo *loc. cit. num.* 2. & signanter observatum est cum Flavio Cherubino, qui prius fuit Monialis, & postea factus est Presbyter, & Canonicus, ut fuit dictum *supra num.* 3.

22 Hermaphroditus potest valide, & licite contrahere Matrimonium conformiter sexui prævalenti, idest ut vir, si prævaleat sexus virilis, & ut femina, si prævaleat sexus femineus; *Communis* cum Baldo *in l. Quæritur* 10. *ff. de statu hominum*, Sanchez *de Matrimonio lib.* 7. *disp.* 106. *num.* 4. Pirhing *lib.* 4. *Decretal. tit.* 15. *num.* 3. Reiffenstuel *ibid. num.* 22. Et ratio est quia Hermaphroditus censetur masculus, si prævaleat virilis, & femina, si prævaleat femineus; textu expresso *in l. Quæritur* 10. *ff. de statu hominum*, ibi: *Quæritur, Hermaphroditum cui comparemus? & magis puto, ejus sexus existimandus, qui in eo prævalet.* Non 23
potest tamen nec valide nec licite contrahere Matrimonium conformiter sexui inferiori, seu debiliori, & minus potenti, quia contrahendo secundum sexum inferiorem, & minus potentem, seu debiliorem, contraheret cum persona ejusdem sexus; Rosignol. *in univers. de Matrimonio contract.* 15. *de Matrim. II. prenotat. XVII. num.* 66. *in fine*, & alii. Si vero 24
uterque sexus sit æqualis, & nullus prævaleat, tunc potest contrahere Matrimonium pro libitu, vel ut vir, vel ut femina, dummodo alteri sexui perpetuo renunciet, & prius juret, quod in posterum nonnisi secundum sexum semel electum copula uti velit; *arg. cap. Presbyteros* 16. *quæst.* 1. *& cap. Diversis, de Clericis conjug. & l. Si plures, ff. de pactis*, Gutierez *de Matrimon. disp.* 119. *num.* 1. Silvester *verb. Hermaphroditus in fine*, Sanchez *loc. cit.* Pirhing *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit. n.* 23. Rosignol. *loc. cit. num.* 67. & alii passim. Nec 25
potest talis Hermaphroditus, conjuge suo defuncto, postea secundum alium sexum licite nubere, quamvis si ita nuberet, Matrimonium validum esset, utpote nullo jure irritum; Rosignol. *loc. cit. num.* 68. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 23. Sanchez *loc. cit.* & alii supracitati.

Nec valet objicere, quod sicuti ex dictis, 26
quando in Hermaphrodito est æqualis uterque sexus, & nullus prævaleat, ipse est incapax ad Ordines, & ad Professionem, ita debeat esse incapax ad Matrimonium. Non valet, inquam, quia longe dispar est ratio de Matrimonio, ac de Sacris Ordinibus, & Professione Religiosa; Ideo enim participans æqualiter de utroque sexu est incapax ad Ordines, & ad Professionem, quia cum talis non magis sit masculus, quam femina, non dicit capacitatem ad Ordinem ex quo subjectum capax Ordinum debeat esse vere, & determinate masculus, propter indecentiam, quam dicit femina ad ipsos Ordines; Nec etiam dicit capacitatem ad Professionem Religiosam propter scandala, & pericula incontinentiæ, quæ inde timeri rationabiliter possunt, ex quo Hermaphroditus sit sufficiens, & aptus ad explendam malitiam incontinentiæ, & provocandam libidinem in quacumque Religiosa familia admitteretur. Supradicta autem indecentia, & dicta scandala, & pericula incontinentiæ non possunt rationabiliter timeri in Matrimonio contracto secundum unum, vel alterum electum

ctum sexum sub juramento de non variando, cum Hermaphroditus plenissimam habeat facultatem vacandi copulæ conjugali secundum sexum electum, ut sibi magis placitum; Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 106. *num.* 10. Rosignol. *loc. cit. n.* 68. & alii passim.

Additiones ex aliena manu.

27 De variis Hermaphroditorum speciebus non una est Scriptorum opinio; Videsis Moller. *de Hermaphrodit. cap.* 2. *per tot.* Breviter vero hic agendum de habilitate, vel inhabilitate Hermaphroditi in vita conjugali, tum quoad juris effectus.

28 Ad primum quod attinet, Hermaphroditus si sexum habeat potentiorem, potest utique
29 juxta eum Matrimonium contrahere. Sed ut Matrimonium legitime contrahatur, ante omnia requiritur, ut inspiciatur, an re vera in Hermaphrodito prævaleat sexus ille secundum quem contrahere intendit. Committenda hæc inspectio Medicis & Chirurgis, quin etiam, quandoque obstetricibus. Quod si detrectet Hermaphroditus hanc inspectionem, ad Matrimonium nequaquam admittendus; Moller. *de Hermaphrod. c.* 6. *pag. mihi* 78.

30 Si ex inspectione appareat, quod Hermaphroditus in nullo sexu prævaleat, quæri solet, quid hoc in casu agendum? Sunt qui tenent pollere Hermaphroditum arbitrio eligendi unum sexum, eoque utendi, modo tamen is juret se non esse abusurum altero sexu; Vide Moller. *de Hermaphrodit. dict. cap.* 6. *pag. mihi* 182.

31 Quod si Hermaphroditus in utroque sexu potens sit, quæstionis est, an possit, & uxorem ducere, & simul etiam viro nubere? Negat, & quidem recte Moller. *de Hermaphrod. dict. cap.* 6. *dict. pag. mihi* 18.

32 Major quæstio est, num hic Hermaphroditus potens in utroque sexu, dum est viduus, possit nubere viro ut fœmina? Affirmant Sanchez *de Matrimon. lib.* 7. *disput.* 106. *n.* 8. Trullench. *de Sacram. lib.* 7. *cap.* 9. *dub.* 16. *num.* 3. At negant Lara *in Compend. Vit. Homin. cap.* 11. *num.* 49. Moller. *de Herma-*
33 *phrod. dict. c.* 6. *pag. mihi* 184. Subdit autem Lara *loco citato*, quod si sexus, secundum quem prius contraxit, finito Matrimonio frigescat, alter autem incaluerit, & se continere nequeat, consulendus sit Summus Pontifex, qui poterit hanc licentiam dare. Vide & alias easque curiosas quæstiones de habilitate, vel inhabilitate Hermaphroditi in vita conjugali apud Moller. *de Hermaphrod. dict. c.* 6. *per tot.*

Quod alterum concernit, is qui perfectus 34
mas est, vel utroque sexu valet, & virilem tantum elegit, quoad juris effectus inter viros connumeratur, & ad res officiaque viris tantum concessa, admittitur.

Intellige vero de jure Civili. Nam quoad 35
effectus juris Canonici, & officia secundum ejus requisita obeunda non reputatur uti mas.
Unde nequit ingredi Religionem, admitti ad 36
Ordines Ecclesiasticos, esse Rector alicujus Universitatis, esse Judex &c. Confer Moller. *de Hermaphrodit. cap.* 7.

Quinimo nec etiam quoad omnes effectus 37
juris Civilis habetur pro mare. Adi omnino Moller. *de Hermaphrodit. dict. cap.* 7. *per tot.* qui rem pro dignitate tractat.

HIEROSOLYMITANI MILITES SEU EQUITES SANCTI JOANNIS HIEROSOLYMITANI.

ORdo Militaris Equitum S. Joannis Hiero- 1
solymitani, seu Melitensis fuit institutus sub regula S. Augustini Hierosolymis a B. Gerardo ex Provincia oriundo, qui extruxit Hospitale anno 1112. dicatum D. Joanni Baptistæ prope Templum Christi Domini in Calvarii Monte cum methodo vitæ Regularis, & approbatione Paschalis II. ut ex ejus Bulla edita anno 1115. die 15. Februarii registrata in lib. Statutorum dictæ Religionis, Imperatoribus in Occidente Henrico V. in Oriente Alexio Commeno; & deinde hic Ordo a Calisto II. anno 1120. & ab Honorio II. anno 1125. confirmatus & a subsequentibus Pontificibus plurimis privilegiis decoratus fuit.

Equites hujus Sacræ Militiæ vocantur S. Jo- 2
annis, eo quia in Hospitali Sancto Joanni Baptistæ Sacro instituti sunt Hierosolymis a supradicto S. Gerardo, a qua tamen Hierosolyma Civitate ejecti, & etiam a Phænicia a loco Margotti, & a Phtolemaide in Syria, quo confugere curaverant, Cyprum pro Sede habuerunt, donec a Rhodi Insula a Turcis vi armorum erepta anno 1308. & retenta per annos 214. dicti sunt Equites Rhodienses. Sed die 25. Decembris 1523. post longissimam obsidionem factam a Turcis, Rhodi Insula amissa, sine Sede per aliquod temporis spatium ista tam nobilis Religio, Syracusam, Romam, Viter-

terbium, Villam Francham, & Nicæam in
Provincia peragravit, donec Carolus V. Imperator die 23. Martii 1530. summa ejus laude, opera Clementis VII. Pontificis maximi fixam Sedem concessit huic nobilissimæ, & gloriosissimæ Religioni, dono ei dando Insulas Melitæ, & Candisii, ac Tripolim cum pluribus privilegiis; & Equites cum Magno Magistro in suos socios, & confœderatos adscivit, ut ex multis refert Tapia *decis. Senatus Italiæ* 8. *num.* 13. *& seq. & decis.* 19. & Card. Petra *tom.* 2. *commem. ad Constitut.* 2. *Anastasii IV.* cum sola recognitione quolibet anno avis, vulgo dicti *Falcone*, præstandi Vice-Regi Siciliæ, & cum onere recipiendi Investituram a quolibet Rege Siciliæ, ut per extensum videri potest in historia hujus Religionis *part.* 2. *fol.* 80. cum pactis ibi recensitis, & acceptatis cum approbatione Pii IV. ut ex documento in Bibliotecha Genitoris sui constare dicit Cherubin. Junior *in sch.* 1. *Constit.* 6. *Pii IV.* & de concessione, & dominio dictæ Insulæ Cardin. de Luca *de Jurisdict. disc.* 69. Itaque magnus Magister Religionis respectu alti dominii Insulæ Melitæ recognoscit Regem Siciliæ, respectu vero Superioritatis Ecclesiasticæ est Abbas superior Papæ subjectus. Rota *part.* 5. *recent. decis.* 324. *num.* 14. *&* 16.

3 Hic Militaris Ordo S. Joannis Hierosolymitani est vere, & proprie Religio, & ejus Equites (nunc vocati communiter Melitenses, ex quo in dicta Insula Melitæ fixam Sedem habeant) dicuntur, & sunt veri Religiosi, & emittunt tria vota Castitatis veræ (& non conjugalis prout alii Milites aliarum Religionpm Militarium) Paupertatis, & Obedientiæ; Cardin. de Luca *de Præeminent. disc.* 49. *num.* 7. *& de Regularib. disc.* 1. *n.* 121. *& disc.* 46. *n.* 11. Card. Petra *loc. cit. sect.* 1. *n.* 16. *& seq.* 2. *n.* 1. 2. *&* 3. & communis aliorum cum Sacra Rota recent. *part.* 1. *dec.* 487. *n.* 6. *part.* 2. *dec.* 177. *n.* 1. *decis.* 454. *n.* 3. *part.* 3. *decis.* 218. *sob n.* 2. *part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 469.
4 *n.* 6. & sæpe alibi. Hinc Equites Hierosolymitani, seu Melitenses debent facere annum probationis, seu Novitiatus antequam Professionem emittant; *Sacra Congregatio Concilii* teste Barbosa *in Summa Apostolicar. decis. verb. Equites S. Joannis Hierosolymitani n.* 15. &
Oviedo apud ipsum. Unde Eques non potest 5
dici, qui non expleto anno probationis Professionem emisit. Rota *recent. part.* 11. *decis.* 15.
num. 10. Equites enim Melitenses ex peculiari 6
ipsorum statuto comprehenduntur sub decreto Concilii Tridentini *sess.* 25. *de Regularib. cap.* 15. Rota *recent. part.* 11. *dec.* 15. *n.* 12. *& part.* 12. *decis.* 382. *n.* 9. & decrevit *Sac. Congreg. Concilii* teste Barbosa *loc. cit. n.* 16. cum aliis ibi citatis: Et comprehenduntur sub alio decreto ejusdem Concil. *sess.* 25. *de regularib. cap.* 19. *Ead. Sacr. Congreg. Concil.* de qua Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 8. *n.* 62. Barbosa *loc. cit. n.* 16.

Insuper Equites Melitenses comprehendun- 7
tur sub decreto, quo Regularibus prohibetur accessus ad Monasteria Monialium: *Sacra Congreg. Episcop. & Regular. in Tranen.* 28. *Januar.* 1603. Hinc potest Episcopus procedere contra Equites Hierosolymitanos, seu Melitenses, si accedant ad Monasteria Monialium contra formam decreti, ut resolvit *S. Cong. Episcop. & Regul. in Parmen.* 29. *Augusti* 1614. & antea *in una d. Religionis* 17. *Februar.* 1605. ac etiam in *Neapolitana* 12. *Jul.* 1599. apud Nicolium *in Floscul. verb. Hierosolymitani n.* 5. *ubi num.* 6. affert alias decreta de eorum punitione, *in Genuen.* 14. *Augusti* 1582. *& in Cosentina* 21.
Julii 1640. Unde Equites Hierosolymitani, seu 8
Melitenses sunt tam vere, & proprie Religiosi tum in odiosis, tum in favorabilibus, quod possunt confiteri Sacerdoti Regulari non approbato ab Ordinario, sicuti possunt alii Regulares. Joann. Sancius *in suis pract. disput. c.* 49. *num.* 11. *&* 13. Aloysius Riccius *in praxi rerum Fori Eccles. part.* 4. *resol.* 160. *n.* 2. Novarius *in Tract. de elect. & variat. Fori quæst.* 69. *n.* 23. *sect.* 2. *in ultim. impress.* Barbosa *loc. cit. n.* 19. (*a*).

Hinc

(*a*) *Nota Rom. Theologi.* Non est certum, posse Regulares confiteri Sacerdoti non approbato. Id enim Vasquesius, aliique negant etiam de Regularibus iter agentibus, atque habentibus a suis superioribus licentiam confitendi; atque ajunt, deficiente Confessario proprii Ordinis, sibi eligere non posse simplicem Sacerdotem non approbatum; & Constitutiones Fratrum Ord. Prædicatorum hujusmodi Regularibus præcipiunt, ut itinerantes, deficiente Confessario proprii Ordinis, confiteantur Sacerdotibus ab Episcopis approbatis pro excipiendis confessionibus, sive ii Regulares sint, sive Sæculares. Non est ergo certum, posse Regulares confiteri Sacerdoti simplici non approbato ab Ordinario. Si certum non est, nefas procul dubio est Regulari, simplici Sacerdoti confiteri; quia in dubio de istius jurisdictione periculum esset, ne

irri-

9 Hinc Equites Hierosolymitani, seu Melitenses ut veri, & proprii Religiosi non habent facultatem testandi. Rota *recent. part.* 2. *decis.* 76. *n.* 1. *decis.* 67. *n.* 1. *part.* 14. *dec.* 151. *n.* 7.
10 Nec habent velle, & nolle, cum in toto dependeant a voluntate Magni Magistri. Rota *p.*
11 2. *dec.* 76. *n.* 1. Et sic cum ipsi sint intestabiles, eorum bona non heredibus Sanguinis, sed Religioni acquiruntur. Rota *part.* 14. *decis.* 76. *n.* 1. *&* 2. *& Annotat. ad decis.* 16. *n.* 9. *part.*
12 3. Quod procedit non solum de bonis, quæ ad eos perveniunt intuitu suæ Religionis, sed etiam de patrimonialibus, aut aliunde quæsitis, & non solum ex dispositione statutorum Religionis, sed etiam juxta juris communis dispositionem; *in c. Cum ad Monasterium in fin. de stat. Monachor. cap. In præsentia, de probat.* Rota *part.* 2. *decis.* 76. *n.* 1. *& annotat. ad de-*
13 *cis.* 16. *n.* 8. *part.* 3. Quare sunt incapaces Juris hereditarii. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 336.
14 *n.* 8. Nec possunt disponere de pecuniis positis ad banchum ad eorum creditum. Rota *part.* 1. *decis.* 387. *num.* 8. & quidquid acquirunt, acqui-
15 runt Religioni. Rota *part.* 1. *decis.* 487. *n.* 8. *part.* 2. *decis.* 233. *n.* 2. *part.* 8. *decis.* 51. *n.* 2. *arg. cap. Statutum* 1. *caus.* 18. *q.* 1. *cap. Abbates* 16. *caus.* 18. *qu.* 2. *cap. Quia ingredientibus* 7. *caus.* 19. *quæst.* 3. *cap. In præsentia* 8. *de probat.*

16 Equites Melitenses sine dispensatione Pontificia non sunt capaces pensionis super Beneficio Ecclesiastico, sicuti nec capaces sunt Beneficii Ecclesiastici sæcularis; ob Professionem enim emissam in Religione Hierosolymitana, seu Melitensi, extinguitur omnis pensio reservata super Beneficiis sæcularibus; Ipsa enim est vera Religio ad omnes effectus; unde sicut per Professionem in alia Religione extinguitur pensio, ut recte notat Card. de Luca *de Benefic. disc.* 64. *n.* 3. 5. *&* 6. *de pensionib. disc.* 44. *n.* 2. *& annotat. ad Concil. disc.* 13. *n.* 2. & communis aliorum, ita per Professionem in Religione Hierosolymitana. Corrad. *in praxi Benefic. l.* 1. *c.* 5. *n.* 224. *& seq.* Card. de Luca *de pensionib. d. disc.* 43. *num.* 4. *Annotat. ad Concil. disc.* 13. *n.* 3. *&* 4. Card. Petra *tom.* 2. *com. ad Constit.* 1. *Anastasii IV. sect.* 1. *n.* 28. *& tom.* 5. *Comment. ad Constit.* 1. *Pii II. n.* 33. Tondut. *de pensionib. cap.* 69. *n.* 27. Rota *decis.* 479. *coram Roysas*, & suppositus in decisionibus Rotæ in *causa Cæsaraugustana Pensionis* relat. a Card. de Luca *d. disc.* 44. *de pensionibus*, & in eadem causa repetita coram Bichio *decis.* 121. *n.* 2 *part.* 11. *recent.* Et ita etiam 17
firmatum fuit in dicta causa, quod si adfuisset Indultum Apostolicum pensionem retinendi, ea non extinguitur, cum mediante dispensatione Apostolica fiat Regularis capax pensionis super Beneficio sæculari; Doctores passim *in c. Cum de Beneficio, de præbend. in* 6. Card. de Luca *loc. cit. n.* 7. Card. Petra *loc. cit. n.* 32. Paris. *de resignat. lib.* 6. *q.* 2. *n.* 16. Lott. *de re Benefic. l.* 1. *q.* 40. *n.* 205. *& seq.* Rota *decis.* 45. *n.* 1. *& seq.* coram Mil'ino, *& in cit. Decisionib. coram Peutinger, & Bichio.*

Equites Hierosolymitani, seu Melitenses 18
sunt sub protectione Sedis Apostolicæ, & ad alios Ordines transire prohibentur. Anastas. IV. Constitut. incip. *Christianæ Fidei*. Tales 19
Equites exempti sunt a jurisdictione Ordinariorum, & a solutione Decimarum. Pius IV. Constitut. 9. incip. *Circumspecta*. Bona Equitum Melitensium ubique decedentium, etiam ex illicita negotiatione acquisita, uti spolia, non ad Cameram Apostolicam, sed ad eorum 20
Hospitale spectant. Pius IV. Constit. 29. incip. *Romani*. Eorum Beneficiorum collatio, & 21
caussarum cognitio pertinet ad Magnum Magistrum Melitensem. Pius IV. in Constit. 9. incip. *Circumspecta*. Ordinarii non possunt se interponere ad visitandum Equites Hierosolymitanos, seu Melitenses, ubi habent jurisdi- 22
ctionem spiritualem, & temporalem. *Sac. Cong. Concil. teste Barbosa in Summa Apostolic. decis. verb. Equites S. Joannis Hierosolymitani n.* 18. Armendar. *ibi cit.* Equitum Melitensium pri- 23
vilegia, indulta, facultates, exemptiones, immunitates, & alias gratias illis concessas, confirmavit Urbanus VIII. Constit. 15. incip. *Universalis*.

Religio Hierosolymitana, seu Melitensis est 24
divisa in tres Ordines, nempe in Equites, Fratres Conventuales, seu de Obedientia, & Servientes; & omnes isti emittunt Professionem, certis tamen diversis Regulis observatis, tam circa nobilitatem, quam alia, ut *in libro stabilimentorum Religionis*. Rota *par.* 11. *decis.* 15. *n.* 4. Petra *tom.* 2. *num.* 2. *comm. ad Const.* 2. *Anast.*

irritum, atque nullum foret pœnitentiæ Sacramentum: qua de causa hac in re tutiorem sequi tenemur opinionem; ut omnes concedunt, dum de valore agitur Sacramenti. Deinde cur Regularis discrimini se committat, cum præsto sint Sacerdotes approbati, ut privilegio fruatur? At privilegium hoc etiam a Regularibus plerisque revocatur in dubium.

25 *Anast. IV. sect.* 2. *n.* 2. Equitum Melitensium
familia divisa est in octo linguas, sive natio-
nes, viginti Prioratus, 653. Commendas, sive
Præceptorias. Officia sunt Magnus Magister,
Magnus Commendatarius, Mariscallus, Hos-
pitalarius, Thesaurarius, Magnus Bajulivus,
Cancellarius, Prior Ecclesiæ Ordinis; sic refert
Claudius Robertus *in Gallia Christiana tit. de
Generalibus Ordinum*, Barbosa *in summa Apo-
stolic. dec. verb. Equites S. Joannis Hierosolymi-
26 tani n.* 20. & alii passim. Professio Militum
hujus Religionis consistit specialiter in emis-
sione trium votorum Castitatis, Obedientiæ,
& Paupertatis, & non continet quartum vo-
tum, defendendi scilicet proprio ense Christia-
nos ab Infidelibus, etiam cum vitæ suæ discri-
mine, ut voluit Vilagut, *decis.* 34. *n.* 5. Con-
trarium enim, scilicet non adesse aliud votum
præter illa tria, aperte deducitur, tum ex
antiqua formula suæ Professionis, quæ erat:
27 *Ego N. juro, promitto, & voveo Deo, B. Vir-
gini Mariæ, & S. Joannis Baptistæ, & Magi-
stro Sacri Hospitalis Hierosolymitani, me obser-
vaturum perpetuo hæc tria, scilicet me obeditu-
rum, & victurum absque proprio juxta formu-
lam Statutorum Ordinis, & pro viribus meis
Castitatem servaturum;* Tum ex formula nova,
quam modo adhibent, ut sequitur: *Ego N. vo-
veo, & promitto Deo Omnipotenti, & B. Mariæ
Virgini Genitrici Dei, & S. Joanni Baptistæ,
me observaturum perpetuo, Deo juvante, ve-
ram obedientiam cuilibet Superiori, qui mihi a
Deo, & ab ipso Ordine dabitur, item me vi-
cturum absque proprio, & Castitatem servatu-
rum.* Azorius *Institut. Moral. tom.* 1. *lib.* 13.
cap. 5. *litt.* E. Sperell. *decis.* 21. *n.* 11. Card.
Petra *tom.* 2. *Comment. ad Constit.* 2. *Anastas.
IV. sect.* 2. *num.* 22.
28 Equites Melitenses, seu Hierosolymitani Mi-
lites tenentur servare Interdictum locale. Sic
expresse declaravit *Sac. Congregatio Concilii in
Cæsaraugustana Interdicti* 11. *Junii* 1695. ubi
ad dubia sequentia; Primo: *An stante Interdi-
cto Generali locali Milites Hierosolymitani te-
neantur illud observare in eorum Ecclesiis exem-
ptis?* Et quatenus *affirmative; An obstet con-
suetudo immemorabilis in contrarium allegata?*
Respondit: Ad primum *Affirmative;* ad secun-
dum *Negative*, apud Card. Petram *t.* 2. *com-
ment. ad Constitut.* 2. *Anastasii IV. sect.* 3. *n.* 3.
29 Equites Melitenses incurrunt Irregularitatem
ex defectu lenitatis, si in bello etiam contra
infideles aliquem necaverint, aut mutilaverint,
Thomassin. *de Benef. p.* 2. *lib.* 1. *c.* 75. *n.* 11.
Card. Petra *tom.* 2. *Comment. ad Const. unicam
Gregor. VIII. sect.* 1. *n.* 22. & in casu consimili
sic respondit *Sac. Cong. Concil. in Zagabrien.*
17. *Nov.* 1685. vid. verb. *Bellum art.* 5. *n.* 6.
7. & 12. Eques Melitensis licet publice suum 30
Parochum percutiat, minime potest Ordina-
rius in eum exercere jurisdictionem, neque
excommunicando, neque declarando excom-
municatum, quia privilegio exemptus est, ut
in Conc. *sess.* 24. *c.* 11. Tamen ex quo ipse ob
talem percussionem incidit in excommunicatio-
nem Canon. *Si quis suadente Diabolo*, potest
Episcopus præcipere omnibus Parochis, & Ca-
nonicis, ac aliis Rectoribus, & Sacerdotibus,
ne eum admittant intra Ecclesias ipsi Episcopo
subjectas, *Sac. Cong. Conc.* teste Lezana *in
summ. quæst. Regul. tom.* 2. *cap.* 5. *n.* 39. &
Barbosa *loc. cit. n.* 7.
Congregationes, quæ jussu Episcopi ad ca- 31
sus conscientiæ discutiendos habentur, obeundæ
sunt ab exercentibus Curam Animarum, etiam
in Parochialibus Hierosolymitanæ Religionis.
Sac. Cong. Conc. 3. *Martii* 1698. Curati Reli- 32
gionis Hierosolymitanæ tenentur ad omnes Fun-
ctiones ad quas ceteri Curati, etiam ad Fun-
ctiones Feriæ V. & Sabbati Sancti *Sac. Cong.
Episc. & Regul. in Cæsenat.* 28. *April.* 1599.
& *in Faventina* 20. *Maii* 1646. Curati Reli- 33
gionis Hierosolymitanæ non tenentur ad subsi-
dium Caritativum, vel Cathedraticum, vel
contributionem Seminarii, vel ad procuratio-
nem pro Visitatione; nisi in concessione Ec-
clesiæ sibi eam Ordinarius reservasset, ut de-
claravit *Sac. Cong. Concil. in Elven.* 27. *Julii*
1604. Prohibere non potest Episcopus *ne cele-* 34
bretur in Ecclesiis Religionis Hierosolymitanæ
a Sacerdotibus tam Fratribus quam Capellanis
dicti Ordinis absque sua licentia. *Sac. Cong.
Episc. & Regul. in Syracusana* 29. *April.*
1606. Curati Religionis Hierosolymitanæ te- 35
nentur ad exponendas quadraginta Horas per
turnum. *Sac. Congr. Episc. & Regul.* 29. *Se-
ptemb.* 1619. apud Nicol. *in Flosculis, verb.
Hierosolymitani n.* 9.
Sacerdotes Sæculares, & Regulares Ordinis 36
Hierosolymitani curam animarum personarum
sæcularium exercentes, in iis, quæ ad dictam
Curam, & Sacramentorum administrationem
pertinent, subsunt in omnibus jurisdictioni, &
visitationi, ac correctioni Episcopi; nec potest
etiam quicumque ad nutum amovibilis ad eam-
dem Curam a Commendatore deputari, nisi
de ipsius Episcopi consensu, ac prævio exa-
mine per eum, vel ejus Vicarium faciendo,
non obstantibus privilegiis quibuscumque. *Sac.
Cong. Episc. & Regul.* 8. *Junii* 1624. apud Pi-
ton.

tom. t. 2. *Const.* & *dec. pro Regularibus n.* 2207.
37 Parochi Religionis Hierosolymitanæ accedere
tenentur ad Synodum . *Sac. Cong. Conc.* 18.
38 *Augusti* 1589. Parochiales Ecclesias Religionis
Melitensis, quo ad animarum Curam, & Sa-
cramentorum administrationem Episcopi visi-
39 tare possunt. Gregor. XIII. Const. 67. incip.
Circumspecta. Aliæ vero Ecclesiæ, præter has
Curatas, sunt exempæ a Visitatione Episco-
pi. *Sac. Cong. Concil.* apud Barbosa *loc. cit. n.*
40 8. Lezana *loc. cit. n.* 52. Excommunicare po-
test Episcopus Fratrem Capellanum Religionis
Hierosolymitanæ, qui administravit redditus
Parochialis sæcularis, citatum ab Episcopo in
Visitatione ad reddendam rationem, & non
comparentem, ut decisum in *Vulturariensi* 7.
Septembris 1630. refert Sellius *in Select. Canon.*
c. 13. *n.* 10. apud Barbosa *in Conc. sess.* 22.
de reform. cap. 9. *n.* 24.
41 Ad contributionem Seminarii non tenentur,
neque compelli possunt Fratres S. Joan. Hiero-
solymitani, sive eorum Vicarii in Ecclesiis
Parochialibus Religioni prædictæ unitis, vel
ab ea dependentibus. *Sac. Cong. Concil. in Au-*
42 *gustana* 14. *Decemb.* 1630. Dicti Vicarii S.
Joannis Hierosolymitani non tenentur dare pro-
curationem Episcopo eorum Ecclesias visitan-
ti. *Sac. Cong. Concil. in dict. Augustana* 14.
Decembris, 1630. Et jam sic fuerat decisum
28. Junii 1627. nempe dictas Ecclesias Cura-
tas esse visitandas gratis, & absque impensa,
ut refert Barbosa *de Jure Eccl. univers. lib.* 1.
43 *c.* 14. *n.* 22. Parochi dictæ Religionis curam
animarum sæcularium exercentes, a Commen-
datariis deputati, quatenus absolute idonei sint
approbandi sunt simpliciter ab Episcopo. *Sac.*
Cong. Conc. in d. Augustana 14. *Decembris* 1630.
44 apud Pascucc. *p.* 1. *tit. de Equitibus*. Curati
Religionis Hierosolymitanæ tenentur interve-
nire Oleorum consecrationi, si alii Curati te-
neantur: *Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Fa-*
45 *ventina* 20. *Maii* 1646. Potest Episcopus tam-
quam Delegatus Apostolicus visitare Parochia-
les Hierosolymitanas, & in Visitatione decre-
ta condere in concernentibus Curam Anima-
rum, administrationem Sacramentorum, Im-
plementum onerum Missarum ex piis disposi-
tionibus provenientium, & illa sunt executio-
ni demandanda. *Sac. Cong. Conc. in Vultura-*
rien. 1652. apud Pascucc. *loc. cit.*
46 Episcopo licet ad Excommunicationis publi-
cationem procedere, & interdictum apponere
Ecclesiæ Prioratus Religionis Hierosolymitanæ
ex causa violatæ Immunitatis. *Sac. Cong. Imm.*
in Messanen. 23. *Septembris* 1653. apud Riccium
in Synops. decret. verb. interdictum n. 9. Licentia 47
extrahendi delinquentes ab Ecclesia Religionis
Hierosolymitanæ, & cognitio an extractus gau-
deat Immunitate, spectat ad Episcopum. *Sac.*
Cong. Immun. in Savonen. 9. *Maii* 1662. apud
Riccium *loc. cit. verb. Licentia nu.* 1. Potest 48
Episcopus ex Constitutione Gregoriana extra-
here delinquentes etiam ab Ecclesiis Religionis
Hierosolymitanæ. *Sac. Cong. Immun. in Mes-*
sanen. 6. *Maii* 1653. Fratres Cappellani Reli- 49
gionis Hierosolymitanæ curam animarum ha-
bentes tenentur accedere ad Synodum & ad
Congregationes Casuum Conscientiæ præscri-
ptas ab Episcopo, qui potest illos cogere juris
remediis. *Sac. Cong. Concil.* 9. *Septembris* 1684.
apud Monacell. *part.* 4. *sub n.* 58.
Religio Hierosolymitana potest personas Ec- 50
clesiasticas in Conservatores eligere, etiamsi
in Conciliis Provincialibus, vel Diœcesanis Ju-
dices designati non sint, prout concessit Ale-
xander VII. 17. Maii 1655. apud Monacell.
p. 3. *tit.* 1. *formul.* 10. *n.* 4. Equitum, Meliten-
sium in promotione ad Magnam Crucem ha- 51
betur ratio meritorum magis quam antianita-
tis respectu temporis. Paul. V. Const. 30. in-
cip. *Accepimus*. Præceptoriæ Ordinis Meliten- 52
sis vacant per promotionem ad Episcopatum.
Greg. XIII. Const. incip. *Controversia*. Assas- 53
sinii criminis reos Equites Melitenses non pos-
sunt Judices Laici declarare. Clemens VIII.
Constit. 37. incip. *Æque*. Coloni Religionis
Hierosolymitanæ gaudent privilegiis ejusdem 54
Religionis. *Sac. Congr. Immunit. in Vercellen.*
28. *Maii* 1626. apud Riccium *in Synopsi de-*
cret. verb. Colonus Commendæ num. 1.
Hierosolymitani Milites non vivunt Melitæ 55
in Claustro, sed tota Civitas dicitur Conven-
tus. Card. Petra *t.* 2. *Comment. ad Const.* 2.
Anastasii IV. sect. 2. *n.* 5. & alii passim, &
docet praxis. Hierosolymitani Milites aluntur 56
a Religione, dum sunt in Conventu Melevi-
tano. Card. Petra *tom.* 2. *Comment. ad Const.*
7. Innoc. III. *n.* 3. cum multis ibi citatis.
Hierosolymitani Milites per Cingulum distin- 57
guuntur a Capellanis, & servientibus. Fagnan.
l. 3. *decret. in c. Qui Presbyterum* 2. *de pœnit.*
& remission. n. 78. *&* 79. In Religione Hie- 58
rosolymitana Fratris nuncupatio non convenit
nisi Professis; Novitii enim non Fratres, sed
Nobiles appellantur, ut constat ex statuto pri-
mo *de verb. signif.* Fagnan. *loc. cit. num.* 109.
Religio Hierosolymitana repræsentatur per Ca- 59
pitulum Generale, & non per sexdecim Equi-
tes Capitulares. *Rota recent. p.* 7. *dec.* 303. *n.*
23. Unde dicti sexdecim Capitulares non ha- 60
bent

25 *Anast. IV. sect. 2. n. 2.* Equitum Melitensium familia divisa est in octo linguas, sive nationes, viginti Prioratus, 653. Commendas, sive Præceptorias. Officia sunt Magnus Magister, Magnus Commendatarius, Mariscballus, Hospitalarius, Thesaurarius, Magnus Bajulivus, Cancellarius, Prior Ecclesiæ Ordinis; sic refert Claudius Robertus *in Gallia Christiana tit. de Generalibus Ordinum*, Barbosa *in summa Apostolic. dec. verb. Equites S. Joannis Hierosolymi-*
26 *tani n. 20.* & alii passim. Professio Militum hujus Religionis consistit specialiter in emissione trium votorum Castitatis, Obedientiæ, & Paupertatis, & non continet quartum votum, defendendi scilicet proprio ense Christianos ab Infidelibus, etiam cum vitæ suæ discrimine, ut voluit Vilagut, *decis. 34. n. 5.* Contrarium enim, scilicet non adesse aliud votum præter illa tria, aperte deducitur, tum ex antiqua formula suæ Professionis, quæ erat:
27 *Ego N. juro, promitto, & voveo Deo, B. Virgini Mariæ, & S. Joannis Baptistæ, & Magistro Sacri Hospitalis Hierosolymitani, me observaturum perpetuo hæc tria, scilicet me obediturum, & victurum absque proprio juxta formulam Statutorum Ordinis, & pro viribus meis Castitatem servaturum;* Tum ex formula nova, quam modo adhibent, ut sequitur: *Ego N. voveo, & promitto Deo Omnipotenti, & B. Mariæ Virgini Genitrici Dei, & S. Joanni Baptistæ, me observaturum perpetuo, Deo juvante, veram obedientiam cuilibet Superiori, qui mihi a Deo, & ab ipso Ordine dabitur, item me victurum absque proprio, & Castitatem servaturum.* Azorius *Institut. Moral. tom. 1. lib. 13. cap. 5. litt. E.* Sperell. *decis. 21. n. 11.* Card. Petra *tom. 2. Comment. ad Constit. 2. Anastas. IV. sect. 2. num. 22.*

28 Equites Melitenses, seu Hierosolymitani Milites tenentur servare Interdictum locale. Sic expresse declaravit *Sac. Congregatio Concilii in Cæsaraugustana Interdicti* 11. *Junii* 1695. ubi ad dubia sequentia; Primo: *An stante Interdicto Generali locali Milites Hierosolymitani teneantur illud observare in eorum Ecclesiis exemptis?* Et quatenus *affirmative; An obstet consuetudo immemorabilis in contrarium allegata?* Respondit: Ad primum *Affirmative*; ad secundum *Negative*, apud Card. Petram *t. 2. comment. ad Constitut. 2. Anastasii IV. sect. 3. n. 3.*
29 Equites Melitenses incurrunt Irregularitatem ex defectu lenitatis, si in bello etiam contra infideles aliquem necaverint, aut mutilaverint. Thomassin. *de Benef. p. 2. lib. 1. c. 75. n. 11.* Card. Petra *tom. 2. Comment. ad Const. unicam Gregor. VIII. sect. 1. n. 22.* & in casu consimili sic respondit *Sac. Cong. Concil. in Zagabrien.* 17. *Nov.* 1685. vid. verb. *Bellum art. 5. n. 6. 7. & 12.* Eques Melitensis licet publice suum 30 Parochum percutiat, minime potest Ordinarius in eum exercere jurisdictionem, neque excommunicando, neque declarando excommunicatum, quia privilegio exemptus est, ut in Conc. *sess. 24. c. 11.* Tamen ex quo ipse ob talem percussionem incidit in excommunicationem Canon. *Si quis suadente Diabolo*, potest Episcopus præcipere omnibus Parochis, & Canonicis, ac aliis Rectoribus, & Sacerdotibus, ne eum admittant intra Ecclesias ipsi Episcopo subjectas, *Sac. Cong. Conc.* teste Lezana *in summ. quæst. Regul. tom. 2. cap. 5. n. 39.* & Barbosa *loc. cit. n. 7.*

Congregationes, quæ jussu Episcopi ad casus conscientiæ discutiendos habentur, obeundæ 31
sunt ab exercentibus Curam Animarum, etiam in Parochialibus Hierosolymitanæ Religionis. *Sac. Cong. Conc. 3. Martii* 1698. Curati Reli- 32
gionis Hierosolymitanæ tenentur ad omnes Functiones ad quas ceteri Curati, etiam ad Functiones Feriæ V. & Sabbati Sancti *Sac. Cong. Episc. & Regul. in Cæsenat.* 28. *April.* 1599. *& in Faventina* 20. *Maii* 1646. Curati Reli- 33
gionis Hierosolymitanæ non tenentur ad subsidium Caritativum, vel Cathedraticum, vel contributionem Seminarii, vel ad procurationem pro Visitatione; nisi in concessione Ecclesiæ sibi eam Ordinarius reservasset, ut declaravit *Sac. Cong. Concil. in Elven.* 27. *Julii* 1604. Prohibere non potest Episcopus ne cele- 34
bretur in Ecclesiis Religionis Hierosolymitanæ a Sacerdotibus tam Fratribus quam Capellanis dicti Ordinis absque sua licentia. *Sac. Cong. Episc. & Regul. in Syracusana* 29. *April.* 1606. Curati Religionis Hierosolymitanæ te- 35
nentur ad exponendas quadraginta Horas per turnum. *Sac. Congr. Episc. & Regul.* 29. *Septemb.* 1619. apud Nicol. *in Flosculis, verb. Hierosolymitani n. 9.*

Sacerdotes Sæculares, & Regulares Ordinis 36
Hierosolymitani curam animarum personarum sæcularium exercentes, in iis, quæ ad dictam Curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, subsunt in omnibus jurisdictioni, & visitationi, ac correctioni Episcopi; nec potest etiam quicumque ad nutum amovibilis ad eamdem Curam a Commendatore deputari, nisi de ipsius Episcopi consensu, ac prævio examine per eum, vel ejus Vicarium faciendo, non obstantibus privilegiis quibuscumque. *Sac. Cong. Episc. & Regul.* 8. *Junii* 1624. apud Piton.

ton. t. 2. *Const. & dec. pro Regularibus n.* 2207.
37 Parochi Religionis Hierosolymitanæ accedere tenentur ad Synodum. *Sac. Cong. Conc.* 18.
38 *Augusti* 1589. Parochiales Ecclesias Religionis Melitensis, quo ad animarum Curam, & Sacramentorum administrationem Episcopi visi-
39 tare possunt. Gregor. XIII. Const. 67. incip. *Circumspecta*. Aliæ vero Ecclesiæ, præter has Curatas, sunt exempæ a Visitatione Episcopi. *Sac. Cong. Concil.* apud Barbosa *loc. cit. n.*
40 8. Lezana *loc. cit. n.* 52. Excommunicare potest Episcopus Fratrem Capellanum Religionis Hierosolymitanæ, qui administravit redditus Parochialis sæcularis, citatum ab Episcopo in Visitatione ad reddendam rationem, & non comparentem, ut decisum in *Vulturariensi* 7. *Septembris* 1630. refert Sellius *in Select. Canon. c.* 13. *n.* 10. apud Barbosa *in Conc. sess.* 22. *de reform. cap.* 9. *n.* 24.

41 Ad contributionem Seminarii non tenentur, neque compelli possunt Fratres S. Joan. Hierosolymitani, sive eorum Vicarii in Ecclesiis Parochialibus Religioni prædictæ unitis, vel ab ea dependentibus. *Sac. Cong. Concil. in Au-*
42 *gustana* 14. *Decemb.* 1630. Dicti Vicarii S. Joannis Hierosolymitani non tenentur dare procurationem Episcopo eorum Ecclesias visitanti. *Sac. Cong. Concil. in dict. Augustana* 14. *Decembris*, 1630. Et jam sic fuerat decisum 28. Junii 1627. nempe dictas Ecclesias Curatas esse visitandas gratis, & absque impensa, ut refert Barbosa *de Jure Eccl. univers. lib.* 1.
43 *c.* 14. *n.* 22. Parochi dictæ Religionis curam animarum sæcularium exercentes, a Commendatariis deputati, quatenus absolute idonei sint approbandi sunt simpliciter ab Episcopo. *Sac. Cong. Conc. in d. Augustana* 14. *Decembris* 1630.
44 apud Pascucc. *p.* 1. *tit. de Equitibus*. Curati Religionis Hierosolymitanæ tenentur intervenire Oleorum consecrationi, si alii Curati teneantur: *Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Fa-*
45 *ventina* 20. *Maii* 1646. Potest Episcopus tamquam Delegatus Apostolicus visitare Parochiales Hierosolymitanas, & in Visitatione decreta condere in concernentibus Curam Animarum, administrationem Sacramentorum, Implementum onerum Missarum ex piis dispositionibus provenientium, & illa sunt executioni demandanda. *Sac. Cong. Conc. in Vulturarien.* 1652. apud Pascucc. *loc. cit.*

46 Episcopo licet ad Excommunicationis publicationem procedere, & interdictum apponere Ecclesiæ Prioratus Religionis Hierosolymitanæ ex causa violatæ Immunitatis. *Sac. Cong. Imm. in Messanen.* 23. *Septembris* 1653. apud Riccium *in Synops. decret. verb. interdictum n.* 9. Licentia 47
extrahendi delinquentes ab Ecclesia Religionis Hierosolymitanæ, & cognitio an extractus gaudeat Immunitate, spectat ad Episcopum. *Sac. Cong. Immun. in Savonen.* 9. *Maii* 1662. apud Riccium *loc. cit. verb. Licentia nu.* 1. Potest 48
Episcopus ex Constitutione Gregoriana extrahere delinquentes etiam ab Ecclesiis Religionis Hierosolymitanæ. *Sac. Cong. Immun. in Messanen.* 6. *Maii* 1653. Fratres Cappellani Reli- 49
gionis Hierosolymitanæ curam animarum habentes tenentur accedere ad Synodum & ad Congregationes Casuum Conscientiæ præscriptas ab Episcopo, qui potest illos cogere juris remediis. *Sac. Cong. Concil.* 9. *Septembris* 1684. apud Monacell. *part.* 4. *sub n.* 58.

Religio Hierosolymitana potest personas Ec- 50
clesiasticas in Conservatores eligere, etiamsi in Conciliis Provincialibus, vel Diœcesanis Judices designati non sint, prout concessit Alexander VII. 17. Maii 1655. apud Monacell. *p.* 3. *tit.* 1. *formul.* 10. *n.* 4. Equitum, Meliten- 51
sium in promotione ad Magnam Crucem habetur ratio meritorum magis quam antianitatis respectu temporis. Paul. V. Const. 30. incip. *Accepimus*. Præceptoriæ Ordinis Meliten- 52
sis vacant per promotionem ad Episcopatum. Greg. XIII. Const. incip. *Controversia*. Assas- 53
sinii criminis reos Equites Melitenses non possunt Judices Laici declarare. Clemens VIII. Constit. 37. incip. *Æque*. Coloni Religionis Hierosolymitanæ gaudent privilegiis ejusdem 54
Religionis. *Sac. Congr. Immunit. in Vercellen.* 28. *Maii* 1626. apud Riccium *in Synopsi decret. verb. Colonus Commendæ num.* 1.

Hierosolymitani Milites non vivunt Melitæ 55
in Claustro, sed tota Civitas dicitur Conventus. Card. Petra *t.* 2. *Comment. ad Const.* 2. *Anastasii IV. sect.* 2. *n.* 5. & alii passim, & docet praxis. Hierosolymitani Milites aluntur 56
a Religione, dum sunt in Conventu Melevitano. Card. Petra *tom.* 2. *Comment. ad Const.* 7. Innoc. III. *n.* 3. cum multis ibi citatis. Hierosolymitani Milites per Cingulum distin- 57
guuntur a Capellanis, & servientibus. Fagnan. *l.* 3. *decret. in c. Qui Presbyterum* 2. *de pœnit. & remission. n.* 78. & 79. In Religione Hie- 58
rosolymitana Fratris nuncupatio non convenit nisi Professis; Novitii enim non Fratres, sed Nobiles appellantur, ut constat ex statuto primo *de verb. signif.* Fagnan. *loc. cit. num.* 109. Religio Hierosolymitana repræsentatur per Ca- 59
pitulum Generale, & non per sexdecim Equites Capitulares. *Rota recent. p.* 7. *dec.* 303. *n.* 23. Unde dicti sexdecim Capitulares non ha- 60
bent

bent facultatem decernendi contra Statuta Ordinis. Rota *ibid. n.* 2. *& seq.* Fagn. *loc. cit.*
61 *n.* 48. Hierosolymitano Equiti, neque de jure competit, nec concedenda est ex gratia facultas sibi arrogandi filios. *Sacr. Congreg. Concil. in Placentina Arrogationis* 4. *Maii* 1697.

62 In Conservatores, & Officiales Religionis Hierosolymitanæ eligendæ sunt Personæ Ecclesiasticæ. *Sac. Cong. Immun. in una Siciliæ*, 20. *Januarii* 1654. *lib.* 5. *decr. Paul. pag.* 32.

63 Administratio Ærarii, & Thesauri Religionis præfatæ non debet demandari per Capitulum ejusdem Religionis Magno Magistro. Ead. Sac. Congr. in una *Religionis Hierosolymitanæ* 24. *Decembris* 1623. *ex Regesto Scripturarum Veterum pag.* 22.

64 Puer trium annorum cum dispensatione Apostolica admissus ad d. Religionem, cui concessa fuit Crux aurea, cum promissione faciendi novitiatum anno vigesimo quinto ætatis suæ, pendente isto termino ad emittendam Professionem gaudet privilegio Fori. *Mediolanen.* 21. *Jan.* 1626. *ex Regest. Script. Veterum pag.* 83. *&* 30. *April. d. Anni & lib. pag.* 99.

65 Equites Hierosolymitani vigore privilegiorum Apostolicorum suæ Religioni concessorum gaudere debent exemptione a Datiis, Collectis, & Gabellis, & aliis oneribus, exceptis illis, quæ a Sede Apostolica fuerunt imposita, & in impositione specifice eadem Religio est nominata. *Anconitana* 13. *Julii* 1637. *lib. decr. Pauluc. p.* 36.

66 Eques Hierosolymitanus est exemptus etiam pro bonis patrimonialibus, & acquisitis. *Novarien.* 5. *Febr.* 1630. *lia.* 2. *decr. Paul. pag.* 26. *Tudertina* 19. *Januar.* 1638. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 53.

67 Equites Hierosolymitani absentes non gaudent privilegio competente Clericis ex causa absentibus pro eorum Franchitiis Farinæ. *Bituntina* 21. *Novem.* 1684. *lib.* 3. *Decret. Al-*
68 *toviti pag.* 388. Verum Equiti Hierosolymitano absenti ob Caravanas faciendas debentur Franchitiæ. *Bituntina* 16. *Julii* 1697. *l.* 2. *Decret. Vallem. p.* 101.

69 Equites præfati non comprehenduntur in contributione pro refectione pontis auctoritate Apostolica imposita, quando non fuerunt specifice expressi in impositione. *Cæsaraugustana* 20. *Junii* 1671. *l.* 1. *Decret. Altov. pag.* 565.

70 Scribitur Episcopis, & aliis ordinariis, quibus concessa fuit facultas contribuendi ratione Belli, & hospitationis Militiarum exterarum, quod Sanctitas sua intercedit bona Religionis præfatæ possessa ab Equitibus esse immunia a prædicta contributione. *Melevitana* 16. *Februarii* 1692. *lib. decr. Grimaldi pag.* 86. *Parmen.* & *Mutinen.* 26. *Novembris* 1692. *lib.* 1. *decr. Val. pag.* 4. *Colonien.* 1. *Junii* 1697. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 93.

Injungitur restitui quidquid exactum fuit per Ministros Laicos super bonis Equitum S. Joan. Hierosolymitani contra dispositionem Decreti emanati sub die 31. Augusti 1677. *Bononien. Fanen. & Ravennaten.* 24. *Aug.* 1695. *lib.* 1. *decr. Vall. pag.* 211. 71

Verum aliquando, de mandato Sanctissimi Episcopus potest cogere ad concurrendum pro reparatione viarum pro rata tantum commodi privati; *Cesenat. & Imolen.* 25. *Junii* 1695. *d. lib. pag.* 196. 72

Ordinarius procedere potest, ut a Curia Sæculari excarceretur, & remittatur Miles Hierosolymitanus prætensus Reus; at in causa delicti commissi Ordinarius non debet procedere, sed remittenda est ad Magnum Magistrum ejusdem Militiæ; *Panormitana* 2. *Febr.* 1637. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 25. 73

Injungitur Nuncio Apostolico, ut assistat Judici, & Conservatori privilegiorum Ordinis Meliten. *Tranen.* 30. *Julii* 1695. *lib.* 1. *decret. Vall. pag.* 206. 74

Super recursu Clerici Beneficiati Equitis Hierosolymitani detenti in Castro per Curiam Laicalem, injungitur D. Archiepiscopo & D. Nuncio, ut conjunctim illum tueantur prout de jure; *Neapolitana* 17. *Maii* 1695. *d. lib. pag.* 190. 75

Datur facultas Archiepiscopo procedendi contra Gubernatorem, licet Equitem Hierosolymitanum in causis violatæ Immunitatis; *Materanen.* 27. *Novembris* 1666. *lib. decr. Altovit. pag.* 66. *Caven.* 15. *Octobris* 1667. *d. lib. pag.* 165. *Monopolitana* 15. *Jan.* 1667. *d. lib. p.* 79. 76

Datur facultas Archiepiscopo extrahendi Equitem d. Religionis confectorem Monetæ falsæ, & tonsorem monetarum, ac conficiendi processum, & caute custodiendi; *Neapolitana* 6. *Sept.* 1677. *lib.* 2. *decr. Altov. p.* 174. 77

Ex gratia Sanctissimi injungitur D. Nuncio, ut mandet Conservatori Religionis Hierosolymitanæ confici processum contra Equitem d. Religionis, qui in publica Platea, ac diurno tempore baculo percussit præsidem Generalem Ærarii Ducis Sabaudiæ, & permittat assistere posse Ministrum Ducalem, cum expressa tamen conditione, ut certioret Sanctissimum, cum transmissione contentorum in processu fabricato; *Taurinen.* 30. *Junii* 1628. *l.* 2. *Decret. Paul. p.* 96. 78

San-

79 Sanctissimus avocavit causam a Tribunali Conservatoris Religionis Hierosolymitanæ, ac mandavit dari Præfecto Nursiæ facultatem procedendi contra exemptos; *Ausculana, seu Spoletana* 27. *Junii* 1703. *lib.* 3. *decret. Valleman. pag.* 498.

80 Ad preces Magni Magistri d. Ordinis, ex gravissimis & extraordinariis circumstantiis Sanctissimus tribuit ad triennium Episcopo facultatem extrahendi a locis immunibus Milites confugitos pro causa exposita, reportata tamen obligatione cum juramento de non puniendo ob confugium; *Meliten* 27. *Novembr.* 1692. *lib.* 1. *decret. Vall. pag.* 159.

81 Prorogatur ad Decennium facultas extrahendi personas, & res suspectas morbo pestilentiali; *In eadem* 26. *Martii* 1695. *d. lib. pag.* 179.

82 Item Sanctissimus tribuit ad triennium Episcopo facultatem extrahendi Confugas ad loca Immunia, reportata tamen obligatione supradicta; *ibid.*

83 Hierosolymitanæ Militiæ permittitur super triremibus celebratio Missæ tempore navigationis, quo triremes anchoratæ sunt in quibusvis oris, littoribus, & portubus habitatis, & non habitatis, dummodo celebratio Missæ hujusmodi eo tempore, quo mare tranquillum, & cœlum serenum reperiatur, & cum assistentia alterius Presbyteri, seu Diaconi fiat, itaut periculum effusionis Sanguinis in dicta celebratione minime adsit; Benedictus XIV. tom. 1. Constit. 41. incip. *Exponi*. Ipsius militibus, & subditis, seu incolis insularum ipsius ditioni subjectarum conceduntur Indulta Bullæ Cruciatæ; Idem Constit. 86. incip. *Quoniam, per tot.*

84 Pro Hierosolymitanis Capellanis attendendæ sunt sequentes Resolutiones Sacræ Congregationis Concilii in Illerden. Synodi, relatæ a Benedicto XIV. de Synodo Diœcesana *lib.* 3. *c.* 7. *n.* 2. & 3. ibi.

85 Primo, An Fratres Capellani Sacræ Religionis Hierosolymitanæ curam Animarum habentes, teneantur convenire ad Synodum Diœcesanam?

Secundo, An iidem Fratres Capellani, curam Animarum habentes, & Sacramenta in eorum Ecclesiis Regularibus, & exemptis ministrantes Clero, & Populo sæculari, subjecto Episcopo Loci, teneantur ad Diœcesanam Synodum convenire?

Tertio; an iidem Fratres Capellani, curam Animarum habentes, teneantur interesse lectioni & conferentiæ casuum conscientiæ ab Episcopo præscriptis, propter necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ, præsertim contra propositiones damnatas?

Die 17. Julii 1683. Sacra Congregatio respondit: Ad primum, secundum, & tertium, Affirmative.

Eorum Ecclesiæ Parochiales subsunt visitationi Episcopi, ut Sedis Apostolicæ delegati, & Visitationi Priorum Hierosolymitanorum; ita tamen, ut si Episcopi, & Priorum decreta inter se discrepent, illa prævalent, quæ ab Episcopo sunt edita, juxta plures sacrarum Urbis Congregationum sententias relatas a Monacello *in formular. tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 2. *num.* 2. & signanter *in Mediolanen.* 12. *Novemb.* 1689. *& in Congregatione Particulari deputata ab Alexandro VIII. in causa Hispal.* 30. *Jan.* 1694. *in respons. ad* 6. *& relata in Congregatione Generali* 18. *August.* 1696. Idem Benedict. *loc. cit. n.* 4. 86

Multo magis ad Synodum accedere debent, & Episcopis subjiciuntur in iis, quæ Parœciæ administrationem respiciunt, Sacerdotes sæculares Ecclesiis Parochialibus Equitum Hierosolymitanorum præfecti, ut censuit *Sacra Congregatio Concilii in Pragen. Jurisdictionis, quæ ad dubium, An nominati, seu deputati in dictis Ecclesiis, postquam reportaverint ab Archiepiscopo licentiam pro exercenda Cura Animarum, teneantur se conformare Constitutionibus Synodalibus, & Ordinationibus Consistorialibus, quoad omnia in ordine ad Sacramentorum administrationem, & Curam Animarum; die* 14. *Januarii* 1708. Respondit *Affirmative*. Idem *ibid. n.* 5. & habentur in Thesauro Resolutionum *tom.* 9. *pag.* 170. 87

Alii Sacerdotes eidem Ordini inservientes subjecti sunt jurisdictioni Episcopi, ut Sedis Apostolicæ delegati, & ad Synodum accedere tenentur, nisi Religiosam Professionem emiserint, vel intra Militaris Claustri septa viventes, Religioni actu inserviant, & sub Prælati obedientia vivant; Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 11. *de reformat.* Quod Tridentini Decretum instauravit, & distinctius explicavit Gregorius XIII. Constitut. 125. §. 2. *Bullar. part.* 3. *tom.* 1. in qua prædictos inservientes, quocumque nomine nuncupentur, iterum subjecit delegatæ jurisdictioni Episcoporum, tam in visitatione, quam extra visitationem, ibi: *Exceptis tamen iis, qui Ecclesiis, aliisque locis dictorum Militum actu serviunt, & intra eorum septa, & Domos resident, ac sub eorum obedientia vivunt, quæ omnia debere simul concurrere intelligantur, sive iis, qui legitime, & secundum* 88 89

dum Regulam prædictæ Religionis Professionem fecerint, de quo loci Ordinario constare debeat.
90 Quam explicationem semper respexit, suasque decisiones ad illam conformavit *Sac. Congreg. Conc.* & præcipue *in Materanen. Jurisdictionis* 8. *Februarii* 1659. *lib.* 21. *Decret. pag.* 533. *& sequent.* & novissime *in Caputaquen. Jurisdictionis* 19. *Novemb.* 1735. ut habetur *in Thesauro Resolut. dicti anni*; Idem *ibid. num.* 6. ubi ad id allegat Fagnan. Monacell. Pignatell. & Rotam *decis.* 120. *num.* 16. *& sequent. part.* 28. *recent.*
91 Et *ibidem num.* 8. subjungit, quod quæ hactenus de Hierosolymitano dicta sunt, adamussim congruunt Militari Ordini SS. Mauritii, & Lazari, qui a S. Pio V. in Constitut. 43. §. 12. *Bullar. tom.* 4. *part.* 2. *pag.* 339. in omnibus exæquatus est Ordini Hierosolymitano.
92 Hinc cum nonnulli Sacerdotes Diœcesis Uritanæ Litteras, quas *Patentales* vocant, obtinuissent a Vicario Commendæ SS. Mauritii, & Lazari, iisdemque muniti, se immunes jactarent a jurisdictione Ordinarii, Causa proposita in Sacra Congregat. Concilii, & disputato dubio, *An Officiales Patentati SS. Mauritii, & Lazari sint exempti a jurisdictione Ordinarii?* Die 17. *Septembr.* 1726. responsum fuit *Negative*. Hæc ille, & habetur etiam *in Thesauro Resolutionum dicti anni*.
93 De ipsis Equitibus plura statuit Benedict. XIV. Constit. incip. *Biennium*, & signanter quod sint veri Regulares; quod Crux octogona sit tenus eorum Habitus, non autem aurea Crux a pectore pendens, quæ aliquando ipsis prohibita fuit, quamvis talis proibitio usu recepta non fuerit; quod dicti Equites ad Episcopatum, aut Cardinalatum evecti Crucem octogonam ex tela alba tanquam habitum suæ Religionis proprium supra vestes exteriores; & præcise supra mozzettam deferre possint Cardinales ex eodem Ordine assumpti; & quod Crucem ejusmodi Melitensis Episcopus mozzettæ in Civitate Melitensi, Mantellettæ vero assuta Romæ deferre possit, ut consuevit; & ad id plura exempla adducuntur.
94 Commendæ Ordinis S. Joannis Hierosolymitani sunt ab omnibus reservationibus exemptæ; Ideoque semper omnino a Magno Magistro, vel alio ad id facultatem habente, de iis disponi debet; Bened. XIV. Constitut. incip. *Inter illustria*, §. 14. Hinc Expectativæ, Coadjutoriæ, vel mandata de providendo, sine consensu Magni Magistri obtenta, nulla declarantur; Idem *ibid.*
95 Commendarum resignationes acceptare potest Magnus Magister; Ac etiam reservare pensiones super illis perpetuas, & ad successores transitorias; Idem *ibid.* §. 15. Solis tamen Militibus hujusmodi pensiones reservari possunt; Idem *ibid.* §. 16.

Hierosolymitani Ordinis tum spiritualia, tum temporalia privilegia, ac statuta nunc vigentia sunt confirmata a Benedict. XIV. Constitut. incip. *Inter illustria*. §. 1. Ordo idem, res, & personæ sunt immediate S. Sedi subditæ; Idem *ibid.* §. 2. Ideoque sunt ab Episcoporum, Archiepiscoporum, & aliorum quorumcumque jurisdictione exemptæ; Idem *ibid.* §. 3. Novæ domus, & Præceptoriæ erigi possunt, irrequisitis locorum Ordinariis; Idem *ibid.* §. 4. Præsentati ad Parochiales, aliasque Ordinis Ecclesias, sine ulla exactione sunt ab Ordinariis instituendi; Idem *ibid.* §. 5. Fratres Capellani, extra tempora, & a quocumque Catholico Antistite Ordines suscipere possunt; Idem *ibid.* §. 7. Iidem non obstante contraria consuetudine in Ecclesiis, & *Beneficiis* Ordini adnexis declarantur, ac renovantur a Magno Magistro; Idem *ibid.* §. 17. 96 97 98

Bona ipsius Religionis a quibuscumque decimis, aliisque oneribus Ecclesiasticis, ac etiam laicalibus sunt exempta; Patrimonialia vero militum ab oneribus Communitativis; Idem *ibid.* §. 7. & 8. Jura, proventus, responsiones omnes indiscriminatim communi ærario præstari jubentur, abrogatis contrariis quibuscumque privilegiis; Idem *ibidem* §. 12. Alienatio bonorum Religionis, inconsulto Magno Magistro facta, est nulla; Idem *ibidem* §. 13. 99 100 101

Additiones ex aliena manu.

Sunt utique Equites Hierosolymitani vere Religiosi, aut ait *Auctor num.* 3. & sic ratione voti paupertatis, quidquid undequaque acquirunt, non sibi sed Religioni acquirunt. 102

At cum iis non eodemmet rigore procedendum est, qui in subjecta materia servatur in alios Religiosos. Animadversione enim dignum est, quod ipsi vitam ut plurimum ducunt extra claustra in privatis domibus, debentque sibi comparare omnia, quæ necessaria sunt ad propriæ nobilitatis gradum, atque ipsius inclyti Hierosolymitani Ordinis dignitatem. 103 104

Atque hinc est, quod (ut ait Rota in Romana Nullitatis Contractus 25. Februar. 1753. coram clar. mem. Matthæjo) *ex necessaria quadam eorum Instituti tolerantia, sive tacita Superiorum permissione per inveteratam consuetudinem* 105

dinem inducta, atque ejusdem Religionis statutis comprobata, pro hujusmodi effectu sub imagine cujusdam quasi dominii opportuna gaudent administratione redituum ex prædictis bonis provenientium, liberoque perfruuntur propriorum quæstuum & pecuniarum usu, adeo ut Sacra ipsa Religione, penes quam vere residet dominium, ac proprietas, sciente & patiente, complures valeant inire contractus, aliaque omnia gerere, quæ exigit hujusmodi vivendi ratio eorum conditioni conveniens.

106 Qua de ratione jure optimo Sacrum Tribunal Rotæ *in mox allegata decisione* validum dijudicavit contractum census vitalitii a paupere Equite Hierosolymitano initum, ut sibi in
107 futurum prospiceret. Cæterum si agatur de Equite Hierosolymitano, cui congrua sustentatio haud desit, contractus a nullitatis vitio excusari nequit.

HISTORIA, HISTORICUS.

---

1 Historia dicta est a verbo Græco, quod latine idem importat ac spectare, seu videre, itaut Historia sit visa res, atque spectata, & exinde, uti est gesta, narrata; Budæus *in Commentariis Græcis*. Unde Historia proprie est earum rerum, quibus gerendis interfuerit is, qui eas narrat, ut advertit Calvinus *in suo Magno Lexico tom. 1. verb. Historia*.

2 Historia igitur, quæ Græca est dictio significans expositionem, sive seriem rerum gestarum, definitur, quod sit rerum gestarum cum laude, aut vituperatione narratio, quæ magnarum rerum consilia, actiones, exitus, Regumque, ac Magnorum Virorum cum temporum, ac locorum ordine, & descriptione, tamquam viva quædam pictura, ante oculos exponit. Sic apud Beyerlinck *in Magno Theatro vitæ humanæ tom. 4. verb. Historia*.

3 Quatuor sunt species Historiæ: Vel enim de locis est, ut Geographia; Vel de temporibus, ut Chronologia; Vel de generationibus, ut Genealogia; Vel de gestis, ut Annales,
4 Historiæque ceteræ. *Geographia* est ars dimetiendi, ac describendi Orbem terraqueum, ejusque superficiem habitatam, & habitabi-
5 lem. Illius partes sunt *Hydrographia*, quæ marium, & insularum descriptionem exhibet; *Chronographia*, quæ in particularium tantummodo regionum, Regnorum scilicet, & Provinciarum descriptione versatur; & *Topographia*, quæ singularium duntaxat locorum, nempe unius Civitatis, Villæ, vel Pagi descriptione contenta est. *Chronologia* est ars, quæ 6
certis notis, & indiciis præteritarum rerum memoriam suis temporibus assignat; Unde ut advertit Scaliger *in Prolegom. in Eusebium*, Chronologia *anima Historiæ est, sine qua Historia non spirat, quæ quanto multis scriptis, tanto Chronologia illi præstat, ut corpori anima*.
Hinc patet discrimem maximum Historiæ a 7
Chronologia, quandoquidem ut recte notat doctissimus Petavius *Ration. temporum part. 2. lib. 1. cap. 1. Illa simplici rerum gestarum ordine contenta est, nec annorum singulorum exactam rationem instituit; Hæc annos ipsos quoad licet, annorumque partes quibusdam notis, ac vestigiis assequitur*. *Genealogia*, idest sermo de origine 8
generationis, est continuata, gradatim facta ab origine, familiarum, ac personarum descriptio, monumentis, ac litteris tradita. *Annales* libri 9
sunt, in quibus antiqua gesta, atque acta per singulos annos conscripta referuntur. Annales 10
autem ab Historia distinguuntur, quod illa proprie res suorum temporum gestas, quas auctor vel vidit, vel potuit videre, pertractet; neque tantum quid gestum sit, sed & qua ratione, quoque consilio, indicet; Annalium vero Scriptor res antiquas ut plurimum, quas sua non novit ætas, easdemque per annos singulos monumentis commendet; Ita Baronius *tom. 1. Annal. in Præfatione pag. 2. litt. B.* ex Gell. *lib. 5. cap. 18.* & Isidor. *Orig. lib. 1. in fine*.

Historia alia est *Sacra*, quæ gesta, atque 11
acta Sacra describit; alia *Profana*, quæ gesta, atque acta profana commemorat; alia *Civilis*, quæ in Regnis, Provinciis, ac Civitatibus gesta, atque acta reportat; alia *Ecclesiastica*, quæ in Ecclesia gesta, atque acta recenset; & alia *Mixta*, quæ gesta, atque acta, tum Sacra, tum Profana, tum Ecclesiastica, tum Civilia complectitur.

Quinam Historiæ primi fuerint inventores, 12
non satis constat; Plinius enim *lib. 7.* dicit quod Cadmus Milesius primus omnium Historiam condidit; Joseph autem *in 1. antiquitatum volum.* eum apud Græcos duntaxat primum Historias scripsisse tradit, multo juniorem Moyse; Nam verisimilius est, antiquissimos Hebræorum, qui Sacros libros scripserant, Historias primo condidisse; Vel Ægyptiorum Sacerdotes, sicut ipse Josephus in primo contra Apionem sentire videtur; Euseb. *lib. 10. & 11. Præparat. Evangelicæ*. Xeno-

phontem Grylli filium, Socratis auditorem primum ex Philosophis Historiam scripsisse de rebus Græcorum, tradit Laertius *lib.* 2. Ante Saturni in Italiam adventum nullum Historiæ cultorem fuisse, sed solum postquam is rudem populum in unum collegit, Historiam communiter invaluisse refert Macrobius *lib.* 1. *Saturnalium c.* 8. apud Beyerlinck *loc. cit. verb. Historia;* ubi præcipuos in omni natione Historicos, ac in omni materia scriptores abunde recenset,

13 Historia, ex quo adinventa fuit maximam semper suis cultoribus utilitatem subministravit; ipsius enim lectio juniores antiquioribus æquavit, natu majores rerum experientia ditavit, privatos Viros Imperio dignos effecit, & quotquot in Orbe quovis in genere fuere Heroes, ipsa constituit, ac efformavit; Et, ut summatim dicam, omnium rerum series, quibus hominum utilitas, ac gloria paratur, Historiæ tribui debet: Unde ipsamet apud Beyerlinck *loc. cit.* hæc poetica sibi carmina canit:

Illa ego, quæ gestis præsum custodia rebus;
Digero quod caveas, quodque sequaris iter.
Priscaque ne veteris vanescat gloria sæcli,
Vivida defensat quæ monumenta damus.
Et sua virtuti per me sunt præmia rursum,
Impia famosis defero fama notis.
Eloquor, & summi quantum jactatur, & imi,
Eloquor, & cæcæ fasque, nefasque Deæ.
Quod majus Theatrum, Circusque capacior, aut quæ
Doctior humanas scena referre vices?
Me sine quis prudens? Unde experientia major?
Quis me adiit tandem, non mage doctus eat?
Omnis enim nostro pendet prudentia sensu,
Riteque nil, nostra qui caret arte, sapit;

14 Quid in Historia, quid in Historico principalius requiratur, satis erudite, & docte ostendit Halicarnassæus apud Beyerlinck *loc. cit.* his verbis. Historicam narrationem perpetuo veluti filo ductam colligatam oportet esse, præsertim ubi res exponantur, & multæ, & hujusmodi, quæ cognosci, ac percipi non facile queant; Sic Halicarnassæus *cap.* 10. *de judicio historiæ Thucydidis*. Et mox; Historiæ disponendæ laus non minima in eo sita est, si & principium, quo non aliud sit prius, capiatur, & eo fine, cui nihil videatur deesse, comprehensa narratio videatur; Idem *ibidem cap.* 11. Deinde ad officia Scriptoris Historiæ descendens, ait: Primum officium esse puto, & id vel maxime omnibus necessarium, qui res gestas litterarum monumentis tradere cupiunt, ut ab oblivionis injuriis vindicentur, materiam seligere speciosam, & jucundam, ac eam, quæ animos legentium voluptate afficiat, atque alliciat; Quod Herodotus mea quidem sententia melius vidisse, & expressisse videtur, quam Thucydides; Ille enim Græcorum, & Barbarorum Historiam integram scripsit, & apte disposuit; Thucydides autem unum tantummodo bellum, nec fortunatum, unde potius silentio prætereundum, quam posterorum memoriæ relinquendum, confuse descripsit. Est enim Historici etiam officium caute considerare, quæ res illi in Historiam referendæ, quæ silentio prætereundæ sint, & omnia rite in partes disponere, unumquodque eorum, quæ referuntur, suo loco apte disponere. Et tandem talis debet esse Historicus, ut omni metu careat, nullis muneribus, aut commendatitiis corrumpatur; nihil amicitiæ tribuens, æqualis Judex, ac benevolus omnibus, itaut alterutri plus æquo nihil tribuat, sinceræ veritatis amator liber sit, ac nulli Regi subjectus, peregrinus in libris, patria carens, suis legibus vivens; non quid huic, illive sit placiturum, aut displiciturum cogitans, sed id, quod revera actum sit fideliter, ac veridice exponens; Cum præcipuæ Historicorum partes sint, falsum non dicere, verum non abscondere, ac suspicionem, vel simultatem evitare; Historia enim a Cicerone *lib.* 2. *de Orat.* vocatur testis temporum, vitæ memoria, magistra lucis, nuntia veritatis. Et jam quid congruat Historiæ auctori, breviter fuerat traditum *lib.* 2. *Machabæorum cap.* 2. Vide *ibid.* (*a*)

Historicis, præsertim antiquis, & classicis, 15
omnis præstanda est fides; *Communis*, & colligitur tum ex Sacra Scriptura, tum ex utroque jure, tam Civili, quam Canonico; Ex Sacra Scriptura pluribus in locis habetur digna Historiarum commemoratio, ad denotandum, quod sit ipsis fides adhibenda; *Exod. cap.* 17. *nu.* 14. ibi: *Dixit autem Dominus ad Moysen, scribe hoc ad monimentum, & trade auribus*

(*a*) De conficienda historia, & quænam adminicula in eo, qui historiæ concinandæ provinciam vult sibi assumere, requirantur, eruditissime more suo Emin. Card. Orsi in Præfatione ad suam Historiam Ecclesiasticam.

bus Josue. *Deuteronom. cap.* 31. *num.* 9. ibi: *Scripsit itaque Moyses Legem hanc, & tradidit eam Sacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam fœderis Domini, & cunctis senioribus Israel*. *Jeremiæ cap.* 37. *num.* 2. ibi: *Tolle volumen libri, ut scribas in eo omnia verba, quæ locutus sum tibi*; & fere idem *ibid. num.* 28. *Esther cap.* 2. *num.* 23. ibi: *Mandatumque est Historiis, & Annalibus traditum coram Rege*; & *cap.* 6. *num.* 1. ibi: *Jussitque sibi afferri Historias, & Annales priorum temporum, quæ cum illo præsente legerentur*; & *cap.* 9. *num.* 32. ubi præceptum fuit Judæis, ut multa a Mardochæo, & Esther constituta observarent, & *omnia, quæ in libri hujus, qui vocatur Esther, Historia continentur*; & *cap.* 16. *num.* 7. ibi: *Quæ res & ex veteribus probatur historiis*. *Esdræ l.* 1. *c.* 4. *num.* 15. ibi: *Misimus, & nunciavimus Regi, ut recenseat in libris Historiarum patrum tuorum, & invenies scriptum in Commentariis, & scies, quoniam urbs illa urbs rebellis est, & nocens Regibus, & Provinciis, & bella concitantur in ea ex diebus antiquis &c.* Sic etiam Regum Judæorum gesta solebant in Chronicis describi, aliæque res memorabiles, ut ad posterorum eruditionem, & utilitatem deservirent, ut patet *lib.* 3. *Reg. cap.* 14. & *seq. lib.* 4. *Reg. cap.* 8. *cap.* 10. *cap.* 21. *cap.* 33. & *Paralipom. lib.* 2. *cap.* 2. & *cap.* 35. & sæpe alibi. Unde *lib.* 2. *Machabæor. cap.* 2. *num.* 25. & 26. habetur; *Considerantes enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes Historiarum propter multitudinem rerum, curavimus volentibus quidem legere, ut esset animi oblectatio, studiosis vero ut facilius possint memoriæ commendare, omnibus autem legentibus utilitas conferatur*. Ex jure Canonico habetur in *cap. De quibus* 3. *dist.* 20. *cap. Quamvis* 3. *dist.* 21. *cap. Valentinianus* 3. ibi: *Ut refert Historia Ecclesiastica*; *dist.* 63. & *cap. Adrianus* 22. *eadem dist.* 63. deprompto ex Historia Ecclesiastica, *cap. Cum venisset* 1. *in fine, de Sacra Unctione*, ibi: *Tum propter Historiam*; *cap. Foras* 10. *de verborum signification.* ibi: *De qua Virgil. cap. Cum Apostolica Sedes* 7. *de his quæ fiunt a Prælatis*, *c. Cum causam* 15. *De probationib.* ubi probatio divisionis admittitur per libros antiquos; *cap. Ad audientiam* 13. *de præscrip.* ubi fides adhibetur antiquis libris censualibus. Ex jure Civili in *l. Breviter* 2. *ff. de officio Præfecti Prætorio*, ibi: *A quibusdam Scriptoribus traditum est*: *l. Necessarium* 2. *ff. de origine juris*; *l. Origo* 1. *de Offic. Quæstoris*, *l. Census* 10. *ff. de probationib.* *l. Antiqui* 3. *ff. Si pars hereditatis petatur*; *l. Si pater* 36. *ff. de solutionib.* *l. Corpora* 1. *ff. de cadaveribus punitor.* cum similibus. Et Rota recent. *part.* 8. *decis.* 76. *num.* 11. & *seq. part.* 10. *dec.* 229. *n.* 5. *part.* 14. *decis.* 424. *num.* 5. *part.* 18. *tom.* 1. *decis.* 34. *num.* 18. *decis.* 13. *num.* 3. & *decis.* 379. *n.* 19. ac sæpissime alibi.

An autem Historicis sit etiam præstanda fides, & ad vim probationis, vel adminiculi admittendi sint in causis Beatificationis, & Canonizationis? omnino videndus est undequaque olim Eminentissimus Card. de Lambertinis, postea juremerito Summus Pontifex sub nomine Benedicti XIV. qui *tom.* 3. *cap.* 8. *sui vere Aurei Operis de Beatificatione Servorum Dei, & Canonizatione Sanctorum*, egregie suo more totam rem tractat, & quoad hoc Historicos in quatuor gradus distinguit, & quoad omnes clarissime, ac solidissime ostendit quinam ex ipsis ad vim probationis, vel adminiculi admittendi sint in supradictis causis. 16

Primus igitur gradus, inquit, est Historicorum, qui litteris tradiderunt ea quibus interfuerunt, vel quæ geri viderunt; & si probi fuerint, ac prudentes, & ideo fide digni, primum fidei, & auctoritatis, ac probationis pondus constituunt. Sic ipse *in cit. cap.* 8. *num.* 8. & 9. 17

Secundus gradus est eorum, qui non viderunt ea, quæ narrant, sed acceperunt ab iis qui viderunt; Et hi quoque si probi sint, & prudentes, adeoque fide digni, primum fidei, & auctoritatis, ac probationis gradum constituunt. Idem *ibid. num.* 8. & 9. sed major est auctoritas primorum, quam secundorum, *ib. num.* 10. 18

Tertius gradus est eorum, qui referunt ea, quæ non viderunt, nec audiverunt ab iis, qui viderunt, sed ab iis, quibus, qui viderant, narraverunt; Et hi fidem merentur, si sint viri probi, ac prudentes, sed minor est eorum auctoritas, quam aliorum prædictorum. Idem *ib. num.* 10. 19

Quartus gradus est eorum, qui scripserunt ea quæ legerunt in aliis Historicis; Et horum auctoritas erit solum tanta, quanta erit illorum, a quibus sua scripta desumpserunt. Idem *ib. num.* 10. 20

Hinc recte concludit, quod in causis procedentibus per viam casus excepti, ubi passim probationes subsidiariæ admittuntur, Virtutes, & Martyrium plene comprobantur ex Historicis, sed primi tantum, vel secundi gradus. Idem *in cit. cap.* 8. *a num.* 13. *usque in finem*. 21

22 In caussis vero procedentibus per viam non cultus, cum probatio constituenda sit in testibus de visu *contestibus*, Virtutes, & Martyrium non bene probantur ex dictis Historicis primi, & secundi gradus; & tanto minus ex Historicis tertii, & quarti gradus. In istis enim caussis non habent vim nisi adminiculi, majoris tamen, vel minoris juxta regulam auctoritatis, & fidei ipsis præstandæ secundum suum gradum superius assignatum. Idem *ib. num.* 12.

* Qui tamen postea, ut diximus, ad Summum Pontificatum assumptus per Decretum generale die 23. April. 1741. editum mandavit, ut in posterum in caussis Beatorum procedentibus per viam Cultus immemorabilis admitteretur probatio subsidiaria virtutum, aut Martyrii ex testibus de auditu, aliisque adminiculis; cujusmodi probatio admitteretur etiam in caussis Servorum Dei procedentibus per viam non Cultus, semoto tamen dolo & culpabili dilatione. Et præterea decrevit, ut in caussis Beatorum per viam Cultus immemorabilis procedentibus, probatis Virtutibus aut Martyrio per testes de auditu adminiculandos, non duo in posterum, sed quatuor pro Canonizatione miracula per testes de visu probari debeant: idemque servandum pro Beatificatione Servorum Dei in caussis procedentibus per viam non Cultus, probatis virtutibus, aut Martyrio per testes de auditu, ut supra, adminiculatos. *

23 Historiæ de Virtutibus, & Martyrio non sunt contemnendæ, etiamsi in eis aliquæ conciones ad encomium Sanctorum insertæ sint, quas certum est non fuisse habitas, seu factas a dictis Sanctis; Nec etiam contemnendæ sunt, etiamsi unus, vel alter error in eis inveniatur, dummodo tamen eorum auctores probi sint, prudentes, ac fide digni. Idem *ib. c.* 9. *n.* 3. & 4. ex Baronio, Bollando, Mabillonio, & aliis ibi allegatis.

24 Historici probant, nec unus dicitur alteri contrarius, licet sint ejusdem ætatis, & unus ex his referat id, quod non refertur ab alio. Idem *ibid. cap.* 9. *num.* 5. concludens cum verbis Castellini *de Inquisit. miracul. in caussis Martyrum pag.* 64. ubi ait: *Regulariter, & ordinarie esse usitatum apud Scriptores, etiam Ecclesiasticos, ut unus vel alter non exprimat omnia, & singula gesta alicujus Viri Dei; Sed quod unus omittit, alter vero refert; Quod observarunt etiam Evangelistæ scribentes gesta Salvatoris nostri; Nam quod unus omisit, alter explicavit.*

Historico posterioris Ævi, si aliquid referat, de quo tacuerunt omnes alii antiquiores, & classici Historici, nulla est præstanda fides, nec concedenda auctoritas. Communis cum eruditissimo Baronio *ad annum* 237. ubi sic expresse habet: *Non audiendi penitus Recentiores quidam, qui post Pontianum introducunt Cyriacum quemdam Pontificem, cujus nulla prorsus extat mentio in serie Romanorum Pontific. vel apud Optatum Milevitanum, vel Augustinum, vel Cresconium, aliosve Indices Vaticanos, nec apud Græcos, ut Eusebium, Nicephorum, vel alios: adeout ne digna quidem sit quæ pluribus confutetur, sententia, quippe quæ nulla penitus nitatur ratione; vel testimonio Antiquorum*, ac Sapientissimo Ludovico Antonio Muratorio *Anecdot. tom.* 2. *cap.* 21. sic præcise dicente: *Et quo pacto, amabo, Commenta, fabulæque explodi, atque exsibilari possent, quæ in posteriorum temporum Historias irrepsere, nisi Antiquiorum silentium pluris, quam imperita audaxque Recentiorum loquacitas, penderetur? Affirmant hi ad arbitrium suum, gestaque a temporibus suis remotissima somniant: illi vero ne volam quidem, vestigiumque earum rerum reliquere, relicturi sane, si illarum notitiam habuissent. Et nos affirmantium potius imperitia, quam tacentium doctrina duci sinemus?* 25

Et a fortiori nulla est præstanda fides Historico asserenti aliquid, de quo inter alios Historicos est communiter receptum contrarium, ut exemplificari potest in Benvenuto de Imola *nel Commentar. in Dante impress. Pisauri a Christophoro Berardo fol.* 1167. ubi asserit, quod perfidus Mahometes fuerit habitus ut Cardinalis Romæ, ac missus in Africam ad prædicandam Fidem Catholicam, ad quam sua singulari gratia, & eloquentia fere totam illam gentem reduxerat. Ob quod Cardinales ei promiserant, quod decedente Summo Pontifice ipsum eligerent: at secuta dicta morte, alio ab ipsis electo Summo Pontifice, indignatus ille cœpit omni conatu contrarium prædicare, ac totam illam nationem seduxit, atque ad falsam sectam Saracenorum reduxit; Quod totum falsissimum est, & mere chimericum ab omnibus communiter Historicis impugnatum, ut videre est apud Ursayam *Institut. Crimin. lib.* 4. *tit.* 8. *num.* 120. & *seq.* ubi totum id refert. Sic nullimode est credenda fabulosa Historia de Joanna Papissa, quicumque fuerit primus ejus Inventor, sive Martinus Polonus, sive Marianus Scotus, sive Sigibertus, ut aliqui volunt, sive alii, ut alii prætendunt, sive probabilius Hæreticorum fraus, & malitia, 26

tia, qui in derisum Sanctæ Romanæ Pontificiæ sedis dictorum Historicorum scriptis fabellam hanc inseruerunt; ut eruditissime suo more advertit Summus Pontifex Benedictus XIV. *in cit. tom.* 3. *cap.* 10. *num.* 4. Item totaliter deridenda, & explodenda est fabula de malignissime excogitata, & falsissime asserta infelici prætensa morte Subtilissimi V. mei Joannis Duns Scoti, quem Bzovius, secutus Paulum Jovium, refert infelici vitæ exitu fuisse extinctum, eumque comitiali morbo laborantem, & nimis festinato funere elatum, cum redeunte vita, sero morbi impetum natura discuteret, frustra miserabili mugitu opem petiisse, pulsatoque diu lapide, eliso tandem capite, miserabiliter periisse: Et sic de pluribus aliis Historicis consimiles evidentes falsitates, ac fabulas referentibus, quæ adeo evidenter falsæ, ac chimericæ communi veridicorum Historicorum sensu habentur, ut nec confutationem mereantur, juxta auream sententiam S. Athanasii relati ex Patre Sebastiano a S. Paulo Carmelita ab Ursaya *loc. cit. n.* 123. ibi: *Nimis falsa non sunt refellenda, ne habita fuisse credibilia videantur.*

27 Historicus rationaliter attemperari prorsus debet in animi affectionibus amoris, & odii, aliter enim vel veritatem excedere, vel a veritate deflectere facile erit, siquidem ut præclare dicitur per vulgare effatum, amor, & odium nomen imponunt.

28 Historicus ne vel leviter etiam semel mentiri debet; nam qui mendacium ponit, fidem in veritate sibi tollit, dum semel malus semper præsumitur esse malus: *textu expresso in cap. semel malus* 8. *de Regulis Juris in* 6. in eodem genere mali, ut explicat Glossa *ibid.* & nisi de emendatione appareat; *cap. Ferrum* 18. *dist.* 50. & Tullius pro C. Rabirio Posthumo nos admonet: *Ubi semel quis pejeraverit, ei credi postea, etiamsi per plures Deos juret, non oportet.*

29 Historico abs re facta & auctoritates mutilanti, vel documenta sibi adversa reticenti nulla merito habenda est Fides, sic namque sufficiens ingeritur suspicandi motivum voluisse fallere, & ex tacitis asserta non subsistere, ac ipsimet sua proinde fore dubia indicatur, consequenter merito &c.

30 Historico coævo magis standum est, quam non coævis, testis enim coævus rem gestam propriis oculis conspicere potuit, minime vero testes non coævi, atque ideo ille istis præferendus est: hinc communi Criticorum calculo facta antiqua per testes coævos, vel proxime coævos non probata, pro fabulosis, vel admodum dubiis habentur; & Cicero *lib.* 1. *qq. tuscul. cap.* 12. ait: Auctoribus uti optimis possumus, quod in omnibus causis, & debet, & solet valere plurimum, & primum quidem omni antiquitate, quæ quo propius ab ortu, & divina progenie, hoc melius, & fortasse quæ erant vera, cernebat.

Historicum Critica maxime decet, si christiane fiat, idest si spretu & mordacitate ablegatis, sui pompa, & ingenii ostentatione semotis, æquitatis solius, ac veritatis amore fiat, etenim sic rea nullatenus apparebit in conspectu Domini, & absque alterius læsione culpabili falsa a veris latius secernentur, nec non scribendi cum veritatis, vel Proximi oppressione, & absque proportionato rei examine facilitas obstruetur, vel saltem juste confundetur; est enim Critica, ut optime tradit P. Honoratus a S. Maria *tom.* 1. *animadv. in regulas Critices dissert.* 1. *art.* 1. ars judicii ferendi de factis historiam constituentibus, de operibus ingenio partis, de eorum variis lectionibus obviis; de sensu, stylo, & Auctoribus: Hinc termini *Criticus*, & *Criticare* a græco ducti, ut vides, idem sonant, ac *Judex*, & *Judicare*; unde apud Medicos dies critici appellantur illi, in quibus judicium faciunt de morbis maxime acutis, *ut sunt dies* 7. 14. 21. 31

Non videtur in Historico laudabile quædam præsertim Ecclesiastica historice credita in dubium vertere aut negare per principia levia, vel non nisi probabilia; quippe ad minus inutile proditur, quæ pie creduntur vel devotionem fovent, ac sufficienti sunt suffulta fundamento, quod in dubium per levia citentur, aut per solum probabilia negentur; secus autem si principia adducerentur certa, prorsusque ineluctabilia, sicque namque falsitas detegitur, quæ veritati pleno jure cedere debet; & ex alia parte ad devotionis ac pietatis fomentum simul & incrementum vera non desunt media, nec per falsa enarrari egent Dei Mirabilia; hinc insipienter quis miracula effingeret ad divinæ Fidei mysteria suadenda, cum vera adsint innumera. 32

Licet sola facti possibilitas ad factum astruendum haud valeat, sufficit tamen gravis auctoritas, vel accurata experientia. Ratio 1. partis est, quia esto ab actu ad potentiam teneat consequentia, non tamen e contra a potentia ad actum, prout attendenti per se notum est. Ratio 2. p. est, quia quod gravi constat auctoritate, nititur testimonio vel Dei, vel Hominum 33

num omni prorsus Fide dignorum. Ratio 3. p. est, quia nemo inficias ibit, quod experientia constat ex iis colligi, quæ sensibus patent, eorumque recto usu firmiter deprehenduntur, quæque oculatum testimonium referunt; experientia enim nil aliud est, quam cognitio per sensibilem usum reperta, vel ex frequenti effectuum observatione invecta; indeque jure omni, experientia habetur pro rerum Magistra.

34 In factis historice credendis apprime circumstantias attendere opus est omnes tum rei, seu internas, quæ videlicet ad ipsammet rem spectant, tum Scriptorum, seu externas, quæ nimirum testimonia concernunt ea, quibus nitimur, atque ad credendum ducimur: quoties enim circumstantiæ tales comperiantur, ut rarissime inveniantur cum falsitate conjunctæ, rationabiliter enarratis præstatur fides, & assensus: si autem e contra sint, nempe tales, ut sæpius falsitatem inducant, merito eis vel non præstatur assensus, vel falsitas tribuitur; in primo namque casu veritatis apparet certitudo moralis, sufficiens in iis, quæ nobis physice constare non possunt, secus autem in secundo, sicut est clarum. Generatim igitur, antequam de facto historico judicium feratur, attente considerandum est quod optime ait Fortun. a Brixia part. 2. Logices art. 4. scilicet, num ex circumstantiis aliqua, moraliter saltem, ratione loci, personæ, vel temporis, sit impossibilis, num una ita cum altera pugnet, ut ambæ simul in ipso facto componi nequaquam possint; si namque aliqua sit impossibilis, vel illarum una adversetur alteri, jam factum vel nullam, vel non nisi dubiam meretur fidem, utpote quod hoc ipso, vel plane falsum, vel apprime dubium. Si autem in circumstantiis nulla falsitas, nullaque oppositio occurrat, factum censendum quidem possibile, at minime illico credendum illud revera contigisse, nisi ea quoque adsit Auctoris, vel Testis conditio, ut plane dignus ille sit, cui Fides adhibeatur; atque ex his liquido depromitur, unde ferendi sumus ad unum potius, quam aliud credendum ex his, quæ nobis gesta proponuntur, vel facta negantur.

35 Opera genuina, & authentica a falsis ac suppositiis per quinque potissimum capita discerni possunt. Primum est constans, ac perpetua traditio, idque luculentissime evincitur ex D. August. lib. 33. contra Faustum cap. 6. ubi efficacissime, ac sublimissime, prout suum, ex prælaudato capite contra Manichæos demonstrat Apostolicas Scripturas, Sacrosque Scriptores pro genuinis authenticisque habendos esse: atque ex eod. capite genuinos Hippocratis libros a falsis sub ejusdem nomine prolatis esse secretos docet; immo Platonis, Aristotelis, Ciceronis, Varronis, aliorumque hujusmodi Auctorum libri, ait, quod non noverint Homines, quod ipsorum sint, nisi eadem temporum sibimet succedentium contestatione continua: atque idem affirmat de Scriptoribus Ecclesiasticis, & inde subnectit: *Sed quid pergam in longe præterita? ecce istas litteras quas habemus in manibus, si post aliquantum tempus vitæ hujus nostræ, vel illas cujusquam Fausti esse vel has neget esse meas, unde convincitur, nisi quia illi, qui nunc ista noverunt, notitiam suam ad longe etiam post futuros continuatis posterorum successionibus trajiciunt? Quæ cum ita sint, quis tandem tanto furore cæcatur, nisi Dæmoniorum mendaciloquorum malitia, atque fallacia, consentiendo submersus sit, qui dicat hoc mereri non potuisse Apostolorum Ecclesiam tam fidam, tam numerosam fratrum concordiam, ut eorum scripta fideliter ad posteros trajicerent, cum eorum cathedras usque ad præsentes* Episcopos *certissima successione servaret, cum hoc qualiumcumque hominum scriptis, sive extra Ecclesiam, sive in ipsa Ecclesia, tanta felicitate proveniat.*

Alia quatuor doctissime recenset Cl. Mabillonius P. 2. de studiis Monasticis cap. 13. videlicet. Si aliqua manuscripta existimatione digna, eaque imprimis, quæ magis auctori coæva videntur, in fronte vel etiam in calce operis nomen ejusdem gerant. Si stylus fuerit ubique conformis alteri ceterorum auctoris operum, sicut & principia, ac opiniones. Si Scriptores, sive Synchroni, sive pene Synchroni ejusdem opus eidem auctori certo adscribant. Si denique nihil gestum in hoc opere legatur, quin cum historia sui ævi concordet; Et ex his juxta contrariorum legem, ac disciplinam ratiocinare ad falsa, & supposititia eruderanda opera: hujusmodi namque momenta, uti perspicuum est, ad utrumque multa efficacitate donantur. 36

Additiones ex aliena manu.

De fide in Judicio habenda Historicis, vide Regulas a Rota traditas *in Augustana Juris præcedendi* 28. *Febr.* 1746. *coram Reverendissimo P. D. Bussio Decan. & in Nullius seu Tarraconen. Præcedentiæ* 13. *Maji* 1746. *cor. clar. mem. Millin. &* 20. *Februarii* 1747. *&* 19. *Junii ejusdem ann.* 1747. *cor. R. P. D. Elephant. &* 29. *Januarii* 1748. *&* 13. *Maji ejusdem anni* 1748. *cor. bon. mem. de Vais.* 37

HO

HOMICIDA, HOMICIDIUM.

1 HOmicidium dicitur ab homine cædendo;
est enim cædes hominis; *l. Si ita vulneratus*, 52. *ff. ad l. Aquiliam*, *cap. Si homicidium*, 51. *caus.* 23. *q.* 5. Unde homicidium definitur *quod sit violenta exanimatio*, *seu occisio hominis ab homine facta*. Est in re communis, *arg. cit. cap. Si homicidium*. Dicitur autem notanter *Ab homine*, quia si homo a fera, vel bruto occidatur, proprie *homicidium* non dicitur, sed *pauperies*, *tit. Inst. & ff. Si quadrupes*
2 *pes pauperiem fecisse dicatur*. Semper tamen talis cædes facta ab homine appellatur homicidium, quomodocumque quis homines occiderit; *l.* 1. §. *Occisorum*, *ff. ad S. C. Syllan.* sive scilicet quis manibus hominem occiderit, puta strangulando; *ut in l. Qua actione*, §.
3 *Occisum*; *ff. ad Leg. Aquil.* Sive non manibus tantum, sed toto corpore, puta suffocando, ut accidit parentibus, & nutricibus infantes in lecto opprimentibus, de quo *in c. final. de his*,
4 *qui fil. occider.* Sive vim inferendo suis propriis visceribus, qua fiat abortus, & fœtus abigatur, atque moriatur; *l. Si mulierem*, *ff. ad*
5 *leg. Cornel. de Sicariis*. Sive præcipitio, dimittendo scilicet aliquem de Ponte, vel de aliquo alio alto loco; *l. Qua actione*, §. *Occisum*,
6 *& l. Cum qui*, *ff. ad leg. Cornel. de Sicariis*. Sive pugno; *l. Si servum*, §. 6. *Si mulier pu-*
7 *gno*, *ff. ad leg. Aquiliam*. Sive telo §. *Item lex Cornelia*, *Instit. de public. Judic.* Sive clava *l.* 1. §. *D. Adrianus*, *ff. ad leg. Cornel. de*
8 *Sicariis*, Sive Ligone; *cap. significasti in prin-*
9 *cip. de homicid.* Sive Falce, vel Bidente, aliisque rusticis terræ instrumentis, de quibus *in*
10 *l. Instrumenta*, *ff. de fund. instruct.* Sive nimis gravibus custodiis, & carceribus, vel plumbatorum verberibus, aut ponderis catenarum, & ferreis manicis, ossibus, & corpori inhærentibus: *Leg.* 1. §. *Si accusator*, *&* §. *Illud etiam*, Cod. *de Custod. Reor. l. Incredibile*, *de pœnis*, *& l. Nemo carcerem*, C. *de exaction.*
11 *tribut. l.* 10. Sive denegatione alimentorum; *l. Necare*, *ff. de liber. agnoscend. & l. Item si*
12 *obstetrix*, §. *Si quis*, *ff. ad leg. Aquiliam*: Sive flagello, in quo latet dolor, idest intra cujus virgam latet Pugio; *l. Si ex plagis*, §. *Taber-*
13 *narius*, *ff. ad leg. Aquil.* Sive malo medicamento: *leg.* 3. *ff. ad leg. Cornel. de Sicar. & l. Qua actione*, §. *Proculus*, *& l. Idem Juris*,

ff. ad leg. Aquil. Sive veneno; *l.* 1. §. *Prate-* 14
rea, *ff. ad leg. Corneliam de Sicariis*. Sive oc- 15
ciderit lingua, puta mandando homicidium, consulendo illud, vel falsum testimonium dicendo, propter quod ad pœnam ultimi supplicii quis fuerit condemnatus; sive denique alio quocumque modo, & ratione; *l. Qua actione*, §. *Occisum*, ibi: *Vel qualitercumque*, *ff. ad leg. Aquil.*

Homicidium dividitur in *Voluntarium*, & *Ca-* 16
suale; *lib.* 5. *Decret. tot. tit.* 12. *de homicidio*
voluntario, *& casuali*. Homicidium Volunta- 17
rium aliud est *directe*, aliud *indirecte* tale. Homicidium *directe voluntarium* est quod vere per se, ac directe intenditur, cum quis animo, ac intentione occidendi hominem ense transfigit, aut sclopeto trajicit illum. *Homicidium indirecte*, *seu in causa voluntarium*, est cum quis mortem alterius non intendit quidem, voluntarie tamen ponit talem causam, vel facit aliud, ex quo mortem moraliter certe secuturam prævidet, ut si quis graviter percutit, aut pedibus calcat prægnantem feminam, & inde sequatur abortus, vel si in loco hominibus valde frequentato exploditur sclopetum,
& inde homo occiditur. Homicidium *Casuale*, 18
est, quod nec directe, nec indirecte intenditur, sed præter omnem intentionem casu, & fortuito accidit, ut si quis putans sclopetum esse vacuum, explodit ipsum, & explodendo præter omnem intentionem aliquem occidit.

Homicidium voluntarium injustum est pec- 19
catum ex genere suo mortale, *Communis ac certa*. Est enim expresse prohibitum, & quidem sub gravibus pœnis tum in Testamento veteri, tum in novo. *Exodi enim* 20. inter præcepta negativa proximum respicientia, ponitur primo expresse; *Non occides*. *Genes.* 9. dicitur: *Quicumque effuderit humanum sanguinem*, *effundetur sanguis illius*. *Levit.* 24. habetur: *Qui percusserit*, *& occiderit hominem*, *morte moriatur*. *Matth. cap.* 26. sic præcise statuitur: *Omnes*, *qui gladium acceperint*, *eoque percusserint*, *gladio peribunt*; *& Apocalyps. cap.* 13. sic mandatur: *Qui gladio occiderit*, *opor-*
tet, *eum gladio occidi*. Homicidium volunta- 20
rium potest committi juste, seu licite, & injuste, seu illicite. *Communis*. Homicidium juste seu licite potest committi quatuor modis. Primo, mandato Dei speciali. Secundo Lege publica, & ministerio justitiæ. Tertio Bello justo. Quarto, necessaria sui defensione
cum moderamine inculpatæ tutelæ. Quo ad 21
primum de mandato speciali, & instinctu Dei occidendi se ipsum, vel alium, nullum est du-

dubium, cum Deus sit absolutus Dominus vitæ, & mortis hominis, *Sapien.* 16. adeoque homo possit in tali casu licite, imo teneatur ei obedire, sicut prompte ei obedivit Abraham, quando præcepit ei Deus ut occideret dilectum suum Filium Isaac, *Genes.* 22. & Israelitæ de mandato occiderunt parvulos Urbis Jericho, *Josue* 6. & viri Samariæ interfecerunt 70. filios Achab, 4. *Reg.* 1. & sic de aliis similibus.

22 Quo ad secundum de Lege publica, & ministerio justitiæ, habetur tam ex Divina, quam humana Lege, licere auctoritate publica occidere malefactores. Divina quidem *Exodi* 22. expresse dicitur: *Maleficos non patiaris vivere. Qui coierit cum jumento, morte moriatur. Qui immolat Diis, occidatur. Deuteron.* 21. statuitur pœna mortis filio protervo parentibus inobedienti. *Deuteron.* 22. eadem pœna mortis statuitur filiæ in Domo patris fornicanti. *Et ad Rom.* 13. Apostolus de Principe Sæculari loquens, sic ait: *Dei Minister est tibi in bonum; Si autem malum feceris, time; non sine causa gladium portat, Dei enim Minister est, vindex in iram ei, qui malum agit.* Lege humana licere constat *ex c. Quæsitum*, 45. *causa* 23. *q.* 4. *c. Prodest*, 4. *c. De occidendis*, 8. *c. Sunt quædam* 39. *c. Qualis* 44. *ead. caus.* 23. *q.* 5. *cum concordantiis*.

23 Quo ad tertium de Bello justo, vide verb. *Bellum art.* 2. & 3. ubi late de licita occisione in Bello justo.

24 Quo ad quartum de necessaria sui defensione cum moderamine inculpatæ tutelæ licere occidere injustum aggressorem tenet communissima D.D. cum S. Thoma 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. & habetur *in cap. Jus naturale, dist.* 1. & *cap. Significasti*, 18. *de homicid.* & *cap. Si vere*, 2. *de sent. Excommun.* ubi dicitur *vim vi repellere omnia jura, omnesque leges permittunt. Et l.* 3. *ff. de Justit. & Jur.* ubi dicitur: *Jure hoc evenit, ut quod quisque ob tutelam corporis fecerit, jure fecisse existimetur.* Dicitur autem 25 notanter *cum moderamine inculpatæ tutelæ*, quia ad hoc ut talis aggressoris occisio sit licita, tria potissimum requiruntur communiter a Doctoribus cum Julio Claro §. *Homicidium*, *n.* 34. Primo scilicet requiritur *Causa*, id est quod aggressio, seu invasio sit injusta, quia pro defensione vitæ suæ non licet occidere juste invadentes, v. g. Ministros justitiæ, quia hi juste invadunt, ut post Avilam *de censuris par.* 3. *disp.* 5. *sect.* 3. *dub.* 2. *concl.* 1. & alios recte observat Pirhingh *lib.* 7. *Decret. tit.* 12. *num.* 92. Reiffenstuel *ibid. num.* 132. Secundo requiritur debitus *modus* defensionis, ita ut defensio non se extendat ultra id, quod requiritur ad propulsandam injustam aggressionem; qui enim potest se defendere pugno, baculo, percussione non letali, vel aggressorem abigere, & vincere illum exarmando, non potest licite illum occidere; *arg. cap. Ut sane* 35. *de sentent. excommun.* ibi: *Dum tamen non amplius eorum violentia se extendat, quam defensio exigit.* Tertio requiritur tempus, idest ut occisio ad sui defensionem fiat statim ac quis injustam vim, vel aggressionem occisivam, aut mutilationem patitur, vel certo imminentem cognoscit, non vero postea, & ex intervallo postquam aggressor abiit, nullumque amplius remanet periculum; *arg. cap. Si vero*, 2. *de sent. excomm.* ibi: *Si incontinenti vim vi repellat.* Et ratio in universum est, quia defensio occisiva ut licita sit, talis esse debet, ut non ad sumendam vindictam, sed tantummodo ad propulsandam injuriam fiat; *arg. c. Significasti* 18. *de homic.* ibi: *Tamen id fieri debet cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam, sed ad injuriam propulsandam* (*a*).

Servato dicto moderamine inculpatæ tutelæ 26 licitum est occidere injustum aggressorem etiam pro defensione vitæ, & membrorum parentis, uxoris, prolis, fratris, sororis, conjun-

(*a*) *Nota Romani Theologi*. Agitur de moderamine illo inculpatæ tutelæ, quod culpa vacet. Propterea ad hoc non sufficiunt conditiones ab auctore positæ. Quarta addenda est, quam ex Antoine desumo *tract. de Justitia & Jure p.* 3. *cap.* 2. *q.* 6. Requiritur ut nihil ex odio, neque ex animo vindictæ fiat, & ut non intendatur per se mors invasoris, sed sola vitæ propriæ conservatio per justam sui defensionem. Quia occisio hominis privata auctoritate facta, non est finis licitus nec medium per se necessarium ad sui defensionem: sed est tantum aliquid consequens per accidens ex necessitate finis, qui est vitæ conservatio. Vid. S. Thom. 2. 2. *quæst.* 64. *art.* 7. Cæterum in praxi percussio, & occisio injusti vitæ aggressoris raro vacat culpa, quia fere nunquam servantur conditiones ad licitam defensionem requisitæ. Et ideo aliqui Patres occisionem sine publica auctoritate factam indefinitam damnant: scilicet ob periculum vindictæ, & excessus in modo defensionis, vel ob intentionem directam occidendi. Hac prælucente doctrina, invenies, Lector, quid corrigas *num.* 40. 44. 47.

junctorum, immo & extraneorum innocentium; *arg. cap. Fortitudo* 5. *caus.* 23. *quæst.* 3. ibi: *Fortitudo, quæ vel bello tuetur a barbaris patriam, vel domi defendit infirmos, vel a latronibus socios, plena justitia est; cap. Non inferenda* 7. *cap. Qui potest* 8. *ead. caus.* 23. & *qu.* 3. *juncto cap. Dilecto* 6. §. *Et quidem, de sent. excomm. in* 6. & *concordat l.* 1. §. 4. *ff. ad Leg. Cornel. de Sicariis*; Hinc *Exodi c.* 2. *num.* 11. laudatur Moyses, quod Ægyptium injustum aggressorem Hæbrei cujusdam occiderit, & absconderit in sabulo; Et sic tenent Farinac. *in praxi Crimin. quæst.* 124. *a n.* 267. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 137. Jul. Clar. *verb. Homicidium n.* 27. ubi dicit esse communem, sicut communem dicunt Filliuc. Molin. Azor. *ad proposit.* 17. & 18. *Alexand. VII. n.* 12. Immo li-
27 citum est etiam occidere injustum aggressorem ob defensionem bonorum temporalium, si sint magni momenti, & aliter defendi, vel recuperari non possint; Clarus *verb. Homicidium a num.* 25. Suarez *de censur. disp.* 46. *sect.* 2. *num.* 10. Lessius *lib.* 2. *de justit. cap.* 2. *dub.* 11. Covarruv. *in Clementina Si furiosus, part.* 3. §. *unic. num.* 6. *in fine*; Castropalao *de censur. disp.* 6. *punct.* 15. *num.* 7. & *seq.* Viva *ad propos.* 17. & 18. *Alexand. VII. num.* 10. & 12. cum satis communi aliorum; *arg. leg.* 1. *Cod. Unde vi*, ubi etiam universaliter concedi videtur his verbis: *recte possidenti ad defendendam possessionem, quam sine vitio tenebat, inculpatæ tutelæ moderamine illatam vim propulsare licet*; consequenter etiam occidere, si occisio ad defensionem est necessaria, cum permissio fine permittantur etiam media ad illum consequendum necessaria; *arg. c. Præterea, de offic. & potest. Judic. deleg. t.* 2. *ff. de jurisd. l. Si furem* 9. *ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* Et ratio est, quia sine illis bonis non potest juxta proprium statum vita custodiri, adeoque sicuti licet vitam defendere defensione occisiva, ita etiam bona externa ad vitam conservandam necessaria, cum talia bona vitæ quodammodo comparentur; *l. Advocati* 14. *Cod. de Advocatis divers. Judic.*
& ibi Glossa communiter recepta (*a*). Fuit 28
autem dictum notanter, *Si bona sint magni momen-*

(*a*) *Nota Romani Theologi*. Circa hominis occisionem, Auctor fatetur naturæ, ac divina lege positiva prohibitam esse, quam ob rem negare non potest, vetitum esse homini velle alterius hominis occisionem; cum id Dei præcepto opponatur. Deinde in defensione, quam velle unice debet, qui pro sui conservatione pugnet, ut licita sit non solum odium, atque vindictæ desiderium abesse oportet, sed servari quoque debet præceptum charitatis, quo jubemur ita erga alios homines nos gerere, ut parati simus *pro fratribus animam ponere*, *Joan. Epist.* 1. *cap.* 3. Hæc sane comperta Christianis omnibus esse debent, & in dubium salva Religione revocari non possunt. Atque hinc habes, quam æqua sit damnatio propositionum XXXI. XXXII. & XXXIII. facta ab Innocentio XI. in quibus licita asseritur hominis occisio *pro unius aurei conservatione*, pro defensione juris quod habemus ad rem aliquam possidendam, vel pro tollendo homine injuste impediente possessionem rei, quæ nobis debeatur. Quis enim non videt, hujusmodi occisionem pugnare cum præcepto Dei, quo jubemur homines sicut nosmetipsos diligere cum charitate, qua Christus Dominus paratos nos esse voluit ad ponendam animam pro fratribus nostris, atque etiam cum justitia, quæ vetat, pro re, quæ nostra est, conservanda, vitam tollere, quæ Dei est, qui ipsam dedit, & conservat, & quia inter vitam, & rem nulla proportio est, cum vita longe melior, atque excellentior sit omni pecunia, atque re pecunia comparanda. Accedit etiam, vix, & ne vix quidem sperari posse, ut homo defensionem rei suæ eo furore suscipiat, ut usque ad occisionem progrediatur, quin odium, iram, & vindictæ desiderium habeat. Hæc omnia consideranda sunt dum de homicidio licito, vel illicito disputatur. Si vero ita spectatur, vix casus inveniri poterit, in quo licitum reputetur, sive a lethali culpa immune. Videant ergo probabilistæ nostri casus Metaphysicos fingentes, ut quidpiam in favorem homicidii afferre possint, videant, quam latam perditioni viam aperiant, docendo posse homines pro rei defensione, pro tuendo honore, &c. hominem occidere! Sed

Veniam ad rem: ait Auctor licere occidere aggressorem pro re tuenda magni momenti. Itane licitum est pro re tuenda magni momenti perdere animam, Christi Sanguine redemptam? Nam cum Aggressor ille in peccato mortali actuali sit, occidendo illum, illius animam perdit. Deinde est ne proportio rem inter & vitam? Nulla sane; ergo sicut non licet pro unius aurei defensione aggressorem occidere, ita non licet pro re magni momenti; cum nulla res sit, quæ tanti valeat, quantum vita hominis. Hinc plures gravissimi Auctores negant licere unquam latrones occidere pro servandis, aut recuperandis bonis temporalibus; Ita Joannes Bajardus

menti, quia ob res levis momenti non licere occidere aggressorem hodie certissimum est ob sequentem propositionem ab Innocent. XI. die 2. Martii 1679. ex damnatis in ordine 31. ibi: *Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei*.

29 Hinc fur tam diurnus, quam nocturnus servato moderamine inculpatæ tutelæ pro conservandis rebus temporalibus magni momenti, nedum propriis, sed etiam proximi, si aliter defendi, & conservari non possint, licite occidi potest, non tantum a Laicis sæcularibus, sed etiam a Clericis; & Religiosis; *arg. cap. Dilecto 6. de sentent. excommun. in 6.* Et ratio est, quia ipso jure naturæ licet vim vi repellere quantum opus est ad se suaque tuenda; *cap. Jus naturale 7. dist. 1. cap. Significasti 18. de homicidio, & cap. Si vero 2. de sent. excommun.* ubi dicitur: *Vim vi repellere omnia jura, omnesque Leges permittunt*. Et expresse id permittunt Leges Civiles, quia alias daretur occasio bonos, & innocentes spoliandi; *l. Si furem 9. ff. ad Leg. Cornel. de Sicar. & l. 4. ff. ad Leg. Aquil.* & consentit Jus Canon. *cap. Interfecisti 2. & cap. Si perfodiens 3. in fine de homicid. & citat. cap. Dilecto 6. de sentent.*

jardus Lovaniensis, qui quodlibet. VII. testatur an. 1510. hanc opinionem fuisse communem inter Theologos, & Canonistas; Ita Fagnanus ad *caput Interfecisti, de homicid.* ubi ait: *Secundum Canones in foro saltem pœnitentiali, & quoad Deum absolute credimus, non posse Laicum sine peccato occidere spoliatorem*. Ita Henricus a S. Ignatio, qui plures antiquos Theologos pro hac opinione laudat; Ita denique Pontas, Concina, & alii ab istis citati.

Ajunt bona temporalia media esse ad vitam alendam, ideoque ut vitam, ita & bona hæc defensione occisiva tueri possumus. At si bona ita accessoria sint pro vitæ conservatione, ut nil omnino supersit ad vitam sustentandam, tum defensio non pro solis bonis, sed pro vita etiam suscipitur; & licita esse poterit si solam defensionem intendat. Ubi vero bona pro vita sustentanda supersint, quis dicat licite posse hominem occidere, sive vita privare alium hominem, pro re conservanda, sine qua propriam vitam conservare valeat? Nam nulla proportio est inter bona illa, quæ humana industria acquiri iterum possunt, & vitam, quam solus Deus dedit, atque conservat.

Addunt, Exodi 21. probari occisionem furis; sicut probatur in Jure Canonico *cap. Interfecisti*: ubi immunis declaratur a culpa, *qui sine odii meditatione, se, & sua liberando, diaboli membra interfecerit*. Sed præsto responsio est. Nam Scriptura loquitur de fure nocturno, in quo non solum auferendi bona, sed etiam occidendi voluntas præsumitur. Idque ex immediato contextu colligitur: *Quod si orto Sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, & ipse morietur*. Homicidii igitur reus est qui furem diurnum occidit, pœnaque mortis plectendus. At ejusdem valoris sunt bona, sive diu, sive noctu auferantur. Non ergo ob solam bonorum ablationem permissa est nocturni furis occisio (alioquin etiam fur diurnus permitteretur occidi) sed ob præsumptionem voluntatis in ipso conjungendi furtum cum homicidio; P. Calmet in Commentariis ad citatum textum hæc animadvertit. „ Licere nocturnum furem interimere, quod „ rationabiliter vereri possumus, quod nobis vitam velit eripere. Hæ veluti reliquiæ sunt ve„ teris juris omnibus hominibus communis, quo licebat ob acceptam injuriam ulcisci, ante„ quam populi jus suum in Principum, ac Ministrorum manu deposuissent. Leges in hoc ca„ su tantummodo in privatorum manu collocant arma, ut queant interficere in persona illo„ rum, qui eos noctu aggrediuntur, non modo privatos inimicos, verum etiam publicæ quie„ tis hostes; atque in hoc sensu afferri potest, eos nequaquam occidere privata auctoritate, „ sed legitima magistratuum legumque auctoritate, quæ depositariæ sunt juris, quod habet „ Deus super hominum vitam. Hæc homicidiorum genera Ecclesia patitur, nec desunt Scho„ lastici, atque Interpretes, qui doceant, salva conscientia, furem interimi posse, vel alium „ quempiam, qui nos aggreditur vitam abrepturus, cum jacturam illius aliter nequeamus „ effugere. Sed Augustinus optime ait *lib. 1. de lib. arb. cap. 5. Legem quidem non reprehendo, „ quæ tales permittit interfici; sed quomodo ipsos qui interficiunt defendam, non invenio*. Re „ quidem vera quinam justificari potest hominem interficiens, ut servet ea, quæ religio nos „ aspernari vult? Evangelium patientiam prædicat, & Patres docuere semper, non licere „ quemquam interficere. Homicidium voluntarium generatim damnat, & sine ulla restrictio„ ne ". Hactenus P. Calmet. Judicium meum in animadversione sub finem *diss.* adjiciendam exponam. Ad textum allatum ex Cicerone respondent, Romanos tulisse leges, quæ privatis per-

sentent. excommunic. in 6. & tenent Cardinal de Lugo *disp.* 10. *n.* 169. Viva *ad propos.* 17 *&* 18. *Alexand. VII. num.* 10. *&* 12. ubi testatur de communi, & sic communiter docent Silvester, Cajetanus, Sotus, Navarra, Molina, Tambur. ut testatur & sequitur Sporer *tom.* 2. *tract.* 6. *in* 5. *præcept. Decalog. cap.* 2. *sect.* 3. *num.* 155. & expresse Reiffenstuel *loc. cit. num.* 167. *&* 173. Pirhing *loc. cit. n.* 91.

30 Immo ut recte notat Viva *l. c. n.* 12. *in fine*: *Neque obstat* (sunt præcisa verba ipsius) *quod invasor sit in mortali, & in æternum damnetur, nam id sua culpa contingit, potestque desistere, si nolit interfici;* Unde non dicitur esse in extrema necessitate; in qua certe præferenda est vita spiritualis proximi vitæ temporali propriæ.

31 Non licet tamen occidere injustum Judicem, Advocatum, & falsum Accusatorem, & testem, quamvis ab eis grave damnum immineat; Alexander enim VII. die 7. Septembris 1665. damnavit absolute sequentem propositionem 18. in ordine: *Licet interficere falsum Accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare;* Reiffenst. *loc. cit. num.* 140. Viva *loc. cit. n.* 7. & alii

32 passim. Nec licet defendere defensione occisiva ea, quæ nondum habemus, & ad quæ solum jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus, quia Innocent. XI. die 2. Martii 1679. damnavit expresse sequentem propositionem 32. in ordine: *Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus; sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus;* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 141. Viva *loc. c. num.* 8. Cardenas, & alii passim. Nec licet etiam se 33
defendere defensione occisiva contra injuste impedientem assecutionem hereditatis, Legati, Cathedræ, aut Præbendæ. Sic enim aperte desumitur ex sequenti propositione 33. inter damnatas ab Innocentio XI. die, & anno quo supra: *Licitum est tam heredi, quam legatario contra injuste impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter* (idest defensione occisiva) *defendere, sicuti & jus habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum possessionem injuste impedientem;* Reiffenst. *loc. cit. num.* 142. Viva *loc. cit. num.* 8. Cardenas, & alii hodie communiter. Nec pariter 34
licitum est alium occidere pro necessaria defensione honoris, & famæ. Desumitur ex sequenti propositione 17. inter damnatas ab Alexandro VII. die 7. Septemb. 1665. *Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione minitantem occidere, quando alius modum defendendi non suppetit, sicuti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice, vel coram gravissimis viris, prædicta impingere, nisi occidatur.* Item ex hac alia 30. inter damnatas ab Innocentio XI. die, & anno quo supra: *Fas est viro honesto occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.* Viva *loc. c. num.* 3. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 143. *& seq.* Cardenas, & alii.

Ho-

permittebat occisionem furum, qui simul vitæ insidiabantur. Patet ex l. 9. ad legem Corneliam: *Furem nocturnum si quis occiderit, ita demum impune feret, si parere ei sine periculo suo non potuerit.* Nihil ergo emolumenti hinc colligere adversarii valent. Immo ipsæ civiles leges improbant occisiones latronum, qui absque vitæ hominum periculo bona temporalia surripiunt. Accedit, supremas Potestates legem condere posse, qua subditis licentiam faciant occidendi publicos Reipublicæ perturbatores, & facinorosos homines, qui civili commercio insidiantur. Ad canonum testimonia facilis, & obvia responsio est. Siquidem *cap. Interfecisti* sermo est de invasore, non bonorum modo, verum etiam vitæ: dicitur enim *te*, *tuaque*. Distinctio, quam huic textui affigunt Probabilistæ, arbitraria est. Quare perdoctus Fagnanus animadvertit, primam particulam illius textus, *Interfici furem*, *aut latronem*, explicari debere per posteriorem, juxta textum *in leg. Quemadmodum*, ita ut sensus sit; Si interfecisti furem, qui te tuaque invaserat, qui tamen comprehendi poterat absque occisione; age pœnitentiam: si autem comprehendi minime poterat, & tu interfecisti, *te*, *& tua* liberando; pœnitentiæ non adstringeris, nisi ad cautelam. Aliud *caput* nullum facessit negotium. Quippe ibi sermo non est de occisione, sed de expulsione usurpatoris citra occisionem. Quod adeo verum est, ut Pontifex Decano Aurelianensi approbaverit usum armorum spiritualium adversus præpotentem invasorem. Ut quid autem confugisset Decanus ad excommunicationem, & interdictum, si licitam existimasset corporalem occisionem?

35 Homicidium voluntarium alterius injuste, seu illicite potest committi, sex modis, facto, præcepto, consilio, defensione, permissione, cooperatione. *Facto* homicidæ sunt, qui manibus, ferro, lapide, veneno, laqueo, & omni alio modo ex enumeratis *a num.* 2. *ad* 14. inclusive vitam eripiunt. *Præcepto* homicidæ sunt Principes, & Judices, qui condemnant ad mortem innocentes, aut minus nocentes, sicuti, & domini præcipientes famulis alicujus occisionem. *Consilio* homicidæ evadunt, qui alios ad id consulunt, inflammant, & incitant, injuriam aliquam exagerando, ignominiam exprobrando, honoris jacturam exponendo, & hujusmodi. *Defensione* homicidæ fiunt, qui homicidas sustinent, protegunt, apud se recipiunt, ipsis favent, asylum præbent, & hujusmodi. *Permissione* homicidæ dicuntur, qui jurisdictionem habentes, ut Principes, & Magistratus, Judices, Feudatarii, & hujusmodi, negligunt comprehendere, aut secundum demerita punire homicidas, grassatores, sicarios, & similes, *Cooperatione* homicidæ censentur, qui arma subministrant, qui occidendos capiunt, ligant, detinent, & hujusmodi.

36 Nullo casu licet auctoritate humana, sive publica, sive privata innocentem directe, & per se occidere, etiamsi Tyrannus minetur Urbi excidium, nisi ei mittatur caput innocentis; *Communis*, & constat ex universali præcepto divino *Exodi* 25. ibi: *Insontem, & justum non occides, quia aversor impium*. Occisio enim innocentis est intrinsece mala, non minus ac fornicatio, adulterium &c. adeoque nulla ratione, nulla necessitate potest cohonestari.
37 Dicitur autem notanter, *directe, & per se*, quia indirecte, & per accidens aliquando licet, ut quando in bello justo victoria aliter obtineri non potest, nisi simul cum nocentibus occidantur innocentes, & quando equo vectus aliter inimicum fugere non possit, nisi ratione viæ angustæ, & arctæ proculcando innocentem, infantem, dormientem, claudum &c. & quando non potest aliter evitari Urbis excidium, nisi ad Tyrannum, seu Hostem mittatur innocens; Tunc enim potest Respublica talem innocentem cogere, ut Tyrannum adeat, cum ex caritate, & justitia legali teneatur vitam exponere pro Republica; Neque hoc esset directe, & per se cooperari ejus morti, sed tantum indirecte, & per accidens, cum traditio de se sit indifferens; & mors tantum sequatur indirecte, & præter intentionem Reipublicæ; immo si Civis ille innocens nollet obedire Magistratui præcipienti, ut se pro bono communi Tyranno traderet, aut sui traditioni repugnaret pertinaciter, jam fieret nocens ratione inobedientiæ in re justa, & gravissima, & sic juste non ut amplius innocens, sed ut jam factus nocens, & reus posset a Republica occidi; *Communis*. Dicitur etiam 38
notanter *auctoritate humana*; quia neminem latet licere occidere innocentem auctoritate Divina; Deus enim est absolutus dominus vitæ, & mortis; Sap. 16. *Tu es Domine, qui vitæ, & mortis habes potestatem*. Deuteronom. 32. *Ego occidam, & vivere faciam*. Unde Deo jubente fuerunt licite occisi parvuli licet innocentes Urbis Jericho ab Israelitis; *Josue* 6. & ex ejus mandato Viri Samariæ occiderunt 70. filios Achab: 4. *Regum* 1. & Abraham prompte obedivit Dei præcepto, quando mandavit ei ut occideret dilectum, & innocentem filium suum Isaac; *Genes.* 22. An autem Ju- 39
dici liceat condemnare ad mortem probatum nocentem, si scientia privata noverit innocentem: *Vide verb. Judex*.

Innocens ad mortem capiendus a satellitibus scientibus ipsius innocentiam, potest eos licite occidere, si aliter nequeat se defendere. Si autem satellites nescirent eum esse innocentem, uti ordinarie scire non possunt, non posset eos licite occidere, quia bonum commune postulat, ut non inferatur damnum Ministris bona fide publicum officium exercentibus; Molina, Dicastill. & alii cum Stephan. *tom.* 4. *d.* 5. *num.* 10. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 815. Sic incarceratus innocens ne- 41
quit licite occidere custodes carceris, ut effugiat; *Communis*, cum Lugo *disp.* 40. *sect.* 4. La Croix *loc. cit.* Nec ducti ad supplicium 42
possunt licite occidere Carnificem, aliosque Ministros, ut evadant; *Communis*. An autem 43
Bannitus possit se defendere, & aggressorem occidere? & an ipse Bannitus possit licite ab aliis occidi? Vid. verb. *Bannitus*.

Non licet auctoritate propria, & privata 44
occidere extra causam necessariæ defensionis; *Communis*. Nec licet Patri filiam, aut Mari- 45
rito uxorem in adulterio deprehensam occidere; *Communis hodie, ac certa*. Ab Alexandro enim VII. die 7. Septembris 1665. merito damnata est sequens propositio 19. in ordine: *Non peccat Maritus occidendo propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam*. Immo uxor, & 46
adulter possunt licite se defendere, & cum moderamine inculpatæ tutelæ etiam occidere Maritum, a quo ad mortem injuste invaduntur; quamvis enim invasioni dederint occasionem

nem adulterando, injuste tamen invaduntur ad mortem, adeoque juste se defendunt; Viva *ad d. propositionem* 19. *Alexandri VII. n.* 12.
47 & alii passim. Licitum est tamen Matronæ honestæ, sicut & Virgini violentum aggressorem, Stupratorem, oppressorem, si nullo alio modo vim impedire, aut declinare possit, occidere cum moderamine inculpatæ tutelæ; *Communis, argum. cit. juribus sub num.* 27. *&* 29.
48 Auctoritate propria, & privata non licet occidere Principem suum Tyrannum, seu tyrannice populum regentem; in Concilio enim Constantiensi definitum est, Hæreticum esse asserere licitam esse privato occisionem Tyranni.
49 Nulli auctoritate humana, secluso Dei mandato, aut instinctu divino, licet se ipsum directe occidere; *Communis ex cap. Si non licet*, 9. *caus.* 23. *q.* 5. ubi sic expresse habetur: *Profecto etiam qui se ipsum occidit, homicida est.* Et ratio est, quia homo est solum custos, & usuarius propriæ vitæ, nec habet jus, & auctoritatem in ipsam, cum non sit ipse Dominus absolutus propriæ vitæ, sed Deus *ex* 16. *Sapientiæ*, *&* 32. *Deuteronomii*; ut ex verbis
50 relatis *sub num.* 38. Dicitur autem notanter, secluso Dei mandato, aut instinctu Divino, quia hoc interveniente licitum est homini se ipsum occidere, ut de facto licite se ipsos occidisse creduntur quotquot Sancti, vel Sanctæ in Sacris Scripturis, vel Historiis commendantur, ut Sampson *Judic.* 16. Eleazarus 1. *Machabæor.* 6. *vers.* 45. Razias 2. *Machabæor.* 14. *&c.* S. Apollonia sponte in ignem insiliens, S. Pelagia, S. Sophronia, & aliæ SS. Feminæ ne pudicitiam amitterent se ipsas occidentes, vel in flumen, vel flammam præcipitantes, & sic de aliis similibus; ut late docet S. Augustinus *lib.* 1. *de Civit. Dei c.* 21. 26. *&* 40. & concordat textus *cit. cap. Si*
51 *non licet*, 9. *caus.* 23. *q.* 5. Dicitur etiam notanter *Directe*, quia indirecte licet aliquando se occidere, hoc est aliquid facere, vel omittere, ex quo præter intentionem mors certo sequatur, & ratio est, quia præceptum conservandi vitam, utpote affirmativum, non semper obligat, sed potest omitti propter bonum finem, necessitatem, vel magnam utilitatem. S. Thomas 2. 2. *q.* 64. Scotus *in* 4. *dist.* 14. *q.* 3. §. *de secundo*, & communis aliorum teste Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract.* 9. *de præcept. Decalog. dist.* 2. *q.* 2. *n.* 11.
Hinc resolves primo, posse, immo teneri 52
Militem tempore obsidionis muros conscendere, stationem suam non deserere, quamvis moraliter certus sit se occidendum ab hostibus. Resolves secundo, posse, immo debere 53
Episcopum, aut Parochum tempore pestis per se, vel per alium Sacramenta peste infectis administrare, quamvis sit moraliter certus sese etiam ad mortem inficiendum. Resolves 54
tertio, posse uxorem ad consolationem Mariti peste infecti assidere ejus lecto, Religiosos, & alios posse hujusmodi peste infectis deservire, ex caritate, & amicitia, quamvis certo moraliter timeatur similis mortalis infectio,
Resolves quarto, posse aliquem ad fugiendum 55
ex alto se præcipitem dare, cum certo periculo mortis. Resolves quinto, posse aliquem 56
ad evertendam turrim hostilem, aut ad perdendos hostes, pulverem incendere, ne hostis ea potiatur cum gravi Reipublicæ damno. Re- 57
solves sexto, posse aliquem licite se objicere telo, vel ictui ad servandam vitam Regis, vel Principis, vel in naufragio tabulam cedere amico naufraganti, vel morti se offerre pro injuste damnato ad ipsam. Resolves septimo, 58
licere mortem potius tolerare ex actu virtutis heroicæ, quam injustum vitæ, aut honoris invasorem occidere. Resolves octavo, posse reum 59
licite non fugere, quamvis adsit commoditas: immo etiam sponte se sistere Judici plectendum: velle enim tolerare pœnam peccati proportionatam est actus virtutis. Resolves nono, 60
licere carnem vigiliis, abstinentiis, mortificationibus, flagellationibus moderatis affligere, quamvis inde vita sit abbrevianda (*a*). Re- 61
solves decimo, licere alicui abstinere a Matrimo-

(*a*) *Nota ex edit. Romana.* Quamvis enim vir Christianus (verba sunt Nat. ab Alexand. Theol. Dogmat. Moral. l. 4. de Decal. c. 7. art. 4. reg. 7.) corpus suum castigare debeat, & in servitutem redigere, ne caro petulans adversus spiritum ita concupiscat, ut ipsum pertrahat ad serviendum legi peccati; quamvis debeat mortificationem Jesu in corpore suo circumferre; quamvis blandiri sibi ipsi non debeat, nimisque timere, ne *Jejunium, quod animabus, corporibusque curandis salubriter institutum est, & medicinalis parsimonia* (ut Ecclesiæ verbis utar) suæ noceat valetudini; Prudentia tamen Christiana, sine qua non est vera *Pietas ad omnia utilis, & promissionem habens vitæ quæ nunc est, & futuræ*, studia, labores, jejunia, vigilias, ceterasque corporis mortificationes moderari debet, ut castigetur corpus, dometur caro, non

monio, quamvis in cœlibatu mori debeat ob indispositionem. Hinc commendatur ab Ecclesia S. Casimirus, qui maluit mori Virgo, quam Maritatus vivere. Sic resolvunt, & exemplificant Lessius *lib. 2. de justit. & jur. cap. 9.* Fagundez. *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 11. Lugo *disp.* 10. *sect.* 1. Layman *lib. 3. tract. 3. c.* 1. Busemb. *lib. 3. part. 1. tract. 4. cap. 1. dub.* 1. Henno *tom. 1. tract. in Decalog. dist. 5. q. 3. art. 2. conclus.* 1. & 2. & alii passim.

62 Se ipsos occidentes an, & quando privandi sint Ecclesiastica Sepultura? Vid. verb. *Sepultura*.

63 Clericus homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi Curiæ sæculari, ut moriatur; *cap. Si quis*, 1. *de Homicid.* Fagnan. *ibid. n.*
64 3. cum aliis ibi citatis. Clericus homicida ex proposito debet deponi ab Altaris Ministerio. Abbas Siculus, Joann. de Anan. Marian. Socin. quos citat & sequitur Fagnan. *in d. cap.*
65 *Si quis, n. 6.* Clericus homicida voluntarius etiam occultus ex Concil. Trid. *cap. 7. sess.* 14. omni Ordine, Beneficio, & Officio Ecclesiastico perpetuo carere debet. Fagnan. *in c. Henricus 2. de Clericis pugnantib. in Duello n.* 22. Ipse tamen Clericus homicida voluntarius, ejusque socius obtinere, & obtentas retinere potest pensiones absque dispensatione, non obstante *d. cap. 7. sess.* 14. *Conc. Trid.* Fagnan. *lib. 1. Decretal. in cap. Ad audientiam, 31. de Rescriptis n.* 134. ubi refert sic declarasse *Sacr. Congregationem Conc. die* 11. *Jul.* 1577. & iterum de mente Sanctissimi *die* 8. *Aug. eodem anno* 1577.

67 Homicidæ damnati, sive diffamati, quamvis remissi fuerint, non possunt habere officia, dignitates, nec testimonium ferre. Pius
68 II. Constit. 2. incip. *Ad retinendas*. Homicidæ non sunt remittendi in loco, ubi degunt heredes occisi, nisi habita pace. Pius IV. Con-
69 stitut. 52. incip. *Etsi cuncta*. Homicidium commissum a Laico, qui postea effectus est Clericus, non punitur quo ad personam nisi a Judice Ecclesiastico; *Sacr. Congr. Immunit. sub*
70 *die 7. Decemb.* 1632. Sic Clericus reassumens habitum post commissum homicidium gaudet privilegio Fori quo ad personam, tantum; *Ead. Sacr. Congr. Immunit. in Gravinen. 7. Jul.* 1669.
71 Homicidium committi mandans in personam unius, si committatur in personam alterius, non incurrit irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario; *Sac. Cong. Conc.* referentib. Nicol. Garzia, Armendar. Campan. Riccio, apud Barbosa *in summ. Apostolic. decis.*
verb. Homicida, Homicidium, num. 4. Homi- 72
cidium vere casuale, cum nulla penitus admissa fuerit culpa, & in quo non dabatur opera rei illicitæ, non facit quem irregularem; *Sac. Cong. Concil.* teste Armendar. & Barbosa *loc.*
cit. num. 5. Homicidium committens veneno 73
non gaudet immunitate Ecclesiastica; *Sacr. Congreg. Conc. sub die 3. Decemb.* 1632. apud
Barbosa *loc. cit. n.* 7. Homicidii appellatione 74
non venit mutilatio membri; *Sacr. Congreg. Concil.* apud Nicol. Garziam, Lezanam, & Barbosa *loc. cit. num. 6.*

Lictores, vel Satellites nequeunt licite occi- 75
dere malefactorem, quem jussi sunt comprehendere, nisi conjunctim concurrant sex circumstantiæ sequentes. I. Debent Satellites, seu Lictores habere certum, & speciale mandatum a Magistratu de capiendo illo. II. Capiendus debet armata manu resistere. III. Debent ab ipso, si evadat, graviora mala timeri. IV. Capiendus debet de crimine sufficienter esse diffamatus. V. Crimen debet esse atrox, & capitale. VI. Capiendus non debet posse ullo modo alio capi; Si autem una ex dictis circumstantiis desit, non possunt Satellites licite occidere reum volentem se ex eorum manibus eripere. Sic Jul. Clar. Farinac. Fachin. apud Dian. *part.* 8. *tract.* 7. *resolut.* 44. & alii.

Alia quo ad homicidas, & homicidia. Vid. 76
verb. *Bellum*, *Fratricida*, *Immunitas Ecclesiastica*, *Maritus*, *Parricidium*, *Mater*, *Matricida*, *Uxor*, *Uxoricidium*.

Homicida quando incurrat, vel non irregu- 77
laritatem? vid. verb. *Irregularitas*.

Homicida quo ad restitutionem. Vid. verb. 78
Restitutio.

Homicidium proditorium ad hoc ut probe- 79
tur tale, requiritur amicitia præcedens; *Sac. Cong. Immun. in Beneventana* 18. *Aug.* 1637. *lib. 3. Decret. Paul. pag.* 39.

Non constat de qualitate proditoria, per 80
hoc quod occisus, & occisor dormierint, & luserint simul uno, aut altero die ante homici-

non destruatur; ut ad serviendum Deo promptior sit homo, & alacrior, non ut impotens ad officia sui status obeunda reddatur; ut animus a vitiis purgatus, & pravarum cupiditatum vinculis expeditus & liber ad Deum erigatur, non ut fatiscentis & oppressi corporis pondere prægravetur, ac deprimatur.

cidium, cum, ut fatetur reus, secutum sit ex inopinata rixa; & ideo extractus est restituendus; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Oritana* 23. *Jun.* 1695. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 57.

81 Quando non constat de qualitate proditionis in Homicidio, extractus gaudet, & est restituendus; *Ead. Sac. Congr. die* 30. *Sept.* 1634. *l. scrip. vet. pag.* 38.

82 Committens Homicidium, quod non sufficienter probatur esse exceptum in Bulla, gaudet Immunitate; *Ead. Sacr. Congr. Immunit. in Amalphitana* 28. *Septemb.* 1660. *lib. Decret. Rocci pag.* 286. *in Neapolitana* 18. *Nov.* 1687. *lib. Decret. Mart. pag.* 186.

83 Idem dicito de Homicidio insidiose commisso in Palatio Episcopi; *Ead. Sac. Congreg. in Neapolitana* 7. *Septemb.* 1668. *d. l. pag.* 334.

84 Indiciatus graviter, sed judicialiter negativus de Homicidio proditorio, gaudet Immunitate Ecclesiastica, sed cum Sanctissimo agitur pro pœna extraordinaria, quæ non excedat Triremes ad quinquennium; & Sanctissimus votum exequi mandavit; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Firmana* 11. *Januar.* 1695. *l. Decr. Vallem. p.* 166.

85 Reum Homicidii proditorii, & nefandæ libidinis Curiæ sæculari puniendum concedit Sac. Congreg. hac tamen conditione, ut si coram Judicibus indicia per torturam purgaverit, Ecclesiæ restituatur; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Neapolitana* 14. *Nov.* 1630. *l.* 2. *decret. Paul. pag.* 62.

86 Clericus extractus reus Homicidii proditorii in Personam Sacerdotis, probati quidem a testibus, sed quo ad qualitatem proditionis non confessi a reo allegante causas imicitiæ, condemnatur annuente Sanctissimo in pœnam extraordinariam, quæ non excedat decennium, ad Triremes; *Ead. Sac. Cang. Immun. in Policastr.* 13. *Maii* 1692. *lib. Decret. Grimaldi pag.* 131.

87 Aliquando Homicida extractus, quem Sac. Cong. declaravit gaudere Immunit., annuente Sanctissimo attentis gravibus circumstantiis consignatur Curiæ Legationis pro pœna extraordinaria ad Triremes, quæ non excedat quinquennium; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Bonon.* 25. *Mart.* 1658. *l. Decret. Rocci pag.* 76.

Homicidium commissum in loco immuni in Personam Clerici quindecim annorum inservientis Confugito inimico occisorum ex motu iracundiæ non invento Confugito, non est casus exceptus in Bulla, attamen ex gratia occisores conceduntur Curiæ Laicæ citra pœnam sanguinis; *Ead. Sac. Cong. in Neritonen.* 4. *Decemb.* 1629. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 18. 88

Idem dic de Homicidio Clerici patrato ab homine commorante in domo ejusdem Clerici, inter quos præcesserant altercationes; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Anagnina* 22. *Jan.* 1704. *l.* 3. *Decret. Vallem. pag.* 550. 89

Præcipitur Vicario Generali ut conficiat processum super qualitate Homicidii prætensi proditorii cujusdam Regularis Laici, transmittat, & interim caute custodiat in carceribus Episcopalibus; *Ead Sac. Congreg. Immun. in Cassanen.* 29. *Octob.* 1672. *l.* 1. *Decret. Alt. pag.* 745. 90

Contra Clericum, qui post proditorium Sacerdotis Homicidium confugit ad Conventum Religiosorum, injungitur Episcopo, ut procedat ad formam Bullæ Greg. XIV. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Oppidana* 4. *Nov.* 1639. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 84. 91

Sanctissimus tribuit Legato Bononien. facultatem procedendi contra Clericum ob Homicidium patratum cum assistentia personæ pertinentis ad eumdem Clericum; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Bonon.* 26. *Novemb.* 1665. *d. lib. pag.* 230. 92

Injungitur Vicario Apostolico, ut incumbat carcerationi complicis homicidii in Ecclesia patrati; *Ead. Sac. Congr. Immun. in Sorana* 5. *Maii* 1699. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 219. 93

Hodie supradicta Decreta, ac alia intelligenda sunt juxta novissimam Constitut. Benedict. XIII. incip. *Ex quo*, allata sub verb. *Immun. art.* 2. *n.* 90. & juxta novissimam Const. Bened. XIV. incip. *Officii nostri*, allatam eod. verb. *Immunitas*, *art.* 2. *n.* 157. (*a*) 94

Homicidæ quantumlibet privilegiati (salva exem- 95

(*a*) *Nota Romani Theologi*. Clemens XII. Constitutione, quæ incipit, *In supremo justitiæ solio*, approbavit, confirmavit, innovavit, & adversus quemcumque non usum, seu contrarium usum, qui quovis modo prætendi, & allegari potuisset, restituit, & plenarie reintegravit, & deinceps observari omnino, & inviolabiliter mandavit, omnes, & singulas Constitutiones adversus homicidas saluberrime editas a Pio II. Paulo II. Sixto IV. Julio II. Leone X. Julio III. Pio IV. Pio V. Gregorio XIII. Sixto V. Gregorio XIV. Clemente VIII. Innocentio XI. Innocentio XII. ac Benedicto XIII. & quibusvis aliis Romanis Pontificibus. Præterea de-

exemptione Patentatorum Sancti Officii, & Curiarum Episcopalium) non gaudent privilegio *Fori* in statu Ecclesiastico, & in aliis, ad quos extensæ fuerunt Constitutiones hac de re editæ. Benedictus XIV. tom. 1. Constitut.
96 88. incip. *Alias*, §. 1. Homicidæ si tonsurati sint, non beneficiati, licet servantes præscripta Concilii Tridentini, privantur privilegio
Fori post duo homicidia; Idem *ibid.* §. 2. Si 97
sint Clerici in minoribus non beneficiati, nec servantes præscripta Concilii, non gaudent privilegio *Fori* in hisce causis, atque etiam expleta delicti pœna, eodem privilegio privati censentur; Idem *ib*.

Ho-

decrevit, ut deinceps Privilegiatis, vulgo *Patentati*, in causis homicidii non suffragetur privilegium Fori, exceptis tamen *officialibus*, *aliisque Privilegiatis a Congregatione pro tempore existentium ejusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium contra hereticam pravitatem generalium Inquisitorum*, *ac Ministris actu inservientibus Archiepiscopis*, *& Ordinariis*, *eorumque Curiis*, quorum numerus, & qualitates Summo Pontifici præfiniendæ reservantur. Item voluit, ut Clerici Tonsurati non Beneficiati, pro *duobus* homicidiis, privilegio Fori, & Canonis priventur; & ut Clerici in minoribus Ordinibus constituti, & non Beneficiati tam cœlibes, quam Conjugati, si præscripta a Concilio Tridentino non servent, eodem privilegio priventur; Sed ab Ordinario declarandum esse constituit, utrum præscripta a Concilio servaverint, *non retardata tamen Rei assecuratione*. Rursus decrevit, Ecclesiasticos æque ac Laicos, Homicidii præmeditati Reos, non gaudere immunitate Ecclesiastica; Ecclesiasticos vero ab eorum Judice Ecclesiastico judicandos, & citra pœnam Sanguinis juxta Sacros Canones puniendos. Ulterius declaravit, Benedicti XIII. Constitutionem extendi quoque ad mandantes, adjuvantes &c. atque ad natu minores vigintiquinque, majores vero viginti annis, tam Laicos, quam Clericos. Voluit tamen ut illorum extractio a loco immuni, atque traditio Curiæ Sæculari, quoad Laicos, ad ejusdem Curiæ Sæcularis requisitionem, fiat a Curia Ecclesiastica, & quoad Clericos, ab ipsa Curia Ecclesiastica, ex officio omnino extrahantur. Extenditur quoque ad inquisitos, & damnatos de homicidio in contumaciam, dummodo homicidium non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem.

Denique ordo præscribitur servandus in extrahendis reis a loco immuni. Si reus per sententiam jam damnatus sit, vel sufficientia suppetant ad capturam indicia, dum delinquens sit Clericus, Judex Ecclesiasticus ex officio, ac nomine etiam requirente, si vero sit Laicus, postquam a Sæculari requisitus fuerit, ad ipsius delinquentis extractionem ab Ecclesia, *seu loco* immuni, implorato etiam si opus sit auxilio brachii Sæcularis, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab Episcopo deputandæ, devenire teneatur, extractumque ad suos, si tuti, & securi fuerint: sin minus, ad Curiæ Sæcularis Carceres adsportari, ibique sub tuta custodia detineri curet, & faciat. Ubi vero ex processu informativo, quoad inquisitum nondum condemnatum, indicia acquisierit sufficientia tantum ad torturam, atque noverit ab extracto a loco immuni homicidium exceptum patratum fuisse, Judex Ecclesiasticus declarare debet constare de casu excepto; & deinde extractum, si Laicus sit, Curiæ Sæculari, si autem Clericus, ejus competenti Judici Ecclesiastico tradere debeat, exactis tamen receptisque in actu traditionis, & consignationis hujusmodi, a Judice Sæculari juramento, ab Ecclesiastico vero promissione in verbo veritatis de restituendo extractum e loco immuni sub pœna excommunicationis Romano Pontifici reservatæ, dummodo extractus in defensionibus præfata indicia elidat, & diluat. At si reperiatur reus, a Judice suo, ut supra dictum est, puniri debet. Quoad condemnatos vero in contumaciam ante extractionem, voluit, ut a Judice Ecclesiastico examinetur, num contumacialis sententia legitime, & juste prolata fuerit, & num consignandus veniat, nec ne, & exactis ac receptis juramento, & promissione ut supra, tradendum decernit, ea lege, ut si in defensione sceleris indicia diluerit, loco immuni restituatur sub pœna ut supra; quin tamen lata per Judicem Ecclesiasticum super immunitate sententia, in alio judicio robur habeat ullum. Hæc Constitutio a Clemente XII. pro ditione Romano Pontifici subjecta emanata, a Benedicto XIV. extensa fuit ad ditionem Reipublicæ Lucanæ, & in concordatis ad alias ditiones.

Quoniam vero ex prædictis Constitutionibus nonnulla oriebantur dubia, Benedictus XIV. Const. quæ incipit *Officii nostri*, de medio illa tollere voluit, ac primum circa personas declaravit, hujusmodi Constitutionibus comprehendi *omnes & singulos cujuscumque Ordinis*, *Congre-*

98 Homicidium deliberatum patrantes Laici non gaudent immunitate Ecclesiastica in statu Ec-
99 clesiæ, aliisque ut supra; Idem *ib.* §. 3. Item Ecclesiastici cujuscumque Ordinis; Idem *ibid.* Item mandantes, adjuvantes, consulentes, instigantes, aut aliam operam occisori præbentes; tam Laici, quam Ecclesiastici; Idem *ibidem* §. 4. Item inquisiti, banniti, & damnati de homicidio in contumaciam; Idem *ibidem*.

100 * Cum homicidis, & bannitis etiam in casu homicidii voluntarii major Pœnitentiarius potest dispensare, ut Religionem approbatam etiam tanquam Clerici ingredi possint, additis tamen quibusdam clausulis, de quibus Pontifex in sua Bulla *Pastor Bonus tom.* 1. *Bull. num.* 95. §. 17.

Alia ad rem vide verb. *Propositiones damnatæ*.

Additiones ex aliena manu.

101 Variat tum pœna homicidii, tum pœnitentia a jure Ecclesiastico irrogata, pro varieta-
102 te circumstantiarum ejusdem homicidii. Qui furem vel latronem interficit, distinguitur, utrum comprehendi sine occisione potuerit, quo casu furem occidendo graviori pœnitentiæ subditur, an vero sine odii meditatione se suaque liberando eum interfecerit? qui meri- 103
to ab omni pœnitentia fere immunis est; *c.* 3. *de Homicid.* Etiam in foro criminali pœna ex- 104
traordinaria leviori afficitur.

Pariter secundum jus divinum, Ecclesiasti- 105
cum, & sæculare, fur nocturnus impune occidi valet, diurnus autem non aliter, quam si telo se defenderit; *cap.* 3. *dict. tit. de Homicid. l.* 54. §. 2. *ff. de furt. l.* 9. *ad l. Cornel. de Sicar.*

Ex hoc principio de fure diurno licite non 106
occidendo formavit Pontifex decisionem in *cap.* 18. *de Homicid.* Quidam Presbyter grave vulnus inflixerat furi deprædanti Eucharistiam, cum ornamentis altarium, & libris Ecclesiasticis, quem acclamatione facta Parochiani occiderunt. Fuit quæsitum, an hac percus- 107
sione irregularis factus esset necne? Distinxit Pontifex, utrum constet vulnus inflictum a Presbytero non fuisse lethale, ut ex eo haud periisset, si sequuta haud fuissent aliorum vulnera. Quo casu a sacerdotali officio non removetur; An vero vulnus lethale repertum fue-

gregationis, Militiæ, & Instituti Regulares, tam in ipsis expresse professos, quam illis quomodolibet adscriptos cujuscumque gradus &c. item Mulieres, ac etiam Milites, quin ullum militare privilegium suffragari ipsis possit, aut debeat. Deinde comprehendi voluit homicidium quodcumque etiam baculo, aut saxo commissum, ubi *ex delicti circumstantiis dignoscitur, illius actum, quamvis in rixa commissum, non casu, aut ex necessaria defensione, sed ex odio, & nocendi animo, ac voluntate prodiisse.* Si vero percussus statim non moriatur, sed Chirurgus ad inspiciendum vulnus accitus, grave vitæ periculum adesse referat, decernitur, ut percussor e loco immuni ad quem confugerit, servatis servandis, extrahatur, & Carceribus mancipetur; *hac tamen lege, ut Ecclesiæ omnino restituatur, ubi is, qui vulneratus fuerit, ultra tempus a legibus constitutum superstes vivat,* & quidem sub pœnis, quas supra recensuimus. Ut vero facilius per Episcopos hujusmodi Constitutiones executioni demandentur, præcipit omnibus Episcopis, ut solliciti sint in iis exequendis, quæ adversus hujusmodi reos præstanda sunt, ac facultatem concedit, *ut, quoties in hujusmodi casibus pro parte Curiæ Laicalis requisiti fuerint, Vicariis suis Foraneis, sive etiam aliis Personis Ecclesiasticis ad id per ipsos Antistites deputandis, committere possint, indicia ad extractionem necessaria juridice colligant; ut, his nimirum inspectis, iidem Antistites, prout juris erit, ad delinquentium hujusmodi extractionem quantocyus decernendum valeant.*

Responsio Auctoris.

Advertendum est, quod omnes Constitutiones Pontificiæ hic a *Theologo* ad rem citatæ, jam fuerant a me ad litteram adductæ: nempe Constitutio Benedicti XIII. incip. *Ex quo* in verb. *Immunitas art.* 2. *num.* 90. Constitutio Clementis XII. incip. *In Supremo justitiæ solio* in Supplementis ad verb. *Immunitas*, Constit. Benedicti XIV. incip. *Officii nostri*, in Supplementis ad dict. verb. *Immunitas*; atque aliæ ejusdem Pontif. incip. *Detestabilem*, in Supplementis ad verb. *Propositiones damnatæ* (in prioribus editionibus; in præsenti vero in Supplementis ad verb. *Duellum*) e quibus abunde, & clare potest prudens lector colligere omnia, quæ circa homicidas & homicidia sanctissime sancita sunt.

fuerit: tunc enim pro homicida & irregulari
108 habendus. Qua censura etiam notandus, si discerni nequeat ex cujus ictu percussus perierit.

109 De occiso in concursu, tum etiam in conspiratione, vide quæ habet Alexander III. in *c. dict. titul. de Homicid.*

HONESTAS PUBLICA. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art. 2. a n. 20. ad 27.*

HONOR. Vide verb. *Detractio art. 1. num. 3. & 4.*

HORÆ CANONICÆ. Vid. verb. *Officium Divinum.*

HORTATORIÆ.

---

1 Litteræ Hortatoriæ Regiæ nequeunt decerni, relaxari, nec exequi a Laicis nedum contra Episcopos, sed nec contra Ecclesiasticos; *Sac. Cong. Immun. in Gravinen. 10. Feb. 1632. lib. 2. Decr. Paul. p. 14. in Alexanen. April. ejusdem anni lib. 2. Decret. Paul. p. 120. in Cosentina 9. Octobris 1635. lib. 2. Decret. Pauluc. pag. 235.*

2 Injungitur Episcopo, ut respondeat cum libertate Ecclesiastica ad Litteras Hortatorias. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Hieracen. 22. Septemb. 1692. lib. 1. Decret. Vall. pag. 78.*

3 Aliquando, ut non curet de Hortatoriis Regiis cum non sint de jure permissæ, & a Sacris Can. improbatæ. *Ead. Sacr. Congreg. Immun. in Nuscana 15. Febr. 1633. lib. 2. Decr. Paul. pag. 151. & in Avellina 22. Julii d. anni, & lib. pag. 164.*

4 Aliquando ut se abstineat respondere dictis litteris. *Ead Sac. Congr. Imm. in Vicana 26. Julii 1644. lib. 3. Decr. Paul. p. 234. & in Boven. 5. Maii 1651. lib. 4. Decr. Paul. pag. 146.*

5 Aliquando, ut non pareat Litteris ad audiendum Verbum Regium. *Ead. Sacr. Congr. in Lancianen. 22. Novemb. 1633. lib. 2. Decr. Paul. pag. 176.*

6 Sic Litteris Regiis de transmittenda nota Clericorum Archiepiscopus non pareat. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Cosentina 17. Jan. 1634. lib. 2. Decr. Paul. pag. 181.*

7 Pariter Episcopi non debent attendere ad Litteras Regias, sed continuare in residentia suæ Ecclesiæ. *Ead. Sac. Cong. in Bojanen. 2. Nov. 1639. lib. 3. Decr. Paul. pag. 104. & 27. Augusti 1641. ibi pag. 154.*

Contra Auctores, & Complices dictarum Litterarum Episcopus conficiat processum; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Aliphana 27. Febr. 1674. lib. 1. Decret. Altoviti pag. 901.* 8

Sac. Cong. annullat factum Vicarii Abbatialis vigore Litteræ Hortatoriæ Regiæ tamquam invalidum, suspendit ipsum a Divinis, ac inhabilitat ad dictum Officium, & alia quæcumque, etiamsi profiteatur se hæc fecisse ex mera ignorantia. *Ead. Sac. Cong. in Nullius Cassianovæ 13. Decemb. 1533. lib. 2. Decr. Paul. pag. 179.* 9

Vicarius Capitularis Acherontiæ contra Ordines Sanctissimi, & Sac. Cong. obediens Litteris Regiis de accedendo Neapolim, declaratur suspensus a Divinis, privatur Vicariatu, & inhabilitatur ad hujusmodi Officia, & ei præcipitur, ne discedat ab Urbe; & Decretum præfatum notificatur tam Nuncio, quam Capitulo per Litteras, quæ ad futuram rei memoriam retineantur in actis Nunciaturæ, & Curiæ Ecclesiasticæ Acheronticæ, & si non justificaverit allatam legitimam excusationem, inhabilitandus est etiam ad Beneficia. *Ead. Sac. Cong. 5. & 13. Jul. 1633. lib. 2. Decret. Paul. p. 160.* 10

Vicarius bene agit non parendo Litteris ad audiendum Verbum Regium. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Catacen. 21. Sept. 1633. lib. 2. Decr. Paul. pag. 171.* 11

Idem respondeat Litteris Regiis se procedere auctoritate sua Ordinaria ad Defensionem Immunitatis Ecclesiasticæ sibi a Sac Cong. demandatam. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Bovinen. 26. Febr. 1658. lib. Decr. Rocci pag. 63.* 12

Idem ob inobedientiam, & transgressionem mandatorum Sanctissimi de non discedendo ab Urbe Neapolis, & de non relinquendo exercitio sui Vicariatus ex quacumque causa, etiam positis quibuscumque minis, & præceptis Ministrorum Laicorum in contrarium, de Ordine Sanctissimi a Nuncio auctoritate sua Ordinaria condemnatur in pœnam suspensionis ab exercitio Ordinum, & inhabilitatis ad Dignitates, Beneficia, & Officia Ecclesiastica cujusvis generis, quocumque loco, a quibuscumque, & quomodocumque in posterum obtinenda sub pœna excommunicationis Summo Pontifici reservatæ, & quousque Sanctitati suæ placuerit: *Ead. Sac. Cong. in Neapolitana 25. Maii, & 19. ac 30. Junii 1660. lib. Decr. Rocci pag. 257. & 259.* 13

Scri-

14 Scribitur Nuncio Neapolis, ut statim per viam Monitorii judicialis cogat Episcopum Motulen. qui vocatus per Litteras Hortatorias Regias ibi comparuit in quibusdam causis Ecclesiasticis ante Ministros Regios, redire ad Residentiam sub pœnis suspensionis, inhabilitatis, privationis, ac aliis arbitrio, nec non mandet Episcopo, ubi fabricatus fuit processus contra dictum Episcopum per Curiam sæcularem, ut ser. ser. procedat ad Censuras, & pœnas Canonicas contra omnes, qui hac in re quid gesserunt, nec non contra testes, qui se examinarunt. Insuper notificet Ministris Regiis, ut omnino se abstineant, & si paruerint, absolvat; sin minus, contra eos procedat ser. ser. remediis Sac. Can. & Apostol. Constitutionum; ac supradicta omnia registrare faciat una cum Litteris Sac. Cong. in actis Tribunalis Nunciaturæ, ut futuris temporibus appareat, S. Sedem statim ac scientiam habuit horum omnium irritasse, ac impugnasse. *Ead. Sac. Cong. Imm. in Baren. 27. Jan. 1631. lib. 2. Dec. Paul. pag. 79.*

15 Archiepiscopus Lancianen. procedere debet contra Sacerdotem suæ Diœcesis, sed Domiciliarium Civitatis Neapolis, ob Litteras Hortatorias obtentas a Magistratu Laico ad præfatum Archiepiscopum, ne deveniret ad collationem Beneficii Parochialis, sub prætextu, quod nominatio ejusdem spectaret ad quamdam Ducissam; non obstante incompetentia Curiæ Archiepiscopalis Lancianen. a dicto Sacerdote interposita, eo quia tamquam Domiciliarius Civitatis Neapolis esset subditus Curiæ Archiepiscopi Neapolitani; a qua super delicto sibi imputato jam obtinuerat absolutionem ex capite innocentiæ, *Ead. Sac. Cong. Imm. in Lancianen. 22. Febr. 1707. lib. Decr. Maraf.*

HOSPITALE, HOSPITALARIUS.

1 Hospitale dicitur ab hospitibus, qui ibi gratis excipiuntur: ubi vero mercede soluta peregrini hospitantur, Hospitium vel diversorium appellatur. Barbosa *par. 2. Juris Eccl.*
2 *univers. lib. 2. c. 1. n. 1.* Hospitale est nomen generale pertinens ad omnem speciem hospitalitatis, cujuscumque generis illa fuerit, Bar-
3 bosa *loc. cit.* Unde quia variæ sunt species hospitalitatis, juvat breviter hic illas adducere sub propriis nominibus, & significatis, ut traduntur in *c. In qualibet Civitate 23. caus. 23. q. 8.* ibi: *Sancimus res ad venerabiles Ecclesias, Xenones, vel Monasteria, vel Prochotrophia, vel Brephotrophia, vel Orphanotrophia, vel Gerontocomia, vel denique aliud tale consortium*, & Glos. *ibidem*, & alia Glossa *in cap. De Xenodochiis 3. de Religiosis domibus*, & a Barbosa *loc. cit. a num. 2. ad 12.*

Xenodochium, seu Xenon e græco vocabulo est locus venerabilis, ubi pauperes peregrini gratis recipiuntur. Glossa *in cit. c. In qualibet Civitate verb. Xenones*, & de illo loquuntur textus *in c. De Xenodochiis 3. de religiosis domibus & in Clement. Quia contingit, eod. tit.* 4
Prochotrophium est locus, ubi pauperes, & mendici aluntur. Gloss. *loc. cit.* & de ipso fit sermo in *l. Sancimus, Cod. de Episcop. & Cleric. & in l. Illud 19. Cod. de Sacrosanct. Eccl.* 5
Brephotrophium est locus, in quo infantes pauperum aluntur. Glossa *loco citato*, & de ipso fit sermo in *d. l. Illud 19. de Sacrosanct. Eccles.* 6
Orphanotrophium est locus, in quo pueri Orphani, idest parentibus orbati, pascuntur, seu aluntur. Gloss. *loc. cit.* & de ipso fit sermo in *l. Orphanotrophos 3. Cod. de Episcop. & Cleric.* & in *Authent. de Eccl. tit. §. final. collat. 9.* 7
Gerontocomium, seu Gerotocomium est locus, ubi senes, & valetudinarii, & propter senectutem solam infirmi homines curantur. Glossa *loc. cit.* 8
Nosocomium dicitur locus, ubi ægroti curantur, de quo *in l. Sancimus §. Sed Deo nobis, Cod. de Episcop. & Cleric.* 9
Nosocomii ministri, qui ad ægrotantium curam adhibentur, Parabolani in Jure vocantur, *l. Parabolani, Cod. de illo tit.* Barbosa *loc. cit. num. 4.* 10
Goptophronium dicitur locus, ubi feminæ debilium sustentatrices habitant. Hostiens. *in Summa de Religiosis domibus*, Barbosa *loc. cit. n. 9.* 11
Leprosariæ sunt loca seorsim ab aliis, in gratiam illorum, qui morbo lepræ laborant, segregata, ut sic contagionis periculum evitetur, de quibus meminit textus in *in cap. Cum dicat 2. de Eccles. ædificand. in Clement. 2. de præbend. & in Clement. Quia contingit, de religiosis domibus.* 12
Eleemosynariæ sunt loca, & redditus ad Eleemosynas faciendas deputati, de quibus meminit textus *in d. Clement. 2. de præbend.* & ibi Glossa *ver. Eleemosynariis*, & d. *Clement. Quia contingit.* 13
Reperiuntur denique alia hujusmodi loca pia, quæ sicuti & supra relata generali nomine Hospitalia appellantur, licet diversis nominibus secundum diversos regionum mores soleant nuncupari, ut observant d. Gloss. *verb. Eleemosynariis*, Mandos. *in Regul. 1. Cancell. 9. q.* Gonzalez *gloss. 5. §. 4. n. 1.* Barbosa *loc. cit. n. 12.* 14

15 Hospitalia quædam sunt Religiosa, seu Ecclesiastica, & quædam non Religiosa, seu non Ecclesiastica. Glossa *verb. Ecclesias*, *in d. Clement. 2. de prabend.* Ugolin. *de officio Episcopi c. 54. in princip. n. 3.* Barbosa *loc. cit. n. 13.*
16 Hospitale Religiosum, seu Ecclesiasticum est illud, quod auctoritate Episcopi est constructum, & erectum; *cap. Ad hæc 4. de religiosis domibus*, & communis Doctorum cum Barbosa *loc. cit. n. 14.* Rota *par. 11. dec. 268. n. 19. & seq. part. 19. t. 2. decis. 630. n. 11. & seq.* & sæpe alibi. Hospitale non Religiosum, seu non Ecclesiasticum est illud, quod ad libitum cujuscumque personæ sine Episcopi auctoritate fuit erectum; *cap. Inter dilectos 8. de donationibus*, Glossa in *c. Quidam 18. q. 2.* quod quidem cuique permissum est, & domum suam etiam ad tempus constituere Hospitale, sed non erit locus Religiosus, & sacer. Barbosa *loc. cit. n. 20.* Zabarell. *cons. 13. n. 6.* Abbas *cons. 3. n. 2. part. 3.* Rota *part. 2. recent. dec.*
17 *30. n. 8.* Et tale Hospitale dicitur profanum, & privatum, quamvis in eo opera pietatis exerceantur. Rota *par. 11. decis. 248. n. 18.*
18 Locus enim pius, & Ecclesiasticus in hoc differunt, quod respectu loci pii sufficiat exercitium operum piorum, respectu vero loci Ecclesiastici requiritur erectio facta auctoritate Ordinarii, vel Pontificia. Rota *part. 2. decis. 30. n. 7. part. 11. decis. 268. n. & sequent. p. 19. tom. 2. disp. 630. n. 11. & seq.*
19 Hospitale fuisse erectum auctoritate Episcopi colligitur ex pluribus. Primo, si fuit ædificatum in forma Ecclesiæ, & in eo fuit erectum campanile, & ibi per Sacerdotem celebrentur divina, seu habeat Altare lapideum consecratum. Secundo, si Episcopus confirmet Ministrum, seu deputet. Tertio, si habeat nomen Sancti sibi appropriati. Quarto, si in eo adsint sepulturæ, vel Cœmeterium. Quinto, si in eo baptizetur. Sexto, si recipiat decimas. Septimo, si non solvat collectas. Octavo, si in eo fuit observata hospitalitas per tempus antiquissimum, sic ex multis Barbosa *loc. cit. num. 15.*
20 Pignatell. *tom. 5. consult. 40.* Non existentibus autem dictis signis Hospitale in dubio præsumitur erectum absque Episcopi auctoritate; ac proinde potius præsumitur laicale, & profanum, Glossa *verb. Ecclesias vers. Quid in dubio in d. Clementin. 2. de prabend.* & ibi Imola *n. 16. vers. Si vero non apparet*, Anchâran. *num. 10. vers. Quid in dubio*, Abbas *n. 5. in fin.* Rota *part. 3. decis. 208. num. 5.*
21 Hospitalia auctoritate Episcopi fundata, licet administrationem solum temporalem habeant, sunt materia Simoniæ jure humano interdictæ. Suarez *de Relig. lib. 4. de Simon. cap. 7. n. 11. cum sequent.* Sebast. Cæsar. *in relect. de Eccles. Hierarchia q. 2. proœm. §. 6. in fine*, *& disp. 14. §. 3. n. 5.* Bonacina *de Simonia q. 4. nu. 17. in fine*, Barbosa *loc. cit. n. 18.* & alii passim, *arg. cap. Salvator 1. quæst. 3.* Hospitalia auctoritate Episcopi fundata gaudent Ecclesiastica immunitate, sic sæpe sæpius declaravit Sacr. Congr. Immun. & signanter *in una Civitatis Castellanæ 8. April. 1631. in Albanen. 4. Septembr. & 2. Octobris 1688.* & 22
est sine ullo dubio communis. Hospitalis vero Apothecæ locatæ usui profano non gaudent Immunitate. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Verulana 13. Julii 1637.* Hospitalia fundata, & constructa privata auctoritate sine auctoritate Episcopi non sunt materia simoniæ. S. Antonin. *3. part. tit. 11. cap. 2. §. ultim.* Panormitan. in *cap. Extirpanda*, *§. Quia vero n. 55. de prabend.* Barbosa *loc. cit. n. 34.* & alii passim. Nec talia Hospitalia sine auctoritate Episcopi fundata gaudent immunitate Ecclesiastica. *Sacr. Congr. Immun. in una Montis Alti 30. Septembr. 1636.* & sæpe alibi. 23 24 25
Hospitalia data in titulum, vel administrationem, si habeant beneficia annexa, vel redditus, aut proventus Ecclesiasticos, tenentur ad Seminarii contributionem juxta formam Concil. Trid. *sess. 24. de reformat. cap. 18. vers. & hospitalibus*, & sic decisum fuisse a Sac. Congr. Conc. referunt Zerola *in praxi Episcop. part. 1. verb. Hospitale vers. decimum dubium.* Barbosa *loc. cit. n. 31.* Riccius, & alii. Hospitalia tamen, quæ administrantur a Laicis, & in quibus sunt bona Laicorum, quæ data non sunt in titulum, commendam, seu administrationem, non tenentur ad Seminarii contributionem, nec comprehenduntur *in d. sess. 23. cap. 18. de reformat. Sac. Congr. Concil. sub die 11. Januar. 1601.* quam refert Sellius *in Selectis canonic. cap. 16. n. 45.* Barbosa *in Summa Apostolic. decis. verb. Hospitale n. 10.* Hospitale unius Diœcesis habens beneficium annexum, quod est alterius Diœcesis, tenetur contribuere pro rata fructuum beneficii annexi Seminario Diœcesis, in qua situm est Beneficium. *Sacr. Congr. Concil.* apud Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ lib. 4. tit. 29. lib. 1. §. 2. de Hospital. n. 15.* Barbosa *loco cit. num. 9.* Hospitalia auctoritate Episcopi erecta, si in titulum perpetuum, aut per electionem conferantur, sunt beneficia Ecclesiastica. *Clementin. Quia contingit*, *§. Ut autem*, *de religiosis domibus*, Gonzalez *in Regul. 8. Cancellar.* Glossa 26 27 28 29

5. §. 4.

5. §. 4. *n.* 14. Garcias *de Benefic. part.* 1. *cap.* 3. *a n.* 2. Barbosa *lib.* 2. *Jur. Eccles. cap.* 11. *n.* 26. cum communi aliorum, & Rota *in Alexandrina Beneficii* 8. *Aprilis* 1625. *coram Merlino*.
30 Hospitalia sunt Beneficia Ecclesiastica, etiam ubi unita sunt Ecclesiæ, seu Ecclesiastico beneficio, vel per viam electionis danda sunt in titulum. Gonzalez *loc. cit.* §. 4. *n.* 16. Garcias *loc. cit. n.* 2. Barbosa *loc. cit. nu.* 28. Amostaz *de causis piis tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 11. *n.* 16. Rota apud Merlinum *decis.* 49. *nu.* 6. Marescottus *variar. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 8. & alii passim.
31 Regularium Hospitalia, licet auctoritate Episcopi erigantur, non sunt beneficia, sed quædam officia religiosæ, & piæ administrationis, quæ etiam Laicis concedi valeant, quamvis Capellas, aut Ecclesias habeant annexas, & decimas percipiant, ut colligitur ex *Clement. Per litteras* 2. *de prœbend.* & *ex d. Clement. Quia contigit*, §. *ut autem*, *de religiosis domibus*. Palao *tom.* 2. *tract.* 12. *p.* 7. *nu.* 4. Velasco *consult.* 105. *n.* 31. Marescotus *loc. cit.*
32 *c.* 3. *nu.* 13. & alii. Et ratio est, quia ipsis dantur tantum, ut tanquam Administratores curent recipere, nutrire, & curare pauperes secundum institutiones, & facultates Hospitalium. In Hospitalibus, quæ non sunt annexa, seu subjecta Monasteriis, seu Conventibus, non sunt præficiendi Religiosi tamquam Rectores, seu Administratores; bene vero possunt præfici Clerici sæculares tamquam Rectores, & Laici quoque adinstar Tutorum, & Curatorum pro recto regimine ipsorum Hospitalium, Barbosa *loc. cit. num.* 30. Loter. *de re benefic. lib.* 3. *q.* 6. *n.* 39. Amostaz. *loc. cit. num.* 38. & alii,
33 Ordinarii locorum possunt visitare Hospitalia; *Concil. Trident. sess.* 2. *cap.* 8. *de reformat.*
34 Et possunt exigere ab Administratoribus rationes, & computa, tam in Visitatione, quam extra etiam per suum Delegatum, non obstantibus quibuscumque privilegiis; *Concil. Trident. d. sess.* 22. *cap.* 8. & 9. *de reformat.* & sæpe sæpius S. Congr. ut videri possunt decreta *sub verb. Administratio*, *Administrator n.* 2.
35 Immo Ordinarii possunt visitare Hospitalia, & ab eorum Administratoribus rationes, & computa exigere, non obstante quod a Testatore, & a Lege fundationis expresse excludantur, vide *cit. verb. Administratio num.* 3. 4. & 5. ubi dantur decreta, & afferuntur Jura, &
36 rationes. Ordinarii possunt exigere rationem administrationis ab Hospitalibus, quæ sunt sub immediata Regum protectione. Sic pluries decrevit Sacr. Congr. Concilii; Vide *cit. verb. Administratio num.* 12. 13. & 15. ubi afferuntur Decreta. Hospitalia autem, quæ sunt sub immediata Regum protectione, nequeunt ab Ordinariis visitari; *Concil. Trid. cap.* 8. *sess.* 22. *de reformat.* 37
Hospitale aliquod visitare volenti, si opponatur exceptio, quod sub immediata Regum protectione existat, non ad sæcularem Judicem, sed ad ipsum Episcopum talis exceptionis cognitio, & definitio pertinet; Sacr. Congr. Concil. apud Lezanam *tom.* 2. *cap.* 6. *num.* 11. & apud Barbos. *in summa Apostolic. decis. verb. Hospitale num.* 7. & apud alios ibi citatos. 38
Ad hoc tamen, ut Hospitalia sub immediata protectione Regum existentia sint immunia a Visitatione Ordinariorum, debent esse talia a primæva sua fundatione; Nec sufficit, si Hospitalia accipiantur ex post a Rege sub immediata sui protectione, ut eximantur a Jurisdictione Ordinarii. Habentur ad hoc responsa, & decreta Sacræ Congreg. Concil. *in una Messanen.* vide d. *verb. Administratio num.* 15. 16. 17. & 18. ubi ad litteram dantur. 39

Ordinarii visitare, corrigere, & reformare possunt Hospitalia omnia, etiamsi privata sint Laicorum in casibus a jure concessis, scilicet ob negligentiam, vel ob dilapidationem bonorum, & ut Testatoris voluntas servetur; *Sac. Congreg. Conc.* testibus Barbosa *in d. summa num.* 1. & Armendar. Marta, & Lezana ab ipso ibi citatis. 40
Hospitalia privata possunt Ordinarii visitare, corrigere, & reformare in iis tantum, quæ ad observandam voluntatem Fundatorum pertinet, & ex Decreto *Concil. Trident. sess.* 22. *cap.* 9. *de reform.* exigere rationem ab Administratoribus ipsorum Hospitalium, una tamen cum illis deputatis, quibus ex consuetudine ratio reddenda est; *Sac. Congregat. Conc.* apud Barbosam *loc. cit. num.* 5. & apud Armendar. ab ipso *ibi cit.* 41
Hospitalia etiam unita, in quibus Ecclesiæ sunt, vel assidue Divina Officia celebrantur, & bona eorum non sunt distincta, debent ab Ordinariis visitari; *Sac. Congreg. Conc.* apud Lezanam *in summa qq. Regular. tom.* 2. *cap.* 6. *num.* 11. Barbosa *loc. cit. num.* 3. 42
Hospitalia quamvis debeant visitari ab Episcopo vigore *Concil. sess.* 22. *cap.* 8. *de reformat.* non inde tamen prohibetur, quin & Judices sæculares eadem visitare possint, si hoc eis alias legitime competit; *Sac. Congr. Concil.* apud Barbosam *loc. cit. num.* 4. & Armendar. & Lezanam ab ipso *ibi cit.* 43
Hospitalia administrata a Fratribus S. Joannis Dei non sunt exempta a Jurisdictione Ordinarii, nisi solum quoad Regularem Obser- 44

servantiam; *Sacr. Congreg. Concil. in Avellina* 12. *Jan.* 1630. apud Barbosam *loc. cit. n.* 12. & apud alios ab ipso *ibi cit.*

45 Vicariæ perpetuæ Parochialium unitarum, seu incorporatarum Hospitalibus, & aliis Ecclesiis, Collegiis, vel locis piis, in quibus non proprie Parochus, sed Vicarius habens solum exercitium Curæ, ponendus est, non conferuntur per concursum, sed solum ad nominationem, seu præsentationem Repræsentantium Hospitale, Collegium, vel Locum Pium, cui Parochialis unita est, seu ejus Vicarii prævio examine Ordinarii, conferuntur; sic expresse statuit S. Pius V. in Constitut. 47. incip. *Ad exequendum*, ubi §. 4. sic ait: *Volumus insuper, & ita mandamus, quod dicti Vicarii perpetui non ad liberam Ordinariorum electionem, sed ad nominationem illorum, in quorum Ecclesiis unitis ponuntur cum ipsorum Ordinariorum, seu eorum Vicariorum prævio examine, & approbatione deputentur*: Nec immerito, nam propter unionem perpetuo factam Ecclesia Parochialis censetur accessoria alteri Ecclesiæ, Collegio, Hospitali, Loco Pio &c. *cap. Extirpandæ* 30. §. *Qui vero, de præbend.* atque per se nunquam censetur vacare juxta *Clementinam unic. de Excessibus Prælatorum*, §. *Quidam etiam Ecclesias*, sed assumit naturam, consuetudines, & privilegia principalis, cui est annexa; Glossa *cap. unic. Ne sede vacante, verb. Uniendo*. Simulque in ea attenditur tantum qualitas, & natura beneficii principalis, non autem accessorii; *arg. Clementin. Per litteras c.* 2. *de præbend.* juncta *Regula* 42. *Juris in* 6. *Accessorium naturam sequi congruit Principalis*. Unde Tridentinum requirens concursum in Collatione Ecclesiarum Parochialium, non habet locum in Vicariis seu Ecclesiis perpetuo, & accessorie unitis Hospitalibus, Collegiis, aliisque Locis Piis, ubi Vicarii, seu Parochi habent solum exercitium Curæ; Rota *part.* 2. *recent. dec.* 579. *num.* 10. & *decis.* 710. *n.* 1. & *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 352. *num.* 6. & sæpe alibi.

46 In alienatione bonorum Hospitalis erecti auctoritate Episcopi requiruntur solemnitates requisitæ in alienatione bonorum Ecclesiasticorum; Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 21. *num.* 1. cum communi aliorum; & sic censuit *Sac. Congr. Episcop. & Regul. pro Hospitali de disciplina nuncupato, & Confraternitate S. Joannis Terræ Caprarolæ Diœcesis Civitatis Castellanæ sub die*

47 21. *Augusti* 1641. & 30. *Augusti* 1742. Et ratio est, quia hujusmodi bona sunt Ecclesiastica, & proinde non possunt sine solemnitatibus alienari. Si vero Hospitale non sit erectum Auctoritate Episcopi, nec constet ex signis adductis *sub num.* 14. esse tale, ipsius bona possunt alienari absque ullo beneplacito Apostolico, & sine aliis solemnitatibus in alienatione bonorum Ecclesiasticorum requisitis; Bald. *in Authent. Hoc jus porrectum num.* 3. & *sequent. Cod. de Sacrosanct. Eccles.* Felin. *in cap. de quarta num.* 6. & *sequent. de præscription.* & *cap.* 2, *num.* 11. *de foro compet.* Guttier. *canon. qu. lib.* 1. *c.* 35. *num.* 16. Riccius *in praxi fori Eccles. tit. de alienat. rer. Ecclesiastic.* 147. *num.* 4. ac testatur de veriori Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 75. *num.* 22. & *seq.* ac Bonacina *in tract. de alienat. bonor. Ecclesiastic. part.* 2. *q. unic. punct.* 2. *num.* 10. & *sequent.*, & *in tract. de Feud. & Emphyt. disp.* 3. *part.* 8. *punct.* 4. *num.* 21. Pignatell. *loc. cit. num.* 4. & *seq.* & alii, vide *verb. Confraternitas art.* 6. *num.* 5. ubi late ad rem.

Ad instantiam Domini Dominici Sabbatini Parochi Sancti Nicolai in Carcere, contra Archihospitale Consolationis de Urbe fuerunt proposita sequentia dubia. 48

1 *An liceat Ministris Consolationis Urbis benedicere Mulieres post partum, & ova tempore Paschali?*

2 *Retinere Confessarios in Ecclesia ad audiendas Populi Confessiones?*

3 *Facere processionem per Parochiam intra Octavam Sanctissimi Corporis Christi, & presertim die, de quo fit per Ecclesiam Parochialem?*

4 *Associare Cadavera alibi tumulanda cum Cruce, & ab Hospitalibus ad locum Catenæ, & impedire Parochum ne accedat pro illis ad januas Hospitalium?*

Et ponente Eminentissimo Bichio Sac. Congregatio Visitationis Apostolicæ die 15. Septembris 1695. respondit:

Ad 1. negative.

Ad 2. negative, nisi de licentia Eminentissimi Vicarii.

Ad 3. negative, prætetquam intra Ecclesiam duntaxat.

Ad 4. negative.

Quibus accedit sententia A. C. sub die 23. Decembris ejusdem anni.

Domus nuncupata Hospitale, si non sit constructa auctoritate Episcopi ad publicum bonum, non gaudet immunitate; *Sac. Congreg. Immun.* 49

Immun. in una Montis Alti 30. *Septemb.* 1636. *lib.* 3. *Decret. Pauluc. pag.* 15.

50 Visitatio Hospitalis incurabilium Civitatis Neapolis cum Monasteriis Monialium annexis spectat ad Archiepiscopum; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Neapol.* 6. *Maii* 1631. *lib.* 2. *Dec. Pauluc. pag.* 77.

51 Ad Episcopum pertinet declarare super Immunitate Hospitalis; *ead. Sac. Congr. Immun. in Marianen.* 4. *Decembr.* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 159.

52 Hospitale non habens requisita, reputatur tamen pro loco immuni communiter, & in pluribus casibus ut tale veneratum, gaudet immunitate, sed injungitur Vicario, ut declaret per Edictum, deinceps non esse immune; *eadem Sacr. Congreg. Immun. in Spoletana* 11. *Januarii* 1684. *lib.* 3. *Decr. Altov. pag.* 271.

53 Cortile Hospitalis S. Ægidii Perusiæ gaudet privilegio Immunitatis. At tabernacula, ubi vinum venditur, ob obvianda inconvenientia omnino amoveantur; *ead. Sac. Congr. Immun. in Perusina* 12. *Junii* 1668. *lib.* 1. *Decr. Altov. p.* 232.

54 Hospitale S. Mariæ Civitatis Amerinæ, dictum Laicorum, gaudet immunitate; cum habeat requisita; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Amerina* 27. *Maii* 1687.

55 Hospitale magnum Viterbii non gaudet; *ead. Sac. Congr. Immun. in Viterbien.* 22. *Jun.* 1666. *lib. Decret. Borrom. pag.* 69.

56 Hospitale quod dicitur de' *Vagabondi* in loco Fabriani, quod solummodo inservit, ut ajunt, *per dar coperto a poveri*, quamvis erectum auctoritate Episcopi, ex hactenus deductis non gaudet; *eadem Sac. Congregat. Imm. in Camerin.* 7. *Maii* 1658. *lib. Decret. Rocci pag.* 84.

57 Hospitali erecto pro peregrinis, & infirmis Episcopus non permittat introduci per modum Hospitii Birruarios, seu alios Ministros Curiæ Laicalis, vel quemlibet alium cum armis, & contra attentantes procedat, prout de jure, etiam per censuras; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Aprutina* 1. *Jan.* 1676. *lib.* 1. *Decr. Altov. pag.* 1189.

58 Datur Episcopo facultas extrahendi e loco immuni triticum pertinens ad Hospitale, quatenus eidem constet de debito Hospitalis erga Seminarium ad effectum solvendi Creditoribus; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Tudertina* 9. *Jun.* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vall. pag.* 1636.

59 Item datur facultas perquirendi, & extrahendi res furto sublatas reconditas in Hospitali, dummodo res extractæ inservire non possint pro corpore delicti; *ead. Sac. Congr. Immun. in Spoletana* 18. *Decemb. d. anni*, & *lib. pag.* 162.

Constito de restitutione, & de consensu partis, ac prævio juramento de non incurrendo amplius in similia, absolventur Consiliarii Communitatis, qui abduxerant belluas e prædio Hospitalis; *eadem Sacr. Congregation. Immun. in Casalen.* 18. *Septembris* 1695. *d. lib. pag.* 213. 60

Custos Hospitalis durante servitio gaudet privilegio Fori, si Hospitale sit erectum auctoritate Ecclesiastica; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Sulmon.* 28. *Aug.* 1664. *lib. Decr. Rocci p.* 503. *in Ripana* 21. *Martii* 1645. *lib.* 3. *Dec. Pauouc. pag.* 248. 61

Hospitalarius salariatus, & ejus Familia Hospitalis erecti cum auctoritate Ordinaria, præstantes assistentiam, & servitium infirmis gaudent privilegio Fori; *ead. Sac. Congr. Immun. in Nullius Atini* 1. *Martii* 1697. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 175. 62

Immo Hospitalarius, seu addictus servitio Hospitalis gaudet, nedum privilegio Fori, sed etiam Exemptione pro bonis; *ead. Sacr. Congr. Imm. in Beneventana* 20. *Martii* 1630. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 3. & 16. *Sept. d. anni*, & *lib. pag.* 57. 63

Hospitalarius Laicus, qui singulis annis eligitur, & deputatur a Confraternitate absque approbatione Episcopi pro servitio Hospitalis Civitatis Albanensis gaudet privilegio Fori; *ead. Sac. Cong. Immun. in ead.* 2. *Octob.* 1668. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 270. 64

Causa contra Hospitalarium ad Ordinarium, non ad Gubernatorem spectat; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Benevent.* 17. *Decemb.* 1650. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 67. 65

Custos Hospitalis defendendus est per Ordinarium Curiæ laicæ; *ead. Sac. Congr. Immun. in Nullius Abbatiæ S. Rufilii* 20. *Nov.* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vall. pag.* 231. 66

Prior Hospitalis ratione furti a se commissi *in Magazeno* Hospitalis, gaudet immunitate Ecclesiastica; *ead. Sac. Congr. Immun. in Viterbien.* 8. *Januarii* 1632. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 3. 67

In causa furti qualificati Sanctissimus tribuit Gubernatori Spoleti facultatem procedendi contra Hospitalarium S. Antonii; *eadem Sacr. Congreg. Immun. in Interamn.* 17. *Maii dicti anni*, & *lib. p.* 192. 68

Ad-

Additiones ex aliena manu.

69 Frequenter Hospitalia exemptionem prætendunt a jurisdictione Parochi; Quid autem requiratur, ut hospitalia exempta dici queant a jurisdictione Parochi, ita ut Rectores vice Parochi fungantur, expendit Rota *in Valentina Jurisdictionis super manutentione* 26. *Junii* 1754. *cor. Illustrissimo Figueroa.*

HOSPITATIO MILITUM. Vide verb. *Milites a num.* 17. *ad* 26.

HOSPITIA REGULARIUM.

---

1 HOspitia non possunt a Regularibus recipi, & retineri nisi de licentia speciali Sedis Apostolicæ, seu Sac. Congreg. & servatis ad unguem omnibus conditionibus præscriptis a Sacra Congreg. Episcop. & Regul. 15. Sept. 1690. in decreto relato sub verb. *Conventus*, *art.* 1. *n.* 9. & sæpe sæpius confirmato. Vide
2 *ibi*. Hodie enim stantibus Constitutionibus Gregorii XV. Urbani VIII. & Innocent. X. allatis sub d. verb. *Conventus*, *art.* 1. *a n.* 3. *ad* 5. prohibitum est Regularibus recipere non solum novos Conventus, & Ecclesias, sed etiam Domos, & quascumque alias habitationes sine licentia Sedis Apostolicæ, & Ordinarii; Unde Sacra Congregatio post dictas Constitutiones pluries decrevit Hospitia aliter recepta intelligenda esse in futurum suppressa, & extincta, & Fratres in eis degentes incidere in pœnas degentium extra Claustra, non obstante qualibet exemptione: Sic *die* 14. *Septemb.* 1629. *&* 7. *Augusti* 1644. 12. *Apr.* 1647. 10. *Decemb.* 1649. 16. *Jun.* 1650. 15. *Jun.* 1651.
3 & pluries alibi. Hinc si Episcopi in suis Diœcesibus contra præscriptam formam Regularium Hospitia repererint, possunt uti jure suo,
4 & quamprimum Sacram Congreg. Instructam reddere pro opportuno remedio, ut post allata decreta tradit Monacell, *tom.* 1. *tit.* 6. *formul.* 19. *n.* 16.

5 Regulares non possunt sine Sedis Apostol. seu Sac. Congreg. licentia reducere Hospitium in Conventum, & Oratorium in Ecclesiam, ut pluries decrevit *Sac. Congreg. Episcop. & Regul.* & signanter 14. *Jun.* 1641. 27. *April.*
6 1646. *&* 13. *Febr.* 1647. Hospitium enim non est, ubi adest Ecclesia, alias fraudarentur Constitutiones erigendo Monasteria sub nomine Hospitiorum ad evitandam illarum pœnam; *l. In fundo* 38. *ff. de rei vindicat. l. In fraudem* 45. *ff. de jure Fisci*, *l. Si quid dolo* 1. *ff. Si quid in fraudem*, *l. Non est dubium* 5. *Cod. de Legatis*, ut dicit Rota *in Tolerana Manutentionis coram Bevilaqua dec.* 225. *num.* 8. *part.* 13. *recent.* Nec locus, ubi januis aper- 7
tis celebrantur Missæ, administrantur Sacramenta, sepeliuntur mortuorum Cadavera, & pulsantur campanæ, reputari potest simplex Hospitium, sed signa prædicta eum demonstrant verum Conventum cum sua vera Ecclesia, adeoque pro ipsius erectione, aperitione, & retentione servandæ sunt Constitutiones de non erigendis novis Conventibus; Rota *loc. cit. dec.* 225. *num.* 6. & ibid. *dec.* 231. *n.* 12. Lezana *part.* 4. *verb. Monasteria num.* 6. Donat. *prax. rer. Regul. part.* 2. *tract.* 1. *quæst.* 22. *n.* 7. Cesped. *de exempt. Regul. cap.* 1. *dub.* 6. *n.* 4. & alii passim. Simplex enim Hospitium ha- 8
bere non posse Ecclesiam, sed tantum Oratorium privatum, cujus ingressus in viam publicam immediate non respondeat, nec habere campanam, nec ibi posse administrare Sacramenta, nec habere continuam permansionem Religiosorum, nisi infirmorum, & servientium, nec sepulturam, nisi specialiter concedatur, pluries decrevit *Sac. Congr. Episcop. & Regul.* & signanter 7. *Jan.* 1617. 3. *April.* 1618. 16. *Novemb.* 1646. 10. *Decemb.* 1649. 26. *Apr.* 1652. apud Nicol. *in Flosculis verb. Hospitium num.* 1. Vide alia Decreta sub verb. *Conventus art.* 1. *n.* 9.

Hospitium privatum justa interveniente cau- 9
sa facile solet a Sacra Congregat. Episcop. & Regul. concedi Regularibus, ut pluries concessit, & signanter *ead. Sac. Congr. in Mantuana Hospitii Roverbell.* 8. *Aug.* 1710. Ponente Eminent. Cardinali Gozzadino apud Ursayam *tom.* 1. *part.* 2. *discept.* 8. *num.* 19. ibi: *Pro gratia Hospitii privati tantum*, & sic sæpe alibi.

Hospitii translationi locus est, justa acce- 10
dente caussa, ut posse transferri non semel concessit *Sac. Congr. Episcop. & Regul.* & signanter *in Novarien. Translationis Hospitii Gallicani* 24. *Jul.* 1711. Ponente Emin. Grimaldo apud Ursayam *loco cit. discept.* 7. *num.* 41. ibi: *Arbitrio Episcopi pro usu Hospitii tantum.*

Patres Reformati non possunt habere pri- 11
vatum Hospitium in illis Civitatibus, & Oppidis, in quibus moram facere possunt in Conventibus P. P. Observantium: Sic *Sac. Congr. Episcop.*

Episcop. & Regul. in Laudensi 5. *Septembris* 1710. ubi in causa vertente inter ipsos P. P. Reformatos Loci Codunei, & P. P. Observantes Loci Sancti Columbani, pro jure quæstuandi, tria dubia proposita fuerunt Ponente Emin. Card. de Abdua, ad quorum secundum conceptum his verbis. *II. An liceat eisdem Patribus Reformatis habere Hospitium proprium in dicto Loco Sancti Columbani; seu potius debeant hospitari in Conventu Minorum Observantium S. Francisci sito in dicto Loco S. Columbani?* Sic fuit responsum. *Ad II. Negative quoad primam partem. Affirmative quoad secundam*; Sic apud Ursayam *tom.* 8. *part.* 1. *discept.* 40. *a num.* 142.

12 Patres Reformati Provinciæ Tusciæ non possunt transferre suum antiquum Hospitium ad Conventum S. Joannis Baptistæ, alias Congregationis Fratrum Jesuatorum suppressæ, intra mænia Civitatis Florentiæ existentem, sed tenentur remanere in dicto suo antiquo Hospitio, servata ejusdem Hospitii forma; *Sac. Congreg. Episcop. & Regul. in Florentina* 26. *Martii* 1677. apud Matthæuc. Offic. Curiæ quoad Conventus *sub num.* 23.

Additiones ex aliena manu.

13 Hospitium vere, & proprie dicitur illud, quod deservit, ut inquit *Rota in Eysteten. Fundationis Hospitii* 27. *Jun.* 1729. §. 15. *cor. bon. mem. Ratto* inter impressas *dec.* 258. *num.* 23. tantummodo pro recipiendis Religiosis itinerantibus, & in quo propterea nulla servatur forma regularis, non erigitur Ecclesia seu Oratorium formale cum Janua in via publica, sed tantum Oratorium internum ad effectum inibi Missas, & Oratorium privatum celebrandi, non administrantur Sacramenta, non fiunt publicæ conciones, nec divina, aliæque functiones peraguntur, non tumulantur cadavera, nec retinentur campanæ, nec aliquid aliud vero Conventui congruens.

14 Gravis autem est quæstio, an in erectione Hospitii requirantur illæ ipsæ solemnitates requisitæ in erectione Conventus, de quibus verba fecimus *in additione ad verbum Conventus artic.* 1.

15 Negant communiter Cesped. *de Exempt. Regular. c.* 1. *dub.* 6. *num.* 1. Tamburin. *de Jure Abbat. tom.* 5. *disput.* 5. *quæst.* 1. *num.* 10. Novar. *in Summ. Bullar. part.* 1. *comment.* 92. *num.* IV. Donat. *in Prax. Rer. Regul. tom.* 1. *part.* 2. *tract.* 1. *de Monaster. ædif. quæst.* 22. *n.* 1. *& seq.*

At recte Rota *in dict. Eysteten. Fundationis Hospitii* 1729. §. 16. *cor. bon. mem. Ratto* inter impressas *dec.* 258. *num.* 24. *Conclusio* (ait) *quod in Fundatione simplicis Hospitii non requirantur solemnitates Constitutionibus Apostolicis præscriptæ, ad summum procedere potest quando concurrant prædicta requisita pro erectione simplicis Hospitii, quibus terminis loquuntur Auctoritates in objecto allegatæ; secus vero quando in hujusmodi locis religiosis adest Ecclesia publica, pulsantur campanæ, atque administrantur Sacramenta, quia tunc discrepantia eorumdem locorum a cæteris Monasteriis consistit dumtaxat in palliato nomine Hospitii, & propterea si erigi possent absque debitis requisitis, Apostolicæ Constitutiones certam edicentes formam in Constructione Monasteriorum servandam remanerent elusoriæ.* 16

HYDROMANTIA. Vide verb. *Superstitio num.* 17.

HYPOTHECA, PIGNUS.

HYpotheca, & Pignus large loquendo, tam a Doctoribus, quam a Jure sæpe sæpius confunduntur, nulla nisi nominis distinctione inter utrumque admissa, *l. Res* 5. *ff.* 1. *ff. de Pignoribus, & Hypothecis*, ibi: *Inter Pignus autem, & Hypothecam nominis tantum sonus differt.* Rota recent. *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 179. *nu.* 78. Stricte autem, & proprie loquendo adest inter ipsa aliqua differentia, quæ potissimum consistit in hoc, quod Pignus proprie locum habet in rebus, quæ manu traduntur Creditoribus, ideoque fere in mobilibus rebus tantum locum habet, quæ Creditoribus trahi solent, unde a pugno appellatum est Pignus; *l. Plebs* 238. §. *Pignus, de verb. signific.* ibi: *Pignus appellatum est a pugnó, nam res, quæ pignori dantur, manu traduntur; unde etiam videre est, verum esse, quod quidam putant, Pignus proprie rei mobilis esse.* Hypotheca autem consistit fere tantum in rebus immobilibus, vel quæ non traduntur Creditoribus, sed penes Debitorum manent, obligatæ tamen Creditori; adeoque Hypotheca nuda conventione constituitur §. *Item Serviana, Instit. de action.* ibi: *Inter Pignus, & Hypothecam differentia est, nam Pignoris appellatione eam proprie rem contineri dicimus, quæ simul etiam traditur Creditori, maxime si mobilis sit. At eam, quæ sine tra-*

traditione nuda conventione tenetur, propriæ Hypothecæ appellatione contineri dicimus; Azorius *part.* 3. *Instit. moral. lib.* 7. *tract. de Pignoribus cap.* 2. *quæst.* 2. Pirhing *lib.* 3. *Decret. tit.* 21.
3 *num.* 2. & alii passim. Quoad effectum tamen Pignus, & Hypotheca non differunt, cum ex utroque eadem acquiratur Creditori *actio Hypothecaria*, vi cujus ipse Creditor rem oppignoratam, vel Hypothecatam, ubicumque existat, donec debitum solvatur, exigere potest; Sicuti e contra Debitor rem pignori datam potest, soluto debito, iterum repetere; *arg.* §. *Item Serviana, Instit. de action.* ibi: *Inter Pignus, & Hypothecam quantum ad actionem Hypothecariam nihil interest.*

4 Pignus dupliciter potest sumi. Primo pro re ipsa oppignorata, seu quæ in pignus datur, ut patet ex totis ferme titulis *ff. & Cod. de distract. pig.* Secundo pro ipso contractu pignoratitio, seu conventione, qua res alteri securitatis gratia datur, vel obligatur; *l.* 1. §. *fin.*
5 *ff. de pactis*. Pignus late sumptum est contractus, quo Debitor dat Creditori rem aliquam, ut sit pro debito obligata, & ex ea satisfieri possit, si aliter satisfactum non fuerit. *Est in*
6 *re communis*. Similiter Hypotheca late sumpta est contractus, quo a Debitore res aliqua obligatione subjicitur pro cautione debiti erga Creditorem. *Est in re communis*. Hinc aperte patet finis Pignoris, & Hypothecæ, nempe major securitas Creditorum, seu eorum, qui alios sibi obligatos habent: Tutius est enim Pignori, seu Hypothecæ incumbere, quam agere in personam, textu expresso *in c. Unde constat* 14. *Instit. de obligat. quæ ex delicto*, ibi: *Etiamsi idoneum Debitorem habeat, expedit Pignori potius incumbere, quam in personam agere. Et plus cautionis in re est, quam in persona. Regul.* 25. *ff. de regul. Juris.*

7 Pignus, seu Hypotheca alia est *expressa*, & alia *tacita;* Expressa est, quæ fit expressa partium conventione de re oppignoranda, seu hypothecanda, & hæc Hypotheca expressa solet vocari *Conventionalis*. Tacita est, quæ absque expressa partium conventione a lege introducta est, atque subsistit absque omni consensu Debitoris, immo etiam eo invito, & hæc Hypotheca solet vocari *Legalis*, utpote a
8 lege constituta. Pignus, seu Hypotheca expressa alia est *generalis*, & alia *specialis*. Hypotheca generalis, seu universalis est, qua quis obligat alteri in securitatem debiti cuncta sua bona, & Jura, *l. fin. Cod. Quæ res Pignori, & leg. Bonorum*, 49. *ff. de verb. signific.* Hypotheca specialis est, qua una, vel plures res in specie, aut individuo alteri in securitatem debiti obligantur; *leg. Quamvis constet*, 2. *& l. Quamvis eod.* 17. *Cod. de Pignoribus, & Hypothec.*

Hypothecæ *tacitæ*, seu *legalis* varia habentur in Jure exempla, quorum præcipua hic juvat adducere. Primo Uxor habet tacitam hypothecam pro securitate dotis allatæ in omnibus bonis Mariti; *c. Ex litteris*, 5. *de Pignoribus*, ibi: *Cum bona Viri Mulieri sint pro dote tacite obligata, & cum suo onere transferint ad quemlibet possidentem &c. l. Unic. Cod. de rei Uxor. act.* §. *Fuerat*, 29. *Insti. de actionibus*. Et hæc tacita Hypotheca viget etiam in casu, quo Maritus ob delictum privari debeat bonis, *Cum*, ut expresse dicitur *in cit. c. Ex litteris, Cum mulieribus favor multus in recuperandis dotibus debeatur, & cautum sit in Jure, quod propter maleficium Viri mulier remanere non debeat indotata*, & de facto *l.* 2. *Cod. nec Uxor pro Marito* habetur sit expresse: *Ob Maritorum culpam Uxores inquietari leges vetant*. Insuper habet uxor Hypothecam tacitam in bonis Mariti pro securitate bonorum paraphernalium ab ipso Marito administratorum. *Communis; arg. l. Ubi* 29. *Cod. de Jure dotium, & l. fin. Cod. de Pact. convent.* Secundo etiam Maritus viceversa habet tacitam Hypothecam in bonis Uxoris pro dote promissa sibi præstanda, textu expresso *in l. Unic.* §. 1. *Cod. de rei Uxor. act.* ibi: *Damus ex utroque latere Hypothecam, sive ex parte Mariti pro restitutione dotis, sive ex parte mulieris pro ipsa dote præstanda.* 9 10

Tertio, tacitam Hypothecam habent liberi prioris Matrimonii in bonis tam Patris, quam Matris ad secundas nuptias transeuntis, ratione bonorum, quæ ad eos ex priori Matrimonio pervenerunt; *l. Hac edictali* 6. §. 2. *& leg. Si quis prioris*, 8. §. 4. *Cod. de secundis nuptiis*. Quarto, pupilli, & Minores habent tacitam Hypothecam in cunctis bonis Tutorum, & Curatorum; *l. Pro officio*, 10. *C. de administr. Tutor. vel Curator.* Quinto tacitam Hypothecam habet Pupillus in rebus ex ipsius pecuniis emptis; *l. Idemque*, 7. *ff. Qui potiores in pignore*. Sexto Ecclesiæ, Collegia, aliæque Causæ Piæ habent tacitam Hypothecam in bonis Prælati, vel alterius Administratoris rerum ad similes Pias Causas pertinentium: Ecclesiæ enim gaudent Jure minoris; *cap.* 1. *& c. Auditis*, 3. *de in integrum restitutione*, & sic tenet Glossa *in cit. cap. Ex litteris*, 5. *de pignoribus*, verb. *Obligata*, & communis Doctorum. 11 12 13 14

Septimo, tacitam Hypothecam habent Legatarii, & Fideicommissarii in bonis a Testatore 15

tore relictis ; §. 2. *Instit. de Leg.* & *l.* 1.
16 *Communia* , *de Legatis* . Octavo qui mutuas
dat pecunias pro reficiendo ædificio, habet ta-
citam Hypothecam in ædificio suis pecuniis re-
fecto ; *l.* 1. *ff. In quibus causis pignus tacite* ,
& eamdem Hypothecam habet in re , ad quam
emendam , vel conservandam pecunias mutuas
dedit ; *l. Qui navem* , 26. & *l. Quod quis* ,
17 26. *de Reb. auctor. Jud. possid.* Nono Vendi-
tor habet tacitam Hypothecam in re vendita
usque dum pretium ei plene sit solutum ; *l.*
Julianus , 13. §. 8. *de actionibus empti* , *l. Quod*
si 31. §. 8. *ff. de Ædilit. edict.* & *l. Heredit.*
18 *vendit.* Decimo Locator habet tacitam Hypo-
thecam in omnibus a Conductore in domum ,
vel prædium illatis , & invectis , non tantum
pro pensione, sed etiam pro deterioratione rei
locatæ ; *l.* 2. *ff. In quibus causis pignus* ; & con-
19 cordat *l. Eo jure* , 4. *ff. eod.* Undecimo taci-
tam Hypothecam habet Fiscus in bonis con-
trahentium cum eo , vel conducentium quid
ab eo, & in bonis suorum Officialium , & Ad-
ministratorum ; *l.* 1. & 2. *C. In quibus causis*
pignus tacite , & *l. Aufertur* , 46. *ff. de Jure*
Fisci , ibi : *Fiscus semper habet Jus Pignoris* .

20 Hypothecare , & oppignorare possunt omnes
illi , qui rerum suarum liberam administratio-
nem habent *l.* 2. & 6. *ff. Si res aliena pigno-*
21 *ri* . Item Tutor, & Curator possunt oppigno-
rare , & hypothecare res Minorum , & Pupil-
lorum pro eorumdem utilitate ; *leg.* 3. *Cod.*
Si aliena res , *l. Tutor* 16. *ff. de pignor. act.*
22 Oppignorare, & hypothecare etiam potest Pro-
curator , vel negotiorum gestor, si ad hoc spe-
ciale mandatum habet ; *l. Solutum* , 11. §. *fin.*
ff. de pign. action. vel si habet mandatum ge-
nerale cum libera potestate , *cit. l. Solutum* ,
23 & *l. Procurator* , *cui* 58. *ff. de procur.* Præla-
ti , & Rectores Ecclesiarum , quamvis non
possint absque Juris solemnitate res Ecclesia-
sticas alienare , prohibitas hypothecari Hypo-
theca speciali , ut expresse habetur *in cap. Nul-*
li , 5. *de rebus Eccles. non alienand.* ibi : *Neque*
specialis Hypothecæ titulo obligare ; possunt tamen
absque Juris solemnitate talia bona Ecclesiæ
pro ejusdem, non item pro propria utilitate ,
hypothecare Hypotheca generali, arg. a sensu
contrario desumpto *ex cit. cap. Nulli* 5. *de*
rebus Eccles. non alienand. Hoc enim ipso , quod
ibidem prohibeatur sola Hypotheca specialis ,
ut patet ex adductis verbis , concessa censetur
Hypotheca generalis , ut recte argumentantur ,
& tenent Abbas *in cit. cap. Nulli num.* 3.
Joan. Andr. *ib. num.* 1. & cum aliis Fagnan.
ib. num. 30. & *seq.* Covarruv. *variar. resolut.*
cap. 16. *num.* 7. Molina *disp.* 466. *num.* 1. Lay-
man. *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 10. *num.* 2. Azorius
p. 3. *lib.* 7. *cap.* 5. *q.* 4. Pirhing *lib.* 3. *Decretal.*
tit. 13. *num.* 5. & *tit.* 21. *n.* 16. Reiffenstuel
ib. num. 34. & alii passim ; & ratio est , quia
per Hypothecam generalem non ita facile de-
veniri potest ad alienationem , seu venditio-
nem rei generaliter solum obligatæ , seu hy-
pothecatæ, sicuti per Hypothecam specialem ,
per quam plus Juris transfertur in Creditorem
cum periculo eam alienandi . Et hanc senten-
tiam testatur Fagnanus *in cit. c. Nulli* 5. *de*
rebus Eccles. alienand. vel non num. 32. probas-
se suo tempore Sacram Congregationem Con-
cilii in contractibus Regularium . Nam pro- 24
posito dubio , an in prohibitione nuper edita de
rebus Regularium non alienandis comprehen-
datur generalis Hypotheca ; Sacra Congrega-
tio censuit non comprehendi , & tamen pro-
hibitio illa fuit concepta iisdem verbis , qui-
bus utitur Paulus II. *in Extravag. Ambitiosæ* .
Hæc ille , qui ex multis probat hypothecam 25
generalem bonorum Ecclesiæ in casu permisso
posse fieri a Rectoribus Ecclesiarum etiam sine
licentia Episcopi . Vid. verb. *Alienatio* , *art.*
4. *num.* 35. & 36.

Res omnes , quæ emi , & vendi possunt , 26
etiam hypothecari , seu oppignorari possunt ;
l. Sic & quod 9. *ff. de Pignoribus* : ibi : *Quod*
emptionem , *venditionemque recipit* , *etiam pigno-*
rationem recipere potest . Et sic e contra res , 27
quæ emi, & vendi nequeunt , hypothecari ,
seu oppignorari etiam non possunt ; *l.* 1. §. 2.
ff. Quæ res Pignori . Res aliena hypothecari ,
seu oppignorari non potest absolute ; *l.* 6. *Cod.*
si aliena res pignori , ibi : *Per alium rem alie-*
nam invito Domino pignori obligari non posse cer-
tissimum est . Potest tamen res aliena oppigno-
rari , seu hypothecari conditionate, nempe sub
conditione ; *Si acquisivero* ; *l. Si fundus* §. 7. *de*
pignoribus , ibi : *Alienas res utiliter potest obliga-*
ri sub conditione , *si debitoris facta fuerit* . Cre- 28
ditor pignus habens potest illud alteri oppigno-
rare ; *l.* 2. *Cod. Si pignus pignori datum* . Cre- 29
ditor inscio, & invito Debitore non potest uti
pignore, & si utatur, furtum committit, actio-
neque furti conveniri potest, pro quanto æsti-
matur usus illius habitus ; *l. Qui jumenta* , 50.
l. Si pignore , 54. *ff. de furtis* , ibi : *Si pignore*
Creditor utitur , *furti tenetur* . Fructus ex pigno- 30
re percipere potest Creditor , sed dein debet
ipsos in sortem computare : ita ut tantum mi-
nuatur de debito , quantum percepit de fructi-
bus ex pignore : Immo totum debitum extin-
guatur , pignusque restitui debeat , statim ac
fru-

fructus percepti totum debitum exæquant, & insuper, si fructus percepti superent debitum, debet restitui cum pignore etiam excessus fructuum perceptorum, textu expresso in *lege* 1. *Cod. de pignor. Action.* ibi: *Ex pignore percepti fructus imputantur in debitum, qui si sufficiant ad totum debitum, solvitur actio, & redditur pignus; si debitum excedunt, qui supererunt, redduntur, & c. Cum contra 6. de pignoribus*, ibi: *Cum secundum Canonicas sanctiones fructus restitui, & in sortem debeant computari.*

31 Immo Creditor modo supradicto, nedum computare debet in sortem fructus perceptos, sed etiam illos, quos ex tradita sibi re oppignorata percipere potuisset, & culpa sua non percepit, textu expresso in *leg. Creditor*, 3. *Cod. de pignor. action.* ibi: *Creditor, qui prædium pignori nexum detinuit, fructus, quos percepit, vel percipere debuit, in rationem exonerandi debiti computare necesse habet*, & concordat *l.* 2. *Cod. de pactis pignor.* & tenent Glossa in *cit. cap. Cum contra 6. de pignorib. verb. Perceptum*; & *ib.* Abbas *num.* 9. Molina *tract.* 2. *de justit. disp.* 535. *num.* 3. Azorius *part.* 3. *lib.* 7. *cap.* 8. *quæst.* 2. Pirhing *lib.* 3. *decretal. tit.* 21. *num.* 19. Reiffenstuel *ib. n.* 48. & alii communiter contra Hostiensem *in summa de pignoribus n.* 9. Et ratio est, quia fructus rei fructiferæ, æque ac ipsa res, censentur oppignorati, & constituunt cum re unum pignus; *l. Quamvis*, 3. *Cod. in quibus causis pignus*; Molina *loc. cit. num.* 3. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 30. *n.* 8. & alii citati.

32 Pactum *Antichriseos* contractui pignoris adjectum (quo nempe inter Creditorem, & debitorem convenitur, ut donec debitum solvatur, Creditor pignore uti, & fructus ex eo percipere valeat) est illicitum, & usurarium.

33 *Communis arg. cap. Plures Clericorum*, 1. & *cap. Quoniam* 4. *de usuris*; ubi clare deciditur, quod sit usura lucrifacere fructus rei oppignoratæ, & insuper præcipitur fructus restitui, & in sortem computari; Et ratio est; quia quævis res Domino suo fructificat, Dominus autem Pignoris est Debitor, & non Creditor; *l. Pignus*; *Cod. de pign. action.* mutuans enim non fit Dominus Pignoris; adeoque usurarius, & iniquus est, si fructus capiat ex eo, cum tales fructus percepti ex Pignore sint revera ultra sortem, ultra quam aliquid recipere ratione mutui, est proprie usura. Sic

34 etiam in contractu Pignoris pactum legis Commissoriæ (quo nempe Debitor cum Creditore convenit, ut si intra certum tempus debitum non fuerit solutum, Pignus dein ad Creditorem pertineat; vel in solutum pro debito, vel in venditum pro certo pretio) est illicitum, & usurarium, textu expresso *in l. final. Cod. de pactis pignorum*, & *Lege commissor.* & *cap. Significante*, 7. *de Pignoribus*: Et ratio est, quia Pignus ordinarie est majoris valoris, quam creditum; nemo enim accipit pi- 35 gnus minoris valoris, & æqualitas sæpe attingi non potest. Unde ad vitanda hujusmodi pericula injustitiæ, & usuras palliatas, atque gravamina maxima Debitorum, tale pactum simpliciter reprobatur.

Licitum autem est pactum, quo Debitor 36 cum Creditore ita paciscitur, ut si intra præfixum tempus solutio facta non fuerit, tunc Pignus Creditori sit venditum pretio justo taxando secundum æstimationem prudentis viri, reddito excessu Debitori, textu expresso *in leg. Si fundus*, 16. *ff. de Pignor.* & *communis* Doctorum. Sic etiam justum est pactum adje- 37 ctum Pignori, ut si Debitor in mora solvendi sit; v. g. intra biennium non solvat, possit Creditor Pignus, vel Hypothecam statim distrahere, & aliis vendere, & quod de recepto pretio reliquum est supra Debitum, Debitori restituat; *leg. Si convenit*, 4. *ff. de pignorat. action.* & *l. final.* §. 1. *Cod. de Jure domin. empt. Communis.* In quo utroque casu non est opus, ut 38 Creditor Debitorem de solutione prius moneat; *leg. Magnam*, 12. *de contrah. & commit. Stipul.* & *cap. Potuit*, 4. *de Locato*, & *conducto*, ibi: *Non obstante quod ei, ut canonem solveret, non extitit nunciatum, cum in hoc casu dies statuta pro Domino interpellet.* Si opignoratio facta est 39 sine pacto ullo de vendendo Pignore, vel non; tunc potest quidem Creditor Pignus vendere, sed debet præmittere unam saltem monitionem, ut Debitor solvat, & post hanc per biennium expectare, quo elapso, si Debitor, non solverit, Pignoris venditio legitima, & justa sit, textu expresso in *cit. leg. fin.* §. 1. *Cod. de Jure dom. empt. Communis.* Si oppignoratio facta sit cum 40 pacto, ne vendatur, vendi nihilominus potest post biennium, sed non nisi trina monitione de solvendo prius præmissa; *cit. l. Si convenit* 4. *ff. de pignor. act. Communis.* Creditor Pignus ven- 41 dens non potest illud sibi ipsi emere, ne quidem per interpositam personam, nisi de licentia Judicis, si nullus alius vellet pretium justum etiam infimum offerre; *leg. Et qui* 20. *Cod. de distract. pignor.*

Creditori Hypothecario competit Jus prælationis præ Creditoribus non specialiter privilegiatis; *leg. Si Debitor* 10. *ff. de Pignoribus.* Si autem eadem res fuerit pluribus oppignorata, 42

rata, inter ipsos Creditores Hypothecarios, potior est in jure qui prior est in tempore, etiamsi secundo Creditori res non tantum obligata, sed etiam in Pignus actualiter tradita sit; *l. Qui generaliter* 2. *ff. Qui potiores in pignore; l. Licet.* 7. *Cod. eod. & leg.* 8. *Cod.*
43 *eod. leg.* 12. *ff. eod.* Nec refert, an prior Creditor habeat Hypothecam specialem, vel generalem; *cit. l. Qui generaliter* 2. *ff. Qui potiores in pignore, & l. Si generaliter* 6. *Cod.*
44 *eod.* In pignore eodem tempore pluribus constituto, præcedit ille, qui pignus possidet, & si nullus possidet, æquali jure utuntur; *leg. Si Debitor* 10. *ff. de Pignoribus.*

45 Creditor tenetur Pignus sibi traditum exacta diligentia tueri, & conservare; *leg. Ea* 14. *ff. de pignorat. act.* Aliter si dolo, vel culpa lata, aut levi ejusdem (non item levissima) Pignus periit, vel deterioratum est, resarcire tenetur; §. 4. *Instit. Quibus modis re*
46 *contrah. obligatio.* Creditor debito sibi soluto tenetur Pignus restituere; *cit.* §. 4. *Instit. Qui-*
47 *bus modis re contrahat. obligatio.* Immo una cum Pignore tenetur Creditor restituere etiam omnes fructus ex pignore perceptos, cum ipsi fructus debeant in sortem computari *ex l.* 1. *Cod. de pignorat. act.* juxta textum *sub n.* 30.
48 Potest tamen Creditor detrahere expensas, quas fecit in tuendo, custodiendo, & meliorando pignore; *l. Creditor* 7. *C. de pignor. act.* ibi: *Creditor autem necessarios sumptus, quos circa res pignoratitias fecit, exigere non prohibetur.*

Additiones ex aliena manu.

De Pignoribus, ac Hypothecis parce hic agit Auctor, neque in verbo *Pignus* aliquid addit. Materia autem hæc in Foro est frequentissima, quæ propterea pleniorem exigit tractationem.

49 Hypotheca vel est expressa, vel est tacita, De tacita ut hic pro dignitate disseramus, est illa, quæ sine expressa conventione, *ob præsumptam voluntatem Partium*, vel aliam justam causam *a Lege* constituitur.

50 *Ob præsumptam voluntatem partium* Hypotheca tacita datur I. ex Senatus-consulto, quod sub Marco Imperatore latum est, Creditori, qui pecuniam ob restitutionem ædificii extruendi dedit; *l.* 1. *ff. In quib. caus. Pign. vel Hypothec. tacite contrahatur, l.* 24. §. 1. *ff. de Reb. Auct. Judic. possidend.*

51 Quæ ad eum quoque pertinet, qui redemptori Domino mandante ministravit *Legib. mox citatis.*

Non item ad illos, qui ad novum ædificium extruendum, vel emendum, pecuniam crediderunt; *l.* 19. *C. de Pignor. l.* 7. *C. Qui pot. in pignor. Novell.* 136. *cap.* 3. 52

An illis competat tacita hæc Hypotheca, qui ad Navem, vel aliam rem debitoris conservandam, reficiendam, vel restituendam crediderunt, non conveniunt Auctores; Affirmant Rauchb. *lib.* 1. *quæst.* 5. *num.* 1. & 6. Carpzov. *Jurisp. Forens. part.* 1. *const.* 28. *defin.* 105. Mev. *decis.* 84. *part.* 5. Negant vero Bachov. *ad Treutler. vol.* 2. *disput.* 24. *thes.* 7. Lauterbach. *in disput. de tacit. pignor. thes.* 25. Harprecht. *in Commentar. ad Jus Badens. part.* 4. *thes.* 69. 53

Nota vero, quod Hypotheca concessa propter conservationem rei non habet locum, nisi in ipsa re; Confer Lauterbach. *in Colleg. pract. ad Titul. in quib. caus. &c.* §. 76. 54

II. Datur Hypotheca tacita *ob præsumptam partium voluntatem* Locatori in iis, quæ in Prædium Urbanum non rusticum, ut ibi perpetuo sint invecta, & illata; *l.* 2. 3. 4. 5. *in princip.* 6. 7. §. 1. *In quib. caus. &c. l.* 5. *& ult. C. eod.* 55

Quæ & in invectis, & illatis secundi Conductoris locum habet; *l.* 11. §. 5. *ff. de Pign. act.* 56

Ab hac vero tacita hypotheca excipit, alios allegans Linglof. *dec.* 46. *quæst.* 5. *num.* 1., libros Doctorum, & Studentium, arma & equos Militum, necnon Operariorum instrumenta fabrilia, sine quibus vitam diu Operarii sustentare non possunt, vestem, & suppellectilem Patrisfamilias, cujus nomine venire ea autumat, quæ refert Jurisconsultus *in l.* 2. 3. *& aliis sequent. ff. de Suppell. legat.* itemque aratra, ligones, vomeres, boves, & universa, quæ ad Agriculturam pertinent. 57

Num autem ab hac hypotheca tacita excipienda sint bona venalia in domum illata, tum illata in Tabernam, dissentiunt Doctores. Vide affirmantes, & negantes Doctores, apud Speidell. *locupletat. lit. P. art.* 2. *de tacit. Hypothec. Locat.* 58

Conducente vero Patrefamilias pro se, & Familia sua ædes, Hypotheca hæc tacita locum non habet in rebus paraphernalibus uxoris, bonis castrensibus, & adventitiis liberorum, vel famulorum; Lauterbach. *in disput. de tacit. Pignon. thes.* 12. 59

III. Datur hæc hypotheca tacita ob præsumptam voluntatem Partium Locatori in fructibus, qui in prædio rustico nascuntur *l.* 7. *in princip. ff. Quib. in caus. &c.* 60

Citra vero *præsumptam voluntatem Partium* 61

Sola Legis dispositione Hypotheca tacita datur I. Fisco ratione tributorum in bonis eorum qui censentur; *l.* 1. C. *Quib. in caus. &c. l.* 1. C. *Si propt. public. Pens.* in bonis eorum qui cum eo contrahunt; *l.* 2. C. *Quib. in caus. &c.* nequaquam vero eorum qui ex delicto ad pœnam obligati sunt; *leg.* 17. *&* 73. *ff. de Jur. Fisc.* contrarium licet teneat Lyncker. *dec.* 643. tum in bonis debitoris primipilaris, ejusque Uxoris; *l.* 4. C. *Quib. in caus. &c.* & demum in bonis *Administratoris Fiscal. l.* 1. C. *de Privil. Fisc. tit.* C. *Si propt. public. pens.* Tenet vero Merend. *lib.* 2. *controvers. Jur. c.* 29. tacitam hanc Hypothecam non incipere a tempore cœptæ administrationis, sed a tempore actus, quo Fiscus læsus fuit.

62 *Sola Legis dispositione* datur II. hæc hypotheca tacita Reipublicæ, Civitati, Ecclesiæ in Bonis Administratorum; *argum. l.* 20 C. *de Admin. Tutor.* junct. L. 3. C. *de Jur. Reipublic. l.* 23. §. 1. C. *de SS. Eccles.* non etiam ut Creditrici in bonis debitorum, *l.* 2. C. *de Jure Reipublic. l.* 8. C. *Qui pot. in pign.*

63 Hanc vero Hypothecam minime competere Collegiis Opificum in Bonis Administratorum tradit Schilter. *in Prax. Jur. Rom. exerc.* 33. §.28.

64 III. *Sola dispositione Legis* tacita hæc Hypotheca competit liberis prioris matrimonii in bonis Vitrici, ratione tutelæ maternæ, si scilicet Mater alio Tutore non petito, neque rationibus redditis ei nupserit; *l. 6.* C. *Quib. in caus. &c.* in bonis Parentum ad secundas nuptias transeuntium ratione eorum, quæ ex priori matrimonio ad eos pervenerunt; *l. 6.* §. 2. C. *de Secund. Nupt.* in bonis Patris ratione bonorum maternorum, aliorumque adventitiorum, quæ Pater administravit; *l. 6.* §. *ult.* C. *de Bon. quæ Liber. l.* 7. §. *ult.* C. *de secund. Nupt.*

65 IV. *Sola Legis dispositione* datur hypotheca tacita Pupillis, & Minoribus, eorumque Heredibus in Bonis Tutorum, & Curatorum; *l.* 29. C. *de Admin. Tut. l.* 19. §. 1. *ff. de Reb. Auct. Jud. possid. Novell.* 22. *c.* 40. in rebus pecunia eorum emptis; *l.* 7. *ff. Qui pot. in Pign.* non item aliis; *l.* 17. C. *de Pign. l.* 7. C. *Qui pot. in pign.*

66 Incipitque hæc hypotheca tacita, quæ competit Pupillis & Minoribus in bonis Tutorum, & curatorum, non a tempore malæ administrationis, sed a tempore suscepti muneris; Bachov. *de Pign. lib.* 2. *c.* 9. *n.* 5. Lauterbach *in dict. disput. de tacit. pig. thes.* 37.

Sola Legis dispositione datur V. tacita hypotheca Marito pro dote præstanda in bonis ejus, qui dotem promisit; *l. un.* §. 1. C. *de Rei Uxor. act.* 67

De eo quæri solet, an & Furiosis, mente captis, surdis, & mutis tacita hypotheca competat in bonis suorum Tutorum? Negat inter alios Lauterbach *in disput. de tacit. pign. thes.* 35. Affirmat Bardill. *exercit.* 2. *concl.* 39. 68

VI. *Dispositione sola Legis* hypotheca tacita datur Uxori pro dote repetenda in bonis Mariti, ejusve, qui dotem suscepit, *d. l. un.* §. 1. C. *de Rei uxor. act.* ut & pro dotis augmento; *Nov.* 97. *c.* 2. paraphernis, *l. ult.* C. *de pact. Convent.* & donatione propter nuptias, *l.* 29. *ff. de Jur. Dotium.* 69

Datur VII *Sola dispositione Legis* tacita hypotheca Legatariis, & Fideicommissariis pro Legatis, & Fideicommissis consequendis in Bonis Testatoris; *l.* 1. C. *Commun. de Legat.* 70

VIII. Tatur tacita hypotheca *sola Legis dispositione* Redemptori in Persona ab hostibus capta, & redempta pro pretio redemptionis; *l.* 15. *ff. de Captiv. l.* 2. C. *de Postlim. revers. l.* 20. §. 1. *ff. Qui testam. fac. poss. l.* 43. §. *ult. ff. de Legat.* 1. 71

Hi sunt casus certi, in quibus *sola dispositione Legis* hypotheca tacita locum habet. Non sum autem nescius esse Doctores, qui eam ad alios casus extendunt. Vide de iis quid senserit Stryk. *in us. moder. Pand. lib.* 2. §. 7. *& plur. seq.* Confer etiam Speidell. *locuplet. lit. P. art. de var. tacit. Hypothec.* & Auctores ab eo allegatos. 72

Tenent nonnulli in hoc differre hypothecam tacitam *ob præsumptam voluntatem partium* ab hypotheca tacita *sola Legis dispositione*, quod hæc locum sibi vindicat, non obstante, quod agatur de Pupillis, Minoribus, &c. qui bona suæ hypothecæ subjicere nequeunt, illa vero nequaquam locum sibi vindicare possit, si de mox dictis personis res sit. Vide Bachov. *de Pignor. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 13. & rursus *c.* 11. *n.* 1. *& seq.* Impugnat vero Bachovium aliosque ejus asseclas Wissembac. *in disp.* 39. *in Pandect. lib.* 29. *thes.* 1. §. 19. 73

IDO-

IDOLOLATRIA.

IDOLOLATRIA, ut patet ex nominis etymologia, divinum cultum erga falsos Deos, & creaturam exhibens, est peccatum quidem semper gravissimum; Vide verbum *Superstitio num.* 8. *&* 9. ubi dicitur quid, & quotuplex sit, quomodo & quando opponatur fidei & Religioni, nec non de Excommunicatione in Bulla Cœnæ ob eamdem Idololatriam quando incurratur.

JEJUNIUM.

ARTICULUS I.

Quo ad ea, quæ concernunt jejunii esse, obligationem, modum, & tempus.

1 JEjunium secundum etymologiam nominis
dictum est a *jejuno*, intestino quodam
animalis, quod semper vacuum & subtile est,
quod nimirum jejunium hominem cibo vacuum,
& consequenter non pinguem, sed
macrum & subtilem reddat. Sporer *tom.* 1.
Append. ad 2. *præceptum Decalogi sect.* 1. *num.*
2 1. Jejunium generatim sumptum est quadruplex,
scilicet Spirituale, Naturale, Morale,
3 & Ecclesiasticum. Jejunium *spirituale* est abstinentia
a vitiis, & illicitis voluptatibus;
habetur expresse ex *cap. Jejunium* 24. *dist.* 5.
de consecratione, ubi ex verbis S. Augustini
sic præcise dicitur: *Jejunium autem magnum,*
& generale est abstinere ab iniquitatibus, &
*ab illicitis voluptatibus sæculi, quod est perfectum
jejunium*, & *cap.* 58. *Isaiæ*, ibi: *Nonne
hoc est magis jejunium quod elegi? Dissolve colligationes
impietatis*. Et S. Basilius *hom.* 1. *de
jejunio* dicit: *Verum jejunium est ab omnibus*
4 *vitiis esse alienum*. Jejunium *naturale* est abstinentia
ab omni prorsus cibo, & potu etiam
per modum medicinæ in stomachum transmisso,
quale jejunium a tempore mediæ noctis
requiritur de præcepto Ecclesiastico ad sumptionem
Eucharistiæ, nam, ut ait S. Augustinus
Epist. 118. *ad Januarium. Placuit Spiritui
Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti, prius
in os Christiani Corpus Dominicum intraret, quam
reliqui cibi, nam ideo per universum Orbem mos
ille servatur*. Idem traditur in Concilio Africano
can. 8. Carthaginens. 4. *c.* 29. quæ extant
tom. 1. *Concilior.* Item in Concilio Matiscon.
c. 6. Antisiodorensi *cap.* 29. Toletan. 7. *can.* 1.
quæ extant *tom.* 2. *Concilior.* Hinc Rubricæ
Missalis *tit. de defectibus dispositionis corporis*
sic loquuntur: *Si quis non est jejunus post mediam
noctem, etiam post sumptionem solius aquæ,
vel alterius potus, aut cibi, per modum etiam
Medicinæ, & in quantumcumque parva quantitate,
non potest communicare, nec celebrare.*
Ubi tamen mox subjungitur in hæc verba: *Si
reliquiæ cibi remanentes in ore transglutiantur,
non impediunt communionem, cum non transglutiantur
per modum cibi, sed per modum salivæ.
Idem dicendum, si lavando os deglutiatur stilla
aquæ præter intentionem*. Jejunium *morale*, ac 5
philosophicum dictum est actus temperantiæ
moderantis appetitum, & usum cibi, ac potus
secundum Regulam rectæ rationis, cujus
velut partes sunt abstinentia, & sobrietas; abstinentia
enim moderatur affectum & usum
ciborum, sobrietas vero moderatur affectum
& usum potus potentis inebriare. Jejunium 6
Ecclesiasticum est abstinentia a carnibus, &
quibusdam aliis cibis ab Ecclesia imperata cum
unica refectione tempore designato sumenda.
Ita in re communis.

Ad jejunium Ecclesiasticum tria requiruntur, 7
scilicet abstinentia ciborum certi generis, abstinentia
plurium refectionum, & certa hora
refectionis. *Communis*. Quantum igitur spe- 8
ctat ad primum, nempe ad *abstinentiam ciborum
certi generis*, sive (ut loquitur Concilium
Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 21.) *Delectum ciborum*,
abstinendum est diebus jejunii a carnibus, ut
statuitur in *cap. Statuimus dist.* 4. *cap. Utinam
dist.* 76. *Concil. Toletan.* 8. *cap.* 9. & sæpe alibi.
Et in Quadragesima ab ovis, & lacticiniis, 9
scilicet lacte, butyro, caseo, & quidquid
ex lacte conficitur, ut præcipitur in *Synodo
Trullana can.* 56. & *cap. Denique, dist.*
4. ibi: *Par autem est, ut quibus diebus a carne
animalium abstinemus, ab omnibus quoque
quæ sementinam carnis trahunt originem, jejunemus,
a lacte videlicet, caseo, & ovis;* & facit
Propositio sequens 32. inter damnatas ab
Alexandro VII. *die* 18. *Martii* 1666. ibi: *Non
est evidens, quod consuetudo non comedendi ova,
& lacticinia in Quadragesima obliget*. Unde 10

 con-

consuetudo abstinendi a lacte, caseo, & ovis pro solo tempore Quadragesimæ, non item pro aliis diebus jejuniorum obligat, universaliter loquendo. Sic Doctores communiter cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 147. Castropalao *part.* 7. *disp.* 3. *punct.* 2. §. 1. & aliis passim.

11 Particulariter tamen loquendo standum est particularibus locorum consuetudinibus, & privilegiis, cum alicubi ova, & lacticinia prohibeantur solum tempore Quadragesimæ, & extra illud non sint vetita; & alicubi etiam diebus jejunii extra Quadragesimam non permittantur, & alicubi, sive ex consuetudine, sive ex privilegio permissum videatur vesci, nedum ovis, & lacticiniis, sed etiam sagimine, seu pinguedine expressa a larido porcino, item adipe anserum, ac aliorum animalium, item sanguine animalium, farciminum &c. ut observant, & affirmant Glossa *in cap. Presbyter. dist.* 82. *verb. sagimine*, Hostiens. *in summa Rubr. de observat. jejunii*, Abbas *in cap.*

12 *Consuluit*, *n.* 2. *de Judæis*, & alii. In jejuniis Regulares uti possunt ovis & lacticiniis, extra tamen tempora ab Ecclesia universaliter prohibita, ut fuit determinatum in Capitulo generali Capuccinorum 1596. & fuit approbatum *a Sacra Cong. Episcop. & Regul. in Consentina* 15. *Julii* 1606. apud Nicol. *in Floscul. verb. Capuccini n.* 9. & apud Piton. *Constit. & decis. Pontific. ad Regulares tom.* 2. *n.* 1672.

13 Quantum ad secundum, nempe *ad abstinentiam plurium refectionum*, certum & indubitatum est ex universali & perpetua Ecclesiæ consuetudine ad jejunium requiri unam tantum refectionem moraliter continuatam, excludendo refectionem iteratam. Unde merito Alexander VII. die, & anno, quo supra, damnavit sequentem propositionem 29. in ordine: *In die jejunii, qui sæpius quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non fran-*

14 *git jejunium*. Ex Ecclesiæ tamen tolerantia, & tacito consensu, & longæva universali consuetudine ultra dictam unicam refectionem introducta est, & licite permissa est parva serotina collatiuncula in sublevamen corporalis infirmitatis, quæ mundo senescente semper

15 magis augetur. Quantum ad tertium, nempe *ad certam refectionis horam*, licet alias talis refectio tamquam cœna sumenda esset hora vespertina in Quadragesima, uti patet ex *cap. Solent* 49. *dist.* 1. *de consecr.* ibi: *Solent plures, qui se jejunare putant in Quadragesima, mox ut signum audierint ad horam nonam comedere, qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, quam vespertinum celebretur officium*, & hora nona, quæ est tertia post meridiem in aliis jejuniis infra annum, ut testatur S. Bernardus *serm.* 4. *de Quadragesima*, & Micrologus *de Ecclesiasticis observat. cap.* 49. ibi: *In hoc Quadragesimale jejunium ab aliis differt, quod in aliis post Nonam, in hoc post Vesperam reficere debemus. Nec juxta canones quadragesimaliter jejunare censemur, si ante vesperam reficimur*; Tamen quia Mater Ecclesia ob corporis, & naturæ semper magis declinantis infirmitatem refectionem illam tamquam prandium sumi indulsit hora sexta proxima meridiei, retento nomine Cœnæ ob memoriam antiquitatis (unde ordinavit ut in ipsa meridiana refectione preces pro benedictione Mensæ dicantur in Cœna,) statuit ut in Quadragesima dicantur Vesperæ, & in aliis diebus jejunii Nona semper ante refectionem meridianam. Hæc autem consuetudo sumendi refectio- 16
nem in meridie diebus omnibus jejunii cœpit fere temporibus S. Thomæ Aquinatis circa annum Christi 1270. ut insinuat ipsemet S. Thom. 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 7. & passim Doctores alii.

Jejunium Ecclesiasticum quo ad substantiam 17
consistit in unica comestione, & abstinentia a carnibus. *Communis*. Præceptum jejunii obli- 18
gat sub mortali diebus ab Ecclesia præscriptis. *Communis*; unde Alexander VII. *die* 24. *Sept.* 1665. merito damnavit sequentem Propositionem 23. in ordine: *Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subjicere præcepto*. Jejunium 19
quamvis ab Ecclesia sit determinatum quo ad tempus, tamen non est solum de præcepto positivo Ecclesiæ, sed de implicita præordinatione divina Fidelibus demandatum; *Concil. Moguntin. IV. c.* 47. ibi; *Eos vero, quos necessitas nulla excusat, etiam ad statuta Ecclesiæ jejunia observanda inducant, ipsumque jejunium Divini esse præcepti doceant. Tempora vero jejunandi prout salubritati corporum, & animarum expedire videbatur, ab Ecclesia ordinata*. Unde Ecclesia ipsa Christum Dominum jejunii cognoscit auctorem, prout in suis orationibus confitetur, inquiens; *Perfice quæsumus Domine benignus in nobis observantiæ sanctæ subsidium, ut quæ te auctore facienda cognovimus, te operante impleamus*; & iterum: *Populum tuum quæsumus Domine propitius respice, & quos ab escis carnalibus præcipis abstinere, a noxiis quoque vitiis cessare concede*. Monacell. *tom.* 2. *tit.* 16. *formul.* 4. *n.* 3. Fagnan. *lib.* 3. *Decretal. in cap.* Explicari, 3. *de observat. jejun. n.* 31. & alii ibi ab ipso citati.

Die

20 Die Dominico quamvis ex se licitum esset jejunare, ut clare patet ex *c. Utinam* 11. *dist.* 76. tamen propter hæresim Manichæorum, qui in contemptum Resurrectionis Domini dicebant jejunium die dominico necessarium esse, & propter alias hæreses, superstitiones, & errores, statutum est ab Ecclesia non esse jejunandum Dominicis diebus. Sic *in canone* 65. *Apostolorum*, *cap. Jejunium* 14. *& cap. Ne quis jejunet* 15. *dist.* 3. *de consecrat. & in c. Placuit* 9. *dist.* 3. *de consecrat. & c. Quadragesima* 15. *dist.* 5. *de consecrat.* Ecclesia a Quadragesima excipit dies Dominicos. Unde si jejunium alicujus Vigiliæ incidat in diem Dominicam, anticipari præcipit præcedenti Sabbato; *cap. Ex parte* 1. *& cap. Consilium* 2. *de observat. jejunior.*
21 Et Sacra Congregatio Universalis Inquisitionis Romanæ anno 1686. præcepit, ut nullo pacto ex devotione etiam B. Virginis imponatur jejunium, quod indifferenter amplectatur dies Dominicos, & Festivos solemnes, puta faciendum una die Hebdomadæ totius anni, cum sit contra usum & praxim Ecclesiæ. Et hanc Sacræ Congregationis dispositionem asservari in Archivo suæ Provinciæ Panormitanæ testatur Felix Potestas *tom.* 1. *art.* 3. *num.* 2825.

22 Ex dictis n. 20. consectarium est, quod si quis vovisset, vel voveret jejunare per unum, vel plures annos, subintelligeretur exemptus diebus Dominicis a jejunio: eo quia a lege jejunii dies Dominicos excipit Ecclesia: immo nec hujusmodi Dominicis teneretur abstinere a carnibus; tempore enim Quadragesimæ diebus Dominicis in tantum tenemur abstinere, quia sic ab eadem Ecclesia dispositum est, quod hic non supponitur dispositum nec a vovente: si autem vovisset, vel quis voveret cum expressa intentione jejunandi etiam singulis diebus Dominicis, quoties id malo fine fecisset, vel faceret, votum esset omnino nullum; si vero cum bona fide, jejunium esset nullum solum quoad hanc partem, tamquam illicitam, scilicet quoad dies Dominicos; & ratio est, quia in primo casu intentio est omnimode mala, & irreligiosa ob pravum finem, in secundo autem non sic, ut est clarum. Item si quis vovisset, vel voveret jejunare per plures annos ea hebdomadæ die qua fit Festum Sanctissimæ Annunciationis cum expressa intentione comprehendi dies Dominicos, quoties talibus diebus contingat præfatum Festum, de tali voto discurrendum esset in sensu quo supra: At si non habuisset nisi intentionem recte jejunandi, nempe vero cultu, & juxta sensum Ecclesiæ (quod in dubio est præsumendum) occurrente Festo Annunciationis diebus Dominicis, anticipare deberet jejunium die Sabbati; recta enim intentio usum, & morem Ecclesiæ sequi tenetur, quæ occurrente Vigilia alicujus Sancti die Dominico, in diem Sabbati onus transfert implendum.

Addit tamen Felix Potestas *loco supra cit. num.* 2828. ex Thoma del Bene, Alario, & Sanchez, quod si fuerit votum jejunandi solis aliquibus diebus Dominicis ob beneficium, aut honestum aliquem finem, secluso scandalo, & omni alio pravo mortali fine, & etiam secluso vero singularitatis studio, valeret votum, quia tunc est de re licita, eo maxime quia nunc haud amplius vigent præmissæ hæreses. Intellige (juxta ipsum) Manichæorum, qui dixerunt, ut sub num. 20. & Arii, ac Erasmi volentium non fore jejunia statuto tempore instituenda, sed pro arbitrio eligenda.

Si Vigilia S. Joann. Baptistæ cadat in Festo 23
Corporis Christi anticipandum est jejunium feria quarta. Urban. VIII. 13. *Octob.* 1638. *in appendic.* 2. *Constitut.* 45. incip. *Cum evenire.*
Idem declaratum est pro Vigilia S. Antonii 24
de Padua apud Conventuales; Quia enim Fratres Minores Conventuales ex Constitutione Urbana tenentur peragere Vigiliam S. Antonii de Padua, & insuper jejunare; oblata ab ipsis supplicatione Sacræ Rituum Congregationi quid agendum, quando præfata Vigilia occurrit in Festo Corporis Christi; Ead. Sac. Cong. respondit, hujusmodi jejunium feria quarta immediate antecedente esse anticipandum; Facta autem de prædictis Sanctissimo relatione, Sanctitas sua annuit, ac prælibatos Fratres a præcepto, quo ipsis Urbana Constitutione, jejunium prædictum patet injunctum, absolvit, *die* 26. *Maii* 1659.

Hinc colligitur, quod si aliqua Vigilia cum 25
jejunio occurrat in Festo solemni alicujus Patroni principalis, posse licite ab Episcopo fieri commutationem jejunii in diem præcedentem, ad eum modum, quo Vigiliæ solemnitatum, & Sanctorum occurrentium feria secunda non jejunantur die Dominico, sed in Sabbato antecedenti, ut disponit textus in *c. Ex parte* 1. *& c. Consilium* 2. *de observat. jejunior.* ibi: *Sanctorum quoque Vigiliæ, quorum Festivitates oportet secunda feria celebrari, in præcedenti sunt Sabbato jejunandæ;* Fagnan. *in cit. cap. Consilium n.* 31. Innocent. Abbas, & Præpositus ab ipso *ibi cit.* Silvest. *verb Jejunium n.* 19. Sanchez *in Consiliis lib.* 5. *c.* 5. *n.* 7. Anton. a Spi-

a Spiritu Sanct. *t.* 1. *tract.* 6. *dis.* 2. *sect.* 5. *n.* 130. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *n.* 2822.
26 & alii. Non potest tamen auctoritate Episcopi anticipari Vigilia S. Matthiæ, etiamsi occurrat ultima die Bacchanalium; *Sacra Rit. Congr.* 23. *Jan.* 1694. & 11. *Jul.* 1699. apud Monacell. *part.* 2. *tit.* 16. *formul.* 4. *n.* 12.

Et sic novissime statuit Benedictus XIV. me etiam citato ad hunc locum in Epistola Encyclica vulgari Idiomate concepta, quæ in *Supplem.* ad hunc art. sub n. 88. affertur ad litteram.

27 Fratres Minores tenentur ad præceptum jejunii feria sexta occurrente in die Natalis Domini; *arg. cap. Explicari* 3. *de observat. jejunior.* ubi summus Pontifex Honorius III. Episcopo Pragensi super hoc puncto interroganti respondit; *Explicari per Sedem Apostolicam postulasti:* & infra: *Respondemus, quod illi, qui nec Voto, nec Regulari observantia sunt adstricti in feria sexta, si Festum Nativitatis Dominicæ die ipso venire contigerit, carnibus propter Festi excellentiam vesci possunt secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob devotionem voluerint abstinere.* Et sic tenent nostræ Regulæ Expositores, & Doctores passim, ut Corduba, Miranda, Rodriq. Portell. Marchant. *in exposit. Regul. c.* 4. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *n.* 2834. Reiffenst. *lib.* 3. *Decret. tit.* 46. *num.* 3. ubi testatur de communi, & sic probat praxis totius nostræ Religionis, & ex exteris tenet Natal. Alex. *Theol. moral. tom.* 2. *lib.* 4. *de Decalogo cas.* 4. *art.* 7. *resolut.* 7. Fagnan. *lib.* 3. *in cit. c. Explicari, n.* 27. Barbosa *ib. n.* 3. & varii alii *ibi*
28 *cit.* Pirhing *ibid. n.* 6. citans alios. Melphi tamen *in Comment. c.* 3. *status.* 14. *q.* 5. cum Diana, Bonacina, Gobat, Fagundez, & aliis apud ipsum, tenent expresse contrarium, & ad citatum Canonem Honorii III. respondent, ibi esse sermonem de iis solum, qui sunt adstricti Voto jejunii, & hoc expresse comprehendere diem Natalis Domini, aut Regulari observantia de vita Quadragesimali, ut Fratres Minimi, cujusmodi non sunt Fratres Minores, adeoque
29 &c. At vero talem dictum Canonem sic exponere, est ipsum torquere, ut patet ex ipsiusmet verbis, & ex communi Canonistarum interpretatione cum Fagnano, Barbosa, Pirhing, Reiffenstuel *locis citatis*, & aliis passim; ac ex dictis etiam haberi debet, quod si quis vovisset jejunium v. g. quolibet die Martis, vel Sabbati, contingente Nativitate Domini ipsis diebus, teneretur jejunare. *Arg. quod supra*, ni vovens talem diem a jejunio excepisset expresse.

Moniales S. Claræ non tenentur nunc sub 30
mortali ad jejunia Regulæ, nempe Adventus, & Feriæ sextæ. Quamvis enim olim tenerentur sub mortali ad jejunium perpetuum ex vi primæ Regulæ in 12. Capitula traditæ a S. P. N. Francisco, & approbatæ ab Innocent. IV. 16. *Sept.* 1253. Constitut. 12. incip. *Solet annuere*, ubi in tertio capitulo imponitur Jejunium perpetuum, & ex vi secundæ Regulæ in 26. capitula dispositæ, & confirmatæ ab Urbano IV. 1263. Const. 7. incip. *B. Clara*, tenerentur sub mortali ad jejunium a Festo Nativitatis B. M. V. ad Festum Resurrectionis Domini, & Feriis sextis, ut patet in capitulo undecimo ejusdem. Modo tamen ex dispositione, seu declaratione Eugenii IV. Constit. 28. incip. *Ordinis tui*, edita *Nonis Februarii* 1446. ad supplicationem S. Joannis de Capistrano, tunc nostri Ordinis Vicarii Generalis, non tenentur nisi ad jejunia Fratrum Minorum de Observantia, scilicet Adventus a die omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini exclusive, & cujuslibet Feriæ sextæ. Et ad hoc neque sub mortali, uti sunt obligati dicti Fratres; Nam ibi Pontifex quantum ad nostrum casum de jejunio, duo disponit, primo obligationem temporis, reducendo tempus perpetuum primæ Regulæ ad dictum tempus Fratrum, scilicet Feriæ sextæ, & Adventus; & secundo obligationem peccati ipsam retrahendo a linea peccati mortalis, nam postea descendendo ad obligationem peccati cunctorum præceptorum dictæ Regulæ numero centum & trium, quæ refert, & inter quæ sub Capitulo tertio est jejunium, subdit; *Tenore præsentium declaramus, & volumus, quod in nullius prædictorum transgressione, præter quam eorum quatuor, quæ concernunt principalia vota Obedientiæ scilicet, Paupertatis, Castitatis, & Clausuræ, & super Electione Abbatissæ, & Depositione, peccatum mortale incurrant*, ubi, ut recte notat Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *num.* 2838. habetur expressa exceptio, & positiva aliorum præceptorum exclusio, inter quæ est jejunium; Exceptio autem firmat regulam in contrarium; *l. in his, quæ* 15. *ff. de Legibus*, *l. Quæsitum* 12. §. 43. *ff. de Instructo, vel instrumento legato, cap. Dominus* 6. *caus.* 32. *q.* 7. *cap. Quoniam* 2. *de conjugio leprosorum*.

Dispensatus circa esum carnium ob debilitatem virium, & ad eas recuperandas, est etiam dispensatus a jejunio, ita ut possit sæpius in die comedere; *Communis*; & ratio est, quia in ipso pro recuperandis viribus adest vera necessitas multiplicis comestionis. 31

Ne-

Necessitas autem facit licitum, quod alias est illicitum; *cap. Quoniam* 1. *q.* 7. *cap. Omnes* 1. *de Fer. cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar.* cum similibus, & necessitas non habet legem;
32 *cap. Sicut* 11. *de consecrat. dist.* 1. Non sic tamen est dispensatus a jejunio, qui est dispensatus circa esum carnium, quia cibi Quadragesimales, seu jejunales sunt ei nocivi, seu nauseales; Sic Sporer *tom.* 1. *append. ad tertium preceptum Decalog. sect.* 3. *num.* 40. de Grassis, Toletus, Lessius, & alii cum Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 3. *n.* 8. Filliuc. *c.* 3. *d.* 7. *qu.* 4. *n.* 53. Henno *tom.* 1. *tr.* 1. *de peccatis actualibus disp.* 4. *q.* 4. *conclus.* 3. Thomas Hurtad. *de Resid. tom.* 1. *resolut.* 3. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 1269. Rodriq. *in summ. cap.* 24. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *n.* 2883. Reginald. Cajetan. Navarr. Medina, Angles, Bonacina, & alii plurimi.

33 Et hoc colligitur aperte ex Bullis, & Edictis editis a Summis Pontificibus, qui diserte declararunt, eos, cum quibus dispensarunt a præcepto de abstinentia a carnibus, quod cibi Quadragesimales eorum saluti noxii esse possent, non excipi a lege jejunii, sed teneri tempore Quadragesimæ unicam in die sumere refectionem; *Gregor. XIII.* in Bulla *Cruciatæ* pro Regno Lusitaniæ sic statuit: *Præterea indulgemus, ut dicto triennio durante, carnibus de consilio utriusque Medici, temporibus jejuniorum, tam Quadragesimalium, quam quarumcumque dierum totius anni, vesci possint, ac pro eorum libitu ovis, & lacticiniis, ita quod, qui carnes comederint, servata in ceteris jejunii Ecclesiastici forma, dicto jejunio satisfecisse censeantur*; *Alexand. VII.* Pontifex Maximus anno 1657. Romæ promulgavit Edictum, quo, propter pestem, quæ anno præcedenti in Urbe sævierat, dispensavit tempore Quadragesimæ cum Civibus Romanis a præcepto de abstinentia carnis in diebus Dominicæ, Lunæ, Martis, & Jovis, expresse tamen declarans eos jejunium servare debere, excepta die Dominica, in aliis diebus, in quibus libere possent carnibus vesci. Similem dispensationem a præcepto de abstinentia carnis, tempore Quadragesimæ anno 1658. totius Ducatus Mediolanensis Fidelibus indulsit idem Pontifex, ea apposita Clausula *citra tamen exemptionem a jejunio*. Denique in Edicto, quod Romæ pro observatione Quadragesimæ sub Pontificatu Clementis XI. anno 1703. publicatum est, hæc Clausula inserta fuit; *Ed osservare il digiuno, alle di cui Leggi sono tenuti anche quelli, che per giusta causa si cibano di carni salubri*: Quæ verba sic latine redduntur: *Et debent observare jejunii Legem, ad quam obstringuntur & illi, quibus justa de causa permittitur, ut tempore Quadragesimæ carne salubri vescantur*. Sed, cum hæc inserta Clausula quibusdam displicuisset, diligentius hujusce rei examen selectis Viris eruditis commisit *Clemens XI.* Pontifex Maximus, atque post perlecta, & ad Sanctuarii pondus librata hinc inde illorum Censoria suffragia, tandem ad marginem Edicti, quod Romæ pro Quadragesimæ observatione anno 1704. typis edendum, ac vulgandum erat, sicut singulis annis fieri solemne est, hanc Clausulam, propria manu scriptam, Edictoque inserendam ipsemet Pontifex *Clem. XI.* apposuit: *Ed osservare il digiuno, alle di cui Leggi siano tenuti anche quelli, che si cibano di carni salubri col motivo di esser loro nocivo il vitto Quaresimale*. Quæ verba latine redduntur: *Et tenentur observare jejunium, a cujus lege non dispensantur illi, qui salubri carne vescuntur, eo solo ducti motivo, quod eorum saluti noceant Quadragesimales cibi*. Et cum prædicta Pontificis Clausula Edictum pro observatione Quadragesimæ Romæ anno 1704. fuit publicatum. Extat etiam Edictum *Pauli Manfredi* Urbis Romæ, totiusque status Ecclesiastici Protomedici Generalis, datum Romæ pro observatione Quadragesimæ anno 1703. in quo expresse asserit, eos, quibus ex speciali Ecclesiæ indulgentia licet tempore Quadragesimali vesci carnibus, quod cibi Quadragesimales eorum sanitati haud modicum damnum afferre possent, non dispensari juxta mentem Summi Pontificis *Clementis XI.* & declarationem *Gasparis Carpegna*, Cardinalis Vicarii ejusdem Summi Pontificis ad observatione jejunii: *Nè per tanto li dispensano dall' Astinenza, e Digiuno in tutte le sere obbligate, non dovendoli, nè potendoli li Medici sciogliere da questa obbligazione, che per altro è salutare, e giovevole, benchè per la loro sanità se gli conceda il mangiare carni conforme espressamente, coll' Oracolo di nostro Signore, dichiara nel suo Editto Sua Eminenza*, seu Cardinalis *Gaspar Carpegna* Summi Pontificis *Clementis XI.* Vicarius in suo Edicto, quod jussu ejusdem Summi Pontificis pro observatione Quadragesimæ Romæ anno 1703. publicavit, quod ut ab omnibus legi possit, hic verbatim affertur.

Editto per l'osservanza della Quaresima.

Gasparo per la Misericordia di Dio Vescovo di Sabina, della Santa Romana Chiesa Cardinal di Carpegna, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale &c.

Acciò il tempo Quaresimale consacrato a' digiuni, e ad altre opere di penitenza, e perciò detto da Santa Chiesa *tempus acceptabile, dies salutis*, sia in quell' Osservanza, che si deve, e si rimovano le occasioni, che possano indurre qualche scandalo, o rilasciamento in quel che appartiene al precetto del digiuno, o all' astinenza de' cibi proibiti: La Santità di Nostro Signore inerendo alla disposizione del Sacro Concilio di Trento nel Decreto *de delectu ciborum, & jejuniis*, ed agli Editti altre volte emanati per l'Osservanza della Quaresima, ci hanno incaricato coll' oracolo della sua viva voce di pubblicare il presente Editto, e di ordinare la piena esecuzione delle cose infrascritte.

I. Che nessuna Persona, durante detto tempo, venda, o tagli (come si suol dire) carni in qualsivoglia luogo della Città di Roma, eccetto, che nelli Macelli deputati per gl' Infermi, e Valetudinarj, o malsani. Le quali carni debbano essere solo di quelle chiamate salubri, cioè di Castrato, Vitella, e Capretti; nè le tenghino fuori di detti Macelli, ma dentro in modo, che non apparíscano, nè si vedano in pubblico.

II. Quelli, che comprano le dette carni per gl' Infermi, o malsani, come sopra, debbano, per evitar ogni scandalo, portarle coperte, in modo, che non siano viste.

III. Che non si tengano da qualsisia Persona pubblicamente a vendere, o si portino vendendo per la Città le dette, o altre carni, anche di cacciaggioni, o salvatica, molto meno porcina, nè ova, formaggio, o altra sorte di Latticinj, e cibi proibiti in detto tempo.

IV. Li Pollaroli, ed altri, che sogliono vendere carni salvaticine, ed uccellami, tenghino nelle Botteghe (però in modo, che non si vedano in pubblico) solo quelle che secondo la testimoniale del Sig. Protomedico possono annoverarsi tra le carni salubri, e non altre.

V. Che nessuna Persona di qualsivoglia stato, grado, e condizione possa comprare, o far comprare, ovvero cibare d'alcuna sorte di carne, o d'altri cibi proibiti, senza la licenza, secondo la forma da Noi prescritta, che li sarà insinuata dalli Reverendi Parrochi; Qual licenza prima si dovrà scrivere di propria mano dal Medico ordinario, e come tale si sottoscriverà in lingua volgare, il tutto gratis, dopo dovrà esser sottoscritta dal proprio Parroco delli detti infermi o malsani, e per ultimo si porterà a sottoscrivere da alcuno degl' infrascritti RR. PP. Nostri Deputati solamente, e non da altri in nome loro, alli quali incarichiamo di considerare, ed osservare dette licenze, e quando non siano concepite secondo la solita forma, non le dovranno sottoscrivere.

VI. Avvertendo ciaschedun Medico, e Parroco, che se sottoscrivono le dette licenze senza legittima causa, ovvero, se l'esibiscono, e presentano ad alcuno senza considerare, se abbia cause sufficienti, oltre il partecipare che saranno dei peccati d'altri, nel che resterà molto aggravata la loro coscienza, saranno da Noi puniti ad arbitrio Nostro, anche con pene corporali, come si è strettamente incaricato al Sig. Protomedico.

VII. Avvertano di più, tanto i Medici, quanto quelli, che domandano le medesime licenze, d'attendere alla qualità delle carni, cioè che siano salubri, perchè solo queste son permesse nella Quaresima a chi per giusta causa non può cibarsi de' cibi Quaresimali, e se al bisogno si può supplire con ova, e latticinj, non devono quelli permettere loro, nè questi respettivamente cibarsi delle carni anche salubri, ma contentarsi dell' ova, e latticinj, ed osservar il digiuno, *alle di cui leggi siano tenuti anche quelli, che si cibano di carni salubri col solo motivo d'esser loro nocivo il vitto Quaresimale*. In oltre, se per tutto l'anno si astengono dalla carne nel Venerdì, Sabbato, quattro tempi, e Vigilie di precetto, molto più devono osservare tale astinenza ne' detti giorni di Quaresima, non ostante la licenza, che otterranno, eccetto, quando ci fosse nuova causa, che richiedesse altrimente; e non potendosi in questo particolare dare certa regola, deve ognuno considerare prima il suo bisogno, e le sue indisposizioni, e che non siano affettate, perchè ne dovranno rendere conto strettissimo nel Tribunale di Dio, dove non potranno scusarsi con la licenza estorta con cause supposte, o finte: onde riflettano bene, che non inganneranno il Medico, o il Parroco, ma sè medesimi, e le anime loro quelli, ch' espongano indisposizioni

ni non vere, ma figurate per ottenere la detta licenza.

VIII. Che li Osti, Tavernari, Albergatori, Bettolieri, o qualunque altro di qualsivoglia stato, grado, o condizione, non permettino, o tollerino, che nelle loro Osterie, Taverne, Alberghi, Bettole, e Case, s'abbia a cuocere, o mangiare alcuna sorte di cibi proibiti, così nel detto tempo di Quaresima, come nelli altri giorni, in cui parimente vengano proibiti dalla Santa Romana Chiesa, eccetto che per gl' infermi, o malsani, che averanno licenza, come sopra, sotto pena a chi trasgredirà in ciascheduno de' casi compresi in questo nostro Editto di scudi venticinque, e tre tratti di corda, ed altre pene a nostro arbitrio secondo la qualità delle Persone.

IX. Ordiniamo, che in tutto il tempo Quaresimale nessuno di qualsivoglia stato, grado, e condizione faccia, o assista a quelle conversazioni, o altre adunanze, dove si faccino suoni, e balli, e che nè meno di notte si vada per Roma sonando, o cantando, ovvero facendo serenate in luogo fermo sotto le pene sudette.

X. Esortiamo per fine tutti i Fedeli, non solo all'Osservanza del digiuno Quaresimale, consagrato da Cristo Signor Nostro col suo esempio, ma ad attendere con divozione a quegli Esercizj spirituali, che il medesimo tempo ricerca, non meno per placare l'ira di Dio, che per prepararsi a celebrare degnamente la Santa Pasqua.

Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo dì 23. Febbrajo 1705.

G. Card. Vicario.

Niccolò Antonio Cuggiò Segr.

Et ad id afferuntur duo Brevia novissime edita a Benedicto XIV.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis universis gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

NOn ambigimus, Venerabiles Fratres, quin universis Catholicæ Religionis Cultoribus notum sit a tota per Christianum Orbem Ecclesia inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ Capita perpetuo adnumeratum retineri Quadragesimale Jejunium; quod olim in lege, & Prophetis primitus adumbratum, ipsius Domini Nostri Jesu Christi exemplo veluti consecratum, ab Apostolis traditum, a Sacris Canonibus ubique præscriptum, & ab universali Ecclesia ab ipso sui primordio retentum, & observatum est. Hoc nimirum, ut veteres tradidere Patres, nobis quotidie peccantibus communis Pœnitentiæ constituto remedio, per consortium Crucis Christi nos etiam aliquod in eo, quod ipse propter nos præstitit, agimus, simulque ad recolenda sacratiora Redemptionis nostræ mysteria, quæ per Dominicæ Passionis, ac Resurrectionis memoriam Quadragesimali potissimum tempore solemnius celebrantur, purificatis Jejunio corporibus, & animis dignius paramur. Hoc, veluti nostræ militiæ tessera ab inimicis Crucis Christi secernimur, flagella Divinæ ultionis avertimus, & cœlesti præsidio in dies adversus Principes tenebrarum munimur. Hoc despectui habito, non contemnendum Divinæ gloriæ detrimentum, non leve Catholicæ Religioni dedecus, nec dubium animabus Christifidelium periculum oboritur; nec aliunde Populis calamitates, rebusque publicis, & privatis cladem, exitiumque importatum esse constat. Ab hac vero insita, inhærentique in omnium Catholicorum hominum animis de Sacratissima Quadragesima, aliisque diebus Jejunio consecratis persuasione, & reverentia; quam aliena, quam discors, quam absona sit hodierna Jejunantium consuetudo, quantum ab ipsa Jejuniorum institutione, & servata semper, ubique, & ab omnibus disciplina quam longissime distet, Vos Venerabiles Fratres, qui populorum curæ vestræ commissorum, mores, & usus probe nostis, pro singulari sapientia vestra præ ceteris clarius intelligitis. Nos sane, quibus in hac sublimi Apostolicæ procurationis specula constitutis undique gentium nuntii afferuntur, lacrymis satis deplorare non possumus augustissimam Quadragesimalis jejunii observantiam ob nimiam nullis urgentibus legitimis causis, ubique indiscriminatim dispensandi facilitatem plane sublatam esse; itant Orthodoxæ quidem Religionis Cultores merito querantur; hæresum vero Sectatores illudant, & exultent. Perniciosæ huic corruptelæ plurimarum insuper licentiam adjunctam esse graviter dolemus, quæ usque adeo invaluit, ut nulla Apostolici Instituti, Sacratissimique præcepti habita ratione, Jejuniorum tempore palam, & impu-

impune ab iisdem agitentur Convivia, & epulæ interdictæ promiscue inferantur. Eapropter quemadmodum quibus curis, solicitudinibus, & angoribus urgeamur, cum Fraternitatibus vestris communicamus; ita facere non possumus, quin pro injuncto nobis supremo sacrosancti Apostolatus Officio, & ardentissimum Fraternitatum vestrarum zelum ad opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes hujusmodi abusibus penitus extirpandis Leges præscribendas meditemur. Interea, Venerabiles Fratres, gaudium, & corona nostra, nobiscum considerantes nihil Deo acceptius, nihil Pastorali ministerio nostro dignius, nihil gregibus curæ nostræ commissis utilius, quam ut verbo, & exemplo præeuntes, Christifideles ad tam salutarem Christianæ pœnitentiæ, & pietatis exercitationem alacrius suscipiendam, constantissime retinendam, & ea, qua instituta fuit, disciplina peragendam vehementius inflammemus; omni opera, atque industria studeamus, ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso Paschali Festo dignum est inveniri. Debitum igitur paternæ uniuscujusque vestrum sedulitatis, & caritatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuncietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque medici consilio; multitudini vero, veluti Populo, aut Civitati, aut genti indiscriminatim integræ, nonnisi gravissima, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum statuta præscriptis cum debita Apostolicæ hujus S. Sedis reverentia a Quadragesimali Jejunio dispensationem toties quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter, fidenterque usurpandam, nec superbe, & arroganter ab Ecclesia, sicut alicubi in more positum esse accepimus, esse postulandam. Gravissimam vero urgentemque necessitatem, etsi non est cur Vobis explicemus, nolumus tamen vos ignorare, cum hujusmodi necessitate, & servandam esse potissimum unicam Comestionem, sicut alias hic Romæ, ac Nos ipsi hoc anno urgentibus causis dispensantes, expresse præscripsimus, & licitas atque interdictas Epulas promiscue minime apponendas esse. Porro quemadmodum de ejusmodi Indulgentia tam caute impertienda, si secus fieret, Nos persuasum habemus, districtam supremo divino Judici redditum iri rationem, ita Conscientiam uniuscujusque Vestram onerandam esse ducimus. Insimul Fraternitates vestras rogamus, & in Domino exhortantes obsecramus, ut Populos, qui communem omnium Christifidelium pœnitentiam, ac disciplinam servare nequeant, commonere satagatis; ne per alia pietatis opera, ut sua cuique Devotio suggeret, peccata sua expiare, & Deo satisfacere negligant; quinimmo sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentem adhibere studeant curationem, ut culpas de mundano pulvere contractas, dum casta Jejunia decoquere non possunt, per pia opera, orationum suffragia, & eleemosynæ munera redimant. Interim solatium, & levamen non leve mærori nostro a Pastorali vigilantia, & Caritate vestra præstolantes, ac certo Nobis pollicentes, Apostolicam Benedictionem cum uberi cœlestium charismatum copia conjunctam in eosdem Populos vestros redundaturam, Vobis, Venerabiles Fratres peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberi & haberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 30. Mensis Maii 1741. Pontificatus nostri anno primo.

D. Cardinalis Passioneus.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS XIV. &c.

In suprema universalis Ecclesiæ procuratione, meritis licet imparibus, per ineffabilem Divinæ bonitatis abundantiam, ut Orthodoxæ Fidei assertores, sic etiam Ecclesiasticæ disciplinæ custodes ac vindices constituti, Quadragesimale præsertim Jejunium, quod inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ Capita semper, & ubique ab ipso Ecclesiæ exordio numeratum esse nemo ex Catholicis inficiatur, ab hodierna jejunantium corruptela vindicare, & in pristinam, quantum benedicente Domino fieri posset, observantiam revocare cupientes, per alias nostras in simili forma Brevis Literas ad Fraternitates vestras die XXX. proxime elapsi mensis Maii currentis anni datas, exi-

eximium Fraternitatum vestrarum Zelum excitandum curavimus, ut adlaborare studeretis, ne hac in parte, & optatum Apostolicæ nostræ solicitudinis angoribus levamen, & salutare abolendæ sacratissimi Jejunii corruptelæ remedium deesset. Quoniam autem Paternæ Pontificiæ caritatis, quæ novit imbecillitates infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum a Jejunio, aliquando legitima causa, aut gravissima, urgentique necessitate exigente, dispensandum esse ex Apostolica benignitate censuimus; ita inter cetera præscripsimus unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas. Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint, qui per humanas, & hominibus a Christiana pœnitentia abhorrentibus duntaxat dignas illationes sibi, aliisque persuadeant, unicam potissimum comestionem servari, atque epulas licitas, & interdictas minime apponi debere; cum multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, non vero singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio dispensatur. Quam sane persuasionem a sententia nostra alienam, ut ex omnium animis penitus evellamus, Nos quibuscumque quacumque occasione sive multitudini indiscriminatim ob urgentem, gravissimamquæ necessitatem, sive singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio, dummodo nulla certa, & periculosa valetudinis affectæ ratio intercedat, & aliter fieri necessario exigat, in Quadragesima, aliisque temporibus anni, & diebus, quibus carnium, ovorum, & lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas tenore præsentium declaramus, & edicimus; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis Litteras singulis utriusque Sexus Christifidelibus ob corporis infirmitates, quibus obnoxii reperiuntur in sacratissima Quadragesima, aliisque diebus Jejunio consecratis vescendi prohibitis licentiam dantes, unicuique expresse præscribimus, atque præcipimus. Eapropter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut Populos vestræ curæ commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur, sanctissimi Jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes sedulo, ac paterne moneatis, rem agi non quidem exiguam, sed longe gravissimam, de observando, sustinendoque Jejunio, purificandis animis, corporibusque salutari. In spem igitur illos erigite cœlestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condignæ passiones hujus temporis, immo leve, ac momentaneum non tribulationis, sed modicæ abstinentiæ nostræ incommodum magnum gloriæ pondus operatur in Cœlis. Ab omnibus se abstinent, qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant; pudeat tam imbelles, ac delicatos Christianæ militiæ milites refugientes a consortio Crucis Christi, qui coronam legitime certantibus propositam sperare præcipit incorruptam; ad cujus auspicium, & pignus Fraternitatibus vestris Apostolicam benedictionem iisdem etiam Populis vestris nostro nomine impertiendam peramanter elargimur. Volumus autem ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die XXII. mensis Augusti millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Pontificatus nostri Anno secundo.

D. Card. Passioneus.

Et ratio est, quia jejunium est præceptum dividuum includens duo præcepta distincta, 34
unum de unica comestione; alterum de abstinentia a carnibus; unde quamvis in ipso ratione dispensationis cesset obligatio abstinendi a carnibus, non cessat tamen obligatio de unica comestione, quia præceptum Ecclesiæ, quando non potest servari in totum, nihilominus in parte, quæ servari potest, servandum est; *arg. cap. Dilecti 6. de dolo, & contumac.* Et patet a simili, nam qui non potest recitare totum divinum Officium, & potest tamen recitare partem, tenetur ad recitandam partem, quam potest. Hinc Innoc. XI. *die 2. Martii 1679.* merito damnavit sequentem Propositionem 54. in ordine: *Qui non potest recitare matutinum, & laudes, potest tamen aliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Tum quia nedum unica comestio est æque essentialis jejunio, ac abstinentia a carnibus, ut dicunt Henno, Felix Potestas *loc. cit.* & alii passim Doctores; immo magis essentialis, ut probat Hurtad. *loc. cit.* quem

impune ab iisdem agitentur Convivia, & epulæ interdictæ promiscue inferantur. Eapropter quemadmodum quibus curis, solicitudinibus, & angoribus urgeamur, cum Fraternitatibus vestris communicamus; ita facere non possumus, quin pro injuncto nobis supremo sacrosancti Apostolatus Officio, & ardentissimum Fraternitatum vestrarum zelum ad opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes hujusmodi abusibus penitus extirpandis Leges præscribendas meditemur. Interea, Venerabiles Fratres, gaudium, & corona nostra, nobiscum considerantes nihil Deo acceptius, nihil Pastorali ministerio nostro dignius, nihil gregibus curæ nostræ commissis utilius, quam ut verbo, & exemplo præeuntes, Christifideles ad tam salutarem Christianæ pœnitentiæ, & pietatis exercitationem alacrius suscipiendam, constantissime retinendam, & ea, qua instituta fuit, disciplina peragendam vehementius inflammemus; omni opera, atque industria studeamus, ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso Paschali Festo dignum est inveniri. Debitum igitur paternæ uniuscujusque vestrum sedulitatis, & caritatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuncietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque medici consilio; multitudini vero, veluti Populo, aut Civitati, aut genti indiscriminatim integræ, nonnisi gravissima, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum statuta præscriptis cum debita Apostolicæ hujus S. Sedis reverentia a Quadragesimali Jejunio dispensationem toties quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter, fidenterque usurpandam, nec superbe, & arroganter ab Ecclesia, sicut alicubi in more positum esse accepimus, esse postulandam. Gravissimam vero urgentemque necessitatem, etsi non est cur Vobis explicemus, nolumus tamen vos ignorare, cum hujusmodi necessitate, & servandam esse potissimum unicam Comestionem, sicut alias hic Romæ, ac Nos ipsi hoc anno urgentibus causis dispensantes, expresse præscripsimus, & licitas atque interdictas Epulas promiscue minime apponendas esse. Porro quemadmodum de ejusmodi Indulgentia tam caute impertienda, si secus fieret, Nos persuasum habemus, districtam supremo divino Judici redditum iri rationem, ita Conscientiam uniuscujusque Vestram onerandam esse ducimus. Insimul Fraternitates vestras rogamus, & in Domino exhortantes obsecramus, ut Populos, qui communem omnium Christifidelium pœnitentiam, ac disciplinam servare nequeant, commonere satagatis; ne per alia pietatis opera, ut sua cuique Devotio suggeret, peccata sua expiare, & Deo satisfacere negligant; quinimmo sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentem adhibere studeant curationem, ut culpas de mundano pulvere contractas, dum casta Jejunia decoquere non possunt, per pia opera, orationum suffragia, & eleemosynæ munera redimant. Interim solatium, & levamen non leve mærori nostro a Pastorali vigilantia, & Caritate vestra præstolantes, ac certo Nobis pollicentes, Apostolicam Benedictionem cum uberi cœlestium charismatum copia conjunctam in eosdem Populos vestros redundaturam, Vobis, Venerabiles Fratres peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberi & haberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 30. Mensis Maii 1741. Pontificatus nostri anno primo.

D. Cardinalis Passioneus.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS XIV. &c.

IN suprema universalis Ecclesiæ procuratione, meritis licet imparibus, per ineffabilem Divinæ bonitatis abundantiam, ut Orthodoxæ Fidei assertores, sic etiam Ecclesiasticæ disciplinæ custodes ac vindices constituti, Quadragesimale præsertim Jejunium, quod inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ Capita semper, & ubique ab ipso Ecclesiæ exordio numeratum esse nemo ex Catholicis inficiatur, ab hodierna jejunantium corruptela vindicare, & in pristinam, quantum benedicente Domino fieri posset, observantiam revocare cupientes, per alias nostras in simili forma Brevis Litteras ad Fraternitates vestras die XXX. proxime elapsi mensis Maii currentis anni datas, exi-

eximium Fraternitatum vestrarum Zelum excitandum curavimus, ut adlaborare studeretis, ne hac in parte, & optatum Apostolicæ nostræ solicitudinis angoribus levamen, & salutare abolendæ sacratissimi Jejunii corruptelæ remedium deesset. Quoniam autem Paternæ Pontificiæ caritatis, quæ novit imbecillitates infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum a Jejunio, aliquando legitima causa, aut gravissima, urgentique necessitate exigente, dispensandum esse ex Apostolica benignitate censuimus; ita inter cetera præscripsimus unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas. Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint, qui per humanas, & hominibus a Christiana pœnitentia abhorrentibus duntaxat dignas illationes sibi, aliisque persuadeant, unicam potissimum comestionem servari, atque epulas licitas, & interdictas minime apponi debere; cum multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, non vero singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio dispensatur. Quam sane persuasionem a sententia nostra alienam, ut ex omnium animis penitus evellamus, Nos quibuscumque quacumque occasione sive multitudini indiscriminatim ob urgentem, gravissimamquæ necessitatem, sive singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio, dummodo nulla certa, & periculosa valetudinis affectæ ratio intercedat, & aliter fieri necessario exigat, in Quadragesima, aliisque temporibus anni, & diebus, quibus carnium, ovorum, & lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas tenore præsentium declaramus, & edicimus; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis Litteras singulis utriusque Sexus Christifidelibus ob corporis infirmitates, quibus obnoxii reperiuntur in sacratissima Quadragesima, aliisque diebus Jejunio consecratis vescendi prohibitis licentiam dantes, unicuique expresse præscribimus, atque præcipimus. Eapropter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut Populos vestræ curæ commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur, sanctissimi Jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes sedulo, ac paterne moneatis, rem agi non quidem exiguam, sed longe gravissimam, de observando, sustinendoque Jejunio, purificandis animis, corporibusque salutari. In spem igitur illos erigite cœlestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condignæ passiones hujus temporis, immo leve, ac momentaneum non tribulationis, sed modicæ abstinentiæ nostræ incommodum magnum gloriæ pondus operatur in Cœlis. Ab omnibus se abstinent, qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant; pudeat tam imbelles, ac delicatos Christianæ militiæ milites refugientes a consortio Crucis Christi, qui coronam legitime certantibus propositam sperare præcipit incorruptam; ad cujus auspicium, & pignus Fraternitatibus vestris Apostolicam benedictionem iisdem etiam Populis vestris nostro nomine impertiendam peramanter elargimur. Volumus autem ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die XXII. mensis Augusti millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Pontificatus nostri Anno secundo.

D. Card. Passioneus.

Et ratio est, quia jejunium est præceptum dividuum includens duo præcepta distincta, unum de unica comestione; alterum de abstinentia a carnibus; unde quamvis in ipso ratione dispensationis cesset obligatio abstinendi a carnibus, non cessat tamen obligatio de unica comestione, quia præceptum Ecclesiæ, quando non potest servari in totum, nihilominus in parte, quæ servari potest, servandum est; *arg. cap. Dilecti 6. de dolo, & contumac.* Et patet a simili, nam qui non potest recitare totum divinum Officium, & potest tamen recitare partem, tenetur ad recitandam partem, quam potest. Hinc Innoc. XI. *die 2. Martii 1679.* merito damnavit sequentem Propositionem 54. in ordine: *Qui non potest recitare matutinum, & laudes, potest tamen aliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Tum quia nedum unica comestio est æque essentialis jejunio, ac abstinentia a carnibus, ut dicunt Henno, Felix Potestas *loc. cit.* & alii passim Doctores; immo magis essentialis, ut probat Hurtad. *loc. cit.* quem 34

quem sequitur La Croix *loc. cit.* & alii. Sed & insuper ratio formalis jejunii sita est in unica refectione, & non in abstinentia a carnibus, cum certum sit ex Pontificiis Bullis, & Edictis supra laudatis solvi jejunium, si bona in die fiat refectio, & vice versa non solvi jejunium, si quis post legitimam a Superioribus Ecclesiasticis obtentam dispensationem semel in die tempore Quadragesimæ carnibus vescatur, ut recte probat Graveson *Histor. Ecclesiast. tom.* 8. *p.* 2. *colloquio* 6. ubi mordicus, & suo more egregie defendit hanc nostram sententiam. Et de facto non dicitur jejunium illis diebus, in quibus sumuntur plures refectiones, quamvis non manducentur carnes, ut patet in diebus Veneris, & Sabbati, in quibus ob facultatem sumendi plures refectiones non dicitur esse jejunium, sed tantum abstinentia.

35 Post hæc emanavit alia ejusdem Pontificis Encyclica, in qua monentur Episcopi, ne faciles se præbeant in petendis a Sede Apostol. dispensationibus generalibus a jejunii disciplina pro oppidis & diœcesibus, sed prius consulendos indicitur medicinæ peritiores, exquirendo ab illis, num morbus sit communis, ita ut nulla ætas libera & incolumis esse queat, adeoque ad præservationem a morbo multum conducere judicent, si dispensatio a carnibus concedatur, tunc vero illas petant. Hæc, aliaque servanda ab Episcopis in re, clarius patebunt legenti ipsam encyclicam, quam ideo hic subnectimus.

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

Libentissime quidem amplectimur, quæ nobis offeruntur occasiones ad vestros animos excitandos, ut Ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ sedulam curam conferatis. Etenim Summi Pontificatus Dignitati, ad quam Nos, licet immerentes, evecti fuimus, conjunctam esse intelligimus solicitudinem aliarum Ecclesiarum, Nobisque commendatam, qui plane tenuitatem virium nostrarum non ignoramus.

Cum itaque præsentium litterarum argumentum totum sit de jejunio, quod tempore Quadragesimæ veteri Ecclesiæ instituto ac lege Fidelibus indicitur, supervacaneum ducimus longam orationem conficere de Quadragesimæ institutione, & Patrum, & Conciliorum omnes super hac re in medium proferre auctoritates. Difficile id quidem Nobis parum videretur, sed potius alienum, & nullo modo consentaneum vobis, quos doctrinæ laude, Canonum, & Sacræ Historiæ cognitione præstantes arbitramur. Porro ad scribendas has litteras adducti fuimus gravissimis illis verbis Tridentinæ Synodi, quæ *sess.* 25. *de Reform.* præcepit Episcopis omne studium impendere, ut Fideles ipsorum curæ traditi magna religione perficiant ea, quæ a Sacris Canonibus præscribuntur: *Ut illis omnibus, & iis præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, & jejunia.*

Ubi primum Bononiensem Ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficio Clementis XII. felic. record. ab Sede Anconitana translati fuimus) Mandatum evulgavimus (quod *libro primo Institutionum Nostrarum pro viris Ecclesiasticis decimo quinto loco continetur*): in illo plures difficultates indicavimus, ob quas minime solvendos jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam caussam, & legitima prius auctoritate interposita Quadragesimæ abstinentiam non observarent, minime inquam solvendos a jejunio, itaut liceret ipsis quolibet die mensam bis instituere, non unica vice, vespertina superaddita refectione, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocati, Nos rem totam in examen iterum revocavimus, & præstantissimis quoque Viris demandavimus ipsam diligenter, accurateque perpendere, ac suas deinde opiniones Nobis exponere. His peractis, hujusmodi controversiæ finem tribuere constituimus, illudque decrevimus, ne ulla in posterum, sive peculiaris, sive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore jejunii, vel Quadragesimæ, nisi conditio servandi jejunii, sive unius comestionis interponatur, & illud quoque monitum addatur, nequaquam licere mensam eamdem carne ac piscibus instruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis quæstionibus, existimavimus unicam singulis diebus comestionem inducere illis etiam, qui carnibus uti, cum jejunium indicitur, rite obtinuerunt, & pravam illam consuetudinem, quæ apud multos jam nimis invaluerat, penitus evellere, afferendi nempe carnes in mensam cum piscibus, postquam ipsi quadragesimalis abstinentiæ præcepto soluti fuerunt, ob eam potissimum causam, quod grave detrimentum saluti ab esu piscium accipiant.

Hæc apertissime constant ex Nostris Apostolicis Litteris, quas in forma Brevis dedimus ad omnes Episcopos orbis Catholici anno

no 1741. quarum primæ incipiunt: *Non ambigimus*, Alteræ vero: *In suprema*. Nos profecto nulli unquam elargiti sumus vesci carnibus, cum tempus Quadragesimæ sive aliud jejunium præcipitur, nisi indicta scriptaque conditione, quam superius commemoravimus. Maximam pariter lætitiam percepimus, cum redditæ Nobis fuerunt plures Epistolæ, ac mandata vestra litteris Nostris Apostolicis omnino consentanea, quibus pro virili parte contenditis adducere populos vobis subjectos, ut propositam in illis disciplinam pie servarent.

Interim promulgatis iisdem Apostolicis Litteris, quas paulo ante nominavimus, plures cavillationes excogitatæ sunt a nonnullis, uti Nos antea facili conjectura suspicati fuimus. Plures etiam quæstiones propositæ Nobis fuerunt, exigui quidem ponderis ac momenti; quemadmodum Nos opinamur, cum illæ vel ipsius legis verbis, vel sensu penitus corruant, ac dissolvantur. Attamen Sacro Tribunali Nostræ Pœnitentiariæ rerum hujusmodi conscio, ac peritissimo easdem quæstiones expendendas commisimus, quibus omnibus plane, cumulateque, quoties opus fuit, satisfecit.

Archiepiscopus Compostellæ in Hispaniarum Regnis primus Inquisitor nuperrime vita functus, longam ad Nos dedit Epistolam, qua plures recensebat difficultates, quæ Litteris Nostris Apostolicis adversabantur, quominus executioni mandarentur, eo quod nonnulli Theologi in diversas opiniones, ac sententias abirent in solvendis quibusdam quæstionibus, quibus Litteræ Nostræ Apostolicæ causam, & occasionem præbebant, ac proinde de illis judicium Nostrum exquirebat. Et quidem Archiepiscopi litteræ Nos gravissimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen dum quæstiones in ipsis expositas percurrimus, visum Nobis est, non quidem expeti, ut iis quæstionibus responsum fieret, ipsisque solutis nullum impedimentum, sive obstaculum Nostris Litteris Apostolicis superesset; sed potius ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipsæ minime adducerentur. Accedit etiam quod Epistola Archiepiscopi multis argumentationibus, & obscuris vocibus redundabat. Quamobrem licet plures hortarentur, ne ullum Archiepiscopo responsum redderemus; illi tamen satisfecimus, res præcipuas ex ejus litteris delibantes, & quæstiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum Nostris occupationibus tribuendum testati sumus, quod tarde ipsi responsum daremus, ejus studium commendavimus, & etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deinde prolatis quæstionibus satisfacere non prætermisimus, illum tamen monentes de Instituto Summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum, qui dubitandi causas objiciunt, ut quæ constituta sunt, perturbent ac evertant.

Vix redditis Litteris, Archiepiscopus paulo post vitæ cursum absolvit. Itaque non immerito suspicamur, Responsa Nostra quæ Litteris continebantur, haud cognita fuisse, & perspecta illis, qui quæstiones excitaverant. Post hæc alii pariter ex Hispanis Episcopis, ... nullas ex iisdem quæstionibus Nobis proposuerunt; quare iisdem Responsis usi sumus, quæ tradita prius Archiepiscopo Compostellæ a Nobis fuerant. Non defuerunt etiam præstantes inter Italos Theologi, qui Litteras Nostras Apostolicas datas anno 1741. egregiis commentariis illustrarunt. Idem contigit Responso, quod fecimus Archiepiscopo Compostellæ die octava Julii anno 1744. quod sane integrum suis libris præfigendum curaverunt. At quoniam libri ejusmodi ad vos fortasse nondum pervenerunt, vel curis aliis distenti illos percurrere minime potuistis, his Litteris Encyclicis adjungimus illas pariter, quas (uti dictum sæpius est) ad Archiepiscopum Compostellæ jam pridem scripsimus, ut quæ disciplina vestris in Diœcesibus tenenda sit, plane cognoscatis, ac ne vos deterreant difficultates, si quæ a captiosis hominibus concitentur.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Compostellæ

BENEDICTUS PAPA XIV.

SI Fraternitas tua secum reputabit, quot gravissimis, & maximis curis propemodum obruamur, quantumque, hoc præsertim difficillimo tempore, prorsus Nos teneat imposita tenuitati Nostræ solicitudo omnium Ecclesiarum, non sane mirabitur tandiu sibi procrastinatum fuisse responsum ad eas Litteras, quibus Apostolica auctoritate dissolvendas rogasti obortas in Hispania disputationes aliquas e duabus Nostris Epistolis ad omnes Episcopos superioris anni 1741. 30. *Maii*, & 22. *Augusti*, quibus intra legitimos fines coercuimus invalescentem Ecclesiastici jejunii relaxationem. Potius tibi in mentem veniet cogitare de singulari Nostro in religiosissimam Hispaniam Ec-

cle-

eclesiam amore, unde Nos, immensa licet rerum mole fatigatos, ad expediendum sibi in omni sua perplexitate salutis iter opem Nostram praesto debet. Quamquam igitur dum praenuntiatas Constitutiones edidimus, non aliud propositum Nobis fuerit, ac refraenare paucorum nimis ingenio fidentium Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent; nec otium, nec animus Nobis fuerit deffinire quidquid subtili indagatione deduci possit ex proposita a Nobis jejunandi regula; tamen eximia Paterna caritate complectimur adeo observantissimos Romanae Sedis Hispanos, tantique facimus obsecrationes tuas, ut occurrere anxietati vestrae libenter adjecerimus animum, & Nos ipsi quaestiones abs te propositas dirimendas constituerimus; sic autem se habent.

„ I. Utrum, quae in antedictis Nostris Litteris in forma Brevis de unica comestione, & de epulis non permiscendis praescribuntur, sub gravi etiam praecepto prohibeantur?

„ Respondemus: Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore vetito, sub gravi teneri easdem facultates non aliter dare, quam geminis hisce adjectis conditionibus, videlicet unicae in diem comestionis, & non permiscendarum Epularum. Eos vero, qui hujusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari.

„ II. An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quae jejunantibus permittitur?

„ Respondemus: Non licere; sed opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectae meticulosae conscientiae.

„ III. An qui jejunii tempore vesci carnibus permittuntur, & unica comestione uti debent, horam jejunantibus praescriptam servare opus habeant? *Edicimus*, observandum iis esse.

„ IV. Quaenam sint epulae licitae, quae vetantur cum interdictis conjungi?

„ Respondemus: Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas. Epulas interdictas, esse pisces, adeoque utrumque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova, & lacticinia.

„ V. An praeceptum de utroque Epularum genere non miscendo, dies quoque Dominicos Quadragesimales complectatur? *Affirmatur* complecti.

„ VI. Utrum haec lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciatae edere possunt ova, & lacticinia?

„ Rescribimus: Nihil in Nostris praenunciatis Apostolicis Litteris statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatae Diploma; quare qui eo gaudent, illius tenorem stricte, & considerate perpendant, ex ejusque sententia se gerant. Caveant autem ne inani quapiam excusatione sese solutos esse arbitrentur praescriptis ibi Legibus.

„ VII. Utrum memorata duo praecepta urgeant extra Quadragesimam?

„ Respondetur; Urgere extra Quadragesimam utrumque praeceptum: Illuc scilicet unicae comestionis cum reliquis legibus in secundo, & tertio ad haec postulata Responso expressis: Et alterum non permiscendi Epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.

„ Habes, Venerabilis Frater, penitus explicatum quidquid apud vos ex Nostris saepius nuncupatis Apostolicis Litteris dubitationem attulisse scribis. Qua quidem in re laudavimus consilium tuum interrogandae supremae Romanae Sedis, ut libero, & non vacillanti gressu ad Oves sana doctrina imbuendas incedere Pastores queant. In istoque tuo suscepto consilio agnovimus Hispanam Religionem, nihil sibi tutum nisi e Divi Petri Cathedra acceptum reputantem, qua splendidissima gloria tantum nomen, & incorruptae Fidei fructum Hispania sibi peperit. Cavendum autem vobis *est* (*ideo*que ad te plurimum pertinet, qui *illustris* Archiepiscopi & Inquisitoris geris praecipuum munus), ne in expendendis Apostolicae Sedis Constitutionibus pro nimia exhauriendi argumenti solicitudine nullus fiat differendi ambigendique modus; sedula deinde opera conferenda, ut istiusmodi dubia, quae facile pro ingeniorum varietate, disputando emergunt, penitus inter vos dirimantur: ne diuturna unquam disceptatione fluctuent animi, praesertim cum Constitutiones ipsae Apostolicae scopum, quo tendunt, aperte demonstrent, & illuc prompte dirigi potest quidquid dubitando interturbare videatur. Id si animadvertissent, qui de praesenti negotio plura dubitarunt, nodum sibi exsolvissent. Patebat enim, nihil aliud Nobis in animo fuisse, quam cohibere vivida nonnullorum Theologorum ingenia, qui nimium sane jejunii fines praetergressi & non parum obliti, illud ad retinendum in officio corpus divinitus institutum hosti huic spiritus infensissimo blandiebantur. Statim siquidem com-

comperissent quid in propositis quæstionibus constituendum esset, nec sibi molestiam exhibuissent, nec Nobis, quos gravissimæ undique circumstant curæ, non parum temporis occupassent, quod tamen pro singulari Nostro in vestram gentem studio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monstrandum; In posterum simul præcaventes quomodo in hujusmodi quæstionibus firmare gressus vestros in promptu sit. Reliquum est, Venerabilis Frater, ut tibi, quod facimus ex animo, præcipuæ benevolentiæ Nostræ pignus Apostolicam benedictionem peramanter impertiamur. Dat. &c. 8. Julii 1744.

Cum hæc ita se habeant, satis muneri Nostro fecisse videmur, ne illi (quibus licet carnes edere) cum jejunium tempore Quadragesimæ, vel extra Quadragesimam Fidelibus præscribitur, unius comestionis limites excedant, ac ne piscibus simul & carnibus parari sibi mensam patiantur, neve cavillationes perscrutentur, ut legi tenebras offundant. Pauca tamen adhuc supersunt, quæ remedium a Nobis deposcunt.

Siquidem advertimus jam multis abhinc annis non solum plures in qualibet Italiæ Urbe vestra auctoritate dissolvi a Quadragesimali abstinentia, sed etiam magno studio contenditis, ut universam Civitatem, totamque Diœcesim eadem abstinentia liberemus. Hinc factum est, ut in quibusdam Civitatibus, ac Diœcesibus jam per multos annos Fideles universi absque ullo discrimine carnibus per Quadragesimam utantur. Id quidem maximam Nobis affert sollicitudinem, eo quod deprehendimus certis testimoniis in quibusdam Regionibus Septemtrionis toto Quadragesimæ cursu lactis & ovorum usum libere permitti, quia per plures annos eamdem facultatem petierint, & ab hac Sede Apostolica consecuti fuerint. Quamobrem illi Populi sibi in animum induxerunt, non esse rursus ad Pontificem confugiendum pro hujusmodi facultate impetranda, sed priores concessiones singulis annis acceptas sufficere, ut lactis & ovorum consuetudo per Quadragesimam comprobetur. Præterea maxime facienda esse duximus ea verba Trid. Conc. *sessione 25. cap. 18. de Reform. Sicuti publice expedit Legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius, evenientibus casibus, & necessitatibus pro communi utilitate satisfiat; sic frequentius legem solvere, exemploque potius, quam certo personarum rerumque delectu petentibus indulgere, nil aliud est, quam unicuique ad Leges transgrediendas aditum aperire.*

In Litteris Nostris Apostolicis, quas anno 1741. ad omnes Episcopos Catholicos dedimus, huic corruptelæ viam præcludere cogitavimus, ea ratione, illisque verbis, quæ rursum hic subjicimus: *Debitum igitur Paternæ uniuscujusque vestrum sedulitatis & caritatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuncietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque Medici consilio: Multitudini vero veluti Populo, aut Civitati, aut Genti indiscriminatim integræ non nisi gravissima, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum statuta præscriptis, cum debita Apostolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia a Quadragesimali jejunio dispensationem toties quoties opus fuerit concedendam, nec audacter, fidenterque usurpandam, nec superbe, & arroganter ab Ecclesia, sicuti alibi in more positum esse accipimus, esse postulandam.*

Porro Nos hanc normam secuti sumus, cum multitudinem, veluti Populum, aut Civitatem integram Quadragesimali abstinentia immunem declaravimus. In primis Loci Episcopus id postulare a Nobis debuit, ac de gravissima, urgentique necessitate suum testimonium interponere. Deinde carnes minime permissæ fuerunt, si lactis & ovorum usus satis esse videretur. Tum vero facultas edendi carnes tribui solum consuevit, cum interposito Episcopi testimonio id omnino necessarium judicaretur, nec sufficiens necessitati remedium afferri constaret, si ova solum, & lacticinia concederentur. Quoties autem abstinentia Quadragesimæ nostra auctoritate soluta fuit, certos tamen dies præscripsimus, quibus integra abstinentia servaretur, nempe diem Cinerum, dies quatuor temporum, vigilias e præcepto obeundas, dies Majoris Hebdomadæ a Dominica Palmarum. Quandoque recensuimus etiam totam hebdomadam Cinerum. Aliquaodo etiam indiximus abstinentiam feriis sextis, ac Sabbatis, etiamsi facultas a Nobis tradita lactis & ovorum usum solum complecteretur. Postremo etiam conditionem semper addidimus, ne jejunii Lex unius per diem comestionis ullo modo violaretur, ac ne simul in mensa carnes & pisces apponerentur.

Dum rationem hujus consilii Nostri serio perpendimus, haud plane acquiescimus ob eam solicitudinem, ac dubitationem, ne causa ab Episcopo Loci prolata, quam Nos legitimam credidimus ad solvendam Quadragesimæ abstinentiam, ejus naturæ fortasse non sit, quæ veram, & urgentem necessitatem contineat. Quippe illud Nobis semper ante oculos propo-

positum habuimus, ut nihil a ratione alienum, nihil inconsulto, ac temere faciamus. Hærent pariter animo defixa Sancti Bernardi verba ad Pontificem Eugenium *lib. 3. de consideratione cap. 4. Facitis hoc quia potestis: Sed utrum debeatis, quæstio est, & quomodo.* Attamen fidem præstitimus iis, quibus præstanda fuerat, Episcopis nempe Locorum. Non enim alio pacto exerceri potest solicitudo peculiarium Ecclesiarum, ac Diœcesum, nisi fides habeatur Episcopis a quibus illæ administrantur: sed in posterum, ut gravissimum hoc negotium tutius, quam fieri possit, geratur, molestum vobis non sit animum iis advertere, quæ subjicimus.

Non ignoratis ab Innocentio tertio Prædecessore Nostro *cap. Consilium, de observatione jejuniorum*, inter causas legitimas solvendi abstinentiam a carnibus jejunii tempore, recenseri veram, & existentem reipsa ægritudinem: *Præterea de illis, qui in Quadragesima, vel in aliis jejuniis solemnibus infirmantur, & petunt sibi esum carnium indulgeri, respondemus: Quod cum non subjaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cum urgens necessitas exigit, supportare potes, & debes, ut majus periculum in eis evitetur.* Idem statuerant multo ante Innocentium tertium, Patres octavi Concilii Toletani *Canon. 9.* quod anno 653. celebratum fuit: *Quisquis absque inevitabili necessitate, atque fragilitatis evidentis languore, seu etiam ætatis impossibilitate diebus Quadragesimæ esum Carnium præsumpserit attentare, non solum erit reus Resurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab ejusdem diei Sancta Communione... Illi vero, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita violare præsumant, quam a Sacerdote permissum accipiant.*

Nemo est qui non intelligat hujusmodi causas satis esse, ut aliqui a jejunii legibus, & abstinentia immunes existimentur: non autem ut Populus, vel integra Civitas idem privilegium obtineat. Quis enim sibi persuadere possit, Cives universos alicujus Urbis, vel Diœcesis eodem tempore gravissimo morbo teneri, vel in eodem discrimine versari omnes, ut periculosam ægritudinem contrahant? Nisi eos morbos intelligamus, qui ab aeris intemperie, vel infectione promanant, de quibus paulo post verba faciemus; Quis credat unquam Populum universum alicujus Diœcesis, vel communi languore penitus extenuatum, vel extrema senectute confectum?

Neque vero causa sufficiens habenda est, ut aliqua Civitas, vel Populus abstinentia Quadragesimali liberetur, ipsique carnes permittantur, si forte pisces, vel ova caro pretio vendantur. Sicut enim Urbes habent egenos Cives, ita etiam opulentos, e quibus etiam alii vitæ sustentationem labore, ac sudore sibi comparant, alii vero Patrimonio, ac divitiis satis superque abundant; Itaque si emendis piscibus grave pretium solvendum sit, id quidem egenis Civibus, non vero divitibus suffragatur. Id asserunt etiam nonnulli Theologi haud severioris disciplinæ, quorum sententiam recensuimus *capit. 9. libri tertii Nostrarum institutionum*, quas Bononiæ Typis impressimus.

Illud etiam inane commentum prorsus existimari debet, solvendas esse abstinentia Quadragesimæ Civitates, vel Diœceses, ubi exercitus versantur: eo quod Milites in iis locis permanentes abstinentiæ leges minime observant. Id potius animos Civium inflammare deberet ad jejunium rite, religioseque suscipiendum, ut nempe Milites tanta virtute Temperantiæ permoti, ipsorum exemplum sequantur. Illud solum pro legitima causa in medium proferri potest, copias militum tantam afferre Civitati penuriam herbarum, atque olei, licet Quadragesimæ jejunio non obtemperent, ut harum rerum pretia summopere augeantur. Tunc autem eadem statuenda sunt, quæ paulo ante diximus, cum Pisces, & Ova cariori pretio comparantur. Igitur peculiares morbi, quamvis frequentes, in posterum pro causa solvendæ abstinentiæ non adducantur, nisi forte civibus universis iidem morbi communes habeantur ob aliquam aeris corruptionem: neque in posterum, herbarum, olei, piscium, & ovorum pretia tanti ponderis esse censeantur, ut omnis Civitas, vel Diœcesis ab instituto Quadragesimæ jejunio, ac temperantia liberari contendat. Quod si veras ac legitimas a Nobis causas ad hanc facultatem obtinendam expetitis, duas potissimum percensebimus, quarum prima ex jure Canonico; altera vero ab ipsa rerum magistra experientia, deprompta est.

Innocentius tertius, quem superius nominavimus, *eodem cap. Consilium, de observatione jejuniorum*, Archiepiscopo Bracarensi postulanti, qua pœna plectendos judicaret illos, qui tempore Quadragesimæ a carnibus non abstinuerant ob summam rerum caritatem, & angustiam, ita ut plures fame enecarentur? Respondit his verbis: *Cum autem quæsieris, quæ sit illis pœnitentia injungenda, qui die-*

diebus Quadragesimalibus, tempore, quo tantæ famis inedia ingruebat, quod magna pars Populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti; Respondemus: Quod in tali articulo illos non credimus puniendos; Preces tamen Domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur, quia bonarum mentium est ibi timere culpam, ubi culpa minime reperitur. Si quis hoc tempore Episcopus adductus exemplo Bracarensis Antistitis idem consilium peteret a Sede Apostolica, tamquam ineptus, ac simplex haberetur. Sed illo Ecclesiæ felicissimo sæculo maxime pendebatur, uti æquum est, Quadragesimæ præceptum. Hinc magna severitate inquirebantur illi, qui minime paruissent, licet talis causa intercederet, ut liberi ab eodem præcepto viderentur, nec ulla ratio habebatur Virorum Principum, licet ipsorum incolumitas cum Reipublicæ felicitate conjuncta putaretur, uti nos fuse ostendimus in *decima quinta Nostrarum Institutionum libri primi;* sed iis omissis, & aliis bene multis, quæ in hanc rem a Nobis congeri possent, illud primum delibabimus ex responso Innocentii tertii, tunc Quadragesimæ abstinentia solvi posse integram Civitatem, vel Diœcesim, cum reipsa non suppetunt ea, sine quibus præceptum Quadragesimæ observari nequit. Itaque si revera in aliquo loco, neque oleum, neque pisces comparari possint, tunc incolis ejusdem loci permitti fas est, ut lacte & ovis utantur; Si hæc autem revera deficiant, tunc carnis, salubris tamen, edendæ facultas concederetur, interposita semper servandi jejunii conditione.

Insula Sancti Dominici in America Meridionali in temporalibus paret carissimo in Christo Filio nostro Ludovico Gallorum Regi Christianissimo, neque ullus ei præest Episcopus. Præfectus Patrum Societatis Jesu anno 1742. a Nobis quæsivit, an ex concessione sibi facta a Sede Apostolica dispensandi super esu carnium, ovorum, & lacticiniorum tempore jejuniorum, & Quadragesimæ, dici posset sibi etiam datam fuisse facultatem dispensandi, nedum particulares personas, sed etiam multitudinem hominum, & omnes sui districtus incolas, quando coram Deo id expedire judicasset: habitoque responso facultatem ei fuisse concessam dispensationem indulgendi particularibus hominibus, non autem multitudini hominum, & omnibus incolis sui districtus, pro concessione exoravit. Pro Causa exposuit veneficam piscium qualitatem, exiguum piscatorum numerum, qui longe ab insula piscantes, pisces deferebant aut fœtentes, aut corruptos ob nimios calores, paupertatem earum gentium, quæ oleum emere non poterant pro cibis quadragesimalibus necessarium, deficientiam denique olerum, & legumiuum, quæ in ea regione facile corrumpuntur, aut a vermibus consumuntur. Re subinde mature discussa coram Nobis in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis *die* 12. *Aprilis anno* 1742. habita ratione regionis nimis remotæ, a qua quolibet anno impossibilis erat ad Sedem Apostolicam recursus; Indulgentes necessitati Fidelium degentium in insulis regionis Gallicæ in America, facultatem concessimus Præfectis Missionum illarum partium in casu veræ & ineluctabilis necessitatis, & tantum de anno in annum, præfataque vera necessitate durante, & non aliter, nec alio modo, ut possent, & valerent cum Fidelibus populis ipsorum regimini commissis dispensare super esu ovorum, & lacticiniorum, & etiam carnium tempore Quadragesimali, indicta simul cum hujusmodi dispensatione observantia jejunii per unicam comestionem, onerataque prædictorum Præfectorum conscientia, si adamussim juxta præscriptum concessa facultate usi non fuissent.

Sed jam ad experientiam deveniamus. Quindecim ab hinc annis per totam fere Europam morbus invaluit, qui pectoris inflammationem inferebat, ita tamen, ut ex una Civitate in aliam, & ex una Provincia in aliam hæc funesta lues promanaret: id contigit annis 1730. 1733. 1740. Licet autem morbus ejusmodi, qui universos hominum ordines, atque ætates corripiebat, lentam solum in pectore inflammationem excitaret, tamen senibus matura jam ætate debilitatis extremam afferebat perniciem, nam ex ipso febres acutissimæ, ac mortales sequebantur. Idem morbus in periculum trahebat juniores etiam, qui paululum infirmo pectore laborarent. Postremo multorum pectora adeo labefactavit, ut deinde gravissima mala provenerint. Alios quoque morbos hujus generis pectoris inflammationem magno cum periculo afferentes, ægros in discrimen vitæ adduxisse, Medici scriptores luculenter testantur.

Itaque si Medicinæ professores acciti, monitique graviter, ut nihil a veritate alienum respondeant, unanimi consensu fateantur (uti Nobis accidit, cum adhuc Bononiæ versaremur,) morbum esse talis naturæ, qualem superius commemoravi-

ravimus, itaut nulla ætas libera & incolumis esse queat, & affirment, illis ipsis, qui inter Cives salvi & integri numerantur, eamdem perniciem imminere; id præterea conferre plurimum ad hujusmodi luem depellendam, aut evitandam, si tum ægrotantes, tum sani, a piscibus, & oleo, & quandoque pariter a lacte, & ovis abstineant, si, inquam, res ita se habeat, tum procul dubio causa sufficiens judicanda est, quæ experientiæ innititur, & quæ semper probata, & in posterum probanda videtur, ut nempe Populus, seu Civitas integra a Carnibus abstinendi præcepto non teneatur.

Neque ulla difficultas removere vos debet a consulendis Medicis, qui præstantiores habeantur. Cavendum pariter, ut quidquid revera senserint, scripto testari non prætermittant; quæ conditio si desit, in posterum nulla unquam facultas Civitati, aut Diœcesi carnibus, aut lacticiniis vescendi tempore Quadragesimæ tribuetur: quippe id necessarium omnino videtur. Accedit etiam, quod Medici facilitate quadam incredibili peculiares quidem Cives a Quadragesimæ precepto liberos, & immunes decernere soleant, (qua de re gravissime monendi a Vobis sunt, ne suas animas indulgendo nimis aggravent): cum vero pro universis Civibus idem statuendum proponitur, tum se difficiles, anxios, ac solicitos præstare nos ipsi experti sumus. Postremo si velint percurrere ea quæ in Italia, & extra ipsam præclarissimi Auctores Medici Typis evulgarunt, facile deprehendent, abstinentiam, ciborumque parsimoniam ab illis magnopere commendari, discrimen inter morbos constitui; & certis rationibus ostendi, in curandis quibusdam morbis nequaquam requiri, ut jusculum, & carnes loco piscium, olei, & herbarum substituantur; in aliis vero juvare plurimum, si sublatis carnibus, cum indicitur jejunium, oleo, vel lacte ægrotantes utantur. Demum advertent quam diligenter, accurateque scribant de pectoris incommodis, cum in omnibus generatim excitantur, ne corripiantur eodem morbo, qui adhuc incolumes a communi lue supersunt.

Hæc vobis indicanda putavimus. Reliquum est, ut vos hortemur, ne tam facile suscipiatis negotium petendæ facultatis utendi carnibus, & lacticiniis tempore Quadragesimæ pro universa Civitate, vel Diœcesi. Quippe abrumpenda tandem est consuetudo, ob quam jam per tot annos in quibusdam locis hæ facultates tribui consueverunt. Illud etiam experientia a vobis compertum erit, delicatis quoque, ac mollibus abstinentiam Quadragesimæ nullam inferre perniciem, neque plures ob hanc causam inter ægrotos, vel mortuos recenseri. Hanc rationem, & institutum Nos ipsi secuti sumus Romæ, & Bononiæ (cujus Sedem adhuc retinemus) cum nuper Quadragesimæ tempus ageretur. Si vos id quoque præstabitis, neque facile a Nobis pro universa Civitate, vel Diœcesi facultatem solvendi Quadragesimæ abstinentiam postulabitis, vel (si necessarium id arbitremini) non aliter quam servatis præmissis conditionibus dispensationis instantia ad Nos deferetur, non solum ii fructus provenient, quos jam indicavimus, sed etiam repulsæ pudorem evitabitis, Nosque pariter ea molestia vindicabitis, quam ferimus, dum votis vestris minime obsecundamus. Postremo vos omnes peramanter amplectimur, & Apostolicam benedictionem Vobis, Populisque vestris impertimur.

Datum ex Arce Castri Gandulphi die 10. *Junii* 1745. *Pontificatus Nostri anno quinto*.

Qui semel fregit jejunium, & eadem die 36 sæpius comedit, si fregit jejunium esu carnium, peccat toties mortaliter, quoties iterum comedit carnes. *Communis*. Si vero fre- 37 git sola replicata refectione cum cibis die jejunii permissis, variant Doctores. Castropal. *tom.* 25. *par.* 2. §. 2. *num.* 8. Fagundez *precept.* 4. *lib.* 1. *c.* 4. *num.* 8. & alii ab ipso citati, Diana *part.* 1. *tit.* 9. *resol.* 44. cum quatuordecim aliis ibi citatis, Mastrius *disp.* 14. *Theolog. moral. num.* 9. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 10. *de præcept. Eccles. dist.* 2. *q.* 2. *n.* 20. Felix Potestas *loc. cit. n.* 2846. & alii, dicunt, non peccare mortaliter, nisi per secundam comestionem, non vero per tertiam, vel alias subsequentes. Et ratio istorum est, quia præceptum jejunii non obligat ad impossibile; posita autem secunda comestione, impossibile est, ut quis unica refectione contentus sit, adeoque peccatur tantum in secunda comestione, & non in aliis, quia statim ac illa posita, est violatum præceptum jejunii, & amplius non obligat. Medina autem, Maj. Montes. Covarruv. Molan. Silvester, Loth. & alii multi apud La Croix *loc. citat. num.* 1265. valde probabiliter tenent, peccare mortaliter, quoties iterum sumit plenam refectionem, quia per negationem aliarum refectionum adhuc obtineri potest notabilis mortificatio carnis, quæ est finis legis; Vivald. vero,

vero, Diana *resolut.* 53. Illsung *tom.* 4. *d.* 1. *n.* 43. dicunt, in aliis comestionibus post secundam, ne quidem venialiter peccare. At ipse La Croix *loc. cit.* recte dicit, tenendum esse cum communissima sententia, peccare saltem venialiter; quia est contra finem legis, qui est mortificatio carnis, & non esse plusquam veniale, docet cum aliis probabiliter Lessius *lib.* 4. *c.* 2. *n.* 17. (*a*)

38 Jejunium quamvis frangatur per iteratas veras refectiones, non frangitur tamen per alias sumptiones, non per modum cibi, vel refectionis; sed per modum medicinæ, vel potus. Sic non solum non frangit jejunium sumere ipsas formales medicinas, sed neque universaliter electuaria, seu confecta, cum principaliter non sumantur ut cibi, sed ut medicinæ. *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 6. *ad* 3. Item non frangit jejunium, qui ad confortandum stomachum debilem mane sumit offam, frustum panis, saccarum, & hujusmodi, vel extra tempus refectionis bibit quacumque de causa, (*b*) & addit bolum panis, amygdala, & hujusmodi, quia similia habent potius rationem medicinæ, ne videlicet noceat haustus, quamvis per accidens nutriant, ut observant communiter DD. apud

39 Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *cap.* 1. *n.* 7. Sic pariter non frangit jejunium bibere extra tempus refectionis quemcumque parum potum, etiam vinum, cerevisiam, mulsum, etiamsi fiat non præcise ad sedandam sitim, sed etiam aliqualiter ad sedandam famem, & nutriendum. Sic S. Thom. 2. 2. *q.* 147. *art.* 6. *ad* 2. & alii passim cum Navarr. *c.* 21. *num.* 13. Layman. *lib.* 4. *tract.* 8. *cap.* 1. *num.* 7. Castropal. *par.* 2. §. 4. *num.* 4. Tambur. *in Decal. lib.* 4. *cap.* 4. §. 2. *num.* 4. Diana *par.* 1. *tract.* 8. *resol.* 23. contra S. Antonin. Alens. Richard. Rosell. Silvestr. & alios, & ratio a S. Thoma, & aliis illata est, quia Ecclesia diebus jejunii prohibet solum ea, quæ per se ordinantur ad nutriendum corpus: potus autem quicumque purus per se non ordinatur ad nutriendum corpus, sed potius ad sitim extinguendam, naturam refrigerandam, cibi concoctionem adjuvandam; & quamvis vinum, cerevisia, mulsum per accidens aliquantulum nutriant, eorum tamen Ecclesia rationem non habuit, adeoque &c.

Jejunium non frangit, & licita est sumptio Caffæi, Thæi, Salviati, & Cocholati in die jejunii, quando illa sumuntur medicinaliter ad curandam infirmitatem realem; *Communis*. Si tamen sumantur non medicinaliter, 40
variant Doctores, & maxime de Cocholato, 41
quod jejunium non frangere absque ulla limitatione tenent Hurtadus, Lopez, & plures alii apud Tambur. *tom.* 1. *pag.* 135. Leandr. *de præcept. Eccles. tract.* 5. *disp.* 5. Dianam *part.* 12. *tract.* 6. *resol.* 53. Idem tenet Henriq. *verb. Jejunium*, referens Urbanum VIII. oblatis ingredientibus, & in ejus conspectu confecto cocholato, de illo gustato dixisse esse,

(*a*) *Notæ Romani Theologi*. R. P. Paulus Gabriel Antoine tractat. de Virtut. Moralibus, Append. quæst. 5. proponit: An toties quis peccet mortaliter, quoties die jejunii sumit refectionem iteratam: Et respondet: Non pauci affirmant. Quia juxta omnes toties quis peccat, quoties carnes comedit, quia præceptum abstinendi a carnibus est negativum. At præceptum abstinendi a pluribus refectionibus est etiam negativum: nam non præcipit unam refectionem, sed præcise plures refectiones prohibet. Ergo sicut peccatur per quasvis comestiones carnium, ita & per quamlibet, & singulas refectiones ultra unam. Præcepta enim negativa violantur non solum per primum, & secundum actum, sed etiam per quoscumque alios sequentes. Videsis & rationes alias, ab Auctore expositas, quæ potiores videntur rationibus Auctorum id negantium.

(*b*) Non est probata Theologis gravioribus Ferraris assertio, qua putat jejunii legem non violare, *qui extra tempus refectionis bibat quacumque de causa*: Nam si in fraudem legis jejunii bibat, & quidem frequenter, hoc est, si bibat non per modum potus, sive ad extinguendam sitim, & faciliorem digestionem procurandam, sed ad sensum famis eludendum, & ad nutritionem habendam, quæ ventris famem propulset, tunc contra legem jejunii agere, eamque violare videtur. *Legem enim violat, qui in fraudem legis aliquid facit*, ut ait S. Thom. *in* IV. *dist.* XV. *quæst.* III. *art.* I. *ad dub.* I. *num.* 17. de eo loquens, *qui potat extra horam unicæ comestionis, qui non dicitur bis manducare, & propter hoc nec statutum Ecclesiæ frangit, nisi in fraudem faciat: quia legem violat, qui in fraudem legis aliquid facit*. Itaque non adeo certum est, legem jejunii non infringere, qui extra comestionem quacumque de causa bibat, ut Auctor pronunciat.

ſe, & manere potum. Idem etiam, ut teſtantur plures Doctores apud Illſung *t.* 4. *d.* 1. *n.* 39. reſponderunt Gregor. XIII. S. Pius V. & Paulus V. Ipſis accedit conſuetudo, & timoratorum, doctorumque virorum Religioſorum uſus ſine ſcrupulo. Econtra plurimi alii cum Caſtropal. *loc. cit. p.* 2. *§.* 2. Boudeuvio *part.* 2. *quaeſt.* 17. *in Ventilabro Medico Theologico*, Tambur. *loc. cit.* conſideratis ingredientibus, & vi nutritiva illius, docent frangere jejunium; Probabilior tamen, & ſecurior ſententia cum Leandro *de praeceptis Eccleſiaſt. tract.* 5. *diſp.* 5. Diana *part.* 11. *tract.* 6. *reſolut.* 53. Felix Poteſt. *loc. citat. num.* 2877. Remigio, Eſcobar, & aliis, apud ipſos docet, cocholatum non frangere jejunium, ſi id, quod eſt cibi, miſceatur aquæ in minori quantitate; ita ut ſuperabundet aqua, quia tunc cum bibatur tenue, habet rationem potus, & potus ab Eccleſia non prohibetur; Si vero id, quod eſt cibi, miſceatur aquæ in majori quantitate, ita ut ſuperabundet cibus, tunc dicit frangere jejunium, quia cum tunc coquatur inſtar denſæ pultis, habet rationem cibi, & ſic videtur ab Eccleſia prohibita ejus ſumptio, eo vel maxime, quod in eo caſu valde opponitur fini præcepti Jejunii, qui eſt maceratio carnis, cum cocholatum ſimiliter ſumptum ſit præ ceteris cibis nutritivum, & elevativum ſpirituum vitalium, ut experientia patet. * Hinc etiam Benedictus XIV. *Inſtitution. Eccleſiaſt.* 15. §. 10. potum cocholati die jejunii tolerat; vix tamen admittit majorem longe citatum; nec omnino tolerat ſæpius eadem die iterare. *

42 Collatio, ſeu refectiuncula veſpertina etiam ad nutritionem ſumpta, eſt licita; *Communis.*

43 Pro qualitate tamen ciborum in hac veſpertina refectiuncula ſumendorum varia varii ſentiunt Doctores. Aliqui enim volunt, talem refectiunculam ſumendam eſſe in modico pane, & fructibus, ſeu herbis, & non in cibis proprie dictis, ut ſunt omnes piſces cocti, ova, lacticinia, legumina cocta; aliique cibi ſubſtantiales. Alii concedunt modicum caſei, butyri, lactis, pultis amygdalinæ, & hujuſmodi. Alii permittunt panem coctum cum amygdalis, ſeu coctum in aqua, aut alio liquore una ſimul cum ſale. Alii dicunt licere comedere parvos piſces. Alii concedunt omnis generis cibos, quorum comeſtio licita eſt in prandio die jejunii, modo ſervetur quantitas. Alii permittunt juſcula cocta ex cibis illis, qui liciti ſunt in collatione, v. g. ex vino, vel cereviſia, pane, herbis, fructibus, oleo, vel butyro condita. Alii docent in collatiuncula non eſſe attendendam qualitatem ciborum, ſed quantitatem tantum, adeo ut ex omnibus cibis, qui die jejunii licite poſſunt ſumi in prandio, etiam piſcibus, leguminibus, placentis, ovis, lacticiniis & in modica quantitate liceat ſumi etiam in veſpertina refectiuncula, ſeu collatione; Sic Cajetan. *verb. Jejunium cap.* 1. *in fine*, Marchant. *Tribunal. part.* 2. *tract.* 12. *tit.* 13. *q.* 3. *dub.* 1. & aliis citatis Bonac. *de legibus diſp. ult. punct.* 3. *q.* 1. quam ſententiam omnino probabilem, & tutam eſſe dicit Sporer *loc. cit. num.* 32. Unde in tanta varietate opinionum, ſalvo meliori judicio, dicerem ego ſervandam eſſe conſuetudinem, & praxim, quam in qualibet Regione, & Provincia ſequuntur Timorati. Et ratio eſt, quia, cum collatio, ſeu refectiuncula veſpertina non ſit ab Eccleſia univerſali inſtituta, ſed tantum a particularibus paulatim introducta, & tandem a S. Sede tolerata, eo modo ſumi debet, quo fuit in ſingulis Provinciis introducta, & a Timoratis recepta; Vide Sporer *loc. cit. a num.* 19. *ad* 32. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *a num.* 1297. *ad* 1303. ubi multa ad rem.

Sic etiam pro quantitate ciborum in hac 44
veſpertina refectiuncula, ſeu collatione ſumendorum, varii varia ſentiunt. Aliqui enim concedunt ſolum tres uncias. Alii quatuor. Alii ſex. Alii octo. Alii rectius docent, non poſſe unam generalem pro omnibus quantitatem ſecundum pondus, & menſuram determinari, ſed variam eſſe poſſe pro varietate perſonarum, & ætatis, complexionis, occupationis, item regionis calidioris, vel frigidioris; & equidem veriſſimum eſt: ſine dubio enim plus indiget, & ſumere poteſt homo provectæ ætatis, quam alius ætatis conſiſtentis, homo pluribus occupationibus, vel laboribus exercitatus, aut continuis ſtudiis deditus, aliiſque negotiis fatigantibus caput, quam omnimode vacans; in primis enim ſpiritus magis deficiunt; item plus indiget, & ſumere poteſt degens in regionibus frigidioribus, quam in calidioribus. Ut autem aliqualis recta regula 45
aſſignetur pro omnibus, varii dicunt probabilius modicam, & licitam ſine ſcrupulo quantitatem pro collatione, ſeu refectiuncula veſpertina cenſeri quartam, vel quintam partem cœnæ ordinariæ, quam quis alias ſpectata ſua perſona, ætate, conditione, occupatione, fatigatione, regione, ordinarie ad ſufficientiam naturæ ſumere ſolet; Regin. *tom.* 2. *lib.* 4. *num.* 185. Layman. *loc. cit. num.* 9. Buſemb.

ſemb.

Tamb. *lib.* 3. *part.* 2. *cap.* 3. *dub.* 1. La Croix *ibid. num.* 1299. Sporer *loc. cit. num.* 26. Filliuc. *tract.* 2. *p.* 1. *c.* 2. *qu.* 7. *num.* 33. dicens ita decisum fuisse in celebri Academia Theologorum, qui omnes in quartam partem consenserunt. Idem probat Escob. E. 12. *cap.* 3. *num.* 61. & alii. Et ratio est, quia etiam in aliis præceptis, ut auditione Missæ, recitatione Horarum, & hujusmodi, semper quarta pars censetur modica, & non notabilis (nisi totum esset valde notabile magnum) unde cum homo pro cœna ordinaria non ita magnam quantitatem comedere soleat, merito quarta, vel quinta pars cœnæ ordinariæ censeri potest quantitas modica, quam quis pro collatione, seu refectiuncula vespertina licite sumere potest. Verum salva omni debita reverentia, ultra quod allata ratio etiam in quartam partem prandii detorqueri posset, licet quarta pars cœnæ respectu cœnæ, aut prandii respectu prandii, dici possit modica; non tamen respectu collatiunculæ, & jejunii, quemadmodum perpendenti fit palam: unde arbitror ipse dicendum, quatuor, vel quinque uncias pro refectiuncula esse quantitatem servandam, nisi circumstantiæ superius recensitæ, vel consimiles aliter expostulent legitime: atque reminiscantur laxi, jejunium ad carnis passionumque mortificationem, peccatorum expiationem, & temporis acceptabilis salutem consequendam institutum esse, & nec tantillum prioribus Ecclesiæ temporibus fuisse in usu pro refectiuncula. Accedit nunc quoad supradicta, attendendam esse Apostolicam decisionem Bened. XIV. qui ad 2. dubium: *An quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quæ jejunantibus permittitur? Respondit non licere, sed opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ meticulosæ conscientiæ*, ut patet in sua Encyclica Epistola data *sub die* 8. *Julii* 1744. & ad litteram adducta *sub num.* 35. Atque ad rem debent hinc opportune observari, quæ novissime adduxit D. Alphonsus de Ligorio in sua *Theologia Morali lib.* 3. *tract.* 6. *cap.* 3. *de Præceptis Ecclesiæ dub.* 1. *sub num.* 1027. ibi: Hic notandum, quod nuper per quemdam Confessarium supplicatus fuit SS. Pontifex Benedictus XIV. ut explicaret, an revera liceret in serotina collatiuncula parum casei sumere, iis, qui in Quadragesima & Vigiliis sunt dispensati ad lacticinia? Pontifex supplicationem transmisit ad S. Pœnitentiariam, quæ sic rescripsit: *Sacra Pænitentiaria optime conscia mentis Sanctitatis suæ, ex speciali auctoritate ejusdem, respondet, non licere*: rationem afferens, quod illud *jejunantes* expressum in Bulla *Libentissime*, præfati Pontificis Benedicti XIV. (ubi dictum fuit, dispensatos ad carnes, vel ad lacticinia, *opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ meticulosæ conscientiæ*) intelligitur de rigorose jejunantibus quadragesimali jejunio, in quo tam carnes, quam ova & lacticinia vetantur.

Deinde dubium subortum fuit, an S. Pœnitentiaria illud: *optime conscia mentis &c.* dixerit ex sua interpretatione, vel ex proprio oraculo Pontificis? Idcirco idem Confessarius iterum Papam supplicavit ut ipsemet mentem suam explicaret. Venit Responsum, (quod ego ipse authenticum observavi, & nunc apud me est) in quo sic dicitur: *Sacra Pænitentiaria de mandato SS. Domini, qui suis ipsis oculis retroscriptam Epistolam dignatus est legere, respondet, vera esse, & pro veris habenda, quæ constat ab eadem Pænitentiaria fuisse rescripta. Datum Romæ in Pæn. die* 23. *Julii* 1756. Sic ille expresse ad litteram.

Tempus ordinarium sumendæ collationis, 46
seu refectiunculæ vespertinæ sine dubio est vespertinum, unde qui absque omni causa pro mero suo libitu illud commutat, sumendo mane collationem, & vespere prandium, seu cœnam, peccat saltem venialiter, quia pervertit receptam consuetudinem, & universalem uniformitatem Ecclesiæ; *Communis* cum Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *cap.* 11. *num.* 10. Si vero aliqua justa causa interveniat, v. g. copia negotiorum non permittentium sumptionem prandii in meridie, vel periculum infirmitatis, occasio itineris, & hujusmodi, nullimode peccat; Rursus *communis* cum Marchant. *Tribunal. p.* 2. *tract.* 2. *tit.* 3. *q.* 3. *dub.* 3. ubi sic præcise dicit: Ratio mihi clara est, quia si Mater Ecclesia cum comedente in meridie dispensat, ut collatiunculam vespere sumat ad confortationem, ne deficiat, in hoc condescendens humanæ infirmitati; potior sane dispensationis ratio est in eo, ut qui in die iter agat, aliudve negotium commode exerceat, ad vesperam usque suam cœnam transfert, & mane collatiunculam sumit; & in eo est majus periculum deficientiæ. Ubi igitur eadem ratio militat, idem omnino secura conscientia concludi existimo. Et hæc praxis communi usu timoratorum in dies confirmatur.

Hactenus ille; Immo Reginald. *lib.* 4. *num.* 47
186. Mastrius *in Theolog. Moral. disp.* 12. *n.* 8. J. Sanch. *disp.* 53. *num.* 2. Tamb. *loc. cit.* §. 3. *n.* 10.

n. 10. Sanchez *dub.* 27. Azorius, & quidam alii probabile esse censent, talem nec venialiter peccare, quamvis sine speciali causa differat prandium ad noctem, dummodo sumat refectiunculam hora consueta prandii, & non prius, nisi adsit alia justa causa. Et ratio istorum est, quia, dicunt ipsi, talis modus jejunandi neque ex toto, neque ex parte solvit substantiam jejunii. Quinimmo talis modus jejunandi magis conducit ad finem jejunii; qui est mortificatio carnis, unde & olim in Ecclesia primitiva refectio sumebatur ad vesperam in Quadragesima, & ad horam nonam, quæ est tertia post meridiem in aliis jejuniis, ut patet ex adductis sacris Canonibus, & Patribus *sub n.* 15.

48 Tempus ordinarium comestionis, seu prandii in die jejunii, scilicet horam sextam proximam meridiei notabiliter, v. g. per unam, vel alteram horam anticipare absque justa causa, volunt varii graves Auctores esse peccatum mortale, quia notabili anticipatione refectionis ante horam determinatam notabiliter violatur jejunium; *arg. cap. Solent* 47. *dist.* 1. *de consecr.* ubi olim præveniens reficiendo horam vespertinam in Quadragesima non censebatur jejunare, ibi: *Qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, quam vespertinum celebretur Officium*; Sic Navarr. *in Manual. c.* 21. *num.* 27. Marchant. *in Tribunal. par.* 2. *tr.* 12. *tit.* 3. *q.* 2. Covarruv. Paludan. Cajetan. Sancius, & alii. Communior tamen, & probabilior sententia tenet, non esse peccatum mortale, sed veniale tantum, etiam notabiliter, & sine justa causa prævenire dictam horam refectionis, seu prandii. Et ratio est, quia sic non violatur substantia præcepti jejunii, sed solum circumstantia quædam accidentalis & secundario requisita ad jejunium Ecclesiasticum; Sic Innoc. Angel. Tolet. Medina, & alii cum Lessio *lib.* 4. *de just. & jur. cap.* 2. *num.* 13. Layman *loc. cit. num.* 70. 71. 72. & plurimis citatis Diana *part.* 1. *tract.* 9. *resol.* 33. Reiffenstuel *Theol. mor. loc. cit. num.* 33. Busembaum, & la Croix *loc. cit. num.* 1278. & alii passim. Si autem

49 aliqua justa causa subsit, ut si iter sit ineundum, si Hospites dimittendi, si Concio habenda, lectio frequentanda, aliudve negotium in meridie, & hujusmodi, nullum erit peccatum

50 ne quidem veniale; *Communis*. Sicuti nullum est peccatum in privilegiatis, ut in Religiosis, qui per privilegium, etiam sine causa possunt una hora anticipare; La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 1277. Tamburin. *cap.* 4. §. 4. *num.* 3. Stephan. *tom.* 1. *d.* 5. *num.* 121. & alii passim.

Prandium, seu refectionem interrumpere, 51
vel dividere in die jejunii sine justa causa non
licet; *Communis*. Justa tamen interveniente 52
causa, ut paupertas, officium, negotium, licet; *Communis*. Si enim interveniat *paupertas*, qualis est eorum, qui ostiatim mendicant, & omnium aliorum, qui non habent, quo unica refectione sufficienter reficiantur, utique poterunt isti refectionem suam interrumpere cum intentione continuandi, ubi novam eleemosynam invenerint, & novum cibum habuerint. Sic si interveniat *officium*, quale est eorum, qui tempore prandii ministrant, vel legunt ad mensam, isti possunt sumere cibum etiam in magna quantitate, per horam circiter ante prandium suum, & postea hoc complere expleto suo servitio, & officio. Item si interveniat *negotium*, quale est eorum mercatorum, qui refectione, seu cœna nondum finita ob occurrentes emptores, alias apud se non empturos, discedere coguntur a mensa nondum plene & sufficienter saturati; isti enim, confecto negotio, reverti possunt ad eam refectionem finiendam præsertim intra modicum tempus, v. g. unius horæ; censetur enim moraliter una refectio propter intentionem; *Communis*.

Sic non peccat, qui inter prandendum gar- 53
rit, nugatur, nova nuntia legit, & hujusmodi, si tempus refectionis non excedit duas horas, quia ordinarie tantum temporis conceditur refectioni sumendæ, nec censentur tunc partes moraliter dividi. Item si quis finie- 54
rit prandium, & plicarit mappulam, cum proposito nihil amplius comedendi, seu surrexerit e mensa, etiam gratiis actis, *potest* intra quadrantem circiter, mutata voluntate, iterum assidere, & comedere, quia moraliter censebitur una comestio. Item, qui mensam 55
relinquit in uno loco intendens absolvere in alio, ubi expectatur, non peccat saltem graviter, dummodo prandium non excedat duas horas, nec intervallum quadrantem circiter, quia diversitas locorum non videtur hic ad rem facere, præsertim ubi id requirit honestas. Prandium protrahi potest licite ad duas 56
horas, non autem ultra; Tamburin. *lib.* 4. *c.* 4. §. 2. *n.* 15. La Croix *loc. cit. num.* 1283. Fagundez, & alii passim.

Qui mane culpabiliter sumpsit jentaculum 57
æquivalens refectioni, tenetur illo die abstinere a refectione. Et si jentaculum [illegible] modicum fuerit, tenetur abstinere a collatione,

ne; Sanch. *in Consil. lib.* 5. *c.* 1. *dub.* 28. *n.* 8. La Croix *loc. cit. n.* 1286. Castropal. *tom.* 25. *par.* 2. §. 3. *num.* 5. & alii passim. Et ratio est, quia, etsi jejunium factum sit ipsi impossibile quoad circumstantiam temporis, potest tamen servari quoad alia, & ideo, si iterum comedat, quasi nihil mane sumpsisset, incur-
58 rit novum peccatum. Qui inculpabiliter per inadvertentiam sumpsit mane jentaculum sufficiens ad prandium, non potest amplius illo die prandere, sed solum vesperi sumere collationem, quia habuit unam plenam refectionem, & æque nutritus est, sive sciens, sive nesciens jentaverit; Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 1. *num.* 14. La Croix *loc. cit. num.* 1285. Less. *lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 3. *n.* 18. & 19. Diana, Castropal. & alii plures contra Paludan. Vivald. Fagund. & alios, volentes posse illum adhuc prandere, quia, cum sit factum ex ignorantia jejunii non computatur pro prandio.
59 Qui iter facturus mane prandet, & postea rebus mutatis iter non agit, non potest amplius illo die prandere, sed solum vesperi sumere collationem; Sic Doctores citati *numero anteced.* propter eandem rationem, contra J. Sanch. *disp.* 53. *num.* 2. & 6. & alios volentes posse illum iterum prandere, ac si nihil
60 sumpsisset. Qui post prandium sumpsit aliquid cibi, tanto minus debet postea sumere in refectiuncula vespertina; Et si quasi ad tempus ipsius refectiunculæ vespertinæ sumpsit cibum æquivalentem ad collationem, debet illo die omnino ab ipsa abstinere, quia prior comestio censetur fuisse collatio; *Communis*.

61 Qui frangit jejunium multiplici præcepto ex eodem motivo imperatum, unicum tantum specie & numero peccatum committit. Unde quia Ecclesia ex eodem motivo formali Temperantiæ præcipit jejunium in Quadragesima, in quatuor Temporibus, & in Vigiliis, si Vigilia, v. g. S. Matthiæ occurrat in Quadragesima, & quatuor Temporibus; quamvis tria sint Ecclesiastica præcepta jejunii pro eadem die, ejus tamen transgressio non erit nisi unicum specie & numero mortale peccatum, gravius tamen, adeoque ea circumstantia non erit necessario in Confessione exprimenda; *Sic communis Doctorum*. Et ratio est, quia licet tali die sit obligatio jejunandi ex tribus præceptis, illa tamen tria præcepta sunt tantum materialiter diversa, sed formaliter unum tantum, cum omnia respiciant eandem Virtutem Temperantiæ, & obligent ad jejunium ex eodem motivo Virtutis Temperantiæ. Peccata autem non multiplicantur numero ex multiplicitate præceptorum, quando respiciunt eamdem Virtutem, sed solum, quando respiciunt diversam Virtutem, & diversum finem. ~~Et sic in~~ simili, qui non audit Missam in Festo de præcepto, occurrente in Dominica, non committit nisi unum mortale peccatum. Et sic Religiosus professus, ac simul in Sacris constitutus non committit duplex peccatum propter duplex Votum violatum, nempe Votum Castitatis Religiosæ, & Votum Castitatis Sacro Ordini annexum, cum talia Vota non sint distinctæ speciei, & sic de aliis consimilibus, ut patet ex dictis in titulo de peccatis.

Idem propter eamdem rationem probabilius 62
est dicendum de Franciscanis non jejunantibus feria sexta Quatuor Temporum cadente in Vigilia, & Quadragesima; quia jejunium feriæ sextæ in Regula eodem plane fine & motivo Temperantiæ præcipitur Franciscanis, quo ab Ecclesia præcipitur omnibus fidelibus, adeoque licet Franciscani non jejunantes tali die quatuor transgrediantur præcepta, non committunt tamen nisi unicum specie & numero peccatum, quamvis gravius; Sic contra Vasquez, Navarrum, Gonetum, & quosdam alios tenent expresse Marchant. *Tribun. part.* 1. *tractat.* 2. *titul.* 3. *quæst.* 4. Sporer *tom.* 1. *Append. ad tertium præceptum Decalog. sect.* 4. *num.* 44. Henno *tom.* 1. *tract.* 1. *dispgt.* 1. *quæst.* 11. *conclus.* 1. cum Herincx ibi citato, & probabilius Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *cap.* 6. *num.* 3744. & alii. Nec valet cum adversariis dicere, quod Franciscani voveant Regulam, & consequenter jejunium feriæ sextæ in eadem Regula contentum, adeoque peccent etiam in tali casu contra Religionem, eo quod violent Votum. Non valet, inquam, quia licet Franciscani voveant servare Regulam, dicendo in actu Professionis: *Voveo, & promitto... servare Regulam Fratrum Minorum &c.* non tamen vovent omnia contenta in Regula servare tamquam vota, sed eo modo, quo in Regula proponuntur. At vero non omnia contenta in Regula proponuntur servanda ut Vota, sed aliqua quidem ut vota, nempe tria essentialia: *Vivendo in Obedientia, sine proprio, & in Castitate;* alia ut nuda præcepta, inter quæ est etiam præceptum jejunii feriæ sextæ, & utriusque Quadragesimæ, & alia ut consilia tantum; Et ratio est, quia si vovendo servare Regulam voverent servare tamquam vota omnia contenta in Regula, tenerentur ex Voto servare nedum præcepta, sed etiam consilia contenta in Regula, quod nullimode est

dicendum, cum ne unus quidem Franciscanus hanc obligationem agnoscat; Tum quia, si Franciscani ex quo vovent servare Regulam, sub duplici peccato tenerentur jejunare feria 6. etiam sub duplici peccato, nempe ratione præcepti, & ratione voti, tenerentur ad omnia omnino Regulæ præcepta, sicque melius esset, ut advertit Henricus allegatus, & sequutus ab Henno loco citat. ut omnia contenta in Regula essent mera Vota, & non præcepta, quia tunc Franciscani aliquid transgrediendo non committerent nisi unicum peccatum; tum quia Summi Pontifices qui Franciscanorum Regulam accurate examinarunt, declararunt in ipsa contineri solum 25. præcepta obligantia, & nunquam de hac duplici illius obligatione mentionem fecerunt. Unde non videtur imponenda, cum sit valde grave onus sine sufficienti fundamento, ut recte advertit Henno *loc. cit.* Notari tamen debet, quod dum dicitur, cadente Feria sexta Quatuor Temporum in Vigilia, & Quadragesima Franciscani non jejunantes tali die, quatuor transgrediantur præcepta, id intelligitur de Fratribus Minoribus, qui annum vigesimum primum excesserunt, non autem de iis, qui hujuscemodi annum nondum expleverunt; quia licet Fratres Minores a Regula obligentur ad jejunia Feriæ sextæ, & Quadragesimæ, (ut etiam a Festo Omnium SS. usque ad Nativitatem Domini) tamen non obligantur vi Regulæ ad jejunia Vigiliarum, & Quatuor Temporum; eo quia Regula de iis non loquitur, sicut patet capit. 3. ejusdem Regulæ; Unde minores ætate 21. annorum contra unum duntaxat Regulæ præceptum, scilicet Feriæ sextæ, vel Quadragesimæ, ut a Regula impositæ in dicto casu facerent non jejunando. Diximus Feriæ sextæ, vel Quadragesimæ, eo quia tali tempore Feria sexta, & Quadragesima prout sunt a Regula pro uno eodemque præcepto confunduntur, sicut consideranti est obvium; & ideo dictum est supra, quod quatuor transgrediantur præcepta; alias debuisset dici quinque transgredi præcepta.

63 Aliter autem esset dicendum de eo, qui violavit statuto die jejunium ab Ecclesia præceptum, a Superiore ex obedientia sibi mandatum, a Confessario sibi pro pœnitentia Sacramentali impositum, & ad quod se ex speciali voto obligavit: Tunc enim concurrerent quatuor quasi leges formaliter diversæ respicientes diversos fines, & virtutes, adeoque per unam physice dicti jejunii violationem contraheret quatuor specie diversas malitias in Confessione explicandas; dicendo, violari jejunium ad quod graviter obligabar ratione præcepti Ecclesiæ ex motivo temperantiæ, ratione mandati Superioris ex motivo obedientiæ, ratione impositionis Confessarii ex motivo pœnitentiæ, & ratione specialis voti ex motivo Religionis; Sic Sporer *loc. cit. num.* 44. La Croix *lib.* 5. *n.* 135. & alii.

Qui violat jejunium uno die per comestionem carnium, & altero per comestionem lacticiniorum, aut ovorum, peccat duplici specie distincto peccato, adeoque in Confessione utraque prout est violatio est distincte explicanda, quia violatio jejunii per comestionem carnium distinguitur specie a violatione per comestionem lacticiniorum, aut ovorum. Item qui frangit jejunium uno die per comestionem carnium, & altero per multiplicem comestionem in piscibus, peccat duplici specie peccati, adeoque non sufficit dicere in Confessione *duobus diebus violavi jejunium*, sed debet dicere, quod uno die violavit per comestionem carnis, & altero per multiplicem comestionem in piscibus: Violatio enim per comestionem carnis distinguitur specie a violatione per multiplicem comestionem; *Comm.* 64

Qui unico voluntatis actu deliberate statuit non jejunare per totam Quadragesimam, seu singulis diebus Quadragesimæ, non committit tot numero peccata, quot sunt dies Quadragesimæ, sed unum tantum numero, gravius tamen, & sufficit quod in Confessione dicat: *habui deliberatam voluntatem frangendi jejunium per totam Quadragesimam.* Et ratio est, quia hujusmodi distinctio numerica objectorum nempe omnium dierum Quadragesimæ est tantum materialis, cum actus hic, aut intentio frangendi jejunium singulis diebus Quadragesimæ respiciat omnino illa jejunia per modum unius solius objecti formalis, totalis, & adæquati. Quamvis ceteroquin singula illa objecta possent dare illi actui, seu illi intentioni deliberatæ completam malitiam, tamen ut conjunguntur, atque ab actu seu intentione respiciuntur per modum unius, conferunt actui, seu intentioni simul unam solam malitiam, graviorem tamen. Si autem postea dictam deliberatam voluntatem executioni mandaret, tot committeret peccata numero distincta fractionis jejunii, quot violaret dies jejunales. Et ratio est, quia obligatio jejunii fertur super totam Quadragesimam, & singulos dies divisim, adeo ut jejunium cujuslibet diei sit in distincto per se præcepto, adeoque quot jejunalibus diebus non jejunaret, tot commit- 65

teret

teret numero distincta peccata mortalia ob multiplicatam omissionem externam præcepti jejunii.

66 Qui statuta die non jejunavit, sive inculpabiliter, sive culpabiliter, non tenetur postea jejunare alio die sequenti. Et ratio est, quia cum jejunium sit statutæ diei alligatum, semel ac violatum est tali die, amplius servari non potest, nec consequenter debet: Censetur enim statuta talis dies ad finiendam obligationem, adeoque fracto tali die jejunio, cessat jejunandi obligatio. Aliter autem esset dicendum, si dies esset statuta ad implendum Votum, seu pœnitentiam Sacramentalem, & ad non differendam obligationem, ut si quis vovisset jejunare feria sexta, & Sabbato unius hebdomadæ, seu id ei fuisset pro pœnitentia Sacramentali impositum; tunc enim cum dies sit solum statuta ad non differendam obligationem Voti, seu pœnitentiæ Sacramentalis, si jejunium statutis diebus violetur, aliis similibus diebus alterius hebdomadæ erit servandum. *Communis*. Unde sequitur ex dictis, quod si quis vovisset ex devotione jejunium uno integro determinato anno V. Gr. toto anno Jubilæi, & prætermittere aliqua jejunia sive culpabiliter, sive inculpabiliter, non teneretur ea altero anno supplere propter rationem nuper assignatam; at si vovisset jejunium pro uno integro anno, non intelligendo determinate annum A, vel B, sed intelligendo tantum tot jejunia quot sunt dies in anno, prætermittendo aliqua jejunia sive culpabiliter, sive inculpabiliter, teneretur ea supplere propter rationem oppositam item assignatam: verumtamen non teneretur supplere dies Dominicos ob dicta n. 20. & 21. nisi vovens ad id expresse intellexisset se obligare. Item si quis vovisset jejunium v. g. quolibet die Sabbati ob devotionem B. M. V. quoties pro tali die jejunii impedimentum occurrat, non tenetur prævenire, seu anticipare jejunare; siquidem vovens ad illam determinatam diem se obligavit, jejuniumque alligavit; At si vovisset jejunium pro aliquo tempore determinato solum ex intentione ne ultra illud tempus differatur jejunium, poterit anticipare jejunio satisfacere; eo quia intentio fuit ne ultro differatur; non vero ne citius onus adimpleatur, immo tenetur prævenire, seu anticipare satisfacere, si quandoque prævideat superveniens impedimentum, eo quia votum fuit, ut diximus, ad non, & ultro differendam, non vero ad finiendam jejunii obligationem; ac id sive culpabiliter, sive inculpabiliter non præstando, adhuc teneretur supplere postea ob eandem rationem, ut jam constat supra. Vide etiam num. 22.

Peccant mortaliter non solum ipsi, qui jejunium frangunt, sed etiam qui ad frangendum jejunium aliis proxime cooperantur, inducunt, aut cum possint, & debeant, non impediunt, ut Patres, & Matres familiæ, Domini, Superiores, & hujusmodi die jejunii suis Domesticis cœnam, vel carnes sine legitima causa excusante ministrantes. Item Caupones seu Tabernarii in locis Catholicis carnes, vel cœnam ministrantes iis, quos sciunt a jejunio non excusari, & quando sine suo gravi incommodo, & spe fructus recusare possunt. *Communis*. Regula enim generalis est, quod non solum peccant, qui præceptum transgrediuntur, sed etiam qui causa sunt, ut illud absque legitima causa alii transgrediantur. 67

Jejunium ex voto, vel præcepto majoris est meriti, quam ex mera electione vel consilio; eo quia hoc habet meritum solius temperantiæ, ex voto autem habet etiam meritum Religionis, & ex præcepto etiam meritum obedientiæ; & licet votum, atque præceptum necessitatem inducant, non quidem coactionis, sed obligationis erga Deum, hæc tamen plenam executionis libertatem linquit incolumen, ut est manifestum. 68

Jejuniorum observantia Episcoporum vigilantiæ potissimum a Concilio Tridentino commendata fuit. Benedictus XIV. tom. 1. Constitut. 130. incip. *Libentissime*, §. 1. Jejunii diebus unica comestio servari debet ab iis etiam, quibus ob peculiares causas permittitur esus carnium, ovorum, & lacticiniorum. Idem Constitut. 19. incip. *Non ambigimus*, §. 4. & Constitut. 99. incip. *Si Fraternitas*, §. 1. Ampla, sive dispensatio fuerit personalis, sive generalis pro integra Civitate, aut Loco, sive Universitate. Idem Constitut. 27. incip. *In Suprema*. 69 70 71

Jejunii diebus epulæ licitæ cum vetitis non sunt apponendæ, non obstante dispensatione super qualitate ciborum. Idem cit. Constitut. *Non ambigimus*, §. 4. & cit. Constit. *Si Fraternitas*, §. 1. In vespertina refectiuncula carnes non sunt apponendæ. Idem cit. Constitut. *Si Fraternitas*, §. 1. Horæ etiam jejunantibus præscriptæ servari debent. Idem *ibid.* 72 73 74

Quæstiones de jejunio cum esu carnium jungendo, Pontificis lege dirimuntur in cit. Constitut. *Libentissime*, §. 3. Aliæ quæstiones deinde exortæ solvuntur per organum Pœnitentiariæ Apostolicæ. Idem *ibid.* §. 5. Aliæ vero 75 76 77

per

per Litteras in forma Brevis solutæ fuerunt.
Idem ibid. §. 6. Constitutiones de jejunio editæ, quomodo intelligendæ; interrogatus Pontifex ipse in Constitutione 55. incipiente: *Cognovimus*, sic præcise respondit: *Respondemus igitur postulato tuo, Nos in iisdem Litteris definiendum non suscepisse, an qui Ecclesiastica auctoritate ab jejunio excusantur, non solum vetitis cibis uti, sed jussæ pariter vespertinæ abstinentiæ fines egredi queant; Præcipimus autem Episcopis, eorumque delegatis, ut nemini vescendi carnibus, aliisque cibis vetitis veniam tribuant, nisi sub gravi, imperata simul unicæ comestionis norma, ita universale istud præceptum pro tua spectatissima vigilantia Gregi tuo indicendum jubeto. Sic expresse* respondit Archiepiscopo Valentiæ die 12. Maii 1742. in cit. Constitut. *Cognovimus*. Ubi, ut vides, quæstionem in abstracto definire non intendit, sed præscribere Legem concedendæ dispensationis.
78 Jejunii leges æque observandæ sunt tempore
Quadragesimæ, ac cæteris jejunii diebus per
79 annum. Idem cit. Constit. *Si Fraternitas*. §.
1. Jejunii Leges servandæ sunt, non obstante
dispensatione quoad qualitatem ciborum, in
vim Bullæ Cruciatæ. Idem Constitut. 88. in-
80 cip. *[illegible]*, §. 6. Jejunii dispensatio per alia
opera pia compensari debet. Idem cit. Con-
stit. *Non ambigimus*. Vide supra, ubi allata
est dicta Constitutio una cum aliis.
81 Jejunii Ecclesiastici leges, necnon naturalis
ante sumptionem Eucharistiæ, sunt a Græcis
servandæ. Idem Constitut. [illegible]. incip. *Etsi Pa-*
82 *storalis*. §. 6. Jejunia, & vigilias Ecclesiæ La-
tinæ observare non tenentur Italo-Græci ser-
vantes ritum Orientalis Ecclesiæ. Idem *ibid.*
83 §. 9. Jejunia Ecclesiæ Græcæ observari debent
a Monachis Ruthenis Ordinis S. Basilii. Idem
84 Const. incip. *Inter plures*. Jejunium in Sabba-
tis Quadragesimæ excepto Sabbato sancto, non
præcipitur Græcis, sed tantum abstinentia a
carnibus. Idem cit. Const. *Etsi Pastoralis*. §.
85 9. Jejunium Sabbati in Jubilæis, vel alias in-
dictum, in alium diem transferri conceditur
86 pro Græcis. Idem *ibid.* Jejunium frangi a Sa-
cerdote utente Sacris indumentis, quibus alius
eodem die usus fuerit, inepta est quorundam
de vulgo apud Græco-Melchitas opinio. Idem
Constitut. 87. incip. *Demandatum*, §. 8.
87 Jejunii præceptum ante sumptionem Eucha-
ristiæ non est juris Divini, sed Ecclesiastici.
Idem tom. 2. Constit. 3. incip. *Declarasti Nobis*.
88 Ad confirmanda quæ diximus supra n. 26.
affertur sequens Encyclica Benedicti XIV.

Lettera Circolare della Santità di nostro Signore Benedetto Papa XIV. agli Arcivescovi, e Vescovi dello Stato temporale Pontificio sopra la Vigilia di S. Mattia, che in quest'anno 1751. cade nell'ultimo giorno del Carnevale.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Sotto il giorno primo di Gennajo del 1748. spedimmo una Lettera Circolare a tutti gli Arcivescovi, e Vescovi nel nostro Stato temporale Pontificio, per porre il dovuto riparo a tre gravissimi inconvenienti, che pur troppo succedevano nel tempo del Carnevale. Il primo era quello, che nell'ultima notte di Carnevale tanto s'inoltravano le veglie, i balli, ed i giuochi, che s'intaccava il principio del primo giorno di Quaresima; in tal maniera, che succedeva alle volte il vedere, che dal ballo, dal giuoco, e dalla veglia partendo le persone, andavano a dirittura, benchè senza maschera al volto, con gli abiti però, co' quali si erano mascherati, alla Chiesa per sentire la Messa, e prendere le Ceneri portandosi dipoi a Casa, e dormendo nel proprio Letto per lo meno tutta la mattina del primo dì di Quaresima. Il secondo inconveniente era, che in alcuni luoghi dello Stato temporale Pontificio permettevasi l'uso della maschera anche ne' giorni di Venerdì, e negli altri festivi di precetto. Il terzo inconveniente era, che anche nella mattina delle Feste in alcuni luoghi dello stesso Stato, ed anche ne' dopo pranzi nel tempo de' Vesperi, e della Dottrina Cristiana, permettevasi a' Saltimbanchi il fare il loro mestiere nelle Piazze, e pubbliche Contrade. Dammo i dovuti ripari a' predetti scandali nell'accennata Lettera, che è la 45. nel tomo 2. del nostro Bollario: e quanto in essa fu ordinato, viene anche oggi da Noi pienamente confermato, inculcandone l'osservanza ai Cardinali Legati, ai Governatori dello Stato, ed a ciascheduno Vescovo nella sua Diocesi.

Questo però non è il sol motivo, per cui abbiamo creduto dover da Noi spedirsi la presente nostra Lettera Circolare. Se ne aggiunge un altro, che risguarda l'anno corrente, cioè il Carnevale di quest'anno 1751. nel di cui ultimo giorno cade la Vigilia col digiuno di S. Mattia Apostolo: ed acciò ciascheduno de' Vescovi del nostro Stato resti pienamente informato soggiugneremo quanto in appresso; infor-

informando di quanto è seguito in questo proposito.

Prima che incominciasse l'anno corrente 1751. da varie parti anche remote dall' Italia, ci sono arrivate Lettere di varj Vescovi, e Prelati, che considerando cadere in quest' anno la Vigilia di S. Mattia con digiuno nell' ultimo dì del Carnevale, dopo averci esposto, che sarebbero stati inevitabili, ed anche pubblici, e forse ancora comuni gli scandali della violazione del digiuno, sapendosi pur troppo, non avere la baldanza Carnevalesca veruna ritegno, particolarmente nell' ultimo giorno, e nella notte dell' ultimo giorno del Carnevale; proponevano il seguente temperamento, di trasportare in quest' anno la Vigilia di S. Mattia, anticipandola nel Sabbato precedente, ultimo giorno della settimana di Sessagesima; appoggiando questo loro temperamento all' opinione di alcuni Autori, che insegnano, potere il Vescovo colla sua Ordinaria autorità nella sua Diocesi, concorrendovi una grave, e legittima causa, trasportare da un giorno all' altro i digiuni, ed anche le Feste di precetto, ed individualmente potere colla stessa sua autorità ordinaria, pel timore di Scandali, e della pubblica violazione del precetto del digiuno, cadendo la Vigilia di S. Mattia nell' ultimo dì del Carnevale, trasportarla al Sabbato precedente.

Non credemmo di dover trascurare la sopradetta instanza, o di darcene per non intesi, lasciando all' acqua libero il corso senza mettervi riparo: essendo Noi, per la notizia, che abbiamo delle intemperanze Carnevalesche, pienamente persuasi, che lasciando le cose come sono, e non pensando a qualche temperamento, il digiuno ingiunto nella Vigilia di S. Mattia, sarà negletto, e forse anche pubblicamente, e che volendosi gastigare i delinquenti, non caderà il gastigo, che sopra alcuni pochi miserabili, restando immuni le persone potenti, o perchè vi sarà modo di fare, che le loro mancanze non arrivino alle orecchie de' Superiori, o perchè anche giungendo i fatti alla loro notizia, non lascierà la prudenza della carne di suggerir loro, che non comple per simili cose prendere impegno, e guastare la buona corrispondenza, tanto necessaria pel buon governo, colle persone potenti del Secolo; e però rispondemmo come in appresso.

Primo, non essere timor panico, ma ben fondato, che cadendo in quest' anno il digiuno colla Vigilia di S. Mattia nell' ultimo dì del Carnevale, sarà dispregiato e negletto.

Secondo, non essere cosa nuova che, concorrendo una legittima causa, si trasportino la Vigilia, ed il digiuno a qualche altro giorno antecedente. Ciò si vede nella Vigilia della Festa di S. Giovanni Battista, qual Vigilia cadendo nel Giovedì del Corpus Domini, il digiuno si anticipa nel Mercordì precedente, giusta la Costituzione *Cum evenire*, la 232. del Pontefice Urbano VIII., senza che nel detto Mercoledì si faccia veruna menzione della Vigilia nell' Officio, o nella Messa, giusta il Decreto della Congregazione de' Riti, approvato dalla santa memoria di Clemente XI., ch' è il 9. del suo Bollario fra i Decreti della detta Congregazione. Ciò pure si vede nella Festa solenne di qualche Santo principale Protettore della Città, e Diocesi; imperocchè se nel dì della Festa cade qualche digiuno, questo si trasporta al giorno precedente, come ben osserva il Cardinal Gaetano *nella sua Somma in verb. jejunium, Quo ad tertium §. De rationabili*, e vanno proseguendo, coll' allegare altri concordanti, il Sanchez *lib.* 5. *Consilior. c.* 1. *dub.* 5. *n.* 27., il Leandro *Oper. Mor. part.* 3. *tract.* 5. *disp.* 10. *quæst.* 39.

Non parlammo del caso, in cui cadendo questa Festa solenne nel Lunedì, ed avendo questa Festa Vigilia e digiuno, si trasporta il digiuno al Sabbato precedente, secondo il Testo della Decretale nel *cap. Ex parte*, *de observantia jejuniorum*, sapendo Noi, che per altri superiori motivi, e per confondere l' Eresia de' Manichei, che inimici della vera Risurrezione di Cristo, in disprezzo d' essa digiunavano la Domenica, fu dalla Chiesa Cattolica proibito a' suoi seguaci il digiuno nella Domenica, come ben osserva il Silvio *in* 2. 2. *D. Thomæ quæst.* 147. *art.* 5. *quæst.* 8. ma considerando gli altri sopradetti casi, riflettemmo in terzo luogo, che, se si anticipava il digiuno per far solennizzare la Festa con una proporzionata allegrezza, esclusa la mestizia del digiuno; con molta maggior ragione potevasi anticipare il digiuno, per non esporlo al pericolo d' una scandalosa, e pubblica, e quasi comune irreverenza: tanto più che entrando nelle viscere dell' affare, non dovrebbe apparire irragionevole il dire, che quasi corre la stessa ragione fra i predetti casi, ed il nostro, anticipando forse anch' in essi il digiuno, non meno per escludere la mestizia dalla solennità, che pel timore, che il detto digiuno non si osservi in un giorno di pubblica allegrezza.

Ai tre divisati punti succedendo il quarto, che

che consisteva nel vedere, se dovendosi anticipare il digiuno di S. Mattia nel Sabbato di Sessagesima, ciò possa farsi da' Vescovi nella loro Diocesi colla loro autorità Ordinaria, senza verun bisogno della nostra Pontificia, riflettemmo, esser due le opinioni delli Autori. Una dà tutto all'autorità Ordinaria del Vescovo nella sua Diocesi, purchè vi concorra una grave e legittima causa, valutando per grave e legittima causa l'evidente pericolo della violazione del digiuno, che succederebbe pur troppo nell'ultimo dì del Carnevale, se in esso si dovesse digiunare. Quest'è il sentimento del Gobat *nella sua Teologia Sacramentale tract.* 5. *cas.* 3. *sect.* 2. *in appendice num.* 3. *& seq.* del La Croix *nel tom.* 1. *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 1273. il che ripete nel *tom.* 2. *al lib.* 6. *num.* 2083. ove soggiugne, che quantunque nel 1694. fosse decretato dalla Congregazione de' Riti, non doversi anticipare il digiuno nell'ultimo Sabbato del Carnevale, quando cade la Vigilia di S. Mattia nell'ultimo giorno del detto Carnevale (come può vedersi nel Decreto 92.) inserito nel Bollario d'Innocenzo XII. qual Decreto viene anche *per extensum* riferito dai Salmaticensi *nel Corso Morale tom.* 5. *tract.* 23. *cap.* 2. *punct.* 1. *num.* 93. ciò però debba aver luogo, quando il Vescovo non crede espediente al bene dell'anime l'anticipare il digiuno, ma non mai quando ha giusti motivi per farlo anticipare.

L'altra poi contraria all'anticipazione del digiuno, sostiene, non poter il Vescovo nella sua Diocesi ordinaria, ancorchè la Vigilia di S. Mattia cada nell'ultimo giorno del Carnevale. Così con molta energia scrivono Teofilo Raynaudo *Heteroclit. Spiritual. tom.* 15. *pag.* 273. *num.* 34. Il Merati *ad Gavantum tom.* 2. *part.* 1. *Sect.* 7. *cap.* 4. *sub num.* 23. *§. si vigilia*, il Cavalerio *ad Decreta Congregationis Sacrorum Rituum part.* 2. *tom.* 1. *pag.* 134. *& seq.* il Diana *in Edit. coord. tom.* 3. *tract.* 3. *qu.* 88. *num.* 3. il Leandro *part.* 7. *tract.* 5. *disp.* 10. *quæst.* 42. il Monacello *in formul.* 4. *num.* 12. il Ferraris *nella Biblioteca Canonica tom.* 4. *in verb. Jejunium num.* 26.

Non può negarsi, che questa seconda opinione non sia la più comune, ed anche la più ragionevole, e meglio fondata: imperocchè, ciocchè siasi delle ragioni portate dai predetti Autori per confermar il loro assunto, alle quali non sarebbe molto difficile il rispondere adeguatamente, se la Vigilia col digiuno per la Festa di S. Mattia fu con precetto ordinata da Innocenzio III. *nel Cap. Ex parte, de Observantia Jejuniorum*, ove sopì la controversia insorta, e mossa da taluni, che volevano non doversi far la Vigilia, nè digiunare in onore di S. Mattia, per la ragione, che quantunque fosse stato Apostolo, non era però stato chiamato a dirittura dalla voce di Cristo; se prima d'Innocenzo III. il Pontefice Alessandro III. interrogato da quelli, che anche in quel tempo osservavano la Vigilia col digiuno per la Festa di S. Mattia, come dovevano regolarsi nell'anno bisestile, rispose dovere mai sempre la Vigilia celebrarsi nel giorno precedente alla Festa, eccettuato il caso, in cui cadesse nel giorno di Domenica „ *Festum B. Matthiæ, juxta consuetudinem Ecclesiarum, Vigilia eatenus præcedat, ut nec pro bissexto, nec quolibet alio modo, inter se, & solemnitatem, aliam diem admittat; in qua utique, nisi Vigilia venerit in Dominica die, jejunium celebretur* " come si legge *nel cap. Quæsivit §. Festum, de verborum significatione*, Decretale dello stesso Pontefice riferita ancora nell'Appendice al Concilio terzo Lateranense *cap.* 22. *pag.* 1718. *tom.* 10. *de' Concilj* della Collezione Labbeana, e altresì appresso il Martene *de antiquis Ecclesiæ ritibus tom.* 3. *lib.* 4. *cap.* 31. *num.* 23. Non vi vuol molto a comprendere, non potere l'autorità Ordinaria trasportare al Sabbato precedente la Vigilia di S. Mattia, ancorchè cada nell'ultimo giorno del Carnevale; non potendo l'autorità Ordinaria, o derogare, o dispensare nelle cose stabilite da' Romani Pontefici, e dal Diritto Canonico, come si è da Noi dimostrato *nel nostro Trattato de Synodo Diœcesana al lib.* 7. *cap.* 30.

Così abbiamo risposto ai Vescovi, e Prelati, che ci hanno richiesto, se potevano trasportare la Vigilia di S. Mattia al Sabbato precedente: senza però lasciare d'insinuare a Loro, che, arrivando la nostra Autorità Pontificia a quel segno, a cui non arriva la di loro autorità Ordinaria, ben volentieri davamo loro la licenza di potere in quest'anno anticipare la Vigilia di S. Mattia col digiuno, facendola celebrare nel Sabbato di Sessagesima, e così staccandola per questa volta dal giorno immediato precedente alla Festa di S. Mattia, essendo pur troppo persuasi, che dovendosi fare nell'ultimo giorno del Carnevale, sarebbe quasi inevitabile la trasgressione del precetto Ecclesiastico, ed essendo anche convinti dell'obbligo, che abbiamo di dare tutto l'ajuto e la mano a' nostri Fratelli,

li, acciò tengano lontane dalle loro Diocesi le offese di Dio. E' noto a ciascheduno, che sino da' tempi Apostolici nelle Chiese si facevano quelli onesti Conviti, chiamati Agape, così ben descritti da Tertulliano *nel suo Apologetico al cap. 39.* E' noto altresì, che segregavansi dalla comunione de' Fedeli quelli, che si astenevano dal frequentarli, pel qual motivo fu anche detestata la condotta degli Eretici Eustaziani nel Sinodo Cangrense *al Can. 11.* Ed è noto finalmente, che per li disordini, che s' incominciarono a scorgere nelle Agape, furono le stesse proibite dal Concilio Laodiceno *al Can. 28.*, e dal Concilio terzo Cartaginense *al Can. 30.* Chiunque rifletterà colla dovuta attenzione alla sopradetta condotta dell' Ecclesiastica Disciplina, che pe' disordini seguiti non ha avuta difficoltà di levare per sempre un' antica Apostolica usanza, non dovrà punto maravigliarsi, se in vista d' irreparabili disordini, non per sempre, ma per una volta sola, si varia il giorno del digiuno, restando però l' obbligo di doverlo adempiere nel giorno surrogato. Ci saremmo potuti prevalere di molti, e molti altri esempj di deroghe ancora più forti ai precetti Ecclesiastici, che s' incontrano negli Annali della Chiesa; ma abbiamo prescelto quello delle Agape, come più prossimo, ed adeguato al caso nostro, giacchè in quello, ed in questo si tratta del vizio della gola.

Rispondendo ai sopradetti Vescovi, e Prelati, abbiamo di più incaricato l' esortare gli Ecclesiastici Secolari, e Regolari a non prevalersi dell' anticipazione del digiuno, ma a digiunare nella vera Vigilia di S. Mattia, che è lo stesso che dire nell' ultimo dì del Carnevale; non dovendosi credere di loro, che siano immersi ne' disordini Carnevaleschi, come per lo più sono i Secolari.

Ecco quanto abbiamo risposto a chi è ricorso a Noi, per sapere come doveva regolarsi quest' anno nell' ultimo giorno di Carnevale, in cui cade la Vigilia di S. Mattia. Ora con questa nostra notifichiamo il tutto agli Arcivescovi, e Vescovi del nostro Stato, acciò taluno di loro temendo nella sua Diocesi, o Città la trasgressione del precetto del digiuno nell' ultimo dì del Carnevale, possa prevalersi del rimedio additato, nel modo, e forma di sopra espressi, dandogli in ciò un' ampla licenza; e quando di ciò non tema, lasci l' affare nel suo corso naturale. E mentre ci raccomandiamo alle vostre Orazioni, Venerabile Fratello, diamo a Voi ed al Gregge alla vostra Cura commesso l' Apostolica Benedizione.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 30. Januarii 1751. Pontificatus Nostri Anno Undecimo.

Ad rem subnectitur hic sequens novissima Clementis XIII. Encyclica super observantia Quadragesimalis Jejunii Episcopis universi Orbis exarata. 89

CLEMENS PAPA XIII. &c.

Appetente Sacro Quadragesimali tempore, quod plenum mysteriis non sine mysterio magnam illam Paschæ celebritatem præcedit, qua omnium solemnitatum dignitas est consecrata, providendum, Venerabiles Fratres, ut Sacratissimum jejunium sancte, religioseque a Fidelibus observetur, quod Legis, & Prophetarum testimonio commendatum, a Christo Domino consecratum, ab Apostolis traditum Ecclesia Catholica perpetuo retinuit, ut per macerationem carnis, & animæ humiliationem ad Dominicæ Passionis, Paschaliumque Sacramentorum Mysteria paratiores accedamus; & in ejus resurrectione resurgamus, in cujus Passione, deposito veteri homine, sumus commortui. Cujus tam sanctæ, tamque salubris institutionis retinendæ studio fel. recor. Prædecessor Noster Benedictus XIV., etsi binis ad vos Litteris in forma Brevis eximium Fraternitatum Vestrarum zelum excitavit, quo pluribus labefactata corruptelis Quadragesimalis jejunii disciplinam ad pristinam observantiam vestra opera, & studio revocaretur; ob eamque rem nonnullas cavillationes, quibus omnis sacrorum vis jejuniorum infringebatur, de medio sustulit; tamen cum ab infensissimo, teterrimoque humani generis hoste tam multæ & assiduæ sint Gregi Dominico insidiæ; verendumque propterea sit, ne subinde infirmiorum animis novas veterator ille rationes, pravasque suggerat consuetudines, quibus enervata jejunii severitas, unde revocata dudum fuerat illuc iterum relabatur; necessarium existimavimus vobis has Litteras dare, quantoque in timore simus, ne qua vetus remanserit corruptela, vel nova labes cum Fidelium animarum pernicie Ecclesiasticæ in hac re disciplinæ inferatur, Fraternitatibus Vestris significare. De quo quidem timore nostro tantum intelligimus minui oportere, quantum ex eo sollicitu-

citudinis ad pastoralem vestram vigilantiam accesserit; qua sive quidpiam de veteri corruptela post memoratas supradicti Prædecessoris Nostri Litteras fortasse reliquum fuerit, sive nova infringendis jejunii legibus, vel opinionum commenta, vel a vera jejunii vi, & natura abhorrentes consuetudines humani pravitate ingenii novissime sint invectæ, ea omnia, quantum juvante Domino fieri potest, radicitus convellenda curetis. In quibus profecto abusum illum censemus omnino numerandum, quem rumor quidam ad Nos pertulit; cum nonnulli, quibus ob justas & legitimas causas ab abstinentia carnium dispensatum fuerit, licere sibi putant potiones lacte permixtas sumere, contra quam prædicto Prædecessori Nostro visum fuerit, qui censuit, tam dispensatos a carnium abstinentia, quam quovis modo jejunantes, unica excepta comestione, in omnibus æquiparandos iis esse, quibuscum nulla esset dispensatio, ac propterea tantummodo ad unicam comestionem posse carnem, vel quæ ex carne trahunt originem, adhibere.

Verum neque commodius, nec majori proficiendi spe revocare homines aggrediemini ad sacrosanctam jejunii legem observandam, quam si illud populos doceatis; Christiani hominis Pœnitentiam præter cessationem a peccatis, & male anteactæ vitæ detestationem, eorumdemque peccatorum Sacramentalem Confessionem, illud etiam postulare, ut per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia spiritualis vitæ opera divinæ justitiæ satisfaciamus: omnem enim iniquitatem, parva, magnave sit, aut ab ipso pœnitente, aut a Deo vindicante puniri oportere: nisi igitur a Deo puniri velimus, id non aliter vitare nos posse, quam si ipsi nos puniamus. Quæ quidem doctrina si constanter populorum animis inculcetur, & a Fidelibus denique alte imbibatur, minus profecto verendum erit, ne qui profligatos mores abjecerint, ac per Sacramentalem Confessionem peccata sua eluerint, non eadem peccata velint atterenda carnis concupiscentia per jejunium expiare. Præterea quibus persuasum fuerit se peccatorum minus dubie pœnitere, cum se impunitos esse non sinant, ii profecto pœnitentiæ amore capti, lætabuntur. Quadragesimali tempore, cæterisque certis diebus, cum S. Mater Ecclesia edicit Fidelibus jejunandum, oblatam sibi esse occasionem qua dignos Pœnitentiæ fructus faciant. Cumque nullo non tempore oporteat domitas habere concupiscentias; scriptum est enim, post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua avertere; facile animum inducant, Sacratissimo totius anni potissimum tempore, corporis intemperantiam mitigare jejunio; ut anima cognitione sui recepta intelligat, qua compunctione parare se debeat ad sanctissima Passionis, mortis, & Resurrectionis Jesu Christi recolenda mysteria. Itaque pœnitentiæ stimulis tacti, minus suavitates exquirant in dapibus, minus sectentur cupediarum delicias, quæ quamvis cum abstinentia a vetitis cibis non discrepare videantur, tamen eas, qui mensæ apponat suæ, illum non immerito dixeris, non tam usitatas abjecisse delicias, quam cupiditatem suam ad inusitatas illecebras traduxisse: minus denique, aut, quibus se subducant a jejunio, quærant effugia, aut argutiis studeant Ecclesiasticam legem infringere.

Vestrum igitur est, Venerabiles Fratres, exemplo æque ac verbo populis præeuntes, tantum in eorum animos pœnitentiæ studium, & amorem injicere, ut alacriter jejunium aggressi, & illud ad præscriptas a Catholica Ecclesia leges observent, & eleemosynis etiam atque oratione sanctificent: & id, quod maxime spectat Ecclesia, denique consequantur, ut corpore mortificati, & Christo consepulti, ad novam in Paschali Solemnitate novi hominis vitam revocati, magna cum fiducia reviviscenti Christo Domino possint occurrere. Gratia Domini Nostri Jesu Christi cum vobis omnibus, quibus Apostolicam Benedictionem benevolentiæ in vos, & caritatis nostræ pignus, amantissime impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 20. Decembris Anno 1759. Pontificatus nostri Anno secundo.

Alia ad rem, vid. verb. *Vigiliæ*.

ARTICULUS II.

Jejunium, quoad ea, quæ concernunt Personas obligatas, & causas excusantes, vel non.

AD jejunium obligantur omnes Christiani, 1
quibus est ætas competens. *Communis, & certa ex* Divo Leone *serm. 11. de Quadragesima*, ubi sic expresse dicit: *Adest maximum, sacratissimumque jejunium, quod observantiam sui universis Fidelibus sine exceptione denuntiat*. Hinc 2
ad jejunium obligantur etiam Hæretici, cum sint Christiani, & Ecclesiæ subditi, & ideo cum hæresi abjurata, confessionem instituunt, debent omnes violationes jejuniorum aperire. Hen-

Henno *tom.* 1. *tr.* 1. *de peccatis actualibus disp.*
3 4. *q.* 7. *concl.* 1. & alii passim. Non tenentur tamen ad jejunium Infideles omnes, qui nunquam per Baptismum Ecclesiam ingressi sunt. Et ratio est, quia, cum non sint Ecclesiæ subditi, ita nec Ecclesiæ præceptis ligari
4 possunt. *Communis*. Præceptum jejunii incipit obligare quoslibet Fideles anno ætatis 21. completo, nisi aliqua justa causa excusentur. *Sic communis* cum S. Thoma 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. *n.* 2. Et ratio est, quia Adolescentes ante completum 21. annum frequentiore, & abundantiore cibo indigent ratione augmentationis, seu ob crescentem ætatem, & caloris abundantiam; unde Ecclesia noluit imponere obligationem jejunandi ante completum dictum 21.
5 ætatis annum. Regulares vero, licet nondum expleverint annum 21. ætatis suæ, tenentur ad jejunia suæ Regulæ, quia per Professionem suæ Regulæ, vi voti emissi censentur renunciasse privilegio ætatis; alia enim est obligatio Religionis, & Regulæ, & alia obligatio Ecclesiæ: hæc non incipit nisi post completum ætatis annum 21. & illa incipit statim post emissam Regularem Professionem. Pontas *verb. Jejunium cas.* 2. & 3. cum Silvio, Silvestro, Tabiena, Azorio ibi citatis, Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 10. *de præceptis Eccles. dist.* 2. *q.* 3. *n.* 44. Layman. *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 3. *num.* 2. & de communi sententia testatur Thom. Sanch. *lib.* 3. *moral.* Henno *loc. cit. q.* 7. *conclus.* 2. *c.* 11. *n.* 56. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *n.* 2892. Sporer *tom.* 1. *append.* 3. *ad præcept. Decalog. sect.* 4. *n.* 49. Sa, Fagundez, uterque Sanchez, & alii plurimi. Medina tamen,
6 Graff. Ascanius, Tamburin. & alii apud La Croix *loc. cit. num.* 1275. dicunt non teneri, quia præsumi potest, Regulam non obligare eos sub mortali, quos non obligat Ecclesia; & utramque sententiam dicit probabilem, & tutam Thomas Tamb. *lib.* 4. *c.* 5. §. 7. *n.* 6.
7 & 8. Ad jejunia autem Ecclesiæ, de quibus propria regula non loquitur, non tenentur Regulares, nisi post completum annum 21. sicuti ceteri sæculares, & Fratres Minores ante completum annum 21. non tenentur ad jejunia Vigiliarum, & quatuor Temporum. Henno *loc. cit.* Felix Potestas *loc. cit.* Sporer *loc. cit. num.* 49. & alii passim.

8 Causæ excusantes a jejunio sunt principaliter quatuor, scilicet Ætas, Impotentia, La-
9 bor, & Pietas. Ratione ætatis excusantur a jejunio quoad plures refectiones omnes ante completum annum 21. dummodo ad illud non teneantur ex Voto, vel Professione, ut supra dictum est. Non excusantur autem quoad abstinentiam a carnibus, cum ad ipsam obligentur omnes post annum septimum. Senes quo- 10
que ratione ætatis a jejunio excusantur, ut concordant omnes Doctores, qui tamen discordant in assignando quinam sint tales senes.
Aliqui enim teste Diana *part.* 11. *tract.* 3. *re-* 11
solut. 9. excusant omnes viros hoc ipso, quod annum 55. attigerint, sed merito rejiciuntur ab omnibus communiter. Alii volunt quod 12
absolute sint excusati, & liberati a præcepto jejunii senes sexagenarii, quamvis adhuc robustæ sint valetudinis. Sanchez *de Matrim. tom.* 2. *lib.* 7. *disp.* 32. *n.* 17. & *in Consil. lib.* 5. *cap.* 1. *d.* 4. *n.* 7. Mastrius *Theolog. moral. disp.* 12. *n.* 20. Felix Potestas *loc. cit. num.* 2891. Diana *part.* 1. *tract.* 9. *resolut.* 20. Navarr. *c.* 21. *num.* 16. Tolet. *lib.* 6. *cap.* 4. Marchant. *Tribunal. part.* 1. *tract.* 3. *q.* 4. §. 1. Burg. *centur.* 3. *cas.* 4. Trull. Lamas, Angles, Portel, J. Sanch. Castropal. Tamburin. Stephan. apud La Croix *l. cit. n.* 1317. Sporer *loc. cit. n.* 50. ubi dicit, esse hanc jam communem DD. sententiam, & eam mordicus defendit dicens ex Diana, Marchant. & aliis, hanc ætatem 60. annorum esse declaratam a S. Pio V. vivæ vocis oraculo (anno 1570. ut refert Lamas infra citandus); & in Bullis Cruciatæ prohibens Regulares ab eorum privilegio quo ad usum ovorum, & lacticiniorum in Quadragesima, excepit sexagenarios, quos declaravit ad jejunium non teneri, ut sub asseveratione infallibili tamquam testis oculatus refert Hieronymus Lamas *part.* 3. *methodi c.* 5. §. 20. addens *Gratias Deo, quod Regula deinceps tenebitur certa a Summo Ecclesiæ Pastore decreta*. Et ratio est, quia generatim expedit legis obligationem ita definitam esse, ut sciatur quinam ea comprehendantur, vel non, ne ex una parte facile humana negligentia, ex altera vero nimia solicitudo, & anxietas oriatur; ergo sicut juvenibus certa ætas definita est, ante quam jejunii lege non obligantur, ita etiam sane senibus definienda erat, ultra quam non obligentur; idque certe potiori ratione, cum majus sit periculum deficientiæ in senectute, quam in juventute; Ætas autem illa rectissime definitur 60. annorum; nam ejusmodi robur senum est illusivum, & ambiguum, & crebra sustentatione indiget, nec est expectandum ulterius, ne omnino deficiat. Nec obstat, quod aliqui ultra eam ætatem robusti, & ad jejunia habiles reperiantur, quia Ecclesia pia mater intendit obligare secundum communem cursum

sum

sum roboris, & deficientiæ humanæ; *Hactenus ille*.

13 Alii econtra rectius volunt sexagenarios teneri jejunare, si per præsentes vires commode possint; S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 6. *cap.* 2. §. 6. Pontas *verb. Jejunium cas.* 17. Barthol. Medin. *in instruct. lib.* 1. *cap.* 14. §. 10. Joan. Medina *qu.* 9. *de jejunio*, Less. *lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 6. Valent. *disp.* 9. *part.* 5. Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *cap.* 17. *qu.* 4. Layman *lib.* 5. *tract.* 8. *cap.* 3. *n.* 2. Tolet. Lezana, Tanner, Fagundez, Filliuc. Bonacina, Cajetan. Silvest. & alii. Et ratio est, quia pro Senectute non est ita definitum tempus ætatis, sicuti pro adolescentia, sed alii citius, alii tardius senescunt; & declaratio facta a S. Pio V. pro ætate sexagenaria, cum fuerit vivæ vocis oraculo, videtur non vigere, cum omnia vivæ vocis oracula fuerint per Gregorium XV. & Urbanum VIII. expressissime revocata; Unde Henno *loc. cit. qu.* 7. *concl.* 3. miratur quosdam Auctores etiam modernos tali privilegio adhærere. Tum quia Lex jejunii obligat omnes jejunandi capaces; sed plurimi sexagenarii jejunare possunt sine gravi incommodo, immo æque commode, ac varii quinquagenarii, ac quadragenarii, cum de se fateatur Navarrus, licet vir studiis continuo deditus, quod octogenarius adhuc jejunaret, perinde cum esset sexagenarius, aut quinquagenarius adeoque &c. Tum etiam quia, sicuti, si constet aliquem vere senuisse, ac viribus defecisse circa annum ætatis 50. a jejunii præcepto liber censeri debet, ita, & viceversa, si certum sit aliquem sexagenarium, aut septuagenarium adhuc integris corporis viribus pollere, talis obligatus esse videtur, cum revera senex sine viribus propter ætatem deficiens non sit. Et hanc sententiam esse æque probabilem, & magis piam, & tutam fatetur ipsemet Sporer *loc. cit. n.* 50. *in fine*, quamvis priorem absolute defendat, & ipsi adhærens dicat se secure manere. In 14
dubio an sexagenarii sint robusti, & habiles ad jejunandum, non tenentur jejunare, quia stante tali dubio exponerent se periculo gravis incommodi; *Sic communis* DD. teste Reiffenst. *loc. cit. num.* 63. (*a*).

Senes post annum 60. non tantum excusari 15
a je-

(*a*) *Nota Romani Theologi*. *Auctor* ex Probabilistis docet, sexagenarios a jejunio excusari; sed viri Sancti, gravesque Theologi veluti laxam hanc opinionem rejiciunt; S. Vincentius Ferrerius *Serm.* 1. *fer.* IV. *Ciner. A jejunio*, inquit, *excusantur senes in certa ætate, scilicet quando habent talem senectutem, quæ aufert ab eis appetitum comedendi, vel quia perdiderunt dentes, & comedunt sæpe, vel sæpius, sicut faciunt pueri. Sed senes octoginta annorum, vel amplius, qui semel bene possunt comedere, tales non excusantur in aliquo prædictorum, quia ipsi peccent mortaliter, & ideo cum diligentia omnes jejunemus*; S. Antoninus 11. *part. tit.* VI. *cap.* 11. §. 6. inquit; *Senes si sunt multum debiles, eo modo possunt excusari, sicut dictum est de infirmis. Ratione autem senectutis tantum non excusantur, si sint fortes ad sufferendum jejunium. Nec est determinata ætas ab aliquo, usque ad quos annos tenetur ad jejunium*; Navarrus *in Man. c.* 22. *num.* 16. inquit, *Impotentia eximit ab hac lege pueros usque ad vigesimum primum annum*; de senibus vero nil determinari posse contendit, cum alii citius alii serius impotentes fiant, & cum vel ipsi octogenarii eadem facilitate, ac juniores jejunare possint, ut de se ipso octogenario testatur Navarrus, & post Navarrum Pontas, & alii: Hinc sanctus Basilius *serm.* 1. *de jejunio*, dixit: *Senibus assuetudo ac familiaritas ab antiquo ad jejunium ipsum, levem faciunt laborem*. Vide Concin. *lib.* 2. *de Eccl. Præcept. diss.* 2. *de jejunio quæst.* V. ubi ostendit, falsam esse declarationem viva voce datam a S. Pio V. Idem de Feminis dicendum est.

Responsio Auctoris.

Asserit hic *R. Theologus*, quod Auctor ex probabilistis docet, sexagenarios a jejunio excusari. Sed quæso attente perpendat ipse tam promptus in censurando *Theologus*, quænam ibi sit mea opinio, & perspicue comperiet, quod sentio contrarium; sic sub *n.* 13. expresse concludens: Alii econtra rectius volunt, sexagenarios teneri jejunare, si per præsentes vires commode possint; & evacuo rationes adversariorum; & prætensam declarationem S. Pii V. ac assero quod de se fatetur Navarrus, qui licet vir studiis deditus, octogenarius adhuc jejunabat, perinde ac ut esset sexagenarius aut quinquagenarius; ut ego ipse parum a dicta Navarri ætate distans, adhuc Dei gratia adjutus, in præsentiarum servo, uti omnibus sociis meis manifeste constat.

a jejunio Ecclesiastico, sed etiam a jejuniis debitis ex Voto, & Professione, ut si quis vovisset toto tempore vitæ suæ jejunare feria sexta, & post sexagesimum annum adhuc satis valens esset ad jejunium, docent Sanchez *lib.* 4. *moral. c.* 11. *num.* 54. Tamburin. *lib.* 4. *c.* 5. §. 7. *n.* 9. Fagundez, Diana, & alii, eo quod dicunt ipsi, Votum, seu Professio Regularis obligat instar legis Ecclesiasticæ; hæc autem juxta ipsos non afficit sexagenarios quoad jejunium: ergo nec etiam votum; at dato sed non concesso (nisi adsit legitima excusans causa) quod sexagenarii exempti sint a jejunio Ecclesiastico, rectius dicendum est cum Layman *lib. IV. tract. VIII. cap.* 3. *n.* 2. & aliis, eos teneri, ac obligatos esse ad jejunia ex voto, vel professione debita; quia licet verum sit votum obligare instar Legis Ecclesiasticæ quoad modum, & formam jejunii, non tamen quoad personas, & durationem; nam personæ, quæ pro tali tempore non obligantur jejunio, possunt se sine dubio ad jejunium obligare Voto voluntario, & sponte renunciare privilegio ætatis, ut patet in juvenibus ante annum 21. adeoque etiam Senes post annum 60. manebunt obligati suo Voto jejunandi perpetuo feria sexta, posito quod satis sint robusti ad jejunandum, quamvis eo tempore lege Ecclesiastica ad jejunium non amplius obligentur.

16 Sic etiam, si alicui per legitimam dispensationem commutaretur Votum castitatis perpetuæ in jejunium omnibus feriis sextis, remaneret obligatus ad jejunium etiam post annos 60. nam etiam post talem 60. annum obligaretur ad castitatem; subrogatum autem sapit naturam ejus, cujus loco subrogatur; *cap. Ecclesia* 3. *Ut lite pendente*, *cum similibus*; La Croix *loc. cit. n.* 1326. ubi dicit quod ratio a priori est, quia videtur sic facta commutatio, *quandiu vis frui matrimonio*, *tandiu utere jejunio*. Tamburinus tamen *loc. cit.* tenet talem post annum 60. esse excusatum. At valde mirum, quod difficile habeatur ætas immunis a peccatis, & quod de facili inveniatur ætas impotens ad onera præceptorum sustinenda: quisque igitur sibi caveat, ne se ipsum in fraudem æternitatis suæ decipiat, dum facile est decipi, ubi credere dulce est.

17 Feminæ, quia citius senescunt, & de se sunt debilioris complexionis, censentur ab aliquibus absolute excusari a jejunio in ætate quinquaginta annorum; sic Pelliz. Loth. March. Narbona, neque damnare audet Diana *part.* 9. *tr.* 7. *resolut.* 73. At Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 32. *n.* 17. *& sequent.* Reiffenstuel *Theolog. moral. tract.* 10. *dist.* 2. *q.* 5. *n.* 64. dicunt sententiam illam esse probabilem speculative loquendo, sed in praxi non esse tutam, & Layman *loc. cit. cap.* 3. *num.* 2. Tamburin. *loc. cit. num.* 5. Fagundez, Joan. Sanch. & alii dicunt esse omnino improbabilem, & Layman concludit se nescire aliquem Doctorem Classicum, qui eam defenderit: Absit igitur, ut quis illam amplectatur.

Ratione impotentiæ excusantur omnes illi, qui sine gravi aliquo incommodo, vel notabili damno jejunare non possunt; *Communis*. Hinc excusantur infirmi, & convalescentes, quamvis infirmitatem propria culpa contraxerint. Mulieres prægnantes, aut lactantes, quoties sine gravi incommodo sui, vel parvuli jejunare nequeunt. Pauperes, & Mendici ostiatim mendicantes, & quicumque non habent, quo semel sufficienter reficiantur. Quinimmo, si alium cibum invenire non possunt, isti etiam carnes sibi datas licite comedunt, quia necessitas facit licitum, quod alias est illicitum; *cap. Quoniam* 1. *quæst.* 7. *cap. Omnis* 1. *de feriis*; *cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar.* & necessitas non habet legem; *cap. Sicut* 11. *de consecrat. dist.* 1. Excusantur etiam qui infirma admodum sunt complexione, debili stomacho laborant, ut jejunium in toto, vel in parte tolerare nequeant, aut quidpiam comedunt ad evitandam capitis vertiginem, vel membrorum tremorem, aut hujusmodi, tale enim quid sumitur ab istis potius per modum medicinæ, quam cibi. 18

Non excusantur tamen, qui ob jejunium molesta insomnia patiuntur, qui enim dormire non possunt, nisi vesperi plene refecti, debent in prandio sumere collationem, & vesperi prandium; unde merito proscripta est hæc propositio ab Academia Lovaniensi: *Qui dormire nequit*, *nisi vesperi sumpta cœna*, *non tenetur jejunare*, *immo neque in prandio collationem sumere*, *quamvis hoc modo iste incommodo obviare possit*, *quia nemo tenetur pervertere ordinem refectionum*; Sic Henno *loc. cit. qu.* 8. *art.* 1. *conclus. unica*, & cum multis La Croix *loc. cit. n.* 1325. 19

Ratione laboris excusantur omnes illi, qui ad suam, suorumque vitam sustentandam ita laborant, ut sine gravi incommodo jejunare nequeant, fiatque illis jejunium moraliter incompossibile cum tali labore; *Communis*. Hinc excusantur Agricolæ, Fossores. Cœmentarii, Navigeri, Fabri ferrarii, Lignarii, Argentarii, Ænearii, Stannearii, Lapidicidæ, Pistores, Sutores, Coriarii, opere textorio fabricantes pannos, telas, & hujusmodi, ubi occupan-

cupantur in operibus gravioribus, & fere per
21 totam diem. Non excusantur tamen Pictores,
Sartores, Acupingentes, Notarii, Scribæ,
Mercatores, Typographi componentes (aliud
est si prælo immediate, & assidue insudent)
Medici, Chirurgi, Barbitonsores, & hujusmodi,
hórum enim, & similium labor non ex-
22 haurit. Nec excusantur totaliter a lege jejunii
Judices, Advocati, Consiliarii, Procuratores,
Computistæ, Professores, Scholares,
& hujusmodi, qui, si sint applicationibus, &
studiis assidui, possunt utique uti largiore col-
23 latione, sed non duplici plena refectione. Si
tamen nequeant officium suum exequi cum jejunio,
& sine valde gravi suo incommodo,
ut ordinarie accidit in Concionatoribus integræ
Quadragesimæ, in Professoribus, & Ludimagistris
per magnam partem die docentibus,
& Computistis itidem per tantum temporis
applicatis, tunc, licet opera hujusmodi propter
mercedem fierent, excusantur a jejunio;
Cajetan. Lessius, Navarr. Filliuc. Layman,
Diana, & alii passim cum Sporer *loc. cit.*
24 *sect.* 4. *num.* 59. *&* 63. Non excusantur a
jejunio Reipublicæ Officiales, nisi laborem
exemptioni proportionatum exerceant; Unde
Alexander VII. *die* 18. *Martii* 1666. merito
damnavit propositionem trigesimam in ordine:
*Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter
laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii,
nec debent se certificare, an labor sit compatibilis
cum jejunio.*

Ab obligatione jejunii excusat etiam labor 25
honestus, qui non est vitæ sustentandæ necessarius,
nisi fiat in fraudem legis, & nisi sit
levis, & parvus labor, seu artis parum laboriosæ;
Communis; & patet experientia in divitibus,
qui laborando sufficienter in die jejunii
eximuntur ab ipso, & habetur ex declaratione
Eugenii IV. anno 1440. his verbis a Bassæo
verb. jejunium 2. *n.* 7. relatis: *Opifices suas
artes exercentes, aut Coloni colendis, serendisque
agris, aut aliis ejusmodi rebus operam dantes,
sive sint divites, sive pauperes ad jejunium sub
peccato mortali non tenentur, & a Confessariis
absolvi possunt, consulendo illis, ut in eleemo-
synis, aliisque piis operibus occupentur.* (a) La- 26
bor illicitus non excusat defatigatos a jejunio,
nisi sit periculum alicujus morbi contrahendi,
Unde merito Facultas Lovaniensis proscripsit
sequentem propositionem: *Defessus ex quocumque
labore licito, vel illicito v. gr. cum feminis
commixtione, liberatur a lege jejunii.* Et
ratio est, quia non potest rationabiliter præsumi,
quod Ecclesia velit tales reos ab obligatione
jejunii eximere; cum illa, licet benigna,
nunquam faveat peccatoribus maxime si
suo favore abutantur, & ad peccandum animentur.
Unde si debeant defatigationem illam
cum aliquo incommodo tolerare, suæ malitiæ,
& iniquitati debent imputare. Dicitur autem
notanter: *Nisi sit periculum morbi contrahendi*,
quia cum teneamur ex lege naturali vitam
nostram conservare, ex eadem lege tenemur

(a) *Romani Theologi Nota*. Certum est ex propositione damnata relata ab Auctore *n.* 24. quemcumque laborem corporalem non excusare a jejunio. Itaque plures sunt, qui in Republica laborant, & nihilominus lege jejunii adstringuntur. Neque subsistit Eugenii IV. declaratio, quæ ab aliis vivæ vocis oraculum appellatur; Nam S. Antoninus, qui hoc tempore scripsit, istius oraculi non meminit; Immo docuit oppositum. Nam *part.* 2. *tit.* VI. *c.* 2. *n.* 11. §. 6. inquit: *Multum laborantes, quibus immineat necessitas multum laborandi, si non possunt jejunium observare, excusantur. Alias, si possunt utrumque facere commode, tenentur jejunare.* Hic vero loquitur de exercentibus artes laboriosas, ut sunt Agricolæ, Fabri lignarii, Lapidicinæ, Cœmentarii, Figuli, Textores, Fullones, Lanarii, Bajuli, Aurigæ, aliique, & inter hos robustos, & sine notabili incommodo jejunare valentes, teneri ad jejunium affirmat; Item divites artem laboriosam exercentes non ex indigentia, sed majoris lucri gratia, non excusantur a jejunio, ut post S. Thom. 2. 2. *quæst.* 147. *artic.* 4. *ad* 3. docuit idem S. Antoninus per hæc verba; *Si possunt differre... aut subtrahere, vel diminuere laborem, ita ut possint jejunare, & ex hoc non incurrerent detrimentum sui status, tenentur ad jejunium*; Demum S. Vincentius Ferrerius *ser.* 1. *de jejunio fer.* IV. Cin. ait: *Sutores autem, & Sartores, Notarii, & similes, qui sedendo faciunt opera sua, non excusantur a jejunio.* Fateor tamen, hos & alios Artifices ex necessitate laborantes, si debiles sint, ac sine gravi incommodo jejunare non possint, excusari, non ob laborem præcise, sed ob peculiarem sui corporis habitudinem, quæ exigit refectionem, ut possint laborem artis sustinere. Si ergo talis sit habitudinis homo, ut opera artis cum jejunio sine gravi incommodo componere valeat, jejunare debet. Id vero prudenti Superioris, & Confessarii judicio discerni, ac definiri debet.

nemur morbum, etiamsi ex crimine proveniat, impedire: Lex enim Ecclesiastica cedit legi naturali. Aliud est de corporis fatigatione, quæ non censetur infirmitas, sed quoddam incommodum, quod possumus licite, immo & meritorie tolerare sine remedio, ut patet in Cæmentariis, & aliis, qui licet valde fatigati, sæpe tamen jejunant die Veneris in Quadragesima, & quidem cum magno merito; Hactenus Henno *loc. cit. art.* 2. *conclus.* 3.

27 Omne iter sive pedibus, sive equo, sive curru, sive aliter confectum, & non susceptum in fraudem Legis, nec in finem illicitum (si aliunde graviter fatiget itinerantem) excusat a jejunio; *Communis, & certa*. Quia cum iter sit quidam labor corporalis, est discurrendum de ipso, ac de labore; omnis autem labor graviter fatigans laborantem excusat ipsum a jejunio; adeoque &c. Quantum

28 autem debeat esse iter pedibus, quantum equo, quantum curru, ut censeatur causare gravem defatigationem, ut sic itinerans excusetur a jejunio, non est assignabilis una & certa regula pro omnibus, cum pro diversitate circumstantiarum, personarum, viarum, temporum & hujusmodi, aliqui duabus horis peditantes magis fatigentur, deficiant, & restauratione alimentis egeant, quam alii quatuor, aut sex horis itidem peditantes, & aliqui equo, vel curru itinerantes tantum fatigentur, quantum alii pede itinerantes, & econtra; Unde cum Layman *loc. c. c.* 3. *n.* 4. Marchant. *loc. c. qu.* 4. §. 4. Sporer *loc. cit. num.* 58. La Croix *loc. cit. n.* 1344. & communiori aliorum dicendum est, tunc solum excusari itinerantes a jejunio, quando cum labore itineris quomodocumque fiat sive pedibus, sive equo, sive curru, non potest (consideratis personis, viis, temporibus, aliisque circumstantiis) consistere jejunium sine magna difficultate, & incommodo. Semper tamen, & ab omnibus præ oculis habenda est propositio 31. inter merito damnatas ab Alexandro VII. die, & anno quo supra: *Excusantur absolute a præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant*.

29 Notanter autem fuit dictum: *Non susceptum in fraudem legis*, quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debent; *cap. Sedes* 15. *& cap. Ex tenore* 16. *de rescriptis*, *cap. Tuæ* 12. *de Clericis non resident. cap. Ex litteris* 2. *de dolo, & contumacia*; *l. In fundo, ff. de rei vindic. l. Cum hi, ff. de transact. l. Si Legatarius, Cod. de Legatis*, cum similibus. Unde si quis de loco, ubi viget præceptum jejunandi, in fraudem jejunii se transferat ad locum, ubi non jejunatur; ut si die Cinerum de Diœcesi Papiensi, ubi ad morem Ecclesiæ Romanæ incipit jejunium Quadragesimale, se transferat quis malitiose in fraudem jejunii ad Diœcesim Mediolanensem, ubi more Ambrosiano incipit Quadragesima solum prima Dominica; Et die 23. Julii, qui Panormi fit jejunium, se transferat quis in fraudem jejunii ad Montem Regalem, ubi illa die non jejunatur, & sequenti die, quo ibi jejunatur, redeat Panormum, peccat graviter *arg. citatis Juribus*, & Concil. Mediolanens. 1. Præside S. Carolo Borromæo *part.* 12. *tit. de jejunio*, ibi: *Illorum vero damnamus ingluviem, qui primis quatuor Quadragesimæ diebus Romanæ Ecclesiæ more institutis, Mediolanum se conferunt, patriæ ritum in jejunio, & ciborum abstinentia fugientes*, & colligitur a pari ex Constitutione Clementis X. incip. *Superna*, ubi in §. 6. decernitur posse Confessarium Regularem absolvere pœnitentes confluentes ex alia Diœcesi a peccatis in ipsa reservatis, *nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse*; ubi, ut vides, ratione fraudis nequeunt absolvi a reservatis confluentes ad aliam Diœcesim in fraudem reservationis; sic a pari in casu nostro se transferens in fraudem jejunii ad alium locum, ubi non jejunatur, ratione fraudis peccat graviter non jejunando.

Et ratio intrinseca est, quia licet quantum 30 est ex se quis possit uti jure suo, & sic de loco, ubi jejunatur, transire ad locum, ubi non jejunatur; nemo tamen potest uti tali jure in fraudem legi, quia jus nostrum est subordinatum legi, ex Apost. 13. *ad Romanos*, ibi: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non est enim potestas nisi a Deo &c. Itaque qui resistunt potestati, Dei ordinationi resistunt*, & de jure tum Canonico, tum civili Fraus & dolus alicui patrocinari non debent, *cit. Juribus*; Sic tenent Natalis Alexander *Theol. dogmaticæ moral. tom.* 2. *lib.* 4. *de Decalog. cap.* 5. *art.* 7. *reg.* 8. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 2. *de legib. dist.* 3. *qu.* 4. *num.* 41. Felix Potestas *tom.* 1. *p.* 3. *n.* 2905. Rodr. *in summa t.* 2. *c.* 219. *num.* 2. Silvius cum Pontas *tom.* 2. *verb. Impedimentum Clandestinitatis cas.* 22. Sa, Fernandez, & alii plures contra Dianam *part.* 1. *tr.* 9. *resol.* 19. *& tract* 10. *resol.* 14. Bonacinam *disp.* 1. *de legibus qu.* 1. *punct.* 6. *num.* 64. & alios plures,

quos ibi refert ipse Bonacina & Tamburin. *tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 5. §. 2. *num.* 12. volentes, talem non peccare, quia videtur uti jure suo.

31 Qui autem de loco, ubi jejunatur; non in fraudem jejunii, sed bona fide, v. gr. negotiorum, aut peregrinationum causa, transit ad loca, seu per loca, ubi non jejunatur, non tenetur jejunare; quia lex illa jejunii est affixa loco; Suarez *tertia part. q.* 24. *art.* 8. Aloza *verb. Lex*, Navarr. *in Manual. c.* 28. *n.* 120. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 1. *num.* 163. *&* *part.* 3. *num.* 2907. Fagnan. *lib.* 3. *Decret. in cap. Consilium* 2. *de observat. jejunior. num.* 33.
32 *&* 36. & alii passim. Sic qui non in fraudem jejunii, sed negotiorum causa, aut alio rationabili motivo de loco proprii domicilii, ubi ob discrepantiam novi, & veteris Calendarii nondum est incepta Quadragesima, pergit ad locum, ubi per hebdomadam est Quadragesima jam incepta, & observatum jejunium, non tenetur illo anno jejunare illic per adhuc alios octo dies Paschæ ad complendam integram Quadragesimam, sed potest licite se accommodare moribus eorum, apud quos est, *arg. cap. Illa* 11. *dist.* 12. ubi Glossa in verb. *Societatem* refert illud vulgatum.

Si fueris Romæ, Romano vivito more,
Et si sis alibi, vivito sicut ibi.

Sic cum multis aliis Delbene *de Immunit. Eccles. cap.* 12. *d.* 2. *sect.* 4. Lessius *lib.* 4. *de justit. & jur. cap.* 2. *num.* 59. Bonacina *disp.* 1. *de legibus q.* 1. *punct.* 6. *num.* 64. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 2. *de legibus dist.* 3. *qu.* 4.
33 *num.* 40. Fagn. *loc. cit.* & alii passim (*a*). Econtra vero si talis in loco sui domicilii complesset Quadragesimam, non teneretur postea alibi observare illos octo dies, quia præceptum illud jam implevit, & Ecclesia tantum obligat ad unam Quadragesimam; Delbene *loc. c. & sect.* 5. Sanchez *in decalog. lib.* 1. *cap.* 12. *n.* 22. Lessius *loc. cit. n.* 52. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 42. & alii passim; dummodo tamen caveat, ne alii scandalizentur juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth. cap.* 7. *Si scandalizavero Fratrem meum, non manducabo carnes in æternum*. Quid autem dicendum sit de Peregrinis, & Advenis circa jejunium? Vide verb. *Lex a num.* 2. *ad* 39.

Ratione pietatis excusantur a jejunio omnes 34
illi, qui operibus præstantioribus, ac majoris momenti incumbunt, quæ una cum jejunio absque gravi incommodo perficere nequeunt. *Communis*. Et ratio est, quia jejunium præcipitur ut promotivum ad bonum, & non ut impeditivum majoris boni; unde si alia pietatis exercitia præstantiora jejunio pro tempore, & loco, aliquibus personis occurrant, & ipsa obire nequeant cum jejunio sine suo gravi incommodo, tunc a jejunio excusantur. Hinc excusantur Concionatores Quadragesimales, si quotidie, aut fere quotidie concionem habeant cum magno labore & studio; Minime vero Concionatores illi, qui ob Conciones alibi repetitas, vel ob memoriæ facilitatem non indigent longo studio & labore, cum in ipsis cesset causa exemptionis, nempe labor notabilis. Sic excusantur a jejunio Lectores, & Ludimagistri, quorum labor est notabilis, aut complexio debilior. Item Confessarii *complexione* debiliores, & suo muneri assiduiores. Item excusantur Cantores illi, qui ex officio canendi vivunt, & jejunando redderentur inhabiles. Sic de primo ad ultimum excusantur omnes exercentes opera misericordiæ, tum corporalia, tum spiritualia, quando ea exercere nequeunt absque notabili, & gravi suo incommodo. Secus autem, si opera illa possint de facili exercere sine tali gravi incommodo. In 35
dubio autem an incommodum sit grave, vel leve,

(*a*) *Romani Theologi Nota*. Vide Probabilistarum Dialecticam. Dum homo ad locum veniat, in quo sit Quadragesimæ cursus absolutus, non tenetur quadragesimale jejunium continuare per dies qui juxta proprium Kalendarium supersint; sed potest se moribus eorum, apud quos degat, accommodare; contra vero, si in loco, ex quo discessit, jejunium absolvit quadragesimale, non tenetur se conformare incolis loci in quem venerit, si secundum istorum Kalendarium adhuc per dies aliquot jejunandum sit. Quis non stupeat? Loci consuetudini accomodare se potest homo, dum libere vivendum sit; non debet vero se conformare moribus aliorum, dum de jejunio agitur. Vide vero hac de re verb. *Kalendarium*; ubi ostenditur quando quis teneatur ad absolvendum quadragesimale jejunium in iis etiam locis, ubi sit jam Pascha celebratum juxta diversum Kalendarium; quia viget præceptum de servando proprio ritu, & de celebrandis festis, servandisque jejuniis juxta proprii Kalendarii præscriptum, ut facere debent Latini, qui inter Orientales versantur.

hve, ad tollendos omnes scrupulos tutius est recurrere ad legitimum Superiorem pro dispensatione. Qui legitimus Superior in universa Ecclesia est Papa, in sua Diœcesi Episcopus, & in eius absentia in sua Parochia Parochus, & in Religionibus Superior, nedum Generalis in tota Religione, Provincialis in sua Provincia, sed etiam Localis in suo Monasterio, seu Conventu.

36 * Filios, seu famulos non servare jejunium Quadragesimæ quoad abstinentiam a carnibus eo quod paterfamilias dispensatur, nec potest sufficere sumptibus duplicis mensæ, id non sine maxima abusione admitteretur. Bened. XIV. *Instit. Eccles. 15. §. 125.*

Appendix, seu novus de Jejunio Articulus *ex aliena manu.*

1 IN hoc Articulo paucis expediemus Ecclesiastici Jejunii historiam, & Catholica dogmata. Ac primum varia Ecclesiæ jejunia juxta veterem ac recentem disciplinam: deinde præsentem Occidentalis, & Orientalis Ecclesiæ disciplinam exponemus: de dogmate denique disputabimus.

2 Jam igitur primum omnium satis constat, Quadragesimale Jejunium, utpote ex ipsa Apostolorum Traditione descendens, quidquid inepte & imperite procul effutiant Calviniani Hæretici illud inter superstitiosa hominum inventa adnumerantes, longe antiquissimum esse. Ut enim Divus Augustinus habet libro adversus Donatistas quarto, capite 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur.* Jam vero quadragesimalis institutio jejunii, neque ex Divinis Scripturis, neque ex cujuspiam Concilii Decreto ostendi potest. Et Catholici quidem vel ipsis primis Ecclesiæ sæculis hac eadem Apostolica Traditione instructi jejunium quadragesimale semel in anno servabant; Hæretici autem Montanistæ tribus quadragesimis quotannis corpora sua macerabant, ut auctor est Divus Hieronymus in epistola ad Marcellam scribens: *Nos una quadragesima secundum traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis congruo jejunamus. Illi* (nempe Montanistæ) *tres in anno faciunt quadragesimas, quasi tres*
3 *passi sint Salvatores.* Atque jejunium istiusmodi ad dies quadraginta, vel prope quadraginta, scilicet triginta sex, minime vero vel ad horas quadraginta; vel ad unum tantum, aut tres dies extendere consuevisse primis temporibus Christianos, ex luculentissimis Sanctorum Patrum testimoniis satis constat, quæ hic brevitatis gratia missa facimus. Initium vero talis 4
jejunii non eodem semper tempore cœptum est. Nam primum feria secunda consequente Dominicam, quæ Quinquagesimæ dicitur, jejunium quadragesimale incœpisse Patres complures testantur, desiisse vero Sabbato præcedenti Majorem hebdomadam; nam hæc, propterea quod severiori jejunio, quod ab antiquis Scriptoribus Antipaschale appellari consuevit, transigebatur, intra dies quadraginta computari haud solebat. Cœpit deinde initium jejunium hoc a feria secunda post Dominicam, quæ prima dicitur Quadragesimæ, atque ad usque Pascha extendi consuevit, & ex præcedenti hebdomada, scilicet Quinquagesimæ, additi sunt dies quatuor ad subsequentes, tametsi hujus sit incertum additionis tempus, sed antiquam tamen esse Ecclesiastici Scriptores produnt quamplurimi.

Post quadragesimale sequitur quatuor temporum Jejunium, quod sane perinde ac illud antiquum in Ecclesia esse multis demonstrari posset, si opus foret. Nam S. Leo Pontifex sermone VII. Jejunia hæc ab universa Ecclesia suo tempore servata commemorat, atque Apostolicæ Traditioni accepta refert. Sed circa tempus ea servandi, ac numerum præterea Jejuniorum ejusmodi aliqua fuit in Ecclesia varietas. Primum siquidem, trium dumtaxat temporum servabatur Jejunium, quartum deinde, ut observatum est Clarissimo Bellarmino, decreto Callisti Romani Pontificis addictum fuit. Quantum vero ad tempus spectat, primum Jejunium, quod erat vernum, sub initium Mensis Martii servabatur, secundum celebrabatur hebdomada secunda Mensis Junii, tertium hebdomada tertia Septembris, quartum vero hebdomada quarta Decembris. Communionem tamen hæc servandi Jejunia morem hunc fuisse scribunt S. Leo, & Gelasius primus Pontifices, videlicet ut primum in prima Quadragesimæ hebdomada, secundum in hebdomada Pentecostes, tertium in hebdomada tertia Septembris, quartum denique in tertia Decembris hebdomada celebraretur; qui certe mos etiamnum in Romana Ecclesia servatur. 5

Tertio in loco statui debet, ab antiquissimo 6
tempore in Ecclesia receptum quartæ & sextæ feriæ Jejunium. Commendatum namque, ac præceptum legimus hoc Jejunium in Apostolicis Canonibus, Canone 69. ubi hæc leguntur: *Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel Lector, vel Cantor sanctam Paschæ Quadragesi-*

 gesi-

gesimam non jejunat, vel quartam diem, vel Parasceven, deponatur. Atque Origenes homilia x. in Leviticum: *Habemus* (inquit) *quartam, & sextam septimanæ dies, quibus solemniter jejunamus*. Illud est autem observandum, Jejunium, de quo hic loquimur, non fuisse tamquam ad præceptum, sed ad consilium tantum spectans in Ecclesia receptum. Superflua quippe fuissent quatuor temporum Jejunia, si per totum annum in prædictis feriis vi præcepti jejunare fideles debuissent.

7 Obtinuit olim in Ecclesia Jejunium etiam Sabbati in memoriam sepulturæ Christi, ex Apostolo Petro, ut nonnulli existimant, derivatum. Multi tamen variis temporibus prodiere Conciliorum Canones illud Jejunium vetantes, excepto Sabbato majoris hebdomadæ; idque ea de causa fuit vetitum, ne Fideles cum Manichæis sentire viderentur, qui Sabbato jejunandum esse putabant ad ostendendum odium erga malum Deum, quem Mundi hujus, ac colendi Sabbati auctorem comminiscebantur. Ex his Canonibus occasionem sumpserunt Græci Jejunium Sabbati improbandi, quia dum in Oriente præsertim Hæretici Manichæi Jejunio Sabbati abutebantur, congruum omnino erat eos morem illorum declinare. Cum autem Ecclesia Latina hanc non habuerit occasionem, propterea Sabbati jejunium non improbavit, immo commendavit, ac retinuit.

8 Quartum Jejunium erat, quod dicebatur, Adventus, cujus mentionem faciunt Scriptores doctrina & vetustate percelebres, ut Perpetuus Turonensis Episcopus, Concilium item Turonense, ac Matisconense sæculo sexto celebrata. A Monachis primum, tum a Laicis ex devotionis fervore singulis diebus a festo S. Martini ad Natalem usque diem Domini hoc Jejunium servari cœptum est. Atque ejusdem observantia Jejunii tametsi non eadem semper ubique fuerit, cum non ex aliquo universali præcepto penderet; penes Monachos tamen, aliosque sacrorum Ordinum Regulares numquam intercisa fuit, licet alii a festo S. Martini, alii a festo omnium Sanctorum, ut Minoritæ, a festo S. Catharinæ alii, aliique denique a Dominica propinquiore festo S. Andreæ Apostoli, quæ prima Adventus Dominica appellatur ab Ecclesia, prædicti Jejunii sumpserint exordium.

9 Celebres ac frequentes erant primis Ecclesiæ sæculis Stationes, & cum stationibus conjuncta jejunia. Statio autem, auctore Eminentissimo Cardinali Cozza in libro *de Jejunio*, *part.* 2. *art.* 19. aliud non erat, quam *Fidelium cultus seu officium, quo certis diebus ad Martyrum convenientes sepulcra, ibique a solis ortu stantes, orationibus, sacrarum Scripturarum lectionibus, ac jejunio usque ad horam Nonam vacabant*. Verum temporis decursu hanc stationum disciplinam collapsam restauravit, licet sub diversa forma ab antiqua, S. Gregorius Magnus. Diebus deinde Dominicis Adventus, & Quadragesimæ Stationes consignatæ cum fuerint, a Jejunio separatæ remanserunt. Quamobrem in hoc maxime nostrorum temporum Stationes ab antiquis differunt, quod illæ jejunium habuerint conjunctum, nostræ non item. Nec mirum id videri debet, cum non ex præcepto constanti quopiam, sed ex varia pendeat pro temporum opportunitate Ecclesiæ disciplina.

Stationibus simillimæ erant Vigiliæ, quæ cum ab exemplo Christi, de quo scripsit Lucas *cap.* 6. *Erat pernoctans in oratione Dei*, tum Apostolorum, ut ex Actorum *capite* 16. liquet, originem trahunt suam; nisi quod vigiliæ nocturnæ erant, Stationes vero diurnæ. Vigilias hujusmodi agebant Fideles vigilantes, orantes, ac jejunantes ad Martyrum sepulcra nocte præcedente solemnitatem aliquam. Diu hæc vigiliarum disciplina in Ecclesia obtinuit; nam ex Concilio Oxoniensi anno 1212. celebrato apparet apertissime, eam sub id tempus in Anglia viguisse; quin etiam perseverasse adhuc sextodecimo sæculo in Provincia Forojuliensi, ex Aquilejensi Concilio sub Clemente octavo celebrato anno 1596. satis clare colligitur. Sed viris dumtaxat, non mulieribus licitum erat vigilias agere. Siquidem jam inde a quarti sæculi initio feminis vetitum fuit vigilare in locis, in quibus & viri vigilabant; sed in privatis oratoriis domi ipsæ agebant vigilias. Sublatis tandem omnino vigiliis, earum loco remanserunt jejunia, quæ nunc etiam temporis ex Ecclesiæ præscripto servantur. 10

Inter alia præterea Jejunia, quæ intra annum primi celebrabant Christiani est memorabile illud, quod observabant Kalendis Januarii. Nam ille dies Gentilibus solemnis maxime erat; in eo & convivia, & victimas multiplicabant, festumque erat eodem die Jano, Æsculapio, & Jovi sacrum. Patres igitur, ut omnem superstitionis speciem ab animis fidelium amoverent, illum ipsum diem consecrarunt jejunio. Atque a Patribus passim ejus diei jejunium commendatum legitur, maxime vero ab Ambrosio. 11

Tandem circa Rogationum jejunium, cum consilii illud, non præcepti fuerit, varia fuit 12

estque etiamnum Ecclesiæ disciplina. Rogationes, hoc est publicas preces ad Dei misericordiam in ærumnis implorandum, nonnulli Mamerco, seu Mamerto Viennensi Episcopo referunt auctori, alii antiquiores illos existimant, sed ab eo putant restauratum earum usum. Ecclesiæ quædam eas celebrant modo cum triduano jejunio, aliæ cum solo jejunio feriæ quartæ, atque unusquisque Ecclesiæ suæ consuetudinem, ac morem tuto servare potest.

13 Hæc, quæ paucis complexi sumus, antiquam Jejuniorum disciplinam in Ecclesia receptam spectant; sequitur ergo ut quæ præsens, seu recens sit tum Occidentalis, tum Orientalis Ecclesiæ disciplina circa jejunia, nunc indicemus. Et quidem quod ad Ecclesiam Occidentalem attinet, neminem latet, præter quadragesimale Jejunium, quatuor temporum, ac vigiliarum, quas aliquibus solemnitatibus, festisque Sanctorum præmittendas esse Ecclesia decrevit, Jejunium aliud nullum habere fideles
14 sub præcepto. Diebus Veneris & Sabbati abstinentia a carnibus, sed non jejunium præcipitur. At longe diversus est apud Græcos, & Orientales in celebrandis Jejuniis mos & disciplina, ut demonstratum est a multis præclarissimis Viris, qui scriptis suis Græcorum ritus sunt persequuti. Etenim non omnes eadem habent Jejunia, neque eodem modo illa servant. Mingrelienses, Græcum & ipsi in sacris peragendis ritum sequentes, licet proprio utantur idiomate, quatuor habent Quadragesimas. Prima ante Pascha, & a Quinquagesima incipit; secunda post Pentecosten; tertia initium sumit a Kalendis Augusti usque ad festum Assumptionis B. Virginis; quarta Adventus Domini, quæ quadraginta complectitur dies. Abstinent a carnibus, nonnisi post solis occasum cœnant, in majori hebdomada vinum haud gustant, ultimisque tribus diebus ejusdem ab omni prorsus cibo abstinent. Apud Syros autem Jacobitas, præter feriam quartam & sextam, quinque sunt celeberrima Jejunia. Primum Quadragesimæ, alterum Apostolorum, tertium Migrationis, seu Assumptionis B. Virginis, quartum Nativitatis, quintum Niniviticum. Jejunium Quadragesimæ octo supra quadraginta diebus absolvitur; Apostolorum vero a feria secunda post Pentecosten usque ad diem vigesimam nonam Junii producitur. Et Migrationis Jejunium a Kalendis Augusti usque ad diem decimamquintam; Nativitatis vero alii a Kalendis Decembris auspicantur, nonnulli a die decima Decembris per duas Hebdomadas observant. Denique Ninivitarum Jejunium a feria secunda, quæ tribus hebdomadibus præcedit jejunium quadragesimale; usque ad feriæ quintæ Matutinum observant aliqui, nonnulli autem ad Matutinum Sabbati. Syri Nestoriani præter quinque recensita Jejunia, & ferias quartam & sextam, in quibus haud multum dissident a cæteris Orientalibus (est enim sola varietas quantum ad numerum dierum Jejunii, ejusque initium) duo habent particularia Jejunia, nempe Jejunium Eliæ, seu Crucis per hebdomadas septem, a Dominica prima Eliæ, quæ quartam Æstatis sequitur, usque ad feriam sextam quartæ hebdomadæ Crucis, seu septimæ Eliæ; ac Jejunium virginum tribus post festum Epiphaniæ diebus. Jejunium Ninivitum sic est appellatum, quia dum Populi peste, aliisve calamitatibus affligerentur, Episcopi indictis supplicationibus, ac Jejunio, Ninivitarum usi sint exemplo ad Dei opem implorandam. Jejunium autem Virginum ita est appellatum, quod originem habuerit ex supplicationibus, ea occisione indictis, in qua Rex Arabum, sive ut alii volunt, Persarum imperaverat, ut sibi ex urbe Hirta quadraginta Virgines adducerentur. Tunc enim ob beneficia illis supplicationibus accepta statuerunt, ut quolibet anno Jejunium istud observaretur. Conveniunt cum Syris Jacobitis circa Jejunii disciplinam Cophti, & Æthyopes. Armeni autem non ubique eadem Jejunia servant. Qui Constantinopoli commorantur Armeni sive Catholici, sive hæretici a feria secunda Quinquagesimæ Jejunii quadragesimalis sumunt exordium. Hæretici ante Nativitatis festum, quod die octava Januarii celebrant, septem diebus jejunant, atque in vigilia Jejunium ad vesperam usque protrahunt, cum sacrum faciunt, ac deinde cœnant, & in ea utuntur lacticiniis & ovis. At Catholici in vigilia dumtaxat Nativitatis, cujus festum diverso ab Hæreticis die celebrant, jejunare solent, atque a piscibus etiam abstinent. Ante Epiphaniam septem diebus jejunant omnes tum Catholici, tum Hæretici. Festum Assumptionis B. Virginis semper die Dominica celebrant, & die Lunæ ad Sabbatum usque, quo die lacticiniis utuntur, solent jejunare; eademque ratione Jejunia servant, quæ præcedunt festum Transfigurationis, & Exaltationis Sanctæ Crucis. A feria secunda post Pentecosten ad feriam usque sextam Jejunium colunt, quod vocant Sancti Eliæ, atque ejusdem rationis sunt alia Jejunia, scilicet Sancti Gregorii illuminatoris, Sancti Jacobi Episcopi, Sancti Sergii Martyris, & Sancti Gregorii, quem Thaumaturgum

appellant, in quibus a feria secunda usque ad sextam jejunant. Hæc sunt, quæ Orientalis Ecclesiæ circa Jejunia præsentem disciplinam spectant, de qua satis hactenus diximus.

His breviter ac dilucide, quantum satis esse potest ad Orientalium circa Jejunium disciplinam dignoscendam, indicatis, restat ut pauca de Jejunii dogmate edisseramus. Ac principio quidem animadvertimus, Calvinianos, aliosque recentes Novatores Jejunia omnia e medio sustulisse, ut perspicue apparet ex iis, quæ libro Institutionum quarto capite 12. scribit Calvinus, ubi quadragesimale Jejunium superstitiosam appellat observationem. Ac tametsi fateri non dubitent, Jejunium præceptum in veteri lege fuisse, cum id expressum legatur apud Joelem, Jonam, atque alibi in veteris Testamenti libris; negant tamen audacter eidem Jejunio obnoxios esse Christianos propterea quod a legis vinculo soluti sunt, Ecclesiamque Jejunia sub præcepto indicere posse. Sed illorum error facile convelli potest. Annon enim apud Matthæum 6. dicitur; *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum &c.* Nec officit, quod Jejunii præceptum ad legem veterem pertineret; satis etenim constat, cæremonialia tantum præcepta, non autem moralia, cujusmodi procul dubio est præceptum Jejunii, illucescente Evangelio abrogata fuisse. Id quod mirifice ex Augustini doctrina in epistola ad Casulanum, quæ est 36. confirmari potest; Sic enim eo loci habet S. Pater; *Ego in Evangelicis & Apostolicis litteris, totoque Instrumento, quod appellatur Testamentum Novum, animo id revolvens, video præceptum esse Jejunium. Quibus autem diebus non oporteat jejunare, & quibus oporteat, præcepto Domini, vel Apostolorum non invenio definitum* : Audiant Augustinum Novatores ajentem, in sacris novi fœderis litteris Jejunium esse præceptum, determinationem vero illorum dierum, in quibus Jejunium colendum sit, Ecclesiæ potestati, ac libertati esse relictam. Quod vero possit Ecclesia suis legibus Jejunia præcipere fidelibus, & stabilire certa Jejunii tempora, vel ex ipso Synagogæ exemplo demonstratur, quæ Judæis Jejunia imponebat, ut apud Hieremiam, Estherem, ac Zachariam legere est. Quod si ea potestate pollebat Judæorum Synagoga, quid est quod eamdem Ecclesiæ Christi denegandam esse putent Novatores? An dicturi sunt minori gaudere Ecclesiam potestate, quam Synagoga habuerit? At ridiculum id est. Deinde Ecclesiæ Prælati non minus ac Principes sæculares potestate gaudent leges condendi ad fidelium spirituale bonum promovendum. Nemo autem dubitare potest, Jejunium valde opportunum, atque optimum esse ad spiritualem finem consequendum remedium; ex quo Angelicus Doctor 2. 2. quæst. 147. deducit, Jejunium sub præcepto quoque naturali cadere. Potest igitur Ecclesia prædictum remedium fidelibus præcipere, sicut sæculares Principes exercitium illorum actuum, qui alioquin liberi essent, præcipiunt subditis, qui vergunt in eorumdem subditorum bonum. Extra dubium est ergo, & in sacris litteris novi fœderis præceptum esse Jejunium, illudque fidelibus præcipere posse Ecclesiam. Quæ contra hujusmodi doctrinam objicere solent Hæretici, adeo levia, inepta, ac futilia sunt, ut vix digna sint lucubratione anicularum; in iis propterea exsufflandis tempus terere noluimus.

JESU SOCIETAS.

Societas Jesu merito laudatur a Benedicto XIV. tom. 2. Const. 49. incip. *Constantem*. 1
Societati Jesu unus locus inter Consultores Congregationis Sacrorum Rituum perpetuo assignatur; Idem *ibid.* Societatis Jesu Collegium in Civitate S. Dominici in insula Hispaniola in publicam studiorum Universitatem erigitur; Idem Const. 37. incip. *In supereminenti*. Ejusque Collegii Rectori tribuitur facultas conferendi gradus, cumulative tamen cum Priore PP. Prædicatorum; Idem *ibid.*
2
3
4

In Societate Jesu Congregationes Generales ex Brevi Innocentii X. singulis novenniis haberi jubentur; Idem Const. 24. incip. *Devotum majori*. Societas Jesu variis temporibus institit pro abrogatione hujusmodi Brevis; Idem *ibid.* Illud tamen quo ad triennalem officiorum durationem abrogatum fuit ab Alexandro VIII.; Idem *ibid.* Bened. XIV. Innocentii legem quoad novennalem Congregationem abrogat; Idem *ibid.* Et quoad præfinitionem termini triennalis officiorum, abrogationem jam factam confirmat; Idem *ibid.*
5
6
7
8
9

In Societate Jesu vacatio Beneficiorum non inducitur per emissionem votorum simplicium; Idem Const. 25. incip. *Ex quo dilectus Filius*. Sed in ipsius Congregatione Generali V. decretum fuit, illius Alumnos expleto probationis biennio Beneficia Ecclesiastica dimittere debere; Idem *ibid.*
10
11

E Societate Jesu Theologus Consultor Pœniten- 12

tentiariæ Apostolicæ assumi consuevit; Idem tom, 1. Const. 96. incip. *In Apostolicæ* §. 15.

13 Jesu Societas extinguitur & supprimitur a Clemente XIV. per suas Litteras in forma Brevis sub die 21. Julii 1773. incipien. *Dominus ac Redemptor noster*. Vid. easdem Litteras per extensum sub fin. hujus Quarti Tomi; ubi etiam subnectuntur aliæ ejusd. SS. D. N. Litteræ in simili forma Brevis sub die 13. Augusti ejusd. anni 1773. expeditæ, quibus erigitur Congregatio particularis quinque S. R. E. Cardinalium pro exequendis iis, quæ in prædictis extinctionis Litteris ab eodem SS. D. N. decernuntur.

I G N O R A N T I A.

---

1 IGnorantia in genere, nomine, & re, nihil aliud est, quam carentia notitiæ, seu co-
2 gnitionis alicujus rei; *Communis*. Ignorantia ut sic, dividitur in Positivam, Privativam, & Negativam. Ignorantia positiva, seu *pravæ dispositionis* est carentia notitiæ, seu cognitionis veritatis cum positivo contrario errore. Talis ignorantia datur in Judæis, Hæreticis, & Paganis, qui non solum alicujus veritatis, præsertim supernaturalis, cognitionem non habent, sed insuper erronee judicant, rem aliter esse, ac revera est; Ipsi enim non solum v. g. ignorant Christum esse Deum, sed insuper erronee judicant esse purum hominem. Ignorantia privativa, seu *meræ privationis*, est privatio, seu carentia scientiæ eorum, quæ quis ex natura, & conditione sua aptus natus est scire, ut si homo adultus, & rationis compos ignoret ea, quæ secundum statum suum scire posset. Ignorantia negativa, seu *puræ negationis*, est carentia notitiæ in subjecto non apto habere talem notitiam, vel ex natura sua, ut ignorantia Dei in lapide; vel ex statu suo, ut talis ignorantia Dei in amente, & infante. Et talis ignorantia ex S. Thoma 1. 2. *q.* 76. *art.* 2. non est appellanda proprie ignorantia, sed *Nescientia*. Unde, ut
3 vides, *Nescientia*, & Ignorantia licet quandoque promiscue una pro alia accipiatur, tamen differunt; *Cod. Per quas personas nobis acquir. l.* 2. *Cod. de rei uxor. action. l.* 1. §. 1. Qui enim nescit, experiendi potestatem non habet, teste Cajo *in l. annus*, *de calumn.* Ignorare autem est id nescire quod sciri potest, vel etiam debet. Hinc nescire latius patet, quam ignorare, quippe omnis qui ignorat, nescit, sed non econtra; Calvin. *in Lexico Juridic. verb. Nescire*; Qui *ibid. sub verb. Nescientia* subjungit: & dici potest, quod Nescientia differat ab Ignorantia, quia Ignorantia est eorum, quæ scire tenemur, Nescientia vero eorum, quæ scire non tenemur; unde ignorantia in malam partem, nescientia vero in bonam partem sumitur; Gloss. *l. de statu*, *de testament. gloss. Rubr. de jur. & fact. ignorantia*. Hæc ille.

Ignorantia privativa dividitur in ignorantiam Juris, in ignorantiam Facti, & in ignorantiam Pœnæ. Ignorantia *Juris* est, qua quis ignorat jus, seu legem, aut præceptum, quod rem aliquam vetat, aut præcipit, ut quando ignoratur lex, seu præceptum, quo prohibetur furtum, aut quo præcipitur jejunium. Ignorantia *Facti* est, qua quis ignorat, non quidem legem, aut præceptum, sed actionem in particulari esse contra legem, aut præceptum, ut si quis nesciat carnem esse, quam comedit die jejunii, vel non advertat, aut recordetur esse diem jejunii, nam nomine ignorantiæ comprehenduntur etiam inadvertentia, inconsideratio, & oblivio. Ignorantia *Pœnæ* est, qua quis ignorat pœnam latam in delinquentes, ut si quis ignoret Excommunicationem latam in injicientes manus violentas in Clericos, in Simoniacos, & hujusmodi. 4

Ignorantia rursus dividitur in antecedentem, concomitantem, & subsequentem. Ignorantia *antecedens* est, quæ præcedit Factum, & omnem voluntatis actum circa illud; ac proinde nullo modo, nec directe, nec indirecte est voluntaria; estque aliquo modo causa, cur fiat opus, in quantum removet scientiam, quæ si adesset, opus non fieret; talis ignorantia est in Venatore, qui existimans occidere feram, interficit hominem, quem nullatenus occidisset, si esse hominem scivisset. Ignorantia *concomitans* est, quæ concomitanter se habet ad actum voluntatis, & nec movet ad operandum, nec removet ab operatione, sed ita afficit operantem, ut eodem modo operaretur, si talis ignorantia abesset, unde actum voluntatis nec antecedit, nec sequitur, sed tantum concomitanter se habet ad illum, ut cum Venator ille pro fera inimicum suum, non de eo cogitans, interficit, quem tamen occidisset, si novisset esse suum inimicum. Ignorantia *subsequens* est, quæ a voluntate directe, vel indirecte est volita, adeoque sequitur illam, ut ejus effectus, estque simpliciter voluntaria, & culpabilis; Talis ignorantia directe seu indirecte volita reperitur in illis, 5

qui,

qui, vel expresse ignorare volunt, vel non curant, ut debent, addiscere ea, quæ scire possunt, & tenentur.

6 Ignorantia dividitur ulterius in invincibilem, & inculpabilem, & in vincibilem & culpabilem. Ignorantia *invincibilis* & *inculpabilis* est, quæ morali diligentia vinci, vel tolli nequivit, utpote quia, vel numquam venit in mentem cogitare, vel dubitare de tali re, vel etiamsi in mentem venisset, tamen morali & ordinaria adhibita diligentia, ignorantia illa vinci, seu tolli, & veritatis cognitio acquiri non potuisset; & hæc simpliciter non est voluntaria, nec directe, nec indirecte, ideo etiam dicta *antecedens*, quia omnem actum voluntatis antecedit. Ignorantia *vincibilis*, & *culpabilis* est, quæ morali adhibita diligentia vinci, ac superari, & opposita scientia acquiri potuisset, & debuisset, & hæc ignorantia semper est aliquo modo voluntaria directe, vel indirecte, ideoque etiam dicta *subsequens*, quia actum aliquem voluntatis subsequitur.

7 Ignorantia vincibilis & culpabilis subdividitur in affectatam, & non affectatam, quæ inter se differunt, quod illa directe voluntaria sit, & hæc indirecte, ut cum S. Thoma 1. 2. *q.* 76. *art.* 3. observant passim Doctores. Hinc ignorantia *affectata* & *directe voluntaria* est, cum quis data opera vult ignorare, & non inquirere veritatem, sive ob discendi tædium, ac pigritiam, sive ut legis obligatione ignorata, vel excusationem aliquam mereatur a transgressione legis, vel liberius sine remorsu conscientiæ peccare possit, de quo Regius Psaltes *Psalm.* 35. ibi: *Noluit intelligere, ut bene ageret*, & Job *cap.* 21. legitur: *Qui dixerunt Deo, recede a nobis & scientiam viarum tuarum nolumus*, & Sanctus Thomas *cit. quæst.* 76. *art.* 1. *in corpore* dicit, quod *talis ignorantia videtur augere voluntarium, ex intentione enim voluntatis ad peccandum provenit, quod aliquis vult subire ignorantiæ damnum propter libertatem peccandi*. Ignorantia *non affectata*, & *indirecte tantum voluntaria* est, cum quis, non quidem vult ipsam ignorantiam in se, sed solum non vult adhibere sufficientem, ac debitam diligentiam inquirendi, ac cognoscendi veritatem, ideoque eo ipso indirecte velle ignorantiam convincitur. Et hæc ignorantia alia est *crassa*, 8 seu *supina*, ad quam superandam, veritatemque cognoscendam nulla prorsus diligentia, vel cura adhibita est, qualis plerumque esse solet ignorantia earum rerum, quæ communiter ab ejusdem status, vel conditionis hominibus cognoscuntur, vel etiam cognosci debent; & alia est *non crassa*, *nec supina*, ad quam tollendam aliqua quidem, sed tamen non sufficiens diligentia est adhibita, seu ea est, quæ non tam facile superari, & tolli potuit.

Ignorantia invincibilis juris divini excusat 9
a peccato; *Communis ac certa*, & habetur expresse ex Joan. 15. ibi: *Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato*. Unde S. Pius V. *die* 1. *Octobris* 1567. Const. incip. *Ex omnibus*, merito damnavit inter alias propositiones Michaelis Baii sequentem 68. in ordine: *Infidelitas pure negativa in his, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est*, quam damnationem confirmarunt Gregor. XIII. *die* 29. *Januar.* 1579. Constitut. incip. *Provisionis nostræ*; & Urban. VIII. *die* 6. *Martii* 1641. Constit. incip. *In eminenti*. Etiam ignorantia 10
invincibilis juris naturæ excusat operantem ab omni peccato; *Communis*. Unde Alexander VIII. *die* 7. *Decemb.* 1690. inter alias merito damnavit sequentem propositionem 2. in ordine: *Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat a peccato formali* (*a*).

Ignorantia invincibilis, non solum juris, 11
sed etiam facti, excusat omnino a culpa; quia ubi non est voluntarium, uti in ignorante ignorantia invincibili, tam juris, quam facti, ibi nulla est culpa; Ita S. Augustinus *lib.* 3. *de liber. arbitr. c.* 18. & *lib. de duabus animabus c.* 10. & 11. S. Th. 1. 2. *qu.* 76. *art.* 4. S. Bonaventura *in* 2. *sent. d.* 2. *art.* 2. *qu.* 3. & com-

(*a*) *Nota ex Rom. Editione*. Huic propositioni nectenda hæc altera propositio: Nullus hominum compos sui invincibili ignorantia Juris naturæ laborat; Id docet Apostolus illis verbis ad Rom. cap. 2. v. 15. *Gentes, quæ legem* (scriptam) *non habent, ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus*. Ex quibus verbis S. Augustinus l. 2. de serm. Dom. in Monte c. 9. infert, nullam esse animam, *quæ tamen ratiocinari potest, in cujus conscientia non loquatur Deus*; Videsis P. Jo: Laur. Berti de Theol. Discipl. lib. 21. cap. 10. & si libet, etiam Jo: Gotth. Heineccium Jur. Nat. & Gent. l. 1. c. 1.

12 & communis aliorum. Ignorantia invincibilis non solum antecedens, sed etiam concomitans excusat a peccato; Ita Suarez *de censur. disp.* 4. *sect.* 8. Vasquez *disp.* 125. *c.* 2. Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* 16. *n.* 13. Azor. *lib.* 1. *cap.* 14. *q.* 4. Layman *lib.* 1. *tr.* 2. *cap.* 5. *n.* 8. Card. *lib.* 1. *qu.* 19. Reiffenstuel *Theolog. Moral. tr.* 1. *dist.* 11. *q.* 5. *num.* 43. Sporer *tom.* 1. *tract.* 1. *prooemial. c.* 2. *sect.* 4. *n.* 35. ubi testatur de communi contra Cajetanum, Covarr. Sayrum, & alios. Et ratio est, quia ignorantia invincibilis etiam concomitans tantum, & non caussans opus, vere & invincibiliter reddit incognitum, & consequenter involuntarium id, quod cum tali ignorantia agitur; sed ubi non est voluntarium, ibi non est culpa, ergo qui invincibiliter ignorat hominem esse, quem pro fera occidit, quamvis nihilominus occidisset, si antecedenter cognovisset esse suum inimicum, nullam incurrit culpam; Deus enim non imputat homini peccata, quæ faceret, si hoc vel illud in mentem ei veniret, sed divinæ gratiæ adscribendum est, quod in animo de facto non incidat, ut ex S. Augustino recte docent Suarez *tom.* 2. *de relig. lib.* 3. *de juramento c.* 6. *n.* 6. Sanch. *l.* 3. *moral. c.* 5. Layman *loc. cit. num.* 8. Sporer *loc. cit. num.* 35. Tum quia licet actus homicidii v. gr. factus cum ignorantia concomitante tantum, habuerit adjunctum affectum, vel propositum adhuc occidendi, etiamsi cognovisset esse hominem suum inimicum, vel postea comperto revera fuisse hominem suum inimicum, sequatur gaudium, complacentia, & approbatio, manent quidem illa voluntaria, & peccata seorsim homicidii interni: & ipse actus, ut homicidii externi, sicuti de facto est incognitus, ita est non voluntarius, & consequenter non peccaminosus, quod optime tradidit Sotus *tract. de ratione evadendi peccata sect.* 2. ibi: *Ignorantia concomitans, nec accusat, nec excusat, cum nec voluntaria sit, nec involuntaria. Itaque occisio inimici, dum putatur occidi feram, non fuit tunc peccatum, quia non est voluntaria, erit tamen peccatum, quando opus placuerit.*

13 Ignorantia vincibilis, sive antecedens, sive concomitans, non excusat a culpa; *cap.* 1. *de ordinat. ab Episcop. qui renunciav. Episc.* & *cap. Apostolicæ, de Cleric. excom. ministror.* S. Thomas 1. 2. *qu.* 76. *art.* 4. & alii communiter. Quod enim fit ex ignorantia, vel cum ignorantia vincibili, est voluntarium, adeo-

14 que peccaminosum. Ipsa vero ignorantia vincibilis saltem non affectata, quamvis non excuset a culpa in toto, minuit tamen in parte; *Communis*. Et ratio est, quia actus quantu minus est voluntarius, tanto minus est peccaminosus; actus autem procedens ex ignorantia licet vincibili, etiam crassa, vel supina, saltem non affectata, est minus voluntarius, ut de se patet, quam actus procedens ex scientia; adeoque licet talis ignorantia vincibilis non excuset a culpa in toto, minuit tamen in parte; & quidem proportionaliter, quanto minus est voluntaria ignorantia, & culpabilis, eo minus erit peccaminosus actus ex ipsa procedens. Hinc magis minuit culpam ignorantia non crassa, nec supina, utpote minus voluntaria, quam ignorantia crassa & supina, utpote magis voluntaria, ut patet ex traditis *supra num.* 8. Notanter autem fuit dictum *sal-* 16
tem non affectata; quia ignorantia affectata, nedum non minuit culpam, sed potius auget, quam minuit voluntarium: Ipsa enim adeo adhæret peccato, ut etiam pro majori libertate sine ullo conscientiæ scrupulo peccandi, horreat scientiam avocantem a peccato, ut patet *ex Job* 20. ubi consimiles impii affectati ignorantes *dixerunt Deo, recede a nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus*, & alius apud Regium Psaltem *psal.* 35. *Noluit intelligere, ut bene ageret*; & sic notavit S. Gregorius *lib.* 25. *moral. c.* 11. & docuit S. Thomas *cit. qu.* 76. *art.* 1. *in corpore*, per præcisa verba adducta *sub num.* 7. & tenet Corduba *lib.* 2. *qu.* 20. Navarr. *in cap. Sciendum* 4. *d.* 2. *de pœnit.* Sanchez *lib.* 1. *moral. c.* 17. *n.* 5. Castro *lib.* 2. *de lege pœnali c.* 14. Layman *loc. cit. num.* 9. & alii passim.

Ignorantia invincibilis tam Juris, quam Facti, sicuti ex dictis *sub num.* 11. excusat ab 17
omni culpa, ita etiam excusat, & liberat ab omni pœna per leges positivas decreta; *Communis, ex cap. Nullus, & cap. Quis locus* 1. *q.* 4. Cum enim pœna decernatur propter culpam, cessante culpa tanquam causa, cessare etiam debet pœna tamquam effectus. Sic v. g. qui percussit Clericum invincibiliter ignorans eam percussionem esse ab Ecclesia prohibitam sub pœna excommunicationis *in cap. Si quis suadente Diabolo* 29. *ejusd.* 17. *q.* 4. aut nesciens, vel non advertens illum esse Clericum, sine dubio non incurrit pœnam excommunicationis, textu expresso *in cap. Si vero* 4. *de sent. excomm.* & *cap. Ut animarum periculis* 2. *de Constitutionib. in* 6. Etiam ignorantia facti, 18
aut ipsius juris statuentis pœnam, vincibilis, & culpabilis quæcumque, non crassa, vel supina, excusat a pœna per leges decreta. Ut si in allato exemplo dubitans, vel suspiciens

forte

forte esse Clericum absque sufficienti inquisitione, & diligentia credat non esse, & percutiat, non incurrit excommunicationem, & sic in similibus; *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Ut animarum periculis 2. de Constitutionib. in 6.* ibi: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina;*

19 Ubi ut vides, a pœna per legem decreta non excusat ignorantia, juris, vel facti, crassa, vel supina, ibi: *Dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina; Communis*.

20 Ignorantia sive vincibilis, sive invincibilis solius pœnæ, & non Juris, vel Facti, non excusat ab ipsa pœna transgressores legis eam statuentis, excepta pœna censurarum. Qui enim non ignorat legem latam, seu factum aliquod lege esse prohibitum; ignorat autem annexam pœnam; si in illam legem prævaricetur, non culpæ solum, sed etiam pœnæ reus efficitur. Sic Covarruvias; *in cap. Alma mater. p. 1. §. 10. n. 9.* Sotus *in 4. dist. 6. qu. 8.* Azorius *part. 1. lib. 1. c. 15. q. 1. & 2.* Jul. Clarus §. *fin. qu. 85. vers. Secundus est casus*, Henrickx *part. 2. tract. 3. disp. 5. q. 3. n. 28. & 29.* Layman *lib. 1. tract. 4. c. 20. num. 6.* Molina *tr. 5. disp. 71. num. 9.* Sanchez *lib. 9. de Matrim. disp. 32. n. 21.* Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit. 3. §. 13. num. 321.* Sporer *loc. cit. num. 29*, & alii passim contra paucos quosdam apud Tamburin. *lib. 1. in decalog. c. 2. §. 1. num. 12.* Et ratio est, quia ignorantia solius pœnæ non tollit causam pœnæ, idest culpam, ergo nec effectum, seu ipsam pœnam. Tum quia universali praxi omnium Tribunalium tum Ecclesiasticorum, tum Laicalium constat malefactores, & legum transgressores variis affici pœnis rotæ, patibuli, gladii, combustionis, exilii, quamvis invincibiliter ignorent, delicta a se committenda, & commissa pœnis hujusmodi subjacere (a). 21 Dicitur autem notanter *excepta pœna Censurarum*; quia ex communi omnium sententia, ignorantia Censurarum excusat ab eis incurrendis, quamvis ceteroquin contra legem agendo, gravissime quis peccet; *arg. cap. Si vero 4. de sent. excomm. & cap. Ut animarum periculis 2. de Constitution. in 6.* Ad incurrendum enim Censuras requiritur contumacia; hæc autem non adest, ubi ignorantia Censurarum habetur, adeoque &c. Navarr. *in Manual. cap. 27. num. 274.* Silvest. *verb. Ignorantia num. 14.* Reiffenstuel *lib. 5. decretal. tit. 3. num. 323. & cit. 39. n. 31.* Sanchez *l. c. num. 13.* Sporer *l. c. num. 39.* Layman *lib. 1. tr. 4. p. 1. c. 5. num. 8.* & alii complures.

Ignoranti non currit tempus; Innocent. *in* 22
cap. Ne pro defectu num. 2. de election. Calder.
Consil. 566. Mandavit alios 37. de testament.
in fin. Baldus *consil. 92. Quadam in princip.*
lib. 1. Fagnan. *lib. 3. decretal. in cap. Significatum est 11. de Regularibus num. 18.* Igno- 23
rans & impeditus æquiparantur; Rota *recent.*
part. 2. dec. 662. num. 9. in fine. Et quidem 24
dicitur impeditus impedimento Juris, & Facti. *Annot. ad Dec. 3. sub num. 17. p. 3. Rot.*
recent. Ideoque ignoranti tamquam impedito 25
est subveniendum; *ibid. num. 18.* Immo re- 26
spectu rei ignoratæ consideratur tamquam res
inanimata, *ibid. sub num. 11.* Nec præstat 27
consensum; *Annotat. ad decis. 10. n. 26. part.*
3. Nec itidem censetur remittere jus suum, 28
& sic renunciare, donare, & repudiare; *Annot. ad dec. 1. n. 50. & 51. p. 8.*

Additiones ex aliena manu.

29 Ignorantia est *simplex negatio scientiæ*. At si quis formavit de re perversam ideam, est potius error. Plerumque vero confundi solent.

Igno-

(a) *Rom. Theologi Notæ*. Ne putes lector quamcumque ignorantiam excusare hominem a censura; nam si affectata sit ignorantia, quæ scientiæ æquivalet, a censura hominem non excusat, ut optime advertit Suarez *disp. 4. sec. 10.* Quamobrem graviores Theologi ut falsam, & laxam Salmanticensium opinionem rejiciunt, quæ immunem a censura efficit hominem, qui ignorantiam affectat, ut liberius, & impudentius peccet. Immo si generalia sint Canonum statuta, quæ ab omnibus sciri, & custodiri debeant, quo in casu invincibilis ignorantia censuræ legi universali annexæ præsumi non potest, non adeo facile a censura immunes declarandi erunt ignorantiæ prætextu harum legum transgressores. Quis enim a Censura eximeret illum, qui duellum committeret, sciens ab Ecclesia prohibitum esse, quia ignorat, huic prohibitioni annexam esse censuram? Quia ergo difficile est dari ignorantiam vere invincibilem talis censuræ, idcirco ejusmodi ignorantia si esset in casu, petere absolutionem deberet, inquit Cl. Auctor Theologiæ Christianæ,

30 Ignorantia vel est juris, vel facti, & hæc vel facti alieni, vel facti proprii.

31 Notissima autem est Regula, ignorantiam juris nocere; *L. princip. ff. de Jur. & Fact.*
32 *ignorant.* Sed ne in errores incidamus, distinguendum inter lucrum, & damnum. In lucro ignorantia juris utique nocet, sed excipiendi sunt Minores; *L.* 11. *C. eodem*, & Milites, *L.* 9. §. 1. *ff. eodem*. Damnum est, distinguente *Donello Comment. jur. civil. lib.* 1. *cap.* 1. vel rei amissæ, vel rei amittendæ. In damno rei amissæ pariter ignorantia juris nocet, sed excipi debent non solum Minores, verum & Feminæ; *L. ult. C. eodem*, tum Rustici; *L.* 2. *in fin. de Jure Fisci*. In damno vero rei amittendæ omnibus non, idest nulli nocet; *L.* 8. *ff. eod.* Exempla tradit Donellus ubi supra.

33 Hæc obtinent secundum jus Romanum. Cæterum dubitari hodie solet, an juris ignorantia noceat in casibus illis, in quibus de jure
34 Romano nocebat. Duplex a Jure Romano assignatur ratio, cur ignorantia juris nocere debeat. Prior, *quia jus* (ut ait Jurisconsultus *in L.* 2. *ff. eodem*) *est finitum, & possit esse, & debeat*. Sed non male respondet Schilter. *in Pr. Jur. Roman. Ex* 24. §. 34. *Jus hodie minus est finitum, recepto præter patria jura etiam Romano & Pontificio, & utroque in lingua peregrina descripto, variisque Interpretum opinionibus, & dissensionibus diffuso:* Altera, quod consulendi sunt Peritiores; *L.* 9. §. 3. *ff. eod. Sed certe* (ut respondet Stryk. *in us. moder. Pandect. lib.* 22. *tit.* 6. §. 1.) *in quibusdam negotiis hoc consilium quidem sequendum esse credo, sed ut omnibus in casibus ex Jurisconsulti consilio & ore quis pendere possit, impossibile est. scilicet quæ negotia ita comparata sunt, ut omnes scire possint multa solemnia in iis attendenda esse, ibidem omnino adhibendos esse Jurisconsultos constat, nec excusare poterit ignorantia juris veluti in Processibus peragendis, testamentis condendis, aliisque maximi momenti negotiis expediendis, quia hic facillime Homines scire poterant, talia absque Peritorum consilio peragi non posse; in aliis causis, & casibus, ubi probabiliter, non adeo opera Jurisconsultorum utendum judicamus, sane durum esset, si quis hodie indistincte ob ignorantiam juris, jure suo privandus esset.*

35 Patet hinc, prudentem Judicem perpensis peculiaribus negotiis debere arbitrari, an hodie ignorantia juris nocere debeat, nec ne.

36 De Militibus nostri temporis quæri etiam solet, an datum sit ipsis jus ignorare, prout datum erat de jure Romano. Distinguit plures casus Trentacinq. *variar. Resolut. lib.* 2. *Resol.* 1. *num.* 49. & secundum eos declarat, qua ratione Milites nostri hoc privilegio gaudere queant. Confer etiam Stryk. *loco citato* §. 4. ubi de militia provinciali, ait: *Non æque omnia privilegia Militum applicari possunt, quia tantum in subsidium constituitur Provinciæ defendendæ gratia, ut intra Provinciam maneat, nec Milites in illam lecti vacant ubique armis, sed agriculturam exercent. Quod si tamen imminente necessitate actu militare compellantur, non deneganda ipsis erunt Militum Privilegia*. Hactenus de ignorantia juris. 37

Quod vero concernit ignorantiam facti, ea si sit *facti alieni* excusat, simulque præsumitur; *L.* 23. *C. de Probat.* modo non sit nimis crassa & affectata; *L.* 3. §. 1. *L.* 6. *L.* 9. §. 2. *ff. de Jur. & Fact. ignorant.* vel alias a lege reprobata ob publicam utilitatem; Consule Donell. *Comment. jur. Civil. lib.* 1. qui exemplis rem illustrat. 38

Difficilius vero ignorantia *facti proprii* excusat nisi justa & probabilis afferatur causa propter memoriæ humanæ imbecillitatem; Adi Hann. ad Wesembec. *lib.* 2. *titul.* 26. *num.* 3. 39

ILLEGITIMUS. Vid. verb. *Filius*.

IMAGINES.

IMago proprie definitur figura picta, vel sculpta vere repræsentans aliud, cujus est Imago, quæ differt ab idolo, quod falsum quid repræsentat, ut imago chimeræ. Licitum est in nova lege Deum, & Sanctissimam Trinitatem depingere, & repræsentare in forma corporea, & visibili v. gr. Divinus Pater in forma Viri Senis, quia est antiquus dierum, & principium aliarum Personarum; Divinus Filius in forma Viri juvenis, quia est Filius Patris, & talis naturam humanam assumpsit: Spiritus Sanctus in forma columbæ, quia talis apparuit; *Communis Catholicorum* ex universali usu & praxi Ecclesiæ, & desumitur ex Sacra Scriptura, qua constat Deum ipsum hominibus apparuisse in forma corporea, & visibili; *Genes.* 3. apparuit Adæ tamquam homo deambulans ad auram post meridiem; *Genes.* 18. apparuit Abrahæ in specie trium Virorum; 1
2

rorum; *Genes.* 28. Jacob vidit Deum in forma virili *innixum summitati Scalæ;* Isaias *c. 6.* vidit *Dominum sedentem super solium excelsum*; Daniel *c. 6.* vidit *Antiquum dierum in throno sedentem*, capite & crine canum, seu capillis albis, prout pingitur Dominus Pater; *Matth.* 3. apparuit Spiritus Sanctus in specie columbæ; Unde Nicolaus 1. *Epist.* 2. sic ait: *Apparuit nempe Deus Abrahæ Patri nostro, non in carne, neque in anima, sed in specie trium Virorum .... apparuit denique Jacob per subjectæ creaturæ speciem, unde & dixit, Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea. Ecce incorporeus Deus, & invisibilis per speciem subjectæ Creaturæ, ita se mortalium voluit videri obtutibus, ut credentibus esset ad gratiam.* Atqui licite depingitur, & repræsentatur, quod revera gestum est; ergo si Deus ipse ita apparuit, ut ex tali forma corporea mentem hominis erigeret ad incorporea, & spiritualia apprehendenda, etiam nobis licitum erit id pia recordatione pictis, vel sculptis imaginibus imitari, repræsentare, & colere.

3 Hæc autem assertio, quamvis sine temeritate negari jam non possit propter universalem Ecclesiæ consuetudinem, tamen non est de fide, ut observant Bellarmin. *lib.* 2. *de sacris imaginibus cap.* 8. Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 5. *num.* 2. & alii, cum non tantum sit contra Hæreticos præsertim Calvinum *lib.* 1. *institut. cap.* 11. sed etiam contra quosdam Catholicos, Durand. *in 3. d. 9. quæst.* 2. Abulens. *in cap.* 4. *Deuteron. quæst.* 5. Henric. de Gandavo *quodlib.* 10. *quæst.* 2. & alios dicentes, id non licere maxime ob periculum idololatriæ.

4 Certissimum vero est, non posse depingi Deum ad repræsentandam ejus veram naturam, formam, aut figuram. *Communissima omnium* ex Trident. *sess.* 25. *decret. de venerat. Reliquiar. & cultu imaginum*, ibi: *Non propterea divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi possit.* Cum enim depingitur secundum modos supradictos, pingitur solum ad repræsentandam oculis historiam, secundum quam Deus in forma corporea & visibili seipsum hominibus, ut supra pluries videndum ostendit, seu ad repræsentandam sui proprietatem, affectionem, operationem, vel mysticam significationem, propter finem adductum *sub num.* 2.

5 Licitum etiam est Angelos depingi, vel sculpi in forma corporea visibili, & consueta in Ecclesia Catholica. *Communis Catholicorum* contra hæreticos, & ita docuerunt contra Iconoclastas Patres Concilii VII. Generalis *act.* 5. & *act.* 7. & colligitur ex Sacra Scriptura, tum veteris, tum novi Testamenti, ubi, non solum Angelos in tali forma sæpissime apparuisse referuntur, sed etiam in veteri Testamento Cherubin in forma corporea & visibili ad Arcam, in Templo, ac alibi etiam ex auro erecti, & repræsentati sunt; ergo recte a nobis etiam sic figurantur, depinguntur, & repræsentantur, ut mens nostra ex forma visibili, & similitudine sibi nota erigatur ad spiritualia, & incorporea facilius intelligenda, sicuti docet S. Dionysius Areop. *de Cœlesti Hierarchia c.* 2. & 15.

Catholica fide tenendum est, recte depingi imagines Christi Domini, B. Virginis Mariæ, & aliorum Sanctorum, tum memoriæ, cum venerationis causa. Sic definitum est in secundo Nicæno Concilio contra Iconomachos, qui Judæos, Samaritanos, Mahometanos imitati, omnem imaginum cultum Idololatriam dixerunt, ideoque eas flammis, & ferro addixerunt, & est etiam contra modernos Calvinistas, eorumque successores omnem prorsus usum imaginum Christi, & Sanctorum etiam extra historiam eliminantes; Lutherani vero non prohibent usum imaginum Christi, & Sanctorum etiam extra historiam solum pro memoria, sed tantum prohibent quoad cultum; e contra nos Catholici, & pro memoria, & pro cultu eas admittimus. Unde Concilium Trid. *sess.* 25. *in decreto de invocat. & venerat. & Reliquiis Sanctorum, & Sacris imaginibus* sic statuit, ut sequitur. 6

Imagines porro Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in Templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, & venerationem impertiendam, non quod credatur inesse aliqua in iis Divinitas, vel virtus propter quam sint colendæ, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda; veluti olim fiebat a Gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant; ita ut per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus; & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur; id quod Conciliorum, præsertim vero secundæ Nicænæ Synodi decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum. Illud vero diligenter doceant Episcopi, per historias mysteriorum nostræ redemptionis picturis, vel aliis similitudinibus expressas, erudiri, & confirmari populum in articulis Fidei commemorandis, & assidue recolendis: tum vero ex omnibus Sacris imaginibus fructum percipi; non solum quia admonetur populus beneficiorum, 7

& mu-

& munerum, quæ a Christo sibi collata sunt; sed etiam quia Dei per Sanctos miracula, & salutaria exempla oculis fidelium subjiciuntur, ut pro iis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem, vitam moresque suos componant, excitenturque ad adorandum, ac diligendum Deum, & ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis contraria docuerit, aut senserit, anathema sit. In has autem sanctas & salutares observationes, si qui abusus irrepserint, eos prorsus aboleri sancta Synodus vehementer cupit, ita ut nullæ falsi dogmatis imagines, & rudibus periculosi erroris occasionem præbentes statuantur. Quod si aliquando historias, & narrationes Sacræ Scripturæ, cum id indoctæ plebi expediet, exprimi & figurari contigerit, doceatur populus non propterea Divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi possit. Omnis porro superstitio in Sanctorum invocatione, Reliquiarum veneratione, & imaginum sacro usu tollatur; omnis turpis quæstus eliminetur; omnis denique lascivia vitetur, ita ut procaci venustate imagines non pingantur, nec ornentur.

8 Imagines D. N. J. Christi, & Deiparæ V. Mariæ, Angelorum, Apostolorum, Evangelistarum, aliorumque Sanctorum, & Sanctarum prohibentur sculpi, aut pingi cum habitu peculiari alicujus Ordinis Regularis, seu alio modo in Ecclesia Catholica inconsueto; & jam sic sculptæ aut pictæ prohibentur teneri, & publico aspectui exponi, & mandantur ab Ecclesiis, & aliis locis quibuslibet amoveri, & deleri. Et Regulares, & Moniales parere negligentes possunt a Locorum Ordinariis, & Legatis Apostolicis Juris remediis, & etiam Censuris Ecclesiasticis, & aliis eorum arbitrio ad observantiam cogi. Et quoad loci Superiores etiam privationis Officii, ac vocis activæ, & passivæ pœnis compelli. Sic expresse statuit Urban. VIII. 15. Martii 1642. Constitut. incip. *Sacrosancta Tridentina* 163. *Bullar. Cherubin. tom.* 4.

9 Imago Christi non est repræsentanda in agno, sed in figura humana; *cap. Sextam, dist.* 3. *de consecration.* ibi: *Sextam sanctam Synodum recipio cum omnibus Canonibus suis, in quibus dicitur: In quibus picturis Sanctarum imaginum agnus Præcursoris digito ostensus depingitur, qui in figuram gratiæ transiit, verum nobis per legem Moysi demonstrans Agnum Jesum Christum Dominum nostrum; Antiquis ergo figuris, & umbris ad veritatis præfigurationem sanctæ Ecclesiæ traditis valedicentes, gratiam, & veritatem præferimus, & sic plenitudinem Legis recipimus; Verum igitur agnum Dominum nostrum Jesum Christum secundum imaginem humanam amodo etiam in imaginibus pro veteri agno depingi jubemus.* Vide infra *num.* 58. & 71.

Imagines Sanctorum non sunt pingendæ ha- 10
bitu profano, vel indecentiam, aut inhone-
statem præseferente, & Ordinarii judicant in
hoc etiam exemptos; Urban. VIII. cit. Con-
stitut. *Sacro-Sancta Tridentina*. Imagines San- 11
ctorum non sunt pingendæ cum procaci venu-
state; *Concil. Senonens. in decr. moral. cap.* 40.
Concil. Mediolanens. I. part. 1. *tit. Quæ servan-
da sunt de sacris imaginibus, num.* 15. *Concil.
Moguntin. cap.* 41. *num.* 1. *Concil. Trident. sess.*
25. *in decret. de invocat. Sanct. & de Sacris
imaginibus*. Imagines lascivæ in Ecclesiis non 12
sunt tolerandæ; *Conc. Senonens. loc. cit. Concil.
Moguntin. l. c.* Imagines Sacræ pingi non pos- 13
sunt in Ecclesia inconsulto Parocho; *Concil.
Mediolanens.* 1. *tit. Quæ servanda sunt de Sacris
imaginibus*. De novo non sunt collocandæ ima- 14
gines in Ecclesiis, nisi ex probatione Episco-
pi, nec etiam in Ecclesiis exemptis exponi
possunt sine Episcopi approbatione; *Concil.
Mediolanens. I. tit. Quæ servanda sunt de Sa-
cris imaginibus*.

Imagines Sanctorum, qui a S. Sede Apo- 15
stolica non sunt canonizati, vel beatificati,
non possunt pingi cum radiis & splendori-
bus, nec aliud, quod cultum indicet, aut re-
præsentet, potest illis tribui; Urban. VIII.
Constitut. 37. incip. *Sanctissimus*. Imagines 16
præfatas sic pingentes ab Episcopo, & Inqui-
sitore sunt judicandi, & quas pœnas incur-
rant? *ibid.* §. 7. Imagines istorum hominum; 17
si ad Ecclesias deferantur, in loco secreto de-
bent teneri, donec a Sede Apostolica super il-
lis fuerit aliquid constitutum; Urban. VIII.
ibidem. Eadem confirmat idem Urban. VIII. 18
in Constitut. 22. (in appendice) incip. *Cæ-
lestis*. Ubi iterum prohibet, ne pingantur,
aut teneantur in publicis, aut privatis locis
cum splendoribus, radiis, aut aliis sanctita-
tis signis, imagines quorumcumque etiam cum
opinione Sanctitatis mortuorum, si a Sancta
Sede Apostolica non sint canonizati, vel bea-
tificati.

Tolerari non debet, quod in locis publicis, 19
& sordidis stent depictæ diversæ Cruces, ac
Sanctorum imagines in derisum Christianæ Re-
ligionis; *Sac. Congr. Rit.* 22. *Maii* 1596. In 20
Choro teneri non debent aliæ imagines, quam
Sanctorum; *Sac. Congr. Rit.* 7. *Augusti* 1609.
Imagines illorum, qui cum Sanctitatis, seu 21
Mar-

Martyrii fama decesserunt, non sunt apponendæ in Oratoriis. vel Ecclesiis, tam Sæcularibus quam Regularibus, antequam declarentur Beati, neque ad eorum sepulcra accendendæ sunt lampades, aut tabellæ affigendæ sine licentia Sedis Apostolicæ; *Sac. Rit. Cong.* 13. *Martii* 1625. Urban. VIII. Constit. incip.
22 *Cœlestis Jerusalem*. Non ideo tamen præjudicandum erit in aliquo illis, qui, aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, Virorumque sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicæ, vel Ordinarii, coluntur; *Sac. Congr. Rit. ead. die* 12. *Mart.* 1625. Urban. VIII. in d. Constit. incip. *Cœlestis Jerusalem*.

23 Sacræ imagines Dei, Christi, Angelorum & Sanctorum licite & sancte coluntur & adorantur. *Communissima* inter Catholicos. Quamvis enim, ut notant Arriaga *tom. 6. disp.* 5. Viva *ad proposition.* 25. *damnat. ab Alexandro VIII. sub num.* 1. & alii, nihil hactenus definitum sit expresse in Conciliis de imaginibus Dei, merito tamen ab Alexandro VIII. *die* 24. *Aug.* 1690. fuit damnata sequens propositio 25. in ordine: *Dei Patris sedentis Simulacrum nefas est Christiano in Templo collocare*. Et jam hoc licitum esse, nec posse sine temeritate negari propter universalem Ecclesiæ consuetudinem fuit dictum supra *num.* 2. & 3. Quoad imagines Angelorum, eas habendas & venerandas esse, fuit contra quosdam Hæreticos expresse definitum *in septima Generali Synodo act.* 7. Quod antem imagines Christi, Deiparæ, & Sanctorum sint colendæ, & adorandæ, fuit expresse definitum in variis Conciliis infra citandis, & præsertim in Tridentino *sess.* 25. *in decreto de invocat. & venerat. & Reliquiis, & Sacris Imaginibus*, ibi: *Imagines porro Christi, Deiparæ, & aliorum Sanctorum in Templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, ac venerationem impertiendam*. Et Sacr. Congreg. Rit. 17. *Apr.* 1602. expresse decrevit non esse impediendam Devotionem ad imagines Sanctas. Et Gregor. XIII. in Constitut. 33. tom. 2. Bullar. præscribendo formam professionis Fidei Græcis §. 15. sic fieri mandat: *Firmissime assero imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum Sanctorum habendas, & retinendas esse, atque eis debitum honorem, ac*
24 *venerationem impertiendam*. Et hoc probatur ex Sacra Scriptura; *Exodi enim* 25. erecti sunt duo Cherubim super Arcam Testamenti; *Num. cap.* 21. Jussu Dei erectus est in sublime serpens æneus. Has imagines, seu signa sacra honorata esse, & honorari debuisse constat ex Regula S. Augustini *lib.* 3. *de doctrina Christiana cap.* 9. dicentis, signa utilia divinitus instituta honoranda esse, quia honor eorum ad prototypon transit; atqui imagines illæ Cherubim, & Serpentis fuerunt quam maxime utiles, & divinitus institutæ, ut sacra Scriptura testatur, ergo fuerunt honorandæ, & de facto honoratæ: Hinc si licuit venerari Imagines Angelorum, cur non etiam Sanctorum? Si licuit venerari Christum in imagine serpentis (serpens enim ille æneus fuit figura Christi ipsomet Christo testante *Joan.* 3. *Sicut exaltavit Moyses serpentem &c.*) debet potius licere venerari imaginem Christi in forma propria hominis.

Ostenditur etiam efficaci ratione. Homo 25
dignus est veneratione, quia est imago Dei, juxta illud S. Cyrilli *Catechesi* 12. *Imago lignea terreni Regis honoratur, quanto magis rationalis imago Dei*; ergo & ceteræ imagines Dei, Christi, & Sanctorum veneratione dignæ sunt? quod enim uni imagini convenit, quia imago est, omnibus imaginibus, quia imagines sunt, convenire debet. Tum quia imago Regis est venerabilis cultu civili, ergo etiam imagines Dei, Christi, & Sanctorum debent esse venerabiles cultu aliquo religioso competente suis prototypis. Tum etiam quia imagines capaces sunt injuriæ, & contumeliæ, & cavet quis imaginem Regis injuria & contumelia afficere, ergo a contrario sunt etiam capaces honoris & cultus.

Imagines quæcumque nequeunt coli, & 26
adorari cultu, vel adoratione absoluta propter seipsas, quasi credatur inesse in ipsis aliqua divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ, sed solum possunt, & debent coli, & adorari cultu, vel adoratione respectiva, propter respectum nempe ad sua prototypa; *cap. Perlatum* 26. *dist.* 3. *de consecrat.* Gregor. I. *lib.* 9. *ex Reg. Epist.* 9. Gregor. II. *Epist.* 10. & 12. Concil. Senonens. *cap.* 4. & clare explicat, & definit Concilium Tridentinum *sess.* 25. *loc. cit.* ibi: *Imagines porro Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in Templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, & venerationem impertiendam; non quod credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quæ in Idolis spem suam collocabant; sed quoniam honor,*

*nes, qui sic exhibetur, refertur ad prototy-
pa, quæ illæ repræsentant, ita ut per imagi-
nes, quas osculamur, & coram quibus caput
aperimus, & procumbimus, Christum adoremus,
& Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt,
veneremur. Id, quod Conciliorum, præsertim
vero Secundæ Nicænæ Synodi decretis contra ima-*
27 *ginum oppugnatores est sancitum.* Hinc ima-
gines Sanctorum coluntur, & venerantur cul-
tu Duliæ respectivo, Imagines B. Mariæ Vir-
ginis cultu Hyperduliæ respectivo, Imagines
Dei, & Christi, ejus Crux, Sudarium, Cla-
vi, Spinæ & hujusmodi cum suis imaginibus
cultu Latriæ respectivo; *Communis Catholico-
rum.*

28 Imagines non adorantes sunt Hæretici, &
anathema est contrarium dicens; Concil. Ro-
man. III. sub Gregor. II. Concil. Nicæn. II.
action. 2. Idem *act.* 4. 5. & 7. in quibus fe-
re idem reperitur; Concil. Constantiens. *in
Constit. Martini V. circa medium*, Conc. Mo-
guntin. IV. *cap.* 41. Concil. Tridentin. *sess.*
29 25. *in cit. decreto*. Imagines Sanctorum non
sunt violandæ: Violantes, vel prosternentes
imaginem Crucis B. M. V. vel Sanctorum
graviter sunt puniendi; *cap. Perlatum* 26. *dist.*
2. *de consecrat. cap. Si Canonici*, *de Offic. Or-*
30 *dinarii in* 6. Imaginum usus est maximæ ne-
cessitatis, & utilitatis in Ecclesia; Gregor. II.
Epist. 12. Concil. Senonens. *cap.* 14. Concil.
Moguntin. IV. *cap.* 42. Concil. Trid. *cit. sess.*
25. *in d. decreto.*

31 Imagines etiam in veteri lege fieri solitæ
erant, & adoratæ erant; Adrian. I. *Epist.* 1.
32 & 2. Nicolaus I. *Epist.* 2. Et in lege nova
fuerunt imagines in usu usque a tempore A-
postolorum, & in Concilio Antiocheno tem-
pore eorumdem celebrato *Canon.* 8. statutum
fuit imagines Sanctorum esse depingendas,
& adorandas; Sic refert Gonzal. *in decreta-
li in apparatu de origin. & progressu Juris Ca-
non. fol.* 17. *num.* 39. Card. Petra *tom.* 1.
comment. ad Constitut. 1. *Innocent. II. num.*
33. Et Adrianus I. *Epist.* 1. sic expresse di-
cit: *Nam, & ipse Apostolus B. Petrus, qui
Apostolicæ Sedi primitus præsedit . . . . . Et
ipse quoque suis contulit, & tradidit divino
jussu Successoribus Pontificibus, quorum tradi-
tione Christi sacram effigiem, Sanctæque ejus
Genitricis, Apostolorumque, vel omnium San-*
33 *ctorum venerantur imagines*. Unde primi Chri-
stiani Imagines Apostolorum fieri sibi cura-
bant, ut testatur D. Gregorius *Epist.* 1. *ad
Leonem Isauricum*; Cardin. Petra *loco citato
num.* 34.

Hæretici autem adducunt varios sacræ scri- 34
pturæ textus, quibus prætendunt prohiberi o-
mnes imagines: Exodi 20. *Non facies tibi scul-
ptile, neque omnem similitudinem, quæ est in
Cælo desuper, & quæ in Terra deorsum, aut
eorum, quæ sunt in aquis sub terra, non adora-
bis ea, neque coles*; Levit. 26. *Non facietis vo-
bis idolum, ut adoretis*; Isai. 40. *Cui simi-
lem facietis Deum, aut quam imaginem pone-
tis ei?*

Respondetur tamen cum communi Docto- 35
rum, quod in adductis Scripturæ locis solum
prohibebatur, ne fierent simulacra, aut ima-
gines, quæ cultu Latriæ instar Deorum ado-
rarentur, ut faciebant Gentiles, unde in tex-
tu *Exod.* 20. ut supra patet, statim subjun-
gitur: *Non adorabis ea, neque coles*; Non ve-
ro prohibebantur absolute omnes prorsus ima-
gines, aut sculptilia. Et clare patet ex eo,
quod ipsemet Deus præcepit Moysi, ut con-
strueret Imagines duorum Cherubim aureorum;
Exodi 25. & ut faceret serpentem æneum,
Num. cap. 21. Et Salomon posuit in Tem-
plo Jerosolymitano duos Cherubim, 3. *Reg.* 6.
Tum quia dato etiam, quod per citatos tex-
tus fuerit in veteri lege absolute prohibitæ
omnes imagines, aut sculptilia, hoc fuit ob
nimiam & pravam inclinationem Hebræo-
rum ad Idololatriam; Unde illud præceptum,
utpote mere positivum, & cæremoniale cessa-
vit in lege nova; cessante enim tali periculo
cessavit tale præceptum, quia cessante ratio-
ne, & causa legis, cessat lex, seu obligatio
ipsa; *leg. Adigere* §. 2. *ff. de jure patron.* Sic
Card. Petra *loc. cit. n.* 43. Viva *ad proposition.*
25. *Alexand. VIII. n.* 13. Sporer *tom.* 1. *tract.*
2. *in* 1. *præcept. Decalog. c.* 8. *sect.* 4. *num.* 31.
& alii passim.

Imaginis in translatione ex uno loco Ec- 36
clesiæ ad alium locum ejusdem Ecclesiæ non
habet locum Concilium Tridentinum *sess.* 21.
cap. 7. *de reformat. Sac. Congr. Conc. in Burgi
S. Domnini* 4. *Dec.* 1632. apud Barbosam *in
summa Apostolic. dec. verb. Imago num.* 1. Ima- 37
gines devotæ non possunt ex una in aliam Ec-
clesiam transferri sine beneplacito Apostolico,
& si sine tali beneplacito sit jam facta trans-
latio, non sustinetur, nec est approbanda;
Sac. Congr. Conc. in Nullius Ferentilli 21. *Jul.*
1706. apud Card. Petram *tom.* 5. *comment. ad
Constit.* 5. *Pauli II. n.* 30.

Inscriptiones omnes Imaginum SS. Franci- 38
sci, & Antonii de Padua, in quibus dicitur
formam habitus, qua depicti sunt, esse eam-
dem, qua ipsi usi fuerunt, vel in quibus asse-
ritur

ritur in hoc, vel illo Ordine S. Francisci esse veram, legitimam, & non interruptam ejusdem S. Patris in filios successionem; inhærentes decreto alias edito *die* 20. *Jun.* 1658. prohibentur, *Romæ* 20. *Nov.* 1663. Sic mandavit decerni Alexander VII. & inseri, seu apponi in Indice librorum prohibitorum, ut de facto reperitur ibi verb. *Inscriptiones*. Suspenduntur quoque, & prohibentur Imagines S. Augustini, S. Nicolai de Tolentino, & aliorum Sanctorum ejusdem Ordinis impressæ, & depictæ a Fratribus discalceatis Augustinianis in eorum habitu, prout in decreto Sac. Rit. Congr. edito *die* 10. *Dec.* 1637. quod ab Urbano VIII. fuit approbatum & confirmatum 23. *Jan.* 1638. Constitut. incip. *Exponi Nobis* la 240. tom. 5. Bullarii. Expost tamen dicta suspensio, & prohibitio fuit revocata per varia posteriora Pontificia Rescripta relata in libro, cui titulus, *Bullæ Summorum Pontificum, & Sacræ Congregationis Decreta ad Augustinenses Excalceatos spectantia*, impresso Romæ *anno* 1742. ex Typographia Hieronymi Mainardi, ubi *pag.* 109. *& seq.* habentur ad id favorabilia Rescripta Innocentii XI. Clementis XI. & Jacobi Caraccioli causarum Curiæ Cameræ Apostolicæ Generalis Auditoris; Et infra *pag.* 186. habetur rescriptum Benedicti XIII. ut sequitur:

Ex audientia Sanctissimi die 16. *Decembris* 1729.

Sanctissimus petitis benigne annuit, & proinde firma remanente Constitutione confirmativa privilegiorum a S. Sede concessorum Ordini Eremitarum S. Augustini per Sanctitatem suam emanata Kalendis Januarii 1727. atque ejus Motu proprio 21. Martii 1729. declaratorio ejusdem Constitutionis, mandavit non molestari Patres Excalceatos ipsius Ordinis S. Augustini, seu alios quoscumque in depingendo, aut quovis alio modo repræsentando Excalceatos, & cum eorum habitu Sanctos, seu Beatos ejusdem Ordinis: Immo licere eis, & licitum esse Sanctos, & Beatos ipsos depingere, & repræsentare prout pie hactenus depinxerunt, seu depingendos, vel repræsentandos curarunt, etiam ad tenorem Constitutionis san. mem. Urbani VIII. incip. *Divinæ Majestatis* latæ anno 1641. non obstante Decreto præcedenti Congregationis Rituum *anni* 1637. Ac insuper eosdem Patres impediri non posse, immo etiam licere illis publice, & solemniter, sive privatim benedicere, & distribuere Cingulos, seu Cincturas S. Monicæ, & paniculos S. Nicolai Tolentinatis juxta declarationem Congregationis Episcoporum & Regularium 30. *Septemb.* 1622. ab eadem Congregatione confirmatam 11. *Jul.* 1627. & ita ab omnibus servari mandavit, perpetuumque super his silentium imposuit, Constitutione; & Motu proprio supradictis, quam, & quem in hac parte moderavit, aliisque quibuscumque, etiam necessario exprimendis in contrarium non obstantibus.

Franciscus Antonius Card. Fini Pro-Auditor.

Loco ✠ Sigilli.

Non debet ad quamcumque sanctam Imaginem impediri concursus; *Sacr. Congr. Episcop. & Regular. in Taurinensi* 30. *Julii* 1620. 40
Modo non publicentur miracula prius non approbata; *Ead. Sac. Congreg. Episcop. & Regul. in Feretrana* 15. *Sept.* 1603. *& in Trevicana* 22. *Dec.* 1621. 41

Si Imagines publicentur miraculosæ absque interventu Ordinarii, ipse debet eas claudere, informationes capere, Romamque transmittere; *Ead. Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Mutinensi* 6. *Octob.* 1617. Administratio oblationum Imagini factarum intus aliquam Parochiam, etiam Regularium existenti, spectat ad Ordinarium, qui eas erogabit in Ecclesia inibi ædificanda, & alios pios usus; *Ead. Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Perusina* 20. *Sept.* 1605. 42 43

Urbanus VIII. comburi jussit Imaginem cum tribus buccis, tribus nasis, & quatuor oculis, & alias, si quæ invenirentur similes; hæc enim nova inventio repræsentandi Sanctissimam Trinitatem tolerabilis non videtur; *In Mediolanensi* 11. *Aug.* 1628. apud Nicol. *in Flosculis*, *verb. Imago n.* 6. Translatio Imaginis non miraculosæ privatæ est facienda; *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Perusina* 17. *Novemb.* 1617. 44 45

Imago Beatificati pingitur cum radiis tantum; Canonizati vero cum Diademate circa caput, ut inter eos appareat differentia. Sic ex aliis Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 25. *n.* 1. 46

In Altari, in quo exponitur SS. Sacramentum pro Oratione 40. Horarum, cooperienda est quæcumque Imago, aut Statua ibi existens, sicuti etiam parietes Tribunæ Altari vicinæ, si non habeant ornamenta fixa, tegi debent pannis; aut apparatus nullam continere debet historiam, aut rem profanam. Super Altare non sunt ponendæ Sanctorum Reliquiæ, 47

aut

aut eorumdem statuæ, exceptis tamen statuis
Angelorum figuram, seu vicem candelabrorum
facientibus. Multo minus ponendæ sunt figu-
ræ Animarum Purgatorii ex quacumque ma-
teria factæ; & hoc prohibetur etiam in om-
nibus expositionibus particularibus, & etiam in
illis, quæ aliquando fiunt pro Suffragio di-
ctarum Animarum. Sic Clemens XI. & XII,
*in Instructione observanda pro Oratione continua
40. horarum cum expositione SS. Sacramenti* §.
2. allata sub verb. *Eucharistia in fine*.
48 An Imago & Statua Beatæ M. Virginis ac
aliorum Sanctorum deferri possint in Processio-
nibus cum Baldachino, & intortitiis? Vide
verb. *Processiones n.* 37. *&* 38.
49 Hic juvat afferre breviter historiam mira-
culosissimæ Imaginis B. M. V. in altari ma-
jori Ecclesiæ nostri Aracælitani Urbis Conven-
tus magnificentissime & religiosissime asserva-
tæ: Hæc enim prodigiosissima Mariæ Virginis
Imago sublamentantis, & Filii sui Domini
nostri Jesu Christi mortem plangentis speciem
præseferens fuit a S. Luca Evangelista depi-
cta, ut ex multis tradunt Annales Minorum
Waddinghi, novissime Romæ reimpressi *tom.*
50 3. *fol.* 258. *num.* 46. *&* 47. Et eadem est,
quam S. Gregorius Magnus in publica suppli-
catione detulit in illa magna mortalitate, quæ
Romam adeo vehementi pestilentia laniavit,
ut etiam corporali visu sagittæ cœlitus veni-
re, & singulos quosque percutere videren-
51 tur. In illa namque processione hac sacra
Imagine deportata ecce tota aeris turbulentia
cedebat Imagini, ac si ipsam Imaginem fuge-
ret, & ejus præsentiam nullatenus ferre pos-
set; sicque post Imaginem mira serenitas, &
52 aeris puritas remanebat. Tunc miræ voces in
aere cantantium, & dicentium: *Regina cœli
lætare, Alleluja: Quia quem meruisti portare,
Alleluja; Resurrexit, sicut dixit, Alleluja,*
juxta Imaginem sunt auditæ. Statim autem
beatus Gregorius, id, quod sequitur, adjun-
xit: *Ora pro nobis Deum, Alleluja*. Post hæc
beatus Gregorius vidit supra Castellum Cre-
scentii Angelum, qui revocabat in vaginam
gladium cruentatum, ex quo intellexit, quod
pestis illa cessasset, & sic factum est. Et
ideo illud Castrum, Castrum S. Angeli dein-
ceps est vocatum, & ipse Angelus cum gla-
dio in vagina sculptus in lapide mire magni-
tudinis ab illo tempore in posterum mansit in
cacumine dicti Castri; inde tamen dejectus si-
nistrante fortuna per ictum machinæ, obsidio-
nis tempore per Romanos. Est etiam ad me-
moriam revocandum ad plenam fidem omnium
prædictorum, quod in Castri cacumine præ-
libati Capella erat pulcherrima ad honorem
Archangeli Michaelis constructa per Domi-
num recol, mem. Nicolaum Papam III. de
domo Ursinorum, & erat ibi Indulgentia sin-
gularis. Item in prædicta Capella erat depi-
cta tota forma, & historia hujus Processio-
nis, & Litaniæ hujus Imaginis gloriosæ, &
sic scriptum in Imagine legebatur: *Hæc est Sa-
cra Imago Ecclesiæ Aracæli*. Hæc etiam ea-
dem historia, & forma Processionis depicta est
in quadam Capella, quæ dicitur studium S.
Gregorii in appendicio Ecclesiæ S. Joannis La-
teranensis. Item tempore magnæ mortalitatis,
quæ fuit anno Domini MCCCLXXXVIII. in-
cœpit occupare Romam in principio mensis
Junii, & per totum mensem Augusti in suo
robore perduravit, fuit per Urbem hæc sacra
Imago cum aliis Reliquiis honorifice, & de-
votissime deportata, & dum applicuit ad pon-
tem sancti Petri, ille Angelus marmoreus exi-
stens in cacumine Castri exhibendo reverentiam
huic Imagini se pluries inclinavit. Quod mi-
raculum ultra sexaginta digni fide, tactis
Sacrosanctis, se hoc vidisse oculis corporeis
affirmabant, clamantes Imagini *Misericordiam*
vocibus elatis &c. Sic ad litteram cum pluri-
bus aliis in supradictis Annalibus ex qua-
dam Tabula vetusta refecta anno MDLXII.
totam rei seriem referente, & palam appensa
ad rei confirmationem, & plenam omnium
notitiam.

In perenne testimonium tam insignis mira- 53
culi ab ista prodigiosa Imagine patrati, & in
perpetuam memoriam, & gratiarum actionem
tanti beneficii ab ipsa recepti, quotiescumque
ad supplicationes publicas transeundum est per
molem Adriani, seu Pontem S. Angeli, hu-
jus miraculi locum, Religiosi Aracælitani
Conventus semper, & soli cantant supradictam
Antiphonam *Regina cœli lætare &c.* ab Ange-
lis ibi cantatam. Ita citati Annales *tom.* 3.
fol. 261. *n.* 50.

Imagines Deum repræsentantes sub ea for- 54
ma, qua ipse hominibus apparuit, licitæ
sunt. Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 141.
incip. *Solicitudinis* §. 12. *& sequent.* Imagines 55
Sanctissimam Trinitatem repræsentantes sub cer-
tis formis licitæ sunt, nempe quæ Deum Pa-
trem continent in forma hominis senis, in 56
cujus sinu sit Christus, & inter utrumque Spi-
ritus Sanctus in forma Columbæ; vel Imagi-
nes in quibus seorsim Deus Pater in forma
hominis senis, & seorsim Christus, sed pro-
pinqui ambo, & inter utrumque Spiritus San-

ctus in forma Columbæ. Idem. *ibid.* §. 25.
57 32. & 36. Pingi etiam potest Pater solus, seorsim ab aliis Personis; Item Æternus Filius seorsim a Patre, & Spiritu Sancto; &
58 etiam sub forma Agni. Item Spiritus Sanctus,
59 vel tamquam de Cœlo descendens die Pentecostes in figura linguarum ignis, vel alias in Columbæ specie seorsim pariter ab aliis Divi-
60 nis personis; Non tamen Spiritus Sanctus seorsim a duabus aliis Personis humana specie, seu viri, seu Juvenis depingi potest. Idem *ibid.* §. 36.
61 Non licet Sanctissimam Trinitatem pingere in utero B. M. V. Idem *ibid.* §. 27. Nec sub figura hominis tricipitis. Idem *ibid.* §. 28.
62 An autem sub figura trium hominum æqualium, & similium disputatur. Idem *ibid.* §.
63 29. Imagines Divinam Personam repræsentantes sub alia forma, quam quæ ab eadem assumpta fuerit, tolerari non debent. Idem *ibid.* §. 22.
64 Imagines æterni Patris permissæ, & approbatæ sunt, ut pingatur solus, tamquam ambulans, & loquens in Paradiso auditus ab
65 Adamo. Item, ut innixus mysticæ scalæ visus est Jacob, seu ut miro modo conspicien-
66 dum se præbuit Moysi, seu ut Isaiæ tam-
67 quam Rex in solio sedens, seu ut Danieli, veluti senex albo vestimento amictus. Idem *ibid.* §. 36.
68 Imagines æterni Filii permissæ, & approbatæ sunt, ut pingatur solus, uti cum hominibus in diebus carnis suæ conversatus est, atque etiam postquam a mortuis resurrexit, non semel Apostolis, aliisque manifestus ap-
69 paruit. Item sub humana forma Cruci affi-
70 xus, & mortuus. Item in forma Agni. Idem *ib.* §. 32. & 36.
71 Imagines Spiritus Sancti permissæ, & approbatæ sunt, ut pingatur in forma Colum-
72 bæ. Idem *ib.* §. 16. *ad* 20. & §. 36. Item in figura linguarum ignis, ubi repræsentatur Mysterium Pentecostes. Idem *ib.* §. 21. &
73 36. Imagines autem Spiritus Sancti sub humana Juvenis forma damnantur, & reprobantur, ac removeri jubentur. Idem *ib.* §. 10. 23. 35. 36. & 37.
74 Imagines insolitæ, & erroris occasionem præbentes damnantur, & prohibentur. Idem
75 *ibid.* §. 23. Imagines Servorum Dei, quorum cultus ab Ecclesia non est approbatus, publice distribui, & venerari non licet. Idem *ib.*
76 §. 41. Imagines Beatorum non ubique publicæ venerationi exponi possunt. Idem Constit. 108. incip. *Quoniam* §. 10.

Imagines plurium Sanctorum apponi possunt 77
super Altari in quo Sacrum peragitur. Idem tom. 2. Constit. 17. incip. *Accepimus*.

Placet hic subnectere, quæ de significatio- 78
ne symbolorum, quibus pingi solet Imago S. Antonii Abbatis profert eruditiss. Card. Lambert. postea Benedictus XIV. *Instit. Eccles.* 47. *a num.* 5. *ad* 8. ubi sequentia adducit.

Effigies S. Antonii variis symbolis distingui solet; ignem, & porcum ad pedes jacentem habet; librum cum baculo dextra manu gerit, tintinnabulum sinistra; Thau quoque super vestem depingitur.

Quid hæc significent, varia Scriptores prodiderunt; inter quos P. Menochius *nelle stuore part.* 2. *cap.* 25. Sarnellius *in Epist. Ecclesiastic. tom.* 3. *litt.* 6. & fusius P. Theophilus Raynaudus *tom.* 8. in eo libro, qui inscribitur: *Symbola S. Antonii*.

Molanus *lib.* 3. *de Imaginibus*, suem ad pedes Antonii jacentem hoc pacto interpretatur, quod illius patrocinio bruta sanitatem consequantur: *Thau* salutis indicium esse ex Sacris Litteris deprehendimus (*Ezech. cap.* 9. *v.* 6.) *Omnem autem super quem videritis Thau, ne occidatis*. Nos quidem sancti Antonii patrocinium non inficiamur pro his brutis, quæ vitæ alendæ, commodoque mortalium inserviunt, hæc tamen per effigiem porci nobis declarari minime existimamus: *Nam si idcirco* (ait P. Theophilus Raynaudus *lib. superius allato*, §. *Tandem.*) *appingitur S. Antonio porcus, quia sospitatem exorat brutis, cur potius ei appingitur porcus, quam asinus, aut equus?* & paulo post: *Cur igitur sus, quam aliud quodpiam brutum, B. Antonio appingatur, ægre assignari potest valida ratio, si sistamus in præsidio, quod brutis a sancto Antonio suppetit; cujuscumque enim generis bruta Beato huic Cœliti sospitatori commendari ex usu est, & eventus felix sæpe vota secundat*.

Itaque sententiam suam his verbis exprimit: *Existimarim vero non minus commode, symbolo illo porci jacentis ad sancti Viri pedes insinuari triplex genus porcinorum hominum ab eo domitorum, ac prostratorum; Ethnicos dico, & hæreticos, ac voluptarios Christianos*. Aliqui (P. Ajala *lib. Pictor Christianus, lib.* 5. *cap.* 4. *n.* 7.) putaverunt murem Ægyptium porco similem ad pedes S. Antonii appingi consuevisse, ut Antonium Ægyptium a reliquis omnibus secernerent. Hinc paulatim usus obtinuerit, ut loco muris Ægyptii imago suis sufficeretur. Hæc præcise laudatus Pontifex.

Subdunt ad rem eruditissimi Bollandistæ tom. 79

2. in

2. in *Legenda* ipsius Sancti *ad diem* 17. *Januar.* quod adpingi, seu sculpi etiam solet Nola, & Ecclesia; hæc ceu primæ Domus, seu Ecclesiæ Antonianæ imago: illa quia a Nunciis Eleemosynariæ Domus, seu Ecclesiæ (idest Ecclesiæ S. Mariæ, quæ de Eleemosyna dicebatur) Antonianis ad colligendam stipem concursantibus deferri in adventus sui signum cum reliquiis solita; cum baculo insuper ob baculum ad *Potentiæ*, vel signi *Thau* modum, & figuram a Sancto ipso cuidam Gastoni Provinciæ Viennensis in Gallia viro nobilissimo ac opulentissimo in magnam arborem succrescentem in visione præostensum, ad ei indicandum, fore ab se, suisque sociis, atque alumnis in posterum miseros igneo morbo, sacroque igne perustos, ac mutilatos, atque egestate pressos omnimode sustentandos; seu, ut in *Vita S. Pauli* dicitur, senex infirmos artus baculo regente sustentans; quæ verba peregre proficiscentem indicant, aut certe ideo apposita, quod baculum Monachi gestare solerent, ut tradit Cassianus *lib.* 1. *Instit.* *cap.* 9. & ita baculo innixus pingi solet S. Antonius. Sic ex laudatis Bollandistis *loc. cit.* Vide *ibi*, ubi multa scitu dignissima. Hinc facile colligitur, quare ei appingatur signum *Thau* & *ignis*, tum ex hic adductis, tum ex allato textu *Ezechielis cap.* 9. *num.* 4. *&* 6. tum ex traditis a nobis *tom.* 8. sub *verb.* *Religiones Regulares*, *art.* 3. *num.* 27. vide *ibi*.

Additiones ex aliena manu.

80 Sollicitudo sacrarum imaginum præcipue spectat ad Episcopum. Atque hinc est, quod citra Episcopi consensum haud licet pingere, aut insculpere in Ecclesia insolitam aliquam

81 imaginem, vel eam exponere. Non licet transferre sacras Imagines ac Reliquias, Episcopo invito, vel contradicente Rectore Ecclesiæ, vel Patrono. Maxime si fuerint Ecclesiæ dono datæ ad conservandam memoriam donantis; Vide Rot. *in Vratislavien. Translationis Imaginis* 17. *Martii* 1738. *cor. clar. mem. Calcagnin.*

82 Alia ad rem, vid. verb. *Veneratio Sanctorum*.

IMMUNDITIA. Vide verb. *Gula num.* 37. & verb. *Luxuria n.* 36.

IMMUNITAS ECCLESTIATICA, ET ECCLESIARUM.

ARTICULUS I.

Immunitas quoad ea, quæ concernunt ejus naturam, divisionem, & jus a quo provenit.

IMmunitas derivatur a verbo *Munus*, quod 1 licet generatim captum tria significet, scilicet Donum, Officium cum onere, & Onus sine honore; proprie tamen sumptum solum tertium significatum importat, scilicet Onus sine honore, seu onus, functionem, & obligationem alicui impositam, sive lege, aut more ei incumbentem; *leg. Munus proprie* 214. *ff. de verbor. significat.* ibi: *Munus proprie est quod necessario obimus lege, more, imperiove ejus, qui jubendi habet potestatem*. Unde qui a tali onere, aut obligatione liber, aut exemptus est, immunis esse, & immunitate gaudere dicitur; *l. Munus* 18. *& ibi Gloss. verb. Onus*, *& verb. Officium*, *ff. de V. S. & leg.* 1. *ff. de jure Immunitatis*. Immunitas Ecclesiasti- 2
ca, & immunitas Ecclesiarum, quamvis passim a plurimis pro eodem sumantur, & unica definitione describantur, dicendo, *Immunitas Ecclesiastica est jus, seu exemptio, qua Ecclesiæ, res, & personæ Ecclesiasticæ a publicis muneribus, & oneribus sæcularibus sunt liberæ*; tamen proprie, & rigorose loquendo non sunt idem, sed quid diversum, ut recte advertunt Riccius *in praxi aurea part.* 2. *resolut.* 53. *num.* 2. Engel *lib.* 3. *Decret. tit.* 40. *num.* 2. Reiffenstuel *ib. num.* 3. & alii, intelligentes pro *Immunitate Ecclesiarum* solam Immunitatem localem competentem Ecclesiis, aliisque locis sacris, & pro *Immunitate Ecclesiastica* solam Immunitatem personalem, & realem competentem personis Ecclesiasticis, & rebus ad tales personas, vel ad Ecclesias, seu loca sacra pertinentibus; *arg. cap. Inter cunctas* 1. *Extravagant. de privileg. inter commun.* §. *Incendiarios*; ubi distinctim ponuntur, & nominantur violatores Immunitatis Ecclesiarum, & libertatis (idest Immunitatis) Ecclesiasticæ, ibi: *Ecclesiarum Immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ*.

Et hoc videtur rationi congruere, quia al- 3
lata definitio *Immunitatis* communiter divisæ in

in *localem*, *realem*, *& personalem* non convenit omni definito, cum non possit aptari *Immunitati locali*, ac juri Asyli, ut clare patet.
4 Unde aptius definitur *Immunitas*, dicendo, quod sit *Jus*, *quo Ecclesiæ*, *& alia loca sacra nec non personæ Ecclesiasticæ*, *ac res ipsarum liberæ*, *ac immunes sunt a muneribus*, *& oneribus sæcularibus*, *atque ab actibus earum sanctitati*,
5 *& reverentiæ debitæ repugnantibus*. Hæc enim definitio competit omni membro definiti, cum per ly *Jus*, *quo Ecclesiæ*, *& alia loca sacra*, *nec non personæ Ecclesiasticæ*, *ac res ipsarum liberæ*, *ac immunes sunt a muneribus*, *& oneribus sæcularibus*, denotatur, *Immunitas realis*, *& personalis*, & per ly *atque ab actibus earum sanctitati*, *& reverentiæ debitæ repugnantibus*, denotatur *Immunitas localis*.

6 Immunitas sic descripta recte dividitur in localem, realem, & personalem. Immunitas *localis* est, quæ convenit Ecclesiis aliisque locis piis, seu Religiosis. Immunitas *realis* est, quæ competit rebus Ecclesiasticis, idest bonis ad Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas pertinentibus. Immunitas *personalis* est, quæ competit personis Ecclesiasticis.

7 Immunitas realis, & personalis est de jure divino; ut colligitur ex pluribus sacræ Scripturæ locis. *Genes. enim* 48. *vers.* 22. sub Pharaone Ægypti Rege habetur, Sacerdotes, & Levitas exemptos fuisse a jurisdictione sæculari, & a lege solvendi tributa, & refertur *in cap. Non minus* 4. *de Immun. Eccles.* ubi idcirco graviter arguuntur plurimi Christiani Principes, quod *deterioris conditionis factum sub eis Sacerdotium videatur*, *quam sub Pharaone*, *qui legis divinæ notitiam non habebat*, ubi nota illa verba *legis Divinæ*: & similiter colligitur *ex cap. ultimo vers.* 28. *Levitici*, *& ex cap.* 3. *Numer. vers.* 20. *& cap.* 45. *vers.* 14. *&* 15. *& ex primo Esdræ cap.* 7. *vers.* 25. *& cap.* 17. *Matthæi vers.* 25. *&* 26. sed ne repetantur omnia jam scripta, vid. verb. *Clericus art.* 2. *a n.* 77. *usque ad* 84. inclusive, & verb. *Bona Ecclesiastica art.* 2. *a n.* 16. ubi late probatur conclusio per citatas Scripturas, per varios sacros Canones, & per Concilium Trid. *sess.* 25. *cap.* 10. *de reform.* ubi expresse contestatur Ecclesiæ, & personarum Ecclesiarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constitutam. Et sic tenent ultra Doctores *loc. cit.* adductos, Bellet. *Disquisit. Cleric. par.* 1. *de exempt. Cleric.* §. 1. *num.* 1. Diana *par.* 1. *tract.* 2. *resolut.* 1. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 49. *art.* 9. *n* 225. Tambur. *de Jure Abbat. tom.* 1. *disp.* 15. *q.* 19. Thom. Delbene *tom.* 1. *de Immunit. Eccles. par.* 1. *cap.* 1. *dub.* 1. *per tot.* Fagnan. *in cap. Non minus* 4. *de immun. Eccles. n.* 4. Bonacina *de Censuris in Bulla Cœnæ disp.* 1. *q.* 16. *sect.* 2. *punct.* 1. *& seq. & in* 8. *præcept. Decalog. disp.* 10. *q.* 2. *par.* 1. §. 1. *n.* 3. & late Card. Petra *tom.* 2, *comment. ad Constitut.* 1. *Honorii III. a n.* 3. & alii.

Immunitas localis Ecclesiarum, seu privile- 8
gium Asyli non competit Ecclesiis, aliisque piis locis de jure naturali, & divino, sed solum de jure humano, tum Civili, tum Canonico; & quod hæc localis Immunitas sit de jure Civili, habetur *ex tot. tit. Cod. de his*, *qui ad Ecclesiam confugiunt*, *& authent. de mandatis Principum* §. *Neque autem homicidii*, *collat.* 3. & quod sit de Jure Canonico, habetur *ex c. Inter alia* 6. *de immunit. Eccles.* ibi: *Juxta Sacrorum statuta Canonum*, *& traditiones legum Civilium* ...... *fugiens ad Ecclesiam*; *& cap. Id constituimus* 36. *caus.* 17. *quæst.* 4. *ex Concil. Aurelianens. I. cap.* 3. ibi: *Id constituimus observandum*, *quod Ecclesiastici Canones decreverunt*, *& lex Romana constituit*, *ut ab Ecclesiæ atriis*, *vel domo Episcopi reos adstrahere omnino non liceat*; *& cap. Eos qui* 6. *dist.* 87. *ex Concilio Arausicano canon.* 5. ibi: *Eos*, *qui ad Ecclesiam confugiunt*, *tradi non oportere*, *sed loci sacrati reverentia*, *& intercessione defendi*; *& cap. sicut antiquitus* 6. *cap. Reum* 9. *cap. si quis* 20. *cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *quæst.* 4.

Nec valet objicere, quod Deus in lege ve- 9
teri præter Civitatis refugii, de quibus *Numer.* 35. *Deuter.* 19. *Josue* 20. constituerit pro Asylo Templum Jerosolymitanum, ut videtur colligi *ex c.* 21. *Exodi*, ibi: *Constituam tibi locum*, *in quem fugere debeas*, videlicet Altare Templi; & quod etiam Gentiles ex instinctu naturæ aliqua loca designaverint, quæ voca-
bantur *Asyla*. Non valet inquam, quia, præ- 10
terquam quod Abulensis *c.* 25. *Josue q.* 7. & alii plures negant, Templum Jerosolymitanum pro Asylo constitutum fuisse, dato etiam hoc, & non concesso, hujusmodi lex post mortem Christi, utpote ad Cæremonialia pertinens, jam expirasset; Unde jus Asyli jam non habetur ex veteris legis obligatione, sed solum ad quandam similitudinem, & secundum congruam Juris naturalis æquitatem (quam etiam Gentiles agnoverunt) de facto per Jura humana, tum Civilia, tum Canonica Ecclesiis,
aliisque locis piis concessum fuit. Neque in 11
nostra nova lege Evangelica habetur aliquod Jus positivum, sive scriptum, sive Apostolis

tra-

traditum decernens talem immunitatem, siquidem Christus præter leges naturæ, & Fidei nullas leges cæremoniales præscripsit, nisi circa ritus Sacrificii, & Sacramentorum, reliqua Ecclesiæ statuenda relinquens. Sic tenent Suar. *tom.* 1. *de Religion. lib.* 3. *de locis sacris c.* 8. *n.* 10. 11. *&* 13. Cov. *lib.* 2. *resolut. c.* 20. *n.* 1. 2. *&* 3. Laym. *lib.* 4. *tract.* 9. *c.* 3. *q.* 1. *n.* 1. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 49. *sect.* 4. *n.* 15. Engel *ibid. n.* 7. Zoesius *ib. num.* 6. Sanning *ibid. c.* 2. *n.* 1. Reiffenstuel *ibid. num.* 22. *& lib.* 2. *tit.* 2. *n.* 131. *& in Theologia morali tract.* 12. *dist.* 2. *n.* 2. cum communiori aliorum contra Delbene *de immunitate, & jurisdiction. Eccles. cap.* 16. *dub. & num.* 2. ubi illud jus naturale esse asserit, & contra Fagn. *in appendice de immunitate c.* 2. *n.* 9. Decium, & Tuscum existimantes esse Juris Divini positivi.

12 Quam sententiam, scilicet Jus Asyli etiam in novo Testamento esse juris divini naturalis, vel positivi non improbabilem censet etiam Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 49. *n.* 26. Eo vel maxime quod videatur ei favere Sacra Scriptura locis citatis *sub n.* 6. Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 20. *de reformat.* per verba adducta *sub n.* 7. *& c. Quamquam* 4. *de censibus in* 6. & quia apud omnes fere Gentes vigebat tale Jus Asyli, ut videre est apud ipsum Reiffenstuel *loc. c. n.* 26. Covar. *loc. cit. c.* 20. Gonzalez *in c. Inter alia* 6. *de immun. Eccles. n.* 9. & alios.

13 Tamen ad id de Scriptura, & Gentilibus fuit jam responsum *sub n.* 10. & ad Tridentinum, & textum Canonicum communiter respondetur, non loqui de immunitate locali, seu Asyli; sed solum de immunitate reali; & personali, idest de immunitate personarum Ecclesiasticarum, & rerum ad eos, vel ad Ecclesias pertinentium, quam esse de jure divino etiam nos docuimus *sub n.* 7. Et si quis contendat, Tridentinum loco citato loqui etiam de immunitate locali, seu de Jure Asyli; Respondetur, quod ut Jura Juribus concordentur juxta *c. cum expediat, de elect. in* 6. quantum ad immunitatem Asyli, plus non vult Concilium, quam ipsam ad imitationem veteris legis, atque instinctu divino per Canonicas sanctiones constitutam esse. Tum quia, si Jura

14 Asyli essent de jure divino naturali, numquam potuissent, nec adhuc possent mutari, quia Jura naturalia semper firma, & immutabilia permanent, ut dicitur §. *Sed naturalia* 11. *Instit. de Jure naturali, Gent. & Civil.* nec potuissent ab aliquo etiam Summo Pontifice minui, immutari, aut dispensari, cum inferior in lege Superioris nullam habeat potestatem; *c. Cum inferior* 16. *de majorit. & obed. & Clement. Ne Romani, de election.* Neque potuissent consuetudine abrogari, aut eis in aliquo derogari, cum consuetudo contra Jus divinum nihil valeat; *c. Cum tanto* 11. *de consuetudin.* Atqui Jus Asyli per Pontificem fuit immutatum, quoad certa crimina, & personas restrictum, ac limitatum, ut patet *ex c. Inter alia* 6. *de immunit. Eccles.* & ex Constitutionibus Gregorii XIV. & Benedicti XIII. art. seq. adducendis, adeoque &c.

Additiones ex aliena manu.

Quæstio, num immunitas personalis sit de 15
jure divino, an potius humano, magni momenti est, & sursum atque deorsum versata, non modo a Jurisconsultis, sed etiam a Theologis. Nam alii contendunt, Clerico privi- 16
legio fori uti de jure divino. Ita *Auctor n.* 7. & qui ab ipso allegantur. E diverso alii in 17
contrarium nituntur id esse de jure humano; ita Innocent. *in cap.* 2. *de Major. & obed.* Alciat. *in cap. Quum non ab homine, de Judic.* & alii apud Peregrin. *de Immunit. Eccles. in princip.* quos ex Theologis sequitur Medina *in tit. de Restit. quæst.* 15.

Mihi haud displicet opinio Covarruv. 3. 18
pract. 31. qui distinguit, ut si agatur de rebus spiritualibus, Clerici immunes sint de jure divino a jurisdictione Laicorum, si autem de rebus temporalibus, de jure humano sint exempti ex Legibus potissimum Constantini Magni *in C. de Episcop. & Cleric.*

Prima pars probatur, quia Summus Ponti- 19
fex de jure divino ex institutione Christi positus est ad regimen Ecclesiæ, quum ei dedit potestatem pascendi oves suas, solvendi & ligandi, deditque claves Regni cœlestis, & voluit, ut aliquando conversus confirmaret Fratres suos. Ex quibus Pontifex factus est in spiritualibus caput totius Orbis Christiani, & præsertim Clericorum, qui militantis Ecclesiæ partes sunt magis connexæ. Hi igitur ex eo- 20
demmet jure divino facti in spiritualibus sunt subditi Summi Pontificis a quo regi debent; nam ex quo jure est potestas capitis, ex eodem est subjectio subditorum.

Patet altera pars, tum ex dictis, tum et- 21
iam quia ipsi Clerici in Sacris constituti a Summo Pontifice sæpe Judici Laico traduntur, ut eosdem puniat, *cap. In audientia, cap. Contingit, cap. Perpendimus, de sentent. Excomm.*

cap. Ex parte, de Privil. cap. Ad abolendam,
22 *de Heretic.* Ergo exemptio Fori Clericorum
in Temporalibus Juris eſt humani; Idque quia
Summus Pontifex non ſolum immutare haud
poteſt jus divinum, ſed nec ob cauſam licet
juſtam diſpenſare; bene vero declarare & interpretari.

23 Nec negotium faceſſere debet *Can. Si Imperator diſt. 99.* ubi Joannes Pontifex ait: *Clerici ex Divina Inſtitutione a Summo Pontifice*
ſunt judicandi, quod etiam habetur *in cap.*
24 *Quamquam, de Cenſib. in ſexto*; nam, ut recte obſervavit Covarr. ubi ſupra, Jus divinum
ibi uſurpatur pro Canonico, quod novum haud
eſt.

25 Hinc facile eſt judicare, quid dicendum ſit
de Juſtiniano, qui *in leg. Si quis in conſcribendo Cod. de Pactis* ſtatuit, Sacerdotem, qui ſe non
uſurum promiſerit exceptione Fori, promiſſis
ſtare teneri, ita ut poſſit dein coram Laico
conveniri, ea reddita ratione, quod poſſit
26 quiſque juri pro ſe introducto renunciare. Non
ignoro in hoc Textu explicando ſe varie torquere DD. eorumque plurimos *Juſtinianum* reprehendere, quod legem tulerit ſtatui Eccle-
27 ſiaſtico contrariam. At diſtinguendum videtur
poteſtatem inter & juſtitiam. Porro potuit
Juſtinianus id ſtatuere, cum, ut mox dictum
eſt, Fori privilegium, quod habent Clerici
28 in Temporalibus, ſit juris humani; ſed non
juſte fecit, quia ratio qua Juſtinianus utitur
minime convincit; nam regula, quæ ait poſſe quemque juri ſuo renunciare, intelligitur,
29 cum jus eſt perſonale, quod ſane non accidit
in Clericis, quorum exemptio in gratiam to-
30 tius Collegii Eccleſiaſtici eſt inducta. Qua de
ratione recte *in cap. Si diligenti, de For. Competent.* corrigitur lex Juſtiniani, & ſtatuitur,
ut Clericus ne juramento quidem poſſit Foro
ſuo renunciare.

31 Inficias haud eo, ſæpe Juſtiniano libuiſſe
pervertere Chriſtianorum ſanctiones, ut inquit
32 Procopius *in Hiſtoria Arcana pag.* 123. At ſæpius non tam pervertit, quam præſcripſit:
Nam quidquid in Canonibus Eccleſiaſticis erat
inſigne, id voluit auctoritate ſua ſtabilitum,
33 declaratum, ac pœnis vindicatum. Factum
hinc eſt, ut Epiſcopi Orientales *ex Juſtiniani*
legibus eas ſibi concinnaverint regulas quas
34 *Nomocanones* nuncuparunt. *Nomocanonem* enim
ſcripſit *Joannes Scholaſticus*, qui a *Juſtiniano*
ſuffectus eſt *Eutychio C. P. Patriarchæ* in exi-
35 lium pulſo. Alium poſtmodum compoſuit *Photius Patriarcha etiam C. P.* quem *Theodorus*
Balſamon notis ſuis illuſtravit.

Articulus II.

Quoad ea, quæ ſpecialiter concernunt immunitatem localem, ſeu Jus Aſyli, loca, delicta, & perſonas, quibus competit, vel non.

IMmunitas localis, ſeu Jus Aſyli eſt Jus Ec- 1
cleſiis, & Sacris aliis quibuſdam locis competens, confugientibus ad ea malefactoribus ſecuritatem præſtans ad hoc, quod inde violenter extrahi non poſſint, nec in vita, nec in membris puniri valeant. *Eſt in re communis*
arg. 2. Inter alia 6. de Immunit. Eccleſiar. Im- 2
munitate Jure Aſyli gaudent omnes Eccleſiæ auctoritate Epiſcopi erectæ; *cap. Inter alia 6. de Immunitat. Eccleſ.* & concordat *c. Immunitatem 10. eod. cap. Eos, qui 6. diſt. 87. cap. Sicut antiquitus 6. cap. Reum 9. cap. Si quis 20. cap. Definivit 35. & cap. Id conſtituimus*
36. cauſ. 17. q. 4. Etſi nondum ſint conſecra- 3
tæ, textu expreſſo in *cap. Eccleſiæ 9. de immunit. Eccleſ.* ibi: *Eccleſiæ, in qua divina myſteria celebrantur, licet adhuc non extiterit conſecrata, nullo modo privilegium immunitatis adimi-*
tur. Immo etiamſi in iis divina adhuc non ſint 4
celebrata; *arg. cit. cap. Eccleſiæ*; ubi pro ratione immunitatis ſubjungitur. *Quia obſequiis divinis dedicata, nullis eſt temerariis uſibus profananda*; Unde, cum pro ratione ibi Pontifex non alleget celebrationem divini Officii jam factam, ſed quia obſequiis, ac officiis divinis eſt dedicata, ſeu deputata, debent Eccleſiæ gaudere immunitate, etiamſi in iis divina adhuc non ſint celebrata; cum ex eo ſolo, quod Eccleſiæ auctoritate Epiſcopi ad uſus Sacros ſint deputatæ, jam exiſtunt loca ſacra, ac Religioſa, ita ut ad uſus profanos redire, & applicari amplius nequeant, textu claro *in cap. Ad hæc 4. de religioſis domibus*, & ſic tenent Abbas in *cit. cap. Eccleſia n.* 5. Fagnan. *ib. n.* 8. Hoſtienſ. *ibid. verb. Celebrantur*, Barboſa *lib. 2. jur. Eccleſ. univerſ. cap. 3. n. 59.* Covarruv. *lib. 2. variar. reſolut. cap. 20. n. 4.* &
alii communiter. Quinimmo immunitate gau- 5
dent etiam Eccleſiæ interdictæ. Fagnan. in *cit. cap. Eccleſiæ 9. de immunit. Eccleſiar. n.* 11. Abbas *ibid. n.* 8. Ventriglia *tom. 2. annotat. 23. §. de immunit. Eccleſ. num.* 5. Pirhing *lib. 3. decretal. tit. 49. nom. 3.* Reiffenſtuel *ibid. n.* 29. Engel. *ib. n.* 11. Layman *lib. 4. tract. 9. cap. 3. num.* 2. Silveſter verb. *Immunitas 1. q. 1. dicto 2.* Barboſa *loc. cit. num. 60.* cum
plurimis aliis ibi citatis. Immunitate gaudent 6
etiam

etiam Ecclesiæ pollutæ. Fagnan. *l. cit. num.* 13. Ventriglia *loc. cit. n.* 5. Barbosa *loc. cit. n.* 61. cum Suarez, Giurb. Bonacin. Bodadill., & Fagundez *ibi* citatis, & alii *n. anteced.* ad-
7 ducti. Item gaudent immunitate Ecclesiæ dirutæ, dummodo non sint dirutæ auctoritate Episcopi, & subsit spes reædificationis, *arg. cap. Quæ semel* 4. *cauf.* 19. *q.* 4. *l. Æde sacra* 73. *ff. de contrahend. emption.* Fagnan. *loc. cit. n.* 14. Engel *loc. cit. n.* 10. Ventriglia *loc. cit. n.* 4. Barbosa *loc. cit. n.* 62. cum plurimis ibi citatis, & alii passim.

8 Immunitate gaudet Cœmeterium, quamquam ab Ecclesia separatum, dummodo auctoritate Episcopi sit designatum, *cap. Cum Ecclesia* 5. *de immunit. Ecclesiar.* Fagnan. *loc. cit. n.* 21. Barbosa *loc. c. n.* 63. cum plurimis ibi cita-
9 tis, & alii communiter. Item immunitate gaudet Porticus Ecclesiæ; *cap. Si quis contumax* 20. *cauf.* 17. *q.* 4. & declaravit *Sac. Cong. Immunit. in Spoletana* 7. *Febr.* 1630. *in Camerinen.* 3. *April.* 1635. *in Asculana* 20. *Decembris* 1657. *& in Dertonen.* 9. *Septembris* 1670. apud Pignatel. *tom.* 1. *consult.* 171. *sub n.* 15.
10 *in fine*. Item Immunitate gaudet Atrium; *cit. cap. Si quis contumax* 20. *& cap. Id constitui-*
11 *mus* 36. *cauf.* 17. *q.* 4. Item immunitate gaudet Tectum, cum supra illud existens dicatur esse intra situm Ecclesiæ. Suarez *tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 3. *cap.* 9. *n.* 8. *verf. Sed quid si quis supra Tectum*, Peregrin. *de immunitate n.* 282. Diana *part.* 6. *tract.* 1. *resolut.* 73. Sperell. *decis.* 63. *n.* 9. Ventriglia *loc. cit. n.* 9. Barbosa
12 *loc. cit. n.* 66. & alii passim. Item immunitate gaudet Campanile Ecclesiæ, quamvis ab ipsa disjunctum sit, dummodo non ultra triginta passus distet, ut bis declaravit Sac. Congreg. apud Delben. *de immunit. d.* 9. *sect.* 6. Diana *part.* 4. *tract.* 1. *resolut.* 108. Joan. Anton. Novar. *tit. de immunit. Eccles. num.* 26. Barbosa *loc. cit. num.* 66. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 29. La Croix *lib.* 4. *sub num.* 1392. & alii. * Rev. tamen D. Josephus Maria Maraviglia sustinet mordicus, quod Campanile sejunctum nulla gaudeat immunitate, quia non potest dici pars formalis Ecclesiæ, cum non sit consecratum, neque benedictum. Additque, privilegia immunitatis esse stricte interpretanda, tamquam odiosa, & contraria juri communi, derogat enim immunitas juri publico, quod vult, quod delicta non remaneant impunita. Vide ibi *Legem* 287. *Prudentiæ Epi-*
13 *scopalis*. * Item Sacristia, si Ecclesiæ, vel Cœmeterio cohæreat, & etiam non cohærens, si Altare habeat, Secus autem si non cohæreat Ecclesiæ, vel Cœmeterio, nec Altare habeat ad celebrandum; Sperell. *dec.* 61. *a principio, & dec.* 62. *num.* 19. La Croix *loc. cit.* cum variis aliis, Ventriglia *loc. cit. num.* 12. ubi dicit hoc certum esse. Item immunitate 14
gaudent Scalæ exteriores Ecclesiæ; Suarez *tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 9. Barbosa *loc. cit. num.* 66. cum pluribus aliis, Farinac. *tract. de immun. num.* 180. ubi refert Sac. Congreg. ita censuisse.

Item immunitate gaudent Fores, seu Por- 15
tæ Ecclesiæ saltem manu tactæ, & apprehensæ, cum clausæ reperiuntur; Suarez *loc. cit. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 8. Navarr. *in Manual. cap.* 25. *n.* 17. *ad finem*, La Croix *lib.* 4. *sub n.* 1392. Barbosa *loc. cit. n.* 65. Pignatell. *t.* 6. *consult.* 4. *n.* 81. *& sequent.* ubi ad propositum affert declarationes, ac decreta Sacræ Congreg. præsentis tenoris: *Innixus stipiti Portæ Ecclesiæ gaudet immunitate, in Amerina* 28. *Maii* 1628. Item, *evadens e manibus Birruariorum, & adhærens Valvis Ecclesiæ, gaudet Immunitate, in Firmana* 13. *Jul.* 1657. Item, *tenens annulum Valvarum Ecclesiæ gaudet immunitate*, 7. *Septemb.* 1638. Item, *qui in actu carcerationis cohæreat Valvis Ecclesiæ unico pede, & unica manu, gaudet immunitate, in Brundusina* 4. *Septemb.* 1640. Item, *captus a Birruariis in janua Conventus, seu Monasterii, gaudet immunitate, in Rossanen.* 18. *Febr.* 1653. Sic etiam gaudet immunitate, qui tangit aliam 16
partem exteriorem Ecclesiæ v. g. muros; Barbosa *loc. cit. num.* 65. Riccius *in praxi tom.* 3. *resolut.* 560. *num.* 8. Navarrus *in Summa Bullæ de immunitate num.* 16. Bonacina *disp.* 2. *in decalog.* 3. *punct.* 4. *num.* 5. Pignatell. *loc. cit. n.* 82. affert sequentia decreta Sacræ Congreg. Adhærens muro Ecclesiæ gaudet immunitate, *in Amerina* 18. *Febr.* 1632. *& in Camerinen.* 13. *Jul.* 1638. Item, qui elapsus e manibus satellitum confugit ad Ecclesiam, & apprehendit parietem, aut seras Valvarum, gaudet immunitate; *Sac. Congr. Episcop.* 31. *Martii* 1604. *&* 15. *Jul.* 1624. *&* 20. *Decemb.* 1616. refert Pignatell. *loc. cit. n.* 107.

Privilegium immunitatis non restringitur ad 17
portas, aut parietes, vel Atrium Ecclesiæ tantum, sed per quadraginta passus in majori Ecclesia, & per triginta in Capellis, vel minoribus Ecclesiis extenditur circumquaque, ut est definitum *in cap. Sicut antiquitus* 6. *cauf.* 17. *qu.* 4. ibi: *Sicut antiquitus a sanctis Patribus statutum est, Statuimus, ut major Ecclesia per circuitum quadraginta passus habeat, Capellæ vero, vel minores Ecclesiæ triginta; qui autem con-*

confinia eorum confringere tentaverit, aut personam hominis, vel bona ejus inde subtraxerit... excommunicatur, & concordat *c. Definivit* 45. *ead. caus.* 17, *& q.* 4. & utrobique notant, & tenent Gloss. Archidiaconus, & Doctores omnes, ut testatur, & sequitur Fagnan. *in cit. cap. Ecclesiæ* 9. *de immunitat. Ecclesiar. n.* 16. Covarruv. *lib.* 2. *variar. resolut. cap.* 20. *n.* 5. Hostiens. *in cap. Inter alia* 6. *de immunit. Eccles. num.* 2. & ibi etiam Joann. Andr. *n.* 7. Abbas *in ultim. notab.* Felin. *num.* 2. & Marian. Socin. *num.* 10. Silvester verb. *Immunitas* 3. *num.* 1. Barbosa *in cit. cap. Sicut antiquitus* 6. *caus.* 17. *q.* 4. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 49. *num.* 31. Turrecremata, Prapositus, & alii. Dicta autem immunitate

28 triginta passuum pro Ecclesiis minoribus non gaudent Ecclesiæ seu Capellæ, quæ sunt intra ambitum murorum Castellorum, ut expresse habet *in cap. Quisquis* 21. *caus.* 17. *qu.* 4. ibi; *Capellæ quæ sunt infra ambitum murorum Castellorum, non ponuntur in hac triginta passuum observatione*. Et ratio est, quia si dictæ Ecclesiæ, seu Capellæ gauderent immunitate etiam ad triginta passus, ob loci angustiam, immunitas fere totum Castrum quandoque absorberet, ut observat Glossa 1. *in cit. cap. Sicut antiquitus*; & docent Fagnan. *loc. cit. num.* 17. Covarruv. *loc. cit. num.* 5. Abbas *in cit. cap. Ecclesiæ num.* 10. Reiffenstuel *loc. c. n.* 32. Silvester *loc. c.* & alii communiter.

29 Immo non desunt qui dicant, Jus Asyli in spatio quadraginta, vel triginta passuum pro omnibus Ecclesiis sublatum esse consuetudine contraria, sicque non amplius observari posse, aut debere; *arg. cap. Cum tanto* 11. *de consuetudin.* Ita Igneus *in l.* 1. *princip. n.* 58. *ff. ad Syllanian.* quem refert Remig. *de immunitat. Eccles. fol.* 52. *in* 6. *ampliation.* Clarus *in §. fin. q.* 30. *vers. Hinc est*, ubi dicit, non esse ab hac communi consuetudine recedendum, præterquam in domibus Ecclesiæ cohærentibus; Covarruv. *loc. cit. n.* 5. Hamold. *de just. & jur. tom.* 6. *n.* 152. & ex Zerola *in praxi Episcop. part.* 1. *verb. Immunitas §.* 12. testatus Engel *lib.* 3. *decretal. tit.* 49. *a num.* 10. hodie immunitatem non attendi ultra fines Cœmeteriorum, & Card. de Luca *lib.* 14. *part.* 4. Miscellan. *disc.* 12. *num.* 17. dicit, quod Immunitas talis spatii prope Ecclesias recessit ab aula, & Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 435. ubi

20 postquam ad quæsitum: *An carceratis infra spatium quadraginta passuum circa Cathedralem gaudere debeat immunitate, sitque restituendus?* Respondit affirmative, si adsit consuetudo, & ita declarasse Sacram Congregationem Immunitatis in una Interamnen. pro Petro Paulo Mangonio 16. *Jul.* 1663. subjungitur: *Verum eadem Sac. Congregatio die* 27. *Jan.* 1665. *cognito per plurimos casus, quod gravia inferat publicæ quieti Narniensis Civitatis præjudicia plateam Ecclesiæ Cathedralis ex quadam veteri consuetudine haberi pro loco immuni, cujus securitate quam sæpissime abutuntur criminosi, contumaces, & debitores maximo non sine justitiæ detrimento, censuit si Sanctissimo D. N. placuerit, plateam eamdem in posterum pro loco immuni non habendam, & existimandam, ac ad ipsam confugientes immunitate Eccles. non gaudere, injungendumque Episcopo, ut triduo a publicatione hujus decreti, eam ut talem teneri curet, & mandet quibuscumque non obstantibus. Et facta relatione sub die* 21. *Februar.* 1665. *Sanctissimus annuit, & ita exequi jussit*. Et idem Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 25. *num.* 13. cum multis ibi citatis concludit hos passus gaudere, si adsit in loco legitima consuetudo juxta supra allatum decret. *in Interamnensi*. Secus vero non. Unde hos passus non gaudere declaravit eadem Sac. Cong. Immunit. *sub anno* 1634. *in Spoletana* relata a Donato *de Asylo resol.* 43. *n.* 1. *&* 2. Vide ibi Pignatell. *per totum consult.* 25. ubi multa erudite.

Affertur aliud consimile decretum, ut sequitur. Licet *die* 9. *Febr.* 1694. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 104. declaratum sit, *Atrium* circumductum muris ante Ecclesiam *Beatæ Mariæ Montis Virginis* extensum per quadraginta passus gaudere immunitate, attamen, mandante Sanctissimo, Ordinarius declaret eidem loco non suffragari amplius immunitatem Ecclesiasticam, & reputari tamquam non immunem, & insuper ne posse allegari ignorantia, & ad perpetuum documentum apponat in loco opportuno lapidem cum præfata declaratione; *Sac. Congr. Immun. in Nullius Montis Virginis* 11. *Decemb.* 1697. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 125. 21

Immunitate gaudent Monasteria, & Conventus; *cap. Quisquis* 21. *caus.* 17. *q.* 4. *Leg. Omnia privilegia, Cod. de Episcop. & Cleric.* Constit. Gregorii XIV. incip. *Cum alias Monasteriis, domibus Regularibus, locisque sacris, aut Religiosis*; Fagnan. *loc. cit. n.* 28. Barbosa *loc. cit. num.* 72. *& communis* aliorum. Eadem immunitate gaudent omnia loca intra eorum septa, scilicet Claustra, Cellæ, ac habitacula; immo etiam eorumdem Monasteriorum horti, areæ, domus Familiarum, stabula animalium, officinæ, cunctaque alia loca, quæ intra 22 23

intra Monasteriorum septa continentur; *arg. l. Pateant, Cod. de his qui ad Ecclesiam confugiunt*, ibi: *Nec sola Altaria, & Oratorium &c. sed quidquid fuerit interjacens, sive in cellulis, sive in domibus, hortulis, balneis, areis, atque porticibus confugias, interioris templi vice tueatur; & cap. Id constituimus 36. caus. 17. qu. 4.* & cit. Constitut. Gregorii XIV. incip. *Cum alias*. Barbosa *loc. cit. num.* 72. Lezana verb. *Immunitas num.* 3. Portell. *in dub. Regular. verb. Immunitas, & communis* aliorum. Vide infra sub *num.* 45.

24 Item Immunitate gaudent Villæ, sive Grangiæ, quas etiam recreationis gratia habent Regulares. Sic habetur ex privilegio concesso ab Eugenio IV. Cisterciensibus, & consequenter omnibus aliis cum illis communicantibus, quod privilegium ex compendio Ordinis Cisterciensis refert Eman. Rodericus *t. 2. quæst. Regular. q. 75. art. 2.* his verbis: *Concessit quod Grangiæ Monasteriorum Cisterciensium sicut Ecclesiæ atria pravorum hominum incursu, & violentia libera, & quietæ debeant esse, ita ut nemo in eis hominem capere, spolium, aut ruinam exercere præsumat in virtute Spiritus Sancti inhibendo statuit.* Sic ex hoc privilegio late probat Card. de Lugo *in Respons. moral. lib. 3. dub. 15. per totum*, ubi *num.* 3. refert, quod cum quidam Episcopus Sacram Congregationem Romæ super hoc consuluisset, respondit; *Si Capella illa erat in grangia, observandum privilegium;* Villalobos *in summa tom. 2. tract. 39. difficul. 5. num. 6.* Peregrinus *de immunitate cap. 4. num.* 58. La Croix *lib. 4. sub num.* 1392. Diana *part. 6. tract. 1. resolut. 6. vers. Et tantum in fine;* & alii contra Barbosam *loc. cit. num.* 76. Gambacurt. *lib. 1. c. 4. num.* 7. Trullenc *lib. 1. cap. 11. dub. 1. n.* 6. Lezanam *tom. 3.* verb. *Immunitas n.* 3. Qui tamen Auctores ideo negarunt talem immunitatem, quia, ut dicit Cardin. de Lugo *loc. cit. num.* 2. vel non viderunt supra allatum privilegium Eugenii IV. vel illius memores non fuerunt.

25 Omnia loca religiosa, ut Seminaria, Hospitalia, Nosocomia, Orphanotrophia, & hujusmodi auctoritate Episcopi erecta gaudent immunitate Asyli; *Communis; arg. cap. Ad hæc 4. & cap. Ne nimia 9. de Religiosis domibus; l. Sancimus, Cod. de SS. Ecclesiis, l. O-*

26 *mnia, Cod. de Episcop. & Cler.* Item immunitate gaudet Domus Collegii de propaganda Fide; *Sac. Congreg. Immunitatis die* 8. *Mart.*

27 1650. Confugiens ad SS. Eucharistiæ Sacramentum, quod portatur ad ægrotum, vel inde reportatur, aut in Processione circumfertur, gaudet immunitate; Barbosa *loc. cit. num.* 69. Layman *loc. cit. num.* 4. Silvester verb. *Immunitas in 1.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 48. *& communis* aliorum, & Pignatell. *tom. 6. consult. 4. num.* 89. ubi affert declarationem Sac. Congreg. editam *in Melitensi 29. Maii* 1628. tenoris sequentis: *Carceratus sequens, & manu tenens fimbriam vestis Sacerdotis redeuntis ad Ecclesiam cum SS. Eucharistiæ Sacramento gaudet immunitate.* Item gaudet immunitate etiamsi solum se associet processioni Sanctissimi, 28
aut illis, qui Sanctissimum comitantur; Barbosa *loc. cit. num.* 69. Diana *part. 1. tract. 1. resolut.* 28. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 49. & alii passim, & Pignatell. *loc. cit. n.* 90. ubi affert declarationem Sac. Congreg. ut sequitur: *Associans Processionem Sanctissimi Sacramenti gaudet immunitate; 30. Septembris* 1636. Qui con- 29
fugit ad Crucem existentem in via extra Civitatem, gaudet immunitate Ecclesiæ, si adsit consuetudo; *Sac. Congr. Immun. In Melevitana* 1. *Decemb.* 1658. *lib. 3. decret. Paulucci pag.* 81.

Capellæ, seu Oratoria in Palatiis, aut do- 30
mibus Privatorum non gaudent Immunitate; Pignatell. *tom. 1. consul.* 93. ubi testatur de communi, & citat plurimos Doctores, *tom. 6. cons. 4. n.* 105. ubi affert decretum, ut sequitur: *Capellæ privatorum palatiorum non gaudent immunitate; Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Marsicana 17. Novemb. 1616. & Sac. Congr. Immunit. in Perusina 9. Decembris* 1631. La Croix *lib. 2. sub num.* 1392. Barbosa *lib. 2. Juris Eccles. univers. cap. 3. n.* 68. *& in summa Apostolic. decis. verb. Immunitas n.* 5. referens utrobique citatum decretum, & *cit. c.* 3. citans plurimos alios Doctores, & Riccius in Synopsi verb. Capella; ubi refert sequens decretum: *Capella vero privati Palatii regulariter non gaudet Immunitate; Sac. Congr. Immunit. in Tudertina 4. Jun. 1663. lib. decret. Rocci pag.* 489. Fagnanus vero *lib. 3. decretal. in* 31
cap. Ecclesiæ 9. de immunit. num. 23. cum pluribus ibi citatis, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 43. & alii volunt talia Oratoria etiam in domibus privatorum, dummodo auctoritate Episcopi sint erecta, gaudere immunitate, quia ut dicunt ipsi, cum talia Oratoria sint vera loca religiosa, nec amplius ad usus profanos applicari possunt; *cap. Ad hæc 4. de religiosis domibus*, ac insuper jurisdictioni, & visitationi Episcopi sint subjecta, non minus debent gaudere immunitate, ac Oratoria publica Episcopi auctoritate erecta. Ad citata autem decreta

ta

ta omnes contrarii Doctores respondent esse interpretanda, & respective intelligenda de Oratoriis, & Capellis sine auctoritate Episcopi erectis, uti plura habentur in domibus privatorum, quæ cum Religiosa non sint, & ad nutum Domini Domus iterum ad usus profanos possint applicari, & converti, quamvis de licentia Papæ, aut Episcopi in eis super Altare portatili celebratæ fuerint Missæ, non debent gaudere immunitate Asyli, uti tenent communiter Doctores, & censuit Sacra Congreg. in relatis decretis.

32 Ecclesia Campestris gaudet immunitate; *Sac. Congr. Immun. in Brundusina* 18. *Decemb.* 1664.
33 *lib.* 4. *decret. Vallem. pag.* 162. Ecclesia enim quælibet, dummodo sit fundata auctoritate Episcopi, gaudet immunitate Ecclesiastica, etiamsi non fuerit benedicta; *arg. cap. Ecclesiæ 9. de immunit. Ecclesiar.* & expresse *Sac. Cong. Immunit. in Anconitana* 19. *Jun.* 1635. *lib.* 2.
34 *decret. Paul. pag.* 226. Immo Locus, in quo construitur Ecclesia, jam injecto solemniter primo lapide, est immunis; *Sac. Cong. Immunit. in Januen.* 5. *Octobris* 1688. *lib. decret.*
35 *Martelli pag.* 358. Capellæ, sive Ecclesiæ in Arcibus sive Castellis existentes gaudent Immunitate; *Sac. Cong. Immunit. sub anno* 1653.
36 apud Pignatell. *tom.* 6. *consul.* 4. *n.* 121. Ecclesia sita in Fortalitio S. Urbani gaudet immunitate Eccles. *Sac. Congreg. Immunitatis in Bononien.* 16. *Jul.* 1675. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 1122.

37 Capella carcerum, vel contigua carceribus non gaudent immunitate; *Sac. Cong. Imm. in Tudertina* 12. *Jun.* 1663. apud Pignatell. *t.* 1.
38 *consf.* 471. Capella contigua, ut dicitur, *Al Corpo di guardia*, erecta, ut milites ibi degentes audiant Missam maxime diebus Festivis, permittitur declarari non esse locum immunem; *Sac. Cong. Imm. in una Nullius Orbetelli* 16. *Febr.* 1683. *lib.* 3. *decret. Altoviti*
39 *pag.* 143. Capella ruralis, vulgo dicta *una Maestà*, posita in publica via, nisi probetur fuisse constructam auctoritate Ordinarii, non gaudet immunitate; *Sac. Congr. Immunit. in Spoletana* 2. *Mart.* 1642. *lib.* 3. *decret. Paul.*
40 *pag.* 171. Mandante Sanctissimo clauduntur Capellæ Civitatis, etiam cum muro, attento, quod confugiti committunt continuos abusus, & scandala, & onera Missarum transferantur in alias Ecclesias arbitrio Episcopi; *Sac. Congr. Immun. in Lycien.* 19. *Maii* 1679.
41 *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 1249. Quando Capella, existens in Palatio Gubernatoris est perpetua, & invariabilis, confugientes ad eam gaudent immunitate; secus si sit variabilis, & non perpetua; *Sac. Congr. Immun. in Tudertina* 7. *Maii* 1658. *lib. decret. Rocci pag.* 89. Capella vero privati Palatii, ut jam dictum 42
est sub *num.* 30. regulariter non gaudet immunitate; *ead. Sac. Congr. in ead. Tudertina* 4. *Jun.* 1663. *lib. decret. Rocci pag.* 489.

Domus Confraternitatis gaudere debet pri- 43
vilegio Immunitatis Ecclesiasticæ; *Sac. Cong. Immun. in una Civitatis Castelli* 23. *Jul.* 1652. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 189. Locata vero Lai- 44
cis non gaudet; *ead. Sacra Congregatio Immunitatis in Reatina* 14. *Decembris* 1628. *lib.* 1. *decret. Paul. pag.* 115. Sic immunitate non 45
gaudent Apothecæ Laicis locatæ habentes ingressum ex platea, vel via publica; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Narniensi* 27. *Febr.* 1662. Nec gaudet immunitate domus contigua Ec- 46
clesiæ, quæ præter januam viæ publicæ correspondentem, habet etiam egressum in Choro ejusdem Ecclesiæ, maxime si sit Laicorum; *ead. Sac. Congr. Immun. in una Pennensi* 28. *Februar.* 1662. Gaudet tamen immunitate 47
Domus Ecclesiæ, quæ inservit pro habitatione Sacristæ, etsi ab Ecclesia disjuncta; *eadem Sac. Congr. Immun.* 29. *Febr.* 1662. apud Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 456. Item immunitate gaudet domus annexa, & addicta Ecclesiæ; 48
eadem Sac. Congreg. Immunit. in Portuen. 30. *Mart.* 1666. *lib. decret. Borrom. pag.* 151. & *pag.* 754.

Domus a Suffraganeo Veliterno conducta 49
gaudet immunitate, præterquam in parte reservata locatori. Tenetur tamen Suffraganeus impertiri licentiam pro transitu super parte ab eodem conducta, pro faciendis executionibus a Curia Sæculari contra locatorem; *ead. Sac. Congr. Immun. in Veliterna* 14. *Jan.* 1696. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 5. Domus contigua 50
Ecclesiæ gaudet immunitate; *ead. Sac. Congr. Immun. in Firmana* 8. *Jan.* 1695. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 165. Sic Domus contigua Ec- 51
clesiæ, ad quam habet aditum, ad viam publicam vero medio Cortili, gaudet immunitate; *eadem Sac. Congr. Immun. in Theatina* 21. *Jul.* 1674. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 976. Do- 52
mus contigua Ecclesiæ, a qua nullus patet aditus ad Ecclesiam, & Laicis locata, non gaudet Immunitate; *ead. Sac. Cong. Immunit. in Marsicen.* 16. *Jun.* 1682. *l.* 3. *decret. Altov. pag.* 51. & *in Pisauren.* 16. *Jul.* 1686. *ibi pag.* 583. Domus Commendæ Religionis Hierosoly- 53
mitanæ habens in inferiori parte Cauponam, habentem communicationem internam media parte Domus superioris cum Ecclesia, non gau-

gaudet immunitate, & claudatur aditus ad Ec-
clesiam; *ead. Sac. Congr. Immun. in Perusina*
27. Maii 1687. lib. decret. Martelli pag. 107.
54 Domus posita super Sacristiam Confraternita-
tis Laicis locata non gaudet immunitate Ec-
cles. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Reatina* 4.
55 *Decemb.* 1628. *l.* 1. *decr. Paul. pag.* 115. Do-
mus, in qua habitat Vicarius Sanctissimæ In-
quisitionis, non gaudet immunitate Ecclesia-
stica, nisi habeat Ecclesiam cohærentem, vel
adsit consuetudo; *ead. Sac. Congr. Immun. in*
Marianen. 6. *Novembris* 1634. *lib.* 2. *decr. Paul.*
56 *pag.* 206. Mansiones Conventus olim suppressi
annexæ Ecclesiæ, nunc Commendatæ, laicis
locatæ præter servitium Ecclesiæ, non sunt
Immunes; *ead. Sac. Congr. Immun. in Reci-*
naten. 28. *Jan.* 1682. *lib.* 2. *decret. Altov. pag.*
57 2147. Non constat, quod sit locus immunis
Domus empta a Regularibus ad effectum am-
pliandi suam Ecclesiam, & Conventum, in
qua Episcopus unica vice celebravit Sacrum,
sed deinde locata fuit Laicis, nec ullum ha-
bet ingressum ad Ecclesiam; *ead. Sac. Congr.*
Immun. in Perusina 29. *Febr.* 1684. *lib.* 3. *de-*
58 *cret. Altov. pag.* 287. Non constat esse immu-
nem capannam spectantem ad Regulares, po-
sitam in distantia quinquaginta septem pal-
morum ab Ecclesia, & septem a Claustro Re-
gularium, quæ est locata laico, & est intra
ambitum Civitatis; *ead. Sac. Cong. Imm. in Al-*
banen. 11. *Jul.* 1684. *lib.* 3. *decr. Altov. p.* 340.
59 Domus Canonicales gaudent immunitate;
ead. Sac. Congr. Immun. in Florentina 8. *Maii*
60 1694. *l.* 1. *decret. Vallem. pag.* 120. Non est
permittendum Ædes Canonicales in Canonica
existentes locari per Canonicos laicis ad in-
habitandum; *ead. Sac. Congr. Immun. in Lau-*
ret. 16. *Apr.* 1652. *lib.* 2. *decret. Paulucci pag.*
61 180. Immo Episcopus hanc locationem pro-
hibeat sub pœnis sibi benevisis; *ead. Sac. Con-*
greg. Immun. in Perusina 14. *Maii* 1652. *l.* 2.
decret. Paul. p. 184. & 23. *Septemb.* 1692. *lib.*
62 *decret. Crim. pag.* 200. Et quidem sub pœnis
pecuniariis, arbitrio Episcopi; *ead. Sac. Cong.*
Immun. in Mantuana 16. *Aug.* 1704. *l.* 3. *de-*
63 *cret. Valkemani pag.* 618. Laudatur Archiepi-
scopus Florentinus ob reintegrationem Eccle-
siæ mediis Censuris procuratam in causa per-
quisitionis factæ auctoritate laicali in domi-
bus Canonicalibus; *ead. Sac. Congr. Immunit.*
in Florentina 8. *Maii* 1694. *l.* 1. *decr. Vallem.*
64 *pag.* 226. Ob perquisitionem, & extractionem
rerum e cubiculis Cathedralis, Clericus absol-
vatur arbitrio Episcopi, impositis gravibus
pœnitentiis salutaribus; *ead. Sac. Congr. Im-*
mun. in Perusina 25. *Septembr.* 1695. *l.* 1. *de-*
cret. Vallem. pag. 147.
Domus Præposituræ contigua Ecclesiæ gau- 65
det immunitate, etiam respectu bonorum ibi-
dem existentium, quamvis pars ejusdem do-
mus sit Laico locata; *ead. Sac. Congr. Immun.*
in Castri Durantis, sive in Urbanien. 19. *Aug.*
1630. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 54. Domus Pa- 66
rochialis gaudet immunitate; *ead. Sac. Cong.*
Immun. in Conven. 25. *Febr.* 1698. *lib.* 2. *de-*
cret. Vallem. pag. 138. Etiamsi ab Ecclesia di- 67
stans, modo non sit locata, & inhabitata a
Laicis; *ead. Sac. Congr. Immun. in Cesinaten.*
17. *Novembris* 1654. *l.* 5. *decr. Paul. pag.* 24.
Attamen distans ab Ecclesia Parochiali spatio 68
circiter tertiæ partis milliarii, non gaudet im-
munitate; *ead. Sac. Congr. Immun. in Civita-*
tis Castelli 4. *Jul.* 1673. *lib.* 1. *decret. Altov.*
pag. 817. Domus, quæ habitatur a Parocho, 69
sed non est Parochialis, idest de pertinentia
Parochiæ, non gaudet immunitate; *ead. Sac.*
Congr. Immun. in Alatr. 5. *Maii* 1699. *l.* 2.
decret. Vallem. p. 217. Domuncula de juribus 70
Ecclesiæ Parochialis, ab ea tamen, & a do-
mo Parochi distans circa triginta passus, quæ
solum inservit pro usu, & servitio Parochi,
non gaudet immunitate; *ead. Sac. Cong. Im-*
mun. in Feretr. 27. *Jul.* 1682. *lib.* 3. *decr. Al-*
tov. p. 209.
Palatia Cardinalium gaudent immunitate 71
Asyli; *Communis*, ut testantur, & tenent
Mansf. *in tract. de Cardinal. cap.* 8. *in* 18. *pri-*
vil. Julius Clarus *in §. final. p.* 3. *vers. Item*
adde, Fagnan. *in cit. cap. Ecclesiæ* 9. *de immun.*
n. 32. Barbosa *loco cit. num.* 71. Reiffenstuel
loco cit. num. 53. & alii passim. Solum tamen 72
gaudent tali privilegio extra Urbem Roma-
nam, ut testantur Card. Tuscus *in verb. Ec-*
clesia conclus. 9. *n.* 12. Reiffenstuel *loco cit. n.*
53. Pax Jordan. *lucubration. lib.* 2. *tit.* 3. *num.*
206. ubi testatur, delinquentes ex Cardinalium
domibus ad carceres, & supplicia fuisse abstra-
ctos, idque, ne ob Asylorum nimiam frequen-
tiam delinquentes passim manerent impuniti
cum gravi boni publici jactura; Fagn. *l. cit.*
n. 33. & 34. ubi refert, id declarasse Julium
III. non solum pro domibus Baronum, Co-
mitum, Ducum, & Principum Oratorum,
sed etiam pro domibus Episcoporum, Archie-
piscoporum, Patriarcharum, & S. R. E. Car-
dinal. Et tale privilegium immunitatis a Pa-
latiis Cardinalium abstulerunt pro Urbe etiam
Greg. XIII. & Sixtus V. ut refert Felix Po-
testas *t.* 1. *par.* 2. *n.* 614. La Croix *lib.* 4. *sub*
num. 1392. & alii passim, & a Palatiis Le-

gato-

Ecclesiasticæ incursu tradi, & consignari curent, & faciant, & quilibet eorum curet, & faciat.

§. 4. Ne autem Curiæ Sæcularis prædictæ Ministri facultate illos per se, & propria auctoritate extrahendi, & abducendi, sibi olim, ut præfertur, attributa, & per præsentes revocata abutantur: Volumus, dictaque auctoritate decernimus, & declaramus, ut Curia Sæcularis, ejusque Judices, & Officiales ab Ecclesiis, Monasteriis, Locisque sacris prædictis Laicum aliquem, ut præfertur, delinquentem, in nullo ex casibus supradictis, sine expressa licentia Episcopi, vel ejus Officialis, & cum interventu Personæ Ecclesiasticæ, ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non alios Episcopis inferiores, etiamsi alii Ordinarii sint, aut nullius Diœcesis, aut Conservatores ab hac Sede specialiter, vel generaliter deputati prædictam licentiam dandi facultas pertineat. Occurrente autem casu in loco exempto, & nullius Diœcesis, tunc ad Episcopum viciniorem devolvatur hæc cognitio, & non ad alios, capere, extrahere, aut incarcerare non possint, nisi eo casu quo ipse Episcopus, & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ, illos in delictis superius expressis culpabiles tradere, aut capturæ, & carcerationi intervenire, & assistere recusarint, tuncque reverentiæ Ecclesiæ & locis sacris debitæ memores, prædictos delinquentes, minori, quoad id fieri poterit, scandalo, & tumultu extrahere curent.

§. 5. Quandoque delinquentes Laici prædicti, postquam, ut refertur ab Ecclesiis Locisque extracti, & capti fuerint ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia, data illi, si opus fuerit, per Curiam Sæcularem, detineri debeant, nec inde extrahi, Curiæque Sæculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi vere crimina superius expressa commiserint, tuncque demum de mandato Episcopi per Judicem Ecclesiasticum Curiæ Sæculari, quacunque appellatione seposita, consignentur.

§. 6. De crimine vero hæresis cognitio ad Forum Ecclesiasticum tota pertineat, neque in eo Curia Sæcularis se quoquo modo intromittat.

§. 7. Sicuti etiam prohibemus, ne contra Ecclesiasticas personas, sæculares, aut cujusvis Ordinis, vel Militiæ etiam S. Joannis Hierosolymitani Regulares, quoquo modo etiam vigore prædictorum privilegiorum, Indultorum, aut Concessionum, quæ omnia ad terminos Juris per præsentes reducimus, procedant, aut se intromittant, illasve ab Ecclesiis, Monasteriis, Domibus, Locisque Sacris, aut Religiosis, etiam in casibus in hac Constitutione expressis extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus ad Forum Ecclesiasticum pertinentibus, alias quam de jure, & per privilegia eisdem Ordinibus, ac Militiis concessa permittitur, quomodolibet præsumant.

§. 8. Quod si quis quacunque Dignitate, & Auctoritate præditus, præmissorum, aut alio quovis prætextu quidpiam præter, aut contra hujus nostræ Constitutionis tenorem attentare præsumpserit, declaramus eum ipso facto Censuras, & pœnas easdem incurrere, quæ contra Libertatis, Juris, Immunitatis Ecclesiasticæ violatores, per Sacros Canones, Conciliorum Generalium, nostrorumque Prædecessorum Constitutiones sunt promulgatæ.

§. 9. Sicque per quoscumque Judices Ordinarios, vel Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, in quavis causa, & instantia judicari, & definiri debere, nec non irritum decernimus, & inane si secus super his per quoscumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 10. Non obstantibus præmissis tam Sixti & Pii V. quam aliorum quorumcumque Prædecessorum nostrorum litteris Apostolicis, privilegiis, Indultis, & facultatibus, quibusvis personis, etiam Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quavis dignitate, & auctoritate fulgentibus, aut Rebuspublicis, Dominiis, Regnis, Provinciis, Civitatibus, Terris & locis, eorumque Curiis, Communitatibus, Universitatibus, Collegiis, aut Præsidentibus, Proregibus, Gubernatoribus, Locatenentibus, Vicariis, Potestatibus, aliisque Magistratibus, Officialibus, Ministris, aut Consiliariis, ex prædictis vel aliis etiam gravioribus, & urgentibus causis, tam illorum intuitu & contemplatione, sive ad eorum preces, & instantiam, quam etiam motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicæ Potestatis plenitudine, ac per modum statuti & legis perpetuæ, etiam in vim contractus, de Fratrum nostrorum consilio, & quibuscumque tenoribus, & formis, & cum quibusvis præservativis, restitutivis, mentis attestativis, dero-

derogatoriarum derogatoriis, aliisque validissimis, & efficacissimis, & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & aliis decretis, etiamsi inibi caveatur expresse, quod illis, nisi sub certis modis & formis, & nisi de expresso eorum consensu, ad quorum favorem concessæ fuerint, derogari possint, & aliter factæ derogationes nullius sint roboris, vel momenti, & alias quomodolibet concessi etiam sæpius approbatis, & innovatis. Quæ omnia, & singula, ac illorum tenores pro expressis habentes, quatenus præmissis in aliquo adversentur, aut plures, quam superius expressos casus contineant, auctoritate, & tenore præmissis omnino, ac perpetuo tollimus, & abrogamus, ac ad terminos præsentis Constitutionis quoad superius descripta duntaxat reducimus, & nolumus cuiquam de cetero suffragari, & qualibet alia dictæ Sedis Indulgentia generali, vel speciali, per quas præsentibus non expressa, vel ad verbum non inserta, effectus earum quomodolibet valeat impediri. Ut autem præsentes Litteræ &c.

Datum Romæ in monte Quirinali Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingent. nonag. primo. Nono Kalendas Junii Pontificatus nostri anno primo.

Constitutio, qua san. mem. Gregorii Papæ XIV. Litteræ Apostolicæ certa excipientes delicta, & casus, in quibus inquisiti Laici Ecclesiastica Immunitate gaudere non debent, confirmantur, declarantur, & ad alia etiam delicta, & casus extenduntur, ac ampliantur. Nec non Curiis Ecclesiasticis forma in eorumdem inquisitorum extractione a locis immunibus observanda præscribitur cum aliis ordinationibus, & clausulis, ac derogationibus opportunis.

BENEDICTUS PAPA XIII. &c.

90 EX quo divina disponente Clementia ad supremum universi Christiani populi regimen assumpti fuimus, considerantes debitum, quo obstringebamur, Ecclesiarum, Sacrorumque Locorum Immunitatem sartam tectam inviolatamque ubique custodiendi, inter graviores suscepti Apostolici Ministerii curas merito recenseri: diu multumque rationes, ac media Nobiscum expendere non omisimus, quibus ipsa Immunitas in pristinum venerationis, & reverentiæ locum restitui posset, ac in omnibus Orbis Catholici regionibus ita observaretur, quemadmodum prisca Majorum nostrorum disciplina, & vetus Canonicarum sanctionum norma præscripsit.

§. 1. Dum hæc solicito animo revolveremus, in oculos primum incurrit celebris illa Constitutio a fel. rec. Gregorio Papa XIV. Prædecessore nostro edita, quæ incipit *Cum alias*, qua quidem Constitutione idem Gregorius Prædecessor pro pastorali zelo suo hunc ipsum in scopum intendens, facultates, & Indulta a quibusdam Romanis Pontificibus, ac præsertim a S. Pio V. Sixto etiam V. Prædecessoribus itidem nostris, tunc suis, concessa aliquibus Principibus, eorumque Officialibus, & Magistratibus extrahendi, ac abducendi ab Ecclesiis, aliisque Locis immunibus certorum criminum reos, & delinquentes, reformavit, moderatusque fuit. Simul autem delictorum frequentiæ, unde publica tranquillitas maxime perturbatur, occurrere volens, ac impedire, quantum licebat, ne aliqua graviora a pravis hominibus patrarentur sub certa impunitatis spe, quam ex confugio ad loca immunia sibi parabant, nonnulla expressit, & explicavit crimina, & casus, in quibus Laicos delinquentes Ecclesiastica Immunitate nequaquam gaudere voluit, & decrevit, ac insuper Judices constituit, qui in occurrentibus casibus, an delictum esset nec ne in eadem Gregoriana Constitutione exceptum, cognoscere, & declarare deberent, certamque demum formam in extractione prædictorum delinquentium a locis immunibus observandam stabilivit, & inviolabiliter ab omnibus perpetuo observari mandavit; quemadmodum in prædicta Constitutione anno Incarnationis Dominicæ 1591. nono Kal. Junii promulgata ulterius continetur.

§. 2. Quoniam vero post editam hujusmodi Constitutionem ob varias Doctorum eam interpretantium sententias, & variam itidem Curiarum Ecclesiasticarum in illius executione praxim multiplices contentiones super vero, rectoque ejus sensu inter Ecclesiastica, & sæcularia Tribunalia exortæ fuerunt, quamplures Romani Pontifices, ac præsertim piæ mem. Clemens IX. Clemens X. Clemens XI. Prædecessores similiter nostri de præfatis contentionibus dilucida casuum exceptorum explicatione submovendis non semel, sicut accepimus, deliberarunt; facilioremque insuper eos probandi, & declarandi methodum, ut ejusdem Gregorii Prædecessoris mens plenius executioni demandaretur, Curiis Ecclesiasticis præscribere cogitabant, sed ab aliis distracti curis, ac

ac interim morte præventi, destinata perficere nequiverunt. Hinc igitur est, quod Nos omnino expedire arbitrantes, ut ejusmodi controversiis finis aliquando imponatur, eorumdem Prædecessorum pio, atque salubri proposito inhærentes motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ Potestatis plenitudine hac nostra perpetuo valitura Constitutione, in primis providam memorati Greg. Prædecessoris Constitutionem, cum omnibus, & singulis in ea contentis, atque dispositis amplissime confirmamus, approbamus, & innovamus, & quatenus opus sit, criminum in illa exceptorum reis, & delinquentibus Immunitatem Ecclesiasticam suffragari nequaquam debere, iterum, ac de novo decernimus, & declaramus. Præterea non absque gravi animi nostri dolore animadvertentes ob auctam, atque in dies invalescentem perversorum hominum malitiam sæpe ac sæpius nonnulla alia gravia crimina perpetrari, quæ non minus, quam illa in Gregoriana Constitutione, ut præfertur, excepta, publicam quietem perturbant, proinde ad delinquentium audaciam, ac ejusmodi delictorum frequentiam, quantum fieri poterit, coercendam, pro Apostolici muneris nostri debito, ea, quæ inferius explicabuntur, statuenda censuimus.

§. 3. Cum itaque prædicta Gregoriana Constitutione cautum sit, ut publicis Latronibus, viarumque Grassatoribus, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, aut viatores ex insidiis aggrediuntur, Immunitas Ecclesiastica minime suffragetur; non levis autem inter Doctores emerserit controversia, an quis ex unico actu publicus Latro, & Grassator dici possit, vel plures ad id actus requirantur? Nos ejusmodi controversiam dirimere intendentes, unicam tantum Grassationem in via publica, aut vicinali admissam sufficere ad hoc, ut quis publicus Latro, & Grassator dici valeat, dummodo tamen Grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit, tenore præsentium definimus, & declaramus.

§. 4. Insuper ab Ecclesiasticæ immunitatis beneficio excludimus, atque repellimus, & pro exclusis, atque repulsis haberi volumus, nedum eos, qui homicidia, aut mutilationes membrorum in Ecclesiis, earumve Cœmeteriis committere audent; quemadmodum in Gregoriana Constitutione sancitum est; verum etiam eos, qui stantes in Ecclesia, vel Cœmeterio interficiunt stantes extra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut ipsis membrum mutilant. Necnon eos, qui stantes extra Ecclesiam, vel Cœmeterium occidunt stantes intra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut iis membrum mutilant: ac eos tandem, qui confugientibus vim inferunt, atque ipsos ab Ecclesiis aliove loco immuni violenter extrahunt, & abducunt. Declarantes, in quatuor præmissis casibus ejusmodi Reos, non illius tantum Ecclesiæ, quam violarunt, sed cujuscumque etiam alterius Ecclesiæ Immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere.

§. 5. Ad hæc in crimine Assassinii non modo Mandatarios, qui in ipsamet Gregoriana Constitutione aperte excipiuntur, sed etiam mandantes, qui certum præmium, aut mercedem, sive in pecunia, sive in aliis rebus tradiderint, aut promiserint, quamvis promissio nullum habuerit effectum, dummodo Assassinium re ipsa patratum fuerit, ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio excludimus, ac pro exclusis perpetuo haberi volumus, & mandamus.

§. 6. Excludimus pariter, *repellimus*, atque privamus ejusdem Immunitatis *privilegio* Interficientes proximum suum animo præmeditato, ac deliberato: Falsificantes Litteras Apostolicas: Ministros Montis Pietatis, vel alterius publici Telonii, aut Banci pro depositis Principis, privatarumque Personarum destinati furtum, aut falsitatem in prædictis locis committentes, cujus ratione Arca pecuniaria ita minuatur, ut pœnæ ordinariæ locus sit: Conflantes, adulterantes, vel detondentes quascumque monetas aureas, vel argenteas, etiam Principum exterorum, quotiescumque in loco, aut provincia, ubi crimen admittetur, liberum habeant usum, & commercium: vel ipsas monetas conflatas, adulteratas, aut detonsas scienter ita expendere, & erogare præsumentes, ut fraudis conscii, atque participes censeri possint: Illos demum, qui sub nomine Curiæ sese introducunt in alias domos animo ibidem *perpetrandi* rapinas, easque reipsa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domesticis earumdem ædium, vel etiam extranei, quem ibi forte reperiri *contigerit*, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio sequatur.

§. 7. Ceterum cum diuturna experientia compertum fuerit, Curias *Ecclesiasticas* in casibus, qui hactenus evenerunt, difficulter probare, & consequenter declarare potuisse delictum, pro quo quis ad Ecclesiam confugerat, fuisse comprehensum in *numero* exceptorum propter variam earumdem Curiarum

rum praxim, & varias pariter opiniones Doctorum, qui antedicti Gregorii Prædecessoris mentem quoad normam ab ipso præscriptam recipiendi probationes, & procedendi ad declarationem criminum exceptorum, interpretari voluerunt, statuimus, præcipimus, & mandamus nullam in hoc de cetero haberi rationem cujuscumque interpretationis ejusdem Gregorianæ Constitutionis, quæ a quocumque Doctore prodierit, neque praxis a quibuslibet Curiis, aut Tribunalibus invectæ, immo nec quarumcumque declarationum quæ ab hujus Almæ Urbis nostræ Tribunalibus, sive etiam a Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Immunitati Ecclesiasticæ præpositorum emanaverit, quatenus præsenti nostræ Constitutioni adversentur; sed in occurrentibus, normam hic a nobis præscribendam inviolabiliter ab omnibus observari volumus, & sancimus.

§. 8. Quotiescumque igitur Curia Ecclesiastica a Curia Sæculari fuerit requisita, ut Laicum aliquem delinquentem e loco immuni extrahi, ac illi consignari faciat, eaque super delicti excepti qualitate, ac personæ reitate subministrata, vel acquisita sint indicia, quæ ad capturam decernendam sufficere videantur, tunc Curia Eccles. ad ejusdem delinquentis extractionem ab Ecclesia, aliisve locis immunibus ope, ac medio suorum Executorum, implorato etiam, quatenus opus sit, brachii Sæcularis auxilio, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab Episcopo deputandæ, procedere teneatur, extractumque ad suos Carceres asportari, ac ibi sub tuta custodia detineri curet, & faciat. Ubi vero ex Processu informativo desuper conficiendo constet de crimine excepto, ac insuper adversus eumdem extractum, talia resultent indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi possit (quæ quidem indicia juxta regulas Juris vocantur ultra torturam) eo tandem casu præfatum Extractum Ministris, & Officialibus Curiæ Sæcularis tradere, & consignare possit, ac debeat, exacta tamen, receptaque prius ab ipsis obligatione in forma Juris valida restituendi Extractum Ecclesiæ sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Nobis, ac pro tempore existenti Romano Pontifici reservatæ, quatenus idem Extractus indicia contra ipsum acquisita in suis defensionibus purget, ac diluat. Quod si ea minime purgaverit, & vere delinquens repertus fuerit, Curiæ Sæculari in ipsum tali casu, ut Juris esse censuerit, agere, atque procedere liceat.

§. 9. Præterea considerantes sæpe dictum Gregorium Prædecessorem in sua Constitutione optimo quidem Jure sanxisse, ut soli Episcopi, & non alii Episcopis inferiores, etiamsi Locorum Ordinarii sint, aut nullius Diœcesis, aut Conservatores a Sede Apostolica specialiter, vel generaliter deputati cognoscere, & declarare valeant, an delicta, pro quibus Inquisiti ad loca immunia confugerunt, & in eis se receperunt, sint nec ne de genere, ac munero exceptorum? Nos providam ejusmodi dispositionem approbantes, & confirmantes, eique inhærentes, motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus, tenore præsentium quibuscumque Magistratibus, Officialibus, & Ministris Sæcularibus, nec non quibusvis aliis personis cujuscumque gradus, & conditionis existant, etiamsi Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quavis mundana Dignitate, aut auctoritate præfulgeant, districte interdicimus, ac inhibemus, ne hujusmodi causis, vel conficiendo processus, vel Inquisitos extrahendo a locis immunibus, vel declarando crimina ab eis admissa esse de exceptis in Gregoriana, aut in præsenti nostra Constitutione, ullo pacto sese ingerant, aut immisceant. Quod si secus quidquam attentare præsumpserint, ex nunc omnia in contrarium præmissorum gerenda irrita, & inania, nulliusque roboris, vel momenti perpetuo fore, ipsosque attentantes Censuras, & alias pœnas a Sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis adversus eos, qui Jurisdictionem Ecclesiasticam quoquo modo lædunt, ac violant, inflictas incurrere decernimus, & declaramus: volentes, intendentes, ac expresse mandantes, quod omnimoda cognitio, atque judicium de criminibus iu Gregoriana Constitutione exceptis, & a Nobis superius explicatis, tum etiam de aliis, quæ in præsenti nostra Constitutione adjicienda, & similiter excipienda duximus, quemadmodum, ut præfertur, adjecimus, & excepimus, ad Episcopos tantum privative quoad omnes alios, perpetuo spectet, atque spectare debeat: & donec ipsi in occurrentibus casibus declaraverint delictum esse de exceptis, & cetera omnia a Nobis superius constituta adimpleverint, Inquisitos Ecclesiæ, vel alterius loci Sacri ad quem confugerunt, immunitate gaudere tuto debere, ac in ea conservandos, & manutenendos esse statuimus, præcipimus, & mandamus.

§. 10. Universos demum, & singulos Venerabiles Fratres nostros Patriarchas, Prima-

tas, Archiepiscopos, & Episcopos quos hujus nostræ Constitutionis Executores deputamus, in visceribus Domini nostri Jesu Christi hortamur, & paterna Charitate admonemus, ut quanti momenti sit hoc negotium, serio cogitantes in occurrentibus casibus qualitatem Testium, & probationum pondus summo studio, ac vigilantia scrutentur omnemque fraudem, dolum, procul arceri satagant, quin etiam Sacerdotali pectore, quotiescumque opus fuerit, iis omnibus obsistant, qui ejusdem præsentis Constitutionis executionem, ac observantiam quomodocumque temerario ausu impedire præsumerent. In reliquis porro casibus, tam in hac nostra, quam in Gregoriana Constitutione non exceptis, memores quam acriter semper, & qua eximia, ac prorsus singulari animi fortitudine Majores nostri pro Ecclesiastica Libertate, ac Immunitate pugnaverint, nihil de illa imminui permittant, neque sacris Juribus labem ullam irrogari patiantur, sed ea pari sane zelo, atque constantia tueri curent: ab omni tamen tumultu, ac perturbatione caventes, ne jactantiæ causa potius, quam miserationis, & justitiæ titulo Ecclesiastica privilegia asserere velle videantur.

§. 11. Decernentes easdem præsentes Litteras, & in eis contenta &c. prout de stylo.

§. 12. Non obstantibus quibuscumque Cancellariæ nostræ Apostolicæ Regulis, &c. prout de stylo.

§. 13. Ut præsentes Litteræ ad omnium notitiam deveniant &c. prout de stylo.

§. 14. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc &c. item prout de stylo.

Dat. Romæ apud S. Petr. Anno Incarn. Dom. 1725. 6. Idus Junii Pont. nostri anno 2.

91 Delicta, seu crimina, quibus competit Jus Asyli, sunt ea omnia, & singula, quæ specialiter non sunt excepta, textu expresso *in c. Inter alia 6. de Imm. Eccl.* ibi: *Fugiens ad Ecclesiam ..... quantocumque gravia maleficia perpetraverit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam .... Nisi publicus Latro fuerit, vel nocturnus Depopulator agrorum*, & patet ex Gregoriana §. 3. Exceptio enim unius firmat regulam in casibus non exceptis; *l. In iis, quæ, ff. de legibus*, Et sic *communis* Docto-
92 rum. Crimina autem, quibus non competit Jus Asyli, sunt omnia expressa, & excepta in d. Bulla Gregoriana §. 3. ubi ita statuitur; *Ut Laicis ad Ecclesias, locaque sacra, & religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici Latrones, viarumque grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac Viatores ex insidiis aggrediuntur, aut Depopulatores agrorum, quique homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumque Cœmeteriis committere non verentur, aut qui proditorie proximum suum occiderint, aut Assassinii, vel Heresis, vel læsæ Majestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur*. Et omnia illa, quæ 93
sunt novissime expressa, & excepta in mox allata Constitutione Benedicti XIII. §. 4. 5. & 6. quæ Constitutio est valde attendenda, cum multo plura delicta excipiat quam Constitutio Gregoriana. Vide infra *num.* 156. *& seq.*

Crimina igitur excepta, seu casus, pro quibus non gaudent Rei Jure Asyli, sunt sequen- 94
tia. Primo, publici Latrones, viarumque Grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac Viatores ex insidiis aggrediuntur, uti expresse *in cit. Gregoriana* §. 3. *confirmata in d. Benedictina*, & concordant *cap. Inter alia 6. de Imm. & cap. Sicut 6. causa 17. qu.* 4. Quamvis enim a multis *Latrones, & Grassatores viarum* distinguantur per hoc, ut dicunt ipsi, quod *Latrones* nedum violenter homines aggrediantur, & spolient, sed insuper occidant; *Grassatores* verum solum violenter homines aggrediantur, & spolient, sed sine occisione; unde ambo conveniant in spolio violento, sed ratione homicidii distinguantur; Tamen quantum ad præsens pro eodem sumuntur, & confunduntur a *Fagn. in c. Inter alia 6. de imm. n.* 23. Farin. *in Appendice de Immun. c.* 10. *n.* 549. Castrapalao *part.* 2. *tract.* 11. *disp. unic. punct.* 9. *num.* 2. Pirhing *lib.* 3. *Decret. tit.* 49. *num.* 59. Felic. Potest. *tom.* 2. *part.* 2. *n.* 639. & aliis pluribus; & pro eodem sumere videtur etiam novissime Bened. XIII. in d. sua Constitut. §. 3. ibi: *Ut quis publicus Latro, & Grassator dici valeat, dummodo tamen Grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit*, ubi notanda sunt verba *Grassati mors*. Hinc publici Latrones, 95
& Grassatores viarum dicuntur illi, qui publicas vias, aut vicinales obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur ad ipsos spoliandos, seu interficiendos, ut colligitur *ex cit. Constitut. Gregoriana, & Benedictina*.

Alias, ut publici Latrones, & Grassatores, 96
viarum non gauderent Immunitate, seu Jure Asyli, requirebantur plures actus, seu plura

latro-

latrocinia, & grassationes, ut patet ex Decretis Sac. Cong. Imm. sub verb. *Grassator*; At modo sufficit unus actus, seu unica tantum grassatio, cum morte, aut membrorum mutilatione Grassati, prout novissime definivit, & declaravit Bened. XIII. in cit. Constit. incip. *Ex quo* §. 3. ibi: *Cum itaque prædicta Gregoriana Constitutione cautum sit, ut publicis Latronibus, viarumque Grassatoribus, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur, Immunitas Ecclesiastica minime suffragetur; non levis autem inter Doctores emerserit controversia, an quis ex unico actu publicus Latro, & Grassator dici possit, vel plures ad id actus requirantur? Nos ejusmodi controversiam dirimere intendentes, unicam tantum grassationem in via publica, aut vicinali admissam sufficere ad hoc, ut quis publicus Latro, & Grassator dici valeat, dummodo tamen Grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit, tenore præsentium definimus, & declaramus*, & postea *in* §. 7. statuit, & præcipit non esse attendendas quascumque declaratione a Sacra Congregatione Immunitatis emanatas, quatenus præsenti suæ Constitutioni adversentur.

97 Tales publicos Latrones, & Grassatores viarum licet sine ulla pœna, & culpa occidere; *cap. Cum homo* 19. *caus.* 23. *q.* 5. *l.* 1. *Cod. Quando liceat unicuique sine judic.* Glossa *in cit cap. Inter alia, vers. Nisi publicus Latro*, & ibi Hostiens. *num.* 2. Fagnan. *num.* 24. Pirhing *loc. cit. num.* 19. & *communis* aliorum.

98 Non tamen sine Irregularitate; *cap. Interfecisti* 2. & *cap. Si perfodiens* 3. *de homicidio*, Fagnan. *loc. cit. num.* 25. Pirhing *loc. cit. num.* & alii communiter; Nisi esset ob necessariam vitæ defensionem, textu expresso in Clementina unica: *Si furiosus, de homicidio*.

99 Secundo, excipiuntur, seu jure Asyli carent *Depopulatores agrorum*, ut expresse in citata Bulla Gregorii XIV. confirmata a Bened. XIII. in cit. Constitut. *Ex quo*; & concordat *cit. c. Inter alia 6. de Immun.* ibi: *Nocturnus Depopulator agrorum*.

100 Illi autem dicuntur Depopulatores agrorum, qui agrorum segetes, aut vinearum fructus depopulantur, eosdem comburendo, destruendo, devastando, & hujusmodi, sive id faciant animo nocendi proprio Domino, sive sibimet consulendo, sive occulte, sive publice id faciant, quia cum indistincte loquantur, debent etiam indistincte intelligi; *l. de pretio, ff. de publiciana in rem action. cap.*

101 *Quia circa* 22. *de privileg.* Nec officit quod *in cit. cap. Inter alia*, ut quis privetur jure Asyli ratione depopulationis, requiratur expresse quod sit *Nocturnus Depopulator*, quia Bulla Gregoriana confirmata a Benedictina omisit ly *Nocturnus*, & absolute posuit *Depopulatores agrorum*; & eos indistincte privavit jure Asyli, & præcepit, ut forma ibi tradita servaretur, quamvis forsan antiqui Canones mitiores fuissent, ex quo sufficienter videtur correctum jus commune antecedens; *arg. cap. Licet* 1. *de Constitutionibus in* 6. Sic Farinac. *in Appendice de Immunitate cap.* 11. *n.* 161. Barbosa *loc. cit num.* 87. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 98. & alii.

Tertio, excipiuntur, & jure Asyli privantur, qui *homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, vel earum Cœmeteriis committere non verentur*, uti expresse in cit. Bulla Gregorii XIV. §. 3. confirmata a Benedicto XIII. & concordat *c. Immunitatem* 10. *de Immunitate Ecclesiarum*. 102

Immo Benedictus XIII. in dicta Constitutione *Ex quo* §. 4. quo ad hæc notabilem facit extensionem, ibi: *Insuper ab Ecclesiæ Immunitatis beneficio excludimus, atque repellimus, & pro exclusis, atque repulsis haberi volumus, nedum eos, qui homicidia, aut mutilationes membrorum in Ecclesiis, earumque Cœmeteriis committere audent; quemadmodum in Gregoriana Constitutione sancitum est. Verum etiam eos, qui stantes in Ecclesia, vel Cœmeterio interficiunt stantes extra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut ipsis membrum mutilant; Nec non eos, qui stantes extra Ecclesiam, aut Cœmeterium occidunt stantes intra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut iis membrum mutilant. Ac eos tandem, qui confugientibus vim inferunt, atque ipsos ab Ecclesiis, aliove loco immuni violenter extrahunt, & abducunt. Declarantes, in quatuor prædictis casibus ejusmodi Reos non illius tantum Ecclesiæ, quam violarunt, sed cujuscumque etiam alterius Ecclesiæ, Immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere*. 103

Unde hic Pontifex quatuor de novo disponit. 104 Primo, declarat non gaudere Immunitate eos, qui stantes in Ecclesia, vel Cœmeterio interficiunt stantes extra Ecclesiam vel Cœmeterium, aut ipsis membrum mutilant. Secundo, declarat neque gaudere Immunitate eos, qui stantes extra Ecclesiam, aut Cœmeterium occidunt stantes intra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut iis membrum mutilant. Tertio, declarat, & statuit neque gaudere immunitate eos, qui confugientibus vim inferunt, atque ipsos ab Ecclesiis, aliisque locis immunibus violenter extrahunt, & abducunt. Quarto, declarat, quod in tribus dictis novis casibus,

bus, & in alio jam statuto *in cap. Immun.* 10. *de immunit.* & in d. Gregoriana, nempe quod, qui *homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, vel earum Cœmeteriis committere non verentur*, non gaudeant immunitate hujusmodi Rei, non illius tantum Ecclesiæ, quam violarunt, sed cujuscumque etiam alterius Ecclesiæ immunitate gaudere nequeant.

105 Et hinc sunt caute legendi Auctores, qui ha-
106 ctenus aliter docuerunt, & scripserunt. Mutilatio membrorum ad hoc, ut sit privativa immunitatis, debet esse alicujus membri corporis, quod speciale officium ab officio aliorum membrorum habet, ut sunt oculus, pes, aures, nares, manus, lingua, membrum virile, & similia, quæ habent peculiares functiones distinctas a ceteris membris; non sic autem digitus etiam pollex, vel index, dentes, ungues, capilli, barba, testes, articuli digitorum, pars aliqua carnis, vel copia sanguinis, & similia, quæ proprium non habent officium distinctum ab aliis membris, uti notant communiter Doctores cum Gambacur. *de immun. lib.* 5. *cap.* 18. *sub num.* 7. Covarr. *in Clement. Si furiosus, part.* 3. *n.* 8. Bonac. *tom.* 2. *disp.* 3. *q.* 7. *punct.* 6. §. 2. *sub n.* 8. Ventriglia *tom.* 2. *annot.* 23. §. 1. *de immun. n.* 22.

107 Unde qui graviter aliquem vulnerat in Ecclesia etiam cum magna sanguinis effusione, & carnis læsione, si vulnus non sit letale, gaudet adhuc immunitate Asyli. Sic declaravit Sac. Congreg. apud Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 4. *n.* 106. præcisis his verbis: *Qui faciem, vel vultum, vel os cuipiam in Ecclesia vulnerat, gaudet immunitate*, 16. *Novemb.* 1618. & sub aliis verbis refert Barbosa in *summa Apostolic. decis. verb. Immunitas n.* 12.

108 Quarto, secundum Bullam Gregorianam excipiuntur, & Jure Asyli non gaudent, qui *proditorie proximum suum occiderint*, ut expresse in cit. Gregoriana §. 3. confirmata a d. Benedictina, & concordat *c. Si quis* 1. *de homicidio*.

109 Nomine *proximi sui* intelliguntur omnes homines cujuscumque conditionis, vel cultus, seu Religionis, quibus etiam in caritate, ac dilectione subvenire tenemur; *cap. Caritas* 2. *de pœnit. dist.* 2. *& cap.* 13. *Lucæ*, ac alibi; proximus enim intelligitur omnis rationalis creatura, ut docet S. Augustinus *cap.* 23. *de*
110 *doctrina Christian.* Nomine autem homicidæ proditoris intelligitur ille, qui nulla præcedente inimicitia, aut rixa aliquem occidit sub simulata amicitia, aut fidelitate, ad quam ratione muneris, conditionis, aut personæ erat specialiter obligatus, ita ut prudenter ab occiso nec deberet timeri, nec præcaveri. Ut si nulla præcedente inimicitia vir uxorem, aut econtra, filius patrem, aut econtra, servus dominum, aut si quis alius Fratrem socium itineris, commilitonem, contubernalem, familiarem occidit. Sic *in re communis* cum Pignat. *t.* 9. *consult.* 18. *per totam*, ubi ad rem affert plura decreta, sub *n.* enim 6. sic ait: Declaravit *Sac. Congr. Immunit. in Beneventana* 18. *Augusti* 1637. his verbis: *Ad probationem homicidii proditorii requiritur amicitia præcedens*; *num.* 7. subjungit: Et *Sacr. Congregat. super Episcopis in Rhegiensi* 12. *Octob.* 1602. *& in Bojanensi* 7. *Apr.* 1622. declaravit: *Dicitur Proditor, qui aliquem, cui se tamquam socium, & amicum adjunxerat in via, nulla rixæ causa interveniente occidit, seu qui dolose sub amicitiæ colore seducit aliquem, ut occidat*; *n.* 8. addit: *In Cusentina Ead. Sac. Congr.* 8. *April.* 1603. *Generaliter homicidium commissum sine præcedentibus inimicitijs, dicitur proditorium, & non gaudet Immunitate*; *num.* 9. subjungit: *die* 16. *April.* 1611. *Ead. Sac. Congreg. declaravit tunc dici præcessisse inimicitias, quando constat inter homicidam & occisum aliquot ante dies fuisse secutam rixam*; *& n.* 10. addit: *Etiamsi non occidat ferro, sed veneno, vel quolibet alio modo, dicitur proditor, ut censuit Sacra Congregatio Conc.* 7. *Decembr.* 1632. & *num.* 11. superaddit: *Non est tamen proditor, qui occidit inimicum etiam per insidias, & a tergo*, ut censuit *Sacr. Congreg. Episcop. in Bojan.* 6. *Apr.* 1612. 111

Homicidium proditorium committit, qui nulla præcedente inimicitia occidit Dominum suum, familiarem, contubernalem, commilitonem, socium itineris, peregrinum, seu hospi- 112
tem susceptum; Item si hospes susceptus occidat susceptorem, seu capponem, & econtra, & sic de similibus, omnes enim isti ratione status, conditionis, & muneris sui, sunt, vel deberent esse ac supponuntur amici, & fideles. Unde a fortiori homicidium proditorium committit, qui nulla præcedente inimicitia parentem, prolem, conjugem, affinem, consanguineum occidit, quia omnes isti, vel sunt, vel debent esse amici & ut tales supponuntur, unde non potest, nec prudenter debet ab istis mors timeri, & præcaveri. Immo homicidium proditorium committit etiam occidens infantem, seu puerum usu rationis carentem, quia vere occidit hominem omnino incautum, qui præcavere non poterat, & qui est inimicitiæ incapax. Unde *Sac. Congr. Conc.* 3. *Decembr.* 1632. apud Barbosam *in summa Apostolic. dec.* 113 114

verb.

verb. Immun. num. 9. & apud Pignatel. *tom.*
6. consult. 4. declaravit quod *Mater occidens*
filium infantem non gaudet immunitate Ecclesiæ.
115 Quinimmo neque gaudet immunitate Mulier
procurans abortum malis medicamentis, ut ex-
presse declaravit *Ead. Sac. Congreg. Conc. ead.*
die 3. Decemb. & anno 1632. apud Barbosam
loc. cit. num. 11. & apud Pignatell. *loc. cit.*
116 *num.* 105. Alia quoad homicidium prodito-
rium, vide verb. *Homicida*, *Homicidium a n.*
7. usque in finem.
117 Quinto, secundum Bullam Gregorianam exci-
piuntur, & Jure Asyli privantur *Assassinii Rei*,
ut expresse in cit. Gregoriana §. 3. confirma-
ta a d. Benedictina, & concordat *cap. Pro*
humani redemptione 1. de homicid. in 6. Assassi-
118 *nium* est, & dicitur, quando pro pecunia,
aut alia re pretio æstimabili, accepta, vel
promissa, committitur homicidium. *Assassini*
vero sunt, & dicuntur tam illi, qui pretio
conducti alium occidunt, quam qui pretium
dant, aut promittunt, ut talis occidatur. *Ita*
in re communis Doctorum, arg. cap. Pro humani re-
demptione 1. de homicid. in 6. & cit. Constit. Be-
ned. XIII. inc. *Ex quo* §. 5. ubi sic novissime
expresse statuitur: *Ad hæc in crimine Assassinii*
non modo Mandatarios, qui in ipsamet Grego-
riana Constitutione aperte excipiuntur, sed etiam
Mandantes, qui certum pretium, aut merce-
dem, sive in pecunia, sive in aliis rebus tradi-
derint, aut promiserint, quamvis promissio nul-
lum habuerit effectum, dummodo Assassinium rei-
psa patratum fuerit, ab Ecclesiasticæ Immuni-
tatis beneficio excludimus, ac pro exclusis perpe-
119 *tuo haberi volumus, & mandamus;* Ubi, ut
vides, statuitur quod Assassini sunt non solum
Mandatarii, sed etiam Mandantes, ibi: *Sed*
120 *etiam Mandantes.* Item quod ad Assassinium
requiritur pretium aliquod certum, & specifi-
cum, seu determinatum in pecunia, vel aliis
rebus consistens, & non sufficit incertæ, gene-
ralis, ac vagæ rei promissio, ibi: *Qui certum*
pretium, aut mercedem, sive in pecunia, sive
121 *in aliis rebus tradiderint, aut promiserint.* Item
quod qui absque pretio sibi dato, vel promis-
so, spe præmii, & animo complacendi alteri
aliquem occidit, non committit Assassinium,
122 ibi; *tradiderint, aut promiserint.* Item quod
non sufficit attentatum, sed requiritur reipsa,
patratum Assassinium, ibi: *Dummodo assassi-*
123 *nium reipsa patratum fuerit.* Et sic jam decre-
verat *Sac. Congreg. Episc. & Reg. in Sarzan.*
21. Febr. 1620. nempe quod *antequam sequa-*
tur effectus, qui pecuniam dedit propter homici-
dium, gaudet immunitate. Sic refert Pign. *t. 2.*
cons. 69. num. 8. & idem pluries declaravit S.
Congr. Immunitatis approbante fel. record.
Urb. VIII. & signanter *in una Bonon. 10. Apr.*
1628. in una Neapolitana 26. Maii 1629. in
una Mediolanensi 21. Decemb. 1633. in alia pa-
riter Mediolanensi 27. Jun. 1636. ut refert Spe-
rell. *dec. 120. num.* 58. Item si Mandatarius 124
nihil adhuc attentaverit, licet mandatum cum
pecunia receperit, Mandans non privatur Im-
munitate; *Sac. Congr. Episc. & Reg. in dicta*
Sarzanensi 21. Febr. 1620. Item immunitate 125
Ecclesiastica gaudet qui mandat, & manda-
tum recipit, vel cooperatur propter pretium
acceptum, vel promissum ad faciem ferro cui-
dam deformandam, aut vulnerandam, quia
tales improprie sunt Assassini; *Sacr. Congregat.*
Episcop. & Regul. in Neapolit. 25. Junii 1601.
Sexto, secundum Bullam Gregorianam ex- 126
cipiuntur, & Jure Asyli carent *Heresis Rei*,
ut expresse in cit. Gregoriana §. 3. confirma-
ta a d. Benedictina. Intellige tamen si ob
ipsius *Heresis* crimen, non item ob alia cri-
mina ad Ecclesias confugiunt, uti jam dictum
est sub verb. *Hereticus n. 58.*
Septimo, secundum Bullam Gregorianam 127
excipiuntur, & Jure Asyli privantur *læsæ Ma-*
jestatis in personam ipsiusmet Principis Rei, ut
expresse in cit. Gregoriana §. 3. confirmata
a d. Benedictina. Rei criminis læsæ Majesta- 128
tis non gaudentes immunitate Ecclesiastica sunt
occidentes, vulnerantes, percutientes, conju-
rantes, machinantes, hostiliter insequentes
personam Principis, revelantes hostibus secre-
tum Principis, ut ab ipsis capiatur, item ad
hoc efficaciter consulentes, auxiliantes, & fa-
vorem præstantes; Pereg. *de imm. c. 10. n. 11.*
Mar. Ital. *l. 1. c. 5. §. 7. num. 52.* Bon. *t. 2.*
disp. 3. qu. 7. punct. 7. §. 6. num. 10. Ventri-
glia *t. 2. ann. 23. §. num. 43. de immunita-*
te, & alii passim. Ad hoc autem, ut tale 129
crimen læsæ Majestatis committentes in per-
sonam ipsiusmet Princ. non gaudeant immuni-
tate, requiritur quod sint subditi illius Prin-
cipis, & quod Princ. sit absolutus, & supre-
mus, neminem Superiorem recognoscens, ut
Papa, Imperator, Reges, Duces, Principes,
Respublicæ, ut Veneta, Januensis, Lucensis
&c. Magnus Magister Equitum Hierosolymi-
tanorum, & similes habentes in temporalibus
supremam jurisdictionem. Unde nomine Prin-
cipis, quantum ad hoc non veniunt Princi-
pes, & Duces pure titulati, Ministri, Prore-
ges, Fratres, Filii, & Uxores Regum, nisi
sint Reginæ in capite jure successionis, vel ex
morte Regis.

130 Ultra supradicta crimina a privilegio Immunitatis excepta in cit. Gregoriana, & in quibusdam declarata, & extensa a dicta Benedictina, ut patet supra *num. 96. num.* 103. *&* 104. *num.* 119. 120. 121. *&* 122. Alia sunt novissime excepta a Benedicto XIII. in d. Constitut. *Ex quo* §. 6. ibi: *Excludimus pariter, repellimus, atque privamus ejusdem immunitatis privilegio interficientes proximum suum animo præmeditato, ac deliberato; Falsificantes Litteras Apostolicas: Ministros Montis Pietatis, vel alterius publici Telonii, aut Banci pro depositis Principis, privatarumque personarum destinati, furtum, aut falsitatem, in prædictis locis committentes, cujus ratione Arca pecuniaria ita minuatur, ut pœnæ ordinariæ locus sit*; *Conflantes, adulterantes, vel detondentes quascumque monetas aureas, vel argenteas, etiam Principum exterorum, quotiescumque in loco, aut Provincia, ubi crimen admittetur, liberum habeant usum, & commercium, vel ipsas Monetas conflatas, adulteratas, aut detonsas scienter ita expendere, & erogare præsumentes, ut fraudis conscii, atque participes censeri possint. Illos demum, qui sub nomine Curiæ sese introducunt in alias domos animo ibidem perpetrandi rapinas, easque reipsa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domesticis earumdem ædium, vel etiam extranei, quem ibi forte reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio sequatur.*

131 Personæ, quæ gaudent, vel non, jure Asyli, assignantur. Jure Asyli gaudent omnes Catholici utriusque sexus; *arg. cap. Inter alia 6. de Immun. Ecclef. & cap. Reum 9. cauf.* 17. *q.* 4. & Const. Gregorii XIV. incip. *Cum alias*; nec non Constitut. Benedicti XIII. incip. *Ex*

132 *quo*. Unde audiendi non sunt, qui dicunt, Clericos non gaudere Immunitate Ecclesiastica, ut pluries declaravit Sacra Congregatio Episcopor. & Regul. & signanter *in Tropien.* 24. *Jan.* 1617. his verbis: *Immunitate gaudent Clerici, qui post delicta patrata ad Ecclesias confugiunt extra casus in Bulla Gregoriana* (adde nunc etiam in Benedictina) *comprehensos, quo in casu Abbatis opinio communiter est rejecta, ac reprobata*; Ita apud Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 4. *num.* 101. *& in Faventina* 20. *Augusti* 1606. *& in eadem Tropien.* 24. *Januar.* 1617. his verbis: *Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent Immunitate etiam respectu utriusque judicis*; Pignatell. *loc. cit. num.* 110. & pluries declaravit etiam Sacra Congr. Immun. & signanter *in Romana* 17. *Jan.* 1628. *lib.* 1. *decret. Paul. pag.* 76. his verbis: *Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent Immunitate Ecclesiastica, & in Sulmon.* 9. *Octob.* 1635. *lib.* 2. *decret. Pauluc. pag.* 236. ibi: *Clericus percussor alterius Clerici confugiens ad Ecclesiam gaudere debet Immunitate.*

Immo etiam Regularis captus in loco immuni pro delicto non excepto in Bulla Greg. XIV. (adde nunc etiam in Bulla Benedicti XIII.) gaudere debet Immunitate Ecclesiastica; *Sac. Congr. Immunit. in Fulginaten.* 9. *Mart.* 1639. *lib.* 1. *decret. Pauluc. pag.* 110. 133

Quinimmo Regularis Sacerdos de ordine Prioris Conventus, & Commissarii causæ criminalis extractus ab Ecclesia Conventus, ad quam confugerat, e carceribus ipsius Conventus restituendus est, & injungitur Archiepiscopo, ut mandet restitui; *ead. Sac. Congr. Immunit. in Neapolitana* 11. *Octob.* 1692. *lib. decr. Grimald. pag.* 209. Unde caute legendi sunt Doctores, qui aliter scripserunt, ex quo *in una Æsina die* 19. *Apr.* 1701. fuerit ab eadem Sac. Congr. Immun. facta declaratio, ut sequitur: *Exposuit Sacræ Congregationi super immunitate & controversiis jurisdictionalibus Frater Carolus de Montecchio Ordinis Minorum Observantiæ Reformatorum S. Francisci se extractum fuisse de Mandato Patris Provincialis ab Ecclesia Conventus Æsini, in quo morabatur, instando propterea declarari incidisse in Excommunicationem, tam ipsum Provincialem, quam Fratres Executores. Et eadem Sacra Congregatio auditis rationibus a Patre Procuratore Generali allatis, inter quas adductum fuit prædictum Fratrem Carolum extractum fuisse ad correctionem, & ob id ad domum disciplinæ translatum, censuit Provincialem, aliosque Fratres professos non incurrisse.* 134 135

Romæ hac die 19. *April.* 1701.

G. Cardinalis Carpineus.

Jo. Vallemanus Secr.

BEATISSIMO PADRE.

136 Fra Pietro Paolo di Cirignola per grazia di Vostra Santità Procurator Generale della Cismontana Riformata Famiglia di S. Francesco prostrato a' suoi Santissimi piedi riverentemente l'espone, come i Ministri Provinciali, e Guardiani delle Riformate Provincie di detta Famiglia, dovendo per debito de' loro Ufficj, e per la manutenzione della disciplina Regolare talvolta penitenziare i loro Sudditi delinquenti, con fargli anche mettere in carcere

core *ad correctionem*, *seu in domo disciplinæ*, acciocchè non fuggano, come gli viene concesso dalle Costituzioni Generali dell' Ordine, e ultimamente decretò la Sacra Congregazione de' Vescovi *in una Bergomen.* 5. *Decembris* 1698. i suddetti delinquenti a pretesto di godere l'immunità Ecclesiastica, si rifugiano con iscandalo del Secolo nelle Chiese degl' istessi Conventi, pretendendo che tanto li Superiori, che comandano, che siano estratti, come quelli, che gli estraggono, siano violatori dell' immunità Ecclesiastica, non ostante che la Sacra Congregazione dell' Immunità *in una Æsina* 19. *Apr.* 1701. abbi decretato il contrario. Quindi umilissimamente supplica la Somma Clemenza di Vostra Santità a degnarsi confermare i suddetti Decreti, e più espressamente dichiarare; *Posse a Ministris Provincialibus*, *& Guardianis suos subditos intra septa Monasterii delinquentes constringi ad subeundas pœnitentias salutares*, *& quatenus ob id ad Ecclesias confugiant*, *licite posse extrahi*. *Et Deus &c.*

Die 19. mensis Septembris 1734.

Sanctissimus ex causis in supplici libello expositis, *impertitus fuit licentiam*, *& facultatem Ministris Provincialibus*, *& Guardianis Ordinis*, *de quo in precibus*, *ducere faciendi delinquentes Religiosos*, *& contumaces ab Ecclesiis eorum respective Conventuum ad claustrales carceres*, *quibuscumque in contrarium non obstantibus*.

Loco ✠ *Sigilli*.

N. Card. Corsinus.

PAPIEN.

Discusso in S. Congregatione super Immunitate Ecclesiastica, *& Controversiis Jurisdictionalibus Articulo: An Pater Antonius de Vignali Provincialis Provinciæ Papien. Ordin. Min. Obser. Refor. incurrerit in Censuras ob Extractionem ab Ecclesia S. Crucis ejusdem Civitatis*, *& successivam*, *implorato militum brachio*, *carcerationem P. F. Caroli de Gambolo*, *& Fratris Joachini de Cartunio ab eo demandatas*. *Eadem Sacra Congregatio*, *auditis rationibus diffuse allatis a prædicto Patre Provinciali ex una*, *& a recensitis Fratribus*, *partibus ex altera*, *rescripsit sub die* 28. *Februarii proximi præteriti*: *Non incurrisse*, *& Superiores procedant*, *prout de jure*. *Iterumque proposita causa sub die* 24. *currentis Jul. ipsa Sac. Congr. pariter rescripsit* -- *In decisis*, *& Amplius* --

In quorum fidem &c.

Dat. Romæ hac die 28. Julii 1736.

Gregorius Cardinalis Spinula.

Locus ✠ Sigilli.

Joseph Maria Arch. Damasc. Secr.

Dalla Segretaria de' Memoriali li 28. *Luglio* 1736.

Essendo stata di sentimento la Congregazione dell' Immunità di supplicare la Santità di Nostro Signore per rilevanti motivi di rivocare l' Indulto, e facoltà conceduta per Segretaria de' Memoriali sotto li 19. Settembre 1734. ad istanza di Fra Pietro Paolo di Cirignola Procuratore Generale della Cismontana Riformata Famiglia di San Francesco di poter estrarre i Religiosi delinquenti rifugiati nelle Chiese de' loro respettivi Conventi, per condurli alle carceri claustrali, la Santità Sua è restata servita di comandare, che in avvenire non abbia alcun vigore, e forza il rescritto del detto Indulto, e facoltà, volendo, ed ordinando, che un tale affare si riduca a termini di ragione con lasciare illesa la dipendenza, che devono avere in simili casi i Superiori Regolari dai Vescovi. Per tutto ciò, ed in virtù d' espresso comandamento di Sua Beatitudine il Cardinal Corsini ne dà l' avviso al Padre Gio: da Pietrafitta Vice-Commissario Generale de' Riformati di San Francesco, e in lui assenza al P. Lettor Felice da Roma Pro-Vicecommissario Generale, ad effetto, che abbiano notizia della mente Santissima, per eseguirla, e facciano anche palese a tutti li Ministri Provinciali e Guardiani dell' Ordine, che è quanto in adempimento degli Ordini Santissimi, E Dio gli prosperi.

Præsens copia de verbo ad verbum collationata cum suo originali concordat.

Locus ✠ *Sigilli*.

Frater Franciscus Antonius a Cirignola Secretarius Generalis.

Supradicti omnes, tum Laici, tum Cleri- 137
ci, sive Sæculares, sive Regulares gaudent Jure Asyli, etiamsi sint personaliter interdicti, aut excommunicati etiam denunciati, & publici

blici Clericorum percussores; Tuscus verb. *Ecclesia concl.* 10. *c.* 26. Covarruv. *lib.* 2. *variar. resol. cap.* 30. *num.* 11. Silvester verb. *Immunitas*, *de except. num.* 2. Layman *lib.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *num.* 10. Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 49. *num.* 22. Reiffenstuel *ibid. num.* 55. Remigius *de Immunit. Eccles. in* 19. *fallen. n.* 1. Jul. Clarus *in* §. *fin. quæst.* 30. *vers. Quæro etiam nunquid excommunicati*, Fagnan. *in cit. cap. Inter alia* 6. *de Immun. n.* 42. cum aliis ibi citatis, & Boer. *dec.* 110. *num.* 7. qui dicit esse communem. Judæi, Pagani, ac ceteri infideles, qui in Christum non credunt, gaudent immunitate Asyli. Sic pluries declaravit Sacr. Congregatio Imm. & signanter *in Sarzanen.* 26. *Septemb.* 1651. *lib.* 4. *decr. Paul. pag.* 161. his verbis: *Hebræus confugiens ad Ecclesiam gaudet privilegio Immunitatis Ecclesiasticæ*, *& in Pisauren.* 26. *Mart.* 1686. *lib.* 3. *decret. Altovit. pag.* 550. his verbis: *Judæus captus a Birruariis sub tecto, seu stillicidio Ecclesiæ gaudet Immunitate*, *& in Cathacen.* 18. *Februar.* 1631. apud Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 4. *num.* 112. his verbis: *Infidelis sive sit servus, sive mancipium, gaudet immunitate Ecclesiæ.*

138 (beside "cit esse communem. Judæi, Pagani")

139 Etiam Hæretici gaudent Jure Asyli, si non propter crimen Hæresis, sed ob aliud delictum fugiunt ad Ecclesiam, aut alium religiosum locum; Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 49. *n.* 40. Reiffenst. *ibid. num.* 80. Zoesius *ibid. num.* 16. Sanning *ibid. cap.* 2. *num.* 7. & alii passim, & jam fuit dictum *supra num.* 126. & sub *verb. Hæreticus num.* 58. Et ratio universim est, quia privilegium Immunitatis non conceditur intuitu personarum, sed propter honorem, & reverentiam, quæ locis sacris, & Divino cultui debetur; *l. Præsenti, vers. Ipsis servata loci reverentia*, *Cod. de his, qui ad Eccles. confugiunt*, *cap. Reum* 9. *cap. Frater* 10. *& cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *q.* 4.

140 Immunitate Asyli non gaudet, qui ligatus ducitur per locum sacrum ad carceres, vel ad supplicium, quamvis dicat: *Voglio qui goder l' Immunità*, maxime in casu quo alia secura via e loco capturæ ad carceres, seu e carceribus ad locum supplicii non sit. Secus autem si alia secura existente via per locum sacrum duceretur; Peregrin. *de immunit. cap.* 5. *num.* 8. Diana *par.* 1. *tract.* 1. *resolut.* 13. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 155. & videtur congruere conciliationi factæ a Pignatello inter decreta Sacræ Congregationis Episcoporum, & decreta Sacræ Congregationis Immunitatis ab ipso relata *tom.* 6. *consult.* 4. *n.* 108. his verbis: *Gaudet etiam comprehensus, qui per locum sacrum ducitur*; *Sacr. Congr. Episcop. in Sipontina* 12. *Mart.* 1602. *& in Theanensi* 13. *Jul. & in Heracensi eodem die, ac anno. Verum contra censuit Sacr. Congr. Immun. ut supra, sed alibi eas conciliamus.* Et ratio primæ partis conclusionis est, quia talis reus ad Ecclesiam libere non confugit, sed invitus ducitur; Ecclesia tamen tutatur confugientem libere, non vero inductum; nam Gregoriana confirmata a Benedictina non loquitur de ductis, sed confugientibus ad Ecclesias. Et confirmatur a simili ex Engel *loc. cit. num.* 17. de confugiente ad Sacerdotem portantem Eucharistiam, qui apud eum Immunitatem reperit, quæ non suffragatur ei, ad quem Eucharistia ad carceres defertur ut declaravit *Sac. Congregatio Immunitatis* 22. *Febr.* 1707. *apud Riccium in Synopsi* verb. *Extractus num.* 45. Sic Engel *loc. cit.* Sperel. *dec.* 104. *num.* 62. Vital. *in Clementin.* 1. *num.* 87. *de pœnit. & remiss. in quæstione*: An violetur Immunitas, si captus per Ecclesiam deducatur, & inde invitus abstrahatur, ubi concludit his verbis: *Attende, quia iste non confugit ad Ecclesiam, & sic non debet gaudere.* Ratio autem secundæ partis esse potest, quia alia existente via, nulla adesset necessitas ducendi reum per locum sacrum, & sic Ecclesia tutaretur reum ratione violatæ indebite a Ministris reverentiæ sibi debitæ per *l. Præsenti, vers. Ipsis servata loci reverentia*, *Cod. de his qui ad Eccles. confug. cap. Reum* 9. *cap. Fratres* 10. *& cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *q.* 4.

141 (beside "tur a simili ex Engel")

Confugitus non gaudet Immunitate Ecclesiæ, quando ligatus una cum Birruario ad Ecclesiam confugit; *Sacr. Congr. Immun. in Florentina* 6. *Novemb.* 1634. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 205. Item confugiens ad murum Ecclesiæ, sed semper detentus, nec unquam dimissus a Birruariis, non gaudet immunitate; *ead. Sac. Congr. Immun. in Alatrina* 2. *Mart.* 1660. *lib. decret. Rocci pag.* 236. Etiamsi ingrediatur Ecclesiam; *ead. Sac. Congr. Immun. in Alban.* 11. *Octob.* 1679. *lib.* 2. *decr. Altov. pag.* 1856. Similiter Sacerdos in processione publica occidens alium Sacerdotem, captus a Birruario Curiæ Laicæ de ordine Vicarii Foranei semper detentus ab ipso Birruario, etiam quando vi confugit ad Ecclesiam, non gaudet immunitate; *ead. Sac. Congr. Immun. in una S. Agathæ Gothorum* 18. *Martii* 1692. *lib. decret. Grimald. pag.* 105. Gaudent tamen Immunitate confugientes ad Ecclesiam etiamsi ligati catenis, & ferris confugiant; *Sacr. Congr. Immun. in Beneventana* 6. *Maii* 1653. 142 (beside "Confugitus"), 143 (beside "pag. 205. Item"), 144 (beside "pag. 1856. Similiter"), 145 (beside "lib. decret. Grimald.")

lib.

146 *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 12. Sic etiam Reus qui effugerat e manibus Birruariorum ligatus ad Ecclesiam gaudet immunitate, adeoque est restituendus; *Sac. Congr. Immun. in Ragusina* 5. *Maii* 1699. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 218.

147 Ablatus a propriis consanguineis e manibus Satellitum, & inde confugiens in Ecclesiam, gaudere debet immunitate; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Beneventana* 11. *Febr.* 1648. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 42.

148 Hic juvat adducere varia decreta Sacræ Congreg. relata a Pignatello *tom.* 6. *consult.* 4. ubi sub *num.* 76. sic refert. Qui cum armis prohibitis ad Ecclesiam confugiunt, gaudent immunitate; *in Salernitana* 30. *Sept.* 1626.

149 Confugiens ad Ecclesiam, dum ducitur ad supplicium gaudet Immunitate. *In Vallisoletana* 19. *Maii* 1627. apud eumdem *n.* 78.

150 Confugiens ad Ecclesiam, si ab ea exeat cum salvo conductu, & carceretur a Curia Laicali, est restituendus; *In Ariminen.* 3. *Maii* 1628. apud eumdem *n.* 79.

151 Condemnatus ad supplicium mortis effringens carceres, non autem compedes, si confugiat ad Ecclesiam, gaudet Immunitate; *In Romana* 11. *Februarii* 1648. apud eumdem *num.* 91.

152 Condemnatus ad Triremes confugiens a carcere ad Ecclesiam, gaudet immunitate; *In Anglonensi* 22. *Jun.* 1660. apud eumdem *n.* 94.

153 Confugitus metu inimicorum eum in Ecclesia obsidentium, ab Ecclesia exiens, gaudet immunitate; ideoque restituendus est eidem Ecclesiæ; *Sacr. Congreg. Immunit. in Spoletana* 4. *Jun.* 1641. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 146.

154 Confugiens ad Ecclesiam cadens sub stillicidio, si inde extrahatur, est restituendus Ecclesiæ; *Sac. Cong. Imm. in Firmana* 18. *Mart.* 1698. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 142.

155 Confugiens ad Ecclesiam pro debito civili gaudet immunitate; *Sacr. Congr. Episcop. in Cortonensi* 21. *Jul.* 1617. *in Beneventana* 10. *Maii* 1619. *& in Senogallien.* 22. *Novembris* ejusdem anni apud Pignatel. *loc. cit. num.* 77. 101. & 102.

156 Hic attendenda est Constitutio Clementis XII. incip. *In supremo justitiæ solio*, edita pro ditione temporali Pontificia: & deinde per particularia Brevia extensa ad diversa alia Dominia, ac signanter ad totum Dominium invictissimi nostri Regis Sardiniæ a faustissimæ, & sanctæ memoriæ Pontifice Benedicto XIV. ut in ejus *Instructione dependenter a Concordatis Benedicti XIII. pro Immunitate, & exercitio Jurisdictionis Ecclesiæ* §. *IX.* in qua Constitutione dictus Clemens XII. confirmatis Constitutionibus Gregorii XIV. incip. *Cum alias*, & Benedicti XIII. incip. *Ex quo*, ad id editis, declarat insuper, non gaudere Immunitate Ecclesiastica Reum homicidii, quamvis in rixa commissi, dummodo non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem, ibi: *Item declaramus, omnes, & singulos prædictos, tam Laicos, quam Ecclesiasticos, qui in Urbe, ac Ditione præfatis, ex causa, & occasione homicidii, etiam in rixa commissi cum armis, seu instrumentis suapte natura aptis ad occidendum inquisiti, & processati, vel in contumacia banniti, & condemnati fuerint, dummodo homicidium non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem, Immunitatis præfatæ beneficio minime etiam gaudere*. Et quia Benedictus XIII. in dicta sua Constitutione excipiendo casum homicidii animo præmeditato, ac deliberato commissi, nullam fecit mentionem de Ecclesiasticis, nec expressit, an Reis homicidii præmeditati suffragari deberet beneficium minoris ætatis, & an si solum occidens homicidio præmeditato, sed etiam omnis consulens, & adjuvans similem homicidam, excludatur ab Immunitate locali, Clemens XII. in cit. sua Constitutione extendit, & ampliat Constitutionem Benedicti XIII. etiam ad Ecclesiasticos reos homicidii præmeditati, ibi: *Ad ipsos Ecclesiasticos cujuscumque gradus, & Ordinis existant in Urbe, ac in universa Ditione Nobis, & Sedi Apostolicæ mediate, vel immediate subjecta homicidium animo similiter præmeditato, ac deliberato patrantes, extendimus quoque, & ampliamus*; Et insuper declarat ut sequitur: *Declaramus homicidii reos natu minores viginti quinque, majores vero viginti annis, tam laicos, quam Clericos, atque omnes, & singulos sive Laicos, sive Clericos, qui mandatum, consilium, instigationem, auxilium cooperativum, aut aliam operam occisori præbuerint, ex quorum singulis pravis actibus homicidium evenerit, in dicta Benedicti Prædecessoris Constitutione comprehensos esse, ac deinceps censeri debere, eamque quatenus opus sit, ad ipsos pariter extendimus*. Et ne iracundiæ calor liberum possit reddere homicidam a pœna ordinaria, sic expresse declarat, ibi: *Occisor pœna pariter ordinaria puniatur, licet homicidium secutum sit in rixa, si homicida rixæ auctor fuerit: neque calor iracundiæ a pœna ordinaria delinquentem nusquam eximat, ubi inter tempus rixæ, ac patratum homicidium sex horarum spatium intercesserit, id sufficere volumus, ut reus ad actus*

extra-

extraneos diverterit, vel divertisse debuerit. Ac alia saluberrima ad homicidia impedienda ibi disponit, & merito uti scitu dignissima ibi videnda, ac attendenda.

157 Præfatas Constitutiones, nempe Gregorii XIV. Benedicti XIII. atque Clementis XII. novissime confirmavit Benedictus XIV. Constitut. incip. *Officii nostri*, in qua insuper declaravit, beneficio immunitatis exclusos etiam Ecclesiasticos, & mulieres reas homicidii, sicut etiam occidentes baculo aut saxo. Alia quoque statuit ac magis declarat, quæ ut melius innotescant, Constitutionem ipsam hic ad litteram subjicimus.

BENEDICTUS EPISCOPUS &c.

Officii nostri ratio non eam modo sollicitudinem Nobis imponit, ut Sacrorum Canonum leges, & Prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum Constitutiones, in quarum interpretatione nihil dubium, aut perplexum occurrit, exactissime servari, & impleri curemus; sed id etiam a Nobis exposcit, ut exorientem circa aliquas ex illis dubiorum segetem, quæ earum debitæ executioni multis modis officere dignoscitur, opportunis editis declarationibus, aut definitionibus, amputare, ac removere studeamus.

Sane fel. record. Prædecessor Noster Gregorius Papa XIV. providam Juris Canonici sanctionem præ oculis habens, qua scilicet sub Tit. *de homicidio voluntario, vel casuali* cap. 1. innovatum fuit vetus præceptum Legis a Deo in Exodo latæ -- *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab Altari meo evelles eum ut moriatur* --; per suam Anno Incarnationis Dominicæ MDXCI. nono Kalendas Junii editam Constitutionem, quæ incipit -- *Cum alias* --, iis, qui proditorie proximum suum occidissent, ad Ecclesias, Locaque Sacra, & Religiosa confugientibus, Ecclesiasticam immunitatem minime suffragari decrevit. Tum vero piæ mem. Prædecessor quoque Noster, ac Dignitatis Nostræ amplificator Benedictus Papa XIII. Anno Incarnat. Dominicæ MDCCXXV. sexto Idus Junii, edita Constitutione, quæ incipit -- *Ex quo Divina* --; non eos tantum, qui proditorie, ut præfertur, homicidium patrassent, verum etiam interficientes proximum suum animo præmeditato, ac deliberato, ab Ecclesiasticæ immunitatis beneficio exclusit, & repulit; Demum san. mem. proximus Decessor Noster Clemens Papa XII. in sua Constitutione, quæ incipit -- *In supremo Justitiæ solio* -- Anno Incarn. Domin. MDCCXXXIV. Kalendis Januarii edita, eos etiam, qui homicidium in rixa commisissent, dummodo homicidium non fuisset casuale, vel ad propriam defensionem, Immunitatis prædictæ beneficio minime gaudere voluit, atque decrevit.

Insuper iidem proxime memorati Prædecessores Benedictus, & Clemens, ad ea, quæ in Jure Canonico, & in Gregoriana Constitutione recensebatur, nonnulla alia delicta addiderunt, quæ, si qui commisissent, eos a prædicto beneficio asyli, & confugii apud Ecclesias, ac loca Sacra, & Religiosa, exclusos fore statuerunt; variasque a Doctoribus ac dicti Juris, & Constitutionum Apostolicarum interpretibus, ac de immunitate locali agentibus, excitatas quæstiones, & controversias, declarando, ac definiendo sustulerunt; ut ex eorumdem Constitutionum tenore colligere licet, atque etiam ex una e Nostris Institutionibus, quam olim dum Archiepiscopalem Bononiensem Eccl. præsentes moderabamur, pro illius Populi curæ Nostræ concrediti instructione, edidimus, quæque impressa extat *tom.* 2. Editionis Italicæ *num.* 21. in Latina vero Editione *num.* 41.

Ad hoc autem ut in Curia aliqua Ecclesiastica, in casu alicujus ex delictis exceptis hujusmodi, ad extractionem delinquentis e loco immuni procedere, eumque ad suos carceres transferre posset, quum præfatus Benedictus prædecessor satis esse voluisset, ut super delicti excepti qualitate, ac personæ reitate, ea suppeterent indicia, quæ ad capturam decernendam sufficientia reputari solent; ut vero extractum hujusmodi Ministris, & Officialibus Curiæ Sæcularis tradere, & consignare valeret, ea decrevisset indicia ex processu informativo adversus extractum ipsum confecto resultare debere, quæ, juxta regulas Juris, vocantur ultra torturam; alter deinde Prædecessor Clem. XII. ampliando declaravit, ut quoties Ecclesiastico Judici, ex indiciis, non quidem ultra torturam, sed ad torturam tantum sufficientibus, de delicto excepto per extractum commisso constaret; posset idem extractum hujusmodi Curiæ Sæculari tradere, & consignare. Cæterum iidem Prædecessores nec auctoritatem Ecclesiasticam ullo pacto per præmissa imminui, nec inde ullam Justitiæ lædendæ occasionem captari posse voluerunt. Siquidem extractiones delinquentium hujusmodi e loco immuni nunquam sine auctoritate Episcopi, & interventu Personæ Ecclesiasticæ ab ipso Epi-

Episcopo deputandæ, fieri posse statuerunt; nec unquam extractos ipsos, prædictis etiam occurrentibus indiciis, Curiæ sæcularis Officialibus tradi, & consignari, nisi ea lege sub gravissimarum censurarum pœnis servanda, ut Ecclesiæ, seu Loco immuni restituerentur, quatenus in progressu caussæ iidem extracti indicia hujusmodi purgarent, atque diluerent.

Cum autem ea, quæ per Clementem Prædecessorem prædictum, Juris communis, & Gregorianæ, ac Benedictinæ Constitutionum sanctionibus addita fuerunt, ultra fines temporalis Dominii Apostolicæ Sedis minime extenderentur; visum est Nobis, eadem ad alias quoque Regiones, quarum Supremi Principes id postulassent, opportune ampliari posse. Itaque in Concordatis, tum quæ Anno MDCCXLI. cum Carissimo in Christo Filio Nostro Carolo utriusque Siciliæ Rege Illustri, tum quæ anno sequenti MDCCXLII. cum alio pariter Carissimo in Christo Filio Nostro Carolo Emanuele Illustri quoque Sardiniæ Rege sancita fuerunt, præmissas, aliasque in Clementis Litteris præfatis contentas dispositiones in eorumdem Regum Dominiis locum habere concessimus; mox etiam ad alia Principum id spectantium dominia, peculiaribus respective editis Litteris, quarum exemplum videre est in *tom.* 1. *Bullarii nostri Constitut.* 88. quæ incipit -- *Alias felicis* -- extendimus, & ampliavimus.

Verum, quum tot ista per Prædecessores Nostros dictos, ac per Nos ipsos adhibita studia, non omnes quæstiones, quæ in Tribunalibus excitari solent, tam super qualitatibus homicidiorum, quæ pro exceptis haberi debeant, quam super modo exequendi præfatas Constitutiones in variis homicidiorum hujusmodi, aliorumque exceptorum delictorum casibus, de medio tollere, seu penitus antevertere valuerint; id adhuc oneris Nobis relictum esse judicavimus, ut constitutas in hoc rerum genere agendi regulas, ad quas sæpissime tam Ecclesiasticorum, quam sæcularium Judicum acta expendere, & exigere necesse est, nequaquam ultra difficultatibus, & dubiis involutas remanere pateremur. Itaque, omnibus mature pensatis, auditisque nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, aliorumque gravium Virorum, Jurisque Canonici peritorum, & in criminalibus judiciis versatorum consiliis, motu proprio, ac de Apostolicæ, qua fungimur, auctoritatis plenitudine, Nostram, & Prædecessorum Nostrorum mentem, in hunc, qui sequitur, modum declarare, & quædam etiam ex integro, ut infra, statuere decrevimus.

Ac primum quidem, cum in memorata Gregorii Prædecessoris Constitutione, quæ incipit -- *Cum alias* --, dum ea delicta enumerantur, quæ ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio exclusa censeri debent, de Laicis delinquentibus duntaxat mentio habeatur; deque his etiam tantummodo loquutus fuerit alter Prædecessor Benedictus in supracitata Constitutione, quæ incipit -- *Ex quo Divina* --; placuit laudato Prædecessori Clem. XII. hujusmodi Constitutiones per suam, quæ incipit -- *In supremo Justitiæ solio* --, ad Ecclesiasticos, etiam cujuscumque gradus, & ordinis homicidium animo præmeditato, & deliberato patrantes, extendere, & ampliare; itaut nec ipsi, in hujusmodi casu, Ecclesiastica immunitate juvari possint; dummodo tamen commissi per eos homicidii caussa ab eorum Judice Ecclesiastico competente cognoscatur, ipsique ab eo, si rei reperti fuerint, citra pœnam sanguinis, ad præscriptum Sacrorum Canonum condigna puniantur animadversione. Cum autem dubitatum fuerit, an sub hac Clementis Prædecessoris ampliatione, & extensione Regularium quoque Ordinum Professores, & Alumni comprehendantur; Nos ad omnem super hoc dubitationem tollendam, decernimus, & declaramus, omnes, & singulos cujuscumque Ordinis, Congregationis, Militiæ, & Instituti Regulares, tam in ipsis expresse Professos, quam illis quomodolibet adscriptos, cujuscumque gradus, & conditionis extiterint, etiamsi ex ipsorum Ordinum Privilegio, seu alias, quælibet expressa, & individua mentio de ipsis, eorumque Ordinibus, ad hoc ut sub præsentis, aut præmissarum Constitutionum censura comprehendantur, habenda foret; si qui unquam, quod Deus avertat, homicidium animo præmeditato, ac deliberato patraverint, a beneficio Immunitatis Ecclesiasticæ, juxta formam earumdem Constitutionum Benedicti, & Clementis, exclusos fore, & censeri.

Et quoniam prædictus Clemens Prædecessor speciali decreto edito die 5. Octob. 1736. expresse declaravit, Mulieres etiam, quæ aliquod delictum ejusmodi commisissent, quod inter excepta, & ab Immunitatis localis beneficio exclusa, juxta præmissa, haberi debeat, pari jure hac in re cum Viris censeri, & sub dispositione ipsius Litterarum incipien. -- *In supremo Justitiæ solio* --, æque in omnibus

bus comprehendi debere: Nos hujus nostræ Constitutionis tenore declarationem prædictam approbamus, & confirmamus, eique inviolabilis legis, juxta quam in occurrentibus casibus judicari omnino debeat, plenarium robur adjicimus: Decernentes similiter, ac declarantes, sub ejusdem Clementis, nostræque hujus Constitutionis dispositione, etiam Milites in omnibus, & per omnia comprehensos esse; nec ullum militare privilegium, hac in parte, ipsis suffragari posse, aut debere.

Præterea quum in præfata Clementis Decessoris Constitutione ab immunitatis prædictæ beneficio excludantur omnes, & singuli tam Laici, quam Ecclesiastici inquisiti, & processati, vel in contumaciam banniti, & condemnati *ex causa, & occasione homicidii, etiam in rixa commissi cum armis, seu instrumentis suapte natura aptis ad occidendum, dummodo homicidium non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem*; Sæpe disputari contigit, an is, qui non casu, vel ex propriæ defensionis necessitate, homicidium in rixa commiserit baculo, aut saxo; quæ scilicet, vel arma non sunt, vel si ita appellari possent, non tamen arma suapte natura ad occidendum apta reputari solent; ab Immunitatis localis beneficio exclusus haberi debeat. Nos igitur, super hujusmodi dubio definiendo decernimus, quemcumque Homicidam sive Virum, sive Mulierem, sive Laicum, sive Ecclesiasticum sæcularem, aut cujusvis Ordinis Regularem, qui etiam baculo, aut saxo proximum suum occiderit, Ecclesiastici confugii beneficio minime gaudere, ubi ex delicti circumstantiis dignoscatur, illius actum, quamvis in rixa commissum, non casu, aut ex necessaria defensione, sed ex odio, & nocendi animo, ac voluntate prodiisse. Quæ quidem definitio nostra conformis est divinæ Legi, quæ habetur in Libro Numerorum cap. 35. ubi, designatis Civitatibus refugii pro iis, qui sanguinem proximi nolentes effudissent, ita subjungitur -- *Si quis ferro percusserit, & mortuus fuerit qui percussus est, reus erit homicidii, & ipse morietur. Si lapidem jecerit, & ictus occubuerit, similiter punietur. Si ligno percussus interierit, percussoris sanguine vindicabitur. Propinquus occisi, Homicidam interficiet; statim ut apprehenderit eum, interficiet. Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per insidias: aut cum esset inimicus, manu percusserit, & ille mortuus fuerit: percussor, homicidii reus erit; cognatus occisi, statim ut invenerit eum, jugulabit. Quod si fortuito, & absque odio, & inimicitiis, quicquam horum fecerit, & hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem, & propinquum sanguinis quæstio ventilata; liberabitur innocens de ultoris manu, & reducetur per sententiam in Urbem ad quam confugerat, manebitque ibi, donec Sacerdos Magnus, qui Oleo sancto unctus est, moriatur.*

Accidit autem in homicidiis, id quod in aliis delictis exceptis locum non habet, ut qui percussus, aut ictus fuerit, non statim moriatur; sed plerumque per aliquot horas, aut dies spiritum trahat. Interim percussor ad Ecclesiam, aliumve locum immunem confugiens, Asyli jure gaudet, quo privari non potest, ut homicida, quamdiu percussus ab eo in vivis agit; dumque ex ipso loco immuni de saucii vita solicite explorare non desinit, si eum diutius victurum intelligit, a capto Asylo nequaquam discedit; ubi vero illum ex accepto vulnere vitam amittere agnoscit, arrepta fuga, Magistratuum diligentiam prævertens, tempestive sibi consulit, meritasque pœnas evasit. Quod cum ab iis, qui justitiæ administrandæ præpositi sunt Nobis expositum fuerit persæpe evenire, & quidem non sine magna publicæ tranquillitatis pernicie, ob impunitatis spem, quam facinorosi homines ex hujusmodi evasionis fiducia concipiunt; iidemque postularint, hujusmodi malum opportunis providentiæ Nostræ remediis submoveri;

Ideo Nos, de prædictorum Fratrum nostrorum, aliorumque prudentium consilio, per præsentes decernimus, ac mandamus, ut percussore ad Ecclesiam, aliumve sacrum, aut religiosum locum confugiente, si Chirurgi ad inspiciendum vulnus acciti, *grave vitæ periculum* adesse retulerint, percussor ipse e loco immuni servatis servandis extractus, carceribus mancipetur; hac tamen lege, ut Ecclesiæ omnino restituatur, ubi is, qui vulneratus fuerit, ultra tempus a Legibus constitutum, superstes vivat, & quidem sub iisdem pœnis, quibus in memoratis Benedicti, & Clementis Litteris ii subjiciuntur, qui delinquentem ex indiciis ad torturam sufficientibus sibi traditum restituere recusent, postquam iis in suis defensionibus hujusmodi indicia diluerit.

Quod vero in citata Gregorii Prædecessoris Constitutione, circa facultatem demandandi extractionem delinquentium e loco immuni in casibus exceptis, statutum fuit; ut scilicet ex

ad

ad solos Episcopos, aliosque Episcopis superiores Prælatos pertineat, non vero ad alios Episcopis inferiores etiamsi alii Ordinarii sint, aut Nullius Diœcesis; ita ut occurrente casu in loco exempto, & Nullius Diœcesis, tunc negotium hujusmodi ad viciniorem Episcopum devolvatur, id quod ab alio quoque Prædecessore Benedicto in superius allegata ipsius Constitutione confirmatum fuit; id ipsum Nos quidem præsentium Litterarum tenore approbamus, & confirmamus. Sed quoniam nonnullæ ad Nos querelæ super hoc delatæ fuerunt, quod quædam Curiæ Ecclesiasticæ pro parte Officialium Curiæ Sæcularis requisitæ, extractionem delinquentium in casibus exceptis hujusmodi, diutius quam par est, protrahere consueverunt; Nos ipsis Venerabilibus Fratribus Episcopis, aliisque Superioribus Ecclesiarum Præsulibus, enixe, studioseque suademus, & respective mandamus, ut omnem querelarum occasionem in hoc rerum genere studeant amovere, & quoties de delinquentibus in casibus exceptis hujusmodi agatur, ad opportuna indicia adversus eos colligenda animum intendere non recusent: sicque ea, quæ juxta præmissa requiruntur, revera suppetere agnoscant; eorumdem delinquentium extractionem e loco immuni quam primum decernant, ut vel in Episcopalibus Carceribus nomine Ecclesiæ detineantur, vel etiam ad Curiæ Laicalis Carceres ejusdem Ecclesiæ nomine retinendi, cum debitis cautelis transferantur. Nec enim Ecclesiastici zeli officium in eo statuendum est, ut justitiæ cursus per Apostolicas Constitutiones præscriptus adversus facinorosos homines impediatur; verum in Ecclesiæ immunitate, aliisque omnibus Ecclesiasticorum locorum, & personarum juribus asserendis, & sustinendis, quum ea, contra sacrarum Legum præscriptum, infringi, ac violari contingat. Quum tamen hujusmodi moras tunc maxime intervenire putemus, quum præfata delicta excepta non in Civitatibus, sed per Diœcesis, in locis a Curiæ Ecclesiasticæ residentia remotis, perpetrantur; idcirco Nos per easdem præsentes prædictis Episcopis, aliisque Superioribus Prælatis facultatem concedimus, & impertimus, ut quoties in hujusmodi casibus pro parte Curiæ Laicalis requisiti fuerint, Vicariis suis Foraneis, sive etiam aliis Personis Ecclesiasticis ad id per ipsos Antistites deputandis, committere possint, ut indicia ad extractionem necessaria juridice colligant; ut his nimirum inspectis iidem Antistites, prout juris erit, ad delinquentium hujusmodi extractionem quantocius decernendam procedere valeant.

Et quidem hæc omnia, quæ per præsentes hucusque declaravimus, definivimus, atque statuimus, tam in hac Urbe Nostra, & in Bononiensis, Ferrariensis, Beneventana, aliisque omnibus Civitatibus, Terris, & Locis, Nobis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediate, vel immediate subjectis, etiam specialem, & individuam mentionem requirentibus, eorumque Curiis Ecclesiasticis, & sæcularibus, etiam Baronalibus, quam etiam in aliis Regnis, Provinciis, atque Ditionibus, ad quas dictæ Prædecessorum Nostrorum Constitutiones, sive peculiaribus concessionibus, ut supra, sive per viam *Concordati*, extensæ, & ampliatæ fuerunt, quatenus nimirum congruere dignoscantur cum eisdem concordatis, quibus nulla in re derogare intendimus, locum perpetuo habere, suosque debitos effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus, & singulis Ditionum, Regnorum, Locorumque hujusmodi tam Ecclesiasticarum, quam sæcularium Curiarum Judicibus, Magistratibus, Officialibus, & Ministris, aliisque omnibus, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, per omnia observari volumus, atque decernimus.

Illud etiam, quod in præallegatis Nostrorum Prædecessorum Constitutionibus, sub gravissimarum pœnarum interminatione, districte vetitum fuit, ne scilicet Curiæ seculares, earumque Magistratus, Judices, & Officiales quicumque, ab Ecclesiis, Monasteriis, locisque sacris, aliquem delinquentem, etiam in casibus exceptis, sine Ecclesiasticæ auctoritatis interventu capere, extrahere, aut incarcerare, neve ad declarandum, crimina a prædictis admissa esse de exceptis in eorumdem Prædecessorum Constitutionibus (quum id ad solos, ut præfertur, Episcopos pertinere dignoscatur) quoquo modo procedere audeant, seu præsumant; Nos quoque iisdem motu, auctoritate, ac tenore confirmamus, & innovamus; atque ab omnibus, ad quos pertinet, seu pertinebit in posterum, inviolabiliter etiam perpetuo observari præcipimus; contrafacientes quoque, & transgressores, easdem omnes pœnas, quæ in præallegatis Constitutionibus indictæ sunt, omnino incurrere statuimus, atque sancimus; Decernentes, in numero transgressorum hujusmodi eos etiam esse, & censeri, qui, in spretum Ecclesiasticæ auctoritatis, & Canonicarum sanctionum, præscripto ad Superiores Ecclesiasticos recursu posthabito, Ecclesias, & loca immunia obsidere

dere præsumunt, ac impediendo ne ad illos, qui Sacro Confugio se tuentur, alimenta deferantur, sive aliter, eosdem in Curiæ sæcularis potestatem se dedere cogunt. Nos enim eos, qui talia ausi fuerint, sive confugientes hujusmodi de exceptis delictis, sive de aliis non exceptis inquisiti sint, omnes, & singulas pœnas, atque censuras adversus Ecclesiasticæ immunitatis violatores, in jure, ac in prædictis Constitutionibus Apostolicis latas, atque statutas, incurrere decernimus, ac declaramus. Sane hujusmodi artes, atque violentias aliis etiam retro temporibus intentari consuevisse non ignoramus; sed simul etiam ab Ecclesia damnatas semper, atque proscriptas fuisse comperimus; idque satis demonstrant ea, quæ in pluribus Provincialibus Conciliis, labentibus decimotertio, ac decimoquarto Ecclesiæ sæculis, statuta leguntur; ibi enim, expositis Ecclesiarum circumsessionibus, interceptione alimentorum, aliisque artibus, quibus ii, qui ad Ecclesias confugerant, ad deditionem adigebantur, quicumque similia attentare præsumpserint, anathematis mucrone feriuntur. Et nos igitur, qui Ecclesiæ spiritum circa præmissa toties aperte declaratum, atque a Prædecessoribus Nostris constanter servatum, exuere neque possumus, neque volumus, eidem per omnia inhærentes, decernimus, & declaramus, omnes, & singulos, qui sub Ecclesiasticæ immunitatis tutela degentibus, hujusmodi ratione vim inferre ausi fuerint, præter alias pœnas, atque censuras adversus ejusdem Immunitatis violatores, ut præfertur latas, atque sancitas, sine alia declaratione incurrendas, omni beneficio, ac privilegio Ecclesiastici confugii, & Asyli tam apud Ecclesias, & loca immunia ab ipsis sic violata, quam apud alias quascumque Ecclesias, & Loca Sacra, & Religiosa, indignos, atque privatos fore, & habendos esse, non secus ac alii omnes, *qui confugientibus vim inferunt, aut ipsos ab Ecclesia, aliove loco immuni, violenter extrahunt, & abducunt*, quas scilicet laudatus Prædecessor Benedictus XIII. in sua allegata Constitutione, *non illius tantum Ecclesiæ, quam violarint, sed cujuscumque etiam alterius Ecclesiæ immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere* declaravit; & quorum Nos numero supradictos etiam jure & merito accensendos esse decernimus.

Denique quum, sicut accepimus, inter temporalis Dominii Nostri, ac nonnullarum finitimarum Ditionum Curias, reciproca quædam consuetudo inoleverit, ut qui certi generis delicta in alterutra ex Ditionibus hujusmodi commiserint, & intra fines alterius se receperint, instante Curia illius Ditionis, in qua delictum commissum fuit, capiantur, eidemque Curiæ tradantur, cumque, sicut etiam Nobis expositum fuit, hujusmodi traditionibus aliquando moram afferri contingat, propterea quod delinquentes hujusmodi, in Terris, ad quas confugerunt, sub Ecclesiæ alicujus, vel alterius loci immunis tutela se receperint: Idcirco Nos, Ecclesiasticæ Immunitatis rationes cum recta Justitiæ administratione, & Reipublicæ tranquillitate, opportune copulare volentes, decernimus, & mandamus, ut si hujusmodi confugientes delictum aliquod ex iis, quæ in Apostolicis Constitutionibus excepta sunt, in temporali Romanæ Ecclesiæ Dominio patraverint, Indicia ad capturam requisita, ab Episcopo Diœcesano, seu respective viciniori illius loci, in quo delictum commissum fuit, excipiantur, seu cumulentur; eaque ad Episcopum alterius *loci*, in quo delinquens Asylum cœpit, sine mora transmittantur; ut hic nimirum, quatenus traditioni præfatæ locus esse debeat, extractionem delinquentis e loco immuni, auctoritate sua, & cum interventu Personæ Ecclesiasticæ, fieri mandet. Eadem ratione, si in præfatis aliorum Principum Ditionibus, in quibus traditionis prædictæ consuetudo viget, *ejusmodi* delictum commissum fuerit, quod, *sive in vim* Gregorianæ, aut Benedictinæ Constitutionis, sive ratione *Concordati* cum Apostolica Sede initi, sive extensionis alterius Constitutionis Clementis XII. ab eadem Apostolica Sede specialiter impetratæ, pro excepto haberi debeat, volumus, & statuimus, ut Episcopus ille, ad quem, ratione loci delicti commissi, *id* pertinere dignoscitur, memorata indicia ad capturam requisita cumulari faciat, eaque transmittat ad Episcopum Ditionis Ecclesiasticæ, intra cujus Jurisdictionis fines illius delicti reus Asylum delegit; ut hujus scilicet Antistitis auctoritate, aliisque servatis servandis, a confugii loco extrahi, ac, si ita res feret, externæ postulanti Curiæ valeat consignari. Volumus tamen, in quolibet ex præmissis casibus, in quibus de delictis, ut supra, exceptis tantummodo agitur, prædictorum Benedicti, & Clementis Constitutionum, seu Concordatorum respective leges, atque tenores inviolabiliter observari; tum scilicet in eo, ut delinquens Ecclesiæ nomine in carceribus retineatur; tum etiam in eo, ut per Episcopos dumtaxat, privative quoad omnes

alios

alios etiam Ecclesiasticos Judices, ex Indiciis, ut præfertur, ad torturam sufficientibus, declaretur, an delictum, de quo est quæstio, inter excepta connumerari debeat, necne: tum denique in eo quod pertinet ad obligationem restituendi reum ad formam dictarum Constitutionum, quatenus is in progressu causæ, indicia hujusmodi sibi adversantia purgaverit, atque diluerit.

Ipsas demum præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, perpetuæ firmitatis vim, & robur habere, suosque integros, atque plenarios effectus, in locis, atque Ditionibus prædictis, ac respective ubilibet locorum, & gentium, sortiri, & obtinere, atque ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, & quoquomodo pro tempore spectabit in futurum, etiam sub statutis pœnis, atque censuris per contravenientes ipso facto incurrendis, omnino servari; sicque, & non aliter in præmissis, per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Cardinalium hujusmodi Congregationes, & Apostolicæ Sedis Nuncios, nec non sæculares Curias, & Magistratus, etiam supremos, aliosve quoslibet, quacumque præeminentia, & potestate fungentes, & functuros, etiam speciali nota, & mentione dignos, sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, decernimus, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus præmissis, aliisque quibuslibet Apostolicis Constitutionibus, Regulis, & Ordinationibus, necnon quarumcumque Ecclesiasticarum, aut Sæcularium Curiarum legibus, edictis, stylis, usibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus: Privilegiis, quoque, Indultis, & facultatibus, quibusvis Personis etiam speciali mentione dignis, & quavis quantumcumque sublimi dignitate, & auctoritate fulgentibus, & ex quibusvis etiam gravibus, & urgentissimis causis, seu quibuscumque Regularium Ordinibus, etiam Mendicantium, & Militaribus, etiam S. Joannis Hierosolymitani, seu Monachorum, aut Clericorum Regularium Congregationibus, Societatibus, & Institutis, etiam Societatis Jesu, aliisque quibusvis etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, & cum quibuscumque clausulis, & decretis, etiam motu, & potestatis plenitudine similibus, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, & innovatis; Quibus omnibus, & singulis, illorum tenores, formas, & caussas præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, atque etiam insertis, ac respective servatis habentes, ad præmissorum effectum, hac vice dumtaxat prædictis motu, scientia, & potestatis plenitudine derogamus, & derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque: seu si aliquibus communiter, aut divisim ab hac eadem sit Sede indultum, quod nullo in casu, seu extra certos casus, certisque de causis excommunicari, suspendi, aut interdici non possint, nisi per Litteras ejusdem Sedis, facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem.

Ut autem præsentes Litteræ, & in eis contenta hujusmodi, ad omnium notitiam perducantur &c.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum &c.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ MDCCL. *Idibus Martii, Pontificatus Nostri Anno Decimo.*

D. Card. Passioneus.

Hæretici, aut de hæresi suspecti, & Judæi post Baptismum in apostasiam lapsi, possunt ab inquisitoribus extrahi ab Ecclesia; sed vel ante, vel post capturam commoneri debet Episcopus. 158

Qui e loco relegationis, sive e carceribus, sive triremibus in asylum se proripit, nisi reus sit criminum quæ immunitate privantur, jure Asyli potitur. 159

Sic statuit Benedictus XIV. novissima Encyclica ad Inquisitores contra Hæreticam pravitatem, quam hic subjicimus.

BENEDICTUS XIV. &c.

ELapso proxime anno MDCCL. edita a Nobis fuit Apostolica Constitutio, data Idibus Martii, cujus initium est *Officii nostri*, quæque agit de locali Ecclesiarum Immunitate. In ea Nos Decessorum Nostrorum Romanorum Pontificum Gregorii XIV. Benedicti XIII. & Clementis XII. Constitutionibus inhærentes sublatis de medio quibusdam cavillationibus, & subterfugiis, quibus earum executio impediebatur, decrevimus, atque statuimus, ut iis,

injuria; *l. Cum donationis, Cod. de transactionibus, & Regula 27. Juris in 6.* Non Ecclesiæ, quia in tali casu nec capiuntur in ipsa, nec ab ipsa violenter extrahuntur, sed prius Rei ab ipsa sponte recedunt, unde Ecclesiæ nulla fit injuria; *arg. l. Quod factum, ff. de pactis.* Guillelm. de Monte Laudun. & post eum Vitalin. *in Clement. 1. n. 85. de pœnit. & remiss.* Fagnan. *loc. cit. n. 90.* Pignatell. *loc. cit. n. 29.* Farinac. *loc. cit. n. 306.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 18.* & alii.

5 Rei confugiti quandiu in loco Sacro existunt, non possunt per sententiam aliquam condemnari ad mortem, aut aliam pœnam corporalem; *cap. Reum 9. c. Id constituimus 96. caus. 17. quæst. 4. cap. Inter alia 6. de immun.* ibi: *Nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam;* quæ verba Fagnan. *ib. num. 12.* adductis variis Sacris Canonibus dicit non posse intelligi de executione ipsius sententiæ, sed esse intelligenda de ipsa sententiæ prolatione, seu condemnatione, ut ipse innuit verb. *Damnari.*

6 Et dicit, Judices sæculares in perniciem animarum suarum proferre sententias capitales, vel corporis afflictivas in confugientes ad Ecclesias & ibi commorantes, Abbas *in cit. c. Inter alias n. 3.* Hostiens. *ibid. n. 1.* Joan. And. *ibid. n. 3.* Innocent. *ib. in verb. Ad pœnam*, Silvester *verb. Immunitas 3. quæst. 3.* Layman *lib. 4. tract. 9. cap. 3. n. 13.* Pirhing *lib. 3. decret. tit. 49. n. 47.* Reiffenstuel *ib. num. 16.* & alii. Notant tamen Hannoldus *tom. 6. tract. 1. n. 249.* Castropalao *part. 2. tract. 11. disp. unic. punct. 11. n. 11.* Jul. Clar. *in Append. de Immunitate cap. 19.* & alii, huic Juri in pluribus locis derogatum esse consuetudine contraria, vi cujus Rei ad loca Sacra confugientes a Judice citantur, & non comparentes condemnantur pœna Juris ordinaria, quamvis sententia executioni mandari non possit, nisi Rei sponte exeant, aut alias extra loca Sacra deprehendantur; & a Fagnan. *loc. cit. sub n. 15.* advertitur; *Sacram Congregationem Immunitatis in causa Mantuana 10. Septembr. 1629. censuisse Judicem etiam Laicum posse procedere contra confugientem ad locum immunem prout Juris in contumaciam, & in Januensi die 9. Octobris 1629. Nicolaum de Valle restituendum esse Ecclesiæ, sed Judicem Laicum posse contra illum ad pœnam exilii, & ad alias in contumaciam procedere.*

7 Rei confugiti licet quandiu existunt in loco sacro, damnari non possint pœna mortis, vel alia corporali, possunt tamen puniri alia pœna, videlicet pecuniaria; *Communis, ac certa, arg. cap. Reum 9. cap. Id constituimus 36. caus. 17. qu. 4. & cap. Inter alia 6. de Imm.* ibi: *Super hoc tamen quod inique gessit, est alias legitime puniendus.* Immo si per sua crimina 8
alios damnificarunt, non solum possunt, sed & debent compelli ad eis satisfaciendum per pecuniam, aut alia bona temporalia, si quæ habent; *arg. cit. cap. Reum*, ibi: *Tamen legitime componat, quod inique fecit:* componere autem pro damno dato est pecuniariter satisfacere, ut notat Archidiaconus *in cit. cap. Inter alia num. 17. & cit. cap. Id constituimus*, ibi: *Ei, cui fuerit criminosus* (idest obnoxius, ut explicat Glossa ibidem) *de satisfactione conveniat.* Et ideo, non obstante, quod ipsi existant in loco sacro, adhuc ex communi praxi licite fit executio in eorum bonis.

Rei confugiti nequeunt in loco sacro car- 9
cerari, nec vinculis constringi; *arg. l. Præsenti 6. Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*, ibi: *Non patimur . . . in Ecclesiis quempiam detineri, atque constringi, & cap. Definivit 35. caus. 17. qu. 4.* communis cum Farinacio *loc. cit. n. 171.* Pignatel. *tom. 6. consult. 4. n. 93.* ubi refert sic decrevisse Sacram Congregationem his verbis: *Confugientes non possunt retineri in Ecclesia in compedibus, aut ligari, de Consentina 11. Junii 1627.* Immo neque pos- 10
sunt in loco sacro custodiri, & tam custodes, quam apponentes compedes, & manicas ferreas confugitis in locis immunibus incidunt in censuras, & ad hoc dantur hic varia decreta Sacræ Congregationis Immunitatis, prout referuntur a D. Riccio *in sua synopsi, verb. Custodes.*

Custodiæ a confugientibus ad locum immu- 11
nem sunt removendæ, cum non permittantur, & sint contra Libertatem Ecclesiasticam; *Sac. Congr. Immun. in Aquitanen. 20. Augusti 1635. lib. 2. decr. Paul. pag. 230. Neapolitana 22. Jun. 1627. lib. 1. decret. Paul. pag. 54. Regien. 6. Jul. 1680. lib. 2. decr. Alt. p. 2007.*

Episcopus curet, etiam juris remediis amo- 12
veri custodias, seu obsides confugitorum ad Ecclesiam; *Reatina 5. Jun. 1634. lib. 1. decr. Vallem. pag. 127.*

Monetur Episcopus, non esse bonam pra- 13
xim apponere custodias modo, & forma quibus ab eo appositæ fuerunt, nempe duorum militum die, & quatuor de nocte: *Anconitana 24. Mart. 1637. lib. 3. decret. Paul. p. 27.*

Monetur Archiepiscopus, ut amoveat cu- 14
stodes, seu suos cursores ab Ecclesia, in qua degunt confugiti; *Salernitana 23. Aug. 1667. lib. 1. decr. Altov. pag. 147.*

Cu-

15 Custodias appositas loco immuni, in quo restituti fuere Hebræi violenter extracti, Vicarius Generalis curet auctoritate sua ordinaria removeri; *in Nullius Guastallæ* 10. *Febr.*
16 1680. *lib.* 2. *decret. Altoviti pag.* 1924. Custodiæ istæ, etiamsi remotæ, sunt prohibendæ; *Isclana* 14. *Febr.* 1634. *lib.* 2. *decr. Paul. p.* 184.
17 Apponentes custodias loco immuni incidunt in Censuras comminatas contra Violatores Immunitatis Ecclesiasticæ, & indigent absolutione; *Aprutina* 1. *Octobris* 1647. *lib.* 3. *decr.*
18 *Paul. pag.* 156. Custodes Refugiatorum absolvuntur in forma Ecclesiæ, impositis gravibus pœnis salutaribus; *Soanen.* 22. *Maii* 1694. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 122. *Hieracen.* 28. *Augusti* 1700. *lib.* 2. *decret. Valleman. pag.* 309.
19 Semotis prius custodiis per Regios datur facultas Archiepiscopo extrahendi Clericum, & processum conficiendi super ejus delictis; *Consentina* 19. *Aprilis* 1644. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 224.
20 Apponentes compedes, & manicas ferreas confugitis in locis immunibus incidunt in Censuras; *Catacen.* 25. *Septembr.* 1653. *lib.* 5.
21 *decret. Paul. pag.* 21. Contra ponentes compedes, & manicas ferreas, ac custodientes confugitos in Ecclesia, Episcopus conficiat processum; *Capuana* 12. *Augusti* 1659. *lib. decret. Rocci pag.* 20.
22 Archiepiscopus omnino removeri curet custodiam ab Ecclesia, & Conventu, & liberari confugitum a compedibus, & manicis ferreis; *Rossanen.* 1. *Sept.* 1671. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 195.
23 Injungitur Episcopo, ut curet confugitos ad Ecclesiam liberari a manicis ferreis, & a compedibus, & amoveri custodiam a compedibus, & si adsint indicia de delictis exceptis in Bulla, extrahat, & retineat dictos confugitos, nec non conficiat processum; *Materanen.* 1. *Septembris* 1674. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 988. *Puteolana* 17. *Decemb.* 1675. *d. lib. pag.* 1187.
24 Appositio compedum, & manicarum ferrearum confugitis in Ecclesiis, & aliis locis immunibus de ordine Archiepiscopi, est improbata; *Neapolitana* 20. *Januarii* 1654. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 31. *Caven.* 8. *Februarii* 1639. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 85.
25 Declarantur excommunicati ex causa custodiæ Baroncelli in Ecclesia custodientes reos ad illam confugientes; *In Amerina* 4. *Dec.* 1629. *ex Sac. Congr. Imm.* ut refert Pignatell. *tom.* 6. *Consult.* 4. *n.* 17.
26 Potest tamen a Curia sæculari poni custodia extra locum sacrum ad præcavendum, ne libere Rei confugiti effugiant, vel ut si extra fines Ecclesiæ, seu loci immunis exierint, facilius capi, & puniri valeant; quia per talem custodiam nulla penitus vis, aut injuria infertur loco sacro, & ipsis Reis confugitis, cum uti supponitur, & debetur ex mox dicendis numero sequenti, liber permittatur accessus deferentibus necessaria victui, & vestitui ipsis Reis confugitis; & solum in loco non sacro ponantur custodes, ut si ipsi Rei confugiti sponte exeant ab Ecclesia, seu loco immuni, ibi capiantur, ubi jure capi possunt; Farinacius *in Appendice de immunitate cap.* 19. *n.* 299. Haunoldus *tom.* 6. *tract.* 1. *num.* 245. Castropalao *tract.* 11. *disp. unic. punct.* 11. *num.* 6. Suarez *lib.* 3. *de reverent. debit. locis sacris c.* 12. *num.* 4. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 688. Pirhing *lib.* 3. *Decret. tit.* 49. *num.* 48. Reiffenstuel *ibid. num.* 173. Bonacina *tom.* 2. *disp.* 3. *qu.* 7. *punct.* 3. citans Mar. Ital. *de Immunitate lib.* 1. *cap.* 6. §. 2. *num.* 52. Layman *lib.* 4. *tract.* 9. *c.* 3. *n.* 13. & alii passim.

Nemo potest impedire, seu prohibere quo 27
minus victus, & vestitus, aliaque necessaria ad victum deferantur reis confugitis, textu expresso *in l. Præsenti 6. Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt*, ibi: *Nec patimur in ipsis Ecclesiis reverendis ita quemquam detineri, atque constringi, ut ei aliquid victualium rerum, aut vestis negetur, aut requies*. Et ratio est, 28
quia esset aperta coactio, qua rei confugiti, vel ad exeundum, vel in Ecclesia moriendum compellerentur; Ita *communis Doctorum*. Neque Rei confugiti impediri possunt, quo minus naturam etiam extra locum Asyli (si reverentia loci id exigat) exonerare possint; *cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *qu.* 4. ubi propterea triginta passus in circuitu Ecclesiæ conceduntur, *qualiter ad requisitæ naturæ usum debitis exeant locis, & nullo teneantur eventu necessitudinis, qui Dominicis se defendendos commiserint claustris*; ut præcisis verbis ibidem dicitur. Unde, qui necessitatis naturæ causa ad se exonerandum egreditur e loco sacro propter ei debitam, & aliunde non salvabilem reverentiam, nequit capi a Curia sæculari; Haunoldus *tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 238. & 274. cum pluribus ibi citatis; Reiffenstuel *loc. cit. num.* 159. & alii passim.

Rei confugiti, si aliunde non habeant, un- 29
de sustententur, debent de bonis Ecclesiæ, seu loci sacri sustentari; *arg. l. Præsenti 6. Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt; cap. Aurum* 69. *caus.* 12. *q.* 2. ibi: *Aurum Ecclesia habe-*

habetur non ut servet, sed ut eroget in necessitatibus. Et ratio est, quia tenentur Rectores Ecclesiarum, quicumque sint, etiam Regulares, conservare Reorum confugitorum vitam; *cap. Reum 9. caus. 17. q. 4. cap. Inter alia 6. de Immun.* Tum quia confugitis non prodesset Jus Asyli, cum alias indirecte cogerentur ad exeundum, & Curiæ sæculari se tradendum, aut fame moriendum; Sic Glossa communiter recepta *in cit. cap. Definivit 35. caus. 17. q. 4. verb. defendantur;* Abbas *in cit. cap. Inter alia, de Immunitate num.* 28. Silvest. verb. *Immunitas 3. num.* 5. Reiffenst. *loc. cit. num.* 157. Matthæucc. *Official. Curiæ, cap. de Immunitate n.*
30 33. & alii passim. Notanter autem dicitur, *si aliunde non habeant, unde sustententur*, quia, si possint sustentari ex bonis propriis, aut a consanguineis, aut ab amicis, aut ex eleemosynis, in tali casu de illis, & non de Ecclesiæ bonis vivere debent. Immo possunt cogi ad laborandum, & serviendum in commodum, & utilitatem Ecclesiæ, seu Monasterii, ut sic expensæ in ipsos factæ de bonis Ecclesiæ, quæ nonnisi ad causas pias, & pauperes erogare possunt, compensentur; & etiam, ne *Immunitas* sit eis occasio otiandi, & exinde etiam peccandi; ita Doctores supracitati, & alii.

31 Rei confugiti non possunt spoliari rebus suis, quæ secum tulerunt in locum Asyli; *Communis; arg. cap. Sicut 6. caus. 17. qu. 4.* ibi: *Qui personam, aut bona ejus subtraxerit* (e loco Asyli) *excommunicetur, & cap. Definivit 35. ead. caus. & qu.* ibi: *Definivit Sacrum Concilium, ut nullus audeat confugientes ad Ecclesiam, vel residentes inde abstrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, vel spolii resi-*
32 *dentibus in loco sacro inferre*. Immo neque possunt spoliari armis, quidquid in contrarium senserit Covarruvias *Variar. resol. cap. 20. n. 18. corollar. 36.* & post ipsum Reiffenst. *loc. cit. num.* 170. Felix Potestas *tom. 1. part. 2. num. 689.* & alii plures; Sic pluries resolvit Sacr. Congr. Immun. apud Sperell. *dec. 127. n. 26.* & signanter *in una Neritonensi 13. Jan.* 1628. in qua dixit, practicandam non esse doctrinam Covarruviæ ex adverso sentientiis. Et quod non liceat Curiæ sæculari auferre arma a Laicis confugientibus ad Ecclesias, & alia loca immunia, decrevit *ead. Sac. Congr. Immunit. in Adjacen.* 18. *Maii* 1630. *lib. 2. decr. Paul. pag. 97. in Motulana* 11. *Augusti* 1631. *lib. 2. decr. Paul. pag. 86. in Tranen. 6. Novembris*
33 1634. *lib. 2. decret. Paul. pag.* 207. Etiamsi dicta arma sint prohibita; *ead. Sac. Cong. in d. Adjacensi* 18. *Martii* 1630. *lib. 2. decretor. Paul. pag. 79. in Venusina* 18. *Febr.* 1635. *lib. 2. decr. Paul. pag.* 215. Quare arma ablata a 34
confugitis sunt omnino restituenda; *ead. Sac. Congreg. in Camerin.* 20. *Febr.* 1629. *lib. 1. decret. Paul. pag. 124. in Januen, 9. Jun.* 1637. *lib. 3. decret. Paul. pag. 34. in Fanen.* 27. *Martii* 1703. *lib. 3. decret. Vallem. pag.* 481. Vel Episcopus sibi consignari faciat ad effe- 35
ctum disponendi juxta ordines Sacr. Congregationis; *ead. Sac. Congr. in Neapolitana* 24. *Decemb.* 1672. *lib. 1. decret. Altov. pag.* 757. Ablatio armorum a confugitis non est per- 36
missa absque facultate S. Sedis. Et conceditur facultas ad tempus Archiepiscopo auferendi arma a confugientibus in Ecclesiis etiam exemptis, & aliis locis immunibus, hac tamen conditione, ut arma retineantur apud Curiam Archiepiscopalem, & ablatio fiat per Ministrum ejusdem Curiæ; *ead. Sac. Cong. in Neapolitana* 20. *Jan.* 1654. *lib. 5. decret. Paul. pag.* 32. Contra auferentes arma a confugitis 37
procedendum est ad declarationem Censurarum; *ead. Sac. Congr. in Tranen. 6. Novemb.* 1634. *lib. 2. decr. Paul. pag.* 207. Immo lau- 38
datur Episcopus excommunicans eos, qui confugitos in locis immunibus armis spoliarunt; *ead. Sac. Cong. in Martoranen.* 15. *Jul.* 1636. *lib. 3. decret. Paul. pag.* 9. Possunt tamen a 39
confugitis auferri arma, sicut & alia bona, quæ non sunt sua, sed aliena, & ipsa tradi propriis Dominis; *Communis; arg. cit. cap. Sicut 6. caus. 17. qu. 4.* ibi: *Aut bona ejus* (non alterius) *subtraxerit*.

Quoad modum extrahendi delinquentes e 40
locis immunibus, servanda est inviolabiliter novissima dispositio Benedicti XIII. in citat. Constit. incip. *Ex quo* §. 9. ubi statuit, quod quotiescumque Curia Ecclesiastica a Curia sæculari fuerit requisita, ut Laicum aliquem delinquentem e loco immuni extrahi, ac illi consignari faciat, habitis super delicti excepti qualitate, ac personæ reiteratis indiciis, quæ ad capturam decernendam sufficere videantur, tunc Curia Ecclesiastica ad ejusdem delinquentis extractionem ab Ecclesia, aliisve locis immunibus, ope, ac medio suorum Executorum, implorato etiam, si opus fuerit, brachii sæcularis auxilio, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab Episcopo deputandæ procedere teneatur, & extractum ad suos carceres asportari, ac ibi sub tuta custodia detineri curet, & faciat. Ubi vero ex processu informativo desuper conficiendo constet de crimine excepto, ac insuper adversus eumdem extractum talia resultent indicia, ut crimen

ab

ab eo fuisse patratum moraliter credi possit, in eo tandem casu præfatum extractum Ministris, & Officialibus Curiæ sæcularis tradere, & consignare possit, ac debeat, exacta tamen, & recepta prius ab ipsis obligatione in forma juris valida restituendi extractum Ecclesiæ sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Papæ reservatæ, quatenus idem extractus indicia contra ipsum acquisita in suis defensionibus purget, ac diluat: quod, si ea non purgaverit, & vere delinquens repertus fuerit, possit in tali casu Curia sæcularis procedere contra ipsum, ut juris esse censuerit.

41 Curia sæcularis nullimode potest propria auctoritate Reos extrahere ab Ecclesia, seu loco immuni in casibus exceptis, citat. Gregoriana

42 §. 4. & citat. Benedictina §. 9. Immo Curia sæcularis neque se potest ingerere in dignoscendo, an Rei gaudeant immunitate, & crimina ab eis commissa sint de exceptis nec ne? cit. Gregoriana §. 4. & cit. Benedictina §. 9.

43 Soli enim Episcopi, aut eorum Vicarii Generales, & non alii Episcopis inferiores etiamsi locorum Ordinarii sint, aut nullius Diœcesis, aut Conservatores a Sede Apostolica specialiter, vel generaliter deputati cognoscere, & declarare valent, an delicta, pro quibus inquisiti ad loca immunia confugerunt, sint necne de genere, ac numero exceptorum? Sic expresse novissime statuit Benedictus XIII. in d. Constitutione *Ex quo* §. 9. confirmans di-

44 ctam Gregorianam. Occurrente casu in loco exempto, & nullius Diœcesis, tunc hæc cognitio, & declaratio spectat ad Episcopum viciniorem, & non ad alios, cit. Gregoriana

45 §. 4. confirmata a d. Benedictina §. 9. Sic etiam, Sede vacante, talis cognitio, & declaratio non spectat ad Vicarium Capitularem, sed ad Episcopum viciniorem, ut colligitur *ex cit. Constitutionibus*, & expresse declaravit pluries Sac. Congreg. Immunitatis, & signanter *in Regiensi* 19. *Novemb.* 1650. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 125. *in Calaritana* 30. *Septembris* 1598. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 178. *& in una S. Severini* 29. *April.* 1704. *lib.* 3. *decr. Vall. pag.* 577.

46 In casibus non exceptis non est licita Episcopo extractio absque facultate Apostolica, & sic extracti restitui debent Ecclesiæ; *Sac. Congregat. in Brundusina* 24. *Augusti* 1694. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 131. Neque ad vitandum populi tumultum; *ead. Sac. Congreg. in Perusina* 1. *Martii* 1696. *lib.* 1. *decret. Valleman. pag.* 176. Etiam respectu Clerici Sodomitæ, *in Anglonen.* 2. *Jun.* 1699. *lib.* 2. *decret. Vall. pag.* 224.

Unde Episcopus, qui sine dicta facultate extraxit, acriter corrigitur pœnis Sanctissimo benevisis; *eadem Sacr. Congregat. in Cajetana* 10. *Septembris* 1652. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 197. 47

Homicidæ extracti ab Ecclesia de mandato Episcopi ad instantiam Communitatis ad effectum evitandi publicum malum, sunt restituendi: *eadem Sacr. Congregat. in Cassanen.* 1. *Aprilis* 1704. *lib.* 3. *decret. Valleman. pag.* 568. 48

Militem extractum ab Episcopo ob plurima delicta, sed de non exceptis, Episcopus faciat restituere; *ead. Sac. Congregat. in Lauretana* 29. *Decembris* 1625. *lib. Scripturarum veterum pag.* 78. 49

Extractus a Curia laica ob delictum exceptum, Episcopus curet sibi consignari, vel retineri in carceribus laicalibus reportata obligatione retinendi nomine Sacræ Congregationis usque ad novum ordinem; *ead. Sac. Congreg. in Alexandrina* 1. *Decemb.* 1700. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 220. 50

Archiepiscopus abstineat a captura in Ecclesia, quando non agitur de casibus exceptis; *ead. Sac. Congr. in Consentina* 23. *Julii* 1625. *ex Reg. Scriptur. veter. pag.* 64. 51

Ordinarius loci non potest extrahere bona Decoctorum absque facultate Sedis Apostolicæ; sic decrevisse *Sac. Cong. in Neritonen.* 17. *Januar.* 1628. refert Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 4. *num.* 98. 52

Episcopus non potest extrahere Decoctores, cum non sint de exceptuatis; *Sac. Congregat. Immunit. in Panormitana* 21. *Jan.* 1626. *lib. Scripturar. veterum pag.* 90. 53

Sacra Congregat. tribuit Archiepiscopo facultatem præfigendi confugito dolose Decocto congruum tempus, intra quod, vel solvat, vel concordet cum Creditoribus; & quatenus neutrum exequatur, attentis gravissimis circumstantiis in isto casu concurrentibus, ejiciendi e dicto loco immuni, & extrahendi libros, ac res ad eumdem pertinentes; *Avenionen.* 14. *Septemb.* 1694. *lib.* 4. *decr. Valleman. pag.* 164. 54

Deinde attentis prædictis circumstantiis datur facultas illum extrahendi ad formam Bullæ, & retinendi in carceribus Eccles. nomine Sacræ Congreg. nec non perquirendi & extrahendi res in forma, *ibid.* 55

Mercatori fraudulenter Decocto, annuente Sanctissimo, præfigitur tempus duorum mensium, 56

fium, intra quod recedere debeat a loco immuni, si Parti non satisfecerit, vel illam acquiescere non curaverit; *Meliten.* 13. *Decemb.* 1633. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 179. *Catacen.* 21. *Mart.* 1634. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 186.

57 Datur Episcopo facultas assecurandi Libros Decoctoris confugiti repositos in loco immuni, ad effectum custodiendi, & de eis disponendi, prout de jure; *Ravennaten.* 3. *Julii* 1694. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 131. *&* 15. *Aug. pag.* 139.

58 Ut consulatur indemnitati Creditorum, qui nequeunt exequi facere mandatum contra Debitores, qui res suas in locis immunibus transtulerunt, dantur Episcopo Litteræ perquisitionis in forma; *Perusina* 17. *Augusti* 1695. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 110. *Ariminen.* 6. *De-*
59 *cemb. d. An. & lib. pag.* 234. *& Alibi*. Aliquando præfatæ litteræ diriguntur Nuncio Apostolico juxta formam consuetam ad annum; *Neapolitana* 25. *Junii* 1695. *d. lib. pag.* 196. quibus Litteris uti possint in Ecclesiis suæ jurisdictionis subjectis; *in cap.* 12. *Januar. d. An. & lib. pag.* 186.

60 Ne creditores damnum patiantur a debitoribus decoctis, qui una cum rebus suis confugerunt ad Conventum N. datur facultas D. Nuncio illas perquirendi, & extrahendi in forma, ad effectum illas consignandi inventariatas Judici competenti; *Pisana* 6. *Augusti*
61 1695. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 208. Datur aliquando facultas, ut Debitores ex causa civili cogantur exire a loco immuni; *S. Severina* 18. *Decembris* 1635. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 240.

62 Perceptor proventuum Regiorum confugitus ad Ecclesiam, de rigore juris gaudet immunitate ob debitum prætensum a Camera Regia ex causa administrationis; sed ex gratia, facto verbo cum Sanctissimo, concedi potest, ut præfigatur eidem terminus duorum mensium, intra quem, si non reddiderit computa, vel concordaverit, seu satisfecerit Cameræ Regiæ, ejiciatur a loco immuni; *Lycien.* 21. *Augusti* 1646. *lib.* 3. *decretor. Paul. pag.* 290.

63 Injungitur Archiepiscopo, ut præfigat terminum Agenti Regis Poloniæ, qui receperat scuta duodecim millia paucis diebus, antequam se declararet Decoctum, ad recedendum a loco immuni, & extrahere faciat pecunias, ac bona ibidem translata ad effectum ea consignandi Judici competenti in forma; *Neapolitana* 9. *Octobris* 1629. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 9.

Aliquando annuente Sanctissimo, injungitur Internuncio, ut præfigatur terminus Appaltatoribus, seu Arrendatoribus Patrimonii Regii, & Gabellarum Civitatis, confugitis, quo elapso, si summa debita erit magna, vel sibi videbitur intervenisse fraudem, extrahat, retineat, & certioret; *Neapolitana* 11. *Martii* 1625. *ex Regest. Scripr. Veter. pag.* 51. 64

Committitur Archiepiscopo, ut extrahere faciat Debitores Regiæ Cameræ confugitos ad loca immunia a quocumque loco immuni ad formam Bullæ Gregorianæ, & mancipari carceribus Ecclesiasticis, donec integraliter persolvant Regiæ Cameræ; *Neapolitana* 18. *Jan.* 1626. *lib.* 1. *Litterarum Paul. pag.* 19. 65

Item annuente Sanctissimo permittitur Episcopo Perusino, ut Debitor extractus pro debitis in egregia summa Communitatis, & Cameræ Apostolicæ retineatur in carceribus; *Perusina* 18. *Septembr.* 1654. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 76. 66

Debitor egregiæ summæ vocans Creditorem ad propriam domum, ac armata manu, una cum aliis extorquens quietantiam 2000. scutorum, gaudet immunitate: sed agendum cum Sanctissimo pro pœna extraordinaria, attenta mala qualitate Rei; *Sarzanen.* 11. *Jan.* 1648. *lib.* 3. *decr. Altoviti pag.* 271. 67 68

Debitor Virginis, & pauperrimæ, nisi intra terminum unius mensis solvat, datur facultas Ordinario ipsum ejiciendi e domo immuni; *Sabinen.* 6. *Novemb.* 1634. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 207. 69

Licet non constet ex processu de extractione dolosa, seu blandis verbis confugiti ab Ecclesia, quia tamen ex confessione extrajudiciali habetur, dolose extractum fuisse, Sacra Congregatio resolvit, gaudere, & restituendum esse Ecclesiæ; *ead. Sac. Congr. Immunit. in Ferrarien.* 24. *Januari* 1673. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 765. 70

Item declaravit, gaudere illum, qui dolosis verbis extractus fuit ex atrio Collegii, seu Domus Piæ Litteratorum Romæ; *eadem Sac. Congr. Immun. in Romana* 16. *Julii* 1675. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 1124. Similiter qui fuit impeditus a Birruariis existentibus in loco immuni, ne confugeret ad locum immunem; *in eadem ibidem*. Item qui tempore capturæ jam tetigerat columnam positam in angulo superiori Domus Ministrorum inservientium Monialibus S. Silvestri Romæ; *in ead. ibid.* 71 72 73

Constat de dolosa extractione a loco immuni, quando Baroncellus fingens se velle manducare cum confugito, mittit ipsum cum vi- 74

no

ro ad fontem, ubi capitur a Birruariis; *ead. Sac. Cong. Immun. in Reatina* 27. *Mart.* 1696. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 15.

75 Est dolosa extractio, quando simulatus confuga seduxit Judæum confugitum exire de loco immuni, asserens non adesse Birruarios, a quibus mentitis vestibus captus fuit; *ead. Sac. Congreg. Immunit. in Anconitana* 10. *Februarii*
76 1699. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 201. Constat de dolosa extractione, quando Birruarii mentitis vestibus, & incogniti sub prætextu emendi certa mobilia inducunt confugitum ad exeundum ab Ecclesia, & veniendum domi, ubi ipsum carcerant; *Bononien.* 3. *Decemb.* 1697. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 123.

77 Constat de dolosa extractione, quando Debitor sub promissione Creditoris de non faciendo exequi mandatum personale contra ipsum, carceratur ad instantiam Creditoris, postquam exiit a loco immuni; *Nucerina* 9. *Maii* 1702. *lib.* 3. *decret. Valleman. pag.* 420.

78 Item quando sub promissione reconciliationis faciendæ cum suo Adversario confuga egreditur ab Ecclesia, & capitur a Birruariis; *Ferentina* 22. *Jan.* 1704. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 550.

79 Constat de dolosa extractione, quando confugitus exit ab Ecclesia sub assecuratione Baroncelli, quod non carcerabitur, & postea ab ejusdem Birruariis carceratur; *Perusina* 22. *Septemb.* 1693. *lib. decret. Vallem. pag.* 77.

80 Quando confuga egreditur de Ecclesia, quamvis absque præcedenti tractatu cum Curia Laica, nec de ejus mandato, sed amici, vel alterius privatæ personæ suasione habentis animum tradendi ipsum in manibus dictæ Curiæ, prout de facto contigit, constat de dolosa extractione, adeoque est restituendus; *Camerinen.* 20. *Septembr.* 1704. *lib.* 3. *decret.*
81 *Vallem. pag.* 618. Constito de dolosa extractione a loco immuni, extractus debet restitui Ecclesiæ; *Aliphana* 12. *Julii* 1689. *lib. decret. Martelli pag.* 490. *Balneoregien.* 11. *Jan.* 1695. *lib.* 1. *decr. Vall. pag.* 166. *Ancon.* 10. *Februar.* 1699. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 256.

82 Sarcina papyri fraudulenter extracta a Conventu per Ministrum Appaltatoris, qui se finxit Dominum d. papyri, & decipiens Portuarium Conventus fraudulenter inde extraxit, est restituenda in Ecclesia; *Civitatis Castelli* 21. *Novembr.* 1684. *lib.* 3. *decret. Altovit. pag.* 389.

83 Non videtur constare de dolosa extractione, quando quis tamquam privatus promittit confugito, eum benigne tractandum a Judice Ecclesiastico, in cujus propterea Curia se constituit; *Neapolitana, seu Nolana,* 31. *Augusti* 1700. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 311.

Non constat de dolosa Extractione, quando confugitus exiit a loco immuni, ex eo quod Tribunus Militum, ut fieret miles, ei promisit omnem securitatem, nullo tamen habito tractatu per Tribunum cum Curia Laica, a qua extra locum immunem captus fuit; *Taurinen.* 9. *Martii* 1702. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 420. 84

Non constat de dolosa extractione in causa confugiti ad Ecclesiam ob debitum contractum cum duobus Mercatoribus, cum quibus iniit contractum societatis, eo quod exierit ab Ecclesia virtute transactionis factæ cum uno solum Mercatore sine mandato, & conscientia alterius socii principalioris in interesse, qui renuit ratam habere d. transactionem tamquam ei præjudicialem, & fecit carcerare Debitorem; *Urbanien.* 9. *Maii* 1702. *lib.* 3. *decr. Vallem. pag.* 420. 85

Non constat de extractione dolosa a loco immuni, quando confugitus causa debitorum exiit ab Ecclesia sub promissione, & juramento unius Creditoris, de non inferendo ei ullam molestiam, sed postea carceratus fuit ad instantiam alterius Creditoris, absque intelligentia cum primo Creditore; *Nullius Orbetelli* 21. *Nov.* 1684. *lib.* 3. *decr. Altov. pag.* 390. 86

In causa dolosæ Extractionis Episcopus procedat ad declarationem prout de jure; *Neapolitana* 12. *Januarii* 1700. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 66. Aliquando injungitur, ut informet supra dolosa extractione, & interim supersedeat in fulminatione Censurarum, & curet sibi consignari carceratum; *Reatina* 22. *Novemb.* 1695. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 229. Post declarationem, Non constare de dolosa extractione, Curia Ecclesiastica tenetur admittere novas probationes; *Perusina* 18. *Martii* 1669. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 143. 87 88 89

Extractus fraudulenter a Conventu gaudet immunitate Eccles. *in una Civitatis Vet.* 1. *Februarii* 1661. *lib. decr. Rocci pag.* 312. Extracti tamen ex fraude alicujus personæ privatæ non gaudent immunitate Ecclesiastica. *Æsina* 16. *Jan.* 1663. *lib. decret. Rocci pag.* 450. Recedens ab Ecclesia ex fraude suorum inimicorum non gaudet immunitate Eccles. *Casalen.* 20. *Martii* 1662. *lib. decr. Rocci pag.* 390. Exiens ab Ecclesia de consilio personæ particularis, & accidentaliter captus a Curia nulla habita intelligentia cum ipso Consiliario, non censetur dolose extractus. *Ferrarien.* 2. *Junii* 90 91 92 93

Junii 1603. *lib.* 1. *decret. Vallemani pag.* 50.

94 Mulier extracta ab Ecclesia blandis verbis, & circumventionibus a Notario, & Birruariis Curiæ Laicalis, est eidem Ecclesiæ restituenda. *Camerin.* 18. *Octobris* 1633. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 173.

95 Dolose abductus a particulari persona ex concordia cum Curia ad exeundum ab Ecclesia, & postea ab eadem Curia carceratus, gaudet immunit. Ecclesiast. *Ferrarien.* 26. *Jan.* 1672.

96 *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 647. Extractus ab Ecclesia blandis verbis, scilicet sub prætextu impunitatis promissæ a Barone, gaudet immunitate. *Tudertina* 18. *April.* 1679. *lib.* 2. *decr. Altovit. pag.* 749.

97 Exiens ab Ecclesia cum assecuratione sibi facta a Scriba Curiæ Episcopalis de immunitate ad dandam querelam in eadem Curia, & a Vicario Generali post horum notitiam retentus in carceribus, restituatur, & Vicarius consulat conscientiæ suæ. *Senogallien.* 24. *No-*

98 *vemb.* 1682. *lib.* 3. *decr. Altov. pag.* 710. Extractus ab Ecclesia sub promissione substituti Curiæ laicæ de illum dimittendo post examen, & postea detentus in carceribus, gaudet immunitate, & est restituendus; *Æsina* 13. *Novembr.* 1662. *lib. decr. Rocci pag.* 115.

99 In ordine ad dolosas extractiones frequenter allegari solitas, attendendæ sunt sequentes novissime emanatæ resolutiones.

DECRETUM

Pro tollendis abusibus per eos invectis, qui ubi in carceres conjecti fuerint, ad eludendam justitiam, sese a locis immunibus, ad quæ confugerant, dolose extractos fuisse frequenter allegare solent.

100 CUm ad aures Sanctissimi Domini Nostri Domini Clementis Papæ XI. delati fuerint graves abusus in plurimis locis, ac præsertim in Provinciis Italiæ, & Insulis eidem adjacentibus, atque etiam in Regnis Hispaniarum, a plerisque eorum invecti, qui ubi de mandato Judicum capti fuerint, & carceribus mancipati pro caussis Civilibus, vel Criminalibus, ad eludendam justitiam, allegare frequenter solent sese ab Ecclesiis, aliisve Locis immunibus, ad quæ confugerant, blandis verbis, vel alias dolose extractos fuisse, & ad propriam allegationem comprobandam non solum in suis depositionibus facile pejerant, sed falsos insuper inducunt Testes, adhibitaque Consanguineorum, vel Amicorum suorum opera, etiam alia non minus damnabilia patrare non erubescunt; Quinimmo aliquando ipsimet sunt, qui ad effectum libere vagandi, & forsan etiam impune delinquendi per Baroncellos, & executores, aliosve similes Justitiæ ministros, data opera, ab Ecclesiis, Locisve immunibus prædictis sese extrahi curarunt, ea spe freti, quod interim Ecclesiasticæ immunitatis beneficium amittere non deberent. Hinc est, quod Sanctitas Sua ejusmodi malis, quibus Justitiæ cursus inhibetur, animarumque salus magnum in discrimen adducitur, pro eximia sua Pastorali solicitudine ac zelo occurrere intendens, exquisivit a Congregatione Particulari nonnullorum Eminentissimorum, ac Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium, ac Illustrissimorum, & Reverendissimorum Romanæ Curiæ Prælatorum, ad hunc effectum deputata, quomodo, & qua ratione provideri posset, ut tam graves abusus e medio tollerentur. Habita itaque Congregatione prædicta sub die 5. Octobris 1716. cui interfuerunt D. D. Cardinales Tanarius, Spinula S. R. E. Camerarius, Vallemanus, Grimaldus, & Origus, ac R. R. P. P. Prosper Marefuschus, Episcopus Cyrenensis ejusdem Sanctitatis Suæ Auditor, Antonius Bancherius Protonotarius Apostolicus, ac Sacræ Consultæ Secretarius, Carolus Cerrus Rotæ Romanæ Auditor, Scipio de Ricciis præfatæ Congregationis Secretarius, Prosper de Lambertinis Consistorialis *Aulæ* Advocatus, ac Fidei Promotor, & Nicolaus Jacobatius R. C. A. Procurator Fiscalis Generalis; re mature discussa eadem Congregatio censuit:

Consulendum Sanctissimo, quod omnibus Ordinariis tam Italiæ, Insularumque illi adjacentium, quam etiam Hispaniarum, scribantur Litteræ, per quas illis injungatur, ut publico Edicto notificent, & moneant omnes, & singulos, qui ad Ecclesias, aliave loca immunia confugerunt, vel in posterum confugient, ut quatenus gaudere velint beneficio Immunitatis Ecclesiasticæ Localis, curent in eisdem Ecclesiis, & Locis immunibus permanere, caveantque, ne ullo prætextu, causa, vel quæsito colore ad eas, vel ea deserenda se induci sinant; Nam si extra illas, vel illa ab Executoribus Justitiæ capti fuerint, minime eis proderit allegare, vel etiam probare, quod fallacibus suasionibus, blandis verbis, assecurationibus, dolosisve machinationibus extracti fuerint; cum Animarum saluti, justitiæ administrationi, ac publicæ etiam delictorum vindictæ, ubi de Criminalibus agitur, expe-

expediat, ut de cetero illæ dumtaxat extractiones suffragentur, quæ, aut violenter patratæ, aut sub fide Salvi Conductus ab aliquo Judice Ordinario, seu Delegato concessi, ac subscripti, secutæ fuerint; qui tamen Salvus Conductus suffragari poterit pro tempore tantum in eo præscripto, intra quod extracti ad Loca immunia omnino reverti debebunt, si eorum Immunitate iterum gaudere intendant. Præterea iidem Ordinarii moneant, atque notificent in ejusmodi Edicto, quod, si quis vere extractionem dolose, ut supra, commissam ante promulgationem Edicti passus fuerit, ac Immunitatis Laicalis beneficio gaudere velit, Ecclesiasticum confugium repetere omnino debeat intra mensem a die promulgationis ejusdem Edicti numerandum, petito etiam, quatenus opus sit, ad hunc effectum Salvo Conducto ab ipsis Ordinariis gratis concedendo; ita tamen, ut eo tempore elapso si extra locum immunem deprehensus fuerit, perinde habeatur, ac si voluntarie, sponteque sua inde recessisset, nec audiri possit super extractione dolosa, quam de præterito se passum fuisse allegaret. Factaque eidem Sanctissimo Domino Nostro per me infrascriptum Secretarium de præmissis omnibus relatione, Sanctitas Sua particularis Congregationis sententiam benigne probavit, ac desuper præsens Decretum edi, illudque a Sacra Congregatione Immunitati Ecclesiasticæ, & controversiis jurisdictionalibus præposita promulgari, & executioni mandari præcepit. Hac die 22. Decembris 1716.

S. A. Card. Tanarius.

Scipio de Ricciis Secret.

EPISTOLA ENCYCLICA

Jussu Summi Pontificis ad Archiepiscopos Hispaniarum conscripta pro tollendis abusibus eorum. qui in carceres conjecti fuerint, ad eludendam Justitiam, sese a locis immunibus, ad quæ confugerant, dolose extractos fuisse allegare solent.

Illustris. ad Reverendissime Præsul, uti Frater.

101 CUm ad aures Sanctissimi Domini Nostri Clementis Papæ XI. plurimæ pervenerint querelæ fide dignorum testimonio comprobatæ, adversus eos, qui ubi de mandato Judicum, sive in Criminalibus, sive etiam in Civilibus capti fuerint, & in carceres conjecti, ad eludendam Justitiam, falso plerumque affirmare solent sese ab Ecclesiis, aliisque Locis immunibus, ad quæ confugerant, blandis verbis, vel alias dolose extractos fuisse: dictumque suum perjurio confirmare audeant, ac insuper adhibita consanguineorum, vel amicorum suorum opera, falsos testes inducere, & alia non minus detestabilia patrare non verentur: Quinimmo aliquando ipsimet sunt, qui ad effectum libere vagandi, & forsan etiam impune delinquendi, per Baroncellos, & Executores, aliosve similes Justitiæ ministros, data opera, ab Ecclesiis, locisve immunibus prædictis sese extrahi fecerant, ea spe freti quod interim Ecclesiasticæ Immunitatis beneficium amittere non deberent. Hinc est quod Sanctitas sua graves ejusmodi abusus, quibus Justitiæ cursus inhibetur, animarumque salus in discrimen adducitur, pro Pastorali sua sollicitudine, eximioque zelo, e medio tollere, ac radicitus extirpare cupiens, audito prius nonnullorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, ac Romanæ Curiæ Prælatorum, super hac re specialiter deputatorum consilio, decrevit per organum hujus Sacræ Congregationis Immunitati Ecclesiasticæ, & Controversiis jurisdictionalibus præpositæ, injungi Amplitudini Tuæ, quemadmodum per præsentes injungitur, ut publico speciali Edicto, tenoris in adjuncto folio expressi, moneat, denunciet, atque notificet, quod omnes, & singuli cujuscumque status, gradus, & conditionis fuerint, qui actu confugerunt, vel in posterum confugient ad Ecclesias, seu Loca immunia istius Diœcesis, si illorum Immunitate gaudere velint, curent attente in eis permanere, nec se ullo prætextu, causa, vel quæsito colore seduci sinant ad discedendum ab eisdem Ecclesiis, seu Locis immunibus: ubi etiam extra illas, seu illa ipsos deprehendi contingat, minime eis proderit allegare, & probare, quod fallacibus suasionibus, blandis verbis, assecurationibus, dolosisve machinationibus extracti, seu abducti inde fuerint; Cum ad occurrendum fraudibus, & abusibus supra expositis Sanctitas sua, de præfatorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, ac Prælatorum consilio, congruum, ac opportunum duxerit, firmiter decernere, & statuere, prout decernit, & statuit, quod deinceps ii tantum extra Ecclesias, & loca immunia, ad quæ confugerant, Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio gaudere pergant, qui ab Ecclesiis, & locis immunibus hujusmodi violenter

ter extracti fuerint, vel inde discesserint sub fide Salvi Conductus ab aliquo Judice Ordinario, vel Delegato concessi, & subscripti, non tamen, nisi ad tempus in eo præfixum valituri. Jubet insuper præfatus Sanctissimus Dominus Noster, quod Amplitudo Tua, eodem publico Edicto moneat, prout similiter annexa formula cavetur, omnes, & singulos, si qui fuerint in ista Diœcesi, qui ante publicationem Edicti hujusmodi, revera blandis verbis, aut alias dolose ab Ecclesiis, aliisque Locis immunibus extracti fuerint, ut quatenus gaudere intendant beneficio Immunitatis eisdem Ecclesiis, & locis debitæ, debeant intra terminum unius mensis a die publicationis ejusdem Edicti computandum, redire ad Ecclesias, vel loca immunia, unde extracti fuerunt, exposcendo ad hunc effectum, quatenus opus sit, ab Amplitudine Tua Salvum-Conductum, pro tuo arbitrio, & prudentia limitatum, ac gratis concedendum; Addita insuper declaratione, quod, si elapso prædicto termino in manus Curiæ inciderint, ita habeantur, ac si ab iisdem Ecclesiis, & locis immunibus sponte sua, nullaque prorsus interposita fraude discessissent, nec eis licebit amplius dolosam extractionem allegare. Ceterum, cum hæc Sanctissimi Domini nostri provisio, non in tua tantum, sed & in aliis istius Provinciæ Diœcesibus servari omnino debeat: Sanctitas sua districte Tibi præcipit, ut hæc omnia, quæ per præsentes Tibi injunguntur, etiam Episcopis Suffraganeis tuis, aliisque Locorum Ordinariis Tibi Metropolitico jure subjectis accurate significes, & ab eis exacte pariter, ac diligenter observari cures, & facias. Placeat igitur Amplitudini Tuæ ita exequi; dum ego interea deprecor eidem veriores felicitates.

Romæ 20. Januarii 1717.

Amplitudinis Tuæ

Uti Frater Addictissimus

S. A. Cardin. Tanarius.

Scipio de Ricciis Secretarius.

FORMULA EDICTI PROMULGANDI.

CUm ad notitiam Sanctissimi Domini Nostri Domini Clementis Papæ XI. delati fuerint graves abusus, a plerisque eorum invecti, qui ubi de mandato Judicum sive in Criminalibus, sive etiam in Civilibus capti fuerint, & in carceres conjecti, ut inde emittantur, allegare frequenter solent sese ab Ecclesiis aliisve locis immunibus, ad quæ confugerunt, blandis verbis, vel alias dolose extractos fuisse, & ad propriam allegationem comprobandam, non solum in suis depositionibus facile pejerant, sed falsos insuper inducunt testes, adhibitaque consanguineorum, vel amicorum suorum opera, etiam alia non minus damnabilia patrare non erubescunt; Quinimo aliquando ipsimet sunt, qui ad effectum libere vagandi, & forsan etiam impune delinquendi, per Baroncellos, & executores, aliosve similes Justitiæ ministros, data opera, ab Ecclesiis, locisve immunibus prædictis sese extrahi curarunt, ea spe freti, quod interim Ecclesiasticæ Immunitatis beneficium amittere non deberent. Hinc est, quod Sanctitas sua ejusmodi malis, pro eximia sua solicitudine ac zelo occurrere intendens, speciali commissione per organum Sacræ Congregationis Immunitati Ecclesiasticæ, & Controversiis jurisdictionalibus præpositæ Nobis directa, & inferius registranda, districte nobis injunxit, ut ad præsentis Edicti promulgationem procederemus.

Apostolicis itaque Sanctitatis suæ mandatis, qua par est, veneratione, & obsequio morem gerentes, vigore præsentis publici Edicti, monemus omnes, & singulas personas, cujuscumque status, gradus, & conditionis existant, quæ actu confugerunt, vel in posterum confugient ad Ecclesias, & loca immunia, si beneficio Immunitatis hujusmodi gaudere velint, ne sub quovis prætextu exeant, vel discedant ab iisdem Ecclesiis, locisve immunibus, immo diligenter caveant, ne fidem adhibeant ulli assecurationi, quam sibi ad id a quavis persona, etiamsi fuerit Justitiæ Minister, offerri contigerit, nisi eis simul exhibeatur Salvus-Conductus ab aliquo Judice Ordinario, vel Delegato concessus, ac subscriptus; quo casu Salvus-Conductus hujusmodi, pro eo tamen dumtaxat limitato tempore, pro quo concessus fuerit, ipsi suffragabitur.

Curent igitur omnes, & singuli Confugientes ad Ecclesias, & loca immunia præcise servare confugium; Quoniam, si deinceps extra Ecclesias, & loca immunia hujusmodi capti, ad manus Curiæ devenerint, nequaquam eis proderit, ad effectum fruendi beneficio Ecclesiasticæ Immunitatis, allegare, vel etiam concludenter probare, quod blandis verbis, vel alias dolose ab Ecclesiis, vel Locis immunibus prædictis extracti, seu abducti fuerint, cum Sanctissimi Domini Nostri mens sit, quod de cetero eæ tantum extractiones, seu abductiones extractis, seu abductis

ad

ad præfatum effectum suffragentur, quæ, aut violenter, aut sub fide Salvi Conductus, ut supra concessi. & subscripti, secutæ fuerint.

Ceterum, ubi contingat in hac nostra Diœcesi aliquam reperiri personam, quæ revera blandis verbis, aut alias dolose ab Ecclesia, seu loco immuni extracta, vel abducta fuerit, serio illam per præsens Edictum admonemus, ut quatenus frui intendat beneficio Immunitatis Ecclesiasticæ localis, redeat ad confugium intra terminum unius mensis a die publicationis præsentis Edicti computandum, petito prius a Nobis Salvo-Conductu, quem gratis concedimus; Quod, si elapso prædicto termino, extra locum immunem deprehensa fuerit, sciat se habendam esse, perinde ac si ab eodem loco immuni sponte sua discesserit, nec amplius audiendam super extractione dolosa, quam de præterito se passam fuisse allegaret, cum talis itidem sit mens Sanctitatis suæ.

Volumus autem hoc Nostrum monitoriale Edictum ad valvas Metropolitanæ Ecclesiæ hujus Civitatis affigi, & publicari, ac insuper in singulis Parochialibus Ecclesiis Nostræ Diœcesis, inter Missarum solemnia promulgari, sicque affixum, & publicatum, ac respective promulgatum post mensem a die illius affixionis, & publicationis, ac respective promulgationis computandum, omnes, & singulos, quos illud concernit, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatum fuisset. Datum ex Nostro Palatio Archiepiscopali hac die ...

EPISTOLA ENCYCLICA

De eodem argumento conscripta Italico idiomate ad universos Italiæ, Insularumque adjacentium Ordinarios.

Illustrissimo e Reverendissimo Monsignore, come Fratello.

102 ESsendo pervenute da più parti alla Santità di Nostro Signore molte querele, che pur troppo si sono riconosciute appoggiate alla verità, sopra gli abusi, ed inconvenienti, che frequentemente nascono dall' allegarsi da molti di quelli, che vengono carcerati, tanto per cause civili, quanto per criminali, di essere stati dolosamente estratti dalle Chiese, e Luoghi immuni; mentre li medesimi, per eludere la giustizia, bene spesso asseriscono falsamente di aver patita tale dolosa estrazione, per sostenerla, spergiurano ne' loro Costituti, inducono Testimonj falsi, e commettono altre simili cose coll' ajuto anco de' loro Amici, e Congionti; anzi talvolta essi stessi sono quelli, che per potere liberamente vagare, e forse anco commetter delitti senza perder il benefizio dell' Immunità, che pretendono di continuare a godere, si erano fatti a bella posta estrarre per mezzo de' Ministri subalterni della giustizia dalle suddette Chiese, e Luoghi immuni. Quindi è, che la Santità Sua, per provedere a tanti e sì gravi inconvenienti, che accadono in pregiudizio della giustizia, ed in notabile aggravio dell' Anime de' Fedeli; Udito prima il parere di una particolare Congregazione di alcuni Signori Cardinali, e Prelati a tal effetto specialmente deputati dalla Santità Sua, ordina, e comanda, che tutti li Ordinarj de' Luoghi debbano ammonire, e notificare con pubblico Editto, che tutti quelli, che ora si trovano rifugiati, e che in qualunque tempo avvenire saranno per rifugiarsi nelle Chiese, ed altri Luoghi immuni, di qualsivoglia stato, grado, e condizione siano, se vogliono goderne l' Immunità, avvertino di non partirne, nè si lascino indurre sotto qualsisia pretesto, causa, o colore a uscir fuori di dette Chiese, ed altri Luoghi immuni; poichè uscendone, se capiteranno nelle mani della giustizia, non valerà loro il dire, o pretendere di provare di esserne stati estratti dolosamente, o con fallaci suggestioni, o assicurazioni; volendo la Santità Sua, che dopo la detta ammonizione non possa più allegarsi, nè allegandosi, a chi si sia giovare l' estrazione dolosa, ma unicamente possa allegarsi, e giovar l' estrazione violenta, e quella, che fosse seguita sotto la sicurezza del Salvo-Condotto conceduto, e sottoscritto da qualche Giudice Ordinario, o Delegato, quale però dovrà valere solo per quel tempo limitato, per cui sarà stato conceduto. Siccome parimente dovranno notificare pubblicamente, come sopra, che se alcuno veramente fosse stato per il passato dolosamente estratto da qualche Chiesa, o luogo immune, e voglia godere del benefizio dell' Immunità locale, debba ritornare al Confugio Ecclesiastico dentro un Mese da decorrere dopo la pubblicazione del medesimo Editto, con chiedere agl' istessi Ordinarj, quando gli occorra, per tal effetto il Salvo-Condotto, quale dovrà darsegli gratis, e per tempo limitato ad arbitrio de' medesimi Ordinarj. Avvertendo inoltre, che, se passato il detto termine d' un mese sarà catturato fuori del luogo immune, dovrà considerarsi, come se

se volontariamente, e senza alcuna frode ne fosse partito, nè dovrà udirsi sopra l'estrazione dolosa, che pretendesse aver patita. Avendo però Nostro Signore ordinato, che se ne faccia lettera circolare, in esecuzione de' supremi comandi della Santità Sua, partecipo il tutto a V. S. acciò possa adempire la mente di Sua Beatitudine, con farne pubblicare Editto secondo la forma espressa nell'annesso foglio, che le trasmetto; come altresì sara sua cura, che lo stesso si eseguisca da' Vescovi suoi suffraganei, e da altri Ordinarj dipendenti da cotesta sua Chiesa Metropolitana, a' quali perciò dovrà ella a tal'effetto pienamente significare quanto a lei stessa con la presente s'ingiugne. Ed io intanto col significarglielo, me le offro.

Roma 20. Gennajo 1717.

Di V. S.

Come Fratello Affezionatissimo.

S. A. Cardinal. Tanara.

Scipione de Ricci Segret.

103 Rei confugiti per vim extracti, non servato modo præscripto a Benedicto XIII. in cit. Constitut. incip. *Ex quo* §. 8. & relato supra *sub num.* 40. debent iterum restitui. *Communis*, *& certa*, *arg. c. Sicut antiquitus 6. caus.* 17. *q.* 4. ubi excommunicari jubetur *qui personam hominis, vel bona ejus inde* (idest e loco Asyli) *subtraxerit quousque emendet*, *& quod rapuerit, reddat*; *& c. Miror* 8. *ead. caus. & q.* ubi sic expresse præcipitur: *Ecclesiæ igitur revoca, quæ irreligiosissimus rapuisti*, & cit. Bene-

104 dictina §. 8. Etiamsi notorie constet, ipsos confugitos commisisse crimen exceptum, quia ex cit. Gregoriana, & Benedictina ad extractionem requiritur semper prævia cognitio, & declaratio Episcopi, & ex novissima dispositione ipsius Benedictinæ §. 8. inviolabilis observantia modi ibi præscripti, aliter extractio est nulla, & consequenter extracti sunt restituendi. Farinac. *in appendic. de Immun. cap.* 2. *num.* 51. Diana *p.* 1. *tract.* 1. *resolut.* 14.

105 Reiffenst. *loc. cit. n.* 204. & alii passim. Confugiti etiamsi licite sunt extracti, debent iterum restitui, si indicia contra ipsos acquisita in suis defensionibus purgent, ac diluant; cit. Benedictina §. 8.

106 Immo debent restitui confugiti, etiamsi de eorum consensu, & voluntate fuerint extracti, quia quamvis renuncient immunitati, non possunt tamen per suam renunciationem præjudicare Ecclesiæ: sic expresse decrevit *Sacr. Congregat. Immunitatis in Cajeten.* 20. *Novembris* 1640. *lib.* 3. *decret. Pauluc. pag.* 134.

Restitutio extractorum fieri debet eidem Ecclesiæ, vel Loco, a quo fuerunt extracti: & ad hoc, ut restitutio alteri Ecclesiæ fieri possit, requiritur dispensatio Summi Pontificis, nec sufficit solus consensus partium. Sic pluries Sac. Cong. Immunitatis, & signanter *in Neapolitana* 21. *April.* 1634. *& in Mediolanensi* 28. *Novembris* 1534. in hunc modum: *D. Secretarius juxta mentem, scilicet, ut mediante auctoritate Sanctissimi faciat convalidare restitutionem factam alteri Ecclesiæ, cum non dependeat a consensu partium, sed ab auctoritate Sanctissimi*. Sic refert Pignat. *tom.* 1. *consf.* 172. *num.* 10. 107

Amplia, quamvis extractus moram trahat in loco distanti ab Ecclesia extractionis, attamen, attento consensu extracti, in his casibus Sanctissimus dispensat, ut restituatur alteri Ecclesiæ; *Ead. Sac. Congregat. Immunit. in Mediolanensi* 28. *Novembr.* 1534. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 210. *in Vercellen.* 25. *Maii* 1655. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 76. *in Asculana* 24. *Junii* 1655. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 67. 108

Quando quamplures sunt extracti, qui restitui debent eidem Ecclesiæ, ad evitanda scandala Restitutio fit diversis Ecclesiis, & diverso tempore. *Ead. Sac. Congregat. Immunit. in Castren.* 4. *Junii* 1630. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 43. 109

Aliquando extractus ex facultate Sanctissimi restituitur Ecclesiæ S. Joan. Lateranensis, uti Matri Ecclesiarum, loco Ecclesiæ, a qua fuit extractus. *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Spoletana* 18. *Septemb.* 1646. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 297. 110

Permittitur, annuente Sanctissimo, quod Restitutio extractorum fiat alteri ab Ecclesia extractionis, ex causis urgentibus allatis a Curia Laica. *Ead. Sac. Congregat. Immun. in Sarzanen.* 16. *Januar.* 1672. *lib.* 1. *decret. Altovit. pag.* 643. Item permittitur, ut extractus, qui ob infirmitatem non potest restitui Ecclesiæ violatæ, restituatur alteri ab ipso eligendæ. *Ead. Sac. Congregat. Immunit. in Aversana* 20. *Januar.* 1703. *lib.* 3. *decr. Valli pag.* 468. 111 112

Restitutio extracti conceditur fieri alteri ab Ec- 113

Ecclesia extractionis ob minas, & periculum occisionis Parochi, & cum idonea cautione de non offendendo inimicum, & testes, ac de non accedendo ad locum Ecclesiæ, a qua fuit extractus. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Casertana* 22. *Januar.* 1697. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 71.

114 Aliquando Sanctissimus concedit Archiepiscopo facultatem restituendi extractum alteri ab Ecclesia extractionis pro conscientia, & arbitrio ipsius. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Æsina* 15. *Novembr.* 1661. *lib. decret. Rocci pag.* 366. *in Neapolitana* 18. *Januar.* 1667.

115 *lib.* 1. *decr. Alt. pag.* 80. Aliquando injungitur Archiepiscopo, ut dato in actis Curiæ Eccl. consensu extracti, permittat restitui in alia ab Ecclesia extractionis extra Diœcesim electa ab extracto. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Salernitana* 20. *Jul.* 1688. *lib. decret. Mart. pag.* 327.

116 Fur extractus fuit ab una Ecclesia, & Episcopus ordinavit restitui eidem Ecclesiæ, sed Curia Laica in cujus carceribus erat, attenta ejus infirmitate, & distantia loci, restitui fecit in alia Ecclesia insigniori, & elapso aliquo tempore, cum idem fur ob nova furta carceratus fuerit in loco non immuni a Curia Laica, petiit denuo restitui Ecclesiæ primæ extractionis. Sacra Congregatio dixit gaudere, & esse restituendum Ecclesiæ extractionis pro reintegratione. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Lauretana* 18. *Augusti* 1702. *lib.* 3. *decret. Vallemani pag.* 435.

117 Extractus violenter a quadam Ecclesia Parochiali Diœcesis S. Miniati per Curiam Sæcularem, ac in carceres laicales, a quibus aufugerat, conjectus, pendente processu Curiæ Episcop. contra Extractores pro reparatione læsæ Immunitatis, denuo fugiens ex ipsis carceribus in eademmet Ecclesia se recepit, inde Romam veniens elapsis circiter tribus annis nova ob delicta ab Executoribus Em. Urbis Vicarii in carceres iterum truditur; verum allegata per ipsum immunitate, appellavit a sententia ejusdem Em. Vicarii ad Sacram Congreg. quæ declaravit: Restituendum esse Ecclesiæ, sed cum Sanctissimo, ut restitutio fiat in Urbe Ecclesiæ per extractum eligendæ; *ead. Sac. Congr. Immun. in una S. Miniati* 12. *Jul.* 1707. *lib. decr. Maref.*

118 Extractus restituitur Ecclesiæ, sed annuente Sanctissimo, præstita cautione de non offendendo Mulierem, quam tentavit occidere; *ead. Sac. Congr. Immun. in Casalen.* 19. *Jul.* 1661.

119 *lib. decret. Rocci pag.* 348. In restitutione extracti Ecclesiæ sæpissime requiritur idonea cautio de non offendendo testes, inimicum, ac querelantes; *ead. Sac. Congr. Immun. in Civitatis Castelli* 28. *Februar.* 1668. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 200. *in Portuen.* 25. *Septemb.* 1696. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 5. *in Cajetana* 24. *Septemb.* 1697. *ibi pag.* 113. *in Montis Falisci* 30. *Januar.* 1703. *lib.* 3. *decret. Valleman. pag.* 471.

Episcopus restituat extractum loco immuni sed prius provideat, ne oriantur scandala in præjudicium, & cum periculo Parochi ex parte extracta; *ead. Sac. Congr. Immun. in Lauden.* 20. *Decemb.* 1702. *lib.* 3. *decr. Vall. pag.* 463. 120

Restitutio carceratorum a Curia laica in locis immunibus facienda est propriis Ordinariis Ecclesiarum, non D. Nuncio; *ead. Sac. Cong. Immun. in Neapolitana* 10. *Novembris* 1676. 121
lib. 1. *decret. Alt. pag.* 1299. Pendente articulo: An extractus gaudeat Immunitate? restituendus est in carceribus Ecclesiasticis; *eadem Sac. Congr. Immun. in Asten.* 29. *Junii* 1679. *lib.* 2. *decr. Altov. pag.* 1783. 122

Discedens a loco immuni cum Salvo Conductu Commissarii, ut ipsum Commissarium alloquatur, & postea carceratus, de ordine Sanctissimi restituendus est Curiæ Ecclesiasticæ; *eadem Sac. Congreg. Immunitatis in Ariminen.* 3. *Maii* 1628. *lib.* 1. *decret. Pauluc. pag.* 93. 123

Episcopus faciat restituere Canonicum extractum de ejusdem ordine ab Ecclesia, quatenus non habeat aliquid relevans in contrarium; *ead. Sac. Congregatio Immunitatis in Ferentinen.* 9. *Januarii* 1702. *lib.* 2. *decret. Vallemani pag.* 264. 124

Restitutio extracti debet fieri publice ipsi Ecclesiæ violatæ per eos, qui extraxerunt, quia cum per injuriosam extractionem fuerit facta publica injuria Ecclesiæ, ac populus publice scandalizatus, requiritur publicus pœnitentiæ actus correspondens publico delicto, & tollens publicum scandalum; *arg. capit. Filius* §. *Illud autem, de pœnis in* 6. & quidem per eos, qui extraxerunt, *cum peccata suos debeant tenere Auctores, l. Sancimus* 22. *Cod. de pœnis, & cap. Quæsivit* 2. *de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*; Sic Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 172. *num.* 7. Peregrin. *de immunitate cap.* 15. *num.* 26. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 208. & alii, & ex decreto Sanctissimi servatum fuit contra Gubernatorem Urbis in extracto ab Ecclesia S. Mariæ de Pace 27. *Augusti* 1629. in qua extractus repositus fuit ab iisdem Birruariis pu- 125

publice post meridiem; Sic refert Pignatell. *loc. cit. cit. n.* 4.

126 Nec sufficit restitutio extracti facti Episcopo, seu Vicario Generali, aut reposito in carceribus Ecclesiasticis, quia cum non possit fieri restitutio neque alteri Ecclesiæ sine dispensatione Summi Pontificis, etiamsi extractus esset in loco distanti ab Ecclesia violata, sed necessario debeat fieri restitutio ipsi eidem Ecclesiæ violatæ, ut abunde patet ex supra allatis Decretis; tanto minus poterit fieri talis restitutio carceribus Ecclesiasticis, aut Episcopo, seu ejus Vicario Generali, quia Episcopus, ex quo non sit Dominus, sed tantum Procurator Ecclesiæ; *arg. cap. Si privatum* 28. *caus.* 12. *q.* 1. nequit remittere injuriam illi factam per extractionem, & retentionem confugiti; Glossa *in cap. Si is* 28. *caus.* 13. *q.* 4. *verb. Possumus*, Abbas *in cap. Contingit* 46. *de sententia excomm. num.* 11. Innocent. *ibid. in princip.* Hostiens. *ibid. n.* 2. Pignatel. *loc. cit. n.* 9. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 207. & alii, quos refert Binsfeld. *de injur. & damn. dat. cap.* 7. *n.* 4. *& ult. conclus.*

127 Nec etiam pro restitutione sufficit simplex excarceratio, aut dimissio extracti, sed debet per extrahentes necessario reponi in eadem Ecclesia, seu loco, a quo fuit extractus, ut respondit *Sacra Congr. Immun. in una Mediolanensi* 25. *Februarii* 1688. his verbis: *Scribatur Eminentissimo Archiepiscopo, ut Oratorem faciat restituere eidem Ecclesiæ, a qua fuit extractus, nec sufficere illius excarcerationem pro reintegratione violatæ Immunitatis Ecclesiæ ob extractionem ipsius Oratoris;* Sic Pignatell. *loc. cit. n.* 10. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 209. Riccius *in Synopsi verb. Restitutio n.* 1.

128 Ultra restitutionem Rei extracti pro reintegratione tenentur etiam male extrahentes ad restitutionem omnium rerum, & etiam armorum, quæ fuerunt ablata in extractione; *Communis; arg. cap. Sicut antiquitus* 6. *caus.* 17. *q.* 4. ibi: *Qui personam, vel bona ejus inde subtraxerit, quoadusque emendet, & quod rapuerit, reddat, excommunicetur;* & sic pluries decrevit Sacra Congreg. Immunitatis, & signanter *in Asculana* 15. *Januarii* 1658. apud Riccium *in Synopsi verb. Restitutio num.* 29. his verbis: *Ablata de tempore, quo quis fuit extractus ab Ecclesia, Episcopus mandet restitui; & in Verulana* 20. *Februarii* 1608. apud Riccium *loc. cit. num.* 22. ibi: *Nulliter extracti ab Ecclesia per Curiam Episcopalem, Episcopus mandet restitui, quidquid solvi pro sua excarceratione Vicario, Cancellario, & aliis*, & in puncto de restitutione armorum censuit Sacra Congregatio, quod ante absolutionem facienda sit restitutio in integrum armorum; *in una Lunen. Sarzanen. die* 3. *Augusti* 1624. *& die* 24. *etiam Augusti ejusdem anni in una Brundusina, & in una Mediolanensi die* 28. *Maii* 1626. apud Pignatell. *t.* 1. *consult.* 172. *n.* 13.

Violatores immunitatis Asyli, ultra gravissimum sacrilegium, quod committunt, *ex cap. Miror* 7. *cap. Frater* 9. *cap. Quisvis* 17. *caus.* 17. *q.* 4. & aliis similibus, & nullitatem omnium eorum actorum ex cit. Gregoriana, & Benedictina §. 9. incurrunt Excommunicationem majorem latæ sententiæ. Habetur ex cit. Gregoriana §. 8. ibi: *Quod si quis quacumque dignitate, & auctoritate præditus, præmissorum, aut alio quovis prætextu quidquam præter, aut contra hujus nostræ Constitutionis tenorem attentare præsumpserit, declaramus eum ipso facto Censuras, & pœnas ejusdem incurrere, quæ contra libertatis Juris Immunitatis Ecclesiasticæ Violatores per sacros Canones, Conciliorum Generalium, Nostrorumque Prædecessorum Constitutiones sunt promulgatæ:* & consimiliter habetur ex cit. Benedictina §. 9. & hanc Excommunicationem esse latæ sententiæ jam habebatur ex repetitis declarationibus jussu Clementis VIII. & Pauli V. editis, de quibus testantur Castropalao *tract.* 11. *disp. unic. punct.* 12. *n.* 2. Bonacina *tom.* 2. *disp.* 5. *q.* 7. *punct.* 8. *num.* 3. Marius Ital. *de immun. lib.* 1. *c.* 6. §. 2. *n.* 29. *& sequent.* Haunold. *tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 256. & hodie post dictas Bullas, & declarationes est *certa, & communis*. Unde Violatores Asyli non sunt excommunicandi, sed solum sunt declarandi excommunicati, seu incurrisse excommunicationem, ut optime tradit Sperell. *decis.* 48. *num.* 32. *& decis.* 105. *num.* 42. & alii passim. 129

Talem majorem Excommunicationem latæ sententiæ incurrunt quicumque cujusvis dignitatis, & auctoritatis existant, qui aliquo modo immunitatem Asyli violant; *Communis, ac certa*, ex cit. Gregoriana §. 8. ex cit. Benedictina §. 9. Sic eam incurrunt omnes capientes, extrahentes, incarcerantes, vincientes Reum in loco Asyli existentem; *Communis*. Item Complices extractionis, & hujusmodi; *Sac. Congr. Immun. in Hydruntina* 2. *Decembris* 1692. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 7. *Balneoregien.* 11. *Januarii* 1695. *lib.* 1. *decr. Vall. pag.* 166. *Regien.* 2. *Julii* 1695. *lib.* 1. *decr. Valleman. pag.* 190. Item Fautores; *ead. Sac. Congreg. in Neapolitana* 18. *Novembris* 1687. *lib. decret. Martell. pag.* 186. Item Cooperantes; *ead.* 130 131 132 133 134

ead. Sac. Congr. in Regien. 11. Decemb. 1690. lib. decret. Martell. pag. 688. in una Aquipendii 13. Novembris 1691. lib. decret. Grimald. pag. 36. Signina 31. Julii 1695. lib. decret. Mart.
135 pag. 751. Item Mandantes; ead. Sac. Congreg. in Neapolitana 18. Novembris 1687. lib. decr. Martelli pag. 186. Camerinen. 3. Augusti 1695.
136 lib. 1. decret. Vallem. pag. 406. Item Cogentes, Obsidentes, & Custodientes confugitum, ut egrediatur ab Ecclesia, & capiatur; eadem Sac. Congreg. in Perusina 5. Junii 1694. lib. 1. decret. Vallem. pag. 126. Hieracen. 28. Augusti
137 1700. lib. 2. decret. Vallem. pag. 209. Item dolose, & blande suadentes confugito, ut exeat a loco immuni, ut capiatur a Birruariis; ead. Sac. Congr. in Marsicen. 31. Julii 1691. lib. decret. Martelli pag. 249. in Aquipendii 13. Novemb. 1691. lib. decr. Grim. pag. 39. in Neapolitana seu Castri Maris 23. Junii 1693. lib. 1. decr. Vallem. pag. 58. in Camerinen. 13. Maii
138 1698. lib. 2. Vallem. pag. 153. Item Tentantes; ead. Sac. Congr. in Minerbinen. 2. Decemb. 1695. lib. 1. decr. Vallem. pag. 96. in Sutrina
139 20. Augusti 1695. d. lib. pag. 210. Item ipsi Extrahentes, quamvis extractum consignaverint Potestati Ecclesiasticæ; ead. Sac. Congreg. in una Civitatis Castellanæ 18. Novembr. 1687.
140 lib. 3. decret. Altov. pag. 183. Nec supradicti excusantur ab Excommunicatione, quamvis Reus libere consentiat capi, carcerari, extrahi, & hujusmodi, quia adhuc violatur immunitas ex dictis supra num. 3. & 106.

141 Si Violatores Libertatis, vel Immunitatis Ecclesiæ appellaverint contra sententiam declaratoriam Episcopi, talis appellatio non debet admitti, nisi prius Ecclesiæ fuerit satisfactum: Pignatell. tom. 2. consult. 65. num. 26. ubi affert plures declarationes præcisis his verbis: *Appellatio a declaratoria Censurarum in materia violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ non admittitur, nisi prius Ecclesia quo ad suum honorem fuerit in integrum restituta; Sacra Congreg. Episcopor. in Neapolitana 11. Octobris 1617. & in Liparen. 4. Julii 1620. & Rhegien. 28. Julii eodem anno, & Syracusana 19. Julii 1622.* & pluries declaravit etiam Sacra Congr. Immunitatis, ut refert Riccius *in Synopsi verb. Appellatio*, ubi sub *num.* 3. sic præcise habet: *Appellatio ad Metropolitanum super Censuris latis in caussa violatæ Immunitatis non est attendenda ab Episcopo; Sacr. Congr. Immunit. in Bisacien. 6. Februar. 1694. lib. 1. decr. Vallem. pag.* 102. & sub *num.* 4. his verbis: *Immo neque Appellatio ad Sanctissimum, & Sacram Congregationem admittitur quoad effectum suspensivum, sed solum quoad devolutivum; Materanen. 9. Septemb. 1631. lib. 2. decr. Paul. pag. 89. Beneventana 22. Novemb. 1639. lib. 3. decret. Paul. pag. 104. In una Nullius Abbatiæ S. Joannis in Lamis 19. Octobris 1695. lib. 1. decret. Vallem. pag. 224. Balneoregien. 18. Augusti 1700. lib. 2. decr. Vallem. p. 307. & sub num.* 7. Sic refert: *Non obstante Appellatione interposita ad Nunciaturam per Baroncellum excommunicatum ob violationem Immunitatis, Episcopus procedat contra ipsum ad ulteriora; In una Burgi S. Sepulcri 7. Maii 1688. lib. 2. decret. Vallem. pag. 151. & sub num.* 8. refert: *Non obstante Appellatione procedendum prout de Jure contra Violatorem Immunitatis Ecclesiasticæ; Pisauren. 25. Septemb. 1627. lib. 1. decr. Paul. pag. 67. & sub num.* 11. sic habet: *Non admittitur Appellatio tam ad effectum devolutivum, quam suspensivum a Censuris in contumaciam promulgatis ex causa violatæ Immunitatis; Rossan. 8. Apr. 1642. lib. 3. decr. Paul. p. 173.*

Absolutio a Censuris contractus ex causa violatæ Immunitatis, Libertatis, & Jurisdictionis Ecclesiasticæ est reservata Summo Pontifici, nec ab alio potest concedi sub quocumque prætextu etiam restitutionis statim factæ Ecclesiæ, & opinio contraria improbatur; Sic *Sac. Congreg. Immunitatis in Lycien. 13. Julii 1638. lib. 3. decret. Paul. pag. 66. Casertana 24. Januarii 1651. lib. 4. decret. Paul. pag. 134.* 142

Et ita est reservata Summo Pontifici, ut vacante Sede Apostolica, desit Potestas absolvendi; *eadem Sac. Congr. in una S. Marci in Calabria 2. Junii 1691. lib. decr. Martelli pag. 374.* Sic refert Riccius *in Synopsi verb. Absolutio n. 2.* 143

Unde Ordinarii, & Episcopi absolventes Censuratos hujusmodi sine facultate Sedis Apostolicæ incidunt in Excommunicationem eidem Sanctæ Sedi reservatam, a qua regulariter datur facultas, ut se faciant absolvere a suis Confessariis privatim, & cum Sanctissimo agitur pro dispensatione irregularitatis, quatenus incurrerint; *eadem Sacr. Congr. in Squillacen. 16. Decemb. 1664. lib. decr. Rocci pag. 608. Acernen. 29. Januarii 1636. lib. 2. decr. Paul. pag. 241.* 144

Quare præcipitur Archiepiscopo, qui sine dicta facultate absolvit Censuratos ex causa extractionis confugiti ab Ecclesia, ut reaffigat Cedulones contra ipsos; *eadem Sac. Congr. in Brundusina 28. Aprilis 1671. lib. 1. decr. Altovit. p. 546.* 145

146 Sic pariter absolutio concessa ab Eminentissimo Legato sine facultate Apostolica non suffragatur, & injungitur Episcopo, ut denuo absolvat auctoritate Sacræ Congregationis; *ead. Sac. Congr. in Papien.* 11. *Julii* 1676. *lib.* 1. *decr. Alt. p.* 1302.

147 Absolutio obtenta a Censuris ex causa violatæ Immunitatis vigore Brevis Sacræ Pœnitentiariæ non suffragatur in foro exteriori; *ead. Sac. Congr. in Gravinen.* 9. *Octobr.* 1629. *lib.* 2. *decr. Paulucci p.* 8.

148 Nec absoluti ex causa præfata vigore Bullæ Cruciatæ habentur pro bene absolutis a Sacra Congregatione, & injungitur reaffixio Cedulonum; *eadem Sacra Congregatio in Consentina* 21. *Julii* 1672. *lib.* 1. *decret. Altoviti pag.* 705.

149 Absolutio data vigore Bullæ Anni Sancti per Confessarium a Censuris incursis ex causa violatæ Immunitatis non suffragatur in foro exteriori; *ead. Sac. Congregatio in Vicana* 27. *Aug.* 1675. *l.* 1. *decr. Altov. pag.* 1141.

150 Absolutio vigore Jubilæi non suffragatur Censuratis, & reaffigi possunt, ac debent Cedulones; *ead. Sac. Cong. in Aquilana* 17. *Decembr.* 1630. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 66. *Gravinen.* 1. *Octobr.* 1641. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 157. *Hyeracen.* 4. *Decembris* 1657. *lib. decr. Rocci pag.* 47. *Aversana* 19. *Jul.* 1661. *d. lib. pag.* 347. *Squillacen.* 9. *Maii* 1702. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 420.

151 Ordinario inferiori concedi non debet facultas absolvendi Censuratos ex causa violatæ Immunitatis, sed Episcopo viciniori; *eadem Sac. Congr. in una Nullius Meliten.* 23. *Aug.* 1632. *lib.* 2. *decret. Pauluc. pag.* 137. & sæpius alibi.

152 Absolutio a Censuris incursis ob violatam immunitatem non datur, nec dari potest, & data non valet, nisi prius restituto Reo, & facta satisfactione læsæ Ecclesiæ; *arg. cap. Ex litteris* 11. *de Constitution. cap. Qua fronte, de Appellat. & cap. Cum desideres* 15. *de sentent. excomm.* & expresse decrevit pluries Sac. Congreg. Immunitat. & signanter *in Lauden.* 9. *Octobr.* 1629. his verbis: *Absolutio ab Excommunicatione non prodest, nisi sequuta restitutione, & reintegratione Ecclesiæ*. Sic refert Pignatell. *tom.* 2. *consultat.* 60. *num.* 38. & similiter *in Messanen.* 11. *Aug.* 1638. *lib.* 3. *decretor. Paul. pag.* 68. *in Marsicana* 24. *Januar.* 1645. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 253. *in Aquen.* 18. *Februarii* 1659. *lib. decret. Rocci pag.* 158. *in Rossanen.* 9. *Maii* 1662. *lib. decret. Rocci pag.* 399.

Immunitatem, sive libertatem Ecclesiasticam publice violantes, a Pœnitentiaria Apostolica nequeunt absolvi; Benedict. XIV. tom. 1. Constitution. 95. incip. *Pastor Bonus* §. 14. 153

Immunitate Ecclesiastica non gaudent Homicidæ tam laici, quam Ecclesiastici &c. Vide verb. *Homicidæ*, & verb. *Banniti*, & dicta *art. super. n.* 156. 154

* Pœnæ contra turbantes immunitatem afficiunt etiam eos qui impediunt, ne Judex Ecclesiasticus cognoscat in causis, in quibus habet auctoritatem tantum cumulativam; Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 40. §. 10. 155

Si quis reus dolose extrahatur ab Ecclesia, & extra illam capiatur non per vim, aut per salvum conductum, illa dolosa extractio reo non suffragatur, ut ex decreto S. Congregat. die 22. Decembris 1716. *Institut. Ecclesiast.* 41. §. 9. *n.* 31. * 156

Quoniam ex facili Religiosorum unius Ordinis ad alios Ordines refugio omnium Ordinum disciplina collabitur; idcirco P. Procurator Ord. S. Augustini Eremitarum Mexicanæ Provinciæ pro hujusmodi abusu compescendo recursum habuit ad S. P. Clementem XII. a quo instantis supplicatione ad Congregationem Episcop. & Regularium remissa, ejusdem Congregationis prodiit Decretum, a Sanctissimo confirmatum, quo statuitur, aufugientes Superioribus sui Ordinis esse restituendos, sub conditionibus & cautelis in sequenti expressis. 157

CLEMENS PAPA XII. &c.

ALias pro parte dilecti filii Ignatii Padilla Fratris expresse professi, in Sacra Theologia Magistri, Provinciæ SS. Nominis Jesu Mexicanæ, Ordinis Eremitarum S. Augustini Procuratoris ad specialia negotia missi, Nobis expositum fuit, quod in dicta Provincia abusus valde observantiæ regulari præjudiciales, nempe quod aliqui religiosi inquieti, & parum observantiæ sui instituti amatores obedientiam, reverentiamque, ac subjectionem suis Prælatis debitas parvifacientes ad Cœnobia aliorum Ordinum, vel Congregationum, aut Institutorum prætextu evadendæ violentiæ, & effugiendi rigorem suorum Superiorum confugiant, irrepserant; & licet Superiores prædicti a Prælatis Conventuum, ubi prædicti Religiosi confugiunt, petant, ut patiantur, quod obligatio obediendi propriis Superioribus, & sese ad propria Cœnobia restituen-

tuendi intimetur, vel quod illos propriis Superioribus tradant, neutrum obtineri solet, protestantes aliorum Ordinum, vel Congregationum, aut Institutorum Prælati, ubi dicti Religiosi confugiunt, eosdem gaudere immunitate refugii, & consequenter a proprio Prælato non posse extrahi, requiri, aut notificari, utpote in alieno territorio existentes, neque Superiores aliorum Ordinum prædictorum debere dictos Religiosos confugientes tradere: & in eadem expositione subjuncto, quod dilectus etiam filius modernus Prior Provincialis Provinciæ, & Ordinis prædictorum in angustias positus ad Venerabilem Fratrem modernum Archiepiscopum Mexicanum illius Regni Proregem recursum habere coactus fuerat, ut ei auxilium regium impertiretur, quo dispersum gregem ad Ovile proprii Ordinis reducere, & hoc tantum medio relatis præjudiciis occurrere posset. Cum autem minime lateat quod si hæc janua Asyli, aut refugii Religiosis pateat, funditus disciplina Regularis, ac debita propriis Superioribus obedientia corruant, necnon jurgia, & discordiæ inter Superiores respective Ordinum cum Sæcularium scandalo proculdubio pullulent;

§. 2. Porro, ut tot malis occurreremus per Nos declarari summopere desiderabat, quod dictis Religiosis ad Conventus aliorum Ordinum, vel Congregationum, vel Institutorum confugientibus immunitas refugii, seu Asyli minime suffragetur, sed a proprio Superiore judicialiter ex alieno conventu unusquisque confugientium hujusmodi extrahi, & ad proprium quocumque privilegio Regularibus concesso hac in parte non obstante, reduci possit. Quod si dicti Religiosi adhuc rebelles in parendo propriis Superioribus ad suum Conventum eosdem redeundi jubentibus perseverent, vel dicti Superiores eos tituli refugii recipientes, & auxilium præstantes propriis Superioribus tradere renuerint, utrique pœnas fugitivis, & eorum fautoribus, & protectoribus, necnon rebellibus, & inobedientibus per hanc Apostolicam Sedem impositas ipso facto, & absque alia declaratione incurrere debeant.

§. 3. Nos supplicem libellum nobis porrectum ad Congregationem Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Card. negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præpositam remisimus, a qua emanavit Decretum tenoris, qui sequitur, videlicet: Sacra Congr. Eminentiss. & Reverendiss. S. R. E. Card. negotiis, & Consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, ad quam Sanctiss. Dominus Noster supplicem Libellum remisit, attenta relatione Eminentissimi Firrao præfati Ordinis apud Sanctam Sedem Protectoris, re mature perpensa, decrevit, Regulares unius Religionis, confugientes ad Ecclesias, & Monasteria alterius Religionis, Superioribus propriæ Religionis restitui debere a Prælatis alterius Religionis, ad quorum Ecclesias, & Monasteria confugiunt, præstito tamen ab iisdem Superioribus confugientium Juramento, & facta obligatione de servanda immunitate Ecclesiastica, & de restituendo confugientes præfatos Ecclesiis, vel Monasteriis, ad quæ confugerunt, casu quo procedendum sit ad pœnas corporales, carceris perpetui, mortis, & triremium, propter delicta ab ipsis confugientibus commissa; secus, si ipsi Superiores procedere deberent ad pœnas ordinarias, & ad correctionem Regularem per Constitutiones Ordinis præscriptas, cujus rei declaratio ad deffinitorium Provinciale, vel ubi illud non fuerit, ad Consilium Conventus spectabit. Quod si constito Regulares confugientes pœnas dumtaxat ordinarias, & per Constitutiones Ordinis ad correctionem præscriptas promereri, Prælati alterius Religionis renuant eos propriis Superioribus restituere, vel ipsi Regulares ad proprias religiosas Domos redire recusent, Sacra eadem Congregatio utrosque ad instar Apostatarum, vel Apostatas recipientium, in excommunicationem Summo Pontifici reservatam incursos declaravit. Romæ 5. Septembris 1738. J. Cardinalis Firrao. C. Archiepiscopus Damiatæ Secretarius.

§. 4. Cum autem, sicut dictus Ignatius Procurator Nobis subinde exponi fecit, ipse decretum hujusmodi, quo firmius subsistat, & servetur exactius, Apostolicæ confirmationis nostræ patrocinio communiri plurimum cupiat;

§. 5. Nos ipsum Ignatium Procuratorem specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutum fore censentes supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Decretum præinsertum auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illique inviolabilis Apostolicæ firmi-

firmitatis robur adjicimus, salva tamen semper in præmissis auctoritate memoratæ Congregationis Cardinalium.

§. Decernentes, easdem præsentes litteras, firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis ad quos spectat, & spectabit in futurum plenissime suffragari, & ab eis respective inviolabiliter observari; Sicque in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, vel Delegatos etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 7. Non obstantibus, &c.

§. 8. Volumus autem, &c.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 20. Decemb. 1738. Pont. nostri Anno IX.

Additiones ex aliena manu.

158 In hoc & superiore articulo plura *Auctor*, & quidem fuse, de immunitate locali habet, quæ tamen praxim tantum spectant: quæque ideo ansam nobis præbere videbantur, ut aliqua subnecteremus de ejusmodi immunitatis origine, progressu, fatis variis, & præsenti statu. Verum hoc non perfunctorii laboris esset opus, & vix quidem dignum, quod hic subjungeretur. Cui tamen vacat, eaque tenere cupienti adeundus præ ceteris est *Mascambronius* recentissimus hujus generis scriptor in suo opere, italice conscripto, cui titulus, *Degli Asili de' Cristiani ragionamento*, ubi capite xv. illud præsertim enodatur, palamque fit: quomodo nimirum Asyli jus apprime cum Naturæ, & civili delictorum vindice Jure conveniat: quam bene hominum societati prospiciat: & qui fines Sacerdotium inter & Imperium intercedant.

159 At ut operi, in quo versamur, serviamus, e re duximus quatuor hic transcribete regulas, quas idem *Mascambronius* in fine penultimi capitis statuit ad amputandas ambages illas, ac tricas, quas de trivio Scriptores inanibus movent quæstionibus, ibi: „ E conciosiacosachè le quistioni, le quali spettano alla pratica della locale Immunità sieno presso che innumerabili, a cagione che molti Autori hanno più amato fantasticare, e stillarsi il cervello sulla corteccia delle parole, che consumare utilmente il tempo nell' investigare lo spirito della Chiesa, e de' Canoni già prescritti sul modello de' Libri santi, e delle Apostoliche Tradizioni, ho io divisato di ridurre a poche regole tutto ciò, ch' è stato dibattuto e messo in controversia sino ad ora dagli altri. Per quello dunque, che concerne le per- 160
sone, alle quali prestare si dee dal Clero ajuto, e rifugio, la prima regola, con cui è da guidarsi tutto il sistema si è, che secondo l' indole primiera della Religione gli Asili e gli Uffizj di Misericordia non sono da negarsi ad alcuno. Ma giacchè i Sommi Pontefici, i quali hanno da *Cristo* facoltà d' interpretare, ed accomodare eziandio l' eterne leggi, e le più sante istituzioni divine alle varie occasioni ed opportunità, le quali si moltiplicano senza misura, giacchè dico i Sommi Pontefici hanno dichiarato, che alcuni Delinquenti possono restare esclusi dal beneficio della Franchigia, non lice a noi ampliare la significazione delle parole usate da loro nelle Bolle, e nelle Decretali più di quello, che porta la comune approvazione degli uomini. Facendo altrimenti s' accrescono sempre più le vane contese, e si reca spesse volte non piccolo pregiudizio ad una gran turba di Cristiani, i quali restano esclusi da' luoghi immuni, sol perchè così piacque decidere al capriccio di pochi Autori. Così per modo d' esempio quando si dice esser privato della franchigia chi commette omicidio deliberatamente, ed a malizia, non sono per questo da escluderne quelli, che presi da tumultuaria passione tolgono altrui la vita. Oltre di che si dee sempre riguardare quella dolce indole del Sacerdozio, per cui furono costantemette difesi, ed ajutati, e tolti ancora per forza dalle mani della Giustizia tutti gli omicidi generalmente.

Similmente allorchè si dice esser escluso dal diritto del Refugio chi è reo di lesa Maestà, offendendo la Persona stessa del Principe, per tal nome di Principe non è da intendersi ogni Superiore, ma solamente il Sovrano, e per nome di delitto di lesa Maestà, non si dee prendere ogni trascorso, che si commette contro la volontà del proprio Signore, ma quella colpa, con cui o si machina contro la vita di lui, o si tenta d' offendere qualche parte del suo corpo, o di contaminare il suo onore con ingiurie, e villanie, o pur se si faccia congiura co' suoi Nemici, e loro si riveli il regio segreto, o finalmente se si concita ribellione, e tumulto, e gli si sollevino contro i Sudditi stessi. Questi, che sono delitti di lesa Maestà direttamente, e non gli altri, riguar-

guardati sono dalla Bolla di Gregorio con quelle parole: *Aut læsa Majestatis in personam Principis Rei &c.* E per vero dire chi non comprende, che altrimente tutti i colpevoli sarebbero Rei di lesa Maestà, come quelli, i quali operando contro le leggi, sempre fanno contro la volontà del Legislatore.

161 L'altra regola è, che discendendo gli Asili dalle più sincere massime della Carità Cristiana, o si neghino, o si concedano a' colpevoli, non mai però debbe mancare il Sacerdozio di usare in verso di loro qualche uffizio di beneficenza, e di misericordia. Per la qual cosa debbono i Vescovi spedire quanto più presto si può il processo de' Delinquenti eccettuati, perchè non si accresca sempre più l'odiosità de' Laici contra l'Ecclesiastica Immunità, ma non deono trascurare di farlo maturamente, affinchè sempre abbiano i Cristiani da riguardare ne' loro Pastori qualche particella delle antiche misericordevoli consuetudini, e del prisco amore inverso de' refuggiti. Anzi non potendo tai colpevoli esclusi dalla franchigia esser privati di ogni uffizio di carità, e di clemenza, i Vescovi allorchè li consegnano al foro laicale, conviene che s' interpongano quanto più possono efficacemente per ottener loro il perdono. Così mancando a' Cristiani il locale Rifugio, non mancherà loro almeno il primiero Asilo, che fu l'intercessione, e l'amorevole sollecitudine de' loro Pastori.

162 La terza regola è, che essendo indrizzata la locale Immunità, non già perchè trionfi, e si dilati impunemente la colpa, ma bensì al correggimento, ed all'emenda de' tristi, si dee perciò attentamente invigilare acciocchè colui che si ricovera nelle Chiese, non vi entri, e non vi dimori qual se fosse uno Scherano, ed un Malandrino corredato d'armi, e gonfio di arroganza, e di fasto, forse più disposto con dannevole esempio ad incendiare lo stesso Tempio di Dio, che a riconciliarsi col Prossimo, ed a dare qualche contrasegno di pentimento. Questi perversi uomini a mio credere, e tutti eziandio coloro, che trasportano ne' luoghi immuni contrabbandi, ed illecite mercanzie sarebbero indi da *Cristo* medesimo, che è il Padre delle Misericordie, e che nel Tempio giustificò il Publicano, discacciati, e mandati via bruttamente, come già fece una volta per nostro esempio. Io non dico già, che contro tai Rifuggiti sia da rinnovellarsi l'antico rigore delle pubbliche penitenze, non solamente perchè una tal costumanza non fu giammai comune rispetto ad essi, ma molto più perchè colla natura del Rifugio si adatta del pari la pubblica, che la privata penitenza: Dico però, che a sostenere il fine, per cui introdotti furono gli Asili tra' Cristiani, è uopo, che i Peccatori facciano almeno sembianza di ricorrervi umili, dimessi, e divoti: Non altrimenti, che non si riceve negli Ospedali, se non chi vi si presenta in forma, o di meschino, o d'Infermo. Quindi saviamente Gregorio IX. e con esso quasi tutti i migliori Canonisti, pronunziò quella bellissima sentenza, che non debba giovare il benefizio della legge a quelli, che mentre il chieggono se ne abusano, e peccano contro la stessa legge.

La quarta regola da osservarsi è, che eccettuati gli Oratorj, e le private Cappelle poste entro le case de' Nobili, la franchigia non più conviene ad una Chiesa, che all'altra: Talchè debbono gli Ecclesiastici ajutare, e con coraggio, e con indifferenza tutte le Persone, che vi ricorrono. E se alcuni piccioli Paesi fossero oltremodo ricchi ed abbondanti di sacri Edifizj, non vi si debbe però introdurre alcuna variazione prima di chiederne e consiglio, e licenza dalla S. Sede, la quale essendo guidata dal verace spirito di Carità, e di prudenza, saprà adoperarci quei rimedj, che più le pareranno opportuni, e per servigio di Dio, e per bene del Pubblico. In tal proposito io non so comprendere, come i Laici abbiano continuamente molestati i Sommi Pontefici, affinchè restringessero l'Immunità a picciol numero di delitti, e non abbianli anzi supplicati, acciocchè rinovando gli Asili alla primiera loro condizione, cioè al comune benefizio di tutti, gli avessero collocati, e stabiliti oltre alle case de' Vescovi, alle quali convengono di loro natura, nelle Chiese più nobili, come nelle Cattedrali, nelle Parrocchiali, e nelle insigni Collegiate. Anche ciò sarebbe ridondato senza alcun dubbio in molto svantaggio de' diritti del Sacerdozio, dal quale furono anticamente veduti i Rifugj distesi anche alle Croci, che s'impiantavano per le vie, non che a tutte le Chiese, le quali non erano in poco numero appo i Maggiori, ed infino a lunghissimi spazj fuori delle loro porte, ed alle prossime case, ed a' Giardini, ed a' Cimiterj, ed a' vicini Portici, e Bagni; Ma per lo meno non sarebbero stati i Sommi Pontefici costretti malgrado la soave indole loro, ora a negare agli uni, ora agli altri colpevoli i più sacrosanti Uffizj di mi- 163

proportionate ad restitutionem. *Communis*, *&* *certa* cum S. Th. 2. 2. *q.* 62. *ad* 4. Navar. *in Manual. cap.* 17. *n.* 69. Card. de Lugo *disp.*
2 18. *sect.* 5. *n.* 8. Etiamsi impediat absque vi, fraude, detractione, mendacio, quia quocumque modo impediat, vere violat justitiam auferendo bonum alterius, id nimirum, ad quod alter jam jus in re, vel ad rem habuit. *Com-*
3 *munis* cum supracitatis. Dicitur autem notanter teneri ad restitutionem *proportionate*, quia impediens consecutionem boni, ad quod alter jam habet Jus perfectum, seu *jus in re*, tenetur ad fere totum damnum compensandum, scilicet reddendo, seu restituendo ipsum bonum ei impeditum, v. g. Beneficium sibi jam collatum, & confirmatum, quamvis possessione nondum aditum, aut ejus valorem, detracta tamen æstimatione possessionis nondum habitæ, quæ etiam est pretio æstimabilis, quia *jus in re* ante possessionem adhuc periculo subest, ideoque minus valet, quam ipsa res possessa; minus enim valet pecunia v. g. tibi ablata, & restituenda, sed nondum restituta, & possessa, quam pecunia jam restituta, & possessa. Impediens autem a consecutione boni, ad quod habet jus imperfectum, *&* *ad rem* tantum, non tenetur compensare totum damnum, v. g. totum Beneficium promissum, & præsentatum tantum, sed nondum collatum, nec totum valorem ipsius; sed solum partem juxta æstimationem juris, & spei habitæ consequendi illud bonum. *Communis* cum S. Thoma *loc. cit.* & Scoto *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 2. *art.* 4. *n.* 40. §. *Ad ultimum dico similiter*.

4 Impediens sine vi, fraude, & mendacio aliquem a consecutione boni, ad quod nullum habet Jus ex justitia, nec *in re*, nec *ad rem*, peccat mortaliter, si id faciat ex odio, non ex justa causa, & non tenetur ad restitutionem, quia non peccat contra justitiam.
5 *Communis*. Tenetur autem ad restitutionem juxta proportionem spei, probabilitatis, seu certitudinis habitæ illius boni consequendi, si per vim, fraudem, & mendacium impediat a consecutione talis boni, v. g. si Titio volenti relinquere hereditatem, vel legatum Cajo, vim quis inferat, ne id faciat, vel mendaciis, & falsis criminibus Caji relatis avertat Titium ab hac voluntate, quia licet non habeat Jus absolutum ad illud Legatum, habet tamen Jus absolutum, ne per fraudem, & vim impediatur ejus potentia, spes, & probabilitas ad illud. *Communis*, teste Card. de Lugo *disp.* 18.
6 *sect.* 5. *n.* 91. Impediens aliquem a consecutione boni, revelando occultum, attamen verum crimen, peccat graviter, & tenetur ad compensationem, si id non facit ex justa causa, quia non solum peccat contra famam, sed etiam contra Jus, quod ille habebat, ne inique per talem detractionem impediretur a consecutione talis boni. *Communis*.

Advocati, Procuratores, Medici, Chirurgi, 7
Tonsores, Artifices, Ludimagistri, Mercatores, aliique similes, qui vi, fraude, mendaciis, criminationibus cum aliorum præjudicio, curant ad se trahere illos, qui alios frequentabant, peccant graviter, & tenentur ad restitutionem juxta proportionem boni aliis impediti, & conseqenter damni causati, quia tales nedum peccant contra Caritatem, sed etiam contra justitiam. *Communis*. Non pec- 8
cant autem contra justitiam, nec tenentur ad restitutionem, si id faciant sine ulla vi, fraude, mendacio, & criminatione, sed solis communibus mediis persuasionis, consilii, precum, & hujusmodi absque intentione alios offendendi, quia tales utuntur Jure suo, quod habent ad alios persuadendos in sui utilitatem, nec alii habent jus strictum ad illos clientes, discipulos, & respective se frequentantes; sicut enim poterant illi sine injustitia sponte sua recedere, sic possunt sine injustitia suaderi. Sanchez *in consil. lib.* 1. *cap.* 3. *dub.* 3. *n.* 2. Lugo *disp.* 18. *n.* 209. ubi dicit, hanc esse veriorem sententiam, & alii. Immo Lugo *ibid. n.* 111. 9
eos excusat etiam a peccato mortali, quamvis cum aliorum præjudicio curent ad suam operam, & officinam trahere eos, qui alios frequentare solebant, quia caritas non obligat ad consulendum bono proximi cum magno proprio incommodo: Si enim peccarent mortaliter, ut volunt plures cum Sanchez *loco cit. n.* 5. væ, dicit Lugo, væ Magistris, & Concionatoribus, qui omnibus artibus, & mediis utuntur, ut Auditores sibi accumulent etiam cum præjudicio omnium concurrentium; immo tunc majorem æstimant suam gloriam, quando ex Schola, vel audientia aliorum retrahunt auditores ad suam; quod quidem faciunt & Advocati, Procuratores, Medici, Chirurgi, Tonsores, Artifices, Mercatores, aliique similes.

Qui vi, fraude, minis impedit Procurato- 10
rem, vel Advocatum, ne assistat alterius causæ, seu liti, & sic ei impedit victoriam, peccat contra justitiam, & tenetur ad restitutionem juxta proportionem boni impediti, & mali causati. *Omnes*. Item tenetur ad restitu- 11
tionem, qui ex industria aliis negotiis, v. g. invi-

invitando ad venationem, ludum, prandium, & hujusmodi, occupat Procuratorem alterius, ne possit huic aliquod bonum obtinere, ad quod procurandum tenebatur, vel ex officio, vel ex contractu, quia talis fecit fraudem,
12 per quam est causa damni. Immo etiamsi Procurator esset voluntarius, & sponte vellet servire, qui ita tacite, & industrialiter occuparet eum ignarum intentionis suæ, adhuc teneretur restituere, quia adesset fraus; nam invitando ad venationem, ludum, prandium, & hujusmodi, aliud significaret, & aliud intenderet; fraus autem, & dolus nemini patrocinari debent, *cap. Ex litteris 2. de dolo, & contumacia, cap. Sed is 13. & cap. Ex tenore 16. de Rescriptis, cap. Tuæ 12. de Clericis non resident.* Lugo *loc. cit. n.* 103. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 78. & alii.

13 Injuste aperiens litteras alterius, ex quibus cognoscit ipsum aliquod pingue beneficium certo medio consecuturum, certa negotiatione multum lucraturum, & hujusmodi, & postea prævenit, impedit, & sibi tali medio, & negotiatione acquirit, peccat contra justitiam, & tenetur ad restitutionem juxta proportionem certitudinis, probabilitatis, vel spei habitæ illud bonum consequendi, quia talis injusta aperitio, & lectio litterarum fuit impeditiva ipsius boni, & causa mali, Lugo *disp.* 18. *dub.* 10. Lessius *lib.* 2. *cap.* 12. *a num.* 130. Sporer *tom.* 2. *tract.* 4. *prælimin. ad præcepta secundæ Tabul. cap.* 2. *sect.* 5. *num.* 205. La
14 Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 76. & alii. Item peccat contra justitiam, & tenetur sic ad restitutionem, qui dolose retinet litteras alienas, quas ex justitia, officio vel contractu tenetur tradere, si ex morosa consignatione litterarum alicui fuit impedita consecutio alicujus boni; talis enim dolosa litterarum detentio fuit graviter injuriosa, & præjudicialis ei, cui erant directæ. *Doctores citati*, & alii passim.

15 Impediens bona fide, & zelo, sine vi, vel fraude aliquem vere indignum, & ineptum a consecutione Cathedræ, & Officii, vel Beneficii, etiamsi vera ejus crimina occulta, & ineptitudinem incognitam manifestet Collatori, nec peccat, nec tenetur ad aliquam restitutionem: immo est potius laude dignus, & merito, quia maxime interest bono communi Reipublicæ, & Ecclesiæ Cathedras, Officia, vel Beneficia non conferri indignis, & ineptis, & ad illa nullum prorsus Jus habent in-
16 digni. *Communis ac certa.* Talem autem impediens ex odio, vel vindicta, aut cum vi, seu fraude, licet non peccet contra justitiam, & non teneatur ad restitutionem, ex quo indignus & ineptus nullum prorsus Jus habeat ad illa, peccat tamen contra caritatem, vel aliam virtutem juxta suam malam affectionem, & iniquam artem adhibitam. Immo, si talem impediat, infamando injuste apud alios, peccat etiam contra justitiam injusta læsione famæ alterius, & ad hujus restitutionem tenetur, licet non teneatur ad restitutionem pro impedita consecutione Cathedræ, Officii, vel Beneficii propter rationem adductam. *Communis.*

Impediens aliquem dignum a consecutione Cathedræ, Officii, vel Beneficii, ut Cathedra, Officium, vel Beneficium conferatur manifeste digniori, quovis modo impediat, nec peccat, nec tenetur ad aliquam restitutionem, quia dignus nullum prorsus jus habet respectu dignioris, unde illum impediendo, & hunc promovendo, recte agitur juxta intentionem Ecclesiæ, vel Reipublicæ volentis dare Cathedras, Officia, vel Beneficia dignioribus, ita exigente justitia distributiva. *Communis.* E contra impediens malo & iniquo affectu digniorem, vel vere dignum quovis modo a consecutione Cathedræ, Officii, vel Beneficii, & curans conferri manifeste indigno, peccat gravissime, & ad restitutionem tenetur ipsi digniori, seu vere digno, juxta proportionem Juris, si quod ad ipsa habebat; sin autem ipsi Ecclesiæ, vel Reipublicæ pro damnis consecutis, & primo loco restituere tenetur ipse indignus habens Cathedram, Officium, vel Beneficium, secundo loco Collator, tertio loco ipse suasor, & promotor, seu cooperator. *Communis; arg. cap. Quia per ambitiosam 15. de Rescriptis, & cap. Grave nimis 29. de Præbend.* Impediens sine vi, & fraude, sed solis precibus, & suasionibus, ne Cathedra, Officium, vel Beneficium conferatur uno digno, & procurans conferri alteri æque digno, nec peccat, nec tenetur ad restitutionem; Si autem id faciat vi, fraude, & hujusmodi, licet non teneatur ad restitutionem, ex quo dignus non habeat jus justitiæ supra æque dignum, peccat tamen ob fraudem, & vim adhibitam, quia æque dignus gaudet jure, ne malis artibus impediatur. *Communis.* 17 18 19

Impediens sine vi, & fraude, sed solis precibus, & suasionibus, ne Cathedra, Officium, 20
vel Beneficium simplex conferatur digniori, sed digno, quamvis non desint magni nominis Doctores dicentes, quod peccet graviter, tamen non esse peccatum mortale conferre Bene-

neficia simplicia nullam curam Animarum habentia personis dignis omissis dignioribus, tenent plurimi alii a nobis citati, & secuti sub verb. *Beneficia Ecclesiastica art.* 5. *num.* 28. & *sequent.* & cum La Croix *lib.* 4. *num.* 591. cum Rota recentior. *part.* 10. *dec.* 262. *num.* 1. & 2. ubi præcise dicit, quod dignus in Beneficiis simplicibus eligi potest omisso digniori: quod si aliud diceremus, omnes ferre Prælati essent in statu damnationis providentes Beneficia simplicia dignis, prætermissis dignioribus, quæ acerbissima profecto esset sententia. Hactenus Rota *loc. cit.* plurima alia adducens, *ut ibi* videre est. Attamen *ibid. sub num.* 8. dicit, quod tutius est etiam Beneficia simpli-
21 cia adjudicare dignioribus. Impediens aut per vim, vel fraudem, aut aliam iniquam artem, peccat, & tenetur ad restitutionem juxta proportionem certitudinis, aut spei, vel probabilitatis, quam habuit dignior consequendi illam Cathedram, Officium, vel Beneficium, quia ille dignior gaudet jure, ne iniquis artibus impediatur. *Communis.*

22 Impediens etiam sine vi & fraude, & a fortiori cum vi & fraude, ne Cathedra, aut Beneficium conferendum per concursum & oppositionem, conferatur digniori, peccat gravissime, & tenetur ad restitutionem, seu ei resarciendum damnum judicio prudentis, colligitur ex *cap. Metropolitano* 19. *dist.* 63. *ex c. Licet* 15. *caus.* 2. *quæst.* 1. *ex cap. Unico, Ut Ecclesiastica Beneficia*, ex Concil. Tridentin. *sess.* 24. *c.* 1. & *c.* 18. *de reformat.* & Constit. S. Pii V. incip. *In conferendis Beneficiis*, & ex propositione 47. inter damnatas ab Innocent. XI. *die* 22 *Mart,* 1679. & sic tenet Fagnan. *lib.* 5. *decretal. in cap. Mandato* 46. *de Simonia num.* 29. Navarr. *in Manual. cap.* 17. *n.* 74. Lessius *lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 15. *num.* 75. Lugo *disp.* 18. *sect.* 5. *num.* 107. ubi testatur de communi. Et ratio est, quia dignior judicatus in concursu habet Jus ex lege, uti recte dicit Navarr. cum Lessio *loc. cit. num.* 72. La Croix *lib.* 4. *num.* 628. intervenit enim quasi contractus inter illos, qui inducunt concursum, & qui concurrunt, ut qui dignior fuerit renunciatus, consequatur Cathedram, seu Beneficium; unde impediens digniori talem consecutionem, ad quam habet jam perfectum Jus ratione habiti concursus, facit gravem injuriam contra justitiam, & ideo tenetur ei restituere, seu compensare damnum. Vide verb. *Beneficia Ecclesiastica art.* 5. *a num.* 18. *ad* 27.

23 Impediens jurisdictionem Episcopi, Censuris innodatur. *Sac. Congr. Immun. in Ugentina* 1c. *Mart.* 1699. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.*
207. Ob recursum ad Judices Laicos pro im- 24
pediendo, ne Curia Ecclesiastica posset vocare laicos ad comparendum personaliter pro examine, Ordinarius procedat; *Ead. Sac. Congreg. Immun. in una Montis Cassini* 20. *Nov.*
1696. *lib.* 2. *decretor. Vallem. pag.* 58. Impe- 25
dientes in exercitio sui muneris Ministros Curiæ Ecclesiasticæ, Censuris innodantur; *Ead. Sac. Congr. Immun. in Asculana in Apulia* 9.
Jul. 1695. *lib.* 1. *decret. Vall. pag.* 196. Bir- 26
rarius impediens fugam Sacerdoti eum detinens per pallium, absolvitur ad cautelam; *Ead. Sac. Congreg. Immun. in una S. Agathæ Gothorum* 2. *Jul.* 1668. *lib.* 2. *decret. Vallem.*
pag. 225. Ballivum addictum servitio utrius- 27
que Curiæ, si quis impedierit ne inserviat Curiæ Ecclesiasticæ, excommunicatur; *Eadem Sac. Congreg. Immun. in Nucerina* 18. *Novemb.*
1687. *lib. decret. Martelli pag.* 186. Et ubi 28
sufficienter non constet de tali impedimento, sed potius fuerit pro aliquo actuali servitio Curiæ Laicalis, tunc datur absolutio ad cau-
telam; *ibidem*. Decretum Magistratus Sæcu- 29
laris prohibens, ne prædictus Ballivus inserviat Curiæ Ecclesiasticæ, est abolendum per actum publicum; *Ead. Sac. Congr. Immun. in Asculana* 5. *Octob.* 1688. *lib. decret. Martelli*
pag. 356. Gubernator Ballivum Curiæ laicalis 30
carcerans, eo quod ei præsentasset præceptum Curiæ Episcopalis, excommunicatur; *Ead. Sac. Congr. Immun. in Sutrina* 13. *Jan.* 1703. *lib.* 3. *decret. Vallemani pag.* 468.

Additiones ex aliena manu.

De legitimo impedimento frequens est in 31
Foro disputatio; Abs re igitur haud est de eo paucis differere.

Legitimum impedimentum non male defi- 32
nitur: *Justa causa alicui obstaculum creans, quominus quod ipsi faciendum incumbebat præstare possit.*

Præstat igitur I. legitimum impedimentum 33
morbus non omnis, sed sonticus tantum; Strik. *disput. juridic. vol.* 5. *disp.* 3. *cap.* 2. *num.* 3. & 4. qui *num.* 16. & *plur. seq.* una tradit, an & quando senectus præstat legitimum im-
pedimentum. Sonticus vero morbus, non so- 34
lum proprius, sed & Conjugis, tum Liberorum legitimum præstat impedimentum; Carpzov. *Jurisp. Forens. part.* 1. *Const.* 9. *defin.* 8.
Zanger *de Except. part.* 2. *cap.* 9. *n.* 13. Non- 35
nunquam & morbus Advocati impedimentum legi-

legitimum præstat, tunc scilicet quum reus facile alium Advocatum, aut procuratorem habere haud possit; Strik. *disput. Juridic. tom.* 5. *cap.* 2. *n.* 10. & *seq.* Langius *in Process. Jur. civil.* & *Saxon. cap.* 70. *num.* 71.

36 II. Præstat impedimentum legitimum Captivitas, & quidem etiamsi culpa præcesserit; Mynsinger. *Cent.* 4. *observ.* 57. Rudinger. *Centur.* 2. *observ.* 10. Idque extende ad violentam
37 detentionem, & quidem etiamsi a Privato ea fiat; Strik. *disput. juridic. tom.* 5. *disput.* 3. *c.* 2. *num.* 22.

38 III. Legitimum præstat impedimentum absentia Reipublicæ causa. At num abesse Reipublicæ causa dici possint, & sic allegare legitimum impedimentum Deputati, qui a Civitate Municipali, aut Castro, aut Villa mittuntur, non convenit inter Doctores; Consule Stryk. *disput. Juridic. tom.* 5. *disp.* 3. *cap.* 2. *num.* 24. & *plur. sequent.* qui & de eo disputat, an legatio libera præstet impedimentum legitimum.
39

40 IV. Militia legitimum impedimentum præstat; Et quod singulare est, etiam Milites Urbanici legitimum impedimentum allegare valent; Bruneman. *ad L.* 53. *ff. ex quib. caus. major.* Stryk. *juridic. Dissert. volum.* 5. *disp.* 3. *cap.* 2. *n.* 32.
41

42 V. Præstat legitimum impedimentum peregrinatio, sed non omnis. Tributum id est peregrinatio studiorum causa, tum causa mercaturæ; Stryk. *disput. Juridic. tom.* 5. *disp.* 3. *c.* 2. *n.* 38. & *plur. seq.*
43

44 VI. Locus non tutus præstat impedimentum legitimum; Stryk. *Jurid. dissert. vol.* 5. *disp.* 3. *cap.* 2. *n.* 46. qui & exemplis rem illustrat; Coler. *de Process. exequut. part.* 1. *cap.* 12. *num.* 21.

45 VII. Præstat legitimum impedimentum litis pendentia; Zanger. *de Except.* 2. *art.* 2. *c.* 13. *num.* 3. Mindan. *de Process. lib.* 3. §. 5. *n.* 11.

46 Et ut alias causas legitimi impedimenti omittamus, de quibus consuli potest Stryk. *juridic. dissert. volum.* 5. *c.* 2. *num.* 50. *ad fin.* præstat & illud factum Adversarii, vel etiam Alterius cujuscumque.

47 De ratione probandi legitimum impedimentum adi eumdem Stryk. *jurid. dissert. vol.* 5.
48 *cap.* 3. *per tot.* Nota vero, quod factum Adversarii vel alterius cujuscumque, satis haud esse illud probare, sed probare simul oportet, omnes adhibitas esse diligentias pro ejus remotione, easque nihil profuisse; Decius *consil.* 677. *n.* 4. Mindan. *de Process. lib.* 2. *c.* 19. *n.* 2.

49 Probato legitimo impedimento, causa restituitur in pristinum statum, in quo erat ante impedimentum, & de novo secundum juris ordinem proceditur. De specialibus vero effe- 50
ctibus legitimi impedimenti pro varietate præsertim causarum ipsius, confer Stryk. *juridic. dissertat. volum.* 5. *cap.* 4. *per tot.*

IMPEDIMENTA MATRIMONII.

Articulus I.

Quoad ea, quæ concernunt impedimenta mere impedientia, & septem prima dirimentia.

Impedimenta Matrimonii sunt duplicis gene- 1
ris, alia mere impedientia, & alia dirimentia. *Impedimenta mere impedientia* sunt illa, quæ mere impediunt Matrimonium contrahendum, sed non irritant jam contractum: unde quamvis Matrimonium cum aliquo ex his impedimentis nequeat licite, & absque peccato contrahi, potest tamen valide. *Impedimenta dirimentia* sunt illa, quæ non solum impediunt, ne Matrimonium contrahatur licite, sed etiam ne valide, unde Matrimonium contractum cum aliquo ex his impedimentis est omnino nullum ac irritum. Datur in Eccle- 2
sia Dei potestas constituendi impedimenta, sive impedientia, sive etiam dirimentia Matrimonii; *Communis* inter Catholicos, atque definitum contra modernos Hæreticos in Concilio Tridentino *sess.* 24. *can.* 4. ibi: *Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit;* & *Can.* 3. ibi: *Si quis dixerit, eos tantum Consanguinitatis, & Affinitatis gradus, qui in Levitico exprimuntur, posse impedire Matrimonium contrahendum, & dirimere contractum: Nec posse Ecclesiam in nonnullis eorum dispensare, aut constituere, ut plures impediant, & dirimant, anathema sit,* & colligitur ex *cap. Tum* 3. *de Ordine cognationum, cap. Ex litteris* 1. *de Consanguinit.* & *Affin. cap. Multorum* 10. *caus.* 35. *quæst.* 6.

Impedimenta mere impedientia, spectato 3
Jure Antiquo, sex fuerunt sequentibus versiculis communiter comprehensa.

Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque Catechismus, Crimen, Sponsalia, Votum
Impediunt fieri, permittunt juncta teneri.

Ec-

4 *Ecclesiæ vetitum* est prohibitio Ecclesiæ, quæ fit a Papa, ab Episcopo, vel Parocho ex justa causa ad certum tempus, v. gr. ad evitandum scandalum, & tumultum, aut cognoscendum impedimentum aliquod, de quo dubitatur inter copulandos; *arg. cap.* 1. 2. & 3. *de Matrimonio contracto contra Interdictum Ecclesiæ*, & *cap. final. de Clandestin. desponsat.*

5 *Tempus feriatum*, quo prohibetur, non Matrimonium, sed Matrimonii solemnitas, scilicet Benedictio nuptiarum solemnis, Sponsæ in domum Sponsi traductio, solemniora convivia, & tripudia &c. Tale tempus olim varium, & longius erat, ut patet *ex c.* 8. 10. & 11. *caus.* 33. *qu.* 4. & *cap. Capellanus* 14. *de Feriis*. Ast impræsentiarum est restrictum a Concilio Tridentino *sess.* 21. *c.* 19. *de reformat. Matrimonii*, ab Adventu usque ad diem Epiphaniæ, & a Feria quarta Cinerum usque ad Octavam Paschæ inclusive, ibi: *Ab Adventu Domini Nostri Jesu Christi usque ad diem Epiphaniæ; & a Feria quarta Cinerum usque ad octavam Paschæ inclusive antiquas solemnium nuptiarum prohibitionem diligenter ab omnibus observari Sancta Synodus præcipit, in aliis vero temporibus solemniter celebrari permittit.*

6 *Catechismus*, per quem intelligitur cognatio quædam spiritualis imperfecta, quæ olim contrahebatur ab eo, qui respondebat pro infante, quando supplebantur Cæremoniæ post Baptismum collatum privatim in necessitate, quamvis talis respondens infantem jam antea privatim baptizatum de sacro Fonte non levarit; *arg. cap. Contracto* 5. *de cognatione spirituali*, & *cap. per Catechismum.* 2. *eod. in* 6. Ast hodie non amplius viget hoc impedimentum; cum videatur sublatum a Tridentino *sess.* 24. *de reformat. Matrimon. cap.* 2. per illa verba: *Omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis*, prout contra paucos alios advertunt Pontius *lib.* 6. *c.* 11. *n.* 3. Sanch. *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 10. *num.* 10. Reiffenstuel *lib.* 4. *decr. tit.* 11. *num.* 5. ipsisque testibus declaravit Sacra Congregatio, & Motus proprius S. Pii V. confirmatque ipsa praxis, & universalis Ecclesiæ consuetudo, quæ, ex *cap. Cum dilectus filius* 8. *de consuetudine*, *optima est legum interpres*. Et sic tenent Ledesma, Reginald. Rebellus, Guttierez, Bonacina, Molfesius cum Barbosa *super d. cap. Concilii Tridentini n.* 41. Quamvis ipse Barbosa sibi contradicat, & teneat contrarium *in summa Apostolicar. decis. verb. Cognatio spiritualis n.* 7. asserens Decretum *Sacræ Congregationis Concilii de an.* 1592. 22. *Decembris*.

Crimen, per quod intelligebantur varia enormia delicta, quorum aliquod si quis committebat, nubere alteri licite amplius non poterat; *arg. cap. Qui Presbyterum* 2. *de pœnitentiis*, & *remissionib. cap. Si quis* 1. & *cap. Veniens* 2. *de eo, qui cognovit consanguineam*, &c. *cap. Statutum* 33. *caus.* 17. *q.* 2. *cap. Admonere* 8. *caus.* 33. *qu.* 2. cum similibus, & Glossa *in cit. cap. Qui Presbyterum*, *verb. absque spe conjugii*, ubi ipsa crimina comprehendit his versiculis: 7

Incestus, Raptus sponsatæ, Mors mulieris,
Susceptus propriæ prolis, Mors Presbyteralis.
Vel si pœniteat solemniter, aut Monialem
Accipiat: probibent hæc conjugium sociandum.

Sponsalia, quæ sunt mutua promissio futurarum nuptiarum, *l.* 1. *ff. de sponsalibus*, *cap. Nostrates* 3. *caus.* 30. *qu.* 5. quando sunt contracta cum una persona, impediunt Matrimonium cum alia, nisi prius sint rite dissoluta; *arg. cap. Ex litteris* 2. & *cap. Ad audientiam* 4. *de Sponsalibus*, & *cap.* 1. *de pactis*, & similibus. 8

Votum, per quod in proposito intelligitur Votum simplex Castitatis, seu Votum simplex ingrediendæ Religionis, assumendi Ordinem sacrum, non ineundi conjugium, quæ Vota impediunt Matrimonium contrahendum, sed non dirimunt jam contractum; *cap. Consuluit* 4. & *cap. Rursus* 6. *Qui Clerici, vel voventes Matrimonium contrahere possunt*: *cap. unic. de Voto in* 6. 9

Ex assignatis autem sex impedimentis mere impedientibus, cum duo jam non amplius vigeant, nempe impedimentum *Catechismi* jam per consuetudinem contrariam abrogatum, & impedimentum *Criminis* jam per longævam desuetudinem abrogatum, hinc quatuor tantum hodie vigent impedimenta mere impedientia apte in hoc versiculo comprehensa. 10

Sacratum tempus, vetitum, sponsalia, votum.

Impedimenta dirimentia, quamvis Jure antiquo fuerint tantum duodecim, tamen hodierno Jure sunt quatuordecim, cum ipsis duodecim impedimentis antiquis duo de novo sint adjecta a Concilio Tridentino scilicet *Absentia* Parochi & duorum Testium, ut habetur *sess.* 24. *cap.* 1. *de reformat. Matrim.* & *Raptus*, ut habetur *ead. sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat. Matrim.* quæ omnia impedimenta compre- 11

prehenduntur sequentibus versiculis relatis tum a S. Thoma *par. 3. qu. 50. Supplement. art.* 1. tum a Scoto *in 4. dist.* 42. & ab aliis passim.

Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen.
Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas.
Si sis Affinis, si forte coire nequibis,
Si Parochi, aut duplicis desit præsentia testis;
Raptaque sit mulier, nec parti reddita tutæ.
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

12 *Error* est quadruplex, scilicet Personæ, Fortunæ, Conditionis, & Qualitatis, textu expresso *in cap. Quod autem caus.* 29. *q.* 1. ibi: *Error personæ est quando hic putatur esse Virgilius, & ipse est Plato; Error Fortunæ, quando hic putatur esse dives qui est pauper, vel e converso; Error Conditionis, quando putatur esse liber qui servus est; Error qualitatis, quando putatur bonus qui malus est.*

13 Error personæ dirimit Matrimonium, non solum jure positivo, ex *cap. Tua nos 26. de Sponsalibus, & cit. cap. Quod autem caus.* 29. *q.* 1. ibi: *Error personæ consensum conjugii non admittit*, sed etiam ex jure naturæ, adeoque nullum est, etiamsi ab Infidelibus cum tali errore contrahatur; Et ratio est, quia errantis nullus est consensus; *arg. l.* 8. *&* 9. *Cod. de jur. & fact. ignorant.* Ubi autem non adest consensus, non adest Matrimonium; *cap. Sufficiat 2. caus. 27. q. 3. cap. Cum locum 15. de Sponsalibus*, cum nuptias non concubitus, sed consensus faciat; *l. Nuptias 20. ff. de Regul. Juris.*

14 Error Fortunæ, aut Qualitatis non dirimit Matrimonium, nisi certe limitaret consensum contrahentis; *Communis, arg. cap. Cum in Apostolica 18. de Sponsalibus, & cit. cap. Quod autem caus.* 29. *q.* 1. ibi: *Error fortunæ, & qualitatis non excludit consensum ..... quæ nubit pauperi putans illum esse divitem, non potest renunciare priori conditioni, quamvis erraverit .... Similiter qui ducit in Uxorem meretricem, vel corruptam, quam putabat esse castam, vel virginem, non potest eam dimittere, & aliam ducere.* Dictum autem fuit notanter *nisi certe limitaret consensum contrahentis*, quia invalidum est Matrimonium, si non intendat contrahere, nisi adsit talis qualitas, eo quod tunc non censeatur adesse consensus in personam, nisi sub conditione qualitatis subsistentis; & consequenter, ubi non subsistit hæc, non subsistit ille; omnis enim contractus sub conditione honesta de præsenti initus, conditione non subsistente, nullus est; *l. Cum ad præsens 38. ff. de Rebus credit. & l. Cum in secundo princip. ff. de injusto raptu*, S. Thomas *in 4. dist. 30. qu. 1. art. 2. ad 5.* S. Bonaventura *in 4. dist. 30. in Expositione litteræ n. 4.* & teste Sanchez *lib. 7. disp. 18. num. 21.* omnes alii.

Conditio quantum ad præsens, seu error 15
Conditionis est judicium, quo liber judicat personam, cum qua contrahit, esse liberam, cum non sit: Conditio enim servilis est status personæ, quæ non est sui juris, ut in re communiter sentiunt Doctores. Hinc error Condi- 16
tionis servilis dirimit & irritat Matrimonium, quando liber credens contrahere cum libera, contrahit cum serva, & econtra, textu expresso *in cap. Ad nostram 4. de conjugio servorum*, ibi: *Mandamus quatenus si constiterit, quod Miles ignoranter contraxerit cum ancilla, ita quod postquam intellexit conditionem ipsius, nec facto, nec verbo consenserit in eamdem ... contrahendi cum alia libera ipsi concedas auctoritate Apostolica facultatem*, & concordat *cap. Si quis ingenuus 4. caus. 29. quæst. 2.* ibi: *Si quis ingenuus homo uxorem ancillam alterius acceperit, & existimat, quod ingenua sit, si ipsa femina postea in servitute fuerit detecta, si voluerit, aliam accipiat; si autem ancillam eam scierat, legitimam eam habeat; similiter, & mulier ingenua de servo alterius facere debet.* Intellige tamen conclusionem de servis, & 17
ancillis proprie talibus, non autem de servis, & ancillis *Adscititiis*, nec de *Originariis*; Matrimonia enim contracta cum istis a personis liberis, etiamsi illarum conditionem ignoraverint, sunt valida; ut nemine dissentiente sentiunt omnes Doctores, & docet praxis communis.

Matrimonium contractum a persona libera 18
tum servili prius cognita ut tali, est validum, & licitum; *Communis*, textu claro *in cap. Proposuit 2. & cap. Ad nostram 4. de conjugio servorum; & cap. Si quis lib. 2. cap. Si quis ingenuus 4. & cap. Si femina 5. caus. 29. q. 2.* ibi: *Si Femina ingenua deceperit servum, sciens quod servus esset, habeat eum.* Item va- 19
lidum est Matrimonium contractum inter duas personas serviles, etiam invitis Dominis; *Communis*, textu expresso *in cap. Dignum est 1. de conjugio servorum*, ibi: *Ita nec inter servos Matrimonia debent ullatenus prohiberi, & si contradicentibus Dominis, & invitis contracta fuerint,*

rint, *nulla ratione sunt propter hoc dissolvenda*,
20 concordat *cap. Omnibus* 1. *caus.* 29. *q.* 2. Item
validum est Matrimonium contractum a per-
sona serva cum alia pariter serva, quam ta-
men putabat liberam, & cui non nupsisset, si
conditionem ejus servilem cognovisset: Sic S.
Bonav. *in* 4. *dist.* 36. *art.* 2. *qu.* 2. *conclus.* S.
Th. *in* 4. *dist.* 36. *art.* 1. *ad* 1. his verbis;
*Quia in Matrimonio est æqualis obligatio ex u-
traque parte ad debitum reddendum, non potest
aliquis requirere majorem obligationem ex parte
alterius, quam ipse possit facere, & propter hoc
servus etiam si contrahit cum ancilla, quam cre-
dit liberam, non propter hoc impeditur Matri-
monium, & sic patet quod servitus non impedit
Matrimonium, nisi quando ignorata est ab alio
conjuge, etsi illa sit liberæ conditionis*. Sic et-
iam docet Scotus *in* 4. *dist.* 36. *q.* 1. §. *Dic
ergo*; Durand. *ib. q.* 1. Petrus Paludan. *ibid.
q.* 1. *n.* 8. Pontas verb. *Impedimentum, condi-*
21 *tionis cap.* 2. & alii passim. Item validum est
Matrimonium contractum a persona libera cum
alia libera, quam ex errore putat servam, quia
exinde non deterioraretur ejus conditio; *Com-
munis* cum Scoto *in* 4. *dist.* 36. *q.* 1. & Sanch.
lib. 7. *disp.* 19. *num.* 23. Hostiens. *in cap. Ad
nostram* 4. *de conjugio servorum n.* 2. Reifsen-
22 stuel *lib.* 4. *decr. tit.* 9. *num.* 10. Item vali-
dum est Matrimonium contractum a persona
serva cum libera, quam ex errore putat ser-
vam, quia melioratur ejus conditio; Scotus
in 4. *dist.* 36. *q.* 1. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 10.
& alii communiter.

23 *Votum*, quod, ut sit impedimentum diri-
mens, debet esse solemne Castitatis, est illud,
quod fit in Professione Religionis approbatæ,
vel in susceptione Ordinis sacri; *arg. cap.
Unic. de Voto in* 6. ibi: *Præsentis declarandum
duximus oraculo sanctionis, illud solum Votum
debere dici solemne, quantum ad post contractum
Matrimonium dirimendum, quod solemnizatum
fuerit per susceptionem Sacri Ordinis, aut per
Professionem expressam, vel tacitam factam ali-
cui de Religionib. per Sedem Apostolicam appro-*
24 *batis*. Omne & solum Votum solemne per su-
sceptionem sacri Ord. vel per Professionem Re-
ligiosam emissum dirimit Matrimonium con-
trahendum; *Communis*. Et quidem de Voto
solemni per susceptionem sac. Ord. habetur *cap.
de Diacono* 1. & *cap. Ex litterarum tuarum
tenore* 2. *Qui Clerici, vel voventes, cap. Si
qui Clericorum* 1. *de Clericis conjugat.* & con-
cordant *cap. Presbyter* 8. *dist.* 27. *cap. Presby-
ter* 16. *dist.* 28. cum similibus. De Professio-
ne autem Religiosa habetur *cap. Meminimus* 3.
& *cap. Insinuante* 7. *Qui Clerici, vel voven-
tes*, & de utroque Voto expresse definivit Con-
cilium Tridentinum *sess.* 24. *de Sacramento
Matrimonii canon.* 9. ibi: *Si quis dixerit, Cle-
ricos in Sacr. Ordinib. constitutos, vel Regula-
res Castitatem solemniter professos posse Matri-
monium contrahere, contractumque validum esse,
non obstante Lege Ecclesiastica, vel Voto... Ana-
thema sit*.

Adest tamen hæc differentia inter Votum 25
solemne Ordinis Sacri, & Votum solemne
Professionis Religiosæ, quod Votum solemne
Ordinis Sacri est solum impedimentum diri-
mens respectu Matrimonii postea contrahendi;
Attamen non dirimit Matrimonium prius jam
contractum, quamvis nondum fuerit consum-
matum; *Communis*, textu expresso, & defini-
to a Joanne XXII. in Extrav. *Antiquæ de Vo-
to*, ibi: *Quo licet Votum solemnizatum per sa-
cri susceptionem Ordinis, quantum ad impedien-
dum Matrimonium contrahendum, ac ad diri-
mendum, si post contractum fuerit, secundum sta-
tuta Canonum sit efficax reputandum; ad sol-
vendum tamen prius contractum, etiamsi per car-
nis copulam non fuerit consummatum, cum nec
jure Divino, nec per Sac. Canones reperiatur hoc
statutum, invalidum est censendum*. Votum au- 26
tem solemne Professionis Religiosæ, non so-
lum est impedimentum dirimens respectu Ma-
trimonii postea contrahendi, sed etiam diri-
mit jam contractum ratum, dummodo non-
dum fuerit consummatum; *Communis*, textu
expresso *in cap. Verum* 2. & *cap. Ex parte* 14.
de conversion. conjug. & est expresse definitum
a Conc. Tridentino *sess.* 24. *de Matrim. Can.*
6. ibi: *Si quis dixerit, Matrimonium ratum,
non consummatum, per solemnem Religionis Pro-
fessionem alterius Conjugum non dirimi, anathe-
ma sit*.

Cognatio est triplex, Naturalis, Spiritualis, 27
& Legalis. Cognatio naturalis, seu carnalis,
quæ consanguinitatis dicitur, *est vinculum per-
sonarum ab eodem stipite, carnali propagatione
descendentium, seu quarum una descendit ab al-
tera*: quæ ultima verba adduntur, ne exclu-
datur consanguinitas genitorum cum genitis.
Stipes *est illa persona, a qua aliæ personæ, de* 28
*quarum cognatione tractatur, carnali propagatio-
ne descendunt*. Linea consanguinitatis *est ordi-* 29
*nata series talium personarum ab eodem stipite
descendentium, gradus continens, & numeros di-
stinguens*. Hæc linea est duplex, linea recta, 30
& linea transversalis, seu collateralis. Linea 31
recta *est earum personarum, quarum una procedit
ab altera*; quæ, si fiat descendendo, v. gr. a

Pa-

Patre ad Filium, ac Nepotes suos, dicitur *linea recta descendentium*: si autem fiat ascendendo, ut a Filio ad Patrem, a Nepote ad Avum, Proavum, Abavum, Atavum, Tritavum, & sic deinceps usque ad Adam, dicitur
32 *linea recta ascendentium*. Linea *transversalis*, seu *collateralis est earum Personarum, quarum una non procedit ab altera, licet omnes procedant ab eodem stipite*, ut Fratres, Consobrini, & hujusmodi. Linea *transversalis*, seu *collateralis* est duplex, æqualis, & inæqualis. Linea transversalis æqualis *est habitudo inter personas ab eodem communi stipite æqualiter distantes*, ut inter Fratres, & Sorores, Patrueles, & Consobrinas. Linea transversalis inæqualis *est habitudo inter personas inæqualiter a communi stipite distantes*, ut Fratres, & Filii sororis. Gradus consanguinitatis *est ipsa distantia unius personæ ab altera in eadem linea consanguinitatis in ordine ad eumdem stipitem*. Et dicitur gradus ad similitudinem graduum scalarum, vel locorum proclivium, quia ita gradimur de proximo in proximum.

33 Ut facilius cognoscatur quot gradibus distent inter se consanguinei, tres Regulæ communiter assignari solent. Prima, pro linea recta. Secunda pro linea transversali æquali. Et tertia pro linea transversali inæquali.
34 Regula pro linea recta est hæc: *Ascendentium, & descendentium tot sunt gradus, quot sunt personæ, de quibus quæritur, computatis intermediis, dempto stipite*. Hinc, si vis scire quantum distet *Abavus*, ab *Antonio Stipite* computato utroque, ac intermediis, inveniuntur quinque personæ; deme unam, nempe *Antonium Stipitem*, quatuor remanent gradus, ut clarissime demonstrat parvum sequens

SCHEMA LINEÆ RECTÆ.

4.	Titius	Abavus.
3.	Cajus	Proavus.
2.	Petrucius	Avus.
1.	Franciscus	Pater.
	Antonius	Stipes.
1.	Franciscus	Filius.
2.	Petrucius	Nepos.
3.	Cajus	Pronepos.
4.	Titius.	Abnepos.

Ubi, ut vides, *Franciscus* est in primo gradu conjunctus cum *Antonio*, quia dempto ipso Stipite, qui est *Antonius*, una sola remanet Persona, nempe *Franciscus*. *Petrucius* autem est in secundo gradu conjunctus cum *Antonio*, quia *Antonio* Stipite dempto, remanent duæ personæ, scilicet *Petrucius*, & *Franciscus*. *Cajus* vero est in tertio gradu conjunctus cum *Antonio*, quia ipso *Antonio* stipite dempto, remanent tres personæ, nempe *Franciscus*, *Petrucius*, & *Cajus*. *Titius* denique est conjunctus cum *Antonio* in quarto gradu, quia ipso *Antonio* stipite dempto, remanent quatuor personæ, idest *Franciscus*, *Petrucius*, *Cajus* & *Titius*.

Regula pro linea transversali æquali est hæc. 35
Quot gradibus quævis duarum personarum, de quibus quæritur, distat a proximo communi stipite, a quo ambæ descendunt, tot gradibus distant inter se: & ad facilius hanc regulam percipiendam ponitur parvum sequens.

SCHEMA LINEÆ TRANSVERSALIS.

Antonius Stipes.

Franciscus	*Frater, & Soror*	1. *grad.*	Maria
Petrucius	*Consobrini primi*	2. *grad.*	Lucia
Cajus	*Consobrini secundi*	3. *grad.*	Petronilla
Titius	*Consobrini tertii*	4. *grad.*	Agnes
Lucas	*in nullo grad.*		Clara.

Ubi, ut vides, *Franciscus* est conjunctus in primo gradu cum *Maria*, quia uno gradu distant ab *Antonio* stipite, seu Patre. *Petrucius* est conjunctus in secundo gradu cum *Lucia*, quia duobus gradibus distant ab *Antonio* stipite. *Cajus* est conjunctus in tertio gradu cum *Petronilla*, quia tribus gradibus distant ab *Antonio* stipite. *Titius* est conjunctus in quarto gradu cum *Agnete*, quia quatuor gradibus distant ab *Antonio* stipite. *Lucas* denique in *nullo gradu* est conjunctus cum *Clara*, quia licet antiquo jure consanguinitas in *linea transversali* extenderetur usque ad septimum gradum inclusive: *c. Nullum 7. c. de consanguinitate 17. caus. 35. q. 3.* ibi: *De consanguinitate sua uxorem nullus ducat usque post generationem septimam*, cum similibus; tamen moderno jure in dicta *linea transversali* non extenditur, nisi ad quartum gradum inclusive, ut expresse statuit Concilium Generale Lateranense *cap. 30.* relatum *in cap. Non debet 8. de consanguinitate, & affinitate*, ibi: *Prohibitio quoque copulæ conjugalis quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum de cetero non excedat, quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest absque gravi dispendio hujusmodi prohibitio generaliter observari*.

Regula pro linea transversali inæquali est 36
hæc:

hæc: *Quot gradibus remotior ex personis, de quibus quæritur, distat a communi stipite, a quo ambæ proxime descendunt, tot gradibus distant inter se*. Unde, ut vides, in allato schemate lineæ transversalis *Franciscus* in secundo gradu distat a *Lucia*, quia *Lucia*, quæ est persona remotior ab *Antonio* stipite, duobus gradibus distat ab ipso *Antonio* stipite, quamvis *Franciscus* ab ipso *Antonio* distet unico tantum gradu. Sic descendendo idem *Franciscus* in tertio gradu distat a *Petronilla*, quia *Petronilla*, quæ est persona remotior ab *Antonio* stipite, tribus gradibus distat ab ipso *Antonio* stipite. Item idem *Franciscus* in quarto gradu distat ab *Agnete*, quia *Agnes*, quæ est persona remotior ab *Antonio* stipite, quatuor gradibus distat ab ipso *Antonio* stipite.

37 Notandum tamen hic est, quod licet in linea transversali inæquali ita numeretur in ordine ad Matrimonii impedimentum cognoscendum, in ordine tamen ad obtinendam in gradibus consanguinitatis dispensationem, debet in memorialibus explicari, & manifestari, nedum gradus remotior, sed etiam gradus proximior, seu propinquior *Stipiti*, ut declaravit S. Pius V. Constit. incip. *Sanctissimus*; & Urban. VIII. & Innoc. X. ambo in Brevi incipient. *Alia pro parte*. Hinc in eodem allato schemate lineæ transversalis, *Franciscus* dicitur primo gradu in secundo conjunctus cum *Lucia*. Primo gradu in tertio cum *Petronilla*. Primo gradu in quarto cum *Agnete*. Denique primo in quinto cum *Clara*, & sic in nullo gradu, quia ultra quartum gradum nulla datur amplius cognatio, ex *cit. c. Non debet 8. de consanguinitate, & affinitate*, & per hoc cum gradus remotior est ultra quartum, nec gradus proximior est exprimendus, nec dispensatio est necessaria, quia nulla amplius datur cognatio. Pariformiter *Petrucius* est secundo gradu in tertio conjunctus cum *Petronilla*. Secundo, in quarto cum *Agnete*. Secundo, in quinto cum *Clara*; & sic in nullo, cum ex dictis ultra quartum gradum nulla detur amplius cognatio. Similiter *Cajus* est tertio in quarto conjunctum cum *Agnete*. Tertio, in quinto cum *Clara*, & sic in nullo, propter rationem supradictam. Item *Titius* est quarto gradu in quinto conjunctus cum *Clara*, & sic in nullo propter semper eamdem rationem. *Lucas* denique in nullo gradu est conjunctus cum filia *Claræ*, cum hodie ex dictis ultra quartum jam non detur amplius ulterior gradus. Quæ autem exemplificata, & dicta sunt de viris in ordine ad Feminas, intelligenda omnimode sunt de Feminis in ordine ad viros. Unde *Maria* est conjuncta primo gradu in secundo cum *Petruccio*. Primo, in tertio cum *Cajo*. Primo, in quarto cum *Titio*, denique primo gradu in quinto cum *Luca*, & sic in nullo, cum ultra quartum gradum nulla amplius detur cognatio. Similiter *Lucia* est secundo gradu in tertio conjuncta cum *Cajo*. Secundo, in quarto cum *Titio*. Secundo, in quinto cum *Luca*, & sic in nullo, & pariformiter est discurrendum de ceteris.

Notandum est insuper, quod traditæ Regulæ pro computatione graduum in linea transversali, tam æquali, quam inæquali, valent solum in jure Canonico, non autem in jure Civili. Quamvis enim in linea recta ascendentium, & descendentium eodem modo computentur gradus consanguinitatis secundum jus Civile, & secundum jus Canonicum, ita ut pro utroque jure valeat Regula tradita supra sub *n.* 34. ut clare habetur ex *c. Ad Sedem 2. caus. 35. qu. 5. & §. 1. ac sequent. Institut. de Grad. cognat.* In linea tamen transversali, seu collaterali, tam æquali, quam inæquali aliter computantur gradus secundum jus Civile in ordine ad capiendam ab intestato hereditatem, & aliter secundum jus Canonicum in ordine ad contrahenda Matrimonia. *Communis*, textu claro *in cit. cap. Ad sedem 2. caus. 35. q. 5.* Secundum enim jus Canonicum observantur pro computatione graduum Regulæ traditæ supra *sub n. 35. & 36.* Secundum autem jus Civile pro tali computatione, tam in linea æquali, quam inæquali, observatur alia, & quidem unica sequens Regula: *Tot sunt gradus, quot sunt ex utraque parte, vel linea, personæ, una dempta, communi nempe stipite*; & consequenter, *Tot gradibus duæ personæ in linea transversali distant inter se, quot ex utraque parte numerantur personæ usque ad communem stipitem, in quo ambæ conveniunt, una dempta, ipso nempe stipite communi*. Unde, ut vides, secundum jus Civile in computatione duplicantur gradus, ita ut inter duos Fratres sint duo gradus, inter duos Patrueles quatuor gradus. Duo enim Fratres distant duobus gradibus inter se, quia sunt tres personæ, duo Fratres nempe, & Pater, in quo tamquam in communi stipite conveniunt, & consequenter una persona dempta, scilicet *Stipite*, sunt duo gradus, quia remanent duæ personæ; secundum enim jus Civile in linea transversali non datur gradus unicus, seu primus. Si duo Patrueles distant quatuor gradibus inter se, quia ex utraque parte, seu linea usque ad communem

nem stipitem sunt quinque personæ, ipsi nempe duo Patrueles, duo ipsorum Patres, & Avus: una autem persona, Avo nempe tamquam stipite, dempta, sunt quatuor gradus, quia remanent quatuor personæ, & sic de aliis, *arg. tot. tit. Instit. de Gradib. cognat. & cit. cap. Ad Sedem* 2. *caus.* 35. *q.* 5. ubi habentur præcisæ hæc verba: *Fratres itaque, qui secundum Leges sæculares dicuntur in secundo gradu, juxta Canones numerantur in primo. Filii fratrum qui illic numerantur in quarto, hic computantur in*
39 *secundo*, & sic deinceps. Et ratio disparitatis est, quia jus Canonicum computat gradus ob Matrimonium, pro quo requiruntur duæ personæ ad constituendum gradum; Jus vero Civile ob successionem, in qua sufficit una persona proxima in gradu, *cit. c. Ad Sedem* 2. *caus.* 35. *q.* 5.

40 Advertendum tamen hic est, quod Ordo computationis graduum statutus a jure Civili pro successione hereditaria ab intestato capienda servandus est etiam in Foro Ecclesiastico, & Canonico, cum quoad hoc jus Civile sit approbatum, & canonizatum a jure Canonico, *arg. cit. cap. Ad Sedem* 2. *caus.* 35. *q.* 5. Et econtra Ordo computationis graduum statutus a jure Canonico pro contrahendis Matrimoniis servandus est etiam in Foro sæculari, seu Civili prout fatentur ipsimet Civiles Juristæ, *argum. cit. cap. Ad Sedem* 2. *caus.* 35. *qu.* 5.

41 Cognatio naturalis, vel carnalis, quæ dicitur consanguinitas, idest *quasi sanguinis unitas*, non dirimit Matrimonium jure Ecclesiastico, nisi infra quartum gradum tam in linea recta, quam in transversali, sive æquali, sive inæquali, ut colligitur ex *c. Non debet* 8. *de Consanguinitate, & Affinitate*, ubi indistincte restringitur ad quartum gradum impedimentum Consanguinitatis, quod juxta jus antiquum in *cap. Nullum* 7. *in cap. de consanguinitate* 17. *caus.* 35. *quæst.* 3. & aliis similibus extendebatur usque ad septimum gradum inclusive. Nec quid diversum ex post statutum reperitur in sacris Canonibus, neque pro linea recta, pro qua stat præcipua lis inter Doctores. Sic tenet Sanchez *lib.* 7. *disp.* 52. *num.* 22. Fagnan. *in cap. Vir qui* 9. *de consanguinitate n.* 31. ubi dicit certum esse, Matrimonium inter ascendentes, & descendentes non irritari in infinitum jure Ecclesiastico. Henno *tom.* 2. *disp. ult. de Matrimonio quæst.* 3. *conclus.* 1. Sporer *tom.* 3. *p.* 4. *cap.* 1. *sect.* 4. *n.* 67. Felix Potestas *tom.* 1. *p.* 4. *n.* 4042. Leander, Tamburinus, Pontius, & alii plures contra Abbatem, Silvest. Engel, & Reiffenstuel *lib.* 4. *decret. tit.* 14. *num.* 25. & alios volentes impedimentum consanguinitatis in linea recta dirimere Matrimonium jure Ecclesiastico in infinitum.

Impedimentum consanguinitatis dirimit Matrimonium quoad primum gradum in linea recta, non solum jure humano, sed etiam Divino, & naturali. *Communis*. Et ratio est, quia ipse instinctus naturalis Matrimonium inter parentes, & liberos abhorret propter pudorem; Unde merito in *l. Adoptivus* 14. §. 2. *ff. de ritu nuptiar.* sic dicitur: *In contrahendis Matrimoniis naturale jus, & pudor inspiciendus est; contra pudorem est autem filiam in uxorem suam ducere*. Immo probabilissimum est dictum, impedimentum consanguinitatis in linea recta dirimere Matrimonia jure naturæ, non solum quoad primum gradum, sed etiam quoad reliquos usque in infinitum, adeo ut si Adam hodie viveret, nullam posset uxorem ducere ex universo mundo, cum omnes Feminæ per lineam rectam ab ipso descendant, & ita Eva nullum posset ducere maritum, cum omnes homines per lineam rectam ab ipsa descendant. Ita Scotus *in* 4. *dist.* 40. §. *De secundo*: Fagnanus *in cap. Vir qui* 9. *de consanguinit. & affinitat. n.* 25. Rosignolus *contract.* 15. *de Matrimon.* 11. *prænot.* 10. *sect.* 2. *num.* 3. citans Glossam, & alios plures, Sporer *tom.* 2. *part.* 4. *cap.* 1. *sect.* 1. *num.* 68. Herincx *dis.* 6. *de Matrimonio q.* 8. *num.* 50. Henno *loc. cit. conclus.* 2. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 27. Pirring *lib.* 4. *decret. tit.* 14. *num.* 9. Coninch *disp.* 32. *de Sacrament. n.* 16. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 4. *n.* 2. Busemb. *lib.* 6. *part.* 3. *dub.* 2. *num.* 4. S. Antonin., Paludan., Durand., Abbas, Bellarm., Vasquez, Hurtadus, Moratius, Mastrius, & alii, *arg. l. ultim., ff. de ritu nuptiar.* ubi deciditur jure gentium (per quod intelligitur a juris consultis jus naturæ) incestuosas esse nuptias in gradu ascendentium vel descendentium ibi: *Jure gentium incestum committit, qui in gradu ascendentium, vel descendentium uxorem duxerit, & l. Nuptiæ* 53. *ff. eod.* ibi: *Nuptiæ consistere non possunt inter eas personas, quæ in numero parentum, liberorumve sunt, sive proximi, sive ulterioris gradus usque in infinitum*. Et ratio est, quia in omnibus lineæ rectæ ascendentibus, & descendentibus, quantumvis remotis, reperitur ratio principii, & principiati, & ascendentes veniunt omnes nomine parentum, & descendentes omnes nomine liberorum; *arg. cit. l. Nuptiæ* 53. *de Ritu nuptiar.* Inter parentes autem, & liberos

ros Matrimonium est irritum jure naturæ, adeoque &c. Tum quia, ut observant Reiffenstuel *loc. cit. num.* 27. Henno *loc. cit. conclus* 2. & alii, nullibi legitur Summos Pontifices in tali gradu dispensasse quæcumque occurrerit ratio, aut necessitas.

44 Contraria tamen sententia docens dictum impedimentum in linea recta dirimere Matrimonia de jure naturæ solum quo ad primum gradum, & non quo ad alios, est vere probabilis, eamque docent S. Thomas *in* 4. *dist.* 40. *qu.* 1. *art.* 3. *& ibi* S. Bonaventura, & Richardus *quæst.* 3. Roffensis *in tract. de Matrimonio Regis Angliæ fol.* 3. Alexander de Ales *in secunda parte qu.* 169. Augustin. Triumph. *in summa de potestate Eccles. quæst.* 53. *art.* 5. *&* 6. Fagnan. *in cap. Vir, qui* 9. *de consanguinit. & affinit. n.* 35. Sanchez *lib.* 7. *disput.* 51. *n.* 19. Cajetan. Victoria, Ledesma, Pontius, Covarruv., Sotus, Valentia, Fagundez, Perez, Bonacina, Aversa, Felix Potestas *tom.* 1. *p.* 4. *n.* 4042. Pignatell. *tom.* 7. *consf.* 22. *num.* 45. & alii apud La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 608. ubi ultra rationem adductam pro hac sententia solvit etiam rationem opinionis contrariæ.

45 Impedimentum cognationis naturalis, seu consanguinitatis in linea transversali dirimit Matrimonium juræ naturæ, ac Divino quo ad primum gradum, nempe inter Fratres, & Sorores, excepto casu absolutæ necessitatis propagandi genus humanum, ut fuit ab initio mundi inter filios, & filias Adæ, & Evæ. Scotus *in* 4. *dist.* 40. *qu. unic.* ubi solvit rationes oppositæ sententiæ, Guttierez *de Matrim. cap.* 98. *n.* 20. Rosignolus *loc. cit. sect.* 3. *n.* 2. *&* 5. Sanchez *l.* 7. *disp.* 52. *n.* 11. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 28. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *p.* 4. *cap.* 4. Sporer *loc. cit. n.* 70. Sotus, Vasquez, Bellarm., Valentia, Ledesma, Bonacina, Henriquez, Perez, & alii plures contra D. Thomam 2. 2. *qu.* 154. *art.* 9. Cajetanum, Pontium, & alios citatos a Sanchez *lib.* 7. *disp.* 52. *n.* 10. & a Felice Potest. *tom.* 1. *p.* 4. *n.* 4042. Colligitur autem nostra sententia *ex c. Gaudemus* 8. *de divortiis*, ubi Pontifex decernit, quod Infideles conversi ad Fidem separari non debeant, si in secundo, & ulteriori gradu consanguinitatis existentes antea Matrimonio juncti fuere, quia Legibus Ecclesiæ Infideles non arctantur: ergo a sensu contrario, si in primo gradu uniti essent, deberent separari, eo quod talis gradus jure naturæ dirimat, aliter Pontifex incongrue expressisset secundum, & tertium gradum, si etiam primus de jure naturæ non esset interdictus. Sic Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reformat. Matrim. cap.* 5. decrevit in secundo consanguinitatis gradu nunquam esse dispensandum, & solum in tali gradu posse dispensari inter magnos Principes, & ob publicam causam, ibi: *In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam*: ergo a sensu contrario in primo gradu non; adeoque videtur primus gradus esse de jure naturæ, aliter incongrue Concilium expressisset secundum gradum, si primus non esset de jure naturæ, & Divino.

Et ratio conclusionis est, quia ipsa natura suadente inter fratrem, & sororem est naturalis quidam pudor, & reverentia cui valde adversatur actus conjugalis, utpote qui turpitudinem quamdam præsefert; Hinc, & ipsæmet nationes infideles solo lumine naturali ductæ abhorruerunt ab hujusmodi conjugio, ut colligitur ex Aristotele 2. *Politicorum cap.* 2. qui turpissimam censet conjunctionem fratrum cum sororibus. Hinc, ut observant Reiffenstuel *loc. cit. n.* 29. Rosignol. *loc. cit. num.* 5. Henno *loc. cit. concl.* 3. & alii plures, Summi Pontifices nunquam in tali gradu dispensarunt ob quamcumque necessitatem occurrentem, quamvis Silvester verb. *Papa quæst.* 17. referat ex Archidiacono Martinum V. semel dispensasse in tali gradu, ut evitaret gravia scandala alias eventura. 46

Impedimentum cognationis naturalis, seu consanguinitatis in linea transversali non dirimit Matrimonium quo ad secundum, & ulteriores gradus jure naturali, & Divino, sed solum jure Ecclesiastico. *Communis, arg. cap. Gaudemus* 8. *de divortiis*, ubi Matrimonium Infidelium inter consanguineos in secundo gradu agnoscitur validum, adeoque non est contra jus naturæ; & Concil. Trident. *sess.* 24. *de reformat. Matrim. c.* 5. ubi expresse decernitur posse in secundo gradu dispensari, adeoque secundus gradus, & a fortiori ulteriores non dirimunt jure naturæ; aliter Papa in ipsis non posset dispensare. Et quod dirimat jure Ecclesiastico, habetur expresse *in cap. Non debet* 8. *de consanguinitate, & affinitate*, ubi statuitur dirimere hodie solum usque ad quartum gradum, & restringitur jus antiquum quo tale impedimentum dirimebat usque ad septimum gradum inclusive, ut patet *ex cap. Nullum* 7. *& cap. De consanguinitate* 17. *caus.* 35. *quæst.* 3. *cap. Ad Sedem* 2. *caus.* 35. *q.* 5. & similibus. 47

Cognatio spiritualis est propinquitas inter 48

ali-

aliquas personas proveniens ex dispensatione Sacramentali solius Baptismatis, & Confirmationis. Scotus *in 4. dist. 42. q. 1. num. 2. & est in re communis, arg. tot. Titul. de cognatione spirituali, & caus. 30. q. 1. & 3.* & Concil. Tridentin. *sess. 24. de reformat. Matrim.*
49 *cap. 2.* Dicitur notanter *solius Baptismatis, & Confirmationis*, quia per dispensationem Baptismi, & Confirmationis fit spiritualis quædam generatio; Baptismus enim dat primam vitam spiritualem, quæ dein per Confirmationam perficitur, & roboratur, ut cum S. Thoma advertit S. Bonaventura *in 4. dist. 42. art. 1. qu. 3.* & notatur *in cap. Ita diligere 1. & cap. Placitum 2. caus. 3. quæst. 1.* Unde merito per solam dispensationem Baptismi, & Confirmationis, & non per dispensationem aliorum Sacramentorum contrahitur cognatio spiritualis, ut expresse habetur *in cap. Quamvis 3. de cognatione spirituali in 6.* ibi: *Ex datione vero aliorum Sacramentorum cognatio spiritualis nequaquam oritur, quæ Matrimonium impe-*
50 *diat, vel dissolvat.* Impedimentum cognationis spiritualis introductum est solum jure Ecclesiastico. *Communis, arg. tot. Titul. de cognatione spirituali, & caus. 30. q. 1. & 3.* Et juste convenienterque Ecclesia hoc statuit impedimentum, quia sicut ex generatione naturali oritur *cognatio naturalis* Matrimonium dirimens, ita voluit Ecclesia, ut etiam ex generatione spirituali *cognatio spiritualis* oriretur pariter Matrimonium dirimens; idque ex decentia, ac reverentia, quam spiritualiter nati debent suis spiritualibus genitoribus, sicuti carnaliter, & naturaliter nati debent suis carnalibus, & naturalibus genitoribus, *arg. cap. Ita diligere 1. & c. Placitum 2. caus. 30. quæst. 3.*

51 Cognatio spiritualis antiquo jure erat triplex, scilicet *Paternitas, Compaternitas, & Confraternitas.* Paternitas spiritualis est propinquitas, seu cognatio spiritualis inter Baptizantem, seu Confirmantem, eorumque uxores, & Baptizatum, vel Confirmatum; item inter Baptizati, aut Confirmati Patrinum, ejusque uxorem, & ipsum Baptizatum, seu Confirmatum; *arg. cap. Pervenit 1. cap. Si quis 2. & cap. De eo 5. caus. 30. q. 1. cap. Ita diligere 1. caus. 30. q. 3. cap. Nedum inter 1. de co-*
52 *gnatione spirituali in 6.* cum similibus. *Compaternitas spiritualis* est cognatio inter Baptizati, & Confirmati naturales parentes ex una, & inter Baptizantem, & Confirmantem, atque Patrinos, eorumque uxores ex altera parte; *cap. Si quis 3. caus. 30. q. 4. & cap. Nedum inter 1. de cognatione spirituali in 6.* cum similibus. *Confraternitas spiritualis* est cognatio inter Baptizatum, seu Confirmatum ex una, & filios naturales Baptizantis, seu Confirmantis, atque Patrinorum ex altera; *cap. Placitum 2. & cap. Non oportet 3. caus. 30. qu. 3. c. Utrum 1. cap. Super eo 3. & cap. Tua nos 7. de cognatione spirituali*, cum similibus. 53

Jure autem novo in Concil. Trident. *sess. 24. de reformat Matrimon. cap. 2.* ad tollenda multa inconvenientia & scandala, & præcavenda multa peccata, fuit omnino sublata dicta *Confraternitas spiritualis*, & certo modo restricta *Paternitas*, & *Compaternitas*; ita ut hodie non amplius cognatio spiritualis oriatur inter virum, & uxorem simul levantes infantem ex Baptismo, ut olim *ex c. Quod autem 5. caus. 30. q. 4.* Neque inter Baptizatum, vel ipsius Patrem ex una, & baptizantis, vel levantis uxorem ex alia parte, ut olim *ex cap. Martinus 4. de cognatione spirituali*. Neque inter Baptizatum, & Confirmatum ex una, & filia Baptizantis, Confirmantis, levantis, seu tenentis ex altera, ut olim *ex cap. Ex litteris 8. de cognatione spirituali*. Neque inter filium Compatris, & filiam Commatris, & econtra, ut olim *ex cap. Tua nos 7. de cognatione spirituali*. Neque inter filiam spiritualem Baptizatam, & filium carnalem Baptizantis, ut olim *ex cap. Placitum 2. caus. 30. quæst. 3.* Neque inter filiam spiritualem levatam de Sacro Fonte, & inter filium carnalem levantis, seu tenentis, ut olim *ex cap. Non oportet 3. caus. 30. qu. 3.* Neque inter virum, & Commatrem suæ Uxoris defunctæ, & econtra, ut olim *ex cap. Scifcitatur 1. caus. 30. q. 4.* Neque inter Baptizantem, & levantem, levantisque uxorem, & filiam, & hujusmodi. 54

Unde hodie cognatio spiritualis solum contrahitur I. A Baptizato, vel Confirmato cum Baptizante, vel Confirmante. II. A Baptizato, vel Confirmato cum Patrino, vel Matrina, & hæ duæ cognationes dicuntur *Paternitas, & Filiatio spiritualis, arg. cap. Pervenit 1. cap. Si quis 2. & cap. De eo 5. caus. 30. quæst. 1. cap. Ita diligere 1. caus. 3. quæst. 3. cap. Nedum 1. de cognatione spirituali in 6.* III. Contrahitur a Patrino, vel Matrina cum Patre, & Matre Baptizati, vel Confirmati. IV. A Patre, & Matre Baptizati, vel Confirmati cum ipso Baptizante, vel Confirmante, & hæ duæ posteriores dicuntur *Compaternitas*, & *Commaternitas, arg. c. Si quis 3. caus. 30. q. 4. & c. Nedum 1. de cognatione spirituali in 6.* Inter istos igitur solum contrahitur hodie cogna- 55

tio spiritualis dirimens Matrimonium, & non ultra inter alios, ut expresse decrevit Concil. Tridentinum *sess. 24. de reform. Matrim. c. 2.* ibi: *Docet experientia propter multitudinem prohibitionum multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi Matrimonia, in quibus, vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens itaque Sancta Synodus huic incommodo providere, & a cognationis spiritualis impedimento incipiens statuit, ut unus tantum vir, sive mulier juxta Sacrorum Canonum statuta, vel ad summum unus, & una Baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos, & Baptizatum ipsum, & istius Patrem, & Matrem, nec non inter Baptizantem, & Baptizatum, Baptizatique Patrem & Matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur. Quod si alii ultra designatos Baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant, Constitutionibus in contrarium facientibus non obstantibus ... Ea quoque cognatio quæ ex Confirmatione contrahitur, Confirmantem, & Confirmatum, illiusque Patrem, & Matrem, ac tenentem non egrediatur, omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis.*

56 Cognatio spiritualis non oritur ex Baptismo nulliter collato, sicuti neque ex Confirmatione nulliter collata. *Communis*. Et ratio est, quia cum ex talibus Sacramentis nulliter collatis nulla fiat generatio, & corroboratio vitæ spiritualis, nulla quoque consurgit *Paternitas*, vel *Compaternitas*, aut *Filiatio spiritualis*, quia quod nullum est, nullum procedit effectum; *c. Illud 8. de jure patronat.* Et juxta *Regulam 52. juris in 6. Non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum*. Cogna-

57 tio spiritualis contrahitur ab accipiente puerum ab Obstetrice, neque est necesse, ut illum accipiat immediate a manu Baptizantis. *Sac. Cong. Conc. in dub. cognationis spiritual.*

58 18. *Decembr.* 1688. *lib. 38. decret. fol. 618.* Cognatio spiritualis contrahitur etiam in Baptismo sine solemnitatibus ob necessitatem domi sequuto. *Sac. Cong. Conc. in dub. cognat. spirit.*

59 5. *Mart.* 1678. *l. 30. decret. fol. 33.* Cognationis spiritualis in primo gradu dispensatio concedi non solet. Sanchez *de Matrimon. lib. 8. disp. 24. n. 7.* Illam tamen concessam fuisse a Gregorio XIV. testatur Pontius *de Matrim. lib. 8. cap. 17. n. 28.* & de Justis *de dispensat. Matrim. lib. 2. cap. 5. n. 74.* asserentes infelicem habuisse exitum. Sic apud Ursayam *in Miscellaneo sacro & profano primo*, verb. *Cognatio num. 189.*

60 Alia concernentia hanc cognationem spiritualem. Vide verb. *Baptismus art. 7. per totum*, verb. *Cognatio spiritualis*, verb. *Confirmatio art. 3.*

Cognatio Legalis sic est dicta, quia prius a Legibus inventa; *leg. Adoptivus 14. ff. de Ritu nuptiar. & §. 1. ac 2. Instit. de Nupt.* ac postea per Sacros Canones recepta est; *cap. Si qui 1. de cognatione legali*; & *cap. Ita diligere 1. & cap. Per adoptionem 6. caus. 30. quæst. 3.* 61

Cognatio Legalis est propinquitas personarum, quæ ex adoptione provenit, & inter certas personas Matrimonium dirimit. *Est in re communis; arg. cit. leg. Adoptivus; & cit. §. 1. & 2. Institut. de Nupt. & cit. cap. Si qui, & c. Ita diligere 1. & cap. per Adoptivum 6. caus. 30. quæst. 3.* 62

Cognatio Legalis est triplex, scilicet Paternitas, Fraternitas, & Affinitas Legalis. *Paternitas Legalis* est cognatio inducens impedimentum in linea recta inter Adoptantem tamquam Patrem Legalem, & Adoptatum tamquam Filium, & Adoptati descendentes usque ad quartum gradum. *Est in re communis; arg. §. 1. Institut. de Nupt. & leg. Quin etiam 55. ff. de Ritu Nupt.* Hæc cognatio semper durat, & dirimit, etiamsi adoptio per emancipationem fuerit soluta, *c. Ita diligere 1. caus. 30. q. 3. §. 1. Instit. de nuptiis, l. Quin etiam 55. ff. de ritu nuptiar.* Et ratio est, quia, cum hæc cognatio Legalis pariat quamdam conjunctionem similem naturali, & inde oriatur reverentia inter cognatos sic constitutos, talis reverentia debita inter ipsos cognatos adhuc perseverat, nec dissolvitur per dissolutionem adoptionis. 63 64

Fraternitas Legalis est cognatio in linea transversali impedimentum inducens inter liberos naturales legitimos adoptantis, & adoptatum tamquam fratres, & sorores Legales. *Est in re communis, arg. cap. Si qui 1. de cognat. legal. & l. Qui in Adoptionem, ff. de adoption.* Hæc cognatio non durat semper, sed expirat expirante adoptione: *l. Per adoptionem 17. ff. de ritu nuptiar.* ibi: *Per adoptionem quæsita Fraternitas eousque impedit nuptias, donec manet adoptio, ideoque eam, quam Pater meus adoptavit, & emancipavit, potero uxorem habere, æque ac si me emancipato illam in potestate retinuerit, poterimus jungi Matrimonio*, & concordat *cit. c. Si quis 1. de Cognatione Legali*, ibi: *Si quæ mihi Soror per adoptionem esse cœperit, quamdiu durat adoptio, inter me & ipsam nuptiæ consistere non possunt.* 65 66

Affinitas Legalis est cognatio inter adoptantem, & inter uxorem adoptati, & vicissim in- 67

ter adoptatum, & uxorem adoptantis. *Est in re communis; arg. l. Adoptivus 24. ff. de ritu nuptiar.* Hæc cognatio semper durat, & dirimit etiam soluta adoptione. *Communis*, textu expresso *in cit. l. Adoptivus*, ibi: *Adoptivus filius, si emancipetur, eam, quæ patris adoptivi uxor est, ducere non potest, quia Novercæ locum*
68 *habet*. Ratio autem differentiæ cur Cognatio Legalis in linea recta descendentium & Affinitatis durent semper, & dirimat Matrimonium etiam soluta per emancipationem adoptione, non autem cognatio transversalis, seu Fraternitas Legalis, est, quia cognatio in linea recta descendentium, & Affinitatis trahit secum majorem reverentiam inter cognatos debitam, quæ semper perseverat, cognatio autem in linea transversali non trahit secum tantum reverentiam; unde soluta per emancipationem adoptione, cessat ipsa Cognatio, & prohibitio de contrahendo Matrimonio in tali linea. Sanchez *lib. 7. de Matrimonio disp. 63. num. 24. in fine*, Rosignol. *controv. 15. de Matrimonio 11. prænot. 10. sect. 5. num. 15.* & alii passim.

69 Cognatio Legalis dirimens Matrimonium non oritur inter ipsos filios adoptivos, si plures ab eodem adoptantur; unde valide possunt inter se Matrimonium contrahere. Glossa communiter recepta *in cap. Si qui 1. de Cognat. Legali verb. Quandiu, de Cognatione Legali*, Divus Antoninus *3. part. tit. 1. cap. 13.* Bonacina *de Matrimon. q. 3. punct. 5. n. 7.* Rosignol. *loc. cit. num. 16.* & alii passim. Nullo enim jure statutum invenitur tale impedimentum. Tum quia inter Filium, & Filiam spiritualem ejusdem Patris spiritualis non versatur impedimentum; ergo multo minus inter duos adoptivos, cum isti minus sint conjuncti, quam illi; *arg. cap. Ita diligere 1. caus. 30. quæst. 3.*

70 Cognatio Legalis dirimens Matrimonium non oritur inter adoptatum, & Filiam illegitimam adoptantis, nec inter Filiam illegitimam adoptati, & adoptantem, vel legitimos ejus liberos. *Communis*, cum Sanchez *lib. 7. de Matrimon. disp. 63. num. 30.* Sporer *tom. 3. part. 4. cap. 1. sect. 1. num. 85.* Pirhing *lib. 4. decretal. tit. 12. n. 9.* Reiffenstuel *ib. n. 7.* Et ratio est, quia illegitimi non veniunt nomine naturalium liberorum, neque sunt sub patria potestate; *§. Si adversus 12. Instit. de nupt.* & tali potestate non existente, seu cessante, cessat adoptio, & consequenter etiam Cognatio Legalis, *cap. Per adoptionem 6. caus. 30. quæst. 3.*

Cognatio Legalis dirimens Matrimonium non 71
oritur inter adoptantem, & parentes adoptati, quia nullo jure prohibitum est inter istos Matrimonium contrahi. *Communis* cum S. Thoma *in 4. dist. 42. quæst. 1. art. 3. ad primum*, S. Antonin. *3. part. titul. 1. cap. 13.* Tolet. *lib. 7. Summæ cap. 4. in fin.* Rosignol. *loc. cit. n. 18.* Neque Cognatio Legalis dirimens Ma- 72
trimonium oritur inter Filios duorum Fratrum adoptivorum; si enim ex dictis *supra n. 69.* duo adoptivi possunt libere contrahere inter se, a fortiori poterunt ad invicem contrahere eorum Filii. *Communis*. Neque Cognatio Le- 73
galis impediens Matrimonium oritur inter Filios legitimos, & naturales patris adoptantis, & Filios adoptivorum. Sic Bonacina *quæst. 3. de Matrim. punct. 5. n. 6.* Rosignol. *loc. cit. n. 19.* & alii plures. Et ratio est, quia de hac Cognatione nulla fit in jure mentio, & illa tantum debet Cognatio agnosci, quæ in ipso jure exprimitur; unde non debemus extendere hanc Cognationem Legalem ultra terminos, ad quos eadem jura extendunt, ut docent Navarr. *in Manual. cap. 21. num. 45.* Nec aliam extensionem per gradus debemus agnoscere præterquam in linea recta; in linea enim transversali, seu collaterali non fit extensio ultra primum gradum. Rosignol. *loc. cit.* Felix Potestas *tom. 1. part. 4. num. 4031.* & alii.

Ut facilius percipiantur quæ de Cognatione 74
Legali dicta sunt, & in dies occurrunt, cum ipsa ex adoptione proveniat, hic aliqua breviter de adoptione traduntur. *Adoptio* igitur *est extraneæ personæ in filium, vel filiam, nepotem, vel deinceps legitima assumptio. Est in re communis.* Per ly *Persona extranea* intelligitur ea, quæ est extra potestatem adoptantis, & a jure, ad quod assumitur, aliena, sive alioquin sit ejus consanguinea, sive non. Per ly *in filium, vel filiam, nepotem, vel deinceps*, denotatur quod non potest quis adoptari in fratrem, vel parentem, quia, cum adoptio ex genere suo sit superioris ad inferiorem, & per illam adoptatus constituatur sub potestate adoptantis, non potest esse in fratrem, vel parentem, quia isti de genere suo non sunt inferiores, sed vel æquales, vel superiores; & hoc habetur expresse in *leg. Nec apud, Cod. de hered. instit.* Per ly *legitima assumptio* denotatur, quod ad hoc, ut adoptio sit valida, debet fieri secundum formam a Lege, seu jure præscriptam, scilicet ut adoptio fiat inter præsentes, & non per Procuratorem; *l. Neque; & l. Post mortem §. Neque, ff. de adoption.*

ption. Ut adoptans sit masculus; Nam Femina adoptare non potest, nisi ex speciali concessione Principis; §. *Femina* 10. *Institut. de adopt.* Ut 18. annis præcedat adoptatum; §. 4. *Institut. de adoption.* Ut natura sit potens ad generandum; unde Castrati adoptare non possunt; §. 9. *Instit. de adoption.* Vide verb. *Patria Potestas num.* 26. & 27. ubi notatur differentia inter Spadones, & Castratos; Possunt tamen adoptare Sacerdotes, quia isti non a natura, seu physice, sed per accidens, & moraliter tantum inhabiles sunt ad generandum. Abbas *in cit. cap. Si qui* 1. *de Cognatione Legali num.* 4. Hostiens. *ibid. num.* 4. & alii passim. Ut adoptans sit sui juris, & major 25. annis, quia alias nondum habet administrationem suorum bonorum; quæ omnia, & alia habentur *tot. titul. ff. & Cod. de adopt. & Institut. eod.*

75 Adoptio est duplex, una propriá & perfecta, quæ *Adrogatio* dicitur; & alia impropria & imperfecta, quæ *adoptio simplex, & in specie* vocatur; *l.* 1. *ff. de adoption.* Adoptio perfecta, seu *Adrogatio* est illa, per quam adoptatus sui juris existens, Principis Rescripto transit in potestatem Adoptantis, fitque heres necessarius ex testamento in quarta bonorum parte, ut filius legitimus & naturalis, *arg.* §. 1. *Institut. de adopt.* & *l.* 2. *Cod. eod.* Adoptio imperfecta, seu *Adoptio simplex, & in specie*, est illa, per quam adoptatus nondum sui juris existens, auctoritate cujuscumque Judicis competentis ita assumitur in filium, aut nepotem, ut non transeat in potestatem, & familiam adoptantis, sed adhuc maneat sub sui Patris naturalis, aut Avi potestate; nec fiat adoptantis heres necessarius ex testamento, sed solum ei succedere possit ab intestato; *arg.* §. *Adoptio, Instit. de adoption. leg. Gener., ff. de*

76 *adoption.* Unde, ut vides, in multis differunt inter se Adoptio perfecta, & imperfecta. Primo, Adoptio perfecta, seu *Adrogatio* non potest fieri, nisi auctoritate supremi Principis, & adoptio imperfecta, seu *simplex, & in specie* potest fieri auctoritate cujuslibet Judicis, seu Magistratus competentis; *leg. Generalis* 2. *ff. de adoptionibus.* §. *Adoptio, Instit. eod. tit.* Secundo, Adoptio perfecta, seu *Adrogatio* transfert jus in adrogatum, ut non solum succedat ab intestato, sed etiam ex testamento in quarta parte bonorum adrogantis; unde Adrogans non potest penitus privare adrogatum per testamentum omnibus suis bonis, sed tenetur eidem servare quartam partem bonorum pro legitima; §. *Sed bodie, Instit. de adopt.* Adoptio autem imperfecta transfert solum jus in adoptatum, ut succedat ab intestato, non vero, ut si heres necessarius ex testamento; unde adoptans potest per testamentum de bonis suis disponere in favorem alterius sine læsione, & injuria adoptati, *cit.* §. *Sed bodie, Instit. de adoption.* Tertio, Adoptio perfecta, seu *Adrogatio* petit, ut adrogatus ante sui assumptionem, seu electionem sit sui juris, cum per adrogationem transeat in potestatem adrogantis; Adoptio vero imperfecta non requirit, quod adoptatus sit sui juris, cum per adoptionem imperfectam adoptatus non transeat in potestatem adoptantis, adeoque nullum jus lædatur illius, sub cujus potestate est; *l.* 2. §. *ultim. ff. de adoption.* Sunt adhuc aliæ differentiæ, quæ ut minus principales relinquuntur videndæ apud Legistas *in Instit. ff. & Cod. de adoption.*

Probabile est, quod Cognatio Legalis dirimens Matrimonium non solum oriatur ex Adoptione perfecta, seu Adrogatione, sed etiam ex Adoptione imperfecta, seu simplici. *Glossa in cap. Si quis* 1. *de adoptione Legali*, & ibi Abbas *num.* 5. Ancharanus *num.* 8. Covarruv. *part.* 2. *de Matrim. cap.* 6. §. 5. *num.* 2. Guttierez *de Matrim. cap.* 103. *n.* 5. Barbosa *de Officio, & potest. Episcop. allegat.* 51. *n.* 189. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 10. ubi testatur de communi. Et ratio est, quia jura omnia inducentia hanc cognationem ad dirimendum Matrimonium loquuntur indistincte de adoptione, nulla facta mentione de imperfecta, vel perfecta; adeoque intelligenda sunt in tota sua latitudine, & sine ulla restrictione; *cap. Quia circa* 22. *de privileg.* Non desunt tamen etiam magni nominis Auctores, qui nedum dicunt probabile esse, sed etiam probabilius ex adoptione imperfecta non oriri cognationem Legalem dirimentem Matrimonium, sed tantum ex perfecta; Ita Innocentius *in cap. Si qui* 1. *de Cognatione Legali n.* 1. Silvester verb. *Matrim.* 8. *quæst.* 8. & varii alii cum Rossignolo *loc. cit. num.* 10. 77 78

Crimen dirimens Matrimonium est quadruplex. Primum est solum homicidium. Secundum est homicidium cum adulterio. Tertium est Adulterium solum cum promissione Matrimonii de futuro. Quartum est Adulterium solum cum alio Matrimonio contracto. *Solum homicidium*, scilicet Uxoricidium, vel Mariticidium est impedimentum dirimens, quando Vir, aut Mulier etiam sine adulterio, ex mutuo tamen consensu occidit suam aut alterius consentientis compartem cum animo Matrimonii 79 80

nii inter se post mortem alterius conjugis contrahendi, *Communis*, *arg. cap. Laudabilem* 1. *de conversion. infidelium*, *& cap. Si quis vivente* 5. *caus.* 31. *quæst.* 1.

81 Ut autem tale homicidium sine adulterio causet impedimentum, requiruntur tres conditiones. Prima, ut tam Vir, quam Mulier contrahere volentes moraliter, vel physice concurrant ad mortem conjugis innocentis; non enim sufficit, si unus tantum, vel una sine scitu, vel consensu alterius ad talem mortem concurrat, *arg. cit. cap. Laudabilem* 1. *de convers. infidelium*. Secunda, ut mors ex mutua eorum machinatione revera, & in effectu sequatur, non enim sufficit sola mutua machinatio, si mors non sequatur. *Communis*, *arg. cit. c. Si quis vivente* 5. *cau.* 31. *q.* 1. *& cit. c. Laudabilem* 1. *de convers. Infidelium*. Tertia, ut conspiratio illa in mortem conjugis innocentis, ac mortis machinatio fiat, ex, vel cum intentione contrahendi invicem Matrimonium morte secuta; non enim sufficit, si fiat ex alio fine, seu motivo, v. g. ex odio, vindicta, & hujusmodi. *Communis*, *arg. cit. cap. Laudabilem*, *& cit. cap. Si quis caus.* 31. *q.* 1. ibi: *Occidisse notetur*, *ut conjungeretur*, ut notat *ib.* Glossa.

82 *Homicidium cum adulterio* est impedimentum dirimens, quando solus adulter commisso adulterio occidit suam Uxorem, aut sola adultera suum Maritum, etiam absque conspiratione cum complice adulterii. *Communis*, *arg. cap. Significavit nobis* 2. *& cap. Super hoc* 3. *de eo*, *qui duxit in Matrimonium*, *& cap. Si quis vivente* 5. *caus.* 31. *q.* 1.

83 Ut tale homicidium cum adulterio causet impedimentum, requiruntur etiam tres conditiones. I. Ut unus complicum adulterii sit vera causa physica, aut moralis cædis conjugis innocentis; sola enim ratihabitio cædis jam factæ, aut approbatio non sufficit. *Communis*, *arg. cit. cap. Si quis vivente* 5. *caus.* 31. *q.* 1. *c. Significastis* 6. *de eo*, *qui duxit in Matrimon.* Nec requiritur, quod uterque concurrat, sed sufficit, si unus solus eorum, etiam altero inscio, id faciat; *arg. cit. cap. Si quis vivente*, ibi: *Nisi forte vir*, *aut mulier*; *& cit. cap. Significastis*, ibi: *Nisi alter eorum in mortem fuerit machinatus*. II. uti mors ex tali machinatione realiter, & iu effectu sequatur. Non enim sufficit sola machinatio, si revera mors non sequatur. *Communis*, *arg. cit. cap. Si quis vivente* 5. *caus.* 31. *q.* 4. *& cap. Laudabilem* 2. *de convers. Infidel.* III. Ut machinatio in mortem conjugis innocentis fiat ab alterutro eo fine, & animo contrahendi Matrimonium cum complice adulterii: Non enim sufficit, si fiat ex alio fine, aut motivo, v. g. ex odio, vindicta, & hujusmodi; *arg. cit. cap. Laudabilem* 1. *de convers. Infidel. & cit. cap. Si quis vivente* 5. *caus.* 31. *q.* 1. ibi: *Occidisse notetur*, *ut conjungeretur*, ut notat *ib.* Glossa.

Adulterium solum cum promissione Matrimonii de futuro est impedimentum dirimens, quando adulter, & adultera, sive ante, sive post adulterium commissum promittunt, & fidem dant de Matrimonio post mortem conjugis contrahendo, etiamsi ipsi in talem mortem non conspiraverint. *Communis*, *arg. cap. Relatum est* 4. *caus.* 31. *qu.* 1. *cap. Propositum* 1. *cap. Ex Litterarum tuarum* 4. *cap. Significastis* 6. *& cap. Veniens* 7. *de eo*, *qui duxit in Matrimonium*. 84

Ut tale adulterium solum cum promissione Matrimonii de futuro causet impedimentum, requiruntur quatuor conditiones. I. Ut intercedat seria & acceptata ab altera parte promissio de futuro Matrimonio: Non enim sufficit adulterium sine tali acceptata promissione. *Communis*, *arg. cap. Significastis* 6. *cap. Veniens* 7. *& cap. Si quis* 8. *de eo*, *qui duxit in Matrimonium*. Nec refert, an adulterium præcedat, vel subsequatur talem promissionem, textu expresso in *cit. cap. Si quis* 8. *de eo*, *qui duxit in Matrimonium*, ibi: *Si prius*, *vel postea ... illam adulterio polluisset*. II. Ut promissio, & adulterium facta sint vivente eodem conjuge: Non enim sufficit, si fiant post mortem ipsius. *Communis*, *arg. cap. Significastis* 6. *cap. Veniens* 7. *& cap. Si quis* 8. *de eo*, *qui duxit in Matrimonium*, ubi semper dicitur: *Si vivente Uxore*. III. Ut uterque adulterans sciat alterum esse conjugatum: Non enim sufficit, si neutra, vel altera pars nesciat se committere adulterium. *Communis*, *arg. cap. Propositum* 1. *de eo*, *qui duxit in Matrimonium*, ibi: *Quia tamen mulier erat inscia*, *quod ille aliam haberet uxorem viventem*; *& cap.* 7. *Veniens* 7. *eodem*. IV. Ut adulterium sit perfectum, & consummatum: Non enim sufficit copula solum attentata. *Communis* cum Glossa in *cap. Si quis* 8. *de eo*, *qui duxit in Matrimonium verb. Cognovit*, Joann. Andr. *ib. num.* 4. Abbate *ib. num.* 6. Barbosa *ib. num.* 4. Et ratio est, quia non obest conatus, ubi injuria non habuit effectum: *arg. cap. Adolescens* 32. *de sponsalibus*. 85

Adulterium solum cum alio Matrimonio contracto est impedimentum dirimens, quando adulter vivente legitima sua Uxore cum altera adultera contrahit per verba de præsenti, vel 86

 adul-

adultera vivente legitimo suo Marito cum alio adultero per verba de præsenti contrahit; tunc enim etiam mortua Uxore adulteri, vel Marito adulteræ, contrahere numquam possunt. *Communis, arg. c. Propositum* 1. *c. Cum haberet* 5. *cap. Veniens* 7. *cap. Si quis* 8. *de eo, qui duxit in Matrimonium*.

87 Ut tale adulterium solum cum alio Matrimonio contracto causet impedimentum dirimens, requiruntur duæ conditiones. I. Ut Matrimonium cum primo conjuge sit validum: Non enim sufficit Matrimonium ex aliqua ratione invalidum. *Communis, arg. cap. Significavit* 2. *de eo qui duxit in Matrimonium*. II. Ut Matrimonium cum primo conjuge contractum sit notum secundo conjugi: Non enim sufficit primum contractum Matrimonium, si secundus conjux ipsum penitus ignoraverit, *Communis, arg. cap. Propositum* 1. *& cap. Veniens* 7. *de eo, qui duxit in Matrimonium*.

88 Criminis impedimentum non est inductum jure naturæ, vel Divino, ut patet in Davide, qui post adulterium & occasionem Uriæ, duxit ejus uxorem Bethsabæam, sed solum jure Ecclesiastico. *Communis, arg. c. Si quis vivente* 5. *caus.* 31. *q.* 1. *cap. Propositum* 1. *c. Significavit* 2. *c. Super hoc* 3. *c. Cum haberet* 5. *c. Significastis* 6. *c. Veniens* 7. *& cap. Si quis* 8.

89 *de eo, qui duxit in Matrimonium*. Hinc, si duo infideles pro tempore infidelitatis commisissent tale crimen, & postea conversi ad Fidem inter se contraherent, valide contraherent; quod non possent, si tale impedimentum esset inductum jure naturæ, cui & ipsi infideles subduntur, licet non subdantur juri Ecclesiastico.

90 *Communis*. Non sic autem, si tale crimen fuisset commissum a duobus, quorum unus esset fidelis, & alter infidelis; tunc enim non posset hic alteri post Baptismum jungi Matrimonio. *Communis, arg. cap. Laudabilem* 1. *de convers. Infidelium*. Et ratio est, quia tunc impedimentum ab Ecclesia statutum directe in fidelem, redundat etiam in infidelem, siquidem impedimentum ex parte unius in contractibus correspectivis invalidat contractum etiam respectu alterius, ut patet in impedimento Voti solemnis in Professione Religiosa, quod quamvis in uno tantum reperiatur, reddit tamen Matrimonium invalidum etiam respectu alterius.

91 *Cultus disparitas*, seu diversitas Religionis dirimit Matrimonium inter fidelem, & infidelem, seu baptizatum, & non baptizatum. *Communis, arg. cap. Cave* 15. *caus.* 28. *q.* 1. *& tota fere illa quæstione*. Et ratio est, quia non patet aditus ad alia Sacramenta sine Baptismo, cum Baptismum sit janua Sacramentorum. Hoc 92
impedimentum non est inductum jure naturæ, aut Divino, sed solum jure Ecclesiastico, si non scripto, saltem consuetudinario, consuetudine, & perpetuo usu Ecclesiæ approbante. Scotus *in* 4. *dist.* 39. *q. unic. art.* 2. & ibi S. Bonavent. *art.* 1. *q.* 1. Coninch *de Matrimon. disp.* 21. *n.* 41. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 71. *n.* 7. Perez *disp.* 36. *sect.* 1. *n.* 4. Sporer *tom.* 3. *p.* 4. *cap.* 4. *c.* 1. *sect.* 1. *n.* 115. Reiffenstuel *lib.* 5. *decr. tit.* 1. *n.* 355. *& sequent.* & alii communiter; Tempore enim Legis naturæ Esau duxit uxores Cananæas, *Gen.* 19. Joseph duxit Uxorem Asenet Ægyptiacam, *Genes.* 41. Tempore Legis scriptæ Moyses accepit Sephoram Æthiopissam, *Exod.* 2. Salomon plurimas uxores Idololatras, 2. *Reg. c.* 1. *&* 2. Esther duxit Assuerum Chaldæum, *Esther* 2.

Si ex duobus conjugibus Infidelibus unus 93
convertatur ad Fidem, & alter monitus, & rogatus nolit converti, nec cohabitare sine injuria Creatoris, tunc Matrimonium, etiamsi fuerit consummatum, dissolvitur quoad vinculum, ita ut conjux Fidelis possit aliud Matrimonium contrahere cum Fideli ante omnem sententiam, ut colligitur *ex prima ad Corinth. c.* 7. ibi: *Quod si Infidelis discedit, discedat; non enim servituti*, (idest ligamini conjugali) *subjectus est Frater, aut Soror in hujusmodi*, & ex *c. Si Infidelis* 2. *caus.* 28. *q.* 2. ubi sic expresse habetur: *Contumelia quippe Creatoris solvit jus Matrimonii circa eum, qui relinquitur; Infidelis autem discedens, & in Deum peccat, & in Matrimonium, nec est ei fides servanda conjugii, &c. & cap. Quanto* 7. *de divortiis*, ibi: *Si enim alter infidelium conjugum ad fidem Catholicam convertatur, altero, vel nullo modo, vel non sine blasphemia Divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit, & in hoc casu intelligimus, quod ait Apostolus; Si infidelis discedit; discedat; Frater enim vel Soror non est servituti subjectus in hujusmodi, & Canonem etiam, in quo dicitur, Contumelia Creatoris solvit jus Matrimonii circa eum, qui relinquitur*, & Glossa *ib.* verb. *Contumelia*, ubi adducit sequentes versus.

Desere spernentem, vel blasphemare volentem,
Vel te credentem scelus ad mortale trahentem.
Nam sunt absque mora sic vincula rupta priora.

Non

94 Non potest autem Fidelis conversus solvere Matrimonium quoad vinculum, quando Infidelis vult cohabitare sine injuria Creatoris, licet nolit converti, ut colligitur *ex prima ad Corinth. c. 7.* ibi: *Si quis Frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam, & si quæ Mulier virum habet infidelem, & hic consentit habitare cum illa*, *non dimittat illum*, & ex *cit. cap. Si infidelis 2. caus. 28. q. 2. & cit. cap. Quanto 7. & cap. Gaudemus 8. de divortiis*. Et tenent S. Thomas *in 4. dist. 39. quæst. unic. art. 5. in corpore*, & ibi S. Bonavent. *art. 2. qu. 1.* S. Antonin. *3. part. tit. 2. cap. 6. not. 3.* & alii passim.

95 Nec etiam solvitur Matrimonium quoad vinculum, si unus conjugum transeat ad Infidelitatem, seu labatur in Hæresim, textu expresso in *cit. cap. Quanto 7. de divortiis*, ibi: *Si vero alter Fidelium conjugum, vel labatur in Hæresim, vel transeat ad Gentilitatis errorem, non credimus, quod in hoc casu, is, qui relinquitur, vivente altero, possit ad secundas nuptias convolare*; & tenet communis Doctorum cum S. Th. in *4. dist. 39. art. 1. in corpore*, ubi sic dicit: *Si vero Infidelitas conjugis Matrimonium sequatur, non propter hoc vinculum Matrimoniale dirimitur, sed potest fieri separatio a toro, & cohabitatione, sicut & propter fornicationem carnalem*: & quod non solvatur tale vinculum propter Hæresim, definivit Concil. Trident. *sess. 24. de Matrimon. can. 6.* ibi: *Si quis dixerit, propter Hæresim, aut molestam cohabitationem... a conjuge posse dissolvi Matrimonii vinculum, anathema sit*.

96 Immo nedum non dirimuntur Matrimonia propter Hæresim, sed & valide contrahuntur cum Hæreticis, si ritu Catholico contrahantur. Sic S. Th. *in 4. dist. 39. q. unica art. 1. ad 5.* S. Bonavent. *in 4. dist. 39. qu. 1. art. 1.* Abbas *in cap. Si conditiones 7. de conditionibus appositis num. 5.* & ibi Cardinalis *n. 3.* Joan. Andr. *n. 8.* Sanchez *lib. 7. disp. 72. n. 2.* & communis aliorum, *arg. cap. decrevit 74. de Hæreticis in 6.*

97 Quinimmo secundum Sanchez *loc. cit. n. 5.* Azorium *lib. 8. cap. 11. qu. 5.* & varios alios, Matrimonia cum Hæreticis nedum sunt valida, sed insuper sunt licita in locis, ubi Hæretici, & Catholici permixti vivunt. Vid. tamen verb. Hæretici *a num. 20. ad 26.* ubi affertur in contrarium novissimum Decret. Clementis XI. sub die 16. Junii 1710. relat. a Card. Petra tom. 4. Commentar. in Constit. 12. Joannis XXII. *n. 14.* Vide ibi, ubi multa sapientissime adducit ad rem.

Vis, seu violentia, quantum ad præsens, est 98
metus gravis, & injuste incussus inducens virum, seu feminam ad contrahendum Matrimonium, quod alioquin nullo modo contraxisset, nisi ad id metu illo, seu violentia fuisset compulsus, seu compulsa. *Est in re communis; arg. cap. Abbas 2. cap. Ad audientiam 4. & cap. Cum dilectus 6. de his, quæ vi metusve causa fiunt, & l. Metum autem, ff. eod.*

Vis, & metus est duplex, scilicet gravis, seu 99
cadens in constantem virum, & levis, seu cadens in virum inconstantem. Metus gravis, seu cadens in virum constantem, est ille, quem vir constans, & fortis prudenter, & rationabiliter concipit de gravi malo sibi, aut consanguineis, vel affinibus inferendo. *Est in c. communis, arg. cit. l. Metum autem, & cit. c. Ad audientiam*. Metus levis, seu cadens in virum inconstantem est ille, quem vir pusillanimis concipit de levi tantum malo, aut gravi quidem, sed immerito, ac irrationabiliter, & imprudenter, cum non certa, prudenti, & rationabili, sed solum levi, & irrationabili sua æstimatione tale grave malum ei immineat, & sit eventurum. *Est in re communis, arg. cit. l. Metum autem, & cit. cap. Ad audientiam 4. & cit. cap. Cum dilectus 6. de his, quæ vi metusve causa fiunt*.

Ad metum gravem quatuor conditiones re- 100
quiruntur. Primo, quod malum, quod timetur, sit grave in se, & non solum in vana æstimatione metuentis. Secundo, quod cum rationabili fundamento, & non leviter, & imprudenter timeatur. Tertio, ut metum incutiens potens sit minas exequi. Quarto, quod is, qui timet, non possit ullo modo minanti resistere, aut vitare malum, quod timet; Quod si alterutra harum conditionum deficiat, metus erit levis, seu cadens in virum inconstantem; *arg. cap. Cum dilectus 6. de his, quæ vi metusve causa fiunt*.

Metus alius est incussus a causa intrinseca, 101
& alius a causa extrinseca libera. Primus est metus intrinsecus ab ipsomet metuente susceptus, vel ex propria passione vel ex causa naturali, ut est metus mortis imminentis ob morbum, naufragium, bestias; item metus inferni, & hujusmodi. Secundus est metus extrinsece ipsi metuenti ab alio homine incussus, ut cum quis minatur alteri mortem, mutilationem, carcerationem, spoliationem bonorum, & hujusmodi, nisi suæ voluntati adhæreat. In- 102
super metus alius est juste incussus, & alius injuste. Metus juste incussus est, cum quis minatur alteri gravem pœnam, nisi faciat aliquid,

ad quod de justitia tenetur v. g. nisi ducat, vel dotet puellam, quam violavit. Metus injuste incussus econtra est, cum quis minatur alteri gravem pœnam, nisi faciat aliquid, ad quod de justitia non tenetur, v. g. nisi ducat puellam, cui, nec ratione promissionis, nec ratione violationis tenetur.

103 Matrimonium ex gravi metu injuste incusso contractum est ipso Jure nullum, & invalidum. *Communis; arg. c. Cum locum* 14. *de Sponsalibus*, ubi dicitur, quod contracturus Matrimonium *plena debet securitate gaudere, ne per timorem dicat sibi placere, quod odit, & sequatur exitus, qui de invitis solet nuptiis provenire*, & *c. Veniens* 15. *& cap. Consultationi* 28. *eod.*

104 Metus gravis injuste incussus dirimit Matrimonium Jure naturæ. S. Th. *in* 4. *dist.* 29. *q.* 1. *art.* 3. S. Bonaventura *ead. dist. n.* 5. Scotus *ead. dist.* 29. *q. unic.* §. *de Secundo*, Covarruvias *p.* 3. *de Matrimonio cap.* 3. §. 5. *num.* 6. Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 41. *n.* 48. *& sequent.* & alii plures, *arg. cit. c. Cum locum* 14. *de sponsalibus*, ubi dicitur: *Cum locum non habeat consensus, ubi metus, vel coactio intercedit*. Sine consensu autem Matrimonium est

105 nullum Jure naturæ, adeoque &c. Metus levis etiamsi sit injuste incussus, non invalidat, nec dirimit Matrimonium; *Communis*, textu claro *in cap. Cum dilectus* 6. *de his, quæ vi metusve causa fiunt, & l. Metum autem, ff. eod. & arg. cap. Veniens* 15. *& cap. Consultationi* 28. *de sponsalibus*, ubi requiritur, quod metus sit talis, qui *cadere possit in virum constantem*, scilicet.

106 Metus gravis ab intrinseco proveniens non invalidat, nec dirimit Matrimonium; *argum. cap. Sicut Nobis* 17. *de Regularibus*, ubi votum Religionis emissum a constituto in letali infirmitate censetur validum, & servari jubetur: ergo a pari idem dicendum est de Matrimonio contracto ex metu gravi ab intrinseco proveniente, v. g. de eo, qui metu imminentis mortis, & timore inferni contrahit Matrimonium cum concubina; Ita Covarruvias *de Matrimonio part.* 2. *cap.* 3. §. 4. *n.* 26. *& seq.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 26. Sanch. *lib.* 4. *de Matrimonio disp.* 12. *n.* 4. *& sequ.* &

107 & alii passim. Nec etiam invalidat, & dirimit Matrimonium metus gravis ab extrinseco proveniens, si sit juste incussus; *Communis; arg. cap. ex litteris* 10. *de sponsalibus*, ubi Matrimonium ante promissum, si contrahatur metu excommunicationis per Judicem infligendæ, validum censetur, *ex cap. Pervenit* 2. *de adulter. & stupr.* ubi ille, qui ob stuprum ad ducendam stupratam obligatus, renuit nubere, jubetur excommunicari, & sic indirecte cogi ad nubendum, *& l. Continet* 3. §. 1. *ff. Quod metus causa*.

Adulterium præcedens, seclusa machinatione & fide futuri matrimonii, non est impedimentum dirimens Matrimonium; Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 112. incip. *Redditæ* §. 12. 108

Alia ad rem vide verb. *Metus*.

Additiones ex aliena manu.

De ratione probandi impedimenta matrimonii non inutile est disserere. Distinctio autem in subjecta materia recepta est, quod aut sumus in matrimonio nondum contracto impediendo, & levis sufficit probatio. Aut vero in matrimonio versamur, jam contracto dirimendo, & probatio requiritur plenissima. Idque adeo verum est, ut hoc in casu, nec utriusque sponsi confessio de impedimento attendi queat, ut communiter firmat Schmalzgrueb. *Jur. Eccles. univ. lib.* 4. *part.* 3. *tit.* 13. *n.* 30. *& seq.* Pichler. *Jur. Canon. lib.* 3. *tit.* 23. *n.* 7. Sanchez *de Matrimon. lib.* 2. *disput.* 45. *n.* 3. Molin. *de rit. Nuptiar. lib.* 1. *comparat.* 15. *n.* 32. *& plur. seq.* Panimol. *decis.* 19. *adnot.* 3. *n.* 52. 55. *& seq.* 109 110 111

Quæstionis vero est, an idipsum obtineat si confessio hæc emissa sit a sponsis ante matrimonium contractum? Affirmare videtur Rota *cor. Penia dec.* 211. ea de ratione, quod emissa sit eo tempore, quo suspicio collusionis cadere haud potest. 112

At confessio conjugum de impedimento sive emissa sit matrimonio constante, sive ante contractum matrimonium rejicienda indistincte est, idque quia Sacri Canones dum disponunt, ne stetur Confessioni Conjugum de impedimento, se se fundant, non in periculo solum collusionis, sed & in præjudicio inde obveniente Proli, aliisque bonis matrimonii, ut notant Barbos. *in Collectan. DD. in decretal. lib.* 4. *tit.* 13. *cap. Super eo n.* 3. Wagnerek. *in Commentar. exeget. Sac. Canon. lib.* 4. *tit.* 13. *dict. cap. Super eo not.* 1. Pirhing. *in Jus Canon. lib.* 4. *tit.* 13. §. 3. *num.* 17. Schmalzgrueb. *Jur. Eccles. univers. lib.* 4. *part.* 3. *tit.* 13. *n.* 33. Pichler. *Jur. Canon. lib.* 4. *tit.* 13. *n.* 17. Molin. *de Rit. Nupt. lib.* 1. *comparat.* 15. *num.* 41. *in fin.* Hoc autem præjudicium, quum æque urgeat, si Confessio Conjugum de Impedimento emissa sit vel matrimonio constante, vel ante matrimonium contractum, utroque propterea casu 113 114 115 116

casu rejici debet, ut sensit Rota *in Compostellana* 10. *Jan.* 1757. §. 12. *cor. R. P. D. Camillias*, & 27. *Nov.* 1758. §. 13. & 15. *cor. Reverendiss. P. D. Bussio Decnao*.

117 Quod vero attinet *ad decisionem* 211. *Peniæ*, satis est animadvertere, quod Rota *in decisione* citra ullam causæ necessitatem dixit standum esse Confessioni Conjugum de impedimento emissæ ante contractum matrimonium, eo quia revera non concurrebat confessio hæc,

118 ut patet ex *num.* 16. Vulgatissimum autem est, nequaquam esse attendenda quæ supremum hoc Tribunal præter necessitatem causæ tangit.

119 De singulis impedimentis, de quibus hoc in articulo agit Auctor, aliqua supplere utile esset, sed prolixum nimis. Potius in sequenti articulo aliqua addemus de impedimentis illis, de quibus frequentius in Foro disputari contingit.

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ concernunt alia septem impedimenta dirimentia.

1 ORdo quantum ad præsens est impedimentum, quo Clerici in sacris Ordinibus constituti, fuerunt ab Ecclesia inhabiles redditi ad valide contrahendum Matrimonium, ut patet *ex cap. de Diacono* 1. *cap. Ex Litterarum* 2. *Qui Clerici, vel voventes*, *cap. Si qui Clericorum* 1. *de Clericis conjugatis*, & concordant, *cap. Presbyter* 8. *dist.* 27. *cap. Presbyter* 16. *dist.* 28. cum similibus, & expresse definivit Concilium Trident. *sess.* 24. *de Matrimon. Canon.* 9. ibi: *Si quis dixerit, Clericos in Sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse Matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante Lege Ecclesiastica vel Voto.... anathema sit*.

2 Etiam Græci in Majoribus constituti, non possunt Matrimonium, nec valide, nec licite contrahere, quamvis post contractum Matrimonium possint suscipere Sacros Ordines, & in his constituti cum Uxore, quam prius duxerant, conjugaliter vivere; Azorius *p.* 1. *lib.* 13. *c.* 12. *q.* 5. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 28. *n.* 3. Reiffenstuel *lib.* 4. *decret. tit.* 6. *n.* 4. & alii passim id ostendentes ex ipso Græcorum usu, ac moribus; *arg. cap. Cum olim, de Clericis conjugatis*, *cap. Si quis eorum dist.* 32. & similibus.

3 Ordo Sacer est quidem impedimentum dirimens respectu Matrimonii contrahendi, sed non dirimit Matrimonium jam prius contractum, ut dirimit Votum solemne Professionis Religiosæ per Jura adducta *artic. anteced. sub num.* 25. & 26. Ordo Sacer dirimit Matrimonium solum Jure Ecclesiastico, S. Thomas 4
2. 2. *q.* 88. *art.* 11. Scotus *in* 4. *dist.* 37. *qu. unic.* Pirhing *lib.* 4. *tit.* 7. *num.* 6. Reiffenstuel *ibid. num.* 15. & 17. & *communis* aliorum, & colligitur ex Concil. Trid. *sess.* 24. *de Sacramen. Matrimon. Canon.* 9. (textum vide supra *n.* 1.) ubi impedimentum hoc dirimens expresse adscribitur *Legi Ecclesiasticæ*, & *Voto*, non quidem simplici cum istud non dirimat; *argum. cap. Consuluit* 4. & *cap. Rursus* 6. *Qui Clerici, vel voventes*, sed solemni. Voti au- 5
tem solemnitas, ejusque vis dirimendi provenit solum a Jure Ecclesiastico; *cap. unico, de Voto in* 6. ibi: *Voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inventa*, & idem declaravit Gregorius XIII. Constit. incip. *Ascendente*. Sic etiam Votum simplex Societatis Jesu solum cœpit esse dirimens per dictam Constitutionem Gregorii XIII. *Ascendente*, ante quam non dirimebat.

Clericus in Sacris Ordinibus constitutus Ma- 6
trimonium contrahens, præter nullitatem Matrimonii, incurrit ipso facto Excommunicationem, & Irregularitatem; *cap. Si qui Clericorum* 1. *de Clericis conjugatis*, & *Clementin. unic. de consanguinitat. & affinitat.* ibi: *Clericos in Sacris Ordinibus constitutos Matrimonium contrahentes... Excommunicationis sententiæ ipso facto subjacere decernimus*. Insuper Concilium Neocæsariense *in cap. Presbyter* 9. *dist.* 28. ab Ordine illum deponi jubet, ibi: *Presbyter, si uxorem duxerit, ab Ordine illum deponi debere &c.* Quod Glossa explicat de depositione Officii, ut observat etiam Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 63. *n.* 32. sicuti ipse, nedum Officio, sed & quolibet Beneficio Ecclesiastico privari debet; *cap. Decernimus* 2. *dist.* 28. ibi: *Decernimus, ut hi qui in Ordine Subdiaconatus, & supra, uxores duxerint... Officio, atque Beneficio Ecclesiastico careant*, & concordant *cap. Si quis Clericorum* 1. *cap. Quod a te* 3. *de Clericis conjugatis*, cum similibus. Po- 7
test tamen talis Clericus, dimissa uxore invalida, post longam pœnitentiam, & laudabilem vitam absolvi, dispensari, & suis Officiis restitui ab Episcopo; *cit. Clementin. unic.*, *de consanguinit. & affinit.* & *cap. Si qui Clericorum* 1. & *cap. Sane Sacerdotes* 4. *de Clericis conjugatis*, ibi: *Post longam pœnitentiam, & vitam laudabilem continentes Officio suo restitui pote-*

poterunt, *& ex indulgentia sui Episcopi ejus executionem habere*.

8 *Ligamen* est vinculum conjugum ortum ex Matrimonio rato, vel consummato, utroque conjuge vivente; *Est in re communis*, *argum. cap. Gaudemus* 8. *de divortiis*, cum similibus.

9 Hoc impedimentum dirimit Matrimonium, nedum Jure Ecclesiastico, sed etiam Jure divino; *Communis*, *ex cap. Gaudemus* 8. *de divortiis*, *&* Concil. Trident. *sess.* 24. *de Sacramento Matrimonii Canon.* 2. ubi expresse sic definivit; *Si quis dixerit*, *licere Christianis plures simul habere uxores*, *& hoc nulla Lege Divina esse probibitum*, *anathema sit*. Et merito Concilium sic definivit: habetur enim hoc *ex*

10 *Matthæi* 19. *Marci* 10. & *Luc.* 16. Unde SS. Patres, qui in veteri Testamento plures Uxores habuerunt, ex Divina revelatione atque dispensatione eas duxerunt, & retinuerunt propter necessitatem multiplicandi Fideles, ut respondent communiter Doctores; *argum. cit. cap. Gaudemus* 8. *de divortiis*.

11 Neutri Conjugum licet, vel permitti potest quavis auctoritate transire ad secundas nuptias, nisi habita notitia moraliter certa de morte alterius, *textu expresso in cap. In præsentia* 19. *de sponsalibus*, & *cap. Dominus* 2. *de se-*

12 *cundis nuptiis*. Si tamen quis sine tali morali certitudine de morte alterius conjugis transiit ad secundas nuptias, illicite quidem, sed valide contraxit, si revera, quando contraxit, prior conjux erat mortuus, quia pro tunc non erat ligamen; *arg. cap. Dominus* 2. *de secun-*

13 *dis nuptiis*. Certitudo autem moralis habetur, quando adest attestatio legitima Parochi, vel alia publica, & authentica facta a Magistratu Ecclesiastico, Politico, aut Militari, vel a Notario publico, aut alia persona in publica auctoritate constituta, aut duorum testium de visu; Sed quoad hoc est omnino servanda Instructio emanata a Sac. Congregatione Supremæ Universalis Inquisitionis, quæ asservatur in Cancellariis Episcopalibus, & adducitur a Monacelli *tom.* 3. *in Appendice ad formularium*, *Instruction.* 6. ubi adducit etiam dubia aliquot circa exterorum Matrimonia cum responsionibus Sacræ Congregationis.

14 Qui stante dubio de morte conjugis Matrimonium cum alio habente bonam fidem contrahit, tenetur huic reddere debitum, petere tamen non potest; *Communis*, *textu expresso in cit. cap. Dominus* 2. *de secundis nuptiis*.

15 Si autem deponat prudenter dubium, etiam petere potest; *Communis*, *arg. cit. cap. Dominus*, *& cap. Inquisitionis* 34. *de sententia Excommunicat.* Si vero ambo conjuges in dubio 16 de morte Conjugis contrahunt, ambo privati existunt Jure tam petendi, quam reddendi, donec prudenter tale dubium deponant; *Communis*, *& cit. cap. Dominus*, *& cit. cap. Inquisitioni*.

Si post Matrimonium etiam bona fide ab 17 utroque Conjuge contractum constiterit Conjugem putatum mortuum, adhuc vivere, statim sunt separandi, & qui contraxerat alterum Matrimonium, debet ad priorem Conjugem omnino redire; *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Dominus* 2. *de secundis nuptiis*, & *cit. cap. Inquisitioni* 44. *de sentent. excomm.* Si au- 18 tem deprehendantur vixisse quidem priorem Conjugem tempore contracti secundi Matrimonii, sed modo certo constet e vivis excessisse, adhuc separandi sunt a toro, quia tale secundum Matrimonium fuit invalidum; *arg. cit. cap. Dominus*, *& Regul.* 18. *Juris in* 6. ubi sic expresse statuit: *Non firmatur tractu temporis quod de Jure ab initio non subsistit*. Et si velint cohabitare ut Conjuges, tenentur de novo legitime contrahere; Si autem nolint de novo contrahere, non possunt ad hoc cogi, cum nullo Jure ad hoc adstringantur, quamvis maxime expediat ad multas tricas evitandas. Si tamen tale Matrimonium secundum 19 fuit contractum ex judicio, & assensu Ecclesiæ, Filii ex ipso nati reputantur legitimi, & admittendi sunt ad hereditatem; *Communis*, textu expresso *in cap. Perlatum est* 8. *Qui Filii sint legitimi*.

Honestas publica est propinquitas Jure Ecle- 20 siastico oriens ex Sponsalibus, aut ex Matrimonio rato. *Est in re communis*, *arg. cap. Juvenis* 3. *cap. Ad audientiam* 4. *cap. Sponsam* 8. *de Sponsalibus*, *& Matrimon. cap. unic. de Sponsalibus in* 6. *cap. Si quis desponsaverit* 11. *& cap. Si quis uxorem* 34. *caus.* 27. *q.* 2. cum similibus. Impedimentum publicæ honestatis in- 21 troductum est Jure Ecclesiastico; *Communis* ex mox *citatis Juribus*. Jure antiquo hoc impedi- 22 mentum dirimebat inter Sponsum, & consanguineos sponsæ, & e converso, usque ad quartum gradum; *arg. cap. Sponsam* 8. *de Sponsalibus*. Et oriebatur ex quibusvis Sponsalibus de futuro, & præsenti, etiamsi fuissent invalida, dummodo non essent invalida ex defectu consensus, textu expresso *in cap. unico de Sponsalibus* 6. Hodie tamen rigor dicti Juris antiqui 23 non amplius viget, cum correctus, & temperatus sit a Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reformat. Matrimon. cap.* 3. his verbis: *Justitiæ publicæ honestatis impedimentum*, *ubi sponsalia qua-*

quacumque ratione invalida erunt, *Sancta Synodus prorsus tulit*; *Ubi autem valida fuerint*, *primum gradum non excedant*; *quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest hujusmodi prohibitio absque dispendio observari*. Ubi, ut vides, declaratur, quod impedimentum publicæ honestatis non amplius oriatur ex Sponsalibus
24 invalidis. Et quod ortum ex Sponsalibus validis, dirimat inter Sponsum, & Consanguineos Sponsæ, & e converso, solum usque ad primum.

25 Impedimentum autem hoc ortum ex Matrimonio rato, & nondum consummato, sive valido, sive invalido, dummodo non fuerit invalidum ex defectu consensus, dirimit etiam nunc, sicut olim usque ad quartum gradum inclusive: quia Tridentinum circa hoc nihil immutavit, ut expresse declaravit S. Pius V. Constit. incip. *Ad Romanum*, ibi: *Motu proprio*, *auctoritate Apostolica tenore præsentium declaramus*, & *definimus*, *decretum Concilii hujusmodi omnino intelligendum esse*, & *procedere de Sponsalibus de futuro duntaxat*, *non autem in Matrimonio sicut præfertur contracto*, *sed in eo durare adhuc impedimentum in omnibus illis gradibus*, & *casibus*, *in quibus de Jure veteri ante prædictum decretum Concilii introductum erat*, & *ita ab omnibus judicari debere mandamus*, *atque statuimus*. Unde, ut vides, si Matrimonium tuum fuit invalidum, ex quocumque alio impedimento, quam ex defectu consensus, v. g. ex impedimento Voti, Sacri Ordinis, Ligaminis, Consanguinitatis, Affinitatis, Criminis, & hujusmodi, contraxisti hoc impedimentum cum consanguineis uxoris tuæ putatitiæ, & illa vicissim cum consanguineis tuis usque ad quartum gradum inclusive, quia *ex cap. unico*, *de Sponsalibus in 6.* non correcto per Tridentinum, hoc impedimentum oriebatur etiam ex Sponsalibus de præsenti invalidis, seu ex Matrimonio rato etiam invalido; dummodo non fuerit invalidum ex defectu consensus; qua invaliditate interveniente, puta defectu consensus, ut si contraxisti cum errore personæ, cum ignorantia qualitatis servilis, ex metu gravi injuste incusso, & hujusmodi, non contraxisti hoc impedimentum, cum Matrimonium invalidum defectu consensus non pariat publicam honestatem, ut expresse habetur *in dict. cap. unico*, *de Sponsalibus in 6.* non correcto a Tridentino, & consequenter remanente in suo robore per allatam declarationem Sancti Pii V. Totum exemplificatur variis casibus.

I. Si Paulus v. g. contraxerit cum Francisca Sponsalia de præsenti, seu Matrimonium ratum invalidum, non ex defectu consensus, sed ex alio defectu, seu quocumque alio impedimento, puta Voti, Sacri Ordinis, consanguinitatis, affinitatis, criminis, & hujusmodi, non poterit ipse Paulus contrahere cum ulla Franciscæ consanguinea usque ad quartum gradum inclusive; *argum. cap. Sponsam 8. de Sponsalib.* ubi universaliter ita disponitur: *Sponsam alterius nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest Matrimonio copulare*; intellige, juxta praxim, & communem intelligentiam de consanguineis usque ad quartum gradum instar affinitatis; *arg. cap. Non debet 8. §. Prohibitio, de consanguinit. & affinit.* quæ & alia antiqua jura circa id non fuerunt correcta per Tridentinum, sed relicta adhuc in suo robore juxta cit. S. Pii V. declarationem; Concilium enim Tridentinum novum jus induxit solum quoad sponsalia de futuro, decernendo, quod si ipsa fuerint invalida, nullum pariant impedimentum publicæ honestatis; & si fuerint valida, pariant dictum impedimentum solum usque ad primum gradum, ut patet ex ipsiusmet verbis supra allatis. Si vero tale ratum Matrimonium fuisset invalidum ex defectu consensus, puta ob errorem in personam, aut per vim, & gravem metum, & hujusmodi, poterit adhuc libere contrahere cum Franciscæ Matre, vel Filia, aut sorore, quia ex Matrimonio rato invalido defectu consensus non oritur impedimentum publicæ honestatis, ut expresse cavetur *in cap. Ex sponsalibus*, *unic. de sponsalibus in 6.* non correcto per Tridentinum, sed adhuc remanente in pleno suo robore per cit. Constitutionem S. Pii V. Excipitur tamen Matrimonium ratum impuberum, quia licet defectu perfecti consensus sit invalidum in ratione Matrimonii, est tamen validum in ratione Sponsalium, seu ex speciali juris dispositione adhuc retinet vim Sponsalium, textu expresso *in cap. Tua 14. de desponsatione impuberum*, & *cap. unic. §. Idem quoque*, *eod. in 6.* Unde tales impuberes adhuc contrahunt impedimentum publicæ honestatis ex Sponsalibus usque ad primum gradum tantum; & tandem Matrimonio post pubertatem adeptam ratificato, etiam impedimentum usque ad quartum gradum ex Matrimonio rato.

II. Si Paulus contraxit Sponsalia pura, & absoluta cum Francisca, & postea contra fidem priorum Sponsalium contrahat Matrimonium ratum cum ejus consanguinea in primo gradu, puta cum ipsius Franciscæ Matre, vel Fi-

Filia, aut Sorore, tale Matrimonium erit nullum ob impedimentum dirimens publicæ honestatis; At nihilominus poterit adhuc, & debebit ducere priorem Sponsam de futuro, non obstantibus secundis Sponsalibus de præsenti, seu Matrimonio rato cum ejus consanguinea, si nulla, ut supponit casus, intercesserit copula; Id enim habetur non solum ex jure novo Conc. Trid. *loco superius citato*; quia Matrimonium ratum, seu secunda Sponsalia de præsenti sunt invalida; sed ex jure antiquo *cap. Ex Sponsalibus, unic. de Sponsalib. in 6.* quia non debet admitti inter ipsa veluti quædam reciproca actio, quia priora Sponsalia vicissim a posterioribus irritentur contra expressam prohibitionem *dict. cap. Ex Sponsalibus*; Sic Laym. *lib.* 5. *tract.* 10. *par.* 4. *c.* 9. *n.* 3. & 5. Sporer *tom.* 3. *par.* 4. *c.* 1. *n.* 58. Gobat *tom.* 1. *tract.* 9. *n.* 386. La Croix *lib.* 6. *par.* 3. *n.* 682. & alii passim.

III. Si Paulus priora sponsalia contraxit cum Francisca solum conditionate sub conditione pendente in futurum, v. g. si parentes consenserint, si Papa dispensaverit, & hujusmodi; & postea illa conditione non adimpleta, absolute contrahat cum ejus consanguinea in primo gradu, puta cum ejus Franciscæ Matre, vel Filia, aut Sorore, tunc ex neutris Sponsalibus impedimentum dirimens contrahet. Non ex primis quominus saltem valide cum secunda contrahere possit, quia ex Sponsalibus conditionatis ante eventum conditionis non oritur impedimentum; actus enim sub conditione celebratus, conditione non impleta, nullum operatur effectum; *arg.* §. *sub conditione* 4. *Inst. de verborum oblig. l. unic.* §. *sin autem, Cod. de caducitatib. tollendis*, cum suspendatur ejus valor usque ad eventum conditionis; *l. Is cui* 42. *ff. de actionib. & obligat. & l. Legata sub conditione* 41. *ff. de conditionib. & demonstrationib.* Neque ex secundis, quia cum sint contra fidem priorum sponsalium, sunt illicita, & invalida; & ex Sponsalibus invalidis non oritur impedimentum publicæ honestatis, ex Trident. *cit. sess.* 24. *de reform. Matrimon. cap.* 3. Sic citati Doctores, & alii.

IV. Si Paulus absolute sibi desponsavit Franciscam, & postea copulam habeat cum sorore ejus Lucia, neutram in uxorem accipere potest; Non Franciscam ob impedimentum affinitatis; Non Luciam ob impedimentum publicæ honestatis. Si autem talis copula cum Lucia fuisset habita ante Sponsalia celebrata cum Francisca, posset Paulus ducere ipsam Luciam; Nam sponsalia cum Francisca essent de jure invalida ob impedimentum contractæ affinitatis; Sicque non inducerent impedimentum publicæ honestatis ex novo jure Trident. *cit. sess.* 24. *de reform. Matrim. c.* 3. Ita supracitati Doctores, & alii passim.

V. Si Paulus desponsavit sibi Franciscam, & hanc in uxorem postea duxit Petrus frater Pauli Matrimonio nondum consummato, Paulus etsi non teneatur, ob sibi fractam fidem, adhuc tamen si vult, potest ducere ipsam Franciscam; quia priora sponsalia ob publicam honestatem annullantia sequens Matrimonium, non possunt violari vicissim a sequenti Matrimonio, ne detur mutua quasi reactio inter duas desponsationes se reciproce irritandi contra expressam prohibitionem *cit. cap. Ex sponsalibus unic. de sponsalib. in 6.* Sic supracitati Doctores, & alii.

Sponsalia valida, quamvis mutuo libero consensu dissolvantur, inducunt adhuc publicæ honestatis impedimentum. Quamvis enim olim gravissimi Doctores negativam sententiam tenuerint, ut videre est apud Barbosam *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 51. *n.* 188. Palao *de Sponsalibus disp.* 4. *punct.* 10. *num.* 9. Guttierez *de Matrimon. c.* 103. *num.* 11. Sanchez *de Matrimon. lib.* 7. *disp.* 58. *num.* 21. hodie tamen certa est nostra affirmativa sententia propter authenticam declarationem Sacræ Congregationis Concilii ab Alexandro VII. approbatam quam refert Faguan. *lib.* 4. *decret. in cap. Ad audientiam* 4. *de sponsal. n.* 29. his verbis. 26

„ Alphonsus Ruiza, & Isabella Rodriquez „ Pacen. Diœcesis, sponsalia per verba de „ futuro inter se contraxerunt; sed cum antequam se vidissent, aut simul colloquerentur, Isabella gravi morbo correpta fuisset, „ se invicem a promissione, & juramento absolverunt. Nunc autem Alphonsus volens „ Matrimonium contrahere cum Maria sorore „ germana dictæ Isabellæ, dubitat an sponsalibus cum Isabella contractis, & mutuo consensu dissolutis ortum sit publicæ honestatis „ impedimentum? Sacra Congregatio censuit, „ Sponsalia hæc cum a principio valida fuerint, induxisse impedimentum publicæ honestatis, licet mutuo consensu dissoluta; „ quia Concilium hoc solum considerat, quod „ a principio valida sint; & quia si a principio valida, deinde dirempta per mortem, id „ impedimentum inducunt, ita & dissoluta „ consensu. Et novissime jubente Sanctissimo „ Domino Nostro, propositum fuit in Sacra 27

„ Com-

„ Congregatione Concilii; An sponsalibus valide ab initio contractis, deinde mutuo consensu dissolutis, sit sublatum impedimentum justitiæ publicæ honestatis? Et pluries proposito dubio, ac mature examinato, tandem sub die 6. Julii 1658. Eminentissimi Patres in antiqua ejusdem Congregationis sententia consistentes censuerunt non esse sublatum; Cujus sententiæ una cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejusdem Congregationis in hac materia responsis, facta relatione ad Sanctissimum, Sanctitas sua die 10. ejusdem mensis prædictam Congregationis resolutionem probavit, eamdemque jussit in dubium deinceps non revocari.

28 Affinitas. Vide verb. *Affinitas per totum*.

29 Impotentia prout est impedimentum dirimens, non est impotentia generandi, sed impotentia coeundi, seu perficiendi copulam conjugalem; *Communis*, *arg. tot. tit. de frigidis*,

30 *& maleficiatis*. Hæc impotentia dividitur primo in naturalem, seu intrinsecam, & accidentalem, seu extrinsecam. *Prima* est illa, quæ oritur ex ipsius naturæ defectu, v. g. ex nimia frigiditate, debilitate, deficientia, aut ineptitudine necessariorum, & in Femina talis vasis arctitudo, ut a viro penetrari nullatenus possit. *Secunda* est illa, quæ provenit non ex naturæ defectu, sed ex maleficio, vel hominis opera, qualis reperitur in Maleficiatis,

31 tis, Castratis, & hujusmodi. Secundo dividitur in perpetuam, & temporalem. *Perpetua* est illa, quæ non potest tolli, aut superari, nisi cum mortis periculo, aut miraculo, aut gravi peccato per media illicita. *Temporalis* est illa, quæ per media artis medicæ, aut Ecclesiæ, v. g. per Exorcismos, aut alia media spiritualia potest aliquando tolli, aut superari; *argum. cap. Fraternitatis 6. de Frigi-*

32 *dis, & maleficiatis*. Tertio dividitur in absolutam, & respectivam. *Absoluta* est illa, quæ reperitur in viro per ordinem ad quascumque mulieres, aut in muliere per ordinem ad quoscumque viros. *Respectiva* est illa, quæ solum constituit impotentem per respectum ad determinatam personam, & non ad alias.

33 Impotentia perpetua, sive fuerit naturalis sive accidentalis, sive absoluta, sive respectiva, dirimit Matrimonium contrahendum, tum Jure Ecclesiastico, tum Jure naturæ; *Communis*. De Jure enim Ecclesiastico constat *ex cap. Accepisti 1. cap. Quod sedem 2. cap. Ex Litteris 3. cap. Laudabilem 5. cap. Fraternitatis 6. & cap. Litteræ 7. de frigidis, & maleficiatis*. De Jure naturæ inde patet, quod de essentia, & intrinseca ratione Matrimonii sit obligatio ad reddendum debitum, & traditio corporis apti ad congressum materialem, seu copulam conjugalem; sed perpetuo impotens ad copulam non potest se obligare ad eam: *Impossibilium enim nulla est obligatio; leg. Impossibilium 185. de Regulis Juris, & cap. Nemo potest 7. de Regulis Juris in 6. &c.* Dicitur autem notanter *Matrimonium contrahendum*, quia si talis impotentia superveniat post Matrimonium jam contractum, ipsum non dirimit, ut tenet *Communis Doctorum*, textu expresso *in cap. Hi, qui 25. caus. 32. quæst. 7.* 34

Impotentia perpetua antecedens dirimit Matrimonium sive fuerit antecedenter cognita, sive ignorata; Navarr. *in Manual. c. 22. disp. 60.* Coninch. *num. 31. dub. 7. num. 79.* Bonacina *de Matrimon. quæst. 3. punct. 3. proposit. 3. num. 12.* Rosignol. *controv. 15. de Matrim. 11. prænot. 17. num. 5.* Panormitanus, Hostiensis, & Innocentius *in cap. Consultationi 4. de frigidis, & maleficiatis*, Pirhing *lib. 4. decret. tit. 15. n. 9.* Reiffenstuel *ibid. num. 61.* Henno *tom. 2. tract. de Matrimon. ultim. artic. 6.* & alii passim contra paucos. Et ratio est, quia talis impotentia, sive cognita, sive ignorata, est semper contra naturam & essentiam Matrimonii, quia excludit traditionem corporis apti ad copulam conjugalem; quæ traditio corporis apti est de æssentia Matrimonii: licet enim usus Matrimonii non sit de ejus essentia, potentia tamen ad usum est ipsi essentialis, ut recte docet S. Thomas *in 4. dist. 34. qu. unic. art. 2. ad 1.* ibi: *Quamvis actus carnalis copulæ non sit de essentia Matrimonii; tamen potentia ad hoc est de essentia ejus*, & idem *ibidem* docent Scotus, Richardus, & Durandus. 35

Neque obstat, quod, qui novit impotentiam alterius, videatur juri suo renunciare, si cum eo contrahat, ac proinde subsistere Matrimonium. Non obstat, inquam, quia, cum cessio illa sit juris ad substantiam Matrimonii contractus spectantis, admitti non potest, sicuti nec cessio, qua quis Matrimonium contrahens, indissolubilitatis Juri cedere præsumeret. Unde merito Sixtus V. Constitut. incip. *Cum frequenter*, decrevit hujusmodi Matrimonia, sive contracta cum scientia, sive cum ignorantia, nulla, irrita, & invalida penitus esse, ibi: *Fraternitati tuæ per præsentes committimus, & mandamus, ne conjugia per dictos, & alios quoscumque Eunuchos, & Spadones* 36 37

tes utroque teste carentes cum quibusvis mulieribus defectum prædictum, sive ignorantibus, sive etiam scientibus contrahi prohibeas, eosque ad Matrimonia quomodocumque contrahenda inhabiles auctoritate nostra declares, & tam Locorum Ordinariis, ne hujusmodi conjunctiones de cætero fieri quoquomodo permittant, interdicas, quam eos etiam, qui sic de facto etiam Matrimonium contraxerint, separari cures, & Matrimonia ipsa sic de facto contracta, nulla, irrita, & invalida esse decernas. Hinc, si hæc verificantur, non obstante scientia inter Eunuchos, cur verificari non debent, non obstante eadem scientia inter perpetuo impotentes? De utrisque enim militat eadem ratio. Eo vel maxime, quod Sixtus V. in ead. cit. Const. expresse declarat, impotentes minime esse aptos ad contrahendum, ibi: *Secundum Canonum Sanctiones, & naturæ rationem, qui frigidæ naturæ sunt, & impotentes, iidem minime apti ad contrahendum reperiuntur.*

38 Unde post dictam Sixti V. Constitutionem Eunuchi, & quicumque perpetuo impotentes nequeunt contrahere Matrimonium cum impedimenti, seu impotentiæ consciis, neque ad societatem vitæ, & caste vivendum per modum fratris, & sororis; Sanchez *lib. 9. disp.* 97. ubi hanc vocat certissimam; Dicastill. *disput. 7. dub.* 43. ubi vocat omnino veram, Tannerus *disp. 9. quæst.* 4. *n.* 136. ubi vocat certam, Perez *disp.* 37. *sect.* 1. ubi hanc dicit esse communem sensum totius Scolæ, La Croix *lib. 6. part. 3. n.* 785. ubi vocat communissimam, Sporer *tom. 5. part. 4. cap. 1. sect. 1. n.* 123. ubi dicit sic sentire Doctores communissime contra Pontium apud Dianam *p. 4. tr. 4. resol.* 75. Et ratio nostra, ultra fundamenta adducta a citatis Doctoribus, est, quia citata Constitutio Sixti V. absolute definit impotentiam esse impedimentum dirimens Matrimonium, & nihil distinxit quoad hunc, vel illum usum; ubi autem Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa 22. de privilegiis, & leg. de pretio, ff. de Publiciana in rem action.*

39 Eunuchi autem, & Spadones unico tantum testiculo carentes valide, & licite Matrimonium contrahere possunt; *Communis, arg. cit. Constitut. Sixti V.* Cum enim dicantur esse invalida Matrimonia inita per Eunuchos, & Spadones utroque teste carentes, videtur sequi, quod, si unico tantum teste careant, possint valide, & licite contrahere. Et stat ratio, quia, licet ipsi sint minus potentes, sunt tamen vere potentes ad actum conjugalem, & ad generationem, ut praxis, & experientia docet. An autem, & quomodo Hermaphroditi possint valide, & licite Matrimonia contrahere? Vide verb. *Hermaphroditus*. 40

Impotentia temporalis non dirimit Matrimonium; *Communis*, textu expresso *in cap. Fraternitatis 6. de frigid. & maleficiat.* In dubio autem, an impotentia sit temporalis, vel perpetua, conceditur a Jure integrum triennium ad faciendum experimentum, si possit nec ne haberi perfecta copula, textu expresso *in cap. Laudabilem 5. & cap. Litteræ 7. de frigid. & maleficiat.* Et hoc triennium debet computari a die attentatæ copulæ, non vero a die contracti Matrimonii; Glossa *in cit. cap. Laudabilem, verb. Celebratis;* Sanchez *lib. 7. disp.* 110. *num.* 1. ubi testatur de communi; Cum enim *in dicto cap. Laudabilem*, dicitur *a tempore celebrati conjugii*, supponitur ex tunc attentatam fuisse copulam, quia dictum triennium conceditur ad experiendum, an impotentia perpetua adsit nec ne? hoc autem experimentum inchoatur sola copulæ attentatione, adeoque &c. 41 42

Si facto tali experimento ambo Conjuges in foro externo fateantur adesse impotentiam perpetuam ex parte unius, non potest illorum Matrimonium, nec propria, nec Judicis auctoritate annullari, nisi prius sit facta legitima probatio ad præscriptum Sacrorum Canonum; *Communis, arg. cap. Accepisti 1. de frigid. & maleficiat.* Sacri autem Canones præscribunt in tali casu requiri juramentum viri, quod serio per tale tempus tentarit copulam, & mulieris, quod etiam conata sit, nec impedierit. Item jurare debent ex parte cujuslibet conjugis septem propinqui, vel his deficientibus, septem vicini, & sic inter omnes quatuordecim bonæ famæ, quod credant conjuges verum affirmare, textu expresso *in cap. Litteræ 7. de frigid. & maleficiat.* & concordat *cap. Laudabilem 5. eod.* Si vero unus conjugum neget, & aliter affirmet impotentiam perpetuam, tunc non requiruntur quatuordecim propinqui, seu ex qualibet parte septem, sed sufficiunt, & adhibendi sunt solum septem ex parte affirmantis; Hostiens. Joan. Andreas, Ancharanus *in cit. cap. Laudabilem 5. de frigid. & maleficiat*; Rosignol. *loc. cit. num.* 49. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 51. Sanchez *lib. 7. disp.* 109. *num.* 13. & alii passim, *arg. cap. Proposuisti 4. de probation.* 43 44 45

Si elapso triennio vir dubie impotens neget copulam perfectam habitam esse, mulier vero id affirmet, & non appareant certa signa impotentiæ, sed solum ambigua, & dubia, debet 46

bet credi uxori affirmanti, & pronunciari pro valore Matrimonii; Sic Joann. Andreas, & Ancharan *in cit. cap. Laudabilem n.* 4. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 109. *num.* 9. *& communis* aliorum; Et ratio est, quia id exigit favor Matrimonii; *arg. cap. final. de sentent. & re judicat.* & juxta *Regul.* 65. *Juris in 6. In pari . . . . . causa potior est conditio possidentis.*

47 Item, si elapso triennio mulier neget copulam perfectam habitam esse, & vir dubie impotens affirmet, si non appareant certa signa impotentiæ, sed solum dubia, debet credi viro affirmanti, & pronunciari pro valore Matrimonii; *arg. cap. Si quis* 3. *caus.* 33. *q.* 1. *& cap. Accepisti* 1. *de frigid. & maleficiat.*, & tenent Pirhing *lib.* 4. *tit.* 15. *num.* 14. Engel *ibidem num.* 6. Reiffenstuel *num.* 49. Sanchez *lib.* 7. *disput.* 109. *num.* 2. & alii passim.

48 Si impotentia antecedens sit perpetua certo sic cognita per inspectionem corporum, ut posse, & debere fieri innuere videntur *cap. Fraternitatis 6. & cap. Litteræ 7. de frigid. & maleficiat. cap. Proposuisti* 4. *& cap. Causam Matrimonii* 14. *de probationibus*, vel aliunde talis impotentia sit simpliciter evidens, Matrimonium debet statim declarari nullum absque concessione triennii ad faciendum experimentum, & absque interpositione juramenti propinquorum, & conjugum, quod copulam perfectam nunquam habuerint; Quando enim evidenter constet de impotentia, evidens est etiam Matrimonium esse nullum, & consequenter conjuges putativos separandos esse ab omni commercio carnali, & posse conjugem potentem, cui voluerit, nubere; *Communis* cum Abbate *in cap. Fraternitatis 6. de frigidis & maleficiat. num.* 11. & Sanchez *lib.* 7. *disput.*

49 103. *num.* 7. Si per inspectionem, vel aliam probationem non habeantur signa physice certa, & simpliciter evidentia de impotentia, sed solum verosimilia, & quasi moraliter certa, tunc potest quidem, & debet declarari nullum Matrimonium, non expectato triennali experimento: Ast debet uterque conjux jurare nunquam potuisse habere perfectam copulam, & de eorum digna credulitate debent jurate affirmare quatuordecim propinqui, aut vicini bonæ famæ, scilicet septem ex parte utriusque conjugis; Sanchez *lib.* 7. *disp.* 107. *num.* 4. Engel *lib.* 4. *decret. tit.* 15. *n.* 6. Reiffenstuel *ibid. num.* 43. La Croix *lib.* 6. *par.* 3. *num.* 787. & alii passim; *arg. cap. Laudabilem*

50 5. *de frigid. & maleficiat.* Si post inspectionem, aut aliam probationem non habentur nisi signa dubia de impotentia perpetua, præter dictum juramentum conjugum, & propinquorum, requiritur etiam triennale experimentum; *Communis*, textu expresso *in cap. Litteræ 7. de frigid. & maleficiat.*, & concordat *cap. Laudabilem* 5. *eodem.*

Si quando certo, & evidenter constat de 51
impotentia perpetua, dubitatur autem, an præcesserit Matrimonium, vel illo jam contracto supervenerit? si sit impotentia naturalis, seu intrinseca, præsumitur præcessisse; Sanchez *lib.* 7. *disp.* 103. *num.* 5. Guttierez *de Matrim. c.* 116. *num.* 2. & communis aliorum; *arg. cap. Litteræ 7. de frigidis, & maleficiat*; Et ratio est, quia, quod a natura inest, semper inesse videtur, & consequenter etiam antecedenter inesse præsumitur, ut late probat Menochius *de præsumptionibus lib.* 1. *præsumpt.* 14. *num.* 3. Si vero sit impotentia accidentalis seu extrinseca, ut proveniens ex maleficio, ant mutilatione membri, & hujusmodi, & conjux potens solum multo & longo tempore elapso post contractum Matrimonium conqueri, & reclamare incipit de impotentia alterius, in foro externo præsumitur eam fuisse subsecutam; Sanchez *lib.* 7. *disput.* 103. *n. 6. & sequent.* Guttierez *de Matrim. cap.* 116. *num.* 2. Rosignol. *loc. cit. num.* 63. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 30. & alii passim; *arg. cap. Accepisti* 1. *de frigid. & maleficiat.* ibi: *Quia si proclamare voluit, cur tandiu tacuit? cito enim, & in prævio tempore scire potuit, si secum coire potuisset.* Si autem conjux potens brevi tempore, uno vel altero mense post contractum Matrimonium, statim conqueri, & reclamare incipit de impotentia alterius, præsumitur eam præcessisse. Ita Doctores citati, *arg. cit. cap. Accepisti*, ibi: *Si autem statim in ipsa novitate post mensem aut duos ad Episcopum, aut ejus Missum* (idest Vicarium) *proclamaverit &c.*

Dato casu, quo ob præsumptam, & alle- 52
gatam perpetuam impotentiam dissolvatur Matrimonium, & conjux præsumptus, & allegatus impotens contraxerit cum alia, & cum ipsa perfectam copulam habuerit, comperto errore, est dissolvendum secundum Matrimonium, & reintegrandum primum; *Communis* textu expresso *in cit. cap. Laudabilem* 5. *& cap. Fraternitatis 6. de frigid. & maleficiat.*

Excipitur autem *primo*, quando impotens fa- 53
ctus est postea potens per solum miraculum, qui ex eo, quod impotens reddatur potens per miraculum, non sequitur impotentiam fuisse temporalem; *Communis arg. cap. Fraternitatis* 6. *de*

54 6. *de frigid. & malefic.* Excipitur *secundo*, quando impotentia tollitur ope Dœmonis, aut per media illicita, v. gr. incantationem, & hujusmodi, quia impotentia, quæ naturali, & licito modo tolli nequit, censetur perpetua, quamvis tollatur modo illicito; *Commu-*
55 *nis, arg. cit. cap. Fraternitatis*. Excipitur *tertio*, quando impotentia perpetua est respectiva, v. gr. ob arctitudinem vasis determinatæ mulieris, quia respectu hujus est, & manet Matrimonium nullum, quamvis cum alia postea latius vas habente, copulam perfectam habere possit, & consequenter Matrimonium valide contrahat; Respectu enim illius mulieris vas nimis arctum habentis habet impotentiam perpetuam, unde ab ipsa remanet perpetuo solutus; Sanchez *lib. 7. cap. 99. num.* 18. Henricus *in cap. Fraternitatis 6. de frigid. & malefic. n.* 12. Rosignol. *loc. cit. n.* 57. Reiffenst.
56 *loc. cit. num.* 59. & alii passim. Excipitur *quarto*, quando impotentia provenit ex maleficio, & cum priori conjuge factum est triennale experimentum, & habitæ sunt omnes aliæ probationes a Jure præscriptæ, quia frequentissime accidit, maleficia perpetua fieri ad causandam impotentiam respectu certæ tantum personæ, & non omnium, Glossa communiter recepta *in cap. Accepisti, verb. Reparare, & cap. Laudabilem, verb. Separentur, & verb. Redire, & cap. Litteræ, verb. Cognoscendis, de frigid. & maleficiatis*, Abbas *in cit. cap. Accepisti n.* 7. S. Thomas *in 4. dist. 35. quæst. unica art. 3. in cap. Si per Sortiarios atque maleficos 4. caus. 33. q.* 1.

57 Steriles, & senes possunt valide Matrimonium contrahere, dummodo natura, vel arte capaces sint ad habendam perfectam copulam; Sanchez *lib. 3. disp. 92. n.* 26. Engel *lib. 4. decretal. tit. 15. n.* 3. Reiffenstuel *ibid. n.* 17. & 18. Pirhing *ibid. n.* 3. & communis aliorum. Tunc enim Matrimonium est in remedium concupiscentiæ, qui est finis secundarius, & minus principalis, ob quem etiam fuit institutum, juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth. 7. Melius est nubere, quam uri*. Unde senex annorum 73. qui votum castitatis emiserat, petiit, & obtinuit dispensationem ducendi uxorem ob periculum incontinentiæ, *a Sacra Congreg. Concil. in Senensi 28. Septemb. 1686. lib. 36. decret. fol.* 472. apud Ursayam *in Miscellaneo 1. Sacr. & Profan. verb. Senex*
58 *num.* 133. Moribundi possunt, immo quandoque tenentur contrahere, si id exigat honor concubinæ, aut proles legitimanda, aut etiam propriæ animæ salus, quæ ob nimium affectum erga concubinam periclitatur ex eo, quod non possit habere serium propositum eam dimittendi; quia licet non sint actualiter copulæ capaces, supponitur tamen ordinariam, nisi aliud probetur, potentiam generandi tantum esse impeditam, & non ablatam; Sanchez *de Matrimon. lib. 7. disp.* 105. *num.* 3. Ioan. Andreas *in cap. Tanta num.* 2. *Qui filii sint legitimi*, & ibi Antonius *num.* 14. Ancharanus *num. 4. notabil.* 2. Cardinal. *num.* 6. Præpositus *num.* 8. Barbosa *n.* 8. Pirhing *loc. cit. num.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 20. & communis aliorum, ut testatur Barbosa *loc. citato*.

Clandestinitatis impedimentum est, *si Parochi, aut duplicis desit præsentia testis;* Conc. 59
Trident. *sess. 24. de Reform. Matrimon. cap.* 1. ibi: *Qui aliter quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, & annullat*. Ad valorem igitur Matri- 60
monii requiritur præsentia Parochi proprii; Concil. Trident. *loc. citato Qui aliter, quam præsente Parocho*, & quidem proprio, ut expresse habetur ab eodem Concilio *in cit. cap.* 1. ibi: *A proprio contrahentium Parocho*. No- 61
mine Parochi, non solum veniunt ipsi Parochi, sed etiam Papa in toto Orbe, Legati a latere, & Nuncii in suis Provinciis, Cardinales in suis Titulis, Episcopi, & Vicarii Generales in suis Diœcesibus, Archiepiscopi dum actu visitant Diœceses suffraganeorum, & dum ad eos fit appellatio contra Episcopum suffraganeum nolentem aliquos matrimonialiter conjungi, Vicarius Capitularis sede vacante, Abbates Ecclesiarum nulli Episcopo subjectarum, & omnes Sacerdotes, sive Sæculares, sive Regulares a supradictis respective delegati; *Communis* cum Barbosa *super Trident. sess. 24. de reformat. Matrimon. cap.* 1. *& lib. 2. de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 33.

Sufficit Parochus proprius alterutrius Sponsi. 62
Communis. Sic enim declarasse Sacram Congregationem Concilii, referunt Sanchez *lib. 3. disp. 19. num.* 4. Bosco *de Matrimon. disp. 11. sect. 9. concl.* 13. Fagnan. *lib. 1. decret. cap. Quoniam, de Constitut. num.* 5. Reiffenstuel *lib. 4. decret. tit. 3. n.* 56. & alii. Et est va- 63
lidum Matrimonium, etiamsi unus Parochus assistat in Parochia alterius, quamvis diversæ Diœcesis, v. gr. Parochus viri, seu Sacerdos

ab

ab ipso delegatus in Parochia mulieris, & econtra; sic declarasse *Sacram Congregat. Conc.* refert Pignatell. *tom.* 5. *consult.* 79. *a n.* 16. ubi adducit ipsasmet declarationes, & La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 731. ubi adducit Sac. Con-
64 greg. declarationem, & tenent passim Doctores. Immo potest proprius Parochus valide assistere Matrimonio suorum Parochianorum in alterius Parochia sine licentia Parochi illius loci, in quo assistit; Hurtado *de Matrimon. disp.* 5. *difficult.* 6. *num.* 22. ubi extendit etiam extra Episcopatum, Sanch. Salzed. Spinol. Passerin. Coninchius, Reginaldus, Bonacina, Guttierez, cum Barbosa *de offic. & potest. Episcop. lib.* 2. *alleg.* 34. *num.* 95. *& de offic. & potest. Parochi par.* 2. *cap.* 21. *num.* 58. & super Concilium *sess.* 25. *de reformat. cap.* 11. *n.* 71. & ita etiam tenent Bosco *de Matrimon. disp.* 21. *sect.* 9. *conclus.* 11. *num.* 406. Castropal. *de Sponsalibus disp.* 2. *punct.* 13. §. 9. *num.* 3. Perez *de Matrimon. disp.* 49. *sect.* 2. *num.* 7. Pirhing *lib.* 4. *decret. tit.* 3. *num.* 15. Reiffenstuel *ibid. num.* 63. ubi testatur de communi contra Pontium, qui *lib.* 1. *de Matrim. c.* 16. *num.* 4. affert pro sententia contraria declarationem Sacræ Congreg. quæ tamen, ut recte respondet Sanchez *loc. cit. num.* 19. Bosco *loc. cit. num.* 408. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 64. & alii, intelligenda sunt de sola illicita solemni præsertim cum benedictione Sacerdotali, quia talis solemnis assistentia fit cum quodam quasi strepitu judiciario illicito in Territorio alterius. Et dato, quod tales declarationes militarent etiam contra valorem Matrimonii, respondetur, eas esse correctas ab alia subsequenti declaratione recentiori, prout testatur Fagnanus *in cap. Quod nobis* 2. *de Clandestina desponsat. n.* 53. addens, Sanctissimum, audita relatione opinionum Congregationis, statuisse, quod ita in futurum respondeatur nulla habita ratione alterius decisionis editæ 15. *Dec.* 1574.

65 Quinimo, non solum valide, sed etiam licite de Jure potest proprius Parochus alterutrius Sponsi assistere Matrimonio privatim, & absque solemnitate, & benedictione publica celebrato in aliena Parochia; Perez *de Matrimon. disp.* 40. *sect.* 2. *num.* 7. Sanchez *lib.* 3. *disp.* 19. *n.* 18. Guttierez *de Matrimon. cap.* 63. *num.* 6. Castropalao *loc. cit. disp.* 2. *punct.* 13. §. 9. *num.* 5. Bosco *loc. cit. conclus.* 13. *num.* 11. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 65. & alii plures contra Pontium, & alios. Et ratio est, quia nullo Jure talis assistentia est prohibita, si fiat privatim, & sine solemnitate publica, Concilium enim Tridentinum ad valorem Matrimonii solum requirit, quod fiat in præsentia proprii Parochi, non vero ut fiat in propria Parochia, eo quod per solam assistentiam, ubicumque Matrimonium celebretur, jam vitatur Clandestinum Matrimonium, adeoque finis Concilii servatur. Et S. Congreg. Conc. declaravit, posse proprium Parochum assistere Matrimonio etiam in aliena Parochia, ut patet ex dictis *supra num.* 63. ut refert etiam Fagnan. *in lib.* 1. *decret. cap. Quoniam, de Constit. num.* 25. Nec potest dici, quod illicite assistat, cum nemo possit extra proprium Territorium jurisdictionem exercere; *argum. cap. final. de Constitutionibus in* 6. Non valet, inquam, quia talis assistentia non est actus pertinens ad jurisdictionem contentiosam, immo neque ad voluntariam, ut recte notant Do-
ctores cum Barbosa *loco cit.* Proprius autem 66
Parochus est Parochus habitationis, seu Domicilii, seu quasi talis, nec sufficit Parochus originis, nisi etiam sit habitationis; *Communis* cum Bosco *loc. cit. concl.* 11. *n.* 400. ubi asserit sic declarasse Sacram Congregat. Concilii.

* Hinc paucis ab hinc annis magna orta est controversia inter Parochum Sponsæ ex una & Sponsi Parochum ex alia parte. Nam cum pridie, quam nuptiæ celebrarentur, Sponsa ad Sponsi domum se contulisset, eum invisendi gratia, nimbis pluviisque impedita, ne ad paternam domum rediret, simul cum matre in domo sponsi pernoctavit. Die sequenti, accito Parocho Sponsæ in Sacello domestico ipsius Sponsi, coram illo celebratæ sunt nuptiæ. Sponsi Parochus matrimonium illud nullum esse statim affirmavit; quia celebratum coram Parocho neque proprio Sponsi, ut patet, neque proprio ipsius Sponsæ, quippe quæ pridie jam mutaverat domicilium; ergo coram Parocho omnino alieno. Contra vero Parochus Sponsæ decertabat pro validitate matrimonii, quia Sponsa, licet corpore, nondum tamen animo ea nocte domicilium mutaverat, eademque ratione in domo Sponsi pernoctaverat qua pernoctaverat ejus mater, utraque nempe tanquam mere hospes. Quod alio argumento confirmabat. Nam si de facto Sponsa in domo Sponsi ea nocte occubuisset, jus funeris non ad sponsi Parochum, sed ad ipsum Parochum Sponsæ spectasset. Ergo Parochus Sponsæ nondum admiserat suum jus respectu ejusdem, sicuti nullo modo amiserat respectu Matris. *

Proprius Parochus valide, & licite assistit 67
 Ma-

Matrimonio, etiamsi nondum sit Sacerdos; Sic declaravit *Sacr. Congreg. Conc. in Abulensi* 12. *Mart.* 1593. *lib.* 7. *decret. fol.* 193. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 16. *formul.* 2. *num.* 34. & apud Piton. *Constit. ad Parochos num.* 160. & jam propter talem declarationem tenent Reiffenstuel *loc. cit. num.* 70. Sanchez *lib.* 3. *disp.* 20. *a num.* 3. Pontius *lib.* 5. *cap.* 17. *num.* 2. Barbosa *in Conc. Trid. sess.* 24. *de reform. cap.* 1. *num.* 81. & 88. & *de offic.* & *potest. Episcop. alleg.* 32. *num.* 101. & *de offic. Parochi cap.* 21. *num.* 51. cum plurimis ibi citatis, & alii communiter contra nonnullos a Sanchez citatos; Licentia tamen assistendi Matrimonio non potest concedi alicui qui non sit Sacerdos; Sanchez *lib.* 3. *disp.* 26. *num.* 10. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 4. *num.* 4. Palao *de Sponsalib. disp.* 2. *punct.* 10. *n.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 81. & alii passim; *arg. Conc. Trident. loc. cit.* ubi expresse requirit ut deligendus sit Sacerdos, ibi: *vel alio Sacerdote*.

69 An affectante Parocho non audire verba, vel non videre nutus attentantium clandestine contrahere Matrimonium, & revera illa non audiente, vel istos non vidente, validum sit Matrimonium coram ipso attentatum? variant Doctores. Affirmativam sententiam inter alios tenent Fagnanus *in cap. Quoniam* 13. *de Constitutionibus num.* 25. & *in cap. Quæsitum est* 7. *de Pœnitentiis* & *remissionib. num.* 7. testans Sacram Congregationem declarasse *validum esse Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, quamvis nihil eorum, quæ agebantur, vidit, & intellexit, si affectavit non intelligere, ut in Parocho, qui obturaverit aures suas, ne audiret*; Riccius *in Prax. For. Eccles. resolut.* 213. *n.* 3. Pontius *de Matrim. lib.* 1. *cap.* 25. *sub n.* 12. Bossius *eodem tract. cap.* 3. *num.* 22. Leander *Oper. moral. tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 7. *qu.* 50. Barbosa *de potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 32. *n.* 83. & 85. *de Officio Parochi par.* 2. *c.* 21. *num.* 47. & 49. & *ad Concil. sess.* 24. *de reform. Matrimon. c.* 1. *num.* 73. & 75. Card. de Luca *in annot. ad Conc. disc.* 26. *num.* 4. & *sequent.* Natal. ab Alexand. *in Theolog. Dogmat. tom.* 2. *regul.* 10. *in fin. fol.* 26. quos omnes citat, & sequitur Rota *in Romana Matrim.* 4. *Febr.* 1697. *coram Ursino*, asserens in simili Matrimonio resultare ejus non intelligentiam, ab ipsius Parochi positivo facto processisse, proindeque dum ipse causam dedit, quo minus intelligeret, de jure habendus est pro intelligente, dum nesciens ex quo noluit scire, vel affectavit nescire, habendus est pro sciente *cap. Cum inhibitio* 3. §. *Si quis vero*, *de Clandestina desponsat.*

Et in dicta Romana circa finem eadem Rota expresse subjungit, quod eoque magis inclinarunt DD. in hanc sententiam, ex quo ipsamet Sacra Congr. Conc. Trid. interpres, tam antiquis, quam modernis temporibus eidem sententiæ adhæsisse visa est, & signanter *in una Giennen.* 26. *Jul.* 1582. in qua super dubio his verbis concepto; *Quid si Sacerdos nihil eorum, quæ agebantur vidit, neque audivit? Congregatio declaravit, non valere Matrimonium, si non intellexit, nisi affectasset non intelligere*, in cujus sequelam paucis post annis *in una Ulixbonen.* etiam consimile Decretum prodiit, ibi: *Congregatio censuit, si vera sunt, quæ narrantur, & Parochus affectaverit non intelligere, Matrimonium valere*, & in terminis themati, de quo disputatur, proximioribus *in una Sarzanen.* 16. *Febr.* 1648. ubi omissæ fuerunt denunciationes, Parochus contradicebat, & audivit tantummodo verba consensus præstiti per Sponsum, dum Sponsam habebat præ manibus. *Congregatio censuit Matrimonium sustineri etiamsi Parochus non intellexerit verba Sponsæ, dum tamen de illius consensu ex aliis signis, juxta Juris communis dispositionem legitime constet*. Prout etiam *in Patavina* 16. *Maii* 1669. *in Tolentina* 18. *Nov.* 1671. & *in Venetiarum* 11. *Mart.* 1673. in quibus omnibus juxta tenorem Decretorum, quæ olim in foliis authenticis circumferebantur, resolutum legebatur, Matrimonium valere, etiamsi Parochus verba alterius ex contrahentibus non audierit, vel quia affectaverit non intelligere, vel quia ex quo terga vertit non auscultaverit, vel quia propter iram, aut rumorem, vel quid simile audire non potuit. Et allegata præmissa resolutione *in Giennen.* firmat Fagnan. tum *in cap. Quæsitum, de Pœnit. & remissionib. n.* 7. & 8. tum *in cap. Quoniam num.* 25. *de Constitutionibus* una cum aliis supra allegatis; Hactenus Rota apud Ursayam *tom.* 1. *par.* 2. *discept.* 2. *num.* 11. 12. & 13. Negativam 71
tamen sententiam verius sustinent innumeri classici Doctores tum Theologi, tum Canonistæ; & signanter Pirhing *in Jus Canonicum tom.* 4. *tit.* 3. §. 3. *num.* 2. Reiffenstuel *ibid. num.* 106. Engel *ibid. sub num.* 14. Pignatell. *tom.* 6. *Consult.* 133. *num.* 35. Panimoll. *dec.* 19. *adnot.* 1. *num.* 31. *vers. Vel ab Altari fugam arripiat*; Monacell. *tom.* 3. *tit.* 2. *formul.* 5. *a num.* 6. *ad* 11. Cabassut. *in Not. Eccles. Notit. ad Conc. Trident. num.* 55. & *in Prax. Jur.*

Jur. Canonic. lib. 3. cap. 26. sub num. 12. Sanchez *de Matrim. lib. 3. disp. 39. sub n. 6.* Dicastill. *de Matrimon. tract.* 10. *disp.* 19. *num.* 167. Tancred. *de Matrimon. lib. 3. disp. 39. num.* 2. Marchant. *in Tribunal. Sacrament. de Matrimon. tract.* 1. *tit.* 7. *quæst.* 5. *conclus.* 2. *vers. Dices*, Rosignolus *in Prax. Theologic. Legal. tit. de Matrim.* 1. *prænot.* 32. *sub num.* 5. & plurimi alii citati, & sequuti ab Ursaya *tom.* 1. *part.* 2. *discept.* 1. *n.* 129. & *discept.* 2. *n.* 106. & *seq.* & *tom.* 3. *par.* 1. *discept.* 1. §. 4. *a num.* 2. *ad* 15.

72 Et ratio viva est, quia eo ipso quod Parochus affectando non audire verba, nec videre nutus contrahentium, ipsos revera non videt, & illa non audit, non potest esse testis contracti Matrimonii, ad quem effectum sub nullitatis pœna illius præsentia præscripta fuit a Concilio *cap.* 1. *sess.* 24. *de reform. Matrim.* adeoque tale Matrimonium tamquam deficiens in forma substantiali, hoc est in uno ex tribus testibus a Concilio pro forma requisitis, nullum est in radice; Et hoc verum est, sive voluntarie, sive ex quocumque alio motivo nequeat Parochus testificari de contracto Matrimonio, eo modo quo in Testamentis, in quibus deficiente, sive ex propria culpa, & voluntate, sive ex alio accidenti, uno ex septem necessariis testibus, illud est nullum, textu expresso *in l. si unus* 12. *Cod. de Testamentis*, & observant Glossa *in l.* 1. §. *si quis neget*, *ff. Quemadmodum Testamenta aperiantur*, Fagnan. *in cap. Cum esses num.* 37. *de Testamentis*, Ursaya *tom.* 1. *part.* 1. *discept.* 2. *num.* 115. cum Rota, & aliis ibi allegatis.

73 Nec contra istam nostram sententiam militant resolutiones Sacræ Congregationis Concilii allegatæ *supra num.* 70. pro alia sententia, quia in tantum in dictis resolutionibus Sacra Congregatio censuit esse valida Matrimonia contracta coram Parochis affectantibus, dissentientibus, contradicentibus, fugientibus, & data opera oculos, vel aures claudentibus, ne mutui consensus contrahentium nutus viderent, aut verba audirent, in quantum istis non obstantibus perfectissime contrahentium consensum perceperunt; & quamvis consulto, & data opera affectassent, seu finxissent non intelligere, ac percipere, revera tamen intellexerunt, & perceperunt mutuum actualem contrahentium consensum, ut solide, & clare probat Ursaya *tom.* 1. *part.* 2. *discept.* 2. *num.* 169. & *seq.* adducens præcisa verba allatæ resolutionis *in Giennen.* 26. *Jul.* 1582. & infra *num.* 186. & *seq.* adducens verba allatæ resolut. *in Ulixbonen.* & sub *num.* 189. & *seq.* adducens verba in allata *Sarzanen.* 16. *Februar.* 1648. & infra *num.* 239. adducens verba in allata *Patavina* 16. *Maii* 1669. & infra sub *num.* 240. & *seq.* adducens verba in allata *Tolentina* 18. *Novemb.* 1676. & deinde *n.* 243. adducens verba in allata *Venetiarum*, *seu Vicentina* 11. *Mart.* 1673. Et in hunc sensum varias Sacræ Congregationis Concilii resolutiones citant, & sequuntur Bonacina *tom.* 1. *de natura*, & *proprietate Matrim. q.* 2. *punct.* 8. *num.* 20. Ledesma *in* 2. *part. D. Thomæ quæst.* 45. *art.* 5. *fol.* 201. *vers. Quo posito*, Gonzalez *ad Reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 48. *n.* 7. Pignatell. *tom.* 5. *consult.* 79. *num.* 19. Jorius *de Matrimon. part.* 4. *q.* 7. *Paroch. n.* 8. Rodriquez *in summa cap.* 218. *num.* 18. De Justis *de dispensat. Matrimon. lib.* 2. *cap.* 19. *nu.* 98. & pluries resolvit *dict. Sac. Congreg. Conc.* signanter *in Mediolanen.* 15. *Decemb.* 1692. *in Brugnaten.* 16. *Mart.* 1630. *in Comen.* 2. *Jun.* 1674. & *in Ruremunden.* 23. *Aug.* 1681. apud Ursayam *tom.* 1. *par.* 2. *discept.* 2. *num.* 109. Et talem esse verum, & germanum sensum resolutionum Sacræ Congregationis Concilii circa Parochi affectationem, late ostendit d. Ursaya *tom.* 3. *part.* 1. *discept.* 1. §. 14. *per tot.* plurimos ad id allegans Doctores, & valida fundamenta adducens.

Nec valet dicere, uti prætendunt Patroni 74
contrariæ sententiæ, quod in dictis casibus Parochi affectantis non audire verba, vel non videre nutus contrahentium, sufficiat sola ipsius Parochi præsentia physica, seu materialis; Non valet, inquam, quia talis opinio fuit expresse reprobata *a Sac. Congreg. Conc. die* 6. *Mart.* 1700. Cum enim mandante Innocentio XII. die 10. Januarii 1699. fuerint in dicta Sacra Congregatione proposita resolvenda infrascripta quatuor dubia:

I. *An Parochus teneatur probibere*, & *quantum in se est positive resistere Clandestinis Matrimoniis?* & *quatenus affirmative.*

II. *An ob inopinatum casum deficientibus aliis mediis prohibendi*, & *resistendi*, *peccet*, *vel male faciat Parochus tentando fugam*, *claudendo oculos*, & *aures obturando?*

III. *An Parochi præsentia*, *de qua loquitur Sacrum Concilium in* 2. *p. cap.* 1. *sess.* 24. *de Reform. Matrimonii cum illis verbis*; *Qui aliter quam præsente Parocho* &c. *debeat esse moralis humano modo*, *vel cum advertentia*, *ita ut possit esse testis Matrimonii actualiter*, & *de facto contracti*; *non vero voluntatis contrahen-* di

& fuit judicatum pro validitate Matrimonii. Item de quodam Scholari, qui Patavii quinque vel sex menses commoratus duxit Mulierem plebejam coram Parocho loci, & testibus. Item de quodam alio, qui ob eamdem caussam se in Angliam transtulit, & ibi aliquantisper moratus coram Parocho habitationis cum Meretrice contraxit Matrimonium. Item de quodam viro, & muliere Trajectensi, qui timentes impedimentum a parentibus, ad vicinam Urbem Aquisgranensem se contulerunt, & ibi aliquandiu morati, Matrimonium contraxerunt, & *Sacra Congreg. Conc. respondit, quod si Aquisgranæ manserunt saltem per tempus unius mensis, danda est decisio pro validitate, alias de novo referendum in Congregatione*. Ex quibus dicit Fagnanus, non videtur dubitandum quominus validum sit Matrimonium contractum coram Parocho habitationis post quartum habitationis mensem; & in hanc sententiam *Sacra Congregatio respondit*. Hæc ex Fagnano *loc. cit. a num. 36. ad 39.* inclusive. Et pro validitate Matrimonii contracti in Civitate, ad quam data opera se contulerunt conjuges, respondit *Sacra Congregatio in Cesenaten. seu Forolivien. Matrimonii 20. Februar.* 1723. *& in Firmana 24. April. ejusdem anni* 1723. Vide verb. *Vagus, Vagabundus num.* 4.

88 Parochi autem quamvis vagorum Matrimoniis valide assistant sine præcedenti inquisitione de eorum statu libero, & habilitate ad contrahendum, tamen non possunt licite assistere, nisi prævia diligenti inquisitione, & obtenta Ordinarii licentia, ne forte sint alibi conjugati, aut habeant occultum impedimentum. Sic expresse statuit Concilium Tridentinum *sess. 24. de reformat. Matrim. c. 7.* ibi: *Multi sunt, qui vagantur, & incertas habent sedes, & ut improbi sunt ingenii, prima uxore relicta, aliam, & plerumque plures, illa vivente diversis in locis ducunt; cui morbo cupiens Sancta Synodus occurrere, omnes, ad quos spectat, paterne monet, ne hoc genus hominum vagantium ad Matrimonium facile recipiant: Magistratus etiam sæculares hortatur, ut eos severe coerceant, Parochis autem præcipit, ne illorum Matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.*

89 Unde Parochi, qui sine diligenti inquisitione præmissa, & licentia ab Ordinario obtenta assistunt Matrimoniis vagorum, etiamsi unus tantum esset vagus, peccant mortaliter, & possunt graviter ab Ordinariis puniri, quia in re gravissima agunt contra tam urgens & expressum præceptum Ecclesiasticum Tridentini Concilii. *Communis*.

Matrimonium contractum ab eo, qui erat 90 carceratus ad custodiam, vel ad correctionem coram Parocho carcerum, nullum est. Si vero contraheretur ab eo, qui esset damnatus ad carcerem in pœnam perpetuo, vel ad tempus, tunc esset validum, quia in hoc secundo casu carceratus acquirit domicilium, ut declaravit *Sac. Congreg. Conc. in Farfen. Matrim. 26. Mart.* 1707. quod decretum legitur impressum in statuto Cleri Romani *cap. 2. de jure eligendi sepultur. §. 4. in addition.* Matrimonium contractum coram Capellano Hospi- 91 talis nullum est. *Sac. Congr. Conc. in Eugubina 12. April.* 1651. *lib.* 10. *decret. fol.* 124. *a tergo*. Matrimonium puellarum expositarum 92 degentium in Conservatoriis, seu Hospitalibus non debent, neque possunt contrahi coram Rectoribus, seu Capellanis eorumdem Locorum, sed coram proprio Parocho, in cujus Parochia sita sunt prædicta loca. Sic pluries declaravit *Sacra Congreg. Conc. apud Pignatell. cons. 396. tom.* 1. & nuper *in Suessana 7. Septembr.* 1696. Matrimonium contractum a puel- 93 la educanda ad Crates Monasterii coram testibus, & Parocho Ecclesiæ Parochialis, intra cujus limites situm est Monasterium, validum est, etiamsi Parochus fuerit alio prætextu vocatus, nisi aliud obstet. *Sacr. Congreg. Conc. in Turritana 19. Decembr.* 1648. *lib.* 18. *decret. pag.* 563. Matrimonia contracta coram 94 Capellanis Exercitus a militibus degentibus in Castris, & stationibus hybernis, vel æstivis, aut in expeditione etiam cum militaribus Feminis sine licentia Ordinarii loci, vel sine speciali facultate Sedis Apostolicæ, nulla sunt. *Sacra Congreg. Conc. 6. Mart.* 1694. Vide verb. *Capellanus militum, ubi abunde per tot.*

Principes, vel Nobiles, quamvis per fi- 95 ctionem Juris censeantur Cives omnium Urbium & omnium Pagorum sui Principatus, vel dominii, non tamen possunt valide contrahere Matrimonium in omnibus sibi subditis locis, sed solum in loco, ubi veram & realem habitationem habent, & coram Parocho Palatii, in quo ordinarie resident, quia Concilium Tridentinum *sess. 24. de reformat. Matrim. cap.* 1. exigens præsentiam proprii Parochi, aperte intelligit de Parocho proprio, apud quem vere, & non per fictionem Juris contrahentes habitant in proprio domicilio. Card. de Lugo *in Respons. moral. lib. 1. dub.* 37.

Gobat

Gobat *tract.* 9. *num.* 497. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *n.* 724. & alii: *arg. c. Cum quis* 3. *de*
96 *sepult. in* 6. Si autem tales Principes, vel Nobiles, Marchiones, Comites, & hujusmodi duo loca, seu duas Parochias æqualiter, aut fere æqualiter inhabitant, v. g. unam hieme, alteram æstate, possunt indifferenter coram alterutro Parocho contrahere Matrimonium, ita ut, si hieme contrahant, possunt contrahere etiam coram Perocho æstivali, & e contra, quia uterque utroque tempore est proprius eorum Parochus; *arg. c. Cum quis* 1. *de sepult. in* 6. *l. Assumptio*, §. *Viris prudentibus*, *ff. ad municip.* Guttier. *de Matrim. c.* 26. *n.* 4. & *c.* 64. *n.* 2. Sanchez *de Matrimon. lib.* 3. *disp.* 24. *n.* 3. Barbosa *de potest. Episcop. allegat.* 32. & *de officio Par. p.* 2. *c.* 21. *n.* 41. Bonacina *in tit. de Matrimonio q.* 2. *punct.* 8. *num.* 5. *tom.* 1. Panimoll. *decis.* 120. *num.* 29. Ferentill. *in annotat. ad dec.* 713. Buratti *num.* 14. & alii passim cum La Croix *loc. cit. num.* 723. Lugo *loco cit.* Gobat *loc. cit. num.* 508. & Rota *in Toletana Matrimonii* 10. *Decembr.* 1615. & *in Neapolitana Matrimonii* 30. *Martii* 1629. *coram Merlino*.
97 Si vero non æqualiter habitent utrobique sed v. g. per septem menses in Urbe, & per quinque Ruri recreationis gratia, aut recolligendorum fructuum causa, invalide contrahunt Ruri, quia, ut possint contrahere in utroque loco, Jura requirunt æqualitatem habitationis in utroque, non quidem arithmeticam, sed saltem moralem, quæ in nostro casu non reperitur, cum dies 154. non sint numero moraliter æquales cum diebus 210. Lugo *loc. cit. dub.* 37. Gobat *loc. cit. n.* 508. La Croix *loc. cit. n.* 733. Cenedo *qu.* 30. *n.* 60. & ita firmasse Sac. Cong. Concil. testatur Garcias *de Benefic. par.* 4. *c.* 7. *num.* 11. *ad* 4. Panimoll. *dec.* 129. *n.* 31. Guttier. *de Matrimon. cap.* 63. *num.* 7. Navarr. *consil.* 7. *num.* 2. *sub tit. de Clandestin. despons. in noviss.* Menoch. *consil.* 378. *n.* 5. 16. 21. 37. & *vol.* 4. Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *disp.* 23. *n.* 12. Riccius *in praxi tom.* 1. *resol.* 214. *n.* 2. Barbosa *de potest. Episcop. allegat.* 32. *n.* 66. & *de offic. Parochi part.* 2. *c.* 21. *n.* 37. Bonacina *loc. cit. n.* 3. Diana *resol. moral. par.* 3. *tract.* 4. *de Sacram. resol.* 231. & alii passim cum Rota *dec.* 656. *p.* 1. *divers.* & coram Seraphin. *dec.* 615.
98 Ad valorem Matrimonii ultra præsentiam Parochi, aut delegati ab eo, vel Ordinario, requiruntur, & sufficiunt duo testes. *Communis*, textu expresso in Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. Matrim. c.* 1. Ad valorem Matrimonii 99
sufficiunt quicumque testes rationis capaces; & ea, quæ de jure naturæ requiruntur, habentes; sic sufficiunt etiam Impuberes, Consanguinei, Domestici, Religiosi, Feminæ, Excommunicati, infames, infideles, hæretici, & alii etiam de Jure positivo ad testimonium ferendum inhabiles. Concilium enim Tridentinum *loc. cit.* duos, vel tres testes simpliciter, & sine ullius peculiaris qualitatis mentione ad valorem Matrimonii requirit, adeoque &c. *Communis* cum Barbosa *de offic.* & *potest. Episcop. allegat.* 32. *num.* 138. Sanchez *lib.* 3. *disp.* 41. *num.* 5. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *punct.* 2. *c.* 4. *n.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 103. Ad valorem Matrimonii non suffi- 100
cit præcise præsentia physica, & corporea Parochi, & testium, sed requiritur eorum præsentia moralis, rationalis, & humana, ita ut intelligant sponsos de præsenti contrahere Matrimonium. *Communis*, *arg. Concil. Trident. cit. sess.* 24. *cap.* 1. ibi: *eorum mutuo consensu intellecto*; & sic expresse declarasse *Sacram Congr. Conc.* refert Rebellius *part.* 2. *lib.* 2. *quæst.* 8. *n.* 4. & 7. & *post lib.* 4. per hæc verba formalia: *Quartum dubium, si Sacerdos adfuit, nihil tamen eorum, quæ agebantur, vidit, neque audivit; Utrum tale Matrimonium validum sit sic contractum, vel potius tamquam sine Sacerdote nullius sit ponderis? Respondit Sacra Congregatio, non valere, si Sacerdos non intellexit.*

Præsentia Parochi, & testium ad validita- 101
tem Matrimonii debet esse simultanea, nec sufficit successiva. Debent enim ita esse præsentes, ut de uno, eodemque contractu Matrimonii testari valeant, quod facere nequeunt, nisi simul præsentes existant. *Communis*, *arg. Concil. Trident. loc. cit.* ubi expresse videtur requirere simultaneam eorum præsentiam per illam copulativam dictionem, *Et præsente Parocho, & testibus*. Præsentia Parochi, & te- 102
stium sufficit ad valorem Matrimonii, quamvis ob aliam causam sint vocati, dolose, & fraudulenter illuc adducti, inviti, & coacti, etiamsi cum protestatione, & contradictione ibidem existant, dummodo tamen ad illum actum adhibeantur, & intelligant, seu percipiant contrahentium consensum. Sic pluries declarasse Sacram Congregat. Concilii refert Sanchez *lib.* 3. *disp.* 39. *num.* 9. &. signanter *die* 29. *August.* 1591. teste Gonet *cap.* 4. *quæst.* 10. apud La Croix *lib.* 6. *par.* 3. *num.* 760. his verbis: *Sac. Cong. Conc. censuit, Matrimonium coram Parocho, & testibus contractum,*
nisi

nisi aliud obstet, validum esse, quamvis Parochus invitus interfuerit, & alia de causa, quam, ut Matrimonio interesset, a contrahentibus accersitus fuerit, & consimiliter 19. *Decemb.* 1648. *lib.* 18. *decretal. pag.* 563. & alios apud Pontium *lib.* 5. *cap.* 21. *num.* 5. & apud Farinacium *volum.* 4. *pag.* 268. & apud Reiffenstuel *loc. cit. num.* 108. his verbis: *Dummodo Parochus sit præsens, & intelligat id, quod agitur, licet dissentiat, & contradicat: adhibitus vero Parochus intelligitur, etiamsi ex alia causa vocatus sit, dummodo sit adhibitus ad illum effectum*. Et sic tenet communis Doctorum, quia Tridentinum *loc. cit.* plus non requirit, quam ut Matrimonium contrahatur *Præsente Parocho, & duobus, aut tribus testibus*, quod revera fit, etiamsi ipsi dolo inducti, aut coacti, & inviti, seu dissentientes, & contradicentes sint præsentes; *arg. l. coram* 209. *ff. de V. S.* ubi clare habetur, quod coram aliquo quid fieri dicatur, etiamsi eo invito fiat, ibi: *Scire autem, non etiam velle, is debet*. Vide *supra n.* 80.

103 Præsentia Parochi, & testium an sufficiat ad valorem Matrimonii, etiamsi ipsi nihil eorum, quæ agebantur, viderint, & intellexerint, si affectarunt non intelligere, obturando aures suas, ne audirent? Ut pro valore declarasse Sacram Congregationem Concilii refert Fagnan. *lib.* 1. *decretal. cap. Quoniam, de Constitutionibus num.* 25. & *lib.* 5. *cap. Quæsitum est, de pœnitent. & remissionibus n.* 7. præcisis his verbis: *Sacra Congreg. Conc. alias respondit, validum esse Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, quamquam nihil eorum, quæ agebantur, vidit, & intellexit, si affectavit non intelligere; ut in Parocho, qui obturavit aures suas, ne audiret*. Vide supra *a n.* 69. *ad* 80. & infra n. 135. & concludе sicut *ibi*.

104 Præsentia Parochi, & testium sufficit ad valorem Matrimonii, etiamsi fuerit accidentalis, seu casualis, & non requisita, seu contrahentes se stiterint coram ipsis transeuntibus per viam, confabulantibus in congressu, convivantibus in mensa, rem Divinam Parocho ad Altare faciente, ad ipsum accedente, & ab ipso recedente, & testibus inservientibus, seu assistentibus, & hujusmodi, dummodo tam Parochus, quam testes contrahentium consensum intelligat. Sic declarasse *Sacram Congregationem Concil.* refert Salzedo *ad practic. Diaz. c.* 37. *dub.* 5. & Rosignol. *contract.* 15. *de Matrimon.* 1. *prænot.* 32. *n.* 10. his verbis: *An si adsit Parochus, dum contrahitur Matrimonium, casu, non cogitans se ad id vocatum, sed aliud agens audivit duos inter se contrahentes Matrimonium, sit validum tale Matrimonium, in quo fuit præsens, non autem certioratus, neque ad id expresse vocatus, neque interponens suam auctoritatem dicto, vel facto; vel potius sit nullum, quasi assistentia auctoritativa per Concilium requiratur, non nuda, vel carnalis præsentia? Sacra Congregatio Concil. censuit, valere, etiamsi Parochus aliam ob causam adhibitus sit ad illum actum*; & consimiliter fuisse sæpius resolutum *ab eadem Sacra Congregatione* refert Ledesma *de Matrim. q.* 45. *art.* 5. *in* 2. *dub.* Guttierez *de Matrim. c.* 69. *n.* 3. & tenuit Rota *de mente ejusdem Sacræ Congreg.* coram Card. Seraphin. *dec.* 1099. *num.* 5. & *in Ulixbonen. Matrim.* 16. *Novembris* 1622. coram Manzanedo, & *p.* 7. *recent. dec.* 124. *num.* 17. & 18. & *p.* 11. *dec.* 301. *num.* 7. & *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 431. *n.* 2. & 3. & Annot. *ad dictam dec.* 431. *a num.* 13. *ad* 24. & sic tenent Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 30. *n.* 88. & *de Offic. & potest. Parochi part.* 2. *cap.* 21. *num.* 50. & *supra Concil. sess.* 24. *de reform. cap.* 8. *n.* 77. ibique plurimos alios citans, Rosignol. *loc. cit. n.* 10. Navarr. *lib.* 4. *consil. in prim. edit. tit. de sponsalib. cons.* 29. & *in secunda tit. de clandestin. desponsat. cons.* 11. Segura *secund. par. direction. Judic. c.* 51. *n.* 54. Sanch. *loc. cit. disp.* 41. *n.* 7. Bosco *disp.* 11. *sect.* 9. *conclus.* 14. *n.* 558. Gobat *tract.* 9. *cas.* 18. *num.* 292. Joann. Angelus Bossius *de Matrimon. contractu cap.* 3. *n.* 6. & *alii innumeri apud eumdem*, & apud La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 760. Et ratio est, quia quomodocumque Parochus, & testes sint præsentes, sive expresse rogati, sive non rogati, per talem præsentiam satisfit fini Concilii Tridentini, cum taliter præsentes, etiam non rogati, possint, ac si data opera interessent, testificari de contracto Matrimonio, & consequenter impedire, ne sic contrahentes, stante hoc, aliud contrahere possint; *arg. l. ad fidem* 11. *ff. de testibus*, ibi: *Ad fidem rei gestæ faciendam etiam non rogatus testis intelligitur*.

Alii tamen, ut Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancellar. glossa* 48. *n.* 35. Fagn. *lib.* 4. *decret. c. Quod nobis* 2. *de clandestina desponsat. n.* 54. §. *Cave*, Pontius *lib.* 5. *c.* 21. *n.* 4. Bonacina Leander, & Amicus, tenent ad valorem Matrimonii requiri, ut Parochus, & testes formaliter sint adhibiti, idest requisiti, & rogati; & adducunt pro sua sententia duas declarationes Sacræ Congregationis Concilii, quas allegant Pontius *loc. cit.* Rebellius *part.* 2. *lib.* 2. 105

lib. 2. q. 8. sect. 3. n. 51. & 73. & alii, quorum prima sic sonat: *Parochus præsens Matrimonio debet esse, ut appareat a contrahentibus adhibitum fuisse, secus, si præsens casu fuisset.* Secunda sic habet: *An sit Matrimonium, si duo contrahunt per verba de præsenti proprio Parocho præsente, & aliis requisitis non omissis, cui contractui Parochus formaliter adhibitus non fuit, sed dum forsan convivii, vel confabulationis, vel aliud tractandi causa adesset, accidit hujusmodi contractum fieri, & postea alter contrahentium velit ab hujusmodi contractu ratione hujus defectus resilire? Congregatio respondit, posse, nisi alia intervenerint, quæ Parochum a contrahentibus adhibitum fuisse arguant, qui diceretur adhibitus, ut supra, quamvis ex alia causa vocatus, dummodo sit adhibitus ad illum actum.* Ast istæ, & consimiles Sacræ Congregationis declarationes possunt, & debent conciliari cum primis adductis numero antecedenti, dicendo esse intelligendas pro quando Parochus, & testes accidentaliter, & causaliter præsentes non adverterunt, quæ dicerent, & facerent contrahentes, nec potuerunt percipere, & intelligere serium esse in tali circumstantia reciprocum eorum consensum, prout explicant Joan. Angelus Bossius *l. cit. num. 7. in fin.* Rosin. *l. c. num.* 10. & alii. Hinc Parochus, & testes licet solum accidentaliter, & casualiter præsentes, adhuc dici possunt sufficienter ad eum actum adhibiti, ex eo quod contrahentes coram illis consensum manifestaverint, ad finem servandi ea, quæ a Trid. *loc. cit.* præscribuntur, dummodo contrahentium consensum intellexerint, & perceperint. Vide *sup. a num. 71. ad 80.*

106 Præsentia Parochi, & testium non requiritur in locis, ubi Conc. Trident. non est promulgatum. Colligitur ex ipsomet Concilio *l. cit.* ubi expresse disponit Decretum suum in aliquo loco, seu Parochia non tenere, nisi ibidem fuerit promulgatum, ibi: *Decernit insuper, ut hujusmodi decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat a die primæ publicationis in eadem Parochia factæ enumerandos,* & explicite declaravit Sacra Congregatio Concil. apud Bosco *par. 5. disp. 11. sect. 9. conclus. 4.* ibi: *Sacra Congregatio censuit, ubi decretum Concilii Tridentini sess. 21. cap. 1. de reformat. Matrimonii non est publicatum, valere Matrimonia contracta absque observatione formæ a Concilio præscriptæ.*

107 Matrimonium contractum sine præsentia Parochi, & testium ab incolis locis, seu Provinciæ, ubi fuit promulgatum, sed non receptum Tridentinum quoad disposita *de Matrimonio Clandestino*, est validum; *Communis & certa.*

Item validum est Matrimonium contractum sine præsentia Parochi, & Testium ab eo, qui e loco promulgati, & recepti Concilii pergit ad locum, ubi promulgatum, aut receptum non est, & ibi cum incola illius loci contrahit; Secus vero econtra, si e loco non promulgati Concilii pergat ad locum, in quo est promulgatum, & ibi contrahat sine præsentia Parochi, & testium; semper enim habenda est ratio loci, ubi Matrimonium per verba de præsenti contrahitur; *Communissima*, & sic declarasse Sac. Congregationem Concilii referunt Uvamesius *in consil. tom. 2. consil.* 350. Pignatell. *tom. 5. consult. 79. num. 33.* La Croix *lib. 6. par. 3. n.* 714. 108

Si ambo Sponsi e loco publicati, & recepti Concilii transferunt realiter suam habitationem ad locum, ubi non est publicatum, quamvis ex solo animo, ut absque Parocho, & testibus contrahant, validum est eorum Matrimonium; Secus vero, si illuc se transferant cum tali fine, & habitationem realiter non mutent; seu retento suo domicilio in loco publicati Concilii transeant per locum, ubi non est publicatum, & ibi contrahant. Sic quoad omnes tres partes respondit Sac. Cong. Conc. 5. *Sept.* 1626. quæ responsio fuit confirmata ab Urbano VIII. in Brevi, ut sequitur. 109

URBANUS VIII. &c.

Exponi Nobis fecit Venerabilis Frater Archiepiscopus Coloniensis, quod habito nuper per eum ad Venerabiles Fratres Nostros S. R. E. Cardinales, Sacri Concilii Tridentini Interpretes, recursu supra infrascriptis dubiis, videlicet. Primo, an Incolæ tam masculi, quam feminæ loci, in quo Concilium Tridentinum in puncto Matrimonii est promulgatum, transeuntes per locum, in quo dictum Concilium non est promulgatum, retinentes idem domicilium, valide possint in isto loco Matrimonium sine Parocho, & testibus contrahere? Secundo, quid si eo prædicti incolæ, tam masculi, quam feminæ solo animo sine Parocho, & testibus contrahendi se transferant, habitationem non mutantes? Tertio, quid si iidem incolæ tam masculi, quam feminæ eo transferant habitationem illo solo animo, ut absque Parocho, & testibus contrahant? Iidem Cardinales ad primum, & secundum non esse legitimum Matrimonium inter sic se transferentes, ac transeuntes cum frau-

fraude. Ad tertium vero dubiorum hujusmodi, si domicilium vere transferatur, Matrimonium esse validum responderunt, & resolverunt, prout in decreto desuper emanato plenius continetur. Cum autem, sicuti eadem expositio subjungebat, dictus Archiepiscopus responsum, seu dubiorum prædictorum resolutionem hujusmodi pro illius subsistentia firmiori Apostolicæ Nostræ Confirmationis robore communiri summopere desideret; Nos eumdem Archiepiscopum specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, supplicationibus illius nomine Nobis per hoc humiliter porrectis inclinatis, responsum, seu dubiorum prædictorum resolutionem hujusmodi Auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, decernentes illud, seu illam, nec non præsentes Litteras valida, firma, & efficacia existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, sicque, & juxta illa per quoscumque Judices Ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 14. Augusti anno 1627. Pontificatus nostri anno quinto.

110 Valida sunt Matrimonia, quæ Catholici v. g. Mercatores, aut peregrini contrahunt sine præsentia Parochi, aut testium in locis infidelibus, ut in Regno Turcarum, Persarum, & hujusmodi, aut in locis hæreticis, ubi nunquam fuit publicatum Conc. Trid. ut in Saxonia, Prussia, Svecia, Anglia, Scotia, Dania, Pomerania, & aliis partibus septentrionalibus, quæ jam ante Conc. Trid. a vera fide defecerant; *Communis*, & sic declarasse Sac. Congr. Conc. refert Bosco *par.* 5. *disp.* 11. *sect.* 9. *conclus.* 5. & sic respondit Episcopo Tricaricensi ad 1. dub. 19. Jan. 1605. v. g. in Hollandia, Zelandia, Frisia, & hujusmodi.

111 In locis autem hæreticis promulgati Conc. Trid. si Parochus, aut Episcopus, vel alius Sacerdos ab ipsis deputatus haberi non potest, ad valorem Matrimonii requiruntur nihilominus duo testes, quia isti facile haberi possunt. Sic declaravit *Sac. Congregat. Conc.* & *respondit Episcopo Tricaricensi* 19. *Jan.* 1605. ad quartum, & quintum dubium, ibi: *Quarto. Ubi etiam constat Decretum Concilii esse observatum, sed Parochialis Ecclesia, utpote vacans proprio Parocho careat, & Cathedralis itidem Episcopo, atque Capitulo, habentibus a Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id delegandi, nullusque alius ibi sit, qui vices Parochi, vel Episcopi suppleat, Matrimonium valere absque præsentia Parochi; servata tamen in eo, in quo potest, forma Concilii, nempe adhibitis saltem duobus testibus. Quinto. Si extent quidem Parochus, & Episcopus, sed nullo constituto Vicario, utroque metu hæreticorum lateat, ita ut vere ignoretur, ubinam sit, vel eodem metu a Diœcesi absit, nec ad alterutrum sit tutus accessus, validum est Matrimonium contractum absque forma Concilii, adhibitis tamen, ut dictum est duobus testibus.*

Hæretici quoque in locis, ubi publicatum est Concilium Tridentinum, tenentur observare formam indictam ab ipso pro contrahendis Matrimoniis, unde, si sine præsentia Parochi, & testium ibi contrahant, eorum Matrimonia sunt nulla. Sic respondit *Sacra Congregatio Concilii Episcopo Tricaricensi* 19. *Jan.* 1605. *ad tertium dubium*, ibi: *Tertio Hæreticos quoque, ubi Decretum dicti cap.* 1. *est publicatum, teneri talem formam observare, & præterea ipsorum etiam Matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram Ministro hæretico, vel Magistratu loci contracta, nulla, atque irrita esse*, & similiter declaravit *in Ruremondensi Matrimonii die* 2. *Maii* 1676. ubi declaravit nullum Matrimonium contractum coram Magistratu sæculari in loco, ubi Concilium Tridentinum est receptum, & Parochus commode haberi, & adiri poterat. 112

Sunt autem valida Matrimonia hæreticorum contracta sine præsentia Parochi, & testium in locis, ubi non fuit publicatum Tridentinum, & sine præsentia Parochi in illis locis, in quibus, quamvis sit publicatum, Parochus tamen, aut Episcopus Catholicus, seu alius Sacerdos ab ipsis deputatus non invenitur, nec potest tutus ad eum haberi accessus, dummodo in illis locis promulgati Concilii adhibeantur duo testes, *Communis*, & patet ex allatis declarationibus Sac. Cong. *sub n.* 99. & 100. 113

Raptus impedimentum est statutum a Tridentino *sess.* 24. *de reformat. Matrimonii cap.* 6. his verbis: *Decernit Sancta Synodus, inter raptorem, & raptam, quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse subsistere Matrimonium; quod, si rapta a raptore separata, & in loco tuto, ac libero constituta illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat, & ni-* 114

& nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & favorem præbentes, sint ipso Jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque Dignitatum incapaces; & si Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio Judicis dotare.

115 Raptus dirimens Matrimonium est violenta abductio Feminæ in ordine ad contrahendum Matrimonium. *Est in re communis*. Violen-
116 tia inducens raptum est non solum physica, v. g. per violentam manuum injectionem, sed etiam moralis, v. g. per minas, aut gravem
117 metum; *Communis*. Ad hoc, ut inducat impedimentum dirimens, debet talis violentia probabilius esse illata ipsi feminæ raptæ; nec sufficit, si sit illata solis parentibus, aut tutoribus. Unde, si puella volens, & consentiens abducatur, quamvis sint inviti, & reclament parentes, seu tutores, non oritur impedimentum raptus; Sanch. *lib.* 7. *disp.* 13. *n.* 3. Coninch *disp.* 41. *n.* 48. Perey *disp.* 38. *sect.* 4. Spor. *tom.* 3. *par.* 4. *cap.* 13. *sect.* 1. *num.* 28. Reiffenst. *lib.* 4. *decret. tit.* 1. *num.* 374. Pignatell. *t.* 5. *consult.* 80. Gobat *n.* 546. Mastrius *num.* 108. Krimer *num.* 514. Kugler *n.* 1633. Uvex *num.* 42. Aloysius Riccius *resolut.* 342. *num.* 5. *part.* 4. Hurtad. *disput.* 23. *diffic.* 3. *vers. Secundo*, La Croix *lib.* 6. *par.* 3. *n.* 628. cum Aversa, Lessio, Reginald. Tanner. ab ipso citatis. Et ratio est, quia Tridentinum præcise intendit cavere, ne lædatur libertas Matrimonii, quæ utique non læditur, si puella libere consentiens abducatur, quamvis violentiam, seu vim patiantur parentes, vel inviti reclament, cum libertas puellæ nubere volentis non dependeat a voluntate parentum, & validissimum sit Matrimonium contra eorum voluntatem ab ipsa contractum, ut decrevit ipsum Concilium Tridentinum *cit. sess.* 24. *de reformat. Matrimonii cap.* 1. anathematizando contrarium sentientes, ibi: *Eos Sancta Synodus anathemate damnat... qui falso affirmant, Matrimonia a filiisfamilias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes, ea rata, vel irrita facere posse*. Tum quia Tridentinum statuit impedimentum raptus cessare, si femina rapta sit *separata a raptore, & in loco tuto, ac libero constituta*, sive restituatur parentibus, sive non; & ideo etiam *cap. Cum causam* 6. *de raptoribus* Lucius III. statuit, ut sequitur: *Iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsaverit, quam cognoverit, licet parentes reclament, a quibus eam dicitur rapuisse*.

Non desunt tamen magni nominis Docto- 118
res, qui contrarium sustinent, nempe, quod raptus feminæ consentientis, si sint inviti parentes, dirimat Matrimonium; Sic Barbosa *super Concil. sess.* 24. *de reform. cap.* 6. *num.* 3. cum Salzedo, Henriq. Vega, Cardin. Tusch. Zerola, Petro Ledesma, Rebellio, Guttier. Bonacina, ibi citatis, Navarr. *lib.* 5. *cons.* 2. *num.* 1. *de Raptor.* Molina, Henno, & alii, & consentit Card. de Luca *de Matrim. disc.* 5. & *ad Trid. discurs.* 28. pro casu, quo non præcesserunt Sponsalia, vel tractatio Matrimonii ineundi, quia secundum S. Thomam 2. 2. *qu.* 154. *art.* 7. *O Quandoque violentia infertur patri, sed non virgini, puta cum ipsa consensit, ut ipsa per violentiam de domo patris abstrahatur; qualitercumque enim violentia adsit, salvatur ratio raptus*. Ast ex dictis patet, ut recte advertit La Croix *loc. cit.* & alii, quod S. Thomas ibi vult tantum tunc quomodocumque puellam rapi parentibus, sed non ideo est raptus dirimens Matrimonium, cum non præjudicet puellæ libertati, quam tantum Tridentinum vult ibi salvari, nihil reflectens ad consensum parentum, quibus etiam invitis, & contradicentibus potest validissime Matrimonium contrahere ex ipsomet Concilio *cit. sess.* 24. *cap.* 1. per textum numero antecedenti adductum.

Conveniunt tamen omnes, quod, si puella 119
consentiens, & volens abducatur insciis parentibus, vel tutoribus, ita ut neque puellæ ipsi, neque parentibus vis inferatur, licet his adhuc injuria fiat, non sit raptus dirimens, quia raptus, sicut & rapina aliquam violentiam continent, ut ex communi notat Navar. *lib.* 5. *consil.* 3. *n.* 1. *de raptor.* Sanchez *lib.* 7. *disp.* 12. *num.* 36. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 373. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 4. *cap.* 13. *arg.*
cap. Cum causam 6. *de Raptorib.* Sic etiam o- 120
mnes conveniunt, quod non sit raptus dirimens Matrimonium, quando post tractatum de Matrimonio legitime contrahendo, vel post sponsalia jam contracta abducitur puella consentiens de domo patris, seu tutoris, quamvis inviti, & reclamantis, ut expresse respondit Lucius III. *in cap. Cum causam* 6. *de Raptoribus*, per verba præcisa adducta *sub n.* 119.
in fine. Quando puella, quæ rapitur, erat 121
prius raptori desponsata, licet ipsa, proposito mutato, sit invita, adhuc negant oriri impedimentum; Barbosa *in cap. Cum causam* 6. *de Raptoribus*, & *supra Concil. Tridentin. sess.*

24.

25. *de reformat. cap.* 5. *num.* 6. Farinac. Henriq., Fr. Emmanuel, Joseph Sessa, Rebell. Lessius, Genuensis, Molsesius ab ipso Barbosa citati, & alii cum Tamburin. *lib.* 7. *in Decalog. cap.* 6. §. 2. *num.* 15. *arg. cit. cap. Cum causam 6. de raptorib.* ibi: *Iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsaverit, quam cognoverit*. Et ratio est, quia talis puella prius desponsata cogitur ad id, quod facere tenebatur; Quæ sententia tenenda est, præsertim, si sponsa nullam habeat justam causam resiliendi; Secus vero non; Gobat *cas.* 19. *n.* 554. Sporer *loc. cit. n.* 27. La Croix *loc. cit. num.* 637. & alii cum Krimer *num.* 514. quia, cum sponsa justam causam habet resiliendi, si invita rapiatur, fit ei vera violentia raptus impedimentum inducens, eo vel maxime, quod Sanchez, Aversa, Escobar, Hurtado, & alii velint simpliciter, & absolute oriri impedimentum ex raptu, quo sponsus rapit propriam sponsam invitam.

122 Raptus factus non causa contrahendi Matrimonium cum rapta, sed solum causa libidinis explendæ, non dirimit Matrimonium; Sanchez *lib.* 7. *disp.* 13. *num.* 4. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 377. Barbosa *super Trident. sess.* 24. *de reformat. cap.* 6. *num.* 2. Salzed., Fr. Emanuel, Vega, Lessius, Molsesius, Reginald. Guttier. Hurtad. citati a Barbosa *ibid.* Sporer *loc. cit. num.* 29. & alii plures cum Tambur. *loc. cit. num.* 11. Gobat *loc. cit. n.* 542. & alii cum La Croix *loc. cit. num.* 631. ubi ex Gallemart in declaratione ad eum locum refert *a Sacra Congregatione Concilii decisum fuisse* 23. *Jan.* 1586. Raptores ob aliam causam, quam, ut in Uxores ducant, non comprehendi a Tridentino illis infligentes pœnam Excommunicationis. Et ratio est, quia Concilium eo decreto nihil intendit, nisi libertati Matrimonii providere, adeoque agit de solo raptu, & violenta abductione puellæ ad contrahendum Matrimonium; Sa tamen, Bonacina, & alii cum Platell. *n.* 1179. tenent contrarium.

123 Raptus dirimit Matrimonium, etiamsi femina rapta non sit virgo, sed corrupta, vidua, conjugata, inhonesta, vel etiam meretrix; Barbosa *loc. cit. num.* 4. cum Bonacina; Reginald. Sanchez, ibi citatis; Bosco *de impediment. Matrim. disp.* 17. *sect.* 9. *conclus.* 4. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 375. La Croix *loc. cit. num.* 637. & alii passim. Et ratio est, quia Concilium *loc. cit.* non attendit ad qualitatem virginis, seu honestæ, sed solum ad libertatem cujuscumque feminæ respectu Matrimonii, universaliter enim, & indistincte de rapta loquitur, & ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *l. De pretio, ff. de Publiciana in rem actione*, & verba generalia generaliter sunt intelligenda; *cap. Quia circa* 22. *de privileg.* præsertim ubi, ut in præsenti, est eadem ratio; *arg. l. Ideo, ff. de legib.*

Raptus, quo femina rapit virum, non dirimit Matrimonium; Sporer *loc. cit. num.* 30. 124
Reiffenstuel *loc. cit. num.* 376. Barbosa *loc. cit. num.* 5. cum Farinac. Sanchez, Pontio, Molses. Reginald. Petro Ledesma, Bonacina, Riccio, Hurtado *ibi ab ipso citatis*; La Croix *loc. cit. n.* 635. cum Dicastill. Escobar, Gobat & aliis *ibi a se citatis*, Bosco *loc. cit. concl.* 3. *a num.* 71. Herincx *de impedimento Raptus disp.* 6. *num.* 80. & communior aliorum contra Henriquez, Guttier. Vegam, & alios. Et ratio est, quia Concilium *loc. cit.* loquitur solum de raptore, & non de raptrice, unde tale decretum, utpote odiosum, & pœnale, non est extendendum ad raptricem; *arg. cap. Odia* 15. *cap. Quæ a Jure* 28. *& cap. In pœnis* 49. *de regul. Juris in* 6.

Raptus non dirimit Matrimonium, si solis 125
importunis precibus femina abducatur, dummodo preces tales non sint, ut violentiæ æquiparentur; Barbosa *loc. cit. num.* 7. Sanch. *lib.* 7. *disp.* 13. *num.* 11. Guttierez *de Matrimonio cap.* 86. *num.* 15. Bonacina *de Matrimonio quæst.* 4. *punct.* 8. *num.* 5. *&* 6. & alii passim. Raptus, ut sit impedimentum diri- 126
mens, requiritur traductio feminæ de loco ad locum, si enim quis virginem repertam in domo patris, aut in alia domo non educit de ea domo, sed illam ibi opprimit, aut trahit de uno cubiculo ad aliud, ut ibi illam commodius violet, non incurrit impedimentum raptus; Sanchez *lib.* 7. *disp.* 13. *num.* 7. Navarrus *consil.* 1. *num. unic. sub titul. de Raptoribus*, Barbosa *loc. cit. num.* 8. Fr. Emmanuel *in Summa tom.* 1. *cap.* 232. *num.* 2. Coninch *de Sacrament. & Censur. tom.* 2. *disp.* 31. *n.* 48. Bonacina *loc. cit. punct.* 8. *num.* 6. *&* 8. ubi citat Molinam, Guttier. Cardin. Tusch. & alios.

Impedimentum raptus inter raptorem, & 127
raptam perseverat, etiamsi rapta post raptum libere consentiat, *si adhuc ipsa in potestate raptoris manserit*. Secus vero, *si rapta a raptore separata, & in loco tuto, & libero constituta illum in virum habere consenserit*; Communis, textu expresso in Tridentino *cit. sess.* 24. *de reformat. Matrimon. cap.* 6. Ubi insuper decla- 128
ratur, quod Raptores, & fautores raptus dirimen-

rimentis Matrimonium sint ipso Jure excommunicati, & sint perpetuo infames, & incapaces omnium Dignitatum; & si Clerici sint, amittant gradum Clericalem; & Raptor, sive Matrimonium contrahat cum rapta, sive non, renetur eam decenter dotare arbitrio Judicis. Vide verba praecisa Concilii *supra n.* 114.
129 Raptores, & eorum auxiliatores, si fuerint Laici, morte plectuntur; §. *Sin autem per vim*, *Instit. de public. judic.* & *l.* 1. *Cod. de raptu Virg.* Et insuper incurrunt excommunicationem ipso facto; *cap. Raptor*, *cap. Statutum* 27. *qu.* 2. *cap. Eos*, *cap. Raptores*, *cap. De puellis*, *cap. Nullus* 36. *quaest.* 2. & expresse
130 Conc. Trid. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 6. Talis autem excommunicatio nemini est reservata; Barbosa *in Trid. loc. cit. num.* 12. Panimoll. *decis.* 62. *num.* 8. & multi alii apud ipsos.
131 Si autem sint Clerici, deponuntur, seu suspenduntur ab eorum officiis; Concil. Trid. *loc. c.*
132 Dictam tamen suspensionem non incurrunt ante sententiam Judicis; Barbosa *loc. cit. n.* 13. Panimoll. *loc. cit. num.* 9. & alii plures citati ab ipsis, Ursaya *Instit. crimin. lib.* 2. *tit.* 7. *n.* 146. Vide ipsos ibi, ubi multa habent ad rem.
133 Impedimentum justitiae publicae honestatis ex Matrimonio rato non consummato fortius est eo, quod ex sponsalibus oritur; Benedict. XIV. Constit. 89. tom. 1. incip. *Inter omni-*
134 *genas* §. 15. Ubi Pontifex mandat Episcopis & Missionariis Serviae, quod idcirco ab hujusmodi dispensatione concedenda abstinere debeant, non obstantibus amplis facultatibus sibi concessis.
135 Quoad jam tradita in hoc *art. a n.* 69. *ad* 80. & *num.* 103. de Parocho affectante non audire verba, vel non videre nutus attentantium clandestine contrahere Matrimonium, advertendum est, quod illa exceptio, *Nisi affectasset non intelligere*, apposita in Decretis ibi allatis, intelligenda est de eo casu, ubi Parochus qui, si nec vidit, nec intellexit, ipse sibi in causa fuit, ut non videret, nec intelligeret, propterea quod, vel aures sibi obstruxerit, vel faciem velaverit, ne audire, & aspicere cogeretur, sicuti colligitur ex Fagnano *in cap. Quoniam num.* 25. *de Constitut.* & *in cap. Quaesitum num.* 7. & 8. *de poenit.* & *remiss.* Neque porro aequum est, ut ab arbitrio, factoque Parochi pendeat, libertatem Matrimonii impedire, ut recte docet Benedictus XIV. *de Synodo Dioecesana lib.* 13. *cap.* 23. *n.* 10 & 11, ubi ad litteram subjungit, ut sequitur.

Ex hactenus dictis recte colligitur, praedicta verba: *Nisi affectasset non intelligere*, de 136
casu accipienda esse, quo Parochus invitus ad Matrimonii contractum adhibitus, ideo nec videt, nec percipit, quia data opera neque videre voluit, neque percipere, cum tamen & videre, & percipere naturaliter potuisset, eadem ratione, qua testes ad eum ipsum actum adhibiti, & vidisse se, & percepisse fatentur. Celebris fuit anno praeterito 1753. causa *Carthaginen. Matrimonii* in Concilii Congregatione agitata, & judicata, ex qua agebatur de quodam Matrimonio contracto coram Parocho domi suae inopinate deprehenso, qui virum quidem aspexerat, ejusque verba perceperat, feminam vero nec viderat, nec audiverat. Porro, cum ex iis, qui controversiae Judices sedebant, totidem ex una parte pro Matrimonii validitate, totidem vero ex alia pro illius nullitate opinati fuerint, opportunum Nobis visum est Congregationem ipsam coram Nobis indicere; Jussis prius Theologis aliquot, aliisque Juris Canonicis professoribus sententias suas hac de re scriptis exponere, qui sane maxima diligentia, ac labore collatis inter se tum Theologorum, & Canonistarum placitis, tum Decretis ejusdem Congregationis, & actis similium causarum, quae alias coram ipsa agitatae fuerunt, & ab ea definitae, in hoc facile convenerunt, ut ad Matrimonii validitatem, necessarium omnino esset, contrahentes a Parocho videri, eorumque verba mutuum consensum exprimentia ab eodem audiri; eo scilicet principio prae oculis habito, quod si Parochus Matrimonio interest tamquam testis Ecclesiae authorizabilis, nullo modo poterit de Matrimonio contracto fidem facere, ubi nec utrumque viderit conjugem, nec utriusque consensum audierit. Sed cum factum ipsum, de quo agebatur, accurate perpensum fuerit, ejusque circumstantiae omnes diligenter excussae, manifesto compertum est; quod si Parochus mulierem non vidit, ejusque verba non intellexit, hoc ideo evenit, quia ipse obfirmato animo eamdem videre, & audire noluit, cum eam facile videre, & audire potuisset, quemadmodum bene viderant, recteque audierant testes ad eum actum adhibiti. Itaque pronunciatum fuit, Nobisque annuentibus sententia prodiit pro Matrimonii validitate. Haec ille. Vide dictam Causam in nostro tomo 10. *in Carthaginen. Matrimonii*, ubi ipsa adducitur sub *die* 1. *Septembris* 1753. & sub *die* 22. *Septembris ejusdem anni* 1753. sub dubio, *An constet de vali-*

validitate Matrimonii in casu &c. Et Sacra Congreg. Concil. *dicta die 22. Septemb.* 1753. Respondit *Affirmative pro validitate Matrimonii, attentis facti circumstantiis in casu, de quo agitur.*

Additiones ex aliena manu.

De impedimento *impotentiæ*, tum de impedimento *clandestinitatis* aliqua addere abs re haud est.

137 Quod attinet ad impedimentum impotentiæ, aliud est, si uterque ipsum fateatur, aliud si una Pars impotentiam alleget, altera eamdem neget.

138 Priori casu non est continuo Matrimonium irritum declarandum. Quando defectus est occultus, tunc Partes cohabitent per triennium; *Cap. 5. & 7. de frigid. & malefic.* Triennium autem incipit currere non a tempore monitionis per Judicem, sed potius a tempore, quo primus impotentiæ defectus fuit observatus, quamvis aliquod tempus arbitrarium ad preces peragendas a Judice statui posse non negaverim per *Cap. 7. de frigid. & malefic.* Requiritur præterea jure Canonum, ut cum septima manu Propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ, si Propinqui defuerint, tactis sacrosanctis Evangeliis, uterque jurejurando dicat, quod numquam per carnis copulam una caro effecti fuerint; *Zoes. ad cit. decretal. de frigid. & malefic. n. 9. Simon. de Impotent. conjugal. cap. 7.*

139 *thes. 3. num. 4.* Quod si defectus patens sit, triennium haud est observandum, nec juramentum septimæ manus desideratur, ita nec ipsorum Conjugum juramentum necessarium est, sed sufficit juramentum Medicorum, vel Matronarum ea signa per inspectionem attestantium; *Simon. de Impotent. cap. 7. thes. 3. n. 5. & sequent.*

140 Posteriori casu si Mulier in ipsa statim novitate post mensem, aut duos proclamaverit ad Episcopum, vel ejus Missum, irritum declarari potest Matrimonium, dummodo præterea accusatio per *justum judicium* probetur; *c. Si quis 53. quæst. 1. Simon. de Impotent. cap. 7.*

141 *thes. 3. num. 2. & 3.* Sin autem post mox dictum tempus ad Episcopum clamaverit ajendo, quod non sit cognita, Maritus interim contrarium affirmet, Marito tamquam Mulieris capiti credendum; *cap. 1. de frigid. & malefic. Simon. de Impotent. cap. 7. thes. 4. n. 4. & sequent.* Sed an inspectio decerni debeat, consule *Bohemer. in decretal. lib. 4. tit. 15. §. 24. & plur. sequent.* qui de inspectione fuse differit.

De eo hic disquirit Auctor, an Parte impotente contrahente novum Matrimonium, irritum ipsum declarandum sit. Placet simplicius distinguere. Primum Matrimonium, aut fuit irritum declaratum ex nimia membri magnitudine, & feminæ arctitudine, aut ex frigiditate, aut ex maleficio. Si prius, quum impotentia non sit absoluta, sed respectiva potest uterque Conjux Matrimonium cum alia Persona contrahere. Quod si ex frigiditate, secundum Matrimonium irritum declarari debet; sin ex maleficio, firmum illud permanet; *Simon. de Impotent. dict. cap. 7. thes. 4. n. 1. & plur. sequent.* 142 143 144

Quod concernit impedimentum *clandestinitatis*, nimium esset de eo pro dignitate disserere. Satis sit adnotare aliqua, quæ auctor vel erronee, vel parum probabiliter firmavit. 145

Male Auctor *num. 61.* ait Cardinalem in suo Titulo venire nomine Parochi, quoad assistentiam Matrimonii. Ex his, quæ dicta sunt supra *in not. & addit. ad verb. Cardinalis articulo III.* patet non habere amplius Cardinalem jurisdictionem in Populos & Parochianos. Quocirca non est, cur Matrimoniis assistere amplius valeat. 146

Nec erat, cur *Auctor n. 71. & plur. seq.* sequendo *Ursayam* sustineret, quod affectante Parocho non audire verba, vel non videre signa attentantium contrahere Matrimonium, & revera illa non audiente, vel hæc non vidente invalidum sit Matrimonium coram ipso contractum. Licet enim admittamus non satis esse ad implendam formam, quam voluit *Tridentinum Concilium*, materialem illam & physicam præsentiam Parochi, sed requiri præsentiam moralem cum advertentia actus qui geritur, Distinguendum tamen est inter Parochum præsentem, & ex vi naturalis vel accidentalis impotentiæ non audientem verba, aut signa mutui consensus non videntem, & Parochum præsentem quidem, sed nolentem, & studiose, & voluntarie affectantem non audire eadem verba, aut videre signa mutui consensus. Primo enim casu materialis & physica Parochi præsentia non sufficit ad validitatem Matrimonii; Secundo vero casu materialis præsentia satis superque est: sufficitque audivisse, vel vidisse Testes, si Parochus audire, aut videre noluit quum posset. 147 148 149 150

Et ratio vehementissima est, quia *Concilium Tridentinum* non requisivit consensum Parochi in contrahendo Matrimonio, neque Matrimoniorum libertatem ita angustare voluit, ut esset in cujusque Parochi potestate illo- 151

illorum celebrationem impedire per suam ultimam voluntatem, & affectatam non intelligentiam, sed præsentiam Parochi, uti publicæ personæ, requisivit ad tollendam clandestinitatem actus; ideoque si Parochus præsens est, repugnet licet, simulet non audire, fugiat, increpet, faciat quod lubet, satis est esse præsentem, ut respondit Rota *in Majoricen. Matrimonii 3. Jul.* 1748. *cor. R. P. D. Canilliac.* Et fuit sensus S. Congregationis Concilii interpretis *in Nicien. Matrimon.* 27. *Mart.* 1751.

152 De Matrimoniis contractis, non servata forma *Concilii Trident.* inter Hæreticos, vel Hæreticos inter & Catholicos, in Locis Hæreticorum, in quibus fuit promulgatum *Concilium Tridentinum*, de quibus agit *Auctor num.* 112. 113. tum alibi, vide quod decrevit Benedictus XIV. die quarta Novembris 1741. *super dubiis respicientibus Matrimonia in Hollandia & Belgio contracta, & contrahenda.*

Responsio Auctoris.

Male Auctor num. 61. (verba sunt D. Additoris hic supra *num.* 146. relata) *ait Cardinalem in suo Titulo venire nomine Parochi, quoad assistentiam Matrimonii.* Sed quoad hæc jam satis dictum est in verb. *Cardinalis art.* 3. *n.* 20. & *art.* 4. post *n.* 4. Ad id autem quod subjungit *n.* 147. dicens: *nec erat cur Auctor num.* 71. *& plur. seq. sequendo Ursayam sustineret, quod affectante Parocho non audire verba &c.* observet prudens Lector, quod omnia ibi tradita collegit, & sustinuit clarissimus Ursaya celeberrimus Advocatus Romanus. Et similiter in re sensit Benedict. XIV. *de Synodo Diœcesana lib.* 13. *cap.* 23. *num. X. & XI.* Decretum autem *Sac. Congr. Conc. in Nicien. Matrimonii* ad ejus sensum a D. Additore adductum, ut editum 21. *Mart.* 1751. fuit jam a me productum *in Supplement.* secundæ Editionis Venetæ, qua ipse D. Additor est usus, sed non editum dicta die 17. *Mart.*; At vero, ut ex Thesauro Resolut. S. C. Concilii Editionis Roman. *dicti anni* 1651. diebus, ut sequitur. *Nicien. Matrimonii, an constet de validitate Matrimon. &c.* S. C. Concilii die 13. *Februar.* 1751. respondit *affirmative, & amplius.* Deinde ad instantiam D. Baronis, proposito dubio: *an sit standum, vel recedendum a decisis in casu &c. Eadem S. Cong. die* 24. *Aprilis* 1751. respondit; *dilata ad primam omnino.* Iterum instante D. Barone, & proposito eodem dubio; *an sit standum, vel recedendum a decisis in casu &c. sub die* 8. *Maii* 1751. non fuit talis caussa dicta die proposita. Noviter adhuc repropositо eodem dubio; *an sit standum vel recedendum a decisis in casu &c.* Eadem Sac. Congreg. *sub die* 22. *Maii* 1751. respondit: *dilata ad primam*: Repropositо tandem eodem dubio: *an sit standum, vel recedendum a decisis in casu &c.* Eadem Sac. Congreg. *sub die* 19. *Jun.* 1751. respondit: *In decisis, & amplius.* Et super hac caussa Egomet fui consultus. Et circa id, quod D. Additor *ib. sub num.* 152. subjungit de Matrimoniis contractis, non servata forma Concilii inter hæreticos, vel inter hæreticos & Catholicos in locis hæreticorum, in quibus fuit promulgatum Conc. Trid. de quibus agit auctor *num.* 112. & 113. tum alibi; Vide quod decrevit Benedict. XIV. *die* 4. *Novembr.* 1741. super dubiis respicientibus Matrimonia in Hollandia, & Belgio contracta, & contrahenda; jamque a me de his, & similibus traditum est *in supplem.* verb. *Matrimonium* quidquid sancivit dictus Summus Pontifex, *tum in cit. Constit.* 4. *Novembr.* 1741. quæ incipit *Matrimonia*, tum in aliis consimilibus. Vide *ibi* ubi abunde de omnibus.

ARTICULUS III.

Quo ad ea, quæ concernunt facultatem dispensandi in impedimentis Matrimonii.

PApa potest dispensare super quovis impedimento impediente, & super impedimentis de Jure Ecclesiastico dirimentibus. *Communis, arg. cap. Proposuit* 4. *de concessione Præbendæ*, ubi Pontifex de sua potestate loquens sic expresse dicit; *Qui secundum plenitudinem potestatis de Jure possumus supra Jus dispensare.* Papa ex præsumpta Dei voluntate, urgente aliqua gravi necessitate, dispensare potest super impedimentis de Jure Divino dirimentibus, quando originem trahunt a voluntate humana, & ad Deum referuntur, ut in impedimento Voti solemnis, & hujusmodi. Hostiensis *in c. Non est* 5. *de Voto n.* 1. & ibi Abbas *n.* 5. D. Thomas *in* 4. *dist.* 38. *qu.* 1. *art.* 4. *quæstiuncula prima in corpore*, & ibi Richardus *art.* 9. *q.* 1. *in corpore, & ad primum*; Henriquez *lib.* 8. *de Eucharistia cap.* 13. *n.* 2. *in comment. litt. R.* Rosignolus *contract.* 15. *de Matrim.* 3. *prænot.* 10. *n.* 1. Sanchez *lib.* 8. *disp.* 6. *n.* 2. ubi testatur de communi. Hinc Papa dispensare potest, gravi urgente necessitate, ut presbyter, & Religiosus, seu Religiosa, contrahat Ma-

(right-margin paragraph numbers:) 1 2 3

Matrimonium. S. Thomas *in 4. dist. 38. qu. 1. art. 3. ad 4.* ubi sic præcise dicit: *Si communis utilitas totius Ecclesiæ, aut unius Regni, vel Provinciæ exposceret, posset convenienter, & in voto continentiæ, & in voto Religionis dispensari, quantumcumque esset solemnizatum: non enim per votum posset se homo deobligare ab eo, in quo tenetur alteri. Unde talis posset imminere necessitas, ut posset alicui juste prohiberi, ne continentiam, aut religionem voveret, & eadem necessitate manente, potest etiam in Voto dispensari jam facto.* S. Antonin. *in 2. par. tit. 11. cap. 2. §. 9. & in 3. par. tit. 1. cap. 15. §. 3.* Medina *de sacror. homin. continentia cap. 21. cum pluribus sequent.* Tolet. *in Summa lib. 4. cap. 19. num. 6.* & pluribus alii citatis, Fagnan. *lib. 3. decretal. in cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monachor. nu. 65. & 66.* ubi dicit hanc esse sententiam communem Theologorum, ac fere omnium Canonistarum, quam etiam tacite approbarunt varii Summi Pontifices, qui dispensarunt cum Episcopis, Cardinalibus, Religiosis, & Monialibus, ut videre est apud Corrad. *in praxi dispensat. lib. 8. cap. 10. num. 28.* & apud ipsum Fagnan. *loc. cit.* & alios.

4 Cœlestinus enim III. dispensavit cum Constantia Filia Rogerii Siciliæ Regis, quæ cum esset Monialis professa Panormi, nupsit Henrico VI. & ex tali conjugio jam quinquagenatia genuit Fridericum Secundum, ut referunt Cajetanus *in 2. 2. q. 88. art. 11. in princip.* Fagn. *loc. cit. n. 69.* & alii. Alexander III. dispensavit ad nubendum cum Nicolao Justiniano Sacerdote Monacho in Monasterio S. Nicolai Ordinis S. Benedicti ad instantiam Venetorum Ducis, ut referunt Bartholomæus a S. Fausto *de thesaur. Religios. lib. 2. q. 36. n. 5.* & Pineda *in Monarchia Ecclesiastica par. 4. lib. 25. cap. 7. §. 1. pag. 84.* Fagn. *loc. cit. n. 66.* Gregorius XIII. dispensavit cum fratre Cardinalis Jojosæ Gallo Sacerdote professo, & Provinciali Ordinis Capuccinorum, ut referunt Bartholomæus a S. Fausto *loc. cit. qu. 46. a n. 8.* Fagn. *loc. cit. n. 66.* & alii. Alexander VIII. 14. *Jan.* 1690. cum Francisco Leopoldo Comite Slabata Canonico Passaviensi Subdiacono, ut refert Reiffenst. *lib. 4. decret. tit. 6. n. 16.* ubi testatur fuisse alias sic dispensatum cum Cæsare Borgia, qui prius erat Cardinalis Diaconus; cum Ramiro Aragonum Rege, qui prius erat Episcopus, & cum pluribus aliis; & Justus Redn *tom. 2. operis Canonico-Politici tit. 8. fol.* 208. refert quod Juditha fuit Monialis Ratisponensis, & dein trium Regum Conjux, scilicet Bretislaf Bohemiæ, Mecislai Poloniæ, & Petri Hungariæ. Et multa alia exempla similium dispensationum refert Ursaya *tom. 4. par. 2. discept. 5. per tot.*

Papa dispensare potest in Matrimonio rato nondum consummato. *Communis*, teste Rota Romana *dec. 101. n. 7. par. 2. divers. & in una Burgensi, dissolut. Matrim. 27. Jun.* 1594. *relat. inter impressas post secund. volum. Consil. Farinac. quæ est 86. n. 1. in fin.* ubi sic præcise habet: *Et Domini quoad potestatem dissolvendi Matrimonii rati non consummati, dixerunt non esse dubitandum, quia hæc est communis opinio Canonistarum, præsertim de consensu conjugum, & ex justa causa, cap. Ex publico, & ibi Glossa verb. consummatum, de convers. conjug.* Et de facto in Matrimonio rato dispensarunt Gregorius VII. Martinus V. Eugenius IV. & S. Pius V. ut referunt Arsdekin *tom. 2. pag. 129.* Delbene *part. 2. de inquisit. dub. 336. sect. 66. n. 20.* Gregorius XIII. & Urbanus VIII. ut refert Justus Redn *tom. 1. Operis Canonico-Politici tit. 3. sect. 2. n. 26. & 27. fol. 46.* & teste Sanch. *lib. 2. disp. 4.* dictus Gregorius XIII. uno die quatuordecim Matrimonia rata dispensando dissolvit quoad vinculum. Et plurima exempla similia dispensationum refert Ursaya *tom. 2. par. 1. discept. 3. per tot. & tom. 3. par. 2. discept. 21. per tot.* adducens *n.* 153. Votum Sacr. Congr. Conc. sub die 20. Maii 1719. etiam dissentiente uno ex Conjugibus. 5

Nequit autem Papa dispensare in Matrimonio Fidelium jam consummato. *Communis* inter Catholicos contra Hæreticos volentes etiam Matrimonium consummatum quoad vinculum solvi posse propter unius adulterium, aut discessum a vera Religione. Et ratio est, quia, cum Matrimonium Fidelium elevatum sit a Christo in Sacramentum, & significet unionem indissolubilem ipsius Christi cum Ecclesia per carnem assumptam, expresse ipsemet Christus præcepit *Matth. 19.* quod a nulla humana potestate posset dissolvi, ibi: *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Nec valet dicere, quod Matrimonium ratum, & consummatum non differant, nisi accidentaliter. Unde, si Papa dispensare potest in rato, possit etiam in consummato. Non valet, inquam, quia dato etiam, & non concesso, quod differant solummodo accidentaliter physice loquendo, differunt tamen substantialiter moraliter ob supervenientiam illius significationis, quæ fundatur in unitate carnis, quæ ante consummationem non 6 7

aderat; duo enim Conjuges fiunt una caro per copulam conjugalem, *arg. cap. Debitum 5. de bigamis*, ubi dicitur, quod Matrimonium ratum significat solummodo unionem Christi cum anima per gratiam, quæ, quia sæpe in anima solvitur, etiam Matrimonium ratum solvi potest: At Matrimonium consummatum, cum ex *dicto cap. Debitum*, significet indissolubilem unionem Christi cum Ecclesia, etiam ipsum est indissolubile per quamcumque humanam potestatem; aliter aptum non esset ad illam indissolubilem unionem Christi cum Ecclesia repræsentandam.

8 Papa proprie & rigorose loquendo nequit dispensare in illis impedimentis, quæ sunt Juris Divini naturalis independentis quoad originem ab humana voluntate. *Est fere communis*. Et ratio est, quia Jus naturale Divinum est supra quamcumque potestatem creatam, etiam Pontificiam; adeoque Pontifex non potest absolute, proprie, & rigorose loquendo super eodem dispensare, quia directe dispensatio tenderet in Jus divinum naturale, ad quod non extenditur ejus facultas. Sic enim se habet Papa ad legem Dei, sicuti inferior ad legem superioris. Immo minor est proportio Papæ ad Legem Divinam, quam inferioris Prælati ad Legem humanam; *cap. Damnamus 2. de summa Trinitate, vers. quia inter Creatorem & Creaturam*; sed in Lege humana inferior nequit dispensare in Lege Superioris; *cap. Inferior 4. dist. 21. cap. Cum inferior 16. de majorit. & obedient. Clementina, Ne Romani 2. de electión. §. 1.* ubi expresse habetur *quod Lex Superioris per inferiorem tolli non potest*; ergo nec Papa dispensare potest in illis impedimentis, quæ sunt Juris Divini naturalis independentis quoad originem ab humana voluntate, cum hoc videatur contrarium Sacris Canonibus; *c. Sunt quidam 6. c. Contra Statuta 7. c. Omne 8. caus. 25. quæst. 1. cap. Super eo 4. de Usuris, cap. Litteras 13. de restitut. spoliat. cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monachor.*

9 Potest tamen Papa Jus Divinum interpretari, & declarare, quod in aliquo casu valde particulari propter aliquas gravissimas circumstantias non obliget, cum scilicet ex Divinæ Legis observantia, aut aliquod majus bonum impeditur, aut aliquod grave damnum inde sequitur, cujus exempla sunt *in c. Licet 23. de testibus, in cap. Quanto 18. de Jurejurando*, Glossa *in c. Non est 5. de Voto*. Interpretatio enim authentica fieri potest ab habente eamdem auctoritatem; *c. final de Constitutionibus*, videlicet a Legislatore ipso, vel ejus Successore, (qualis est Pontifex, non tam Successor Petri, quam Vicarius Christi cum plenitudine potestatis. Et ratio est, quia, si Pontifex in aliquo simili gravi & urgente casu non posset Legem Divinam interpretari, & declarare, cum pro interpretatione ad Deum recursus non pateat, non fuisset ipse bonus Paterfamilias (quod nullimode est dicendum) si gregem suum dimisisset sine Pastore, qui in casibus dubiis, & arduis posset Jus Divinum interpretari, & declarare, & sic omnibus suis ovibus pro necessitate consulere. Abbas *in c. Proposuit 12. de concession. præbend.* Almain. *de potest. Eccles. cap. 13.* Turrecremat. *in Summa de Eccles. lib. 2. cap. 7. & lib. 3. cap. 53. & in cap. Conjunctiones 2. caus. 35. q. 3. num. 3.* Covarruv. *4. decret. 2. part. cap. 6. §. 9. n. 4.* Silvester *verb. Papa q. 16. & 17.* Navarr. *lib. 4. consil. in 2. edition. tit. de Sponsalibus, consil. 93. n. 16. & tit. de desponsat. impub. consil. 4. n. 16.* Sotus *de Justit. & Jure lib. 10. q. 3. art. 1.* Vasquez *in opuscul. moral. in tractat de Benefic. cap. 4. §. 2. dub. 1. num. 122.* Suarez *de Eucharistia q. 74. art. 2. disp. 43. sect. 5. vers. Tertia sententia*, Cardinalis *in c. Cum ad Monasterium 6. de statu Monachor. §. ultim. n. 7.* Catharinus *lib. 6. in Cajetanum in quæstione illa: An Pontifex possit dispensare in voto solemni Religiosorum?* Barbosa *rub. ff. sol. Matrim. 2. part. n. 104.* S. Thomas *in 2. 2. q. 54. art. 6. in quodlibet. 4. art. 3. in corp. & ad primum*, Durandus *in 4. dist. 33. q. 1. n. 15.* Rosignolus *contract. XV. de Matrim. III. prænot. X. n. 15.* Reiffenstuel *lib. 1. decr. titul. 2. n. 454.* Fagnan. *lib. 1. decretal. in cap. Cum pridem 4. de pactis n. 80.* & alii passim.

Legati a latere, & Nuncii Apostolici possunt dispensare in sua Provincia super omnibus illis impedimentis, super quibus possunt dispensare Episcopi in sua Diœcesi; ipsi enim reputantur Ordinarii Judices suæ Provinciæ, textu expresso *in cap. Legatos 2. de Officio Legati in 6.* Insuper solent Legatis, & Nunciis concedi a Summo Pontifice aliquæ aliæ speciales facultates, & quantum ad præsens dispensandi super impedimentis Matrimonii; *Primo*, dispensandi in tertio, & quarto, tam *consanguinitatis*, quam *affinitatis* gradu simplici, & mixto tantum cum pauperibus in contrahendis Matrimoniis; In contractis vero cum hæreticis conversis etiam in secundo simplici, & mixto, dummodo nullo modo attingat primum gradum; & in his casibus proles super impedimen- 10

11

to *publicæ honestatis* ex sponsalibus proveniente. *Tertio*, dispensandi super impedimento *Criminis*, neutro tamen conjugum machinante, & restituendi Jus petendi debitum amissum. *Quarto*, dispensandi in impedimento *Cognationis spiritualis* præter levantem, & levatum in Baptismo. *Quinto*, Nuncii Hispaniæ ex privilegiis S. Pii V. sub die quarta Augusti 1571. & Gregorii XIII. sub die 25. Junii 1576. possunt dispensare cum Judæis in omnibus gradibus Jure Divino non prohibitis, vel conjunctis, vel attinentibus, & aliquando etiam dispensat in impedimentis dirimentibus post Matrimonium contractum, si occulta fuerint, & alii alias ampliores solent a Summo Pontifice pro exigentia temporum, locorum, & personarum obtinere facultates dispensandi, unde quisque stare debet suis obtentis concessionibus,
12 & privilegiis. Omnes tamen ad hoc, ut vi talium privilegiorum, seu facultatum possint valide dispensare in impedimentis Matrimonii, debent omnino observare clausulam, quam Papa similibus dispensandi privilegiis adjicere solet his verbis: *Hæ vero Matrimoniales dispensationes non concedantur, nisi cum clausula: dummodo mulier rapta non fuerit, vel si rapta fuerit, in potestate raptoris non existat, in dispensationibus hujusmodi declaretur expresse illas concedi tamquam a Sedis Apostolicæ Delegato. Ad quem effectum etiam tenor ejusdem facultatis inseratur cum expressione temporis, ad quod fuerint concessæ, alias nullæ sint.*

13 Consimiles dispensandi facultates solent obtinere Episcopi Germaniæ, Indiarum, aliique in aliis remotioribus partibus, quas sibi concessas debet quisque attendere, nec excedere, semper servato adamussim sibi factæ concessionis tenore, & plene observata supradicta clau-
14 sula. Episcopi independenter a similibus specialibus concessionibus possunt pro utroque Foro justa ex causa dispensare in duobus impedimentis Jure Ecclesiastico solummodo impedientibus, scilicet *Sacrato tempore*, & *Vetito*, nisi Papa aliquod Matrimonium specialiter
15 vetet; *Communis & certa*. Episcopi possunt etiam ex justa causa dispensare super impediente impedimento Voti cujuscumque Papæ non reservati, v. g. *Castitatis* ad tempus, vel in perpetuum, si est conditionale, vel pœnale, item Voti non nubendi, vel Ordines suscipiendi; *Communis & certa*, *argum. Extrav. Etsi Dominicis, de pœnit. & remission.* ubi inter vota reservata Summo Pontifici non comprehenduntur supradicta; Votum enim Castitatis perpetuæ ibi reservatum intelligitur de voto perfecto & absoluto, & quidem præcise quoad substantiam, non item quoad qualitates, vel circumstantias eorum; quia, cum talis reservatio sit præjudiciosa Juri ordinario Episcoporum, tamquam odiosa est stricte interpretanda juxta communissimam Doctorum sententiam; *arg. cap. Odia 15. de Reg. Juris in 6. ibi: Odia restringi, & favores convenit ampliari.*

Episcopi ordinarie, & regulariter loquendo 16
nequeunt de Jure communi dispensare in ullo impedimento dirimente; *Communis*. Et ratio est clara, quia omnia impedimenta Jure Ecclesiastico dirimentia sunt introducta decreto Summi Pontificis, aut alterius Concilii Generalis; Episcopi autem uti inferiores Papa, & Generali Concilio nequeunt in eorum lege dispensare; *argum. cap. Inferior 4. dist. 21. cap. Cum Inferior 16. de majorit. & obedient. & Clementinæ Ne Romani 2. de election.* ubi expresse dicitur: *Lex superioris per inferiorem tolli non potest*. Extraordinarie tamen, seu in ca- 17
su magnæ & urgentis necessitatis possunt Episcopi dispensare pro foro conscientiæ in impedimentis de Jure Ecclesiastico dirimentibus, si concurrant sequentes conditiones. 1. Si impedimentum sit occultum. 2. Si Matrimonium sit publicum. 3. Si sit contractum bona fide, sive cum ignorantia impedimenti. 4. Si adest gravis causa, seu necessitas, v. g. impediendi scandalum, quod certo oriretur in separatione. Si necessitas sit urgens, ita ut non patiatur dilationem, quia conjuges nequeunt abstinere ab usu putati Matrimonii, donec dispensatio a Pontifice, vel Nuncio veniat; Sic tenent communiter Doctores cum Reiffenstuel *lib. 4. decretor. in Appendice de dispensatione super impedimentis num. 15.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat. 35.* Sanchez *lib. 2. de Matrimonio disp. 40. per tot.* La Croix *lib. 6. part. 3. num. 835. argum. cap. Quoniam 13. caus. 1. quæst. 7. caq. Sicut 11. de consecrat. dist. 1. cap. Omnes 1. de Feriis, capit. Concilium 2. de observ. jejunior. cap. Consuluisti 3. de celebrat. Missar. & cap. Quod non est 1. de Regulis Juris*, ibi: *Quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum*. In qualibet enim dispositione intelligitur excepta necessitas; *cap. Licet 6. de pœnit. & remissionib.* Fagnan. *lib. 1. decret. in cap. Nihil 44. de election.*

Immo etiam ante contractum Matrimo- 18
nium possunt Episcopi dispensare in impedimentis de Jure Ecclesiastico dirimentibus; quando adest urgentissima necessitas salutis animæ, & non est aditus ad Papam, vel ratione

ne

ne moræ in expectatione dispensationis Pontificiæ est periculum incontinentiæ, aut alterius gravis mali spiritualis; *arg. Omnibus cit. juribus*, quia, ut expresse dicitur *in cit. cap. Sicut* 11. *de consecrat. dist.* 1. *Necessitas non habet Legem*, *& in cap. Consilium* 2. *de observat. jejunior.* ibi: *Cum non subjaceat Legi necessitas*, & tenent Reiffenstuel *loc. cit. num.* 15. Barbosa *loc. cit.* Bosco *de Matrimon. disp.* 12. *sect.* 13. *conclus.* 2. Guttierez *qq. Canon. l.* 1. *cap.* 23. Cardenas *in* 1. *Crisi diss.* 97. *num.* 4. *& in* 2. *Crisi diss.* 2. *a num.* 626. Vasquez, Salas, Præposit. Castropal. Hurrad. Reginald. Pont. Bonacina, Villalob. Bassæus, Silvius, Victorellus, Molsesius, Diana, Leander, Homobon. Cornejo, Machado, Candidus, & alii, quos citat, & sequitur La Croix *loc. cit. num.* 838. Et ita declarasse Sixtum V. testatur Pyrhus Corradus *in praxi dispensat. lib.* 8. *cap.* 4. Et ratio est, quia non est præsumendum, nec ullo modo credendum, quod Papa in tali casu necessitatis velit privative quoad Ordinarios sibi reservare cum dispendio boni communis animarum potestatem a Christo Domino in bonum commune ipsarum animarum concessam: Hoc enim non esset consonum fini ejusdem reservationis, qui est ad evitanda scandala, pericula, & peccata; non autem ut eisdem irretiantur, & esset contra suavem & providam gubernationem Ecclesiæ, quæ potestatem suam gerere debet, non in destructionem, sed in ædificationem animarum, juxta illud Apostoli 2. *ad. Corinth.* 19. ibi: *Nam etsi amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in destructionem vestram &c.*

19 . Vicarius Generalis Episcopi, vi Officii sui, sine speciali mandato, nequit dispensare super impedimentis Matrimonii occultis in foro interno, super quibus potest Episcopus Jure Ordinario; *arg. cap. Quid agendum* 4. *de Procurat. in* 6. *& cap. In generali concessione* 81. *de Regulis Juris in* 6. *& l. Illud*, *ff. de Min.* & tenent Sanchez *lib.* 2. *disp.* 40. *num.* 12. Vincentius de Justis *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 158. 159. *de dispensationibus*, Puteus *decis.* 53. *num.* 2. *lib.* 3. Loterius *de Re Benefic. lib.* 1. *quæst.* 28. *num.* 123. Bosco *de Matrim. disp.* 12. *sect.* 13. *conclus.* 3. *num.* 189. Guttierez *lib.* 3. *canon. qq. cap.* 19. *num.* 15. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 34. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 54. *num.* 121. post Glossam communiter receptam *in cap. Quæ de causa* 9. *caus.* 2. *quæst.* 4. *vers. Quidquid*, ubi ita argumentatur: *Cum enim dispensatio se habeat instar restitutionis in integrum*, *& restitutio in integrum non delegetur per mandatum generale: argum. L. Illud*, *ff. de Min.* ergo nec dispensatio. Et ratio est, quia cum dispensatio fit ex arduis, & extraordinariis, non venit in generali mandato, in quo ardua, & extraordinaria non comprehenduntur, & patet a simili in dispensatione pro foro interno, in suspensionibus, & Irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, quæ dispensatio, vi officii sui, non competit Vicario Generali sine speciali mandato, ac commissione ex Concilio Trid. *sess.* 24. *de reform. c.* 6. ibi: *Per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum*. Multo minus potest 20 Vicarius Generalis, vi Officii sui, sine speciali mandato, dispensare pro foro externo super illis impedimentis, super quibus Episcopus dispensare potest ex speciali facultate a Papa sibi concessa; *Communis ac certa*.

Episcopus potest Vicario Generali, aut aliis 21 Sacerdotibus idoneis communicare dispensandi facultatem, quam habet ex privilegio, seu speciali facultate pro utroque foro; *Communis*: constat enim clare ex clausula, quæ expresse solet apponi in simili privilegio, seu facultate, ibi: *Communicandi has facultates in totum*, *vel in partem*. Et communicare etiam 22 eam facultatem, quam habet Jure ordinario pro foro interno; *Communis*, *arg. cap. Cum Episcopus* 7. *de Offic. & potestate Delegati in* 6. Non sufficit tamen generalis deputatio, seu 23 commissio ad hoc, ut Vicarius Generalis possit dispensare in dictis impedimentis; sed requiritur speciale mandatum, seu specialis delegatio vel concessio, dicendo v. gr. *Concedo tibi etiam omnem facultatem*, *quam ego habeo*, *sive Jure ordinario*, *sive ex privilegio*, *aut speciali Papæ concessione dispensandi pro utroque foro in impedimentis Matrimonii*. Sic contra paucos Barbosa *de Offic. & potest. Episcopi alleg.* 54. *n.* 59. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 40. Engel *de Officio Vicarii num.* 10. eoque teste alii communiter; *arg. cap. Quid agendum* 4. *de Procurat. in* 6. *& cap. In generali concessione* 81. *de Regul. Juris in* 6.

Capitulum, sede vacante, ejusque Vicarius 24 Capitularis valide & licite potest dispensare pro Foro conscientiæ super eisdem impedimentis occultis, super quibus potest Episcopus Jure ordinario; *Communis*. Et ratio est, quia Capitulum, sede vacante, succedit Episcopo in omnibus, quæ sunt Jurisdictionis ordinariæ (demptis solis casibus in Jure specialiter exceptis) *arg. cap. His*, *quæ* 11. *& cap. Olim*

Olim 14. *de majorit. & Obedient. cap. Ad abo-
lendam* 9. *de haeretic. cap. Ecclesiae Cathedrali*
4. *de supplend. neglígent. Praelator. in 6. cap.
Cum nullus* 3. *de temporib. ordinat. in* 6. cum
25 similibus. Non potest tamen dispensare super
iis impedimentis, super quibus Episcopus dis-
pensat ex speciali facultate sibi concessa, aut
particulari privilegio; *Communis; argum. cap.
Pastoralis* 11. §. *Praeterea, de Officio Judic. or-
dinarii, & cap. Privilegium* 7. *de Reg. Juris
in* 6. ibi: *Privilegium personale personam sequi-
tur, & extinguitur cum persona*, & *l. In omni-
bus, ff. de Regul. Juris*, ibi: *In omnibus cau-
sis id observatur, ut, ubi personae conditio locum
facit beneficio, ibi deficiente ea, beneficium quo-
que deficit.*

26 Commissarius Bullae Cruciatae potest pro fo-
ro conscientiae dispensare in contracto ante
Matrimonium impedimento affinitatis ortae ex
copula fornicaria in primo, vel secundo gra-
du, tam lineae transversalis, quam rectae,
dummodo concurrant sequentes conditiones,
scilicet quod Matrimonium fuerit jam cum
dicto impedimento contractum, servata forma
Concilii; impedimentum sit occultum; alter
conjugum bona fide, & ignarus impedimenti
contraxerit; & quod conjux ignorans de nul-
litate Matrimonii moneatur (tacita causa nul-
litatis, si videatur expedire ad evitanda scan-
dala) ut sic Matrimonium etiam secreto de
novo tales conjuges inter se contrahere possint;
Communis, patet enim hoc totum ex ipsamet
Bulla Cruciatae, & cum aliis docet Vincen-
tius de Justis *lib.* 2. *c.* 2. *n.* 167. *de dispensa-
27 tionibus*. Commissarius Cruciatae potest legiti-
mare prolem susceptam ex Matrimonio hujus-
modi post notitiam utriusque Conjugis de im-
pedimento quoad Ordines, & Beneficia tan-
tum; Pontius *lib.* 8. *cap.* 13. *num.* 8. de Ju-
28 stis *loc. cit. num.* 168. & alii. Non potest ta-
men Commissarius legitimare prolem, quae
ex impedimento est illegitima, quando uter-
que conjux est in mala fide, nisi dispenset
etiam in Matrimonio, & Matrimonium cum
effectu contrahatur; Sanchez *lib.* 8. *disp.* 6.
num. 26. de Justis *loc. cit. num.* 171. & alii
passim. Pontifex enim facultatem Commissa-
rio concedendo, id facit in gratiam Matri-
29 monii. Commissarius Cruciatae dispensare po-
test ab impedimento orto ex affinitate super-
veniente ad petendum debitum; Sanchez *loc.
cit. num.* 13. Pontius *loc. cit. num.* 10. De Ju-
stis *loc. cit. n.* 169. & alii communiter.

30 Omnes Confessarii Regulares Mendicantes vi
privilegiorum possunt dispensare super quovis
impedimento voti non reservati, idest super
impedimento voti: I. Suscipiendi Ordinem,
II. Castitatis non perpetuae. III. Etiam per-
petuae, sed poenalis. V. Conditionati. V.
Vel ex metu emissi. VI. Vel urgente necessi-
tate. VII. Non nubendi; Sporer *in* 2. *prae-
ceptum Decal. cap.* 3. *sect.* 2. *num.* 54. Sanchez
lib. 4. *Moral. cap.* 43. *num.* 2. Herincx *disp.* 4.
de voto qu. 6. *num.* 65. & communis aliorum,
tam Theologorum, quam Canonistarum, ut
testatur, & tenet Reiffenstuel *lib.* 3. *decretor.
tit.* 34. *num.* 39. & *lib.* 4. *in Appendice de di-
spensatione super impedimentis* §. *IX. num.* 538.
& 539. & patet clare ex pluribus privilegiis
Summorum Pontificum, ut Innocentii VIII.
Eugenii IV. Martini V. Pauli III. Gregorii
XIII. ut videre est in Compendiis Privilegio-
rum Dominicanorum, Minorum, Augustinia-
norum, Carmelitarum, Societatis Jesu, ac
aliorum Regularium. Non habent tamen di- 31
cti Confessarii Regulares Privilegium dispen-
sandi super omnibus impedimentis, tam diri-
mentibus, quam impedientibus, super quibus
Jure ordinario dispensare possunt Episcopi, ut
praetendunt aliqui. Et ratio nostra est, quia
talis facultas non competit Regularibus, nec
ex Jure, ut omnes concedunt, nec ex privi-
legio; cum nullum allegari possit, prout et-
iam ipsi Adversarii nullum allegant. Nec va-
let dicere, quod sicuti Confessarii Regulares
Mendicantes possunt dispensare super quovis
impedimento Voti non reservati, super quo
Jure ordinario possunt Episcopi, ita etiam
possunt dispensare super omnibus impedimen-
tis, tam dirimentibus, quam impedientibus,
super quibus dispensare possunt Jure ordinario
Episcopi. Non valet, inquam, quia in tantum
possunt dispensare super votis, super quibus
possunt Jure ordinario Episcopi, in quantum
ad hoc habent specialia & expressa privilegia
sibi concessa a variis Summis Pontificibus, ut
patet *supra num.* 30. Nullum autem privile-
gium habent dispensandi super omnibus impe-
dimentis, super quibus possunt Episcopi. Unde
Adversariorum opinio non est sequenda, ut-
pote omnino periculosa, & penitus improba-
bilis, ut recte advertunt Gobat *in Theologia
experimentali tract.* 9. *num.* 721. Reiffenstuel
lib. 4. *decretor. in cit. Appendice num.* 140. &
141. Cardenas *in* 2. *Crisi diss.* 2. *num.* 379.
La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 892. & alii
passim.

Juxta varios magni nominis Doctores pos- 32
sunt Confessarii Regulares post Matrimonium,
sive bona, sive mala fide jam contractum, di-
spen-

dispensare pro foro interno super occulto impedimento affinitatis, etiam in primo gradu, & prolem inde susceptam legitimam declarare. Sic expresse docent Richardus, Roffensis Episcopus, ab omnibus etiam Adversariis summe laudatus tamquam Vir celeberrimæ doctrinæ & sanctitatis, ab Henrico VIII. Angliæ Rege in odium Fidei Catholicæ occisus, & consequenter Martyr, in suo libello *de causa Matrimonii Regis Angliæ*; Chassaing. *de privileg. Regular. tract.* 5. *cap.* 5. *proposit.* 3. Veracrux 2. *part. Speculi aurei art.* 27. *vers. Et hoc confirmatur expresse*, Reiffenstuel *lib.* 4. *decret. in cit. Appendice num.* 542. & *sequent.* & alii: & probant ex privilegio, quod dicunt per Bullam fuisse a Leone X. concessum Augustinianis, scilicet, *Quod cum his, qui in primo affinitatis gradu scienter, aut ignoranter contraxerunt, modo notorium id non fuerit, neque in Judicium productum, dispensare valeant; ut de novo contrahant, & in eodem contractu Matrimonio remaneant, prole etiam legitimata*. Ita tenor privilegii, uti patet ex Bulla Leonis.

Hoc privilegium in terminis etiam adducit doctissimus Rodriquez noster *tom.* 3. *qq. Reg. qu.* 2. *art.* 2. dicens verum esse, *Quod Leo X. Fratribus Augustiniani Ordinis concessit dictum privilegium per totum Orbem Christianum, quemadmodum in ejus Bulla palam continetur*; sunt formalia verba Rodriquez, quæ non protulisset, si Bullam non vidisset, & legisset. Et addit, *Roffensis Episcopi testimonio certe credendum est propter ejus maximam Sanctitatem, siquidem pro Fide Catholica gladiis impiorum occubuit*. Licet postea idem privilegium impugnet, dicens cum aliis non esse in usu. Idipsum privilegium ex Veracrux adducit etiam Quintanadvenas *singularium tract.* 9. *singular.* 1. *n.* 1. addens ad finem: *Veracrucio, utpote Augustiniano, in privilegiis sui Ordinis scribenti, Fides adhibenda videtur*. Idem privilegium allegat etiam Sanchez *lib.* 8. *disp.* 7. *num.* 28. Pellizarius *in Manuali Regularium lib.* 8. *cap.* 3. *nu.* 343. Gobat *in Theologia experimentali tract.* 9. *num.* 719. Bassæus, Bonagratia, & alii communiter.

Nec (dicunt defensores hujus privilegii) Nec valet asserere, hoc privilegium non esse in usu, quia dato, & non concesso, quod non sit in usu; id provenit ex ignorantia ejusdem privilegii, quasi non usu privilegia minime amittuntur, juxta Innocentium *in cap. Accedentibus, princ. de privil.* Donat. *tom.* 1. *tract.* 12. *q.* 6. *num.* 6. *arg. l. His usumfructum, ff. quibus modis ususfructus amittitur*. Nec etiam obstat, addunt ipsi, allegatum privilegium non competere Episcopis, quia constat Regulares pluribus aliis etiam privilegiis gaudere, quibus carent Episcopi, uti bene *loc. cit.* observat Chassaing. Hactenus Reiffenstuel *loc. cit. a num.* 542. qui dein adductis, & solutis aliis Adversariorum objectionibus *sub num.* 549. sic expresse concludit: *Ex quibus omnibus, cum aperte constet viros doctrina, & virtute celeberrimos, fideque dignissimos pro certo asserere, & testari sæpe dictum privilegium per Bullam Leonis X. revera fuisse concessum, rationes vero, & fundamenta Doctorum idem privilegium impugnantium solum apparentia, non autem efficacia videantur, sufficienter probata videtur ... vera existentia quæstionati privilegii*.

Ast vero, cum sententia defendens tale privilegium sit contra communiorem aliorum, 33 ut fatetur ipsemet Reiffenstuel *loc. cit. n.* 342. & deinde *sub num.* 550. dicit consultum non esse, ut Regulares Mendicantes ordinarie, vel passim illo etiam pro solo conscientiæ foro utantur, sed ad Pœnitentiariam recurrant, dicendum est cum communiori, & veriori sententia, non licere in praxi uti tali privilegio, adeoque non posse Regulares post contractum Matrimonium dispensare pro foro interno super occulto impedimento affinitatis in primo gradu. Sic pluribus adductis probat, & tenet Cardenas *in* 2. *Crisi dissertat.* 2. *a num.* 348. Sanchez *lib.* 8. *de Matrimon. disp.* 6. *num.* 28. Gobat *l. c. tract.* 9. *num.* 725. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 892. Quintanadvenas, Vega, Henriquez, & alii communiter observantes tale privilegium Leonis X. non reperiri apud illos, qui diligenter collegerunt Mendicantium privilegia, nec alibi reperiri assertam Bullam similis concessionis.

An autem, quando, & cum quibus possint 34 Regulares, & alii dispensare ad petendum debitum? Vide verb. *Debitum conjugale artic.* 2. *per tot.*

An vero dispensatio sine justa causa sit va- 35 lida, & licita? Vide verb. *Dispensatio*.

Hic pro complemento est advertendum, 36 quod Regulares in iis, in quibus habent privilegium dispensandi, non possunt uti tali privilegio extra Sacramentum Pœnitentiæ, ut probabilius tenent Rosignolus *contract. XV. de Matrimon. III. prænot. XII. num.* 31. Corduba *in Summa q.* 142. Manuel *in Bulla Cruciatæ* §. 9. *num.* 113. *reg.* 9. Ludovicus Lopez 2. *part. instruct. ubi de clavibus cap.* 9. *col.* 9. Vega *tom.* 2. *summæ c.* 129. *caus.* 34. Hieronymus Sorbus Capuccinus *in suis adnotationi-*

 bus

bus ad compendium privilegiorum Minorum; *verb. Votum*, *nota* 9. Ludovicus Beja *pag.* 2. *moral. resp. cas.* 9. Sayrus *lib.* 6. *Clavis c.* 11. *num.* 105. *& lib.* 5. *c.* 60. *num.* 10. Sanctarellus *de Jubilæo c.* 8. *dub.* 8. Suarez *tom.* 2. *de Religione lib.* 6. *c.* 16. *n.* 4. & alii magis communiter. Et ratio deducitur ex eo, quod habetur in privilegio Pauli III. concesso Religiosis Societatis Jesu, ubi dicitur: *Et confessionibus diligenter auditis conceditur facultas absolvendi, nec non & vota commutandi:* ubi per ly *confessionibus diligenter auditis* importatur ablativus absolute positus; ablativus autem absolute positus importat conditionem requisitam; *l. A testatore, ff. de condition. & demonstrat.* Tum quia hujusmodi facultas non conceditur Regularibus quomodocumque, sed Regularibus Confessariis deputatis, ut constat ex privilegio *in compendio Societatis Jesu, verb. Dispensatio* §. 10. ibi: *Per facultatem Benedictinis concessam a Martino V. possunt nostri Confessores deputati dispensare in votis &c.* ergo præcise in actu Confessionis; aliter superflue exigeret statum, & qualitatem Confessarii, si etiam extra Confessionem posset dispensare. Quavis enim commutatio, & dispensatio in votis non exigat secundum se Confessionem Sacramentalem, prout tamen fit a Confessario Regulari ex concessione Pontificum, exigit talem Confessionem, cum Regulares non exerceant judicium, nisi in ipsa Confessione.

37 Contrarium tamen tenent Sanchez *de Matrimon. lib.* 8. *disp.* 16. *num.* 11. Henriquez *lib.* 7. *de Indulgentiis c.* 30. *num.* 6. Quintanadvenas *tract.* 9. *singular.* 11. Diana *part.* 3. *tract.* 2. *resolut.* 14. Gobat *tract.* 10. *num.* 604. Portell. Aversa, & alii volentes, quod Regulares possint dispensare etiam extra Confessionem. Immo Quintanadvenas *l. c.* & Gobat *loc. cit. num.* 604. dicunt posse Regulares dispensare etiam cum absentibus, & proinde, si Parochus scribat alicui Religioso facultatem habenti, *Peto a R. V. ut dispenset cum N. N.* (tacito proprio nomine) *in debiti petitione*, erit res salva, cum Confessarius rescripserit, *Dispenso;* dummodo subsit causa rationabilis, quæ vix potest deesse. Sic Gobat *l. c. n.* 604. * Absit tamen, ut quis hanc sententiam ad praxim deducat.

38 Dispensatio Matrimonialis super tertio, & quarto gradu simplici, non se extendit, nec tollit impedimentum duplicis, tertii, & quarti gradus; Benedict. XIV. Constitut. incip. *Etsi Matrimonialis*, §. 1. & 6. Dispensatio Matrimonialis obtenta super gradu remotiori, reticito proximiori, est valida, modo hic primum gradum nullatenus attingat; Idem *ibid.* §. 6. Hinc validum est Matrimonium contractum ope dispensationis obtentæ super quarto gradu, nulla tertii gradus facta mentione, & antequam litteræ declaratoriæ præscriptæ a S. Pio V. Constit. incip. *Sanctissimus*, fuerint obtentæ; Idem *ibid.* §. 6. Et jam declaraverat S. Congr. Concil. *in Lucerien. Nullitatis Matrimonii* 28. *Mart.* 1722. quamvis sine dictis litteris declaratoriis Matrimonium esset illicitum; Idem *ibid.* §. 6. Dictæ enim litteræ declaratoriæ super propinquiori gradu requiruntur, ut caveatur scandalum, ne forte aliqui videntes Oratores fuisse dispensatos in gradu remotiori, existiment Matrimonium esse nullum, si per dictas Apostolicas Litteras non sit declaratum non obstare distantiam propinquioris gradus: Unde Ordinarius in foro externo, exequendo litteras dispensationis, non debet dispensare, nisi exhibitis litteris declaratoriis super gradu propinquiori: Quod si post contractum Matrimonium, sciat Oratores (aliquo tamen denuntiante) non expressisse gradum propinquiorem, deberet illos separare, donec dictas litteras declaratorias exhibuerint; At vero si ob omissionem expressionis hujusmodi nullum scandalum immineat, nec res deducta sit ad forum externum, valebit Matrimonium sine hujusmodi litteris declaratoriis, quæ deserviunt tantum pro foro externo, & pro scandalo vitando; ut recte docent Pyr. Corrad. *in praxi dispensat. lib.* 7. *cap.* 7. *n.* 19. & alii passim.

Dispensatio in radice Matrimonii a solo Romano Pontifice, & quidem nonnisi ex causis 39
admodum urgentibus conceditur. Idem Pontifex, *ibid.* §. 7. Dispensatio autem in radice Matrimonii intelligitur solum de impedimento ortum habente a jure Ecclesiastico, non autem a jure Divino, aut naturali, & per eam non fit, ut Matrimonium nulliter contractum, non ita fuerit contractum, sed effectus de medio tolluntur, qui ob hujusmodi Matrimonii nullitatem, ante indultam dispensationem, atque etiam in ipso Matrimonii contrahendi actu, producti fuerunt; Idem *ib.* §. 7. se referens ad tradita ab ipso in discursu confecto dum in minoribus Secretarii Congregationis Concilii munere fungeretur in causa *Pragen. Matrimonii* proposita *die* 13. *Junii* 1720. 16. *Januarii* 1723. 28. *Aug. ejusdem anni*, *& tandem resoluta die* 18. *sequentis Sept.*, uti videri potest *tom.* 1. *&* 2. *Thesauri Resolutionum* dictæ Congregationis, ubi dicit, quod quemadmodum Summus Pontifex potest legem Ec-

Ecclesiasticam irritare, & revocare, non tantum quoad imposterum secuturos effectus, ne incurrantur, sed etiam quoad effectus antea productos, juxta Textum *in Clementina quoniam, de Immunit. Eccles.* sic dispensando in radice Matrimonii, idest in origine, seu initio ipsius, & revocando impedimentum dirimens Matrimonium, & simul, & semel abrogando legem Ecclesiasticam, quæ dictum statuit impedimentum, facit ut dispensatio retrotrahatur ad originem sive initium Matrimonii, & sic quod proles quoad omnes effectus legitima sit, & habeatur, & quidem quoad effectus etiam civiles directe in Territoriis suæ temporali jurisdictioni subjectis, juxta ea, quæ ex celebri responso Innocentii Papæ Tertii *in cap. Per venerabilem, qui filii sint legitimi*, plane colliguntur, & quoad Territoria alienæ temporalis jurisdictionis saltem indirecte quoad dictos effectus civiles.

40 Dispensatio in radice Matrimonii ab altero obtenta, sub narrativa, quod alter conjux impedimentum ignoret, nulla est, si alter demonstret, se impedimenti conscium fuisse ante petitam, obtentamque dispensationem; Idem *ibid.* §. 7. Scientia tamen, aut dissensus post dispensationem superveniens, non attenditur; Idem *ibid.*

41 Impedimentum dirimens Matrimonium non oritur ex præcedenti adulterio, si machinatio absit, & fides futuri Matrimonii; Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 113. incip. *Redditæ* §. 15. & 30. Vide supra verb. *Adulterium*.

42 Impedimentum justitiæ publicæ honestatis ex Matrimonio rato non consummato est fortius eo, quod ex sponsalibus oritur; Idem Constitut. 89. incip. *Alias* §. 15. ubi Pontifex mandat Episcopis, & Missionariis Serviæ, quod idcirco ab hujusmodi dispensatione concedenda abstinere debeant, non obstantibus amplis facultatibus sibi concessis.

Additiones ex aliena manu.

43 Ut Episcopus dispensare valeat super impedimentis dirimentibus, Matrimonio jam contracto, tunc quum facile recurri ad Sedem Apostolicam nequit, plura concurrant oportet, quam ea, quæ affert Auctor *num.* 17. I. Scilicet ut Matrimonium contractum sit servata forma *a Concilio Tridentino* præscripta. II. Ut bona fide sit contractum. III. Ut sit *consummatum*, quam conditionem, eamque omnino necessariam omittit *Auctor*. IV. Ut impedimentum sit occultum. V. Ut nequeat sine gravi scandalo fieri separatio; *S. M. Benedictus XIV. de Synod. Diœces. lib. 9. cap. 12. num. 1. 2. & 3. P. Girald. in not. ad Maschat. Instit. Canon. lib. 4. tit. 21. tractat. ib. inserto de dispensat. Matrim.* §. 6.

Cæterum si occultum illud impedimentum postea detegatur, & deducatur ad Forum contentiosum nova, eaque pontificia dispensatione opus est; *Iidem Auctores locis mox citatis.* 44

Matrimonio vero nondum contracto, etiamsi gravis urgeat necessitas, Episcopum haud dispensare posse super impedimentis dirimentibus publicis, quidquid nonnulli sentiant, & cum his fortassis Auctor *num.* 18. qui non limitat suam propositionem ad impedimenta occulta ex mente Sacræ Congregationis universalis Inquisitionis, tum Congregationis Concilii Interpretis, probat *S. M. Benedict. XIV. ubi supra*, qui ita concludit: *Sacra Urbis Congregationes, Concilii videlicet, & Supremæ Inquisitionis, non semel proscripserunt tamquam falsam & temerariam propositionem asserentem Episcopo jus dispensandi super impedimento dirimente publico, quod obsistat matrimonio contrahendo, etiamsi gravis urgeat illud contrahendi necessitas.* 45

IMPOTENTIA, Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art. 2. a n. 29. ad 38.*

IMPUDICITIA. Vide verb. *Luxuria a n. 70. usque ad finem.*

INCENDIARII.

INcendiarius proprie loquendo est, qui dolo malo, ex odio, vel vindicta, vel alicujus commodi, aut lucri consequendi gratia, Civitatem, Oppidum, Pagum, Prædium, Ædes, vel alia bona aliena, ut segetes, acervos frugum, fœni, lignorum, silvam, & hujusmodi supposito igne incendit, vel ad hoc mandatum, auxilium, vel consilium scienter dat. *Est in re communis, argum. cap. Pessimam 32. caus. 23. quæst. 8. cap. Si quis domum 6. de injuriis, & l. Qui ædes 9. ff. de incendio, & ruina*, cum similibus. Pœna incendiarii dolo malo, data opera, ut supra, incendium causantis de Jure Civili habetur statuta, ut sequitur, *in l. Qui ædes, ff. de incendio, & ruina*, ibi: *Qui ædes, acervumve frumenti juxta* 1 2

juxta domum positum combusserit, vinctus & verberatus igne necari jubetur. Item *in l. fin. ff. de incendio, & ruina* sic statuitur: *Qui data opera in Civitate incendium fecerint, si humiliori loco sint, bestiis objici solent, si aliquo gradu id fecerint, capite puniuntur, aut certe in Insulam deportantur*; ubi Glossa *in fine* addit, *ut igne crementur*. Idem *in l. Capitalium* 28. §. 12. *ff. de pœnis* ita habetur: *Incendiarii capite puniuntur, qui ob inimicitias, vel prædæ causa incenderunt quid intra oppidum, & plerumque vivi exuruntur, qui vero Casam, aut villam aliquanto levius*; & ut statuit Carolus V. in sua constitutione *art. 125. Incendiarii dolosi omnes indistincte debent vivi igne comburi*.

3 Qui autem sine dolo malo, ex sola negligentia, vel imprudentia cum culpa tamen, sive lata, sive levi, sive levissima incendium causavit, non tenetur ad pœnam ordinariam, sed de jure civili tenetur ad resarciendum damnum illatum, & ad aliam mitiorem pœnam arbitrio Judicis imponendam; *arg. l. Qui ædes* 9. *ff. de incendio, & ruina, l. Capitalium* 28. §. 12. *de pœnis* §. *Incendiarii, vers. Nam fortuita, juncta Glossa, verb. Jactura, l. 1. §. 1. ff. de Effract.* Farinac. *in praxi criminal. quæst.* 110. *num.* 10. Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit.* 17. *num.* 28. *& sequent.* Pirhing *ibid. n.*
4 48. & alii passim. Ad talem vero restitutionem non tenetur in foro interno ante sententiam Judicis, nisi ex sua culpa lata Theologica graviter peccaminosa sit causatum incendium seu damnum, culpa enim Juridica levis, vel levissima non obligat in foro interno ad reparationem damni ante sententiam Judicis; Lugo *disp.* 8. *de Jure, & Justit. sect.* 3. *num.* 46. *& sect.* 4. *n.* 54. Lessius *lib.* 2. *c.* 7. *n.* 44. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 3. *& tit.* 36. *n.*
5 43. & alii communius, & probabilius. Incendium mere fortuitum sine ullius culpa ortum, in nullo foro obligat ad restitutionem, nec ullam pœnam in aliquem inducit; *l. Si fortuito* 11. *ff. de incendio, & ruina, l. Si quis* 9. §. 3. *ff. locati, & l. Ex conducto* 15. §. 2. *&* 3. *ff. eod.*

6 De Jure Canonico Incendiarii Ecclesiarum, aliorumque locorum sacrorum, & locorum ipsis ad triginta passus contiguorum, juxta *cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *qu.* 4. si dolo malo id faciant, sunt ipso Jure, seu facto, excommunicati; *arg. cap. Canonica* 107. *cap.* 11. *q.* 3. *cap. Omnes Ecclesiæ* 5. *caus.* 17. *q.* 4. *cap.*
7 *Si quis* 31. *quæst.* 33. *n.* 8. Tales Incendiarii antequam per Ecclesiæ sententiam sint publice, & nominatim denunciati, possunt absolvi ab Episcopo, Hostiens. *in Summa, Rub. de incendiariis tit.* 17. *n.* 9. Silvester, *verb. Incendiarius q.* 1. *n.* 2. Pirhing *lib.* 5. *decret. tit.* 17. *n.* 3. Reiffenstuel *ibid. num.* 35. Postquam au- 8
tem sunt publice, & nominatim denunciati, a solo Papa possunt absolvi ab ipsa Excommunicatione, textu clarissimo *in cap. Tua nos* 19. *de sentent. Excomm.* ibi: *Incendiarii, ex quo sunt per Ecclesiæ sententiam publicati, pro absolutionis beneficio ad Apostolicam sedem sunt mittendi*. Incendiarii rerum profanarum, seu lo- 9
corum non sacrorum, sicuti & mandantes, & qui auxilium, vel consilium dolo malo eis dederint, incurrunt Excommunicationem, solum sententiæ ferendæ, non autem latæ, aut ipso facto, textu expresso *in cap. Si quis* 31. *& cap. Pessimam* 32. *caus.* 23. *q.* 8.

Incendiarii, qui dolo malo id faciunt, ne- 10
queunt absolvi, nisi damna causata resarciant, & jurent se non amplius id facturos, textu expresso *in cit. cap. Pessimam* 32. *caus.* 23. *q.* 8. ubi de incendiario sic statuitur: *Nec absolvatur, nisi prius damno, cui id intulit, secundum facultatem suam, resarcito, juret se ulterius ignem non appositurum*. Incendiarii, si impœnitentes 11
decedant, privari debent Ecclesiastica sepultura, textu expresso *in cit. cap. Pessimam*, ibi: *Et si mortuus fuerit Incendiarius, Christianorum careat sepultura*. Si autem ante mortem pœ- 12
nitentes fuerint ab Excommunicatione absoluti, possunt in loco sacro sepeliri; At si ab ipsis non fuit facta reparatio damnorum ex incendio causatorum, tenentur ipsorum heredes, & ad id compelli possunt, textu clarissimo *in capit. In litteris* 5. *de Raptoribus, Incendiariis &c.*

Quando nescitur, unde incendium sit exor- 13
tum, præsumitur exortum culpa inhabitantium, cum ædium incendia plerumque aliqua, si non lata, saltem levi, vel levissima culpa, & negligentia inhabitantium oriuntur; *l. Nam salutem* 3. §. 1. *ff. de Offic. præf. Vigil.* ibi: *Plerumque incendia culpa fiunt inhabitantium*. Ta- 14
men inhabitantes ad damna inde secuta resarcienda etiam in Foro externo non obligantur, nisi culpa alicujus in specie, & determinate rationabiliter præsumatur; Farinacius *in praxi crimin. q.* 110. *n.* 93. Gailus *Practic. observ. lib.* 2. *observ.* 21. *n.* 3. Alexander *consil.* 50. *n.* 9. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 38. & communis aliorum. Et ratio est, quia Incendium non probata culpa certi hominis, inter casus fortuitos numerant. Gailus *loc. cit. arg. l. Incendium, Cod. Si certum petatur*. Tum quia non præsumitur dolo alicujus certi factum tale incendium,

dium, quia dolus nunquam præsumitur; *leg. Merito* 51. *ff. Pro socio*, sed claris indiciis probari debet; *l. Dolum* 7. *Cod. de dolo malo*, ibi: *Dolum ex indiciis perspicuis probari convenit*. Probatio enim debet esse certa, alias nihil valet; *cap. In præsentia* 8. *de probationibus*.

15 Incendium dicitur casus fortuitus in eo, qui in agro suo ignem accendit, ut stipulas, vel spinas comburat, ut facilius arare, & serere possit, seu ut agrum impinguet, & fœcundet; Si expost orta tempestate, & ventorum vi ulterius egrediatur, & fundo vicini damnum faciat; tunc enim is, qui ignem sic in suo agro accendit, non tenetur de tali incendio, & damno, tamquam de casu fortuito, dummodo tamen adhibuerit diligentiam circa tempus, circa locum, & alias circumstantias, ne ignis longius egrederetur. Marian. *in cap. Si quis domos n.* 13. *de injur. & damn. dat.* Angelus *de Malefic. in verb. Incendiario nu.* 9. *ad med.* Rubeus *de igne n.* 6. Farinac. *in tit. de variis & diverſ. crim. quæſt.* 110. *num.* 152. & 151. Panimoll. *decis.* 55. *num.* 19. & 20. Joseph Ludov. *decis. Perusin.* 21. *n.* 21. *part.* 1. Salicet. *consil. crim. diversor.* 31. *num.* 2. *vers. vel etiam si subita vi*, *lib.* 1. *in parvis*, Cephal. *consil.* 362. *n.* 22. Cepol. *de servit. rustic. prædior. cap.* 44. & alii passim.

16 Incendiarii, quando non sunt Depopulatores agrorum, gaudent Immunitate Ecclesiastica, seu Asyli. Farinac. *de immunitate Eccleſ. cap.* 6. *n.* 105. Diana *resol. moral. p.* 7. *tract.* 1. *de immun. Eccleſ. resolut.* 16. *vers. sed hæc opinio*; Panimoll. *decis.* 89. *n.* 27. Bonacina, & alii passim: Hoc enim crimen non excipitur in Bulla Greg. XIV. incip. *Cum alias*, nec in Bulla Benedicti XIII. incip. *Ex quo*. Quamvis enim hoc crimen sit simile Depopulationi agrorum, tamen, cum non sit idem sed diversum; illius criminis exceptio firmat regulam in hoc alio casu non excepto; *arg. l. In iis quæ, ff. de legibus*. Unde ipsamet Sacra Congregatio Immunitatis decrevit, ut sequitur: *Gaudent immunitate mulieres detentæ in Hospitali dedita opera Incendiariæ ipsius Hospitalis, & ideo una ex eis carcerata in dicto Hospitali, est eidem loco restituenda. Et Vicarius mandans, superior. Hospitalis consulens, ac Birruarii exequentes carcerationem, consulant conscientiæ suæ. Sacra Congreg. Immunit. in Ferrarien.* 13. *Maii* 1692. *lib. decr. Grimald. pag.* 129.

INCENSATIO. Vide verb. *Thurific. per totum*.

INCESTUS.

INcestuosum Matrimonium quomodo, & quando in radice sanari possit, & incestuosa proles quomodo legitimetur? Vide in tom. 3. Verb. *Filius*.

Alia ad rem vide Verb. *Luxuria a n.* 12. *ad* 20. & verb. *Pœna*, *art.* 2. *a n.* 138. *ad* 144.

INCORRIGIBILIS.

REquiritur sententia declaratoria Judicis Ecclesiastici super Incorrigibilitate Clerici, antequam possit consignari Curiæ Laicæ. *Sac. Congregat. Immunit. in Hieracen.* 26. *Auguſt.* 1636. *lib.* 3. *decret. Pauluc. pag.* 12. 1

Ejectus a Religione tamquam incorrigibilis gaudet privilegio Fori juxta decretum editum de Ordine F. M. Urbani VIII. de Regularibus Apostatis, & Ejectis; *Sac. Congr. Immun. in Nolana* 11. *Maii* 1660. *lib. decret. Rocci pag.* 253. 2

Conceditur facultas extrahendi incorrigibilem, & induratum in suis iniquitatibus, existentem in loco immuni, & retinendi in carceribus Ecclesiasticis ad correctionem usque ad novum ordinem. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Sarzan.* 20. *Septemb.* 1667. *lib.* 1. *decr. Altov. p.* 162. 3

Datur facultas extrahendi Clericos incorrigibiles, & vitæ scandalosæ, & retinendi in carceribus ad correctionem. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Lycien.* 18. *Jun.* 1669. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 368. *in Lauretana* 2. *Mart.* 1677. *lib.* 2. *decret. Altov. pag.* 1357. *in Asculana* 31. *Auguſt.* 1677. *ibi pag.* 149. *in Terracinen.* 13. *Auguſt.* 1678. *ibi pag.* 1927. 4

Sacerdos vulnerans propriam Concubinam, & dans signa incorrigibilitatis extrahitur cum facultate Sacræ Congreg. & retinetur in carceribus ad correctionem. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Bituntina* 11. *Jul.* 1666. *lib. decret. Altovit. pag.* 1276. 5

Alia, Vide verb. *Ejecti*, *per tot.*

IN-

INDIA, INDI.

1 IN Indiarum Regionibus Hispaniæ Regi subjectis permittitur esus carnium diebus Sabbati per annum; Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 128. incip. *Jampridem*. Indos Paraquariæ, & Brasiliæ in servitutem redigere prohi-
2 betur; Idem Const. 36. incip. *Immensa*.

3 In Indis Maris Oceani S. Pius V. indulserat, ut animarum cura a Regularibus exerceretur independenter ab Ordinariis; Idem tom. 2. Const. 1. incip. *Quamvis ad confirmandum*. Idque a Gregorio XIV. confirmatum fuit; Idem *ib.* sed non constat privilegium executioni demandatum fuisse; Idem *ib.* Innocentius autem X. illud declaravit procedere in locis,
4 in quibus esset defectus Parochorum; Idem *ib.*
5 In Indiis Regulares ad Curam animarum non admittuntur, nisi cum examine, & approba-
6 tione Episcorum; Idem *ib.* In Indiis tam Orientalibus, quam Occidentalibus servari jubentur Decreta Concilii Tridentini de jurisdictione Episcoporum in omnes animarum Curam exercentes; Idem *ib.*

INDIGNUS PRO PRÆLATURIS. Vide verb. *Abbatissa n.* 49. & verb. *Electio art.* 4. *n.* 40. *& seq.*

INDULGENTIA.

Articulus I.

Indulgentia quo ad ea, quæ concernunt ejus naturam, antiquitatem, & divisionem.

1 INdulgentiæ nomen, quod a verbo *Indulgeo* derivatur, sumitur duobus præcipue modis. Primo, sumitur pro lenitate seu condescendentia, *ut* 1. *ad Corinth.* 7. *Hoc autem dico secundum Indulgentiam, non secundum imperium*. Secundo, sumitur pro remissione, *ut Isaia cap.* 61. *Prædicare captivis Indulgentiam*, quæ verba in Evangelio S. Lucæ *cap.* 4. sic
2 referuntur: *Prædicare captivis remissionem*. Hinc Indulgentia recte describitur quod sit *remissio pœnæ temporalis debitæ pro peccatis actualibus quo ad culpam jam remissis, facta extra Sacramentum ab habente facultatem per applicationem Thesauri Ecclesiastici. Est in re communis*. Dicitur primo, *Remissio pœnæ tempora-* 3
lis, quia per Indulgentiam non remittitur culpa, sed pœna tantum temporalis, restans in hac vita, vel in Purgatorio luenda; Unde quando in forma seu concessione Indulgentiæ dicitur per illam concedi remissionem *peccatorum*, accipitur peccatum pro pœna peccati, juxta illud 2. *Machabæor.* 13. *Ut a peccatis solvantur*, & quando vocatur Indulgentia *a pœna, & culpa*, intelligitur quod per talem Indulgentiam conceditur facultas absolvendi a culpa etiam reservata, ut notant Lezana *tom.* 3. *verb. Indulgentia*: Raynaudus *in scapulari part.* 2. *qu.* 5. *num.* 1. Gobat *in Quinario tract.* 4. *cap.* 2. *num.* 17. & alii. * Has tamen Indulgentias *a pœna, & culpa* esse apocryphas, etiamsi agatur de solis venialibus, autumat Bened. XIV. *l.* 13. *de Synodo, cap.* 18. *n.* 7. *

Secundo, dicitur *Debitæ pro peccatis actualibus &c.* quia peccatum originale, ejusque pœna remittitur per Baptismum. Dicitur 3. *Facta extra Sacramentum ab habente facultatem*, quia concessio Indulgentiarum est actus Jurisdictionis Ecclesiasticæ (non Ordinis) in foro externo competens Papæ plenarie, & aliis partialiter. Dicitur 4. *Per applicationem Thesauri Ecclesiastici*, ut ostendatur istam remissionem non esse omnino gratuitam, sed habere annexam solutionem pœnæ æquivalentem.

Dari autem in Ecclesia Catholica Thesau- 4
rum Ecclesiasticum, spiritualem, satisfactorium, qui nihil aliud est, quam *maximus quidam, & inexhaustabilis cumulus meritorum, & satisfactionum, quæ Christo Domino, ejusque vivis membris superfuerunt, & in acceptatione, memoriaque Divina servantur, & in utilitatem Ecclesiæ membrorum erogari possunt per legitimam Indulgentiarum concessionem*, tenent omnes Catholici, atque patet, tum ex perpetua traditione, ac sensu Ecclesiæ, tum ex Concilio Tridentino *sess.* 25. *in decreto de Indulgentiis*, tum ex Extravagant. *Unigenitus, de pœnitentiis, & remissionibus, inter communes*, ubi sic expresse habetur: *Unigenitus Dei Filius de sinu Patris in uterum dignatus est descendere Matris, in qua, & ex qua nostræ mortalitatis substantia Divinitati suæ, in suppositi unitate, ineffabili unione conjunxit, id, quod fuit permanens, & quod non erat, assumens, ut haberet, unde hominem lapsum redimeret, & pro*

pro

eo satisfaceret Deo Patri. Ubi enim venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum sub Lege, natum ex muliere, ut eos, qui sub Lege erant, redimeret, ut adoptionem reciperent Filiorum, ipse namque factus nobis a Deo Sapientia, Justitia, Sanctificatio, & redemptio non per sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed per proprium Sanguinem introivit semel in Sancta, æterna Redemptione inventa. Non enim corruptibilibus auro, & argento, sed sui ipsius Agni incontaminati, & immaculati pretioso Sanguine nos redemit, quam in ara Crucis innocens immolatus, non guttam Sanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset, sed copiose, velut quoddam profluvium noscitur effudisse; ita ut a planta pedis usque ad verticem capitis, nulla sanitas inveniretur in ipso. Quantum ergo exinde ut nec supervacua, inanis, aut superflua, tantæ effusionis miseratio redderetur, Thesaurum militanti Ecclesiæ acquisivit volens suis thesaurizare Filiis Pius Pater, ut sic sit infinitus Thesaurus hominibus, quo qui usi sunt, Dei amicitiæ participes sunt effecti. Quem quidem Thesaurum, non in sudario repositum, non in agro absconditum, sed per B. Petrum Cœli clavigerum, ejusque Successores, suos in Terris Vicarios commisit Fidelibus salubriter dispensandum, & propriis, & rationabilibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter, quam specialiter (prout cum Deo expedire cognoscerent) vere pœnitentibus, & confessi misericorditer applicandum. Ad cujus quidem Thesauri cumulum Beatæ Dei Genitricis, omnium Electorum a primo justo usque ad ultimum merita, adminiculum præstare noscuntur, de cujus consumptione, seu minutione, non est aliquatenus formidandum, tam propter infinita Christi (ut prædictum est) merita, quam pro eo, quod quanto plures ex ejus applicatione trahuntur ad justitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus meritorum.

5 Unde, ut vides, Thesaurus Ecclesiæ constat in primis ex meritis, & satisfactionibus Christi, quæ, cum sint valoris infiniti, constituunt thesaurum inexhauribilem, & ulterius constat ex meritis B. V. Mariæ, & omnium Sanctorum; Quamvis enim satisfactiones Christi, utpote infinitæ, de se sufficiant, & superabundent ad constituendum Ecclesiæ Thesaurum sufficientem, & superabundantem pro omnibus, congruum tamen fuit, ut ex divina dignatione ad constituendum hunc spiritualem Ecclesiæ Thesaurum assumerentur etiam merita, & satisfactiones Sanctorum, ne alioquin eorum merita, & satisfactiones quoad vim satisfactoriam a Deo irremunerata remaneant, & ut per hoc magis elucescat perfecta unio Sanctorum cum Christo capite suo, & in corpore mystico Ecclesiæ perfecta servetur *Communio Sanctorum*. Nam corpus mysticum Ecclesiæ, non solum constat Christo, tamquam capite, sed etiam Sanctis tamquam nobilissimis membris, juxta illud Apostoli *ad Romanos* 12. *Multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra*. Thesaurus autem hic, cum sit mere spiritualis, 6
non reperitur repositus, sicut alii thesauri in aliquo loco materiali hujus mundi, sed existit dumtaxat in mente, seu memoria divina, in quantum ante oculos Dei merita, & satisfactiones superabundantes Christi, & Sanctorum nondum oblivioni sunt traditæ, sed adhuc vivunt, & vigent, donec aliis indigentibus Ecclesiæ membris opportune communicentur, & sic quantum fieri potest, remunerentur.

Indulgentiarum usus non est noviter ab Ec- 7
clesia inductus, ut prætendunt hæretici, sed est in Ecclesia Catholica antiquissimus. Multi enim Sacri Interpretes, & Theologi apud Henricx *de Sacram. Pœnit. disp.* 4. *q.* 7. *n.* 44. docent, S. Paulum 2. *ad Corinth.* 2. dedisse incestuoso jam pœnitenti Indulgentias, dum ait: *Nam & ego quod donavi, si quid donavi propter vos in persona Christi*, & esse antiquissimum usum Indulgentiarum in Ecclesia Catholica tradit expresse Tridentinum *sess.* 25. *in decreto de Indulgentiis*, ubi loquens de facultate conferendi Indulgentias concessas a Christo Ecclesiæ, docet, quod *antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit*. Et de facto plures antiquissimos Summos Pontifices concessisse Indulgentias referunt ex probatis Auctoribus Bellarminus *lib.* 1. *de Indulgent. cap.* 3. Kilianus Kazenberger *in supplemento Theologiæ Patritii Sporer cap.* 3. *de Indulgent. num.* 5. & alii passim.

Indulgentia dividitur in plenariam, & non 8
plenariam seu partialem. *Communis*, textu expresso in cit. & adducta supra *n.* 4. Extravagant. *Unigenitus Dei Filius*, *de pœnitent. & remission.* Indulgentia Plenaria est illa, quæ remittit totam pœnam temporalem ex peccatis omnibus quoad culpam jam dimissis restantem, & debitam. *Est in re communis*. Circa 9
hanc Indulgentiam plenariam aliqui distinguunt inter Indulgentiam plenam, pleniorem, & plenissimam, *arg. Extravag. Antiquorum*, *de*

de pœnitentiis, & *remissionibus*, *inter communes*, in qua dicitur: *Non solum plenam*, & *largiorem*, *immo plenissimam omnium suorum concedimus veniam delictorum*. At vero quoad effectum nullum inter eas apparet discrimen, cum non solum Indulgentia plenissima, sed etiam plenior, & plena in rite dispositis, & confessis conferat remissionem omnium pœnarum pro peccatis quoad culpam jam remissis debitarum; Ita enim docet Modernus Stylus Curiæ Romanæ plurimorum jam annorum usu, & Sapientum judicio & auctoritate roboratus, nempe quod per Indulgentiam *plenariam* idipsum designetur quod per *plenissimam*, ita ut, quoties datur Indulgentia plenaria, toties censeatur dari, & fieri relaxatio, seu remissio omnium pœnarum, quas quis in Purgatorio luere deberet. Sic testantur Sotus *in* 4. *distinct.* 21. *quæst.* 2. *art.* 1. Suarez *tom.* 4. *disp.* 50. *sect.* 2. Corduba *quæst.* 11. Kazenberger *loco citato num.* 7. Bonacina, Toletus, Lugo, Bellarminus, aliique prope omnes apud Gobat *tractat.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 2. *n.* 273. Immo Pontifex *in citat. Extravag. Antiquorum* per illum loquendi modum nihil aliud intelligere voluit quam concedere *Indulgentiam adeo plenam*, *prout Clavium potestas se extendit*; sicuti ipsummet Papam interpretatum fuisse in Consistorio testatur Glossa *ibid.* verb. *Plenissimam*.

10 Potest tamen, si non quoad effectum, saltem quoad specialia privilegia, & annexas facultates, cum Marchantio *tom.* 3. *Tribunalis tr.* 5. *tit.* 2. *q.* 3. Mastrio *in Theologia morali disp.* 21. *n.* 21. Reiffenst. *in Theologia morali tract.* 12. *dist.* 3. *q.* 2. *n.* 16. & aliis, sequens inter dictas Indulgentias notari discrimen, ut Indulgentia dicatur *Plena*, quando tota pœna pro peccatis jam remissis debita remittitur: *Plenior*, quando potestas extraordinaria absolvendi a casibus reservatis superadditur. *Plenissima* quando ultra hæc, etiam dispensationes in votis, & hujusmodi vinculis conceduntur, prout fieri solet in Jubilæo, de quo procedit *cit. Extravagans Antiquorum*, cum ibi, ut patet, sit sermo de Jubilæo Anni Sancti.

11 Indulgentia concessa *instar Jubilæi*, *vel per modum Jubilæi*; *vel in forma Jubilæi* nihil aliud importat, quam Indulgentiam plenariam sine tamen annexa facultate absolvendi a reservatis, commutandi vota, & hujusmodi, quæ alias conceditur in Jubilæo; Unde Indulgentia instar Jubilæi, in forma Jubilæi, vel per modum Jubilæi non distinguitur ab Indulgentia plenaria, ut pluribus efficacibus rationibus probat Gobat *in suo Quinario tract. de Jubilæo cap.* 7. & *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 5. & sic tenent Suarez *tom.* 5. *in* 3. *part. disp.* 7. *sect.* 5. *n.* 7. Viva de Jubilæo *q.* 1. *art.* 1. Lessius *in Auctar. verb. Indulgentia*, *casu* 3. Kazenberger *l. c. n.* 2. La Croix *lib.* 6. *part.* 6. *n.* 1380. Navarrus, Diana, Cotonius, & alii. Unde Summi Pontifices ideo aliquam indulgentiam plenariam vocant instar Jubilæi, in forma Jubilæi, per modum Jubilæi, ut ostendant majorem, non effectus, sed affectus, & causæ abundantiam; atque ut in Fidelibus majorem lucrandæ Indulgentiæ curam, majoremque ex ea consolationem excitent.

* Illud insuper accedit, a Clemente VIII. aliisque aliorum Pontificum Decretis abrogatas fuisse Indulgentias *in forma Jubilæi* concessas. Quare quicumque sibi facultatem asserit Indulgentiam aliquam publicandi in forma Jubilæi, debet omnino exhibere concessionis litteras, enuntiatam formulam præseferentes, ac insuper ostendere, datas eas fuisse post Pontificatum Clementis VIII. & post alia Decreta, ejusmodi gratias abrogantia. Ita egregie Benedict. XIV. in suo Tract. *de Synodo Diœcesana lib.* 13. *cap.* 18. *num.* 9. Videantur hac de re P. Theodorus in suo Tract. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 4. §. 2. & P. Minderer in suo Tractatu pariter de *Indulgent.*, *part.* 1. *confer.* 4. *quæst.* 10. *num.* 130. & in Tract. *de Jubilæo Confer* 1. §. 2. *casu* 1. cum Auctoribus ibidem citatis. *

Indulgentia partialis est illa, quæ remittit 12
solum partem pœnæ temporalis peccatis quoad culpam jam remissis debitæ. *Est in re communis*. Indulgentia partialis, alia vocatur 13
Quarena, *Quadragena*, *Quarantena*, quæ significant Indulgentiam 40. dierum, idest remissionem tantæ pœnæ, quanta fuisset remissa ob pœnitentiam quadraginta dierum, olim ab Ecclesia pro certis peccatis in Pœnitentialibus Canonibus statutam: alia vocatur *Septena*, per quam significatur Indulgentia septem annorum, seu remissio tantæ pœnæ, quanta fuisset remissa ob pœnitentiam septem annorum. Alia vocatur *Carena*, quæ secundum multos est Indulgentia utramque supradictam complectens, ita ut sit remissio tantæ pœnæ, quanta fuisset remissa ob pœnitentiam quadraginta dierum in pane, & aqua peractam, & per aliam pœnitentiam septem annorum subsequentem. Ita Tannerus *tom.* 4. *disp.* 6. *dub.* 8. *num.* 99. Suarez *tom.* 4. *disp.* 50. *sect.* 5. *n.* 14. Bonac. *disp.* 6. *q.* 1. *punct.* 2. Reiffenstuel *in Theol. moral. tract.* 12. *dist.* 3. *quæst.* 2.

num. 20. ubi asserit ita sentire alios magis communiter, & ita videtur nomen *Carena* accipi *in cap. Accusasti* 8. *de Accusationibus*, ibi: *Quadraginta dies in pane, & aqua (quod Carena vocatur) cum septem sequentibus annis pœnitens*. Alii tamen per *Carenam* intelligunt pœnitentiam agendam solum per 40. dies in pane, & aqua, & ideo dicebatur *Carena*, quia adferebat carentiam ciborum, & consortii humani. Ita Glossa *in cit. cap. Accusasti*; verb. *Carena*, ubi sic habet: *Carena vulgare est Lombardorum, & dicitur a carentia hominum, quia tales recluduntur solitarii per quadraginta dies ad agendum pœnitentiam*. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 3. La Croix *loc. c. num.* 1381. Kazenberger *loc. cit. num.* 7. & alii.

14 Alia vocatur *Centum dierum*, *Centum annorum*, *mille annorum*, *centum mille annorum*, *biscentum mille*, *tercentum mille annorum*, & hujusmodi, per quam non est intelligendum, quod totidem dies, vel anni pœnæ luendæ in Purgatorio remittantur, seu mora tanti temporis futura in Purgatorio relaxetur, cum non sit verisimile, quod Purgatorium duraturum sit ad biscentum mille seu tercentum mille annos, pro quibus Indulgentia aliquando conceditur, sed per similem Indulgentiam debet intelligi, quod per ipsam remittatur tanta pœna, quanta remitteretur virtute illius pœnitentiæ per Canones Pœnitentiales in Jure Canonico post Decretum Gratiani impressos, statutæ, si ipsa per tot dies, vel annos in hoc mundo perageretur. Sic Mastrius *in Theologia moral. disp.* 23. *quæst.* 2. *art.* 2. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *c.* 3. *num.* 283. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *c.* 3. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 19. La Croix *loc. cit. n.* 381. cum Bellarmin., Suarez, & aliis. Kazenberg. *loc. cit. num.* 10. ubi testatur de communi. * Has tamen Indulgentias sublestæ esse fidei ob suos millenarios annos affirmat P. Minderer in suo Tract. *de Indulgent. part.* 2. *Conf.* 8. *num.* 501. Scotus *in* 4. *sent. dist.* 21. *art.* 2. *art.* 1. asserere non dubitavit, fuisse commenta Quæstorum, Estius *in* 4. *sent. dist.* 20. §. 10. aperte ait, confictas commentitiasque esse, ac nullatenus S. Sedi tribuendas; Ven. Card. Thomasius Tom. 7. *Operum*, incredibiles ac plane improbabiles esse concludit. Vide Benedict. XIV. *lib.* 13. *de Synodo cap.* 18. *num.* 8. & P. Minderer citatum, *part.* 1. *Conf.* 4. *quæst.* 4. *numer.* 213. & *Confer.* 11. *numer.* 809. *

15 Alia vocatur Indulgentia tertiæ, aut quartæ partis peccatorum, & hæc est remissio tantæ pœnæ, quanta persolvi debuisset hic, vel in Purgatorio pro tertia, vel quarta parte peccatorum jam remissorum, Barbosa *de offic. & potest. Episcop. alleg.* 88. *num.* 4. cum multis ibi citatis, Sporer *loc. cit. num.* 6. & alii passim.

Quando cum Indulgentia plenaria reperitur concessa etiam alia partialis, tunc debet intelligi, vel quod fuerint diversi Indulgentiarum Largitores, ita ut unus concesserit Indulgentiam plenariam, & alter partialem; aut si sit unus solus concedens simul utramque Indulgentiam, illos dies, vel annos Indulgentiæ partialis additos Indulgentiæ plenariæ ad hunc finem concedi, ut possint per modum Suffragii aliis applicari, quod utrumque docent Suarez *tom.* 4. *disp.* 5. *sect.* 4. *num.* 9. Paulus *par.* 3. *tract.* 34. *num.* 12. Sanctarellus *de Jubilæo cap.* 15. *dub.* 9. citans Pinellum, Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 275. Kazenberger *loc. cit. num.* 6. & alii. Vel debet intelligi, quod illa additio Indulgentiæ partialis ad Indulgentiam plenariam fiat ad cautelam, ut scilicet simus certi causam Indulgentiæ esse sufficientem saltem ad acquirendam illam partialem si non totalem. Sic Reginald. *lib.* 7. *num.* 149. post Cordubam, & Valentiam, Gobat *loc. cit. n.* 9. & alii. 16

Indulgentia, alia est perpetua, alia temporalis, alia indefinita. *Perpetua* est, quæ expresse est concessa in perpetuum. *Temporalis* est, quæ expresse est concessa, ad certum solum, & determinatum tempus. *Indefinita* est, quæ indefinite est concessa, nulla temporis, vel durationis mentione facta; & circa hanc notant, tum Scholastici, tum Summistæ apud Sporer *loc. cit. num.* 11. quod sit habenda pro perpetua, cum non sit major ratio, cur Indulgentia indefinita concessa pro tanto tempore intelligenda sit, & non pro majori, eo vel maxime, quod, cum indulgentia sit favor, & beneficium, potius ample, quam stricte sit interpretanda; *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, favores convenit ampliari*, dummodo tamen non adsit aliqua lex, & Regula Apostolica limitans, vel declarans, & terminans Indulgentias hujusmodi indefinite concessas, quia tunc præsumitur, quod Pontifex indulgentiam concedat juxta consuetum Curiæ Stylum, ut recte advertunt Navarrus, Henriquez, Faber, Mastrius apud Kazenberg. *loc. cit. n.* 11. 17

Indulgentia insuper, alia est localis, alia rea- 18

realis, & alia personalis. *Indulgentia localis* est, quæ conceditur alicui pio loco, idest fidelibus aliquam determinatam Ecclesiam, seu Capellam visitantibus, & in ea juxta expressa in formula Indulgentiæ orantibus. *Indulgentia realis* est, quæ conceditur rebus mobilibus, ut Coronis, Crucibus, Medaliis, & hujusmodi, idest Fidelibus tales res penes se devote habentibus, & opera præscripta ad Indulgentiæ consecutionem peragentibus. *Indulgentia personalis* est, quæ independenter a loco, & re, conceditur directe, & immediate alicui personæ, aut individuæ, & particulari, aut communi, & generali, ut toti Religioni, aut Communitati, ut eam lucretur, ubicumque fuerit, vel in articulo mortis, vel quoties tale, aut tale opus peregerit. *Omnes*.

19 Circa Indulgentiam localem hæc veniunt notanda. 1. Si Ecclesia, seu Capella totaliter destruatur, & non reædificetur, perit, & cessat Indulgentia, quia ipsa non erat concessa loco simpliciter, sed Ecclesiæ, seu Capellæ; Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 3. *num.* 5. Gobat *tract.* 4. *de Indulgentiis part.* 2. *cap.* 6. *num.* 320. Kazenberger *loc. cit. num.* 14. & alii passim. 2. Si Ecclesia totaliter destruatur, ut ibidem in meliorem formam reædificetur, seu ut auctoritate Superioris in alium meliorem situm transferatur sub eodem titulo, & Patrono, retinet eamdem Indulgentiam; Glossa *in Regula* 7. *Juris in* 6. Innocentius *in cap.* 2. *de novi operis nunciatione*, Ludovicus Bolognirus *in tractatu de Indulgentiis num.* 79. Antoninus *par.* 1. *tit.* 19. *cap.* 1. §. 2. Layman *loc. cit.* Kazenberger *loc. citato* Suarez *tom.* 4. *in* 3. *parte disp.* 42. *sect.* 1. *num.* 9. & *lib.* 8. *de legibus cap.* 5. *in fine*, Bonacina, & alii citati a Gobat *loc. cit. num.* 320. Et ratio est, quia Indulgentia non est concessa ratione situs, & loci, ut supponitur, sed absolute Ecclesiæ sub tali suo proprio nomine, & titulo adhuc retento, licet in meliorem situm translatæ, seu in meliorem formam reædificatæ; unde censetur adhuc eadem moraliter Ecclesia. 3. Si Ecclesia non totaliter destruatur, sed tantum per partes, & paulatim reædificetur, retinet eamdem Indulgentiam; certum enim est sic manere eamdem moraliter Ecclesiam, adeoque eamdem perseverare Indulgentiam; *Communis* cum supracitatis.

20 Circa Indulgentiam realem hæc notanda sunt. 1. Si destruatur res, in qua erat Indulgentia, perit ipsa Indulgentia. 2. Si Crux, seu Imago, cui est affixa Indulgentia, ita frangatur, ut non amplius referat speciem Crucis, aut Imaginis, cessat Indulgentia; Non cessat tamen, si quod infractum est, maneat, & adhuc referat speciem Crucis, aut Imaginis, aut partes fractæ, seu disjunctæ, denuo copulentur, & compaginentur. 3. Si frangatur Chorda, seu funiculus Coronæ, cui est affixa Indulgentia, non perit ipsa Indulgentia, sicut nec perit, quamvis penitus frangatur Crucula Coronæ, aut certa circiter pars granorum, pro quibus alia substituuntur, quia per mutationem Chordæ, seu dictorum granorum, aut cruculæ non censetur mutata moraliter Corona. 4. Si frangatur dimidia pars dictæ Coronæ, Indulgentia non remanet in parte integra, quia una solum dimidia pars non constituit Coronam, aliter si Corona divideretur in duas dimidias partes, ex una Corona fierent duæ, ambæ gaudentes sua peculiari Indulgentia; quod nequaquam est dicendum, cum unica tantum Indulgentia sit concessa pro tota Corona. 5. Ut aliquis, sive sanus, sive moribundus lucretur Indulgentias concessas Crucibus, Medaliis, Rosariis, Coronis, & hujusmodi, debet Crucem, Medaliam, Rosarium, Coronam secum habere, secum portare, penes se habere. Non est tamen opus manibus tenere rem Indulgentia affectam. 6. Nemo potest lucrari dictam Indulgentiam realem utendo Rosario, seu Medalio alieno, Corona, aut Cruce aliena, & hujusmodi. Sic enim expresse decrevit Alexander VII. *die* 6. *Februar.* 1657. *anno secundo sui Pontificatus* Decreto incipien. *Sanctissimus*, relato ad litteram a Gobat *tract.* 4. *de Indulgentiis part.* 2. *cap.* 37. *num.* 678. & Innocentius XIII. *die* 5. *Jan.* 1721. Decret. incipiente *Nuper Sacræ*, relato a Kazenberger *in Appendice Alphabetica Bullarum verb. Indulgentiæ*. Ita quoad supradicta communiter Doctores cum Kazenberger *loc. cit. num.* 15. Gobat *tract.* 2. *de Indulgent. cap.* 14. *a num.* 387.

Articulus II.

Indulgentia quoad ea, quæ concernunt Auctoritatem eam concedendi, personas, quæ possunt eam concedere & lucrari, & requisita ad ipsam.

Est de Fide dari in Ecclesia Catholica auctoritatem concedendi Indulgentias, seu dispensandi Thesaurum Ecclesiæ; habetur clare 1

re ex cit. Extravagant. *Unigenitus, de pænit. & remissionibus, inter communes.* Et est definitum in Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 21. *de reformat. in Decreto de Indulgentiis*, ibi; *Cum potestas conferendi Indulgentias a Christo Ecclesiæ concessa sit, atque hujusmodi potestate divinitus sibi tradita antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit: Sacrosancta Synodus Indulgentiarum usum Christiano populo maxime salutarem, & Sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet, & præcipit, eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant.* Et hæc Catholica veritas evincitur ex verbis Christi *Matthæi* 16. *Tibi dabo Claves Regni Cœlorum, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cœlis*, per quæ verba Christus Dominus contulit B. Petro, & ejus in Officio Successoribus potestatem solvendi vincula peccatorum quantumcumque gravium, quibus correspondet pœna æterna; ergo multo magis pœnarum temporalium ex culpis jam dimissis relictarum per Indulgentias.

2 Summus Pontifex potestate a Christo accepta, adeoque de Jure divino, potest concedere quibusvis Fidelibus Indulgentias, tum plenarias, tum partiales, tum perpetuas, tum temporales, tum locales, reales, & personales, textu expresso *in cit. Extravagant. Unigenitus*; & patet ex adductis *num. antecedenti*, & est *Communissima* inter Catholicos cum S. Thoma *in* 3. *d.* 20. *q.* 1. *art.* 4. S. Bonaventura *art.* 2. *q.* 3. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 88. *num.* 5. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 5. *num.* 1. Kazenberg *loc.*

3 *cit. num.* 19. Papa potest concedere tales Indulgentias etiam ante suam consecrationem; Hujusmodi enim potestas est Jurisdictionis, & non Ordinis; *cap. Quod autem, de pænit. & remissionibus*, & tenent communiter Doctores cum Barbosa *loc. cit. num.* 6. Kazenberger *loc. cit. n.* 19. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. par.* 1.

4 *cap.* 5. *num.* 44. Papa solus potest concedere quibusvis Fidelibus, sive vivis, sive defunctis quaslibet Indulgentias. Unde nec Concilium Generale sine Papa, sive hic vivat, sive sit mortuus, habet talem potestatem; Suarez *disput.* 55. *sect.* 1. *num.* 7. Bellarmin. *lib.* 1. *cap.* 11. Barbosa *loc. cit. num.* 16. Layman *loc. cit. num.* 4. La Croix *lib.* 6. *part.* 6. *num.* 1317. Diana *part.* 10. *tract.* 6. *resol.* 12. Kazenberger *loc. cit. num.* 20. ubi testatur de communi. Attamen Corduba *de Indulgentiis qu.* 10. *propost.* 8. Henriquez, Navarr. & alii apud Barbosam *loc. cit. n.* 6. tenent, quod Concilium Generale, vacante Sede, Jure divino Indulgentias concedere possit.

Inferiores Papa, ut Cardinales, Legati, 5
Nuncii, Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi non habent potestatem concedendi Indulgentias Jure divino, sed solum Jure Ecclesiastico, scilicet ex concessione Summi Pontificis; Ita S. Thomas *loco citato art.* 4. *qu.* 3. Richard. *art.* 5. *qu.* 3. Durand. *quæst.* 5. *ad* 2. Suarez *disp.* 49. *sect.* 1. *num.* 14. Coninch *disp.* 12. *dub.* 1. *conclus.* 4. Silvester *verb. Indulgentia q.* 5. Augustinus de Ancona *lib. de potest. Eccles. qu.* 29. *art.* 5. Layman *loc. cit. num.* 1. *assertion.* 2. Kazenberger *loc. cit. num.* 20. Bellarmin. *loc. cit.* Barbosa *loc. cit. num.* 8. contra Sotum, Navarrum, Medin. Valent. & quosdam alios, quos citant, & improbant Bonacina *de Sacrament. disput.* 6. *qu.* 1. *punct.* 3. *n.* 1. Sanctarellus *de Jubilæo Anni Sancti c.* 3. *dub.* 2. *litt.* B. Azorius *Institut. Moral. part.* 2. *lib.* 3. *c.* 54. *q.* 2. Henriq. *in Summ. lib.* 7. *cap.* 31. §. 3. Lavorius *de Indulgentiis part.* 2. *c.* 11. *n.* 35. *cum seq.* & alii.

Supradicti inferiores Papa habent limitatam 6
potestatem concedendi Indulgentias; *Communis.* Episcopi enim possunt solum concedere 7
Indulgentiam unius anni in Dedicatione Ecclesiæ, sive ab uno solo Episcopo, vel a pluribus dedicetur, & in Anniversario Dedicationis, & aliis etiam casibus, & rationabilibus causis possunt concedere solum Indulgentiam 40. dierum; *Communis*, textu expresso *in cap. Cum ex eo* 14. *de pænit. & remissionibus in fin.* ibi: *Decrevimus, ut dum dedicatur Basilica, non extendatur Indulgentia extra annum, sive ab uno solo, sive a pluribus Episcopis dedicetur ac deinde in Anniversario Dedicationis tempore* 40. *dies de injunctis pænitentiis indulta remissio non excedat; Hunc quoque dierum numerum Indulgentiarum Litteris præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet casibus aliquoties conceduntur.* Ta- 8
les Indulgentias possunt Episcopi concedere etiam in perpetuum, idest recurrente omni anno; Lessius *in Auth. verb. Indulgentia casu* 1. La Croix *l. c. num.* 1319. Kazenberger *loco cit. n.* 20. & alii. Tales Indulgentias pos- 9
sunt concedere Episcopi etiam non consecrati, aut ordinati, dummodo sint electi, & confirmati, quia talis potestas est Jurisdictionis, & non Ordinis; *Communis* cum Barbosa *loco cit. num.* 7. Episcopi possunt concede- 10
re Indulgentias pro suis tantum subditis, licet extra Diœcesim existentibus, & tantum per modum absolutionis, adeoque solis vivis; Kazenber-

zenberger *loc. cit. num.* 20. La Croix *loc. cit. num.* 1320. Barbosa *loc. cit. num.* 23. 24. & 27. & alii ibi citati. Episcopi possunt conce-
11 dere Indulgentias etiam pro Religiosis, & locis exemptis; Religiosi enim exempti possunt sicut alii lucrari Indulgentias concessas ab Episcopis, quia inducta in favorem non debent converti in eorum læsionem, & facta in augmentum non debent parere diminutionem; *leg. Quod favore*, *Cod. de Legibus*, *leg. Legata inutiliter*, *ff. de Legatis* 1. *cap. Quod ob gratiam* 61. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*; Barbosa *loc. cit. num.* 27. Bellarmin. *de Indulgent. lib.* 1. *cap.* 11. *quæst.* 3. Navarrus *de Indulgentiis notabil.* 31. *num.* 12. Ludovic. Bolognin. *tract. de Indulgentiis num.* 93. Sanctarellus *de Jubilæo Anni Sancti c.* 3. *dub.* 2. Paludan. *in* 4. *dist.* 20. *part.* 4. *art.* 4. Reginald. Cochier, Alzed. Lavor. Bonacina apud Barbosam *loc. cit. n.* 27. & alii passim.

12 Episcopi possunt facultatem concedendi Indulgentias aliis delegare non solum Sacerdotibus, sed etiam Clericis; Barbosa *loc. cit. n.* 10. Bellarmin. *de Indulgentiis lib.* 2. *c.* 11. Emmanuel Sa *verb. Indulgentia n.* 16. Suarez *disp.* 55. *sect.* 6. *num.* 6. Reginald. Valentina, Lavorius, Nugnus, Ugolin. Bonacina, Azorius, Alzedo, Torreblanca, citati a Barbosa, *ubi supra num.* 10. Kazenberger *loc. cit. num.* 20. Lugo, Viva cum La Croix *loc. cit. n.* 1320. & alii
13 communiter. Hanc tamen potestatem non possunt Episcopi delegare, & concedere Laicis, cum Laici Jure humano removeantur a muneribus Ecclesiasticis, ut post Jacob. de Graff. Suarez, & Reginaldum resolvunt Bonacina *de Sacramentis disp.* 6. *qu.* 1. *punct.* 3. *num.* 12. Lavorius *de Indulgentiis part.* 2. *cap.* 1. *n.* 49.
14 Barbosa *loc. cit. num.* 11. Episcopi Excommunicati, denunciati, seu vitandi non possunt Indulgentias concedere, quia Excommunicati vitandi carent usu Jurisdictionis, & consequenter invalida sunt ipsorum acta ad Jurisdictionem pertinentia; *cap. Tanta* 18. *de excessibus Prælator. cap. Pia consideratione* 1. *de exceptionibus in* 6. Barbosa *loc. cit. num.* 12. cum plu-
15 ribus aliis ibi citatis. Episcopi valide concedunt Indulgentias, quamvis in peccato mortali existant, nec peccant secluso scandalo non præviso: Peccatum enim mortale præcise non tollit jurisdictionem; *Communis* cum Barbosa *loc. cit. n.* 13.

16 Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ possunt in suis Diœcesibus concedere Indulgentias, quas concedere possunt Episcopi in suis, & insuper in tota sua Provincia, textu expresso *in cap. Nostro* 15. *de pœnit. & remiss.* Et quidem 17
id possunt etiam extra tempus Visitationis nam *cit. cap. Nostro*, non loquitur de visitatione, ut illud legenti patet. Nec obstat 18
quod jam tales Indulgentiæ fuerint concessæ a propriis respective Episcopis, nam possunt nihilominus similes conferre Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, ita ut quis simul lucretur Indulgentias & Episcopi, & Archiepiscopi, seu Primatis, & Patriarchæ; Suarez *disp.* 55. *sect.* 2. *num.* 8. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. cap.* 6. *nu.* 57. Rosella *num.* 397. Barbosa *loc. cit. num.* 16. & alii. Immo secun- 19
dum multos Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ possunt concedere Indulgentias 80. dierum, ubi Episcopi possunt solum 40. Barbosa *loc. cit. n.* 16. Azorius *par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 55. *q.* 6. Alzedo *par.* 2. *c.* 3. *n.* 22. Lessius, Henriquez, & alii.

Episcopi, seu Archiepiscopi Coadjutores etiam cum futura successione Indulgentias per se concedere non possunt; *Sacr. Congreg. Rit.* 20
13. *Jan.* 1591. Card. Petra *tom.* 3. *comment. ad Constit.* 16. *Alexandri IV. num.* 31. Ne- 21
que eas concedere possunt Episcopi, seu Archiepiscopi Titulares; Card. Petra *loc. citat. num.* 32. & alii passim. Nuncii, & Legati 22
Apostolici possunt subditis suæ Nunciaturæ, & Legationis pro quocunque opere concedere 100. aut plurium dierum Indulgentiam; attamen semper minus, quam annum. Pro Templo autem, seu Capella possunt concedere Indulgentiam 7. annorum, & septem Quadragenarum pro illis, qui confessi, communicaverint, & in eo loco de more oraverint ad intentionem Ecclesiæ. Quamvis enim talis facultas non reperiatur ipsis concessa in Jure communi scripto, ut recte observant Suarez *tom.* 4. *in* 3. *par. disp.* 55. *sect.* 2. *num.* 22. Gobat *loc. cit. num.* 56. & alii, tamen a Summo Pontifice inter alias facultates solet etiam ista ipsis concedi, ut patet in facultatibus Nunciaturæ Coloniens. 1. *Octob.* 1680. ab Innocentio XI. concessis, La Croix *loc. cit. num.* 1322. Kazenberger *loc. cit. num.* 20, & alii.

Cardinales ultra Indulgentias, quas conce- 23
dere possunt in suis respective Diœcesibus, seu Provinciis, si sint Episcopi, seu Archiepiscopi, possunt concedere Indulgentiam centum dierum in Ecclesiis suorum Titulorum, quamvis non sint nec Episcopi, nec Sacerdotes; Lavorius *de Indulgentiis par.* 2. *cap.* 11. *n.* 15. Pavin. *de potestate Capituli Sede vacante part.*

1. prin-

1. *princip. quæst.* 4. *num.* 4. Jacob. de Graff. *in aureis dec. in Append. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 32. Barbosa *loc. cit. sub num.* 16. & 18. &
24 alii passim. Summus Pœnitentiarius concedit Indulgentias centum dierum, non quod adsit aliquod Jus, sed ex vivæ vocis oraculo, aut consuetudine, Papa sciente & tolerante; Azorius *loc. cit. cap.* 55. *vers. Sexto quæritur*, Lavorius *loc. cit. n.* 17. Navarr. *tract. de Indulgent. notab.* 31. *num.* 17. Barbosa *loc. cit. sub num.* 16. *in fine*. Immo Summus Pœnitentiarius, audiente, & testante Paludano *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 4. *art.* 2. semel dixit: *Auctoritate nostra ordinaria damus vobis* 100. *dies Indulgentiæ*; Sic Gobat *loc. cit.* Nunc autem dicta facultas concedendi Indulgentiam centum dierum iis, qui se pænitentiali virga tangendos pie, reverenterque in tribus Urbis Basilicis ipsi submiserint, est Summo Pœnitentiario expresse concessa ab Innocent. XII. Const. incip. *Romanus Pontifex*, & novissime a fel. Record. Benedicto XIV. Const. incip. *Pastor Bo-*
25 *nus*. Si supradicti Papa inferiores in concedendis Indulgentiis excedant facultatem sibi competentem, quamvis tales Indulgentiæ non valeant quoad excessum, valent tamen quoad eam partem, quæ numerum præscriptum, seu facultatem eis competentem non excedit, quia est res separabilis, & in separabilibus utile per inutile non vitiatur; *l. Utile*, *ff. de regulis juris*, *leg.* 1. §. *Trebatius*, *ff. de aqua quotid. & æstiva*. Sic enim resolvunt per textum in *capit. Indulgentiæ* 3. *de pænit. & remissionib. in* 6. Glossa *ibidem verb. Certum est*, Aloysius Riccius *in praxi fori Ecclesiast. decis.* 117. *num.* 5. *in* 1. *edit. & resolut.* 602. *num.* 5. *in* 2. *edit.* Navarr. *de Indulgent. notab.* 31. *num.* 16. Suarez *disput.* 55. *sect.* 3. *num.* 11. Bonacina *de Sacram. disp.* 6. *quæst.* 1. *punct.* 3. *num.* 2. & 4. Azorius *loc. cit. cap.* 55. *quæst.* 6. Lavorius *loc. cit. cap.* 11. *num.* 39. & 40. Reginald. *in praxi fori pænit. lib.* 7. *num.* 120. Barbosa *loc. cit. num.* 22. & apud ipsum Ugolinus, Petrus Sotus, Sanctarellus, Alzed. Torreblanca, Fagnan *in cap. Cum ex eo* 14. *de pænitent. & remissionib. num.* 15. & alii passim.

26 Prælati Episcopo inferiores, quamvis in ceteris habeant potestatem quasi Episcopalem, non possunt tamen Jure ordinario, & proprio concedere Indulgentias, cum id nullibi reperiatur eis concessum; *arg. cap. Accedentibus* 12. *de excessibus Prælatorum*, Fagnan. *in d. cap. Accedentibus a num.* 7. *usque ad num.* 20. Barbosa *loc. cit. num.* 17. cum communi aliorum.

Hinc Jure proprio, & ordinario nequeunt 27
Prælati Regulares, ut Generales, & Provinciales Indulgentias concedere neque Regularibus sibi subditis; *arg. cit. cap. Accedentibus*, Suarez *disp.* 55. *sect.* 5. *num.* 1. Emman. Rodriq. *qq. Regular. tom.* 2. *quæst.* 86. *artic.* 1. Fagnan. *loc. cit. num.* 19. Barbosa *loc. cit. nu.* 19. Gobat *loc. cit. num.* 72. & alii communiter, & sic decrevit *Sacr. Congr. Rit.* 27. *Septemb.* 1659. *apud Card. Petra tom.* 5. *Comment. ad Constitut.* 4. *Calisti III. num.* 102.
Dicitur autem notanter *Jure proprio*, & *ordi-* 28
nario quia dicti Prælati Regulares ex concessione facta Provincialibus de Ordine Minorum a Leone X. & Visitatoribus Societatis Jesu a Gregorio XIII. & aliis Ordinibus ab aliis Summis Pontificibus possunt concedere Indulgentiam plenariam suis Religiosis peracta visitatione Conventus. Nec tales indulgentias esse revocatas, quamvis alioquin viva tantum voce concessas, respondit, & declaravit Urbanus VIII. ut refert, & tenent La Croix *lib.* 1. *n.* 861. Kazenberger *loc. cit. num.* 21. Herincx *par.* 4. *disp.* 4. *de Sacrament. Pœnitentiæ q.* 7. *n.* 61. & tenet praxis communis. Vide infra *art.* 4. *n.* 11.

Vicarius Generalis de Jure sine speciali com- 29
missione non potest Indulgentias concedere; *arg. cit. cap. Accedentibus* 12. *de excessibus Prælator.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. par.* 3. *alleg.* 54. *num.* 90. & *alleg.* 88. *sub num.* 10. Gobat *loc. cit. num.* 68. Borgas. *de Irregular. par.* 3. *tit. de Indulgent. Episcop. & par.* 7. *cap. fin. num.* 24. Rebuffus *tit. de forma Vicarii num.* 172. Sbroz *lib.* 2. *quæst.* 50. *n.* 3. Azor *lib.* 3. *cap.* 45. *quæst.* 13. Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesi. par.* 1. *cap.* 10. *num.* 12. *in fine*, Benzon. *de Jubilæo lib.* 2. *cap.* 30. *vers. conveniunt*, Lavorius *de Indulgent. par.* 2. *cap.* 11. *num.* 51. Fagnan. *in cit. cap. Accedentibus n.* 17. cum pluribus ibi citatis, Card. Petra *tom.* 3. *Comment. ad Constit.* 16. *Alexandri IV. n.* 26.

Neque Indulgentias concedere potest Capi- 30
tulum, seu Vicarius Capitularis, Sede vacante, quia non succedit Episcopo in potestate Jurisdictionis extraordinariæ, saltem in iis, quæ sunt reservata Dignitati Episcopali; *arg. cap. Accedentibus*, Barbosa *cit. alleg.* 88. *nu.* 21. cum pluribus citatis, Fagnan. *loc. cit. n.* 27. cum pluribus aliis ibi adductis, Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad* 3. *tom. num.* 64. ubi dicit, quod posset Vicarius Capituli accusari, tempore Sedis vacantis, ipsum concessisse Indulgentias, quas Episcopus vivens concedere

Ff 2 con-

consuevit, nam talem potestatem Vicarium Sedis vacantis non habere constat ex declaratione *Sacræ Congreg. Conc.* 13. *Novemb.* 1688. quæ dubio proposito respondit: *Vicarius Capitularis se abstineat*, Card. Petra *loc. citat. num.* 28. Vide verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *num.* 13.

31 Solus Papa potest concedere Indulgentias pro defunctis applicandas, quia Indulgentiæ applicantur defunctis per modum meræ solutionis, offerendo pretium ex Thesauro Ecclesiæ; solus autem Papa habet Claves Thesauri Ecclesiæ. *Communis* cum Diana *par.* 10. *tract.* 6. *resolut.* 12. La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *n.* 1348. Raynaudus *in Heter. T.* 15. *par.* 2. *sect.* 3.
32 *punct.* 5. *num.* 15. Non potest tamen Papa tot, & tantas concedere Indulgentias Defunctis applicandas, ut totum Purgatorium evacuet, quia non potest esse rationabilis causa tantæ concessionis; La Croix *loc. cit. n.* 1318. Raynaudus *loc. cit. a num.* 13. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. cap.* 7. *num.* 87. ubi dicit, quod asserere posse Papam evacuare totum Purgatorium est alienissimum ab opinione, & persuasione fidelium, nominatim S. Thomæ *in* 5. *dist.* 45. *q.* 2. *art.* 2.

33 Ut enim valide concedatur Indulgentia etiam a Papa, requiritur ultra legitimam potestatem, etiam justa, & rationabilis causa; *Communis*, cum S. Bonavent. *in* 4. *dist.* 20. *par.* 2. *art. unic. quæst.* 6. Henric. Gandavens. *quodlibet.* 15. *quæst.* 15. Major. *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 2. Cajetan. *de Indulgent. tract.* 9. *q.* 1. *& tract.* 16. *capit.* 4. *quæst.* 1. Soto *dist.* 21. *quæst.* 2. *artic.* 2. Coninch *disput.* 12. *dub.* 7. Corduba *de Indulgent. quæst.* 17. Navarr. *de Indulgent. notabil.* 25. *num.* 7. Henriq. *lib.* 7. *cap.* 14. Suarez *disp.* 54. Kazenberger *loc. cit. num.* 22. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. par.* 1. *cap.* 7. *num.* 86. Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract.* 12. *dist.* 2. *quæst.* 3. *num.* 30. Bellarmin. *lib.* 1. *de Indulgent. cap.* 11. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 1. *num.* 1. Fagnan. *lib.* 5. *decretal. in cap. Cum ex eo* 14. *de pœnit. & remiss.* La Croix *loc. cit. num.* 1301. *&* 1316. & desumitur ex *cit. Extrav. Unigenitus*, *de pœnit. & remiss. inter communes*, ubi expresse dicitur: *Christum Ecclesiæ Thesaurum per suos Vicarios reliquisse dispensandum salubriter*, *& propriis rationabilibus causis*. Et ratio est, quia Papa non est Dominus Thesauri Ecclesiastici, sed solum Dispensator: *ex cit. Extrav. Unigenitus*, *& ex prima ad Corint.* 4. ibi: *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei*, & quidem *in ædificationem, & non in destructionem*, ex eadem *prima ad Corinth.* 10. Foret autem in destructionem, si absque ulla rationabili causa, & excessive dispensaret; *argum. cap. Cum ex eo* 14. *de pœnit. & remiss.* ubi sic expresse habetur: *Quia per indiscretas, & superfluas Indulgentias, quas quidam Ecclesiæ Prælati facere non verentur, & Claves Ecclesiæ contemnuntur, & Pœnitentialis satisfactio enervatur.*

Immo causa concedendi Indulgentiam, non 34
solum debet esse justa, & rationabilis, sed etiam, spectatis omnibus circumstantiis, proportionata, ut quanto major est Indulgentia, tanto major causa requiratur, aliter non valebit Indulgentia, nisi secundum proportionem causæ; Albertus Magnus *in* 4. *dist.* 20. *art.* 17. Cajetan. *de Indulgent. tract.* 9. *qu.* 1. Suarez *disp.* 54. *sect.* 4. *n.* 5. Sotus *d.* 21. *q.* 2. *art.* 2. Henriquez *lib.* 7. *cap.* 14. *num.* 3. Coninch *disp.* 12. *dub.* 6. *conclus.* 2. Layman *loco cit. cap.* 4. *sub num.* 1. Gobat *loco cit. num.* 92. Busembaum *lib.* 6. *par.* 2. *dub.* 4. *art.* 2. La Croix *ibidem num.* 1301. *&* 1316. Tannerus *tom.* 4. *disp.* 6. *quæst.* 7. *num.* 84. *& sequent.* Kazenberger *loco cit. num.* 22. Mastrius *Theol. moral. disp.* 22. *quæst.* 3. *artic.* 11. *num.* 40. cum communiori, & probabiliori sententia S. Bonaventuræ, Cajetani, Suarez, Amici, & aliorum passim; *argum. cit. Extravagant. Unigenitus*, *& cit. cap. Cum ex eo* 14. *de pœnitent. & remissionib.* Et ratio est, quia, si ad Indulgentiam valide concedendam non requireretur causa proportionata, posset concedi Indulgentia plenaria etiam sanis extra articulum mortis pro sola pronunciatione nominis *Jesu*, seu *Mariæ*, & hujusmodi, quæ Indulgentia caderet in maximum contemptum Clavium Ecclesiæ, & in enervationem Thesauri Ecclesiastici, ut loquitur textus adductus in fine numeri antecedentis *ex cit. cap. Cum ex eo*. Dicitur notanter *Spectatis omnibus circumstantiis*, quia in aliquibus circumstantiis sufficit una causa pro concedenda Indulgentia, quæ non sufficeret in aliis: sic in circumstantia articuli mortis pro moribundis adscriptis alicui Congregationi, vel habentibus certas Cruces, Coronas, Medalias, & hujusmodi, vel solitis facere aliquod præscriptum pium opus, facilius conceditur Indulgentia plenaria ob Sacrosanctorum nominum *Jesu*, & *Mariæ* pronunciationem, quam alias tempore perfectæ sanitatis. Dicitur etiam notanter, quod *aliter* 35
non valebit Indulgentia, nisi secundum proportionem causæ, quia, si fortasse causa non esset sufficiens pro Indulgentia plenaria, erit saltem suf-

sufficiens pro non plenaria, si non pro perpetua, saltem pro temporali; si non pro majori quantitate v. gr. pro trecentum mille annis, seu dimidiæ partis peccatorum, saltem pro minori quantitate, v. gr. mille annorum, mille dierum, seu tertiæ, vel quartæ partis peccatorum, quæ & obtineri poterit, quia *verba aliquid operari debent*, ut dicitur *in cap. Si Papa* 10. *de Privilegiis in* 6. Sic recte Gobat *loc. cit. num.* 95. & alii passim per ea, quæ adduximus *supra n.* 23.

37 Indulgentias lucrari possunt omnes baptizati, rationis capaces, & debitores pœnarum temporalium; *Communissima inter Catholicos*. Immo secundum multos etiam Catechumeni, tam vivi, quam Defuncti, sunt capaces Indulgentiarum saltem per modum suffragii; Navarrus *de Indulg. notabil.* 31. *in fine*, Benzonius *lib.* 5. *de Jubilæo c.* 15. *dub.* 28. *assert.* 6. Henriq. *lib.* 7. *c.* 18. Layman *loc. cit. c.* 6. *n.* 1. Granad. *in* 3. *parte* teste Diana *part.* 5. *tr.* 12. *res.* 9. Tannerus *tom.* 4. *disp.* 6. *q.* 7. *num.* 93. Lugo *tom.* 6. *disp.* 27. *sect.* 5. *num.* 77. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. c.* 12. *num.* 145. & alii.
38 Et ratio est, quia Catechumeni, cum sint per Fidem, & Caritatem Christo uniti, sunt aliquo modo membra Ecclesiæ, adeoque etiam ipsi applicari potest communis Thesaurus satisfactionum, si non per modum absolutionis & justitiæ, saltem per modum suffragii, & impetrationis. Tum quia Ecclesia etiam pro Catechumenis offert Missæ Sacrificium; ut observat Gobat *loc. cit. num.* 145. Alii tamen
39 sentiunt contrarium; Sic Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 53. *sect.* 4. *num.* 8. cum aliis ibi citatis, Kazenberger *loc. cit. num.* 27. Mastrius *disp.* 23. *Theol. Moral. q.* 4. *num.* 55. & alii plures apud Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 37. *num.* 37. Coninch *disp.* 12. *dub.* 7. *in princip.* & Benzonium *loc. cit.* Et ratio istorum est, quia quamvis Catechumeni per Fidem sint Christo uniti, tamen, quia talem Fidem nondum solemniter professi sunt in Baptismo, nec per talem Baptismi januam sunt adhuc hanc visibilem Ecclesiam ingressi, ideo Ecclesia in eos Jurisdictionem exercere non potest, uti significat Concil. Trid. *sess.* 14. *c.* 2. *de Sacrament. Pœnitent.* ibi: *Cum Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus*. Indulgentiæ autem non prosunt, nisi subditis; *arg. cap. Quod autem* 4. *de pœnit. & remissionibus*.

40 Indulgentias lucrari possunt etiam qui illas concesserunt; *Communis*, cum S. Thoma *in addit. ad* 3. *part. quæst.* 27. *art.* 4. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 88. *n.* 28. Et ratio est, quia Indulgentias concedentes non debent esse deterioris conditionis aliis. Nec obstat, quod nemo possit uti Jurisdictione in seipsum, quia hoc verificatur solum in actibus Jurisdictionis contentiosæ, vel coactivæ, non autem in actibus Jurisdictionis voluntariæ, cum Superior secum ipso dispensare possit, si habeat potestatem dispensandi generaliter cum omnibus suis subditis, & a fortiori poterit, ut persona privata, lucrari illas Indulgentias, quas, ut persona publica, & Superior concessit.

Ad lucrandas Indulgentias requiruntur sequentes conditiones. I. Ut lucraturus Indulgentiam sit in gratia Dei constitutus eo tempore, quo Indulgentiam consecuturus est, quia reatus pœnæ nunquam aufertur, nisi ablata culpa. 2. Ut sit subditus concedentis, seu, si sit exemptus, existat saltem intra Territorium Jurisdictionis illius per dicta *superius n.* 11. 3. Ut non sit ligatus Excommunicatione majore, quia hæc privat communione bonorum spiritualium. 4. Ut opera præscripta integre perficiat. 5. Ut ea perficiat ad intentionem Concedentis Indulgentiam. 6. Ut ea perficiat per se ipsum, excepta eleemosyna, quæ etiam per famulum potest fieri a Domino. 7. Ut saltem ultimum opus præscriptum perficiat in statu gratiæ. 8. Ut habeat intentionem saltem habitualem, & interpretativam eas lucrandi. 41

* Indulgentiæ a Pontifice concessæ iis, qui cum confessione, & communione Ecclesiam aliquam visitant, non exigunt, ut Ecclesia visitetur post confessionem & communionem; sed sufficit, ut si visitetur ante statum gratiæ, dispositio tamen habeatur eadem die confitendi & communicandi, ut ex pluribus Theologis firmatur a Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 48. §. 10. * 42

Ut acquiratur Indulgentia, quæ concessa est pro confessis, & Sacra Communione refectis, requiritur confessio actualis, & communio Sacramentalis; Idem Pontifex Const. incip. *Inter præcipuos* §. 3. Et solis Missionariis in partibus infidelium commorantibus indultum fuit, ut hujusmodi indulgentias lucrari possint præmisso contritionis actu; Idem *ibid.* §. 6. 43

Pro lucranda indulgentia non sufficit opera injuncta præstare ad quæ alias quis tenetur alio titulo, puta justitiæ &c. Idem *ibid.* §. 53. 44

Indulgentia plenaria in certos dies aliquam Ecclesiam visitantibus, aut aliud pium opus pe- 45

peragentibus concessa, semel dumtaxat in die obtineri potest; Idem *ibid.* §. 14.

46 Ad rem attendendum est novissimum Decretum Sacr. Congregat. Indulgentiis præpositæ, emanatum die 19. Maii 1759. tenoris ut sequitur.

Ut Christifideles scire possint, quid sibi tenendum foret pro acquirendis Indulgentiis in Sententiarum varietate super intelligentia verborum; *qui vere pœnitentes, confessi, ac sacra Communione refecti Ecclesiam visitaverint*: quæ in Indulgentiarum Brevibus inseri solent, in Congregat. Indulgentiis, sacrisque Reliquiis præposita discussis die 31. Martii proximi præteriti, nonnullis dubiis, eadem Sacra Congregat. fuit in voto, Confessionem Sacramentalem, quando in Brevibus apponitur pro Indulgentiarum consecutione, peragi omnino debere etiam ab iis, qui sibi letalis peccati conscii non sunt, nec non præfatam Confessionem suffragari etiam posse, si expleatur in vigilia Festivitatis. Quod autem ad Ecclesiæ visitationem spectat, eam impleri posse, sive ante, sive post aliorum piorum operum implementum.

Factaque de iis per infrascriptum ejusdem Sac. Congr. Secretarium relatione Sanctissimo D. N. Sanctitas Sua ejusdem Sac. Congregat. Votum benigne approbavit, illudque publicari mandavit, quibuscumque in contrarium facientibus non obstantibus.

F. I. Card. Portocarrero Præf.

A. E. Vicecomes S. C. Indulg. Secr.

* Addendum est hoc aliud Decretum ejusd. S. Cong. in declarationem præced. emanatum.

47 CUm S. C. Indulg. & Sacr. Reliquiis præposita die 31. Martii 1759. fuerit in voto Confessionem sacramentalem, quando in Brevibus apponitur pro indulgentiæ consecutione, peragi omnino debere, etiam ab his, qui sibi letalis peccati conscii non sunt, nec non præfatam confessionem suffragari etiam posse si in vigilia Festivitatis expleatur, Votumque Congregationis S. S. D. D. N. Clemens Pp. XIII. benigne approbaverit, illudque typis publicari sub datum 19. Maii prædicti anni mandaverit; Quamplures supplices libelli tum Regularium Communitatum, & præsertim Monialium; tum etiam Parochorum & nonnullorum Episcoporum pro suis Diœcesibus porrecti sunt, quibus maxima exponebatur difficultas, quæ interdum, imo persæpe incidit, pro sacramentali Confessione sive in Festo vel ad minus in vigilia peragenda. Quamobrem, ut adeo proficuus Indulgentiarum Thesaurus reddatur Fidelibus accommode comparandus, enixis precibus supplicabant Sanctitati Suæ, ut opportuno aliquo remedio de Apostolica benignitate providere dignaretur, quibus precibus ad prædictam Sacr. Congr. remissis, propositum in ea fuit dubium. -- *An & quomodo sit consulendum Sanctissimo super præfati Decreti Executione vel declaratione in casu &c.* -- Responsum fuit -- *Consulendum S. S. D. D. N. ut concedere dignetur Indultum Omnibus Christifidelibus, qui frequenti peccatorum confessione animam studentes expiare, semel saltem in hebdomada ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere, nisi legitime impediantur, consueverant, & nullius letalis culpæ a se post peractam ultimam Confessionem commissæ sibi conscii sunt, ut omnes, & quascumque indulgentias consequi possint, etiam sine actuali Confessione, quæ ceteroquin juxta præfati Decreti definitionem ad eas lucrandas necessaria esset. Nihil tamen innovando circa Indulgentias Jubilæi tam Ordin. quam Extraord. aliasque ad instar Jubilæi concessas pro quibus assequendis sicut & alia opera injuncta*, ita & Sacramentalis Confessio tempore *in eorum concessione præscripto peragantur* --. Et facta per me Infrascriptum ejusdem S. C. Secret. de præmissis omnibus S. S. D. D. N. relatione, Sanctitas Sua piis Bonorum desideriis ac votis satisfacere, & Indulgentiarum gratias iis potissimum, qui pie, sancteque vivendo, donis Divinæ Misericordiæ digniores efficiuntur, elargiri, quam maxime cupiens benigne annuit, & præfatum Indultum in forma suprascripta expediri & publicari mandavit, quibuscumque in contrarium non obstantibus.

Datum ex Secretaria Sacræ Congr. Indulgent. die 9. Decemb. 1763.

N. Card. Antonellus Præf.

Joseph de Comitibus S. C. Indulg. Secr.

Articulus III.

Indulgentia quo ad ea quæ concernunt ejus effectum, & tempus acquirendi tam pro vivis, quam pro defunctis.

EFfectus Indulgentiæ non est remittere peccatum, neque mortale, neque veniale; 1
Communis, cum Maldonato *tom.* 1. *de pœnit. q.* 6. *tit. de Indulgent. par.* 1. *q.* 1. ubi sic expresse

presse dicit : *Uno ore omnes Theologi, nemine excepto, respondent, Indulgentiam non esse remis-*
2 *sionem culpæ, sed pœnæ*. Unde quando in forma, seu concessione Indulgentiæ dicitur per illam concedi remissionem *peccatorum*, accipitur peccatum pro pœna peccati, juxta illud 2. *Machabæor*. 12. ibi : *Ut a peccatis solvantur ;* & quando vocatur Indulgentia a pœna, & culpa, intelligitur, quod per talem Indulgentiam conceditur facultas absolvendi a culpa etiam reservata, ut fuit dictum *art*. 1. *num*. 3. Effectus Indulgentiæ est remissio pœnæ temporalis ex peccatis quoad culpam dimissis, re-
3 siduæ, & restantis ; *Communis*. Pœna autem temporalis relicta, & restans ex peccatis condonatis luenda ab homine, est duplex ; una, ad quam persolvendam homo obligatur ex Sacramentali Pœnitentia a Confessario injuncta ; Altera, ad quam persolvendam in hoc mundo, vel Purgatorio est obligatus a Justitia Dei ; *Communis*.

4 Unde Indulgentiæ Plenariæ effectus est remittere omnem pœnam debitam in Foro Sacramentali, seu liberare totaliter pœnitentem ab obligatione implendi quamlibet pœnitentiam, etiam medicinalem sibi impositam a Confessario ; Sic S. Th. *in* 4. *dist*. 20. *q*. 2. *art*. 3. *q*. 1. S. Bonav. *in l*. 4. *dist*. 20. *art*. 1. *q*. 2. Gobat *tr*. 4. *de Indulg. par*. 1. *c*. 3. *n*. 24. Kazenb. *loc. c. n*. 40. Lugo *tom*. 6. *disp*. 27. *sect*. 2. *n*. 22.
5 & ipso teste communis aliorum. Et hanc conclusionem probat Lugo *l. c. n*. 23. primo, *ex c. Cum ex eo* 14. *de pœnit. & remiss*. ubi Innoc. III. dicit *per indiscretas & superfluas Indulg. satisfactiones Sacramentales enervari* : ergo ideo quia aufertur obligatio implendi pœnitentias ; alioquin, si manet obligatio implendi illas saltem ratione medicinæ, nihil prorsus enervabitur satisfactio. Secundo probat ex Bonifacio VIII. qui, ut refert Glossa *in Extravag. Antiquorum, de pœnit. & remiss*. nolebat, Confessarios imponere aliquam pœnitentiam iis, qui Jubilæum anni Sancti lucrabantur, quia nimirum satisfactione alia non indigebant, & Auctor ipsius Glossæ dicit, se id ab ipsomet Pontifice audivisse, ut observat etiam Lugo *loc. cit. n*. 17. Tertio, probat ratione a priori, quia Confessarius imponit pœnitentiam, ut pœnam ad satisfaciendum pro peccato : ergo sublato debito totius pœnæ, prout fit per Indulgentiam plenariam, cessat omnino fundamentum illius obligationis, sicut, si condonaretur a Principe pœna debita pro aliquo crimine, eo ipso cessaret obligatio imposita per sententiam Judicis ad pœnam aliquam pro illo delicto subeundam.

Nec valet dicere, quod per lucrationem Indulgentiæ plenariæ tollatur quidem obligatio 6
implendi pœnitentiam Sacramentalem impositam a Confessario, quatenus est satisfactoria pro peccatis præteritis, non autem quatenus est medicinalis pro præcavendis peccatis futuris. Non valet, inquam, quia licet pœnitentia subinde etiam imponatur ut medicina, Confessarius tamen illam imponere non potest, nisi in pœnam peccati : sicuti licet Judex procurare debeat quod pœna delinquentis sit talis, ut simul sit medicina in futurum, non tamen posset illam pœnam imponere etiam ut medicinam, si illa pœna fuisset a Principe condonata : ergo si per Indulgentiam plenariam condonatur, & remittitur pœnitentia, ut satisfactoria, etiam tolletur ut medicinalis. Nec et- 7
iam valet dicere, quod adhuc remaneat obligatio implendi pœnitentiam, saltem propter reverentiam Sacramenti, & ejus integritatem, ne maneat Sacramentum imperfectum sine una parte integrante. Non valet, inquam, quia Sacramentum Pœnitentiæ non exigit pro parte integrali satisfactionem Sacramentalem, nisi ex supposito quod adhus adsit pœna temporalis satisfacienda, seu solvenda, cum ad hanc remittendam illa unice injungi debeat a Confessario, adeoque satisfacta, & soluta, seu remissa omni pœna temporali restante, non requiritur amplius talis integritas satisfactionis, cum non amplius possit juste exigi satisfactio ab eo, qui jam integre satisfecit, & debitum jam integre solvit, vel remissionem debiti integre consequutus est, ut verificatur in eo, qui lucratus est Indulgentiam plenariam : Unde post lucrationem ipsius, nec reverentia Sacramenti, nec Confessarii præceptum obligabit eum ad pœnitentiam adimplendam ; Sic optime Lugo *loc. cit. n*. 24. & 27. Kazenberger *loc. cit. n*. 40. & alii.

In praxi tamen tempore Indulgentiæ etiam 8
plenariæ decet, quod Confessarius semper imponat pœnitentiam saltem *medicinalem*, & *præservativam*, quando judicat necessariam, eamque Pœnitens admittat, quamvis Iudulgentiam plenariam certo consequatur, quia hoc necessarium judicat Suar. apud Mastrium *Theolog. Moral. disp*. 23. *qu*. 2. *n*. 29. & alii. Immo tenetur Confessarius injungere *pœnitentiam medicinalem*, atque etiam *vindicativam*, seu *satisfactivam*, quando probabiliter credit pœnitentem non consequutum esse, aut mox non consequuturum esse indulgentiam plenariam, teneturque pœnitens in tali casu illam adimplere ; Si autem Confessarius probabiliter credat

dat pœnitentem jam consequutum esse, aut mox consequutum esse Indulgentiam plenariam, potest omnem pœnitentiam, in quantum est vindicativa, seu satisfactiva, omittere juxta S. Thomam, S. Bonaventuram, & plurimos Antiquiores, & Recentiores apud Tannerum, Dianam, & Gobat *de Jubilæo cap.* 25. ob rationes *num. antecedenti* allatas. Ob reverentiam tamen Sacramenti Pœnitentiæ convenit Confessario levem saltem pœnitentiam injungere, & pœnitenti eam adimplere, quia licet non sit necessaria pro satisfactione pœnæ temporalis debitæ, cum supponatur integre remissa per lucrationem Indulgentiæ plenariæ, prodest tamen multum ad meritum, quod pluris faciendum est, quam redemptio pœnæ temporalis, ut recte cum aliis advertit Lugo *loc. cit. num.* 31.

9 Indulgentiæ plenariæ effectus est etiam remittere omnem pœnam debitam in Foro Dei, idest omnem pœnam relictam ex peccatis dimissis, ad quam persolvendam in hoc mundo, vel in Purgatorio est homo obligatus a justitia Dei; Sic S. Thomas *in* 4. *disp.* 20. *qu.* 1. *art.* 3. *quæstiuncul.* 1. communiter receptus ab omnibus Recentioribus, ut testatur, & sequitur Gobat *loc. cit. num.* 25. & est jam communis, & certa doctorum sententia ut testatur Lugo *loc. cit. num.* 7. Immo, ipso teste, docet Suarez *disp.* 50. *sect.* 2. *num.* 2. de Fide esse, Papam virtute clavium habere potestatem remittendi pœnam illam etiam in Foro Dei; & de facto Sixtus IV. damnavit sequentem Petri Oxomensis propositionem: *Papa non potest indulgere alicui viro pœnam Purgatorii*; Sic refert Kazenberger *loc. c. n.* 39.

10 Nec valet dicere cum nonnullis antiquis, per Indulgentias non relaxari pœnam in Foro Dei, sed solum remitti pœnitentiam in Foro Sacramentali debitam, idest obligationem implendi pœnitentiam a Confessario injunctam. Non valet, inquam, quia, ut optime eos confutant S. Thomas *loc. cit.* Lugo *loc. cit.* Gobat *loc. cit.* Kazenberger *loc. citat.* & alii passim, sequeretur ex eorum sententia, quod Ecclesia concedendo Indulgentias, potius obesset, quam prodesset Fidelibus, cum sic illos liberaret levibus pœnitentiis, & remitteret ad graviores pœnas Purgatorii; clarum enim, & manifestum Fidelium gravamen esset, velle per Indulgentiam remitti solum debitum implendi pœnitentiam, relinquendo debitum pœnæ, cum esset utilius pœnitentibus implere pœnitentiam ad redimendam pœnam ipsa sine dubio graviorem. Unde, cum Tridentinum Concil. *sess.* 25. *cap.* 21. *in decreto de Indulgentiis* definiat: *Indulgentiarum usum esse populo Christiano maxime salutarem*, patet, eorum sententiam esse falsissimam. Quod hactenus dictum est de effectu Indulgentiæ plenariæ, hoc proportionaliter, & suo modo applicandum est etiam Indulgentiæ partiali. 11

Effectus cujuscumque Indulgentiæ non est remittere pœnam debitam pro peccato veniali 12
nondum remisso; quia pœna non potest remitti, nisi prius remissa culpa; Kazenberger *loc. cit. num.* 8. Gobat *loc. cit. num.* 278. Felix Potestas *tom.* 1. *par.* 4. *cap.* 8. *de Indulgentiis num.* 2788. Reiffenstuel *Theol. moral. tr.* 12. *dist.* 3. *q.* 2. *n.* 12. *&* 13. & ipso teste communis aliorum.

Indulgentiæ possunt a Summo Pontifice con- 13
cedi, & applicari etiam Defunctis, qui in Purgatorio detinentur; *Communis, ac certa.* Id enim constat ex communi usu, & praxi Ecclesiæ, in qua nihil tam usitatum est, quam applicare Indulgentias pro Defunctis, & tradit Joannes VIII. *in Epist.* 44. & Leo X. in Constitut. incipien. *Exurge Domine*, contra Lutherum. Non possunt tamen ipsis Defunctis 14
concedi Indulgentiæ per modum absolutionis habentis annexam solutionem, sicut conceduntur vivis; sed solum per modum suffragii, seu piæ solutionis, & exhibitæ satisfactionis; *Communis* fere omnium Theologorum cum S. Thoma *in* 4. *dist.* 45. *qu.* 2. *art.* 3. *qu.* 2. S. Bonaventura *par.* 2. *art.* 1. *qu.* 5. Mastrio *Theolog. moral. disp.* 23. *q.* 4. *num.* 57. Kazenberger *loc. cit. n.* 43. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 12. *dist.* 3. *qu.* 4. *n.* 41. *&* 42. Et ratio est, quia Summus Pontifex Christi in terris Vicarius non habet Jurisdictionem in Defunctos, sicuti in Fideles viventes, cum acceperit a Christo potestatem solvendi solum *super terra*, non vero *sub terra*. Qui autem non habet Jurisdictionem in alium tamquam sibi subditum, nequit eidem concedere Indulgentias per modum absolutionis, quia concedere Indulgentias per modum absolutionis est actus Jurisdictionis, adeoque Summus Pontifex nequit Defunctis concedere Indulgentias per modum absolutionis, sed tantum per modum suffragii.

Indulgentia autem per modum absolutionis 15
differt ab Indulgentia per modum suffragii specialiter per hoc, quod Indulgentia per modum absolutionis conceditur, quando Superior sibi subditum immediate, & directe liberat a pœna temporali. Sic Summus Pontifex tamquam Superior, & Minister a Deo constitu-

tus

tus immediate, & directe liberat Fideles vivos tamquam sibi subditos a pœnis temporalibus relictis in peccatis jam quoad culpam dimissis, concedendo eis Indulgentiam *per modum absolutionis habentis tamen annexam solutionem*; quia hæc absolutio fit cum aliqua solutione ex Thesauro Ecclesiæ, scilicet applicatione, & exhibitione satisfactionum Christi, & Sanctorum. Indulgentia vero *per modum suffragii* dicitur concedi, quando non immediate, & directe, sed indirecte, & mediate, scilicet mediante actione alterius. Sic Summus Pontifex concedit Indulgentias Defunctis, mediantibus aliquibus piis viventium Fidelium operibus tamquam pretium æquivalens ex Thesauro Ecclesiæ Deo oblatum pro solutione illarum animarum, quibus ex mente Pontificis applicatur. Sic videtur insinuare, aut potius supponere S. Thomas *in* 4. *dist.* 45. *q.* 7. *artic.* 3. *quæstiuncul.* 2. ubi dicit Indulgentias concedi defunctis *non directe, & principaliter, sed tantum secundario, & indirecte*; & videtur esse communior Doctorum, quamvis alii aliam explicationem afferant, ut videre est apud Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *a num.* 477. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 8. *cap.* 8. *n.* 104. *& sequent.* Lugonem *tom.* 6. *disp.* 27. *sect.* 5. *a n.* 58. *ad* 73. *inclusive*.

16 Indulgentiæ pro defunctis rite concessæ, & acquisitæ secundum ordinariam Dei Legem prosunt certo, & infallibiliter illis determinatis animabus, quibus ex intentione Summi Pontificis applicantur, ita ut animæ illæ de Thesauro Ecclesiæ per modum suffragii sibi applicato juventur, vel ad totalem remissionem pœnæ, & totalem liberationem e Purgatorio, si Indulgentia est plenaria; vel ad partialem, si Indulgentia est partialis; Navarr. *de Indulgent. & Jubilæo notabil.* 22. Lugo *tom.* 6. *disp.* 47. *sect.* 5. *n.* 59. Roderic. *tom.* 2. *quæst. Regular. qu.* 97. *art.* 3. Gobat *loco citato nu.* 484. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 8. *cap.* 8. *num.* 208. Suarez *tom.* 4. *disp.* 53. *sect.* 4. Sotus *quæst.* 2. *artic.* 3. Reiffenstuel *Theolog. moral. tract.* 12. *quæst.* 4. *dist.* 5. *num.* 44. Herincx *disp.* 4. *de Sacramento Pænitent. quæst.* 8. *num.* 66. & apud ipsum Bellarminus, Arriaga, Dicastillus, & alii, Kazenberg. *loc. cit. num.* 43. ubi cum aliis testatur sic tenere Recentiores communiter, Mastrius *Theolog. moral. disp.* 24. *num.* 47. asserens hanc esse communiorem, & probabiliorem sententiam; P. Roa *de Purgatorio cap.* 15. Raynald. *sect.* 3. *punct.* 1. *num.* 17. *punct.* 5. *a num.* 9. *punct.* 6. *num.* 12. citatus, & secutus probabiliter a La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1330. qui *lib.* 6. *par.* 2. *num.* 534. dicit quod, si impleantur conditiones requisitæ, effectum liberationis determinatæ animæ esse infallibilem, ut tenent S. Thom. Ledesma, Sotus, Valent. Coninch, Less. Filliuc. Castrop. Diana, Gran. Lugo, Tanner. Mendo *d.* 13. *num.* 96. Arriaga *d.* 15. *sect.* 1. & optime Suarez *d.* 79. *sect.* 10. ubi ostendit S. Augustinum, Chrysostomum, & Cyrillum idem sentire, & dicit quod contrarium tenent S. Bonaventura, Richardus, Durand. Cajetan. Cordub. Bonacin. Layman, Amic. & alii multi.

Ratio autem nostra est, quia Leo X. in Constitut. incip. *Exurge Domine* contra Lutherum absolute, & æqualiter absque hæsitatione promittit effectum suum illis Indulgentiis, quæ applicantur defunctis ac illis, quas sibi vivi lucrantur; dicit enim expresse: *Omnes, tam vivos, quam defunctos, qui veraciter omnes Indulgentias hujusmodi consecuti fuerint, tanta temporali pœna secundum divinam justitiam pro peccatis suis actualibus debita liberari, quanta concessæ, & acquisitæ Indulgentiæ æquivalet. Et ita ab omnibus teneri, & prædicari debere sub Excommunicationis latæ sententiæ pœna &c. Auctoritate Apostolica decernimus*; atqui Indulgentiæ rite concessæ, & acquisitæ infallibiliter prosunt illis vivis, qui eas sibi lucrantur, ergo etiam debent prodesse infallibiliter illis determinatis defunctis, quibus applicantur. Tum quia Summi Pontifices in Brevibus Altarium privilegiatorum concedere solent; *Ut quicumque Sacerdos*, servatis servandis, ac diebus in Brevi specificatis, *Missam Defunctorum pro anima cujuscumque Fidelium Defunctorum ad præfatum Altare celebrabit, anima ipsa de Thesauro Ecclesiæ per modum suffragii Indulgentiam consequatur, ita ut Domini nostri &c. suffragantibus meritis a Purgatorii pœnis liberetur*. Ubi ut vides ex ly *pro anima cujuscumque*, & ly *anima ipsa* videtur promitti liberatio animæ determinatæ a Purgatorio. Tum etiam quia licet Deus, ut recte probat Kazenberger *loc. cit. n.* 44. non teneatur acceptare applicationem Indulgentiarum Defunctis factam ex eo, quasi Papa haberet immediate Jurisdictionem in Defunctos; tamen ex eo tenetur Deus acceptare applicationem Indulgentiarum Defunctis factam a Papa, quia Deus voluit in Ecclesia esse Communionem Sanctorum; quare ex decreto hujus Communionis inter Ecclesiam Triumphantem, Militantem, atque etiam Purgantem tenetur acceptare illas satisfactiones, sive pro vivis, si- 17

va pro Defunctis oblatas; & sic si infallibiliter prosunt illis vivis, qui eas sibi lucrantur, etiam infallibiliter debent prodesse illis determinatis defunctis, quibus applicantur.

18 Nec valet dicere, quod Deus non acceptet Indulgentias semper pro omnibus illis, quibus applicantur, sed pro illis, qui ex hac vita decesserunt magis digni tali gratia, quia v. g. in vivis fuerunt magis soliciti in acquisitione Indulgentiarum, & oratione pro Defunctis, ut in simili de Missæ Sacrificio, eleemosynis, & orationibus dicit S. Augustinus *lib. de cura pro mortuis cap. ultim.* relatus *in c. Non æstimemus* 19. *cau∫.* 13. *q.* 2. his verbis: *Non pro quibus fiunt, omnibus prosunt, sed his tantum, pro quibus dum vivunt, cooperantur, ut prosint*; & *in c. Tempus* 23. *ead. cau∫. & qu.* his verbis: *Sed hæc eis prosunt, qui cum viverent hæc sibi, ut postea possent prodesse meruerunt*. Non valet, inquam, quia licet etiam de mente S. Augustini credibile sit, quod Deus facilius pro illis Defunctis, qui in vita fuerunt magis sollicìti pro acquisitione Indulgentiarum, & oratione pro mortuis, acceptet, nedum Missæ Sacrificia, orationes, eleemosynas, jejunia, & alia hujusmodi suffragia, sed etiam Indulgentias generaliter pro Defunctis omnibus applicatas, hoc tamen (secundum Legem Dei ordinariam) non videtur dicendum de Indulgentiis pro aliquo determinato defuncto applicatis, nisi hic ex speciali Dei providentia, & dispositione fuisset merito privandus, ex quo, dum viveret alios defraudasset similibus debitis suffragiis, & Indulgentiis, ut de exemplo Promi numero sequenti referendo.

19 Nec valet objicere quod soleat sæpius pro una & eadem anima in Altari privilegiato sacrificari, & Indulgentia plenaria applicari, quod esset superfluum, si Indulgentia certo, & infallibiliter prodesset pro illa determinata anima, cui applicatur. Non valet, inquam, quia merito pro una, & eadem anima plures Missæ etiam in Altari privilegiato celebrantur, & plures Indulgentiæ plenariæ applicantur propter varias rationes. Primo, quia non constat, an causa, ob quam Pontifex concessit Indulgentiam plenariam, sit justa, & sufficiens, defectu cujus sufficientis justæ causæ est invalida etiam Indulgentia concessa a Papa, ut ex communi diximus *art.* 2. *n.* 33. Secundo, quia non constat, an, & quomodo prior Sacerdos celebrans applicuerit suam intentionem; seu an Altare, in quo celebravit, habeat omnia requisita ad esse privilegiatum. Tertio, quia non constat, an, qui plenariam Indulgentiam alicui animæ applicavit, omnes conditiones necessarias impleverit. Quarto, quia ignoratur, an non ob aliquam peculiarem causam velit Deus circa hanc, aut illam animam facere exceptionem a sua generali promissione, scilicet ob rationes omnino peculiares, non permittendo, ut Indulgentia, in actu secundo prosit huic certæ animæ, ut habetur in vita Rabani Mauri, ubi narratur rejectio suffragiorum pro demortuo Cœnobii Promo, qui vivus defraudaverat defunctos subsidio eleemosynæ per Abbatem constitutæ, sic refert Raynaudus *tom.* 7. *part.* 2. *quæst.* 5. *fol.* 289. *col.* 1. & 2. & ex ipso Gobat *tr.* 4. *de Indulg. part.* 2. *cap.* 19. *num.* 458. & *cap.* 22. *num.* 486. Quinto, quia nostra sententia nondum est omnino certa, quamvis sit probabilior, atque communior inter Theologos; Unde merito pro iisdem animabus reiterantur Missæ, Sacrificia, & Indulgentiæ. *Melius enim supererunt ista eis, quibus non obsunt, quam eis deerunt quibus prosunt*, ut docet S. Augustinus relatus *in cit. cap. Non æstimemus* 19. *cau∫.* 33. *quæst.* 2.

Quod autem plures animæ remaneant adhuc in pœnis Purgatorii non obstantibus Missarum Sacrificiis, & Indulgentiis plenariis pro ipsis applicatis, & a Deo acceptatis, hoc oritur ex quo ipsæ descenderint in Purgatorium cum peccatis venialibus nondum quo ad culpam dimissis. Unde Indulgentiæ etiam plenariæ nequeunt tollere, seu remittere pœnas a talibus animabus persolvendas, cum pœna non tollatur, seu non remittatur, nisi prius remissa culpa, ex dictis *supra num.* IV. Culpa autem venialis nequit remitti per Indulgentiam etiam plenariam (hæc enim remittit solam pœnam) sed per satisfactionem propriam usque ad novissimum quadrantem extingui debet in Purgatorio, ut recte docet Scotus *in* 4. *dist.* 21. *quæst.* 1. & omnes sui apud Mastrium *in* 4. *disputat.* 4. *quæst.* 9. & Kazenberger *loc. cit. num.* 45. 20

Ut quis lucretur Indulgentias pro defunctis, non requiritur, quod sit in gratia, seu opera requisita adimpleat in statu gratiæ. Navarr. *in Comment. de Anno Jubilæi notab.* 22. *num.* 31. Gnaff. *in Appendic. dec. aur. lib.* 2. *tit. de Indulg. c.* 4. *n.* 21. & 36. Monacell. *tom.* 2. *formula* 6. *n.* 2. Felix Potestas *tom.* 1. *par.* 4. *n.* 3789. Raynaud. *sect.* 3. *part.* 5. *n.* 23. Escob. *tom.* 7. *E.* 5. *c.* 7. *n.* 44. Herincx *disp.* 4. *de Sacram. Pœnit. q.* 11. *n.* 77. Diana *p.* 5. *tract.* 12. *resol.* 38. ubi ex Joanne Præposito, Trullench, 21

lench, Reginaldo, & aliis cum D. Th. ut refert Viva *de Jubilæo q. 6. art. 2. n. 6.* docet, quod lucrari potest Indulgentiam pro mortuis, etiam qui omnia opera injuncta posuit in statu peccati, quia ratio satisfactionis, seu pretium pœnarum non est illud opus positum in statu peccati, sed Thesaurus meritorum Christi, & Sanctorum, qui applicatur ab Ecclesia, posito tali opere; Illud autem opus fit nomine Ecclesiæ, in qua numquam deest gratia, & ita etiam prodest Domino eleemosyna, quam mandat dari per suum Servum quamvis peccatorem. Busemb. *lib. 6. par. 2. dub. 4. art. 2. n.* 10. La Croix *ib. n.* 1351. *&* 1410. Reginald. *lib.* 7. *n.* 195. apud Gobat *tract.* 4. *de Indulg. part.* 2. *c.* 23. *n.* 490. *& seq.* Bonac. *de Indulg. disp.* 6. *q.* 1. *punct.* 6. *propos.* 1. *n.* 11. cum aliis pluribus, ubi ipse sic præcise dicit: Qui vero facit opus ad consequendam Indulgentiam pro defuncto, non est necesse, ut sit in gratia, quamvis existens in peccato mortali non possit suis operibus satisfacere per se, aut pro alio, nihilominus potest Indulgentiam pro defuncto lucrari, si faciat opus præscriptum ad obtinendam Indulgentiam pro defuncto; tunc enim ipse non dicitur satisfacere, sed facere opus, quo posito, Summus Pontifex applicat defuncto Indulgentiam, idest satisfactionem Christi, & Sanctorum; nam Indulgentia habet suum valorem ex opere operato, & non dependet a gratia illius, qui pro defuncto Indulgentiam lucratur. Hæc ipse. Sic etiam tenent Toletus *in Summa lib. 6. c. 36. num.* 5. Gabriel *sup. Canon. Missæ lect.* 47. Portell. *verb. Indulg. in addit. num.* 25. Suarez, Palao, & alii plures.

22 Lugo tamen *tom. 6. disp.* 27. *num.* 75. dicit esse magis commune, & secundum Fidelium sensum, quod requiratur status gratiæ saltem in fine operis; consentiunt Dicastill. *t.* 2. *in* 3. *p. tr.* 9. *disp.* 2. *dub.* 17. & alii, ut testatur Toletus *l. c.* & hanc sententiam esse tutiorem dicit Busemb. *loc. cit.* quamvis probabiliter teneat nostram.

23 Indulgentia concessa pro vivis, non potest etiam defunctis applicari, nisi in concessione exprimatur, quia Indulgentia sicuti pendet ab auctoritate, ita & a voluntate concedentis. Laym. *lib.* 5. *tract.* 7. *c.* 7. *num.* 2. Busemb. *l. c. num.* 7. La Croix *ibid.* & communis alio-

24 rum. Sic etiam Indulgentia concessa per Papam alicui Capellæ pro defunctis non extenditur ad vivos, adeut qui vivens celebrat, aut ibi celebrari facit pro se Missam, illam non consequitur. Navarr. *conclus.* 39. *part.* 2. *de pœnit. & remiss.* Monacell. *formul.* 6. *num.* 1. & alii passim. Indulgentia concessa per Pa- 25
pam, ut possit quis eam lucrari pro se, vel pro defunctis, non potest applicari pro se, & defunctis simul; quia tantum concessa est sub disjunctione, ut quis, vel pro se, vel pro defunctis eam lucretur, non autem pro se, & pro defunctis. Quintanadv. *dub.* 12. *num.* 4. La Croix *lib. 6. part. 2. num.* 1356. & alii passim. Indulgentiæ enim tantum valent, quantum sonant.

Indulgentiæ effectus potest sæpius obtineri, 26
si sæpius opus injunctum peragatur, quando Indulgentia est perpetua, & absque temporis determinatione concessa, v. g. si in concessione Indulgentiæ dicatur: *Quicumque visitaverit talem Ecclesiam, consequatur talem Indulgentiam.* Herincx *disp.* 4. *de Pœnit. q.* 11. Kazenberger *loc. cit. n.* 51. Reiffenstuel *Theolog. moral. tract.* 12. *dist.* 3. *q.* 5. *n.* 56. ubi testatur de communi. Secus autem est dicendum, quando In- 27
dulgentia est concessa pro tempore determinato, v. g. pro tali die, nisi adsit speciale privilegium. Sic Suarez, Lugo, Bonacina, & alii apud Kazenberger *loc. cit. num.* 51. & sic indubitanter tenendum esse dicit Reiffenstuel *loc. cit. num.* 57. ob decretum Sacræ Cong. circa Indulgentias editum, ac per Innocentium XI. *die* 7. *Mart.* 1678. approbatum, & inviolabiliter servari jussum, ubi §. *final.* declaratur: *Semel dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri.* Ita sonat decretum.

Uno & eodem opere nequeunt diversæ, & 28
plures Indulgentiæ obtineri; nisi forsan illæ essent per modum unius, v. g. habens duas Medalias diversis Indulgentiis affectas, & uni sit annexa Indulgentia quadraginta dierum; & alteri centum dierum obtinenda a recitantibus unum Pater, & Ave, per unicam solam hujusmodi recitationem non lucrabitur utramque Indulgentiam, scilicet & illam quadraginta dierum, & aliam centum dierum; sed debet duplicare talem recitationem, quia ad utramque illam Indulgentiam requiritur causa propria, & diversa, & consequenter reiterata, seu duplicata recitatio. Ita Suarez, Præpositus, & alii communius cum Herincx *disp.* 4. *de Pœnit. q.* 11. *num.* 9. Kazenberger *loc. cit. num.* 49. Lugo *loc. cit. num.* 90. Mastrius *l. cit. num.* 65. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 54.
Dicitur autem notanter: *Nisi forsan illæ con-* 29
cessæ essent per modum unius, ut cum visitantibus certam Ecclesiam conceduntur v. g. Indulgentiæ omnium Ecclesiarum Urbis, quia tunc,

tunc, ut ipsamet formula concessionis demonstrat, unica sola visitatione possunt omnes illæ Indulgentiæ obtineri. Kazenberger *loc. cit. num.* 49. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 55. & communis aliorum.

30 Sic etiam per unicam solam Confessionem, & Communionem potest quis lucrari plures Indulgentias eodem die diversis Ecclesiis concessas, Lugo *loc. cit. num.* 93. Gobat *tract.* 3. *c.* 2[illegible]. *n.* 189. Kazenberger *loc. cit. n.* 49. Reiffenstuel *l. c. n.* 51. ubi testatur esse certam,
31 & communem Doctorum sententiam. Immo idem dicendum est, licet secunda Indulgentia non eadem die, sed sequenti, vel intra debitam distantiam occurrat; Dummodo perseveret in statu gratiæ. Lugo *tom.* 6. *sect.* 6. *n.* 93. Gobat *tract.* 3. *Quinarii cap.* 26. *n.* 181. Comitolus *q.* 39. Kazenberger *loc. cit. n.* 49. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 51. Portell. *in dubiis Regular. verb. Indulgentia n.* 5. Graff. *part.* 1. *decis. aur. lib.* 4. *cap.* 11. *n.* 34. Bassæus *vers. Indulgentiæ n.* 2. Escobar *tract.* 7. *Exam.* 5. *num.* 57. Turrian. *in Select. par.* 2. *disp.* 31. *dub.* 64. Diana *tom.* 3. *tract.* 4. *miscellan. resol.* 166. & alii plures. Et ratio est, quia Confessio, & Communio non videntur exigi directe, tamquam opus injunctum per modum oneris, sed solum præsuppositive, tamquam major dispositio sub-
32 jecti ad lucrandam Indulgentiam. Quantum autem se extendat ly *vel intra debitam distantiam*, non omnino conveniunt Doctores. Aliqui enim nedum extendunt ad duos, vel tres dies, sed etiam ad quatuor dies, dummodo intra id temporis in statu gratiæ perseveret. Portell. *in dubiis Regular. verb. Indulgentia n.* 5. post Comitolum, & Bonagrat. Hasbens. *in Summula Quæstionum Regular. verb. Indulgentia n.* 225. post Bassæum. Alii autem extendunt ad quinque, vel sex dies dummodo semper intra id temporis in statu gratiæ perseveret. Sic Gobat *tract.* 3. *Quinarii cap.* 26. *n.* 181. post Comitolum *q.* 39. qui interrogatus utrum, qui primo die Augusti Sacramenta Confessionis, & Communionis susceperat, nil plane cogitans de Indulgentia, quæ omnibus Confessis, & Communicatis proponebatur ad diem sextam ejusdem mensis, posset sine nova Confessione, & Communione lucrari illam indulgentiam; rotunde respondit *posse*: eam potissimum ob caussam, quod ille, de quo erat sermo, vere potuerit dici esse confessus, & communicatus. Sic refert, & tenet Gobat *loc. cit. num.* 181. & Reiffenstuel *loc. cit. num.* 52. Idem tenent Turrianus, Diana, Escobar apud La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1372. qui ibidem insuper subjungit, quod Theologi Collegii Romani (uno excepto, qui contradixit) interrogati ab ipsius Provincia putarunt ad lucrandas Indulgentias in Festo Circumcisionis sufficere, quod quis in Festo Nativitatis Christi confessus communicarit referendo etiam ad Indulgentias Circumcisionis.

Accedit quod, quando Papa concedit Indul- 33
gentiam vere pœnitentibus, & confessis, non est necessarium ad acquirendam talem Indulgentiam facere Confessionem die, vel tempore, quo Indulgentia est lucrifacienda, sed satis est, quod post ultimam Confessionem perseveret in gratia usque ad talem diem, vel tempus Indulgentiæ lucrifaciendæ. Sic Navarr. *in Comment. de Jubil. & Indulgent. notabil.* 18. *n.* 18. Kazenberger *l. cit. n.* 29. Leo *Thesaur. for. Eccles. p.* 1. *c.* 7. *de Indulg. num.* 27. Bonacina *tit. de Indulgent. disp.* 6. *q.* 1. *punct.* 5. *proposit.* 2. *n.* 7. ubi citat Navarr., Filliuc., Henriquez, Suarez, Reginald. & alios. Viva *de Jubilæo q.* 8. *art.* 3. *num.* 2. cum multis ibi citatis. Gobat *tract.* 3. *Quinarii cap.* 28. *num.* 167. Monacell. *tom.* 2. *formul.* 6. *n.* 3. & 4. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 50. Graffius *part.* 1. *decis. aur. lib.* 4. *cap.* 15. *n.* 34. & alii passim. Et ratio est, quia non exigitur Confessio tamquam opus injunctum per modum oneris, sed solum requiritur ex parte subjecti, tamquam dispositio ad lucrandam Indulgentiam; Unde, qui post ultimam Confessionem perseverat in statu gratiæ, consequitur effectum Indulgentiæ, implet enim formam Indulgentiæ, cum sit vere pœnitens, & rite confessus. Unde illud participium *Confessis* exponendum est hoc pacto, idest qui sunt, vel fuerunt confessi, ut recte Graffius *loc. cit.* & alii. Immo, 34
nedum non requiritur Confessio peccatorum mortalium alias rite confessorum, sed neque Confessio venialium, nisi in concessione Indulgentiæ expresse requiratur Confessio etiam de solis venialibus. Navarr. *loc. cit. notabil.* 30. *num.* 6. Graffius *in Appendice decis. aur. lib.* 2. *de Indulgent. cap.* 5. *n.* 9. Kazenberger *loc. c. n.* 29. Bonacina, & omnes supracitati. Herincx *disp.* 5. *de Pœnit. n.* 80. Suarez *disp.* 52. *sect.* 3. *num.* 5. & alii passim. Et ratio est, quia, quando in Bulla exprimitur Confessio, sermo est de Confessione respectu illius, qui conscientiam habet peccati mortalis obnoxiam, nisi aliud exprimatur; Confessio enim simpliciter dicta ex communi usu, & sensu Ecclesiæ, censetur Confessio mortalium; *arg. cap. Omnis utriusque sexus, de pœnit. & remiss.* & ob id Ecclesia, sicut non solet præcipere Confes-

fessionem venialium, ita neque consuevit Con-
fessionem venialium requirere ad consequen-
dam Indulgentiam, ut recte Bonacina *loc. cit.*
Monacell. *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit.* &
alii. * Nunc autem servanda est dispositio
Decreti supra relati *art.* 2. *num.* 46. *
35 Est autem necessaria Confessio actualis, &
non sufficit contritio ad lucrandam Indulgen-
tiam, quando in Bulla concedente Indulgen-
tiam requiritur confessio, & lucraturus Indul-
gentiam habet peccatum mortale. Sic commu-
nior, probabilior, & tutior Theologorum sen-
tentia cum Kazenberger *l. c. n.* 29. Reiffen-
stuel *l. c. n.* 49. Et ratio est, quia tunc Con-
fessio actualis censetur esse conditio necessario
requisita ad Indulgentiæ consecutionem; In-
dulgentiæ enim tantum valent, quantum so-
nant, & explicandæ, & acquirendæ sunt, sicut
in Bullis exprimitur. Et hoc verum est, et-
iamsi in Bulla dicatur, quod conceditur Indul-
gentia *contritis, & confessis*; quia particula &
non est disjunctiva, sed conjunctiva, & copu-
lativa; dispositio autem copulata utriusque
36 partis veritatem exigit. Quando vero in con-
cessione Indulgentiæ non expresse præscribitur
Confessio, sufficit, ut lucraturus Indulgentiam
existat in gratia sanctificante per contritionem
perfectam, quia existens in gratia sanctifican-
te per contritionem est capax Indulgentia-
rum, nec in concessione ipsarum requiritur
actualis Confessio, ut supponitur, adeoque in
tali casu non est necessaria actualis confessio.
Sic Navarrus, Suarez, Reginaldus, Bonacina,
Faber, & alii cum Kazenberger *loc. c. n.* 29.
& communis aliorum cum Mastrio, *Theolog.
morali disp.* 23. *q.* 4. *num.* 63. Reiffenstuel *l.
c. num.* 48.
37 Tempus lucrandi Indulgentias in Festis ex-
tra Quadragesimam (nisi aliud in Bulla con-
cessionis caveatur) communiter nunc incipit a
primis vesperis usque ad occasum solis sequen-
tis diei. *Communis* cum Gobat *tract.* 4. *p.* 2. *de
Indulgent. c.* 6. Quintanadvenas *in Appendice
ad sua singularia tract.* 4. *dua.* 3. & 4. Kazen-
38 berger *l. c.* . 57. Per primas Vesperas intel-
ligitur illud tempus, quo ex probato usu so-
lent, aut possunt in illo loco, ubi est Indul-
gentia, recitari Vesperæ incipiendo non solum
ab illa hora, in qua Vesperæ in Choro in-
choantur, sed ab ea etiam, qua ad Vesperas
Campanæ pulsantur, aut pulsari solent, & si
in loco, in quo est Indulgentia, Vesperæ non
canantur, habenda est ratio vel moris Dioece-
sani, vel vicini Oppidi, vel generalis consue-
tudinis. Quintanadvenas cum Gobat *loc. cit.*
sub num. 657. In Quadragesima autem tempus 39
lucrandi Indulgentiam pro sequente festo die
concessam incipit media decima hora anteme-
ridiana diei præcedentis; cum eo tempore in
Quadragesima Vesperæ dici possint, & soleant.
Gobat, Quintadvenas, & Kazenberger *locis ci-
tatis*. In feriis autem, & non Festis diebus, 40
tam in Quadragesima, quam extra Quadrage-
simam tempus lucrandi Indulgentias incipit a
nocte intempesta usque ad alteram noctem in-
tempestam, idest a media nocte antecedente
usque ad mediam noctem sequentem, & sic
illius mensura est dies naturalis; *arg. l. More
Romano, ff. de Feriis, l. Consuluit, de offic.
delegat.* Gobat *loc. cit. num.* 656. *vers. Rur-
sum quæras*, Kazenberger *loc. cit. num.* 57.
Per solis occasum intelligitur illud tempus, 41
quo sol jam plane sub horizontem est abdi-
tus, & plane totus occubuit. Gobat *loc. cit.
num.* 655. Quintanadvenas *loc. cit.* Kazenberger
loc. cit.
Quando in Brevi Indulgentiarum ponitur hæc 42
clausula: *Præsentibus ad septennium tantum va-
lituris*, hoc septennium incipit currere a die
Datæ Brevis Romæ. Sic expresse declaravit Sac.
Congregatio Indulgentiis, & Reliquiis præpo-
sita die 18. Maii 1711. & approbavit Sanctis-
simus die 20. ejusdem Mensis, & anni, ut ap-
paret in sequenti decreto: *Discusso dubio in Sa-
cra Congregatione Indulgentiis, & S. Reliquiis
præposita, An attentis verbis, quæ in Brevibus
Indulgentiarum apponi solent; Præsentibus ad
septennium tantum valituris, septennii initium a
die publicationis Brevis desumendum sit? Ead.
Sacra Congregatio die 18. Maii 1711. declara-
vit, non a die publicationis, sed a die Datæ
Brevis septennii tempus incipere. Et facta re-
latione Sanctissimo Domino Nostro per me infra-
scriptum Secretarium die 20. ejusdem Mensis,
Sanctitas Sua Congregationis sententiam approba-
vit.*

I. M. Cardin. Gabriellus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secretarius.

Quando in Brevi ponitur clausula *Præsenti-* 43
*bus ad septem annos proximos, seu ad septennium
proximum valituris*, debet inter ipsos annos
computari, & numerari etiam annus Jubilæi,
si intra id temporis occurrat. Gobat *de Jubi-
læo num.* 56. & *de Indulgent. num.* 663. Bel-
legambe *p.* 2. *sect.* 4. *q.* 6. La Croix *lib.* 6.
p. 2. *n.* 1378. Kazenberger *l. c. n.* 60. Si autem
dicatur simpliciter *ad septennium*, seu *ad septem*

annos,

annos, Gobat *loc. cit.* Viva *q. 4. art. 5.* apud La Croix, & Kazenberger *loc. cit.* contra Pasqualigum putant durare ad septem annos utiles.

44 Clausula in Brevi solita apponi: *dummodo in Ecclesia tot Missæ quotidie celebrentur*, debet intelligi juxta Declarationem datam de mandato Sanctissimi a Sacra Congregat. Concilii, in qua die 30. Julii 1701. propositis sequentibus tribus dubiis responsum fuit, ut infra.

I. *An absentibus Religiosis ex causa prædicationis tempore Quadragesimæ, & Adventus, vel quando occasione Festivitatum, vel Funerum, aut similium a Superioribus ad celebrandum alibi transmittuntur, Indulgentiæ concessæ in certo numero Missarum, qui ob dictas causas adimpleri non potest, prorsus cessent? Vel pro eo tempore, quo dictus numerus Missarum non fuerit adimpletus, sint suspensæ, vel potius remaneant in suo robore?* Quoad primam partem pro tempore Adventus, & Quadragesimæ remanere suspensas; non autem in reliquis, dummodo raro contingat.

II. *An idem sit statuendum deficiente præfixo numero Missarum ob infirmitatem Sacerdotum tam Regul. quam Secularium?* Non remanere suspensas.

III. *An pariter idem sit statuendum deficiente d. numero Missarum ob absentiam ab Ecclesiis Secularibus Canonicorum, ac Sacerdotum per aliquot dies, & menses?* Satis provisum in primo.

45 Cum quibus resolutionibus processit *Congreg. Concil. Trident. in Isclana 25. Septemb.* 1713. quando renuente Episcopo Isclano exequi Breve concessum Ecclesiæ B. Mariæ Lauretanæ Terræ Forigii ejusdem Diœcesis, eo quia in illo aderat clausula: *Dummodo in dicta Ecclesia 14. Missæ quotidie celebrentur.* Ipse autem Episcopus facta diligenti computatione omnium Missarum invenerat illas fixe, & ex obligatione quolibet anno celebrandas in eadem Ecclesia, esse solum 391. & sic longe minus quam 14. quolibet die. Licet computando alias, quæ ex magna devotione confluentium ad eamdem Ecclesiam in illa celebrabantur, Missæ prædictæ ex obligatione unitæ cum adventitiis longe superabant numerum 14. quotidianarum, ut ipsemet Episcopus in ejus relatione testabatur, asserens sibi difficultatem facere possibile decrementum, & diminutionem ejusdem numeri Missarum Adventitiarum pro uno, vel altero brevi tempore; Nihilominus habito recursu ad dictam Congregat. Indulgent. per Administratores dictæ Ecclesiæ primo dubio: *An Episcopo Isclano relati Brevis publicatio injungenda sit?* Responsum fuit *Affirmative*.

Clausula: *Volumus autem, ut si alias Christifidelibus d. Ecclesiam visitantibus aliqua alia Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura concessa fuerit, præsentes Litteræ nullæ sint*, debet intelligi juxta declarationem Sacræ Congregationis Indulgent. & S. Reliquiis præpositæ a Sanctissimo approbatam. Vid. verb. *Altare privilegiatum num.* 7. ubi affertur integra ipsa declaratio. 46

Missæ celebratæ de Festo currente in Altaribus privilegiatis in diebus, quibus non licet Missas de Requiem celebrare, habent eamdem vim, & easdem Indulgentias, perinde ac si essent celebratæ Missæ de Requiem, seu defunctorum. Sic expresse statuerunt tres Summi Pontifices, scilicet Alexander VII. *die 22. Januar.* 1667. Constit. incip. *Credite*; Clemens IX. *die 23. Septembr.* 1669. Constitut. incip. *Cum felicis*, Innocent. XI. *die 24. Maii* 1688. Constit. incip. *Alias*, & novissime Sacra Congregat. Rituum *in Urbis, & Orbis* 15. *Septembris* 1714. specialiter approbante Clemente XI. die 29. ejusdem mensis. Vid. verb. *Missa art.* 15. *n.* 10. 11. 12. & 13. ubi afferuntur tales Constitutiones, & resolutiones ad litteram. 47

Translato Festo, in cujus die conceditur Indulgentia, non transfertur etiam ipsa Indulgentia, nisi ex concessione speciali. *Sacr. Congreg. Rit.* 30. *Novemb.* 1679. & 10. *Junii* 1690. Sic *in Rubr. Breviarii Fratrum Minorum tit.* 10. & apud La Croix *lib. 6. part. 2. decret.* 298. 48

Indulgentia tandiu durat, quandiu vult is, qui eam concessit; quia, sicuti ab ejus voluntate pendet in fieri, ita & in conservari. *Communis*, *arg. cap. Omnis* 1. *de Regulis Juris*; ibi: *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur.* 49

Indulgentia simpliciter, & absolute concessa, seu sine appositione determinati temporis durat perpetuo per se loquendo; nam, cum Superior concedens eam non limitaverit, nec nos limitare debemus. Herincx *disp. 4. de Pœnitentia q. 12. n. 87.* Kazenberger *loc. c. n. 55.* & ipso teste, communissima aliorum, *arg. cap. Quia circa 22. de privilegiis.* 50

Nec perit Indulgentia per mortem concedentis, nisi in ipsamet concessione ponatur explicite, vel implicite iste terminus. Kazenberger *loc. cit. num.* 55. Gobat *tract. 4. de Indulg. p. 2. cap. 36. n. 646.* Suarez *disp. 57. sect. 2. n. 2.* & ipso teste, certa, & communis aliorum; 51

arg.

arg. cap. Decet 16. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Decet concessum a Principe beneficium esse mansurum*.

52 Indulgentia concessa *usque ad beneplacitum Concedentis* non est perpetua, sed, si non fuerit prius revocata, perit morte ipsius concedentis. Gobat *loc. cit. num.* 643. Kazenberger *loc. cit. n.* 5. Filliucius *tract.* 8. *n.* 235. & alii; nam beneplacitum extinguitur extincto privilegiante; *arg. c. Si gratiose* 5. *de rescriptis*, ibi: *Hujusmodi gratia per ejus obitum* (*per quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur*) *eo*

53 *ipso expirat*. Indulgentia autem concessa *ad beneplacitum Sedis Apostolicæ, aut interim dum Sedes Apostolica voluerit*, non expirat morte Papæ concedentis, sed durabit perpetuo, nisi a Successore fuerit revocata, quia Sedes ipsa non moritur. Kazenberger *loc. cit.* Gobat *l. cit.* Filliucius *loc. cit. & communis* aliorum, *arg. cit. cap. Si gratiose*, ibi: *Secus autem si usque ad Apostolicæ Sedis beneplacitum gratia concedatur*

54 *prædicta*. Indulgentia non cessat, quamvis cesset causa, propter quam concessa fuit: Constat enim ob causam temporalem sæpe concedi Indulgentiam perpetuam; si enim v. g. Indulgentia perpetua sit concessa propter fabricam Templi, vel propter Conversionem ad Fidem alicujus Provinciæ, non cessat talis perpetua Indulgentia, quamvis templum sit jam absolutum, vel Provincia sit jam conversa. *Communis* cum Gobat *loc. citat. num.* 645. Filliuc. *loc. cit. num.* 246. Suarez *disp.* 57. *sect.* 7. *num. ult.* Kazenberger *loc. cit. num.* 56. Mastrio *Theolog. Moral. disp.* 23. *quæst.* 3. *numer.* 50.

55 Quoad dicta supra num. 33. ad 36. attendenda & observanda est novissima Sanctio & Declaratio Benedicti XIV. adducta infra, in *Supplementis* ad verb. *Jubilæum* Art. I. n. 50. & seqq.

ARTICULUS IV.

Indulgentia quoad ea quæ concernunt Indulgentias revocatas, & Apocryphas; aliasque non tales, de stationibus Urbis, ac variis declarationibus.

1 OMnis Indulgentia potest revocari a suo Concedente, vel ejus Successore, aut Superiore, antequam suum sortiatur effectum, *Communis*, *arg. cap. Omnis res* 1. *de Regulis Juris*, ibi: *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*. Dicitur autem *antequam suum sortiatur effectum*, quia, si Indulgentia sit jam effectum consecuta, non potest amplius revocari quoad illum effectum; nam remissio pœnæ semel facta, non potest retractari, & Divina Clementia, dimissa, in ultionem ulterius redire non patitur, ut inquit Gelasius Papa relatus *in cap. final. de Pœnitent. dist.* 4.

Ad hoc, ut Indulgentia censeatur pro omnibus revocata, necessarium est, ut sufficienter ejus revocatio promulgetur: quamvis enim revocatio Indulgentiæ sit facta publice, & affixa Romæ Bulla revocatoria illius, non tamen statim incipit ubique desinere ejus valor. Navarrus *de Jubilæo notabil.* 31. *n.* 28. Gobat *tract.* 4. *de Indulg. part.* 2. *cap.* 37. *num.* 666. Kazenberger *l. c. n.* 63. *&* 64. & alii communiter; *arg. cit. l. Si procuratorem*, *ff. de Procuratoribus*. Sed tandiu singulis in Provinciis durat, donec communi, & morali modo ad eas potuerit pervenire revocatio, quia alioquin orirentur maxima incommoda, & infinitæ propemodum deceptiones. Sic recte Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 57. *sect.* 1. *num.* 9. Filliucius *tract.* 8. *n.* 341. Gobat *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit.* & alii passim. 2

Quando revocantur Indulgentiæ alicujus Ecclesiæ, aut Ordinis, non censentur revocatæ Indulgentiæ alteri loco, aut Ordini instar earum concessæ. Ita Navarrus *de Jubilæo notabil.* 26. *num.* 8. Gobat *loc. cit. num.* 675. Kazenberger *loc. cit. num.* 65. Et ratio est, quia etsi ejusmodi Indulgentiæ a prioribus dependerint quoad productionem, non tamen pendent quoad conservationem; sicut privilegia uni Academiæ instar alterius Academiæ privilegiorum concessa, non tolluntur sublatis illius alterius privilegiis, ut recte docet Baldus communiter receptus *in l. Omnia*, C. *de Episcop. & Cleric.* Immo revocatis Indulgentiis omnibus, quæ alicui Ecclesiæ sunt concessæ, non censentur revocatæ illæ, quas habet unum, alterumve illius Ecclesiæ Altare privilegiatum: Nam non est ratio, cur nomine Ecclesiæ intelligantur in hac odiosa materia etiam Altaria; *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, favores convenit ampliari*. Ita Gobat *loc. c. n.* 676. Lezana *vers. Bulla Cruciatæ n.* 41. Kazenberger *loc. cit. n.* 65. 3 4

S. Pius V. Pontifex maximus Constit. incip. *Etsi Dominici*, edita sexto Kalendas Februarii 1567. revocavit omnes Indulgentias, quæ quæstum continebant. Vide etiam Concilium Trid. de hac re *sess.* 25. *in Decreto de Indulgentiis*, *& sess.* 21. *cap.* 9. *de reformat.* 5

Paulus V. Summus Pontifex Constit. incip. 6

Re-

Romanus Pontifex, edita 23. Maii 1606. revocavit omnes Indulgentias per suos Prædecessores Summos Pontifices concessas quibuslibet Regularibus cujusvis Ordinis, & alias de novo concessit; quæ Constitutio, ut ab omnibus præ oculis habeatur, hic ad litteram datur.

PAULUS PAPA V. &c.

7 ROmanus Pontifex in B. Petri Sede constitutus, cui inter alia cœlestis Indulgentiarum Thesauri dispensandi cura incumbit, solicite prospicere debet, ac solerter, ut hujusmodi Indulgentiarum dispensatio, & usus ad Dei gloriam, & animarum salutem præcipue dirigatur, & ne ex illarum multiplicitate confusio, aut inanis interpretatio exoriatur.

§. I. Proinde cum felic. recor. Clemens Papa VIII. Prædecessor Noster magna cum diligentia, & solicitudine procuraverit abusus, & corruptelas, tum in communicando Indulgentiarum thesauros, tum in medio illos recipiendi irreptos tollere, & propterea sua quadam Constitutione formam aggregandi, instituendi, & recte administrandi Societates, & Confraternitates præscripserit, licet morte præventus hanc piam ejus voluntatem ad finalem executionem deducere, neque etiam, ut cogitaverat, circa Indulgentias a plerisque Romanis Pontificibus Prædecessoribus, Religionibus, & Ordinibus monasticis, & mendicantibus diversis temporibus concessas aliquid deliberare potuerit;

§. II. Nos, qui nullis nostris meritis, sed sola Dei benignitate, ad Summi Apostolatus officium vocati sumus, susceptum a tanto Pontifice pium hoc opus ad optimum finem perducere cupientes, ubi primum Catholicæ Ecclesiæ Regimen suscepimus, Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus ad hoc opus a dicto Clemente Prædecessore deputatis, de quorum numero tempore ipsius Clementis Prædecessoris eramus, injunximus, ut in illo opere ad ulteriora progrederentur, & Indulgentias Regularibus concessas recognoscerent, iisque recognitis rem nobiscum communicarent.

§. III. Cum itaque præfati Cardinales privilegia, concessiones, & gratias prædictis Religionibus, & Ordinibus concessas diligenter inspexerint, & examinaverint, ac eorumdem Ordinum Superiores, & Officiales pluries audierint, ac circa easdem Indulgentias, varia dubia, & incertitudines, & confusiones adesse compererint, & ex judicio eorum etiam Regularium, & aliquorum ex illis nobis proposuerint, valde expedire pro eorum securitate, & beneficio, ut Indulgentias ipsis Religionibus, & Ordinibus adinstar, vel per Communicationem, aut alio modo hactenus concessas annullaremus, & revocaremus, ac alias particulares illis concederemus.

§. IV. Nos matura super hoc consultatione præhabita, cupientes Personis Regularibus quibuscumque quorumvis Ordinum, tam Monasticorum, quam Mendicantium spirituale solatium, & juvamen afferre, infrascriptas Indulgentias, & gratias, quas personis Regularibus intra claustra, aut extra, cum licentia tamen suorum Superiorum legitima de causa illis concessa degentibus, tantummodo suffragari debere declaramus, concedendas duximus.

§. V. Omnibus igitur Christi fidelibus, qui canonice, & juxta Ordines cujuslibet Religionis, & Constitutiones Apostolicas Habitum Regularem a legitimis Superioribus, causa profitendi in illo, susceperint, die primo eorum ingressus in ipsam Religionem, si vere pœnitentes, & confessi sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, plenariam.

§. VI. Ac cuilibet Novitio, qui *pœnitens*, & confessus, ac Sacra Communione *refectus post* completum probationis annum *Professionem* emiserit, etiam plenariam.

§. VII. Nec non cuilibet Religioso intra Claustra sui Monasterii viventi, qui in Festo principali sui Ordinis confessus, & Sacra Communione refectus fuerit, aut Missam recitans, pro Christianorum Principum Concordia, hæresum extirpatione, Romani Pontificis salute, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderit, etiam plenariam.

§. VIII. In cujuslibet vero mortis articulo, si pariter vere pœnitens, & confessus, ac Sacra Communione refectus, vel quatenus id facere nequiverit, saltem contritus, Nomen Jesu, ore, si potuerit, sin autem corde devote invocaverit, etiam plenariam.

§. IX. Qui vero ad Presbyteratus Ordinem Canonice promotus, & confessus primam Missam celebrabit, nec non etiam iis *Religiosis*, qui pariter confessi, & Sacra Communione refecti eidem Missæ interfuerint, aut ipso die Missam similiter celebrabunt, etiam plenariam.

§. X. Iis vero, qui de suorum Superiorum licentia, a negotiis per decem dies alieni, in

Cella

Cella commorabuntur, aut ab aliorum conversatione separati, in piorum librorum, & aliarum rerum spiritualium, animos ad devotionem, & spiritum inducentium, lectionibus operam suam dederint, addendo sæpe considerationes, & meditationes Mysteriorum Fidei Catholicæ, Divinorum beneficiorum, quatuor novissimorum, Passionis Domini Nostri Jesu Christi, & aliorum exercitiorum, orationum Jaculatoriarum, aut vocalium, saltem per duas horas in die, & nocte orationibus mentalibus sese exercendo, faciendo eodem tempore Confessionem generalem, aut annalem, vel ordinariam, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, aut Missam celebraverint, toties pro quolibet prædictorum exercitiorum, plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus.

§. XI. Præterea iidem Religiosi intra Claustra viventes, qui suam Ecclesiam devote visitaverint, & ut præfertur, oraverint, consequantur easdem Indulgentias, quas visitantes Ecclesias Urbis, & extra eam diebus Stationum consequuntur, in omnibus diebus, perinde ac si ipsas Urbis Ecclesias personaliter visitarent.

§. XII Omnibus item Religiosis intra claustra, ut supra, viventibus, qui quinquies Orationem Dominicam, & toties salutationem Angelicam ante Altare eorum Ecclesiæ in quolibet die oraverint, quinque annos, & totidem quadragenas.

§. XIII. Iis vero, qui de suorum Superiorum licentia in itinere existentes, aut extra Claustra degentes, tamquam Prædicatores, & Lectores, quinquies eamdem orationem Dominicam, & toties salutationem Angelicam ante quodlibet Altare similiter dixerint, etiam quinque annos, & totidem quadragenas.

§. XIV. Nec non etiam eisdem Religiosis, qui per mensem integrum singulis diebus spatio mediæ horæ Orationem mentalem fecerint ac Confessi, & Sacra Communione ultima Dominica Mensis hujusmodi refecti fuerint, sexaginta annos, & totidem quadragenas.

§. XV. Qui vero contrito corde, & pœnitentes eorum culpas, & peccata, ac imperfectiones in Capitulis culparum accusabunt, & spiritualiter communicabunt, & exercitium virtutum facient, tres annos, & totidem quadragenas.

§. XVI. Quotiescumque autem de licentia Summi Pontificis, aut suorum Superiorum in ditiones, & terras infidelium, aut hæreticorum ad concionandum aut Catholicos docendum; vel infideles, & hæreticos ipsos ad Fidem Catholicam convertendum, & Ecclesiæ gremium reducendum, missi fuerint, si pœnitentes, & confessi, ac Sanctissima Communione refecti fuerint, vel Missam celebraverint, ut melius ad hujusmodi opus sese parare valeant, pro duabus vicibus, videlicet quando itineri se accingent, & quando in Provinciam, ubi prædicta opera eis exercenda erunt, ingressi fuerint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino pariter concedimus, & elargimur.

§. XVII. Et insuper, cum Superior in visitationibus generalibus, orationes quadraginta horarum pro bono visitationis progressu collocare voluerit, iis Religiosis, qui dictis orationibus saltem spatio duarum horarum in diverso tempore interfuerint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, Romani Pontificis salute, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, nec non disciplinæ, & observantiæ Regularis augmento, pias ad Deum preces, ut supra dictum est, effuderint, si confessi, & Sacra Communione refecti fuerint, aut Missam celebraverint, plenariam similiter omnium peccatorum Indulgentiam, & remissionem, ut præfertur, concedimus.

§. XVIII. Volumus autem, ut omnes supradictæ Indulgentiæ, & gratiæ Religiosis Regularibus cujusvis Ordinis, tam Monastici, quam Mendicantis, duntaxat, ut præfertur, concessæ, etiam omnibus Monialibus cujusvis Regulæ approbatæ, & intra claustra cum tribus votis solemnibus viventibus, & perpetuam clausuram servantibus, tam Ordinariis locorum, quam etiam Regularibus cujuscunque Ordinis, Regulæ, & Instituti subjectis suffragentur, præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis.

§. XIX. Ceterum omnes, & singulas Indulgentias quibuscumque Ordinibus, & Institutis, Regularibus hujusmodi etiam mendicantibus, & quibuslibet personis Regularibus, tam vigore privilegiorum, & litterarum Apostolicarum, quam vivæ vocis oraculo, aut alias quovis modo, per quoscunque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac Nos, & Apostolicam Sedem hactenus concessas, confirmatas, approbatas, & innovatas, auctoritate, ac tenore prædictis perpetuo revocamus, cassamus, annullamus, & abrogamus, & ad præsentium nostrarum Litterarum præscriptum reducimus, & moderamur.

§. XX. Non obstantibus quibusvis Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac eorumdem Ordinum, & Institutorum Regularium, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis, etiam Mare magnum, & Bulla aurea nuncupatis, eisdem Ordinibus, & Institutis, eorumque Monasteriis, Conventibus, Collegiis, Domibus, Superioribus, & Personis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, specialis specifica, expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda foret, tenores hujusmodi præsentibus pro expressis, & ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. XXI. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem fides habeatur ubique, quæ præsentibus ipsis originalibus Litteris haberetur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 23. Maii 1606. Pontificatus nostri anno secundo.

8 Per hanc tamen Indulgentiarum revocationem factam a Paulo V. non intelliguntur revocatæ variæ Indulgentiæ, quas adhuc lucrari possunt Regulares, ut recte notant, & pro certo tenent Peyrinus, Lezana, Quintanadvenas, Gobat *tract. 4. de Indulgent. part. 2. cap. 27.* Kazenberger *loc. cit. num. 77.* & alii. *Primo* igitur non sunt revocatæ Indulgentiæ promiscue Regularibus, & Sæcularibus concessæ, unde adhuc iis frui possunt Regulares omnes. *Secundo*, non sunt revocatæ Indulgentiæ Regularium locales, seu Capellis Regularium concessæ, ut declaravit *Sacr. Congregat.* 7. *Septembris* 1607. apud Vivam *in Appendice Indulgentiarum* §. 1. *num. 6.* & Peyrinum *de privilegiis tract. 4. cap. 9. num. 82.* *Tertio*, non sunt revocatæ Indulgentiæ, quæ impertitæ erant parentibus, Cognatis, & Servitoribus Religiosorum; Quintanadvenas *in Appendice* suorum singularium *tract. 4. dub. 13. n. 4.* Gobat *loc. cit. num. 546.* Kazenberger *loc. cit. num. 77.* *Quarto*, non sunt revocatæ Indulgentiæ concessæ ipsis Religiosis pro animabus Purgatorii, ut v. g. possint tali die orando, vel sacrificando liberare animam a Purgatorio. Sic idemmet Paulus V. testatus est 23. *Februarii* 1609. ut refert Viva *in Appendice Indulgent.* §. 1. *num. 6.* cum aliis ibi citatis; Quintanadvenas *loc. cit.* Gobat *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit.* *Quinto*, non sunt revocatæ Indulgentiæ, quas poterant Regulares concedere, tam Regularibus, quam Sæcularibus, pro aliquo opere, ut est Indulgentia, quam Regulares Concionatores dare possunt audientibus ipsorum Conciones, aut Indulgentia plenaria, quam Provinciales suis largiuntur in fine visitationis, ex dictis *art. 2. num. 28.* & *infra num. 11.* Sic Kazenberger *loc. cit. num. 77.* Gobat *loc. cit. num. 546.* Quintanadvenas *loc. cit. num. 8.* *Sexto*, non sunt revocatæ etiam Indulgentiæ directe concessæ Regularibus, vel agonizantibus in articulo mortis, vel jam vita functis; Sic probabilissime Lezana, *verb. Indulgent. num. 11.* & *12.* Kazenberger *loc. cit. num. 77.* Gobat *loc. cit. num. 547.* Diana *part. 4. tract. 9. resolut. 21.* Pellizarius *tract. 8. cap. 5. num. 181.* referens etiam Peyrinum, & Alphonsum Leonem. Et ratio est, quia, ut dicit Gobat *loc. cit.* Indulgentiæ pro articulo mortis, & defunctis sunt ita favorabiles, ut non censeantur involvi etiam Bullis tametsi universalissime suspendentibus omnes Indulgentias. Immo addit Pellizarius *l. c. n. 182. cit.* a Gobat *l. cit. num. 547.* & Kazenberger *l. c. num. 77.* nec illas esse revocatas, quæ erant quidam directe concessæ Regularibus vivis, & sanis, ita tamen, ut possent applicare defunctis, Religiosis, aut Sæcularibus, hoc enim ipso, quod possint applicari defunctis, gaudent privilegio concessarum immediate defunctis. *Septimo*, non sunt revocatæ Indulgentiæ concessæ nostris Tertiariis substantialia Religionis vota non emittentibus intra, vel extra claustra degentibus, ut declaravit Innocentius XI. *die* 10. *Octobris* 1686. per suum Breve incipiens: *Alias emanavit*. Vide *Rubricas nostri Breviarii Franciscani particulares n. 173.*

Circa disposita in dicta Constitutione Pauli V. notandum est, quod, ubi ipse §. 10. 9
concedit Indulgentiam plenariam omnibus Regularibus obeuntibus spiritualia exercitia per decem dies, Alexander VII. *die* 11. *Junii* 1659. eamdem plenariam Indulgentiam concessit Fratribus Minoribus de corpore Observantiæ dicta spiritualia Exercitia obeuntibus per solos octo dies: quæ Constitutio, ut ab omnibus in promptu habeatur, hic ad litteram datur.

ALE-

ALEXANDER PAPA VII. &c.

CUm, sicut nobis nuper exponi fecit dilectus Filius Michael Angelus Sambuca Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Minister Generalis, in Capitulo Generali ejusdem Ordinis novissime Toleti celebrato, inter alia decretum fuerit, ut secessus, & spiritualia mortificationis, & Orationis mentalis Exercitia in omnibus Provinciis Cismontanæ Familiæ Ordinis prædicti reassumantur, & illis Fratres earumdem Provinciarum aliquoties singulis annis vacent.

Nos qui probe novimus quantopere conducant Exercitia hujusmodi dirigendis in viam Domini, & confirmandis in illa Christifidelium mentibus, devotionem Fratrum memorati Ordinis, qui de suorum Superiorum licentia operi adeo pio, & salutari vacaverint, Cœlestium Ecclesiæ thesaurorum elargitione magis invitare volentes, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, & singulis prædicti Ordinis Fratribus, tam Clericis, quam Laicis, seu Conversis, qui in Domibus Regularibus Provinciarum prædictarum de suorum Superiorum licentia exercitia prædicta per octidui spatium, quandocunque peregerint, & interea temporis vere pœnitentes & confessi, Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, quoties id egerint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & Remissionem in Domino concedimus præsentibus in perpetuum valituris. Volumus autem, quod, si pro impetratione, præsentatione, admissione, seu publicatione præsentium aliquid, vel minimum detur, aut sponte oblatum recipiatur, eædem præsentes nullæ sint eo ipso, quodve earumdem præsentium transumptis etiam impressis, manu Notarii publici, vel Secretarii dicti Ordinis subscriptis, & sigillo Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, vel Ministri Generalis prædicti Ordinis munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 11. Junii 1659. Pontificatus nostri anno quinto.

G. Gualterius.

Habetur in Constitutionibus Generalibus Nostri Ordinis fol. 374. & in Theatro Regularium Lantuscæ, verb. Exercitia spiritualia.

Item notandum est, quod ubi ipse Paulus V. 10
in cit. sua Constit. §. 11. & 12. varias Indulgentias concedit Regularibus omnibus, qui suas respective Ecclesias visitaverint, ac in ipsis oraverint, & ante Altare præscriptas orationes recitaverint; Si dicti Regulares fuerint, aut infirmitate, aut itinere, aut undecumque vere impediti, ne possint Ecclesiam propriam adire ad recitandas preces injunctas pro consecutione cujuscunque Indulgentiæ, possint illas ubilibet recitare, ut habetur *in compendio privilegiorum verb. Indulgentia* §. 2. & *in Soc. J. Summario privileg. Sanctæ Justinæ;* Ita doctissimus P. Viva *in Appendice Indulgentiarum* §. 1. *num.* 6. Kilianus Kazenberger *in citat. supplement. Theologiæ Sacramentalis Patris Sporer cap.* 3. *sect.* 2. *de Indulgentiis in specie n.* 83. Et addit Sbogar *tract.* 9. *cap.* 2. *num.* 24. Religiosos infirmos posse consequi Indulgentias in suo lecto, si non possint adire Ecclesiam, dummodo satisfaciant operi a pio Confessario ipsis imposito; Ita declaravit ipse *Paulus V. Congregationi S. Mariæ Fulien. die* 14. *Novemb.* 1609.

Item notandum est, quod, ubi ipse Paulus 11
V. in cit. sua Constitutione §. 17. concedit Indulgentiam plenariam Religiosis, qui orationibus quadraginta horarum a Superioribus in Visitationibus Generalibus ordinatis spatio duarum horarum in diverso tempore interfuerint, & confessi communicaverint, aut celebraverint; hujusmodi Indulgentiam Provinciales Societatis in visitatione largiuntur absque hoc onere (intellige institutione 40. horarum) ut ex Card. de Lugo docet Viva *l. c.* §. 3. Kazenberger *loc. cit. num.* 83. ex concessione prius Gregorii XIII. deinde Urbani VIII. post revocationem factam a Paulo V. Et talem Indulgentiam plenariam posse etiam Prælatos, & Visitatores aliorum Religiosorum concedere suis respective Religiosis peracta Visitatione Conventus, ut diximus *supra art.* 2. *num.* 29. Vid. *ibi*.

Item notandum est, quod, non obstante di- 12
cta Constitutione Pauli V. possunt Regulares consequi omnes Indulgentias, quas consequi possunt Sæculares. Sic communissima Doctorum cum Kiliano Kazenberger *loc. cit. n.* 83. Reiffenst. *loc. cit. num.* 64. Bonagratia Habsensi *in Summula, verb. Indulgentia num.* 221.

Peyrin, Lezana, Quintanadven. & aliis. Et ratio est, quia Regulares non debent esse deterioris conditionis, quam Sæculares. Tum quia generatim loquendo revocatæ sunt solum illæ Indulgentiæ, quæ concessæ erant directe, & principaliter ipsis Regularibus, & ipsemet Paulus V. solum dicit a se revocari Indulgentias *Quibuscumque Ordinibus, & Institutis Regularibus; & quibuslibet Regularibus personis concessas;* quæ verba, cum sint correctiva Jurium antiquorum, atque odiosa, merito intelliguntur stricte; *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. maxime quia Pontifex potuisset facile apponere clausulam *Quomodocumque;* quam, quia non apposuit, censendus est non voluisse subintelligi; *arg. cap.* 2. *de translat. Episcop.* Sic recte Gobat *tract.* 4. *de Indulg.*
13 *part.* 2. *cap.* 27. *num.* 546. & alii. Indulgentiæ autem ipsis Regularibus concessæ, & a Paulo V. revocatæ, non sunt censendæ hodie revalidatæ, ut patet ex sequenti propositione 37. in ordine inter merito damnatas ab Alexandro VII. *die* 18. *Martii* 1666. ibi: *Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ.*

14 Innocentius XI. Summus Pontifex anno 1678. 7. Martii in decreto quod incipit; *Delatæ sæpius*, plurimas Indulgentias revocavit, & ut falsas, confictas, apocryphasque declaravit, unde, ut ab omnibus, quæ sint, percipiatur, datur hic ad litteram ipsummet

DECRETUM.

15 DElatæ sæpius fuere ad Sacr. Congregationem Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositam, indulgentiæ quædam confictæ, & omnino falsæ, quæ per diversas Orbis Christiani partes circumferuntur; aliæ vero examinandæ, quæ adhibito studio, inventæ sunt vel Apocryphæ, vel a Romanis Pontificibus revocatæ, vel nullæ, quod datum eis tempus præteriisset: Quarum quidem plurimæ, cum non facilem cognitionem habeant, Christifideles harum rerum minus peritos fallunt, qui spe Indulgentiæ remissionisque peccatorum suorum consequendæ frustrantur. Quamobrem eadem Sac. Congreg. vehementer cupiens huic malo magis in dies serpenti occurrere, animarum profectui, & Indulgentiarum dignitati consulere, plures illarum singulari diligentia colligi, & in Indice referri curavit.

Tales in primis sunt illæ, uti asserunt, concessæ a Joanne II. & Sixto IV. recitantibus Orationem Caritatis Jesu Christi Domini nostri, Precor te piissime Domine &c. ab Urbano II. Ecclesiæ S. Mariæ, ut vulgo dici solet, Campagnolæ, & S. Victoriæ; ab Eugenio III. revelationi de plaga in humero Jesu Christi, factæ S. Bernardo; ab Innocentio III. Archiconfraternitati, & Ordini Redemptionis; a Bonifacio IX. visitantibus Capellam S. Nicolai de Tolentino in ejus die Festo; a Joanne XXII. osculantibus mensuram plantæ pedis B. Mariæ Virginis; ab Alexandro VI. Imagini B. Mariæ, vulgo dictæ, Laghetti; a Leone X. gestantibus funiculum S. Francisci, primum in Urbe impressa, deinde Mediolani anno 1665. (suas tamen habent, & veras Confratres Archiconfraternitatis Chordigerorum S. Francisci) recitantibus salutationem Angelicam ad pulsum horologii, & Imagini Conceptionis Mariæ Virginis Immaculatæ in circulo depictæ, cujus pedibus luna subjecta est; a Pio IV. vel Pio V. Principi Senarum; a Clemente VIII. dicentibus Orationem: O magnum mysterium &c. & Ecclesiæ S. Mariæ, quam vocant Montis ferrati Avenione impressæ, tum aliæ pro animabus Christifidelium defunctorum impressæ Matriti 20. Julii 1606.; a Paulo V. cantantibus hymnum Te Matrem Dei laudamus, Te Mariam Virginem confitemur &c. vel si die Sabbati interferint, dum is canitur, & Coronis Rosariis, Imaginibus, & numismatibus, quæ Medalias appellant, ab eo benedictis Friderico Cardinali Borromeo supplicante anno 1611. dum Ecclesia Romæ in honorem S. Caroli ædificaretur, & ab eodem Paulo, & Gregorio XV. dicentibus: Sia lodato il Santissimo Sacramento, Laus Sanctissimo Sacramento; ab Urbano VIII. in honorem ejusdem Sacramenti precibus Cardinalis Magalotti, & Sacerdotibus celebrata Missa dicentibus: Ave filia Dei Patris, Ave Mater Dei Filii &c. a Clemente X. recitantibus mane, meridie, ac vespere consuetam Antiphonam, Angelus Domini &c. & in fine Deo gratias, & Mariæ: Ac demum aliæ a nonnullis Romanis Pontificibus tributæ, ut ajunt, Coronis Mysteriorum Passionis Domini Nostri Jesu Christi prece Magni Ducis Etruriæ.

Talis est Indulgentia sodalitatis S. Nicolai, qua, repetita quinquies Oratione Dominica, & Salutatione Angelica unam liberari animam quolibet die a Purgatorii pœnis affirmant. Tales aliæ Perusii Confraternitatis SS. Sebastiani, & Rochi, & Romæ Societatis S. Bernardi ad columnam Trajani; Tales demum aliæ Crucesignatorum S. Eustorgii Mediolani, Ariminі, & Bononiæ.

Ejus

Ejus generis sunt & illæ concessæ, ut ajunt Capellæ Rosarii in Ecclesia S. Antonii de Rovigo, seu Rhodigii, vel Ecclesiæ Sanctissimæ Trinitatis Bergomi. aut S. Petri Montis Todoni, die Festo Inventionis Sanctissimæ Crucis, vel gestantibus funiculum S. Francisci de Paula, vel celebrantibus Missas S. Augustini, aut alias quinque in honorem quinque Festivitatum B. V. vel recitantibus Officium Sanctæ Franciscæ Romonæ, aut Antiphonam O passio magna &c. in memoriam Passionis Jesu, aut Rosarium S. Annæ (quod Congregatio Sacrorum Rituum non probat) aut Orationem, quæ impressa cum Imaginæ S. Annæ circumferri solet Ave gratia plena &c. (quæ Oratio, prohibetur) aut Officium Conceptionis B. Virgini- Immaculatæ, quod asserunt a Paulo V. probatum fuisse, aut Orationem: Deus qui nobis in Sancta Syndone &c. (excipitur Indulgentia 100. dierum anno 1671. concessa precibus Ducissæ Sabaudiæ ad annos 25. cunctis in illius ditione degentibus) aut aliam, Ave Filia Dei &c. post communionem recitandam, vel alio conspicuo signo venerantibus Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti nomen; Indulgentia rursus octoginta millium annorum veteri de tabula exscripta, quam in Basilica Lateranensi asservari affirmant pro dicentibus orationem illam vere piam, Deus, qui pro Redemptione mundi &c. Tum quæ impressæ fuerunt Papiæ anno 1670. sub hoc titulo, Sommario delle Indulgenze concesse dalla Santità di Nostro Signore Papa Leone X. all' Immagine della Concezione della Gloriosa Vergine Maria, vel Pisauri sub nomine B. Joannæ anno 1618. evulgatæ, vel Barlettæ, seu Baroli a recitantibus quasdam non sane malas orationes, lucrandæ, vel Parmæ visitantibus per Quadragesimæ dies Ecclesias Tertii Ordinis S. Francisci, vel Pistorii, & Vastallæ a recitantibus orationem, Ave Sanctissima Maria, Mater Dei, Regina Cœli &c. & aliæ in peculiari impresso libro descriptæ, quibus frui dicunt devotos Seraphicos, & Benefactores.

His annumerandæ sunt, quæ Crucibus Caravacensibus tributæ dicuntur, vel Coronæ sive Stellatio Conceptionis Virginis Immaculatæ, quod ex duodecim globulis precariis constat, vel Granis, Crucibus, & Coronis Aloysiæ ab Ascensione Hispanæ Monialis Ordinis S. Claræ, vel Mensuræ Altitudinis Jesu Christi Domini Nostri, vel Imagini, aut mensuræ vulneris Lateri ejus inflicti, vel orationi, ut ajunt, in sepulcro Domini Nostri repertæ, & Indulgentiæ, ut ajunt, innixæ Revelationi factæ S. S. Birgittæ, Mechtildi, & Elisabeth, vel Beatæ Joannæ de Cruce, & concessæ, ut asserunt, granis quæ aliquod ex tribus granis retigerint, extantibus penes Romanum Pontificem, Hispaniarum Regem, & Ministrum Generalem Fratrum Minosum Observantiæ S. Francisci.

Omnes vero, & singulas jam dictas Indulgentias Sacra Congregatio partim esse confictas, & plane falsas declarat, partim Apocryphas, vel ex alio capite nullas, quæ nemini suffragari possunt, easque in futurum ullo in loco, ut veras publicari, & lucrandas Christifidelibus proponi vetat, foliaque, & libros, ubi sic proponuntur, seu afferuntur, omnino præcipit aboleri, nisi prædictæ indulgentiæ fuerint diligenter expunctæ: Nec ideo tamen vult alias, quas hoc decretum non continet, pro veris, & legitimis taciteque probatis haberi.

Ac demum omnes Indulgentias concessas ante Decretum Clementis VIII. latum die 9. Januarii 1587. Coronis, Rosariis, granis, seu calculis, Crucibus, & Imaginibus Sacris, vel ante Breve Pauli V. quod incipit: Romanus Pontifex &c. editum 23. Maii anno 1606. Personis Regularibus quarumcumque Religionum, & Ordinum etiam Mendicantium, vel ante Constitutionem 115. Clementis VIII. cujus initium: *Quæcumque &c.* & 68. Pauli V. incipientem, *Quæ salubriter &c.* habitas per aggregationem, vel aliam Communicationem ab Archi-Confraternitate ulla, Ordine, Congregatione, Societate etiam Jesu, Capitulo, vel Cœtu quocumque, vel ab eorum Officialibus Superioribus, aliisque personis, vel persona, etiamsi earum, vel ejus mentio specialis, & individua facienda esset, nisi fuerint deinde Romani Pontificis auctoritate innovatæ, aut confirmatæ, nullius esse roboris, & momenti pariter declarat.

Porro Summaria Indulgentiarum pro Congregationibus Doctrinæ Christianæ, Confraternitatibus SS. Trinitatis, & Redemptionis Captivorum, Nominis Dei, Rosarii, B Mariæ de Mercede, & Redemptionis captivorum, B. Mariæ de Monte Carmelo, Cincturæ Sancti Augustini, & S. Monicæ, nisi ab eadem Congregatione recognita, non permittuntur.

Indulgentias vero Stationum Urbis, quæ a Romanis Pontificibus singulari quodam Beneficio, vel communicatæ sunt, vel communicabuntur interdum aliquibus locis, Ordinibus, aut personis, diebus tantum stationum in Missali

sali Romano descriptis suffragari posse declarat: semel autem dumtaxat in die plenariam indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri.

De quibus relatione facta per Secretarium ad Sanctissimum, cuncta Sanctitas sua probavit, & inviolate servari jussit. Datum Romæ die 7. Martii 1678.

16 In quo Decreto, ut vides, circa finem, §. *Indulgentias pro stationibus Urbis*, cum Innocentius XI. varia disposuerit quoad acquisitionem Indulgentiarum stationum Urbis, & Paulus V. in cit. Constit. incip. *Romanus Pontifex* §. 11. concesserit, quod eas lucrari possint Regulares qui suam respective Ecclesiam devote visitaverint, & ibi, ut præfertur, oraverint, hic juvat adducere, & assignare dies ipsos stationum in Missali Romano descriptos, & Indulgentias, quæ in iisdem acquiri possunt, prout reperiuntur in libro Regulæ Tertii Ordinis S. P. N. Francisci Romæ edito a R. P. Angelo Auda a Lantusca Ordinis nostri Seraphici, & approbato a Reverendissimo P. Hyacintho Libelio Ordinis Prædicatorum Sacrii Palatii Apostol. Magistro anno 1665. 11. Martii; qui liber postea fuit etiam Mediolani, Viennæ in Austria, & novissime anno 1697. Frisingæ denuo approbatus, & eas ex ipso, ordine, ut sequitur, refert Kazenberger *loc. cit. n.* 81.

IN JANUARIO.

In Circumcisione Domini, Statio ad S. Mariam Trans-Tiberim: Indulgentia plenaria, & 25000. annorum.

In Epiphania Domini, Statio ad S. Petrum, Indulgentia plenaria, & 18000. annorum, & totidem Quadragenarum.

IN FEBRUARIO.

Dominica Septuagesimæ, Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia plenaria,

Dominicæ Sexagesimæ, Statio ad S. Paulum, & Indulgentis plenaria, & 10000. annorum, & totidem Quadrag.

Dominica Qinquagesimæ, Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 28000. ann. cum totidem Quadragenis, & remissione tertiæ partis peccatorum.

IN QUADRAGESIMA.

Feria 4. *Cinerum*. Statio ad S. Sabinam, & Indulgentia plenaria cum 3000. annis, & totidem Quadragenis.

Feria 5. *post Cineres*, Statio ad S. Gregorium, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 6 Statio ad SS. Joannem & Paulum, & Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato post Cineres, Statio ad S. Tryphonem, & Indulgentia 1000. annorum, & plenaria.

Dominica 1 *Quadragesimæ*. statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria cum 18000. annis, & liberatione animæ e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad S. Petrum ad Vincula, & 10000. ann. Indulgentiarum, uti etiam Indulgentia plenaria.

Feria 3. Statio ad S. Anastasiam, & Indulgentia 28000. annorum cum totidem Quadragenis; & liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 4. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia 28000. annorum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 5. Statio ad S. Laurentium in Panepernâ, & Indulgentia 1000. annorum, uti etiam plenaria.

Feria 6. Statio ad SS. duodecim Apostolos, & Indulgentia 1200. annorum uti *etiam plenaria*.

Sabbato. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia 1800. annor. & totidem Quadragenarum, & plenaria.

Dominica 2. *Quadragesimæ*. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia 18000. annorum, & totidem Quadragenarum.

Feria 2. Statio ad S. Clementem, & Indulgentia plenaria.

Feria 3. Statio ad S. Balbinam, & 10000. anni Indulgentiarum.

Feria 4. Statio ad S. Cæciliam, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 5. Statio ad S. Mariam Trans-Tiberim, & Indulgentia 25000. annorum.

Feria 6. Statio ad S. Vitalem, & Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato. Statio ad SS. Marcellinum & Petrum, & Indulgentia plenaria; item 10000. annor. & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica 3. *Quadragesimæ*. Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia 19000. annorum, & 93. Quadragenarum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Fe-

Feria 2 Statio ad S. Marcum, & Indulgentia plenaria, ac 10000. annorum.

Feria 3 Statio ad S. Pudentianam, & Indulgentia plenaria, & 1000. annorum.

Feria 4. Statio ad S. Xystum, & Indulgentia plenaria, & 10000. annorum.

Feria 5. Statio ad SS. Cosmam & Damianum, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 6. Statio ad S. Laurentium in Lucina, & Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato. Statio ad S. Susannam, & Indulgentia 13000. annorum.

Dominica 4. *Quadragesimæ*. Statio ad S. Crucem in Jerusalem, & Indulgentia plenaria; & liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad SS. quatuor Coronatos, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Laurentium in Damaso, & Indulgentia 10000. annorum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 4. Statio ad S. Paulum, & Indulgentia plenaria, ac 10000. annorum.

Feria 5. Statio ad SS. Silvestrum & Martinum, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 6. Statio ad S. Eusebium, & Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato. Statio ad S. Nicolaum in Carcere, & Indulgentia plenaria.

Dominica Passionis. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia 18090. annorum, & totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 2. Statio ad S. Chrysogonum, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Eusebium, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 4. Statio ad S. Marcellum, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 5. Statio ad S. Apollinarem, & Indulgentia 1000 annorum.

Feria 6. Statio ad S. Stephanum in Cœlio Monte, & liberatio animæ e Purgatorio.

Sabbato. Statio ad S. Joannem ante Portam Latinam, & Indulgentia 13000. annorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica Palmarum. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria cum 25000. annis & totidem Quadragenis ac liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad S. Praxedem, & Indulgentia plenaria, & 15000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Priscam, & Indulgentia plenaria, & 18000. annorum.

Feria 4. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, & 28000. annorum.

In Cœna Domini. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria 11000. ann. 38. Quadragenarum, & liberatio animæ e Purgatorio.

In Parasceve. Statio ad S. Crucem in Jerusalem, & Indulgentia plenaria.

Sabbato Sancto. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria, item 11000. annor. 45. Quadragenarum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica Resurrectionis. Statio ad S. Mariam Majorem & Indulgentia plenaria, & 28000. annor., & totidem Quadragenarum.

Feria 2. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 2800. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Paulum, & Indulgentia plenaria, item 20000. annor. & 28. Quadragenarum.

Feria 4. Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia 28000. annorum, totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 5. Statio ad SS. 12. Apostolos, & Indulgentia plenaria, & 25000. annorum.

Feria 6. Statio ad S. Mariam ad Martyres, & Indulgentia 15000. annorum.

Sabbato in Albis. Statio ad S. Joannem in Laterano & Indulgentia plenaria, item 1500. annorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica in Albis. Statio ad S. Pancratium & Indulgentia plenaria, & 15000. annorum.

IN APRILI.

Die 25. *in Festo S. Marci Evangelistæ*. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, item 15000. annorum, & totidem Quadragenarum.

IN MAJO.

Feria 2, *Rogationum*. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia 6048. annor. & totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 3. *Rogationum*. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria.

Feria 4 *Rogationum*. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria.

In Ascensione Domini. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 2800. annos.

IN JUNIO.

Sabbato in Vigilia Pentecostes. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria, & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica Pentecostes. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria.

Feria 2. Statio ad S. Petrum ad Vincula, & Indulgentia plenaria.

Feria 3. Statio ad S. Anastasiam, & Indulgentia 18000. annorum & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 4. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia 6000. annor. & totidem Quadragenarum.

Feria 5. Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia 28000. annorum, & remissio tertiæ partis peccatorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 6. Statio ad SS. 12. Apostolos, & Indulgentia multorum annorum.

Sabbato ante Festum SS. Trinitatis. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia 6040. annor., totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

IN SEPTEMBRI.

Feria 4. *Quatuor temporum Septembris*. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 2400. annorum, & totidem Quadragenarum.

Feria 6. *quatuor tempor. Septemb.* Statio ad SS. 12. Apostolos, & Indulgentia plenaria, & 28000. annorum.

Sabbato quatuor temporum Septembris. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia 28000. annorum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

IN DECEMBRI.

Dominica prima Adventus. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 8000. annorum, & totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Dominica 2. *Adventus*. Statio ad S. Crucem in Jerusalem, & Indulgentia plenaria, & 100. annor.

Dominica 3. *Adventus*. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 18000. annorum.

Feria 4. *quatuor temporum Adventus*. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 18000. annorum, totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 6. *Quatuor temporum Adventus*, Statio ad SS. 12. Apostolos, & Indulgentia plenaria & 10000. annor.

Sabbato quatuor Temporum Adventus. Statio ad S. Petrum, Indulgentia plenaria, & 28000. annorum.

Dominica 4. *Adventus*. Statio ad SS. 12. Apostolos, & Indulgentia plenaria.

In Vigilia Nativitatis Domini. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 28000. annorum, & totidem Quadragenarum.

In Nativitate Domini ad primam Missam in nocte. Statio ad S. Mariam Majorem ad Præsepe, & Indulgentia plenaria, item 20000. annor. & totid. Quadragenarum.

Ad 2. *Missam in Aurora*. Statio ad S. Anastasiam, & Indulgentia plenaria, item 28000. annor. & totidem Quadragenarum.

Ad 3. *Missam in die Nativitatis Domini*, Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria.

In Festo S. Stephani Proto-Martyris. Statio ad S. Stephanum in Cœlio Monte, & Indulgentia plenaria, item 8000. annorum, & totidem Quadragenarum.

In Festo S. Joannis Apostoli & Evangelistæ, Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 5000. annorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

In Festo SS. Innocentium. Statio ad S. Paulum, & Indulgentia plenaria, item 15000. annorum, & totidem Quadragenarum.

* Has Indulgentias merito suspectas habet P. Minderer *in Tract. de Indulg. P.* 2. *Confer.* 4. *quæst.* 8. *num.* 211. *& seqq.* cum sæpe præter plenarias tot millia annorum addantur, quod est contra rationem Indulgentiæ plenariæ, & contra disciplinam Ecclesiæ in concedendis Indulgentiis. Præterquam quod similes multorum millium annorum concessiones inter apocryphas deponit Benedictus XIV. ut supra demonstratum est *art.* 1. *n.* 14. *

Indulgentiæ Stationum nequeunt applicari 18
defunctis, nisi ab habentibus Bullam Cruciatæ. Item nisi Indulgentiæ Stationum expresse sint concessæ pro defunctis, ut est liberatio animæ e Purgatorio; Gobat *tract.* 1. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 3. *n.* 134. Kazenberger *loc. cit. n.* 81. & alii.

Indulgentiæ autem Stationum sunt eæ, quæ 19
conceduntur visitantibus certas quasdam Romanas Stationes, idest Romanas Ecclesias;

quæ sint instar Stationum, seu præsidiorum, excubiarumque spiritualium, ut declarat partim Emmanuel Rodriq *qu.* 86. *art.* 1. partim Cardinalis Toletus *lib.* 6. *cap.* 28. ubi sic loquitur: *Ut intelligas Stationum originem, adverte ex Tertulliano cap.* 29. *Apol. ex tempore persecutionis solere Christianos noctu convenire in Basilica Martyrum, tum ad laudes Dei, tum ad negotia circa Religionem tractanda, tum ad corrigendos Fratres, qui non bene ambulabant. Postea persecutione cessante Fideles remittebantur, & negligentes erant in Stationibus continuandis; Propterea Gregorius Magnus ad attrahendas animas Fidelium, ut vacarent a Divinis laudibus, adjunxit magnas indulgentias visitantibus loca; seu Stationes: nam nomen stationis significat locum, in quo frequenter conveniri solet ad negotia tractanda.* Ita Toletus, ex quo sicut etiam ex Rodriquez colliges Auctorem Stationum fuisse S. Gregorium Magnum, ut ex ipsis referunt etiam Gobat *tract.* 4. *part.* 2. *de Indulgent, cap.* 8. *num.* 337. Kazenberger *loc. cit. num.* 79. & alii.

Afferuntur varia decreta novissime emanata, & in Bullario Clementis XI. relata, in quibus multa de Indulgentiis statuuntur, & declarantur, & aliqua ut falsa & apocrypha prohibentur & interdicantur.

DECRETUM.

De Indulgentiis, quas gestantes Scapulare Conceptionis B. V. Immaculatæ, & Cincturati S. Augustini, & Sanctæ Monicæ consequi possunt.

21 PRæcipuas inter Curas, quibus Sacra Congregatio Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præposita sedulo incumbit, ea est, ut Indulgentias, quæ a nonnullis interdum temere evulgantur, mature expendat, & quas, aut revocatas, aut falsas, aut apocryphas esse deprehenderit, ne Fideles illarum assequendarum spe decipiantur, palam detegat, atque prohibeat.

Cum itaque Sacræ Congregationi delatum fuerit, in libello quodam Veronæ impresso anno 1711. cui titulus: *Breve notizia del Santo Abitino, che si dispensa da' Padri Teatini al cuore dell' Immacolata Concezione di Maria Vergine in virtù d'un Breve Apostolico di Clemente X. confermato con altro del Regnante Sommo Pontefice in data delli* 12. *Maggio* 1710. *Con le indulgenze proprie, e dell' aggregazione alla loro Religione ec.* Plurimas Indulgentias falso contineri, veluti a Summis Pontificibus concessas aut quoquomodo communicatas, gestantibus scapulare parvum cærulei coloris, quod vocant Conceptionis Beatissimæ Virginis Immaculatæ; Ideo re mature perpensa die 22. Februarii 1712. declaravit nullas alias Indulgentias pro gestatione prædicti scapularis acquiri, nisi illas. quas Sanctissimus Dominus Noster Litteris in forma Brevis desuper editis die 12. Maii anno 1710. clementer concessit his verbis: „ Omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus, quibus scapularia benedicta hujusmodi, ut præfertur, in posterum distribuentur, die, quo illa primum susceperint. si vere pœnitentes, & confessi Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, plenariam; Nec non eisdem in cujuslibet eorum mortis articulo, si etiam vere pœnitentes, & confessi, ac Sac. Communione refecti, vel quatenus id facere nequiverint, saltem contriti Nomen Jesu, ore si potuerint, sint minus corde devote invocaverint, itidem plenariam; Ac ipsis pariter vere pœnitentibus, & confessis, ac eadem Sacra Communione refectis, qui aliquam ex Ecclesis dictæ Congregationis, vel Capellam, sive Oratorium die Festo ejusdem Conceptionis B. M. V. Immaculatæ a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum &c. preces effuderint, plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Insuper prædictis Christifidelibus, etiam vere pœnitentibus, & confessis, ac Sac. Communione refectis Ecclesiam, vel Capellam, seu Oratorium hujusmodi in aliis ejusdem B. M. V. Festis diebus, ut præfertur, visitantibus, & ibidem orantibus, quo die prædictorum id egerint, septem annos, & totidem Quadragenas de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus &c."

Cumque pariter Sacræ Congregationi innotuerit, in alio bello Bononiæ impresso anno 1707. qui inscribitur: *Sacro Diario delle grazie, e Indulgenze concesse alla Compagnia della Cintura detta di S. Agostino, e di S. Monica, ec.* multas pro Cincturatis referri Indulgentias, quarum aliquæ, aut revocatæ, aut falsæ omnino sunt; Ideo Sacra eadem Congregatio prædicta die 22. Februarii 1712. similiter declaravit, Cincturatos nullas alias Indulgentias pro gestatione Cincturæ lucrari posse; nisi illas, quæ expresse continentur in Brevi

gii, die 6. Idus Februarii anno 1567. revocatæ fuerint, Quæstoresque cameraii; nonnulli tamen interdum docentes ea, quæ non oportet, Indulgentias ad quæstum evulgare præsumunt. Quapropter Sacra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita, huic malo occurrere cupiens, Summarium quoddam, cui titulus: *Breve Sommario delle principali grazie, ed Indulgenze concesse alli Religiosi dell'Ordine della Santissima Trinità della Redenzione delli Schiavi, delle quali godano tutti quelli, che portano il Scapulario, ovvero Abitino, e visiteranno le Chiese, o Cappelle di detto Ordine ec.* impressum Neapoli apud Hyacinthum Pittante anno 1703. ubi nonnullæ Indulgentiæ ad quæstum continentur, die 28. Januarii labentis anni 1716 sub pœnis in Indicem Librorum prohibitorum contentis, damnandum censuit, insimul declarando Confraternitates a Superioribus Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum institutas, nullis aliis Indulgentiis gaudere, nisi illis, quæ expresse continentur in earum Summario, alias, nempe die 31. Januarii anni 1675. ab eadem Sacra Congregatione recognito, atque approbato, & deinde Romæ Typis R.C. Apostolicæ impresso anno 1681. Quibus Sanctissimo Domino Nostro per me Secretarium relatis, Sanctitas Sua Sententiam Sacræ Congreg. approbavit, & executioni mandari jussit.

Datum 11. Martii 1716.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM

Quo declaratur necessariam esse delationem Scapularis ad lucrandas Indulgentias concessas Sodalibus Confraternitatum Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum.

26 IN Sacra Congregatione Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita habita die 28. Aprilis labentis anni 1716. relatis precibus P. Joannis a S. Francisco Procuratoris Generalis Fratrum Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Excalceatorum nuncupatorum Congregationis Hispaniæ humiliter postulantis declarari, an Sodales Confraternitatum sui Ordinis loco Scapularii quod plerique gestare solent, exiguum panni albi frustulum, cui parvula Crux rubri, & cærulei coloris acu intexta est, vesti assutum deferentes lucrari valeant Indulgentias concessas iis, qui Scapulare deferunt. Eminentissimi Patres declararunt, non lucrari.

Datum die 19. April. 1716.

L. Cardinalis Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM

Quo declaratur Indulgentias pro Feriis sextis Mensis Martii dari solitas, comprehendi sub clausula Volumus autem &c. *quæ in Brevibus Apostolicis apponi consuevit.*

NE contra veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem, Indulgentiarum numero nimis aucto, Ecclesiastica disciplina enervetur, sæpius in Brevibus apponi consuevit clausula illa: *Volumus autem, ut si alias Christifidelibus dictam Ecclesiam quolibet anni die visitantibus, alia Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura concessa fuerit, præsentes litteræ nullæ sint.* Cum autem alias pro ejusdem clausulæ explicatione supplicatum fuerit; Sacra Congr. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita declaravit, *ea nullatenus comprehendi Altaria privilegiata pro defunctis, neque Indulgentias, aut certo Personarum generi concessas, ut Confraternitatibus, Regularibus, & Capitulo, aut certum pium opus in ipsa Ecclesia peragentibus, ut Litanias, aliasque hujusmodi recitantibus, ac iis, qui Christiana Doctrina erudiuntur, vel alios erudiunt, & qui Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti expositioni cum Oratione quadraginta horarum intersunt, neque stationum Urbis, & septem Altarium Indulgentias adinstar septem Altarium Basilicæ Vaticanæ concessas, neque demum quæ pro unica vice conceduntur. Cæterum si alia Indulgentia sive plenaria, sive non plenaria in perpetuum, vel ad tempus, non ab eodem, tum ab alio Romano Pontifice generatim Christifidelibus Ecclesiam, vel aliquod ejus Altare seu Capellam visitantibus eodem die, vel diverso concessa fuerit, de qua non fiat in litteris Apostolicis mentio, has litteras ob dictam clausulam esse prorsus irritas, ac nullas.* Ut expresse habetur in decreto ab eadem Sacra Congregatione desuper edito die 23. Junii anni 1676. (quod attulimus verb. *Altare Privilegiatum*, n. 7.) Postea tamen eidem Sacræ Congregationi delatum fuit, non paucos esse, qui prædictum Decretum non recte intelligentes, sibi suadent, quod si in aliqua Ecclesia jam 27

jam concessæ reperiantur Indulgentiæ, quæ pro Feriis sextis mensis Martii dari solent, & postea in eadem Ecclesia alia Indulgentia concedatur cum appositione in Brevi supramemoratæ clausulæ *Volumus autem &c.* Indulgentia, quæ postremo loco data est, valida sit. Quapropter, ut omnis in posterum erroris occasio auferatur eadem Sacra Congregatio habita die 18. Aprilis anni 1716. declaravit, Indulgentiam ultimo loco ita concessam ob sæpe dictam clausulam *Volumus autem &c.* Litteris Apostolicis insertam, esse nullam.

Datum die 11. Septemb. 1716.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

28 Cum vero ex frequenti Concessione Indulgentiarum pro ipsis Feriis sextis Martii seu Quadragesimæ frequens pariter sequatur nullitas reliquorum Brevium, quæ de stylo cum restrictivis postea expediuntur; idcirco eadem Sacra Congreg. re maturius perpensa ad tollendas qualcumque dubietates ac Brevium nullitates, quibus Christi Fideles quandoque decipi possent, die 9. Februarii 1745. censuit, *hujusmodi indulgentias Feriarum sextarum Mensis Martii seu Quadragesimæ excipiendas esse, ita ut alias quaslibet impedire nequeant, ac propterea præfato Elencho indulgentiarum exceptarum die 23. Junii 1676. ab eadem Sac. Congregatione edito, addendas esse. De quibus facta per me infrascriptum Secretarium die 13. ejusdem Mensis Sanctissimo Domino Relatione, Sanctitas Sua Votum S. Congregationis approbando benigne annuit. C. C. Card. de Hieronymis Præfectus.*

A. M. Erba Protan. Apost. Secr.

Ita Carolus Maria Perusinus *in Chronolog. Seraph. tom. 3. p. 2. ad Capitul. General. 83. p.* 471. Sicut ergo Indulgentiæ Stationum Urbis, septem Altarium &c. non invalidant alias Indulgentias, sive ante, sive post illas, impetratas, sic nec Indulgentiæ Feriarum sextarum Mensis Martii; quia per præfatum Decretum prioribus æquiparatæ sunt, & in eorum Elenchum repositæ. Vid. Minderer *p. 2. Confer. 4. n. 245.* *

DECRETUM

Quo Summarium quoddam Indulgentiarum Regularibus Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Christianorum concessarum, ut continens quamplurimas falsas Indulgentias prohibetur, ejusque usus interdicitur.

Decet Sacram Congreg. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositam, Indulgentias, aut revocatas, aut falsas, & apocryphas detegere, atque prohibere, ut quæ veræ sunt, a Fidelibus dignoscantur, & circumspecte prospicere, ut omnis in re tam Sacra turpis quæstus prorsus eliminetur. 29

Mature itaque perpenso Summario quodam Indulgentiarum, quod inscribitur: *Breve Sommario delle principali grazie, e Indulgenze concesse alli Religiosi dell' Ordine della Santissima Trinità della Redenzione de' Schiavi Cristiani, delle quali godono tutti quelli, che portano il Scapulario, ovvero Abitino, e visiteranno le Chiese, o Capelle di detto Ordine, le quali Indulgenze sono state approvate da' Sommi Pontefici, e di nuovo dalla fel. mem. di Papa Innocenzio XII. come si vede nella Bolla spedita l' anno 1693.* Et incipit: *Saranno privi di guadagnare le predette Indulgenne*, impresso Neapoli anno 1716. in quo Summario, nedum quamplurimæ Indulgentiæ falsæ continentur, verum etiam contra Apostolica Decreta pro earumdem Indulgentiarum assecutione pecuniæ solutio præscribitur. Sacra eadem Congregatio die 20. Decembris anni 1718. dicti Summarii Neapoli, ut supra, impressi, vel denuo ubicumque imprimendi usum interdixit, illudque prohibuit sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis. Insuper declarando, nullis aliis Indulgentiis frui posse Confraternitates erectas, seu in posterum erigendas sub titulo Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum, nisi illis, quæ habentur in Summario alias Romæ impresso, & ab eadem Sacra Congregatione approbato die 31. Januarii 1675.

Quibus per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro relatis, Sanctitas Sua sententiam Sacræ Congregationis approbavit.

Datum die 22. Decembris 1718.

J. D. C. Parraccianus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DE-

DECRETUM

Quo duo Summaria Typis impressa, ut continentia nonnullas Indulgentias falsas, apocryphas, aut ab Apostolica Sede revocatas prohibentur, eorumque usus interdicitur.

30 CUm Sacra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita, re mature perpensa deprehenderit, nonnullas Indulgentias falsas, apocryphas, aut ab Apostolica Sede revocatas contineri in Libello impresso per Carolum Josephum Astorinum anno 1712. Papiæ & Laudis Pompejæ, cui titulus: *Compendio della Regola del Terz' Ordine de' Penitenti del Serafico Padre San Francesco confermato da Papa Niccolò IV. nuovamente per comodità de' Terziarj, e Terziarie, che oggidì si trovano sotto la protezione del medesimo Santo Padre ristampato ad istanza delli Fratelli, e Sorelle di dett' Ordine, eretto nell' insigne Chiesa di San Francesco di questa Città di Lodi con l' aggionta d' una breve notizia delle Indulgenze, favori, e privilegj più cospicui concessi da' Sommi Pontefici a quest' Ordine*, & in quodam Summario Indulgentiarum edito Ulysipone Anno 1681. Typis Antonii Græsbeech de Melo, quod inscribitur: *Sommario do Thesauro celestial das Indulgencias, gracias, faculdades, & privilegios concedidos per muytos Romanos Pontifices ao Sagrado, & Apostolico Hospital de Santo Spirito em Saxia de Cidade de Roma, confirmadas ora novamente pelo Santissimo Papa Gregorio XIII. nosso Senhor: as quaes se concedem pelos Commissarios, Collectores, Deputados per este Santo Officio a todos e cadahum dos fieis Christiaos, que quizerem entrar na Santissima Confraria da Casa, & Hospital de nossa Senhora da Victoria desta Citade de Lisbona*. Eadem Sac. Congr. die 29. Jan. anni 1720. censuit libellum supra enunciatum, prædictumque Summarium prohiberi, illorumque usum interdici debere sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis. Quam Sacræ Congreg. sententiam per me Secretarium Sanctissimo D. N. relatam Sanctitas Sua approbavit die 31. ejusdem mensis.

Datum 14. Februarii 1720.

J. D. Card. Parraccianus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM

Quo statuitur, ut pro aggregationibus Archi-Confraternitatibus Almæ Urbis, seu potius pro illarum expensis nihil ultra unum scutum aureum recipi valeat.

AD tollendos nonnullos abusus, qui in expediendis Litteris patentibus Aggregationum Archiconfraternitatibus Almæ Urbis, retro actis temporibus irrepserant; Sac. Congr. Indulgentiarum Decreto edito die 6. Martii 1608. approbante San. mem. Paulo V. statuit, atque decrevit, ut pro expeditione prædictarum Litterarum aggregationum, seu potius pro expensis desuper faciendis, nempe pro pergamena, scriptura, sigillo, capsulis, chordulis, cera, Secretarii, Notariique labore, vel mercede, aliisque omnibus quibuscumque nihil omnino ultra scutum unum aureum pro singula aggregatione, institutione, vel confirmatione, quovis prætextu, aut colore, etiam meræ eleemosynæ exigi, aut recipi valeat, sub pœna ipso facto incurrenda nullitatis aggregationis, omniumque Indulgentiarum, & spiritualium gratiarum in aggregationibus contentarum, cum privatione etiam facultatis aggregandi, & privatione pariter Officiorum, & inhabilitate ad eadem Officia in posterum obtinenda pro Ministris, Superioribus, Officialibus, aliisque contra prædictum Decretum facere præsumentibus, quæ a nullo alio, nisi a Romano Pontifice pro tempore existente remitti valeat, aliisque etiam sub gravioribus pœnis arbitrio ejusdem Romani Pontificis pro tempore existentis imponendis. Ne autem longo temporis decursu prædicti Decreti oblivio induci, ac denuo abusus irrepere possit, Sacr. Congr. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita, habita die 9. Aprilis 1720. decrevit, atque mandavit singulis Ordinibus, Religionibus, Institutis, & Archi-Confraternitatibus, eorumque Superioribus, Ministris, atque Officialibus quocumque nomine nuncupatis, ut pro expediendis litteris patentibus aggregationum, seu potius pro illarum expensis quibuscunque nihil ultra unum scutum aureum sub quovis prætextu, aut quæsito colore, etiam a sponte dantibus, aut titulo eleemosynæ recipere audeant, aut recipi permittant sub iisdem pœnis contentis in supra memorato Decreto edito die 6. Martii 1608. ne Confraternitates aggregandæ sumptibus nimium graventur, & ut omnes intelligant, cœlestes Ecclesiæ Thesauros 31

res non quæstus, aut alicujus lucri causa, sed ad pietatem Fidelium excitandam ex Apostolicæ Sedis benignitate aperiri. Quibus per me Secretarium Sanctissimo D. N. Clementi XI. relatis, Sanctitas Sua Decretum Sac. Congregat. approbavit, & in omnibus executioni mandari jussit.

Datum die 10. Aprilis 1720.

J. D. Card. Parracianus.

32 Ut omnis tollatur occasio evulgandi Indulgentias falsas, seu apocryphas, debent Episcopi antequam eas permittant, diligentissime, & accuratissime examinare, cum ad ipsos privative spectet recognitio Brevium Indulgentiarum, quæ de novo per Papam conceduntur. Nec aliquis sine eorum licentia, vel auctoritate potest illa Brevia, seu illas Indulgentias publicare, non obstante quacumque exemptione, & prætensa consuetudine in contrarium, etiamsi pro Regularium Ecclesiis concedantur, *ut a Sacra Congr. Conc. cap. 9. sess. 21. de reformat. decisum fuit* apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 10. *formul.* 6. *n.* 8. *& in una Sancti Severini 30. Maii 1699. & 4. Febr.* 1702. apud Petram *tom. 5. comment. ad Constit.* 4. *Calisti III. n.* 96. & ita declaravit quoque *Sac. Congreg. Immunitatis in Firmana 12. Julii 1703. lib. 3. decret. Vallem. pag.* 494. his verbis: *Quoad consuetudinem assertam immemorabilem in Civitate Firmi, & aliorum in Piceno publicandi per Magistratum Laicum Brevia Indulgentiarum absque licentia, seu participatione Tribunalis Ecclesiastici, Sacr. Congr. decernit, Ministros Laicos, quoad præteritum non esse amplius molestandos, sed quoad futurum non licere sine licentia Ordinariorum, & omnino abstineant.* Sic apud D. Petrum Andr. Riccium *in sua Synopsi decret. Sac. Congreg. Immunit. verb. Indulgentiæ*, quod Decretum citat etiam Monacell. *loc. cit. n.* 8.

ARTICULUS V.

Indulgentia quoad ea, quæ concernunt Indulgentias concessas tribus SS. Ordinibus S. P. N. Francisci eorumque Ecclesiis, Benefactoribus, & Confraternitati Chordigerorum.

1 LEO X. Summus Pontifex concessit omnibus Fratribus Minoribus Regularis Observantiæ, ac Monialibus S. Claræ, & Tertii Ordinis, quod dicendo quinquies Pater noster cum Ave Maria, & in fine cujuslibet Gloria Patri ad intentionem Pontificis, & aliud Pater, & Ave Maria, & Gloria Patri pro Indulgentias concedente, lucrentur Indulgentias omnes, tam plenarias, quam non plenarias concessas Ecclesiis Romanis, Hierosolymitanis, Compostellanis, & Portiuncula, quacumque hora diei, vel noctis prædicta 6. Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri recitaverint; Ita Cæsarubios *in Compendio nostrorum privilegiorum, verb. Indulgentiæ Stationum* §. 15. P. Rodriquez *in nova Collatione Bullarii fol.* 318. *num.* 24. Lantusca *in libro Regula Tertii Ordinis S. P. N. Francisci Romæ edito, & approbato a Reverendissimo P. Hyacintho Libello Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apostolici Magistro anno* 1665. 11. *Mart.* Kazenberger *loc. cit. n.* 88. Viva *in Appendice Indulgentiarum* §. 3. ubi testatur hoc etiam haberi *in compendio privilegiorum Societatis* §. 3. & alii plures.

Istæ Indulgentiæ non fuerunt revocatæ a 2
Paulo V. quia Paulus V. non revocavit Indulgentias Regularium Ecclesiis concessas, seu locales, sed solum personales, ut Sac. Congr. declaravit 7. *Sept.* 1607. apud Vivam *in Appendice Indulgentiarum* §. 1. *nu.* 6. Nec revocavit Indulgentias pro animabus Purgatorii Regularibus concessas, ut idemmet Pontifex 23. *Febr*, 1609. testatus est, sicut ex Gobat, Pelliz. Quintanadv. & Diana refert Viva *in cit. Append. num.* 6. Nec etiam revocavit pro Regularibus Indulgentias concessas pro omnibus Christifidelibus indiscriminatim, ut pro certo tenent Doctores communiter cum Gobat *tract.* 4. *de Indulg. par.* 2. *c.* 27. Kazenb. *l. c. n.* 77. Viva *in cit. Append. Indulgentiarum n.* 6. cum Peyrino, Lezana, Quintanadven. & alii. Unde cum prædictæ stationum Indulgentiæ non fuerint primitus concessæ Personis Regularibus, sed certis Ecclesiis, & locis, & indiscriminatim pro omnibus Christifidelibus, & ipsarum multæ fuerint concessæ etiam pro animabus Purgatorii, sequitur, quod tales Indulgentiæ non fuerint revocatæ, & adhuc possint eas lucrari Regulares privilegiarii; Siquidem in hoc casu Summus Pontifex solum dispensavit in modo lucrandi prædictas Indulgentias, videlicet, ut prædictæ personæ absque eo quod se Hierosolymam, Romam, Compostellam, & Portiunculam conferrent, & ibidem personaliter Ecclesias, seu loca visitaverint, præfatas Indulgentias lucrari possent visitando proprias Ecclesias, & ibi recitando prædicta 6. Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri, sicut Romæ etiam Sæculares lucrantur Indulgen-

gentias visitantis Ecclesias stationum. Hinc cum hujusmodi concessio non sit revera Indulgentia, eo quod solum spectet ad modum lucrandi indulgentias; ideo in revocatione illa indulgentiarum facta a Paulo V. non intelligitur revocatum hoc Indultum, atque adeo tales indulgentiæ possunt adhuc obtineri a Regularibus privilegiariis; Lantusca *loc. c.* Kazenb. *loc. cit. n.* 88. Fr. Joan. a Conceptione *c.* 6. P. Antonius Natalis *in cœlestibus Aurifodinis cap.* 6. *num.* 43. Rodriquez *tit.* 2. *q.* 84. *art.* 7. Viva *in cit. Appendice Indulg.* §. 1. *sub num.* 6. *&* §. 3. *verb. Leo X.* & alii passim.

3 Hoc authentice confirmatur ex Rubricis *particularibus nostri Breviarii Franciscani novissimi* confirmatis ab Innoc. XII. quæ *n.* 88. sic habent: *Circa Stationem Sanctissimi Sacramenti ex sex Pater noster, & Ave Maria cum totidem Gloria Patri &c. coalescentem quotidie, & præsertim die Sabbati observandam est statutum Julii III. cap. 5. sic decernens: In omnibus etiam Conventibus statim post Ave Maria, Fratres omnes ad Ecclesiam vadant, & ante Sanctissimum Sacramentum dicant brachiis extensis sex Pater noster & totidem Ave Maria, & Gloria Patri, ultimum pro eodem Sanctissimo Domino Nostro Papa pro lucranda Indulgentia plenaria, & num. 89. cui statuto consonat omnino aliud hujus tenoris: Et quia Indulgentiæ Stationis Sanctissimi Sacramenti revocatæ non sunt, (ipsius recitatio quotidiana omnibus tam Fratribus, quam Monialibus, & Tertiariis Sæcularibus enixe commendatur) quod adest insertum, & specifice confirmatum in Brevi, cujus initium: Debitum Pastoralis, a Sanctissimo Domino Nostro Innocentio XII. die 19. Maii 1694. benigne concesso*: Hucusque Rubricæ nostri Franciscani Breviarii *n.* 88. *&* 89.

4 Unde ista Indulgentia obtinuit nomenclaturam stationis Sanctissimi Sacramenti, quia acquiritur recitando prædicta sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri ante Venerabile Altaris Sacramentum juxta adductas Rubricas, & primam concessionem Leonis X. apud Casarubios *in Compendio privilegiorum verb. Indulgentiæ Stationum num.* 11. ibi: *Coram Sacramento Altaris*, & juxta concessionem Pauli V. ab Urbano VIII. confirmatam apud Hieronymum Rodriquez *in Compendio resolut.* 47. Quintanadven. *in Appendice tract.* 4. *dub.* 2. *num.* 7. Antonium a Spiritu Sancto *n.* 22. Antonium Natalem *loc. cit. cap.* 9. Vivam *in cit. Appendice Indulgentiarum* §. 3. *vers. Leo X.* & alios passim. * Videatur præ cæteris P. Minderer, qui *P.* 2. *Constr.* 7. *n.* 404. *& seqq. & num.* 428. has Indulgentias Stationis SS. Sacramenti ad examen revocat, atque defendit. *

Potest tamen adhuc secundum plurimos non spernendos Doctores acquiri talis cumulus Indulgentiarum a Regularibus privilegiariis, etiamsi prædicta sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri recitent extra Ecclesiam in propriis Cellis, & in quocumque alio loco, quacumque hora diei, vel noctis, ut concessit Leo X. apud Casarubios *loc. cit. num.* 15. ibi: *Idem Leo concessit omnibus Fratribus Minoribus Regularis Observantiæ ac Monialibus S. Claræ, & Tertii Ordinis, quod dicendo quinquies Pater noster cum Ave Maria, & in fine cujuslibet Gloria Patri, & pro Sanctitate sua unum Pater noster cum Ave Maria, similiter cum Gloria Patri, lucrentur Stationes, Indulgentias, & remissiones tam Urbis, quam etiam Portiunculæ, sive Hierusalem, ac Sancti Jacobi in Compostella, & quod quacumque hora diei, vel noctis, & quocumque in loco dicant, scilicet Choro, Ecclesia, Claustro, Oratorio, ac Cella, lucrentur illas*. Et quod tales Indulgentias lucrentur quotidie Regulares privilegiarii, ubicumque recitent dictas Orationes, referunt de novo id concessisse etiam Paulum III. Summum Pontificem Rodriquez *tom.* 2. *q.* 84. *art.* 7. & ex ipso Viva *l. c.* §. 1. *n.* 6. *&* §. 3. *vers. Leo X.* & hoc tenent plurimi alii, & passim scribentes in Regula Tertii Ordinis plurimis in locis, etiam de recenti impressa dicentes, quod, qui recitant supradictas Orationes ante Sanctissimum Altaris Sacramentum lucrantur Indulgentias supradictarum Stationum ex tribus concessionibus, scilicet Leonis X. Pauli III. & Urbani VIII. Qui vero illas recitant in aliis locis, lucrantur tales indulgentias ex duabus concessionibus, scilicet Leonis X. & Pauli III. 5

Nec ad ipsas indulgentias lucrandas requiritur modo, ut prædicta sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri, recitentur brachiis extensis, ut ex multis notat Kilianus Kazenberger *loc. cit. n.* 90. 6

Quot autem, & quam maximæ sint Indulgentiæ Stationum Urbis, habes *supra art. anteced. num.* 17. & P. Antonius Natalis *in suo Purgatorio cap.* 9. relatus & secutus a Viva *in cit. Appendice Indulgentiarum* §. 1. *num.* 8. dicit, Indulgentias plenarias Romæ variis Ecclesiis concessas, esse quotidie ad minimum octo & triginta, easque per modum suffragii applicabiles pro defunctis: Ac præterea extraordinarias esse singulis mensibus plurimas alias, nem- 7

nempe Mense Jan. 63. Febr. 41. Mart. 55. Apr. 24. Maii 44. Jun. 22. Jul. 52. Aug. 145. Sept. 58. Octob. 3. Nov. 59. Dec. 103. Non plenariæ vero sunt innumerabiles, easque pariter per modum suffragii pro defunctis applicabiles, & P. Natalis *loc. cit.* recenset plurimas quotidianas; & quas solum recenset, ascendunt ad bis centum, ac ter mille nongentos tres annos, ac centum septuaginta millia sexcentum Quadragenarum, & undecies habetur remissio tertiæ partis peccatorum, sic ex ipso Viva *l. c. n.* 8.

8 Indulgentiæ Terræ Sanctæ, tum plenariæ tum non plenariæ recensentur *in Familiari Regularium a P. F. Joseph a Neapoli edito Neap.* 1706. ubi *fol.* 319. tenore sequenti reperiuntur,

Indulgentiæ Plenariæ Terræ Sanctæ.

In Ecclesia S. Sepulchri, ubi Dominus Noster Jesus Christus triduo jacuit, est Indulgentia liberationis unius animæ a pœna, & culpa.

In loco, ubi fuit inventa Crux Dominica una cum Clavis, quibus in illa fuit confixus, est Indulgentia plenaria.

In Domo Pilati, ubi Dominus noster fuit flagellatus, & spinis coronatus, ac morti adjudicatus, est Indulgentia plenaria.

In domo Herodis, ubi Christus fuit illusus, & veste alba indutus, est Indulgentia plenaria.

In Ecclesia S. Annæ, ubi nata est B. Virgo Maria, Indulgentia plenaria.

In Templo, ubi ead. B. Virgo fuit præsentata, & postea desponsata, est Indulgentia plenaria.

In Porta, quæ denominatur aurea, per quam Christus ingressus est Dominica Palmarum, Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, ubi est Sepulcrum B. Virginis, in quo aliquandiu jacuit, Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, quæ est in loco ex quo Christus ascendit visibiliter in Cœlum, Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, ubi antiquitus fuit Domus habitationis B. Virginis, Indulgentia plenaria.

In Cœnaculo, ubi fuit institutum Sacramentum Altaris &c. Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, ubi juxta Præsepe natus est Salvator Mundi, Indulgentia plenaria.

In Monte Calvario, ubi Christus crucifixus est, Indulgentia plenaria.

In Bethania, ubi est Sepulcrum Lazari, a quo fuit resuscitatus per Christum, Indulgentia plenaria.

In Monte, seu Deserto in quo Christus jejunavit quadraginta diebus, Indulgentia plenaria.

Apud fluvium Jordanis in loco, ubi Christus baptizatus est, Indulgentia plenaria.

In Nazareth in loco, ubi fuit salutata ab Angelo B. Virgo, Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, ubi fuit Domus S. Elisabeth, & ubi natus est S. Joannes Baptista, Indulgentia plenaria.

In loco, ubi Christus parvulus natus, & pannis mundis involutus est, Indulgentia plenaria.

In Altari, ubi Christus fuit circumcisus, Indulgentia plenaria.

In Monte Thabor, ubi Christus transfiguratus est, Indulgentia plenaria.

Infra Ecclesiam Montis Sion, ubi sunt Sepulcra Regum Juda, & aliquorum Prophetarum, Indulgentia plenaria.

Ultra supradictas plenarias Indulgentias, sunt multæ aliæ Indulgentiæ Annorum, & Quadragenarum in diversis locis Terræ Sanctæ, & primo in Hierusalem.

In introitu Civitatis Hierusalem consequuntur peregrini, qui ingrediuntur per portam Civitatis quadraginta annos, & totidem quadragenas remissionis.

In Horto, ubi Dominus post Resurrectionem apparuit Magdalenæ in specie Hortulani, sunt sexcenti anni, & tot Quadragenæ remissionis.

In loco ubi idem Dominus apparuit post Resurrectionem suæ Matri, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Ubi fuit super vestem Christi missa sors, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Domo Annæ, ubi fuit alaphizatus Christus, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Item in loco, ubi angariaverunt Simonem Cirenæum ut portaret Crucem Christi, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In quodam loco, ubi Dominus Jesus prædicabat, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Cœnaculo, ubi Dominus lavit pedes Discipulorum suorum, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Ibidem in loco, ubi post Resurrectionem intravit Januis clausis, & apparuit Apostolis, sunt etiam septem anni, & totidem Quadragenæ Indulgentiarum.

In via, ubi apparuit Dominus tribus Mariis revertentibus a Sepulcro, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In loco, ubi Dominus conversus ad mulieres lamentantes super eum dixit: nolite flere super me, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In loco qui dicitur Spasmus B. Virginis, ubi videns Christum bajulantem Crucem cecidit velut mortua, sunt etiam septem anni, & totidem Quadragenæ.

Item in loco, ubi sunt duæ petræ albæ, super quas sedit Christus lassatus ex pondere Crucis, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In Torrente Cedron, ubi erat lignum, ex quo facta fuit Crux, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In Horto, ubi oravit tribus vicibus, & sudavit sanguinem, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In loco, ubi Dominus [illegible], sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Domo Simeonis, qui accipiens Christum in ulnas dixit: *Nunc dimittis servum tuum &c.* sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In agro empto ex pretio Sanguinis Christi, qui dicitur Acheldama, sunt septem anni, & septem Quadragenæ. Alias viginti anni, & totidem Quadragenæ.

In Ecclesia, quæ fuit domus, in qua habitavit B. Virgo post Ascensionem Christi, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In Capella, ubi S. Joannes Evangelista celebravit Missam B. Virgini post Ascensionem Filii sui, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Oratorio, ubi B. Virgo faciebat orationem, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Item in loco, qui appellatur palma B. Virginis, sunt 40. anni, & 40. Quadragenæ.

Item in loco, ubi Judæi voluerunt arguere Christum propter sua opera, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Juxta lapidem quendam, ubi fertur, quod Dominus sanavit multos infirmos, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In specu subterranea, ubi Petrus post trinam negationem fecit pœnitentiam, sunt Indulgentiæ quadraginta annorum, & totidem Quadragenarum.

In *Turri David*, quæ fertur se inclinasse Christo ab ea *descendenti*, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In loco, ubi decollatus est Jacob Zebedeus, sunt 30. anni, & totidem Quadragenæ.

Secundo apud Civitatem Bethleem sunt sequentes.

In domo, ubi tres Magi Orientales invenerunt, & adoraverunt Christum puerum, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ remissionis.

In loco, ubi disparuit eis Stella, quam viderant in Oriente, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In quadam Capella, ubi sunt Sepulcra SS. Innocentium, sunt etiam septem anni, & septem Quadragenæ.

Item in quadam Ecclesia intitulata B. Virgini, ubi Angeli ei apparuerunt, & insinuaverunt viam Ægypti, ut illuc fugeret cum puero suo Jesu, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In loco, ubi Angeli apparuerunt Pastoribus, & cecinerunt: *Gloria in Excelsis Deo*: sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Tertio apud Bethaniam sunt istæ paucæ.

In Domo Simonis Pharisæi, ubi Christus pepercit Magdalenæ sua peccata, sunt septem Quadragenæ.

In domo, ubi ante sex dies Paschæ fecerunt ei Cœnam, & Magdalena attulit alabastrum unguenti, & cetera, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Domo S. Marthæ sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Domo Magdalenæ totidem.

Quarto in Monte Oliveti, & circumcirca reperiuntur sequentes.

Apud Bethphage, ubi Dominus ascendit super asinam in die Palmarum, sunt quindecim anni, & totidem Quadragenæ.

In via, seu loco, ubi Dominus videns Civitatem Hierusalem flevit super eam, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In loco, ubi Angelus præsentavit Virgini Palmam ante suam mortem, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Ibidem in Viculo Bethphage, ubi Apostoli composuerunt Symbolum, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Item in loco, ubi Dominus docuit Apostolos

los orare, & composuit Pater noster, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Quinto in Vallibus Josaphat, & Siloe, habentur infrascriptæ.

In loco, ubi Dominus fuit captus, & ligatus in nocte passionis, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In loco, ubi S. Stephanus fuit lapidatus, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In loco, ubi fuit sepultus idem S. Stephanus a Gamaliele, sunt totidem anni, & Quadragenæ.

In loco, ubi Dominus in nocte passionis dimisit octo discipulos, & assumpsit tres, scilicet Petrum &c. sunt etiam septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Valle Siloe dicitur esse quidam fons, in quo B. Virgo lavabat pannos pueri Jesu, quando cum eo existente parvulo ascendebat in Hierusalem ad Templum, & ubi sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In natatoria Siloe, quo misit Christus cæcum, ut lavaretur, & illuminaretur, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Sexto apud Civitatem Nazareth sunt hæ.

In Domo S. Joachim Patris B. Virginis, ubi est quoddam Monasterium, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Juxta fontem, ex quo fertur, quod Jesus Dominus noster, cum esset parvulus, deferebat aquam Matri suæ, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Item in Domo, ubi dicitur fuisse Schola, in qua B. Virgo didicit litteras, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Domo, ubi nati sunt Jacobus major, & Joannes Evangelista, sunt decem anni, & triginta Quadragenæ.

Septimo in Montanis Judææ sunt istæ.

In Domo Zachariæ Patris Joannis Baptistæ, ubi B. Virgo salutavit Elisabeth, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Item ibidem, ubi dixit Zacharias, *Joannes est nomen ejus*, & composuit Canticum *Benedictus*, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In eisdem Montanis ultra fluvium Jordanis est quoddam Monasterium, ubi est quædam pars Crucis Christi, & sunt etiam septem anni, totidemque Quadragenæ Indulgentiæ.

Ibidem est aliud Monasterium S. Joannis Baptistæ, ubi sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In deserto, ubi S. Joannes fecit pœnitentiam, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ remissionis.

Octavo apud Vallem Hebron, sunt sequentes.

In Campo Damasceno, ubi ex limo terræ formavit Deus primum hominem, dicuntur esse decem anni, & quindecim Quadragenæ Indulgentiæ.

In loco, ubi sepultus est Adam primus homo, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In eadem Valle in spelunca, ubi sepulti sunt Abraham, Isaac, & Jacob, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Ubi dicitur nata fuisse arbor Crucis, sunt viginti anni, & totidem Quadragenæ.

Nono apud Galilæam.

In loco Galileæ, ubi Dominus complens promissum suum apparuit Apostolis, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In Monte, quo Diabolus tentans Christum, duxit eum in locum excelsum &c. sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

D. Defendens Brusatus Vic. Gen.

Omnes supradictæ Indulgentiæ non plenariæ 9
cum aliis non plenariis Compostellæ, & Portiunculæ pluries eodem die obtineri possunt, si pluries iteratur recitatio dictarum Orationum, scilicet sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri &c. Idemque dicendum est de supradictis plenariis cum aliis plenariis Compostellæ, & Portiunculæ quatenus pro Defunctis applicabiles. Et ratio est, quia Decretum Innocentii XI. incip. *Delatæ sæpius*, adductum *supra art. antecedenti num.* 15. quo sancitur neminem lucrari posse pluries eodem die plenariam Indulgentiam, cum non exprimat Indulgentias pro defunctis applicabiles, non videtur eas comprehendere; nam sicut in concessione alicujus Indulgentiæ non intelligitur, quod ea sit pro Defunctis applicabilis, nisi exprimatur, ut communiter docent Doctores cum Lezana *verb. Indulg. num.* 24. Suar. *disp.* 35. *sect.* 1. Viva *loc. cit.* 6. 1. *sub num.* 1. Mol-

 ses.

&c. & alii ex D. Thoma *in 3. dist. 45. q. 2. art. 3. q. 2.* ita a fortiori in revocatione Indulgentiarum non intelliguntur illæ revocatæ pro Defunctis, nisi etiam exprimatur, ut patet ex revocatione facta a Paulo V. in cit. Constit. incip. *Romanus Pontifex*, ubi, ex quo non expressit se revocare etiam Indulgentias Defunctis applicabiles, ipsemet *sub die 23. Februarii 1609.* ut diximus *sup. num. 2.* testatus est, non revocasse illas Indulgentias, quæ pro defunctis poterant a Regularibus applicari.

10 Fratres, & Sorores de Ordine Minorum, & consequenter Tertiarii, & Chordigeri recitando coronam B. Mariæ Virginis ex 72. Ave Maria & 7. Pater noster, lucrantur Indulgentiam plenariam sibi in primis concessam a Leone X. quam Paulus V. post generalem Indulgentiarum Regularibus concessarum revocationem, de novo concessit 8. *Junii* 1608. ad instantiam P. Ludovici a S. Joanne Evangelista, Commissario Generali Ultramontanæ Familiæ Minorum de Observantia, ut refert Lantusca *in Theatr. Regular. verb. Indulgentia num. 3.* Kazenberger *loc. cit. num.* 91. Portell. Sbogar, Saning. Peyrin. Rodriquez, Bordon. Quintanadven. & alii passim, & demum confirmavit Innocentius XI. Quod certum esse patet ex Rubricis particularibus nostri Breviarii Franciscani novissime confirmatis ab Innocentio XII. quæ *num.* 90. ita habent: *Sabbato præsertim, & singulis aliis hebdomadæ diebus privatim recitanda est a Nostratibus ex devotione Corona Beatæ Virginis Mariæ Dominæ nostræ approbata a San. mem. Leone X. in Brevi, Exponi nobis, die 14. Septembris 1517. concesso, & per aliud ejusdem Pontificis Breve, quod incipit: Dum præexcelsa, die 19. Junii 1515. ea Indulgentia decorata, quam Paulus V. post generalem Indulgentiarum revocationem benigne innovavit, & recol. mem. Innocentius XI. per suas etiam in forma Brevis Litteras similiter incipientes: Exponi nobis, Die 15. Maii 1688. firmam esse voluit, atque sancivit.*

11 Item Fratres Minores, & alii Regulares ex concessione Julii II. & Leonis X. quoties recitant Coronam Domini Nostri Jesu Christi ex triginta tribus Pater, & totidem Ave Maria in honorem annorum, quibus inter mortales vixit Christus Dominus, aut septem Psalmos Pœnitentiales, aut Graduales, aut Officium Defunctorum, lucrantur Indulgentiam Plenariam pro animabus Purgatorii. Et Leo X. pariter pro hac Corona concessit Minoribus Plenariam Indulgentiam sibi ipsis applicandam; quam tamen Paulus V. revocavit. Sed Peyrinus, Rodriquez, Bordon. *q. 3. num.* 18. & Quintanadv. *in Append. ad Jubil. tom. 4. dub. 4. num. 7.* cum Viva *Append. Indulgentiarum passim acquisibilium §. 3.* asserunt illam Minoribus ab eodem Paulo V. restitutam esse. Unde ab omnibus privilegiatis Regularibus obtineri poterit. Et hanc Plenariam Indulgentiam ægroti, & Senes decrepiti obtinent, si pro ea recitent unum Psalmum, vel Hymnum Beatæ Virginis, vel Domini nostri ex concessione Leonis X. apud Casarub. *in Compend. Privileg. vel Indulgentiæ Plenariæ quoad Fratres, num.* 13. Et sic tenent supracitati Doctores, & alii plures. Immo Portel. & Reflghinus in templo Salomonis apud P. Antonium Natalem cap. 9. testantur illam omnibus Christifidelibus concessisse eumdem Paulum V. ut constat ex authenticis Romæ impressis anno 1609. Sic expresse sapientissimus P. Viva *loc. cit.*

Fratres Minores, Clarissæ, & Tertiarii 12
possunt applicare per modum suffragii omnes Indulgentias, & opera meritoria animabus Purgatorii *ex concessione Gregorii XV. per suum Breve sub die 20. Novembris 1622.* Sacerdotes 13
Fratrum Minorum ex concessione Leonis X. celebrando tres Missas in Altari sibi *assignato* a suis Superioribus liberant animam *suorum* parentum, in primo, secundo, & tertio gradu a pœnis Purgatorii, sicuti celebrarent super Altare S. Gregorii, & S. Sebastiani Romæ. Sic refert Peyrin. *in Constit.* 8. *Pauli V. n. 6. pag.* 252. & alii. Fratres Minores Sacerdotes 14
ex concessione Innocentii VIII. celebrando diebus Dominicis, & in Solemnitatibus D. N. J. Christi, & B. V. M. & illi, qui non sunt Sacerdotes, quoties communicaverint, lucrantur Indulgentiam plenariam pro defunctis, sed non pro se ipsis, cum fuerit revocata a Paulo V. Sic refert Peyrin. *in cit. Constit.* 8. §. 9. *n.* 8. *pag.* 252. & alii. Fratres Minores, 15
aliique Regulares ex concessione Clementis VIII. in casu mortis alicujus ipsorum, aut Patris, aut Matris, aut alicujus habentis Filiantiam, seu suffragia, aut soliti domo sua hospitare Fratres, possunt unica Missa per modum suffragii ipsum liberare a pœnis Purgatorii. Sic refert Peyrinus *in Constit. 6. Clementis VIII. n. 2. pag.* 234. & alii.

Fratres Minores Regularis Observantiæ docentes Doctrinam Christianam, & eisdem in 16
hoc pio opere cooperantes, lucrantur eximias Indulgentias concessas ab Innocentio XI. 20.

Maii

Maii 1680. Constitutione incip. *Pietatis*; quæ ut ut omnibus præ oculis habeatur, hic ad litteram datur.

INNOCENTIUS PAPA &c.

Pietatis, ac Christianæ Caritatis opera ubique locorum cum divini cultus incremento, exerceri cupientes, Christifideles quoscumque, præsertim sub suavi Religionis jugo, Altissimo famulantes, & ut ad illa exercenda promptiores reddantur, Indulgentiis, & peccatorum remissionibus invitamus, prout ad Christianam Religionem propagandam, & animarum salutem procurandam conspicimus in Domino salubriter expedire. Cum itaque (sicut accepimus) dilecti Filii, Fratres Ordinis Minor. Sancti Francisci de Observantia nuncupatorum, inter pia, quæ exercent, opera, etiam adultos, & pueros quoscumque per universum Christianum Orbem, Catholicæ Fidei rudimenta, & Christianas virtutes omnes recte doceant; Nos pro nostri Pastoralis Officii munere, hoc pium, Christianæque Reipublicæ necessarium opus, ex quo hactenus uberrimi fructus provenire ac multo uberiores post hæc ex eo proventuros speramus, confovere volentes, ut eorumdem Fratrum devotio ad dictum opus exercendum in dies magis augeatur, de Omnipotentis Dei Misericordia ac BB. Petri & Pauli Apostol. ejus auctoritate confisi, supplicationibus etiam Dilecti Filii Francisci Diaz a Sancto Bonaventura Commissarii Generalis Curiæ pro Ultramontana Familia dicti Ordinis, Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnibus, & singulis dicti Ordinis Fratribus, & aliis universis Christifidelibus, ubivis locorum existentibus ac cum iisdem Fratribus ad infrascripta cooperantibus, qui de Superiorum suorum licentia respective, ac de consensu Ordinariorum locorum pueros, & adultos quoscumque Doctrinam Christianam juxta Decreta Concil. Trident. docere, vel eidem (dum docetur) interesse consueverint, si vere pœnitentes, ac confessi SS. Eucharistiæ Sacramento die Festo (ab iisdem Ordinariis, in Ecclesiis, in quibus Doctrina Christiana docetur, semel in anno) designando, refecti fuerint, plenariam: nec non ipsis (qui vere similiter pœnitentes, & confessi, SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, aut id facere non valentes, animo contrito Nomen Jesu, saltem corde, in mortis articulo devote invocaverint) similiter plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Præterea illis, qui pariter vere pœnitentes, & confessi, semel quolibet mense SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, septem annos, & tot Quadragenas: Qui vero in causa fuerint, ut pueri, famuli, aut quævis aliæ personæ Doctrinam Christianam frequentent, & qui diebus Stationum Almæ Urbis nostræ, hanc Doctrinam in Ecclesiis, aut Oratoriis de Ordinariorum licentia docuerint, ac etiam illi (qui ad eamdem discendam accesserint) easdem Indulgentias consequantur, quas consequerentur, & consequi possent, si Ecclesias Stationum ejusdem Urbis personaliter visitarent. Easdem etiam Indulgentias Visitatores Scholarum Doctrinæ hujusmodi (qui ex commisso sibi officio visitabunt illas Scholas, quas illo die visitare poterunt) consequantur, si peccata sua confessi SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint. Insuper iis, qui diebus feriatis Doctrinam Christianam aut publice, aut privatim explanaverint, centum dies: nec non omnibus, & singulis præceptoribus, qui diebus Festis discipulos suos ad Doctrinam Christianam duxerint, eosque illam docuerint, septem annos. Et qui diebus feriatis in propriis scolis eamdem Doctrinam explicaverint, aut Collationes fecerint (licet illo die non intervenerint) in aliqua Schola discendi causa, septem annos: Omnibus, & singulis Patribus, & Matribus Familias, qui in suis domibus, liberis, famulis, & familiaribus utriusque sexus Doctrinam Christianam similiter explicaverint qualibet vice id fecerint, centum dies: Item iis, qui per Civitates, Terras, & alia loca viros, mulieres, aut pueros ad discendam eandem Doctrinam Christianam docendi causa convocando circumjerint, septem Annos: Ac etiam, qui extra Civitatem ad illam docendam per Castra, & Villas exeunt, decem Annos: Omnibus etiam Christifidelibus (qui per mediam horam Doctrinæ prædictæ, aut discendi, aut docendi causa studuerint, aut eidem interfuerint) centum dies; Eisdem etiam, qui Doctrinam prædictam docere solent, si infirmos visitaverint, quoties id fecerint, ducentos dies de injunctis iis, seu alias quomodolibet per eos debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris: non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut (si aliquæ aliæ Indulgentiæ prædictis Fratribus præmissa agentibus

bus a Nobis, vel Prædecessoribus nostris ad tempus nondum elapsum, vel perpetuo duraturæ concessæ fuerint) præsentes nullæ sint. Utque earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici, vel Secretarii Generalis dicti Ordinis subscriptis, & sigillo Ministri Generalis ejusdem Ordinis, vel alterius Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris 30. Maii 1686. Pontificatus nostri anno decimo.

17 Fratres Minores, Moniales, Tertiarii, aliique Confratres & Consorores quarumcumque Confraternitatum, & Societatum in eorum Ecclesiis canonice erectarum, & erigendarum, qui per quadrantem horæ Orationi Mentali vacaverint, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam centum dierum, & si saltem per quadrantem horæ singulis diebus, & per totum mensem dabunt operam, & confessi communicaverint pro quolibet mense, lucrantur Indulgentiam plenariam etiam per modum suffragii defunctis applicabilem. Sic concessit Innoc. XII. *die 24. Decemb. 1692.* Constitut. incip. *Ad ea*, quæ habetur in Rubricis particularibus Breviarii nostri Franciscani novissimi *n.* 177. & 178. ut infra.

INNOCENTIUS PAPA XII. &c.

AD ea, per quæ animarum Christifidelium salus procuratur, libenter intendimus, & eorumdem Christifidelium devotionem, ut spiritualibus exercitiis ferventius incumbant, cœlestium munerum elargitione libenter fovemus, & incitamus. Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, supplicationibus quoque Dilecti Filii Francisci Diaz a S. Bonaventura Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum Definitoris Generalis, nec non Missionum pro Familia Ultramontana dicti Ordinis Procuratoris nomine, Nobis super hoc humiliter porrecti inclinati, omnibus, & singulis Fratribus, & Monialibus, ac aliis utriusque sexus Personis, Ordinum & Congregationum obedientiæ, seu directioni Ministri Generalis ejusdem Ordinis nunc, & pro tempore subjectis, ac etiam Christifidelibus Confratribus, & Consororibus quarumlibet Confraternitatum, & Societatum, sive sub Immaculatæ Conceptionis B. M. Virginis, sive sub alio quolibet titulo, seu invocatione, tam hactenus in eorumdem Fratrum, & Monialium Ecclesiis canonice erectarum, quam in posterum canonice pariter erigendarum, qui per quadrantem horæ Orationi mentali vacaverint, pro qualibet vice centum dies. Qui per duos quadrantes continuatos, vel saltem per quadrantem horæ singulis diebus, & per totum mensem dabunt operam, & vere pœnitentes, & confessi SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, ac pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, Plenariam semel quolibet mense suorum peccatorum omnium Indulgentiam, & remissionem, quam per modum suffragii animabus Christifidelium, quæ Deo in Caritate conjunctæ ab hac luce migraverint, applicare possint, Apostolica auctoritate tenore præsentium misericorditer in Domino concedimus.

Fratres Minores de Observantia missi a suis Superioribus de Ordinariorum locorum licentia ad exercendas Missiones, & omnes utriusque sexus fideles ipsorum Missionibus interessentes possunt consequi Apostolicam Benedictionem, & Indulgentiam plenariam, *ut concessit* Innocentius XI. *die 22. Martii 1688.* per suum speciale Breve, *quod hic ad litteram datur.* 18

INNOCENTIUS PAPA XI. &c.

UNiversis Christifidelibus præsentes Litteras inspecturis salutem, & Apostolicam Benedictionem. Cœlestium munerum thesauros, quorum dispensatores esse Nos voluit Altissimus, libenter iis impartimur, quos pro sua in Deum, & proximos caritate, & Christianæ Religionis zelo, animarum salutem omni studio procurare intelligimus. Quo in genere cum Fratres Minores Ordinis Sancti Francisci de Observantia nuncupatos habeamus, eosque imprimis, quos dilecti Filii eorumdem Fratrum Superiores ob hanc causam hoc ipso, & consequentibus annis in diversas Christianæ Reipublicæ Provincias mittere constituerint: Nos sane eorumdem Fratrum Pietatem, ac operam, eorumque, ad quos illi mittendi erunt, Religionem, & Devotionem spiritualibus gratiis confovere, atque augere cupientes, eorumdem Superiorum precibus Nobis super hoc humiliter porrectis incli-

clinati, piamque illorum deliberationem, quantum cum Domino possumus promovere volentes, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, & singulis Fratribus de Observantia dicti Ordinis ad Missiones in quibusvis locis de Ordinariorum licentia respective exercendas in futurum mittendis (ubi tamen non erunt Missionarii Congregationis de propaganda fide) & aliis utriusque sexus Christifidelibus, ad quos ipsi mittendi accesserint, nostram, & Apostolicam benedictionem per præsentes impartimur; Nec non iisdem vere pœnitentibus, & confessis, & Sacra Communione refectis, qui pro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ exaltatione, Principum Christianorum unione, infidelium conversione, hæresum extirpatione, prout unicuique suggesserit devotio, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino, auctoritate Apostolica tenore præsentium pro unica vice dumtaxat pro unaquaque Missione de Ordinariorum locorum licentia respective facienda concedimus, & elargimur.

Hortantes Venerabiles Fratres Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, & alios Ecclesiarum Prælatos, Rectores, ac verbi Dei Prædicatores, ut in suis quisque Ecclesiis, cum populus frequentior fuerit, præsentes Litteras, ac omnia in eis contenta publicent, & publicari faciant, ac omnem iisdem Religiosis favorem, & auxilium in præmissis præstent, præsentibus ad septennium tantum valituris. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die decima secunda Martii 1688. Pontificatus nostri anno duodecimo.

J. F. Albanus.

19 Moniales Ordinis S. Claræ, aliæque subjectæ Ordini nostro Seraphico, & Generali nostro Ministro, fruuntur ipsæ, & earum Ecclesiæ omnibus Indulgentiis nobis, & nostris Ecclesiis concessis: sic declaravit, & concessit Innocentius XI. *die* 5. *Septembris* 1686. & approbavit Innocentius XII. anno 1695. decimo septimo Kalendas Januarii Constitut. incip. *Sua nobis*, ut habetur in Rubricis particularibus nostri Breviarii Franciscani novissimi *a num* 182. Immo nedum Moniales Or- 20
dini, & Superiori nostro Generali subjectæ, sed etiam illæ, quæ sunt sub immediata jurisdictione Episcoporum, gaudent omnibus Indulgentiis, & privilegiis nobis concessis, sicut generatim Moniales a cura Regularium suorum Ordinum ad immediatam jurisdictionem Episcoporum translatæ, aut transferendæ, fruuntur iisdem privilegiis, ac Indulgentiis, quibus ante ejusmodi translationem fruebantur, ut non semel declaravit Sacra Congregatio Indulgentiis, & S. Reliquiis præposita, & signanter novissimo sequenti Decreto a Sanctissimo approbato.

DECRETUM

Quo declaratur, Monasteria Monialium a cura Regularium suorum Ordinum ad immediatam jurisdictionem Episcoporum translata, aut transferenda iisdem privilegiis, ac Indulgentiis frui debere, quibus ante ejusmodi translationem fruebantur.

Licet ab hac Sacr. Congreg. Indulgentiis, & S. Reliquiis præposita non semel declaratum fuerit, nonnulla Sanctimonialium Monasteria, quæ antea sub gubernio Fratrum sui Ordinis degebant, per hoc quod Episcopo loci subjecta deinde fuerint, privilegia, & Indulgentias quibus antea fruebantur, nullatenus amisisse. Tamen, cum sæpius alia etiam Monasteria quæ simili modo sub immediatam Episcoporum jurisdictionem translata sunt, idem ab Apostolica Sede declarari humiliter postulaverint; ut nulla in posterum dubitandi ratio supersit, Eadem Sacr. Congr. re mature discussa die 20. Aprilis 1711. declaravit: Monasteria omnia Sanctimonialium, quæ a cura, & gubernio Fratrum suorum Ordinum sub immediatam jurisdictionem Episcoporum translata sunt, & in posterum transferri aliqua ratione contigerit, non ideo privilegia, & Indulgentias quibus antea gaudebant, amisisse, seu amissura fore; Sed eodem modo cunctis prædictis privilegiis, & Indulgentiis uti, & frui debere, ac si gubernio Fratrum suorum Ordinum actu existerent. Quam Sac. Congregat. sententiam Sanctissimus Dominus Noster die 22. ejusdem Mensis approbavit.

Datum Romæ die 14. Maii 1714.

L. Card. Picus Præfectus.

Ad rem addendum est sequens ejusdem Sacr. Congregationis Indulgentiarum Decretum.

Viennen. in Austria.

PEr Decreto della Sagra Congregazione dell' Indulgenze e Reliquie 20. Aprile 1711. li Monasterj di Monache, passate, e che passeranno sotto la giurisdizione degli Ordinarj godono l' istesse Indulgenze de' suoi respettivi Ordini; e per altro Decreto de' 3. Decembre 1736. li Monasterj delle Monache Elisabettine godono l' istesse Indulgenze: ed il dì 23. Settembre 1741. il Papa, audito prius voto ejusdem S. C. il giorno 19. dell' istesso mese, dichiarò, & quatenus opus sit, concessit, Ecclesias Monialium Clarissarum gaudere Indulgentia Portiunculæ nuncupata die 2. Augusti per tutti i Fedeli, nel modo, che godono le Chiese di tutti gli Ordini di San Francesco: e finalmente 18. Maggio 1744. dichiarò, che tutte le Monache soggette agli Ordinarj godono le Indulgenze de' suoi respettivi Ordini, di cui recitano l' Officio, e professano l' Istituto. Et his non obstantibus, per parte delle Monache del terz' Ordine di San Francesco della Congregazione delle Elisabettine della Città di Vienna in Austria fu proposto il seguente dubio: *An Indulgentiæ generaliter concessæ Ecclesiis Fratrum pariter & Monialium tum in diebus festivis Sanctorum Ordinis, tum in aliis hujusmodi solemnitatibus cunctæ & singulæ æque lucrari queant a Christifidelibus visitantibus Ecclesias Monialium, quæ Ordinariorum gubernio & jurisdictioni subsunt*, Et Sacra eadem Congregat. die 19. Augusti 1747. ad formam alterius Decreti diei 23. Februarii 1673. respondit, ac declaravit, *Gaudere*. De quibus facta per me infrascriptum ejusdem S. Congreg. Secretarium die 26. ejusdem mensis Sanctissimo Domino relatione, Sanctitas sua votum Sacræ Congregationis benigne approbavit -- Fr. J. Card. Portocarrero. -- A. M. Erba Prot. Apost. Secr. -- Cum vero pro parte Monialium Elisabethinarum præfatarum dubitatum fuerit: An ipsæ, earumque Ecclesiæ in præinserto favorabili Decreto comprehendantur, ex eo quod licet consueta vota substantialia Instituti & Ordinis S. Francisci profiteantur, attamen non divinum vigore proallegati Decreti 18. Maii 1744. sed B. M. V. Officium tantummodo recitant. Et eadem Sac. Congreg. die 5. Febr. 1748. ejusmodi proposito dubio rescribendum censuit: *Consulendum Sanctissimo pro benigna declaratione*. De quibus facta per me infrascriptum ejusdem S. Congreg. Secretarium die 2. Mensis Martii prædicti anni Sanctissimo Domino relatione, Sanctitas sua votum Sacræ Congregat. approbando benigne annuit, ac ejusmodi declarationem, seu concessionem quibuscumque etiam reliquis Monialibus Instituti & Ordinis S. Francisci Assisinatis, earumque Ecclesiis suffragari voluit.

Fr. J. Card. Portocarrero Præfectus.

A. M. Erba Proton. Apost. Secret.

21 Fratres, & Sorores Tertii Ordinis S. P. N. Francisci, qui emissis tribus substantialibus Religionis votis collegialiter vivunt, gaudent omnibus Indulgentiis, quibus gaudent Fratres Minores primi Ordinis, & Moniales S. Claræ, ac ceteri alii Regulares, cum veri Religiosi, & Religiosæ existant. *Communis, & certa*.

22 Et si prædicti Tertiarii, & Tertiariæ subdantur nostro Seraphico Ordini, & nostro Superiori Generali, gaudent ipsi, & eorum Ecclesiæ omnibus Indulgentiis, quibus gaudemus nos Franciscani, & gaudent nostræ Ecclesiæ ex cit. concessione facta ab Innocentio XI. & approbata ab Innocentio XII. in dict. Constitutione incip. *Sua nobis*.

23 Prædicti autem nostri Tertiarii, & Tertiariæ in propriis domibus sæcularibus habitantes gaudent in primis omnibus Indulgentiis Regularibus in communi concessis ex concessione Gregorii XV. Constit. incip. *Injuncti nobis*, edita 1621. tertio Nonas Julii apud Lantuscam *in Regula Tertiariorum*. Secundo, ex concessione Leonis X. Pauli V. Innocentii XI. & XII. gaudent omnibus Indulgentiis nostro Ordini Seraphico elargitis, modo nostræ directioni subdantur, ut patet ex verbis Innocentii XI. & XII. in cit. Constitut. incip. *Sua nobis*, quæ cum plurima contineat ad rem facientia, hic ad litteram datur.

24 *Bulla Innocentii fel. recor. Papæ XII. executionem litterarum Apostolicarum, & communicationem privilegiorum, & Indulgentiarum etiam plenariarum inter Ecclesias, Loca, Confraternitates, Congregationes, Ordines, & Personas utriusque sexus Obedientiæ, vel directioni Ministri Generalis de Observantia, & in specie Indulgentias Viæ Crucis, & Montis Calvarii concernens, Anno 1695. 17. Kalendas Jan. edita, & ad Archiepiscopum Valentinum actualem Inquisitorem Generalem, & Nuntium Hispaniarum directa.*

IN-

INNOCENTIUS EPISCOPUS &c.

SUA nobis dilectus Filius Fr. Franciscus Diaz a S. Bonaventura Sacrarum Congregationum Indicis, Rituum & super disciplina, seu Reformatione Regularium Consultor, ac Missionariorum diversarum Provinciarum Ord. FF. Minorum Sancti Francisci Familiæ Ultramontanæ Procurator petitione monstravit, quod alias ad ipsius instantiam a fel. record. Innocentio Papa XI. Prædecessore nostro Litteræ in forma Brevis sub die 4. Septembris de Anno Domini 1686. emanarunt, in quibus confirmata reperitur communicatio privilegiorum, & Indulgentiarum etiam plenariarum usque tunc non revocatarum inter Ecclesias, Loca, Confraternitates, Congregationes, Ordines, & Personas utriusque sexus Obedientiæ, vel directioni Ministri Generalis Ordinis Fratrum Min. Sancti Francisci subjectas, a pluribus Romanis Pontificibus, ipsius Innocentii, & nostris etiam Prædecessoribus eisdem per diversa privilegia concessa, a qua communicatione, pro ut iteratis vicibus a Sede Apostolica extitit declaratum, resultare dignoscitur, quod, quando decoratum reperitur Altare unius loci, vel una Ecclesia, aut una Confraternitas, seu quævis Congregatio, Ordove aliquarum e dictis personis aliqua Indulgentia, sive plenaria, sive non, applicabili per modum suffragii, vel non applicabili pro animabus Purgatorii, ad favorem earumdem tantum Personarum, vel omnium simul Christifidelium concessa, minime tamen revocata, qui in eo Loco, Altari, vel Ecclesia Confraternitatum in diebus in concessione expressis perfecerint quod per eamdem concessionem fuerit præscriptum in omni Loco, Altari, vel Ecclesia Confraternitatum, Congregationum, Ordinum, & Personarum præfatarum eadem Indulgentia ab omnibus respective acquiratur, qui iisdem diebus, easdem ibi emiserint diligentias in concessione taxatas. Verum sicut eadem petitio subjungebat, prætendentibus nonnullis scrupulosis, quod in præfata communicatione Generali comprehensa non veniant Loca, & Ecclesiæ Terræ Sanctæ, aliarumque partium Orientis, existentium extra Jerusalem, ad tollendam de medio quæcumque dubia, fuit Nobis pro parte præfati Ordinis humiliter supplicatum, quatenus non essent exclusa præmemorata loca, & Ecclesiæ Terræ Sanctæ, & multo minus aliarum partium Orientis a communicatione mutua, & reciproca, quæ includitur in ea generalitate amplissima, sub qua loquuntur privilegia, & Constitutiones Pontificiæ præfatæ, ad hoc, ut Indulgentiæ sæpe dictæ eisdem concessæ, & usque modo non revocatæ, obtineri valent sine ullo dubio in aliis Ecclesiis, Altaribus, & locis piis, ac devotis spectantibus ad Personas præmemoratæ obedientiæ, vel directioni subjectas, stante quod Sanctæ Sedis mens fuit semper hæc omnia loca reddere æqualiter condecorata, & a fidelibus venerata, ob meritum æquale, uniforme, vel æquivalens, quod jam dictæ Personæ in Dei, & Sanctæ Ecclesiæ servitio peragunt de continuo, declarare de benignitate Apostolica dignaremur. Nos vero præfatam Declarationem commisimus Congregationi dilectorum Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, quæ sub die 16. mensis Julii currentis anni, perpensis prædictis Litteris dicti Innocentii XI. Prædecessoris nostri declaravit, prædicta Loca, & Ecclesias Terræ Sanctæ, aliarumque partium Orientis extra Hierusalem esse comprehensa, sive comprehensas in dictis privilegiis, Indultis, & Indulgentiis, & deinde sub die 27. ejusdem mensis sententiam prædictæ Congregationis approbavimus, ut in decreto dictæ Congregationis desuper edito latius continetur.

Sed quia adhuc post prædictum Decretum dubitabant nonnulli, an mens dictæ Congregationis fuerit, stabilire, quod pia loca Viæ Crucis, seu Calvariæ ad recolendam, seu meditandam Christi Passionem a præmemoratis Personis, seu Ordinibus adinstar Stationum Calvarii Montis juxta diversa etiam privilegia S. Sedis erecta, comprehensa sint in præfata mutua communicatione, eadem Congregatio sub die 12. mensis Novembris mox elapsi declaravit, etiam præfata pia loca comprehendi in sæpe dictis Litteris Innocentii XI. Prædecessoris nostri, ac proinde frui, & gaudere posse Indulgentiis, & Privilegiis in eisdem Litteris contentis, & expressis, ac nos sententiam præmemoratæ Congregationis sub die 15. ejusdem mensis Novembris pariter benigne approbavimus, sicuti in Decreto præfatæ Congregationis desuper similiter emanato plenius continetur. Cum autem sicut dicta petitio etiam subjungebat, idem exponens pro majori, tam præfatorum Missionariorum, quam ceterarum Personarum præmemoratarum quiete, cupiat, ut Litteræ præfatæ, ac declarationes, & Decreta a memorata Congregatione cum nostra approbatione desuper emanata, suum ubi-

ubique sortiantur effectum, non obstante forsan sinistra interpretatione, seu contradictione nonnullorum Religiosorum aliorum Ordinum mendicantium in illis partibus commorantium adversariorum, quod facere nequit absque speciali nostro rescripto, ideo ne Litteræ, & declarationes, ac Decreta hujusmodi suo debito careant effectu, Nobis humiliter supplicari fecit, exponens prædictus, ut ei in præmissis opportune providere de simili benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur statum, & merita caussæ, & caussarum hujusmodi præsentibus pro expressis habentes, ipsumque exponentem a quibusvis Excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Censuris, & pœnis Ecclesiasticis a Jure, vel ab homine, quavis occasione latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus inclinati, Discretioni vestræ, attento, sicut dictus exponens asserit, quod agitur inter exemptos, per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum, vocatis dictis adversariis, & aliis, qui fuerint evocandi, ad executionem memoratarum Litterarum, ac declarationem, nec non Decretorum hujusmodi, juxta illorum formam, & tenorem, prout de jure, & dummodo judicium super præmissis alibi cæptum non sit, auctoritate nostra, procedatis, procedique mandetis, & faciatis. Nos enim vobis, & cuilibet vestrum etiam per Edictum publicum; constito de non tuto accessu, quos, quibus, quoties, ubi, quando opus fuerit, citandi illis, & quibus videbitur, sub sententiis, Censuris, & pœnis inhibendi, contradictores in illas incidisse, servata forma Concilii Tridentini, declarandi, aggravandi, reaggravandi, & interdicendi, auxiliumque brachii sæcularis ad hoc, si opus fuerit, invocandi nec non alia in præmissis necessaria, & opportuna faciendi, exercendi, exequendi plenam, & liberam, Apostolica auctoritate, tenore præsentium concedimus facultatem. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ 1695. decimo septimo Kalendas Januarii, Pontificatus nostri Anno quinto.

Hæc Bulla videri potest in Breviario nostro Franciscano in Rubricis particularibus num. 182. *& sequent.*

Insuper Paulus V. Constit. incip. *Cum certa*, Data Romæ apud S. Petrum die 11. Martii 1607. concessit etiam sequentes Indulgentias Tertiariis directe, & specifice etiam in propriis domibus viventibus. 25

I. Die, quo recipiunt Habitum, vel chordam benedictam a Superiore Ordinis in memoriam S. Francisci, si contriti, & confessi Eucharistiam sumpserint, Indulgentiam plenariam lucrantur.

II. Eodem modo in Festo primario Ordinis lucrantur Indulgentiam plenariam.

III. In articulo mortis invocato Nomine Jesu, plenariam.

IV. Qui assistunt, & sequuntur Processionem chordæ omni mense fieri solitam, lucrantur Indulgentiam 3. annorum, & totidem Quadragenarum. Si autem confessi communicaverint plenariam.

V. Qui confessi, & Sancta Communione refecti visitaverint Ecclesias Fratrum Minorum in Festis S. Francisci, S. Antonii de Padua, S. Ludovici, S. Bernardini, S. Bonaventuræ, S. Claræ, lucrantur Indulgentias septem annorum, & totidem Quadragenarum, præter Indulgentias plenarias a *Sixto V.* concessas.

VI. Qui assistunt Officio B. M. V. dum legitur in Oratorio, lucrantur Indulgentias 100. dierum.

VII. Qui comitantur Sanctissimum Sacramentum, dum portatur ad infirmos, lucrantur Indulgentiam quinque Annorum, & totidem Quadragenarum.

VIII. Qui comitantur sepulturam mortuorum, dant eleemosynam pauperi, conciliant pacem inter inimicos, toties, quoties pro quolibet istorum operum impetrant Indulgentias 100. dierum.

IX. Conceditur, quod Fratres prædicti, & Sorores possint has gratias spirituales consequi, & illas applicare animabus Purgatorii per modum suffragii.

Ita Kilianus Kazenberger *in Supplem. Theolog. Sacramental. Patritii Sporer p.* 3. *q.* 2. §. 7. *num.* 106. Engelbertus Pauck *in tertia Seraphica Vinea cap.* 25. *num.* 112. citans etiam P. Angel. Lantuscam *fol.* 86. *in idiomate Italico.*

Fratres, & Sorores Tertii Ordinis S. P. N. Francisci de pœnitentia semel in mense lu- 26

cran-

crantur Indulgentias 560. dierum, dum conveniunt ad Congregationem menstruam & ibidem audiunt legi suam Regulam, vel ejusdem explicationem. Ita concessit Clemens V. 8. Maii 1305. Constitutione incip. *Cum illuminatum*, quæ hic ad litteram subnectitur.

CLEMENS EPISCOPUS &c.

Dilectis in Christo Filiis, & Filiabus, fratribus, & Sororibus Venerabilis Tertii Ordinis de pœnitentia salutem, & Apostolicam Benedictionem.

CUM illuminatum sit cor nostrum, & illustratum Spiritu Sancto, cum affectu devoto, & pietate concedendi liberaliter, & donandi cum prompta manu, beneficia Locis piis, & devotis Personis, specialiter dilectis Fratribus, & Sororibus Venerabilis Tertii Ordinis Sancti Francisci, in omni parte Terrarum, ubi degunt, in quali Ordine certo reperiuntur multa beneficia pro salute animarum. In respectum tanti Ordinis totum mundum illuminantis, ad dicti Venerabilis Ordinis majorem exaltationem, & honorem, virtute præsentium Litterarum manifestum sit omnibus Fratribus, & Sororibus dicti Ordinis, quod omni vice, quando conveniunt insimul saltem quo ad majorem numerum, in uno deputato loco, & ibidem legitur dicta regula, vel de ista Regula fiat memoria, vel mentio etiam peregrinis, & extraneis, qui non sunt de ista Regula, considerando illorum merita: Concedimus ex jugi Fonte Divinæ gratiæ 560. dierum Indulgentias pro singulis, una vice, in mense, quando lecta erit ista Regula.

Datum Burdigalæ in Francia die 8. Mensis Maii 1305. Pontificatus nostri anno secundo.

Hoc Breve videri potest apud P. Lantusca Idiomate Italico fol. 34. de Reg. 3. Ordinis, & apud P. Engelbertum Pauck in 3. Seraphica vinea c. 6. n. 71.

27 Tertiarii utriusque sexus intra, vel extra Claustra moram trahentes, qui tria vota substantialia Religionis non emittunt, frui queunt Indulgentiis relatis in Constitutione: *Dum præexcelsa*, a Leone X. die 19. Junii 1515. promulgata per eumdem Pontificem in Brevi *Dudum*, die 10. Decembris 1519. ad eosdem extensis; idemque dicendum de aliis similibus, ex Decreto præmemoratæ Congregationis Reliquiis, & Indulgentiis præpositæ, quo declaravit Personas substantialia Religionis vota non emittentes sive intra, sive extra Claustra degentes, minime comprehendi in revocatione generali Indulgentiarum a Paulo V. die 23. Maii 1606. in Brevi *Romanus Pontifex*, præscripta. Quam declarationem per Breve *Alias*, incipiens, Apostolico robore munivit san. mem. Innocentius XI. die 20. Octobris 1686. Ita habetur *in Rubricis particularibus nostri novissimi Breviarii Franciscani num.* 173. Tertiarii nostri etiam in sæculo degentes, & nostræ directioni subjecti possunt uti nostro Franciscano Breviario. Id enim præscribunt Rubricæ particulares nostri novissimi Franciscani Breviarii *sub num.* 1. 2. 4. 21. & 22. Vide verb. *Officium Divinum art.* 3. *n.* 17. & *seq.* 28

Chordigeri eximiis Indulgentiis fruuntur, prout apparet in Constitutione Sixti V. incip. *Divinæ caritatis*, & in Const. Paul. V. incip. *Nuper Archiconfraternitati Chordigerorum*, quæ habetur ad litteram verb. *Confraternitas art.* 1. *num.* 20. & 21. Præterea Chordigeri ex concessione Gregorii XV. in Brevi incipient. *Pias Christi* 10. *Novembris* 1622. lucrari possunt etiam illas Indulgentias, quas Paulus V. concessit omnibus Regularibus 23. Maii 1606. Constit. incip. *Romanus Pontifex*, adducta *supra art.* 4. *num.* 7. Insuper Chordigeri lucrari possunt omnes Indulgentias Fratribus Minoribus directe, & in specie concessas, & non revocatas (non item alias eis per extensionem, vel communicationem quomodovis competente;) Ita Clemens VIII. Constit. incip. *Quæcumque a Sede* 1604. 7. *Decembris* teste Lantusca *in Theatro Regul. verb. Confraternitas n.* 4. & 5. Unde Chordigeri lucrari possunt Indulgentias *Stationis Sanctissimi Sacramenti*, Indulgentias *Coronæ B. Mariæ Virginis*, Indulgentias *Coronæ Domini Nostri Jesu Christi*, Indulgentias *Orationis Mentalis*, Indulgentias *Doctrinæ Christianæ*; Ita Engelbertus Pauch *in tertia Seraphica Vinea cap.* 21. *num.* 93. Kazenberger *loc. cit. num.* 113. & alii passim. Ulterius Chordigeri gaudent in articulo mortis *privilegio Absolutionis Generalis* ex concessione Clementis VIII. Constit. incipient. *Quæcumque a Sede*, Pauli V. Constitut. incip. *Cum certas*, & Gregorii XV. Constit. incip. *Injuncti nobis*; Item *communicatione meritorum nostri Ordinis*; Kazenberger *loc. cit. num.* 113. & alii communiter. 29 30 31 32 33

Hinc quantum ad Indulgentias Confratrum Chordæ S. P. N. Francisci, & Fratrum Tertii 34

tii

tii Ordinis de Pœnitentia edita fuit ab Innocentio XI. 15. *Maii* 1688. sequens Constitutio.

INNOCENTIUS PAPA XI.

Venerabilis Frater, & Dilecti Filii salutem, & Apostolicam Benedictionem.

EXponi nobis nuper fecit Dilectus Filius Frater Franciscus Diaz a S. Bonaventura in Romana Curia pro Familia Ultramontana obedientiæ, seu directioni Ministri Generalis totius Ordinis FF. Min. subjecta, Commissarius Generalis, quod alias ad favorem dilectorum utriusque sexus Confratrum Chordæ Sancti Francisci, & Fratrum Tertii Ordinis de Pœnitent. emanarunt a diversis Pontificibus Prædecessoribus nostris Litteræ in forma Brevis expeditæ, *Primo*, a fel. rec. *Paulo Papa V.* sub die 25. Septembris 160[illegible]. incipientes Verbo: *Nuper &c. Secundo*, a piæ mem. *Gregorio XV.* 26. Junii 1622. incip. Verbo: *Alias &c.* & continentes tenorem aliarum Bon. mem. Sixti V. etiam Prædecessoris nostri. *Tertio*, ab eodem Papa Gregorio XV. 10. Novemb. 1622. incipientes: *Pius Christi &c. Quarto*, a piæ mem. *Alexandro Papa VII.* pariter Prædecessore nostro 28. Junii, ac posteriorum 5. Septembris 1666. quibus inter alia communicantur inter ipsos sexus utriusque Tertiarios, & Confratres, seu cum ipsis Tertiariis, ac Confratribus Religiosis diversorum Ordinum, & conceduntur, seu confirmantur diversa Privilegia, statuta, concessiones, & Indulgentiæ, illæ præcipue pro recitatione Coronæ B. Mariæ Virginis a dicto *Paulo V.* 8. Junii 1608. Et pro Statione Sanctissimi Sacramenti: Et exercitio Viæ Crucis, etiam a Nobis, præviis supradictis Litteris, sub dictis diebus 28. Junii, & 5. Septembris impartitæ, & innovatæ; immo etiam Decreta (a Congregatione Indulgentiis & Reliquiis præposita) sub diebus 14. Januarii, & 15. Julii 1681. formata. Et licet a nemine Litterarum, Privilegiorum, Statutorum, Concessionum hujusmodi, & Indulgentiarum executio impediri valeat (etiam non obstantibus quibuscumque conditionibus, vel oblocutionibus Superiorum quorumvis Ordinum, maxime in Angelo-Politana, & Mexicana Diœcesibus) nihilominus idem exponens pro interesse, & indemnitate dicti Ordinis Minor. cujus directioni præfati Fratres, & Terriarii sunt subjecti, & ad quem vigore præfatæ nostræ Confirmationis, directe concessiones extenduntur, ne Litteræ, Privilegia, Statuta, Concessiones, & Indulgentiæ præfatæ debito frustrentur effectu, Nobis humiliter supplicari fecit, ut ei in præmissis opportune de benignitate Apostolica dignaremur providere. Nos igitur statum, & merita causæ, & causarum, Litterarum, Privilegiorum, Statutorum, Concessionum & Indulgentiarum hujusmodi tenores, præsentibus pro expressis habentes, ipsumque exponentem, a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis (a Jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis) si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & adsolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati discretioni vestræ, attento, quod sicut dictus exponens asserit, agitur inter exemptos, per præsentes committimus, & mandamus, quatenus vos, vel duo, vel unus vestrum, vocatis ad id (qui fuerint evocandi) ad dictarum Litterarum, Privilegiorum, Statutorum, Concessionum, & Indulgentiarum hujusmodi executionem, juxta illarum, seu illorum seriem, & tenorem, prout de Jure, auctoritate nostra procedatis. Nos enim vobis, & cuilibet vestrum, quoties, & quot fuerit opus citandi, illisque, & quibus *videbitur*, sub sententiis, censuris, & *pœnis inhibendi*, ac inobedientes in illas *incidisse*, *servata* forma Conc. Trid. declarandi, aggravandi, reaggravandi, & interdicendi, ceteraque in præmissis necessaria, & opportuna faciendi, exercendi, & exequendi Apostolica Auctoritate, plenam, & liberam (tenore præsentium) concedimus facultatem. Non obstantibus præmissis Constitutionibus, & ordinationibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris 15. Maii 1688. Pontificatus nostri anno decimo tertio.

Superscriptio erat.

Ven. F. Episc. Angelo-Politano, & Dilectis Filiis Nostro, & Sedis Apost. Nuncio in Regnis Hispaniarum residenti, ac Scholastico Ecclesiæ Salmantic. & eorum cuilibet.

Hæc

Hæc Bulla videri potest ap. B. Engelbert Pauck in 3. Seraphica Vinea cap. 19. num. 80. & apud Kazemberger in Append. Alphabetica verb. Indulgentiæ Confratrum Chordæ S. Francisci, & Fratrum Tertii Ordinis de Pœnit.

35 * Hic tamen opportune notandum occurrit, quod novissime Benedictus XIV. Constit. 41. *tom. III. Bullar.* incip. *Ad Roman. Pontificem* Indulgentias concessas Fratribus, & Sororibus Tertii Ordinis Sæcularis de Pœnitentia Sancti Francisci, sive collegialiter viventibus, sive in domibus privatis, reformavit, & cæteris omnibus revocatis alias de novo concessit, quas sigillitim *ibidem* enumerat. Sunt autem ejusmodi.

Indulgentia plenaria confessis & Sacra Eucharistia refectis ea die, qua in ordinem ingrediuntur.

Item plenaria confessis & communione refectis die festo S. Francisci, 4. Octob. S. Claræ, Sancti Titularis Ecclesiæ, Oratorii, vel Capellæ ejusdem Tertii Ordinis, die Dedicationis S. Mariæ Angelorum de Portiuncula, dummodo Ecclesiam ipsam visitaverint, & de more oraverint.

Indulgentia plenaria in articulo mortis constitutis confessis, & communione refectis, & ore, vel si non potuerint ore, saltem corde nomen Jesu invocantibus.

Visitantibus Ecclesiam Tertii Ordinis, seu Oratorium, sive Capellam diebus Stationum in Missali Romano descriptis, ibique orantibus de more, indulgentiæ illæ conceduntur, quas prædictis diebus visitantes Ecclesias Urbis, & extra eam, consequuntur.

Confessis & Sacra Communione refectis in festo stigmatum Sancti Francisci, Sancti Ludovici Galliarum Regis, S. Elisabeth Reginæ Portugalliæ, itemque S. Elisabeth Hungariæ Reginæ, S. Margaritæ de Cortona, atque in duodecim aliis anni feriatis, vel Dominicis diebus ad libitum eligendis, & a Superioribus Ordinis approbandis, & visitantibus ac orantibus, ut supra, qualibet earum dierum, septem annorum, & totidem quadragenarum indulgentiæ.

Itidem centum dies indulgentiarum lucrantur toties quoties interfuerunt Missis, aut Divinis Officiis in Ecclesia, ut supra, celebrandis, seu Congregationibus publicis, vel privatis ejusdem Tertii Ordinis ubivis faciendis; cum pauperes hospitio susceperint, pacem composuerint, vel procuraverint, corpora defunctorum quorumcumque ad sepulturam associaverint, aut Processiones de licentia Ordinarii faciendas, SS. Eucharistiæ Sacramentum tam in Processionibus, quam cum ad infirmos defertur, vel saltem si sint impediti ad signum campanæ Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, sive pro Ecclesiæ necessitatibus, sive pro defunctis fratribus, & sororibus recitaverint.

Item si peccantem ad Pœnitentiam redegerint; Doctrinam Christianam rudes docuerint. Tandem quoties opus aliud pietatis, vel caritatis exercuerint.

Ad rem libeat adhuc adnotare sequentia.

Indulgentiæ pro Fratribus Tertii Ordinis S. Francisci de Paula conceduntur a Pontifice ad instar fere Indulgentiarum pro illis, qui Tertium Ordinem S. Francisci de Assisio profitentur, excepto quod Indulgentiam plenariam consequuntur in festo S. Francisci de Paula, S. Francisci Salesii, Dedicationis S. Michaelis Archangeli, & in Festo Omnium Sanctorum, si visitaverint Ecclesiam aliquam Ordinis, si ibi sit, & in defectu, unam aliquam Civitatis, vel loci, ubi degunt. Cæteræ Indulgentiæ eædem omnino sunt ac superiores pro Tertiariis S. Francisci Assisiensis. Quoad Chordigeros S. Francisci de Paula cingulum tantummodo benedictum ab aliquo Fratre ejus Ordinis, vel ab alio deputato a Superioribus ejusdem Ordinis deferentes, die, qua cingulum assumunt, confessi, & Sacra Communione refecti plenariam Indulgentiam consequuntur, sicut & plenariam in Festo S. Francisci de Paula, visitantes, ut supra; ac denique plenariam in articulo mortis, eo modo quo Tertiarii S. Francisci Assisiensis. Quotidianam etiam Indulgentiam centum dierum consequuntur, si in honorem Domini Nostri Jesu Christi, & SS. Apostolorum preces effuderint. Denique Chordigeri illi, sicut & Tertiarii, pro quolibet bono opere sexaginta dierum Indulgentiam consequuntur, in quo differunt a Tertiariis S. Francisci Assisiensis, qui centum dies lucrantur. Easdem omnes Indulgentias applicare pro defunctis possunt. Ita ex Bulla pro Indulgentiis Tertiariorum S. Francisci de Paula, incip. *Inexhausti*, Bullar. *tom. 3. num. 56.* *

Benefactores nostri Seraphici Ordinis ma- 36
ximas Indulgentias consequuntur. Clemens enim VII. imprimis in Constitut. incip. *Dum consideramus 16. Aprilis 1526.* apud Kazenberger *in Supplemento Theolog. Sacrament. Patritii Sporer cap. 2. quæst. 2. §. 8. num. 107.* apud Matthaucci, *in Officiali Curiæ Regularis cap.*

31. re-

31. reperienda, sic loquitur: *Dum consideramus assiduos labores, & vigilias, quas dilecti Filii Syndici, & Procuratores Domorum, & Monasteriorum Fratrum Minorum S. Francisci Regulares Observantiæ, & Monialium S. Claræ, Conceptionis, Annuntiationis Ordinum, & Sororum tertiæ Regulæ S. Francisci sustinere non cessant, merito nos obligant, ut animarum suarum saluti consulamus, idcirco uni Syndico, & Procuratoribus hujusmodi, cum illius uxore, & liberis, præsenti, & futuro, singulæ Domui, & Monasterio prædictis pro tempore servientibus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus, ipsi, & eorum quilibet, omnibus, & singulis Indulgentiis, & peccatorum remissionibus, savoribus, & gratiis, quibus Fratres Ordinis Observantiæ prædictorum utuntur, potiuntur, & gaudent, seu uti, potiri, & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum ut potiri, & gaudere possint, & valeant, auctoritate Apostolica concedimus, & indulgemus.*

37 *Alexander VI.* concessit, ut Medici ordinarii Fratrum Minorum, & Sororum S. Claræ habeant eadem privilegia, & gratias, quibus gaudent Syndici, & Procuratores prædictorum Fratrum. *Martinus IV.* concessit tam Procuratoribus, quam Advocatis, qui in Curiis Ecclesiasticis, & civilibus, seu Sæcularibus, laboraverint pro defensione Ordinis Fratrum Minorum, Ecclesiarumque ejusdem Ordinis, singulis annis Inpulgentiam centum dierum. Idem *Martinus IV.* concessit cunctis Fidelibus, qui manus adjutrices porrexerint ad construendas Ecclesias, vel Monasteria Ordinis Fratrum Minorum, ac omnibus qui sepulturam elegerint in Cœmeteriis, ac Claustris præfatorum Fratrum, Indulgentia quadraginta annorum. *Nicolaus IV.* concessit omnibus porrigentibus manus adjutrices pro fabricis Monasteriorum Fratrum Minorum 40. annos Indulgentiæ. *Innocentius IV.* 40. dies. *Nicolaus IV.* totidem. *Clemens IV.* centum dies, & sunt in summa 180. dies. *Alexander IV.* concessit omnibus recipientibus Fratres Minores viatores in domibus suis, & ministrantibus eis alimenta, & solventibus Naula, seu passalia, ac alia pietatis obsequia dictis Fratribus exhibentibus, Indulgentiam 40. annorum. *Innocentius VIII.* concessit, ut Procuratores Fratrum Minorum, eorumque substituti, liberi, parentes, fratres, sorores, & uxores possint promereri Indulgentias Stationum, & alias Fratribus concessas, dicendo in Ecclesiis Fratrum prædictorum quinque Pater noster, & totidem Ave Maria pro felici statu Romanæ Ecclesiæ. *Julius II.* concessit, seu declaravit, quod verba in privilegiis Fratrum Minorum contenta, scilicet quod visitantes suas Ecclesias, & manus porrigentes adjutrices consequantur Indulgentias tales, vel tales, referantur etiam ad facientes eleemosynas de pane, ac aliis pro eorum victu, & vestitu, & domorum suarum reparatione necessariis.

Porrigentibus manus adjutrices ad fabricam 38 Ecclesiarum Fratrum Minorum juxta possibilitatem suam concessa est in articulo mortis, remissio omnium peccatorum. Item concessi sunt centum viginti anni pro qualibet re, quolibetque beneficio, quæ locis, vel Monasteriis Fratrum Minorum largiuntur. Ultra hoc propter communicationem privilegiorum Fratrum Prædicatorum sunt concessi amplius 79. anni, & in summa sunt ducenti anni, uno minus. Ita apud Cafarubios *in Compendio nostrorum privilegiorum, aliorumque Mendicantium verb. Indulgentia quoad sæculares* §. 4. Insuper consequuntur propter communicationem privilegiorum omnes alias Indulgentias concessas benefactoribus quorumcumque aliorum Regularium.

Clemens IV. concessit morientibus cum Habitu Fratrum Minorum, & qui cum eo elegerint sepeliri, remissionem tertiæ partis omnium suorum peccatorum. Idem *concessit* Nicolaus III. Idem Urbanus V. *Alexander VI.* extendit eamdem Indulgentiam ad mulieres suscipientes ante mortem, vel post mortem Habitum S. Claræ. Leo autem X. confirmavit, & de novo concessit easdem Indulgentias, & insuper concessit Indulgentiam plenariam omnibus morientibus, & sepeliri eligentibus in dicto Habitu, & in Habitu Sororum Tertiæ Regulæ S. P. N. Francisci sub obedientia ejusdem Ordinis degentium, & declaravit sufficere Habitum prædictum petere, ac super se usque ad mortem habere, ac in eo sepeliri, etiamsi ante mortem non induatur. Ita apud Cafarubios *loc. cit.* §. 6. Kazenberger *l. cit. num.* 109. Ad lucrandas tamen has Indulgentias necesse est recipere talem Habitum a Guardianis, seu aliis Prælatis Superioribus, vel ab aliis ad id destinatis. Sixtus IV. Constitut. incip. *Sacri*. Unde prædictum Habitum dare non potest subditus, neque Confessarius Monialium, neque quivis alius, nisi id sibi a Prælato fuerit concessum; Kerckhove *in statuta generalia nostra cap.* 4. §. 3. *n.* 5. *& seq.* Kazenberger *loc. cit. num.* 109. Petentes autem, & suscipientes dictum nostrum Habitum possunt quidem dare nobis eleemosynam

(marginal numbers in right column: 38 at "Porrigentibus", 39 at "Clemens IV.", 40 at "Ad lucrandas", 41 at "Petentes")

synam pro ipso Habitu Religioso, non tamen pro ipsa Indulgentia consequenda, alias hæc esset revocata per S. Pium V. qui in Constit. incip. *Etsi Dominici*, *sexto Calendas Februarii* 1567. revocavit omnes Indulgentias, ratione quorum datur aliqua eleemosyna; Kazenberger *loc. citato* Kerckhove *loc. cit.* Rodriquez *art.* 10. *tom.* 2. *qq. Regul. quæst.* 76. Lantusca *Theatr. Regular. verb. Habitus num.* 5. & alii passim.

42 Habitum Fratrum Minorum, sicut & aliorum Mendicantium osculantes lucrantur quinque annos, & totidem Quadragenas de injunctis Pœnitentiis ex concessione Joannis XXIII. facta Ordini Prædicatorum, & consequenter omnibus aliis Mendicantibus ratione communicationis Privilegiorum; Casarubios *loc. cit.* §. 6. *num.* 9. Kerckhove *loc. cit. num.* 8. Kazenberger *loc. cit. num.* 109. Lantusca *loc. c. num.* 10. Rodriq. *l. c. qu.* 77. *art.* 11. Portell. *verb. Habitus in addition. num.* 4. & aliis communiter * Vide tamen infr. *num.* 48. * Quam
42 Indulgentiam lucrari possunt iidemmet Regulares, quia conceditur omnibus Christifidelibus Habitum osculantibus, inter quos non debent esse deterioris conditionis ipsi Regulares; *Communis*.
43 Urbanus VIII. concessit, ut Generales, & Provinciales totius Ordinis Minorum possint communicare Suffragia, Indulgentias, Orationes, & Bona spiritualia Benefactoribus Ordinis; Casarubios *loc. cit.* §. 4. *num.* 6. & communis aliorum, & sic tenet praxis quotidiana,

44 Omnes nostræ Ecclesiæ, ac Monialium nostri Instituti gaudent Indulgentiis plenariis perpetuis concessis pro omnibus Christifidelibus a primis Vesperis usque ad occasum Solis Festis diebus sequentibus, scilicet.

Die 16. Januar. pro Festo SS. Berardi, & Socior. Prot. Ord. Min. ex concessione Benedicti XIV. 18. *Octob.* 1741.

Die 5. Febr. pro Festo SS. Baptistæ, & Socior. Mart. ex concessione Clementis XII. 13. *Julii* 1739.

Die 22. Februar. pro Festo S. Margaritæ de Cortona concessa a Benedicto XIII. 26. *Julii* 1728.

Die 9. Martii pro Festo S. Catharinæ Virginis de Bononia concessa a Clemente XI. die 21. *Martii* 1714.

Die 13. Maii pro Festo S. Petri Regalati concessa a Benedicto XIV. 23. *Aug.* 1746.

Die 17. Maii pro Festo S. Paschalis Baylon concessa ab Alexandro VIII. 7. *Septembr.* 1690.

Die 20. Maii pro Festo S. Bernardini Senensis concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 13. Jun. pro Festo S. Antonii de Padua concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 19. Junii pro Festo S. Michelinæ Tert. Ord. ex concessione Clementis XII. 27. *Sept.* 1737.

Die 9. Jul. pro Festo BB. Nicolai, & Socior. Mart. ex concessione Benedicti XIII. 6. *Decemb.* 1728.

Die 14. Jul. pro Festo Sancti Bonaventuræ concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 24. Julii pro Festo Sancti Francisci Solani concessa a Benedicto XIII. 14. *Augusti* 1727.

Die 2. Aug. pro Festo Portiunculæ concessa immediate a Christo Domino, ut declaravit Benedictus XII. apud Casarubios *loco cit. verb. Indulgentia quoad Sæculares* §. 1. *n.* 13. de qua plura infra.

Die 12. Aug. pro Festo S. Claræ Virginis concessa a Sixto V. 27. *Sept.* 1585.

Die 19. Augusti pro Festo S. Ludovici Episcopi Tolosani concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 25. Augusti pro Festo S. Ludovici Regis ex novissima concessione Benedicti XIV. 17. *Maii* 1755. Vide infra *n.* 80.

Die 4. Septembris pro Festo Translationis S. Rosæ Viterbiensis Virginis concessa a Clemente XI. 14. *Jan.* 1701.

Die 17. Sept. pro Festo Sacrorum Stigmatum S. P. N. Francisci, ex concessione Clementis XII. 30. *Aug.* 1731.

Die 4. Oct. pro Festo S. P. N. Francisci concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 13. Octob. pro Festo SS. Danielis, & Socior. Mart. ex concessione Clementis XII. 13. *Jun.* 1739.

Die 19. Octobr. pro Festo Sancti Petri de Alcantara concessa a Clemente IX. 2. *Octobr.* 1669.

Die 23. Octobris pro Festo S. Joannis a Capistrano concessa ab Alexandro VIII. 5. *Decembris* 1690.

Die 12. Novembris pro Festo S. Didaci Confessoris concessa a Clemente VIII. 26. *Martii* 1598.

Die 19. Nov. pro Festo S. Elisab. Reginæ Hungariæ ex novissima concessione Benedicti XIV. 17. *Maii* 1755.

Die 27. Nov. pro Festo Omnium Sanctorum Ordinis, ex novissima concessione Clementis XIII. An. 1765. Vide infra *n.* 81.

Die 28. Novembris pro Festo S. Jacobi de Mar-

Marchia concessa a Benedicto XIII. 14. *Aug.* 1727.

Die 8. Decemb. pro Festo Immaculatæ Conceptionis Beatissimæ Virginis Mariæ concessa a Benedicto XIII. 12. *Decemb.* 1729.

Pro Festo B. Ludovicæ de Albertonibus 31. Januarii gaudent Nostræ Ecclesiæ Indulgentia Plenaria concessa ad annos 14. a Clemente XI. 22. *Decembris* 1714. & solet renovari, & reconcedi post ipsos elapsos ad alios 14. annos, uti novissime fuit renovata, & reconcessa ad alios 14. annos a Benedicto XIV. 27. *Novemb.* 1744.

46 Omnes Fideles assistentes Divinis Officiis in nostris & aliis Ecclesiis in Festo, & Octava Corporis Christi lucrantur sequentes Indulgentias; scilicet pro Missa 400. dies, pro Matutino 400. dies, pro qualibet Vespera 400. dies, pro qualibet hora parva 160. dies; Et in quibuslibet infra octavam diebus pro singulis Matutinalium, Missarum, & Vesperarum 200. dies, ac pro reliquis horis 80. dies. Item sequentibus Processiones, & Missas devote celebrantibus, tam in Festo, quam in aliis Octavæ diebus pro pace, ac tranquillitate Ecclesiæ, ac Sacramentum in Festo hujusmodi sumentibus, conceduntur ducenti dies Indulgentiæ. Sic ex concessione Urbani IV. Martini V., Eugenii IV., aliorumque Pontificum, refert Casarubios *in Compendio privilegiorum*, *verb. Indulgentiæ quoad Sæculares* §. *Septimo num.* 2. ut videri potest quoad hoc Bulla Eugenii IV. incip. *Excellentissimum*, Bulla Urbani IV. incip. *Transiturus*, Bulla Martini V. incip. *Ineffabile Sacramentum*.

Sixtus IV. Const. incip. *Cum præexcelsa*, supradictas Indulgentias concessas pro Festo Corporis Christi, concessit etiam pro Festo, & Octava Immaculatæ Conceptionis Beatissimæ Virginis Mariæ in nostris Ecclesiis. Ita *Rubricæ particulares nostri Breviarii Franciscani num.* 21.

Clemens VIII. Constitut. incip. *Sacratissimi Nominis* easdem Indulgentias concessit pro Festo dulcissimi, & Sacratissimi Nominis Jesu, dummodo assistentes Divinis Officiis dicant 5. Pater, & Ave pro felici statu Romani Pontificis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ adversus Mahumeticam, & Lutheranam perfidiam, ac universali Principum & aliorum Fidelium pace. Ita *Rubricæ citatæ n.* 53.

Bonifacius IX. 1390. pro Festo Visitationis Beatissimæ Virginis Mariæ concessit easdem Indulgentias, quæ sunt concessæ pro Festo Sanctissimi Corporis Christi Domini Nostri.

Callistus III. 1457. pro Festo Transfigurationis D. N. J. C. concessit assistentibus Divinis Officiis in nostris Ecclesiis easdem Indulgentias, quæ sunt concessæ pro Festo Corporis Christi. Ita apud. Kazenberger *loc. cit. cap.* 3. 4. 2. §. 3. *n.* 94.

Alexander IV. concessit visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum causa devotionis qualibet hora diei 40. dies. *Innocentius IV.* concessit similiter 40. dies. *Clemens IV.* concessit centum dies. *Nicolaus III.* centum dies. *Urbanus V.* centum dies. *Nicolaus IV.* concessit Indulgentiam unius anni, & quadraginta dierum. *Alexander IV.* concessit omnibus venientibus ad horas Canonicas in Ecclesiis Fratrum Minorum, infra annum singulis diebus, vel ad audiendam Missam, vel Concionem, Indulgentiam 100. dierum pro qualibet vice.

Alexander IV. Nicolaus III. Innocentius IV. & Benedictus XI. concesserunt a Feria 4. Cinerum usque ad Pascha Resurrectionis inclusive visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum semel in die causa devotionis de Indulgentia annos universim 122. & dies 576. visitantibus autem quando prædicatur feria 2. 4. & 6. additur Indulgentia annorum 6. & dierum 26. Urbanus vero IV. concessit omnibus visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum in Quadragesima Indulgentiam 40. annorum. Ita ex Casarubio, Kazenberger *loco citato num.* 95.

Visitantes Ecclesias Fratrum Minorum in 47
Festivitatibus Domini Nostri, & Dominæ Nostræ, B. Joannis Baptistæ, Apostolorum, B. Francisci, omniumque Sanctorum dicti Ordinis ex concessione diversorum Summorum Pontificum lucrantur pro qualibet prædictarum Festivitatum indulgentiam mille tercentorum quadraginta annorum, quadringentarumque quadraginta & sex Quadragenarum, atque triginta & unius diei, ut summarie notat Casarubios *in compendio privilegiorum*, *verb. Indulgentiæ quoad Sæculares* §. 1. *num.* 19. *litt.* C. ubi addit, quod in alia summa extracta ex libro intitulato *Firmamenta trium Ordinum* habetur subsequenti modo: Summa Indulgentiarum Festivitatum Domini Nostri Iesu Christi, ejusque Sanctissimæ Matris, ac etiam S. P. N. Francisci, & Sanctorum Ordinis ascendit ad annos quingentos quadraginta & octo, dies ducentos sexaginta.

Sæculares facientes celebrari Missas, & alia 48
Divina Officia in Ecclesiis Fratrum Minorum In-

lucrantur mille dies Indulgentiarum. Ita Emmanuel Rodriquez *quæst.* 95. apud Sanig. *de Sacramentis dist.* 13. *quæst.* 3. *num.* 8. Kazenberger *loc. cit. num.* 108. Audientes Concio-
49 nem Fratrum Minorum, aliorumque Regularium privilegiatorum lucrantur Indulgentiam quindecim annorum, ex concessione Gregorii IX. apud Kazenberger *loc. citat. num.* 95. Et si talem concionem in Ecclesiis Regularium audiant feria 2. 4. & 6. Quadragesimæ lucrantur indulgentiam centum triginta octo annorum ex concessione Alexandri, & Nicolai III. Innocentii, & Alexandri IV. & Benedicti XI. apud Vivam *in Appendice Indulgentiarum* §. *ultim.* * De Indulgentiis concessis osculantibus habitum Regularium (*Vide sup. n.* 41.) & eorumdem Regularium Concionem audientibus dubitare non leviter videtur P. Minderer *part.* 1. *Confer.* 3. *Collig.* 4. *num.* 351. *&* *part.* 2. *Confer.* 8. *Collig.* 15. *n.* 501. * Tales Concionatores Regulares, ut ex Casarub. Miranda, & Diana tradit Gobat, *tract.* 4. *de Indulgent. c.* 28. *n.* 561. etiam quando concionantur extra Templum sui Ordinis, possunt pro singulis concionibus impertiri suis auditoribus Indulgentias 18. annorum, & 222. dierum, dummodo expresse addant, se id facere nomine Pontificis.

50 Indulgentia Portinnculæ Assisiatensis est immediate a Christo Domino concessa. Ita Benedictus XII. apud Casarubbios verb. *Indulgentiæ quoad Sæculares* §. 1. *num.* 13. Gobat *par.* 2. *de Indulgent. cap.* 9. March. *in portiuncula Theologica, & historica*, Matthæucci *Officialis Curiæ cap.* 26. *num.* 5. Kazenberger *loc. cit.*
51 *num.* 97. & alii passim. Per hanc indulgentiam *Portiunculæ*, uti pulchre docet undequaque Sapientissimus Card. Bellarminus *lib.* 2. *de Indulgent. cap.* 20. & ex ipso Kazenberger *loc. cit. num.* 98. tria Fidei, & Ecclesiæ Catholicæ dogmata confirmantur: Primum scilicet *de Indulgentiarum existentia*, Secundum *de Romani Pontificis auctoritate*, quia Christus Dominus præcepit S. P. N. Francisco, ut ejus Vicarium adiret, & ab eo suo nomine hanc indulgentiam postularet, & Tertium *de Confessionis auricularis necessitate*, quia ad eam lucrandam requiritur Confessio peccatorum Sacerdoti facta, quod totum patet ex *Breviario Franciscano lection.* 5. *ad diem* 2. *Augusti*, ubi legitur; quod cum quadam nocte Seraphicus P. N. Franciscus oraret in habitaculo suo dictæ Ecclesiæ Portiunculæ proximo, & ei significatum esset Divinitus in ipsa Ecclesia esse Dominum Jesum, ejusque Sanctissimam Matrem cum ingenti multitudine Angelorum, & statim summa cum Religione delubrum ingressus cum primum ineffabilem illam Filii Dei Majestatem, & Gloriam aspexisset, ante conspectum ejus procubuisset, eumque maxima, qua potuit, animi submissione, ac pietate adorasset, sicut sequitur, est ei Christus locutus, ibi: *Quem Dominus benignissime appellans admonuit, ut ab eo aliquod beneficium pro salute hominum peteret. At ille adjutus patrocinio Matris, cujus opem imploraverat, supplex petiit, ut omnibus Ecclesiam illam introeuntibus concederet veniam, & indulgentiam omnium peccatorum suorum, quorum Confessionem Sacerdoti fecissent. Respondit Dominus id sibi placere, præcepitque illi, ut ejus Vicarium adiret, & ab eo suo nomine illam indulgentiam postularet.*

Indulgentia plenaria concessa primitus pro 52
ipsa sola Ecclesia Portiunculæ a primis Vesperis Kalendarum Augusti, usque ad Vesperas sequentis diei, extenditur in perpetuum ad omnes Ecclesias Ordinis ubique existentes pro secunda die Augusti a primis Vesperis usque ad occasum Solis diei hujusmodi, dummodo lucraturi fuerint confessi, & Sacra Communione refecti, ut apparet in sequenti Bulla Gregorii XV.

GREGORIUS PAPA XV. &c.

Splendor Paternæ gloriæ, qui sua mundum illuminat ineffabili claritate, pia vota Fidelium de clementi ejus Majestate sperantium, tunc præcipue benigno favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas Sanctorum precibus, & meritis adjuvatur. Volentes igitur omnes, & singulas Ecclesias Ordinis Fratrum Sancti Francisci de Observantia, etiam Reformatorum, ubique existentes aliquo spirituali munere illustrare, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus utriusque sexus Christi fidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam ex dictis Ecclesiis in secunda die mensis Augusti a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionum misericorditer in Domino concedimus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus

autem, quod præsentium transumptis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur; quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ,

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 4. Julii 1622. Pontificatus nostri anno secundo.

S. Cardin. S. Susannæ.

53 Talis indulgentia in omnibus Ecclesiis Religionis Seraphicæ pro secunda die Augusti potest applicari etiam pro Defunctis, & adducitur Bulla Innocentii XI. id concedentis.

INNOCENTIUS PAPA XI. &c.

Alias felic. recordat. Gregorius Papa XV. Prædecessor noster omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis; qui aliquam ex Ecclesiis Fratrum Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia, etiam Reformatorum nuncupatorum, ubique existentium die 2. mensis Augusti a primis Vesperis usque ad occasum Solis diei hujusmodi annis singulis devote visitassent, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effudissent, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam & remissionem misericorditer in Domino concessit, & alias, prout in ipsius Gregorii Prædecessoris Litteris desuper in simili forma Brevis die 4. Jul. 1622. expeditis, quas perpetuis futuris temporibus valere voluit, uberius continetur. Cum autem dilectus Filius modernus Procurator Generalis dicti Ordinis, ut Nobis nuper exponi fecit, Indulgentiam plenariam, & peccatorum remissionem, per dictum Gregorium Prædecessorem, ut præfertur, concessam, etiam animabus Christifidelium defunctorum per modum suffragii applicari posse summopere desideret; Nos piis ejusdem Procuratoris Generalis hac in re, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes, auctoritate Nobis a Domino tradita, ac de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi Indulgentiam plenariam, & peccatorum remissionem Christifidelibus præfatis, supradictas Ecclesias Fratrum Ordinis Sancti Francisci de Observantia, & Reformatorum dicta die secunda mensis Augusti, ut supra visitantibus, & præmissa peragentibus, concessam, etiam Christifidelium animabus, quæ Deo in caritate conjunctæ ab hac luce migraverint, per modum suffragii applicari posse, etiam perpetuo concedimus, & indulgemus, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Volumus &c.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 12. Januarii 1678.

Talis Indulgentia plenaria in Ecclesia Sanctæ Mariæ Angelorum prope Assisium est perpetua quolibet anni die ex concessione Innocentii XII. sub die 28. Augusti 1695. tenoris sequentis. 54

INNOCENTIUS PAPA XII. &c.

Redemptoris, & Domini Nostri Jesu Christi vices, licet immeriti, gerentes in terris cœlestium munerum thesauros, quorum dispensationem humilitati nostræ commisit Deus, fideli prudentique liberalitate libenter erogamus, sicut pia sublimium Principum præclaris in Ecclesiam Dei meritis fulgentium, ac Religiosorum virorum propriæ, alienæque saluti laudabiliter incumbentium vota postulant, & Nos ad augendam, fovendamque fidelium pietatem profuturum in Domino arbitramur. Itaque spirituali Christifidelium ad Ecclesiam S. Mariæ Angelorum nuncupatam, Domus Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum prope, & extra muros Civitatis Assisien. assidue (ut accepimus) ex universis Christiani Orbis partibus devotionis causa confluentium consolationi, atque animarum saluti, quantum cum Domino possumus, benigne consulere, nec non dilecti Filii Bonaventuræ Poerii Ministri Generalis dicti Ordinis supplicationibus, etiam totius Ordinis prædicti nomine, Nobis super hoc humiliter porrectis, quibus piæ, atque enixæ plurium Orthodoxorum Principum preces, in idipsum tendentes accessere, favorabilem assensum præbere cupientes, ac de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus utriusque sexus Christifidelibus ad Ecclesiam supradictam, sicut præmittitur, confluentibus, qui illam vere pœnitentes, & confessi, ac Sacra Communione refecti.

cti, in quocumque anni die devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 18. Augusti 1695. Pontificatus nostri anno quinto.

J. F. Card. Albanus.

55 Eamdem Indulgentiam plenariam perpetuam, & quotidianam concessit visitantibus Ecclesiam S. P. N. Francisci Conventualium d. Civitatis Assisii idem Innocentius XII. sub die 18. Augusti 1695. Constitut. incip. *Commissæ nobis.*

56 Talis Indulgentia plenaria pro die 2. Augusti non suspenditur per annum Sanctum in Ecclesia S. Mariæ Angelorum prope Assisium, ut declararunt Innocentius X. 5. Julii 1650. Clemens X. 12. Novembris 1664. & Innocentius XII. 21. Augusti 1699. in Brevi, ut sequitur.

INNOCENTIUS PAPA XII. &c.

CUm ob Sacri Jubilæi celebrationem a Vigilia Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi proxime venturi anni inchoandam, & usque ad finem ejusdem anni duraturam, omnes, & singulas Indulgentias, & peccatorum remissiones, quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, & aliis locis piis sæcularibus, & quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium Regularibus, sub quibuscumque tenoribus, & formis ac cum quibusvis clausulis, & Decretis, quomodolibet concessas, de Apostolicæ potestatis plenitudine suspenderimus, ac suspensas esse declaraverimus, easque, eodem anno durante, nulli prodesse, aut suffragari debere decreverimus, prout in nostris sub plumbo desuper expeditis Litteris, quarum tenorem præsentibus pro expressis haberi volumus, plenius continetur: Nos cupientes, ut Ecclesia Sanctæ Mariæ Angelorum Domus Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia, prope, & extra muros Civitatis Assisien. congruis frequentetur honoribus, ad eamque Christifideles lubentius accedant, quo exinde spiritualibus gratiis se uberius refectos conspexerint, tenore præsentium declaramus mentis & intentionis nostræ minime fuisse, nec esse sub præfata Indulgentiarum suspensione, Indulgentiam utriusque sexus Christifidelibus, prædictam Ecclesiam die secunda mensis Augusti, a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi visitantibus, & requisita pro eadem Indulgentia consequenda peragentibus, concessa comprehendere, prout minime comprehendimus, nec comprehensam esse, in verbo Romani Pontificis attestamur. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 21. Augusti 1699. Similem Declarationem jam fecerant alii Pontifices, & signanter Clemens VIII. & Urbanus VIII. & novissime fecit Benedictus XIII.

In aliis vero Ecclesiis, & locis Ordinis suspenditur anno Sancto pro vivis, minime pro Defunctis. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *num.* 3796. Per Jubilæum enim anni Sancti non suspenduntur Indulgentiæ pro Constitutis in articulo mortis, & pro Defunctis, ut declararunt Gregor. XIII Clem. VIII. Urbano VIII. Innoc. XI. teste ipso Felice Potestate *loc. cit. n.* 3825. & tenet Busembaum *lib.* 6. *tract.* 4. *cap.* 1. *dub.* 4. §. 2. *respons.* 2. *n.* 1. & alii passim, & sic servata praxis. 57

Indulgentia Portiunculæ pro secunda die Augusti a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi potest obtineri, seu acquiri *toties quoties* a Christifidelibus aliqua Ecclesia Ord. S. P. N. Francisci visitatur, & ibidem ad mentem Pontificis oratur, nempe semel pro seipsis, & aliis vicibus pro animabus Purgatorii. Ita Engelbertus Pauck *in tertia Seraphica Vinea c.* 28. *num.* 136. Hermannus Born *in suo Seraphico Firmamento*, *secunda die Augusti*, Kazenberger *loc. cit. num.* 101. & alii passim id clare colligentes, tum ex communi praxi ubique, & etiam Romæ observata, nedum a simplicibus, sed etiam a Viris doctis, & Primatibus, tum ex sequenti responsione, & declaratione Sacræ Congregationis Concilii. 58

Cum enim in vim Decreti sub Innoc. XI. editi 7. Mart. 1678. & adducti supra *art.* 4. *num.* 15. ubi disponitur; *Semel autem dumta-*

nat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri, dubitaretur, an Indulgentiam præfatam lucrarentur Fideles toties, quoties Ecclesiam visitarent? pro declaratione dubii fuerunt preces Sacræ Cardinalium Congregationi exhibitæ, ut infra.

Episcopus Labacensis a parte Imperii Orator devotus E. E. V. V. humiliter exponit, quod non obstante decreto Innocentii XI. de Apocryphis Indulgentiis sub die 7. Mart. 1678. quo declaravit, semel dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, lucrifieri, pergunt Fratres Ord. S. Francisci Reformatorum de Provincia Carniolæ Populo persuadere Indulgentiam pro die secunda Augusti de Portiuncula nuncupatam eorum Ecclesiam visitantibus concessam toties, quoties eadem die lucrifieri posse.

Cum autem hujusmodi abusus ad Summum Pontificem ab Ordinariis deferri jubeat S. Congr. Conc. Trid. sess. 25. de reform. c. 21. in Decreto de Indulgentiis;

Idcirco Orator quærit, & declarari petit an præfata Indulgentia de Portiuncula nuncupata etiam comprehendatur sub Decreto, & Declaratione San. mem. Innocentii XI. supradicta? pro qua gratia &c.

Die 17. Julii 1700. Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, audita relatione Procuratoris Generalis, & Ministri Provincialis, censuit servandum esse solitum (apud impressorem Cameralem). Et sic sæpius respondit eadem Sacr. Congreg. Concilii, & novissime *in una Ordinis S. Francisci 4. Decembr.* 1723. Et ad rem mirifice facit *Apologia Indulgentiæ Portiunculæ toties quoties applicabilis* erudite ex multis compacta a Patre Sabino Bononiensi in *Luce Morali, parte secunda, tract.* 65. ubi ipsam Indulgentiam Portiunculæ esse toties quoties lucrabilem ad longum solide probat omnibus solutis objectionibus, adducitque ad id etiam Breve authenticum Sancti Pii V. asservatum in archivio Monasterii de Cerravalle Civitatensis Diœcesis. Vide ipsum *ibi*, ubi abunde de omnibus ad rem facientibus. * Porro de validitate hujusce Indulgentiæ Portiunculæ, ejusque extensione ad omnes alias Ecclesias Ordinis Sancti Francisci ambigi non potest; nullo licet extante authentico documento, scientibus, & non contradicentibus Romanis Pontificibus. Benedict. XIV. *de Synodo Diœc. lib.* 13. *cap.* 18. §. 5. *nov. edit.*

Omnes Christifideles obeuntes Viam Crucis a nostris Fratribus erectam, sive in locis ad nos spectantibus, sive in aliis non subjectis, nec dependentibus ab Ordine nostro, possunt quotidie, modo sint in gratia, & obeundo Viam Crucis devote recolant Passionem, ac mortem Christi, lucrari easdem Indulgentias, quas Hierosolymis obeuntes Viam Crucis lucrantur; quæ Indulgentiæ sunt assignatæ *supra num.* 8. Sic ultra concessionem, & declarationem factam ab Innocentio XI. 5. Septembris 1686. & ab Innocentio XII. decimo septimo Kalendas Januarii 1695. Const. incip. *Sua nobis*, adducta supra *sub num.* 24. concesserunt, & declararunt novissime Benedictus XIII. 1726. quinto Nonas Martii Constit. incip. *Inter plurima*, & Clem. XII. die 16. Januarii 1731. Constit. incip. *Exponi nobis*. Quæ Constitutiones, cum sint ad hanc rem scitu dignissimæ, & apprime necessariæ, hinc ad litteram dantur cum admonitionibus ab Eminentiss. Præfecto Sac. Congregationis Indulgentiarum datis de mandato Sanctissimi, & Litteris Encyclicis a Superiore Generali hujus nostræ Cismontanæ Familiæ ad omnes Conventus transmissis, & in earum respective Archiviis de suo mandato servatis. 59

Sanctissimi in Christo Patris, & *Domini Nostri* Benedicti XIII. Pontificis *Maximi* Constitutio, in qua pium exercitium Viæ Crucis peragentes apud Fratres Minores de Observantia nuncupatos, Indulgentiarum omnium, quas Summi Pontifices Stationibus Terræ Sanctæ concesserunt, participes efficiuntur, ipsæque Indulgentiæ approbantur, confirmantur. 60

BENEDICTUS EPISCOPUS, &c.

I. INter plurima & maxima signa immensæ erga nos Dei benignitatis ubique occurrentia summam & admirabilem ejus in humanum genus caritatem declarat æterni ejusdem Filii Jesu Christi passionis inexplicabile Sacramentum, quo erepti sumus e faucibus tenebrarum. Hinc Romani Pontifices Antecessores Nostri eamdem Passionem memoriam recolentibus Apostolicas Indulgentias, & gratias donare consueverunt, quas ad pios Christifideles in Dominicæ Passionis contemplatione sese exercentes a Nobis extendi, & confirmari, ut Christiana Religio in hominum cordibus augeatur, plurimum in Domino expedire putamus.

II. Ex-

II. Eapropter Dilectus Filius Frater Josephus Maria ab Eborā Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum Beati Francisci, qui de Observantia nuncupantur, petitionem nuper exhibendam nobis curavit, qua continebatur, Fratres ejusdem Ordinis pium exercitium Viæ Crucis appellatum, quo tota Dominicæ Passionis series pictis tabulis, ubi commode fieri posset, expressa, inque plures Stationes distributa, eo modo, quo Peregrini Civitatis S. Hierusalem loca ipsa, ubi Christus passus est, recolentes, & frequentantes invisunt, contemplanda proponeretur, in varias Christianorum Provincias magno animarum fructu intulisse, ac piæ recordationis Antecessorem nostrum Innocentium Papam XII. hujusmodi exercitium largitione cœlestium munerum promovisse per Litteras Apostolicas in forma Brevis sub annulo Piscatoris incipientes, *Ad ea, per quæ*, Romæ datas apud S. Mariam Majorem die 24. Decembris anno MDCXCII. Pontificatus 2. ubi inter alia, omnibus, & singulis Fratribus, & Monialibus, atque aliis utriusque sexus personis Ordinum, & Congregationum, Obedientiæ, seu directioni Ministri Generalis Fratrum Minorum de Observantia subjectis, Christique fidelibus Confratribus, & Consororibus quarumcumque Confraternitatum, & Societatum, sive sub titulo Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis Immaculatæ, sive sub alia qualibet invocatione in eorumdem Fratrum, & Monialium Ecclesiis Canonice erectarum, sive erigendarum Orationi Mentali, quæ dicitur Viæ Crucis exercitium, quo, ratione suæ Regulæ & Constitutionum quotidie tenentur, operam dantibus, pro qualibet vice dierum centum, per duos quadrantes vero continuatos, vel saltem per quadrantem horæ singulis diebus, perque totum mensem orationi, & exercitio hujusmodi vacantibus, dummodo vere pœnitentes, & peccata sua confessi Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpsissent, proque Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione ac S. M. Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces fudissent, semel quolibet mense plenariam peccatorum Indulgentiam, & remissionem, quam per modum suffragii animabus Christifidelium Deo in Caritate conjunctis ex hac vita migrantibus, applicare possent, Apostolica Auctoritate perpetuis futuris temporibus misericorditer concessit.

III. Postmodum dictus Innocentius antecessor per alias Apostolicas Litteras incipientes: *Sua Nobis*, sub plumbo Romæ datas apud S. Maria Majorem septimo Kalendas Januarias Anno Dominicæ Incarnationis MDCXCV. Pontificatus 5. inter alia Decretum Venerabilium Fratrum suorum S. R. E. Card. Conc. Trid. Interpretum die 12. Novembris anni MDCXCV. per se die 15. ejusdem mensis approbatum declaraverat, pia loca Viæ crucis, seu Calvarii ad recolendam & meditandam Christi Passionem a prædictis Fratribus, & Monialibus, aliisque Personis adinstar Stationum Calvarii Montis erecta, atque instituta, in privilegiorum atque Indulgentiarum plenariarum nondum revocatarum generali mutua, & reciproca communicatione per Apostolicam Sedem concessa, & Litteris piæ memoriæ antecessoris nostri Innoc. Papæ XI. in forma Brevis sub die 5. Sept. annis Incarnationis Dominicæ MDCLXXXVI. comprehendi, ideoque frui, & gaudere Indulgentiis in iisdem Litteris Innocentii Papæ XI. expressis, quæ omnia sub sententiis, Censuris, & pœnis in Contradictores infligendis, executioni tradi, & publicari mandavit, ut in utriusque Litteris ejusdem Innocentii Papæ XII. plenius continetur.

IV. Cum autem, sicut eadem petitio Fratris Josephi ab Ebora subjungebat, prædictum exercitium Viæ Crucis in omnibus ferme Ecclesiis Ordinis Fratrum Minorum de Observantia diebus Festis tam pio operi adsignatis, religiose peragatur, quam plurimis Christifidelibus Ministro Generali nequaquam subjectis extra Ordinem quoque illuc accedentibus, idcirco iidem Fratres, ut tam Sanctum exercitium pro animarum salute ulterius propagetur, Indulgentias, & Privilegia etiam per viam Communicationis, ut præfertur concessa, & utriusque Innocentii antecessorum nostrorum Litteras superius memoratas, atque alias, si quæ sunt, idem exercitium respicientes, Decretumque a Venerabilibus Fratribus S. R. E. Cardinalibus olim confectum, ac postmodum Apostolica auctoritate confirmatum, prævia ejus declaratione, ad tollendas omnes ambiguitates super ejus interpretatione forsan exortas, per Nos, & Sedem Apostolicam probari, & confirmari cupiant, easdemque Indulgentias, & Privilegia ad quoscumque Christifideles, etiam dicto Ministro Generali nullo modo subjectos extendi, & ampliari enixe deposcant;

V. Hinc ad dicti Fratris Josephi Mariæ preces, præmissis omnibus opportune providere cupientes, Nos, qui omnem operam libenter impendimus, ut omnes Dominicæ Passionis memoriam salutarem sæpe animo repetant, & sa-

& salutarem illius fructum percipiant, eumdem Josephum specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, ipsum a quibusvis Excommunicationis, suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, Censuris, & pœnis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes; hujusmodi supplicationibus inclinati Indulgentias etiam pro animabus in Christi Caritate defunctorum applicabiles, & privilegia etiam per viam communicationis concessa in Litteris utriusque Papæ Innocentii, inque Decreto Venerabilium Fratrum S. R. E. Cardinalium expressa, & declarata, ac quibuscumque aliis Litteris Apostolicis idem exercitium Viæ Crucis respicientibus, ad tollendam omnem ambiguitatem, alienamque interpretationem inde quomodocumque ortam, aut fortasse orituram; ut Fideles per exercitationem bonorum operum, Sacrosanctos Ecclesiæ Thesauros absque ulla animi hæsitatione adipiscantur, declaramus, Fratres, Moniales, ac Personas superius memoratas, exercitium Viæ Crucis hujusmodi peragentes de Privilegiis, & Indulgentiis, etiam plenariis sub generali, mutua, & reciproca communicatione per Sedem Apostolicam concessis, vere communicare, & participes fieri, propptereaque frui, & gaudere Indulgentiis, ac privilegiis, quæ Romani Pontifices locis Sanctis, ac illorum Stationibus intra, & extra Hierusalem largiti fuerunt, perinde ac si exercitium prædictum ibidem peragerent: atque ita ab omnibus asseri, & censeri debere volumus; Ideoque ea omnia hactenus recensita, Apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuo confirmamus, approbamus, & innovamus, ac perpetuæ, ac inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur iisdem adjicimus, omnesque, & singulos tam Juris, quam facti defectus si qui in eis quomodolibet intervenerint, supplemus.

VI. Insuper ne a participatione bonorum spiritualium quæ ab exercitio Viæ Crucis provenire speramus, ullus arceatur, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, Indulgentias etiam animabus in Christi Caritate defunctorum applicabiles, & privilegia superius expressa, etiam per viam communicationis Indulgentiarum, quæ locis Sanctis intra, & extra Hierusalem concessæ fuerunt, aut alias quomodolibet, Fratribus, Monialibus, ac Personis jam dictis, quæ per Nos approbantur, & confirmantur, ad quoscumque Christifideles, utriusque sexus Ministro Generali nullo modo subjectos, qui exercitium Viæ Crucis & alia Christianæ pietatis opera eisdem modo, & forma, quæ a Fratribus, & Personis prædictis peraguntur, pie ac devote penes Fratres dicti Ordinis privative quoad alios quoscunque peragent, & implebunt, perpetuo extendimus, & ampliamus.

VII. Decernentes, præsentes Litteras nostras, inque eis contenta quæcunque de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis nostræ, aut quocunque alio defectu notari, impugnari, invalidari, ad terminos Juris reduci, aut contra illas quodcunque Juris, vel facti, aut gratiæ remedium impetrari, nec sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, derogationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, per Nos, vel Successores nostros Romanos Pontifices, aut Sedem Apostolicam pro tempore factis, comprehendi non posse, sed semper ab illis excipi, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum, & validissimum statum restitutas, repositas, & plenarie reintegratas, ac de novo semper concessas, ac perpetuo validas, & efficaces existere, suosque plenarios effectus sortiri, & obtinere debere: sicque, & non aliter, per quoscunque judices ordinarios, vel delegatos, quavis auctoritate fungentes, etiam *caussarum Palatii* Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, Vicelegatos, dictæque Sedis Nuncios judicari, & definiri debere: & quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus, non obstantibus, quatenus opus sit, piæ memoriæ Pauli Papæ V. similiter Prædecessoris nostri nonnullarum Indulgentiarum revocatione, sive moderatione, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus, ac nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de Indulgentiis non concedendis adinstar, dictique Ordinis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ Anno Incarnationis Dominicæ 1726. quinto nonas Martii, Pontificatus nostri Anno tertio.

Constitutio SS. D. N. Clementis Papæ XII. 61
qua declaratur, quod Viæ Crucis erectæ & erigendæ in Ecclesiis ac locis non subjectis,

nec

nec dependentibus ab Ordine Fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia, fruantur privilegiis & indulgentiis, quibus gaudent institutæ in Ecclesiis, ac locis ejusdem Ordinis, inserta est in altero Brevi Benedicti XIV. quod hic affertur ad litteram.

Breve Benedicti XIV. quo confirmatur pium Exercitium Viæ Crucis erigendum a Fratribus tam Observant. quam Reformat. Ministro Generali O. S. Francisci subjectis.

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

CUM tanta sit passionis, Crucis, & mortis Domini nostri Jesu Christi vis, ut nullum reperiatur tam efficax remedium ad curandum conscientiæ vulnera, quibus infirmitas humana quotidie per peccatum sauciatur, nec non ad purgandam mentis aciem, divinoque amore inflammandam, quam Passionis, Crucis, Mortis, atque Vulnerum ejusdem Redemptoris Nostri sedula meditatio; Ut Christifideles in hac nobis totius causa beatitudinis occupati quotidie se se alacrius exercerent, nec Catholicæ Ecclesiæ Patres, nec Romani Pontifices Prædecessores Nostri unquam destiterunt, quin assiduis monitis, exhortationibusque, & profusis cœlestium thesaurorum elargitionibus persuaderent, allicerent, ac locupletarent. Sane fel. record. Clemens Pp. XII. Prædecessor Noster, non solum cætera ad recolendam potissimum tantorum Passionis, Crucis, & Mortis Dominicæ mysteriorum memoriam, alias ab iisdem Prædecessoribus concessa, & impertita Indulgentiarum, ac peccatorum relaxationum, remissionumque munera, quæ & ipse confirmavit, ac de novo elargitus fuit, verum etiam viam, rationemque in Via Crucis, seu Calvarii, ut dicitur pie peragenda traditam aliis Apostolicæ suæ Providentiæ regulis ordinavit, disposuitque, prout clarius intelligitur ex ipsis Clementis Prædecessoris in simili forma Brevis litteris tenoris sequentis, videlicet. Clemens Pp. XII. Ad futuram rei memoriam. Exponi Nobis nuper fecit dilectus Filius Bernardus Monterde Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum, tam suo, quam dilecti etiam Filii moderni Ministri Generalis dicti Ordinis nomine, quod cum antiqua vigeret, ac etiam nunc vigeat in Ordine hujusmodi consuetudo erigendi, & instituendi per illius Fratres, in vim facultatis sibi alias a Sede Apostolica concessæ, Pia loca Viæ Crucis, seu Calvarii nuncupata, ad instar stationum Montis Calvarii, nedum in ejusdem Ordinis, sed etiam in aliis Ecclesiis, ac Locis ab eo minime dependentibus, isque mos in universis Regnis Hispaniarum, ac plurimis Italiæ Regionibus semper ante hac retentus fuerit, & adhuc de præsenti servetur: Licetque dudum fel. rec. Innoc. Papa XII. Prædecessor Noster ad preces tunc in humanis agentis Francisci Diaz, dum viveret, Commissarii Generalis pro Ultramontana Familia dicti Ordinis, præfata Loca Pia Viæ Crucis, seu Calvarii sub quibusdam rec. mem. Innoc. Papæ XI. Prædecessoris quoque Nostri, Litteris in simili forma Brevis die 5. Septemb. 1686. super confirmatione diversarum Indulgentiarum, & Privilegiorum ipsius Ordinis editis comprehendi, ac proinde frui, & gaudere posse Indulgentiis, & Privilegiis in Litteris hujusmodi concessis, & expressis declarasset per suas itidem in forma Brevis die 5. Dec. 1696. desuper expeditas, Litteras, idque absque limitatione, ac restrictione dictorum locorum Viæ Crucis, seu Calvarii ad Ecclesias, & loca Ordinis præfati factum fuisset, nihilominus aliqui existimantes facultatem illa erigendi, & instituendi, ad Ecclesias, & loca Ordinis prædicti, Indulgentias vero, & privilegia ejusmodi ad personas obedientiæ, ac directioni pro tempore existentis Ministri Generalis ejusdem Ordinis subjectas respective limitata, & restricta esse, a piæ mem. Bened. Papæ XIII. etiam Prædecessore Nostro Indulgentias, & Privilegia præfata ad quoscumque utriusque sexus Christifideles dicto Ministro Generali non subjectos, qui tamen ejusmodi loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii penes Fratres supradicti Ordinis privative quoad alios quoslibet visitarent, ibique memoriam Dominicæ Passionis devote recolerent, aliaque injuncta Opera peragerent, extendi, & ampliari obtinuerunt prout in ipsis prædicti Prædecessoris Litteris sub plumbo Anno Incarnationis 1726. 5. nonas Martii Pontificatus sui Anno tertio emanatis uberius continetur. Cum autem sicut eadem expositio subjungebat ipse Bernardus, non minus ratione sui Officii Procuratoris Generalis hujusmodi, quam de expresso mandato dicti moderni Ministri Generalis ad emanatam occasione præmissorum confusionem tollendam, remque in statum pristinum restituendam prædicta loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii per eosdem Fratres, etiam in Ecclesiis, & locis, quæ non sint dicti Ordinis erecta, & erigenda, eisdem Indulgentiis,

tiis, & Privilegiis gaudere per Nos declarari summopere desideret, quemadmodum ab ipso Benedicto Prædecessore, postquam Litteræ suæ præfatæ prodierant ad supplicationem dilectæ in Christo Filiæ Nobilis Mulieris Violantis a Bavaria Principissæ Etruriæ Viduæ Fratribus Recessus Sancti Francisci ad Montem Florentinum, & Conventus de Ambrosiana nuncupat. dicti Ordinis in vim cujusdam Rescripti die 10. Novembris 1729. ejus jussu editi, concessum fuisse memoratur: Nobis propterea humiliter supplicari fecit, ut in præmissis opportune providere, & ut infra indulgere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur ejusdem Bernardi votis hac in re, quantum cum Domino possumus favorabiliter annuere cupientes, eumque, a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, nec non utriusque Innocentii, & Benedicti Prædessorum Litterarum præfatarum tenore, & alia quæcumque etiam specificam, & individuam mentionem, & expressionem requirentia, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & specificatis habentes, hujusmodi supplicationibus inclinari, quod prædicta loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii in Ecclesiis, Oratoriis, Monasteriis, Hospitalibus, & aliis itidem piis locis ipsi Ministro Generali nos subjectis, nec ab eo dependentibus, per Fratres dicti Ordinis nunc erecta, & in posterum erigenda, iisdem Indulgentiis, ac Privilegiis fruantur, & gaudeant, quibus fruuntur, & gaudent erecta in Ecclesiis, & in locis Ordinis præfati, auctoritate Apostolica tenore præsentium decernimus, & declaramus, ac quatenus opus sit, & de novo concedimus, & indulgemus; ita tamen, ut quoad illa sic deinceps erigenda, modus, & forma serventur, quibus ejusmodi erectiones in Ecclesiis, & locis Ordinis prædicti hactenus fieri consueverunt, & accedat licentia Ordinarii loci, ac consensus Parochi, & Superiorum Ecclesiæ, Monasterii, Hospitalis, & Loci Pii, ubi de eis pro tempore erigendis agi contigerit. Decernentes pariter easdem præsentes Litteras firmas, validas, efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, plenissime suffragari. Sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de non concedendis Indulgentiis ad instar, & aliis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 16. Jan. 1731. Pontificatus Nostri Anno primo.

F. Card. Oliverius.

62 Quoniam autem Dilectus Filius Leonardus a Portu Mauritio, ejusdem Ordinis Min. Reform. nuncupator. Frater, expresse Professus, Nobis humiliter supplicari fecit, ut non solum præinsertas Litteras Clementis Prædecessoris præfati, & in eis contenta quæcumque quo firmius subsistant, & serventur exactius, confirmare, verum etiam nonnulla, ut infra declarare, & præscribere de benignitate, & auctoritate Apostolica dignaremur; *Nos igitur* ipsum Leonardum specialibus *favoribus*, & gratiis prosequi volentes, & a *quibusvis* excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejusdem Leonardi Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati præinsertas Clementis Prædecessoris Litteras, & in eis contenta quæcumque auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, nec non earundem præinsertarum Litterarum tenorem, formam, & dispositionem sine ulla interpretatione, & restrictione omnino in posterum servari mandamus. Præterea cuicumque Parocho, ut prævia proprii Ordinarii, seu Antistitis in scriptis obtinenda licentia, sub directione cujuslibet Fratris ejusdem Ord. Min. sive Observantium, sive Reformatorum, sive Recollectorum, vel ad excipiendas Sacramentales Christifidelium Confessiones approbati, vel Prædicatoris Verbi Dei de quocumque Conven-

ventu, sive proximo, sive remoto, ad Parochi arbitrium, de suorum tamen Superiorum consensu, ac permissu erigendi Viam Crucis, seu Calvarii, ut præmittitur, sive in propria Parochiali Ecclesia, sive alibi in ejusdem Parochiali Ecclesiæ districtu erigendi facultatem tribuimus, & impertimur. Volumus autem, ut Via Crucis, seu Calvarii hujusmodi in iis, Civitatibus, Oppidis, & Locis ubi ab ipsis Fratribus Ordinis præfati in suis respective Ecclesiis, sive alibi jam erecta reperitur, de novo minime erigatur, nisi ubi, licet alia in Civitate, Oppido, & Loco quolibet Via Crucis, & Calvarii hujusmodi erecta fuerit, ea tamen est itineris longitudo, vel viæ asperitas, ut Christifideles non sine gravissimo incommodo, aut nullo pacto illuc ad eandem Viam Crucis, seu Calvarii peragendam accedere valeant. Quo casu Locorum Ordinarii, quorum arbitrio, ac prudentiæ præmissa omnia ordinandi, ac præscribendi relinquimus, ordinent, & præscribant. Decernentes pariter easdem præsentes Litteras, firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, plenissime suffragari, sicque & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibuscumque in contrarium præmissorum quomodolibet facientibus, atque iis omnibus, & singulis, quæ idem Clemens Prædecessor voluit non obstare. Volumus autem &c. ut &c.

Datum Romæ ut supra die 30. Aug. 1741. Pontificatus Nostri Anno II.

D. Card. Passioneus.

Avvertimenti ordinati a ben regolare il divoto Esercizio della Via Crucis dati in luce per ordine di Clem. XII. e rinovati dalla Sant. di N. Sig. Papa Benedetto XIV. con alcune addizioni necessarie per maggior stabilimento di sì santa divozione.

163 AVendo la Santa Memoria di Clemente XII. alle suppliche del Procurator Generale dell'Ordine de' Frati Minori detti dell' Osservanza, tanto a nome suo, come del Ministro Generale dello stesso Ordine, ampliata la Via Crucis con suo Breve in data de' 16. di Gennajo 1731. dal quale restano anche tolti alcuni dubbj, che erano insorti dopo il Breve di Benedetto XIII. suo Predecessore; si degnò il suddetto Sommo Pontefice mosso dal Paterno suo zelo per la salute dell'Anime di ordinare al Cardinal Prefetto della Sacra Congregazione dell' Indulgenze, che nel tempo stesso si fossero stabilite quelle Regole, ed avvertimenti, che avessero potuto contribuire, acciocchè un sì santo e profittevole Esercizio, in cui deve meditarsi quell' atroce Passione, che il nostro Redentore s' umiliò a soffrire *ob nimiam caritatem, qua dilexit nos*, si faccia da Fedeli con quella divozione, e raccoglimento, ch' è necessario a conseguire quell' effetto, che abbondantemente suol derivarne, conforme puntualmente si eseguì. Essendosi poi degnata la Santità di Nostro Signore Papa Benedetto XIV. con un suo Breve in data dei 30. Agosto dell'anno 1741. non solo di ordinare che s'osservi senza limitazione alcuna tutto il prescritto dal suo Antecessore, ma di altresì ampliare la di lui concessione; ha giudicato molto espediente, che si rinnovino tutti gli Avvertimenti, e Regole suddette; affinchè in avvenire con sinistre interpretazioni non si pregiudichi al fine per cui sono state stabilite, e resti dilucidato tutto ciò, che ordina nell'accennato suo Breve, e meglio si conosca in sua mente piissima in promovere questa santa Divozione. Quindi è, che tutti quei, che dovranno erigere la Via Crucis, come tutti gli altri, che vorranno approfittarsi di sì Santo Esercizio, dovranno onninamente conformarsi agli avvertimenti, che seguono.

I. Che essendo stata conceduta la facoltà di erigere le Vie Crucis a' Religiosi soggetti al Ministro Generale de' Frati Minori sì Osservanti, che Riformati *privative quoad alios quoscumque*, non è lecito ad altri di erigere, e erigendosi, non godono le Indulgenze.

II. Che non possano esser' erette se non da Superiori locali dell'Ordine suddetto, o loro commissione da un altro Religioso dello stesso Ordine, il quale però sia Predicatore, o almeno Confessore approvato.

III. Che devono erigersi nella forma consueta, e finora praticata nell'Ordine suddetto cioè, che sieno quattordici Stazioni, e che le Croci, o Cappellette rappresentino i Misterj della Passione. In quei luoghi poi, ne' quali si volesse erigere fuori della Chiesa, come si usa in molti Conventi del detto Ordine, si

proc-

procuri sempre di terminare, o di cominciare dalla Chiesa, o luogo Sacro, con avvertire onninamente che le Capellette sieno chiuse con cancelli da non potervi entrare, nè persone, nè gli animali, e che tanto esse, quanto le Croci sieno collocate in luoghi non soggetti ad irriverenze, ed in caso che in progresso di tempo i luoghi, ne' quali fossero state erette, divenissero indecenti, debbano i Superiori sospenderle, sopra di che s' incaricano strettamente le loro coscienze.

IV. Che nella stessa Chiesa o Luogo Pio, quando sia capace, sarà bene erigere per maggior comodo del popolo due Vie Crucis, una delle quali serva per li Uomini, e l' altra per le Donne, e quando una si pianti fuori di Chiesa, se n' eriga sempre un' altra nella Chiesa, qualora questa sia di tal capacità, che basti per non fare confusione, acciò in tempo di pioggia, o di altro impedimento si possa non ostante praticare sì santo Esercizio.

V. Che questa pratica sia uniforme in tutti i luoghi senz' alterare punto quella che s' è osservata finora ne' Conventi dell' Ordine, cioè o processionalmente da tutto il popolo sotto la direzione d' uno, o più Sacerdoti, ovvero privatamente da ognuno. Quando si faccia la Via Crucis nel primo modo, si disponga la Processione in maniera, che gli Uomini vadano separati dalle Donne, cioè quelli primi, e queste dopo con uno, o più Sacerdoti intermedj, e ad ogni Stazione un Chierico, o Sacerdote legga ad alta voce la considerazione corrispondente ad ogni Misterio, e Stazione, e dopo recitato un *Pater*, *ed Ave*, e fatto un Atto di contrizione, si tiri innanzi, cantandosi tra una Stazione, e l' altra il *Stabat Mater*, o altra Orazione, avvertendo tutti di contenersi con somma modestia, silenzio, e raccoglimento; mentre l' esperienza dimostra, che questo santo Esercizio praticato con pietà, e divozione introduce a poco a poco ne' Fedeli d' ogni condizione l' uso del meditare, e la riforma de' costumi.

VI. Che praticandosi privatamente non è necessario recitare sei *Pater*, ed *Ave*, ad ogni Stazione, come alcuni suppongono, ma basti meditare, benchè brevemente, la Passione del Signore, che è l' opera ingionta per far acquisto delle Sante Indulgenze, ed alle persone semplici basterà il pensare in qualche modo conforme alla loro capacità, alla suddetta Passione; Benchè si esortino tutti, senza però obbligargli a recitare un *Pater*, ed *Ave*, ad ogni Croce, e far un Atto di Contrizione, conforme all' uso introdotto.

XII. Ch' essendo eretta la Via Crucis nella Chiesa, per quel tempo degli Uffizj Divini, e della Santa Messa, e quando in Chiesa sia tal concorso di Popolo, che possa cagionar tumulto, e disturbo, si astengano di praticarla, tanto maggiormente, che non essendovi impedimento si devono visitare ad una ad una tutte le stazioni.

VIII. Che dovendosi erigere la Via Crucis in qualche Monastero di Monache, o Conservatorio, non è necessario entrare nella *Clausura*, ma basta che un Religioso del medesimo Ordine di età matura, e qualificato, come s' è detto nel secondo avvertimento, con licenza dell' Ordinario benedica le Croci alle Grate, e faccia una breve istruzione alle Monache, ed altre che si trovassero in tal Monastero, o Conservatorio circa il modo, con il quale è necessario di visitare le Croci per partecipare delle Indulgenze, e riportarne profitto per le Anime.

IX. Che non si pubblichi da i Pulpiti, ne in altra forma; e molto meno si scriva nelle Cappellette, o Stazioni un numero certo, e determinato delle Indulgenze, che si acquistano, poichè si è riconosciuto in più occasioni, che, o per inavvertenza, *ed equivoco*, o per trasporto di divozione *si altera*, *o si* confonde la verità delle *Indulgenze*; *e perciò* basti il dire, che chiunque s' impiegherà a meditare la Passione del Signore in questo santo Esercizio acquisterà per concessione de' Sommi Pontefici le stesse Indulgenze, che acquisterebbe se visitasse personalmente la Stazione della Via Crucis di Gerusalemme.

X. Per ultimo, desiderando la Santità di Nostro Signore felicemente Regnante, che sempre più si dilati questo santo Esercizio a profitto di tutto il Mondo Cattolico, esorta tutti i Parrochi di qualsivoglia Terra, o Città, benchè in qualche Terra vi si trovasse più di una Parrocchia, ad arricchire i loro Popoli con sì gran Tesoro, introducendo nelle loro Cure, o nel distretto delle medesime sì profittevole divozione, senza riguardo alla maggiore, o minore distanza da una Via Crucis all' altra; purchè l' Erezione si faccia da un Frate Minore, soggetto al Ministro Generale dell' Osservanza, dotato dalle sopraccennate qualità, acciò istruiti i Popoli del gran bene, che contiene la Via Crucis, l' abbraccino con maggior fervore, e riesca più fruttuosa all' Anime loro. Quindi è che nel sud-

det-

detto Breve concede l'arbitrio al Parroco di eleggersi quel Religioso, che giudicherà più idoneo, acciò con licenza del suo Superiore locale benedica le Croci, ed assista all'Erezione, che dovrà farsi in quella Cura, o altro luogo Pio. Si eccettuano però quei luoghi, ove si trovano i Conventi dei Frati Minori suddetti, non dovendosi in tal caso erigere la Via Crucis in altre Chiese non soggette al medesimo Ordine. Se pure detti Conventi non fossero situati in tanta lontananza dalla Terra, o Città, ovvero fosse la strada sì malagevole, che senza grave incomodo, da giudicarsi dall'Ordinario, non potesse frequentarsi dal popolo il santo Esercizio; attesochè in tal contingenza rimette Nostro Signore all'arbitrio dei Vescovi il decidere, se si possa erigere in altra Chiesa non soggetta all'Ordine suddetto, purchè l'erezione si faccia sempre nella forma sopraccennata, ed in questo modo resta dilucidata la clausula del suo Breve: *Volumus autem &c.* acciò da alcuni non venisse sinistramente interpretato. Anzi accadendo simili dubbj, affinchè con continui ricorsi non s'inquietino i ministri della Sagra Congregazione, ne rimette agli Ordinarj la decisione.

Die 10. Maii 1742.

Ex audientia Sanctissimi: Sanctissimus annuit, nempe pro facultate addendi declarationem, de qua in precibus, simulque imprimendi una cum aliis monitis alias impressis.

L. Card. Picus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

A. M. Erba Proton. Apost. Secr.

64 Porro præfata Monita ad rite peragendum pium Exercitium *Viæ Crucis* jussu Clem. XII. exarata, statim suis communicaverat P. Commissarius Ordinis, ut sequitur.

F. CRESCENZIO KRISPER,

Dell'Ordine de' Frati Minori della più stretta Osservanza Lettor Emerito, Scrittore dell'Ordine, e in questa Cismontana Famiglia Commissario Generale, e Servo.

Alli Molto Diletti in Cristo Padri, e Frati, Superiori, e Sudditi della Famiglia medesima salute, e pace nel Signore.

IL paterno zelo, e sollecita Vigilanza, con cui Nostro Signore Clemente XII. porge al Mondo Cattolico prove ben chiare dell'animo suo continuamente applicato a' spirituali vantaggi del Popolo Cristiano, avendolo portato ultimamente alla risoluzione di facilitare a' Fedeli la strada d'esercitarsi nella contemplazione de' dolori, e morte del Nostro Redentore, con permettere, che possa erigersi anche nelle Chiese fuori del nostr'Ordine la Via Crucis con quello stesso Tesoro d'Indulgenze, ch'era alle sole erette nelle nostre Chiese ampiamente concesso, ed essendone a Noi per somma benignità della Santità Sua, recata la notizia, stimiamo incombenza del nostro Offizio il trasmetterla alle P. P. V. V. accompagnata dall'avviso d'alcune circostanze, che debbano inviolabilmente osservarsi, appartenente al modo, con cui nelle Chiese, o luoghi fuori dell'Ordine potrà la suddetta Via Crucis fondarsi. Posta dunque su tal particolare la volontà della Santità Sua, dichiarata con Breve Appostolico sotto il dì 30. Gennajo dell'anno corrente e successivamente, essendosi degnata d'ascoltare le suppliche del P. Reverendiss. Giuseppe Maria d'Evora Commiss. Gen. di Curia per la chiarezza d'alcuni dubbj insorti su questa materia, ne risultò quella particolare espressione del suo benignissimo sentimento, che vedesi ordinata per varj punti nel foglio stampato sotto il Titolo: Avvertimenti necessarj per regolare il divoto Esercizio della Via Crucis, che annesso a questa nostra Circolare vi si trasmette. Ciò non ostante, venuti poi fuori altri dubbj di non picciola rilevanza, e vedendosi che lasciati senza il convenevole scioglimento, potevano turbare la divozione de' Popoli, stimò bene il suddetto P. Reverendiss. Commiss. di Curia umiliare a' piedi della Santità Sua nuove suppliche premurose, affinchè si degnasse venire ad una precisa, ed individuale dichiarazione della sua mente intorno al modo, o circostanze, che possono occorrere nella suddetta erezione della Via Crucis. Delle quali umilissime preghiere avendo la Santità Sua ascoltato con egual Bontà il contenuto, ad oggetto di mantenere lontani anche i sospetti di confusione, e disturbi, che da queste nuove fondazioni nascer potessero, per mezzo d'un suo Rescritto sotto il dì 3. Maggio 1731. venne ad una particolarissima espressione della sua volontà secondo il tenore de' punti che sieguono.

Primo. Che i Superiori Generali faccino pubblicare a tutte le Provincie, e Conventi con loro Lettera Circolare la Istruzione con li avvertimenti suddetti del Sig. Card. Prefetto

ta dell'Indulgenza, perchè sia a tutti nota la mente di Sua Santità.

Secondo, Che invigilino, ed avvertano li Superiori locali a non essere tanto facili nell'erigere in ogni luogo questa Divozione, ma cauta, e prudentemente, affinchè la moltiplicità non ne rechi confusione, e disprezzo.

Terzo. Che dove sono Conventi dell'Ordine, essendo picciole le Città, e luoghi, non possano erigerne altre fuori de' medesimi Conventi, e nelle Città grandi si regolino secondo una discreta distanza, e seguendo il bisogno di Controversia spetti al Superiore Generale il determinarla.

Quarto. Ne' Luoghi, dove non sono nostri Conventi, il Convento più vicino, ed il suo Superior locale abbia la facoltà solamente per l'erezione, e quando vi siano due egualmente vicini, il più antico, e se di antichità ambi eguali, l'Osservante preceda il Riformato, e così rispettivamente con i Scalzi per togliere in questa guisa ogni dissensione tra' Fratelli del medesimo Instituto.

Quinto. Che in tutti i dubbj, i quali per simile materia possono nascere, si ricorra a' Superiori Generali per la decisione, e determinazione sotto la pena ad arbitrio de' medesimi.

Essendo poi la volontà di Nostro Sign. che i Superiori locali non sino sì facili ad erigere in ogni luogo questa divozione, e che in tutti i dubbj si ricorra a' Superiori Generali, come appare dal secondo, ed ultimo punto de' sopradetti, restando per altro fermo il terzo, cioè, ch' essendo picciole le Città, e Luoghi, non possano erigerne altre fuori de' nostri Conventi, stimiamo essere assai a proposito il prescrivere una Regola più esatta, e stimiamo essere assai d'utile prevenire quelle dubbiezze, e disordini, che potrebbono accadere in ordine alle Città grandi, e principali. Ritrovandosi adunque per ordinario in queste principali Città più Conventi dell'Ordine, sieno Osservanti, o Riformati, o Scalzi, sarà bene, che per evitare la confusione, e disprezzo, potendo bastare le sole erette nelle nostre Chiese, non se ne permettano altre fuori di queste. Quando però accadere dovesse nelle suddette Città per calde istanze de' Fedeli qualche nuova erezione della Via Crucis fuori de' nostri Conventi, vogliamo, non v' ha dubbio, che si regoli l'affare secondo la già detta discreta distanza; ma determiniamo nel tempo stesso, che il corso, e termine della medesima sia bene ponderato da' Superiori locali, che dovranno avvisarne il Superiore Generale, ed ascoltare da questo la risoluzione, se la distanza da' nostri Conventi sia tale da potersi prudentemente concedere la richiesta fondazione.

Assistendo poi una special ragione per l'interiore de' Monasterj di Monache, sieno o in Città, o in altri Luoghi, dovrà servarsi tal Regola, che se i Monasterj non soggetti all' Ordine, dovranno farne la richiesta a' Superiori rispettivamente, ed aspettar da questi la suddetta fondazione, giusta il metodo prescritto nelli avvertimenti dell' Eminentissimo *Cardinale* Prefetto. Se poi fossero esenti dalla nostra Giurisdizione, ad oggetto di troncare quelle contese, che potrebbono nascere tra' Conventi vicini, dovranno recarne a Noi l'avviso per deputarne un Religioso, che stimeremo più a proposito per esemplarità di costume: siccome abbiamo di già cominciato a praticare con soddisfazione di que' Monasterj, che ne han fatta la richiesta.

Ed affinchè specialmente i PP. *Superiori locali* non possano allegare scusa, o ignoranza ne' casi, che potrebbono accadere, vogliamo, che in ogni Convento si tenga copia, non solo de' suddetti avvertimenti, ed istruzioni dell' Eminentissimo Sig. Cardinale Prefetto stese nel foglio annesso, ma *ancora di questa* nostra Circolare, e *particolarmente* de' punti nella medesima espressi, *che portano* una dichiarazione più speciale della mente, e volontà di Nostro Signore, per la felicità, e salute del quale in corrispondenza delle particolari obbligazioni, che gli professa il nostro Ordine, dovrà ciascuna delle P. P. e R. R. V. V. impiegare calde preghiere all' Altissimo; Siccome per il nostro Reverendissimo Ministro Generale, e per Noi finalmente, che salutandole di cuore diamo a tutti la nostra Serafica Benedizione.

Data in Roma in questo Nostro Convento di S. Maria d' Araceli il dì *26.* Magg. 1731.

Affezionatiss. Servo nel Signore

F. Crescenzio Krisper Commissario Generale.

Loco ✠ del Sigillo.

D' Ordine di S. P. Reverendiss.

F. Gaetano Seg. Generale.

As-

65 Assignantur, & enumerantur Indulgentiæ, quas Innocentius XI. ad instantiam P. Marini Sormani Ministri Generalis totius Ordinis Seraphici Minorum S. P. N. Francisci concessit in perpetuum per Breve, quod incipit: *Unigeniti Dei Filii*, datum 28. *Januarii* 1688. Crucibus, Coronis, & Rosariis, quæ tetigerunt loca Terræ Sanctæ, & Sacras Reliquias ibi existentes, revocando, & annullando omnes alias Indulgentias, quæ dicuntur esse concessæ ab aliis Summis Pontificibus, supradictis Crucibus, Coronis, & Rosariis.

Quicumque igitur habebit Sacram aliquam Crucem, & Rosarium, aut Coronam, quæ tetigit loca Sancta, & Sacras Reliquias Terræ Sanctæ, lucrabitur Indulgentias sequentes, operando sicut sequitur. Videlicet.

Qui consueverit dicere semel ad minus in Septimana Coronam Domini, aut Dominæ, aut Rosarium, vel tertiam ejus partem, aut Officium, vel Divinum, vel parvum Dominæ, vel de mortuis, aut Septem Psalmos Pœnitentiales, vel Graduales, aut docere Doctrinam Christianam, vel invisere carceratos, vel infirmos alicujus Hospitalis, vel subvenire pauperibus, vel Missam audire, vel quando Sacerdos est, illam legere, si vere pœnitens, & confessus apud Confessarium approbatum ab Ordinario communicaverit in quolibet infrascriptorum dierum, scilicet Natalis Domini, Epiphaniæ, Ascensionis, Pentecostes, in Festis, Sanctissimæ Trinitatis, & Corporis Domini: In Festis Purificationis, Annuntiationis, Assumptionis, & Nativitatis Beatissimæ Virginis; in Nativitate S. Joannis Baptistæ, in Festis SS. Apostolorum Petri, & Pauli, Andreæ, Jacobi, Joannis, Thomæ, Philippi & Jacobi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, Matthiæ, & omnium Sanctorum, & devote oraverit Deum pro extirpatione Hæresum, & Schismatum, pro augmento Fidei Catholicæ, pro pace, & concordia Principum Christianorum, & pro aliis necessitatibus Sanctæ Ecclesiæ, in ipso die acquirit remissionem omnium suorum peccatorum, & Indulgentiam plenariam.

Qui faciet illas ipsas res in aliis Festis Domini, aut Beatissimæ Virginis in unoquoque dictorum dierum, consequetur septem annos, & totidem Quadragenas de Indulgentia: & faciendo easdem in unaquaque Dominica, aut in alio Festo anni, lucrabitur quinque annos, & totidem Quadragenas, faciendo in alio die anni, acquiret centum dies de Indulgentia.

Quicumque in articulo mortis devote recommendabit Deo animam suam, invocando nomen Jesu, ore, aut, si non potest, corde, vere pœnitens, confessus, & communicatus, aut, si non potest, ad minus contritus consequetur remissionem omnium suorum peccatorum, & Indulgentiam plenariam.

Qui faciet aliquam Orationem præparatoriam ante celebrationem Missæ, aut Communionem, aut ante recitationem Officii Domini, vel Beatæ Virginis consequetur semper quinquaginta dies de Indulgentia.

Qui visitabit carceratos, aut infirmos in Hospitali adjuvando eos aliquo opere pio, aut in Ecclesia docebit Doctrinam Christianam, vel domi tradet eam propriis filiis, parentibus, servis, semper lucratur ducentos dies de Indulgentia.

Qui consueverit semel ad minus in septimana dicere Coronam, aut Rosarium, aut Officium nostræ Dominæ, aut de mortuis, aut Vesperas, aut Nocturnum ad minus cum Laudibus, aut septem Psalmos Pœnitentiales cum Litaniis, & precibus, lucratur in illo die, quo id dicet, centum dies, ultra Indulgentias concessas a S. Pio V.

Qui ad sonum Campanæ alicujus Ecclesiæ, mane, aut sero, aut medio die recitabit solitas preces *Angelus Domini* &c. aut, si id non sciat, *unum Pater*, *& unum Ave Maria &c.* aut pariter dum sonat signum pro mortuis dicet Psalmum *De profundis &c.* aut *unum Pater*, *& Ave Maria &c.* si non sciat illum Psalmum, consequetur centum dies de Indulgentia.

Qui in die Veneris devote meditabitur Passionem, & mortem Jesu Christi Domini Nostri, & dicet *ter Pater noster*, *& Ave Maria*, in illo die lucratur centum dies de Indulgentia.

Qui vere pœnitens de suis peccatis cum firmo proposito se emendandi faciet examen conscientiæ, & recitabit *ter Pater noster*, *& Ave Maria*, aut in honorem Sanctissimæ Trinitatis similiter dicet *ter Pater noster*, *& Ave Maria*, aut in memoriam quinque vulnerum Jesu Christi *quinque Pater noster*, *& Ave Maria*, lucratur centum dies de Indulgentia.

Qui orabit devote pro fidelibus agonizantibus, vel dicet *unum Pater noster* ad minus, *& Ave Maria* pro ipsis, consequetur in illo die quinquaginta dies de Indulgentia.

Omnes supradictas Indulgentias potest quis lucrari pro se in supradictis diebus, aut eas applicare per modum suffragii animabus Purgatorii.

J. F. Albani Secr.

Hoc

Hoc Decretum Romæ, & alibi fuit impressum idiomate Italico.

66 Indulgentiæ Coronarum, & Crucum Hierosolymitanarum, aut Caravacensium declarantur.

Decretum Sac. Congregationis Indulgentiis, & S. Reliquiis præpositæ sub

INNOCENTIO PAPA XIII.

NUper Sacræ Congreg. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositæ relatum fuit, passim evulgari Summarium quoddam Indulgentiarum germanico idiomate conscriptum, quod latine versum incipit: *Indulgentiæ, quæ concessæ fuerunt a San. mem. Papa Sixto V. Paulo V. Urbano VIII. Innocentio X. Alexandro VII. Clemente IX. super Coronis, Crucibus factis Hierosolymis, & Bethleem, denuo confirmatæ a Summis Pontificibus Clemente X. & Innocentio XI. die 11. Junii anno 1670. Impressum Augustæ a Joanne Michaele Labhart Anno 1720.*

Cum autem in dicto Summario nonnullas Indulgentias falsas, aut apocryphas, aut ab Apostolica Sede revocatas contineri deprehensum fuerit, ideo, ne Fideles decipiantur, eadem Sac. Congreg. habita die 11. Martii vel denuo ubicumque imprimendi usum interdixit, illud prohibuit sub pœnis in indice librorum prohibitorum contentis, declarando gestantes Cruces, & Coronas, quæ loca Terræ Sanctæ, & Sacras Reliquias ibi existentes tetigere, illas dumtaxat Indulgentias lucrari posse, quas san. mem. Innocentius XI. Litteris in forma Brevis emanatis die 28. Januarii anni 1688. prædicta gestantibus, & pia opera in eodem Brevi descripta devote peragentibus concessit. Insuper cum eidem Sac. Congr. pariter delatum fuerit, nonnullos turpis lucri cupidos, non sine magno Fidelium scandalo, prædictas Cruces, & Coronas publice vendere, aut mercibus commutare ausu temerario non erubescere: Ideo stricte prohibuit, ne in posterum, aut publice, aut secreto vendantur, aut quomodocumque commutentur; addita etiam declaratione, quod non transeant Personam illorum, quibus prima vice distribuuntur, & quod neque commodari, aut precario dari possint, & quod aliqua re ex prædictis deperdita pro ea subrogari altera non valeat; Quod, si secus fiat, prædictæ Cruces, & Coronæ careant Indulgentiis jam concessis. Cum etiam Sacræ Congreg. Indulgentiarum innotuerit, evulgatum fuisse alterum Summarium Indulgentiarum germanico pariter Idiomate conscriptum absque loco editionis, & nomine Impressoris, cujus initium latine redditum est: *Indulgentiæ, quæ Crucibus Caravacensibus concessæ fuerunt a Romanis Pontificibus Pio V. Gregorio XV. & Clemente X. denuo confirmatæ ab Innocentio XII.* Et incipit: *Pro consolatione Christifidelium, & Sanctæ Crucis Amatorum*, in quo multæ Indulgentiæ penitus confictæ, apocryphæ, & falsæ deprehensæ fuerunt, eadem Sacra Congregatio dicti Summarii impressionem, & usum sub iisdem pœnis in indice librorum prohibitorum contentis interdixit. Quibus omnibus per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro Innocentio XIII. relatis die quarta mensis Junii, Sanctitas Sua sententiam Sacræ Congregationis approbavit, & in omnibus executioni mandari jussit.

Datum Romæ die quinta ejusdem mensis anni 1721.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

Omnes Personæ trium Ordinum S. P. N. 67
Francisci possunt semel in vita, & *in mortis articulo ex concessione Sixti IV. plenarie absolvi per Idoneum Confessarium de licentia* suorum Superiorum eligendum, ab omnibus suis peccatis, & plenariam suorum peccatorum remissionem consequi; Et hoc etiam si ante factam eorumdem Ordinum Professionem eos decedere contigerit. Casarubios *in Compendio privilegiorum nostrorum, & aliorum, verb. Absolutio extraordinaria quoad Fratres, num. 5. & 6.* Et quoad Indulgentiam plenariam in articulo mortis habetur etiam ex concessione Pauli V. facta omnibus Regularibus Constitut. incip. *Romanus Pontifex* 8. 8. relata supra *art. 4. num. 7.* Et pro absolvendis sic constitutis in articulo mortis potest adhiberi hæc formula:

Confiteor Deo, &c. Misereatur, &c.

Indulgentiam, &c.

Dominus Noster Jesus Christus per merita suæ Sacratissimæ Passionis te absolvat, & Gratiam suam tibi infundat. Et ego auctoritate ipsius, & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & Summorum Pontificum mihi in hac

par-

parte commissa, & tibi concessa, absolvo te ab omni vinculo Excommunicationis majoris, vel minoris (Suspensionis) & Interdicti, si quod forte incurristi, & dispenso tecum in omni Irregularitate si quam contraxisti, & restituo te unioni, & participationi Fidelium, necnon Sacrosanctis Ecclesiæ Sacramentis. Item eadem auctoritate Ego absolvo te ab omni transgressione Votorum, & Regulæ tui Ordinis, & Statutorum Papalium, Generalium, Provincialium, Custodialium, Localium, & Synodalium quorumcumque. Item eadem auctoritate Ego absolvo te ab omni Divino Officio male persoluto, Horis indebite transpositis, vel omissis. Item eadem auctoritate Ego absolvo te ab omnibus peccatis tuis, quibus contra Deum, & Proximum fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquisti, & ab omnibus pœnitentiis oblitis, seu etiam neglectis; concedens tibi remissionem, & Indulgentiam plenariam peccatorum tuorum confessorum, & etiam cunctorum, de quibus non recordaris, aut oblitus fuisti in quantum Claves Ecclesiæ se extendunt. Item eadem auctoritate Ego absolvo te a pœnis Purgatorii, quas pro peccatis commissis, & delictis in hoc mundo perpetratis meruisti, restituendo te illi innocentiæ, in qua eras quando baptizatus fuisti. In nomine ✠ Patris, & ✠ Filii, & ✠ Spiritus Sancti. Amen. Quod si hac vice non decesseris, reservo tibi hanc Gratiam usque ad extremum mortis tuæ articulum.

Hæc forma absolvendi excerpta est ex Manipulo Fratrum Minorum Sancti P. Francisci sexta parte Parisiis impresso anno 1582. & reimpresso Mediolani in Typographia Jo: Petri Cardi.

68 Item ex concessione Leonis X. possunt consequi eamdem Plenariam absolutionem, & Indulgentiam, ac insuper Papalem Benedictionem quater in anno diebus, quibus maluerint; Casarubios *l. c. n. 7. & seq.* Et traditur formula pro tali Absolutione, & Benedictione.

Confiteor Deo &c. Misereatur &c.

Indulgentiam &c.

Dominus noster Jesus Christus per merita suæ Sanctissimæ Passionis vos absolvat, & Gratiam suam vobis infundat. Et Ego auctoritate ipsius, & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & Summorum Pontificum Ordini nostro, ac vobis concessa, & mihi in hac parte commissa absolvo vos ab omni vinculo Excommunicationis majoris, vel minoris (Suspensionis) & Interdicti, si quod forte incurristis, & restituo vos unioni, & participationi Fidelium, necnon Sacrosanctis Ecclesiæ Sacramentis. Item eadem auctoritate absolvo vos ab omni transgressione Votorum, et Regulæ, Constitutionum, Ordinationum, et Admonitionum Majorum nostrorum, ab omnibus pœnitentiis oblitis seu etiam neglectis, et ab omnibus peccatis vestris, quibus contra Deum, et Proximum fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquistis; Concedens vobis remissionem, et Indulgentiam Plenariam omnium peccatorum vestrorum confessorum, et etiam cunctorum, de quibus non recordamini, aut obliti fuistis, in quantum Claves Ecclesiæ se extendunt, et restituo vos illi innocentiæ, in qua eratis quando baptizati fuistis, et quomodo Sanctitas Domini nostri N. Papæ faceret, si ipsemet in Confessione peccata vestra auscultaret; Ac eadem auctoritate Apostolica Benedictionem Papalem vobis impertior, In nomine ✠ Patris, & ✠ Filii, & Spiritus ✠ Sancti. Amen.

Injungitur deinde aliqua Pœnitentia.

Ite in pace, & Gratia Dei, & orate pro me.

Item ex concessione ejusdem Leonis X. possunt consequi Plenariam Absolutionem, & Indulgentiam in omnibus Solemnitatibus, seu Festis Domini Sabaoth, & Beatæ Mariæ Virginis, Omniumque Sanctorum, & Apostolorum Petri & Pauli, ac Sancti Patris Francisci, & Sanctæ Claræ, & per totam majorem hebdomadam; Casarubios *loc. cit. num.* 8. *& sequent.* Ac insuper in Festo Sanctæ Catharinæ Virginis & Martyris; Casarubios *loc. cit. n.* 10. Et traditur formula pro tali Absolutione Plenaria. 69 70

Confiteor Deo &c. Misereatur &c.

Indulgentiam &c.

Dominus Noster Jesus Christus per merita suæ Sacratissimæ Passionis vos absolvat, & gratiam suam vobis infundat. Et Ego auctoritate ipsius, & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & Summorum Pontificum Ordini nostro, ac vobis concessa, & mihi in hac parte commissa absolvo vos ab omni vinculo Excommunicationis majoris, vel minoris (Suspensionis) & Interdicti, si quod forte incurristis, & restituo vos unioni, & participationi

[illegible]

71 [illegible] Ad [illegible] Absolutionem [illegible], & [illegible], videtur tamen revocatum [illegible] ad [illegible] Indulgentiæ [illegible] pro se ipsis, per cit. Constitutionem Pauli V. incipient. *Romanus Pontifex*. Ad quod facit etiam Propositio 37. in ordine inter merito damnatas ab Alexand. VII. die 18. Martii 1666. ibi; *Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ*, contra asserentes dictas revocatas Indulgentias hodie esse revalidatas; Et solum videtur non esse revocatum tale Indultum quantum ad consecutionem Indulgentiæ Plenariæ pro Animabus Purgatorii, quia, ut tradit clarissimus, & eruditissimus Pater Viva *in Appendice Indulgentiarum* §. 1. *sub num. 6. vers. Illud certum est*, Paulus V. non revocavit Indulgentias pro Animabus Purgatorii Regularibus concessas, ut idem Pontifex 23. Februarii 1609. testatus est apud Gobat, Pellizar. Quintanadv. *dub.* 2. *n.* 1. & Dianam *part.* 4. *tractat.* 4. *resol.* 20. Tum quia Fratres Minores, Clarissæ, & Tertiarii possunt applicare per modum suffragii omnes Indulgentias, & opera meritoria Animabus Purgatorii, ex concessione Gregorii XV. per suum Breve sub die 10. Novembris 1622. Et Leo X. jam die 3. Februarii 1517. concesserat ipsis Fratribus Minoribus, ut omnes omnino Indulgentias usque [illegible]

Omnes [illegible] Ordinis [illegible] Francisci [illegible] Reverendissimo Patri Ministro Generali [illegible] Ordinis [illegible] possunt [illegible] Indulgentiam per modum suffragii, & liberationem [illegible] Christifidelis a pœnis Purgatorii [illegible] tiam partem Rosarii cum quinque Pater, & Ave, ac totidem Gloria Patri &c. [illegible] Sanctitatis suæ ante Altare SS. Sacramenti, vel (si fuerint rationabiliter impediti) [illegible] in loco ante aliquam Crucifixi, vel Deiparæ imaginem. Sic concessit novissime Benedictus XIII. ut patet ex sequenti Rescripto Romæ die 21. Decembris anni 1729. [illegible] Ministrum Provincialem hujus Observantis Provinciæ Sancti Didaci, licet immerito, agerem, transmisso a Reverendissimo Patre Josepho Maria ab Ebora, tunc Commissario Generali Curiæ, & anno 1738. Ex-Generali Totius Ordinis, & Regis Portugalliæ Ministro.

Rev. Adm. P. M. Observ.

Cum alias fel. rec. Paulus PP. Tertius indulserit, ut qui Fratres Laici hujus Aracælitani Conventus semel in die pro anima cujuscumque Christifidelis in Purgatorio detenta recitarent unam Coronam Beatæ Mariæ Virginis ad Capellam, seu Altare privilegiatum S. Helenæ in hoc Templo Aracælitano existens adinstar Sacerdotum in eodem Altari celebrantium pro eadem anima Indulgentiam per modum suffragii, & a Purgatorii pœnis liberationem obtinerent: novissime supplicatum fuit Sanctissimo Domino N. Benedicto XIII. & ab ipso impetratum, ut eodem privilegio frui possint ii pariter Sacerdotes, qui ad Altare SS. Sacramenti tertiam partem Rosarii cum quinque Pater, & Ave, ac totidem Gloria Patri recitabunt. Ceterum cum ejusmodi concessio ad solos Fratres hujus Almi Conventus arctari videretur, cumque de thesauro hujus Indul-

gen-

gentiæ, seu Privilegiis Fratres omnes ubique Terrarum participare vehementissime cuperem, supplicem libellum porrexi Sanctitati Suæ, quatenus super hac re mentem suam declarare, dictumque Privilegium extendere dignaretur *ad omnes omnino personas utriusque sexus trium Ordinum Sancti P. N. Francisci in Claustris degentes, & Reverendissimo P. Ministro Generali totius Ordinis immediate subjectis*, quæ tertiam partem Rosarii, ut præfertur, ac præterea quinque Pater, & Ave, cum totidem Gloria Patri juxta mentem Sanctitatis Suæ ante aram, in qua Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum asservatur, vel (si fuerint rationabiliter impeditæ) quocumque in loco ante aliquam Crucifixi, vel Deiparæ imaginem recitarent, cui quidem supplicationi Sanctissimus Pater pro sua erga Ordinem Seraphicum, ejusque Alumnos Clementissima voluntate per Rescriptum Eminentissimi Domini Nicolai Mariæ Cardinalis Lercari a Secretis Status Sanctitatis Suæ sub die nona Decembris hujus Anni millesimi septigentesimi vigesimi noni etiam annuere dignatus est. Hanc proinde concessionem redigi curabo in seriem Indulgentiarum Ordinis, de quibus a Sancta Sede specialis Bulla in proximo emanabit: verumtamen omittere non potui, quin eam actutum indicarem Paternitati Tuæ adm. Reverendæ, ut religiosissima pietas, quæ in Provincia tibi subdita maxime floret, singularem hunc dignationis Apostolicæ fructum statim percipiat, & animabus in Purgatorio lugentibus tam insigne suffragium nullatenus retardetur; eamdemque solicitudinem meam Paternitati Tuæ adm. Rev. animi ad Officia paratissimi testem exhibeo.

Romæ ex Aracæli 21. Decemb. 1729.

Paternitatis Tuæ Adm. Rev.

Promptissimus ex animo Servus

Fr. Joseph Maria ab Ebora Commissarius Generalis Curiæ.

73 Omnes tres Ordines a S. P. N. Francisco instituti ultra supra recensitas, & alias Indulgentias sibi specialiter a Sede Apostolica concessas, gaudent etiam Indulgentiis aliis Regularibus concessis ex communicatione cum ipsis sibi concessa a variis Summis Pontificibus, scilicet Sixto IV. Julio II. Leone X. & expresse a Clemente VII. die 30. Maii 1525. Constit. incip. *Cum fructus uberes*, quæ Bulla fuit confirmata a Paulo IV. Pio IV. S. Pio V. Grngorio XIII. Sixto V. & aliis, specialiter a Clemente VIII. die 20. Decembris 1595. Constitut. incip. *Ratio Pastoralis Officii*, & novissime a Benedicto XIII. die 10. Decembris 1725. Constitut. incip. *Paterna Sedis Apostolicæ*, in qua referuntur plures alii Summi Pontifices, qui similes ei fecerunt concessiones, & ab eodem Bunedicto XIII. quinto Nonas Aprilis 1727. Constitut. incip. *Summæ decet*, ubi plurimæ aliorum Summorum Pontificum referuntur Constitutiones similes gratias, & Indulgentias eis concedentes.

Ceteri etiam alii Regulares gaudent, nedum Indulgentiis sibi a variis Summis Pontificibus specialiter concessis, ut videre est in suis respective Privilegiorum Compendiis, sed etiam per viam Communicationis gaudent Indulgentiis nostrorum trium Ordinum Seraphici Patris Francisci, & quorumcumque aliorum, ut patet apud Casarubios *in Compendio Privilegiorum Fratrum Minorum, & aliorum Mendicantium, & non Mendicantium verb. Communicatio Privilegiorum*, & in aliis respective aliorum Compendiis, & sic Certa, & Communissima tum Canonistarum, tum Theologorum. 74

Communicatio autem Indulgentiarum inter Regulares sic debet intelligi. Primo quod Indulgentias omnes concessas Ecclesiis unius ex Ordinibus Regularibus lucrari potest in Ecclesia sui Ordinis quivis alius Regularis, nisi obstet aliqua specialissima ratio. Non tamen potest idcirco quilibet Sæcularis easdem lucrifacere in qualibet Ecclesia alterius Ordinis. Sic desumitur ex declaratione facta a Leone X. in Constitut. incip. *Dudum per Nos*, ubi, cum dixisset *illos plus sapere, quam oportet*, qui ex eo, quod Indulgentiæ Templis unius Ordinis Mendicantium impertitæ, essent communicatæ Templis aliorum Ordinum Mendicantium, inferebant, Sæculares posse in Ecclesiis Prædicatorum, Minorum &c. obtinere Indulgentiam, quam prædecessores ejus elargiti urant visitantibus Ecclesiam B. Mariæ Virginis de populo de Urbe ad Augustinianos Eremitas spectantem: *Attendentes*, inquit, *quod Indulgentia, intuitu Religionis concessa, ad Sæculares extendi non debet, volentes mentem prædecessorum nostrorum, & nostram declarare, volumus, & auctoritate Apostolica declaramus, quod universi, & singuli dictorum Ordinum Fratres, & Moniales &c. prædictis Indulgentiis gaudeant, perinde, ac, si ipsi dictam Domum B. Mariæ de populo personaliter visitarent; quodque vigore prædictorum* 75

rum Litteratum seculares Indulgentiis hujusmodi gaudere non possint; Sic Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. par.* 2. *cap.* 27. *num.* 565. Quintanadvenas *in Adpendice sua ad singularia tract.* 4. *dub.* 14.

76 Hæc tamen Indulgentiarum communicatio non debet extendi ad Indulgentias concessas pro singularibus Festivitatibus hujus, aut illius Ordinis; unde licet Indulgentia Portiunculæ sit extensa ad omnes Ecclesias trium Ordinum S. P. N. Francisci, non tamen censetur extensa ad Ecclesias aliorum Ordinum; Gobat *loc. cit. num.* 550. ubi dicit sic ex Casarubio notari *in compendio privilegiorum suæ undequaque dignissimæ Societatis*, *verb. Indulgentiæ* §. 12. Reiffenstuel *lib.* 5. *decret. tit.* 33. §. 3. *num.* 61. Kazenberger *loc. cit. num.* 85. Quintanadvenas *loc. cit. dub.* 8. Peyrin. Lezana, & alii. Quapropter Lezana *verb. Indulgentia num.* 8. censet prædictum Communicationis privilegium intelligendum esse solum de Indulgentiis, quæ in genere concessæ sunt Ecclesiis Regularium, non autem de illis, quæ specialiter pro aliqua Ecclesia in particulari datæ sunt; Sic etiam Kazenberger *l. cit. n.* 85. Gobat *loc. cit. num.* 550. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 72. ubi dicit, idipsum asserendum esse de privilegiis, quæ concessa fuerunt ob aliquam specialem rationem, ut quando Indulgentia concessa est uni loco speciali, quia ibi est Imago v. g. Virginis Mariæ cum magna veneratione fidelium, nam hæc est specialis ratio illius loci, quia alia loca carent. Idem pariter asserendum de Altaribus privilegiatis ob specialem rationem talis Altaris. Idem etiam dicendum de Indulgentiis in honorem alicujus Sancti concessis Ecclesiis, per tot, vel tot annos, nam hæ non communicantur aliis Regularibus; Antonius de Spiritu Sancto *in director. Regular. tract.* 1. *disp.* 1. *sect.* 3. *n.* 4. Donatus *part.* 1. *tom.* 1. *tract.* 7. *quest.* 14. & 15. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 16. Kazenberger *loc. cit. num.* 85. & ipso teste, alii communiter; *arg. cap. Cum Capella* 16. *de privilegiis*, ubi dicitur, quod concessum uni Ecclesiæ, vel Provinciæ, seu loco, nequit trahi ad aliam Ecclesiam, seu Provinciam, vel locum.

77 Secundo prædictum communicationis privilegium intelligendum est, quod omnes Indulgentiæ concessæ immediate, & directe Religiosis, vel eorum oblatis, Parentibus, Cognatis, procuratoribus, Benefactoribus, Servatoribus, & similibus personis ad aliquem Ordinem spectantibus, intelligantur concessæ etiam omnibus aliis similibus Religiosis, & personis ad alios Ordines spectantibus. Sic declaravit, & concessit Julius II. die 1. Junii 1509. Prædicatoribus, & Fratribus Minoribus per sequentem Constitutionem.

Venerabilibus Fratribus Salamantino, Pacen. & Corduben. Episcopis, & eorum Cuilibet.

JULIUS PAPA II. &c.

Alias ad supplicationem Carissimi in Christo Filii nostri Ferdinandi Regis &c. & infra, quodque in prædicta privilegiorum, gratiarum, & Indultorum præfatorum Communicatione, tam universaliter per Prædecessores nostros toti Ordini Minorum, quam etiam per Nos particulariter prædictorum Regnorum Fratribus facta, ea, quæ ad Absolutionem, Generalem, seu Magistrum Ordinis Prædicatorum spectant „ ad Ministrum, vel „ Vicarium Generalem Fratrum Minorum pertineant, & ea, quæ ad Priores Conventuales, idest Prælatos singularum Domorum „ Ordinis Prædicatorum, & eorum Vicarios, „ similiter spectent ad Guardianos, & eorum „ Vicarios Ordinis Minorum, & ea, quæ ad „ Priores, seu Vicarios, vel Sub Priores Vicarios, idest Prælatos, qui medii sunt, quocunque nomine censeantur, & vocantur, inter d. Generalem, seu *Magistrum Ordinis*, „ & Priores Conventuales, *eorumque Vicarios* „ simili modo spectent ad Ministros, & Vicarios Provinciales, ac Custodes, qui etiam „ medii sunt inter Ministrum, & Vicarium „ Generalem & Guardianos, eorumque Vicarios similiter pertineant, & sicut de potestate Prælatorum, scilicet de Prælatis ad „ Prælatos dictum est, ita de Congregationibus unius ad Congregationem alterius Ordinis, & de Fratribus privatis, idest sine „ Prælatura ad Fratres privatos, & de Festivitatibus ad Festivitates, in his casibus, „ in quibus, Congregationibus, vel Fratribus privatis, aut Festivitatibus unius Ordinis aliquid conceditur, Congregationibus, „ Fratribus privatis, aut Festivitatibus alterius Ordinis, nunc, & pro tempore respective concessa intelligantur. Ita quod ea, „ quæ in honore Sanctorum Dominici, Petri „ Martyris, Thomæ de Aquino, Catharinæ „ de Senis Fratribus, vel locis Prædicatorum „ sunt concessa, omnia illa Fratribus Minoribus præfatis, eorumque locis in Festivitatibus Sanctorum Francisci, Antonii, Ludovici, Bernardini, Bonaventuræ, quinque

Mar-

„ Martyrum dicti Ordinis, qui apud Marochium Martyrii Coronam adepti sunt, S. Claræ, & in aliis Festivitatibus dicti Ordinis Minorum, licet sint in majori numero, quam Festa ipsorum Fratrum Prædicatorum, sint, & intelligantur concessa ad tollendam quamcumque hæsitationem, & inde forte ortum scrupulum, auctoritate, & tenore præfatis declaramus.

„ Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die prima Junii 1509. Pontificatus nostri anno sexto.

78 Unde ut vides, hæc privilegiorum, & Indulgentiarum communicatio non debet esse identica materialis, sed analoga formalis, hoc est, similis, & fere eadem secundum quamdam proportionem, & status decentiam; Ita ut, totum id, quod est concessum Generali Prædicatorum pro suo Ordine, censeatur etiam concessum Generali Minorum pro suo, & quibusvis aliis Generalibus pro suis respective Ordinibus, & totum id, quod est concessum Provincialibus Prædicatorum pro suis Provinciis, censeatur concessum Provincialibus Minorum, & aliorum Regularium pro suis respective Provinciis, & totum id, quod est concessum Priori Prædicatorum pro suo Prioratu, censeatur concessum Guardiano Minorum pro suo Guardianatu, & Superiori locali cujuslibet alterius Religionis pro suo locali Superioratu; & totum id, quod est concessum Religiosis subditis in, & pro suo Ordine Prædicatorum, censeatur concessum Religiosis subditis in, & pro suo Ordine Minorum, & sic de omnibus aliis. Et ita pariter est discurrendum de Festivitatibus ad Festivitates, & de Indulgentiis ad Indulgentias. Ita ut Festivitates sint respective pares in honore, & Dignitate in quolibet Ordine, & quemadmodum Laicus visitans nostras Ecclesias tempore Festivitatum nostrorum Sanctorum consequitur Indulgentiam nostris Ecclesiis concessam pro tali, vel tali Festivitate nostri alicujus Sancti: ita a pari Laicus visitans Ecclesias aliorum Regularium tempore Festivitatum suorum respective Sanctorum consequatur Indulgentiam concessam pro tali, vel tali Festivitate sui alicujus respective Sancti. Sic etiam, sicuti Novitius suscipiens habitum nostræ Religionis multa consequitur beneficia, & Indulgentias lucratur; Ita quilibet Novitius suscipiens habitum cujuscumque alterius Ordinis, vel Religionis; & sic proportionaliter est discurrendum de aliis Indulgentiis, cum in generali communicatione veniant solum illæ, quæ sunt communes, & in genere Ordinibus Regularibus concessæ, non autem illæ, quæ sunt propriæ, & specificæ, nec eæ, quæ raro conceduntur, & quæ quis verisimiliter interrogatus, non esset in specie concessurus; *arg. cap. In generali* 81. *de regul. Juris in* 6. *cap. Cum Capella* 16. *de privilegiis*, & *cap. Si propter*, *X. de Rescriptis in* 6. Et sic tenent Donatus *in praxi rerum Regular. tom.* 1. *part.* 1. *tract.* 7. *quæst.* 14. & 15. cum multis ibi citatis; Matthæucci *Officialis Curiæ cap.* 26. *numer.* 17. Kazenberger *loc. citat. num.* 85. Reiffenstuel *lib.* 5. *decret. tit.* 33. §. 3. *num.* 61. & 62. Lezana *loc. cit. num.* 8. Quintanadvenas *in Appendice ad sua singularia*, *tract.* 4. *dub.* 9. Gobat *loc. cit. n.* 550. Habsensis *Summul. qq. Select. verb. Privilegium num.* 412. & alii passim; & sic servat praxis; qua in dies videmus Sæculares pro lucrandis Indulgentiis in aliquibus Sanctorum Regularium Festivitatibus concessis, pergere ad illas Regularium Ecclesias, pro quibus Indulgentiæ sunt specifice concessæ, & non ad Ecclesias aliorum Regularium: Aliter enim Ecclesiis, quibus expresse Indulgentiæ conceduntur, minueretur devotio; & ipsæ vilescerent Indulgentiæ, ut notant Peyrinus, Lezana, Matthæucci, & alii.

79 Fratribus Minoribus de Observantia vacantibus Exercitiis Spiritualibus per Octiduum concessa est Indulgentia Plenaria ab Alexandro VII. Constit. incip. *Cum sicut*. Vide supra *art.* 4. *n.* 9.

80 Affertur novissimum Privilegium pro Missis celebratis pro Animabus Fratrum, & Monialium Ordinis Minorum.

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

CUM, sicut dilectus filius modernus Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum Nobis nuper exponi fecit, per Constitutiones Ordinis hujusmodi auctoritate Apostolica confirmatas in cujuscumque Presbyteri, vel Clerici, aut Laici de Observantia supradicta, quam Reformatorum, Excalceatorum, Recollectorum, & Tertiariorum, ac Monialium Monasteriorum Ordinis, & Reformationum hujusmodi sub jurisdictione, cura, regimine, & gubernio dilecti etiam filii Ministri Generalis totius Ordinis hujusmodi existentium obitus, vel alio diebus aliquas Missas unusquisque Frater

ter dictorum Ordinis, & Reformationum in sacro Presbyteratus Ordine constitutus celebrare debeat, ideoque Procurator Generalis Missas hujusmodi cœlestium munerum, quorum dispensationem fidei nostræ credidit Altissimus elargitione a Nobis condecorari plurimum desideret; Nos piis ejusdem Procuratoris Generalis votis hac in re, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes; eumque a quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit ad effectum præsentium duntaxat conseq. harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, ut quandocumque Sacerdos aliquis Ordinis, & Reformationum prædictarum Missam, vel in die obitus præfatorum Presbyterorum, ac Clericorum, & Laicorum, nec non etiam Monialium Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia; ac Reformationum hujusmodi sub regimine, & gubernio præfati Ministri Generalis existentium, ac quoad Moniales in earum respective Ecclesiis Sacerdos quoque quilibet Sæcularis, vel alterius Ordinis Regularis, vel in alio die ad quodcumque Altare Ecclesiarum dictorum Ordinis, & Reformationum tam hactenus erectarum, quam in posterum erigendarum pro illorum, & illarum Anima, quæ Deo in caritate conjuncta ab hac luce migraverit, celebrabit, Missa hujusmodi animæ pro qua celebrabitur perinde suffragetur, ac si ad Altare privilegiatum celebrata fuisset auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Non obstante, quatenus opus sit, nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de non concedendis Indulgentiis ad instar, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque; Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præsentium litterarum transumptis etiam impressis, manu, & sigillo Procuratoris Generalis Ordinis prædicti pro tempore existentis munitis, eadem prorsus fides ubique Locorum adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mar. Major. sub Annulo Piscatoris die XXIV. Martii MDCCXLI. Pontificatus Nostri Anno Primo.

Indulgentia plenaria perpetua in Festo Sacrorum stigmatum S. P. N. Francisci pro omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam Ecclesiam tam Fratrum, quam Monialium nostro Ministro Generali immediate subjectarum devote visitaverint, ibique pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione pias ad Deum preces effuderint, concessa est a Clemente XII. die 30. Augusti 1734. Constitut. incip. *Cœlestium munerum*.

Rescriptum san. mem. Benedicti XIV. quo 82 visitantibus Ecclesias Fratrum Minor. diebus festis S. Ludovici Regis F. & S. Elisabeth Reginæ H. plenaria indulgentia conceditur.

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

INjunctæ Nobis Divinitus Apostolicæ Servitutis ratio postulat, ut Cælestium munerum thesauros dispensationi nostræ a Domino creditos fideliter erogemus, cum id ad *augendam* in terris Sanctorum cum Christo in Cœlis regnantium venerationem, excitandamque, & fovendam erga illos Fidelium devotionem, & animarum salutem procurandam speramus in Domino profuturum. Supplicationibus itaque dilecti Filii Caroli Mariæ a *Perusio* Commissarii Generalis Curiæ Ord. *Fratrum Min.* S. Francisci de Observ. nuncupator. *nomine Nobis* super hoc humiliter porrectis *inclinati*, omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam ex Ecclesiis Fratrum dicti Ord. tam hactenus erectis, quam in posterum quandocumque erigendis, & ubicumque locorum existentibus in S. Ludovici Francorum Regis, ac S. Elisabeth Reginæ Hungariæ natæ Festis diebus a primis Vesp. usque ad occasum solis dierum hujusmodi singulis annis devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione, ac S. M. Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die præfatorum id egerint, Plenariam; Monialibus vero supradicti Ordin. sub cura, regimine, & administratione Fratrum præfatorum existentibus, & aliis in eorum quolibet Monasterio nunc, & pro tempore degentibus vere pariter pœnitentibus, & confessis ac Sacra Commun. refectis, quæ suam respective Ecclesiam in suprad. diebus visitaverint, &, ut præfertur, ut supra oraverint, Plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgen-

gen-

gentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris, die 17. Maii 1755. Pontificatus Nostri anno decimoquinto.

83 *Breve alterum SS. D. N. Benedicti Papæ XIV. Quo plura Rescripta Sanctitatis Suæ in favorem Ordinis Minorum S. P. Francisci confirmantur.*

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

Cœlestium munerum thesauros, quorum dispensationem tenuitati nostræ credidit Altissimus, liberaliori manu elargiri non dubitamus ad levamen, & solatium animarum Christifidelium, quæ ex hac vita migrantes in caritate Deo conjunctæ in Purgatorio detinentur, ut quantocius ad sempiternam beatæ felicitatis stationem in Cœlis perducantur. Sane Nobis alias humiliter oblati fuerunt supplices libelli tenorum sequentium; ac primus quidem.

Beatissime Pater.

Frater Raphael a Lugagnano Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci Minister Generalis ad pedes S. V. humillime provolutus exponit, qualiter san. mem. Benedict. XIII. sub die 14. Decembris 1725. dignatus fuit omnia Altaria privilegiata quotidiana variis Ecclesiis dicti Ordinis in perpetuum jam concessa approbare, & confirmare; Iis ejusdem Ordinis Ecclesiis, quæ tali privilegio quotidiano in perpetuum non gaudebant, concessit illud, sed proportionate ad Missarum numerum, quæ in eis celebrantur: Pro quatuor Feriis iis, in quibus viginti; pro tribus, in quibus quindecim, & sic gradatim. Cum autem, Beatissime Pater, comprobaverit experientia, hoc minime sufficere ad satisfaciendum Populorum devotioni, & ex alia parte variæ quotidie insurgant difficultates ex eo, quod non semper idem Missarum numerus in dictis Ecclesiis celebretur, nec celebrari valeat; Ideo enixe S. V. supplicat Orator, ut prævia revocatione privilegii Altarium pro determinatis hebdomadæ feriis, ut supra, per San. Mem. Benedictum XIII. concessi, dignetur cuilibet Ecclesiæ Fratrum Oratoris jurisdictioni subjectæ altari privilegiato quotidiano perpetuo non decoratæ unum concedere ab Ordinariis locorum semel designandum, & hoc per rescriptum, seu aliter, ut S. V. benevisum fuerit, ut Deus &c.

Ex Audientia Sanctiss. die 17. Decemb. 1748. Sanctissimus benigne annuit pro gratia juxta petita, pro Missis tamen, quæ a Fratribus Minorum S. Francisci in Altaribus per Ordinarios respective designandis celebrabuntur, & voluit etiam gratiam hujusmodi per hoc præsens rescriptum perinde valere, ac si per Apostolicas Litteras in forma Brevis solitis omnibus muniti clausulis expedita fuisset. Joseph Levizzani Secretarius. Alter vero

Beatissime Pater.

Frater Carolus Maria Perusinus Commissarius Generalis Curiæ Ordinis Minorum de Observantia Orator obsequentissimus ad pedes Sanctitatis Vestræ humiliter provolutus, omni cum animi demissione exponit, qualiter san. mem. Benedict. XIII. sub die 24. Aprilis anni 1725. indulsit omnibus Fratribus infirmis, senibus, & imbecillibus Ordinis Minorum Capuccinorum, qui propterea semper in valetudinario diversantur, in ejusque Oratorio Sacrum faciunt, suasque ad Deum preces effundunt, ut in eodem Oratorio, seu Sacello lucrari possint singulas Indulgentias, quæ in posterum a Summis Pontificibus suis pro tempore successoribus Ecclesiis totius Ordinis concederentur. Hinc Orator humillimus summa fretus S. V. caritate, & clementia, qua Ordinem suum prosequitur, supplicat, ut eamdem gratiam impertiri dignetur Fratribus, & Monialibus Jurisdictioni Ministri Generalis totius Ordinis Minorum subjectis, qui, aut quæ senes, infirmi, aut imbecilles in valetudinario diversantur, nec Ecclesiam adeunt, sed in interno Oratorio, aut Sacello preces suas ad Deum effundere solent, quoad indulgentias hactenus concessas, & in posterum a Summis Pontificibus concedendas Ecclesiis ejusdem Ordinis: Pro qua gratia &c.

Ex Audientia Sanctissimi die 11. Septembris 1755. Sanctissimus petitis annuendo pro gratia benigne concessit, ut Fratres, ac Moniales Ministri Generalis Ordinis Minorum Observantium jurisdictioni subjecti, qui ex introscriptis causis senectutis, infirmitatis, ac imbecillitatis in valetudinariis diversantur, visitato Oratorio, aut Sacello in eodem valetudinario existente Indulgentias, de quibus in pre-

precibus, lucrari possint, & valeant, ac si Ecclesias ejusdem Ordinis visitarent; reliquis expletis juxta præscriptum explendis. J. C. Boschi Secretarius. Tertius tandem.

Beatissime Pater.

Frater Carolus Maria Perusinus Commissarius Generalis Curiæ Ordinis Minorum de Observantia ad pedes S. V. humillime provolutus exponit, qualiter cum P. Raphael a Lugagnano præteritus Minister Generalis Ordinis S. V. supplicaverit pro Altari privilegiato quotidiano perpetuo in qualibet Ecclesia Fratrum ejus jurisdictioni subjecta, S. V. clementer pro gratia indulsit, prodiitque rescriptum: = Ex Audientia Sanctissimi die 17. Decembris 1748. = Sanctissimus benigne annuit pro gratia juxta petita pro Missis tamen, quæ a Fratribus Minoribus Sancti Francisci in Altaribus per Ordinarios respective designandis celebrabuntur; Et voluit etiam gratiam hujusmodi per hoc præsens rescriptum perinde valere, ac si per Apostolicas Litteras in forma Brevis solitis omnibus muniti clausulis expedita fuisset. Joseph Levizzani Secretarius.

Nunc vero Orator obsequentissimus, cum non videat in eodem indulto comprehensas quoque Ecclesias Sanctimonialium ejusdem Ministri Generalis jurisdictioni subjectas, & aliunde sciat orta esse hac de re dubia inter fratres, omni cum animi demissione supplicat, ut sua paterna clementia dignetur S. V. declarare etiam antedictas Monialium Ecclesias in relato Indulto esse comprehensas. Cum porro Fratres senes, infirmi, aut imbecilles ejusdem Ministri Generalis jurisdictioni subjecti hac gratia gaudere non possint, ut qui semper in valetudinario diversantur, in ejusque Oratorio Sacrum dumtaxat faciunt; hinc idem Orator omni cum animi demissione supplicat S. V. ut dignetur declarare Altare privilegiatum quotidianum perpetuum illud memorati Oratorii, seu Sacelli Valetudinarii pro iisdem tantum fratribus. Pro quibus gratiis &c.

Ex Audientia Sanctissimi die 22. Septembr. 1755. Sanctissimus, petitis benigne annuendo, gratiam Altaris privilegiati, de qua in precibus, etiam ad Ecclesias Monialium Ministro Generali Ordinis Minorum Observantium jurisdictioni subjectarum benigne extendit, pro Missis tamen prædictis in Ecclesiis a Fratribus ejusdem Ordinis Minorum celebrandis, forma enunciati rescripti Sanctitatis suæ in reliquis observata; Idemque Privilegium Altaribus in Oratoriis valetudinariorum respective existent. pro Religiosis senibus, infirmis atque imbecillibus inibi celebrantibus clementissime juxta petita concessit. J. C. Boschi Secretarius.

Quoniam autem memoratus dilectus Filius Carolus Maria Perusinus Commissarius Generalis Ordinis Minorum de Observantia Nobis nuper humillime supplicari fecit, ut hujusmodi præinsertos supplices libellos, & præinserta nostra rescripta, quo firmius in perpetuum subsistant, & serventur exactius, per Apostolicas in forma Brevis Litteras confirmare de benignitate Apostolica dignaremur: Ea propter Nos, qui ipsum Carolum Mariam Perusinum Commissarium Generalem plurimi facimus, & inclytum Fratrum Minorum de Observantia Sancti Francisci Institutum novis Apostolicæ benignitatis, potestatisque testimoniis amplius decorare cupimus, tenore præsentium Apostolica auctoritate confirmamus, & quatenus opus sit, omnia, & singula in eisdem rescriptis contenta, ac concessa, iterum concedimus, & perpetuo Apostolicæ firmitatis robore munimus.

Decernentes easdem præsentes Litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, & illis, *ad quos spectat*, & pro tempore quandocumque *spectabit*, plenissime suffragari: sicque in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus, &c.
Volumus autem, &c.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 21. Januarii 1756. Pontificatus Nostri Anno decimosexto.

Alterum Rescriptum Novissimum ejusdem 84
Pontificis, quo plenaria Indulgentia conceditur iisdem O. M. Fratribus, & Monialibus, infrascripta pia exercitia peragentibus, ut sequitur.

Alia

Alla Santità di Nostro Signore Papa Benedetto XIV.

Per F. Clemente di Palermo Ministro Generale de' Minori.

BEATISSIMO PADRE.

FRa Clemente di Palermo Ministro Generale dell'Ordine de' Minori prostrato umilmente al bacio de' Vostri Santissimi piedi espone, come da molti Religiosi del suo Ordine viene continuamente, e con premurose istanze richiesto della Facoltà di visitare i Luoghi Santi di Roma, di Loreto, del Monte d'Alvernia, d'Assisi, e di Varallo, di manierachè non accordandosi loro la ricercata licenza per impedire il vagare de' Frati, o per altri giusti motivi; replicano essi le istanze, interponendovi anco degli impegni, e riducendo spesse volte il Superiore in angustie. Desiderando pertanto l'Oratore impedire per quanto può simili inconvenienti con qualche compenso, per cui e guadagnassero per una parte i Tesori delle Sagre Indulgenze annesse alla visita de' riferiti Santuarj; nè si discostassero per l'altra da' Conventi di loro Collocazione; Supplica divotamente la Somma Clemenza di Vostra Santità della Grazia, che tutti i Religiosi dell'uno, e dell'altro sesso, soggetti alla sua Ubbidienza potessero far acquisto delle suddette Indulgenze con qualche divoto Pellegrinaggio pe' respettivi Chiostri, e successiva Visita delle proprie Chiese, cioè: Per le Sette Chiese di Roma girando pel Chiostro sette volte, e visitando in fine il SS. Sagramento: Pel Santuario di Loreto con tre giri pel Chiostro, ed una visita all'Altare, o Immagine della Beatissima Vergine: Con simili tre giri, e visita all'Altare, o Immagine del SS. Crocifisso pel Sagro Monte di Varallo; E finalmente con tre consimili giri, e visita all'Altare, o Immagine del P. San Francesco per li Santuarj d'Assisi, e dell'Alvernia; pregando sempre in detti giri, o Pellegrinaggi, e respettive Sagre Visite per l'Esaltazione della Santa Madre Chiesa, estirpazione dell'Eresie, Conservazione del Sommo Pontefice, e per la Pace, e Concordia de' Principi Cristiani; che della Grazia ec.

Ex Audientia Sanctissimi die 28. *Aprilis* 1758.

Sanctissimus attentis expositis Ministri Generalis Oratoris precibus annuendo, omnibus, & singulis Religiosis, Viris, atque Mulieribus Ordinis Sancti Francisci, eidem Ministro Generali subjectis, unumquodque ex introscriptis piis Exercitiis devote peragentibus, semel in anno, eo nimirum respective die, quo præmissa Sacramentali Confessione, sumptaque Sanctissima Eucharistia, & pias ad Deum preces, ut in Supplici libello enunciatur, fundendo, hujusmodi exercitium peregerint, plenariam omnium peccatorum Indulgentiam, in forma Ecclesiæ consueta, benigne concessit.

Loco ✠ Sigilli.

J. C. Boschi Secr.

* Rescriptum novissimum Clementis XIII. quo Indulgentia plenaria conceditur visitantibus aliquam Ecclesiam Fratrum Minorum RR. die 27. Novembris, qua Festum omnium Sanctorum ejusdem Ordinis celebratur. 85

Ex Audientia SS. die 16. *Sept.* 1765.

Ad humillimas preces F. Francisci Antonii a Feltria Vice-Procuratoris Generalis Min. Observ. Reform. S. Francisci: SS. D. N. Clemens Pp. XIII. omnibus utriusque sexus Christi fidelibus vere pœnitentibus, confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam Ecclesiam prædicti Ordinis die vigesima septima Novembris, in qua Omnium Sanctorum ejusdem Ordinis Festum celebratur, a primis Vesperis usque ad occasum Solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint, ibique, juxta mentem Sanctitatis suæ pie oraverint, Indulgentiam plenariam benigne concessit. Voluitque Sanctitas sua hanc gratiam perpetuis futuris temporibus fore valituram absque ulla Brevis expeditione.

Datum Romæ ex Secretaria Sacr. Congreg. Indulgentiarum, die, & anno præfatæ Audientiæ.

N. Card. Antonellus.

Loco ✠ Sigilli.

S. Borgia Sac. Cong. Indulg. Secr.

ARTICULUS VI.

Indulgentia quo ad ea, quæ concernunt varias Indulgentias concessas omnibus Christifidelibus.

1 ALios salutantes dicendo suo vulgari, seu latino sermone *Laudetur Jesus Christus*; & respondentes *In sæcula*, vel *Amen*, aut *Semper*, lucrantur quinquaginta dies Indulgentiæ. Sixtus V. Constitutione incipiente *Reddituri*; Et insuper lucrantur alios centum dies ex concessione Benedicti XIII. *die* 22. *Janua-*
2 *rii* 1728. Nominantes reverenter Nomen Jesu, vel nomen *Mariæ*, lucrantur vigintiquinque
3 dies. Sixtus V. *ibidem*. Habentes talem piam consuetudinem sic salutandi, & respondendi, vel nominandi idem nomen *Jesu*, si in articulo mortis ore, vel corde (si ore non potuerint) idem nomen invocaverint, lucrantur In-
4 dulgentiam plenariam. Sixtus V. *ibidem*. Recitantes Litanias ejusdem Sanctissimi Nominis lucrantur trecentos dies Indulgentiæ. Sixtus V. *ibidem*. Recitantes autem Litanias Beatissimæ Virginis Mariæ lucrantur ducentos dies
5 Indulgentiæ. Sixtus V. *ibidem*. Prædicatores, qui inter prædicandum monuerint Auditores ad hunc modum salutandi, invocandi, vel recitandi, seu nominandi nomen *Jesu*, *&* *Mariæ*, & quicumque hanc salutationis formam usui esse curaverint, lucrantur easdem Indulgentias. Sixtus V. in cit. Constit. incip. *Reddituri*. Et sic expresse quoad omnia supradicta habetur ibi: *Quia non est aliud nomen sub cœlo, in quo nos oporteat salvos fieri, nisi Nomen Jesu, idcirco omnibus, & singulis Christifidelibus, qui hoc modo salutaverint alios nempe suo vulgari, seu latino sermone: Laudetur Jesus Christus, & his qui sic responderint in Sæcula, vel Amen, aut semper, utique tam salutantibus, quam respondentibus quinquaginta, ubicumque id factum fuerit: Qui autem nomen Jesu nominaverint reverenter, vel Nomen Mariæ, vigintiquinque dies; Qui vero in mortis articulo, ore, vel corde (si ore non potuerint) idem nomen invocaverint, dummodo ante habuerint consuetudinem sic salutandi, vel nominandi idem nomen Jesu, plenariam omnium peccatorum Indulgentiam, & remissionem: quique Litanias ejusdem SS. Nominis recitaverint, trecentos: Qui Litanias ejusdem B. Virginis Mariæ, ducentos; nec non prædicatoribus verbi Dei, qui inter prædicandum ad hunc modum salutandi, invocandi, vel recitandi, seu nominandi Nomen Jesu, & Mariæ auditores monuerint, & quicumque hanc salutationis formam usui esse curaverint, easdem Indulgentias, ac peccatorum remissiones consequantur, auctoritate, & tenore præmissis concedimus, & largimur. Volumus autem, ut prædictæ Litaniæ Nominis Jesu, & B. Mariæ juxta morem, & consuetudinem in Romana Curia, & domo Beatissimæ Mariæ Virginis usitatum recitentur.*

Missæ Sacrificium devote audientes, aut ce- 6
lebrantes lucrantur triginta mille, & octocentos annos Indulgentiæ applicabilis per modum suffragii animabus Purgatorii, triginta mille ex concessione Innocentii IV. Octocentos ex concessione Urbani IV. Martini V. Sixti IV. & Eugenii IV. quorum quilibet concessit pro omni Missa ducentos annos. Sic apud Lantuscam *in Octavario exercitiorum spiritualium fol.* 61. Romæ impresso anno 1660. cum approbatione, & facultate Reverendissimi Patris Magistri Sac. Palatii Apostolici.

Quinquies *Pater*, & *Ave* recitantes in ho- 7
norem Passionis Christi Domini, & B. Virginis amaritudinum lucrantur decem mille annos Indulgentiæ ex concessione Leonis X. omnibus Fidelibus facta ad instantiam Fratrum Minorum. Sic apud Doctissimum P. Dominicum Viva *in Appendice Indulgentiarum* §. *ult.* Kazenberger *loc. cit. num.* 128. Casarubium *in compend. privil. verb. Indulgentiæ quo ad sæculares*, & alios.

Recitantes tertiam Rosarii partem lucrantur 8
quinque annos, & totidem Quadragenas Indulgentiæ ex concessione Sixti IV. apud Navarr. *de oration. miscellan.* 1. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 31. Kazenberger *loc. cit. n.* 128. Viva *loc. cit.* §. *ultim.* Et insuper adinstar recitantium Coronam S. Birgittæ lucrantur centum dies Indulgentiæ pro qualibet Oratione Dominica, & centum pro qualibet Salutatione Angelica; & si quotidie per integrum annum recitaverint, semel in anno, die per unumquemque eligenda, confessi, ac Sacra communione refecti, & orantes pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione consequuntur Indulgentiam plenariam, etiam applicabilem Animabus in Purgatorio existentibus; Rosaria tamen debent esse juxta solitum benedicta a PP. Ordinis Prædicatorum. Sic novissime concessit, ac declaravit Benedictus XIII. ut habetur ex Decreto Sacræ Congreg. Indulgentiis & S. Reliquiis præpositæ. Dat. die 13. Aprilis 1726. & signat.

Ludovicus Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.

Nota

Nota tamen, eos, qui recitando Rosarium omissa consueta XV. mysteriorum meditatione, alia meditantur, Indulgentiis Rosarii non gaudere, ut patet ex sequenti Sacræ Congregationis Indulgentiar. declaratione.

Cum Sacræ Congregationi Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositæ P. Procurator Generalis Ordinis Prædicatorum supplices preces porrexerit pro declaratione dubii: An qui Sanctissimum Rosarium B. M. V. recitant omissa consueta meditatione mysteriorum humanæ reparationis, & illorum vice mortem, aut cetera novissima, vel alia pia ac religiosa meditantur, Indulgentias a Summis Pontificibus concessas pro recitatione Rosarii lucrentur? Sac. Congreg. die VI. Augusti MDCCXXVI. respondit: *Non lucrari*; quam Sacræ Congregationis declarationem per me Secretarium SS. Domino Nostro relatam, Sanctitas sua benigne approbavit. Datum die XII. Augusti MDCCXXVI.

L. Card. Picus Præfectus.

Loco ✠ Sigillo.

Raphael Cosmus de Hieronymis Sec.

Excipiuntur tamen rudes & imperiti, qui sola devota recitatione Rosarii indulgentias prædictas lucrari possunt; ut declaravit idem Benedictus XIII. in Constit. incip. *Pretiosus*, §. 4. ibi: *Ad consolationem personarum vero rudiorum, ac divinis meditandis mysteriis in prefato S. Rosario comprehensis minus idonearum, preterea declarantes eas devota ac pia ejusdem Rosarii recitatione prædictas indulgentias, juxta* posterius hoc decretum *mysteria illa meditantibus solummodo concessas, etiam lucrari posse: tametsi plane volumus, ut iisdem reparationis nostræ mysteriis Sacratissimis meditandis juxta Rosarii institutum assuefiant.*

Nota, quod *posterius hoc decretum* indicatum a Benedicto XIII. est illud ipsum Sac. Congregationis hic immediate adductum. Et hic recolendæ memoriæ Benedictus XIII. ex Napoleone Ursino precibus S. P. Dominici vitæ restituto, est oriundus; *ex Bullario Ordinis Prædicatorum tom. 1. pag. 9. Constitut. XI. n. 1.* & vinculo cognationis S. Thomæ de Aquino conjunctus; *ex eodem Bullario tom. 2. pag. 161. Constitut. XI. n. 4.*

9 Recitantes quindecim *Pater*, & *Ave* pro iis, qui in mortali degunt, consequuntur tertiam partem remissionis peccatorum, idque toties, quoties recitaverint. Viva *loc. cit. ex compend. privileg. Societatis, verb. Indulgentiæ* §. 22.

Recitantes *Ave Maria* lucrantur triginta dies Indulgentiæ ex concessione Joannis XXII. ac totidem alios ex concessione Urbani IV. Recitantes *Salve Regina* lucrantur quadraginta dies. Caput inclinantes ad veneranda Nomina *Jesu*, & *Mariæ* lucrantur viginti dies. Caput inclinantes ad *Gloria Patri* lucrantur triginta dies. Genuflectentes coram SS. Sacramento lucrantur biscentum dies: Osculantes Sanctam Crucem lucrantur 40. dies ex concessione ejusdem Joannis XXII. & unum annum ex concessione Clementis IV. Sic Viva *loc. cit.* §. *ult.* Kazenberger *loc. cit. num.* 129. & alii. Recitantes, seu dicentes *Benedicta sit sancta, & Immaculata Conceptio B. Virginis Mariæ* lucrantur Indulgentiam centum annorum ex concessione Gregorii XV. anno 1621. Viva *loc. cit.* §. *ult.* & novissime confirmata a Clemente XII. mense *Novembris* anno 1731. * De authenticitate Indulgentiarum a *num. 6.* usque huc descriptarum vide prius P. Minderer *Part.* 2. *Confer.* 8. *num.* 561. cui major fides in hac materia, quam P. Viva citato a nostro Auctore, adhibenda est. * 10

11 Sacerdotes ante celebrationem Sacri recitantes *Ego volo celebrare Missam &c.* lucrantur Indulgentiam quinquaginta dierum ex concessione Gregorii XIII. Sacerdotes legentes Missam, prius quam pergant ad Altare ad celebrandum, lucrantur Indulgentiam 40. dierum ex concessione Joannis XXII. Recitantes in fine Horarum Canonicarum, ad quas tenentur, Orationem a S. Bonaventura Doctore nostro Seraphico compositam, videlicet *Sacrosanctæ, & individuæ Trinitati, cum Pater*, & *Ave*, consequuntur remissionem culparum in recitatione ex humana fragilitate contractarum, ex concessione Leonis X.

12 Ex concessione Clementis VIII. consequuntur remissionem omnium commissorum, seu omissorum in Missa, nec non 2300. annorum Indulgentiam Sacerdotes omnes recitantes sequentem Orationem:

Obsecro te Dulcissime Domine Jesu Christe, ut Passio tua sit mihi virtus, qua muniar, protegar, atque defendar, vulnera tua sint mihi cibus, potusque, quibus pascar, inebrier, atque delecter, aspersio sanguinis tui sit mihi ablutio omnium delictorum meorum; mors tua sit mihi gloria sempiterna: in his sit mihi refectio, exultatio, sanitas, & dulcedo cordis mei. Qui vivis, & regnas in secula seculorum. Amen.

Joan-

Joannes XXII. concessit Sacerdotibus devote post Missam orationem sequentem recitantibus veniam pœnæ debitæ mille peccatis letalibus, nec non genuflexis Indulgent. annorum 10000.

Anima Christi Sanctifica me, Corpus Christi salva me, Sanguis Christi inebria me, Aqua lateris Christi munda me, sudor Christi vivifica me, Passio Christi conforta me, oh bone Jesu exaudi me, intra vulnera tua absconde me, ne permittas me separari a te, ab hoste maligno defende me, in hora mortis meæ voca me, jube me venire ad te, & pone me juxta te, ut cum Sanctis Angelis tuis laudem te in sæcula sæculorum. Amen.

* Vide tamen P. Minderer *loc. cit.* *

13 Comitantes Sacrum Viaticum cum lumine accenso, quando defertur ad infirmos, lucrantur Indulgentiam septem annorum, & totidem Quadragenarum. Comitantes sine lumine lucrantur Indulgentiam quinque annorum, & totidem Quadragenarum. Legitime impediti lumen, seu facem per alios ea occasione deferendam mittentes lucrantur Indulgentiam trium annorum, & totidem Quadragenarum. Sic concessit Innocentius XII. *die* 5. *Januar.* 1695. Constitution. incip. *Debitum Pastoralis Officii* confirmando, & ampliando concessionem jam factam ab Innocentio XI. *die* 1. *Octob.* 1688. Insuper legitime impediti, qui personaliter comitari nequiverint Sacrum Viaticum, recitando semel *Pater noster*, & *Ave Maria* ad mentem Pontificis, lucrantur Indulgentiam centum dierum ex concessione Pauli V. *sub die* 3. *Novembris* 1606. confirmata a Clemente X. *vivæ vocis oraculo* per viam Sacræ Congregationis Indulgentiarum *die* 23. *Aprilis* 1676.

14 Intervenientes Orationi 40. horarum per spatium unius horæ lucrantur Indulgentiam trium annorum. Intervenientes processioni factæ, sive in initio, sive in fine dictæ Orationis, si fuerint in Cathedrali, lucrantur Indulgentiam decem annorum, & si in aliis Ecclesiis Indulgentiam quinque annorum. Consueti dictis piis exercitiis semel in anno die præscripta ab Episcopo confessi, & Sacra Communione refecti lucrantur Indulgentiam plenariam, & remissionem omnium suorum peccatorum; sic concessit Gregorius XIII. *die* 5. *Aprilis* 1580. Constit. incip. *Quam uberes*.

15 Qui ad pulsum, seu sonum Campanæ in signum elevationis Sanctissimi Sacramenti in Missa Conventuali, aut Parochiali genuflexi oraverint, sive domi, sive Ruri, sive in viis, aut ubicumque id fecerint, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam unius anni. Illi vero, qui ad hunc finem, seu respectum ad Ecclesiam perrexerint, & ibi in dicto tempore Sanctissimum Sacramentum adoraverint, lucrantur pro qualibet vice Indulgentiam duorum annorum. Qui diebus festivis vere pœnitentes confessi fuerint, ac Sacra Communione refecti, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam quinque annorum. Soliti communicare semel in mense, & in solemnitatibus Domini Nostri Jesu Christi, B. V. M. omnium Apostolorum, & S. Joannis Baptistæ, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam decem annorum. Et semel in anno in Festo principaliori Civitatis, seu loci, confessi, & Sacra Communione refecti, lucrantur Indulgentiam plenariam. Sic concessit Gregorius XIII. *die* 10. *Aprilis* 1580. Constitut. incip. *Ad Excitandum*.

In Regnis Regi Hispaniarum subjectis quicumque die commemorationis defunctorum celebrat, animam liberare potest a pœnis Purgatorii ex concessione Innocentii XI. 30. *Septembris* 1679. Qui communicant, ubi singulis mensibus fit communio Generalis a Patribus Societatis, lucrantur Indulgentiam plenariam pro defunctis applicabilem, dummodo in ea Ecclesia ad mentem Pontificis vocaliter oraverint. Urbanus VIII. *illam concessit* in Bulla incip. *Ad augendum* 10. Maii 1634. per quindecim annos, & decimoquinto quoque anno renovatur. Viva *in Appendice Indulgentiarum* §. 2. 16 17

Recitantes flexis genibus Vespere ad pulsum Campanæ *Angelus Domini*, *Ecce ancilla Domini*, *Verbum caro &c.* cum tribus *Ave Maria &c.* lucrantur Indulgentiam plenariam ex concessione Adriani VI. ut refertur communiter cum Pellizar. *tract.* 30. *cap.* 9. *num.* 41. Gobat, Escobar, Rodriquez, Lezana, Diana *part.* 4. *tract.* 4. *resolut.* 24. Viva *loc. cit.* §. 2. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1370. Illa autem, quæ declarata est Apocrypha ab Innocentio XI. die 7. Maii 1678. Decreto incip. *Delatæ sæpius*, est solum Indulgentia Clementis X. adscripta recitantibus mane, vel meridie, aut Vespere *Angelus Domini*, *cum Deo gratias*, & *Mariæ* ut notant Viva *loc. citat.* §. 2. La Croix *loc. citat.* 1370. & alii. 18

Novissime autem die 14. Aprilis 1724. Benedictus XIII. concessit omnibus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra 19

Com-

Communione refectis, qui mane, aut meridie, seu vespere ad pulsum campanæ recitaverint flexis genibus *Angelus Domini*, *Ecce Ancilla Domini*, *Verbum Caro* cum tribus *Ave Maria*, & oraverint ad mentem Pontificis, Indulgentiam plenariam in uno die cujuslibet mensis per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo. In reliquis vero anni diebus quoties id egerint, Indulgentiam centum dierum, ut apparet in sequenti Brevi.

BENEDICTUS PAPA XIII.

INjunctæ Nobis divinitus Apostolicæ servitutis ratio postulat, ut cœlestium munerum thesauros dispensationi nostræ a Domino creditos fideliter erogemus, cum id ad augendam in Terris Beatissimæ, atque Augustissimæ Cœli Reginæ Virgini Deiparæ Mariæ Patronæ, & Advocatæ nostræ venerationem, excitandamque, & confovendam erga illam fidelium devotionem, ac ad animarum salutem speramus in Domino profuturum. Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, & singulis Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui mane, aut meridie, seu Vespere ad pulsum Campanæ: *Angelus Domini nunciavit Mariæ, & concepit de Spiritu Sancto. Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum Verbum tuum. Et Verbum Caro factum est, & habitavit in nobis: cum tribus Ave Maria*, flexis genibus devote recitaverint, & pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam in uno die cujuslibet mensis dumtaxat per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo, lucrifaciendam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. In reliquis vero anni diebus iisdem Christifidelibus vere contritis, quoties id egerint, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris: Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 14. Septembris 1724. Pontificatus nostri anno primo. Et hæ duæ Indulgentiæ neque Anno Sancto remanent suspensæ, ut declaravit idem Benedictus XIII. die 10. Januarii 1725.

F. Cardinalis Oliverius.

Circa quam Indulgentiam ex post die 5. De- 20
cembr. 1727. emanatum est sequens Indultum pro Regularibus, & aliis in Religiosis domibus commorantibus.

Indultum, quo conceditur, ut Regulares, aliique in Religiosis Domibus commorantes, si consuetas preces Angelus Domini, &c. ad sonitum Campanæ recitare non possint, nihilominus Indulgentias alias concessas lucrari valeant, dummodo easdem preces recitent flexis genibus, statim, ac opus ad Regularem observantiam spectans expleverint.

„ Litteris in forma Brevis emanatis die 14. Septembris 1724. Sanctissimus Dominus Noster Benedictus Papa XIII. omnibus utriusque sexus Christifidelibus ad sonitum Campanæ consuetas preces *Angelus Domini nunciavit Mariæ, & concepit de Spiritu Sancto: Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum Verbum tuum: Et Verbum Caro factum est, & habitavit in nobis*, & ter salutationem Angelicam flexis genibus recitantibus semel in mense, die ab unoquoque eligendo, si confessi, & Sacra communione refecti fuerint, & pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, & Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione oraverint, Plenariam Indulgentiam concessit. Reliquis vero diebus prædictas preces, ut supra recitantibus Indulgentiam centum dierum.

„ Quia vero Sanctitati Suæ expositum fuit, quod sæpe Regulares, aliique in Religiosis Domibus commorantes, & tempore, quo mane, meridie, aut vespere Campanæ pulsantur, quibusdam actionibus ad Regularem observantiam spectantibus detinentur, & ideo easdem preces recitare tunc temporis minime possunt, ac insimul præfatorum nomine humillime supplicatum fuit, ut ex Apostolicæ Sedis dispensatione prædictas preces alio tempore recitando easdem Indulgentias lucrari valeant.

„ Quapropter Sanctissimus Dominus Noster audito voto Sacræ Congregationis Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositæ, benigne indulsit, ut Regulares omnes, aliique in

„ Re-

„ Religiosis Domibus commorantes, si dum,
„ ut supra, Campanæ pulsantur, aliquod opus
„ exercent, quod ad Regularem observantiam
„ pertineat, nihilominus supramemoratas In-
„ dulgentias acquirere possint, dummodo sta-
„ tim ac opus prædictum expletum fuerit,
„ preces supramemoratas flexis genibus devote
„ recitent.

„ Datum die 5. Decemb. 1727.

L. Card. Picus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

Et novissime a Benedicto XIV. facta est pro omnibus sequens specialis declaratio & dispositio.

NOTIFICAZIONE.

F. Gio: Antonio del titolo de' SS. Silvestro, e Martino a' Monti della S. R. C. Prete Cardinale Guadagni, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale &c.

LA Santità di Nostro Signore sempre intenta a dar eccitamento, e stimolo a' Fedeli di ricorrere al Signore per ottenerne le sue celesti Benedizioni, volendo togliere la deformità, che s' incontra fra questi nelle pubbliche preghiere, quali si fanno al suono della Campana la mattina, il mezzo giorno, e alla sera, allor quando si recita la solita Orazione dell' *Angelus Domini &c.* e con essa tre volte l' *Ave Maria &c.* conferma in primo luogo le Indulgenze già concedute dalla Santa mem. di Benedetto XIII. cioè l' Indulgenza Plenaria, e remissione di tutti li peccati universalmente, ed in perpetuo a quelli, che veramente pentiti, confessati, e comunicati in un giorno di ciaschedun Mese a loro elezione, reciteranno, come sopra, la mentovata Orazione, e ne' altri giorni dell' anno l' Indulgenza di cento giorni per ciascheduna recita, parimente in perpetuo, ed inerendo alla disposizione della Rubrica comanda, che detta Orazione dal Vespero di ciaschedun Sabbato a tutta la Domenica seguente si reciti in piedi.

Comanda in oltre, che durante il tempo Pasquale, quale termina alli primi Vesperi della Domenica della SS. Trinità, in vece della medesima Orazione si reciti in piedi l' Antifona: *Regina Cœli &c.* col suo Versetto, ed Orazione corrispondente: *Deus, qui per Resurrectionem &c.* per la recita della quale Antifona concede anche benignamente la Santità Sua l' istesse Indulgenze, come sopra, esortando premurosamente tutti li Fedeli a non trascurarne l' acquisto.

Quelli poi, che non sapranno a mente la suddetta Antifona, acquisteranno le medesime Indulgenze, recitando, come sopra, l' Orazione dell' *Angelus Domini &c.*

Dat. in Roma dalla nostra solita Residenza li 20. Aprile 1742.

F. G. A. Card. Vicario.

Gasparo Arciprete Oti Segret.

Recitantes flexis genibus sub horam noctis 21
ad pulsum Campanæ *Psalmum De profundis*, vel semel *Orationem Dominicam, & salutationem Angelicam* cum Versiculo *Requiem æternam* in suffragium Animarum Purgatorii, quo die id egerint, lucrantur Indulgentiam centum dierum; & qui per annum præmissa peregerint, in uno die cujuslibet anni per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo, confessi, & Sac. Communione refecti, lucrantur Indulgentiam plenariam *ex novissima* sequenti concessione Clementis *XII.*

Indulgentiæ pro recitantibus sub horam noctis ad pulsum Campanæ Psalmum De profundis, vel semel Orationem Dominicam, & salutationem Angelicam cum Versiculo Requiem æternam &c.

CLEMENS PAPA XII. &c.

CŒlestes Ecclesiæ thesauros, quorum dispensationem Nobis commisit Deus, ad Christifidelium pietatem fovendam, atque augendam, & animarum salutem promovendam libenter erogamus; itaque de Omnipotentis Dei misericordia ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi; Omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus qui sub horam noctis ad pulsum Campanæ Psalmum De profundis; vel semel Orationem Dominicam & salutationem Angelicam cum Versiculo Requiem æternam &c. in suffragium Animarum Christifidelium defunctorum flexis genibus devote recitaverint, quo die id egerint, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis, in-

for-

forma Ecclesiæ consueta relaxamus; Insuper eisdem Cristifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui per annum præmissa peregerint, ac pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam in uno die cujuslibet anni duntaxat per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo lucrifaciendam, omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus, & elargimur, præsentibus, perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique Locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 14. Augusti 1736. Pontificatus Nostri anno septimo.

F. Card. Oliverius.

Et istæ Indulgentiæ possunt acquiri, sive prædictæ orationes recitentur ante, sive post horam noctis juxta cujusque loci consuetudinem, ut declaravit idem Clemens XII. die 12. Decembris.

22 An autem Indultum concessum a Benedicto XIII. allatum supra n. 20. pro Regularibus, & aliis in Religiosis domibus commorantibus, quod scilicet possint ipsi supradictam recitationem salutationis Angelicæ differre post terminatos actus Religiosæ Communitatis, si dum in ipsis reperiuntur, contingat hora, & sonitus campanæ pro tali recitatione, extendi, & applicari possit etiam pro consimili dilatione recitationis Psalmi *De profundis*; Videtur de benigna interpretatione mentis Pontificiæ dicendum quod sic; quia adest eadem ratio, ne videlicet interrumpantur, & perturbentur pii, ac devoti actus Religiosæ Communitatis; Ubi autem eadem est ratio, eadem etiam debet esse Legis seu Juris dispositio; *L. Ideo* 27. *ff. de Legibus*, *L. Illud* 32., *ff. ad Leg. Aquil. cap. Inter corporalia* 2. *de translatione Episcop.* Cum ratio Legis sit anima Legis; *L. Cum ratio* 1., *ff. de bonis damnatur*. Et in similibus idem judicium habendum est, *cap. In causis* 19. *de sent. & re judic.* Glossa *In consimilibus*, *in cap. Majores* §. *Verum*, *de Baptismo*, & Glossa *in similibus*, *in Extrav. Sacrosanctæ*, *Joann. XXII.* Ac de similibus ad similia in jure propter identitatem rationis recte procedit argumentum; *L. Cum quidem* 26. *& ibi addit. marg. C. de administrat. Tutor.* Tum quia privilegia, & beneficia Principum sunt interpretanda latissime; *cap. Cum olim tibi*, *de verb. significat. cap. Quia circa* 22. *de privilegiis*, *cap. Odia* 15. *de Regul. juris in* 6. *L. Beneficium* 3., *ff. de constitut. Princip.* cum similibus.

Habentes Coronas, Rosaria, Cruces, Imagines, seu Numismata ex auro, argento, alioque metallo confecta, vulgo medalia nuncupata cum Indulgentiis ordinariis, quas postremi Pontifices Innoc. XI. Alexander VIII. Innocentius XII. Clemens XI. & Bened. XIII. pro Canonizatione Sanctorum concessere, dummodo semel in hebdomada recitent Coronam Christi Domini, vel Beatissimæ Virginis aut tertiam Rosarii partem, aut Officium divinum, vel parvum Beatæ Virginis, vel Defunctorum, vel septem Psalmos Pœnitentiales, vel Graduales, aut semel in hebdomada consueverint rudimenta Fidei tradere, aut detentos in carcere, vel alicujus Domus Hospitalis Ægrotos visitare, aut pauperibus subvenire, aut Missam audire, vel si Sacerdos sit, celebrare, Indulgentiam plenariam defunctis applicabilem consequuntur quoties confessi communicant in primariis anni Festis, & aliis in Pontificia concessione enumeratis, & insuper certa opera facientes consequuntur varias Indulgentias partiales defunctis pariter applicabiles; & demum in articulo mortis invocato SS. Jesu Nomine, plenariam Indulgentiam obtinebunt. Hinc pro exemplo adducitur tenor talium specialium Indulgentiarum a Benedicto XIII. pro octo Sanctis modo Canonizatis concessarum. 23

I. Quicumque consuevit recitare saltem semel in hebdomada Coronam Domini, vel Beatissimæ Virginis, aut Rosarium, vel ejus tertiam partem, aut Officium vel Divinum, vel parvum Beatæ Virginis, vel Defunctorum, aut septem Psalmos Pœnitentiales, vel Graduales, aut rudimenta Fidei tradere, aut detentos in carcere, vel alicujus domus Hospitalis ægrotos visitare, aut pauperibus subvenire, aut Missam audire, vel si Sacerdos sit, celebrare, si vere pœnitens, & Sacerdoti per Ordinarium approbato confessus, Eucharistiæ Sacramentum acceperit in quolibet ex diebus infrascriptis, nimirum Nativitatis D. N. Je-

& in Festis Christi Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Sanctissimæ Trinitatis, & Corporis Christi, & in Festis Purificationis, Annunciationis, Assumptionis, & Nativitatis Beatissimæ Virginis; item in Festis Nativitatis sancti Joannis Baptistæ, SS. Apostolorum Petri & Pauli, Andreæ, Jacobi, Joannis, Thomæ, Philippi & Jacobi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, Matthiæ, Josephi Sponsi B. M. Virginis, & in Festis sanctorum modo Canonizatorum Turribii Mogrobesii Archiepiscopi Limani, Jacobi de Marchia Confessoris, Agnetis de Monte Politiano Virginis, Peregrini Latiosi, Joannis de Cruce, Francisci Solani, Aloysii Gonzagæ, & Stanislai Kostkæ Confessorum, ac in Festo Omnium Sanctorum, pariter ad Deum preces effuderit pro Hæresum extirpatione, Fidei Catholicæ propagatione, pace & Christianorum Principum Concordia, ceterisque Sanctæ Matris Ecclesiæ necessitatibus, plenariam suorum peccatorum Indulgentiam, & remissionem consequetur.

II. Quicunque in Vigilia cujuslibet illorum octo Sanctorum jejunaverit, & confessus in ipsius Festo Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserit, oraveritque Deum ut supra, toties Indulgentiam Plenariam consequetur.

III. Quisquis vere pœnitens peccata commissa emendare firmiter proposuerit, & eadem die visitaverit Septem Ecclesias quaslibet, & ubi tot Ecclesiæ non reperiuntur, quotquot ibi sunt, & si una tantum sit Ecclesia, omnia ipsius Altaria, & pro hæresum extirpatione, ut supra, pie oraverit, semel in anno fruatur Indulgentiis concessis septem Urbis Ecclesias visitantibus.

IV. Quicumque devote cogitaverit de aliquo Sanctissimæ Passionis Domini Nostri Jesu Christi Mysterio, & in ejusdem Passionis honorem septies terram humiliter deosculatus fuerit, eo die lucretur Indulgentias concessas ascendentibus Romæ per Scalam Sanctam: hoc autem semel tantum in singulis annis.

V. Quisquis peccata sua vere detestabitur cum firmo proposito non peccandi de cetero, vel ad imitationem prædictorum octo Sanctorum, actum aliquem virtutis exercebit, toties lucretur Indulgentiam septem annorum, & totidem quadragenarum.

VI. Quisquis leget, aut legi audiverit aliquod libri caput de vita eorumdem octo Sanctorum, aut invisat eorum Altare, aut eorum Imaginem venerabitur, & oraverit pro felici statu Sanctæ Matris Ecclesiæ, peccatorumque conversione, singulis vicibus percipiat Indulgentiam centum dierum.

VII. Eamdem pariter indulgentiam centum dierum lucretur, qui aliquid pauperibus tribuet, vel eosdem instruet, aut per alios instrui curabit in iis, quæ pertinent ad fidem, bonosque mores.

VIII. Qui se exercuerit in devotione erga Sanctissimum Sacramentum Altaris, aut Beatæ Mariæ Virginis, meditando illud Mysterium, & beneficia nobis inde provenientia, aut compatiendo doloribus, quos Beatissima Virgo propter Filii sui Passionem, & mortem sensit, aut Sanctissimum Altaris Sacramentum aliis modis venerando, & Deum precando pro necessitatibus Ecclesiæ, qualibet vice Indulgentiam centum dierum similiter consequatur.

IX. Qui ad pulsum Campanæ alicujus Ecclesiæ, mane aut meridie, aut vespere consuetas preces Angelus Domini &c. devote recitaverit; vel si eas ignoret, semel Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, vel dato signo orandi pro Defunctis Psalmum De profundis, aut si hunc nesciat, unum Pater, & Ave, ut supra, devote recitaverit, eamdem centum dierum Indulgentiam consequatur.

X. Quilibet in Urbe commorans, vel ab ea ultra viginti milliaria non absens, si legitime impeditus non interfuerit benedictioni, qua Romanus Pontifex in Festo Paschatis, & Ascensionis solemniter benedicere consuevit, confessus autem Sacrosancta Communione reficiatur, & pias ad Deum preces pro hæresum extirpatione effuderit, Indulgentiis fruatur, quibus præsentes fruuntur; Qui vero longius absunt ab Urbe, si hæc adimpleverint, etiamsi legitime non sunt impediti, easdem Indulgentias consequentur.

XI. Quisquis animam suam Deo in articulo mortis devote commendaverit, & Sanctissimum Nomen Jesu invocaverit, ore si potuerit, sin minus, saltem corde, confessus, & Sacra Communione refectus, si potuerit, alioquin saltem contritus, remissionem omnium suorum peccatorum, & plenariam Indulgentiam consequetur.

XII. Omnes supradictæ Indulgentiæ Fidelibus Defunctis applicari possunt per modum suffragii; ad illas autem consequendas sufficit habere Coronam, vel Rosarium, vel Numisma vulgo Medalliam ut supra benedictam, exercendo præscripta opera, quamvis alias facienda essent ex alia obligatione: hujusmodi vero Coronæ, Rosaria, vel Medalliæ, post-

quam

quam fuerint alicui personæ appropriatæ, non possunt alteri concedi.

* Cum tamen in hoc ex præscripto SS. D. N. Benedicti Papæ XIV. variatio aliqua inducta sit, propterea formam, & summarium Indulgentiarum juxta ejusdem Pontificis dispositionem a S. C. reformatum hic subjungere operæ pretium existimamus.

Forma dell' Indulgenze, che la Santità di N. S. Papa Benedetto XIV. concede alle Corone, Rosarj, Croci, ed Immagini d' oro, o d' argento, o d' altro metallo, dette volgarmente Medaglie.

CHI sarà solito dire, una volta almeno la Settimana, la Corona del Signore, e della Madonna, o il Rosario, o la sua terza parte, o l' Offizio Divino, o picciolo della Madonna, o de' Morti, ovvero i sette Salmi Penitenziali, o Graduali, ovvero avrà per usanza d' insegnare la Dottrina Cristiana, o visitare i Carcerati, o gl' Infermi di qualche Ospedale, o di sovvenire i poveri, o d' intervenire alla Messa, o dirla essendo Sacerdote, se veramente pentito, e confessatosi da Confessore approvato dall' Ordinario, si comunicherà in qualsivoglia degl' infrascritti giorni, cioè Natale del Signore, Episania, Resurrezione, Ascensione, Pentecoste, Festa della Santissima Trinità, e Corpus Domini, Festa della Purificazione, Annunciazione, Assunzione, e Natività della Beatissima Vergine, Natività di S. Gio: Battista, Festa de' Santi Apostoli Pietro e Paolo, Andrea, Giacomo, Giovanni, Tommaso, Filippo, Giacomo, Bartolammeo, Matteo, Simone e Giuda, Mattia, di San Giuseppe Sposo della Beatissima Vergine, e tutti i Santi, e divotamente pregherà Dio per l' estirpazione dell' Eresie, e degli Scismi, per l' aumento della Fede Cattolica, per la Pace, e Concordia de' Principi Cristiani, e per altri bisogni di Santa Chiesa, in esso giorno acquisti la remissione di tutti i suoi peccati, e l' Indulgenza Plenaria.

Chi farà l' istesse cose nell' altre Feste del Signore, o della Beatissima Vergine, in ciascheduno di detti giorni conseguirà sett' anni, ed altrettante quarantene d' Indulgenza, e facendo le medesime in qualunque Domenica, o in altra Festa dell' anno guadagnerà cinque anni, ed altrettante quarantene, facendole in altro giorno dell' anno acquisterà cento giorni d' Indulgenza.

Chiunque in articolo di morte raccomanderà divotamente a Dio l' Anima sua invocando il Nome di Gesù con la bocca, o non potendo, col cuore, essendo veramente pentito, e come sopra confessato, e comunicato, o non potendo, contrito almeno, conseguirà la remissione di tutti i suoi peccati, e l' Indulgenza Plenaria.

Chi farà qualunque sorte di Orazione preparatoria innanzi di celebrare la Messa, o comunicarsi, o di recitar l' Offizio del Signore, o della Beata Verhine, conseguirà ogni volta cinquanta giorni d' Indulgenza.

Chi visiterà i Carcerati, o gl' Infermi degl' Ospedali, ajutandoli con qualche opera pia, ovvero in Chiesa insegnerà la Dottrina Cristiana, o in Casa a' proprj Figliuoli, Parenti, o Servitori, ogni volta guadagni ducento giorni d' Indulgenza.

Chi sarà solito una volta almeno la settimana dir la Corona, o il Rosario, o l' Officio della Madonna, o de' Morti, o i Vesperi, ed un Notturno almeno con le Laudi, o sette Salmi Penitenziali, con le Litanie, e sue preci, guadagni in quel giorno, che ciò dirà, cento giorni d' Indulgenza concessa da S. Pio Quinto.

Chi al suono della Campana di qualche Chiesa la mattina, la sera, o il mezzo giorno reciterà le solite preci, *Angelus Domini &c.* o ciò non sapendo, un *Pater noster*, ed un' *Ave Maria*, o parimente sonando il segno per li Morti dirà il Salmo *De profundis*, o un *Pater noster*, ed un' *Ave Maria*, se non saprà quel Salmo, conseguisca cento giorni d' Indulgenza.

Chi nel giorno di Venerdì penserà divotamente alla Passione, e Morte di Gesù Cristo Signor Nostro, e dirà tre volte il *Pater Noster*, e l' *Ave Maria* in quel giorno, guadagni cento giorni d' Indulgenza.

Chi veramente pentito de' suoi peccati con proposito fermo di emendarsene, farà l' esame della coscienza, e reciterà con divozione tre volte il *Pater Noster*, e l' *Ave Maria*, ovvero in onore della SS. Trinità, ovvero in memoria delle cinque Piaghe di Gesù Cristo cinque volte il *Pater Noster*, e l' *Ave Maria*, guadagni cento giorni d' Indulgenza.

Chi pregherà divotamente per i Fedeli, che sono in transito, o dirà un *Pater Noster* almeno, ed un' *Ave Maria* per essi, conseguischi in quel dì cinquanta giorni d' Indulgenza.

Chiunque averà un Crocefisso, Croce, o altra Sagra Immagine benedetta in camera, o altro luogo decente della casa, dove starà, ed adem-

adempirà le cose sopradette, facendo però l' Orazioni prescritte innanzi a detto Crocefisso, Croce, o Immagine, conseguisca respettivamente le medesime Indulgenze.

Tutte l' Indulgenze dette di sopra può ciascuno guadagnare per sè ne' giorni suddetti, o applicarle per modo di suffragio all' Anime del Purgatorio.

Sua Santità però non vuole, che le Immagini siano di carta, ma d' oro, o d' altro metallo, e che le Immagini de' Santi siano de' Canonizati, o altri descritti nel Martirologio Romano.

Comanda Sua Santità, che nella distribuzione, ed uso di queste Medaglie, Corone ec. si osservi il Decreto della felice memoria di Alessandro VII. stampato sotto li 6. Febraro 1657. cioè che le Medaglie, Corone ec. benedette con le sopradette Indulgenze, non passino la persona di quelli, a' quali saranno concedute, o a quali da questi saranno distribuite per la prima volta, e che non possano prestarsi ad altri, o darsi precariamente, altrimenti perdono l' Indulgenza, che hanno, e perdendosene una, non se ne possa sostituire in suo luogo un' altra, non ostante qualunque concessione, o privilegio in contrario.

Antonio Maria Erba Protonotario Apostolico, e Segretario.

Sommario dell' Indulgenze concesse alli Rosarj, o Corone dette di S. Brigida benedette dalli Superiori de' Monasterj, o da altri Sacerdoti dell' Ordine del SS. Salvatore, o sia della medesima S. Brigida a ciò deputati.

La Santità di Nostro Signore BENEDETTO PAPA XIV. alli Rosarj, o siano Corone dette di S. Brigida benedette da' Superiori de' Monasterj, o da altri Sacerdoti dell' Ordine del Santissimo Salvatore, o sia della medesima S. Brigida a ciò deputati, oltre alle Indulgenze infradescritte già concesse dalla Santa Memoria di Leone X. e di Clemente XI. riconosciute, ed approvate a' 4. Settembre 1715. dalla Sagra Congregazione delle Indulgenze, e S. Reliquie, di nuovo per suo Breve de' 15. Gennaro 1743. ne aggiunge altre, come infra segue.

Primo: Chiunque a suo arbitrio dirà il Rosario, o sia Corona di S. Brigida, guadagnerà l' Indulgenza di cento giorni per ogni *Pater Noster*, cento giorni per ogni *Ave Maria*, e cento giorni per ogni Credo, che reciterà; Leone X. a' 10. Luglio 1515.

Secondo: Chi reciterà detto Rosario, o Corona di quindeci decine, oltre alle predette Indulgenze di cento giorni, acquisterà di più l' Indulgenza di sette anni, e sette quarantene; Idem Leo loc. cit.

Terzo: Chi reciterà il medesimo Rosario, o Corona con altra, o altre Persone, tutte ed ogn' una di esse conseguiranno le medesime Indulgenze, come se ogn' uno dicesse detta Corona da se solo; Idem Leo loc. cit.

Quarto: Tutte le suddette Indulgenze può ciascheduno guadagnarle per se, oppure applicarle in suffragio delle Anime del Purgatorio; BENEDETTO XIV. a' 10. Marzo 1742.

Quinto: Chi reciterà detta Corona almeno di cinque decine ogni giorno per un anno intiero, e veramente pentito, e confessatosi, un giorno a sua elezione si comunicherà, e pregherà Dio per la concordia fra Principi Cristiani, e per l' estirpazione dell' Eresie, e per l' esaltazione di S. Madre Chiesa, conseguirà l' Indulgenza Plenaria di tutti li suoi peccati con facoltà di applicarla alle Anime de' Fedeli defonti; Clemente XI. a' 22. Settembre 1714.

Sesto: Chi sarà solito recitare detta Corona almeno di cinque decine una volta almeno la Settimana, e confessatosi, e comunicatosi nella Festa di S. Brigida visiterà *la propria Chiesa Parocchiale*, o *altra Chiesa*, ed in essa pregherà Dio, come sopra, acquisterà l' Indulgenza Plenaria di tutti li suoi peccati. BENEDETTO XIV. a' 15. Gennaro 1743.

Settimo: Chiunque nell' Articolo di Morte raccomandando la sua Anima a Dio, e confessatosi, e comunicatosi, o se ciò fare non potrà per qualche impedimento, almeno contrito dirà GESU' col Cuore, non potendo colla Bocca, guadagnerà l' Indulgenza Plenaria di tutti li suoi peccati. Idem Benedict. loc. cit.

Ottavo: Chi sarà solito recitare detta Corona ogni giorno per un Mese continuo, e confessatosi, e comunicatosi in un giorno a sua elezione dentro detto Mese visiterà una Chiesa, ed in essa pregherà Dio, come sopra, acquisterà l' Indulgenza Plenaria di *tutti li suoi* peccati. Id. Bened. l. c.

Nono: Chi portando con se detta Corona, pregherà genuflesso al segno della Campana per qualunque Agonizante, qualvolta ciò farà guadagnerà l' Indulgenza di quaranta giorni. Id. Bened. l. c.

Do-

Decimo: Chi avendo presso di se detta Corona, e pentito de' suoi peccati farà l' esame di sua Coscienza, e dirà tre volte il *Pater Noster*, e tre volte l' *Ave Maria*, conseguirà l' Indulgenza di venti giorni. Id. Bened. l. c.

Undecimo: Chi tenendo con se la medesima Corona, sentirà in qualunque giorno tanto festivo, che feriato la Santa Messa; o interverrà a sentire la parola di Dio: o accompagnerà il SS. Viatico, quando si porta a qualche Infermo: o ridurrà qualche traviato alla via della salute: o farà qualunque altra Opera Pia in onore di Nostro Signore GESU' CRISTO, o della Beatissima Vergine MARIA, o di S. Brigida, e reciterà tre volte il *Pater Noster*, e tre volte l' *Ave Maria*, acquisterà l' Indulgenza di cento giorni. Id. Bened. loc. cit.

Duodecimo: Tutte le suddette Indulgenze può ogn' uno guadagnarle per se, oppure applicarle per modo di suffragio alle Anime del Purgatorio. Id. Bened. l. c.

Per guadagnare tutte, ed ogn' una delle Indulgenze sopra espresse, devono li Rosarj, o Corone sopradette essere prima benedette da' predetti Padri dell' Ordine del Santissimo Salvatore, o sia di S. Brigida, altrimenti non godono d' alcuna Indulgenza.

La Sagra Congregazione delle Indulgenze, e Sagre Reliquie rinovando il Decreto del dì 26. Novembre 1714. proibisce a chiunque si sia di poter vendere, o dare in prestito, o in pegno ad altri le suddette Corone, o Rosarj, in quanto, che sono benedetti, altrimenti dichiara essere privi dell' Indulgenze già concesse; E che perdendosene alcuna, non se ne possa surrogare un' altra in cambio di quella, se prima non è stata benedetta da' predetti Padri.

Eadem Sacra Congregatio suprascriptum Indulgentiarum Summarium, annuente ad relationem per me infrascriptum Secretarium factam Sanctissimo Domino Nostro BENEDICTO PP. XIV. sub die 9. Februarii 1743. quocumque Idiomate in quibuslibet Locis Catholicis imprimi posse censuit.

A. Card. S. Clementis.

Loco ✠ Sigilli.

A M. Erba Proton. Apost. Secr. *

Visitantes septem principales Ecclesias Urbis Romæ, nempe Sancti Joannis Lateranensis, Sancti Petri, Sancti Pauli, Sanctæ Mariæ Majoris, Sancti Laurentii, Sanctorum Fabiani & Sebastiani, Sanctæ Crucis in Hierusalem, lucrantur maximas indulgentias; quæ dantur ad litteram, prout referuntur ab Alphonso de Casarubios, & Hieronymo a Sorbo in *Compendio Privilegiorum Fratrum Minorum, & aliorum Mendicantium, & non Mendicantium, verb. Indulgentiæ Septem Ecclesiarum*.

Prima Ecclesia Urbis est Sacrosancta Lateranensis Ecclesia, quæ ab antiquo dicebatur Basilica Salvatoris, nunc autem communiter vocatur Ecclesia Sancti Joannis Lateranensis, quæ ab Imperatore Constantino, in latere sui proprii Palatii ædificata, & a Sancto Silvestro Papa in honorem Sanctissimi Salvatoris Nostri Domini Jesu Christi, & Sanctorum Joannis Baptistæ, & Joannis Evangelistæ dedicata fuit; in qua fertur, quod scilicet Silvester, & Gregorius Summi Pontifices, qui eam successive consecraverunt, devote visitantibus concesserunt tot Indulgentias, quod eas nemo, nisi solus Deus enumerare potest.

Nota primo, quod in hac Ecclesia, juxta Rubricas Missalis novi Pii V. jussu instituti, sunt Stationes Dominica prima Quadragesimæ, Dominica Palmarum, Feria quinta Majoris Hebdomadæ, in Sabbato Sancto, & in Albis, Vigil. Pent. in die Sancti Joannis ante Portam Latinam, & est Indulgentia plenaria, & liberatio unius Animæ a Purgatorio; Et a die S. Bernardini, quæ est 20. mensis Maii usque ad primum diem Augusti, die quolibet est Indulgentia plenaria.

Nota etiam, quod in hac Ecclesia Sancti Joannis Lateranen. habetur quædam tabula antiqua, in qua continentur sequentia, quæ bonus quidam Pater nostri Ordinis tempore Capituli Generalissimi, anno 1516. ab illa extraxit.

Primo ad Altare majus sunt Indulgentiæ 48. annorum, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item Constantinus Imperator postquam mundatus fuit a lepra per sacri baptismatis susceptionem, dixit Beato Silvestro, Pater ecce domum meam in Ecclesiam ordinavi, infunde in eam tuam largam benedictionem pro venientibus ad eam. Et ait ad eum Beatus Silvester, Dominus Jesus Christus, qui te mundavit a lepra, & purificavit te fonte perenni, per suam misericordiam mundet, & puri-

rificet omnes huc venientes sine peccato mortali, & actoritate Petri & Pauli, & nostra sit eis remissio omnium peccatorum quocumque tempore anni.

Item Sanctus Gregorius Papa, qui hanc Ecclesiam consecravit, post destructionem ejus factam per Hæreticos, confirmavit Indulgentiam positam per B. Silvestrum Papam antedictum.

Item Papa Bonifacius dixit: Indulgentiæ Ecclesiæ Lateranensis numerari non possunt, nisi a solo Deo, & ego omnes illas confirmo.

Item in Festo Salvatoris, cujus imago visibiliter apparuit omni populo Romano miraculose, scilicet, quando S. Silvester consecravit dictam Ecclesiam primo ubi fuerat populus Romanus congregatus, tunc prædicta Imago apparuit visibiliter omni Populo de Urbe, quæ Imago remansit in pariete, nec comburi potuit, cum Ecclesia bis combusta fuerit; est remissio omnium peccatorum.

Item Papa Bonifacius dixit: Si quis ad Sedem nostram Lateranen. causa devotionis, Orationis, peregrinationis accesserit, ab omni sorde peccati sit mundatus totus.

Item in Ecclesia prædicta, in Capella Sancti Joannis Baptistæ, in quam mulieres non intrant, ibidem ad fontes est remissio omnium peccatorum.

Item in Capella Sancti Laurentii, in quam similiter mulieres non intrant, quæ dicitur Sancta Sanctorum, est remissio omnium peccatorum.

Item si scirent homines Indulgentias Ecclesiæ Lateranensis, dicerent, tot & tantæ sunt, quod non oportet nos ire ad Sanctum Sepulcrum ultra Mare. * Nota, quod Indulgentiæ, prout descriptæ leguntur in veteri marmorea Tabula Ecclesiæ Lateranensis, de qua hic supra mentio facta est, declaratæ fuerunt apocryphæ anno 1657. & 1678. a Congregationibus S. Officii, & Indulgentiarum, ut constat ex earumdem Decretis apud P. Gobat *tract. 4. de Indulg. num.* 703. & 709. & apud Rigantium *in Regul.* 54. *Cancellar. num.* 57. Vide SS. D. N. Bened. XIV. *de Synodo lib.* 13. *cap.* 18. *n.* 3. & P. Minderer *Part. I. Confer. II. num.* 806. Itaque in materia Indulgentiarum Ecclesiæ Lateranensis recedendum non est a Constit. 45. prælaudati Pontificis, quæ incipit: *Assiduæ solicitudinis*, *tom.* 3. *ejus Bullarii*.

Secunda Ecclesia principalis est ad Sanctum Petrum, ubi nunc est Sancta Sedes Apostolica, & Palatium Sanctissimi Domini Nostri Papæ, in qua sunt omni die sexmille, & 48. anni, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum. Et in hac Ecclesia sunt Stationes in die Epiphaniæ, in Dominica prima, & secunda Quadragesimæ, in Sabbato post primam Dominicam Quadragesimæ, Feria secunda Paschæ, in die Ascensionis, in die Pentecostes, in Sabbato post Pentecosten, in omnibus Sabbatis quatuor Temporum, in Dominica prima Adventus, & in tertia, & in quarta, & in die Nativitatis Domini.

Item in eadem Ecclesia fuisse dicuntur centum, & novem Altaria, quæ nunc pro magna parte sunt remota, & in melius sub pauciori numero redacta, sive ordinata, & pro quolibet 18. anni Indulgentiæ dati sunt; Et inter alia sunt septem Altaria principalia, quæ in gyrum cancellis cupreis vallata sunt, olim deauratis, in quibus per totum annum integrum sunt Stationes. Attamen in diebus Festivitatum, tam illorum, quam aliorum Altarium sunt in eis Stationes, ac infinitæ aliæ Indulgentiæ.

Item quandocumque est Festum *Sanctorum* Petri & Pauli, vel Vocationis dictorum *Altarium*, seu etiam Festum Nativitatis Dominicæ, Paschæ, seu Omnium Sanctorum, aliudque Festum duplex, duplicantur omnes prædictæ Indulgentiæ.

Item in Festo Annunciationis *Beatæ Mariæ* sunt ibi mille anni Indulgentiæ.

Item a prædicto Festo usque ad Kalendas Augusti sunt ibi duodecim anni Indulgentiarum, & totidem Quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Item quicumque ascendit gradus Sancti Petri devote, huic conceduntur pro quolibet gradu septem anni Indulgentiarum per Alexandrum VI.

Tertia Ecclesia est ad Sanctum Paulum, in qua sunt omni die sex mille, & 48. anni Indulgentiarum, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum. Et in hac Ecclesia sunt Stationes Dominica quarta Quadragesimæ, Feria tertia Paschæ, Dominica in Sexagesima, in die SS. Innocentium, ac Conversionis Sancti Pauli.

Item in Conversione Sancti Pauli sunt ibi centum anni Indulgentiæ, & totidem Quadragenæ, & plenaria omnium peccatorum remissio.

Item in Festo SS. Innocentium, quorum multa corpora requiescunt ibi, sunt ibidem 48. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ab antiquo; modo vero est Indulgentia plenaria.

Item

Item in dedicatione ejusdem, quæ est in Octava S. Martini, sunt ibi mille anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, & remissio omnium peccatorum.

Item, si quis intraverit dictam Ecclesiam omnibus diebus Dominicis, habet tantas Indulgentias, ac si iret ad Sanctum Sepulcrum Hierosolymis, ac ad Sanctum Jacobum Gallitiæ. Ac visitans septem Altaria hujus Ecclesiæ tot lucrabitur Indulgentias, quot, si visitasset septem Altaria S. Petri.

Quarta Ecclesia est ad S. Mariam Majorem, in qua sunt omni die sex mille, & 48. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum. In hac Ecclesia sunt Stationes in omnibus quartis Feriis quatuor Temporum; Feria quarta Majoris hebdomadæ, in die Paschæ, Dominica prima Adventus, in Vigilia, & die Nativitatis, in die Circumcisionis.

Item in Vigilia Ascensionis Domini, in qua celebratur Festum Corporis S. Hieronymi ibidem quiescentis, ad Altare ipsius est remissio tertiæ partis omnium peccatorum concessa a Pio Papa II. & Indulgentia plenaria.

Item in omnibus Festivitatibus Beatæ Mariæ sunt ibi mille anni Indulgentiæ, & plenaria peccatorum remissio.

Item a Festo Assumptionis Virginis usque ad ejus Nativitatem sunt ibi duodecim millia annorum Indulgentiæ ultra prædictas quotidianas Indulgentias.

Nota tamen, quod quarta Ecclesia ab antiquo semper fuit S. Laurentii; sed tempore Alexandri VI. S. Maria tempore Jubilæi fuit assignata pro quarta numero, & aliæ tres non visitabantur ex debito, sed ex devotione tantummodo, ad parcendum laboribus Peregrinorum, & Romanorum.

Quinta Ecclesia est ad Sanctum Laurentium extra muros, in qua sunt omni die 7048. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis omnium peccatorum. Item sex mille anni Indulgentiæ. In hac Ecclesia sunt Stationes Dominica Septuagesimæ, Dominica tertia Quadragesimæ Feria quarta infra Octavam Paschæ, & Feria quinta post Pentecosten.

Item in Festivitatibus Sanctorum Stephani, & Laurentii, quorum corpora ibidem requiescunt, & per Octavas eorum, & in singulis Stationibus ejusdem Ecclesiæ sunt centum anni Indulgentiæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum concessi ab antiquo. Sed Callistus III. concessit omnibus utriusque sexus Christifidelibus dictam Ecclesiam devote visitantibus in singulis Festivitatibus, & Stationibus ejusdem Ecclesiæ plenariam remissionem omnium peccatorum.

Item, si quis intraverit dictam Ecclesiam per annum omni quarta Feria liberat unam Animam a Purgatorio.

Item intrans per Januam Australem ejusdem Templi, de una Cruce ad aliam, contritus, & confessus habet remissionem omnium peccatorum.

Sexta Ecclesia est ad Sanctos Fabianum & Sebastianum extra muros, in qua sunt omni die 6048. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis peccatorum. Et in die S. Sebastiani, & in omnibus Dominicis mensis Maii Indulgentia plenaria.

Item in eadem Ecclesia sunt quotidie mille anni Indulenntiæ dati a Pelagio Papa

Item in eadem Ecclesia ad Catacumbas, ibi prope majus Altare sunt tot, & tantæ Indulgentiæ, quot, & quantæ sunt in Ecclesiis Apostolorum. Petri & Pauli, quia ibi prius corpora eorum jacuerunt abscondita longo tempore in puteo quodam, super quem est unum Altare. Item Silvester, Gregorius, Honorius, Pelagius, Nicolaus, & Joannes Summi Pontifices concesserunt quilibet eorum mille annos Indulgentiæ quocumque tempore anni devote visitantibus dictam Ecclesiam.

Item ibidem in Cœmeterio Callisti est plenaria remissio omnium peccatorum, secundum quosdam.

In hac Ecclesia subtus terram est Cœmeterium Callisti Papæ: Quod quisque ingrediens contritus, & confessus Indulgentiam plenariam consequetur ob merita 7400. Martyrum, & 46. Summorum Pontificum ibi sepultorum, quorum fuerunt 18. Martyres.

Septima Ecclesia est ad Sanctam Crucem in Hierusalem, in qua sunt omni die 6940. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

In hac Ecclesia sunt Stationes Dominica quarta Qadragesimæ, 6. Feria Majoris hebdomadæ, Dominica secunda Adventus. In diebus Inventionis, & Exaltationis S. Crucis, & in eorum Octavis, & in omnibus supradictis diebus est Indulgentia Plenaria.

Item omni die Dominica sunt in eadem Ecclesia trecenti anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac etiam remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in Dedicatione ejusdem, quæ celebratur in Vigilia S. Benedicti Abbatis in mense

Maria, [illegible] plenaria [illegible] per annum.

[illegible] in [illegible] Tertii Sacræ Cor[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Vi. [illegible] [illegible], & [illegible] Cap. 2 [illegible] He[illegible], [illegible] [illegible], [illegible] Indulgentia plenaria. [illegible] [illegible] [illegible] Indulgentia plenaria.

Ab [illegible] harum septem Ecclesiarum, [illegible] [illegible] [illegible] Indulgentiæ [illegible] [illegible] [illegible] qu. 12. n. 119. P. Mu[illegible] Part. 1. Confer. 4. num. 271. & Part. 2. Conf. 4. num. 214. & [illegible] vel [illegible] [illegible], vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible], contra [illegible] Indulgentiæ plenariæ, & contra disciplinam Ecclesiæ.

Hinc ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] initium visitatio dictarum septem Romanarum Ecclesiarum. Cum enim Pontifices in Oriente ad Fidei puritatem custodiendam quatuor Patriarchatus instituissent, videlicet primum Alexandrinum, secundum Antiochenum, tertium Hierosolymitanum, quartum Constantinopolitanum, quatuor Ecclesias Romæ pro his quatuor Patriarchis designarunt, nempe pro primo Ecclesiam D. Pauli, pro secundo S. Mariæ Majoris, pro tertio S. Laurentii, pro quarto D. Petri, ut si forte Patriarchæ Conciliorum, vel aliorum negotiorum causa Romam ventitarent, sua in Ecclesia decenter degerent, Ecclesia vero S. Joannis Lateranensis addicta erat supremo Urbis & Orbis Patriarchæ, videlicet Vicario Christi Domini, quia quatenus Romanus Episcopus est, suam ibi Cathedralem habet; unde ad mille annos ibidem Pontifices diversati sunt. Summa itaque Romanis veneratione habitæ fuerunt hujusmodi quinque Patriarchales Ecclesiæ, ipsæque continenter magna pietate, ac frequentia invisebantur. Quia vero in earum visitatione opus erat per duas alias celeberrimas transire, scilicet per Ecclesiam SS. Fabiani & Sebastiani, ubi est Cœmeterium innumerorum Martyrum, & per Ecclesiam S. Crucis, ubi valde magnum Crucis Domini frustum [illegible] [illegible], [illegible] septem illæ Ecclesiæ una [illegible] visitari [illegible]. Hinc, ut ad [illegible] pietatis [illegible] Fideles excitentur, supradictæ, aliæque innumerabiles Indulgentiæ fuerunt a Romanis Pontificibus dictis Ecclesiis concessæ [illegible] Sanctarello [illegible] de Indulgentiis [illegible] [illegible] de Jubilæo [illegible] [illegible] [illegible] Advertendum tamen est,

quod Stationum [illegible] per dictas Ecclesias [illegible] observandus est, ut in Missali [illegible] [illegible] [illegible] supra [illegible] 4. sub [illegible] [illegible] [illegible] dict. [illegible]

Visitantes [illegible] vicibus per [illegible] an- 21
no per Ordinarium specificatis septem Altaria ab eodem Ordinario designata in aliqua Ecclesia habente Indultum Apostolicum, quod inter concessit ad septennium, [illegible] pro [illegible] vice id egerint, omnes, & singulas Indulgentias, quas lucrarentur, si personaliter visitarent septem Altaria [illegible], & ad id designata in Basilica Principis Apostolorum de Urbe. Sic patet ex formula Brevis, seu Indulti a Sede Apostolica [illegible] concessi, & pro sua benignitate jam concessi pro visitationibus septem Altaria [illegible], & designata in hac nostra Ecclesia S. Bernardini Civitatis Alexandriæ, prout explicat Breve, seu Indultum Apostolicum in Archivo hujus Conventus asservatum.

Ex concessione Bonifacii VIII. confirmata a 27
Benedicto XIII. uti legitur in quodam marmore posito in Ecclesia S. Joannis Lateranensis Romæ, consequuntur octoginta annos Indulgentiæ omnes recitantes sequentem Orationem.

Domine Jesu Christe Pater dulcissime, rogo te, ut amore illius gaudii, quod dilecta Mater tua habuit, quando apparuisti ei in illa Sacratissima nocte Paschæ, & per illud gaudium, quando te vidit glorificatum Divinitatis claritate, quatenus me illumines donis Spiritus Sancti, ut tuam voluntatem adimplere valeam omnibus diebus vitæ meæ. Qui vivis &c.

Qui vere pœnitentes, & confessi matutinali officio Festi Corporis Christi intersunt, aut illud recitant, lucrantur 100. dies Indulgentiæ. Item 100. pro primis, & 100. pro secundis Vesperis. Item 100. qui celebrant Missam, aut eidem assistunt. Qui vero Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, ac Completorii Officiis intersunt, pro qualibet ipsarum Horarum 40. dies. Illi autem qui per octavam illius Festi Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prædictarum Horarum Officiis intersunt 100. dies singulis ipsius octavæ diebus, ex concessione Urbani IV. Constit. incip. *Transiturus*, qui anno 1262. Festum SS. Corporis Christi celebrandum instituit. Martinus vero V. anno 1429. Constit. incip. *Ineffabile*, supradictas Indulgentias ampliavit, idest 200. dies pro Missa, 200. pro Matutino, 100. pro utrisque Vesperis Festi, & pro qualibet hora privata 50. dies. Infra octavam autem pro singulis Matutinis, & Missis, & Vesperis 100. dies, ac pro Horis privatis 40. dies. Tandem Eu-

genius IV. anno 1483. Constitut. incip. *Excellentissimum* relatas Martini V. Indulgentias duplicavit tam pro Festo, quam pro octava; in summa omnibus inclusis, dictæ Indulgentiæ pro Matutino, Missa, & utrisque Vesperis Festi sunt 400. dies pro unaquaque actione; Pro qualibet horarum privatarum 160. dies: Et in quibuslibet octavæ diebus pro singulis Matutinis, Vesperis, & Missis 200. dies, ac pro reliquis horis 80. dies; Et pro intersentibus Processionibus 200. Vide Compendium Privilegior. Fratrum Minorum, & aliorum verb. *Indulgentiæ quo ad seculares* §. *septimo*, *post num.* 2. *vers. Istæ Indulgentiæ*. Bullarium Cherubini, Wadingum suis respective locis, & annis.

Easdemmet Indulgentias lucrantur interessentes Officiis, & Missis Festi, & totius Octavæ Conceptionis Immaculatæ B. M. V. & respective recitantes, ac celebrantes ex concessione Sixti IV. anno 1476. Constit. incipient. *Cum præexcelsa*.

Item easdem Indulgentias lucrantur dicentes 5. Pater, & Ave, ac simul assistentes Officio, & Missæ Festi SS. Nominis Jesu, & respective recitantes, ac celebrantes ex concessione Clementis VII. anno 1530. Constit. incipien. *Salvatoris*.

Item easdem Indulgentias lucrantur interessentes Officio, & Missæ Festi Transfigurationis D. N. J. C. & respective recitantes, & celebrantes ex concessione Callisti III. anno 1457.

Assistentes Matutino, Missæ, & Vesperis Visitationis B. M. V. lucrantur 100. dies Indulgent. ceteris autem horis 40. & sic respective recitantes, & celebrantes, ex concessione Bonifacii IX. anno 1390.

29 Quoad Indulgentias attendenda est Constitutio Benedicti XIII. incip. *Salvatoris*, edita 28. Aprilis 1725. in qua conceditur Christifidelibus omnibus facultas applicandi Indulgentias, Anno Jubilæi durante, suspensas, per modum suffragii Animabus defunctorum.

30 Alia ad rem. Vide verb. *Jubilæum*.

31 Indulgentiæ per visum a Domino acceptæ non admittuntur sub fide referentis; Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 141. incip. *Solicitudi-*

32 *ni* §. 40. Indulgentia centum dierum conceditur recitantibus genibus flexis singulis feriis sextis quinquies Orationem Dominicam, & toties Salutationem Angelicam, ad sonum Campanæ hora tertia post meridiem, in memoriam Passionis, & Agoniæ Domini Nostri Jesu Chri-

33 sti. Idem Constitut. 9. incip. *Ad Passionis*, ubi injungit, & in virtute S. Obedientiæ mandat ob id Parochis, Rectoribus, aliisque quocumque nomine appellatis Superioribus, ut Campanam uniuscujusque Ecclesiæ hujusmodi pulsari faciant tali hora.

Indulgentiæ concessæ visitantibus Ecclesias 34
Urbis per octavam Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli ab eodem Pontifice Constit. 83. incip. *Admirabilis*, referuntur in tom. 2. *ad verb. Capella*. Vide *ibi*. Indulgentia plena- 35
ria conceditur pro Ecclesia Patriarchali Maronitarum quater in anno, & pro aliis Cathedralibus ejusdem Nationis bis in anno. Idem Constit. 79. incip. *Nuper* §. 11.

Indulgentiarum communicatio inter Confra- 36
tres B. M. V. de Monte Carmelo, & Tertiarios Capuccinorum S. Francisci revocatur. Idem Const. 94. incip. *Romanus Pontifex*.

Indulgentia centum dierum concedi potest a 37
Cardinali Majori Pœnitentiario omnibus Christifidelibus qui se pœnitentiali virga tangendos, pie, reverenterque in tribus Urbis Basilicis ipsi submiserint; Idem Constit. 95. incip. *Pastor bonus*.

Indulgentiæ visitantibus Ecclesiam concessæ 38
acquiri possunt, absque eo quod Sanctissimum Sacramentum expositum sit; Idem tom. 2. Constit. 5. incip. *Accepimus in Civitate*.

Indulgentia plenaria in articulo mortis ap- 39
plicari conceditur auctoritate Apostolica ab Episcopis, & Ordinariis inferioribus, etiam per alios subdelegatos; Idem Constitut. 34. incip. *Pia Mater*. Ad eam acquirendam, in- 40
jungitur specialiter ægris moribundis acceptatio mortis in spiritu resignationis; Idem *ibid.* Vide *tom.* 5. *verb. moribundus*, *sub n.* 38.

Indulgentia plenaria conceditur per omnes 41
Ecclesiasticæ Ditionis Diœceses iis, qui confessi, & Sacra Communione refecti, Sanctissimum Sacramentum expositum visitaverint diebus bacchanalibus; Idem Constitut. 45. incip. *Inter cætera*.

* Præfatam Indulgentiam ad omnes Eccle- 42
sias Catholici Orbis pro triduo expositionis SS. Sacramenti in hebdomada sive Septuagesimæ, sive Sexagesimæ, aut Quinquagesimæ, vel in singulis prædictis hebdomadis, vel in sola feria V. infra hebdomadam Sexagesimæ nuperrime extendit Clemens XIII. ut patet ex sequenti declaratione Sac. Congr. Inpulgentiar. videlicet:

Cum alias San. Memoriæ Bened. XIV. ad frequentes Episcoporum Pontificiæ Ditionis querelas gravioribus abusibus, qui Bacchanalium tempore irrepserant, opportunoque reme-

dio occurrere concupierit, perspexeritque in aliquibus Ecclesiis salutari consilio institutam esse Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti Expositionem per tres dies sive in hebdomada Septuagesimæ, sive in altera Sexagesimæ, aut Quinquagesimæ ante diem Cinerum, ad hoc præcipue ne Fideles tempore tentationis a via Domini recederent, & in prædictis Ecclesiis pie orantes Divina impetrarent auxilia, universis utriusque Sexus Christi Fidelibus confessis, & sacra communione refectis, qui easdem Ecclesias, in quibus Venerabilis expositio sive in uno, sive in singulis prædictis Triduis fieret, devote visitarent, Indulgentiam plenariam misericorditer concessit & indulsit. Hinc SS. D. D. N. Clemens Divina Providentia Papa XIII. sedulo recogitans præfatam Augustissimi Sacramenti Expositionem plurimum hisce diebus profuisse ac deinceps fore profuturam, eamdem Plenariam Indulgentiam, ad quascumque Catholici Orbis Ecclesias ubicumque Locorum existentes ubi Venerabilis Expositio sive in Hebdomada Septuagesimæ sive Sexagesimæ aut Quinquagesimæ, sive in singulis prædictis Hebdomadis per tres dies, atque etiam si tantummodo in feria quinta infra Hebdomadam Sexagesimæ peragatur, ex uberi Pontificiæ caritatis fonte benignissime extendit.

Datum Romæ ex Secretaria Sacr. Congregat. Indulgentiarum die 23. *Julii* 1765.

43 Docentes rudes homines publice vel privatim Orationis mentalis regulam, & modum, itemque qui publice docentes auscultaverint, dummodo vere pœnitentes ac sacra Communione refecti, toties quoties lucrantur septem annos & totidem quadragenas de vera Indul-
44 gentia. Item si assidue eo convenerint, semel in mense, vere pœnitentes, & sacra communione refecti, orantesque pro more in indulgentiis consueto, indulgentiam plenariam, defunctis etiam applicandam, lucrantur; quam pariter ita obtinent ii, qui toto mense, unico saltem horæ quadrante singulis diebus orationi mentali dant operam, dummodo vere pœnitentes, & confessi, Eucharistiam sumpserint, & orent pro concordia &c. Concedente hæc omnia Pontifice in Bulla incip. *Quemadmodum*; Bull. *tom.* 2. *num.* 23. Vide verb. *Oratio n.* 32.

45 Indulgentias in forma Jubilæi concessas abrogavit Clemens VIII. aliique Pontifices; quare si forte agatur de aliqua ejusdem tenoris indulgentia, videndum erit, num post ea decreta concessa fuerit, ut ex Tractatu de Indulgentiis P. Theodori *part.* 2. *c.* 4. §. 2.

Clemens XII. in suo Brevi dato *die* 14. *Augusti* 1736. Indulgentiam plenariam die ad libitum quotannis eligenda, concessit iis, qui anno integro ad pulsum campanæ sub horam noctis recitaverint Psal. *De profundis*, vel semel Orationem dominicam, & salutationem Angelicam, cum versiculo *Requiem* in suffragium defunctorum; dummodo ea die confessi, & communione refecti preces pias effuderint pro consueto more. Singulis vero diebus toties quoties eandem orationem ad signum campanæ recitantes centum indulgentiæ dies consequuntur; *Institut. Eccles.* 61. §. 5. 46

Operæ pretium est hic addere etiam Indulgentias concessas per Decretum S. C. pie & devote atq. ex corde recitantibus actus virtutum Theologicarum Fidei, Spei, & Caritatis, ut constat ex sequenti Notificatione. 47

Animadvertens SS. D. N. Benedictus Papa XIV. quam utiles, quinimmo necessarii sint ad æternam Salutem Theologicarum virtutum Actus, Fidei videlicet, Spei, & Caritatis, ut omnes utriusque sexus Christifideles ad illorum exercitium excitaret, audito voto Sac. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis præpositæ, Indulgentias pro iisdem actibus a san. mem. Benedicto XIII. die 15. *Januarii Anni* 1728. concessas, benigne confirmavit, Plenariam nimirum cum facultate eam Fidelium defunctorum Animabus applicandi, semel in mense lucrandam ab iis, qui quotidie per mensem præfatos Actus pie, devote, & ex corde peregerint, die nempe ab unoquoque eligenda, in qua vere pœnitentes, confessi, ac Sacra Communione refecti, pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, ut decet, oraverint; nec non aliam similiter Plenariam, in mortis articulo. Ut autem commissas sibi oves ad frequentiorem hujusmodi Actuum usum alliceret Sanctitas Sua, Indulgentiam septem annorum, totidemque quadragenarum, cum eadem applicationis facultate, quæ juxta ejusdem sui Prædecessoris concessionem semel tantum in die consequi poterat, ad quamlibet antedictorum actuum piam &c. ut supra, recitationem, clementer extendit.

Declaravit insuper Sanctitas Sua, præfatas omnes Indulgentias addictas minime esse certis, determinatisque verbis, propterea que unumquemque uti posse in recitatione dictorum Actuum qualibet formula, dummodo in ea sin-

singularum virtutum Theologicarum specialia motiva exprimantur.

Datum die XXVIII. Januarii Anno 1756.

F. J. Card. Portocarrero Præf.

A. E. Vicecomes Sac. Congr. Indulg. Secr. *

48 An Superiores cujuscumque Ordinis, sive Instituti, cæterisque habentes facultatem communicandi privilegia &c. possint privilegia & Indulgentias ampliare & limitare pro sui arbitrio in aggregationibus? *Sacra Congr. Indulgentiar. die* 5. *Februar.* 1748. *in respons. ad primum dubium* respondit *Negative*. Vide verb. *Altare privilegiatum* sub *n.* 29.

49 An Indulgentiæ concessæ Ecclesiis alicujus Ordinis, Congregationis, vel Instituti, censeri debeant concessæ etiam Ecclesiis tam parochialibus quam non parochialibus ab ejusmodi Ordine &c. dependentibus, sive a Monachis, aut Fratribus, vel Religiosis respective administrari solitis? *Sacr. Congr. Indulg. &c. die* 30. *Julii* 1748. respondit *Negative*. Vide decretum præfatæ Congreg. desuper editum verb. *Altare privilegiatum* sub *n.* 29. 2. *loco*.

50 Ejusdem *Sac. Congregat. Indulgentiar.* decreta, quorum primo omnibus Ecclesiis parochialibus Orbis christiani Altare privilegiatum quotidianum conceditur; altero vero Missæ omnes, quæ in die Commemorationis omnium fidelium defunctorum ubicumque, & a quocumque Sacerdote celebrantur, indulgentiis donantur perinde ac si ad Altare privilegiatum celebrarentur; vide dict. verb. *Altare privilegiatum* sub *n.* 33. & 34.

51 Tandem ad complementum hic juvat adducere sequentem tabulam traditam in Cæremoniali Seraphico impresso Mediolani anno 1744. typis Donati Grisolfi part. 3. cap. 19. *ibi*.

Tavola de' Crepuscoli della sera, duranti i quali (come nota il Calendario Romano) durano le Indulgenze, concedute insino al tramontare del Sole.

1 Gennajo. Ora una, e un quarto, all'Orologio della Campana.
25 Febbrajo. Ora una.
1 Aprile. Ora una, e un quarto.
1 Maggio. Ora una, e mezza.
1. Giugno. Ora una, e tre quarti.
13 Luglio. Ora una, e mezza.
26 Agosto. Ora una, e un quarto.
17. Settembre. Ora una.
1 Novembre. Ora una, e un quarto.

APPENDIX,

Sive novus de Indulgentia Articulus.

SI propriis in locis additæ fuissent juxta monitum Censorum adnotationes, omittere hunc articulum potuissem; sed cum, me absente, typis jam consignata fuerint, quæ Auctor de Indulgentiis disputat, sine debitis animadversionibus, quibus notatæ a Censoribus propositiones indicarentur, exponerentur, vel confutarentur, & cum nonnullæ quoque desiderentur ad perfectam declarationem Ecclesiasticæ circa Indulgentias disciplinæ, novum hunc addere articulum operæ pretium fuit; In quo articulo paucis explicatur quid Indulgentia sit, & quinam in antiqua Ecclesia ejusdem fuerit usus, quæque variandæ disciplinæ causa; ac Ferrarianæ illæ opiniones, quæ minus tutæ, vel falsæ visæ sunt, refelluntur; Et nonnulla decreta recensentur.

I. Indulgentiæ itaque nomine intelligitur *remissio pœnæ temporalis, quæ remissa jam culpa luenda foret in foro interno coram Deo valida, facta extra Sacramentum per applicationem thesauri Ecclesiæ, ab eo qui potestate præditus sit.* Definitio quatuor complectitur partes Indulgentiæ essentiales; Primo enim indicat remissa culpa superesse posse, ac solere pœnam, peccato, ita exigentibus divinæ Justitiæ legibus, debitam, atque in præsenti, vel in futuro sæculo luendam. Secundo remissionem hanc valere etiam coram Deo, ita ut quam Ecclesia modo condecenti condonare velit, pœnam, Deus non amplius exigat. Tertio ait per applicationem thesauri Ecclesiæ hanc fieri remissionem; Thesaurus vero Ecclesiæ bona spiritualia sunt, quorum distributio Ecclesiæ concredita est. Bona hæc sunt merita Christi Domini, & Sanctorum omnium, atque Fidelium. Sanctorum autem merita in Ecclesiæ thesauro collocantur, non ut quidpiam addatur meritis Christi Domini, quæ infinita sunt, & quidquid meriti est in Sanctis gratia ex illis prodeunte efficiunt; sed ut pateat Sanctorum Communio in Ecclesia, quæ est Corpus Mysticum Christi Jesu, & ipse ejusdem caput, quod perficit membra sua, quibus veluti instrumentis utitur communicando illis Spiritum, & omnem salutarem motum per gratiam suam. In hac definitione non determinatur modus, quo thesauri applicatio fieri debeat; quo fit, ut ad indulgentiæ substantiam sufficiat aliquo modo fieri hanc applicationem, vel ex parte saltem

tem præcipua thesauri, quæ in Christi meritis sita est, non enim necessario requiritur, ut simul fiat ob merita Sanctorum, ut post Bellarm. notavit Amort, quamvis laudabiliter ita fiat, ac primis quoque Ecclesiæ temporibus in Indulgentiis non tantum meritorum Christi, sed etiam Sanctorum habita ratio fuerit. Quarto tandem designatur applicationem hanc ab eo fieri oportere, cui regendæ Ecclesiæ, ligandi, & solvendi, atque clavium potestas concessa fuit. Huic enim bonorum Ecclesiæ administratio concredita fuit.

II. Disputare Theologi solent, concurrant ne merita dicta ad indulgentias per modum impetrationis, an solutionis? sed levis momenti est hujusmodi quæstio, atque utroque modo concurrere probabilius videtur: De priori modo nulla controversia est; quod vero secundo modo concurrant, facile patet. Nam Justi non pro se tantum, sed pro aliis satisfacere valent quantum ad debitum pœnæ temporalis; immo & mereri de congruo possunt peccatoribus pœnitentiæ donum. Hæc autem Justi non præstant, nisi in virtutem meritorum Christi, cujus spiritu aguntur tamquam membra viva. Etenim Augustino teste lib. contra Parmen. *Hic est unus verusque mediator noster, & advocatus, pro quo nullus interpellat, sed ipse pro omnibus aliquando quidem per membra Corporis sui, quæ pro se invicem sollicita sunt.*

III. Orthodoxa fides docet, ut optime Auctor ostendit, in Ecclesia potestatem esse concedendi indulgentias, earumque usum salutarem fidelibus esse. Nam Ecclesiæ ligandi, & solvendi, remittendi peccata, & clavium potestas concessa est, & quæ ipsa remittit, vel solvit in terris, remissa, & soluta habentur in Cœlis, ut ex dictis constat. Ex iis vero Patres omnes colligunt collatam Apostolis, eorumque successoribus potestatem injungendi pœnitentibus satisfactorias pœnitentias, & relaxandi: Patrum testimonia obvia sunt. Usus vero indulgentiarum ex perpetua, & constanti traditione comprobatus rem ulterius confirmat. Paulus enim 2. *ad Cor.* 2. erga incestuosum Corinthium hac usus est indulgentia, *ne* inquit, *abundantiori tristitia absorberetur*. Quæ verba Chrysost. hom. 11. in 2. ad Corint. ita exponit, *Ex ea ne docemur, quod non solum ad peccatorum naturam; verum etiam ad mentem habitumque pœnitentium oportet moderari disciplinam*. Indulgentias præterea secundo Ecclesiæ sæculo probavit Tertul. antequam ad Montanistas transiisset, in lib. quem scripsit *ad Martyres cap.* 1. S. Cyprianus pluries scribit ad Martyrum preces Ecclesiam in more habuisse remittere pœnas pœnitentibus. Usus præterea indulgentiarum in antiqua Ecclesia, constat etiam ex relaxatione pœnitentiæ, quæ fiebat ab Episcopis in Cœna Domini iis, qui per Sacramentalem absolutionem initio quadragesimæ a Presbyteris absoluti fuissent, ut pluribus ostendit Amort diss. prælim. de Indulgent. §. 11.

IV. Ex antiquo Ecclesiæ usu constat hanc relaxationem pœnæ canonicæ validam fuisse etiam coram Deo. Primo, quia Episcopi in relaxatione pœnæ canonicæ utuntur deprecatoria formula simili illi, qua absolutionem sacramentalem concedebant, & in utraque absolutionem petebant a peccatis in remedium animæ, ut videre est in antiquo Ordine Romano. Secundo, quia tempore Sancti Cypriani Fideles putabant se liberari a numinis vindicta & ira Dei, si Martyrum intercessione obtinuissent relaxationem pœnæ canonicæ, ut legere est in Cypriani Epistolis. Tertio, quia Tertull. lib. de Pudicitia c. ult. testatur, hanc fuisse universalem Ecclesiæ persuasionem, ut meritis, ac satisfactionibus Martyrum peccata remitterentur, sive pœnæ peccatis debitæ. Idem præterea constat ex Epist. Cleri Romani ad Cyprianum, & ex S. Ambrosio lib. de Pœnit. ubi ait, *Tota Ecclesia suscipit onus peccatoris, cui compatiendum & fletu, & oratione, & dolore est, & quasi fermento ejus se totam conspergat, ut per universos ea, quæ superflua sint in aliquo pœnitentiam agente, viritim misericordiæ aut compassionis velut collativa quadam admixtione purgentur*. Ex eodem de pœnitentia lib. 1. c. 3. habemus, fieri consuevisse remissionem pœnæ canonicæ in primitiva Ecclesia ob intercessionem, & merita Sanctorum; Et ex Tertulliano lib. de Pœnit. cap. 9. aliisque.

V. Indulgentiæ remittunt pœnam temporalem sive injunctam, sive injungendam. Audiatur S. Thomas in supplem, quæst. 25. art. 1. *Quidam dicunt, quod non valent ad absolvendum a reatu pœnæ, quam quis in Purgatorio secundum Dei judicium meretur, sed valent ad absolvendum ab obligatione, qua Sacerdos obligavit pœnitentem ad pœnam aliquam, vel ad quam obligatur etiam ex canonum statutis. Sed hæc opinio non videtur vera. Primo, quia est expresse contra privilegium Petro datum, cui dictum est,* ut quod in terra remitteret, in Cœlo remitteretur: *unde remissio, quæ fit quantum ad forum Ecclesiæ, valet etiam quantum ad forum Dei. Et præterea Ecclesia hujusmodi indulgen-*

tias faciens magis damnificaret, quam adjuvaret, quia remitteret ad graviores pœnas, scilicet purgatorii, absolvendo a pœnitentiis injunctis. Et ideo aliter dicendum quod valent, & quantum ad forum Ecclesiæ, & quantum ad judicium Dei, ad remissionem, & absolutionem, sive sit injuncta, sive non. Ita Theologi omnes, & quidem jure meritoque; nam potestas Ecclesiæ collata Matthæi XVI. absoluta est, & nulla limitatione circumscripta: neque in Traditione fundamentum est ullum, quo restringere cogamur hanc potestatem ad pœnas in Sacramento injunctas, vel per Canones constitutas. Et quamvis aliquando hac reperiantur concessæ formula indulgentiæ de pœnis injunctis, communiter tamen absque hac formula concessæ reperiuntur a Bonif. VIII. in Extrav. *Antiquorum*, a Clemen. VI. in Extrav. *Unigenitus*, a Sixto IV. in Extrav. *Quemadmodum*, & ab aliis Summis Pontificibus, qui plenissimas Indulgentias concedunt, hoc est, quantum se extendit eorum potestas. In hypothesi quod concedantur Indulgentiæ sub hac formula de injunctis, Cardinalis Bellarm. c. 7. lib. 1. de Indulg. negat illas extendi ad pœnas injungendas; sed Suarez, & alii bene multi affirmant.

VI. De Indulgentiarum origine, & variatione hæc Mabillonius scribit. Indulgentiarum triplex quasi gradus considerari potest, unus tempore Apostolorum, qualis fuit relaxatio ab excommunicatione incesto illi Corinthio inflicta per Apostolum Paulum. Secundus tempore Martyrum, cum ad eorum preces publica quibusdam pœnitentia remittebatur. Tertius sub defectum pœnitentiæ publicæ, quæ sæculo 9. non parum minui cœpit. Ab eo tempore datæ sunt ad remissionem pœnæ peccatis impositæ, aut debitæ quædam Indulgentiæ aliæ aliis ampliores. Vigebat tamen per ea tempora pœnitentiæ publicæ usus, sed ea redimi vel Missis, aliisque suffragiis, vel eleemosynis, vel sacris peregrinationibus, aut piis operibus poterat. Patribus Concilii Cloveshovisiensis anno 747. visa est nova pœnitentiæ per eleemosynas redemptio *nova adinventio, periculosa consuetudo;* Sed paulatim redemptio prævaluit. Postea vero compendiosior visa est Indulgentiarum via. Istæ mortuis primum concessæ videntur. Nam Joannes Papa VIII. Indulgentiam his, qui in bello contra Paganos an. 858. occubuerunt, vel in futurum occumberent, concessit, eamdemque gratiam petiere Bajoariæ Episcopi pro Arnulpho Imperatore mortuo, a Joanne IX. cujus animam ipsius potestate absolvi postularunt. At vivis Salomon Constantiensis Episcopus in Cœna Domini indulgentiam dedisse perhibetur apud Ekkehardum, id est, absolutionem, quæ in Cœna Domini quotannis ab Episcopo impertiri solebat. Sed alia est indulgentiarum notio, cum peccatorum pœna vel partim, vel omnino remittitur, unde plenariæ Indulgentiæ, aut definiti temporis dicuntur. Si fides scholasticis habenda foret, concessæ hac ratione indulgentiæ fuere a Sergio II. qui Indulgentiam trium annorum, & trium quadragenarum omnibus visitantibus Ecclesiam SS. Silvestri & Martini in Montibus concessisse traditur, a Gregorio Magno, quem septem annos de Indulgentia concessisse perhibent in stationibus Romæ ab ipso constitutis, immo & a S. Silvestro. Sed hi etsi maximi Theologi habeantur, tamen infelices passim sese ostentant historicos, & fidem hac in re non merentur, ut optime ostendunt Mabillonius *in Præf. ad Sæculum 2. Benedictinum*, Papebrochius *in Conatu Chronologico historico dissert. 16.* aliique eruditissimi viri, qui luculenter ostendunt indulgentiarum usum, qua ratione hodie in Ecclesia conceduntur, undecimo sæculo antiquiorem non esse.

VII. Certo constat Alexandrum II. an. 1070. peracta Lucensis Ecclesiæ dedicatione statuisse, *ut octo dierum spatio dedicationis memoria perageretur concessa indulgentia pœnitentiæ*; ut habetur in Codice M. S. ejusdem Ecclesiæ in Vaticana Bibliotheca asservato. Sed deest ibi specificatio ipsius indulgentiæ, quæ tamen habetur in quadam Honorii II. Bulla; in qua iis, qui intra novem dies ad celebritatem convenissent consecrationis Ecclesiæ Casæmarii, *de illius pietate confisi, qui est peccatorum remissio; de injunctis pænitentiis annus unus misericorditer relaxatur. Hæc erat Indulgentia maxima*, inquit Papebrochius, *postea cœperunt alii ad annorum numerum ampliorem addere etiam quadragenas.* Circa hæc eadem tempora concedi cœperunt indulgentiæ Basilicæ Vaticanæ, quas recenset Nicolaus IV. in Bulla relata ab Onuphrio Panvinio in libello de septem Ecclesiis Urbis, per hæc verba: *Sicut ad nos tam ex scriptis antiquis in Basilica ipsa repertis, quam ex Seniorum Canonicorum ejusdem Basilicæ relatione pervenit, Prædecessores nostri omnibus vere pænitentibus, & confessis ad eamdem Ecclesiam venientibus reverenter, videlicet in Nativitate Domini septem annorum, & septem quadragenarum, & ab octava Pentecostes hinc ad festum B. Petri ... die quolibet trium annorum, & trium quadragenarum ... a principio Quadragesimæ usque*

usque ad festum Paschæ quolibet die, necnon in festivitatibus B. Mariæ unius anni, & quadraginta dierum remissiones suorum peccatorum concesserunt. Has Nicolaus Pontifex ratas habuit, & deinceps confirmavere, atque auxerunt Bonifacius VIII. Clemens VI. Urbanus VI. Nicolaus V. & alii Summi Pontifices, ut inquit idem Panvinius. Circa finem undecimi sæculi occurrunt quoque Indulgentiæ concessæ proficiscentibus ad bellum sacrum, aut certe ad illud contribuentibus. En Canon 2. Concilii Claromontani Urbani II. auctoritate celebrati: *Quicumque pro sola devotione, non pro honoris, vel pecuniæ adeptione ad liberandam Ecclesiam Dei Hierusalem profectus fuerit, iter illud pro omni pœnitentia reputetur*. Vide Catalogum harum Indulgentiarum apud Amort *de Indulgent. part. 2. pag. 36. & sequent.* Habes itaque Indulgentiarum originem, varietatem, atque initium illarum, quæ nunc ampliores etiam conceduntur.

VIII. Inquirendum modo est, *An disciplina Ecclesiæ circa usum Indulgentiarum subierit variationem quoad substantiam?* Responsionem transcribendam duxi ex P. Eusebio Amort, qui ait, Ecclesiam in collatione Indulgentiarum retinuisse semper eumdem spiritum, & disciplinam quoad usum, invariatam quoad substantiam mansisse. Idque comprobat ex comparatione veterum, recentiumque Indulgentiarum; quo recensemus ordine.

1. Antiquitus relaxatio pœnæ fiebat, quando pœnitentes admittebantur ad Sacram Communionem. Nunc etiam ordinaria Indulgentia connectitur cum Sacra Communione, quia ordinarie ad lucrandam Indulgentiam requiritur Communio.

2. Antiquitus, in articulo mortis fere omnes habebant plenariam Indulgentiam, quia omnes admittebantur ad Sacram Communionem, sicque *ad Dominum dimittebantur*, licet pro foro externo dein, si reconvalescebant, debuerint supplere opera pœnitentiæ. Nunc etiam omnes fideles in articulo mortis, si voluerint uti gratiis Apostolicis per aggregationem in Confraternitates, habent similiter plenariam Indulgentiam.

3. Antiquitus Indulgentiæ non poterant conferri, nisi ab Episcopis; numquam autem a Presbyteris, nisi haberent Concessionem ab Episcopo. Nunc etiam plenariæ non applicantur, nisi ex Commissione Summi Episcopi; v. g. dum Indulgentiam in articulo mortis, vel alias per specialem formulam pœnitenti applicant; qui mos jam a multis sæculis invaluit.

4. Antiquitus omnibus ad omne opus bonum apertus stabat thesaurus Ecclesiæ ex communione justorum omnium non restricta a Pastoribus Ecclesiæ, & specialiter impensa per preces, ac vota Antistitum. Nunc etiam ad omne opus bonum in Confraternitatibus apertus stat thesaurus Ecclesiæ per applicationem specialem alicujus Indulgentiæ.

5. Antiquitus offerebantur ab Ecclesia pro pœnitentibus ac aliis specialiter participantibus de thesauro Ecclesiæ justorum intercessiones & opera. Idem nunc per Prælatos fit, qui concedunt Indulgentias, ut Deo offerant de thesauro Ecclesiæ.

6. Antiquitus Episcopi habebant potestatem relaxandi partem pœnitentiæ, non totam. Nunc etiam jam a multis sæculis non habent potestatem Indulgentiam concedendi excedentem 40. vel 100. dies.

7. Antiquitus requirebantur opera ardua ad obtinendam Indulgentiam. Nunc etiam Pontifices, ut in decursu probabitur, jam sæpius declararunt, se nolle applicare plenum fructum Indulgentiarum, nisi iis, qui se per opera pœnitentiæ congrue disposuerint, ac dignos reddiderint.

8. Antiquitus modum Indulgentiarum, ac relaxationum ex tacito consensu summi Pastoris regulabat frequenter communis sensus, & consuetudo Ecclesiæ; & quando oriebatur dubium, aut fiebat excessus in rigore, aut laxitate, apponebant limites summi Antistites Ecclesiæ. Sic enim Zephirinus indulsit primus mœchis veniam, ut testatur Tertullianus; & Nicolaus primus præscripsit modum relaxationum pœnitentialium Episcopis Germaniæ, ut patet ex ejus Epistola, quam, dum lustrarem Bibliothecas Bavariæ, reperi in Manuscripto Codice Sæculi duodecimi in Canonica ad S. Nicolaum Passavii, estque hactenus inedita.

9. Antiquitus ex toto Orbe concurrebatur ad Sepulcrum BB. Apostolorum Petri & Pauli, ut ostendit P. Gretserus l. 2. de Peregrinationibus *Cap.* 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. Omnes gentes eo confluebant, ut obtinerent Patrocinium Principis Apostolorum, ut testatur S. Chrysostomus, S. Augustinus, Fortunatus, S. Gregorius, &c. Confluebant præcipue, ut obtinerent relaxationes pœnæ Canonicæ, ut testatur Concilium Cabillonense anno 815. & postmodum Salegustadiense. Nunc autem dum plerisque ob alium statum politicum regnorum,

rum, & divisionem linguarum post Romanæ linguæ interitum non amplius datur tam facilis accessus Romam, summus Pastor præstat absentibus, quod præsentes requirere non possunt beneficium, & ut in suis Bullis communiter exprimit, *confisus de Omnipotentis Dei misericordia, & BB. Apostolorum Petri & Pauli orationibus* cuivis pro modo suæ congruæ dispositionis relaxat facinora.

10. Antiquitus relaxabantur v. g. septem anni, vel integra quadragesima, & sensus erat, quod peccatum, cui talis pœnitentia debebat injungi, foret ab omni pœna liberum. Nunc similiter relaxantur v. g. septem anni, vel 40. dies, seu, quod idem est, Carrena, aut quadragesima. Sensus autem est, ut mihi videtur, quod peccatum, cui talis pœnitentia secundum Canones deberet injungi, sit ab omni pœna liberum; vel ut aliis videtur, quod tantumdem pœnæ in purgatorio luendæ, quantum talis pœnitentiæ neglectui responderet, relaxetur. In quo iterum nulla est differentia, cum antiquitus indulgentiæ pariter valuerint coram Deo.

Objicies primo. Manifestum est, quod per copiosas Indulgentias nervus disciplinæ Ecclesiasticæ, & rigor satisfactionum pro peccatis sit penitus enervatus. Antiquitus enim non conferebantur, nisi post laboriosam, & longam pœnitentiam; nunc dantur pro levissimis operibus, & creberrime. Ergo per has Indulgentias introducta est enormis mutatio in Ecclesia. Respondeo, antiquitus pro iis hominibus, qui pro peccatis occultis non voluerunt ultro subire publicam pœnitentiam, ad quod non obligabantur, ut P. Francolinus l. 2. de Pœnit. ostendit, tot immo plures fuisse Indulgentias plenarias, quam nunc; quia omnes isti pœnitentes statim absolvebantur, & si volebant, statim admittebantur ad communionem; nec illis imponebatur ille antiquus ordo longus pœnitendi, nisi consilii causa, quia alias non essent promerituri largitatem Indulgentiæ, ac plenitudinem remissionis, quod ipsum per modum dispositionis etiam in modernis Indulgentiis requiritur, prout in hoc opere probabitur. Quod vero attinet rigorem illum pœnitentiarum veterum pro peccatis publicis, dico, neque in hoc mutatum esse spiritum Ecclesiæ, quia Ecclesia illum rigorem non assumpsit, ut convenientem statui Ecclesiæ perfecto, sed ut necessarium statui imperfecto, adeoque illum usurpavit, ut abjiciendum, non ut retinendum. Hanc meam assertionem probo ex doctrina D. Cypriani, omnium Patrum rigorosissimi, qui dum reddita pace Ecclesiæ rigorem suum plurimum temperavit, ut de hac sua moderatione tamquam de inconstantia fuit reprehensus, hanc reddidit rationem, quod rigor fuit Ecclesiæ utilior tempore persecutionum ad conservandam honestatem Ecclesiæ coram Gentibus ubique commixtis; sed benignitas tempore pacis sit utilior in plures. Idipsum contingere in moderna benignitate postmodum ostendam; interim D. Cyprianum audiamus. Ep. 52. sic habet: *Quoniam de meo actu motus videris, mea apud te persona, & causa purganda est, ne me aliquis existimet a proposito meo leviter recessisse, & cum Evangelicum rigorem primo, inter initia defenderim, postea videatur animum meum a Disciplina, & censura priore flexisse, ut his, qui Libellis conscientiam suam maculaverint, & nefanda sacrificia commiserint, laxandam pacem putaverim; quod utrumque non sine librata diu, & ponderata ratione a me factum est. Nam quum prælium gloriosi certaminis in persecutione ferveret, toto hortatu & pleno impetu militum vires fuerant excitandæ, & lapsorum mentes animandæ, ut pœnitentiæ viam non solum sequerentur, sed & ad Martyrii gloriam provocarentur.... Sed persecutione sopita temperamentum salubri moderatione libravimus, ut nec in totum spes communicationis lapsis denegaretur, nec plus desperatione deficerent, & eo quod sibi Ecclesia clauderetur, secuti seculum gentiliter viverent, nec tamen censura Evangelica solveretur. Ac si minus sufficiens Episcoporum in Africa* (idipsum nobiscum statuentium) *numerus videbatur, etiam Romam super hac re scripsimus ad Cornelium* (Papam), *qui & ipse cum plurimis Coepiscopis habito Concilio in eandem nobiscum sententiam pari gravitate, & salubri moderatione consensit. De quo tibi necesse nunc fuit scribere, ut scias, me nihil leviter egisse, sed nemini ex lapsis communicasse, quando erat* (occasio) *ut lapsus coronam acciperet; postea tamen sicut medendi vulneris utilitas exigebat necessitati temporum succubuisse, & saluti multorum providendum putasse*. Hucusque D. Cyprianus, qui proin ostendit, in moderando rigore regulam esse necessitatem temporum, utilitatem multitudinis, & Romani Pontificis declarationem.

Videamus ergo nunc, quomodo Romani Pontifices antiquitus utendo rigore Canonum, & nunc adhibendo eam moderationem, ut pœnitentiæ severiori modum relinquant communiter cujusvis arbitrio, semper respexerint ad necessitatem temporum, & utilitatem plurimo-

rimo-

rificet omnes huc venientes sine peccato mortali, & actoritate Petri & Pauli, & nostra sit eis remissio omnium peccatorum quocumque tempore anni.

Item Sanctus Gregorius Papa, qui hanc Ecclesiam consecravit, post destructionem ejus factam per Hæreticos, confirmavit Indulgentiam positam per B. Silvestrum Papam antedictum.

Item Papa Bonifacius dixit: Indulgentiæ Ecclesiæ Lateranensis numerari non possunt, nisi a solo Deo, & ego omnes illas confirmo.

Item in Festo Salvatoris, cujus imago visibiliter apparuit omni populo Romano miraculose, scilicet, quando S. Silvester consecravit dictam Ecclesiam primo ubi fuerat populus Romanus congregatus, tunc prædicta Imago apparuit visibiliter omni Populo de Urbe, quæ Imago remansit in pariete, nec comburi potuit, cum Ecclesia bis combusta fuerit; est remissio omnium peccatorum.

Item Papa Bonifacius dixit: Si quis ad Sedem nostram Lateranen. causa devotionis, Orationis, peregrinationis accesserit, ab omni sorde peccati sit mundatus totus.

Item in Ecclesia prædicta, in Capella Sancti Joannis Baptistæ, in quam mulieres non intrant, ibidem ad fontes est remissio omnium peccatorum.

Item in Capella Sancti Laurentii, in quam similiter mulieres non intrant, quæ dicitur Sancta Sanctorum, est remissio omnium peccatorum.

Item si scirent homines Indulgentias Ecclesiæ Lateranensis, dicerent, tot & tantæ sunt, quod non oportet nos ire ad Sanctum Sepulcrum ultra Mare. * Nota, quod Indulgentiæ, prout descriptæ leguntur in veteri marmorea Tabula Ecclesiæ Lateranensis, de qua hic supra mentio facta est, declaratæ fuerunt apocryphæ anno 1657. & 1678. a Congregationibus S. Officii, & Indulgentiarum, ut constat ex earumdem Decretis apud P. Gobat *tract.* 4. *de Indulg. num.* 703. *&* 709. & apud Rigantium *in Regul.* 54. *Cancellar. num.* 57. Vide SS. D. N. Bened. XIV. *de Synodo lib.* 13. *cap.* 18. *n.* 3. & P. Minderer *Part. I. Confer. II. num.* 806. Itaque in materia Indulgentiarum Ecclesiæ Lateranensis recedendum non est a Constit. 45. prælaudati Pontificis, quæ incipit: *Assiduæ solicitudinis*, *tom.* 3. *ejus Bullarii*.

Secunda Ecclesia principalis est ad Sanctum Petrum, ubi nunc est Sancta Sedes Apostolica, & Palatium Sanctissimi Domini Nostri Papæ, in qua sunt omni die sexmille, & 48. anni, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum. Et in hac Ecclesia sunt Stationes in die Epiphaniæ, in Dominica prima, & secunda Quadragesimæ, in Sabbato post primam Dominicam Quadragesimæ, Feria secunda Paschæ, in die Ascensionis, in die Pentecostes, in Sabbato post Pentecosten, in omnibus Sabbatis quatuor Temporum, in Dominica prima Adventus, & in tertia, & in quarta, & in die Nativitatis Domini.

Item in eadem Ecclesia fuisse dicuntur centum, & novem Altaria, quæ nunc pro magna parte sunt remota, & in melius sub pauciori numero redacta, sive ordinata, & pro quolibet 18. anni Indulgentiæ dati sunt; Et inter alia sunt septem Altaria principalia, quæ in gyrum cancellis cupreis vallata sunt, olim deauratis, in quibus per totum annum integrum sunt Stationes. Attamen in diebus Festivitatum, tam illorum, quam aliorum Altarium sunt in eis Stationes, ac infinitæ aliæ Indulgentiæ.

Item quandocumque est Festum *Sanctorum* Petri & Pauli, vel Vocationis dictorum *Altarium*, seu etiam Festum Nativitatis Dominicæ, Paschæ, seu Omnium Sanctorum, aliudque Festum duplex, duplicantur omnes prædictæ Indulgentiæ.

Item in Festo Annunciationis *Beatæ Mariæ* sunt ibi mille anni Indulgentiæ.

Item a prædicto Festo *usque ad Kalendas* Augusti sunt ibi duodecim anni Indulgentiarum, & totidem Quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Item quicumque ascendit gradus Sancti Petri devote, huic conceduntur pro quolibet gradu septem anni Indulgentiarum per Alexandrum VI.

Tertia Ecclesia est ad Sanctum Paulum, in qua sunt omni die sex mille, & 48. anni Indulgentiarum, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum. Et in hac Ecclesia sunt Stationes Dominica quarta Quadragesimæ, Feria tertia Paschæ, Dominica in Sexagesima, in die SS. Innocentium, ac Conversionis Sancti Pauli.

Item in Conversione Sancti Pauli sunt ibi centum anni Indulgentiæ, & totidem Quadragenæ, & plenaria omnium peccatorum remissio.

Item in Festo SS. Innocentium, quorum multa corpora requiescunt ibi, sunt ibidem 48. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ab antiquo; modo vero est Indulgentia plenaria.

Item

Item in dedicatione ejusdem, quæ est in Octava S. Martini, sunt ibi mille anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, & remissio omnium peccatorum.

Item, si quis intraverit dictam Ecclesiam omnibus diebus Dominicis, habet tantas Indulgentias, ac si iret ad Sanctum Sepulcrum Hierosolymis, ac ad Sanctum Jacobum Galliciæ. Ac visitans septem Altaria hujus Ecclesiæ tot lucrabitur Indulgentias, quot, si visitasset septem Altaria S. Petri.

Quarta Ecclesia est ad S. Mariam Majorem, in qua sunt omni die sex mille, & 48. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum. In hac Ecclesia sunt Stationes in omnibus quartis Feriis quatuor Temporum; Feria quarta Majoris hebdomadæ, in die Paschæ, Dominica prima Adventus, in Vigilia, & die Nativitatis, in die Circumcisionis.

Item in Vigilia Ascensionis Domini, in qua celebratur Festum Corporis S. Hieronymi ibidem quiescentis, ad Altare ipsius est remissio tertiæ partis omnium peccatorum concessa a Pio Papa II. & Indulgentia plenaria.

Item in omnibus Festivitatibus Beatæ Mariæ sunt ibi mille anni Indulgentiæ, & plenaria peccatorum remissio.

Item a Festo Assumptionis Virginis usque ad ejus Nativitatem sunt ibi duodecim millia annorum Indulgentiæ ultra prædictas quotidianas Indulgentias.

Nota tamen, quod quarta Ecclesia ab antiquo semper fuit S. Laurentii; sed tempore Alexandri VI. S. Maria tempore Jubilæi fuit assignata pro quarta numero, & aliæ tres non visitabantur ex debito, sed ex devotione tantummodo, ad parcendum laboribus Peregrinorum, & Romanorum.

Quinta Ecclesia est ad Sanctum Laurentium extra muros, in qua sunt omni die 7048. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis omnium peccatorum. Item sex mille anni Indulgentiæ. In hac Ecclesia sunt Stationes Dominica Septuagesimæ, Dominica tertia Quadragesimæ Feria quarta infra Octavam Paschæ, & Feria quinta post Pentecosten.

Item in Festivitatibus Sanctorum Stephani, & Laurentii, quorum corpora ibidem requiescunt, & per Octavas eorum, & in singulis Stationibus ejusdem Ecclesiæ sunt centum anni Indulgentiæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum concessi ab antiquo. Sed Callistus III. concessit omnibus utriusque sexus Christifidelibus dictam Ecclesiam devote visitantibus in singulis Festivitatibus, & Stationibus ejusdem Ecclesiæ plenariam remissionem omnium peccatorum.

Item, si quis intraverit dictam Ecclesiam per annum omni quarta Feria liberat unam Animam a Purgatorio.

Item intrans per Januam Australem ejusdem Templi, de una Cruce ad aliam, contritus, & confessus habet remissionem omnium peccatorum.

Sexta Ecclesia est ad Sanctos Fabianum & Sebastianum extra muros, in qua sunt omni die 6048. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis peccatorum. Et in die S. Sebastiani, & in omnibus Dominicis mensis Maii Indulgentia plenaria.

Item in eadem Ecclesia sunt quotidie mille anni Indulenntiæ dati a Pelagio Papa

Item in eadem Ecclesia ad Catacumbas, ibi prope majus Altare sunt tot, & tantæ Indulgentiæ, quot, & quantæ sunt in Ecclesiis Apostolorum. Petri & Pauli, quia ibi prius corpora eorum jacuerunt abscondita longo tempore in puteo quodam, super quem est unum Altare. Item Silvester, Gregorius, Honorius, Pelagius, Nicolaus, & Joannes Summi Pontifices concesserunt quilibet eorum mille annos Indulgentiæ quocumque tempore anni devote visitantibus dictam Ecclesiam.

Item ibidem in Cœmeterio Callisti est plenaria remissio omnium peccatorum, secundum quosdam.

In hac Ecclesia subtus terram est Cœmeterium Callisti Papæ: Quod quisque ingrediens contritus, & confessus Indulgentiam plenariam consequetur ob merita 7400. Martyrum, & 46. Summorum Pontificum ibi sepultorum, quorum fuerunt 18. Martyres.

Septima Ecclesia est ad Sanctam Crucem in Hierusalem, in qua sunt omni die 6940. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

In hac Ecclesia sunt Stationes Dominica quarta Qadragesimæ, 6. Feria Majoris hebdomadæ, Dominica secunda Adventus. In diebus Inventionis, & Exaltationis S. Crucis, & in eorum Octavis, & in omnibus supradictis diebus est Indulgentia Plenaria.

Item omni die Dominica sunt in eadem Ecclesia trecenti anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac etiam remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in Dedicatione ejusdem, quæ celebratur in Vigilia S. Benedicti Abbatis in mense

Martio, est ibi plenaria remissio omnium peccatorum.

Similiter in Inventione Tituli Sanctæ Crucis, quod ibi in sublimi muro inventum est tempore Alexandri VI. vigesima sexta Januarii, & etiam quotidie in Capella Sanctæ Helenæ, in quam mulieres non intrant, nisi semel in anno, est Indulgentia plenaria. Item per omnes dies anni est Indulgentia plenaria.

* Aliquas harum septem Ecclesiarum, sicuti etiam Stationum Indulgentias suspectas esse credit cum Passerino *qu.* 12. *n.* 135. P. Minderer *Part.* 1. *Confer.* 4. *num.* 271. & *Part.* 2. *Conf.* 4. *num.* 214. & hoc vel ob millenarios annos, vel quia persæpe præter plenarias partiales quædam addantur, & non plenariæ, contra rationem Indulgentiæ plenariæ, & contra disciplinam Ecclesiæ. *

Hinc ad uberiorem notitiam juvat adducere motivum unde sumpsit initium visitatio dictarum septem Romanarum Ecclesiarum. Cum enim Pontifices in Oriente ad Fidei puritatem custodiendam quatuor Patriarchatus instituissent, videlicet primum Alexandrinum, secundum Antiochenum, tertium Hierosolymitanum, quartum Constantinopolitanum, quatuor Ecclesias Romæ pro his quatuor Patriarchis designarunt, nempe pro primo Ecclesiam D. Pauli, pro secundo S. Mariæ Majoris, pro tertio S. Laurentii, pro quarto D. Petri, ut si forte Patriarchæ Conciliorum, vel aliorum negotiorum causa Romam ventitarent, sua in Ecclesia decenter degerent; Ecclesia vero S. Joannis Lateranensis addicta erat supremo Urbis & Orbis Patriarchæ, videlicet Vicario Christi Domini, quia quatenus Romanus Episcopus est, suam ibi Cathedralem habet; unde ad mille annos ibidem Pontifices diversati sunt. Summa itaque Romanis veneratione habitæ fuerunt hujusmodi quinque Patriarchales Ecclesiæ, ipsæque continenter magna pietate, ac frequentia invisebantur. Quia vero in earum visitatione opus erat per duas alias celeberrimas transire, scilicet per Ecclesiam SS. Fabiani & Sebastiani, ubi est Cœmeterium innumerorum Martyrum, & per Ecclesiam S. Crucis, ubi valde magnum Crucis Domini frustum sancte colitur; idcirco septem istæ Ecclesiæ una omnes visitari consueverunt. Hinc, ut ad tantum pietatis opus Fideles excitentur, supradictæ, aliæque innumerabiles indulgentiæ fuerunt a Romanis Pontificibus dictis Ecclesiis concessæ. Sic ex Sanctarello *cap.* 16 *de Jubilæo* refert Sapientissimus P. Viva *de Jubilæo q.* 4. *art.* 2. *num.* 2. & 3. Advertendum tamen est, quod Stationum ordo pro dictis Ecclesiis nunc observandus est, ut in Missali novo, & assignatus supra *art.* 4. *sub n.* 17. Vide *ibi* per tot. dict. *n.* 17.

Visitantes duodecim vicibus pro quolibet anno per Ordinarium specificatis septem Altaria ab eodem Ordinario designata in aliqua Ecclesia habente Indultum Apostolicum (quod solet concedi ad septennium) lucrantur pro qualibet vice id egerint, omnes, & singulas Indulgentias, quas lucrarentur, si personaliter visitarent septem Altaria sita, & ad id designata in Basilica Principis Apostolorum de Urbe. Sic patet ex formula Brevis, seu Indulti a Sede Apostolica soliti concedi, & pro sua benignitate jam concessi pro visitantibus septem Altaria sita, & designata in hac nostra Ecclesia S. Bernardini Civitatis Alexandriæ, prout explicat Breve, seu Indultum Apostolicum in Archivo hujus Conventus asservatum. 26

Ex concessione Bonifacii VIII. confirmata a Benedicto XIII. uti legitur in quodam marmore posito in Ecclesia S. Joannis Lateranensis Romæ, consequuntur octoginta annos Indulgentiæ omnes recitantes sequentem Orationem. 27

Domine Jesu Christe Pater dulcissime, rogo te, ut amore illius gaudii, quod dilecta Mater tua habuit, quando apparuisti ei in *illa* Sacratissima nocte Paschæ, & per *illud gaudium*, quando te vidit glorificatum *Divinitatis* claritate, quatenus me illumines *donis Spiritus* Sancti, ut tuam voluntatem adimplere valeam omnibus diebus vitæ meæ. Qui vivis &c.

Qui vere pœnitentes, & confessi matutinali officio Festi Corporis Christi intersunt, aut illud recitant, lucrantur 100. dies Indulgentiæ. Item 100. pro primis, & 100. pro secundis Vesperis. Item 100. qui celebrant Missam, aut eidem assistunt. Qui vero Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, ac Completorii Officiis intersunt, pro qualibet ipsarum Horarum 40. dies. Illi autem qui per octavam illius Festi Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prædictarum Horarum Officiis intersunt 100. dies singulis ipsius octavæ diebus, ex concessione Urbani IV. Constit. incip. *Transiturus*, qui anno 1262. Festum SS. Corporis Christi celebrandum instituit. Martinus vero V. anno 1429. Constit. incip. *Ineffabile*, supradictas Indulgentias ampliavit, idest 200. dies pro Missa, 200. pro Matutino, 100. pro utriusque Vesperis Festi, & pro qualibet hora privata 50. dies. Infra octavam autem pro singulis Matutinis, & Missis, & Vesperis 100. dies, ac pro Horis privatis 40. dies. Tandem Euge-

gnius IV. anno 1483. Constitut. incip. *Excellentissimum* relatas Martini V. Indulgentias duplicavit tam pro Festo, quam pro octava; in summa omnibus inclusis, dictæ Indulgentiæ pro Matutino, Missa, & utrisque Vesperis Festi sunt 400. dies pro unaquaque actione; Pro qualibet horarum privatarum 160. dies: Et in quibuslibet octavæ diebus pro singulis Matutinis, Vesperis, & Missis 200. dies, ac pro reliquis horis 80. dies; Et pro interessentibus Processionibus 200. Vide Compendium Privilegior. Fratrum Minorum, & aliorum verb. *Indulgentiæ quo ad sæculares* §. *septimo*, *post num.* 2. *vers. Istæ Indulgentiæ*. Bullarium Cherubini, Wadingum suis respective locis, & annis.

Easdemmet Indulgentias lucrantur interessentes Officiis, & Missis Festi, & totius Octavæ Conceptionis Immaculatæ B. M. V. & respective recitantes, ac celebrantes ex concessione Sixti IV. anno 1476. Constit. incipient. *Cum præexcelsa*.

Item easdem Indulgentias lucrantur dicentes 5. Pater, & Ave, ac simul assistentes Officio, & Missæ Festi SS. Nominis Jesu, & respective recitantes, ac celebrantes ex concessione Clementis VII. anno 1530. Constit. incipien. *Salvatoris*.

Item easdem Indulgentias lucrantur interessentes Officio, & Missæ Festi Transfigurationis D. N. J. C. & respective recitantes, & celebrantes ex concessione Callisti III. anno 1457.

Assistentes Matutino, Missæ, & Vesperis Visitationis B. M. V. lucrantur 100. dies Indulgent. ceteris autem horis 40. & sic respective recitantes, & celebrantes, ex concessione Bonifacii IX. anno 1390.

29 Quoad Indulgentias attendenda est Constitutio Benedicti XIII. incip. *Salvatoris*, edita 28. Aprilis 1725. in qua conceditur Christifidelibus omnibus facultas applicandi Indulgentias, Anno Jubilæi durante, suspensas, per modum suffragii Animabus defunctorum.

0 Alia ad rem. Vide verb. *Jubilæum*.

1 Indulgentiæ per visum a Domino acceptæ non admittuntur sub fide referentis; Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 141. incip. *Solicitudini* §. 40.
2 Indulgentia centum dierum conceditur recitantibus genibus flexis singulis feriis sextis quinquies Orationem Dominicam, & toties Salutationem Angelicam, ad sonum Campanæ hora tertia post meridiem, in memoriam Passionis, & Agoniæ Domini Nostri Jesu Christi. Idem Constitut. 9. incip. *Ad Passionis*, ubi injungit, & in virtute S. Obedientiæ mandat ob id Parochis, Rectoribus, aliisque quocumque nomine appellatis Superioribus, ut Campanam uniuscujusque Ecclesiæ hujusmodi pulsari faciant tali hora.

Indulgentiæ concessæ visitantibus Ecclesias 34
Urbis per octavam Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli ab eodem Pontifice Constit. 83. incip. *Admirabilis*, referuntur in tom. 2. *ad verb. Capella*. Vide *ibi*. Indulgentia plena- 35
ria conceditur pro Ecclesia Patriarchali Maronitarum quater in anno, & pro aliis Cathedralibus ejusdem Nationis bis in anno. Idem Constit. 79. incip. *Nuper* §. 11.

Indulgentiarum communicatio inter Confra- 36
tres B. M. V. de Monte Carmelo, & Tertiarios Capuccinorum S. Francisci revocatur. Idem Const. 94. incip. *Romanus Pontifex*.

Indulgentia centum dierum concedi potest a 37
Cardinali Majori Pœnitentiario omnibus Christifidelibus qui se pœnitentiali virga tangendos, pie, reverenterque in tribus Urbis Basilicis ipsi submiserint; Idem Constit. 95. incip. *Pastor bonus*.

Indulgentiæ visitantibus Ecclesiam concessæ 38
acquiri possunt, absque eo quod Sanctissimum Sacramentum expositum sit; Idem tom. 2. Constit. 5. incip. *Accepimus in Civitate*.

Indulgentia plenaria in articulo mortis ap- 39
plicari conceditur auctoritate Apostolica ab Episcopis, & Ordinariis inferioribus, etiam per alios subdelegatos; Idem Constitut. 34. incip. *Pia Mater*. Ad eam acquirendam, in- 40
jungitur specialiter ægris moribundis acceptatio mortis in spiritu resignationis; Idem *ibid.* Vide *tom.* 5. *verb. moribundus*, *sub n.* 38.

Indulgentia plenaria conceditur per omnes 41
Ecclesiasticæ Ditionis Diœceses iis, qui confessi, & Sacra Communione refecti, Sanctissimum Sacramentum expositum visitaverint diebus bacchanalibus; Idem Constitut. 45. incip. *Inter cætera*.

* Præfatam Indulgentiam ad omnes Eccle- 42
sias Catholici Orbis pro triduo expositionis SS. Sacramenti in hebdomada sive Septuagesimæ, sive Sexagesimæ, aut Quinquagesimæ, vel in singulis prædictis hebdomadis, vel in sola feria V. infra hebdomadam Sexagesimæ nuperrime extendit Clemens XIII. ut patet ex sequenti declaratione Sac. Congr. Inpulgentiar. videlicet:

Cum alias San. Memoriæ Bened. XIV. ad frequentes Episcoporum Pontificiæ Ditionis querelas gravioribus abusibus, qui Bacchanalium tempore irrepserant, opportunoque reme-

adio occurrere concupierit, perspexeritque in aliquibus Ecclesiis salutari consilio institutam esse Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti Expositionem per tres dies sive in hebdomada Septuagesimæ, sive in altera Sexagesimæ, aut Quinquagesimæ ante diem Cinerum, ad hoc præcipue ne Fideles tempore tentationis a via Domini recederent, & in prædictis Ecclesiis pie orantes Divina impetrarent auxilia, universis utriusque Sexus Christi Fidelibus confessis, & sacra communione refectis, qui easdem Ecclesias, in quibus Venerabilis expositio sive in uno, sive in singulis prædictis Triduis fieret, devote visitarent, Indulgentiam plenariam misericorditer concessit & indulsit. Hinc SS. D. D. N. Clemens Divina Providentia Papa XIII. sedulo recogitans præfatam Augustissimi Sacramenti Expositionem plurimum hisce diebus profuisse ac deinceps fore profuturam, eamdem Plenariam Indulgentiam, ad quascumque Catholici Orbis Ecclesias ubicumque Locorum existentes ubi Venerabilis Expositio sive in Hebdomada Septuagesimæ sive Sexagesimæ aut Quinquagesimæ, sive in singulis prædictis Hebdomadis per tres dies, atque etiam si tantummodo in feria quinta infra Hebdomadam Sexagesimæ peragatur, ex uberi Pontificiæ caritatis fonte benignissime extendit.

Datum Romæ ex Secretaria Sacr. Congregat. Indulgentiarum die 23. Julii 1765.

43 Docentes rudes homines publice vel privatim Orationis mentalis regulam, & modum, itemque qui publice docentes auscultaverint, dummodo vere pœnitentes ac sacra Communione refecti, toties quoties lucrantur septem annos & totidem quadragenas de vera Indulgentia. 44 Item si assidue eo convenerint, semel in mense, vere pœnitentes, & sacra communione refecti, orantesque pro more in indulgentiis consueto, indulgentiam plenariam, defunctis etiam applicandam, lucrantur; quam pariter ita obtinent ii, qui toto mense, unico saltem horæ quadrante singulis diebus orationi mentali dant operam, dummodo vere pœnitentes, & confessi, Eucharistiam sumpserint, & orent pro concordia &c. Concedente hæc omnia Pontifice in Bulla incip. *Quemadmodum*; Bull. *tom.* 2. *num.* 23. Vide verb. *Oratio n.* 32.

45 Indulgentias in forma Jubilæi concessas abrogavit Clemens VIII. aliique Pontifices; quare si forte agatur de aliqua ejusdem tenoris indulgentia, videndum erit, num post ea decreta concessa fuerit, ut ex Tractatu de Indulgentiis P. Theodori *part.* 2. *c.* 4. §. 2.

Clemens XII. in suo Brevi dato *die* 14. *Augusti* 1736. Indulgentiam plenariam die ad libitum quotannis eligenda, concessit iis, qui anno integro ad pulsum campanæ sub horam noctis recitaverint Psal. *De profundis*, vel semel Orationem dominicam, & salutationem Angelicam, cum versiculo *Requiem* in suffragium defunctorum; dummodo ea die confessi, & communione refecti preces pias effuderint pro consueto more. Singulis vero diebus toties quoties eandem orationem ad signum campanæ recitantes centum indulgentiæ dies consequuntur; *Institut. Eccles.* 61. §. 5. 46

Operæ pretium est hic addere etiam Indulgentias concessas per Decretum S. C. pie & devote atq. ex corde recitantibus actus virtutum Theologicarum Fidei, Spei, & Caritatis, ut constat ex sequenti Notificatione. 47

Animadvertens SS. D. N. Benedictus Papa XIV. quam utiles, quinimmo necessarii sint ad æternam Salutem Theologicarum virtutum Actus, Fidei videlicet, Spei, & Caritatis, ut omnes utriusque sexus Christifideles ad illorum exercitium excitaret, audito voto Sac. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis præpositæ, Indulgentias pro iisdem actibus a san. mem. Benedicto XIII. die 15. Januarii Anni 1728. concessas, benigne confirmavit, Plenariam nimirum cum facultate eam Fidelium defunctorum Animabus applicandi, semel in mense lucrandam ab iis, qui quotidie per mensem præfatos Actus pie, devote, & ex corde peregerint, die nempe ab unoquoque eligenda, in qua vere pœnitentes, confessi, ac Sacra Communione refecti, pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, ut decet, oraverint; nec non aliam similiter Plenariam, in mortis articulo. Ut autem commissas sibi oves ad frequentiorem hujusmodi Actuum usum alliceret Sanctitas Sua, Indulgentiam septem annorum, totidemque quadragenarum, cum eadem applicationis facultate, quæ juxta ejusdem sui Prædecessoris concessionem semel tantum in die consequi poterat, ad quamlibet antedictorum actuum piam &c. ut supra, recitationem, clementer extendit.

Declaravit insuper Sanctitas Sua, præfatas omnes Indulgentias addictas minime esse certis, determinatisque verbis, propterea que unumquemque uti posse in recitatione dictorum Actuum qualibet formula, dummodo in ea sin-

singularum virtutum Theologicarum specialia motiva exprimantur.

Datum die XXVIII. Januarii Anno 1756.

F. J. Card. Portocarrero Praef.

A. E. Vicecomes Sac. Congr. Indulg. Secr. *

48 An Superiores cujuscumque Ordinis, sive Instituti, caeterisque habentes facultatem communicandi privilegia &c. possint privilegia & Indulgentias ampliare & limitare pro sui arbitrio in aggregationibus? *Sacra Congr. Indulgentiar. die 5. Februar.* 1748. *in respons. ad primum dubium* respondit *Negative*. Vide verb. *Altare privilegiatum* sub *n.* 29.

49 An Indulgentiae concessae Ecclesiis alicujus Ordinis, Congregationis, vel Instituti, censeri debeant concessae etiam Ecclesiis tam parochialibus quam non parochialibus ab ejusmodi Ordine &c. dependentibus, sive a Monachis, aut Fratribus, vel Religiosis respective administrari solitis? *Sacr. Congr. Indulg. &c. die* 30. *Julii* 1748. respondit *Negative*. Vide decretum praefatae Congreg. desuper editum verb. *Altare privilegiatum* sub *n.* 29. 2. *loco*.

50 Ejusdem *Sac. Congregat. Indulgentiar.* decreta, quorum primo omnibus Ecclesiis parochialibus Orbis christiani Altare privilegiatum quotidianum conceditur; altero vero Missae omnes, quae in die Commemorationis omnium fidelium defunctorum ubicumque, & a quocumque Sacerdote celebrantur, indulgentiis donantur perinde ac si ad Altare privilegiatum celebrarentur; vide dict. verb. *Altare privilegiatum* sub *n.* 33. & 34.

51 Tandem ad complementum hic juvat adducere sequentem tabulam traditam in Caeremoniali Seraphico impresso Mediolani anno 1744. typis Donati Grisolfi part. 3. cap. 19. *ibi*.

Tavola de' Crepuscoli della sera, duranti i quali (come nota il Calendario Romano) durano le Indulgenze, concedute insino al tramontare del Sole.

1 Gennajo. Ora una, e un quarto, all'Orologio della Campana.
25 Febbrajo. Ora una.
1 Aprile. Ora una, e un quarto.
1 Maggio. Ora una, e mezza.
1. Giugno. Ora una, e tre quarti.
13 Luglio. Ora una, e mezza.
26 Agosto. Ora una, e un quarto.
17. Settembre. Ora una.
1 Novembre. Ora una, e un quarto.

APPENDIX,

Sive novus de Indulgentia Articulus.

SI propriis in locis additae fuissent juxta monitum Censorum adnotationes, omittere hunc articulum potuissem; sed cum, me absente, typis jam consignata fuerint, quae Auctor de Indulgentiis disputat, sine debitis animadversionibus, quibus notatae a Censoribus propositiones indicarentur, exponerentur, vel confutarentur, & cum nonnullae quoque desiderentur ad perfectam declarationem Ecclesiasticae circa Indulgentias disciplinae, novum hunc addere articulum operae pretium fuit; In quo articulo paucis explicatur quid Indulgentia sit, & quinam in antiqua Ecclesia ejusdem fuerit usus, quaeque variandae disciplinae causa; ac Ferrarianae illae opiniones, quae minus tutae, vel falsae visae sunt, refelluntur; Et nonnulla decreta recensentur.

I. Indulgentiae itaque nomine intelligitur *remissio poenae temporalis, quae remissa jam culpa luenda foret in foro interno coram Deo valida, facta extra Sacramentum per applicationem thesauri Ecclesiae, ab eo qui potestate praeditus sit*. Definitio quatuor complectitur partes Indulgentiae essentiales; Primo enim indicat remissa culpa superesse posse, ac solere poenam, peccato, ita exigentibus divinae Justitiae legibus, debitam, atque in praesenti, vel in futuro saeculo luendam. Secundo remissionem hanc valere etiam coram Deo, ita ut quam Ecclesia modo condecenti condonare velit, poenam, Deus non amplius exigat. Tertio ait per applicationem thesauri Ecclesiae hanc fieri remissionem; Thesaurus vero Ecclesiae bona spiritualia sunt, quorum distributio Ecclesiae concredita est. Bona haec sunt merita Christi Domini, & Sanctorum omnium, atque Fidelium. Sanctorum autem merita in Ecclesiae thesauro collocantur, non ut quidpiam addatur meritis Christi Domini, quae infinita sunt, & quidquid meriti est in Sanctis gratia ex illis prodeunte efficiunt; sed ut pateat Sanctorum Communio in Ecclesia, quae est Corpus Mysticum Christi Jesu, & ipse ejusdem caput, quod perficit membra sua, quibus veluti instrumentis utitur communicando illis Spiritum, & omnem salutarem motum per gratiam suam. In hac definitione non determinatur modus, quo thesauri applicatio fieri debeat; quo fit, ut ad indulgentiae substantiam sufficiat aliquo modo fieri hanc applicationem, vel ex parte sal-

tem præcipua thesauri, quæ in Christi meritis sita est, non enim necessario requiritur, ut simul fiat ob merita Sanctorum, ut post Bellarm. notavit Amort, quamvis laudabiliter ita fiat, ac primis quoque Ecclesiæ temporibus in Indulgentiis non tantum meritorum Christi, sed etiam Sanctorum habita ratio fuerit. Quarto tandem designatur applicationem hanc ab eo fieri oportere, cui regendæ Ecclesiæ, ligandi, & solvendi, atque clavium potestas concessa fuit. Huic enim bonorum Ecclesiæ administratio concredita fuit.

II. Disputare Theologi solent, concurrant ne merita dicta ad indulgentias per modum impetrationis, an solutionis? sed levis momenti est hujusmodi quæstio, atque utroque modo concurrere probabilius videtur: De priori modo nulla controversia est; quod vero secundo modo concurrant, facile patet. Nam Justi non pro se tantum, sed pro aliis satisfacere valent quantum ad debitum pœnæ temporalis; immo & mereri de congruo possunt peccatoribus pœnitentiæ donum. Hæc autem Justi non præstant, nisi in virtutem meritorum Christi, cujus spiritu aguntur tamquam membra viva. Etenim Augustino teste lib. contra Parmen. *Hic est unus verusque mediator noster, & advocatus, pro quo nullus interpellat, sed ipse pro omnibus aliquando quidem per membra Corporis sui, quæ pro se invicem sollicita sunt.*

III. Orthodoxa fides docet, ut optime Auctor ostendit, in Ecclesia potestatem esse concedendi indulgentias, earumque usum salutarem fidelibus esse. Nam Ecclesiæ ligandi, & solvendi, remittendi peccata, & clavium potestas concessa est, & quæ ipsa remittit, vel solvit in terris, remissa, & soluta habentur in Cœlis, ut ex dictis constat. Ex iis vero Patres omnes colligunt collatam Apostolis, eorumque successoribus potestatem injungendi pœnitentibus satisfactorias pœnitentias, & relaxandi: Patrum testimonia obvia sunt. Usus vero indulgentiarum ex perpetua, & constanti traditione comprobatus rem ulterius confirmat. Paulus enim 2. *ad Cor.* 2. erga incestuosum Corinthium hac usus est indulgentia, *ne* inquit, *abundantiori tristitia absorberetur*. Quæ verba Chrysost. hom. 11. in 2. ad Corint. ita exponit, *Ex ea ne docemur, quod non solum ad peccatorum naturam, verum etiam ad mentem habitumque pœnitentium oportet moderari disciplinam*. Indulgentias præterea secundo Ecclesiæ sæculo probavit Tertul. antequam ad Montanistas transiisset, in lib. quem scripsit *ad Martyres cap.* 1. S. Cyprianus pluries scribit ad Martyrum preces Ecclesiam in more habuisse remittere pœnas pœnitentibus. Usus præterea indulgentiarum in antiqua Ecclesia, constat etiam ex relaxatione pœnitentiæ, quæ fiebat ab Episcopis in Cœna Domini iis, qui per Sacramentalem absolutionem initio quadragesimæ a Presbyteris absoluti fuissent, ut pluribus ostendit Amort diss. prælim. de Indulgent. §. 11.

IV. Ex antiquo Ecclesiæ usu constat hanc relaxationem pœnæ canonicæ validam fuisse etiam coram Deo. Primo, quia Episcopi in relaxatione pœnæ canonicæ utuntur deprecatoria formula simili illi, qua absolutionem sacramentalem concedebant, & in utraque absolutionem petebant a peccatis in remedium animæ, ut videre est in antiquo Ordine Romano. Secundo, quia tempore Sancti Cypriani Fideles putabant se liberari a numinis vindicta & ira Dei, si Martyrum intercessione obtinuissent relaxationem pœnæ canonicæ, ut legere est in Cypriani Epistolis. Tertio, quia Tertull. lib. de Pudicitia c. ult. testatur, hanc fuisse universalem Ecclesiæ persuasionem, ut meritis, ac satisfactionibus Martyrum peccata remitterentur, sive pœnæ peccatis debitæ. Idem præterea constat ex Epist. Cleri Romani ad Cyprianum, & ex S. Ambrosio lib. de Pœnit. ubi ait, *Tota Ecclesia suscipit onus peccatoris, cui compatiendum & fletu, & oratione, & dolore est, & quasi fermento ejus se totam conspergat, ut per universos ea, quæ superflua sunt in aliquo pœnitentiam agente, viritim misericordiæ aut compassionis velut collativa quadam admixtione purgentur*. Ex eodem de pœnitentia lib. 1. c. 3. habemus, fieri consuevisse remissionem pœnæ canonicæ in primitiva Ecclesia ob intercessionem, & merita Sanctorum; Et ex Tertulliano lib. de Pœnit. cap. 9. aliisque.

V. Indulgentiæ remittunt pœnam temporalem sive injunctam, sive injungendam. Audiatur S. Thomas in supplem, quæst. 25. art. 1. *Quidam dicunt, quod non valent ad absolvendum a reatu pœnæ, quam quis in Purgatorio secundum Dei judicium meretur, sed valent ad absolvendum ab obligatione, qua Sacerdos obligavit pœnitentem ad pœnam aliquam, vel ad quam obligatur etiam ex canonum statutis. Sed hæc opinio non videtur vera. Primo, quia est expresse contra privilegium Petro datum, cui dictum est,* ut quod in terra remitteret, in Cœlo remitteretur: *unde remissio, quæ fit quantum ad forum Ecclesiæ, valet etiam quantum ad forum Dei. Et præterea Ecclesia hujusmodi indulgen-*

tias faciens magis damnificaret, quam adjuvaret, quia remitteret ad graviores pœnas, scilicet purgatorii, absolvendo a pœnitentiis injunctis. Et ideo aliter dicendum quod valent, & quantum ad forum Ecclesiæ, & quantum ad judicium Dei, ad remissionem, & absolutionem, sive sit injuncta, sive non. Ita Theologi omnes, & quidem jure meritoque; nam potestas Ecclesiæ collata Matthæi XVI. absoluta est, & nulla limitatione circumscripta: neque in Traditione fundamentum est ullum, quo restringere cogamur hanc potestatem ad pœnas in Sacramento injunctas, vel per Canones constitutas. Et quamvis aliquando hac reperiantur concessæ formula indulgentiæ de pœnis injunctis, communiter tamen absque hac formula concessæ reperiuntur a Bonif. VIII. in Extrav. *Antiquorum*, a Clemen. VI. in Extrav. *Unigenitus*, a Sixto IV. in Extrav. *Quemadmodum*, & ab aliis Summis Pontificibus, qui plenissimas Indulgentias concedunt, hoc est, quantum se extendit eorum potestas. In hypothesi quod concedantur Indulgentiæ sub hac formula de injunctis, Cardinalis Bellarm. c. 7. lib. 1. de Indulg. negat illas extendi ad pœnas injungendas; sed Suarez, & alii bene multi affirmant.

VI. De Indulgentiarum origine, & variatione hæc Mabillonius scribit. Indulgentiarum triplex quasi gradus considerari potest, unus tempore Apostolorum, qualis fuit relaxatio ab excommunicatione incesto illi Corinthio inflicta per Apostolum Paulum. Secundus tempore Martyrum, cum ad eorum preces publica quibusdam pœnitentia remittebatur. Tertius sub defectum pœnitentiæ publicæ, quæ sæculo 9. non parum minui cœpit. Ab eo tempore datæ sunt ad remissionem pœnæ peccatis impositæ, aut debitæ quædam Indulgentiæ aliæ aliis ampliores. Vigebat tamen per ea tempora pœnitentiæ publicæ usus, sed ea redimi vel Missis, aliisque suffragiis, vel eleemosynis, vel sacris peregrinationibus, aut piis operibus poterat. Patribus Concilii Cloveshovisiensis anno 747. visa est nova pœnitentiæ per eleemosynas redemptio *nova adinventio, periculosa consuetudo*; Sed paulatim redemptio prævaluit. Postea vero compendiosior visa est Indulgentiarum via. Istæ mortuis primum concessæ videntur. Nam Joannes Papa VIII. Indulgentiam his, qui in bello contra Paganos an. 858. occubuerunt, vel in futurum occumberent, concessit, eamdemque gratiam petiere Bajoariæ Episcopi pro Arnulpho Imperatore mortuo, a Joanne IX. cujus animam ipsius potestate absolvi postularunt. At vivis Salomon Constantiensis Episcopus in Cœna Domini indulgentiam dedisse perhibetur apud Ekkehardum, idest, absolutionem, quæ in Cœna Domini quotannis ab Episcopo impertiri solebat. Sed alia est indulgentiarum notio, cum peccatorum pœna vel partim, vel omnino remittitur, unde plenariæ Indulgentiæ, aut definiti temporis dicuntur. Si fides scholasticis habenda foret, concessæ hac ratione indulgentiæ fuere a Sergio II. qui Indulgentiam trium annorum, & trium quadragenarum omnibus visitantibus Ecclesiam SS. Silvestri & Martini in Montibus concessisse traditur, a Gregorio Magno, quem septem annos de Indulgentia concessisse perhibent in stationibus Romæ ab ipso constitutis, immo & a S. Silvestro. Sed hi etsi maximi Theologi habeantur, tamen infelices passim sese ostentant historicos, & fidem hac in re non merentur, ut optime ostendunt Mabillonius *in Præf. ad Sæculum 2. Benedictinum*, Papebrochius *in Conatu Chronologico historico dissert.* 16. aliique eruditissimi viri, qui luculenter ostendunt indulgentiarum usum, qua ratione hodie in Ecclesia conceduntur, undecimo sæculo antiquiorem non esse.

VII. Certo constat Alexandrum II. an. 1070. peracta Lucensis Ecclesiæ dedicatione statuisse, *ut octo dierum spatio dedicationis memoria perageretur concessa indulgentia pœnitentiæ*; ut habetur in Codice M. S. ejusdem Ecclesiæ in Vaticana Bibliotheca asservato. Sed deest ibi specificatio ipsius indulgentiæ, quæ tamen habetur in quadam Honorii II. Bulla; in qua iis, qui intra novem dies ad celebritatem convenissent consecrationis Ecclesiæ Casæmarii, *de illius pietate confisi, qui est peccatorum remissio; de injunctis pænitentiis annus unus misericorditer relaxatur. Hæc erat Indulgentia maxima*, inquit Papebrochius, *postea cœperunt alii ad annorum numerum ampliorem addere etiam quadragenas.* Circa hæc eadem tempora concedi cœperunt indulgentiæ Basilicæ Vaticanæ, quas recenset Nicolaus IV. in Bulla relata ab Onuphrio Panvinio in libello de septem Ecclesiis Urbis, per hæc verba: *Sicut ad nos tam ex scriptis antiquis in Basilica ipsa repertis, quam ex Seniorum Canonicorum ejusdem Basilicæ relatione pervenit, Prædecessores nostri omnibus vere pœnitentibus, & confessis ad eamdem Ecclesiam venientibus reverenter, videlicet in Nativitate Domini septem annorum, & septem quadragenarum, & ab octava Pentecostes hinc ad festum B. Petri ... die quolibet trium annorum, & trium quadragenarum ... a principio Quadragesimæ usque*

usque ad festum Paschæ quolibet die, necnon in festivitatibus B. Mariæ unius anni, & quadraginta dierum remissiones suorum peccatorum concesserunt. Has Nicolaus Pontifex ratas habuit, & deinceps confirmavere, atque auxerunt Bonifacius VIII. Clemens VI. Urbanus VI. Nicolaus V. & alii Summi Pontifices, ut inquit idem Panvinius. Circa finem undecimi sæculi occurrunt quoque Indulgentiæ concessæ proficiscentibus ad bellum sacrum, aut certe ad illud contribuentibus. En Canon 2. Concilii Claromontani Urbani II. auctoritate celebrati: *Quicumque pro sola devotione, non pro honoris, vel pecuniæ adeptione ad liberandam Ecclesiam Dei Hierusalem profectus fuerit, iter illud pro omni pœnitentia reputetur.* Vide Catalogum harum Indulgentiarum apud Amort *de Indulgent. part. 2. pag. 36. & sequent.* Habes itaque Indulgentiarum originem, varietatem, atque initium illarum, quæ nunc ampliores etiam conceduntur.

VIII. Inquirendum modo est, *An disciplina Ecclesiæ circa usum Indulgentiarum subierit variationem quoad substantiam?* Responsionem transcribendam duxi ex P. Eusebio Amort, qui ait, Ecclesiam in collatione Indulgentiarum retinuisse semper eumdem spiritum, & disciplinam quoad usum, invariatam quoad substantiam mansisse. Idque comprobat ex comparatione veterum, recentiumque Indulgentiarum; quo recensemus ordine.

1. Antiquitus relaxatio pœnæ fiebat, quando pœnitentes admittebantur ad Sacram Communionem. Nunc etiam ordinaria Indulgentia connectitur cum Sacra Communione, quia ordinarie ad lucrandam Indulgentiam requiritur Communio.

2. Antiquitus, in articulo mortis fere omnes habebant plenariam Indulgentiam, quia omnes admittebantur ad Sacram Communionem, sicque *ad Dominum dimittebantur*, licet pro foro externo dein, si reconvalescebant, debuerint supplere opera pœnitentiæ. Nunc etiam omnes fideles in articulo mortis, si voluerint uti gratiis Apostolicis per aggregationem in Confraternitates, habent similiter plenariam Indulgentiam.

3. Antiquitus Indulgentiæ non poterant conferri, nisi ab Episcopis; numquam autem a Presbyteris, nisi haberent Concessionem ab Episcopo. Nunc etiam plenariæ non applicantur, nisi ex Commissione Summi Episcopi; v. g. dum Indulgentiam in articulo mortis, vel alias per specialem formulam pœnitenti applicant; qui mos jam a multis sæculis invaluit.

4. Antiquitus omnibus ad omne opus bonum apertus stabat thesaurus Ecclesiæ ex communione justorum omnium non restricta a Pastoribus Ecclesiæ, & specialiter impensa per preces, ac vota Antistitum. Nunc etiam ad omne opus bonum in Confraternitatibus apertus stat thesaurus Ecclesiæ per applicationem specialem alicujus Indulgentiæ.

5. Antiquitus offerebantur ab Ecclesia pro pœnitentibus ac aliis specialiter participantibus de thesauro Ecclesiæ justorum intercessiones & opera. Idem nunc per Prælatos fit, qui concedunt Indulgentias, ut Deo offerant de thesauro Ecclesiæ.

6. Antiquitus Episcopi habebant potestatem relaxandi partem pœnitentiæ, non totam. Nunc etiam jam a multis sæculis non habent potestatem Indulgentiam concedendi excedentem 40. vel 100. dies.

7. Antiquitus requirebantur opera ardua ad obtinendam Indulgentiam. Nunc etiam Pontifices, ut in decursu probabitur, jam sæpius declararunt, se nolle applicare plenum fructum Indulgentiarum, nisi iis, qui se per opera pœnitentiæ congrue disposuerint, ac dignos reddiderint.

8. Antiquitus modum Indulgentiarum, ac relaxationum ex tacito consensu summi Pastoris regulabat frequenter communis sensus, & consuetudo Ecclesiæ; & quando oriebatur dubium, aut fiebat excessus in rigore, aut laxitate, apponebant limites summi Antistites Ecclesiæ. Sic enim Zephirinus indulsit primus mœchis veniam, ut testatur Tertullianus; & Nicolaus primus præscripsit modum relaxationum pœnitentialium Episcopis Germaniæ, ut patet ex ejus Epistola, quam, dum lustrarem Bibliothecas Bavariæ, reperi in Manuscripto Codice Sæculi duodecimi in Canonica ad S. Nicolaum Passavii, estque hactenus inedita.

9. Antiquitus ex toto Orbe concurrebatur ad Sepulcrum BB. Apostolorum Petri & Pauli, ut ostendit P. Gretserus l. 2. de Peregrinationibus *Cap.* 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. Omnes gentes eo confluebant, ut obtinerent Patrocinium Principis Apostolorum, ut testatur S. Chrysostomus, S. Augustinus, Fortunatus, S. Gregorius, &c. Confluebant præcipue, ut obtinerent relaxationes pœnæ Canonicæ, ut testatur Concilium Cabillonense anno 815. & postmodum Salegustadiense. Nunc autem dum plerisque ob alium statum politicum regnorum,

rum, & divisionem linguarum post Romanæ linguæ interitum non amplius datur tam facilis accessus Romam, summus Pastor præstat absentibus, quod præsentes requirere non possunt beneficium, & ut in suis Bullis communiter exprimit, *confisus de Omnipotentis Dei misericordia, & BB. Apostolorum Petri & Pauli orationibus* cuivis pro modo suæ congruæ dispositionis relaxat facinora.

10. Antiquitus relaxabantur v. g. septem anni, vel integra quadragesima, & sensus erat, quod peccatum, cui talis pœnitentia debebat injungi, foret ab omni pœna liberum. Nunc similiter relaxantur v. g. septem anni, vel 40. dies, seu, quod idem est, Carrena, aut quadragesima. Sensus autem est, ut mihi videtur, quod peccatum, cui talis pœnitentia secundum Canones deberet injungi, sit ab omni pœna liberum; vel ut aliis videtur, quod tantumdem pœnæ in purgatorio luendæ, quantum talis pœnitentiæ neglectui responderet, relaxetur. In quo iterum nulla est differentia, cum antiquitus indulgentiæ pariter valuerint coram Deo.

Objicies primo. Manifestum est, quod per copiosas Indulgentias nervus disciplinæ Ecclesiasticæ, & rigor satisfactionum pro peccatis sit penitus enervatus. Antiquitus enim non conferebantur, nisi post laboriosam, & longam pœnitentiam; nunc dantur pro levissimis operibus, & creberrime. Ergo per has Indulgentias introducta est enormis mutatio in Ecclesia. Respondeo, antiquitus pro iis hominibus, qui pro peccatis occultis non voluerunt ultro subire publicam pœnitentiam, ad quod non obligabantur, ut P. Francolinus l. 2. de Pœnit. ostendit, tot immo plures fuisse Indulgentias plenarias, quam nunc; quia omnes isti pœnitentes statim absolvebantur, & si volebant, statim admittebantur ad communionem; nec illis imponebatur ille antiquus ordo longus pœnitendi, nisi consilii causa, quia alias non essent promerituri largitatem Indulgentiæ, ac plenitudinem remissionis, quod ipsum per modum dispositionis etiam in modernis Indulgentiis requiritur, prout in hoc opere probabitur. Quod vero attinet rigorem illum pœnitentiarum veterum pro peccatis publicis, dico, neque in hoc mutatum esse spiritum Ecclesiæ, quia Ecclesia illum rigorem non assumpsit, ut convenientem statui Ecclesiæ perfecto, sed ut necessarium statui imperfecto, adeoque illum usurpavit, ut abjiciendum, non ut retinendum. Hanc meam assertionem probo ex doctrina D. Cypriani, omnium Patrum rigorosissimi, qui dum reddita pace Ecclesiæ rigorem suum plurimum temperavit, ut de hac sua moderatione tamquam de inconstantia fuit reprehensus, hanc reddidit rationem, quod rigor fuit Ecclesiæ utilior tempore persecutionum ad conservandam honestatem Ecclesiæ coram Gentibus ubique commixtis; sed benignitas tempore pacis sit utilior in plures. Idipsum contingere in moderna benignitate postmodum ostendam; interim D. Cyprianum audiamus. Ep. 52. sic habet: *Quoniam de meo actu motus videris, mea apud te persona, & causa purganda est, ne me aliquis existimet a proposito meo leviter recessisse, & cum Evangelicum rigorem primo, inter initia defenderim, postea videatur animum meum a Disciplina, & censura priore flexisse, ut his, qui Libellis conscientiam suam maculaverint, & nefanda sacrificia commiserint, laxandam pacem putaverim; quod utrumque non sine librata diu, & ponderata ratione a me factum est. Nam quum prælium gloriosi certaminis in persecutione ferveret, toto hortatu & pleno impetu militum vires fuerant excitandæ, & lapsorum mentes animandæ, ut pœnitentiæ viam non solum sequerentur, sed & ad Martyrii gloriam provocarentur.... Sed persecutione sopita temperamentum salubri moderatione libravimus, ut nec in totum spes communicationis lapsis denegaretur, nec plus desperatione deficerent, & eo quod sibi Ecclesia clauderetur, secuti sæculum gentiliter viverent, nec tamen censura Evangelica solveretur. Ac si minus sufficiens Episcoporum in Africa* (idipsum nobiscum statuentium) *numerus videbatur, etiam Romam super hac re scripsimus ad Cornelium* (Papam), *qui & ipse cum plurimis Coepiscopis habito Concilio in eandem nobiscum sententiam pari gravitate, & salubri moderatione consensit. De quo tibi necesse nunc fuit scribere, ut scias, me nihil leviter egisse, sed nemini ex lapsis communicasse, quando erat* (occasio) *ut lapsus coronam acciperet; postea tamen sicut medendi vulneris utilitas exigebat necessitati temporum succubuisse, & saluti multorum providendum putasse*. Hucusque D. Cyprianus, qui proin ostendit, in moderando rigore regulam esse necessitatem temporum, utilitatem multitudinis, & Romani Pontificis declarationem.

Videamus ergo nunc, quomodo Romani Pontifices antiquitus utendo rigore Canonum, & nunc adhibendo eam moderationem, ut pœnitentiæ severiori modum relinquant communiter cujusvis arbitrio, semper respexerint ad necessitatem temporum, & utilitatem pluri-

rimo-

rimorum. 1. Antiquitus Christiani vivebant permixti cum Gentilibus, qui majorem concipiebant reverentiam erga Ecclesiam, si viderent, vitia tam severe elui. Itaque ad conciliandam hanc venerationem, & conversionem gentilium congruum erat uti tali remedio; & utilitas paucorum fidelium debebat cedere publicæ honestati Ecclesiæ. 2. Natura Christianorum plurimorum recenter ex gentilismo conversorum in populi magna parte erat adhuc nimis barbara, & vitiis dedita, ut posset mille exemplis per decem prima sæcula demonstrari; talis autem natura timore, ut servilis, durius tractari debuit, quia ut Sapiens ait: *Disciplina Servo*. 3. Illis temporibus plurima scelera non coercebantur legibus civilibus, maxime fornicatio, mollities, sodomia, perjuria extrajudicialia, blasphemiæ, & universim omnes transgressiones legum Ecclesiæ; cum ergo Ecclesia tunc non habuerit aliud medium expurgandi Ecclesiam ab his fœcibus, nisi forum pœnitentiale, debuit in isto adhibere rigorem Canonum. Principes Christiani, cum viderint Ecclesiam satis punire talia scelera, judicia hæc Ecclesiæ reliquerunt usque ad sæculum undecimum, nec multum curarunt in foro externo illa crimina punire. Nunc autem cum omnia illa crimina severe puniantur per leges Principum, poterat Ecclesia agere mitius, quia non amplius erat periculum, ne publice talia scelera invalescerent. 4. Antiquitus non dabantur subsidia promovendi sanctitatem in populo, prout nunc dantur; multiplicabantur scelera, & non erat efficax remedium resistendi torrenti, ne prorsus inundaret omnia, nisi timor canonum pœnitentialium; nunc autem multiplicantur Clerici, Ecclesiæ, Parochiæ, Catecheses, Conciones, Scholæ, Libri pii, exempla Sanctorum ac Piorum, Leges Juris Ecclesiastici, Religiosi Ordines, Monasteria, quæ omnia multum fæcis ex hoc mundo exhauriunt, juventutem Christianam partim bonis moribus imbuendo, partim a Mundo extrahendo, partim in exemplum suorum propinquorum constituendo. Itaque rigore tanto amplius opus non est eo tempore, quo plus inferret damni, quam lucri. 5. Antiquitus non erant introductæ in populum piæ consuetudines, & devotiones publicæ, quæ, dum fideles perpetuo occupant, ac distrahunt, potenter a malis occupationibus avocant. Tales sunt festivitates frequentes, Confessiones, comprecationes, peregrinationes, Confraternitates &c. Itaque sicut virga e domo ejicitur; liberis jam adultis, & ad sanam rationem compositis, ita antiqua disciplina non est retinenda ab Ecclesia in optimo statu constituta; neque per hoc mutatur spiritus Ecclesiæ, quia sicut anima una remanet in corpore humano pro diversitate ætatis, ac senii valde diverso, ita in Ecclesia datur quædam una, ac immortalis anima legum omnium, intentio videlicet legislatoris semper respicientis ad bonum commune, ad necessitatem temporum, & ad utilitatem plurimorum.

Objicies 2. Romani Pontifices nunc habent eum modum tendendi in suis indulgentiis, quasi possent satisfactiones Sanctorum dispensare, cui vellent, quod antiquitus non præsumpserunt, sed contenti fuerunt solis satisfactionibus Christi. 2. Iidem nunc potestatem suam etiam extendunt ad Purgatorium. 3. Ii nunc soli pro toto Mundo dispensant Indulgentias, quod antiquitus non legitur.

Respondeo ad 1. Satisfactiones Sanctorum Indulgentiis esse accidentales; potuerunt ergo omitti vel addi in applicatione Indulgentiarum, quamvis eas ob ipsam convenientiam intrinsecam etiam antiquitus ordinarie adhibitas fuisse, jam supra ostensum sit. Cum ergo versemur in re accidentali, mutatio quoad substantiam fieri non potuit. Quod vero hæ satisfactiones Sanctorum Indulgentiis sint accidentales, testatur Bellarminus *lib.* 1. *de Indulg. cap.* 4. his verbis: *Non est quidem opus, ut adjungantur passiones Sanctorum passionibus Christi, quasi hæ per se non sufficiant; sed adjunguntur tamen, quia æquum est, ut illæ passiones non sint inanes; quomodo autem concurrant in hac applicatione satisfactiones Christi cum passionibus Sanctorum, idest, an applicetur una pars satisfactionis ex passionibus Christi, pars alia ex passionibus Sanctorum? An vero integra satisfactio accipiatur semper ex passionibus Christi, & superaddantur ad cumulum satisfactionis passiones Sanctorum, non videtur nimis curiose investigandam;* Ita Bellarminus.

Ad 2. *dico*, Indulgentias pro defunctis esse solemnes deprecationes pro defunctis, in quibus Summus Pontifex nomine totius Ecclesiæ pro defunctis Deo offert Sanctorum, & justorum opera; prout ostenditur in decursu operis. Cum ergo semper Ecclesia oraverit pro defunctis, ut ostendunt Polemici, & Baronius ad annum 34. a num. 314. nihil in hoc innovarunt per Indulgentias Pontifices, sed per eas solum invitant fideles ad secum comprecandum pro defunctis, & ut ad hoc facilius excitentur, promittit Papa, se interpositurum

simul

simul pro tali anima deprecationem Ecclesiæ & oblaturum Deo pro illa anima Sanctorum opera.

Ad 3. respondeo, etiam antiquitus relaxationes tantum fuisse factas ex tacito vel expresso consensu Summi Pontificis. Quod relaxatio pro mæchis habeat originem a Zephirino Papa, testatur Tertullianus; quod lapsis in Idololatriam facta sit communio, & relaxatio, factum est ex *consensu* expresso Cornelii Papæ, ut testatur D. Cyprianus Epist. 52. supra relata. Et modum relaxationum etiam pro homicidis, præscripsit Episcopis Germaniæ Nicolaus primus, ut testatur ejus Epistola, hactenus inedita. Denique quod antiquitus factum est ex generali consuetudine Ecclesiæ, haud dubie vim suam habet ex consensu tacito legislatoris. Quod si ergo in similibus taciti, & expressi eadem est vis, sequitur, etiam antiquitus omnes Indulgentias per consensum tacitum summi Pastoris Ecclesiæ substitisse. Rectius autem, & clarius ex dependentia postmodum exprimi cœpit per modernam indulgentiarum formam, quia solius Universalis Episcopi potestas se extendit ad omnes fideles, vi cujus tacite ipsi omnes voluntates, intentiones, & dispositiones subjiciuntur. Quod si Pater potest disponere de voluntate uxoris, & liberorum quoad vota; Principes de voluntate subditorum quoad contractus, & testamenta; Superior Communitatis quoad communitatem, & participationem bonorum operum de voluntate subditorum: cur non conveniens fuerit, ut etiam voluntates fidelium, ac intentiones tacite subordinentur voluntati Papæ, ejusque dispositioni relinquant opera satisfactoria ad expiationem propriorum criminum ob largitatem Numinis redundantia? Si autem hæc subordinatio voluntatum ad voluntatem Christi in terris Vicarii est Ecclesiæ congenita ac essentialis ob ipsum Ordinem Hierarchicum, nihil novationis contingere potuit, dum Princeps fidelium eam voluntatem a suorum dependentium actuali dispositione circa satisfactiones justorum superfluas, & ad Deum oblatione piorum operum manifestius exposuit.

IX. Vera Indulgentiam idea juxta sensum, & spiritum Ecclesiæ hæc. Cum nos peccatores impares simus ad satisfaciendum divinæ justitiæ pro debitis per peccata contractis, partem vero istius debiti per opera nostra laboriosa solvere valeamus, clementissima Mater Ecclesia thesaurum nobis aperit meritorum Christi, B. Virginis, & Sanctorum; ac per hujus thesauri applicationem, id supplet, quod ob infirmitatem, & imbecillitatem reddere non possumus. Itaque indulgentiæ in infirmitatis nostræ supplementum conceduntur. Quamobrem nos non liberant ab ea solvendi debiti parte, quam solvere valeamus, sed supplent id quod attenta imbecillitate nostra reddere non valemus. Duo ergo hic attente ponderanda sunt, ut gravissimi Doctores monent. Primum Indulgentias valde salutares, & utiles esse, quod solvunt eam debiti partem, quam per temporariam pœnam in hac vita vix possumus, in altera vero gravissimis purgatorii pœnis solvere deberemus. Deinde Indulgentias hac ratione concessas, & usurpatas, non enervare Ecclesiæ disciplinam, nec fovere pœnitentium ignaviam: sed imbecillitatem nostram erigere, atque juvare, & spiritum inflammare nostrum, ut alacrius & celerius, id quod possumus, reddamus, supplendo id quod pro infirmitate reddere non valemus. Audiatur Cardinalis Cajetanus, qui adversus Lutherum Ecclesiæ de Indulgentia disciplinam exposuit, & propugnavit ac regulas fidelibus exhibuit: *In tract. de Indulg. quæst. 2.* hæc habet; *Sunt* (pœnitentes) *duplicis ordinis. Quidam solliciti ad satisfaciendum per seipsos pro peccatis suis: quidam negligentes satisfacere per se ipsos. Primi, condignas pœnitentias vel petunt a Confessionibus sibi imponi, parati eas implere: vel sponte illas assumunt, dum continuo student per sancta opera satisfacere, jejunando, orando, eleemosynas dando &c. Secundi vero levissimam pœnitentiam, aut rogant, aut læti suscipiunt, & cum illa impleverint, quam sciunt esse minimam, non curant amplius de satisfaciendo; & hi sunt, quibus Indulgentiæ non prosunt judicio meo. Nullus enim, indignus aliena satisfactione pro pœna sibi debita, consequitur veraciter fructum Indulgentiæ. Sed quilibet negligens satisfacere per seipsum, est indignus aliena satisfactione pro pœna propriis peccatis debita. Ergo nullus negligens satisfacere per se ipsum acquirit fructum Indulgentiæ. Præterea in qualibet bene ordinata Republica, quantumcumque rationabilis adesset quandoque causa dispensandi thesaurum in Cives gravatos ære alieno, negligentes tamen solvere* (quod possent) *indigni censerentur adjutorio thesauri. Ex eo enim quod possunt de suo solvere, & non curant, indignos se reddunt tali sublevamine: & nisi tales pro indignis haberentur, foveretur negligentia, quoniam alii horum exemplo ad similem negligentiam provocarentur. Legis autem est facere, non negligentes, sed virtuosos. Cum igitur Ecclesia sit a Deo ordinata, æquum non est,*

est, ut spiritualis dispensatio thesauri negligentes pro dignis habeat, hoc enim esset enervare satisfactiones pœnitentiales. Non prosunt ergo Indulgentiæ negligentibus satisfacere per seipsos, quoniam indigni sunt, &c. Parati autem ad satisfaciendum per seipsos sunt, non qui negligunt per seipsos satisfacere; sed illi soli, quorum voluntas sic est ad satisfaciendum parata, quod non retardat opus nisi impedita. Consule etiam Benigni Bossuet *Instruct. pro Indulg. comparand.* Doctiss. Episcopus animadvertens in Conc. Trident. *sess.* 14. *cap.* 21. definiri, plenam illam & integram peccatorum omnium remissionem, quam per Baptismum consequimur, per sacram. pœnitentiæ obtineri non posse, *Sine magnis nostris fletibus, & laboribus divina id exigente justitia;* ita concreditam sibi plebem alloquitur; *Audite, filii, Ecclesiæ Matris vestræ verba. Illa vobis proponit* magnos fletus, magnosque labores, baptismum laboriosum: *Illa vos edocet*, divinam justitiam id exigere: *Hic Ecclesiæ rigor a suo spiritu oritur: qui numquam extinguetur. Nec illa unquam cessabit bellum indicere laxitati. Quid refert cum Concilio mollitiem detestari Hæreticorum, qui sanctos satisfactionis rigores rejecerunt; si nos in similem languorem incidamus, & id reipsa contemnamus, quod verbis confitemur?* Et postquam ostendit, Concilium docere divinam quoque clementiam decere, ut peccata post baptismum commissa sine pœna satisfactoria non remittantur, ac pœnam hujusmodi a novis patrandis peccatis nos coercere, similesque Christo nos efficere, ideoque confessarios convenientes pœnitentias imponere oportere, satis apte concludit, Ecclesiam aperire thesaurum sibi concreditum, sive indulgentias concedere, ut suppleat inopiam nostram & integrum pœnarum debitum hac præsertim ætate nostra, in qua vix umquam pœnitentiæ criminum pravitati æquales aut a confessariis imponuntur, aut sponte suscipiuntur a nobis, sive ob vitæ brevitatem, sive ob spiritus languorem, diminutumque charitatis fervorem. Et sane, quis in animum inducat suum, Ecclesiam, dum concrediti sibi thesauri divitias nobis effundit, velle aut socordiæ nostræ inservire, aut peccandi liberius ansam præbere, liberando homines a pœnis satisfactoriis, quibus a peccatis coercentur, quibus passionum impetum cohibent, quibusque in charitate illa exercentur, per quam Deo satisfacere, eique placere studeant?

X. Quæ cum ita se habeant, quis æquo animo ferat Lucii Ferraris opiniones, quas recenset, & probat *art.* 3. *num.* 4. & sequentibus? Quis non videat injuria seniculum conqueri de nimio Romanorum censorum rigore, qui probatas a Venetis censoribus opiniones laxitatis notant? Scribit enim sub *num.* 4. *Indulgentia plenaria liberat ab obligatione implendi quamlibet pœnitentiam etiam medicinalem, sibi impositam a Confessario;* ac sequentibus *num.* 4. id argumentis ostendere conatur, in *num.* vero 5. ex Glossa asserit Bonifacium VIII. *Noluisse Confessarios imponere aliquam pœnitentiam iis, qui lucrarentur Jubilæum*, & *num.* 8. decere quidem, at non debere Confessarium pœnitentiam imponere, ac dictis similia habet *n.* 10. Quæ enim superiori in numero exposita sunt, non solum medicinales, sed etiam satisfactorias pœnitentias injungendas esse probant iis quoque quibus Indulgentiæ concedantur, licet satisfactoria mitior esse possit, dum eam suppleant opera injuncta; sed hac quoque in re cauti sacerdotes esse debent, ne contra Ecclesiæ mentem agant. Videri poterit Euseb. Amort, *part.* 1. *sect.* 4. ubi ex Patribus, Conciliis, Summis Pontif. ac gravissimis Theologis etiam satisfactoriæ pœnitentiæ obligationem ostendit. At Lucius noster a medicinali quoque pœnitentia homines absolvit, quæ imponenda est cum grave periculum peculiare relapsus jure naturæ auferendum est. Sed ad rem veniamus. *Pœnitens est*, qui detestatur peccata, qui a peccato *abstinere* proponit, qui tactus vero cordis dolore a peccato & creaturis aversus, & conversus ad Deum esse incipit; fac vero medicinalem pœnam necessariam eidem esse, ut in proposito stet, ut in conversione perseveret, quis dicat hunc indulgentiæ virtute, a medicinali hac subeunda pœnitentia liberari? Indulgentia vere pœnitentibus conceditur; at vere pœnitens non est qui implere nolit pœnitentiam, qua propositum firmetur, quaque foveatur, perficiaturque conversio; ut consideranti liquet. Rursus quodcumque peccatum letale malignas in anima qualitates relinquit etiam post sacramentalem absolutionem. Ergo peccatores omnes medicinali indigent pœnitentia, qua ab hujusmodi morbo curentur pro criminum, & status diversitate. Nec iis favet antiquorum auctoritas, qui injungendam pœnitentiam negant, dum sit indulgentia concessa; nam illi de pœnitentia loquuntur, quam Confessarii ex præscripto Canonum pœnitentialium injungere debebant, cujus loco opera injuncta adimplenda erant. Sed sufficiet in hujus rei comprobationem ea in medium afferre

quæ

quæ Cardinalis Denhoff Episcopus Cæsenatensis scripsit.

XI. Is itaque in instructione ad Populum, cavete vobis, inquit, ab abusu, quem nonnulli sacerdotes invehunt, qui tempore Jubilæi, aut occasione plenariæ indulgentiæ, gravissimorum criminum reis levissimas satisfactiones decernunt, hoc nimirum obtutu, quod ejusmodi indulgentiæ, si opera in concessionibus Summorum Pontificum assignata accurate persolvantur, simul cum culpa pœnam etiam penitus aboleant. Hæc enim agendi ratio adversatur menti Sanctæ Ecclesiæ; quæ quidem cupit filiis suis opem ferre, ut pœnæ debitum exsolvant, cui solvendo impares sunt, nonnulli quidem virium inopia, alii vero vitæ termino prohibiti: quare complures non adimplent pœnitentiam delictis suis convenientem; sed eximere non vult ab obligatione legis divinæ, quæ idoneos pœnitentiæ fructus facere jubet. Neque desides reddere, aut tardiores in operibus satisfactionis, quæ tantopere in sacris Scripturis, & a Sanctis Patribus commendata sunt sedulo exercendis. Ideo Concilium Trid. tradit, nusquam esse in Ecclesia semitam tutiorem, qua liceat evadere supplicia, quæ Deus peccantibus minatur, quam ut crebro quis in hujusmodi operibus pœnitentiæ agendis occupetur, idque cum vero & sincero doloris affectu. *Neque vero securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem a Deo pœnam, quam ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent*, *Sess. XIV. Cap. VIII.*

Hanc Ecclesiæ mentem multoties indicant Summi Pontifices in suis indulgentiarum litteris, quibus eas impartiri se *vere pœnitentibus* ajunt; his verbis significantes sinceram omnium delictorum detestationem; firmum animi propositum deinceps non relabendi, & voluntatem Deo apposite satisfaciendi. Quum lapsus ad hunc modum animo est comparatus, & suis partibus sedulo defungitur, ut divinam justitiam placere queat, Ecclesia velut pia Mater in auxilium accurrit, ut indulgentiæ beneficio, quod restat debiti, solvat: vel plene, si plena est; vel in tantum, quantum illa confert. Hinc usuvenit, ut plena indulgentia non omnibus, qui exuto peccandi affectu, præscriptas conditiones adamussim præstiterunt, ex asse cedat in plenam solutionem: quia non omnium eadem est debitorum ratio; neque eodem omnes studio pro viribus egerunt, ut ea diminuerentur: quarum rerum beneficii dispensator semper rationem habere censendus est; Ita docet Sanctus Bonaventura: *Indulgentiæ*, inquit, *quantum est ex potestate dantis, tantum valent, quantum promittunt. Non tamen cuilibet valent tantum, nec æqualiter omnibus; sed secundum existimationem ejus, quam habuit, vel habere debuit qui indulgentiam fecit: quam non oportuit exprimere, quia omnes fideles debent illud in corde præsupponere, quod dona & miserationes S. Spiritus donentur cum æquo libramine. In* IV. *sentent. dist.* XX. *quæst.* VI. *sub finem.*

Idem colligitur ex constitutionibus quibusdam Summorum Pontificum, ubi expresse pronuntiant hanc sibi esse intentionem. Liquet in decreto Bonifacii VIII. quod incipit *Antiquorum*, *Extrav. de pœnit. & remission.* ubi promulgando indulgentiam jubilæi universalis: *Unusquisque tamen plus merebitur*, ait, *& indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas amplius & devotius frequentabit*. Et in statuto Innocentii IV. edito in primo Concilio Lugdunensi, quo plenam concedit indulgentiam iis, qui sumptus conferrent in bellum sacrum, aitque, unumquemque lucrifacturum *juxta quantitatem subsidii, & devotionis affectum*. Hæc autem satis indicant plenæ indulgentiæ quemque fieri participem tum secundum modum operum pœnitentiæ, quæ fecerit, tum secundum piæ devotionis fervorem: atque ea ratione imminui debitum satisfactionis.

Cardinalis Baronius, vir sane magnus, & qui Ecclesiæ de indulgentiis sententiam apprime noverat, postquam indulgentiam a Gregorio VII. concessam Episcopo Lincolniensi, ea lege, ne opera pœnitentiæ negligantur secundum cujusque facultatem, suis Annalibus ad An. MLXXIII. N. LXXI. inseruisset, ait, Sanctum Pontificem hanc legem, seu conditionem adjecisse: *ut appareat Sedis Apostolicæ indulgentias illis communicari, qui, quantum suppetunt vires, bene operari non prætermittunt; non autem ignavis, otiosis, ac negligentia torpescentibus*. Ejusdem sententiæ fuit Cardinalis Cajetanus, qui citata formula jam memorata, *vere pœnitentibus*, qua Pontifices Romani uti solent, ait, *indulgentias non consequi pœnitentes negligentes, sed pœnitentes sollicitos, qui soli sunt vere pœnitentes*. Deinde explicat hujus doctrinæ utilitates; ad cujus normam, ut observat, *solvuntur omnes quæstiones, tam de nimis largo Dei foro, quam de omittendis suffragiis pro plenarie absolutis in morte, quam de admiratione sapientum, & oblocutionibus detrahentium: & excitantur fideles ad pœnitentiæ opera. Nec aliquid adimitur efficaciæ indulgentiarum*;

rum; sicut nil adimitur efficaciæ Sacramentorum, ex hoc quod oportet accedentes ad illa esse bene dispositos, si fructuosa sibi esse volunt. Soli siquidem indigni indulgentiæ, ab illius fructu juxta hunc dicendi modum excluduntur; *Tract. x. de suscipientibus indulgentias qu.* 1.

Ecclesia hodiedum indulgentiæ munera dispensat eadem, qua olim, mentis intentione. Nam in Jubilæo commendat opera ad satisfaciendum idonea, puta jejunia, eleemosynas, & Ecclesiarum visitationes. In reliquis autem plenis Indulgentiis jubet, ut præstitis e præscripto operibus, pœnitentiæ Sacramentum adeatur. Ita credentibus modum suggerit, quo Indulgentiæ donum sibi comparent, sive ad supplendam satisfactionem dudum inchoatam, sive ad eluendum pœnitentiæ neglectum; nempe faciendo opera pœnitentiæ, quæ in Bullis Pontificiis designantur, & vehementi dolore peccata sua detestando. Igitur quum hæc opinio videatur menti Ecclesiæ magis consentanea, concludimus cum S. Bonaventura *in* IV. *sent. dist.* XV. *part.* 1. *art.* 1. *quæst.* III. *Ideo sanum consilium est, quod homo semper pœniteat.*

Idem placuit S. Thomæ: idque omnino nobis in cathedra confessionis amplectendum est, & sequendum: *Consulendum est*, inquit, *eis*, *qui indulgentiam consequuntur*, *ne propter hoc ab operibus pœnitentiæ injunctis abstineant; ut autem ex his remedium consequantur, quamvis a debitis pœnæ essent immunes: & præcipue quia quandoque sunt plurium debitores quam credant.* In IV. *sent.* XX. *quæst.* 1. *art.* 3. *quæstiuncula* 1. *ad* 4. Cardinalis Bellarmini doctrina dogmati Doctoris Angelici plane accinit: *Omnino*, ait vir colendissimus, *sic accipiunt prudentes Christiani Pontificias indulgentias, ut simul etiam studeant dignos fructus ferre, ac pro suis peccatis Domino satisfacere. Lib.* 1. *de Indulgent. cap.* XII.

XII. Dicent vero: Indulgentiæ plenariæ sunt: ergo omnem plane temporalem pœnam remittunt. Nulla ergo a Confessariis imponenda pœnitentia satisfactoria, aut medicinalis, ac nulla in pœnitente obligatio esse debet hanc subeundi pœnitentiam, dum plenaria ei concessa sit indulgentia. At jam diximus, plenariam vocari indulgentiam, quatenus plene, & integre supplet id, quod ad integram satisfactionem deficit. Ergo plenaria non excludendo, sed includendo opera satisfactoria, qua ratione, supra ostendimus. Præterea, plenaria Indulgentia juxta mentem concedentis, & dispositiones suscipientis attendenda est. Dum vero Summi Pontifices plenariam Indulgentiam concedunt, eam vere pœnitentibus largiuntur. Numquid vere pœnitentes dici possunt, qui injunctam a Confessariis satisfactoriam pœnitentiam adimplere obtentu Indulgentiæ recusent? Quid vero si pœnitentia medicinalis sit, sive ordinata ad illos animi morbos averruncandos, qui proclives homines ad peccandum faciant? Neque enim vere pœnitens haberi potest, qui paratus non sit medicinam illam spiritualem usurpare, quæ ad firmandum de non peccando propositum necessaria est. Plenaria præterea est ex parte suscipientis Indulgentia, quando is tanto devotionis fervore, tanto charitatis affectu, & tantis pietatis operibus se disponit, ut ei omnis remittatur pœna: at hæ dispositiones in eo, qui non suscipiat onus satisfactoriæ pœnitentiæ a Confessario injunctum omnino desiderantur. Tenetur ergo pœnitens etiam Jubilæi tempore has pœnitentias adimplere; & Confessarius imponere eas debet veluti opera ad Sacramentum pœnitentiæ complendum ordinata. Fallitur ergo Lucius noster, dum ait, in praxi decere tantum, *quod Confessarius istas imponat*, cum imponere revera debeat, etiam attenta Bonifacii VIII. Bulla, in qua Jubilæi Indulgentia *solis vere pœnitentibus* promittitur, atque conceditur. Ad Glossam quod attinet, quæ asserit noluisse Bonifacium, ut Confessarii aliquam pœnitentiam injungerent, dicere primum possumus, id adversari ipsius Bonifacii Bullæ, ut superius innuimus: Deinde exponi mens Bonifacii poterit de pœnitentia per Canones, non vero de medicinali, & satisfactoria a Confessario injungenda ad animi morbos medendos. Atque hæc de Indulgentiæ effectu sufficiant.

XIII. Venio nunc ad Indulgentias, quæ pro Defunctis applicantur. *P. Lucius Ferraris n.* 16. ait: *Indulgentiæ pro Defunctis prosunt certo, & infallibiliter illis determinatis animabus, quibus ex intentione Summi Pontificis applicantur, secundum ordinariam Dei legem &c.* Audiatur hac de re Passerinus, cujus doctrinam probat Clarissimus Eusebius Amort. Examinans, *an Indulgentiæ pro Defunctis habeant effectum infallibiliter?* Sic respondet. Prima sententia id negans habet tres rationes. Primo, quia inferior non potest aliquem infallibiliter liberare a pœna inflicta per superiorem, etiam compensando, & dando æquivalens, nisi superior se specialiter obligaverit ad acceptandam compensationem. Quod vero Deus promi-

miserit, ac se obligaverit ad acceptandam compensationem pro Defunctis, non constat. Secundo, sententia judicis post mortem transit ex conditionata in absolutam, unde non remanet locus satisfactioni per compensationem, quæ innititur justitiæ, sed solum, quæ innititur divinæ misericordiæ. Tertio, quia ob hanc causam etiam privata suffragia non habent infallibilem effectum, dum fiunt pro Defunctis, sed solum ex libera acceptatione divinæ misericordiæ. Hanc sententiam tenuerunt *Richardus* 4. *d.* 15. *quæst.* 203. *Durand. quæst.* 4. *num.* 12. *Cajetan.* 1. *tract.* 16. *quæst.* 5. *Cordub. n.* 6. *quæst.* 13. & 15. *Canus l.* 12. *de loc. cap.* 13. *ad* 9. *Domin. Sotus de Indulgent. Henriq. l.* 7. *cap.* 7. *Laym. lib.* 5. *tr.* 7. *cap.* 7. *Bonac. d.* 6. *quæst.* 1. *p.* 6. *Lezana v. Indulg. num.* 5. *Amicus t.* 8. *d.* 20. *s.* 8. *num.* 176. & eandem rationabilem vocat *Bellarminus l.* 1. *c.* 14. Re bene perpensa apparet, primam (hanc) sententiam esse veriorem, quia non constat de speciali promissione Dei, qua se obligaverit ad acceptandam compensationem, quam Pontifex in favorem animarum Purgatorii facit dando Indulgentiam per modum suffragii. Notare hic juvat, Indulgentias non concedi mortuis per modum judicii, & absolutionis: quia Ecclesia exercere judicium nequit in illos, qui suæ jurisdictioni non subjacent, ut sunt mortui. Istis itaque conceduntur *per modum suffragii*. Nomine autem suffragii Theologi intelligunt subsidium ecclesiasticum, quod conferri potest aut merendo per opera, aut impetrando per orationes, aut satisfaciendo per tolerantiam adversitatum; ut communiter Auctores explicant.

XIV. Plura alia fuere a Censoribus notata, quæ nos paucis indicabimus. Primo, quod Lucius *num.* 32. *art.* 3. asserit a Summis Pontificibus non exigi Confessionem, & Communionem veluti opus directe injunctum pro acquirenda Indulgentia. Id non placet, quia dum Pontifex Confessionem, & Communionem exigit, has inter præcipua opera recenset, quæ ab iis præstanda sint, qui Indulgentias lucrari velint. Secundo, quia eodem in numero paulo infra, docet, sufficere indictam a Pontifice Confessionem, quæ etiam ante octo dies peracta fuerit. At id celebrioribus Theologis improbatum est, & a Sac. Indulg. Congregatione definitum fuit, Confessionem saltem in vigilia fieri debere illius diei, in quo acquirenda sit Indulgentia; ut ex decreto sub die 19. Maii 1759. Tertio, quod dicat non requiri Confessionem peccatorum venialium, nisi id expresse in concessione Indulgentiæ declaretur. Saniores vero Theologi etiam tunc Confessionem faciendam esse docent, non solum quia tutius id est, sed etiam quia consentaneum est praxi fidelium, & eodem indicato decreto definitum est. Quarto non placet dum asserit Indulgentias ad septennium concessas complecti septem annos utiles, ita ut occurrente anno Jubilæi intermedio, in quo illa Indulgentia cesset, protrahi debeat ad octavum usque. Nam id arbitrarie prorsus asseritur, atque in gratiæ concessione satis perspicue exprimi videtur, ut nova, expleto septennio, supplicatio fiat. Quinto, non adeo facile permittendum Censores putant, quod affirmat Lucius de Indulgentiis tempore Quadragesimæ concessis, *quæ incipiant ab hora, in qua Vesperæ celebrari solent*; nam ut animadvertit Amort *qu.* 55. quando conceditur Indulgentia plenaria a primis Vesperis, usque ad occasum solis in die festo, incipiunt Indulgentiæ ea hora, qua in loco aut in vicinia solent inchoari primæ Vesperæ, ac deficiunt ea hora, qua ibi locorum sol subire solet horizontem. Quamobrem primæ Vesperæ intelligendæ sunt juxta morem loci, aut viciniæ. Non itaque videtur attendendus peculiaris Quadragesimæ ritus. Sed quidquid sit de hoc, *quando conceditur Indulgentia plenaria pro aliquo die feriali, non exprimendo primas Vesperas, videtur saltem circa Indulgentias a ducentis annis concedi solitas, eam incipere a medio noctis, & durare usque ad medium noctis, non a primis Vesperis. Ratio est, quia illud discrimen, quod in nonnullis Bullis Indulgentiarum statuatur a primis Vesperis, in aliis autem Bullis id non exprimatur, minime censeri debet otiosum, & vacuum ratione, adeoque cum hujusmodi Bullæ destinato consilio quoad determinandum Indulgentiarum initium diversæ sint, etiam operantur earundem initium diversum; & cum stylo ecclesiastico per analogiam cum aliis rebus Ecclesiasticis, puta festis, Horis Canonicis, Missis, Jejuniis conforme sit tempus a medio noctis usque ad medium sequentis, pronum est, etiam Pontificem ad hoc tempus quoad Indulgentias respexisse*. Sexto denique circa ea, quæ Lucius habet *num.* 8. *artic.* 4. de revocatione Indulgentiarum facta per Paulum V. docti Censores monendos esse Lectores censuerunt, ut attente legant Pauli V. Constitutionem incipientem *Romanus Pontifex*, ex qua facile intelligent, quæ revocatæ fuerint,

rint, quæque confirmatæ pro Regularibus, a Summo Pontifice, Indulgentiæ, Constitutio refertur sub num. 7. ejusdem 4. articuli. (a)

APPENDIX ALTERA

De Indulgentiis.

In hac novissima editione addita.

MUlta sane congessit Lucius Ferraris, titulo *de Indulgentiis*, ex Casuistarum placitis deprompta, Doctrinæ, Disciplinæque Ecclesiæ minime consentanea, quibus Romanus Theologus in altera editione sapientissime occurrit, Appendice addita ad calcem ejusdem tituli. Enimvero perpendenti mihi ea in Appendice nonnulla adhuc desiderari, quæ verum Ecclesiæ spiritum in indulgentiis conferendis, atque dispositiones, ad eas lucrandas necessarias, accuratius explicent, hinc me de Publico bene mereri nullatenus ambigendum putavi, si altera Appendice ea supplenda assumerem, quæ in prima adhuc desiderari videntur. Qua in re nihil me facturum aliud propono, nisi Opusculum in Urbe editum an. 1760., cui titulus: *De Indulgentiis & requisitis præsertim ad*

Responsio Auctoris.

(a) Instituit hic *Rom. Theologus* novum Articulum de Indulgentia, & §. 10. insurgit acriter contra a me tradita, quasi blasphemias ego vomuissem *art.* 3. *num.* 4. At ea, quæ sunt *ibi* a me tradita & a *Theologo* nostro censura notata, sunt, ut cuique legenti patet, omnia solido fundamento rationum, SS. Patrum, classicorumque doctorum auctoritate suffulta, nec a me tantum pro arbitrio conclusa. Cæterum non ego conqueror de præstantissimis Romanis Censoribus, quos summopere colo & veneror; sed tantummodo de ipso *Theologo* conqueror, quod me Auctore adhuc vivente ausus sit (ut alia prætercam) Opus meum prohibito suo typis evulgare, & me identidem confratrem suum injuria carpere. Sed ipse viderit, & Deus scrutator cordium, retribuet.

§. 13. Suæ censuræ subjicit, quæ ego tradidi *art. cit. n.* 16. scilicet: quod indulgentiæ pro defunctis rite concessæ & acquisitæ secundum ordinariam Dei legem prosint certo & infallibiliter illis determinatis animabus, quibus ex intentione Summi Pontificis applicantur. Et tamen dictam sententiam cum pondere rationum ibi productarum a *num.* 16. *ad* 20. *inclusive*, defendunt præter *ibi* allegatos gravissimos Auctores, etiam alii plures, quos inter noster *Mattheucci* cum aliis in *Cautela Confessarii lib.* 1. *c.* 27. *propos.* 37. *ab Alexandro VII. damnata*, *n.* 51. asserens, quod id deducitur ex *Epist. Leonis X. ad Card. Cajetanum*, *de Indulgent.* in qua pari modo loquitur de Indulgentiis rationabili causa tam vivis, quam defunctis concessis. Sed vivis datæ Indulgentiæ infallibiliter prosunt, si opera præscripta impleantur, & causa sit proportionata: ergo sic dicendum de datis pro defunctis, quibus certo & infallibiliter prosunt, vel ex parte, si Indulgentia sit non plenaria, vel integre, si sit plenaria, habeatque conditiones necessarias. Hæc ille, qui statim *sub num.* 52. subjungit: *sed dubitatur, an determinate liberetur ea anima pro qua celebratur in Altari privilegiato?* Respondit, *affirmative*; & affert ad rem Breve Gregorii XIII. pro concessione Indulgentiæ Altari privilegiato in Ecclesia S. Bartholomæi de Urbe, ubi ipse scribebat. Ita etiam doctiss. P. Augustinus de Gabrielis Capucc. *tom.* 3. *tract.* 7. *de Pœnit. num.* 540. cum aliis ibi citatis. P. Concina *lib.* 1. *de Sacram. Pœnit. dissert.* 5. *num.* 44. *qu.* 10. circa hanc quæstionem, hæc habet: *Plures quidem affirmant, at plures etiam negant; & quia ego, quid verosimilius sit, ignoro, rem indecisam relinquo.* Et Card. Bellarminus *lib.* 1. *de Indulgent. cap.* 14. neutram sententiam audet reprobare, vocatque negantem valde rationabilem, & affirmantem valde piam. Videatur Appendix tract. VI. cursus Theol. Moral. Colleg. Salmaticensis, ubi *tract. VI. cap.* 3. *punct.* 2. *a num.* 99. *ad* 104. a doctiss. Auctore omnino certa judicatur & solidissime probatur nostra conclusio & solvuntur omnes objectiones.

§. 14. Dicit *Theologus*: Lucius *num.* 32. *art.* 3. asserit a Summis Pontificibus non exigi Confessionem & Communionem veluti opus directe injunctum pro acquirenda Indulgentia, &c. Id est contra decretum Sac. Cong. Indulgent. approbatum a Clemente XIII. 19. Maii 1759. At illud decretum fuit jam integrum a me prolatum *in Supplementis* tertiæ editionis: & ad ipsius normam nunc moderanda sunt, quæ ante ipsius promulgationem ex gravissimis Auctoribus *ibi* citatis adduxeram; ipsum autem Decretum videre est *in Supplementis* ad verb. *Indulgentia art.* 2. *num.* 46.

ad eas recipiendas Dispositionibus, *& Catholicæ Ecclesiæ Doctrinæ in conferendis*, *& recipiendis iisdem illustratio*, veluti in epitomen redigere.

§. 1. Indulgentia, prout hoc loco sumitur, nihil aliud est, nisi relaxatio, aut moderatio extra Sacramentum ab Ecclesia facta pœnæ temporalis, quam divina justitia exigit a peccatoribus pœnitentibus, quibus jam remissa fuere peccata, & pœna sempiterna, quæ iis debebatur. Hinc Ecclesia, sive supremi Ecclesiæ Pastores tunc *Indulgentiam* concedere dicuntur, cum juxta facultatem sibi a Domino traditam eas pœnas temporarias remittunt, quæ, ex divinæ justitiæ Decreto, pœnitenti luendæ supersunt, culpa jam deleta. Quanta porro sit pœna temporaria, quæ peccato jam remisso respondeat, licet nobis exploratum minime sit; illud tamen pro certo tenendum, gravem admodum esse; eamque peccati gravitati proportionatam. Hoc sensu ac spiritu ducta vetus Ecclesia *Pœnitentiales Canones* constituit, in hoc omnes consentientes, quod pœnas gravissimas a pœnitente subeundas præscriberent quorum Canonum etiam nunc habenda ratio est, cum S. Carolus Borromæus aliique præstantissimi Episcopi, ipseque Summus Pont. Innoc. XII. eos edendos, vulgandosque curarint ad Confessariorum, & pœnitentium directionem.

Ex his Canonibus, quos omni prorsus ex parte nunquam abolevit Ecclesia, *Indulgentiarum*, quas confert, veluti forma profecta est, ut ex ipsa constat Ecclesiæ praxi, & disciplina in Indulgentiis elargiendis. Sicut enim juxta Canones pro qualitate peccati injungebatur pœnitentia vel quadraginta dierum, vel unius, vel duorum, vel quinque, vel septem, aut plurium annorum, vel etiam totius vitæ; sic etiam varia ad hunc modum constituta sunt Indulgentiarum genera, quæ pœnitentiæ tempus vel contrahebant, vel ab ea penitus absolvebant. Nam alia *quadragena* est, sive ut alii vocant *Carena*, alia *septena*, atque ita de ceteris partialibus, alia demum totalis, aut *plenaria*. Ex qua Ecclesiæ praxi, & disciplina in Indulgentiis concedendis illud colligere debemus, sanctissimas illas pœnitentiæ regulas nunquam fuisse abrogatas, nec pristinum suum omnem amisisse vigorem.

At vero, quamquam juxta tenorem aut statuta *Canonum pœnitentialium* ab Ecclesia confectorum concederentur olim, & nunc etiam concedantur indulgentiæ; absit, ut cogitemus, eas valere dumtaxat *in foro Ecclesiæ*, adeo ut non absolvat a pœnis, quas Justitia divina a peccatoribus exigit sive in præsenti, sive in futuro sæculo. Hanc sententiam refutavit S. Thom. *q.* 25. *Supplem. art.* 1., eaque proscripta fuit a Leone X., qui sequentem damnavit Lutheri articulum: *Indulgentiæ his*, *qui veraciter eas consequuntur*, *non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud Justitiam divinam*. Hinc cum laudato Angelico Doctore dicimus, quod Indulgentiæ *valent*, *& quantum ad forum Ecclesiæ*, *& quantum ad Judicium Dei ad remissionem pœnæ residuæ &c.*

§. 2. His de germana indulgentiæ notione prælibatis, Ecclesiæ Catholicæ doctrinam de præsenti controversia præmittere lubet, in iis, quæ Sacrosancta Tridentina Synodus tum de satisfactione Deo a peccatore exhibenda, cujus quædam relaxatio indulgentia est, tum de Indulgentiis ipsis definivit. Et ut a priore ordiamur, agit de satisfactione Sacrum Concilium *sess.* præsertim 14. ubi *cap.* 2. decernit in primis, quod *ad eam novitatem*, *& integritatem*, *quam per Baptismum acquirimus*, *per Sacramentum Pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus*, *ac laboribus*, *divina id exigente justitia*, *pervenire nequaquam possumus*. Tum vero *cap.* 3. inter Pœnitentiæ partes *Satisfactionem* collocat.

Uberius tandem de hac tertia Pœnitentiæ parte disserens *cap.* 8. hæc inter alia statuit: *Divinam Clementiam decet*, *ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur*, *ut occasione accepta*, *peccata leviora putantes*, *veluti injurii*, *& contumeliosi Spiritui Sancto in deteriora labamur*. Quod Sancta Synodus confirmare pergit tum ex eo, quod hæc pœnitentiæ opera *securior via sit ad amovendam imminentem a Domino pœnam*: tum ex conformitate, quam oportet habere cum Christo, *qui pro peccatis nostris satisfecit*. Admonet deinde Sacerdotes *pro qualitate criminum*, *& pœnitentium facultate*, *SALUTARES*, *ET CONVENIENTES SATISFACTIONES INJUNGERE*, *ne si forte peccatis conniveant*, *& indulgentius cum Pœnitentibus agant*, *levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo*, *ALIENORUM PECCATORUM PARTICIPES efficiantur*. *Habeant autem præ oculis*, *ut satisfactio*, *quam injungunt*, *non sit tantum ad novæ vitæ custodiam*, *& infirmitatis medicamentum*, *sed etiam ad præteritorum vindictam*, *& castigationem*, *&c.*

Ex his porro Sacri Concilii Decretis plura colligere pronum est, quæ certa, firma, & inconcussa esse debent apud Catholicos omnes: atque illud in primis, satisfactionem unam esse ex tribus Sacramenti Pœnitentiæ partibus,

saltem quoad animi præparationem, necessariam omnino ad redintegrandam amicitiam cum Deo offenso, & reparandam injuriam ipsi per peccatum illatam.

2. Satisfactionis hujusmodi necessitatem ex ipso divino jure desumi. Hoc enim nitidissime constat ex verbis Concilii illis: *divina id exigente justitia.*

3. Satisfactionem hanc necessariam omnino esse, nedum *ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum vindictam, & castigationem*: atque adeo proportione aliqua respondere debere numero, & qualitati criminum.

4. Denique non esse in arbitrio ministrorum Ecclesiæ pœnas hasce satisfactorias ad libitum remittere, vel recuperare: sed ad eas pro qualitate injungendas obstringi divino præcepto. Non enim id Concilium solummodo consulit, sed expresse præcipit, sive potius colligit ex jure divino: *debent ergo Sacerdotes Domini &c.*

Hæc omnia certissima sunt, atque extra disputationis aleam posita. Verum ad decretum alterum Concilii proferendum, quod indulgentias spectat, gressum faciamus.

Decretum hoc habetur sessione 25. cap. ultimo, ubi Concilium ita loquitur: „ *Cum potestas conferendi Indulgentias a Christo Ecclesiæ concessa sit . . . sacrosancta Synodus Indulgentiarum usum Christiano populo maxime salutarem, ac sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet, ac præcipit ... In his tamen concedendis moderationem juxta veterem, ac probatam in Ecclesia consuetudinem, adhiberi cupit, ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur. Abusus vero, qui in his irrepserunt &c. emendatos, & correctos cupiens, præsenti decreto generaliter statuit &c. omnino abolendos esse; Cæteros vero, qui ex superstitione, ignorantia, irreverentia, aut aliunde provenerunt &c., mandat omnibus Episcopis, ut diligenter quisque hujusmodi abusus Ecclesiæ suæ colligat &c. ut ad summum Pontificem deferantur, cujus auctoritate, & prudentia, quod universali Ecclesiæ expedit, statuatur; ut ita sanctarum Indulgentiarum munus pie, sancte, & incorrupte omnibus fideliter dispensetur.* „

Sancta igitur Ecclesia ab ipso Christo Domino potestatem accepit conferendi indulgentias.

2. Definit sacrosancta Synodus, indulgentiarum usum utilem esse populo Christiano, maximeque salutarem. Hinc certi fideles esse debent firmiterque confidere, quod, modo debitis cum dispositionibus indulgentiam recipiant, profutura sibi sit, nedum in facie Ecclesiæ, sed etiam coram Deo.

3. Concilium præcavere studet abusus, qui in concedendis indulgentiis, ac etiam recipiendis irrepere facile possunt: atque adeo in earum dispensatione moderationem adhiberi cupit, *juxta veterem, ac probatam Ecclesiæ consuetudinem, ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur*. Hæc est disciplina *pœnitentiæ*, sive *satisfactionis* pro commissis delictis, quam *enervari* Concilium timet nimia indulgentias conferendi facilitate, nimiaque, quam rudiores sæpe concipiunt fiduciam obtinendæ salutis via hac faciliore, atque suaviore. Cum autem duplex quæstio excitari possit, quarum altera *Indulgentias* spectat ex parte conferentis, altera, ex parte suscipientis, idcirco de priore in antecessum disseramus oportet.

§. 3. Illud ergo pro certo statuendum tamquam *Ecclesiæ doctrinam*, ad Indulgentiæ valorem, præter auctoritatem in Conferente, requiri piam ac justam conferendi causam. Addo, justam & rationabilem causam esse non posse, nisi proportionata quadantenus sit Indulgentiæ, quæ confertur. Rationabilem autem causam semper adesse præsumendum est, nisi aliud nimirum evidenter constet.

Primam assertionis partem, quæ in confesso est apud omnes, iisdem ferme momentis confirmo, quæ proferunt Cardinalis Bellarminus, Pater Gabriel Antoine, aliique. „ *Primum hoc est, quoniam* (inquit Bellarminus *lib. 1. de Indulgentiis cap. 12.*) *pœna expianda est jure divino. Non potest autem summus Pontifex sine justa causa dispensare in iis, quæ aliquo modo pertinent ad jus divinum: quoniam minister Dei est, non Dominus.* „ Quam rationem proponit insignis alter, ac primarius summi Pontificis in Concilio Tridentino Theologus Petrus de Soto lectione 2. de Indulgentiis. „ *Thesaurus unde Indulgentiæ dantur, non est in manu Pontificis, ut pro suo libitu, cui vult, donet efficaciter: sed apud Deum reconditus est ... qua re Indulgentia, ut ex parte conferentis sit efficax, sive valorem obtineat, talis sit oportet causa conferendi, ut verisimiliter probetur a Deo* „.

Demum neque ipsi Summi Pontifices talem in se potestatem agnoscunt, ut Indulgentias sine justa causa concedere valeant. Nam Clemens VI. in Extrav. *Unigenitus* expresse profitetur Thesaurum Ecclesiæ ea lege Petro, ejusque successoribus fuisse concreditum, ut eum nonnisi *pro piis, & rationabilibus causis* dispen-

dispensent; adeo ut, quemadmodum ipsemet exponit, ex hac dispensatione *Fidelium augeatur devotio*, *fides splendeat*, *spes vigeat*, *& charitas vehementius inardescat*.

Verum hæc ita certa sunt, ut nec in controversiam adduci queant. Quod in disputationem vocatur illud est, an scilicet quælibet pia causa sufficiat ad Indulgentias valide conferendas, an vero requiratur ulterius proportio aliqua operis injuncti cum ipsa Indulgentia. Partem priorem docuerunt olim nonnulli, quos inter refertur etiam Sanctus Thomas, sed plane immerito. Posterior autem communior est, tum apud veteres, tum apud recentes doctores, quam ego quoque defendo.

Hæc ut magis explicetur, duo præsertim observo cum Bellarmino: primo scilicet ad causam justam, ut plurimum duo requiri, nempe finem aliquem pium, Deoque gratum, cujus assecutio Deo magis placeat, quam satisfactio pœnitentialis, quæ per Indulgentiam relaxatur. Ulterius opus aliquod fini assequendo proportionatum sit oportet. Nam licet finis Deo valde placeat; si tamen per opus injunctum congrue obtineri non possit, non videtur justa causa concedendæ indulgentiæ: ut si verbi gratia, plenaria Indulgentia dispensetur iis, qui precatiunculam aliquam recitant pro Hæreticorum conversione „ *causa*, inquit pius Cardinalis, *non videbitur justa*: *quoniam licet conversio hæreticorum res sit maxima*, *& Deo gratior*, *quam pœnitentialis satisfactio multorum fidelium*; *vix tamen confert ad illum finem obtinendum brevissima oratio*.

2. Observo ex eodem, omnes in eo convenire *ad causæ proportionem non requiri* (ut ait Pater Antoine Tractatu de Indulgentiis, quæstione 8.), *ut opus injunctum sit ita de se satisfactorium ut per se plane compenset*, *& tollat debitum pœnæ*. *Nam tunc nulla fieret remissio per Indulgentias*, *& sic Indulgentiæ forent prorsus inutiles*.

His animadversis, prima nostræ, & communis sententiæ probatio desumitur ex Cardinali Cajetano capite 8. Tractatus de Indulg. cujus de indulgentiis doctrina Raynaldus ad annum 1517. & seq. ubique proponit tamquam *doctrinam Ecclesiæ catholicæ* „ *Dispensatio*, inquit, *Thesauri cælestis credita Petro*, „ *ejusque successoribus*, *imitari debet dispensationem factam ab ipso Christo*. *Constat autem*, „ *quod Christus eumdem thesaurum dispensat* „ *commensurate*, *juxta concurrentes conditiones* „ *causarum mediatum* . . . . *ergo ipsius Vicario* „ *commensuratam quoque applicationem dicti thesauri creditam esse rationabile est*. „

Altera probatio hæc est ab eodem Eminentissimo Auctore paucis hisce verbis proposita: *quia*, inquit *constat Prælatos omnes Ecclesiæ non nisi Ministros*, *& Dispensatores esse*. *Tota igitur eorum potestas supra thesaurum Ecclesiæ infra limites dispensativæ potentiæ clauditur*.

Atque hinc 3. alia probatio subnascitur. Nam juxta Doctores omnes ad Indulgentiæ valorem in conferente requiritur justa & rationabilis causa. Justa autem, & rationabilis ea reapse vocari nequit, quæ nullam habet cum effectu proportionem: planeque pervertunt vocabulorum vim qui justam causam requirentes, pro quocumque etiam levissimo opere indulgentias quaslibet valide concedi posse contendunt.

Probatio 4. congrua nititur paritate: eodem nempe modo loqui par est de dispensatione Indulgentiarum, ac votorum. At juxta communiorem sententiam dispensatio in votis facta sine gravi causa, quæ gratior Deo sit, quam voti ipsius adimpletio, judicatur invalida. Igitur hoc ipsum de Indulgentiarum dispensatione sentiendum.

Tandem in Concilio Lateranensi IV. plures indulgentiæ repudiatæ fuere veluti *indiscretæ*, *& superfluæ*, adeoque inutiles. Cur autem indiscretæ, & superfluæ dictæ sunt? Num quia nullum pium finem earum concessione Prælati apposuerint? Quis hoc sibi persuaserit? Dicendum igitur illud est causam quidem piam aliquam extitisse, sed non proportionatam indulgentiis distributis.

§. 4. Gravior modo, eaque summi momenti controversia adcurate discutienda succedit de dispositionibus requisitis *ex parte recipientis Indulgentias*, ut effectum, pro quo conferuntur, obtineant, solvantque a pœnarum temporalium debito culpa jam dimissa. In hoc plures graves Theologi conveniunt, ut infra clarius fiet, quod præter statum gratiæ, & executionem operis injuncti, quod exiguum nunc esse solet, dum Indulgentiæ præsertim generales conferuntur, requiratur etiam ex parte suscipientis tamquam conditio prorsus necessaria saltem ad plenam earum assecutionem, sincerum & efficax propositum, ac sollicitudo satisfaciendi juxta vires Deo pro peccatis, ferendique fructus dignos pœnitentiæ, facultati, ac infirmitati cujusque accommodatos: sicut ex proportione hujusce sollicitudinis, ac devotionis etiam pietatis, & charitatis fervore, quibus pœnitentiæ opera peraguntur, major, mi-

norve percipiatur Indulgentiæ fructus, sive remissio temporalium pœnarum divinæ justitiæ debitarum. Hæc est paucis exposita verbis hac de quæstione sententia, quam tum veteres omnes tradunt, tum plerique recentiorum, qui rem hanc adcuratius discussere, secundum ea principia, quibus dirimendæ sunt Theologicæ controversiæ, & quam esse contendo *Catholicæ Ecclesiæ doctrinam*: Quod nemo arroganter a me dictum existimet: idem quippe longe ante jam asseruit Cardinalis Baronius, cujus alibi opportunius referentur verba. Interim vero audire non pigeat Eminentissimum alium Purpuratum.

Is est Cardinalis Denhoffius, qui in sua celebratissima Instructione Pastorali *de Pœnitentia* tot in Linguis conversa, & Sedis Apostolicæ authoritate probata, ita scribit in rem nostram: „ *Mens Ecclesiæ in dispensandis Indulgentiis, hæc quidem est, nempe filiis suis beneficio indulgentiæ opem ferre, ut pœnæ debitum exolvant, cui solvendo impares sunt ... Sed eximere non vult ab obligatione Legis divinæ, quæ idoneos pœnitentiæ fructus facere jubet, neque desidies reddere, aut tardiores in operibus satisfactionis, quæ tantopere & in Sacris Scripturis, & a Sanctis Patribus commendata sunt, sedulo exercendis. Ideo Concilium Tridentinum tradit, nusquam esse in Ecclesia semitam tutiorem ... quam ut crebro quis in hujusmodi operibus pœnitentiæ agendis occupetur ... Hanc Ecclesiæ mentem multoties indicant Summi Pontifices in suis Indulgentiarum Litteris, quibus eas impertiri se vere pœnitentibus ajunt, his verbis significantes sinceram omnium delictorum detestationem, firmum animi propositum deinceps non relabendi, & voluntatem Deo apposite satisfaciendi. Quum lapsus ad hunc modum animo est comparatus, & suis partibus sedulo defungitur ... Ecclesia, veluti pia mater in auxilium occurrit, ut Indulgentiæ beneficio quod restat debiti, solvat ... Hinc usuvenit, ut pœnæ Indulgentia non omnibus, qui exuto peccandi affectu, præscriptas conditiones adamussim præstiterant, ex asse cedat in plenam solutionem* „. Quod subinde roborat authoritate S. Bonaventuræ; ac Summorum Pontificum Bonifacii VIII. & Innoc. IV. *Quibus*, subdit, *satis indicant plenæ Indulgentiæ consecutionem quemque fieri participem, tum secundum modum operum pœnitentiæ, quæ fecerit, tum secundum piæ devotionis fervorem*.

Ex iis facile quisque colligere valet, in quo sita sit Indulgentiarum utilitas.

§. 5. Ab ea discutienda interim tantisper abstinere statui, quæ in hac est posita, quod major, minorve percipiatur indulgentiæ fructus juxta actualis charitatis Dei, fervoris, pietatis ac devotionis, quibus peraguntur opera injuncta in indulgentiarum largitionibus. Eamque defendunt Adrianus VI. Cardinalis Pallavicinus *l. 2. Cap. 2. Hist. Conc. Trid.*, S. Bonavent. Richardus, Gabriel, Major, Gerson, Innocentius, ac Felinus, omnes a Pallavicino citati, quibus adde Cajetanum, Natalem Alexandrum, aliosque complures. Hic dumtaxat vindicare ac comprobare sententiam nostram aggrediar sub iis terminis, quibus frequentius a sacris Theologis defenditur: requiri videlicet *ex parte subjecti* ad indulgentias lucrandas, præter statum gratiæ, propositum sincerum & efficax satisfaciendi Deo pro peccatis: propositum, inquam, *sincerum & efficax*, quod nempe in actus convenientes prodeat juxta vires ac facultatem subjecti, aliasque, quæ occurrere possunt, ac solent, circumstantias.

Hanc sententiam, quam *ut Ecclesiæ Catholicæ doctrinam* propugno, probo imprimis argumento ex Scripturis ducto, quod ita proponit Antoine *cap. 14. de Indulgentiis*. „ *Extat divinum præceptum faciendi dignos fructus pœnitentiæ, hoc est opera pia, & pœnalia, quæ satisfacere valeant pro peccatis, ut explicat Concilium Tridentinum, a quo præcepto Ecclesia dispensare non potest ... Et idem Concilium sess. 14. docet, generaliter pœnitentiam Christiani lapsi præter contritionem, & confessionem necessario continere satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia, &c.* „ Ita ille.

Hoc argumentum sic proponere præstat. Jure divino in Sacris Libris asserto constitutum est, ut pœnitenti, reatu culpæ remisso, reatus pœnæ temporalis remaneat luendæ sive in hac vita, sive in alia, juxta ejusdem gravitatem, & meritum. Hæc propositio ita certa est, ut si quis eam inficietur, jam inter heterodoxos recensendus videatur, quæ confirmare placet sententia S. Caroli, qui in sua Confess. Instructione ita ait: *Sacræ Litteræ ab iis qui pœnitentiam agunt, hoc efflagitant, ut fructus dignos pœnitentiæ faciant, atque ad Dominum convertantur in jejunio, fletu, & planctu*. Hæc igitur major propositio certissima est. Ad minorem venio: Sed quod divino jure constitutum est, firmum & constans sit oportet, nec ab authoritate Ecclesiæ solvi potest ulla indulgentiarum largitione, siquidem nulla gaudet Ec-

Ecclesia potestate supra jus divinum, quod declarare quidem valet, nullatenus vero solvere, vel abrogare. Igitur peccator per Indulgentias non eximitur ab hac obligatione satisfaciendi Deo operibus hisce pœnalibus.

Confirmatur, magisque urgetur hoc argumentum. Certum apud omnes est, Ecclesiam Thesaurum meritorum Christi, & Sanctorum dispensare non posse contra ejus voluntatem. Ejus porro voluntas esse noscitur, *ut dignos pœnitentiæ fructus* faciamus, & quidem *dignos*, hoc est juxta criminum qualitatem, & numerum. *Fructus autem pœnitentiæ* quinam præfertim sunt? Aut in quo consistent, nisi in congruis pœnalis satisfactionis operibus ex quibus etiam pœnitentia nomen sumpsit? Ita exponunt hunc textum, similesque alios sancti Ecclesiæ Patres, & præ reliquis S. Th. *quodlib.* 3. *q.* 12. *art.* 28. Unde inferendum est, indulgentias ab Ecclesia collatas non extinguere debitum a peccatoribus contractum faciendi fructus dignos pœnitentiæ, prout suppetunt vires, neque eas lucrari, qui id præstandi sincero carent & efficaci proposito.

§. 6. Si consulamus Ecclesiæ praxim, atque disciplinam ad Apostolos usque perductam, clare deprehendimus, in ea semper usum viguisse congruas exigendi a peccatoribus pro suorum qualitate delictorum satisfactiones conjunctas cum Indulgentiis. Atque ut ab Apostolis ipsis ordiamur.

Primum Indulgentiarum exemplum præbet Apostolus, qui ex auctoritate sibi a Christo collata, remissionem quidem pœnæ flagitioso Corinthio clementer indulsit, & indulgendam edixit; sed nonnisi post diutinam delicti sui pœnitentiam, ut ex textu evidenter eruitur, *ne abundantiori tristitia absorbeatur*, ut inquit Apostolus.

Crescente Ecclesia Christiana, celebres canones, qui *pœnitentiales* dicuntur, confecti sunt Ecclesiæ spiritum nobis exhibentes in imponendis pro quolibet peccato gravissimis pœnis, quas tamen moderari solebant Episcopi, (quod perinde erat ac indulgentiam tribuere) sed nonnisi ob justas ac rationabiles causas, & pœnitentium fervore in iis subeundis, aliisque circumstantiis accurate perpensis. Atque hæc, ut advertit S. Cyprianus *lib. de Lapsis*, generatim tunc temporis erat Ecclesiæ praxis, & disciplina, ut Episcopi prius probarent Lapsorum pœnitentiam, lacrymas, jejunia &c. ac tum demum absolutionem a peccatis simul & indulgentiam impertirent „ *Si precem* (verba sunt S. Episcopi) *toto corde faciat*, *si veris* „ *pœnitentiæ lamentationibus & lacrymis ingemiscat si ad veniam delicti sui Dominum justis*, *& continuis precibus inflectat* ... *roganti potest clementer ignoscere* (Episcopus:) „ *potest acceptum referre &c.*

At audire præstat Ecclesiam Romanam, ut omnibus liqueat, quam semper hæc omnium Ecclesiarum mater tenax fuerit primævæ disciplinæ. Hæc consulta a S. Cypriano, reposuit. „ *Quid in pace tam aptum*, *aut in bellis* „ *persecutionis tam necessarium*, quam debitam „ severitatem divini vigoris *tenere? Quam qui* „ *remiserit*, *instabili rerum cursu erret*, *necesse* „ *est* . . . Absit ab Ecclesia Romana *vigorem* „ *suum tam profana facilitate dimittere*, *&* „ *nervos severitatis reversa fidei majestate dissolvere*, *ne properata nimis remedia*, *utique non* „ *profutura*, *præstentur*, *& nova per misericordiam falsam veteribus vulnera imprimantur*. „ *Ubi enim poterit indulgentiæ medicina procedere*, *si medicus interrupta pœnitentia indulget* „ *periculis? Hoc non est curare*, *sed occidere*... „ *Pulsent fores* (pœnitentes,) *adeant ad limina Ecclesiæ*, *castrorum cœlestium excubent* „ *portas*, *resumant precum suarum tubam*. „

Verum alios afferamus hujusce traditionis testes. Eusebius *lib.* 6. *Hist. cap.* 48. refert, post Decii persecutionem plura coacta fuisse Concilia, omnesque Episcopos in hanc convenisse sententiam, indulgendum quidem esse, sed nonnisi iis, *quorum pœnitentiam satisfactioni proximam conspexerint*.

Longa ultraquam par est mea evaderet oratio, si canones omnes a Conciliis præscriptos recensere vellem. Unum vel alterum Lectorum oculis sisto. Concilium Nicænum 1. c. 12. de Indulgentia impertienda relapsis ita loquitur: *Quicumque metu*, *lacrymis*, *patientia*, *& bonorum operum studio conversionem opere ostendunt*, *hi definitum tempus auditionis implentes*, *merito orationibus communicabunt: postmodum vero licebit Episcopo humanius aliquid de iis cogitare*, quod perinde erat ac indulgentiam elargiri.

Œcumenici Concilii statuto morem gessit Synodus Aurelianensis 2. decernens penes Episcopum facultatem esse moderandi pœnitentiam injunctam, si pœnitentes *ex animo errorem deflere*, *& agere pœnitentiam videret*.

Innocentius I. qui sub initium sæculi v. Petri sedem obtinebat, praxim Ecclesiæ Romanæ in Indulgentiis conferendis exhibet, asserens hanc non esse a Sacerdote conferendam nisi *cum viderit congruam satisfactionem*. Eadem disciplina vigebat in Africa, ut constat

ex can. 75. & 76. Concilii Carthaginensis an. 424. celebrati.

Ne sim prolixior, paucis perstringam aliqua, quæ sequioribus sæculis hac de re constituta fuere. S. Basilius in epist. ad Amphilochium testatur, se Indulgentias concedere iis tantum, *qui vitam misericordia dignam ostendunt, qui pœnitentiæ fructus monstrant*. Concilium Aurelianense an. 541. præscribit Episcopis, ut indulgeant cum pœnitentibus, *cum eos viderint dignam penitentiam agere*. Nicolaus I. an. 860. rigidam pœnitentiam magno peccatori injunctam mitigandam edicit, *si ejus conversionem, & lacrymarum fontem floridis actionibus, & optimis operibus pullulare* constiterit. Concilium Saleguftadiense an. 1022. cap. 18. quia multi confisi Indulgentiis, quæ Romam petentibus concedebantur, pœnitentiam agere recusabant, aperte eos monuit, *talem Indulgentiam illis non prodesse, nisi prius juxta modum delicti sui datam sibi pœnitentiam adimplevissent*.

Verum quid pluribus opus est? Cum ex ecclesiastica historia compertissimum sit, per decem sæcula nonnisi Indulgentias partiales concessas fuisse; postmodum vero plenarias elargitas nonnisi pro operibus quam maxime arduis, exempli gratia, pro bellis gerendis in longissimis Regionibus? Quare mirum esse non debet, Sanctum Thomam docuisse aliam tunc temporis requisitam non fuisse ab illis pœnitentibus satisfactionem: quoniam, quæ assumebant ipsi, laboriosissima opera, cedere utique poterant in locum satisfactionis.

Colligamus itaque ex his omnibus, traditionem Ecclesiæ de Indulgentiis cum satisfactione pro peccatis congrua necessario conjungendis.

§. 7. Ut liquido constet, eumdem, quem hactenus ostendimus, immobilem in Ecclesia catholica semper permansisse spiritum, nullo alio aptiore uti possumus argumento, quam quod ex ipsa deducitur omnium Ecclesiarum capite, Ecclesia nimirum Romana, quæ nullum nobis de sententia sua relinquit ambigendi locum. Quare testimonia referam nonnullorum Summorum Pontificum, quæ in rem nostram potiora videntur.

I. Testimonium sumitur ex rescripto Sancti Gregorii VII. Episcopo Lincolniensi Indulgentiam pro peccatis suis petenti dato. *Absolutionem*, inquit, *peccatorum tuorum, auctoritate Principum Apostolorum Petri & Pauli fulti, tibi mittere dignum duximus: Si tamen bonis operibus inhærendo commissos excessus plangendo, quantum valueris, corporis tui habitaculum Dei mundum templum exhibueris*. In quem textum peculiari digna consideratione sunt, quæ subdit Baronius ad annum 1073. inquiens: *ut appareat, Sedis Apostolicæ Indulgentias illis communicari, qui, quantum suppetunt vires, bene operari non prætermittunt*.

Gemina docent Urbanus II. & Gelasius item II. Primus enim Indulgentiam concessit an. 1094. Plenariam *Crucesignatis* pergentibus ad Terræ sanctæ liberationem, sed tamen præscripsit, *ut illud iter* laboriosissimum *pro pœnitentia susciperent*. Alter vero an. 1115. eamdem confirmans indulgentiam adjecit. *Quoniam vos ipsos & vestra extremis periculis objecistis*.

Innocent. III. in Concilio Lateranensi decretum edidit, quo potestas coercebatur Episcoporum in indulgentiis conferendis. Rationes assignantur, quod nempe *per indiscretas & superfluas indulgentias & claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur*. Mens proinde Summi Pontificis fuit, ut *pœnitentialis satisfactio*, quæ laboriosis admodum operibus tunc etiam peragi consueverat, nullo pacto per indulgentias relaxaretur.

Bonifacius VIII. in Bulla pro indictione Jubilæi hæc habet: *Unusquisque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas amplius & devotius frequentabit*.

Eadem veritas comprobatur ex formulis, quas adhibere solent Summi Pontifices in concedendis Indulgentiis. His etenim, aliisque plerumque utuntur similibus verbis, ut fideles *redimant sua peccata operibus pœnitentiæ: ut jejuniis, orationibus, ac eleemosynis iram Dei placent*. Id patet ex Bullis S. Pii V. Sixti V. Clementis VIII. Urbani VIII. & Alexandri VIII. Quod ulterius exprimunt per illam particulam *veræ pœnitentibus*, quæ nedum hominem contritum indicant, verum etiam, illum, qui satisfacere satagit pro commissis delictis, ut optime ostendit Cardinalis Denhoffius in laudata sua pastorali Instructione.

Quod etiam magis magisque constat ex conditione apposita in Bullis Jubilæi, nimirum *injuncta pro modo culpæ pœnitentia salutari*. Quæ sane Summorum Pontificum mentem clare aperteque ostendunt, scilicet Indulgentias plenarias minime lucrari, qui pœnitentiam culpæ commensuratam pro viribus non implent.

Verum præ cæteris omnibus splendidissima sunt tot hujusce rei testimonia a duobus edita

ta Summis Pontificibus. Primus est Innocent. XII., qui pro Jubilæo instante an. 1700. hanc de argumento nostro Instructionem edendam curavit. En ejus verba seria animi consideratione pensanda. „ *Proponatur fidelibus utilitas, quam ex magna hac indulgentia consequuntur* .... modo divinæ gratiæ condigna „ satisfactione cooperentur. *Doceatur populus, quod licet Sacramento pœnitentiæ culpa & æterna pœna remittatur; nihilominus, post remissionem delictorum, debitum temporalis pœnæ, adeoque* grave onus satisfactionis *remaneret, quod* copiosis eleemosynis, rigorosis jejuniis, ac difficilibus operibus pœnitentiæ, „ *ut tempore veterum fervidorum Christianorum factum esse liquet ex* Canonibus pœnitentialibus, *aut horrendis pœnis Purgatorii solvi deberet. Cum vero talia sufferre humanæ infirmitati nimis grave foret; ideo Vicarius Christi tales satisfactiones per indulgentias* „ minuit. "

At plane decretorium est, quod suppeditat, testimonium Bened. XIV. in suis Litteris *de præparatione ad annum Jubilæi* 1750. in quibus versus finem prolixum sermonem habet de Indulgentiis, quem, ne tædio Lectores afficiam, in pauciora redigam. „ *Illud vero* „ (verba ejus sunt) *tum nobis, tum aliis, qui nostro loquentur nomine, curæ erit, ut clausulæ illius, quam Bullæ nostræ inseruimus*, fidelibus vere pœnitentibus &c. *vis & significatio probe intelligatur. Illud idem re, atque exemplis demonstrabimus, quam futilis atque inanis sit illorum sententia, qui a Catholica communione extorres* perperam „ asserunt, indulgentiarum usu pœnitentiam „ imminui, aut etiam de medio tolli. " Hinc mentionem faciens de Instructione a se edita in Archiepiscopatu Bononiensi: „ In „ hac, inquit, Instructione universum Diœcesis nostræ populum monuimus, & hortati „ sumus, ut occasione Indulgentiæ Plenariæ, „ quam Prædecessor noster Clem. XII. promulgaverat, injunctis operibus *alia pietatis opera superadderent, ac dignos pœnitentiæ fructus facerent*, aureo illo Ven. Card. Bellarmini documento ex T. 2. *Controvers. l.* 5. *cap.* 12. *Sic accipiunt prudentes Christiani Pontificias indulgentias, ut simul etiam studeant dignos pœnitentiæ fructus ferre, & pro suis peccatis Deo satisfacere*. Sed & illud adjecimus, quod Cardinalis Pallavicinus *in histor. Concil. Trid. l.* 4. *cap.* 12. *num.* 6. adnotavit, „ *falsam nimirum esse illorum sententiam, qui rentur, Christianos propter indulgentiarum usum desides fieri, atque a satisfactione, quæ Deo criminum nostrorum vindici præstanda est, avocari .... Hæc omnia iis affinia sunt quæ & nos supra inculcavimus, monentes, ut præter opera, quæ præcipiuntur, alia Christifideles exerceant pia opera, quæ spiritui ac votis Ecclesiæ consona sunt &c.* "

§. 8. Adductis jam Summorum Pontificum dissertissimis testimoniis, superfluum videri potest alios adjungere. Nihilominus non abs re futurum arbitror, si cursim saltem nomina potius, quam testimonia nonnullorum recitem Clarissimorum in Ecclesia Virorum, aliis omissis.

Floruit Sæc. XV. Cardinalis Cusanus. Hic, dum per Germaniam Sedis Apostolicæ Legati fungeretur officio, Synodum in Belgio Provincialem coegit anno 1445., ubi inter alia declarandum curavit, *idcirco dari Indulgentias, ut Ecclesia de Thesauro (Christi) suppleat, quod homo pro digna satisfactione sentit sibi deesse, quia multis obnoxius criminibus, dignam agere pœnitentiam vix posset, eo quod pro uno peccato mortali jam septennis pœnitentia agi deberet*.

Quod idem senserit Cajetanus nullus ambigit, qui etiam videtur in nimium rigorem delapsus. At certe legitimam de Indulgentiis sententiam secutus est S. Carolus, qui *pœnitentiales antiquos Canones edidit*; & in anno Jubilæi 1575., quid agere debuerant Romam petentes ad illud lucrandum, præscripsit his verbis; „ Non id vobis satis videri debet, „ quod Urbem Romanam, ac Ecclesias, & „ Reliquias Sanctorum visendas adieritis: sed „ huic quoque *vestram, & perfectam pœnitentiam* adjungere debetis. "

Suffragantur sententiæ nostræ Theologi Concilii Tridentini quorum scripta supersunt. Suffragantur Cardinales Baronius, Bellarminus, ac Denhoffius jam laudati, Stephanus Cardinalis le Camus, vir non minus vitæ sanctimonia, quam doctrina conspicuus: Benzonius Episcopus Lauretanus, Franciscus Cajetanus Incontri Archiepiscopus Florentinus, Joannes Bragadenus Patriarcha Venetiarum. His accedit tota Gallicana Ecclesia, cujus Episcopi doctrinam nostram veluti unice certam, ac tutam tradiderunt, quorum agmen ducit Magnus & numquam satis laudandus Jacobus Benignus Bossuetius Episcopus Meldensis in sua Instructione *de Indulgentiis*. Quis omnibus istis præferre audebit aliquos Casuistas diversimode opinantes? Adde Theologos alicujus nominis nostræ sententiæ subscribere, ex quibus

bus supra sexaginta recenset *Amort* in suo *de Indulgentiis* Tractatu.

§. 9. Præstat hic adtexere rationes aliquas, quarum prima sit: Mens Ecclesiæ est, ne per Indulgentias disciplina ecclesiastica pœnitentiæ relaxaretur: At posito quod ad Indulgentiam lucrandam non requiratur saltem desiderium efficax Deo satisfaciendi per opera pœnalia, jam pro quibuslibet peccatis *leviores*, atque etiam *levissimæ* injungi valerent pœnitentiæ, vel *nullæ* etiam, ut Casuistarum nonnulli contendunt, dummodo pœnitentes Indulgentias se recepturos promitterent.

Huic affinis est altera ratio, scilicet, quod si hæc foret Indulgentiarum vis, ut etiam iis, qui sincero carent proposito satisfaciendi Deo, pœnam omnem remitterent, foveretur hominum negligentia, iique, tametsi ingentibus peccatorum debitis prægravati, desidiores fierent in agenda pœnitentia, quam sane non esse Ecclesiæ mentem, nemo non videt.

Tertiam rationem ita proponit Cajetanus. „ Nullus indignus aliena satisfactione pro pœ„ na sibi debita consequitur veraciter fructum „ indulgentiæ. Sed quilibet negligens satisfa„ cere per seipsum est indignus aliena satisfa„ ctione pro pœna sibi debita: ergo nullus „ negligens satisfacere per seipsum acquirit „ fructum indulgentiæ. ”

Quarta ratio ab eodem Cajetano verbis hisce proponitur: „ In qualibet bene ordinata „ Republica, quantumcumque rationabilis ad„ esset quandoque causa dispensandi commu„ nem thesaurum in cives gravatos ære alie„ no, negligentes tamen solvere indigni cen„ serentur adjutorio Thesauri .... Cum igi„ tur Ecclesia sit a Deo ordinata; æquum „ non est, ut spiritualis dispensatione The„ sauri negligentes satisfacere pro dignis ha„ beat. ”

Quinta ratio, quæ præcedentem amplius confirmat, hæc: est Sancti Ecclesiæ Patres in ea semper persuasione fuerunt, noluisse Christum Dominum applicari ab Ecclesia fructum passionis suæ peccatoribus post Baptismum lapsis sine propria ipsorum satisfactione. Igitur Ecclesia non habet potestatem per Indulgentias sic applicandi fructum passionis Christi, ut cesset studium ac sollicitudo satisfaciendi juxta uniuscujusque vires.

Tandem, ut alias missas faciam rationes, argumentum subjicio quod mihi semper visum est ad persuadendum omnibus aptissimum: videlicet, quod veritas, quam defendimus, quædam sit velut insita fidelium mentibus, atque insculpta sententia; siquidem quid causæ est, cur veri pœnitentes, intime sentiant se debitores pro peccatis suis divinæ justitiæ, atque ex hoc intimo sensu promoveantur ad exercenda impigre pœnitentiæ opera, quamquam bene noverint apertum esse in Ecclesia Thesaurum meritorum Christi, & Indulgentias lucrari studeant?

Nonne persuasum est omnibus, gravissimis obnoxios esse Purgatorii pœnis eos, qui non peracta pœnitentia decesserunt e vita, licet pie obierint, & plures Indulgentias in mortis articulo susceperint: unde sacrificiis, orationibus, eleemosynis solari satagimus? Cur tantopere Ascetæ in libris, Confessarii in Sede sua, Sacri Oratores e suggestibus hortantur, imponunt, detonant faciendos esse pœnitentiæ fructus, nisi ex penitiore quadam persuasione, Indulgentias ex benignitate Ecclesiæ collatas prodesse quidem plurimum, sed nonnisi ex posita conditione, quod pœnitentes, quantum suppetunt vires, Deo propriis operibus satisfacere studeant?

§. 10. Ex tradita doctrina varia derivantur Corollaria. Primum, ut verbis utar Antoine: „ Ex dictis sequitur, ad lucrandas Indulgen„ tias requiri has conditiones ex parte reci„ pientis. 1. ut sit subditus concedentis .... „ 2. ut immunis sit ab excommunicatione ma„ jore ... 3. ut sit in statu *gratiæ* (*saltem* „ *dum ultimum opus injunctum perficitur*) .. „ 4. ut opus omne injunctum saltem morali„ ter totum, & integre impleatur ... Qui„ bus omnibus merito additur a multis pro„ positum satisfaciendi Deo per opera bona „ satisfactoria &c. ”

Corollarium secundum. Liquido constat, falsam esse quorumdam opinationem, qui censent nullum percipi fructum ex Indulgentia puta plenaria, si tota & integre non recipiatur. Nam, ut alia plura omittam, Bonif. VIII. in Bulla Jubilæi aperte testatur, quod *unusquisque plus merebitur, & Indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas amplius & frequentius frequentaverit*; quod clarius exprimit Innoc. IV. in cap. *quod autem, de pœnitent.*, nec non S. Thom. *suppl.* qu. 25. art. 2. ad 3. Sanct. Bonavent. *in 4. dist.* 20. *qu. ult.*

Corollarium tertium. Ad percipiendum integrum fructum Indulgentiæ plenariæ animus suscipientis liber esse debet ab omni affectu cujuscumque vel levioris peccati: alioquin non integre, sed partialiter dumtaxat Indulgentiam consequetur, si tamen aliæ conditiones

nes non desint. Ratio evidens est: quia in omnium sententia relaxatio pœnæ supponit culpam remissam: hæc numquam remittitur, nisi animus ab ea sit aversus.

Corollarium quartum. Consequitur etiam ex dictis, nihil, vel parum prodesse Indulgentiam iis, qui cum vitam omnem transigant in vitiis & peccatis, Sacramento pœnitentiæ recepto sibi persuadent, se ab omni pœna reddere immunes, mediis quibusdam precatiunculis, qua recitare non omittunt pro consequenda aliqua Indulgentia; & interim nullum studium impendunt, ut juxta vires suas Deo satisfaciant laboriosis operibus a vere pœnitentibus requisitis.

Corollarium quintum. Christiani omnes, iique præsertim, qui plura commisere gravia flagitia, solliciti esse debent in conjungenda pœnitentia cum Indulgentiis, quatenus utroque medio divinæ justitiæ securius satisfaciant. Hoc est autem illud Bellarmini documentum: nempe *utilius quidem est, ac tutius pro se satisfacere, quam Indulgentias quærere: sed utroque utilius est illud facere, & istud non omittere.*

SANCTISSIMI D. N.

CLEMENTIS PP. XIV.

LITTERÆ IN FORMA BREVIS

Quibus Societas Jesu extinguitur, & supprimitur.

ITEM ALIÆ IN SIMILI FORMA BREVIS

Quibus erigitur Congregatio particularis quinque S. R. E. Cardinalium, aliorumque Romanæ Curiæ Prælatorum, & Theologorum pro exequendis iis, quæ in prædictis Extinctionis & Suppressionis litteris ab eodem SS. D. N. decernuntur.

CLEMENS PP. XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

DOminus, ac Redempt. noster J. C. Princeps pacis a Proph. prænuntiatus, quod hunc in mundum veniens per Angelos primum pastoribus significavit, ac demum per se ipsum, antequam in cœlos ascenderet, semel & iterum suis reliquit discipulis; ubi omnia Deo Patri reconciliavisset, pacificans per sanguinem crucis suæ, sive quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt, Apostolis etiam reconciliationis tradidit ministerium, posuitque in eis verbum reconciliationis, ut legatione fungentes pro Christo, qui non est dissentionis Deus, sed pacis, & dilectionis, universo Orbi pacem annuntiarent, & ad id potissimum sua studia conferrent ac labores, ut omnes in Christo geniti solliciti essent servare unitatem spiritus in vinculo pacis, unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati sunt in una spe vocationis, ad quam nequaquam pertingitur, ut inquit S. Gregorius Magnus, si non ad eam unita cum proximis mente curratur.

Hoc ipsum potiori quadam ratione nobis divinitus traditum reconciliationis verbum, & ministerium, ubi primum, meritis prorsus imparibus, evecti fuimus ad hanc Petri Sedem, in memoriam revocavimus, die, noctuque præ oculis habuimus, cordique altissime inscriptum gerentes, ei pro viribus satisfacere contendimus, divinam ad id opem assidue implorantes, ut cogitationes, & consilia pacis nobis, & universo dominico gregi Deus infundere dignaretur, ad eamque consequendam tutissimum nobis, firmissimumque aditum reserare. Quinimo probe scientes, divino nos consilio constitutos fuisse super gentes, & super regna, ut in excolenda vinea Sabaoth, conservandoque Christianæ Religionis ædificio, cujus Christus est angularis lapis, evellamus, & destruamus, & disperdamus, & dissipemus, & ædificemus, & plantemus; eo semper fuimus animo constantique voluntate, ut quemadmodum pro Christianæ Reipublicæ quiete, & tranquillitate nihil a nobis prætermittendum esse censuimus, quod plantando, ædificandoque esset quovis modo accommodatum: ita, eodem mutuæ charitatis vinculo expostulante, ad evellendum, destruendumque, quidquid jucundissimum etiam nobis esset, atque gratissimum, & quo carere minime possemus sine maxima animi molestia, & dolore, prompti æque essemus, atque parati.

Non est sane ambigendum, ea inter, quæ ad Catholicæ Reipublicæ bonum, felicitatemque comparandam plurimum conferunt, principem fere locum tribuendum esse regularibus Ordinibus, ex quibus amplissimum in universam Christi Ecclesiam quavis ætate dimanavit ornamentum, præsidium, & utilitas. Hos idcirco Apostolica hæc Sedes approbavit non modo, suisque fulcita est auspiciis, verum etiam pluribus auxit beneficiis, exemptionibus, privilegiis, & facultatibus, ut ex his ad pietatem excolendam, & religionem, ad populorum mores verbo, & exemplo rite informandos, ad fidei unitatem

tatem inter fideles servandam, confirmandamque, magis magisque excitarentur, atque inflammarentur. Ast ubi eo res devenit, ut ex aliquo regulari Ordine, vel non amplius uberrimi ii fructus, atque optatissima emolumenta a Christiano populo perciperentur, ad quæ afferenda fuerant primitus instituti, vel detrimento potius esse visi fuerint, ac perturbandæ magis populorum tranquillitati, quam eidem procurandæ accommodati; hæc eadem Apostolica Sedes, quæ eisdem plantandis operam impenderat suam, suamque interposuerat auctoritatem, eos vel novis communire legibus, vel ad pristinam vivendi severitatem revocare, vel penitus etiam evellere, ac dissipare minime dubitavit.

Hac sane de causa Innocentius Papa Tertius prædecessor noster, cum comperiisset nimiam regularium Ordinum diversitatem gravem in Ecclesiam Dei confusionem inducere, in Concilio Generali Lateranensi IV. firmiter prohibuit, ne quis de cetero novam Religionem inveniat: sed quicunque ad religionem converti voluerit unam de approbatis assumat; decrevitque insuper, ut qui voluerit religiosam domum de novo fundare, regulam, & institutionem accipiat de approbatis. Unde consequens fuit, ut non liceret omnino novam religionem instituere sine speciali Romani Pontificis licentia, & merito quidem, nam cum novæ Congregationes majoris perfectionis gratia instituantur, prius ab hac Sancta Apostolica Sede ipsa vitæ futuræ forma examinari, & perpendi debet diligenter, ne sub specie majoris boni, & sanctioris vitæ plurima in Ecclesia Dei incommoda, & fortasse etiam mala exoriantur.

Quamvis vero providentissime hæc fuerint ab Innocentio III. Prædecessore constituta, tamen postmodum non solum ab Apostolica Sede importuna petentium inhiatio aliquorum Ordinum Regularium approbationem extorsit, verum etiam nonnullorum præsumptuosa temeritas diversorum Ordinum præcipue mendicantium nondum approbatorum effrænatam quasi multitudinem adinvenit. Quibus plene cognitis, ut malo statim occurreret, Gregorius Papa X. pariter Prædecessor noster in Generali Concil. Lugdunensi renovata Constitutione ipsius Innocentii III. Prædecessoris, districtius inhibuit, ne aliquis de cetero novum Ordinem, aut religionem adinveniat, vel habitum novæ religionis assumat. Cunctas vero generaliter religiones, & Ordines mendicantes post Concilium Lateranense IV. adinventos, qui nullam confirmationem Sedis Apostolicæ meruerunt, perpetuo prohibuit. Confirmatos autem ab Apostolica Sede modo decrevit subsistere infrascripto: ut videlicet professoribus eorumdem Ordinum ita liceret in illis remanere, si voluerint, quod nullum deinceps ad eorum professionem admitterent, nec de novo domum, vel aliquem locum acquirerent, nec domos, seu loca, quæ habebant, alienare valerent sine ejusdem Sanctæ Sedis licentia speciali. Ea enim omnia dispositioni Sedis Apostolicæ reservavit in Terræ Sanctæ subsidium, vel pauperum, vel alios pios usus per locorum Ordinarios, vel eos, quibus Sedes ipsa commiserit, convertenda. Personis quoque ipsorum Ordinum omnino interdixit quoad extraneos prædicationis, & audiendi confessiones Officium, aut etiam sepulturam. Declaravit tamen in hac Constitutione minime comprehensos esse Prædicatorum, & Minorum Ordines, quos evidens ex eis utilitas Ecclesiæ Universali proveniens perhibebat approbatos. Voluitque insuper Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum Ordines in solido statu permanere, ex eo quod istorum institutio prædictum Generale Concilium Lateranense præcesserat. Demum singularibus personis Ordinum, ad quos hæc Constitutio extendebatur, transeundi ad reliquos Ordines approbatos licentiam concessit generalem; ita tamen, ut nullus Ordo ad alium, vel Conventus ad Conventum se, ac loca sua totaliter transferret, non obtenta prius speciali Sedis Apostolicæ licentia.

Hiscemet vestigiis secundum temporum circumstantias inhæserunt alii Romani Pontifices Prædecessores nostri, quorum omnium decreta longum esset referre. Inter ceteros vero Clemens Papa V. pariter Prædecessor noster, per suas sub plumbo 6. nonas Maii anno Incarnationis Dominicæ 1312. expeditas litteras Ordinem Militarem, Templariorum nuncupatorum quamvis legitime confirmatum, & alias de Christiana Republica adeo præclare meritum, ut a Sede Apostolica insignibus beneficiis, privilegiis, facultatibus, exemptionibus, licentiis cumulatus fuerit, ob universalem diffamationem suppressit, & totaliter extinxit, etiamsi Concilium Generale Viennense, cui negotium examinandum commiserat, a formali, & definitiva ferenda sententia censuerit se abstinere.

Sanctus Pius V. similiter Prædecessor noster, cujus insignem sanctitatem pie colit, & veneratur Ecclesia Catholica, Ordinem Regularem Fratrum Humiliatorum Concilio Lateranensi anteriorem, approbatumque a felicis recordationis Innocentio III. Honorio III. Gregorio IX. & Nicolao V. Romanis Pontificibus Prædeces-

so-

foribus itidem nostris, ob inobedientiam decretis Apostolicis, discordias domesticas, & externas exortas, nullum omnino futuræ virtutis specimen ostendentem, & ex eo quia aliqui ejusdem Ordinis in necem S. Caroli S. R. E. Cardinalis Borromei Protectoris, ac Visitatoris Apostolici dicti Ordinis scelerate conspiraverint, extinxit, ac penitus abolevit.

Recolendæ memoriæ Urbanus Papa octavus etiam Prædecessor noster per suas in simili forma Brevis die 16. Februarii 1636. expeditas litteres Congregationem Fratrum Conventualium Reformatorum a felicis memoriæ Sixto Papa V. itidem Prædecessore nostro solemniter approbatam, & pluribus beneficiis, ac favoribus auctam, ex eo quia ex prædictis Fratribus ii in Ecclesia Dei spirituales fructus non prodierint, imo quamplures differentiæ inter eosdem Fratres Conventuales Reformatos, ac Fratres Conventuales non Reformatos ortæ fuerint, perpetuo suppressit, ac extinxit, Domus, Conventus, loca, supellectilem, bona, res, actiones, & jura ad prædictam Congregationem spectantia Ordini Fratrum Minorum S. Francisci Conventualium concessit, & assignavit, exceptis tantum domo Neapolitana, & domo Sancti Antonii de Padua nuncupata de Urbe, quam postremam Cameræ Apostolicæ applicavit, & incorporavit, suæque, suorumque successorum dispositioni reservavit; Fratribus denique prædictæ suppressæ Congregationis ad Fratres S. Francisci Capuccinos, seu de Observantia nuncupatos, transitum permisit.

Idem Urbanus Papa VIII. per alias suas in pari forma Brevis die 2. Decembris 1643. expeditas litteras Ordinem Regularem Sanctorum Ambrosii, & Barnabæ ad nemus perpetuo suppressit, extinxit, & abolevit, subjecitque Regulares prædicti suppressi Ordinis jurisdictioni, & correctioni Ordinariorum locorum, prædictisque Regularibus licentiam concessit se transferendi ad alios Ordines regulares ab Apostolica Sede approbatos. Quam suppressionem rec. memoriæ Innocentius Papa X. Prædecessor quoque noster solemniter per suas sub plumbo Kal. Aprilis anno Incarnationis Dominicæ 1645. expeditas litteras confirmavit: & insuper Beneficia, Domus, & Monasteria prædicti Ordinis, quæ antea regularia erant, ad sæcularitatem reduxit, ac in posterum sæcularia fore, & esse declaravit.

Idemque Innocentius X. Prædecessor per suas in simili forma Brevis die 16. Martii 1645. ob graves perturbationes excitatas inter Regulares Ordinis Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum, etsi Ordo ille prævio maturo examine a Greg. Papa XV. Prædecessore nostro solemniter approbatum fuerit, præfatum regularem Ordinem in simplicem Congregationem, absque ullorum votorum emissione, ad instar Instituti Congregationis Presbyterorum sæcularium Oratorii in Ecclesia Sanctæ Mariæ in Vallicella de Urbe S. Philippi Neri nuncupatæ, reduxit; Regularibus prædictis Ordinis sic reductis transitum ad quamcumque religionem approbatam concessit; admissionem Noviciorum, & admissorum professionem interdixit: superioritatem denique, & jurisdictionem, quæ penes Ministrum generalem, Visitatores, aliosque Superiores residebat, in Ordinarios Locorum totaliter transtulit; quæ omnia per aliquot annos consecuta sunt effectum, donec tandem Sedes hæc Apostolica, cognita prædicti Instituti utilitate, illum ad pristinam votorum solemnium formam revocavit, ac in perfectum regularem Ordinem redegit.

Per similes suas in pari forma Brevis die 29. Octobris 1650. expeditas litteras *idem Innocentius* X. Prædecessor, ob discordias quoque, & dissensiones exortas, suppressit totaliter Ordinem S. Basilii de Armenis: regulares prædicti suppressi Ordinis omnimode *jurisdictioni*, & obedientiæ Ordinariorum Locorum subjecit in habitu Clericorum sæcularium, assignata *iisdem* congrua sustentatione ex *redditibus Conventuum* suppressorum; illisque *etiam facultatem* transeundi ad quamcumque religionem approbatam concessit.

Pariter ipse Innocentius X. Prædecessor per alias suas in dicta forma Brevis die 23. Junii 1651. expeditas litteras attendens, nullos spirituales fructus ex regulari Congregatione Presbyterorum Boni Jesu in Ecclesia sperari posse, præfatam Congregationem perpetuo extinxit; Regulares prædictos jurisdictioni Ordinariorum Locorum subjecit, assignata eisdem congrua sustentatione ex redditibus suppressæ Congregationis, & cum facultate transeundi ad quemlibet Ordinem regularem approbatum a Sede Apostolica: suoque arbitrio reservavit applicationem bonorum prædictæ Congregationis in alios pios usus.

Denique felicis recordationis Clemens Papa IX. Prædecessor itidem noster cum animadverteret, tres regulares Ordines, Canonicorum videlicet regularium Sancti Georgii in Alga nuncupatorum, Hieronymianorum de Fesulis, ac tandem Jesuatorum a Sancto Johanne Columbino institutorum parum, vel nihil utilitatis, & commodi Christiano populo afferre, aut spe-

turi posse eos esse aliquando allaturos, de iis supprimendis, extinguendisque consilium cepit, idque perfecit suis litteris in simili forma Brevis die 6. Decembris 1668. expeditis: eorumque bona, & redditus satis conspicuos, Venetorum Republica postulante, in eos sumptus impendi voluit, qui ad Cretensе bellum adversus Turcas sustinendum erant necessario subeundi.

In his vero omnibus decernendis, perficiendisque satius semper duxerunt Prædecessores nostri ea uti consultissima agendi ratione, quam ad intercludendum penitus aditum animorum contentionibus, & ad quælibet amovenda dissidia, vel partium studia magis conferre existimarunt. Hinc molesta illa, ac plena negotii prætermissa methodo, quæ in forensibus instituendiis judiciis adhiberi consuevit, prudentiæ legibus unice inhærentes, ea potestatis plenitudine, qua tamquam Christi in terris Vicarii, ac supremi Christianæ Reipublicæ moderatores amplissime donati sunt, rem omnem absolvendam curarunt, quin regularibus Ordinibus suppressioni destinatis, veniam facerent, & facultatem sua experiundi jura, & gravissimas illas vel propulsandi criminationes, vel causas amoliendi, ob quas ad illud consilii genus suscipiendum adducebantur.

His igitur, aliisque maximi apud omnes ponderis, & auctoritatis exemplis nobis ante oculos propositis, vehementique simul flagrantes cupiditate, ut in ea, quam infra aperiemus, deliberatione, fidenti animo, tutoque pede incedamus, nihil diligentiæ omisimus, & inquisitionis, ut quidquid ad regularis Ordinis, qui Societatis Jesu vulgo dicitur, originem pertinet, progressum, hodiernumque statum perscrutaremur; & compertum inde habuimus, eum ad animarum salutem, ad hæreticorum, & maxime Infidelium conversionem, ad majus denique pietatis, & religionis incrementum a Sancto suo Conditore fuisse institutum; atque ad optatissimum hujusmodi finem facilius feliciusque consequendum, arctissimo Evangelicæ paupertatis voto tam in communi, quam in particulari fuisse Deo consecratum, exceptis tantummodo studiorum, seu litterarum Collegiis, quibus possidendi redditus ita facta est vis, & potestas, ut nihil tamen ex iis redditibus in ipsius Societatis commodum, utilitatem, ac usum impendi unquam possit, atque converti.

His, aliisque Sanctissimis legibus probata primum fuit eadem Societas Jesu a rec. memoriæ Paulo Papa III. Prædecessore nostro per suas sub plumbo 5. Kal. Octobris anno Incarnationis Dominicæ 1540. expeditas litteras, ab eodemque concessa ei fuit facultas condendi jura, atque statuta, quibus Societatis præsidio, incolumitati, atque regimini firmissime consuleretur. Et quamvis idem Paulus Prædecessor Societatem ipsam angustissimis sexaginta dumtaxat alumnorum limitibus ab initio circumscripsisset; per alias tamen suas itidem sub plumbo pridie Kal. Martii ann. Incarnationis Dominicæ 1543. expeditas litteras locum dedit eadem in Societate iis omnibus, quos in eam excipere illius moderatoribus visum fuisset opportunum, aut necessarium. Anno deinde 1549. suis in simili forma Brevis die 15. Novembris expeditis litteris idem Paulus Prædecessor pluribus, atque amplissimis privilegiis eamdem Societatem donavit, ac in his indultum alias per eumdem Præpositis generalibus dictæ Societatis concessum admittendi viginti Presbyteros Coadjutores spirituales, eisque impertiendi easdem facultates, gratiam, & auctoritatem, quibus Socii ipsi professi donantur, ad alios quoscumque, quos idoneos fore iidem Præpositi generales censuerint, ullo absque limite, & numero extendendum voluit, atque mandavit; ac præterea Societatem ipsam, & universos illius Socios, & personas, illorumque bona quæcumque ab omni superioritate, jurisdictione, correctione quorumcumque Ordinariorum exemit, & vindicavit, ac sub sua, & Apostolicæ Sedis protectione suscepit.

Haud minor fuit reliquorum Prædecessorum nostrorum eamdem erga Societatem liberalitas, ac munificentia. Constat enim a rec. m. Julio III. Paulo IV. Pio IV. & V. Gregorio XIII. Sixto V. Gregorio XIV. Clemente VIII. Paulo V. Leone XI. Gregorio XV. Urban. VIII. aliisque Romanis Pontificibus privilegia eidem Societati, jam antea tributa, vel confirmata fuisse, vel novis aucta accessionibus, vel apertissime declarata. Ex ipso tamen Apostolicarum Constitutionum tenore, & verbis palam colligitur; eadem in Societate suo fere ab initio varia dissidiorum, ac æmulationum semina pullulasse, ipsos non modo inter Socios, verum etiam cum aliis regularibus Ordinibus, Clero sæculari, Academiis, Universitatibus, publicis litterarum gymnasiis, & cum ipsis etiam Principibus, quorum in ditionibus Societas fuerat excepta; easdemque contentiones, & dissidia excitata modo fuisse de votorum indole, & natura, de tempore admittendorum Sociorum ad vota, de facultate Socios expellendi, de iisdem Sociis ad sacros ordines promovendis sine congrua, ac sine votis solemnibus contra Concilii

Tri-

Tridentini, ac sanctæ memoriæ Pii Papæ V. Prædecessoris nostri decreta; modo de absoluta potestate, quam Præpositus generalis ejusdem Societatis sibi vindicabat, ac de aliis rebus ipsius Societatis regimen spectantibus; modo de variis doctrinæ capitibus, de scholis, de exemptionibus, & privilegiis, quæ locorum Ordinarii, aliæque personæ in Ecclesiastica, vel sæculari dignitate constitutæ suæ noxia esse jurisdictioni, ac juribus contendebant; ac demum minime defuerunt gravissimæ accusationes eisdem Sociis objectæ, quæ Christianæ Reipublicæ pacem, ac tranquillitatem non parum perturbarunt.

Multæ hinc ortæ adversus Societatem querimoniæ, quæ nonnullorum etiam Principum auctoritate munitæ, ac relationibus ad rec. memoriæ Paulum IV. Pium V. & Sixtum V. Prædecessores nostros delatæ fuerunt. In his fuit claræ memoriæ Philippus Secundus Hispaniarum Rex Catholicus, qui tum gravissimas, quibus ille vehementer impellebatur, rationes, tum etiam eos, quos ab Hispaniarum Inquisitoribus adversus immoderata Societatis privilegia, ac regiminis formam acceperat clamores, & contentionum capita a nonnullis ejusdem etiam Societatis viris doctrina, & pietate spectatissimis confirmata, eidem Sixto V. Prædecessori exponenda curavit, apud eumdemque egit, ut Apostolicam Societatis visitationem decerneret, atque committeret.

Ipsius Philippi Regis petitionibus, & studiis, quæ summa inniti æquitate animadverterat, annuit idem Sixtus Prædecessor, delegitque ad Apostolici Visitatoris munus Episcopum prudentia, virtute, & doctrina omnibus commendatissimum; ac præterea congregationem designavit nonnullorum S. R. E. Cardinalium, qui rei perficiendæ sedulam navarent operam. Verum dicto Sixto V. Prædecessore immatura morte prærepto, saluberrimum ab eo susceptum consilium evanuit, omnique caruit effectu. Ad supremum autem Apostolatus apicem assumptus felicis recordationis Gregorius PP. XIV. per suas litteras sub plumbo 4. Kal. Julii ann. Dominicæ Incarnationis 1591. expeditas, Societatis institutum amplissime iterum approbavit; rataque haberi jussit, ac firma privilegia quæcumque eidem Societati a suis Prædecessoribus collata; & illud præ ceteris, quo cautum fuerat, ut a Societate expelli, dimittique possent Socii, forma judiciaria minime adhibita, nulla scilicet præmissa inquisitione, nullis confectis actis, nullo ordine judiciario servato, nullisque terminis, etiam substantialibus servatis, sola facti veritate inspecta, culpæ, vel rationabilis causæ tantum ratione habita, ac personarum, aliarumque circumstantiarum. Altissimum insuper silentium imposuit; vetuitque sub pœna potissimum excommunicationis latæ sententiæ, ne quis dictæ Societatis Institutum, constitutiones, aut decreta directe, vel indirecte impugnare auderet, vel aliquid de iis quovis modo immutari curaret. Jus tamen cuilibet reliquit, ut quidquid addendum, minuendum, aut immutandum censeret, sibi tantummodo, & Romanis solum Pontificibus pro tempore existentibus vel immediate, vel per Apostolicæ Sedis Legatos, seu Nuncios significare posset, atque proponere.

Tantum vero abest, ut hæc omnia satis fuerint compescendis adversus Societatem clamoribus, & querelis, quin potius magis magisque universum fere Orbem pervaserunt molestissimæ contentiones de Societatis doctrina; quam fidei veluti Orthodoxæ, bonisque moribus repugnantem plurimi traduxerunt; domesticæ etiam, externæque efferbuerunt dissensiones, & frequentiores factæ sunt in eam, de nimia potissimum terrenorum bonorum cupiditate accusationes; ex quibus omnibus suam hauserunt originem tum perturbationes illæ omnibus satis cognitæ, quæ Sedem Apostolicam ingenti mœrore affecerunt, ac molestia; tum capta a Principibus nonnullis in Societatem consilia. Quo factum est, ut eadem Societas novam Instituti sui, ac privilegiorum confirmationem a *felicis recordationis* Paulo Papa V. Prædecessore *nostro impetratura*, coacta fuerit ab eo petere, ut rata habere vellet, suaque confirmare auctoritate decreta quædam in quinta generali Congregatione edita, atque ad verbum exscripta in suis sub plumbo, pridie non. Septembris anno Incarnationis Dominicæ 1606. desuper expeditis litteris; quibus in decretis disertissime legitur, tam internas Sociorum simultates, ac turbas, quam exterorum in Societatem querelas, ac postulationes Socios in comitiis congregatos impulisse ad sequens condendum Statutum: „ Quoniam Societas nostra, quæ ad fidei propagationem, „ & animarum lucra a Domino excitata est, „ sicut per propria Instituti ministeria, quæ spiritualia arma sunt, cum Ecclesiæ utilitate, „ ac proximorum ædificatione sub crucis vexillo finem feliciter consequi potest, quem *in*„ tendit; ita & hæc bona impediret, & *se ma*„ ximis periculis exponeret, si ea tractaret, „ quæ sæcularia sunt, & ad res politicas, at„ que ad status gubernationem pertinent: idcir„ co sapientissime a nostris majoribus statutum „ est, ut militantes Deo aliis quæ a nostra pro„ fessione abhorrent non implicemur. Cum au-

„ tem

„ tem his præsertim temporibus valde periculo-
„ sis, pluribus locis, & apud varios Principes
„ (quorum tamen amorem, & charitatem san-
„ ctæ memoriæ Pater Ignatius conservandam ad
„ divinum obsequium pertinere putavit) aliquo-
„ rum fortasse culpa, & vel ambitione, vel in-
„ discreto zelo religio nostra male audiat; &
„ alioquin bonus Christi odor necessarius sit ad
„ fructificandum; censuit Congregatio ab omni
„ specie mali abstinendum esse, & querelis,
„ quoad fieri poterit, etiam ex falsis suspicio-
„ nibus provenientibus, occurrendum. Quare
„ præsenti decreto graviter, & severe nostris
„ omnibus interdicit, ne in hujusmodi publicis
„ negotiis, etiam invitati, aut allecti ulla ra-
„ tione se immisceant, nec ullis precibus, aut
„ suasionibus ab instituto deflectant. Et præte-
„ rea quibus efficacioribus remediis omnino
„ huic morbo, sicubi opus sit, medicina ad-
„ hibeatur, patribus Definitoribus accurate de-
„ cernendum, & definiendum commendavit."

Maximo sane animi nostri dolore observavimus, tam prædicta, quam alia complura deinceps adhibita remedia nihil ferme virtutis præstulisse, & auctoritatis ad tot, ac tantas evellendas, dissipandasque turbas, accusationes, & querimonias in sæpedictam Societatem, frustraque ad id laborasse ceteros Prædecessores nostros Urbanum VIII. Clementem IX. X. XI. & XII. Alexandrum VII. & VIII. Innocentium X. XI. XII. & XIII. & Benedictum XIV. qui optatissimam conati sunt Ecclesiæ restituere tranquillitatem plurimis saluberrimis editis Constitutionibus, tam circa sæcularia negotia, sive extra sacras Missiones, sive earum occasione minime exercenda, quam circa dissidia gravissima, ac jurgia adversus Locorum Ordinarios, regulares Ordines, loca pia, atque communitates cujusvis generis in Europa, Asia, & America non sine ingenti animarum ruina, ac populorum admiratione a Societate acriter excitata; tum etiam super interpretatione, & praxi Ethnicorum quorumdam rituum aliquibus in locis passim adhibita, omissis iis, qui ab Universali Ecclesia sunt rite probati; vel super earum sententiarum usu, & interpretatione, quas Apostolica Sedes tamquam scandalosas, optimæque morum disciplinæ manifeste noxias merito proscripsit; vel aliis demum super rebus maximi equidem momenti, & ad Christianorum dogmatum puritatem sartam tectam servandam apprime necessariis; & ex quibus nostra hac non minus, quam superiori ætate plurima dimanarunt detrimenta, & incommoda; perturbationes nimirum, ac tumultus in nonnullis Catholicis regionibus; Ecclesiæ persecutiones in quibusdam Asiæ, & Europæ provinciis; ingens denique allatus est mœror Prædecessoribus nostris, & in his piæ memoriæ Innocentio Papæ XI. qui necessitate compulsus eo devenit, ut Societati interdixerit novitios ad habitum admittere; tum Innocentio Papæ XIII. qui eamdem pœnam coactus fuit eidem comminari; ac tandem rec. memoriæ Benedicto Papæ XIV. qui visitationem Domorum Collegiorumque in ditione charissimi in Christo filii nostri Lusitaniæ, & Algarbiorum Regis Fidelissimi existentium censuit decernendam; quin ullum subinde, vel Sedi Apostolicæ solamen, vel Societati auxilium, vel Christianæ Reipublicæ bonum accesserit ex novissimis Apostolicis litteris a felicis recordationis Clemente Papa XIII. immediato Prædecessore nostro extortis potius, ut verbo utamur a Prædecessore nostro Gregorio X. in supracitato Lugdunensi Œcumenico Concilio adhibito, quam impetratis, quibus Societatis Jesu institutum magnopere commendatur, ac rursus approbatur.

Post tot, tantasque procellas, ac tempestates acerbissimas futurum optimus quisque sperabat, ut optatissima illa tandem aliquando illucesceret dies, quæ tranquillitatem, & pacem esset cumulatissime allatura. At Petri Cathedram gubernante eodem Clemente VIII. Prædecessore longe difficiliora, ac turbulentiora accesserunt tempora. Auctis enim quotidie magis in prædictam Societatem clamoribus, & querelis, quinimo periculosissimis alicubi exortis seditionibus, tumultibus, dissidiis, & scandalis, quæ Christianæ charitatis vinculo labefactato, ac penitus disrupto, fidelium animos ad partium studia, odia, & inimicitias vehementer inflammarunt, eo discriminis, ac periculis res perducta visa est, ut ii ipsi, quorum avita pietas, ac in Societatem liberalitas hæreditario quodam veluti jure a majoribus accepta omnium fere linguis summopere commendatur, charissimi nempe in Christo Filii nostri Reges Francorum, Hispaniarum, Lusitaniæ, ac utriusque Siciliæ suis ex Regnis, ditionibus, atque provinciis Socios dimittere coacti omnino fuerint, & expellere; hoc unum putantes extremum tot malis superesse remedium, & penitus necessarium ad impediendum, quominus Christiani populi in ipso sanctæ Matris Ecclesiæ sinu se se invicem lacesserent, provocarent, lacerarent.

Ratum vero habentes prædicti charissimi in Christo Filii nostri remedium hoc firmum esse non posse, ac Universo Christiano Orbi reconciliando accommodatum; nisi Societas ipsa prorsus extingueretur, ac ex integro supprimeretur, sua

sua idcirco apud præfatum Clementem PP. XIII. Prædecessorem exposuerunt studia, ac voluntatem, & qua valebant auctoritate, & precibus, conjunctis simul votis expostularunt, ut efficacissima ea ratione perpetuæ suorum subditorum securitati, universæque Christi Ecclesiæ bono providentissime consuleret: Qui tamen præter omnium expectationem contigit ejusdem Pontificis obitus, rei cursum, exitumque prorsus impedivit. Hinc nobis in eadem Petri Cathedra, divina disponente clementia, constitutis, eædem statim oblatæ sunt preces, petitiones, & vota, quibus sua quoque addiderunt studia, animique sententiam Episcopi complures, aliique viri dignitate, doctrina, religione plurimum conspicui.

Ut autem in re tam gravi, tantique momenti tutissimum caperemus consilium, diuturno Nobis temporis spatio opus esse judicavimus, non modo ut diligenter inquirere, maturius expendere, & consultissime deliberare possemus, verum etiam ut multis gemitibus, & continuis precibus singulare a Patre luminum exposceremus auxilium, & præsidium; qua etiam in re Fidelium omnium precibus, pietatisque operibus nos sæpius apud Deum juvari curavimus. Perscrutari inter cetera voluimus quo innitatur fundamento pervagata illa apud plurimos opinio, religionem scilicet Clericorum Societatis Jesu fuisse a Concilio Tridentino solemni quadam ratione approbatam, & confirmatam; nihilque aliud de ea actum fuisse comperimus in citato Concilio, quam ut a generali illo exciperetur decreto, quo de reliquis regularibus Ordinibus cautum fuit, ut finito tempore novitiatus, novitii qui idonei inventi fuerint ad profitendum admittantur; aut a Monasterio ejiciantur. Quamobrem eadem sancta Synodus (Sess. 25. c. 16. de Regular.) declaravit se nolle aliquid innovare, aut prohibere, quin prædicta religio Clericorum Societatis Jesu, juxta pium eorum Institutum a Sancta Sede Apostolica approbatum, Domino, & ejus Ecclesiæ inservire possit.

Tot itaque, ac tam necessariis adhibitis mediis, Divini Spiritus, ut confidimus, adjuti præsentia, & afflatu, necnon muneris nostri compulsi necessitate, quo, & ad Christianæ Reipublicæ quietem, & tranquillitatem conciliandam, fovendam, roborandam, & ad illa omnia penitus de medio tollenda, quæ eidem detrimento vel minimo esse possunt, quantum vires sinunt, arctissime adigimur; cumque præterea animadverterimus prædictam Societatem Jesu uberrimos illos, amplissimosque fructus, & utilitates afferre amplius non posse, ad quos instituta fuit, a tot Prædecessoribus nostris approbata, ac plurimis ornata privilegiis, imo fieri, aut vix, aut nullo modo posse, ut ea incolume manente vera pax, ac diuturna Ecclesiæ restituatur; his propterea gravissimis adducti causis, aliisque pressi rationibus, quas & prudentiæ leges, & optimum Universalis Ecclesiæ regimen nobis suppeditant, altaque mente repositas servamus, vestigiis inhærentes eorumdem Prædecessorum nostrorum, & præsertim memorati Gregorii X. Prædecessoris in generali Concilio Lugdunensi, cum & nunc de Societate agatur, tum instituti sui, tum privilegiorum etiam suorum ratione, Mendicantium Ordinum numero adscripta, maturo consilio, ex certa scientia, & plenitudine potestatis Apostolicæ sæpedictam Societatem extinguimus, & supprimimus: tollimus, & abrogamus omnia, & singula ejus officia, ministeria, & administrationes, Domus, Scholas, Collegia, Hospitia, Grancias, & loca quæcumque quavis in Provincia, Regno, & ditione existentia, & modo quolibet ad eam pertinentia; ejus statuta, mores, consuetudines, Decreta, *Constitutiones*, etiam juramento, confirmatione Apostolica, aut alias roboratas; omnia item, & singula privilegia, & indulta generalia, vel specialia, quorum tenores præsentibus, ac si de verbo ad verbum essent inserta, ac etiamsi quibusvis formulis, clausulis irritantibus, & quibuscumque vinculis, & decretis sint *concepta*, *pro plene*, & sufficienter expressis haberi *volumus*. *Ideo*que declaramus cassatam perpetuo manere, ac penitus extinctam omnem, & quamcumque auctoritatem Præpositi Generalis, Provincialium, Visitatorum, aliorumque quorumlibet dictæ Societatis Superiorum, tam in spiritualibus, quam in temporalibus; eamdemque jurisdictionem, & auctoritatem in Locorum Ordinarios totaliter, & omnimode transferimus, juxta modum, casus, & personas, & iis sub conditionibus, quas infra explicabimus; prohibentes, quemadmodum per præsentes prohibemus, ne ullus amplius in dictam Societatem excipiatur, & ad habitum, ac novitiatum admittatur; qui vero hactenus fuerunt excepti, ad professionem votorum simplicium, vel solemnium sub pœna nullitatis admissionis, & professionis, aliisque arbitrio nostro, nullo modo admitti possint, & valeant. Quinimo volumus, præcipimus, & mandamus, ut qui nunc tyrocinio actu vacant, statim, illico, immediate, & cum effectu dimittantur; ac similiter vetamus, ne qui votorum simplicium professionem emiserunt, nulloque sacro Ordine sunt usque adhuc initiati, possint ad majores ipsos Ordines promoveri prætextu, aut titulo

rulo vel jam emissæ in Societate professionis, vel privilegiorum contra Concilii Tridentini decreta eidem Societati collatorum.

Quoniam vero eo nostra tendunt studia, ut quemadmodum Ecclesiæ utilitatibus, ac populorum tranquillitati consulere cupimus, ita singulis ejusdem religionis individuis, seu sociis, quorum singulares personas paterne in Domino diligimus, solamen aliquod, & auxilium afferre studeamus, ut ab omnibus, quibus hactenus vexati fuerunt contentionibus, dissidiis, & angoribus liberi, fructuosius vineam Domini possint excolere, & animarum saluti uberius prodesse, ideo decernimus, & constituimus, ut socii professi votorum dumtaxat simplicium, & sacris Ordinibus nondum initiati, intra spatium temporis a Locorum Ordinariis definiendum, satis congruum ad munus aliquod, vel officium, vel benevolum receptorem inveniendum, non tamen uno anno longius a data præsentium nostrarum litterarum inchoandum, Domibus, & Collegiis ejusdem Societatis omni votorum simplicium vinculo soluti egredi omnino debeant, eam vivendi rationem suscepturi, quam singulorum vocationi, viribus, & conscientiæ magis aptam in Domino judicaverint; cum & juxta Societatis privilegia dimitti ab ea hi poterant non alia de causa præter eam, quam Superiores prudentiæ, & circumstantiis magis conformem putarent, nulla præmissa citatione, nullis confectis actis, nulloque judiciario ordine servato.

Omnibus autem Sociis ad sacros Ordines promotis veniam facimus, ac potestatem, easdem domos, aut Collegia Societatis deserendi, vel ut ad aliquem ex regularibus Ordinibus a Sede Apostolica approbatis se conferant, ubi probationis tempus a Concilio Tridentino præscriptum debebunt explere, si votorum simplicium professionem in Societate emiserint; si vero solemnium etiam votorum, per sex tantum integros menses in probatione stabunt, super quo benigne cum eis dispensamus, vel ut in sæculo maneant tamquam Presbyteri, & Clerici Sæculares sub omnimoda, ac totali obedientia, & subjectione Ordinariorum, in quorum diœcesi domicilium figant; decernentes insuper, ut his, qui hac ratione in sæculo manebunt, congruum aliquod, donec provisi aliunde non fuerint, assignetur stipendium ex redditibus domus, seu Collegii, ubi morabantur, habito tamen respectu tum redituum, tum onerum eidem annexorum.

Professi vero in sacris Ordinibus jam constituti, qui vel timore ducti non satis honestæ sustentationis ex defectu vel inopia congruæ, vel quia loco carent ubi domicilium sibi comparent, vel ob provectam ætatem, infirmam valetudinem, aliamque justam, gravemque causam, domus Societatis, seu Collegia derelinquere opportunum minime existimaverint, ibidem manere poterunt; ea tamen lege, ut nullam prædictæ domus, seu Collegii administrationem habeant, Clericorum Sæcularium veste tantummodo utantur, vivantque Ordinario ejusdem loci plenissime subjecti. Prohibemus autem omnino quominus in eorum qui deficient locum, alios sufficiant; Domum de novo juxta Concilii Lugdunensis decreta, seu aliquem Locum acquirant; Domos insuper, res, & loca, quæ nunc habent, alienare valeant; quin imo in unam tantum Domum, seu plures, habita ratione Sociorum, qui remanebunt, poterunt congregari, ita, ut Domus, quæ vacuæ relinquentur, possint in pios usus converti juxta id quod sacris canonibus, voluntati fundatorum, divini cultus incremento, animarum saluti, ac publicæ utilitati videbitur suis loco, & tempori recte, riteque accommodatum. Interim vero vir aliquis ex Clero Sæculari prudentia, probisque moribus præditus designabitur, qui dictarum Domorum præsit regimini, deleto penitus, & suppresso nomine Societatis.

Declaramus individuos etiam prædictæ Societatis ex omnibus Provinciis, a quibus jam reperiuntur expulsi, comprehensos esse in hac generali Societatis suppressione; ac proinde volumus, quod supradicti expulsi, etiamsi ad majores Ordines sint, & existant promoti, nisi ad alium regularem Ordinem transierint, ad statum Clericorum, & Presbyterorum Sæcularium ipso facto redigantur, & Locorum Ordinariis totaliter subjiciantur.

Locorum Ordinarii, si eam, qua opus est, deprehenderint virtutem, doctrinam, morumque integritatem in iis, qui e Regulari Societatis Jesu Instituto ad Presbyterornm Sæcularium statum in vim præsentium nostrarum litterarum transierint, poterunt eis pro suo arbitrio facultatem largiri, aut denegare excipiendi sacramentales confessiones Christi Fidelium, aut publicas ad populum habendi sacras conciones, sine qua licentia in scriptis nemo illorum iis fungi muneribus audebit. Hanc tamen facultatem iidem Episcopi, vel Locorum Osdinarii nunquam quoad extraneos iis concedent, qui in Collegiis, aut domibus antea ad Societatem pertinentibus vitam ducent, quibus proinde perpetuo interdicimus Sacramentum pœnitentiæ extraneis administrare, vel prædicare, quemadmodum ipse etiam Gregorius X. Prædecessor in citato Generali

re: Concilio [illegible] modo prohibitum. Qua de re ipsorum Episcoporum oneramus conscientiam, quos memores cupimus severissimæ illius rationis, quam de ovibus eorum curæ commissis Deo sunt reddituri, & durissimi etiam illius judicii, quod iis, qui præsunt, supremus vivorum, & mortuorum Judex minatur.

Volumus præterea, quod si quis eorum, qui Societatis institutum profitebantur, munus exercéat erudiendi in litteris juventutem, aut Magistrum agat in aliquo Collegio, aut schola, remotis penitus omnibus a regimine, administratione, & gubernio, iis tantum in docendi munere locus fiat perseverandi, & potestas, qui ad bene de suis laboribus sperandum signum aliquod præseferant, & dummodo ab illis alienos se præbeant disputationibus, & doctrinæ capitibus, quæ sua vel laxitate, vel inanitate gravissimas contentiones, & incommoda parere solent, & procreare; nec ullo unquam tempore ad hujusmodi docendi munus ii admittantur, vel in eo, si nunc actu versantur, suam sinantur præstare operam, qui scholarum quietem, ac publicam tranquillitatem non sunt pro viribus conservaturi.

Quod vero ad sacras attinet missiones, quarum etiam ratione intelligenda volumus quæcumque de Societatis suppressione disposuimus, nobis reservamus, ea media constituere, quibus & Infidelium conversio, & dissidiorum sedatio facilius, & firmius obtineri possit, & comparari.

Cassatis autem, & penitus abrogatis, ut supra, privilegiis quibuscumque, & statutis sæpedictæ Societatis, declaramus ejus Socios, ubi a Domibus, & Collegiis Societatis egressi, & ad statum Clericorum Sæcularium redacti fuerint, habiles esse, & idoneos ad obtinenda juxta sacrorum canonum, & constitutionum Apostolicarum decreta, Beneficia quæcumque tam sine cura quam cum cura, Officia, Dignitates, Personatus, & id genus alia, ad quæ omnia eis in Societate manentibus aditus fuerat penitus interclusus a felicis recordationis Gregorio PP. XIII. per suas in simili forma Brevis die 10. Septembris 1584. expeditas litteras, quarum initium est: *Satis, superque*. Item iisdem permittimus, quod pariter vetitum eis erat, ut eleemosynam pro missæ celebratione valeant percipere; possintque iis omnibus frui gratiis, & favoribus, quibus tamquam Clerici Regulares Societatis Jesu perpetuo caruissent. Derogamus pariter omnibus, & singulis facultatibus, quibus a Præposito generali, aliisque Superioribus vi privilegiorum a Summis Pontificibus obtentorum, dandi fuerint; legendi vitiosos [illegible]bus, & alios ab Apostolica Sede proscriptos, & damnatos; non servandi jejuniorum dies, aut quadragesimalibus cibis in iis non utendi; anticipandi, postponendique horarum canonicarum recitationem, aliisque id genus, quibus in posterum eos uti posse severissime prohibemus; cum mens nobis, animusque sit, ut iidem tamquam Sæculares Presbyteri ad juris communis tramitem suam accommodent vivendi rationem.

Vetamus, ne postquam præsentes nostræ litteræ promulgatæ fuerint, ac notæ redditæ, ullus audeat earum executionem suspendere etiam colore, titulo, prætextu cujusvis petitionis, appellationis, recursus, declarationis, aut consultationis dubiorum, quæ forte oriri possent, aliove quovis prætextu prævisо, vel non prævisо. Volumus enim ex nunc, & immediate suppressionem, & cassationem universæ prædictæ Societatis, & omnium ejus officiorum suum effectum sortiri, forma, & modo a nobis supra expressis, sub pœna majoris excommunicationis ipso facto incurrendæ, nobis, nostrisque successoribus Romanis Pontificibus pro tempore reservatæ, adversus quemcumque, qui nostris hisce litteris adimplendis impedimentum, obicem, aut moram apponere præsumpserit.

Mandamus insuper, ac in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus omnibus, & singulis personis Ecclesiasticis, regularibus, *sæcularibus*, cujuscumque gradus, dignitatis, qualitatis, *& conditionis*, & iis signanter, qui usque adhuc Societati fuerunt adscripti, & inter Socios habiti, ne defendere audeant, impugnare, scribere, vel etiam loqui de hujusmodi suppressione, deque ejus causis, & motivis, quemadmodum nec de Societatis instituto, regulis, Constitutionibus, regiminis forma, aliave de re, quæ ad hujusmodi pertinet argumentum, absque expressa Romani Pontificis licentia; ac simili modo sub pœna excommunicationis nobis, ac nostris pro tempore successoribus reservatæ prohibemus omnibus, & singulis, ne hujus suppressionis occasione ullum audeant, multoque minus eos, qui Socii fuerunt, injuriis, jurgiis, contumeliis, aliove contemptus genere, voce, aut scripto, clam, aut palam afficere, ac lacessire.

Hortamur omnes Christianos Principes, ut ea, qua pollent, vi, auctoritate, & potentia, quam pro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ defensione, & patrocinio a Deo acceperunt, tum etiam eo, quo in hanc Apostolicam Sedem ducuntur obsequio, & cultu, suam præstent operam, ac studia, ut hæ nostræ litteræ suum plenissime consequantur effectum, quinimo singulis in iisdem litteris conten-

tentis inhærentes similia constituant & promulgent decreta, per quæ omnino caveant, ne, dum hæc nostra voluntas executioni traditur, ulla inter Fideles excitentur jurgia, contentiones, & diffidia.

Hortamur denique Christianos omnes, ac per Domini nostri J. Christi viscera obsecramus, ut memores sint, omnes eumdem habere magistrum, qui in cœlis est; eumdem omnes Reparatorem, a quo empti sumus pretio magno; eodem omnes lavacro aquæ in verbo vitæ regeneratos esse, & filios Dei, cohæredes autem Christi constitutos; eodem Catholicæ doctrinæ, verbique divini pabulo nutritos; omnes demum unum corpus esse in Christo, singulos autem alterum alterius membra; atque idcirco necesse omnino esse, ut omnes communi charitatis vinculo simul colligati cum omnibus hominibus pacem habeant, ac nemini debeant quidquam, nisi ut invicem diligant, nam qui diligit proximum, legem implevit; summo prosequentes odio offensiones, simultates, jurgia, insidias, aliaque hujusmodi ab antiquo humani generis hoste excogitata, inventa, & excitata ad Ecclesiam Dei perturbandam, impediendamque æternam Fidelium felicitatem sub fallacissimo scholarum, opinionum, vel etiam Christianæ perfectionis titulo, ac prætextu. Omnes tandem totis viribus contendant veram, germanamque sibi sapientiam comparare, de qua scriptum est per Sanctum Jacobum (cap. 3. Epist. Canon. vers. 13.) „ Quis sapiens, & disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ. Quod si zelum amarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari, & mendaces esse adversus veritatem. Non est enim ista sapientia desursum descendens; sed terrena, animalis, diabolica. Ubi enim zelus, & contentio, ibi inconstantia, & omne opus pravum. Quæ autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, fructibus bonis, non judicans, sine æmulatione. Fructus autem justitiæ in pace seminatur facientibus pacem. "

Præsentes quoque litteras etiam ex eo quod Superiores, & alii religiosi sæpedictæ Societatis, & ceteri quicumque in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes illis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi fuerint, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio, seu intentionis nostræ, aut alio quovis defectu etiam quantumvis magno, inexcogitato, & substantiali, sive etiam ex eo quod in præmissis seu eorum aliquo solemnitates, & quævis alia servanda, & adimplenda servata non fuerint; aut ex quocumque alio capite a jure, vel consuetudine aliqua resultante, etiam in corpore juris clauso, seu etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis, & quovis alio prætextu, occasione, vel causa, etiam quantumvis justa, rationabili, & privilegiata, etiam tali, quæ ad effectum validitatis præmissorum necessario exprimenda foret, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controversiam revocari; aut ad terminos juris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, & terminos juris, aut aliud quodcumque juris, facti, gratiæ, vel justitiæ remedium impetrari, seu quomodolibet concesso, aut impetrato quempiam uti, seu se juvari in judicio, vel extra illud posse; sed easdem præsentes semper, perpetuoque validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere, ac per omnes, & singulos ad quos spectat, & quomodolibet spectabit in futurum inviolabiliter observari.

Sicque, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis Apostolicæ Nuncios, & alios quavis auctoritate, & potestate fungentes & functuros in quavis causa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, seu interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, ac definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus.

Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, etiam in Conciliis generalibus editis, & quatenus opus sit regula nostra de non tollendo jure quæsito, necnon sæpedictæ Societatis, illiusque Domorum, Collegiorum, ac Ecclesiarum etiam juramento roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque indultis, & Litteris Apostolicis eidem Societati, illiusque Superioribus, religiosis, & personis quibuslibet sub quibusvis tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque decretis etiam irritantibus, etiam motu simili, etiam consistorialiter, ac alias quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione

de

de illis, eorumque totis tenoribus specialis, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata exprimerentur, & insererentur, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris ad præmissorum effectum specialiter & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, ut præsentium litterarum transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die XXI. Jul. MDCCLXXIII. Pontificatus nostri anno quinto.

A. Card. Nigronus.

CLEMENS PP. XIV.

Ad futuram rei Memoriam.

GRavissimis ex causis nuper Nos per alias nostras in simili forma Brevis die XXI. superioris Mensis Julii expeditas litteras, Societatem Jesu extinctam, atque suppressam decrevimus, & declaravimus, ac aliis; prout in eisdem nostris litteris, quarum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis haberi volumus, uberius continetur. Accitis postmodum die VI. currentis Mensis Augusti dilectis Filiis nostris S. R. E. Presbyteris Cardinalibus Andrea S. Matthæi in Merulana Corsino, Mario S. Augustini Marefusco, Francisco S. Clementis Carafa, & Francisco Xaverio SS. Silvestri & Martini ad Montes de Zelada respective nuncupatis, ac dilecto quoque filio nostro Antonio S. Georgii ad Velum Aureum ejusdem S. R. E. Diacono Cardinali Casali pariter nuncupato, necnon dilectis etiam filiis Magistris Vincentio Macedonio, & Onuphrio Alfano; Nos eisdem omnibus causas ipsas, totamque rei gestæ seriem, ejusque singulares etiam circumstantias aperuimus, ac uberrime patefecimus; perlectisque nostris litteris prædictis, ipsi omnia per Nos gesta, & in eis contenta quam maxime, ac unanimiter commendantes, omnem promereri laudem agnoverunt, putarunt, ac crediderunt. Modo autem volentes, ut quæ in prædictis litteris disposita, constituta, & præscripta sunt, debitæ executioni, ac juxta animi nostri sententiam committantur; hinc est, quod motu proprio, atque ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, unam erigimus, atque instituimus Congregationem ex supradictis quinque Cardinalibus, ac duobus Romanæ Curiæ Prelatis, necnon ex duobus quoque Regularibus in Sacra Theologia præclaris, tamquam Consultoribus a Nobis nominandis, quibus hæc præcipue cura incumbere debeat, ut ea omnia, quæ in dictis nostris litteris constituta sunt, atque mandata suum assequantur effectum; & si aliqua in earum executione circa modum, personas, & res olim ad Societatem ipsam spectantes suboriri imposterum unquam valeat dubitatio, Nobis prius consultis, tollatur, ac declaretur. Eidem vero sic per Nos institutæ Congregationi, omnes, & quascumque pro executione dictarum litterarum necessarias, & quomodolibet opportunas facultates, etiam summarie, ac sine strepitu, & figura Judicii, sola facti veritate inspecta, ac per inquisitionem quoque procedendi adversus omnes, & quascumque Personas cujusvis status, gradus, qualitatis, & dignitatis existant, ac res, bona, libros, scripturas, supellectilia, aliaque ad Societatem prædictam jam spectantia retinentes, occupantes, & occultantes, easque tam sub Ecclesiasticis censuris, quam sub aliis arbitrio ipsius Congregationis imponendis pœnis ad eam revelationem, ac restitutionem cogendi, & compellendi, motu, scientia, & pari mutua deliberatione tribuimus, & impertimur. Ne autem ea, quæ in Congregatione hujusmodi pertractanda, atque discutienda erunt, revelentur, & ad aliorum aures perveniant; omnibus, & singulis eamdem Congregationem constituentibus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ ipso facto absque ulla declaratione incurrendæ, a qua nemo absolutionis beneficium, præterquam a Nobis, seu Romano Pontifice pro tempore existente, nisi in mortis articulo constitutus valeat obtinere, prohibemus, atque expresse interdicimus, ne ea, quæ quocumque modo in dicta Congregatione proposita, discussa, aut definita fuerint, sub quovis prætextu, causa, vel quæsito colore patefacere, vel directe, aut indirecte revelare valeant, aut præsumant. Præterea, attenta dictæ Societatis suppressione, & extinctione, omnes, & quas-

quascumque facultates, jurisdictiones, privilegia, & auctoritates quorumcumque Collegiorum, Domorum, Ecclesiarum, & Seminariorum, ac Personarum, ipsius sic extinctæ Societatis Protectoribus, aliisque etiam S. R. E. Cardinalibus, & magno quoque Pœnitentiario super eis quomodolibet concessas, indultas, & attributas, motu, scientia, & deliberatione similibus, suspensas pro nunc decernimus, & declaramus, atque omnimodam jurisdictionem, auctoritatem, & potestatem in iis omnibus, quæ quoquomodo Personas, Ecclesias, Domus, Collegia, res, & bona dictæ jam extinctæ Societatis respiciunt, privative, quoad omnia alia Tribunalia, etiam quarumcumque Congregationum eorumdem S. R. E. Cardinalium tam Concilii Tridentini interpretum, quam Consultationibus Episcoporum, & Regularium, ac negotiis Propagandæ Fidei, ac Disciplinæ Regulari Præpositorum, sublata eis quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, atque auctoritate, ad eamdem Congregationem per præsentes constitutam spectare, & pertinere statuimus, & jubemus. Volentes insuper, ut ad dictam tantummodo Congregationem a Nobis, ut præfertur, erectam, privative pariter quoad alios quoscumque, & quæcumque alia Tribunalia, spectet quoque, & pertineat non solum providere, sive quæ Pœnitentiarios Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, sive quæ alios Pœnitentiarios Almæ Domus Lauretanæ respiciunt, sed etiam Viros doctrina, ac pietate præditos, in Superiores, Lectores, seu Magistros Domorum, Collegiorum, & Seminariorum hujusmodi eligere, ac deputare. Decernentes easdem præsentes litteras firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, in omnibus, & per omnia plenissime suffragari, ac ab eis respective inviolabiliter observari; sicque in præmissis per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac ejusdem S. R. E. Cardinales judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari: non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, aut quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, ac innovatis; quibus omnibus, & singulis, illorum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac insertis habentes, ad præmissorum effectum, specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die XIII. Augusti MDCCLXXIII. Pontificatus nostri Anno V.

A. Card. Nigronus.

FINIS TOMI QUARTI.